BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
G
36
NAPOLI

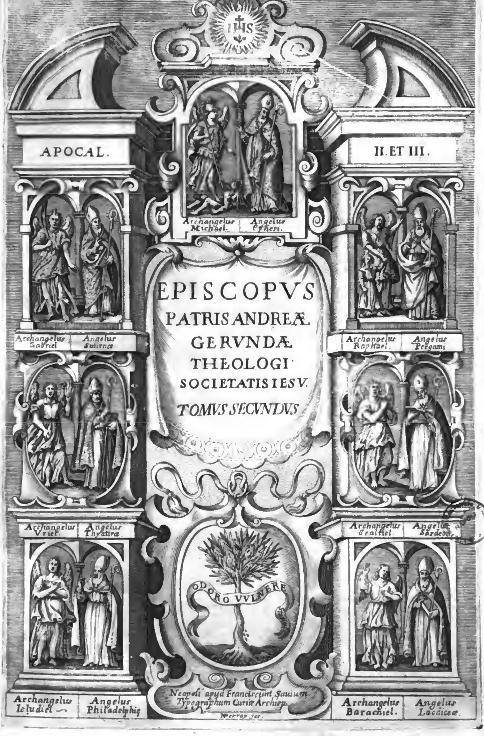
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IHS
APOCAL.
II. ET III.
Archangelus Michael.
Angelus Ephesi.
Archangelus Gabriel
Angelus Smirnæ
Archangelus Raphael.
Angelus Pergami
EPISCOPVS
PATRIS ANDREÆ
GERVNDÆ
THEOLOGI
SOCIETATIS IESV.
TOMVS SECVNDVS
Archangelus Vriel.
Angelus Thyatiræ.
Archangelus Sealtiel
Angelus Sardeon
ODORO VVLNERE
Archangelus Ieludiel
Angelus Philadelphiæ
Neapoli apud Franciscum Sauium
Typographum Curiæ Archiep.
Perrey fec.
Archangelus Barachiel.
Angelus Laodiceæ.

605089

Racc. Vill G. 36

(2)

DE EPISCOPO

LIBRI QVATVOR

In quibus fuſè diſputatur

De Præſulis Electione. De Perſona eligenda, & Iuſtitia in electione ſeruanda.

De alijs rationibus Epiſcopum conſtituentibus, vt de Confirmatione, Poſſeſſione, &c.

Tum etiam de Præſeruatione, Poſtulatione, & alijs Epiſcopatus functionibus.

AVCTORE

P. ANDREA GERVNDA

Societatis Ieſu Theologo.

Neapoli, Typis Iacobi Gaffari. M.DC.LIII.

Superiorum Facultate.

Biblioteca Nazionale V. E. III. Napoli

EMINENTISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO MARIAE

S. R. E. CARD. BRANCACCIO

EPISC. VITERB. ET TVSCVL.

ANDREAS GERVNDA E SOC. IESV, F.

ALTERVM, quem de Epiſcopo lucubrationes meę expreſſere Tomum (Princeps Eminentiſsime) tibi lego, voluntate tamen non altera, ſed eadem, eadem etiam animi obligatione. Siquidem ſingularia tuæ virtutis merita hoc ſcriptionis genus iam dudum ſibi vindicant proprium; is enim es, qui & à te rectè factis, & auita Generis nobilitate optimi exemplar Epiſcopi non adumbres modo, ſed exprimas. Nam vt de te taceam, ne modeſtię iniurius videar tuæ, dum gloriæ ſeruio; quot in maiorum tuorum ſyllabo, & infulatos Antiſtites, & Purpuratos Patres valeam recenſere, vnde pręſtātiſsimi Pręſulis, vel ideam petitam,

vel

vel exemplar, non ſpeculatiuè modo, vt aiunt, ſed etiam practicè expreſſum facile euincam? Accedit, quod ipſi etiam meo huic operi opportune accidit aduerſus Cynicorum morſus tui gentilitij Leonis vnguibus propugnari; et contra Zoilorum tela BRANCACII Nominis maieſtate ſe tegere; ea ſcilicet, quæ non belli modò, & in ſago; ſed domi etiam, atq; in Toga eruditis æque hominibus, ac bellatoribus ſuſpicienda, & colitur, & timetur. De me vero quia plura ſunt, & ferme innumerabilia, quæ memorem, parco dicere; illud ingenue profeſſus, neceſsitudinis arctiſsimæ, quo iungimur nexum, inter ea, quibus tibi firmiſsimè addicor vincula, eſſe plane poſtremum; & quam tibi iampridem candidiſsime deuoui obſeruantiam erga Te, fidemq; meam, melius, opinor, habebis ex hiſcè nigricantium characterum notis quibus tibi ſponte deuincior, quam ex ipſo floridi ſanguinis nexu, quem naturà communem hauſimus à parentibus. Vale, et quam tuę ampliſſimę virtutis meritis afflas lucem altiori aliquando è ſolio Deo fauente impertias ampliorem.

AMICO LECTORI.

ITerum te alloquor, amice Lector, in limine huius ſecundæ partis, cui tuam beneuolentiam exoro propitiam, ne prius illa apud te malè audiat, quam audiatur. Sicut enim, qui ex meridiana luce repente in opacam ingreditur ſpecum, ni ſibi caueat, facilè offendit; ità prorſus vereor, nè tibi accidat, ſi ex tot illuſtrium Auctorum, quos prę manibus habes pręclaris operibus te conuertas ad hanc meam opellam, quam nonnulla reſperſam vmbra haud equidem inficior, ea tamen, quæ gratiorem fortaſſe reddet picturam in ea delineatam ad tuæ mentis aciem cum voluptate paſcendam. In mentem tibi quæſo veniat, meum in hac ſecunda operis parte inſtitutum aliud non eſſe, quam Epiſcopum, eiuſq; iura ex cauſis intrinſecis efformare. Quas inter, cum cenſeantur Electio, Poſtulatio, & Confirmatio in vnis Septemtrionalibus Prouincijs ſolennes, ea ratione de ijs egi, vt nequè earum neglectus mihi ab ijs obijceretur Eccleſijs, nec tractatus prolixior Europæ reliquiæ, quæ illis vti non conſueuit, ſuperfluus videretur. Vnde multus fui in recenſendis, tùm ornamentis, quibus inſtructi debent eſſe, qui in Epiſcopalem dignitatem ſunt cooptandi, tùm eorum, qui illos adlegere debent ſolertia, iuſtitia, prudentiaq; deniq; ipſiuſmet promotionis ſinceritate; & integritate prorſus experte ſimoniæ, ambitus, cęterorumq. id genus flagitiorum. Quemadmodum Nationes omnes, ac gentes, licet in Indumentorum rationibus differant, alijs alios vſurpantibus cultus, omnes tamen ad eundem veſtium ſcopum collineant, nimirum vt cœli inclementiam arceant, & honeſtati conſulant, & ornamento: haud ſecus Germaniæ Eccleſię Electione, ac Poſtulatione vtuntur, quas reliqua Chriſtiana Reſpublica reſpuit, omnes tamen in ſuo requirunt Epiſcopo illa animi ornamenta, quæ Apoſtolus enumerauit ad Tim. 3. & ad Tit. 10. eaſq; promotionis ad Epiſcopatum rationes, quas præſcribunt Sacri Canones, & ad quas declarandas mea deſudauit induſtria. Multa me huic operi ab alienis facultatibus accerſiuiſſe non abnego, at vitio, vt reor, non eſt tribuendum pictori, ſi Mathematicorum dimenſiones, Opticæ leges, colorum concentum, & cętera ſuę arti conſona famulantia habeat, & pediſſequa. Qui enim Dialecticam ex

eo

eo vituperaret,quia ratiocinandi artem, reliquas facultates docet,& ab iiſdem materiam ſuis ratiocinationibus mutuatur; ille me accuſet neceſſe eſt,ſi dum de Epiſcopo egi,doctrinarum flores ab vniuerſis Encyclopediæ hortis vndecunquè decerpſi, vt meus Epiſcopus elegantior prodiret, quà Pontificijs infulis,quà florido,varioq; Sapientiæ ſerto. Ducit quidem Statuarius ſimulacra:pictor imagines delineat,adumbratq; acies magiſter militum diſponit,& inſtruit,Architectus verò,ac Tribunus hęc omnia benè teneat oportet; haud ſecus, qui argumentum tractat multiplex fuſum,vaſtum,neq; alijs,quam vniuerſæ Sapientiæ finibus circumſcriptum,ſi facultates percurrat omnes,ſi ſcientiarum omnes rimetur angulos,ſi literarum arcana, ac penetralia ſubeat omnium; inſolentiæ nè redarguendus eſt, an potius laudandus,quod ſuos impleuerit numeros,ſuiſq; reſponderit partibus? cum præſertim eò ſcientiæ, ac facultates inter ſeſe nexu deuinciantur, obligenturq; vt quod earum vni eſt germana materies,ad alias ſpectet ſæpè numero,vt genus. Vndè qui de Angelis,exempli gratia,diſputat ad ſpiritualis ſubſtantię rationes explanandas excurrit. Nemò ergo mihi ſuccenſet, ſi de Epiſcopi acturus electione;quanto illa interuallo à ſe iniuſtitiam ambitum,ſimoniam, perſonarum exceptionem, cęteraq; humanæ politiæ peccata faceſſere debeat,indicauero. Qui enim libros aſſueuit euoluere, vbi multa ſeriatim, vt precarij globuli ex aliena officina decerpta conglobantur; ille miretur neceſſe eſt prolixitatem meam in ijs argumentis enucleandis, quæ ſunt baſes, ac fundamenta inanium ſubſtructionum, & Principia artium, ac facultatum. Quam ſanè admirationem deponet omnino, qui bene callet,quid ſit vnum deducere ex alio:nõ vnum poſt aliud pronunciare,nam qui riuulos conſectari non amat, & à lacunoſis,ac feculentis abhorret,ad fontium capita, ad aquarũ origines limpidas,ac defecatas debet accedere. In multis multus fui,ac prolixior,ſed conſulto,& obſcuritatis vitandę ſtudio,& quia nõ literarum Senatoribus tantum,ſed candidatis quoq; ſcribebam. Periucunda ſanè accidunt eruditis ingenijs heroica ſymbola, emblemata,notæ clandeſtinæ,cæteraq; huiuſmodi ſapientiæ inuolucra,quæ amuſis,& in limine adhuc diſciplinarum hærentibus permoleſta ſunt, & inuiſa. Dialectica manus in pugnum compreſſæ ſimilis quam multis eſt inuia? Rhetorica ſimilitudi-

ne

ne explicare manus expreſſa,cui non eſt obuia? Porro prolixitatem affectaui,vel cum aliquid de nouo protuli in medium,vel cum ſententiam aliquam veterum firmioribus affectionum, quam veritatis nixam fibris, refellere conatus ſum,vt corruptelæ morum,quæ ex ea pullulare facile poterant, pro viribus occurrerem;in quo,ni me fallit opinio,ſi omnis, Religioſi præſertim hominis,deſudet induſtria,nunquam ſatis.Hinc factum eſt, vt aliquando etiam cum Claſſicis auctoribus dimicare non dubitarim.Veneror equidem antiquitatem,vt par eſt;magis tamen amica veritas,neq. enim aliena planè ſequi,ac trãſcribere, ſcriptorem facit;ſed veritatem ſubodorari,eamq; vndecunq; accerſitam ſuo operi aſpergere. Iam verò ſicut laniſta vituperandus non eſt,ſi quando in palæſtra ab ijs, quos digladiandi docet artem vmbratili, retuſoq; impetatur enſe, quòd ſanè & gloriam magiſtro accerſit,& animos diſcipulis addit, quando ſeſe vera pugnandi obtulerit occaſio:ita planè laudi vertundum reor auctoribus claſſicis,quos veneror,vt magiſtros,ſi eos aliquando auſus ſim oppugnare. Inde enim ſi quid eſt in me doctrinæ (quod ſentio quam ſit exiguum) illis tanquam fontibus tribuetur, & animos equidem ſumam ad pugnas cum hæreticis, cęteriſq; veritatis hoſtibus ſubeundas. Iam multò minus eſt accuſandus,qui per ignota maria ad opulentiſſima theſauris loca appellere aggreditur,ſi quando viæ falſus aberrat, quam qui nauigationem iam frequentem aliarum ductu inſtituit,ac veluti cymba alieno trahitur remigio. Multi vt in comperto eſt de Epiſcopo conſcripſerunt,nemo tamen quoad viderim complexus eſt omnia,neq; huic inſtitit methodo.

Si quid peccaui,tuam,amice Lector,benignitatem exoro; vt iuſtitię,ac Chriſtianę rectitudinis armis Zoilorum calumnias,& Ariſtarchorum rugas ab hoc opere auertas,& faxit Deus,vt mei labores,& tua caritas Diuinam Maieſtatem vtriq; noſtrum concilient. Vale.

Digitized by Google

D. IO. PETRI MASSARII I. V. D. SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSI

Apoſtolicæ S. Sedis Protonotarij Neap.

E L O G I V M.

PERILL. AC REV. P. ANDREAE GERVNDAE HVIVS OPERIS AVCTORI

Eruditiſs. è confeſsionibus Parenti.

Qui, vt Mundum vinceret, Deum Op. M. ſequutus,
Vicit, dum fugit, Patrios Lares linquens,
Orbem, immò in Cœlum Societate Ieſu inuenit.
Hæc non quærit hominum opes; ſed cœlitum Opem.
Hanc ingreſſus grauidam doctrinæ fulminibus, fęcundam Hæroum ſobole,
Ornatam lituis, ſceptris, purpura, Sacris Infulis,
Coruſcam præclaro Doctorum numero nactus eſt.
Hi ſub vno Sole nempè D. IGNATIO LOYOLA Fundatore.
Videntur in Orbis Senatu compoſiti ad mores,
Parati ad obedientiam, quaſi alterius naturæ peccare neſcientes,
Chriſtianæ fidei columnæ ſpirantes, ſuſtinentes Atlanteis
Humeris pia patientia obedientiæ iugum,
Humilitatis obiectionem, paupertatis humilitatem,
pęnitentiæ calamitatem, religioſæq; vitæ molem:
Et quò plures enaſcuntur ærumnæ, eò marmorea fortitudine ſtant alacres,
Et inflexibiles, veluti ſpirantes columnæ viuæ ad ſeruiendum,
Marmoreæ ad ſuſtinenda ſuper humeros pietatis Opera.
Sunt { Mundo maiores; vincentes animi motus, ac perturbationes,
Orbis ſupplementum, vel ſupplendo Orbis defectus, vel
Ipſi ſe exhibendo Deo bonitate, qua caret Mundus.
Nec ſolum ſunt Orbe maiores, Orbis ſupplementum,
Sed Eccleſiæ Chriſti doctrina, & ſanguine illuſtris,
Doctorum eruditione irridiantis, Martyrum paſsionibus purpureſcentis,
Præſulum auctoritate ſublimis, exemplis, & miraculis inclytæ complementum.
Nec ita perfecta foret, niſi eius perfectio compleretur religioſæ vitæ inſtituto.
Sunt deniq; plenitudo Euangelij non ſolum enim ſermone, ſcriptis, ſed exemplis illud enunciant,
Europam ſudoribus irrigant, qui Aſiam cruore non poſſunt,
Faciunt Chriſto Martyres ſyluam palmarum,
Doctores terrent lucubrationibus ſuis poſterorum ingenia.
Dati quippè videntur à Deo inſipientibus in lucem, errantibus in viam,
peccatoribus in gratiam, tepidis in ignem, Hæreticis in malleum,
Infidelibus in remedium, puſillis in ſolatium, Magnatibus in conſilium,
Pontifici Maximo in obſequium fideliſsimum.
In hac religione viuens pauper opum, corde humilis,
Crimina deflens, iuris amans, munificus, pacificus, patiens,
Corde purus cenſetur beatus, imò potius Octies beatus.
In hac Societate ſtuduit ANDREAS prodeſſe Dynaſtis,
Qui ſunt Portę templi, per quas innumeri intrant Eccleſiam.
Limpidi fontes Hebro, qui dulces doctrinæ aquas fundunt,
deſertaq; rigant, vt fructificent.
Cherubini, arcentes romphęa flammea ab Eccleſia Dei, vineam eius demolientes.
Hus irreprehenſibiles efformare conatur, Epiſcopatum optantes.
Felix Andreæ calamus, qui inſtruit Sanctos eſſe Paſtores,
Vt ſint non modo Sacerdotes, ſed Sacerdotum Miniſtri,
Ac Magiſtri, criminum Vindices, virtutum Curatores,
Quibus iuſtitiæ diſciplina traditur ab INNOCENTIO DECIMO,
Sedente in thtono Chriſti, ſedentibus ſuper Cathedram Moyſis
Vt, vbi ſanctitas floreat, Iuſtitia illuceſcat.
Et fiant fideles meliores vitæ probæ, & iuſtitiæ exemplis,
Sic aſſumet Agnus Agnos ad paſcua,
Euolabit ad originem ſuam libera probitas,
Nullo iam illam ambiente contrario,
Et quia Supremæ Maieſtatis ambitio Epiſcopos libertos ſuos Reges inungit,
Chriſmate, non tam Athletas ad pugnam armat
Quàm Regni candidatos inuitat ad coronam;
Ideò vaſa decoris imbuit ęternus Amor,
Vaſa nequitiæ cauendum, ne torqueat æternus ardor,
Non declinabunt Doctores ab hiſce elaboratis ſcriptis diſcere,
Excipient ſedentes ſuper cathedram Moyſis erudita monumenta,
Prudentes ſerui ſuper familiam Domini conſtituti,
Vt fiant corpore, mente, manu caſti, puri, pudici,
Ac docti, qui paſcua ouili Chriſti exhibent amęniſsima.

INDEX LIBRORVM, DISPVTATIONVM, ET CAPITVM.

Index Libri Quinti.

De Præſulis Electione. fol. 1.

DISPVTATIO I.

De ratione formali electionis Epiſcopi. fol. 2.

Cap. 1. Eſſentia perpenditur electionis Epiſcopi. fol. 6.
Cap. 2. Quæ ad validam electionem deſideratur deliberatio. fol. 8.
Cap. 3. An error perſonæ, nullam faciat electionem. fol. 10.
Cap. 4. Quando qualitatis error cenſendus ſit etiam perſonæ.

DISPVTATIO II.

De neceſſitate electioni contraria. f. 18.

Cap. 1. Proluſio Diſputationis. fol. 19.
Cap. 2. Quæ neceſſitas idoneæ noceat electioni. fol. 20.
Cap. 3. Num preces metum grauem cauſent. fol. 25.
Cap. 4. Electio ex metu leui habita num valida ſit? fol. 26.

DISPVTATIO III.

An obſit electioni Epiſcopi ſimonia. fol. 27.

Cap. 1. Proluſio Diſputationis. fol. 27.
Cap. 2. Refertur minus probabilis Auctorum opinio. fol. 28.
Cap. 3. Aſſeritur vera ſententia, Eccleſiaſtico tantum iure ſpectato. fol. 29.
Cap. 4. Vera ſententia ſecundum ius naturale diuinum. fol. 33.
Cap. 5. Inferuntur ex vera ſententia nonnulla ad praxim. fol. 37.
Cap. 6. Num Papa, vel Princeps alius Supremus in propria, vel humana poſſit diſpenſare lege. fol. 43.
Cap. vlt. Diluuntur rationes cap. 2. contra veram ſententiam relatæ.

DISPVTATIO IV.

Num aliqua eligentia ambitio, ſibi ſuffragantis nullam faciat electionem. fol. 57.

Cap. 1. Proluſio Diſputationis. fol. 57.
Cap. 2. An electio Præſulis à maiori parte eligentium facta, computato electi ſuffragio valida ſit ſecundum varios Auctores. fol. 58.
Cap. 3. Expenduntur allatæ ſententiæ. fol. 59.
Cap. 4. Vera ſententia de Præſulis electione. fol. 63.
Cap. 5. An aſſerta doctrina ad electiones alias aliarum dignitatum, vel eccleſiaſticorũ officiorum latè pateat.

Index Libri Sexti.

De Perſona Eligenda. fol. 72.

DISPVTATIO I.

De iuſtitia diſtributiua penès aliorum ſententias. fol. 72.

Cap. 1. Quæſtionis ſtatus exponitur. ibid.
Cap. 2. Referturq́; neq; omninò efficax habetur opinio D. Thomæ. fol. 73.
Cap. 3. Affertur, & reijcitur ſententia Caietani. ibid.
Cap. 4. Refellitur opinio Soti. fol. 74.
Cap. 5. Aliorum exploditur ſolutio, atq; opinio. ibid.
Cap. 6. Nullius roboris opinio Nauarri oſtenditur. fol. 75.
Cap. 7. Molinę, ac Vaſquez, probabilis ſententia expenditur, & reijcitur. ibid.
Cap. 8. Expungitur ſententia Petri Nauarræ. fol. 78.
Cap. 9. Expenditur, ac refellitur opinio Soarij. fol. 80.

S Diſ-

Index Librorum, Diſputationum, & Capitum.

DISPVTATIO II.

Prçuia ad veram ſententiam. fol.84.

*Cap.*1. De nomine iuſtitiæ, iuriſq. expoſitione. fol.84.
*Cap.*2. De obiecto iuſtitiæ generatim ſumptæ. fol.85.
*Cap.*3. De iure, & obiecto iuſtitiæ purè commutatiuæ, ac diſtributiuæ. 87.

DISPVTATIO III.

De obiecto iuſtitiæ commutatiuæ, ac diſtributiuç ſimul, earumque habitu. fol.88.

*Cap.*1. An præter ius, quod eſt obiectum purè commutatiuæ, ac diſtributiuæ aliud detur fol.88.
*Cap.*2. Reijciuntur ſolutiones, obiectioneſq; contrariæ. fol.92.
*Cap.*3. De habitu iuſtitiæ purè commutatiuæ, & purè diſtributiuç, necnon vtriuſq; participe. fol.94.
*Cap.*4 Soluitur cùm Princeps argumentum, ex quo tota manauit difficultas: Tùm alia in contrarium obiectiones. fol.96.

DISPVTATIO IV.

De beneficiorum Eccleſiaſticorum inſtitutione. fol.97.

*Cap.*1. Bonorum Eccleſiaſticorum aſſertur diuiſio. f.97.
*Cap.*2. Principes adducuntur ſententiæ de ratione inſtituendi Eccleſiaſtica beneficia. fol.99.
*Cap.*3. Proluſio veræ ſententiæ. fol.100.
*Cap.*4. Vera ſententia de beneficiorum reſtitutione. fol.101.
*Cap.*5. An ex pacto, præceptonè naturali diuino beneficia Eccleſiaſtica danda ſint dignioribus. fol. 105.
*Cap.*6. Soluuntur obiectiones, necnon argumenta contraria relata. fol.109.

DISPVTATIO V.

De Perſonarum acceptione. fol.111.

*Cap.*1. Quid ſit Perſonarum acceptio. f.111.
*Cap.*2. Deducũtur ex dictis nonnulla ad Praxim. fol.114.

DISPVTATIO VI.

De peccato in promouendis ad beneficia Eccleſiaſtica indignis. fol.117.

*Cap.*1. Proluſio Diſputationis. fol.117.
*Cap.*2. Quod peccatum ſit indignum promouere ad Eccleſiaſticum beneficium. fol. 119.
*Cap.*3. Nonnulla ex ſuperiori doctrina ad Praxim deducuntur Corollaria. f.124.

DISPVTATIO VII.

De grauitate, ac ſpecifica ratione peccati ob promotionem minus digni, omiſſo digniore. fol.127.

*Cap.*1. Variæ referuntur ſententiæ. f.127.
*Cap.*2. Vera exponitur ſententia. f.129.
Cap. 3. An licitum ſit ex æquè dignis prò arbitratu quemlibet eligere ad beneficium. fol.135.
Cap.vlt. Soluuntur argumenta contraria capite primo relata. fol.139.

DISPVTATIO VIII.

De Præſtantioris electione in Epiſcopum. fol.142.

*Cap.*1. An in Epiſcopum melior ſemper eligendus ſit. fol.142.
*Cap.*2. Contrariæ ſoluuntur obiectiones. fol.144.

DISPVTATIO IX.

An valida ſit electio indigni ad beneficia Eccleſiaſtica, præſertim Epiſcopatus. fol.146.

*Cap.*1. Minus probabilis refertur opinio fol.146.
*Cap.*2. Nulla Indigni aſſeritur electio. f.147.
*Cap.*3. Ex quibus deducenda ſit indignitas perſonç ad beneficium Eccleſiaſticum. fol.148.
*Cap.*4. Soluuntur argumenta cap. 1. adducta. fol.151.

DIS-

DISPVTATIO X.

Vtrum valida ſit electio digni omiſſo digniore. fol. 154.

Cap.1. An aliqua digni electio, omiſſo digniore, ſit nulla. fol. 154.
Cap.2. Nonnulla deducuntur è ſuperiori capite ad praxim.

DISPVTATIO XI.

De Reſtitutione ob indigni electionem ad Eccleſiaſtica beneficia. fol. 157.

Cap.1. Variæ referuntur ſententiæ de reſtitutione ob Indigni electionem. fol. 157.
Cap.2. De reſtitutione facienda ob indigni electionem. fol. 158.

DISPVTATIO XII.

Vtrum electio Digni, Digniore omiſſo, pariat reſtituendi obligationem. fol. 163.

Cap.1. Prima refertur, ac reijcitur opinio. fol. 163.
Cap.2. Alter primæ opinionis defendendæ modus expungitur. fol. 164.
Cap.3. Secunda refertur, vt ab alijs circumſcripta, & probata ſententia, & reijcitur. fol. 165.
Cap.4. Vera ſententia de reſtitutione facienda ob digni, digniore prætermiſſo, electionem ad curata beneficia. f. 167.
Cap.5. Vera ſententia de reſtitutione ob electionem Digni, relicto Digniore ad cætera beneficia. fol. 172.
Cap.6. Cui facienda ſit reſtitutio ex iniqua digni electione, prætermiſſo digniore. fol. 173.
Cap.7. A quo, & quonam ordine aſſerta reſtitutio facienda ſit. f. 175.
Cap.8. Soluuntur rationes contrariæ. fol. 177.

DISPVTATIO XIII.

Vtrum impediens aliquem à conſequutione alicuius boni teneatur reſtituere. fol. 179.

Cap.1. Ratio dubitandi, ac Doctorum ſententiæ proponuntur. fol. 179.
Cap.2. Proluſio ad quæſtionis ſolutionem. fol. 180.
Cap.3. An ex odio, vel aliàs impediens quempiam à conſequutione boni minimè debiti teneatur ad reſtitutionem. fol. 181.
Cap.4. An à collatione, vel conſequutione boni cuipiam debiti Impediens teneatur ad reſtitutionem fol. 186.
Cap.5. An, & quomodo reſtituere teneatur Impediens Procuratorem, vel negotij geſtorem, nè cauſam agat, eius, cui bonum debitum erat deſtinatum. f. 191.
Cap.6. Soluuntur rationes in contrarium allatæ capite primo. fol. 193.
Cap.7. Ex ſuperioribus diſputationibus de electione Digni nonnulla ad praxim deducuntur Corollaria. f. 195.

DISPVTATIO XIV.

De pœnis contra malè eligentes, ac promouentes ad beneficia Eccleſiaſtica. f. 206.

Cap.1. De pœnis ſimoniacæ electioni impoſitis. fol. 206.
Cap.2. De pœnis contra malè Eligentes expreſſis in *cap. Cum in cunctis de electione* f. 206.
Cap.3. An ſub dubio eligens Indignum aliquam ſubeat pœnam. f. 215.
Cap.4. De alijs cenſuris non latis, ſed ferendis contra malè Eligentes, vel Promouentes. f. 216.
Cap.5. De Pœnis ſtatutis contra Calumniatorem electi ad beneficium. f. 220.
Cap.6. In quibus caſibus Accuſator non probans non eſt habendus calumniator. f. 225.
Cap.7. Quomodo conſtare debeat non probantem, calumnia vacare ad excuſationem ab hac cenſura. f. 228.

DISPVTATIO XV.

De Nonnullis electionis ad Epiſcopatum circumſtantijs. f. 228.

Cap.1. De tempore, quo non eſt facienda, vel neceſſario Præſulis habenda electio. fol. 229.
Cap.2. Quomodo computandum ſit trimeſtre ſtatutum. f. 231.
Cap.3. Num ante mortem Prælati de alterius electione licitè, ac validè tractari poſſit ab Electoribus, vel Promotoribus. fol. 233.

S 2 Diſ-

Index Librorum, Diſputationum, & Capitum.

DISPVTATIO XVI.

De conſenſu, & iure per electionem acquiſito. fol. 236.

Cap. 1. De conſenſu electi. fol. 236.

Cap. 2. Vtrum ex electione, & conſenſu electi ius ei comparetur ad Epiſcopatum: Duę referuntur ſententiæ. fol. 241.

Cap. 3. Vera ſententia de iure ad electum conſentientem deriuato ex electione. fol. 242.

Cap. 4. Deducuntur ad Praxim aliqua ex diſputatis. fol. 245.

Cap. 5. Soluuntur argumenta capit. 1. relata. fol. 246.

DISPVTATIO XVII.

Electores habito ſcrutinio poſſint nè ab electione reſilire. fol. 247.

Cap. 1. Principes afferuntur, ac reijciuntur hac de re ſententiæ. f. 247.

Cap. 2. Vera quæſtionis aſſeritur ſolutio. fol. 250.

Cap. 3. Inferuntur nonnulla ex dictis ad Praxim. f. 252.

Index Libri Septimi.

De reliquis rationibus Epiſcopatum conſtituentibus. f. 254.

DISPVTATIO I.

De Confirmatione. fol. 254.

Cap. 1. De eſſentiali confirmationis ratione. ibid.

Cap. 2. Nùm Confirmatio neceſſariò ſupponat electionem validam. fol. 256.

Cap. 3. Quomodo probanda ſit ſcientia Principis, ex qua confirmare ſecundum ſpecialem formam dicitur. f. 259.

Cap. 4. An Confirmatio aliuo pacto ſubreptitia ſit nulla. f. 261.

Cap. 5. Num inferior legem poſſit interpretari Superioris. f. 263.

Cap. 6. Nonnulla deducuntur ad praxim Confirmationis facientia. f. 270.

DISPVTATIO II.

De Prerequiſitis ad Confirmationem. fol. 272.

Cap. 1. An inquirere teneatur Superior, cui confirmanda eſt electio, tùm de huius tùm de electi requiſitis. f. 272.

Cap. 2. Quæ forma ſeruanda eſt ad inquiſitionem faciendam ante confirmationem electi in Epiſcopum. f. 273.

Cap. 3. Limitationes præaſſertæ doctrinæ, & pœna eam non ſeruantis. fol. 275.

Cap. vlt. Quando per Confirmationem peccetur. f. 276.

DISPVTATIO III.

De Confirmationis Effectibus. fol. 271.

Cap. 1. Proluſio ad diſputationem. fol. 277.

Cap. 2. De iure, atque adminiſtratione, quæ competit confirmato.

Cap. 3. Limitatur ſuperioris capitis doctrina. fol. 280.

DISPVTATIO IV.

De ſpecialibus muneribus ad Epiſcopum confirmatum ſpectantibus. fol. 282.

Cap. 1. De muneribus in ſpecie, & primo de Cenſuris ſpectantibus ad confirmatum Præſulem. f. 282.

Cap. 2. Nùm In articulo mortis poſſint à laico, qui poſtulatus eſſet in Epiſcopum, atquè admiſſus, tolli cenſuræ. f. 284.

Cap. 3. De duobus alijs muneribus, quæ competunt Epiſcopo confirmato. f. 288.

Cap. 4. Nùm Epiſcopus confirmatus poſſit Indulgentias concedere.

DISPVTATIO V.

Nùm poſſeſſio neceſſaria ſit ad munera, ſuper aſſerta, à Confirmato Præſule obeunda ſecundum ius antiquum. f. 293.

Cap. 1. Opiniones referuntur de poſſeſſione requiſita, vel adminiſtrationi non neceſſaria. fol. 293.

Cap. 2. Vera ſententia de poſſeſſione ante adminiſtrationem. ibid.

Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria.

Diſ-

Index Librorum, Diſputationum, & Capitum.

DISPVTATIO VI.

Quid iure nouo, ac de facto ad complementum iuris, atquè adminiſtrationem Epiſcopatus requiratur. fol. 297.

Cap. 1. Proluſio ad Diſputationem. f. 297.
Cap. 2. Nùm, & quæ requiratur expeditio literarum ad Epiſcopatus adminiſtrationem. f. 298.
Cap. 3. De Pœnis in extrauaganti impoſitis. fol. 300.
Cap. 4. Limitationes aſſertæ diſpoſitionis. fol. 301.
Cap. 5. Inferuntur ad praxim nonnulla. f. 303.

DISPVTATIO VII.

An Capitulum iure debeat, vel poſſit Epiſcopo contradicente, Præſulatum adminiſtrare, quando literę prouiſoriæ non oſtenduntur intra ſex menſes à die expediti breuis Apoſtolici concedi ſoliti ad capiendam poſſeſſionem. f. 305.

Cap. 1. Aſſeritur prima propoſitæ quæſtionis ſententia. fol. 305.
Cap. 2. Vera ſententia. f. 306.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. fol. 309.

DISPVTATIO VIII.

An Epiſcopatus electus, & confirmatus poſſit ea, quæ ſunt Ordinis per alium pręſtare. fol. 311.

Cap. vnic. Epiſcopus electus, & confirmatus etiam, quæ ſunt Ordinis per alterum Epiſcopum præſtare poteſt. f. 311.

DISPVTATIO IX.

De Poſtulationis natura. f. 313.

Cap. 1. Quid ſit Poſtulatio. f. 313.
Cap. 2. Quo pacto ab electione, ac nominatione poſtulatio diſtinguatur. fol. 316.

DISPVTATIO X.

De Circumſtantia circa quid poſtulationis, & ratione materiæ, ſiuè perſonę poſtulandę in genere. f. 317.

Cap. 1. Quis poſtulandus, vel non poſtulandus ſit. f. 317.
Cap. 2. Nùm eligendus poſſit poſtulari. f. 319.

DISPVTATIO XI.

De Præſulum translatione. f. 321.

Cap. 1. An vnius Eccleſiæ Præſul ad alterius regimen, & Epiſcopatum ſit eligendus vel poſtulandus. fol. 321.
Cap. 2. Nùm, & ex quibus cauſis expediat Epiſcopum vnius Eccleſiæ ad alteram trãſferri. fol. 326.
Cap. 3. Speciales Sacris Canonibus excerptæ cauſæ ad translationem Eccleſiarum habendam, vel non habendam. f. 329.
Cap. 4. Quando licitè, vel illicitè transfertur Epiſcopus ex vna ad alteram Eccleſiã. fol. 330.

DISPVTATIO XII.

De Promotione Eminentiſſimorũ Cardinalium in Epiſcopos. f. 332.

Cap. 1. Nùm Eminentiſſimi Cardinales poſtulandi, vel in Epiſcopos eligẽdi ſint. f. 332.
Cap. 2. Nùm, & ex qua cauſa expediat Cardinales poſtulatos in Epiſcopos cõcedere. fol. 335.

DISPVTATIO XIII.

De fine Poſtulationis. f. 338.

Cap. vnic. An, & quod ius comparetur Poſtulato? f. 338.

Index Libri Octaui.

De reliquis formis Epiſcopatum conſtituentibus. f. 343.

DISPVTATIO I.

De Natura Pręſentationis. f. 343.

Cap. 1. Diſputationis Proluſio. ibid.
Cap. 2. Quid ſit Præſentatio. f. 344.
Cap. 3. Nonnulla deducuntur ex diſputat fol. 346.

Cap.

Cap. 4. Soluuntur obiectiones in contrarium. fol. 347.

DISPVTATIO II.

De cauſa materiali, alijſq; circumſtantijs Præſentationis. fol. 349.

Cap. 1. Núm præſentatio ad Cathedralē Eccleſiam eſſe debeat perſonæ præſentis. fol. 349.
Cap. 2. Num Patronus ſe ipſum ad Cathedralem poſſit Eccleſiā præſentare. f. 351.
Cap. 3. Núm Præſentatio ad Cathedralē Eccleſiam certa, determinata omninò debeat eſſe. f. 352.
Cap. 4. De Tempore, & loco Præſentationis. fol. 356.

DISPVTATIO III.

De conſenſu perſonę pręſentatę ad Cathedralem Eccleſiam. f. 359.

Cap. 1. An Præſentatus ad Cathedralem Eccleſiam debeat conſentire. f. 359.
Cap. 2. Quod Ius Præſentatio conferat Præſentato. fol. 361.
Cap. 3. An Præſentans, vel nominans ad Cathedralem Eccleſiam poſſit ante inſtitutionem variare. f. 362.

DISPVTATIO IV.

De ratione, quę magis eſt in vſu, promotionis ad Cathedrales Eccleſias. fol. 366.

Cap. 1. Referuntur, ac breui perpenduntur Proemium, ac finis conſtitutionis Gregor. XIV. P. M. de forma promouendi ad Cathedrales Eccleſias. f. 366.
Cap. 2. Expenditur prima Conſtitutionis pars de perſonis, quarum intereſt inquiſitionem, ac proceſſum facere promouendi in Antiſtitem. f. 367.
Cap. 3. Explicatur Secunda, & Tertia pars Conſtitutionis Pontificiæ exprimentis perſonas, ad quas attinet Proceſſum facere Promouendi. fol. 370.
Cap. 4. Enodatur quarta conſtitutionis pars faciens ad perſonas, quarum ſecundario intereſt concedere Promouēdi Proceſſum. fol. 373.
Cap. 5. De modo conficiendi Proceſſus per viam Inquiſitionis. f. 374.
Cap. 6. De qualitatibus Teſtium. f. 375.
Cap. 7. Modus interrogandi teſtes, ac reſpondendi. ibid.
Cap. 8. De iis, quæ iuxta hanc bullam deſiderantur, ad plenam notitiā doctrinæ perſonæ ſæcularis Promouendæ in Antiſtitem, quando præſertim eſt Prouinciæ, in qua ſunt publica. f. 379.
Cap. 9. De notitia habenda doctrinæ perſonæ regularis Promouendæ. f. 380.
Cap. 10. In translatione Præſulis ad alterum Epiſcopatum quid præſtandū ſit. f. 381.
Cap. 11. De Profeſſione fidei à Promouendo facienda. ibid.
Cap. 12. De Inquiſitione, ac relatione ſtatus Eccleſiæ facienda. fol. 384.
Cap. 13. Inquiſitione perfecta, quid faciendū ſit? f. 385.

DISPVTATIO V.

De promouendi in Antiſtitem praxi Conciſtoriali, eiuſdemq; difficultatibus. fol. 386.

Cap. 1. Proponitur praxis promotionis habitæ in Curia. f. 386.
Cap. 2. Perpenduntur poſtremæ functiones ad Epiſcopalem Promotionem neceſſariæ. f. 381.

DISPVTATIO VI.

De natura, & eſſentiali ratione Conſecrationis Epiſcopi. f. 395.

Cap. 1. An Epiſcopi conſecratio ſit Sacramētum. fol. 395.
Cap. 2. An Epiſcopi conſecratio Sacramentū ſit Ordinis penes varias Auctorum ſententias. fol. 397.
Cap. 3. Vera ſententia de Cōſecrationis Epiſcopalis Sacramento à Sacerdotio diſtinctio. f. 398.
Cap. 4. Soluuntur argumenta contraria pro prima ſententia relata. f. 400.

DISPVTATIO VII.

Præuia ad characterem Epiſcopalem, characteris ab ſolutè ſumpti, & ſecundum ſe explicans rationem. fol. 405.

Cap. 1. Aliorum afferuntur, ac reijciuntur opiniones de Charactere. f. 405.
Cap. 2. Vera de Charactere ſententia. f. 407.
Cap. 3. Ad quam ſpeciem qualitatis character ſpectet. f. 412.

DIS-

Index Librorum, Diſputationum, & Capitum.

DISPVTATIO VIII.

De Characteris Conſecrationis Epiſcopalis. fol. 417.

Cap. 1. An per Conſecrationem in Epiſcopũ Character imprimatur pendẽs varias opiniones. f. 417.
Cap. 2. Vera ſentẽtia de Epiſcopali charactere. fol. 418.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. f. 419.

DISPVTATIO IX.

De materia, & forma Sacramenti Conſecrationis Epiſcopalis. fol. 421.

Cap. 1. De materia ordinationis Epiſcopi variæ ſententiæ. f. 421.
Cap. 2. Vera ſententia de materia, & forma Sacramenti Ordinis Epiſcopalis. ibid.
Cap. 3. Soluuntur argumenta contraria. f. 424

DISPVTATIO X.

An Epiſcopatus ſpiritualis rationem habeat matrimonij, & quà tale Sacramentum ſit. fol. 426.

Cap. 1. An Epiſcopatus ſpirituale ſit Coniugium Epiſcopi cum Eccleſia. f. 426.
Cap. 2. In quo ſita ſit eſſentia matrimonij inter Epiſcopum, & Eccleſiam. fol. 428.
Cap. 3. An Epiſcopatus, qua ſpirituale matrimonium, ſit Sacramentum. f. 429.

DISPVTATIO XI.

Preambula ad Epiſcopalem Iuriſdictionem de Iuriſdictione cuiuſcumq; Sacerdotis. fol. 432.

Cap. 1. De Iuriſdictione cuiuslibet Sacerdotis in myſticum Chriſti Corpus ſecundum varias Auctorum ſententias. fol. 432.
Cap. 2. Proluſio Diſputationis. f. 434.
Cap. 3. Relatæ de poteſtate Iuriſdictionis ſententię reijciuntur. f. 435.
Cap. 4. Vera ſententia de Sacerdotis Iuriſdictione. f. 441.

DISPVTATIO XII.

De cauſa finali conſecrationis. f. 447.

Cap. 1. Epiſcopalis iuriſdictionis poteſtas per comparationem eum ſacerdotali declaratur. f. 447.
Cap. 2. An poſſit Epiſcopus ad duas Eccleſias conſecrari, in quibus propriam habeat iuriſdictionem. f. 449.
Cap. 3. An duo Epiſcopi vni Eccleſiæ præfici poſſint. fol. 543.
Cap. vlt. De poſtremo effectu ordinationis, & Conſecrationis Epiſcopi. f. 454.

DISPVTATIO XIII.

De Praxi Conſecrationis. f. 455.

Cap. 1. Adumbrabutur actiones, quibus Conſecratio Preſulis perficitur. f. 455.
Cap. 2. Dilucidātur tres primæ ex enumeratis functionibus. ibid.
Cap. 3. Tres aliæ ſubſequentes expenduntur actiones. f. 456.
Cap. 4. Enodantur duæ partes examinis, quod ſextam cōtinet actionem ex enumeratis. f. 460.
Cap. 5. De Sacris Epiſcopi veſtibus. f. 461.
Cap. 6. Ab octaua vſq; ad decimamſeptimam Actiones facientes ad conſecrationem expenduntur. f. 465.
Cap. 7. Reliquę perpenduntur actiones conſecrationis. f. 466.

VINCENTIVS CARRAFA
Societatis Ieſu Præpoſitus Generalis.

CVM opus P. Andreæ Gerundæ, Noſtræ Societatis Sacerdotis de Epiſcopo, tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint, facultatem facimus, vt typis mandetur, ſi ita ijs, ad quos pertinet, videbitur. In cuius rei fidem has literas manu noſtræ ſubſcripta, ſiggilloq; noſtro munitas dedimus. Romæ 25. Ianuarij 1647.

Vincentius Carrafa.

Loco ſigilli.

APPROBATIONES.

Al Patre Teologo

Gregor. Pecceril. Vic. Gen.

Imprimi Poteſt ſi videbitur Reuerendiſſimo Domino Vicario Generali.

F. Ioſeph de Rubeis Ord. Min. Con. S.T.D. Emin. Card. Philam. Theologus, & Conſult. S. Officij.

Imprimatur.

Gregorius Peccerillus Vicarius Generalis.

Illuſtriſſimo, & Eccellentiſſimo Signore.

IL Padre Andrea Gironda della Compagnia di Gieſù dice à V.E. come hauendo da ſtampar vn Tomo de Epiſcopo, la ſupplica perciò à deputar perſona, che meglio parerà à V.E. à vederlo, & oltre, e coſa giuſta, l'hauerà à gratia, vt Deus.

Reuerendus Pater Cæſar de Viuo videat, & referat.

Zufia Reg.

Prouiſum per Suam Excellentiam Neapoli die 20. Decembri 1649.

Locus Signi

Barrilius.

DE mandato Illuſtriſſimæ, & Excellentiſſimæ Dominationis veſtræ perlegi librum de Epiſcopatu à P. Andrea Gerunda Soc. Ieſu conſcriptũ: Nihilq; in eo contra Regiam Maieſtatis Iuriſdictionem inueni. In cuius fidem hæc mea manu ſcripſi. die 25. Menſis Martij 1650.

Cæſar de Viuo.

Vidit Reg. Conſiliarius Io. Baptiſta Amendola Commiſſarius ſpecialiter Delegatus per S. E. pro reuiſione Librorum. Io. Baptiſta Amendola.

Viſa retroſcripta relatione

IMPRIMATVR.

Zufia Reg. *Caſanata Reg.* *Caracciolus Reg.* *Garcia Reg.*

Prouiſum per Suam Excellentiam Neapoli die 30. Martij 1650.

Locus Signi.

Barilius.

Digitized by Google

LIBER QVINTVS

De Præſulis Electione.

QVamquam Epiſcopatus concretũ vnum per accidens ſit, ſi, vel electione (qua nunc, ac deinceps, præſentationem, poſtulationem comprehendo,) vel pontificia promotione, confirmationeq; vel cõſecratione conſideretur conſtitutum, vt ad exactam eius explicationem à nobis accipitur; nihilo tamen minus ſi enucleatiùs eius naturam perpenderimus, aliquam non immeritò, inſtar phyſici compoſiti, habere comperiemus vnitatem præſtantiorem. Et quidem cum Epiſcopus ſub triplici ſtatu cadere in conſiderationem poſſit, vt electus, præſentatus, ac poſtulatus, vt immediatè à Papa promotus, & confirmatus, ac deniq; vt conſecratus, triplici etiam conſtitutus forma profectò cẽſendus eſt, electione, vel poſtulatione; promotione confirmationeq; & conſecratione: ad cuius rei dilucidationem nõnulla operæpretium erit ex philoſophia adnotare.

Notandum igitur Auctores in cõpoſito phyſico animato, præſertim humano plures admiſiſſe formas. Et vt reijciam Manicheorum errorem aſſerentium alteram eſſe animam ſpiritualem, homini à bono Deo inditam: alteram animalem à malo, contra quos *D. Auguſtinus eruditè, atq; acerrimè agit lib. de duab. animab.* miſſos etiam, vt faciam eos catholicos, qui *Auctore Hieronymo epiſt. 150. ad Hed.* duas in homine aſſerebant animas, ſenſitiuam vnam, alteram rationalem, eam ſolùm indico ſententiam, quæ in vnaquaq; re ſubſtantiali, tot agnoſcit formas per ſe ſubordinatas, quot gradus: quippè qui quatuor cùm ſint inanimatorum, vegetantium, ſenſibilium, & rationalium, pluribus etiam conſtituuntur formis. Quam ſententiam ſuis modis explicatam docet *Philoponus 1. de anim. text. 1. Iandun cap. de anim. q. 12. Paulus Venetus in ſumm. de anim. cap. 5. nec longè abeſt Ocham. lib. 2. q. 10. & 11.*

Verum quidquid ſit de hac opinione, receptiſsima eſt reliquorum ſententia DD. gradus hos aſſerentium poſſe, vel omnes, vel aliquos ab vna tantùm forma ſubſtantiali præſtantiſsimo quidem modo contineri, ac tres eſſe tantùm animarum rationes, quæ dum in perfectiſsima, nempè rationali reperiuntur, vel ratione cum fundamento in re, vt Philoſophi loquuntur, vel formaliter à parte rei, vt *in tract. de anima* docui probabilius diſtinguuntur.

Hos autem inter gradus duplex eſt ſubordinatio; altera, vt gradus animi minus perfectus à perfectiori ſeparabilis ſit ex ſe in alieno ſuppoſito: ſic probè *Ariſtot. lib. 2. de anim. cap.* 1. ac deinceps, ità DD. conſenſu, atq; experientia magiſtra, anima vegetatiua ſeparatur à ſenſitiua, & à rationali, vt in plantis patet ad oculum; Sic etiam ſenſitiua rationis expers, quæ à rationali etiam diſiungitur. Altera, quam indicaueram, ſubordinatio in eo ſita eſt, vt præſtantioris animæ gradus inferiorem ſemper ſupponat, & in vna, eademq; anima vniti, alius non ſeparetur ab alio, vt rationalis non à ſenſitiuo, nec ſenſitiuus à vegetatiuo, quod omnibus exploratum eſt, experientia comprobante.

Ex his autem, vt eò iam, vnde digreſsi ſumus, reuertamur, ita mihi philoſophandum eſt, vt ſentiam Epiſcopatus adæquatam eſſentiam tribus veluti conſtitui gradibus, electionis (qua poſtulationem, & præſentationem etiam amplector) confirmationis, quam ad collationem à Papa factam extendo, quippè quæ electionem, nominationem, deſignationem, & confirmationem continet, & conſecrationis. Nam vt ex varijs operationum generibus, ac facultatibus optimè diſtinctio, à poſteriori deducitur animarũ vegetatiuæ, ſenſitiuæ, ac rationalis, quæ quidem radicalia ſunt illorum principia, ex quibus à priori, varia innoteſcunt actionum genera; ità in hoc morali Præſulis concreto; cum nonnulla ei competant vt electo, alia vt confirmato, omnia demum, vt conſecrato. Prætereà circumſcriptionem quamdam habet Epiſcopus per electionem in ſuo eſſe electo, ex qua non ſe extendit ad confirmati rationem, neq; ad conſecrati, à quorum ſingulis rationibus poteſt electus ſeparari, non verò è contrà; cum conſecratio ſupponat electionem, & confirmationem, vel quippiam ei æquiualens. Et licet infra nonnulla de poſtulatione ſubijciam, hæc autem, quòd per ſe intenta non eſt, diſtinctum non cõſtituit ab electione gradum. Has ergo omnes cõſiderabimus de Epiſcopo, Deo dante, formalitates. Itaquè quintus liber, qui huius tomi eſt primus, electionis eſſentiam voluntariam, liberam omniſq; expertem neceſsitatis è ſimonia, ſuperbia, vel ex ambitione maximè prouenientis per quatuor diſtinctas diſputationes, multaquè capita mox ſubijcienda, comprehendet. Secundus, ſeù in ordine ſextus, tùm perſonam exponet, ex qua valor, etiam ſub certis pœnis, expendet electionis, cuius occaſione de iuſtitia diſtributiua; de beneficiorum eccleſiaſticorum inſtitutione, & collatione, deq; perſonarum acceptione, ac re-

 ſtitu-

ſtitutione ob iniquam electionem diſputabit, tùm reliquas temporis, lociq; circumſtantias, tùm rationem finis, ad quem electio dirigitur. Septimus autem liber confirmationem, eiuſque diſputationes, atq; effectus, nec non confirmati poteſtatem etiam ad adminiſtrationem, poſtulationem, translationem, atq; Eminentiſſimorũ Cardinalium ad Epiſcopatus promotionem inuoluet. Demũ præſentationem à Patronis habitam, nominationem à Regibus, alijſq; Dynaſtis, Nominationes præterea à Summo Pontifice, confecrationemq; explicandas, Octauus, ideſt, vltimus huius ſecundi tomi liber excipiet.

DISPVTATIO PRIMA.

De ratione formali electionis Epiſcopi.

ELectionis quæſtiones omnes, præter ſuperioribus libris diſputatas, ſi ex inſtituto conſilium eſſet agitare, non modo tenax nõ eſſem propoſiti, quod maximè profiteor, ſed ſanè immemor, quoad aliena non excurrere decreui, ni noſtris diſputationibus cohęreant, vel ad maiorem dilucidationem, vel ad neceſſariam ſequelam, ex qua in noſtram poſſent doctrinam, vel pro eadem, deriuari momenta rationum. De electione itaq; Religioſorum, Monialium, vel nihil, quod magis optarem, vel curſim aliquid indicabo. Igitur de noſtri Præſulis electione canonica, quam alicubi vigere dicemus, ex profeſſo diſputabimus ea, quæ magis in præſentia ſunt in vſu, quum omnia cęteris electionibus communia habeantur, *tit. de electione tùm in decretalibus, tùm in clement. vbi DD. Hoſtienſ. in ſumm. eod. titul. præſertim lib.4.§ Bayſius in Decretor. elect. Fleringus Goaden de forma, & modo eligendi nouum Prælatum; qui quidem habentur tom.15. par.1. tract. nono, Rebuff. in concordat. tit. de elect. de rogat. & de regia nom. ad prælat. Duarenus lib.5. capit.1. Cucchus lib.4 titul.1. Bertach. tract. de Epiſcop. Coſmus in Pragmat. ſanct. titul. de elect. §. vltim. verb. ad electionem, & verb. poſſent, Summiſtæ verb. electio. quam etiam complexus eſt vno libro Cardinalis Mandagoſus tractat. de electionibus.* Electionem pariter ad alia beneficia Eccleſiaſtica non omninò prætermittemus; quæ & ad noſtri Pręſulis electionem maximè conducet, & ad electiones ab Epiſcopo faciendas ad beneficia præſertim curata, neceſſaria omninò eſt. Verum breui nonnullam rerum adumbrationem præmittendam puto ex ſolis ſacris canonibus deductam, ne hiatum omninò pręterita inducerent, ex quibus ſeponam eligenda, deinceps diſputanda pro dignitate, omiſſis etiã ijs lib.9. Deo dante, inſerendis ad cauſam promouentem ſpectantibus.

Itaq; modus, ſiuè forma in electione ſeruanda præſcripta eſt ab *Innoc. III. in Concilio generali in cap. Quapropter de electione*, vbi habentur tres modi: *Statuimus, inquit, vt cum electio fuerit celebranda præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & poſſunt commodè intereſſe, aſſumantur tres de Collegio fide digni, qui ſecreto, & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta, mox publicent in commune, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior, & ſanior pars Capituli conſenſit, vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouideant de Paſtore. Aliter electio facta non teneat, niſi fortè communiter eſſet ab omnibus quaſi per inſpirationem abſq; vitio celebrata, qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur.*

Additur deindè in §. de Procuratore, de quo nos ſuperius, & in §. reprobantur electiones clandeſtinæ, ac præcipitur, vt quam citò electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur. Hic apparent tres formæ, ac modi eligendi. Per electionem totius Capituli, in qua dicitur requiri maior, & ſanior pars, vt ſit valida electio: Per compromiſſum, & per inſpirationem. Ad quorum declarationem multæ emanarunt decretales. Itaq; prius attingemus de ipſa electione, quæ faciunt ad prædictorum modorum, præſertim duorum priorum declarationem, ac deindè agemus de ijs, quæ accidunt electioni iam factę, ſiuè ſit confirmandus electus, ſiuè reprobandus, ſi prius videamus de qua electione hæ formæ præſcribantur ab *Innocentio Tertio*.

In qua re *Hoſt.* cum nonnullis alijs putauit hos modos aſſignari pro omnibus electionibus, quæ fiunt à Canonicis, & Collegiatis in quibuſcumq; beneficijs, ſed melius Panorm. num.7. §. circa iſtam, ait hic præſcribi electionis formã pro eligendo Epiſcopo, & alijs Prælatis Eccleſiarum collegiatarum, qui habent generalem iuriſdictionem in Eccleſijs collegiatis, & ratio eſt, quia hic agitur, vt patet legenti, de prouidendis Eccleſijs viduatis, quæ ſunt illæ, quæ habent ſponſum, quo viduantur; Epiſcopus autem eſt propriè ſponſus, & paſtor ſuæ Eccleſiæ, & deinde ſuo modo alij Prælati, quare de horum electione propriè eſt ſermo ita, vt eligentes in horum Prælatorum electione, niſi ſeruent has formas, vt videlicet vota ſingulorum ſecreto per tres electos exquirãnt, & ſcribantur, ita vt ſcriptura pene ſit de ſubſtantia, vt ait *Panorm.* & alia ſeruẽtur, non valeãt electiones, niſi in aliquibus Eccleſijs Collegiatis, vel alijs communitatibus eſſet, cum approbatione Summi Pontificis præſcriptus alius modus.

At in electionibus Canonicorum, & aliarum dignitatum, in quibus electi non ſunt Paſtores, ac ſponſi non neceſſario ſeruandæ ſunt hæ formæ,

Digitized by Google

mæ, vt ibi cõcludit Panormitanus, qui eos Prælatos, ait, habere generalem iuriſdictionem, de quibus, hic agitur, qui poſſunt cognoſcere de cauſis ciuilibus, & criminalibus, quales ſunt Abbates, non autem omnes præpoſiti Eccleſiarum collegiatarum.

De praxi autem harum electionum habetur *in gloſ. in cap. 7. Perpetuo, & in cap. cum expediat de elect. in 6.* vt docet *Panorm. ſu num. 9. & ſeq.* vbi quærit, quis debeat ſcrutari vota illorum trium, qui ſcrutantur alios, & ait primo loco eſſe illos ſcrutandos.

Ac qui debeant intereſſe electioni, & quomodo ſint vocandi, dicemus lib. 9. Quoad id autem, quod dicitur de maiori parte capituli, *in cap. Eccleſia de elect.* declaratur intelligi de maiori parte capituli, totius non maiore reſpectu aliarum partium ſingularium, quæ alios eligerent. Idem dicitur in *cap. in geneſi eodem.*

Et in cap. auditis oſtenditur, quod etiam ſi minori parti alij accedant, non conualeſcit electio, quæ ab initio fuit irrita, quod quia contradicit antecedenti *cap quod ſicut,* vbi electio nulla ob contemptum aliquorum, dicitur potuiſſe valere, ſi ob bonum pacis contempti conſenſiſſent, ſic etiam alibi, ideo *gloſſa* ibi varie explicat. Verum vt dicitur *in cap. Eccleſia de electione* ob cõtemptum aliquorum electio non eſt irrita ipſo iure, ſed eſt irritanda, ſi deinde non conſenſerint, vt infra oſtendemus, ideò mirum non eſt, ſi antequam irritetur accedentibus alijs ſit valida; at electio à minori parte eſt contra formam electionis, atq; adeò ipſo iure eſt nulla, quod clarè ſignificat *Panorm.* ibi in caſu poſito, vbi ait, ideò nõ potuiſſe conualeſcere electionem accedentibus alijs, quia electio à minori parte ab initio erat ipſo iure nulla.

Maior autem pars in *cap. cum in iure de elect.* dicitur etiam ſi ex ſeptem tres eligũt quartum, & his cõſentiat, ità, vt is etiam numeretur, quod tamen ibi *gloſſ.* in fine ait, hodie non valere ex *cap Cumana, & cap. quia propter.*

Hæc autem forma, vt ſit maior pars capituli, non reſpectu ſingularum partium non ſufficit in electione Romani Pontificis, in qua requiruntur ſaltem duæ partes, vt habetur in *cap. licet, de elect.* de qua fortaſſe dicemus cum de Summo Pontifice, in alijs autem ſeruanda eſt, & non poteſt mutari per compromiſſum, ità vt detur alicui poteſtas ſcrutandi vota, & eligendi eum, quem maior pars capituli reſpectu minorum elegerit, ſic etiam ſtatuitur in *cap. ſi cui, de elect. in 6.* & tamen aliquando, quia maior pars capituli contempſit appellationem à minori legitimè interpoſitam ad Romanum Pontificem, fit indigna, vt audiatur contra minorem, & à Summo Pontifice approbatur electus à minori, vt fit *in cap Bonæ, de elect.*

Habendus eſt autem electionis proceſſus, id eſt electio voce exprimenda, & in ſcriptis, cum alijs actibus eſt redigenda, ità, vt non ſufficiat ſola deportatio ſolemnis eius, in quem vota ſunt directa, quia hæc deportatio nõ poteſt eſſe vice electionis, & ideò talis electio caſſatur, vt fit in *cap. Eccleſia, vbi gloſ. verb. proceſſus.* Hæc inquit, præcipua neceſſaria ſine, quibus electio non valet; Publicatio, Collatio, Inquiſitio, & in continenti electio, & ſcriptura.

Neq; vero electio per ſingulares electores eſt celebranda, ità vt vnuſquiſq; eligat, nè ſint de vno plures electiones, ſed debet apparere electio vniuerſalis, & communis, vt dicitur *in cap. in geneſi,* ob cuius rei defectum, vt etiam per alios caſſata eſt ibi electio.

Quare fit, & pronunciatur electio communis per vnum, ſiuè fiat electio per ſcrutinium, ſiuè per compromiſſum, alioqui eo ipſo viribus caret, vt ſtatuitur *in cap. ſicut eum. de elect. in 6* vbi gloſſa ait pronunciari per eum, qui habet primã vocem, aut per eum, cui capitulum commiſerit, aut per quemuis tacentibus, & conſentientibus alijs.

Et quamuis ſententia judicum, ſiuè arbitrorũ proferatur quidem ab vno, ſed in plurali numero (Nos) tamen electionis pronunciatio, vt appareat euidentius vnica, & communis faciẽda eſt per verba ſingularis numeri, vt præſcribitur *in cap. cum ab vno, de ſent. & re iud. in 6.*

Reprobantur autem in electionibus, poſtulationibus, & ſcrutinijs, ex quibus ius oritur eligendi vota conditionalia, alternatiua, vel incerta, ità vt talia vota pro non adiectis habeantur, & vox illorum, qui ità proceſſerint, reſideat in ijs, qui purè conſenſerunt, vt habetur *in cap. 2. in electionib. de elect in 6.*

Hæc eſt prima forma eligendi. Quod ſi Summus Pontifex in aliqua electione facienda aliquid extraordinarium electoribus faciendum præſcripſerit, illud ſeruandum eſt, alioqui irritatur electio, vt fit in *cap. cum in veteri, de elect. in antiquo.* Vbi mandatum Pontifex dederat, vt electores ad conſilium aliquorum Archiepiſcopum ſibi eligerent, & illi neq; opportuno tempore conſilium expetierant, neq; reſponſionẽ expectauerant, licet in *cap. cum olim de arbitris* decernatur, quod quamuis electores ex forma compromiſſi, vel alio modo tenentur requirere conſilium alterius, nulla ſit electio, niſi requiratur, tamen eo requiſito, liberè poſſunt eligere Prælatum, modò ſit idoneus, ſiuè id concordet cum conſilio ſibi dato, ſiuè non.

Rurſus, ſi eo tempore, quo Papa ſibi reſeruat prouiſionem alicujus Eccleſiæ Cathedralis reperiatur facta electio, valet hæc quidem, ſed nõ valebit quicquid ex eo tempore deindè fuerit, vt definitur in *cap ſi eo de elect. in 6.* quarè ſi cõfirmaretur poſt talem reſeruationem, confirmatio non valeret, vt aduertit ibi *gloſſa.*

Sed aliquando cum electores non cõueniunt, aut vt citiùs electio perficiatur, compromittunt alicui, vel aliquibus, & hæc eſt ſecunda forma præſcripta in dicto *cap quia propter.* cũ dicitur. *vel ſaltem eligẽdi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouideant de paſtore.*

Vbi *gloſſa* diſputat, an hoc compromiſſum fieri poſſit à maiori parte, contradicente minori, vt fit in alijs rebus, vt dicitur in *cap. cum in cunctis, de his, quæ fiunt à maiori parte, cap. imò,* vt fit in ipſa prima forma, ſed tamen reſpondet in compromiſſo faciendo omnes debere cõſentire, cum dicatur (Vice omnium) quia videlicet

nemo debet ſuo eligendi iure inuitus priuari, & hæc eſt opinio communis Doctorum, vt teſtatur *Panorm. in prædicto cap. Quia propter*, §. *vel ſaltem, nu. 2.* & probat, quia dicitur in textu, qui vice omnium, quare qui vices omnium gerunt, ab omnibus eligi debent, & ratio eſt, inquit *Panorm.* quia nullus inuitus poteſt priuari voto ſuo, quod habet ad eligendum, vndè concludit, quod ſi vnus tantum non conſentiat, cõpromiſſum fieri non poteſt. Addit Panorm. cõpromiſſarios non teneri ſeruare formam eligendi præſcriptam: nam ideò dicitur (vel ſaltẽ, &c.) vt oſtendatur alius modus eligendi breuior, & facilior, quarè non tenentur compromiſſarij ſeruare formam certam eligendi.

Hoc tamen compromiſſum fieri non poteſt cùm à maiori, & ſaniori parte capituli electio eſt facta de aliquo, vt habetur in *cap. cum inter, de elect.* modò electus conſentiat, vt ibi dicitur, & additur cauſa, quia ex mutuo conſenſu eligẽtium, & electi fit quaſi ſpirituale coniugium.

Cœpto autem tractatu electionis à compromiſſarijs compromiſſum reuocari non poteſt, vt dicitur in *cap. in cauſis de electione*; & poteſt fieri cum certis clauſulis, certaq; reſtrictione, vt fit in cap. cum dilectus, vbi canonici eligendi Epiſcopi poteſtatem in tres canonicos tranſtulerunt promittentes ſe illum recepturum in Paſtorem, quem de gremio ſuæ Eccleſiæ illi ducerent eligendum, vel quem illi tres ab omnibus, vel maiori, & ſaniori parte nominatum eligerẽt, ſupponitur autem ibi debuiſſe obſeruari formã compromiſſi, alioqui irrita eſſet electio. Idem compromiſſum factum eſt ſeq. capite in iure. Declaratur autem in cap. cũ expediat de elect. in 6. Hos compromiſſi modos non eſſe abrogatos per formas eligẽdi traditas in prędicto cap. Quia propter. per Concilium generale, quamuis ibi de compromiſſo abſolutè Concilium loquatur abſq; his reſtrictionibus. *& gloſ. in d. cap.* cum expediat declarat modum, quo fit cõpromiſſum à capitulo.

Iam in *cap. ſi compromiſſarius, de elect. in 6.* Hæc præter ea, quæ inferius dicemus, declarantur: Primo, vt ſi compromiſſarius infra tempus à iure ſtatutum non elegerit, poteſtas prouidendi deuoluatur ad proximum ſuperiorem, ſi verò elegerit quidem, ſed indignum, electio reuoluatur ad electores, niſi indigni electionem ſciẽter ratam habuerint. Ad eoſdem etiam reuoluitur, ſi electus dignus noluerit conſentire.

Tertia deniquè forma in dicto *cap. quia propter*, aſſignata eſt per inſpirationem, cum, vt declarat *glo. in cap perpetuo, de elect. in 6.* electores nullo habito tractatu inter ſe, nec cõuentione ſtatim, ac conuenerunt in loco ſolito clamãt vnanimiter. Nos talem eligimus nullo contradicente, & nulla diſputatione facta inter eos, vel vnus eligentium ait, ego eligo talem, & omnes alij ſimili modo reſpondendo ſequuntur.

Solet autem quandoq; impediri electio per appellationem legitimam, quæ videlicet legitima, ac rationabili cauſa ab aliquo electorum interponitur. Nam electio facta poſt legitimam appellationem caſſatur, vt etiam quando eſt contra priuilegia Eccleſiæ, aut facta prima quālicumq; non caſſata, vt habetur *cap. conſiderauimus de elect.* ſecus ſi fiat electio poſt appellationem, ſed non contra eam *ex cap. cum nobis, eod. tit.*

Non auditur autem appellatio, niſi quorum intereſt, qualis non eſt, qui per compoſitionem intelligitur iuri ſuo renunciare, vt habetur *in cap. cum inter, eod. tit.*

Neq; auditur, qui allegat cauſam appellandi, ſed non ſufficientem dicẽs ſe habere alias cauſas proponendas coram Pontifice, tunc enim ea non obſtante, confirmatur electus, & accipit poſſeſſionem, & deindè ſi appellans voluerit aliquid denunciare Summo Pontifici, aut accuſare, audietur, vt ſtatuitur in *cap. conſtitutis de appell. vbi gloſſa* diſputat, an habenda ſit ratio potentiæ, nobilitatis, diuitiarum in electionibus.

Quod autem in electione Epiſcoporum ij, quorum intereſt, appellatione interpoſita teneantur ad ſedem Apoſtolicam ire, & infrà mẽſem iter arripere, habetur *cap. ſtatuimus, de elect. in 6.* Quæ autem ſeruanda ſint in eiuſmodi electionis appellatione, vt obuietur malitijs appellantium, habetur ibidem cap. vt circa, & declaratur, *cap. is, qui, & cap. qui contra, & cap. conſtitutio, & clem. 3. & 4. de elect.*

Quia verò in Epiſcoporum electione, & non in alijs cauſæ appellationis neceſſariò ad Sedẽ Apoſtolicam reuoluentur, ideò refrenãtur quibuſdam conditionibus eiuſmodi Appellantes non ſolum in prædictis decretalibus, ſed in *cap. Quamuis, & declaratur in cap. Prouida, in 6. de procuratore autem ad appellandum habetur ibidem cap. Procurator.*

Has eligendi formas ſeruare debent omnes Eccleſiaſtici, qui ius habent eligendi, niſi qui priuilegio in aliqua re eximantur, & Religioſi quidem aliqui habent peculiares formas eligendi Prælatos in ſuis conſtitutionibus à Sede Apoſtolica confirmatis, ſed in rebus, quibus his formis nõ contradicitur, eas ſequi debent, quarè in *cap. cum dilectus, de conſuetudine*, cum ageretur de electione à Monachis celebrata in Monaſterio, & supponerent nonnulli quoddam priuilegium, ac ſtatutum. Reſpondet Pontifex, *Si prædictum ſtatutum ità poſſis intelligi, vt nec iuri communi, nec priuilegio deroget, ità eſſe procedendum.* Vbi *gloſſa* ait, hodie Monachos in *cap. Quia propter*, ſi ſecundum eam volunt eligere, ſed Pontifex indicat in eo, in quo non derogatur iuri communi, ſecundum illud eſſe procedendum, vt dicebamus.

At cum electo ad quamcumque dignitatem, poſtulato, aut promouendo inter cœtera, opponitur euidens ſcientiæ, aut alius perſonæ defectus, ab huius probatione initium faciet is, qui opponit, in quo ſi deficiat, non audietur in reliquis oppoſitionibus, & perindè punitur, ac ſi in omnibus defeciſſet, vt ſtatuitur in *cap. ſi fortè eod. tit.*

Quod locum habet in eo, qui manifeſtum defectum in viſu, auditu, & alijs corporis ſenſibus nec non in memoria, & etiam intellectu opponit electo, ità vt manifeſtum, & euidens idem ſupponat in decretali ſi fortè, vt declarat *Nico-*

laus

Digitized by Google

lans III. in cap. conſtitutionem, de verb ſignif. in 6. de quo infrà ſuo loco.

Neq; qui eiuſmodi perſonæ defectum inter alios oppoſuit, poteſt ab hoc probando deſiſtere, & ſolum alios proſequi, vt cernitur in *cap. ab eo, de elect. in 6.* An autem inſcribat, qui crimen electo opponit, habetur in *cap. ſuper his, de accuſ.*

Additur infrà in *cap. ſi poſtquam primo*, quod ſi poſt electionem appelletur ex cauſa probabili, & ſufficienti ad Sedem Apoſtolicam, & ab appellatione non recedatur, & tamen appellatione non obſtante electus ab ordinario confirmetur, confirmatio erit nulla, deindè, quod ſi eiuſmodi electi, qui ex prædicto *cap. cupientes*, propter appellationem Romam ire tenentur, negotio non confecto abſq; licentia indè receſſerint, eorum electio viribus vacuetur eodem modo, quo per dictum *cap. cupientes*; euacuatur electio illorum, qui Romam ſtatuto tempore nõ venerint, & deindè quòd quemadmodum ex dicto *cap. cupientes*, quando appellatur ab electione ad Sedem Apoſtolicam, electus, & electores debent ad eam ſe conferre instructi, & alia agere, quæ ibi præſcribuntur cum certis temporum terminis, ità eadem ſtatuta intelligãtur, cum appellatur ab ipſa confirmatione.

Declaratur autem in *clem. 2. §. fin.* verum, vt electi, vel alij, qui ex quacumq; cauſa ad Sedem Apoſtolicam venire, vel mittere tenentur, etiam ſede vacante, ad idem præſtandum teneri intelligantur, & additur in extrauag. 1. Ad onus Io. XXII. de elect. ſufficere ſi kalendis Octobris electi ſint Auenione, vel Lugduni, id eſt, vbi eſt Sedes Apoſtolica, etiam ſi reliquo tempore ſedis vacantis alibi commorentur.

De electo autem, qui citatus ad comparendum eſt excuſatus, habetur in *cap. cum dilecti, & in cap. cum olim, de dolo, & contum.*

In cauſis autem electionum proceditur de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij, vt præcipitur in *clem. fin. de iudic.*

Quandoq; autem duo ſunt electi, & tunc ſi partes compromittant in ſuperiorem per mortem alterius electi expirat compromiſſum, ſed tamen antequam fiat proceſſus de alia electione, debet ſuperior cognoſcere de meritis primæ electionis, vt habetur in *cap. ex parte, de arbitr.*

Imò altero ex duobus electis litigantibus mortuo, vel per renunciationem, aut alia ratione excluſo, lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendente non proceditur ad aliam electionem, & ſi procedatur, electio erit nulla, vt decernitur in *cap. diſpendijs, vt lite pendente, &c. in 6.* Idem ſtatuitur in *ſeq. cap. ſi hij*, in alijs autem proniſionibus, cum à multis litigatur, & vnus moriatur, aut cedat, vt non conferantur alijs beneficia, ac præpoſituræ, donec lis contra ſuperſtites terminetur, & ſi qui ad defenſionem litis ſe admitti petierint in eo ſtatu, in quo litem inuenerint, admittantur.

Cedere autem iuri electionis, aut inueſtituræ, quam prętendebat, intelligitur is, qui alteri electo, aut proniſo exhibet reuerẽtiam, ità vt eius deindè appellatio iudicetur nulla, tanquam ad ad eum amplius nõ pertineat, vt habetur in *cap. ex ore, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.*

Rurſus ex duobus electis, ſi alter per ſecularem poteſtatem ſpolietur, prius reſtituitur, & deindè cognoſcitur cauſa inter eos, vt fit in *cap. cum ſuper, de cauſ. poſſ. & proprietatis.*

Poſtremò illud addendum, quod Prælati quãdoq; renunciant electioni de ſe factæ, aut Prælaturæ acquiſitæ.

Et electioni quidem per ſe quis renunciare poteſt. Quod ſi ſponte renunciet, non auditur deindè, ſi regredi velit, ſed ſilentium imponitur, vt habetur *cap. in præſentia, de renunciat.* Prælaturæ verò, & Eccleſiæ iam acquiſitæ renunciare quis non poteſt ſine licentia ſuperioris, vt Epiſcopus ſine licentia Summi Pontificis, vt dicemus infrà ſuo loco. Et in vniuerſum præcipitur in *cap. admonet, eod. tit.* vbi Alexander III Epiſcopo Tornacenſi. Vniuerſis, inquit, perſonis tui Epiſcopatus prohibeas, nè Eccleſias tuæ Diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſq; aſſenſu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconſulto. Alioqui in eos canonicam exerceas vltionem.

Abbas autem exemptus renunciare nequit ſine licentia Summi Pontificis, vt habetur *cap. fin. de renunciatione*, Vbi Abbas, qui renunciauerat in manibus Monachorum, qui alium elegerant, reſtituitur.

Sunt verò aliqui, qui licentiam renunciandi petunt, ſed licentia impetrata, renuunt, hi compellendi ſunt impetrata licentia recedere, vt habetur *cap. quidam, eod. tit.*

Quamquam ſubditos ab obedientia abſoluere, non eſt ſuo renunciare regimini, vt decernitur *ibidem cap. lectæ.*

Renunciat autem ſuæ electioni, qui electo exhibet reuerentiam, vt diximus ſuperius. Sunt præterea nonnulli, qui ad renunciandum ſuæ dignitati procuratorem conſtituunt, & deindè procuratorem ignorantem reuocant, de his ſtatuitur in *clem. vnica, de renunciatione*, vt teneat ceſſio facta per eum, antequam ad ipſius, vel illius, in cuius manibus ceſſio fuerat facienda, notitiam, reuocatio huiuſmodi ſit deducta. Niſi forte per ipſos, aut alios malitiosè factum fuerit, quominus ad eos, vel eorum alterum ante ceſſionem potuerit reuocatio perueniſſe.

Difficiliùs autem conceditur Epiſcopo, vt renunciet, quam inferioribus Prælatis, ideò ſtatutæ ſunt certæ cauſæ, quibus ſtantibus Epiſcopo cedere conceditur, licet hæ ad alios etiam Prælatos ſuo modo referri poſſint, ſed de his, & alijs rebus ad Epiſcopos pertinentibus diſertè diſputabimus infrà, ad quæ cæterarum primis lineis contenti, vt proprius accedamus cum electio ſit actus voluntatis, eius ſingulas expendemus circumſtantias, circa quas *Ariſtoteles 3. ethic. cap. 1.* verſari actiones indiuiduas docuit, & cum circumſtantia *Quis* coincidat cũ cauſa efficiente Præſulatus, de qua lib. 9. à circumſtantia Quid ordiemur, ſubſtantialitèr accepta, vti *cap. 3. num 8.* declarandum eſt. Hinc non modo cum Philoſophis à quæſtione *Quid eſt*, initium ſumimus, verum cum ipſo iure *l. omnis, definitio ff. de reg. iur. l. 1. ff de dolo, Inſt. de tut. eſt autem, Inſtit. de leg. agn. ſucc. §. nos vero.*

CA-

Digitized by Google

CAPVT PRIMVM.

Eſſentia perpenditur electionis Epiſcopi.

S V M M A.

Biſariam electionis acceptio conſideratur,nu.1.
Electio ad Epiſcopatum definitur, nu.2.
Afferuntur duæ aliorum Auctorum definitiones, ibid.
Quæ reijciuntur,nu.3.
Electio voluntatis eſt actus,nu.4.
Electio eſt voluntatis actus liber, nu.5.
Et voluntarius,nu.6.
Quam denominationem includat electio,nu.7.
Quomodo electio à poſtulatione diſtinguatur,nu.8.
Differt electio à præſentatione,inſtitutione,& collatione,n.10.& 11.
A confirmatione pariter differt,nu.11.
Diſcriminatur etiam ab inueſtitura.

1 BIſariam electio poteſt accipi primò latiùs, prout ad quamcumq; patet perſonæ deſtinationem, deindè preſſiùs pro iuridica vnius optione, quod indicauit *Azorius p.2. Inſtit.moral.lib.3. cap.28 q.1.*

2 Prima aſſertio. Præſulis electió ſtricto modo ſumpta eſt idoneæ perſonæ ad Cathedralem Eccleſiam ſine Paſtore,libera,& canonica deſtinatio: latiori verò ſignificatione vſurpatæ electioni eadem competit definitio vnico dempto verbo, *Canonica;* huius autem definitionis particulæ ſequẽtibus explicabuntur aſſertionibus, ex quibus etiam conſtabit,cur prætulimus allatam noſtram *Hoſtienſi* definitioni in *ſumma tit. de elect.*quæ ſic habet. *Electio eſt idoneæ perſonæ ad Eccleſiam ſuo Præpoſito viduatam iuris forma ſeruata ritè, & legitimè facta optio.* Nec non alteri ab *Azorio lib.6. cap.14* deſcriptæ. *Eſt alicuius hominis ad Eccleſiam paſtore deſtitutam canonicè facta vocatio.*

3 Et quidem in præſentia,vel hoc ipſo *Hoſtienſis* non arridet definitio,quod Eccleſię nomine, latiori vtatur acceptione, quá requiritur ad definitionem electionis Epiſcopi,cum Prępoſitus, Parochus,& Prior præſint Eccleſiæ,quamuis dignitate aliquo pacto præditi ſint, Epiſcopatu minori. Verbum etiam *viduatam*, non placet, cum electio primi Antiſtitis ad Eccleſiam v. g. Neapolitanam habita, vera, ac legitima fuerit, & tamen non erat viduata Paſtore,quem anteà nunquam habuerat. Ob eumdem etiam,quem in Hoſtienſis obiecimus,defectum,reijcimus ęt Azorianam, in qua latiori vſurpatione, quam par eſſet, & Eccleſia, & Paſtor accipiuntur. Antequam vlteriùs progrediar,indicare ſolum hic habeo, nomine perſonæ idoneæ, quá definitione indicaui,capacitatem, & cęteras ad tale munus qualitates,atq; ornamenta me comprehendere. hæc autem omnia ſigillatim tùm primo tomo,tùm hoc explicabuntur. Generatim verò ad capacitatem, aio, requiri pariter generales conditiones, iure naturali Diuino deſideratas. quod nimirũ ſit perſona,humana,ratione vtens, apta aliquo pacto ad regimen ſuſcipiendum. Inſuper vt hæc electio in fide fundetur, atq; ad ſupernaturalem ordinetur finem, ad quem requirit baptiſmum, ſine cuius charactere nullus eſt;qui capax ſit ſpiritualis iuriſdictionis.Demũ cætera indicata ornamenta ex eccleſiaſtico ſũt iure deducenda, vt *primo tomo* præſtitimus, & *hoc*,quod eſt, reliquum præſtabimus.

4 Secunda concluſio.Electio actus eſt voluntatis liberè, ac voluntariè tendentis in perſonam optatam.Dixi eſſe voluntatis actum; nam cum de hac electione, ſeruata proportione ad moralem electionem mediorum ad finem nobis agẽdum ſit, cuius etiam rationem participat, eodẽ pęnè pacto ſuum habebit obiectum,vti deduco ex *D.Tom.1.2 q.13.art.4.ad 3.ibi,Quod qui eligit Epiſcopum, eligit nominare ipſum in talem dignitatem, alioqui ſi nulla eſſet ei actio ad conſtitutionem Epiſcopi, non competeret ei electio.* Electio autem moralis licet à *Niſſeno*, *ſeù potiùs à Nemeſio lib.5. de philoſophia,cap.4.*compoſita dicatur ex actu intellectus, & voluntatis, probabiliùs tamen videtur actus eſſe ſoliùs voluntatis, connotans tamen actum intellectus, ſpecialitèr ſpectantem ad rationem conferentem media inter ſe,& cum fine, vt communis habet Theologorum ſententia S. *Thom. Conrad. Recentiorumq; Thomiſterum 1.2.q.13.art.1. Alex.1.p.ar. q.30.membro 1. Alber.in 2.diſt.2.art.7. Ægydij ibidem diſt.24. 1.p. diſt.dub.ſex,& aliorum, quos laudant, ac ſequuntur Valent. tom.2. diſp.3. q.8. p.1.Vaſq.1.2.diſp.41.cap.2.*

5 Addidi liberè ex Doctorum conſenſu de electione,cum *D.Thom 1.2.q.13.art.6.*nam electio per ſe conſiderata omnes inter actus voluntatis libertatem ſibi maximè vendicat, quòd ex præuio conſilio,& deliberatione procedit.Et ad rem noſtrá opportunè *Gregor.X.in gener.Concil. Lugdunen.habetur cap.Vbi periculũ,in 6.de elect. §.cæterum, Cum ad certum aliquem obligationis, cuiuſq; neceſſitas adigit, ceſſat electio, dum libertas adimitur eligendi.* Scio nonnullos in tribus caſibus moralem electionem dicere non liberã, vel quando vnicum eſt mediũ: vel quando plura aequè tamen vtilia;tertium quando inęqualia ſunt; Verum,me quidem iudice,non aptè,cũ ex hoc ſequeretur, nunquam liberam eſſe electionem,quia in omni euentu,vel vnum,vel plura eſſe media neceſſe eſt,& ſi plura,æqualia illa quidem, vel inęqualia: Si ergo electio non eſt libera,quando vnum ſuppetit tantum medium, neq; quando plura,ſiuè ad inuicem non ſe excedentia,ſiuè vnum aliud excedens,neceſſariò cõficitur electionem libertate nunquam potiri, quo quid abſurdius? Quapropter ad rem noſtram, vt communem cõtraham doctrinam, aut vnam ſupponimus legitimam eſſe perſonã,quæ ſub conſultationem cadit,vt eligatur,aut plures pari,vel impari merito: Si primum, quãuis electio ex hypotheſi poterit eſſe neceſſaria, abſolutè tamen libera eſt; quia intentio finis, pro-

curandi

Digitized by Google

curandi Præſulem, huic Eccleſiæ idoneum, eſt quoad exercitium libera. Igitur eſſe, & non eſſe poteſt retineri, atq; à voluntate eligentium abdicari; ablata verò finis intentione, neceſſariò non eſt electio mediorum; Sic qui eleemoſynā dare intenderet, nec poſſet, niſi furaretur, neceſſariò non diceretur furari, cum poſſet ab intentione dandi eleemoſynam deſiſtere, donec honeſtum aliud occurreret medium. Quod ſi nonnulli Auctores contrarij, vt modo dicebam, id ſolum ſentirent, quod perſeuerante finis intentione, vnici medij electio libertate prorſus careret, cum eam non haberet contrariè acceptam ad eligendum hoc, vel illud medium, neq; contradictoriè ad eligendum, & non eligendum; cū ſtante intentione finis efficaci, voluntas nō poſſit non eligere medium, in quo neq; in ſe, neq; in exercitio ratio appareat mali, vt rectè docet *Ocham in 1. diſt. 1. q. 6. Vaſq. 1. 2. q. 13. diſp. 43. cap. 4. n. 22.* apud quos alij, & probè hi Auctores ſentirent, & nobis minimè obſtarent; vrgente præſertim neceſſitate Eccleſiæ, ex qua efficacitèr electores ei conſulere intenderent, & conſequentèr virtute eligere vnicam illam perſonam idoneam, in quo caſu noſtra non procedit concluſio; tunc enim ex hac hypotheſi libera non eſſet electio, poſita efficaci finis intentione, à qua electores, vel nollent, vel non poſſent hic, & nunc deſiſtere, vt maturè neceſſitati conſulerent Eccleſiæ. Similis eſt caſus *ex cap. publicato ſcrutinio, de election.* quando neceſſariò facienda eſt, quæ tamen libera etiam abſolutè dicenda eſſet in ſcrutinio voluntariè, ac liberè habito, vt rectè *Panormitanus ibi nu. 2.* Non ignorò vnius tantū medij, vno ſolùm modo vtilis, propriè electionem non dici, quæ quidem in rigore eſt vnius præ alio aſſumptio, vt notat *Vaſq. 1. 2. diſp. 43. cap. 2. n. 11. & 45. in expoſ. 4. art. D. Thom. n. 13.* Verùm non tantùm inſiſtimus in enodandis nominibus, neq; adeò religioſa procedimus ratione, electionem perſonæ expendentes, vt cum electione mediorum omninò, & ad vnguē conferre velimus. Quòd ſi plures idoneæ eſſent perſonæ, liberè ad ſingulas ſe poterit eligentiū habere voluntas, quia quando ſingula media pari ad finem bonitate pollent, nil eſt, quòd ab vnius electione abducat voluntatem, vel ad hoc potiùs, quam aliud reuocet, vel quia ex ſententia *Henric. quodlib. 1. q. 16. Riccardi in 2. diſt. 38. art. 2. q. 4. in corpore. Maio. ibid. q. 1. Marſil. etiam in 2. q. 16. art. 4.* & aliorum, poteſt voluntas inter æqualia media vnum eligere pro ſua libertate, pro qua infrà *diſput. 7. cap. 3.* dicemus, eligentes poterunt vnum ex æquè dignis ad beneficium eligere, vel quia moralitèr poterit noua ratio ab intellectu inueſtigari, ac proponi, ob quam hoc præ alio modo ſit eligendum, & in re noſtra hæc potiùs perſona, quàm illa: quod ſi fieri pōt, dum eligitur minus apta, quando contra rationem operatur voluntas, motiuo delectabili, vel vtili innixa, intellectum etiam applicans ad nouam conſultationem, nouamq; rationem, ſaltem apparentem inueniendam, potiori ſanè ratione poterit id præſtare in electione mediorum, vel perſonarum æquè habilium, ni ex ſuppoſitione vellet finem conſequi per medium alijs vtilius, & in re noſtra per digniorem, aptioremquè perſonam, de qua mox dicam. Demum ſi vnus cæteris præſtet, vel plures, circa quos verſatur electio, impares ſint meritis, aut poterit, quem vult, ex bonis eligere voluntas, vt in electione ad nonnulla ſimplicia beneficia, dicemus poſſe *diſput. 10. cap. 1. & 2.* aut ſi meliorem bono præferre tenebitur, vt ad cœtera beneficia præſertim curata, liberè eliget libertate, qua ab intētione hic, & nunc poterit deſiſtere, aut ex hypotheſi neceſſariò quidem eliget, vt paulò antè dicebam. Sic qui beatitatem intenderet adipiſci, religioſum non neceſſariò eligeret ſtatum, quamuis iudicaret aptiorem; Verùm ſi eam cōſequi maxima cum certitudine cuperet, illud opus eſſet eligere medium, quod tali fini magis proportionatum, eiq; aptum iudicaretur. Quæ quidem ſententia noſtræ etiam rei electionis ad beneficia, applicata communis eſt apud *Nauar. in cap. Accepta, opp. 5. n. 23. de reſtitut. ſpoliatorum,* qui ibi diſparitatem aſſignat inter electionem, libertatem omninò poſtulantem, ac renunciationem, & apud *Pariſium de reſignat. benefic. lib. 13. q. 2. num. 15.* confirmatur ex *cap. Oſius de elect. & cap. Sacroſancta eodem, vbi Abbas.*

6 Non modo liberum dixi electionis actum, ſed etiam voluntarium, ideſt à principio intrinſeco cum diſquiſitione ſingulorum, vt deducitur ex *Philoſopho 3. Ethic. cap. 1. D. Thom. 1. 2. cap. 3.* citando, aliàs nō ſpontaneè, neq; ex proprio ſenſu, proprioq; conſilio poterit quis alium eligere, ac proindè non tam ab ipſomet humano modo operante, quàm ab alio violentèr, & facultatem non habente, inualidè fieret electio.

7 Hinc fit primò, quod ſicut quis ab actu voluntatis, qua volitio eſt, volitus ſanè dicitur, & qua amor amatus, ſic etiam ab eodem, qua electio dicetur electus: & quemadmodum primæ duæ denominationes, extrinſecæ ſunt, formalitèr ſumptæ, ſubiectum connotantes denominatum: materialitèr verò acceptæ dicūt in recto ipſummet ſubiectum, tali donatum denominatione, vt in logicis docui, ſic etiam de electionis denominatione dicendum eſt; idem enim actus, qui oculum intrinſecè videntem, vel voluntatē amantem, vel intellectum agnoſcentem, extrinſecè albedinem viſam, obiectum amatum, vel cognitum, pariterq; electum denominat.

8 Fit ſecundò electionem à poſtulatione diſtinguī, tametſi olim promiſcuè vtrumquè nomen vſurparetur in iure; quòd iſta ad perſonā optatam feratur: Hæc ad Superiorem, vt probè *Abbas, initio proœmij de poſt. Prælatorum, num. 3.* In Electum præterea conſentiunt electores tanquā in ſponſum Eccleſiæ, atq; electione ipſa, matrimonij vinculum incipit obſtringi, ex *cap. inter Canonicos, de elect. & cap. final. de translatione Prælatorum.* Iń poſtulatum verò non vt in ſponſum conueniunt electores, neq; per poſtulationem coniugio principium datur, niſi remotè, cū vti modo dicebam, vota potiùs dirigantur ad ſuperiorem, vt dignetur Poſtulatum admittere: Sic probè *Abbas citatus ex Innoc. & alij apud Zachariam in Apoſtillis ad citatum Panormitani locum,* & nos fuſiùs infrà dicemus.

9 Fit tertiò diſtinctam eſſe in rigore ſumptam

electio-

electionem canonicam à præſentatione, quæ ad Patronum propriè ſpectat, de hac verò titulus de iure patronatus tractat; diſtinctam etiã eſſe ab inſtitutione, quæ apud Auctores præſertim *Abbat. cap auctoritate, de inſtitut. nu. 76.* & deinceps eſto triplex ſit, propriè tamen ſumitur in iure pro translatione iuris non libera, à Superiore facta, quando per patronum præſentatus inſtituitur, cui, dummodò idoneus fuerit Superior, ius tenetur conferre, vti doctè, laudatus *Panorm.*

10 Diſcriminatur etiam electio à collatione, quippè quæ iuris eſt translatio libera ad libitũ cuilibet facta idoneo, vt in *cap. relatum, de præbendis.*

11 Diſtincta prætereà ex definitione demõſtratur à confirmatione, quæ quidem in ipſam electionem cadit, neq; opus eſt, quod inſtituat, vel conferat Superior; cum per electionem ius ſit aliquo pacto translatum, ex *cap. nihil, de elect.*

12 Demum ab inueſtitura differt, ſiuè accipiatur pro collatione, quando nimirum nulla alia præcedente collatione initur, per quam ius transfertur ad inueſtitum, vti notat *Io. Andr. in cap. Extra miſſa, de elect.* ſiuè pro aliquali confirmatione præcedentis iuris, vſurpetur, vt quando ſuprà collationem, vel inſtitutionem, vel ipſam propriam confirmationem inducitur, quæ ſi fiat in abſentia rei, de qua datur, & confirmatio eſt iuris præcedentis, & facultas ad libitum ineundi poſſeſſionem, quæ tamen corporalitèr adhuc minimè in talitèr inueſtitum transfertur, niſi aliud habeat conſuetudo ex *cap. de conſuetud.* atq; ex *Innocent. in cap. literis, de reſtit. ſpoliator.* Quod ſi fiat in præſentia beneficij huiuſmodi inueſtitura, cuius poſſeſſione nullus potitur, tũc per eam poſſeſſio etiam transfertur corporalis, argum. in *l. quod meo, ff de acquir. poſſ.* & videre eſt apud *Abbat de Inſtit. cap. anthoritate, n. 9.* ex quo etiam differt ab electione.

13 Fit quartò, quæ voluntarij, vel liberi rationẽ minuunt, cuncta etiam electioni maximè derogare, ex *cap vbi periculum, §. cæterum, de elect. libri ſexti, Ibi, quia cum arbitrium, vel inordinatus captat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuſcumq; neceſſitas adigit, ceſſat electio, dum libertas adimitur eligendi, & cap. cum locum de ſponſalibus, & matrimonio, ac proſequitur Abbas cap. licet de vitanda, de electione, nu. 12. Bart. in tract. de Tyran. & ex l. ij, ff. de iudicijs, apud citatum Panormit.*

CAPVT SECVNDVM.

Quæ ad validam electionem deſideratur deliberatio.

SVMMA.

Status quæſtionis, nu. 1.

Sententia afferens electionem factam ex iracundia eſſe nullam, n. 2.

Regula ad agnoſcenda, quæ ſunt ex iracundia facta, ibid. ad fin.

Quiſnam ſit actus primò primus, ſecundo primus, & plenè deliberatus, n. 3.

Quæ ad culpam mortalem requiritur deliberatio, ſatis eſt ad validitatem electionis, n. 4.

Affertur regula ad agnoſcendam deliberationem ſufficientem ad validam electionem, votum, iuramentum, peccatum, &c. n. 5.

Ad deliberationem neceſſariam, ſiuè ad electionem, ſiuè ad peccatum mortale, votum, & iuramentum, mora non requiritur temporis, n. 6.

Reijcitur Paludani regula ad deliberationem aduertendam. n. 7.

Reſpuitur de eadem Panormitani regula, nu. 8.

Nec admittitur alia aliorum, n. 9.

Diſplicentia poſt factum, conlectura eſſe poteſt inſufficientis deliberationis, de qua dubitatur, nu. 10.

Deliberatio requiſita ad licitè, vel illicitè eligendum, nu. 11.

In dubio num iracundia, vel alia perturbatione aliquid ſit geſtum, vti validè geſtum habẽdum eſt. num. 12.

Qualitas, quæ intrinſecè ineſt, ſemper præſumitur ineſſe, ibid.

Quæ fiunt ex iracundia, facta non præſumuntur ex defectu deliberationis neceſſaria ad peccatum mortale, ibid.

Homicidium ex iracundia commiſſum raró excuſatur, ibid.

Votum ex iracundia emiſſum, validum eſt, ibid.

Soluuntur argumenta contraria, n. 13.

1 CVm vt ex ſuperiori capite diximus electio actũ intellectus perſonas, aut inter ſe comparantem, aut in ordine ad regimen, quod intẽditur Eccleſiæ, vel includat, vel probabiliùs connotet, biſariã laborare poteſt, ſiuè defectu deliberationis ſiuè defectu actus volũtatis, an quo ſita eſt, liberè, & voluntariè eliciti. Defectus autem deliberationis ex duabus poteſt cauſis ortum habere, videlicet ex parte actus, quia præproperè, atquè improuisò, ſiuè impræmeditato motu ex ignorantia, erroreue elicitus eſt, aut ex parte ſubiecti, quod ad deliberandũ non eſt aptum, ineptitudine, quæ manare ſolet ex ſenſuum, vel mentis ægritudine, vt ſi ſurdus, mutus, ac cæcus, amens, vel ebrius ſit (ad rem noſtram) qui electurus eſt, nec quid electio, quiduè dignitas ſit Epiſcopalis muneris, ad quod facienda eſt electio, capere poſſit. De ineptitudine ex parte ſubiecti cauſam effetricẽ expendentes infrà *lib. 9.* diſputabimus. In præſentia verò de defectu deliberationis, deinceps de ignorantia, erroreuè, ac demum de voluntarij, libertatiſq; ratione tractaturi.

2 *Bertachinus 1. par. de Epiſcopo, lib. 3. num. 50.* electionem ex iracundia habitam aſſerit nullam probatquè præcipuè ex *cap. auditis, de elect.* ibi *Prorumpit*. Addit alios textus, quos infrà ex alijs afferam. Bertachino ſubiungere poſſemus Auctores, qui docent contractus ex iracundia confectos ratos non eſſe, ni pleno poſteà iudicio firmarentur. *Sic gloſſa cap. ſi quis iratus 2. q. 4.*

verbo

verbo ſi quis, *& l. 3. ſub initio*, *ff. de diuortijs*, *Bartolus in regula quidquid calore 46. ff. de regulis iuris*, *vbi Decius num. 1 Iaſon l. ſi ſilius num. 5. C. de inoſſicioſis teſtamentis*, qui per generalem regulam nullius eſſe roboris, docet virtos contractus ex calore iracundiæ, vna ſolum, quam *numer. 6.* excipit, donatione ad piam cauſam facta. Sic etiam *Felinus cap. Matthaeus numer. 2. notabil. 2. de ſimonia*. Qui omnes auctores ducuntur per *l. citatio nouam*, *in principio*, *ff. de publicanis vectigalibus*. Addere his alios licèt Doctores aſſerentes iuramentum, & votum æſtu iracundiæ nuncupata rata non eſſe. Sic *gloſſa cap. dudum, verbo calore*, *& ibi Hoſtienſis eodem verbo*, *Antonius cap. ſicut, ex literis, de iure iurando, numer. 9. Abbas citato capit. dudum, numer. 8. & cap. ſi vero, de iure iurando numer. 7. Ricardus 4 diſtinctione 38. artic. 2. quæſtion. 2. & probari poſſet ex l. ſecunda*, *ff. ad legem Iulia Maieſtas*, *vbi habetur calore pronunciatum iuramentum iracundia non obligare. cap. diuortium de pœnitentia diſtinct. 1.* Quod ſi ab his auctoribus quæreres regulam ad ea dignoſcenda, quæ per iracundiam habita ſunt, aſſignant *Antonius laudatus numer. 9. & Abbas cap. ſi vero*, *citato numer. 7.* Si ceſſante iracundiæ calore, minimè votum, vel iuramentum emiſſum eſſet non obligare.

3 Ad quæſtionis tamen ſolutionem adnoto ex *Almaino lib. 2. moralium, cap. 24. ac Petro de Soto de Inſtitut. Sacerdotum, tractatu de diſcrimine peccatorum, lectione octaua*. rem acu, præ omnibus, attingentibus, triplicem voluntatis, ad præſens inſtitutum eſſe motum. Primus eſt, primò primus, ideſt maximè primus, qui ea fit celeritate, vt hominis, & præuertat, & ſuperet poteſtatem, à qua cohiberi minimè poteſt; qui quidem ſicut libertate, ità culpa prorſus vacat: alius eſt ſecundo primus, qui tametſi cohiberi potuerit, cum tamen defectu laboret etiam libertatis, mortalem non poteſt culpam inuoluere, ſed venialem: Tertius demum omnibus eſt numeris abſolutus, pleneque liber, è ratione dirigente, & voluntate liberè, ac voluntariè ſe habente manans.

4 His prælibatis, prima ſit aſſertio. Quæ ad culpam mortalem ſatis eſt, atque exigitur deliberatio; ſufficit etiam, & requiritur ad valorem electionis. Si ea igitur ira, vel quacunque animi ſubito rapti perturbatione, eligerent electores, quæ rationis iudicium obtenebrauerit, deliberationemque ad mortale requiſitam peccatum impedierit, ea quippè ratione, qua ſi ex eodem animi præpropero motu commiſerit quiſpiam homicidium, non cenſeretur mortalitèr peccaſſe, cuius actus, vel primò primus, vel ſecundo primus ad ſummum exiſtimaretur, tunc electio inualida profectò cenſenda eſſet; quod ſi tantis iudicium non offudiſſet tenebris iracundia, vt homicidium ex eo patratum, culpam inuolueret lethalem, ipſa tunc eſſet electio valida. Hanc mihi perſuadeo ſententiam ex communi, de ſimilibus actibus, Doctorum placito, vt infrà conſtabit. Et probatur primò, quia electio ritè peragenda, ex ſua natura ad lethalem obligat culpam, ergò eam ſibi vendicat deliberationem, quæ requiritur ad mortalem noxam contrahendam, quæ noxa, eiuſque carentia moraliter electionem ad talem materiam contractam comitatur. Secundo ſimilis libertas ad contrahendam cacodæmonis ſeruitutem ſufficit; ac requiritur, ad onus peruotum ſibi imponendum, vti conſtat ex *cap. ſunt qui opes 17. quæſt. 4. & cap. veniens, de voto*, ergò ad valorem electionis ſufficiet, ac requiretur: Sic *Molina tom. 2. de iuſtitia tract. 2. diſputat. 277. ſub initio*, *& Nauarr. ſumm. latina cap. 18. numer. 7. Hiſpana, numer. 5.* ac per generalem doctrinam tradit de omni promiſſione homini facta, *Sanchez lib. 1. de matrimonio, diſputat 8. numer. 5.* apud quem alij. De voto hoc idem, & iuramento ſcribunt, *Ioannes Andreas cap. dudum, numer. 20. de conuer. coniug. vbi Antonius numer. 15. Ancharanus numer. 10. Cardin. numer 2. oppoſit. 5. Felin. cap. licet ex literis, de iure iurando numer. 3. & 4. Sylueſter verbo votum ſecundo, quæſt. 13. & iuramentum 4. quæſt. 9. Tabiena ibidem 1. quæſt. 1. numer. 21. Caietanus 2. 2. quæſt. 88. art. 1. & in ſumma verbo votum, Sotus lib. 7. de iuſt. quæſt. 1. art 2. & alij communiter*, quorum auctoritate, noſtra concluſio firmatur horumque paritate actuum corroboratur.

5 Secunda aſſertio, quamuis facilis non ſit deſignatu regula, qua dignoſcatur deliberatio ſufficiens, & requiſita ad mortale peccatum, eam tamen ad electionem affero. Quando videlicet potuit quis, eſto ſubóſcurè, conferre, hic, & nunc, hanc electionem cum eius carentia: huius perſonæ potiùs, quam alterius eiuſq; qualitatis cum bono regimine, quod intenditur, Eccleſiæ tunc ſufficiens in eo poterit aſſeri deliberatio ad electionem, & materia apta ad actus tùm virtutis, tùm vitij: fauet *Caietan. 2. 2. quæſt. 88. art. 1. circa primam concluſionem ad votum requiſita*. Ratio eſt, quia collatione, vel mediorum inter ſe ſe, quam ſupponit in intellectu electio, vel compoſitione eiuſdem cum eius carentia, & horum omnium cùm fine ſatis expedita, atq; illuminata cenſetur voluntas ad liberè agendum, bono ſecundum contrarias partes propoſito, ad eligendum alliciente hunc, vel illum, vel malo etiam propoſito, reuocante ab electione; quæ quamuis haud diſtinctè: neceſſariò tamen ſaltem ſub oſcurè, ab intellectu deliberante cognoſcenda ſunt; alioquin ſufficienter determinatus actus voluntatis minimè cēſendus eſſet.

6 Neq; diuturnam temporis moram neceſſariam ad hanc eſſe deliberationem, meritò ſcribunt *Caietan. citatus*, *Paludan. 4. diſt. 38. num. 9. D. Antoninus 1. part. tit 11. cap. 2. ſub initio, verſ. Nota ſexto*, *Sanchez lib. 1. de matrim. diſput 8. n. 7.* Sed ſenſim, ac ſine ſenſu, peneq; imperceptibiliter poſſe haberi, natura tantum, non tempore priorem, vt benè *Nauarr. in ſumma cap. 12. n. 26. Ludouicus Lopez 1. part. Inſtructorij cap. 45. ſub initio, §. in momento.*

7 In ſenſu aũt noſtræ regulę, neq; alias; quã Paludanus aſſerit, & nos amplectimur, docẽs præmeditandũ eſſe deliberanti, & conferendum ipſum vouere, contrahere, eligere, &c. cum cauſa, nempè ira, vi morbi, cruciatus, vel alterius mali

imminentis, & cum fine etiam, quem intendit.

8 Reijcimus verò aſſertam ab Antonino, & *Panorm. citato n.2. & 7.* regulam dicentium eſſe, ſi tranſacto feruore iracundiæ, minimè factum fuiſſet id, quod per iracundiam factum eſt, tunc votũ, ſiuè electionẽ, ſiuè iuramentum non habẽdum eſſe validum; nam iracundiæ multa fiunt impulſu, & quidem cum ſufficienti deliberatione ad mortale peccatum, quæ non ad animum modo, verum neq; ad ſenſum alio ſanè tempore admitterentur.

9 Reſpuitur præterea regula *Angeli votum 1. nu.6. Tabiennæ votum 1. q.1. ſupplementi, Gabriel. diſt.38. q.1. docentium*, ſi remiſſa iracundia, vel tranſacto periculo, ob cuius cauſam quis elegit, vouit, iurauit, contraxit, eum pœniteat id præſtitiſſe, ſignum eſſe ſufficiens defuiſſe deliberationem; Verum nullius eſſe firmitatis hanc regulam, vel ex eo liquet, quòd eorum, quæ maturo conſilio, atq; oculata voluimus deliberatione ſępè nos pœniteat; quòd experientia comperimus, executionem rerum præmeditatarum, varijs circumſeptam eſſe difficultatibus, quæ etiã ipſum Argum nonnunquam fugerent. Quamobrem hanc ipſam regulam meritò reijciunt. *Paludan. n.6. citatus, n.10. Gutierr. lib.2. q. Canon. cap.22. nu.14. D. Antoninus 2. p. tit.11. cap 2. nu.7. Sotus lib.7. de Iuſtit. q.1. art.2. verſic. colligamus ergò, & alij.*

10 Poſſet tamen dicta regula in dubio, auctore ipſo *Tabienna 2. edict. votum 1. q.1. n.2. & Sanch. lib.1. de matrim diſp.8. citato nu.8.* vſui eſſe, vti probabilis coniectura, ad defectum deliberationis requiſitum agnoſcendum, quem immediata ſubſequuta fuerit pœnitentia.

11 Per ſe autem à nobis tradita regula non eſt ad licitè, vel non licitè ex deliberatione eligendum, ſed tantum ad valorem; cum de electione licita, vel illicita idem ſentiendum ſit; eaq; tenenda ſit regula, qua ad quodcumq; peccatum mortale, vel veniale vtimur, probè deſcripta ab *Azorio lib.4. inſtit. moral. cap.5. Vaſq. 1.2. diſput. 107. cap.3. diſput. 105. cap.4 & 107. cap.6. & 7. Sanchez lib.1. opin. moral cap.1. num.7.* Ex quibus ſolum ad vſum adnotaſſe iuuabit, nonnũquam animũ paſſione, iræ, vel triſtitiæ, vel ſimili, adeò abſorberi, vt vel nihil omninò, vel valdè remiſsè, tenuiq; cogitatione ad operis malitiam, ſeù inhoneſtatem attendat, quando, ſi ità ſe haberet peccaret ſolũ venialitèr, vt colligitur ex *S. Auguſt. lib.12. de Trin. c.12. & lib.2 de Geneſi contra Manicheos c.14. S. Thom. 1.2. q.74. art.7.* quia conſenſus voluntatis, vt malus, vel bonus ſit, debet ſubſequi ad rationem ſuperiorẽ à *S. Auguſt.* cõparatam viro, & non tantum ad inferiorem, quę mulieri ab eodem aſſimilatur; Quapropter ſi tantum intellectus aduertat commoditatis, vtilitatis, & delectationis motiua, tunc ratio dicetur inferior, humanis tantum, ac temporalibus innixa motiuis: quòd ſi rationes æternas honeſtatis, vel inhoneſtatis, ſecundum Dei legem attendat, quòd electio v.g. indigni, ſit naturali legi diuinæ, atq; humana contraria, ratio dicetur ſuperior; Ex quo fit, nunquam honeſtari motũ voluntatis eligentis hunc, vel illum ad beneficium, ni moueatur ſecundum rationes æternas, & ſpirituales, & nunquam inhoneſtari, ſiuè ad culpam ſpectare, ni eliciatur præter, aut contra præuiam conſiderationem rationum ſpiritualium, atq; æternarum; dum nempè voluntas magis deflectit ad rationes vtiles, delectabiles, ac temporales, quam ad æternas virtutis. Et ratio eſt, quòd vbi ſunt plures iudices ordinati, finalis ſententia ad ſupremum ſpectat, cum autem cõſenſus plenus ad mortalem culpam, ſit ſentẽtia finalis, ſpectabit profectò ad rationem ſuperiorem in homine vices gerentem ſupremi Iudicis, cuius intereſt iudicare de rationum momentis humanis, ac temporalibus, ab inferiore parte propoſitis, vti probè *D. Thom. 1.2. q.15. art.4. Caiet. aliiq; communiter*, huic noſtræ doctrinæ ſubſcribentes.

12 Tertia concluſio. In dubio, num iracundia, vel alia ratione obcęcante perturbatione, facta ſit electio, vti rata, cęteris concurrentibus, habenda eſt. Ratio autem eſt, quòd in dubio, quæ naturaliter homini ineſt qualitas, ſemper ineſſe præſumitur, cum igitur ſana mens penitus inſit homini, ſemper ineſſe præſumenda eſt. Sic in ſimili ratiocinatur *Menoch. ex Alciato de præſumpt. lib.1. q.14. nu.3.* Secundo nam tametſi, quę ex iracundia geſta ſunt, incõſultò videantur peracta, vt idemmet ſcribit *Menoch. ibid. q.13. n.11. ex Tiraq.* at minimè præſumuntur facta ex deliberationis defectu, ad mortale ſufficienti; ſed ex defectu maturi tantùm conſilij. Sic rariſſimè homicidium ex iracundia patratum à mortali excuſatur, atq; in ſimili votum ex iracundia emiſſum eſſe validum, docent *Panorm. nu.8. cap. dudum de conuerſ. coniug. Felinus n.3. de iure iur. cap. ſicut ex literis, Alex. de Neuo n.18. & Sanch. laudatus, nu.10.* Sentit de ſponſalibus. Dixi cęteris concurrentibus nam vbi à multis electio habenda eſt, eorum ſuffragia expendenda ſunt, nũ ſingula ex animi perturbatione manauerint, nec nè, vel nonnulla, cũ pleraq. deliberata fuerint, ad iudiciũ de validitate ferendũ electionis.

13 Supereſt, vt contrariorum ſententiæ, *nu.2.* relatæ ſatisfaciamus. *Text.* itaq. à *Bertachino* adductus ad rẽ, non eſt etenim per Tẽ ſubito prorupit, in textu non iracundia indicatur, ſed electio, non expectato conſenſu maioris partis ſuffragiorum, vt patet ad oculum legẽti. Reliquos verò textus, qui afferri ſolent, intelligendos eſſe aio, cùm iracundia rationis priuat quempiã vſu, deliberationeq. ad culpã mortalẽ requiſita, vt *nu.4.* probatum eſt. Quid autem de eligentibus ſentiendum ſit, ſenſuũ, vel mentis defectu laborantibus, agẽtes de cauſa effectrici docebimus.

CAPVT TERTIVM.

In error perſonæ, nullam faciat electionem.

S V M M A.

Status quæſtionis, nu.1.
Quæſtionis puncta diſputanda, nu.2.

In

In quo differant, & conueniant error, atq; ignorantia, nu. 3.
Non poteſt de perſona eligenda error dari, abſq; aliqua eiuſdem notitia, n. 4.
Error alter antecedens, alter concomitans, n. 5.
Error poſitiuè aliquo pacto influit in actum, in quo differt ab ignorantia, n. 6.
Error perſonæ ſuo modo poſitiuè cauſat electionem ibidem.
Quomodò error concomitans ad actum concurrat, num. 7.
Quid ſit ex ignorantia, & ignoranter aliquid agere ibid.
Error concomitans non facit inuoluntarium, ibid.
Quot ſunt circumſtantiæ ab Ariſtotele diſtincto modo, ac à Theologis adductæ, n. 8.
Error antecedens perſonæ electæ ſubſtantialiter acceptæ nullam reddit electionem, n. 9.
Error concomitans perſonæ ſubſtantialiter acceptæ nullam etiam reddit electionem, n. 10.
Etiam ſi fuerit craſſus, n. 11.
Etiam ſi diceret eligens, eligo petrum, qui, ſi eſſet Ioannes, pari pacto eum eligerem, n. 12.
Error qualitatis in perſonam non redundans irritam non facit electionem, n. 13.

1 QVamquam quos de Præſule ex instituto diſputantes Auctores vidi, hãc minimè pertractaſſe ſciuerim quæſtionem, vt & quamplures, quas noſtri inuoluunt libri, nihilo tamen minus, tùm quia vſu euenire facilè poteſt; & proponenda, & agitanda eſt; eò vel maxime, quod non vulgarem in tractatu de matrimonio ſibi vendicat locum, ex quo vt *ſequenti capite à nu.* 12. ſcribam ad electionis vim nõ faciliè argumentum deduci poteſt.

2 Neq; omnium ferè conditionum, donorumq; quibus neceſſario Præſulem ornatum eſſe, primis quatuor libris docuimus, errorem explicabimus, ſed de illis in genere agemus, quorum errore ex ſua natura irrita habenda ſit electio.

3 Ad hoc autem prænoto ex *D. Thoma 4. diſt. 30. q. 1. art. 1. ad 1. & Soto ibi q. 1 art. 1. ſub initio,* ignorantiam ab errore differre; Quòd illa in ſola ſcientię priuatione ſita cum ſit, nullã in mente requirit notitiam; quapropter puræ negationis aptè appellatur; hic autem falſitatem includens, iudicium poſtulat intellectus, atque ignorantiæ nomen ſortitus eſt prauæ diſpoſitionis. Etenim *Auctore Auguſtino in Enchiridion cap. 21. & refertur cap. in quibus 22. quæſt. 2. Errare eſt vnum pro alio putare. Azo in ſumm. C. de iuris, & facti ignorantia.* Exemplo res fiat clarior, ſi proſus neſciuerim vulnus rotundum difficilius curari, quàm longum, non dicar errare, cum nullum formauerim iudicium de vulneris cura; Si verò putauerim vulnus ablongum difficilius rotundo curari, profectò errarẽ, dum falsò opinater. Differũt etiam quod ignorantia mentem arguit nudatam omni notitia, quæ ſuo modo priuat; Error autem veram ſolũ expungit. Conueniunt autem error, atq; ignorantia, quòd voluntarium tollunt, vt probè cum *D. Thoma* conſenſus Doctorum; porrò nihil à principio intrinſeco diſquirente ſingula eſſe poteſt, quod non ſit cognitum ex *Philoſopho infrà citando, & 3. de anima text. 58.* Ad inueſtigãdum igitur num aliquis actus, qui ex ſua natura voluntarius eſſe deberet, v. g. electio, de qua loquimur, voluntaria nec nè careat ratione, potius quam ignorantia error expendendus erit, qui quidem frequenter intercedit; nam vel non daretur electio, vel ſi daretur, in aliquod ſanè neceſſe eſt, vt feratur voluntas eligens, neq; in incognitum, ſed in præcognitum, tametſi falsò per errorem, de quo diſputandum eſt.

4 Hinc ſequitur de perſona eligenda dari errorem minimè poſſe, quin eiuſdem in errantis mẽte, quæcumq; illa ſit, aliqua reperiatur notitia, viſu, auditu, alijſq; modis parta; cum in proſus ignotum, nec conſenſum, neq; affectum dirigere poſſimus ex *l. in lege, ff. de contrahenda vend.* vbi vendito fundo, lapidicinæ in eo ſitæ, tanquã ignoratæ, minimè venditæ dicuntur, & *l. eum ab eo, verbo menſam, eodem.* Subſcribunt *D. Thom.* *paulò ante laudatus, eiuſq; ſectatores, nec non D. Bonauentura 4. diſt. 30. art. vnico, q. 5. ad vltim. Hoſtienſis ſumm. tit. de matr § qualiter impediatur, num. 26. Sylu. matr. 8. q. 1. dicto 5. Nauarr. ſum. cap. 22. num. 32. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 10. n. 2. in comm. lit. I. Sanch. lib. 7. de matrim. diſp. 18. num. 2. apud quos alij.*

5 Præterea hic, de quo loquimur, error pro pręſenti inſtituto ad inſtar ignorantiæ conſiderari poteſt duplici ſub ratione. Primò quatenus eſt antecedens, qui inculpabilis, probabilis, iuſtus, atq; inuoluntarius dici ſolet: alter concomitans: primus dicitur; qui priuat inculpabiliter eo laborantem cognitione, & notitia malitiæ actus, qua cognita non fieret: vt ſi quis homicidam, vel illegitimum in Epiſcopum eligeret, quem prudenter, atquè adhibita prius diligentia, talem non putabat, quiquè ſi id noſſet, nullatenus eum elegiſſet: hæc autem ignorantia ad inſtar cuius explicauimus errorem, non modo dicitur antecedens reſpectu electionis, quod omnibus conuenit ignorantijs, quæ cauſæ ſunt actus, ſed reſpectu cuiuſcumq; actus liberæ voluntatis, cui neq; directè, neq; indirectè eſt voluntaria.

6 Inſuper ignorantia cauſa dicitur actus non poſitiua, in illum tanquam in effectum influens, ſed remouendo notitiam, quæ ſi adeſſet, actum procul dubio prohiberet; Eſt enim ignorantia priuatio, ideoq; vt remouẽs prohibens ad actũ concurrere poteſt, in quo mea quidem ſententia, differt à puro errore, quemadmodum indicaui ſupra: nam error præter carentiam notitię, quæ, ſi adeſſet, actus non fieret, iudicium claudit aliqua ratione oppoſitum; etenim qui errat non modo neſcit, quantum Neapolis, v. g. ab Vrbe Roma diſtat, vt ſe habet ignorans, qui de hac diſtantia conceptum non format, verum etiam falsò iudicabit decem dierum itinere diſtare cum quatuor diſtet: præterea non modò hanc mulierem, cum qua quis vult contrahere ignorat, quænam ſit, ſed exiſtimat Regis eſſe filiam, non ſolum, quem elegit, neſcit an doctus, vel indoctus ſit, ſed putat doctum; quo quidem iudicio ſuo modo poſitiuè voluntatem

etiam inducere poteſt ad eligendum, quod non ſolùm priuatiuè, ſicut ignorantia cauſa eſt huius electionis factæ de indocto, quia ſi notitia, inſcitię huius adeſſet, talis electio facta nõ eſſet, ſed cum propoſuerit voluntati talem hominem eſſe doctrina præditum, ſuo etiam modo poſitiuè eam ad electionem mouet. Quæ doctrina maximè *D.Thomæ* conſentanea eſt, de ignorantia, vt eſt cauſa actus, & peccati 1.2.*q.76.art.1.* & *ſequenti*.

7 Concomitans verò error, & ignorantia eſt, quæ ſimul eſt cum actu, quem tamen non cauſat; nam licet ſi non adeſſet hæc ignorantia cõcomitans, vel error; adhuc tamen actus fieret, vt in eodem electionis exemplo videre eſt; Si quis Franciſcum putaret legitimum, quẽ in Epiſcopum eligeret tali animo, vt quamuis illegitimũ agnouiſſet, etiam elegiſſet. Ex hoc autem *Philoſophus 3.ethic.cap.2.* explicatur aſſerẽs diuerſum quid eſſe ex ignorantia, atq; ignoranter aliquid agere; Nam primum euenit, quando ignorantia ſuo modo cauſa eſt actus: Secundum, quando non eſt cauſa, ſed ad illum actum merè concomitanter ſe habet; Concinit *D. Thomas* 1.2.*q.6.art.*8. aſſerens primum errorem, videlicet antecedentem, ad volendum quidem inducere, cuius actu eſt cauſa, vt ſi quis per errorem putans hanc fœminam eſſe Ducis filiam, ducat in vxorem, minimè ducturus, veritate cognita. Poſteriorem verò, nimirum concomitanter, ad volendum non inducere; cum accidat ſimul aliquid eſſe factum, atq; ignoratum, vt ſi cognita veritate, in exemplo allato, eam nimirum mulierem eſſe infimæ notæ, etiam eſſet ducturus: ex quo probè deducit cum *Ariſtot. D.Thomas* hunc errorem nõ efficere inuoluntarium; quippe qui non eſt cauſa alicuius actus repugnãtis, vel diſplicentiæ, cum hic idem actus contrahẽdi cum hac muliere, etiam non intercedente illo errore, futurus eſſet, nec alius huic cõtrarius. Quamobrem iuris Periti, *l.& eleganter, ff. de dono*, hunc errorem, incidentem in contractum meritò nuncupant; antecedentem verò, dantem cauſam contractui dicunt. Hi autem duo Errores nobis ad præſentem quæſtionem dilucidandam vſui erunt, omittendo errorem, ignorantiamquè conſequentem, de qua *tom.* 1. *egimus lib.2 diſp.3.c.4.& diſp.4.cap.4. à num.*14. cum non de mortali, ac de peccaminoſa electione diſputaturi ſimus, ſed de valida, vel inualida iure præſertim naturæ, quia voluntaria, vel inuoluntaria eſt.

8 Notandum deniq; tùm ad huius quæſtionis ſolutionem, tùm ad varias, toto hoc tractatu, dilucidandas, pro varietate cuiuſquè inſtituti, Auctores actionis enumeraſſe circumſtantias, atq; explicauiſſe; quapropter aliter Rethores, cum *Cic.de inuen.circa medium: aliter Iuris Conſulti, ex l.aut facta, ff.de pœnis: aliter morales philoſophi cum Ariſtot.3.ethicorum, cap.1. Theologi etiam cum S.Thom.* 1.2.*q.7.art.1.* Circumſtantias; & referunt, & exponunt. Noſtrarum autem partium hic arbitror eſſe tùm exponere, quas Theologi, tùm quas morales Philoſophi circũſtantias afferunt, ex quibus maximè ratio voluntarij, quam expetit electio enodanda pẽdet. Et quidem Philoſophus cit. ſex attulit, his verbis. *Quis item ſanè, & quid, & circa quid, vel in quo agat nonnunquam, ex quo veluti inſtrumento, & cuius gratia. vt ſalutis, & quomodo, vt ſenſim, vel vehementèr, D. autem Thom.* 1.2.*quæſt.7. art.3. ſub initio, non tàm ex Cicer. atquè Ariſtot.* quos ipſe citat, quam ex *Boetio lib.7.de differentijs topicis*, eodem etiam ordine ſeptem enumerauit.

Quis, Quid, Vbi; Quibus auxilijs, Cur, Quomodo, Quando. Addens Ariſtotelicis circumſtantias loci, ac temporis, ſi *Buridano* credendum non ſit 3.*Ethic.q.2.art.1.& 2.* exiſtimanti per *Tì* in quo Philoſophum tempus, & locũ expoſuiſſe, quod negat *Vaſq.* ex germano textus ſenſu 1. 2. *diſp.* 30.*cap.2. num.16.* qui quidem has eaſdem ſex Ariſtotelicas circumſtantias, *cap.4. num.23.* ad quatuor reuocat.

Quis, Quid, Circa quid, Quo inſtrumẽto, vel medio. Prætereà aliter ſanè à Theologis, quàm ab Ariſtotele ſumptas eſſe circumſtantias, exploratum habeo cum *Vaſq. à num.*11. vti docui è ſuggeſtu In Ethicis Neapoli. Et præter quam quòd circumſtantias, quæ tamquam accidentariæ conſiderantur à Theologis, *ἑκαστα*, latinè ſingularia, dixit Philoſophus, ex quibus actio ſubſtantialitèr coaleſcit, ex earum certè ignoratione, vel notitia inuoluntarium, vel voluntarium fieri docet, quod ibid. hiſce verbis definiuit *Id ſua profectò ſponte quiſpiam videbitur agere, cuius principium eſt in ipſo agente ſciente ſingula, in quibus eſt actus*; cui ſubſcribũt *Nyſſenus lib.5.cap.2. ac Damaſcen.lib.2.de fide, cap.2.* At verò Theologi cum *D.Thoma* circumſtantias tanquam accidentia actus conſiderant, & habet *Angelicus art.1.* ad finem corporis. *Quæcumq; conditiones ſunt extra ſubſtantiam actus, & tamen attingunt aliquo pacto actum humanum, circumſtantiæ dicuntur*. Quarum ſanè notitia, vt maximè conducit ad notitiam grauitatis accidentariæ bonitatis, aut malitiæ actus humani, ad quam Theologis eſt vſui, ità inutilis prorſus eſt ad rationẽ explicandam ipſius voluntarij, quam reſpexit *Ariſtoteles*, apud quem, vt apud *SS. Nyſſenum, & Damaſcenum*, etiam enumeratæ circumſtantiæ ad ſubſtantiam modo ſuo pertinent actus; ſicut probè adnotamit *Alexand.2.p.quæſt.96. in ſexto art.4.* circumſtantia itaquè *Quis* ab Ariſtotele pro ipſa perſona ſumitur, quæ ſubſtantiale principium eſt actionis: à Theologis pro dignitate, atq; ipſius perſonę ſtatu, vt ſi ſolitaria ſit, vel coniugata, Sacerdos, vel laicus. Per *Quid* verò obiectum actionis explicat Philoſophus, vt in furto rem eſſe alienam: Scholaſtici Theologi non obiectum ſubſtantiale, ſed quatènus affectum aliquo accidente, in furto nimirum talis eſſe quantitatis. Tertia *circa Quid, vel in Quo* ad naturæ materiam ſignificandam affertur ab Ariſtotele, vt eſſe patrem, vel filium, quæ conditio ſubſtantialis eſt parricidio, reducta à S.Thoma ad accidentariã circumſtãtiam *Quid*. Quarta, vel quinta eſt circũſtãtia *Cuius gratia*, à Philoſopho accepta pro medio ad finẽ, ad quẽ actio ipſa voluntaria, tanquã mediũ eſſentialitèr dirigitur, & vt ſic ordinata eſſẽtialitèr conſtituitur: Sic ſi quis quempiam mente turbatum

per-

Digitized by Google

percuteret, vt ſanaret, quam percuſſionem profectò dirigeret ad ſalutem: à Scholaſticis autem hæc eadem circumſtantia veluti finis ſumitur dans bonitatem, vel malitiam actioni. Vltima *Quomodo* ab illo non quaſi modus actionis expenditur, reſpectu cuius eſſet accidentalis circumſtantia; ſed vt modus ipſius effectus, quemadmodum eſſet percuſſio ſequuta ex vehementiori impulſu inflicto ab aliquo pugili, qui exercitij cauſa alium doceret.

9 His in hunc modum conſtitutis. Sit prima aſſertio, error perſonę electæ ſubſtantialitèr acceptæ antecedens, ut cauſa eſt electionis aliàs non habendæ, eam reddit nullam, quia reddit inuoluntariam ob ea, quę ſuperiori numero, huc quidem ſpectantia diximus; eſt enim illa perſona circumſtãtia *Quid*, obiectum videlicet actus electionis, & quidem ſubſtantialis, & vna ex ſingulis, ex quarum ignoratione, auctore Ariſtotele, non voluntaria redditur actio. Confirmatur à paritate contractus, quem irritum facit ſimilis ignorantia, vel error. Comprobatur præterea à paritate matrimonij, quod ex ſimili errore dirimi, ex cõmuni doctrina probat *Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 18. num. 12.*

10 Secunda concluſio, error perſonæ concomitans, etiam irritam reddit electionem. Ratio autem eſt, quia quamuis hic error inuoluntariã ipſam non faciat electionem, etiam abſquè eo habendam, vt ex *num. 5. & 7. conſtat*, at non facit voluntariam, quippe quæ cum vt ſic deberet eſſe à principio intrinſeco conſiderante ſingula, quorum præcipuum eſt perſona, quæ obiectum eſt actus electionis, nequaquam ità ſe habet ob ignorantiam ipſiuſmet perſonæ, dum volens eligere Petrum, eligit Ioannem; quamobrem voluntaria non fuit electio Ioannis, neq; Ioannes volitus, atq; electus; cum nihil ſit volitum, quin præcognitum ſit; ex quo principio ſimilem errorem reddere matrimonium irritum, docent *Aeracruz. 1. par. ſpeculi art. 28. ad finem, §. circa hoc impedimentum, Ledeſma 2. par. 4. q. 53 art. 1. & col. 2. § ſed difficultas, Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 18. num 6. Coninch de Sacramentis diſp. 31. dub. 1. num. 9.* Nec refert remoto etiam illo errore, voluntatem fore electuram illum eumdem Ioannem, quia de facto ex eius notitia voluntariè illum non eligit.

11 Et quidem vera eſt etiam aſſertio, tametſi error eſſet craſſus, & facilè vincibilis, quia licet hic non ſufficiat ad culpam tollendam, efficit tamen, nè actus ſit verè voluntarius. Sic proſequuntur Sanchez, & Coninck.

12 Tertia concluſio. Etiam ſi huiuſmodi actum haberet eligens, eligo Petrum, & ſi eſſet Ioannes, eadem ratione illum eligerem, nec etiam valida eſſet electio; ratio eſt, quòd *electio*, actus eſt liber, & voluntarius abſolutè elicitus, qui quidem non includitur in eo conſenſu conditionali explicato per Tó eligerem, &c. Et ſic in ſimili tenent in matrimonio de ignorantia concomitante conditionis ſeruilis. *Sotus 4. diſt. 35. q. 1. art. 2. ver. Quid autem, & Sanchez* laudatus qui cum probè ex quamplutibus probent, hos errores iuræ naturæ, quia liberum, & voluntarium impediunt, irritare matrimonium; idem fundamentum nobis dant, nullam aſſerendi electionem, quæ libertatem, rationemq; expoſtulat, maximè voluntarij; cum vterq; hic actus tã contractionis matrimonij, quàm electionis indiuiduam inſpiciat perſonam, cuius error ſubſtantialis cenſetur; ſecus autem ſe habet in reliquis contractibus, etiam oneroſis in iuſtitia fundatis, qui æqualitatem inter rem, & pretium reiq; venalis vtilitatem, & commoditatem reſpiciunt; quapropter abs re, ac per accidens eſt error perſonæ vendentis, vel ementis, vel ſimilis, qui eos idcircò non vitiat. Peculiarem prætereà addo rationem de electione, in qua vota conditionalia reprobantur, vt docet *Bertachin. 3. p. lib. 1. n. 48. ex cap. in electionibus, de elect. in 6.* & actus legitimi huiuſmodi conditionẽ nõ recipiunt, *l. actus, de regulis iuris, & docet Bart. in l. ſerui electione, in principio, de legato*, tametſi in electione Cardinalis fallere hanc regulam doceat *Bertachin.*

13 Quarta concluſio. Error qualitatis, non redundans in perſonam, non irritat electionem. Patet ex circumſtantijs *nu.* 8. indicatis, atq; expoſitis, quarum ignorãtia, vel error ſimplicitèr non facit inuoluntariũ quoad ſubſtantiã. Quocirca cohærere probè poterit, vt quis voluntariè ſe habeat circa ſubſtantiam actus, quamuis inuoluntariè reſpectu accidentalis qualitatis, ex eius notitiæ defectu, ſe gerat, & per conſequens validus ille actus erit penes eius ſubſtantiam conſideratus, at in ea accidentali qualitate ad rem non faciente inuoluntarius. Illuſtretur res exemplo. Si Franciſcus Theologus eſſet, atq; ab electoribus, tamquam iuris peritus, exiſtimatus eligeretur in epiſcopum, hic profectò error non vitiaret electionem, vtiq; voluntariam reſpectu perſonę Franciſci, cętera idoneæ ad infulam, quamuis inuoluntaria fuiſſet, comparata cum accidentali qualitate peritiæ iuris, ſpectãte ad circumſtantiam *Quis*, vt à Theologis accidentaliter declaratam; cuius ignorantia, vel error actum, ſecundum ſubſtantiam, non reddit inuoluntarium; Et quod de hac dixi, de ſingulis, iuxta ſequens caput, ſentiendum eſt. Sic veriſſima docet ſententia, quemcumq. contractum, cui error circa accidentia cauſam dedit, nõ eſſe irritum, & matrimonium ex hoc errore initum, non eſſe inaalidum in nullo foro: Sic *Bald. lib. 1. num. 6. in fine, C plus valere, Abbas cap. dilecti, num. 7. de empt. & vendit. Curt. iun. l. interpoſitas, nu. 4. C. de tranſact. & repet. eiuſdem l. num. 7. verſ. fallit primò, Molina tom. 2. de iuſt. tract. 2. diſp. 352 ad finem primæ concluſionis, Valentia 2. 2. diſp. 5. q. 10. punct. 4. §. ſecundò probatur concluſio, Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 2. num. 18. Coninck de Sacram. diſp. 31. dub. 1. nu. 11.* Et eſto quando qualitas, in qua erratur, poneretur per modum conditionis in ipſo contractu, v. g. matrimonij, deficiente ea qualitate, cum deficeret conditio, error illius tunc irritaret matrimonium, vt ex multis probat *Sanch. n. 21.* ità etiam in re noſtra ſe haberet ẽtiam hic caſus, & alio ex capite, quia votum eligentis conditionatum nullum eſt, ex *tex. cap. in electionibus, de elect. lib. 6.* Quarè ſi quis, ne ab exemplo ſuprà relato diſcedamus, eo animo, & ſub hac formula eligeret, eligo Franciſcum

Præ-

Præſulem, ſi iuriſperitus fuerit, licet, deficiente ea qualitate, conditio neceſſaria deeſſe videretur, & per cōſequens cenſeretur electio claudicare, ac nulla, ſub eâ, & quidem honeſta conditione habita, verum ob dictum *text. num.* 12. relatum ad finem, etiam illa electio laboraret. Num autem electio incertæ perſonæ, vel ab altero nominandæ dicemus infrà.

CAPVT QVARTVM.

Quando qualitatis error cenſendus ſit etiam perſonæ.

S V M M A.

Quæſtionis qualitas, n. 1.

Obiectum aliud materiale, aliud formale, ratio motiua etiam, altera eſt eſſentialis, altera ſubiectio accidentalis, n. 2.

Perſonæ notitia bifariam haberi poterit, n. 3.

Qualitates perſonæ, vel poſſunt cauſare notitiam eius ſpecificè acceptæ, vel in indiuiduo, nu. 4.

Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis, certa exiſtente notitia obiecti materialis, non eſt error redundans in ipſum obiectum materiale, ac perſonæ, n. 5.

Elector noſcens Franciſcum perſonalitèr, eſto errauerit in eius ſcientia, validè ex hoc capite eũ eliget, n. 6.

Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit, ac ſic de ſingulis aliarum qualitatum accidentalium erroribus, n. 7.

Qualitates facientes ad vtilitatem cenſentur ſubſtantiales in contractibus venditionis, emptionis, lōcationis, & conductionis, ibid.

Vendens lapidem, quem ignorat eſſe gemmam, inuoluntariè, atquè inualidè cenſetur vendere. ibid.

Validus eſt conſenſus baptizandi, confirmandi, abſoluendi certam perſonam, etiam ſi erretur in qualitate accidentali, n. 8.

Vouens ieiunare feria VI. neq; aduertens in eam incidere Natalem Domini, quando eum omnibus liceat veſci carnibus, non vouiſſet, tenebitur in illo die ieiunare, etiam ſi fuerit Natalis, num. 9.

Valida eſt erogatio eleemoſynæ facta pauperi inimico, qui ſi inimicus noſceretur, ea non donaretur. num. 10.

Error diuitiarum, nobilitatis, & huiuſmodi, neque reddunt inuoluntarium matrimonium, neque inualidum, dummodò contrahens non contenderet ſub tali conditione, & non alias contrahere, n. 11.

Non vitiatur conſenſus matrimonij electionis, & contractus ex ſolo nominis errore, ſi noſcatur res, ſeu perſona, n. 12.

Error rationis formalis, vel finalis, quæ de intrinſeca ratione eſt talis obiecti, ſeù perſonæ redundat in errorem ipſiuſmet obiecti, & perſonæ, num. 13.

Conſenſus matrimonij de perſona apta vitiatur, ſi reperiatur eunuchus, ibid.

Volenti triticum ſacco contentum emere, ſi obtrudatur ordeum, non eſt voluntaria emptio, nec valida, n. 14.

Error qualitatis vicem gerentis perſonæ, vel rei, in eius refunditur ſubſtantialem rationem, num. 15.

Volens contrahere cum primogenita, ſi ignorans cōtraheret cum ſecunda putans eſſe primam, inualidè contraheret, etiam ſi primogenita eſſet mortua, n. 16.

Error pulchritudinis ſponſæ in caſu quodam etiam notabili matrimonium non irritat, n. 17.

Matrimonium initum cum primogenito ſi reperiatur initum cum emcatiuo primogenito eſt inualidum, n. 18.

Qalitas perſonæ, quando ſola eam notam facit, ſiuè ſubſtantiuè, ſiuè adiectiuè pronuncietur ignorata, facit non voluntarium, n. 19.

Quando hæc electio eſt valida, eligo primogenitũ Ducis Bauariæ in Epiſcopum, n. 20.

Quid de electione vnigeniti ſentiendum ſit, ibid.

Qualitatis non inducentis in notitiam certæ, ac determinatæ perſonæ, error non eſt cenſendus ſubſtantialis perſonæ, nu. 21.

Si eligeretur in Epiſcopum Franciſcus, aliàs incognitus, pluribus exiſtentibus Franciſcis inualida eſt, ſecus ſi vnus tantum eſſet Franciſcus, num 22.

Pluribus exiſtentibus Titijs, ſi Titius abſolutè eligatur, alijq; eſſent incapaces, Titij capacis electio valida eſſet, n. 23.

Idem dicendum de perſonis communibus quibuſdam notis deſignatis, electis ſub vna illarum, ibid.

In dubio num narratio falſæ qualitatis errorem induxerit perſonæ, videndum eſt, num notitia eiuſdem perſonæ aliàs habitæ fuerit prior, vel efficacior, n. 24.

1 Mirum eſt quantum hæc quæſtio Doctorum fatigauerit ingenia, nequè inficias ibit mihi quiſquam difficultatem non vulgarem inuoluere, maximeq; vtilem eſſe, tùm ad electionem, cuius expendimus vim, tùm ad cōtractus omnes, ſacramenta, actuſq; humanos eliciendos, ac dignoſcendos: ad eam tamen operæ pretium duxi non eſſe, ſingulas ſingulorum referre, ac reijcere opiniones, & vt breuitati conſulam, & quòd ſola veritatis luce, abſq. alia induſtria, fugantur tenebræ: eas tamen, qui deſiderat *D. Thom. adeat 4. diſt 30. q. 1. art 2. ad 5. Syluestr. matr. 8. num. 1. dict. 4. Roſellam 5. impedimentum 2. Sanchez lib. 7. de matrim. diſput. 18. num. 45. Coninck de ſacrament. diſp 31. à num. 12. adeat.*

2 Notandum itaq. primum noſtræ voluntatis actum in aliud tendere, tanquam in obiectum materiale, in aliud tanquam in obiectum formale, ac rationem, qua mouetur in ipſum materiale.

riale. Explicetur exemplo: Sit elector, qui vult quempiam ad Inſulam eligere, eligatq; Franciſcum, ad cuius electionem moueatur ob eius doctrinam, nobilitatem, probitatemq; vitæ: Franciſcus ad Cathedralem Eccleſiam promonendos obiectum erit materiale, probitas verò, nobilitas, & ſcientia erit formalis ratio; quæ duplicis eſt generis, altera eſt merè accidentalis, vt nobilitas, diuitiæ, altera ad eſſentiam ſpectans ſubiecti, vt eſſe hominem, eſſe capacem rationis.

2 Notandum ſecundò poſſe electorem, vel eũ, qui contractum cum alio initurus eſt, illius, vel in ſe notitiam habere familiaritate, conſuetodine, literis, fama, aliiſq; modis partam, vel, eum tantum agnoſcere ex quadam qualitate, atq; ornamento; ſic ſi nouerim filium ſecundogenitum Regis Catholici, ex hac ſola nota, vel quempiam eſſe Canonicum Neapolitanom, ex ſola nota Canonici, ex quo fit, quòd ſi hoc ſecũdo modo notitiam huius perſonæ habuerim; qualitas, ob quam eam agnoſco non ad inſtar rationis accidentalis, ſed obiecti potiùs ſe habebit materialis, & circumſtantiæ *Quis*, ſubſtantialitèr more Ariſtotelico acceptæ, quippequæ adeò ex parte ſubiecti ſe tenet, vt ſicut intellectus aliam ſubiecti non habet notitiam, quam à tali qualitate nactus eſt, ità voluntas in illud aliòr non tendit, niſi affectum tali qualitate, vices quaſi gerente illius ſubiecti.

4 Notandum tertiò, huiuſmodi qualitates, vel ducere quempiam poſſe in notitiam certæ ſpeciei perſonæ, ſed non certi indiuidui, vel certi etiam indiuidui: Exemplum primi ſit Canonicatus Toletanos, vel Neapolitanus in notitiam me ducens alicuius, qui ſit Canonicatu dotatus, quaſi ſpecificè, ſeù vagè, cum multi ſint Canonici Toletani, multi Neapolitani. Prǽterea ſi-lia magni Ducis Etruriæ ducit in cognitionem vnius filiæ indeterminatè, cum multæ poſſint eſſe filiæ tali Duci; & ſic de ſingulis huiuſmodi notis, quæ quidem rationem proprij, quod apud *Logicos in cap. de proprio* quartum habet locum, & connexionem cum adæquata habet ſpecie, vt riſibilitas cum humana natura, non autem cũ vno ſolo eiuſdem indiuiduo.

5 His adnotatis. Sit prima regula. Error qualitatis, & rationis motiuæ merè accidentalis, certa exiſtente notitia obiecti materialis, ſiuè perſonæ, in quam tendit voluntas; non eſt error redundans in ipſam perſonam, ſiuè obiectum. Nõ diſcrepat ab hac *D. Thom. in d. ſua prima regula*, aſſerens ſi conſenſus contrahentis feratur in perſonam ſibi præſentem (hoc eſt, me interprete, vel reali præſentia, vel intentionali in intellectu, eiuſdem habente aliàs notitiam ſufficientem ad mouendum voluntatem) directè, & formalitèr errorẽ in nobilitate, vel alia illius qualitate non redundare in errorem perſonæ. Noſtræ autem regulæ ratio eſt, quia ſicut diſtinctũ eſt obiectum materiale à formali præſertim extrinſeco, ſic alius eſt error obiecti materialis, diſtinctus ab errore obiecti formalis, & finis; & ſicut ſubiectum, & eligibile eſt, & potens terminare intellectus, & voluntatis actum, quin connectum ſit cum tali accidẽte, ſic poterit etiam dari terminatus ad illum actus, quin terminetur ad accidẽs; Igitur tametſi actus intellectus falſò terminetur ad Franciſci ſcientiam, ei putans in eſſe: poterit tñ verè terminari ad Franciſcum, vt ſic, qui voluntati, vt ſic expreſſus, poterit eſſe volitus ad Epiſcopatum, licet ex falſa doctrinæ apprehenſione, qua ille putabatur exornatus.

6 Ex hac regula primò deducitur ad noſtrum inſtitutum, ſi elector verè conſenſerit in Franciſci electionem, quem perſonalitèr aliquo ex dictis modis agnouerit, quamuis ratio cur cõſenſum præſtiterit, fuerit nobilitas, vel eius ſcientia, &c. Errorem huiuſmodi qualitatis in errorẽ non redundare perſonæ, cuius electio defectu voluntatis, & libertatis non claudicabit, ex hoc ſaltem capite, quia ſi ex iure poſitiuo adeò neceſſaria cenſeretur aliqua ex huiuſmodi qualitatibus accidentalibus, vt irrita eodem iure, reddatur electio, vel iure etiam naturæ, ratione officij petentis illam qualitatem in perſona, nõ erit contra hanc regulam, quæ iure naturæ ſpectato quoad deliberationem procedit. Hinc meritò *Vaſq. t. 2. diſp 30. cap. 4. num. 27.* docet in collatione beneficiorum ſi Epiſcopus conferat alicui, aliàs de iure capaci, beneficium motus, quòd illum putauerit doctum, vel bonis imbutũ moribus, aliàs ei non collaturus, valida erit collatio ex hoc capite, vtpotè voluntaria, tametſi talis ille non fuerit, cui non officit ignorantia circumſtantiæ accidentalis, ſed ſubſtantialis (Quomodò autem deſideretur etiam iure naturali diuino ſcientia in Epiſcopo, diximus *tom. 1. lib. 3. diſput. 1. cap. 1. & lib 4 diſput. 2. cap. 3. n. 52.*) Secus ſe res haberet, ſi Epiſcopus e igens corpus ignoraret beneficij putans conferre vnũ vnius Eccleſiæ, quando dat alterum alterius, ignorantia enim tunc eſſet circumſtantiæ ſubſtantialis, nimirum ipſius *Quid*, vti non eſſet, ſi quantitas tantum ignoraretur fructus, niſi dandum eſſet beoeficium ex relatione, ex qua iure poſitiuo cantum eſt, vt accidentaria quædam narrentur, aliàs inualida ſit conceſſio.

7 Fit ſecundo in materia iuſtitiæ, ſi quis abſolutè triticum, oleum, pannum, contendat emere, ea ratione, quia triticum optimum eſſet, ſubactumq; in panis libras excreſceret quampluримas; pannum, quòd benè cõtextum, atq; obnoxium maculis non eſſet; oleum, quia dulce, licèt in his errauerit qualitatibus, validam eſſe emptionem, cum ſalua remaneat obiecti materialis ſubſtantia ſpectans ad circumſtantiam *Quid*, vt probè *Conink cit. nu. 3.* Qui locus poſtulat, vt lectorem meum admoneam, in contractibus attendendas quidẽ eſſe ſubſtantiales circũſtantias, tales reſpectu ſingulorum cõtractuum; nam qualitates rei, quæ vni ſunt cõtractui ſubſtantiales, alteri ſunt accidentales; illarumque ignorantia, ſeù error ſuum faciet contractum inuoluntarium, atq; inualidum, neutiquam verò harum. Hinc in contractibus vẽditionis, emtionis locationis, & conductionis maximè notandum eſt, non modo ſubſtantiam rei venditæ, locatæ, &c. ſpectare ad circumſtãtiam *Quid* ſubſtantialem; ſed quamplutes etiam qualitates, ex ſe alias accidentales, illas nimirum, quæ ad vtilitatem ſpectant, quæ huſce contractibus

ſpecia-

ſpecialitèr elienātur: ſic vitium, vel qualitas occulta rei ignotatæ facit contractum nullum, quē non iniuiſſet contrahens, illud ſi ſciuiſſet vitiū, vel qualitatem; idcirco vendens lapidem, quem ignorabat eſſe gemmam, nec vendidiſſet, ſi gēmam cognouiſſet, inualide vendidit, quòd ſi eā agnitam vendidiſſet. ſed non vtli, vt præſtitit, cenſendus erit contractus validus, ſatiſq; erit defectum ſupplere pretij, vt probè *Vaſq. citato nu.*28.

8 Fit tertiò, in baptiſmo, confirmatione, ordinatione, pœnitentia, baptizantis, confirmantis, ordinantis, atq; abſoluentis validos eſſe conſenſus in perſonam præſentem, & certam tendentes, & ſi error interueniat qualitatum accidentalium talis perſonæ baptizatæ, confirmatæ, vel pœnitentis, quòd ſit nobilis, filius Principis.

9 Fit quarto in materia voti abſolutè vouentē ieiunare feria VI. neq; aduertentem aliquando in illam incidere diem Natalis Domini, quādo cuiq; licet veſci carnibus, teneri quidem ad ieiunandum, etiam ſi non vouiſſet, ſi aduertiſſet concurſum Natiuitatis Domini cum VI. feria, qui quidem merè accidentarius eſt actioni vouendi, atq; ipſi VI. feriæ, vt probè *Vaſq.* 1.2. *diſp.*30.*cap.*4.*nu.* 26. Licet contrariam ſententiā improbabilem minimè judicem, non ex fundamento *Molinæ* 1.*tom.diſp.*279. *num.*3. quod ex parte probè reijcit *Sanch lib.*5.*ſum.cap.*2.*nu.*19. & 22. Sed quòd vbi non conſtet de mente vouentis ieiunium, illud vouiſſe cenſendus eſt more Eccleſiæ, quem in reliquis ſeruare tenetur, vt probè *Soarius de voto lib.*4.*cap.*7. *nu.*12. *Sanch. cit. cap.*11.*nu.*42. Mos autem Eccleſiaſticus eſt non ieiunandi die Natalis Domini, vt rectè *Fagundez de praecept Eccleſiaſt.part.*4.*lib.*1.*cap.*6. *nu.*6. Accedit, quòd in dubio votum ſit exponēdum, ſecūdum minorem obligationem, per *cap. ex parte de cenſib.* traditq; probè *Layman.lib.*4. *cap.*4.*tract.*3.*n.*4.

10 Fit quintò erogantem eleemoſynam pauperi, at inimico, qui ſi vt ſic noſceretur, non ei daretur, voluntariè, ac validè cenſendum erogaſſe, cum ſubſtantiali non laborauerit errore, ſed accidentis, vt eſt hoſtilitas, reſpectu eleemoſinæ.

11 Fit ſextò in materia de matrimonio, errorem diuitiarum, nobilitatis, aliarumq; qualitatum merè accidentalium iure naturali non irritare matrimonium; neq; reſultare in errorem perſonæ, vt rectè *Vaſq.cit.nu.*28. dummodo non contenderet quis ſub ea tantum conditione, & non alias, matrimonio conſenſum dare, vt probè *Sanch n.*21. & *Coninck n* 6. & 11.

12 Fit ſeptimò, non vitiari conſenſum, ſiuè electionis, ſiuè matrimonij ex ſolo nominis errore, ſi de perſona conſtet, patet ex *l. in venditionibus* 9.*ff.de contrah.empt.ibi planè ſi in nomine diſſentiamus verum de corpore conſtet, nulla dubitatio eſt, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis, cum de corpore conſtat.* Idem docet *Antonius cap.ſua de ſponſalib.nu.*14. *Maior* 4.*diſt.*30.*q.*1. *notab.vlt. ante primam concluſionem, & alij. quos laudat, ac ſequitur Sanch. lib.*7.*de matrim. diſp.*18. *nu.*37. & *lib.*8. *diſp.*21. *num.*3. docens, errorem nominis non vitiare diſpenſationem; vt non vitiare reſcriptum, quando de corpore, ſeù ſubſtantia conſtat, per *l. ſi quis in fundi.ff.de leg.*1.*ibi. Si quis in fundi vocabulo erreuerit, &c.* Verum contra hanc doctrinam communem habemus ſtylum Curiæ Romanæ: & quidem receptum, vt refert *Pyrrhus Corradus lib.*7.*diſpenſ Apoſtol cap.*5.*à num.*3. ex quo ſtylo non modo ſi erratum fuerit in nomine, aut cognomine oratoris, ſed etiam in ſyllaba diſpēſationem impediri, donec corrigatur. Imò in præſentia, neq; correctionem dari nominis proprij oratoris, ſed noua opus eſſe gratia, nouaſq, literas impetrare: plura *citatus Auctor.*

13 Secunda regula. Error rationis formalis, ſeù finalis, quæ de intrinſeca ratione cenſetur eſſe materialis obiecti, ſiuè perſonæ, in quam fertur voluntas in errorem redundat ipſiuſmet perſonæ, ſeù obiecti materialis: ſic in re noſtra, ſi quis Titium eligat in epiſcopū, quia homo eſt, ſi fœmina eſſet redundaret in perſonā, ac ſi quis contrahens cum Liuia, exiſtimans eſſe fœminam, & vir ſit, non valebit matrimonium; iterum ſi cōſeoſum præbens mulier in virum ad matrimonium aptum, atq; in eo, vt talem, ſe conſenſiſſe putauerit, qui quidem Eunuchus eſſet, error ſat è reſultaret in perſonam, irritumq; faceret matrimonium, iuxtà communiſſimam ſententiam Eunuchos docentem incapaces eſſe ad matrimonium per motum proprium Sixti V. firmatam, quam ex multis defendunt, *D. Thomas* 4.*diſt.*34. *in fin. expoſitionis literæ, ibi Albertus Magnus art.*4.*in corpore Thomiſtæ, Toletus lib.*7. *ſumm.cap.*12.*Sanchez lib.*7.*de matrim.diſput.*92. *num.*17.

14 In materia paritèr iuſtitiæ triticum volenti emere, quod ſacco contentum objicitur, ſi obtrudatur ordeum, cum ille nullo modo conſentiat in ordei emptionem, voluntaria non eſt emptio, neq; valida, vt probè *Coninck cit. nu.*14. niſi contendiſſet emens non triticum, vti triticum emere, ſed rem præſentem ſacco contentam, qualiſcumq. illa fuerit: ſic idē *Auctor nu* 5. & ratio eſt, quia non in triticum, vt ſic, ſed in quamcumq. rem præſentem voluntariè actualitèr conſentiret. Prudens dixi actualitèr, quòd voluntas habitualis, vt *præcedenti capite aſſert.*3 *nu.*12. ſcriptum eſt, non ſufficit, qua ſic ſolum eſſet affectus emptor, vt quamquam quod ſacco continetur non eſſet triticum, ſed ordeum etiam emiſſet, cum ponenda in actu, nec dum poſita huiuſmodi voluntas nihil operetur. Demum ex prima ſuperioris capitis aſſertione ſibi robur hæc regula etiam comparat.

15 Tertia regula. Error qualitatis vicem gerentis ſubiecti, ea, quam deſcripſimus, ratione *notabili* 2.*nu.*3. in perſonæ redundat errorem. Ratio eſt, quod illa qualitas non ſe habet tanquam accidentaria ſubiecto, & perſonæ, ſed velut intrinſeca; imò illius ità vicem gerens, quòd eius videatur induta perſona, vt ità dicam, neq. altèr à contrahente, eligente, vel conſentiente ſufficientèr cognitum eſt ſubiectum, niſi ſub ea qualitate, ergo conſenſus præſtitus præuio errore circa aſſertam qualitatem cenſendus eſt præuio potius errore circa ſubiectum, & veram perſonam, ergo inuoluntarius, atq. inualidus.

16 Ex

16 Ex hac regula in materia de matrimonio fit primo. Si Ioannes Petro promitteret filiam primogenitam, ei aliàs incognitam, mitteretq. deinde ſecundogenitam, quam hic duceret, putãs ipſam eſſe primogenitam, hunc errorem cenſeri perſonæ ſubſtantialem, irritantemq. contractum, quia intentio viri abſolutè tendit in primogenitam, cuius qualitas vicẽ gerebat ſubiecti, atq. ipſiuſmet perſonæ primogenitæ ſibi promiſſæ, Quod verum etiam haberet, vt probè Coninck cit. n. 17. ſi primogenita diem vltimum clauſiſſet, cuius mors nõ præſtaret, vt ſecundogenita volita eſſet, in quã ſponſus conſenſiſſet.

17 E contrario autem in principio Tabienna caſũ, de quo conſultus ſoluit. *Quintò impedimentum primo q. 4. n. 5.* vbi refert à Petro quempiam ſibi petijſſe in vxorem filiam ſecundogenitam præſtantiſſimam puellam forma, quam ei Petrus negauit, obtulitq. primogenitam, haud notam iuueni, qui primum videri ab amico poſtulauit, à quo doceretur eius pulchritudinem: huic Pater dolo, loco primogenitæ, ſecundogenitam oſtendit, cuius pulchritudine ab amico fideliter relata captus iuuenis, cum primogenita patri dixit ſe velle contrahere, vti contraxit. In hoc itaque caſu conſultus Tabienna, quòd iuuenis deluſus contendebat illam primogenitam non ducere, meritò reſpondit validum fuiſſe matrimonium; quoniam error fuerit ſolius qualitatis, nec iuuenis voluerat, neq; intendere potuerat cum ſecundogenita, ei denegata, cõtrahere, imo quando non fuiſſet denegata; cum animus ei tantum fuerit contrahendi cum primogenita, quam ex errore, atq; relatione amici per dolum decepti, perpulchram putabat, nullo pacto in ſecundogenitam conſenſum præſtitit; ſecus fuiſſet, ſi cum ea voluiſſet, & dixiſſet contrahere, quam amicus viderat. Idemq ſentirẽ, ſi dixiſſet, ſe velle contrahere cum primogenita, quam amicus vidit; etenim iuuenis voluntas in illam perſonam directè videretur tendiſſe, quæ ab amico viſa erat, ac putata primogenita, reſpectu cuius conſenſus valdè per accidens ſe haberet primò, vel ſecundogenitam illam mulierem fuiſſe.

18 Fit ſecundo, ſi puella Petro nouerit plures eſſe filios, ei tamẽ penès cętera incognitos, ſubdolè dicenti primogenitum eſſe, atq. ab ea cõſenſum petenti præberet, falsò putans eſſe primogenitum, & cum primogenito contrahere volens, inualidum ſanè tale matrimonium eſſe, vt rectè *Sanch. lib. 7. diſp. 18. n. 29.* quia talis error fuit perſonæ, quam veluti primogenituræ affectam, ſeù perſonatam puella, nec aliàs nouit, cũ qua contrahere voluit; quidquid in contrariũ *Nonnulli apud eundem Sanchez*, ſentiant; qui quidem Auctor benè docet, quòd tametſi fuerit vita functus primogenitus, & ſecundogenitus loco illius primogeniturã obijſſet, adhuc matrimoniũ eſſet nullũ. Secus autem eſſet, ſi falsò ille iuuenis dixiſſet, ac perſuaſiſſet puellæ, ſe vnigenitum eſſe; quia tunc cum non erraretur in filiatione, quæ videtur ratio motiua ad talem notitiam, ſed ſolum in carentia aliorum filiorum videretur error qualitatis, & non perſonæ, vt tradit *Sanchez n. 36.*

19 Fit tertio ſiuè ſubſtantiuè, ſiuè adiectiuè ſumatur qualitas perſonæ, hac v.g. propoſitione explicata. *Sum filius Regis*, ſi illa filiatio taliter ad notitiam ſe habeat perſonæ cauſandam, vt puella, quæ cum eo contrahere velit, iuuenem non aliàs ſufficienter, ſed per eam dumtaxat notam filiationis regiæ cognoſcat, errorem eſſe perſonæ, ſecus ſi aliàs illum ſufficiẽter agnoſceret, atq. ob filiationem regiam, tanquam ob rationem formalem, & finalem moueretur ad contrahendum cum eo matrimonium, probatur ex regula prima n. 5. cui exercitè ſubſcribit *Sanch. n. 34.* a quo tamen libentèr diſcedo, aſſerente non ſatis eſſe perſonam eſſe cognitã fama, literis, vel alijs modis, quòd taliter cognitus, *Sanctio* Auctore, non dicitur verè cognoſci, ac proinde qualitas adducta erit, quæ illum facit agnoſcere: non, inquam, adſtipulor, quia ſiuè literis, ſiuè fama, ſiuè alio modo cõceptus perſonæ moraliter certus ſufficiens ad inclinandã voluntatem efformari ſine dubio ſic poteſt, vt contrarius et probabilitate careat, quo conceptu ſubſtantialis entitatis perſonæ efformato, qualitas adiuncta in qua erratur, merè accidẽtarie ſe habet. Quamobrem cõſultiùs *Coninck. diſp. 31. de ſacram. dub. 1. n. 16.* licet non ſatis eſſe dicat eam perſonam in hoc caſu ſemel vidiſſe, ſatis tamen eſſe docet, talem eius habuiſſe cognitionem, vt ſecundum communem loquendi modum, poſſit quis dicere ex ea notitia illam perſonam verẽ cognoſcere: ad quod ſatis erit, ſi familiariter ſemel, atq. iterum per literas cũ ea egerit.

20. Fit quartò, ſi Canonici Colonienſes, ex gratia, Ducis Bauariæ primogenitum eligerent in Epiſcopũ, ità vt ex illa ratione primogenituræ notæ in cognitionem deueniſſent perſonæ, in quã conſentirent, ſi non eſſet ille primò, ſed ſecundò genitus, electio eſſet nulla, vti cõſtat ex *Regula, & Corollario primo*; ſecus verò ſi ob primogenituram tanquam ob rationem formalẽ elegiſſent, nam licet circa illam tunc decepti eſſent putantes eſſe prædiuitem, vel ſcientia præditum, electio eſſet valida, vt conſtat *n. 6. 14. & 15.* Claudicaret verò electio perſonę falsò dicentis ſe eſſe filium primogenitũ Ducis Bauariæ, qui aliàs incognitus eſſet electoribus ſolũ ſcientibus plures eſſe filios Bauarico, ſi in illũ, vt in primogenitum conſentirent, ob rationem Corollario ſecundo allatam: ſecus eſſet de vnigenito, vt ibidem. Demum ſi aliàs nõ agnouiſſent Canonici filiũ Regis Poloniæ, quam ex eius falſa teſtatione, & vt ſic eligerẽt, nulla eſſet electio, vt probatum eſt Corollario tertio.

21 Quarta regula. Si qualitas non inducat in certi, atq. determinati indiuidui cognitionem, & ſi certæ ſpeciei, vel generis cauſet notitiam eius error non erit error perſonæ. Sic ſi filium Regis, vel Ducis ſe quis fingat, non tamen explicet, cuiuſnam, electus in Epiſcopum, vel maritum, validè cenſendus eſſet electus, cum ab Electoribus, vel à puella in accidentali ſolum erraretur qualitate. Ratio autem eſt, quod error circa perſonam, circa ſolum indiuiduum verſari poteſt; cùm perſona ſit intellectualis naturæ indiuidua ſubſtãtia, ſic à *Boetio* definita,

quem ſequuntur Theologi apud *D. Thom. 1. p. q. 29. art. 1. in corp.* Secundo, quia intellectus errantis in dicto caſu non in certam, atq. indiuidualem fertur perſonam in, quemdam nimitũ filium Regis, vel Ducis, in quem tamen diſiunĉto modo neq. vt ſic, ſed vt præſentem, atq. indiuiduum certum, aliàs propoſitum, tendit cõſentiendo voluntas. Igitur quamuis in illa qualitate erretur, non errabitur in perſona. Et quidem conſenſus coniugalis inſtar aliorum contractuum, & electiuus etiam, ſpeciales requirunt contrahentes, & perſonas, ſic docent *Bonauentura in 4 diſt. 30. art. vnico q. 1. ad vlt. Hoſtienſis ſumma, tit. de matrim. §. qualiter impediatur, Toletus lib. 7. ſumma cap. 3. n. 2. dicto 3. alijq. quamplures, quos citat, & ſequitur Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 18 nu. 2. & 26.* Contra verò, ſi certa deſignaretur perſona, ſentiendum eſſet, vt probauimus *Regula 3.* quæ prætereà confirmatur, quia nihil refert, ſiuè quis nomine proprio deſignetur, ſiuè alia inſita qualitate, dummodo ſufficientèr determinatè ſignificetur, vt cõſtat ex *cap. licet ex quadam, de teſt. & atteſt. verſ. teſtes ex l. ſi in rem aliquis, ff. de rei vend. adſtipulantur DD. citati à Sanchez, n. 27.*

22 Ex his fit primo, ſi Franciſcus eligeretur in Epiſcopum, alio non habito cognomine pluribus exiſtentibus Franciſcis, de quibus electio poſſet intelligi facta, nec aliàs conſtaret de hoc certo indiuiduo eſſe inualidam, ſic *Bertach. de Epiſcopo p. 1. lib. 2. nu 62. ex multis præſertim Bartol. l. quidam, de rebus dubijs fauct. l. duo ſunt Titij, & l. in rem, ff. de rei vend Gloſ. ac Doctores, l. hac Conſult. C. qui teſtam. fac. poſſ. Bartol. in l. demonſtratio, in princ. de cond. & demonſtr. & alibi.*

23 Fit ſecundo, ſi eiuſdem nominis plures eſſẽt Titij, quorum vnus eligatur, ſi ſolus hic eſſet capax, cęteri vero euidentèr incapaces, electionem eſſe validam, quia determinati eſſet indiuidui, ſignificati per illud nomen, & reliqui, ac ſi non eſſent in hoc caſu ſe haberent, ſic idem Bertachinus; ità etiam à pari confirmatur, ex ſententia lata contra Titium, quæ de Titio delicti quidem capaci, & non de quouis alio incapaci intelligenda eſt, & ſi multi eſſent. Huc etiam ſpectat ſignificatio per nomen matris, addo per cuiuſcumq; alterius notæ certæ deſignationem poſſe demonſtrari, de quo agitur, indiuiduum, iuuet *l. 3. in principio, vbi Bartol. & Scribentes, de lib. & poſth. & in l. ſi in rem in fine, de rei vendit.*

24 Vltima regula. Quando dubium eſſet, vtrum cognitio perſonæ tanta ſit, vt falſa de ea narratio poſſit, eiuſdem inducere errorem, videndũ eſt, num notitia aliàs habita eiuſdem perſonæ, narrationem præceſſerit, & num alterutræ videatur efficacior. Prima pars huius regulæ eſt nonnullorum apud *Sanchez n. 27. atq. Ægidij Coninck de ſacram. diſp. 31. dub. 1. num. 17.* qui ſi Petrus, ait, incidat in aliquam mulierem ſibi incognitam, qua cum humanitèr aliquantulum agat, deinde rogat, quænam ſit, hæc autem falsò reſpondeat filiam eſſe talis Ducis, ducatúrq; deindè à Petro in vxorem putante filiam illius eſſe Ducis, hoc matrimonium validum eſſet; cũ error ſolius ſit qualitatis, quia notitia talis perſonæ præceſſit parta ex priori conuerſatione, ità, vt per eam narrationem poſtea habitam non determinatus eſſet intellectus ad cognoſcendam eam, diſtinctam eſſe ab illa, qua cum prius egit, ſed ſolum ad iudicandum cum muliere prius à ſe cognita qualitatem relatam benè poſſe cohærere. Addidi ſecundam partem, quia vt idemmet *Coninck. num. 16.* fatetur, non ſufficit, ſemel obitèr perſonam vidiſſe. Quamobrem ſi prior illa notitia tenuis admodum fuiſſet, qua Petrus ſibi perſuaſerat mulierem illam honeſto tantum eſſe loco, nec Principe natã, deindè ſerio illa aſſereret, vel etiam iuramento firmaret eſſe Principis filiam, in hoc inquam caſu intercedente dubio, quanam motus notitia Petrus eam elegiſſet in vxorem, primanè acceſſoriè ſe habente ſecunda, an potiùs ſecunda, prima illa tenui per accidens exiſtente, cenſendus eſſet Petrus ſecunda motus potiùs, quàm prima, atquè error filiationis emeritæ putandus error perſonæ, cum prima notitia ferè nullius fuiſſet momenti, quin multò magis efficaciæ, ac ſerietati ſecundæ notitię tribuendum ſit. Quarè meritò abſolutè hanc reijcit prioritatem notitiæ *Sanchez* ex multis, quibus tamen in explicato ſenſu ſubſcribo.

DISPVTATIO SECVNDA.

De neceſſitate electioni contraria.

PErſtrictis rationibus, quæ deliberationi officiunt, illud reliquum declarare habeo, quod libertati, rationiq; nocere ſolet voluntarij, & peculiarem pro rei dignitate, ac difficultate poſtulat diſputationem. Inuoluntarij verò cauſæ ad tres ab *Ariſt. 3. ethic. cap. 1.* reuocatæ ſunt, videlicet ad vim, ignorantiam, ac metum; cum autem ignorantiam, erroremque ſuperior expoſuerit diſputatio, præſenti de vi, ac metu pro ratione noſtri inſtituti agendum eſt.

CA-

Digitized by Google

CAPVT PRIMVM.

Proluſio Diſputationis.

S. V M M A.

Quotuplex ſit metus, n. 1.
Quæ requiruntur ad metum grauem dignoſcendum, n. 2.
Bene declarantur ab Ariſtotele, n. 3.
Num metus, quo quis cum veniali culpa aliquid facit, cenſendus ſit grauis, n. 4.
Qualis ſit metus ab intrinſeco, & qualis ab extrinſeco, n. 5.
Metus à tertio incuſſus quamodò noceat electioni, nu. 6.

1 NOtandum primò, metum alterum eſſe grauem, alterum leuem. Grauis, qui etiam dicitur probabilis, & cadens in conſtantem virum; ideſt alicuius mali, quòd viro conſtanti meritò eſt formidini; & tunc datur cum periculum imminens eſt contra aliquod è tribus bonis, vitæ, honoris, ac fortunarum; talis eſt metus mortis, mutilationis, acerbi cruciatus, diuturni carceris, ſeruitutis, ſtupri in virgine, amiſſionis honorifici ſtatus, & oblationis fortunarum, magna ex parte, vel quantitate. His adde reuerentialem metum, qui ad hunc reuocatur, quo filius v.g. offenſionem parentum timet, vxor viri, cuius coniunctæ ſunt minæ tacitæ, vel expreſſæ, aut timor magnæ offenſionis, ac diuturnæ cum aſperitate vultus. Num autem preces importunæ ad has reuocandæ ſint, metumq; cauſent cadentem in conſtantem virum, cum in re noſtra facili negotio euenire poſſint ſequenti capite perſtringendæ ſunt, metus autem leuis eſt quicumq; alius à prædictis.

2 Notandum ſecundò ad grauem dignoſcendum metum, quinque requiri cõditiones, duas ex parte mali, quod timetur, totidem ex parte perſonæ incutientis; vnam denique ex eius parte, cui ingeritur. Prima igitur eſt, vt quod timetur, ſit graue damnum, vel in ſe, vel ſaltem reſpectiuè, ideſt comparatione perſonæ patiẽtis; etenim metus mali, quod viro conſtanti nõ eſt formidabile, reſpectu cuius non eſt grauis, reſpectu fœminæ, hominis effeminati, vel ſenis, erit profectò formidabile, & conſequenter eius metus grauis, vt communitèr Doctores, *l. plenum, §. equitij, ff. de vſu, & habitatione apud Mõgallonium in lib. de his, quæ vi, metuq; &c. cap. 2. §. 5.* Secunda conditio eſt, vt extimatio mali, quod timetur, ſit non vana; dedecet enim virũ conſtantem quacumque leui opinione timoris duci. Signa verò, atq; argumenta, quibus inniti poteſt huiuſmodi opinio probè relata ſunt à citato *Mongallonio §. 6. & melius ab Ariſtotele 2. Rethoricorum à nu. 1.* ac deinceps. Tertia, vt metum inferens probabilitèr potens ſit minas exequi *l. 3. §. ſi legatur, ff. ſi pluſquam per legem, & ibi gloſſa, & verbo metu, C. iſto titulo, verbo iactationibus, ibi Bartol. n. 1.* Huiuſmodi autem eſſe quemcumq; etiam gregarium militem reſpectu ducis probat, ac vult, vt nimis timidè, ità eruditè citatus *Mongailonius, §. 4. nu. 1.* Quarta conditio perſonæ metum inferentis, vt ſolitus ſit exequi mala, quæ minatur, nec facilè minas iactans ex *Bartolo in l. metum, C. iſto tit. citato, & alijs apud Adrianum Ge lib. 2. obſer. q. 3. num. 8.* Quinta demum, vt is, qui metuit, non poſſit facile à ſe malum, quod timet, auertere, plenius *Sanchez lib. 4. de matrim. diſp. 1.*

3 Quas omnes conditiones apprimè mihi videtur *Ariſtoteles comprehendiſſe 2. Rethoricorum cap. 7. et quidem primam per ea in proœmio, & num. 1. Neque enim mala omnia metuuntur, ſed quæcumq; aut moleſtias magnas afferre, aut interitum poſſunt, præſertim verò ſi nõ longè, ſed propè eſſe videantur, vt impendeant.* Præterea expreſſit ſecundam *text. 18. hiſce ergo illi metuant neceſſe eſt, qui ſe aliquid paſſuros arbitrantur, & qui ab his, & hæc, & tunc, ideſt ab his, qui poſſunt, & valent exequi minas, & mala, quæ poſſunt inurere, & quando poſſunt.* Quibus compræhendit tertiam, quam antea etiam *text. 15. explicauit, docens, quinam timendi ſunt, ait, Non qui facilè excandeſcunt, & liberè loquuntur, ſed mites, & diſſimulatores, & malitioſi; obſcuri enim ſunt, &c.* Quartam deindè expoſuit *text. 3. eiuſmodi verò iræ, & inimicitia ſunt eorum, qui efficere aliquid poſſunt: neq; enim dubium eſt, quin & velint, & poſſint, quare parum abeſt, quin faciant.* Quintæ demum conditioni addit *Ariſtoteles text. vltimo. Sed qui timet neceſſe eſt aliquã ſalutis ſpem habeat in ea re, de qua ſollicitus eſt, cuius rei ſignum eſt, quod metus cogit homines diligentiùs conſultare; nemo autem de rebus ei conſultat, in quibus nihil amplius ſpei relictum eſt.*

4 Notandum tertio metum quo quis eligit contrahere, vel eligere cum culpa veniali, potius quam aliquod ex ſupra numeratis ſubire malum, dici grauem, & cadentem in conſtantẽ virum, etiam ſi non eligat minus malum, vt ſe habet quodcumquè temporale reſpectu ſpiritualis culpæ venialis; eſt enim malum diſtincti ordinis, ità cum *Soto, Nauarr.* & alijs *Henriq. lib. 11. de matr. cap. 9. num. 4.*

5 Notandum quarto, hic eſſe ſermonem de timore ab extrinſeco proueniente ad extorquendum iniuſtè conſenſum, & de eo, qui eſt cauſa ſiuè conditio, ſine qua non eligeretur iniuſtè, vel contractus non iniretur; nam metus, qui eſt ab intrinſeco, ideſt à cauſis naturalibus, vt à morbo, tempeſtate, & cęteris huiuſmodi, atq; incutitur per modum naturæ, & non per actum verè liberum, vt explicant *Sotus in 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. & Sanch. lib. 4. de matr. diſp. 12.* vel metus ex cauſa extrinſeca, iuſta tamen, vt cum quis minatur malum, quod iuſtè poteſt inferre, vti ſi Prælatus excommunicationem in eos minaretur, qui differrent electionem iuxtà præfinitum tempus ad Cappellanias, vel alia beneficia, quæ diù vacauiſſent, non officiunt libero conſenſui ex communi ſententia; & ratio

eſt, quia quamuis, qui metum patitur, inuoluntariè operatur, tamen iuſtus metus eſt quaſi ab intrinſeco ei, qui patitur, & per conſequens cõſenſus ex eo ſequutus, cenſetur voluntarius, tũ in metu ipſo, tùm in cauſa, quam ſpontè dedit metuens, vt probè *Leſſius lib. 2. cap. 17. num. 47.* Idemq; dicendum de metu ab intrinſecis cauſis; idcirco neq. eſt ſermo de metu, quem culpa ſua eligens contraxit ſimile expreſſo in *l. ſi mulier 21. ff. eodem tit.* de quo *Sanchez diſp. 8. nu. 9.* Nec etiam eſt ſermo de metu, qui non eſt cauſa electionis, vt ſe haberet metus, quo vt liberareris à graſſatoribus Canonicatum promiſiſti Leontio, qui tuæ iniuriæ non erat particeps.

6 Neq; propriè de metu illato à tertio quopiã ad conſenſum extorquendum electionis, ſed de metu directè iniecto ad hanc electionem hic, & nunc, vel ab eo, qui ambitiosè cuperet eligi, vel ab alio eius nomine illato; Non tamen inficior electionem, cui metus ab alio tertio incuſſus eſt, neſciente electo, poſſe abſq; dubio, ad minimum, iure naturæ irritari non ſecus, atq; contractus ex hoc metu initus neſciente altero contrahente, & colligitur ex *cap. 1. 2. & 3. de his, quæ vi, & l. item ſi cum exceptione, §. in hac actione, ff. quod metus cauſa.* Dixi ad minimum, quod æquè probabile, nè dicam probabilius, iudicem electionem ex hoc metu habitam irritam ex ſe eſſe ob maximam libertatem, rationemq; ſpontanei, ac voluntarij, quam ipſa ſibi iure ſuo vendicat, & conſtabit ex ſequenti capite.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ neceſſitas idoneæ noceat electioni.

SVMMA.

Neceſſitas ab extrinſeco adigens electores ad vnã perſonam, nullam facit electionem, n. 1.

Vbi de legitima ſuperioris auctoritate, vel conſuetudine contraria non conſtat, liberrima ſemper eſt electio, n. 2.

Electio facta ex metu cadente in conſtantem virũ, nulla eſt, n. 3.

Probatur ſecundum communẽm ſententiam de voluntario, atq. inuoluntario, ibid.

Primus declarandi modus voluntarium ſimplicitèr, & inuoluntarium ſecundum quid, n. 4.

Secundus modus explicandi voluntarium iam dictum, n. 5.

Tertius modus enucleandi idem voluntarium, atq. inuoluntarium, n. 6.

Electio nulla per metũ, probatur ex ſententia docente voluntaria eſſe ſimplicitèr, quæ metu ſunt facta, n. 7.

Inuoluntariorum duæ ſpecies acutè notantur ex cap. cum locum de ſponſalib. *ibid. ad finem.*

Metus actum externum cauſare poteſt non internum, n. 7. ad fin. & 8. ſub initio.

Non rectè communi conſultum eſſet bono, ſi nefarij intelligerent facta ex metu eſſe valida, n. 8.

Quo ſenſu Ariſtoteles violenta non reijcienda eſſe dixit in cauſam extrinſecam, n. 9.

Quo item ſenſu metu facta voluntarijs ſimilia eſſe, ibid.

Sententia Chriſtianos vi apud Turcas remigantes in Chriſtianos excuſans confirmatur, n. 10.

Electio ex metu graui habita eſt nulla, ſiuè in ſententia aſſerentium contractus metu initos eſſe nullos, ſiuè in contraria, n. 11.

Metu intercedente nulla transfertur iuriſdictio, nu. 12.

In rebus Eccleſiæ non tenet promiſſio, vel traditio metu facta, n. 13.

Vt matrimonium carnale, ſic ſpirituale initum per electionem ad Epiſcopatum, metu factam, eſt irritum, ibid.

Quomodo voluntas coacta, voluntas dicatur 25. q. 1. n. 14.

Cur deliberatio ſufficiens ad mortale ſatis ſit ad electionem, non verò voluntarium, neq. eadem eſt ratio de deliberatione, ac voluntario reſpectu peccati mortalis, n. 15 & 16.

Eſt mortale, ſaltem ratione periculi, deliberatè ancipitem conſtitui voluntatem, etiam non expreſſo actu circa grauem malitiam, ibid.

Metus cadens in conſtantem virum tendens in abuſum ſecularis poteſtatis non reddit ex ſe nullam iure naturæ electionem, ſed eccleſiaſticom. 17.

Dari poſſet caſus, in quo probabilitèr valida iure naturæ eſſet electio ex metu habita, licet etiam in eo contrarium ſit probabilius, nu. 18.

Dicenti electionem eſſe factam ex metu, ideoque irritandam, onus id probandi incumbit, n. 19.

Accidentia non præſumuntur, n. 20.

Coactio non præſumitur, ibid.

Nec voluntatis mutatio, n. 21.

Non præſumitur metus, n. 22.

Ceſſante metus cauſa ſcientes electores nullitatẽ electionis quomodo nouo conſenſu ei vires darent, n. 23.

Timoris perſeuerante cauſa ſemper factum cenſendum eſt inuoluntarium, etiam intercedente temporis interuallo inter metum, & illud, n. 24.

Quando perſeuerare metus cauſa cenſetur, nu. 25.

Ad libertatem electionis, & cuiuſcumq. facti liberi ceſſatio deſideratur rerum impedientium reclamationem, n. 26.

1 PRima aſſertio. Quamuis neceſſitas vrgens ab intrinſeco per defectum alterius perſonæ aptæ, atq. idoneæ ad Regimen Epiſcopatus eligendæ, libertati non obſit electionis, vt *cap. 5. ſuperioris diſp. n. 6. dictum eſt,* ea tamen iniecta ab extrinſeco, quoad vnam perſonam eligendam compellens electores nullam eius perſonæ per ſe redderet electionem. Hanc concluſionem de metu intellectam extrinſeco, *num. 5. & 6. ſuperioris cap.* à nobis explicato, mihi videor deducere ex

Panormitano cap. Abbate de verbor. ſignificat. nu. 4. (probè dicente) *tollitur libertas cum præciſè compelluntur eligere vnum, & tunc dicerem electionem eſſe nullam; ſecus ſi compelluntur eligere vnum de certo genere perſonarum; nam tūc non tollitur libertas, quod ſi tolleretur, nec etiam conſuetudo valeret: hæc ille.* Verum allata coarctatio, cum ad certum genus perſonarum, præſcribat, contrahatq; fines libertatis electionis; ad omnes alioquin valentes ſe extendere, certè, vel auctoritate ſuperioris, ius ad id habentis licita erit; nec aliàs, vt indicatur, *cap. Abbate* modo cit. vel legitima conſuetudine, vt in *cap. vbi periculum, §. cæterum, de electione in* 6. quæ tamen non eſſe tanti roboris poteſt ad ſpoliandam electionem omnimoda libertate, per ſe loquendo, vt probè laudatus *Abbas, tùm loco citato, tùm in capit. cum terra eodem, numer.* 5. *& capit. licet de euitanda eodem, num.* 3. *& num.* 12. vbi libertatis, & maximam voluntarij rationem adſtruit eſſentialem electioni, ex varijs textibus, vt nos *cap.* 1. *ſuperioris diſputationis aſſeruimus.* Hinc multæ Cappellaniæ, aliaq. reperiuntur inſtituta beneficia perſonis danda ex certa familia, vel certæ Eccleſię, nec non multa iuris patronatus, de quibus tituli ſunt in Decret. & ſi metus ad huiuſmodi certam perſonam daretur, eſſet potius ab intrinſeco, vt patet ex *cap.* 1. *num.* 5.

2 Ceterum vbi non conſtaret expreſsè de auctoritate ſuperioris reſtringentis, iuſtis de cauſis, libertatem electionis, vel de legitima, ac valida conſuetudine, electio liberrima ſemper afferenda eſt: in cuius confirmationem, à matrimonio facilè poteſt argumentum duci, quod quidem vt irritum habendum eſt, licet contrahens cogeretur cum incerta perſona certi generis contrahere: ſic nulla etiam eſſet ex ſe electio determinata ad certum genus; idq. de matrimonio docetur à *Fortunio de vlt. fine illat.* 21 *num.* 428. *ac deinceps Bald. & alijs apud Couarr.* 4. *decret.* 2. *p. cap. §.* 5. *n.* 8. *Sanchez lib.* 4. *de matr. diſp.* 12. *nu.* 20.

3 Secunda concluſio. Electio facta ex metu in conſtantem virum cadente, nullius eſt roboris, neq. aliquam per illum nanciſcitur electus poteſtatem, cuius nulla cenſenda eſſent acta; ſic probè *Panormit. cap. licet, de euitanda, de elect. n.* 12. *apud quem alij, Bartol. l. decernimus, C. de ſacroſ. Eccleſ. atq; ex Recentioribus Pariſius de reſign. beneficior. lib.* 13. *q.* 2. *num.* 5. Probari poteſt hæc aſſertio penès communem, receptamq. ſententiam, tùm *Philoſophi* 3. *Ethicorum cap.* 1. *tum Gregorij Niſſeni lib.* 5. *philoſoph. cap.* 5. nec non *D. Thom.* 1. 2. *q.* 6. *art.* 6. quos communitèr Philoſophi morales, ac Theologi ſequuntur. Etenim cum electio, de qua agimus actus ſit voluntariæ, ac liberæ deſtinationis ad aliquid, neceſſaria ſit ſequela, voluntariam, liberamq. omninò eſſe debere; penes autem citatos auctores, quæ metu fiunt, ità voluntaria ſunt ſimplicitèr, vt inuoluntaria ſint etiam ſecundum quid: vel
4 quia, vt explicat *Vaſq.* 1. 2. *diſput.* 27. *cap.* 2. ſemper cum actu efficaci præſtandi id, quod naturali repugnans eſt inclinationi, vt proiectio mercium in mare, ſæuiente tempeſtate, coniungitur eiuſdem diſplicentia proiectionis, quæ quidem ſicuti conſiderata tanquam medium vitandi maius malum, mortis minirum, per naufragium imminentis, obiectum eſt amabile, atq; eligibile, ità quatenus diſpendium inducit, quod actu ſubitur, eſt obiectum diſplicētiæ, aut ſimplicis, ſubſequentis iudicium proponens diſpendium medij opportuni, aut per medium efficacis propoſiti, quo ità illud medium eligitur proiectionis, vt ni vrgeret periculum maioris mali declinandi non eligeretur:
5 vel quod in hoc idem, quod modo dicebam incidit, eſt voluntaria mercium proiectio ſimplicitèr, quia eſt in actu, vt probè *D. Thom. citatus*, quòd autem hæc non eligeretur, ni vrgente naufragio, non eſt in actu, ſed intentionalitèr in
6 intellectu: vel vt iuriſconſulti loquuntur eſſet ſub conditione tantum inuoluntarium, id eſt, ne poneretur conditio talis mali vrgentis, quia videlicet ſecluſo metu maioris damni, nollet voluntas hoc minus ſubire, ex *l. ſi mulier* 21. *§. ſi metu coactus, il ſecondo, ff. de eo, quod metus cauſa: Quia quamuis ſi liberum eſſet, noluiſſem: tamen coactus volui, & l. cum proponas, C. de hæreditate inſtituenda.*

7 Secundo probari poſſet aſſertio ex ſententia, qua videtur ſequi *Dec. in reg. velle* 4. *ff. de regul. iur. nu.* 2. *&* 3. & alibi docens, quæ ex metu graui fiunt eſſe ſimplicitèr inuolontaria; voluntaria autem ſecundum quid: quæ quidem ſententia non eſt improbabilis de metu extrinſeco, atq. iniuſtè illato, ſi res non ad trutinam phyſicam, ſed ad moralem, vt par eſt, reuocetur; cum in moralibus verſemur; nam quod eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, vt cum Ariſtotele cęteri exploratum habent Philoſophi: cum itaq; minæ, vis, ac timor iniuſtus moralitèr ſint cauſæ actus voluntatis, quo Præſul v.g. potius vult eligere ineptum in Parochum, quam alioquin ſubire magnum ei imminens detrimentū; cauſa etiam erit ipſius externæ electionis. Declaratur hoc amplius, minæ Tyranni mortem indicentis Præſuli, ni eligat ineptum ad beneficium curatum, apprehenſionem cauſant periculi in intellectu, & perturbationem in voluntate, in qua ſitus eſt timor; ex quo cum homo fiat conſiliatiuus, vt habet *Ariſtot.* 2. *ethic. cap.* 1. *&* 2. *Rethor. cap.* 7. *text.* 21. Metus conſultare cogit, ac vt ſcribit *D. Thomas* 1. 2. *q.* 44. *art.* 2. applicat intellectum ad inueſtigandum medium effugiendi malum imminens, quod medium videt ſitum in mala electione; igitur cum hæc electio fiat, effectus erit minarum, ac timoris; ergò erit à cauſa extrinſeca. Confirmatur, quia metus iuſtè incuſſus ab extrinſeco, cum quo operans licet operetur phyſicè inuoluntariè, moralitèr tamen cenſetur quaſi ab intrinſeco, eſſe cauſa voluntariæ operationis, vt *cap.* 1. *huius diſput. nu.* 5. diximus; Ergo à pari licet actus voluntatis fiat phyſicè à principio intrinſeco, nempe à voluntate, moralitèr tamen cenſendus eſt fieri ab extrinſeco illo metu, à quo iniuſtè cauſatus eſt. Dices ex Nyſſeno, vt hic effectus non dicatur voluntarius, ſed violentus, requiri, vt paſſum non conferat vim: at qui voluntas confert vim; cum actum eliciat, ergo, &c. Reſpon-

Digitized by Google

ſpondeo voluntatem non cõferre vim electioni propriæ, quæ vt mox dicam, actum inuoluit liberum, vel ſi confert, non confert, vt ſpontanea. Hinc ex iure mihi fit poteſtas hanc ſententiam confirmandi, in quo ſponte fieri non dicitur, quod fit ab eo, qui cogi poteſt; nedum qui de facto cogitur, qui ad ſpontaneum, perfectumq; voluntarium, vt deſideratur in electione, volũtas omninò libera requiritur; Quam ob rem licet coacta voluntas dicatur voluntas *15. q. 1. cap. merito. l. ſi patre cogente, ff. de vita nuptiali*, non tamen eſt voluntas ſpontanea; vt notat *Abbas per textum cap. 1. de reg. Gloſſa not. in cap. notiſicaſti, verbo licentiam 1. not. Decius cap. cum mag. Ferrarienſis conſt. à nu. 18. & in l. qui cum alio, ff. de reg. iuris, vbi eruditè ex varijs textibus.* Probatur præterea ex *cap. cum locum de ſponſ. per tacitum locum non habeat conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt, vt vbi aſſenſus cuiuſquam requiritur, coactionis materia repellatur*; quibus ex verbis illud adnotare habeo eorum, quæ metu, vel vi fiunt, quædam eſſe, quæ externo quidem actu perficiuntur, & penè conſumantur, ſic mercium proiectio, alia verò, quæ in actu præcipuè conſiſtunt interno, externumq. vel vt quid primum minus præcipuum includunt, vel vt conditionem, & ſignũ requiſitum ad exprimendum internum animi conſenſum, ità ſe habet contractus, atq. in præſentia ſe habet electio. Hinc ad textum redeo, qui poſt ſuper allata verba ſubdit: *Ne per timorem dicat ſibi placere, quod odit*; vbi inter cætera perpendo Tó *dicat*, quò videtur textus indicare, metum tantum cauſam eſſe verbalis conſenſus, & non actus interni præcipuè requiſiti, ſiuè ad contractum, ſiuè ad electionem, idemq. ferè habetur *Regula nihil conſenſui 117. ff. de regulis iuris*; etenim, vt Contractus Neapoli explicans expendi, metus ab extrinſeco incuſſus extorquere ſanè poteſt conſenſum externum, at internum, qui illum incutienti prorſus ignotus eſt, neq. neceſſarius ad euitandum malum imminens, cauſare quomodò moraliter poſſit, non video, quæ quidem ratio adeò palmaris videtur, vt negari non poſſit.

8 Confirmatur, quia non rectè communi prouiſum eſſet bono, ſi nefarij homines intelligerent electiones ad eccleſiaſtica beneficia, præſertim ad Epiſcopatus, metu habitas per conſenſum extortum, validas eſſe. Nec ſatis eſt irritas eas declarari poſſe, cum præterquã, quod rectè conſentaneũ non ſit rationi, vt quacumq; præciſa lege poſitiua humana, quæ contra omne ius naturale facta ſunt, mala nõ habeantur, multa poſſent inter hæc, & oſſam cadere, vt hãc etiam irritationem impedirent ad ſummam Reipublicę Chriſtianę perniciem. Igitur à primo ad vltimum illud pro conſtanti habeatur, electionem ſummum voluntarium, ac libertatem requirentem metu graui ab extrinſeco illato iniuſtè, reddi nullam, quod potiori ſanè ratione verum eſſet, ſi eò progrederetur coactio, ac vis ab extrinſeco illata, vt actus externus à voluntate imperatus expreſſiuus electionis internæ per hanc formam *eligo Petrum in Epiſcopum* v.g. calamo ſubſcribendus, vi manum arripiente delinearetur, tunc enim abſolutè prolata electio etiam externè inuoluntaria, atq. coacta, nulliuſq; roboris eſſet; cum in huiuſmodi actibus imperatis poſſit voluntas cogi, vt probè *D. Thomas 1. 2. q6. art. 4.* Sic violentus eſſet motus Chriſtiani, quo vi caperetur, ac traheretur ad Idoli templum, cui ad thuribulo thus adolendum inuitus omninò cogeretur, & conſtat, tum ex citatis textibus, tum ex *l. 2. ff. de metus cauſa.*

9 Obijcies ex *Ariſtot. 3. ethicorum cap. 1.* qui cùm docuerit metu extorta, ſimpliciter eſſe voluntaria, addit, *Sed ridiculum ſanè eſt in externam potius cauſam referre, quàm in ſeipſum ipſa violenta*. Reſpondeo non id ſolum ſcripſiſſe Philoſophum, ſed verbis citatis etiam addidiſſe, *quòd huiuſmodi rebus facilè capiatur, & honeſta ſibi turpia iucundis adſcribere*; quibus reijcit opinionem eorum, qui aſſerebant iucunda, vel moleſta ea nobis eſſe, quæ ab extrinſeco inijciuntur, idq; ridiculum ait eſſe Ariſtoteles, vt etiam patet ex ſuperiori textu. Non tamen inficior eum dixiſſe facta ex metu, ſpontaneis eſſe ſimilia; idq. noſtra quidem ſententia in facto externo, ſecus autẽ in interno, vel ſimpliciter, cum in omni diſpoſitione voluntas magis, quã verba ſpectanda ſit *l. cum matrem, C. eodem, de eo, quod fid. comm.*

10 Ex his autem confirmari poteſt ſententia excuſans à peccato Chriſtianos vi remigantes 2
apud Turcas, de quibus egi *tom. 1. lib. 3. diſp. 7. & cap. 3. à num. 37.*

11 Hanc autem doctrinam exploratam prorſus habeo, ſiuè cum nonnullis ſentiamus Auctoribus, contractus aſſerentibus metu celebratos, cadente in conſtantem virum, ipſo iure irritos, præſertim ſi onerosi non fuerint, vt eruditè ex Theologis *Molina tom. 2. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 326 in ſol. ad 2. arg.* atq. ex Iuriſconſultis teſtatur communem eſſe ſententiam *Cremenſis ſingul. 7. Iaſon l. 2. nu. 13. & 15. C. de iure emphiteotico, Tiraquellus l. cum nullis ſi vnquam, verbo reuertatur num. 51. & ſeqq. C. de reuocand. donationibus, apud quos alij*, & nos Neapoli Contractus explicantes docuimus, ſiuè contrarium ſentientibus non irritos eſſe cõtractus ex metu factos, ſed irritandos ſubſcribamus, quibus nonnulli aſtipulantur, ſiuè Theologiæ, ſiuè vtriuſq. iuris periti, quos laudant, ac ſequuntur *Sanch. lib. 4. de matrim. diſp. 8. à num. 4. & Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 17. dub. 6.* etenim ſi cum prima opinione ſentire fas eſt, nulla ſupereſſe videtur difficultas, vt rationes cæteros contractus, præſertim non onerosos, quorum naturam ſequitur electio, ex metu initos, irritos eſſe demonſtrantes, id etiam de electione conuincere dicamus. quod ſi penès ſecundam quis mallet ſentire; in primis ex ea ſequeretur irritandam eſſe electionem ex vi iuris poſitiui, ius naturale explicantis: ex quo licet ſecundum hanc opinionem validitatem nacta eſſet electio, ob metum tamen obnoxia eſſet irritationi. Deindè electionem non tàm cum onerosis contractibus componendam eſſe, quàm cum lucratiuis, qui quidem, vt probè *citatus Molina*, maiorem abſq; dubio requirunt libertatem, cuius ſunt proprij actus,

ſic

ſic donatio, & ipſa, de qua loquimur, electio;
quam inſuper à communi regula rerum geſta-
rum ex metu, exceptã eſſe, vel ea hoc aio, quia
12 metu intercedente nullum ius in electum vi-
detur eſſe tranſlatum, vt de omni iuriſdictione
docent *Gloſſa cap. 2. verbo coactus ad finem, de
his, quæ vi, vbi Antonius nu. 10. Anchar an. nu. 2.
Abb. num. 12. & 17. in fine, Imola nu. 4. in fine,
Bartol. tract. de tyramn nu. 14. Bald. l. decernimus
nu. 5. de ſacroſ. Eccleſijs, & probat per l. 2. initio,
ff. de iudic. ibi. At cum reſtitiſſet quiuis ea litiga-
toribus, viribus præturæ compulſus eſt, nulla eſt
iuriſdictio, vbi gloſſa verbo nulla, addit, ipſo iure:*
ſi enim prærogationem iuriſdictionis irritat
metus, potiori titulo eiuſdem translationem ex
*Baldo l. ſi quis ea conſenſu 8. num. 7. de Epiſcop.
ad iudic.* docet etiam *Syluest. verbo metus q. 8.
Azorius lib. 4. cap. 23. q. 2. Bonacina de contract.
diſp. 3. q. 1. punct. 2. §. 2.* Verum enim verò licet
hoc ſatis probabile ſit, cum tamen contrarium
ſua non careat probabilitate apud *Sanch. lib. 3.
de matrim. diſp. 19. nu. 13.* idcirco firmius ſunda-
13 mentum noſtræ dandum eſt aſſertioni. Nec
etiam, quòd in rebus Eccleſiæ non teneát pro-
miſſio, vel traditio metu extorta *16. q. 6. cap. 1.
& cap peruenit il primo, de iure iurando;* cum
primus textus vix ad propoſitum cõtrahi poſ-
ſit, ſecundus verò ſupponat validum eſſe iura-
mentum ab Epiſcopo metu factum, quod nullũ
Pontifex reddit, ea quo cõtrarium ſumi potius
poſſet argumentum: ſed noſtram firmamus aſ-
ſertionem, tùm per *cap. vbi periculum, de elect. in
6. ex generali concilio Lugdunenſi. vbi Gregor. X.
§ cæterum* ait. *Quia cum arbitrium, vel inordina-
tus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obli-
gationem cuiuſcumq. neceſſitas adigit, ceſſat ele-
ctio, dum libertas admititur eligendi;* vbi perpen-
do Té ceſſat; quia ad nihilum redacta dicitur;
tùm ex Bullis, & Conſtitutionibus, quæ de ele-
ctione Summi Pontificis editæ ſunt, poſtremæ
præſertim *Gregorij XV. & Vrbani VIII. Illa
anno 1621. Kalendas Decembr. hæc anno 1625.
5. Kalendas Februarij,* in quibus ſummè libera,
omniq; vacans coactione, atq. vmbra inuolun-
tarij, ità præſcribitur electio in Epiſcopum Ec-
cleſiæ Catholicę, vt latum vnguem à rectiſſima
ibi aſſerta regula deflectens, irrita, & non irri-
tanda decernatur. Cum autem eadem ſit ratio
(vt licet parua componere magnis) de electio-
ne cuiuſcumq. peculiaris Epiſcopi, non eſt cur
eius electio metu extorta non irrita, ſed irritã-
da dicatur. Cõfirmatur, quia etiam in opinione
multorum ex auctoribus ſupra citatis, aſſerẽte
cõtractus oneroſos graui metu elicitos, validos
eſſe iure naturæ, ac poſitiuo, vnum excipitur
matrimonium, vt indicat *Vaſq. 1. 2. diſp. 27. cap.
vlt.* & defendit ſaltem ex iure Eccleſiaſtico
*Sanchez communi conſenſu Doctorum lib. 4. opin.
moral. cap. 4. num. 12. & lib. 4. de matrim. diſp. 14.
num. 4.* ergo à pari idem dicendum erit de ele-
ctione ad Epiſcopatum; cum onus, ac dignitas
Epiſcopalis, & maioris ſit momenti, & perpe-
tua, ideoq. liberè, ſpontaneè; maturoq. iudicio
conferenda eſt perſonæ, numeris omnibus ab-
ſolutæ. Huic autem argumẽto maius eſt robur,
quia cum electio initiatiuè, ſpirituale ſit ma-
trimonium, ad eam ex matrimonio carnali de-
ductum argumentum valet, vt probè *Euerard.
in ſuis topicis, loco à matrimonio ſpirituali ad car-
nale.* Præterea cum iidem Auctores votum pro-
feſſionis, metu extortum, dicant nullum, & ele-
ctio ſit promiſſio, & pactum initiatiue, quod
intercedit inter Epiſcopum, & Eccleſiam, ad
quam electus eſt, vt *tom. 1. lib. 1. diſput. 1. cap. 4.*
docui; Simili etiam modo à promiſſione Deo
facta ex hoc metu nulla ea probabiliori ſentẽ-
tia ritè duci poterit argumentum. Poſſet etiam
ex varijs teatibus magis, magiſq. noſtra cõclu-
ſio confirmari, quibus cęteri contractus ex me-
tu dicuntur nulli, atq. aſſeruntur à *Sanchez lib. 4.
de matr. diſp. 8. à nu. 2.* ac deinceps quibus con-
ſtare ſaltem à pari poſſet, vt ea allatis *num. 13.*
electionem metu factam non ſolum iure poſiti-
uo eſſe nullam, ſed iure naturali, ea preſſo per
poſitiuum, vti noſtra rationum momenta initio
adducta probant; nec poſſe ſolo iure canonico
dici nullam, niſi in caſu metaphyſico, de quo
aſſert. 3. num. 18. dicendum eſt. Nunc ſatis erit
noſtram doctrinam abſolutè confirmare ex cõ-
tractibus ſaltem gratuitis, quorum potiùs ra-
tionem præ ſe fert electio, qui ex metu graui
iure naturali, ac poſitiuo ſunt irriti, vti commu-
nis fert ſententia Doctorum, tum Theologorũ
cum *D. Thoma in addit. q. 97. art. 3* quos referũt,
& ſequuntur *Molina diſp. 267. & Sanchez lib. 4.
de matr. diſp. 15. nu. 4. tum iuriſconſultorum apud
eumdem ex gloſſa cap ſi quis ingenuus, verbo fa-
ciat 29. q. 2. & cap. finali, de coniugio ſeru. in fine.*
Demum ea innumerabilibus propemodũ, quæ
ea contraria ſententia ſequerẽtur abſurda; ſi-
quidem, vt ſupra indicaui, non adeò facilè eſt
ſemel validam electionem irritam reddere, cũ
ignem tectis inijcere, atq. iniecto ſpatium, mo-
dumq; præſcribere eiuſdem non ſit de æteræ;
Et quamuis nouerim *Innoc in cap. Quod ſicut, de
electione* in contrariam videri ſententiam abiiſ-
ſe, eum tamen alijs cum Actoribus in concor-
diam reuocât, iuxtà ſuper adducta *Panormit.
cap. olim. de reſtit. ſpoliator. nu. 10.*
14 Obijcies coacta voluntas, eſt volũtas 15. q. 1.
ergo electio coacta, electio erit. Reſpondeo
tùm huic regulæ, cui ex parte ſatisfeciſſe ſupra
videor, tùm multis, quæ ex ſententia docente
non irritam, ſed irritandam electionem metu
extortam, deduci poſſent, electionem ſaltem
iure poſitiuo eſſe irritam: neeq. præallatum
textum contra hoc facere, vt probè *Panormit.
cap bonæ memoriæ, de electione, num. 11.* veram
afferens rationem, quòd in electione non con-
ſenſus modo requiritur, ſed liber, & volunta-
rius; cum igitur metus, tametſi non tollat con-
ſenſum, tollit tamen ſaltem perfectum volunta-
rium, vt in *cap. cum locum* diximus ſupra, hinc
eſt, vt reddat nullam electionem. Addo ſuprà
nu. 7. & 8. ſatis probabilitèr demonſtraſſe, con-
ſenſum metu extortum ſimplicitèr inuolunta-
rium eſſe; quinimò vrgẽte metu moralitèr ele-
ctionem externam haberi, abſq. conſenſu in-
terno; qui vt ignotus eſt inferenti metum, ità
minimè neceſſarius ad euitãdum malum, quod
timetur.
15 Obijcies ſecundo. Deliberatio requiſita ad
mor-

mortale, requiritur ad electionem, vt *ſuperiori diſputatione* dictum eſt *cap* 2. *num.*4. igitur voluntarium requiſitum ad mortale, etiam requiretur, ac ſufficeret ad electionem; ſeu conſenſus ex metu voluntarius ſatis eſt ad mortale, cæteris concurrentibus ex parte materiæ, vt communiter admittitur, ac probe tradit ur à *Vaſq.* 1. 2. *diſput.*27.*cap.*3.*nu.*17. ergo idem erit ſufficiens ad valorem electionis, & cuiuſcunq. contractus, ad quem ſatis eſſe deliberatio ſufficiens ad mortale dicitur. Reſpondeo cum omnibus exploratum ſit, electionem perfectiſſimè voluntariam, ac liberam eſſe debere: hinc fieri, deliberationem ad mortale requiſitam, vt potè perfectam, ortam ex actuali cõſideratione malitiæ, merito ſatis eſſe cenſeri ad electionem; è contra verò conſenſus ex metu, qui ex imperfectiſſimis eſt, vix attingens ſufficientiam ad mortale ad præſtantiam non ſufficiet electionis, quæ perfectè voluntaria debet eſſe, ac libera.

16 Addo in vniuerſum non rectè argumentari à deliberatione, atq; aduertentia requiſita ad peccatum mortale, ad conſenſum ipſius voluntatis. Etenim ijdem Auctores, qui expreſſam malitiæ notitiam, dubium, vel ſcrupulum ſaltē actualem, requirunt ad peccatum mortale, vt optimè ex antiquis *Vaſq.* 1.2. *diſput.* 108. ijdem ſanè docent, non requiri neceſſariò actualem conſenſum voluntatis, vt *idemmet Auctor*, ex ijſdem antiquis Theologis *diſp.*108.*cap.*2. cui ſubſcribit *Sanch.Summa lib.*1.*num.*20 aſſignat verò rationem diſparitatis *Vaſq.num.*3. quia fundamentum, ac prima ratio voluntarij, liberiq. eſt cognitio, quæ ni ſupponitur actualis, ceſſit voluntarium, ac liberum: eaue poſita, integrum erit voluntati operari, & nè id præſtet, ſi teneatur etiam omittendo, peccat; iterū peccatum mortale eſt, ſaltem ratione, voluntariè, ac deliberatè ancipitem conſtitui voluntatem circa grauem malitiam, etiam ſi non expreſſo actu, ſed interpretatiuè ad illam ſe habeat, cum tamen ſemper actualis notitia malitiæ requiratur. Quæ cuncta eò ſpectant, vt intelligatur non requiri eam perfectionem actus voluntatis ad mortale, quæ requiritur in actu intellectus, eiuſq; determinatione: & per conſequens, cum electio actus ſit perfectè liber, vel nimirum ſi perfectam exquirat deliberationē, vtiq; neceſſariam ad lethale, non tamen ei ſufficiet motus imperfectus voluntatis ex metu, licet ad lethale ſufficiens.

17 Sit ſecunda aſſertio. Si metus cadens in conſtantem virum directè non tēdat ad conſenſū extorquendum Electorum, ſed ſolum ad admittendum abuſum ſecularis poteſtatis, in eo ſitū, vt licèt electio ab eccleſiaſticis fiat electoribus, non ſit abſq. ſecularis Principis interuētu, volentis intereſſe electioni, vel aliquid ſibi arrogantis, aut exercentis munus, vt videre eſt in *gloſſa* 1.*cap.quiſquis, de electione*, non videtur ex ſe irritam reddere electionem, vt docet *Soarius de cenſuris diſp.* 31. *ſect.*3. *num.*14. cuius ſententiam admitto, dummodo præſentia ſæcularis Dynaſtæ libertati non offi[ci]at Eligentium, eorumq. ſuffragiorum. Cęterum in ordine ad praxim res eò reincidit, cum huiuſmodi electio habita cum indicato metu nulla, atq. irrita ipſo iure in illo canone declaretur, adiuncta *gloſſa verbo irritam*.

18 Sit tertia aſſertio. Dari poſſet caſus, in quo probabilitèr valida iure naturæ cenſeretur electio, in quo probabilius etiam eſſet cōtrarium. Prima pars patet, cum videlicet ad metaphyſicam non repugnantiam res reduceretur, & metus non modò externam electionis ſignificationem extorſiſſet, ſed actum etiam internum, quando cum Auctoribus aſſerentibus contractus metu initos eſſe validos, at irritandos, eſt ſentiendum. Ratio eſt, quia non laboraret tunc defectu conſenſus, quem ſupponimus elicitum eſſe, neq. voluntarij, cum penès *communem ſententiam num.*3. relatam ille conſenſus eſſet voluntarius ſimplicitèr. Verum enim verò ſecundum alteram, quam noſtris rationibus firmauimus ſententiam, etiam in hoc caſu dicenda eſſet illa electio iure naturæ nulla, quia eſt ſimplicitèr inuoluntaria, licet voluntaria ſecundū quid; quòd minimè ad præſtantiſſimam ipſius naturam ſufficit, de qua, vel ob hanc ipſam pręſtantiam, alitèr ſentiendum eſt, ac de alijs contractibus; vel cum his Auctoribus tenendum, qui omnes contractus, metu initos, dicunt inuoluntarios: vel cum eis, qui de lucratiuis id aſſerunt, quorum maiorem exprimit ſimilitudinem electio.

19 Cęterum vbi ageretur de irritanda, vel de declaranda irrita electione, probandi onus incumbit aſſerēti, eam factam eſſe ex metu; quia qualitas, quæ ineſt alicui, vt libertas quemadmodum *diſp.* 1.*cap.* 2. *num.*12. diximus, ſemper præſumitur ineſſe, ergo abſq. libertate aliquid ab homine libero factum eſſe, probandum eſt id aſſerenti, quòd contrarium ineſſe præſumitur.

20 Prætereà coactio eſt accidens, ſed accidentia non pręſumuntur, *l.ſi vero,* §.*qui pro rei qualitate, ff.qui ſatiſd.cogant.* vbi *gloſſa, & Menoch. in conſil.*1. *ac de præſumpt. lib.*8. *præſumpt.*37. *num.*1 *&* 2. ergo coactio ab aſſerenti eſt probanda.

21 Demum voluntatis mutatio nō præſumitur, ſed potiùs conſtantia, *l.eum, qui, ff.de probat per illa. Eum, qui voluntatem mutatam dicit, probare hoc debet, atq. ex alijs textibus apud Menochium modò citatum nu.*1. Ergo cum quis elegerit, etiā ex metu, in eo perſeuerare voluntas ex ſe libe-
22 ra præſumitur. Imò metus ipſe nequaquam pręſumitur, *l.meritò, ff.pro ſocio,* quam rationem proſequuntur *Innocentius in cap. cauſam matrimonij, de offic.deleg. Alciat. in tract.de præſumpt. reg.*3. *idemq. probat Menochius præſumpt.*126. *& lib.*4.*præſumpt.*11.*num.*2.

23 Sit quarta aſſertio, ceſſante metus cauſa, ſcientes electores primam electionem eſſe irritam, ſi nouo conſenſu circa eam ſe haberent, vires darent, non quod eam ratificarent, ſed quod de nouo per liberum, & ſpontaneum cōſenſum, viderentur eligere; nam ſi ex errore putarent electioni eſſe quid roboris, eam nunquam ratificarent: tùm quia nil magis ſpontaneo eſt conſenſui contrarium, quam error: tùm quia,

Digitized by Google

quia, vt ſæpè dixi, quod ſemel irritum fuit conualidari nequaquam poteſt *vide cap. vlt. nu. 13. 1. tomi.*

24 Nec ſufficere externè libertatem apparere, ſi timoris perſiſteret cauſa, qua durante ſemper metus coactio, & vera carentia libertatis perſeueratur, vt tradunt *Bart. lib. 2. num. 7. C. de his, quæ vi, & ibi Bald. nu. 8 Decius conſil. 219. nu. 7. col. 2. Menochius de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 4. nu. 22.* Nec ſatis erit quodcumq; temporis interuallũ verſari inter actum, & metum incuſſum, cum non ceſſante cauſa, nec ceſſare metus cenſeatur: ſic probè *Bald. Decius, atque alij, quos citat, & ſequitur Sanchez lib. 4. de matrimonio, diſput. 18. num 7.*

25 Durare autem cenſebitur cauſa metus, dum perſeuerat ratio, ob quam timor inferebatur; vt ſi fuerit Iudex, qui metum cauſauit, perſeuerare cenſebitur durante eius officio, vel ſi fuerit Tyrannus, tyrannide vigente, ſic *gloſ. cap. 1. verbo poſtmodum de his, quæ vi. & ibi Innocentius, num. 1. Baldus l. 2. num. 10. C. de his, quæ vi, & alij, quos laudat, ſequiturq; Sanch. cit.*

26 Demum nec ſatis eſſet metus cauſam ceſſaſſe, ſed præterea cętera deſiderantur impedientia reclamationem etiam ceſſare, quæ alioquin haberetur ab eo, qui metum eſt paſſus, nec ſilẽtio premeretur; quamobrem ſi ex his impedimentis taceat, nec reclamet, metu geſta, minimè cenſenda ſunt valida, vt probè *Nauarrus comm. 4. de regular. ſuper cap. ſtatuimus 19. q. 3. nu. 71.* qui ſe conſilium dediſſe ſcribit, potuiſſe monialem reclamare metu patris profeſſam, anno iam decurſo ab eius morte, intra quem, nec per ſe, nec per Procuratorem reclamare, impedientibus alijs monialibus, potuit; de quo vide *Azor. lib. 12. inſtit. cap. 4. quæſt. vlt. Sanchez lib. 7. de matr. diſput. 37. num. 3.*

CAPVT TERTIVM.

Num preces metum grauem cauſent.

SVMMA.

Preces non importunæ ſuperioris non ſoliti tyrannicè ſe gerere, grauem non inducunt metum, Germanus ſenſus cap. illud quidem, de elect. *num. 2.*

Blanditiæ Principis Tyrannicè non agentis, metũ cauſant, n. 3.

In dubio ſæuiendi, ſæuitia non præſumitur, nu. 4.

Preces importunas, probabile eſt, ſecluſo metu non cauſare inuoluntarium, neq; irritam reddere electionem, tametſi probabile contrarium etiam ſit, n. 5.

Quid ſentiendum ſit de precibus repetitis, n. 6.

QVuòd precibus iuſtitię lances depreſſæ æquitatem ſæpè non ſeruant, eas, quam reliquas metus cauſas ſpecialiori diſputatione explicandas cenſui.

1 Sit prima aſſertio. Preces non importunæ Principis etiam, & ſuperioris non ſoliti tyrannicè ſe gerere, cum ſibi non acquieſcentibus grauem non inducunt metum, neq. electionem irritandam reddunt: colligo ex vniuerſali de precibus doctrina apud *Ioannem Andream cap. finali, qui clerici, vel vouentes, in fin. vbi Antonius num. 6. Cardinal. num 4. oppoſit. 3. Abbas num. 8. & cap. cum inter de elect. num. 8. Alexan. conſil. 16. lib. 3. Io. Plat. §. Quadr. Inſtit. de ac, qui quidem hac, quam diximus, ratione intelligendi ſunt; Vide Add. ad Abb. ad loc. cit. Leonem, Nauarr. ſumm. cap. 17. num 46. Sot. 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 2. verſ. eiuſdem autem metum, Henriq. lib. 11. de matr. cap. 9. num. 5. in commento, lit. B. Sanchez lib. 4. de matr. diſput. 7. num. 1.* Ratio eſt, quia vbi Tyrannis in Principe prudenti non innoteſcit, eius preces tantam vim non ingerunt, vt à libero electionis propoſito abducere cenſeantur electores; alioquin deterior Principum virorũ eſſet conditio, quibus nunquam petere quidpiã liceret. Confirmatur à contrario ſenſu ex *l. fin. C. de his, quæ vi, ibi venditiones, donationes, tranſactiones, quæ per potentiam extortæ ſunt præcipimus infirmari, vbi probè Sanchez citatus* perpendit Tò *extortæ*; cum extorquere vim ſignificet *l. fideicomm. § ſi rem, ff. de legat. 3.* igitur præciſa, vt ſecundum ſenſum noſtræ aſſertionis, cenſendæ ſunt preces infirmæ.

2 Hinc ſenſus patet *cap illud quidem, de elect.* vbi patrocinia quarumlibet perſonarum à Præſulis electione remouentur; ni enim hæc patrocinia preces includerent importunas, & ni fuerint ſuperioris, talis profecto genij, qui ſæuire ſoleret in eos, qui illi morem non gererent, non cenſenda eſſent tanti roboris, vt nullam facerent, vel irritam reddendam electionem cogerent. Adde *Gregorium Papam* nihil de irritatione loquutũ ibi fuiſſe: imò *gloſſ. verb. patrocinia,* tunc eſſe prohibita dicit, quando ſunt de non digno: ſecus ſi de digno habeantur.

3 Sit ſecunda aſſertio, blanditiæ, illecebræque Principum eodem modo, neq; metum inducũt, neq; actum irritum, vel irritandum reddunt, ſic *D. Bonauent. 4. diſt. 29. quæſt. 1. num. 8. ibi Durand. quæſt. 2. ad primum, Scot. quæſt. vn. ad fin. Henriq. lib. 2. de matr. cap. 9. n. 5.* fundamentum eſt, quod non minuunt, ſed voluntariũ potiùs augent; ſecus res ſe haberet, ſi talis eſſet cõditionis Princeps, qui ſæuitie in eos ſoleret, qui ſuis illecebris non obtemperarent.

4 Sit tertia cõcluſio. In dubio ſæuiendi, vel malè ſe habendi minimè præſumitur ſæuitia, vel ſeueritas; quia non eſt accipienda præſumptio deterioris partis; cum nemo præſumatur malus: ſic *Felin. cap. 1. n. 2. verſ. an autem preces, de offic. deleg. Menoch. de præſumpt. lib. 5 præſumpt. 1. & Maſcard. de probat. concluſ. 194. nu. 6.*

5 Quarta aſſertio. Et ſi probabile ſit preces importunas ſolas, ſecluſa quacumq. ratione timẽdi inferre coactionem obſtantem actui libero,

& voluntario; eſt tamen etiã probabile, eat nõ ſolas, ſed vna cum metu reuerentiali (.i. perſonæ, cui reuerentia debeatur) metum incutere cadentẽ in conſtantem virum, atq. annullantẽ electionem. Prima pars probatur ex *glo. cap. Audacter, verb. & non per me* 8. *q.* 1. *fauet locus Lucæ* 21. *ſecundum verſionem Syriacam, propter importunitatem, reddentem improbitatem*, amici inſtantiſsimè petentis, &c. Secundo probatur ab *extrauag. execrabilis Io.* 22. *de præbendis ſub initio, ibi, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædeceſſoribus noſtris nõ tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerumq; noſcuntur*; *Vbi gloſſa verbo quam extorſiſſe, ait, ab inuito per talem importunitatem*, eo, vel maximè, quod *num.* 1. diximus extorquere, neceſsitatem, ſeù coactionem importare; & tamen perſonæ à Papa illa beneficia rogantes non erant ea conditione, vt metum incuterent reuerentialem. Demum confirmatur ex *text. cap. fin. de præſcript. in* 6. ibi. *Quia per ambitioſam importunitatem petentium*, vbi *glo. verbo importunitatem, ait, propter quam Principes ſæpè non concedenda concedunt*, & tamen Principes reuerentia Priuatorum non tenet, ob quæ, atq; alia eruditè tradita à *Sanchez lib.* 4. *de matr. cap.* 7. *à nu.* 4. maximè probabilem hanc iudico ſententiam vim tribuentem ſolis precibus importunis, nec non coactionem contra libertatem, & voluntariam rationem inducentem, nulla licet alia intercedat reuerentia exhibenda perſonæ petenti.

6 Illud autem, vt prorſus exploratum, cũ *Sanch. citato n.* 8. admitto, non quibuſcumq; precibus, verùm inſtantiſsimis, ſæpiuſq. repetitis tantum eſſe virium, vt iudicat *Auth. de hæred. falcid. in princ. verſ. ſemper igitur, coll.* 1. ibi, *ſemper igitur nobis importunæ ſunt*, vbi *gloſſa verb. importunæ*, valdè inſtantes explicat è *l.* 1. *C. de petitis bonorũ lib.* 10. ibi, *inuerecundia petentium inhiatione*, qua explicat *glo. frequenti petitione*.

CAPVT QVARTVM.

Electio ex metu leui habita num valida ſit?

S V M M A.

Moralitèr vix euenire poteſt ex metu leui ad beneficia alicuius momenti electionem fieri, nu. 1.

Si autem metus leuis cauſaget electionem, probabile eſt, eſſe validam, n. 2.

Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniuſta, n. 3.

Quid præſtandum in foro externo, n. 4.

Electionem ex metu leui habitam probabilius eſt, eſſe inualidam, n. 5.

1 DE metu leui illud ſolum habeo per paucis adnotare moralitèr euenire vix poſſe, vt ex metu leui fiat ad beneficium alicuius momenti electio, nam in *Proluſione notab.* 2. indicatum eſt, metũ grauem, vel leuem dici reſpectiuè: nec video, quo pacto, re moralitèr penſata, poſſit metus aliquis dici leuis, qui alicui vim infert ad electionem beneficij alicuius notæ. Quamobrem etſi videretur in ſe metus leuis; reſpectu tamen perſonæ, cui incutitur, cẽſendus eſſet grauis; per quẽ omniũ votis eligenti etiam fieret iniuria.

2 Quod ſi ad metaphyſicam Trutinam res reijciatur, ac ſupponamus metum leuem, electionẽ cauſare poſſe ad beneficium alicuius momenti: dicendũ eſt probabilitèr eſſe validã, iure naturę; at probabiliùs inualidã eſſe, vel ratihabendam, vel liberè confirmandã. Priori parte fauere, me quidem Iudice oẽt tenentur Auctores, qui contractus ex metu leui initos dicunt validos, ſic *Medina C. de reſtit.* 3. *cauſa* 9. *verſ. ſi fiat remiſſio, Baſilius Pontius de matr. lib.* 4. *c.* 10. *n.* 5. *& alij*, & ratio eſt, quia metu leui laborans, voluntariè abſolutè videtur operari, quòd in eius ſit poteſtate illum facili negotio abijcere, vtpotè leuem; igitur moralitèr, proindè eſt, ac ſi voluntariè abſolutè facta eſſet electio, & licet maius, quid aſſeruimus voluntarium electioni neceſſarium; quàm nonnullis ſaltẽ contractibus; hoc tamen nullius ferè momenti intercedente metu, non ità derogatum exiſtimamus probabiliter rationi voluntarij, vt ſufficienti officiat li-
3 bertati electionis. Neq; videtur tanti facienda, quæ ob metum leuẽ infertur iniuria, quæ abſq; difficultate auerti põt; quo fundamento *Baſil. cit. contra Sanchez de matr tom.* 1. *lib.* 4. *diſput.* 9. *n.* 4. probat non ſolũ in foro conſcientiæ, ſed ẽt in externo, facta ex hoc metu eſſe valida, ità, vt nullam reſciſſionem dari velit eiuſmodi contractibus, idemq. ſentiendum erit penès hanc ſententiam de electione.

4 Secundæ parti noſtræ doctrinæ fauẽt *Auctores contrariũ ſentientes*, contractus nimirum leui metu initos, eſſe nullos, ità *Sanch. cit. Rebell.* 1. *p. de iuſt. & iur. lib.* 1. *q.* 5. *præſertim, n.* 9. *&* 16. *Leſius lib.* 2. *c.* 17. *dub.* 7. *n.* 46. *ex l. metum, ff. quod metus cauſ.* & rõ eſt, ꝙ ſua videtur priuatus libertate, & quidẽ ſinceriſſima, ad electionem, præ omnibus cõtractibus, requiſita, qui ex tali metu operatur. ergo in priſtinum ſtatũ videtur reſtituendus, vt approbet, & reprobet ex illo metu factũ: Secundò, quia ſolent, & quidẽ magis, homines cõturbari metu leui, iniuſtè illato; ex quo magis cauſatur inuoluntariũ ob maiorẽ diſplicẽtiam; quia vz. ob fugam mali imminentis parui momenti, vel in ſe, vel ob conditionẽ inferẽtis, vel perſonæ, cui infertur, cogitur quiſpiam magis ſubire damnũ ſitũ in detrimento propriæ libertatis ad electionẽ præſertim faciẽdam alicuius momenti. Confirmatur, quia cõtractus gratuiti, vt ſunt donationis, promiſſionis, quibus potiori titulo cõparatur electio, nulli cenſentur ex hoc metu habiti, ſic probè *Syluester verb. metus q.* 9. *Azorius lib.* 1. *c.* 11. *q.* 6. *&* 13. *n.* 16. *Rebellus* 2. *p. lib.* 1. *q.* 5. apud quos alij, quibus adde Auctores ex hoc metu habitam profeſſionem aſſerentes nullam,

nullam, ſic *Nauarr. lib.1. conſil. in prima editione, in titul. de his, quæ vi conſil.1. num.9. & conſil.3. num.4. ac alibi, Manuel 2.tom. ſumm. capit 8. num. 9. Sanchez probabilitèr hoc idem defendens lib.4. ſumm. cap.3. n.23.* Addo ex ſuprà iacto fundamento *cap.2. num.7.* moralitèr nec quidem concipi poſſe, quo pacto quis metu leni poſſit in conſenſum internum eliciendum induci; quippè qui, vt agnoſci ab inferente metum non poteſt, ità minimè neceſſarius eſt ad malum, quod timetur auertendum; ità vt conſultius faciet illum patiens metum, ſi externè tantum, vel eligat, vel contrahat, quin internè conſentiat; ſine conſenſu autem interno, neque cõtractum, neque electionem iure naturæ ſubſiſtere poſſe loco citato diximus. Accedit ius poſitiuum præſertim *cap. vbi periculum, de electione in 6. § cæterom; Quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquem obligationis cuiuſcumq; neceſſitas adigit, ceſſat electio.* Vbi ponderandum eſt *Tò obligationis cuiuſcumq;* quo neq. ex metu cauſata obligatio videtur excluſa: *Tò* etiam *neceſſitas* perpendenda abſolutè prolata, vt includat, quã inijcit metus etiam leuis. Demum expende *Tò ceſſat*, vt irritum habeatur factum ex metu.

5 In foro autem externo obſeruandum eſt, quod *cap.2. num.19.* diximus, & eò magis, quòd ius diſcrimen ſtatuens inter metum grauem, & leuẽ, innititur præſumptioni, ex qua præſumitur metum grauem, non autem leuem cauſam fuiſſe actus.

DISPVTATIO TERTIA.

An obſit electioni Epiſcopi ſimonia.

VBi ſuperioribus diſputationibus agitauimus cauſas neceſſitatis, coactioniſuè, quibus deuincta voluntas, nec liberè, nec ſpontaneè, vt rationi conſentaneum eſſet, Epiſcopum eligeret, poſtremam, eamq. cęterarum maximam à recto abducentem humanum arbitrium; ſimoniã videlicet hæc excipiet diſputatio; etenim aureo ariete nil aptius, ac vehementiùs eſt, quo conſtans animus euertatur. Neq. integrum texere tractatum de ſimonia conſilium eſt; cum alienarum rerum diuitijs hos ditare libros nõ optem, ſed eis, quas ad exactam noſtræ ſententiæ dilucidationem facere indicauerim. Primò igitur loco nonnulla premittam ad eam pernećeſſaria: Secundò cap. Cõtrariorum minus probabilem opinionem referam: Tertiò de ſimonia ſecundum ius poſitiuum: Quartò penès diuinum naturale agendum eſt: Quintò multa comprehendã ex his deducta ad praxim. Sextò num Papa, vel Princeps alius ſupremus in propria, vel humana poſſit diſpenſare lege, vt ex hac quæſtione diſpenſandi facultas magis innoteſcat in ſimonia iure eccleſiaſtico inducta. Septimò diluam rationes cap.2. contra hanc ſententiam relatas.

CAPVT PRIMVM.

Proluſio Diſputationis.

SVMMA.

Poſt extrauagantem Pauli II. pœnæ de facto cõtrahuntur ipſo iure pro ſimonia, n.1.

Epiſcopatus eſt beneficium duplex, n.2.

Ad pœnas incurrendas in Simoniacos ſancitas non ſatis eſt mentalis, vel conuentionalis ſimonia, nu.3.

Electio in Epiſcopum materia eſt ſimoniæ, n.4.

Nonnullis rebus ſpiritualibus aliquid temporale adnexum eſt, nu.5.

EX his, quæ de Religione diſputantes Theologi, ac de titulis, ac materijs ſcribentes ſimoniæ, contẽtis, tùm decretis, tùm decretalibus, tùm extrauagantibus Canoniſtæ fuſiùs agitant, nonnulla prælibanda fuit, atq. in hoc caput velut in breuiarium referenda.

1 Supponendum itaq; primò poſt *Extrauagantem Pauli II.* incipiente *Cùm deteſtabile* pœnas de facto incurri ipſo iure, pro ſimonia, in beneficio habita, ex Doctorum conſenſu, vt videre eſt apud *Angel. verbo ſimonia 16. nu.9. Syluestr. q.19. Caietanum in ſumma, verbo excommunicatio, cap.72. Soarium tom.1. de Relig. lib.4. de ſimonia cap.55. num.2.* ex quo fideliſſimus eius ſectator *Filiucius in 4. appell. ad beneficia tract. 15. cap.13. num.12.* Ab hac tamen communi regula, ſi quæ eſt exceptio, caput vltimum docebit.

2 Notandũ ſecundò *ex primo noſtro tomo lib.1 diſput.2. cap.3.* & paſſim infrà, Epiſcopatum beneficium eſſe, & quidem duplex, *ex cap. felicis, §. quod ſi quis de pœnis in 6.* cum iuriſdictionem in vtroq. foro habeat, atq; ſacramentorum, rerumq. eccleſiaſticarum adminiſtrationem.

3 Notandum tertiò ad pœnas iure ſtatutas in ſimoniacos, contrahendas mentalem non ſatis eſſe ſimoniam, vel conuentionalem. Et quidem

de mentali purè interna, nullo ſubſequuto externo opere, abſq. dubio exploratum eſt; cum ſolos externos puniat actus cenſura; fugiantq. interni humanam iuriſdictionem. De mentali verò externum in actum prodeunte dandi, vel recipiendi tradit *cap. vlt. de ſimonia:* Idem de pura conuentionali communis docet iuris, & Theologiæ peritorum ſententia, apud *Soarium modo laudatum cap. 54. à nu. 12.* deciſumq. fuiſſe per Doctores Rotæ traditur *deciſ. 408. diuerſ. volumine 2.* ac refertur à *Quaranta, verbo ſimonia in prima addit. ad Pauli II. extrauagantem*; ſubſcribit *Nauarr. in ſumm. cap. 27. num. 108.* Et quamuis me non lateant *Conſtit. Pij IV. Romæ data 4 Decemb. 1564. incipiens, Romanum Pontificem, in Bullario relata fol. 820. & altera Pij V. Romæ publicata 6. Auguſti 1569. & in Bullario fol. 1501. incipit Intolerabilis, quæ relatam Pij IV.* innouat, confirmat, & ampliat contra confidentialem, quam appellāt ſimoniam, quia tamen hæc ad mentalem, conuentionalem, ac realem facili poteſt negotio reduci, nec aliud, vt cum nonnullis iudico probabilius, ab illis tribus modo enumeratis, diſtinctum conſtituit membrum, quod de eis dicturi ſumus, dictum de hac confidentiali pariter volumus, ſi fortè fortuna, (quod Deus auertat) in electione ad Epiſcopatum intercederet; vti quando quis cū aliquo paciſceretur electore, vt ſi ſuum daret ſuffragium, fructuum partem vnius anni ab eo accepturus ſit.

4 Notandum quartò electionem in Epiſcopū materiam eſſe ſimoniæ, quod ea inter enumeratur, quæ rebus propriè annectuntur ſacris, de quibus poſt multos, clarè, ac doctè *Leonardus Leſſius lib. 2. de iuſt. & iure, cap. 35. dub. 2. nu. 12. ad finem*, & quamuis nulla ſit quæſtio de actionibus, ſacriſq. functionibus, quæ cauſalitates, vel cauſæ ſunt ſanctificationis, aut effectiuæ, vt ſacramenta, aut diſpoſitiuæ, at ſacramentalia, concio, preces, exorciſmus, eſſe ſcilicet has validas, licèt ſimoniacè habitas, niſi earum aliquæ irritabiles ab Eccleſia eſſent per legem latam iam irritæ, vel de facto irritarentur, vt eruditè demonſtratur à *Suario tomo 1. de Religione lib. 4. de ſimonia, cap. 52. à num. 2.* nihilo tamen minus de actione iuriſdictionis, vel adminiſtrationis, ſeù iuris eccleſiaſtici relata ad cōferendum officium, vel beneficium, etiam per electionem, dubitatur, an ſolo eccleſiaſtico, vel etiam naturali, diuinoq. iure ſit irrita, & conſequentèr pretium ad illam datum reſtituendū, ac reſignandum ſit ipſo iure, beneficium, ſimoniacè acquiſitum.

5 Notandum quintò in nonullis ſpiritualibus rebus aliquid eſſe temporale per ſe pretio æſtimabile, vt in calice conſecrato, theciſq; reliquiarum aurum, atq. in beneficijs temporales fructus: in alijs verò nihil eſſe huiuſmodi, vel ſi quid ſit minimi ſanè pretij, vt in Euchariſtia, in Baptiſmo, ac ac ſimilibus.

CAPVT SECVNDVM.

Refertur minus probabile Auctorum opinio.

S V M M A.

Sententia docens electionem, vel beneficij collationem ſimoniacè factam iure naturæ eſſe validam, n. 1.

Primum argumentum deſumptum ex tranſlatione dominij, quæ fit per electionem, n. 2.

Probatur præterea ex venditione granorum benedictorum, per quam transfertur dominiū, num. 3.

Deinde ex voluntate diuina, quæ neq. per illam legem expreſſa, gratis accepiſtis, gratis date, tranſlatio impeditur dominij ex ſimoniaca collatione, nu. 4.

Lex non actionem, ſed accidentalem prohibens modum, illam non reddit irritam, n. 5.

Quando lex prohibens irritat actum, n. 6.

Probatur hæc ſententia ducta comparatione ex emptione mutui, quæ transfertur dominium in mutuatarium, n. 7.

Quarto ab emptione piorum legatorum, quæ et transfertur dominium in legatarios ementes, n. 8.

Quinto à priori, quod ſimonia neq. vt peccatum, neq. vt tale peccatum tollit poteſtatem dominij transferendi, n. 9.

Sexto ab abſurdo, tùm ex ſimonia mentali, ex qua ſequeretur renunciandi obligatio; tùm quia ſequeretur, non poſſe pecunia redimi vexationem, neq; ab ignaro ſimoniæ per amicum facta, validè beneficium comparari, n. 10.

Demum ex irrita electione Pontificis ſimoniacè facta, n. 11.

1 PRima ſententia docet ſpiritualium rerum, bonorum, aut beneficiorum, ſiuè officiorum eccleſiaſticorum ſimoniacè factam acquiſitionem ex rei natura, validam quidem eſſe, ità vt per eam beneficiū, eccleſiaſtico excluſo iure, validè acquiſitum ſit, tutaq. conſcientia retineri poſſit, quin vrgeat illud dimittendi neceſſitas, vel reſtituendi fructus ante ſententiam Iudicis. Eſt *Syluest. verb ſimonia 10. Paludani, Caiet. Victoriæ, Rebuffi*, quos laudat, & pro viribus defendit *Soarius lib. 4. de ſimonia, cap. 57. num. 11. 15. & 16.* qui quidem electionem, de qua nos loquimur, eccleſiaſtico tantum iure, ſcribit eſſe irritam,
a num. 10. Probatur primo iuris tranſlatio à cōferente huiuſmodi ſpiritualia, atq. illius acquiſitio, in quem transfertur, iure naturali diuino, ſunt valida, etiam intercedente ſimonia, ergo, &c. Antecedens probatur, quia mutuus eſt hic conſenſus tùm eligentis, aut beneficium conferentis

Digitized by Google

tentis v.g. tùm acceptantis,vel electi, vel eius, qui ad electionem, vel beneficij collationem simoniacè conferentem, aut eligentem impellit; qui quidem conſenſus ſimonia non impediuntur, ergò validè, vel electio, vel collatio
3 beneficij fit. Confirmatur in venditione granorum benedictorum, vt ſic venditorum, quæ cõſenſu emptoris, ac venditoris ſuppoſito, de quo paulò ante dicebam, vim habente ad dominium transferendum, atq; acquirendum
4 abſq. vmbra fit iniuſtitiæ. Secundò, ſi qua eſſet cauſa, huius dominij translationem impediens, vnica eſſet voluntas diuina, cui videtur oppoſita: At hæc eſto modum acquirendi prohibeat, ipſam verò acquiſitionem minimè vetat, nec
5 factum irritat, ergo, &c. maior propoſitio eſt certa: minor probatur, quia lex illa, vel naturalis, vel Chriſti, *Gratis accepiſtis, gratis date*, non ſubſtantiam prohibet, ſed modum præſcribit, vt loquendi formula videtur indicare: atqui lex non actionem, ſed modum vetans nõ eſſentialem, ſubſtantiam irritam non facit actionis, ergo, &c. Minor probatur, quia lex prohibens, quando expreſſis declarat verbis actum, tunc facit irritum, vel quando quem auertit, modus de ſubſtantia eſt actus veriri, ſed neq. ex verbis *gratis date*, abrogatio deducitur expreſſa actus, neq. modus de intrinſeca videtur eſſe ratione ipſius traditionis, quæ in abſoluta cõtrahentium cenſetur ſita voluntate, ſed tantũ videntur dicta propter decentiam, ſanctitatemq. rerum, videlicet, vt dignè tractetur, ergò
6 talis defectus non eſt irritans. Tertiò, etiam lex naturalis dictat gratis eſſe mutuandum, & tamen licèt quis emat mutuum ſolutione vſurarum, verè pecuniam acquirit mutuatam, quam poteſt ad libitum vti, nõ ſecus, ac ſi gratis mutuo data eſſet abſq; fœnore, quòd ille modus contra ſubſtantiam mutui non ſit, tametſi contra ſubſtantiam ſit venditionis eiuſdem mutui. Confirmatur, quia lex gratis mutuandi in vtilitatem cedit mutuatarij, cui ſancita eſt; quæ idcireò nefas eſt eius detrimento verti, neq; vulgari, ſi dum mutuum emeret, mutuatæ pecuniæ dominium non acquireret; Quamobrem fœneratio quoad hoc valet, licet quoad alterã clau-
7 dicet partem. Quartò, ſi ab hærede pia legata exequutioni mandare detrectante Eccleſia, vel pauperes legatarij emant eorum exequutionẽ, ius in illa meritò acquirunt: neq. ex hac parte nullus erit emptionis contractus, ergò ſimiliter in præſenti. Sic baptiſmus, ordo, atq. electio, prætermiſſo digniori, ſunt valida, ergò abſolutè idem dicendum de omnibus. Quintò à priori
9 probatur ſententia. Simoniæ peccatum, neque iure diuino, neq. naturali quempiam ineptum facit ad conferendum, vel acceptandum beneficium, aut Epiſcopatum; igitur cum vterq; intercedat conſenſus conferendi, atq. acceptandi, validus erit actus. Maior propoſitio patet, quòd neq. vt peccatum mortale hanc ſibi vendicat vim ſimonia, vt in Vuiclepho ab Eccleſia, *Soario Auctore, num. 16. ad finem*, damnatum eſt, quippe cum aptitudine conferendi, eligendi, aut aliam actionem obeundi non habet oppoſitionem maiorem ſimonia, quam cæteræ
10 mortales noxæ, ergò nullo modo. *Sextò*, ex contraria ſequerentur, opinione nonnulla abſurda. Primum ſimoniaeo pure mentali beneficium comparatum reſtituendum eſſe, contra *cap. vlt. de ſimonia*; cùm naturalis obligatio ad occulta, atq. interna etiam latè pateat delicta, ſic vſura parit obligationem reſtitutionis, etiã ſi ſola mente concepta fuerit, ſordidaq. intentione lucrum ex mutuo quis reportauerit. Secundò paritèr ſequeretur pecunia propriam redimentem vexationem, neq; beneficium poſſe retinere; quoniam ab illo ſimoniacè collatũ eſſet, & non iuxtà præſcriptum Domini. Tertiò validam non eſſe collationem, ſimoniacè quidẽ à collatore factam, bona tamen fide ab eo exceptam, qui largitionem pecuniarum collatori à ſuo amico enumeratarum prorſus ignoraſſet, ſiuè renuiſſet, ſiuè pro viribus declinaſſet contra *cap. Nobis, & cap. ſicut, de ſimonia*. Quartò irritam eſſe Papæ electionem ſimoniacè factã, quòd etiam eſt abſurdum, conſtans ex *cap. Vbi periculum, de elect. in 6. & Clementina Ne Romani eod.*

CAPVT TERTIVM.

Aſſeritur vera ſententia, Eccleſiaſtico tantum iure ſpectato.

S V M M A.

Aſſertur vera ſententia, n. 1.
Reijcitur error Vuiclephi, n. 2.
Omnis electio ad Epiſcopatum per ſimoniam ſaltem realem, ſiuè occultam, ſiuè publicam habita iure eccleſiaſtico, eſt irrita, n. 3.
Sequitur obligatio reſtituendi ex hac collatione inualida, n. 4.
Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli, n. 5.
Qui tamen reijciuntur, n. 6. ac deinceps.
Textus à contrarijs adducti pro exceptione electionis Papæ reſpuuntur, n. 7.
Potuiſſent tamen ad rem efficacius afferri alij, num. 8.
Refelluntur tamẽ, & quæ tollitur exceptio per cap. licet de euitanda, de electione *affertur, num. 9.*
Exceptio contra fundamentum iuris exceptuantis admittenda eſt, ibid.
Exceptio inferens hunc de iure diuino naturali nõ eſſe Papam per cap. licèt non auferiur, *ibid.*
Exceptio hæreſiæ, vel quod nõ ſit homo admittenda contra electionem Pontificis, n 10.
Germanus ſenſus cap. licet de exceptione, *electionis Summi Pontificis, n. 11.*
Aſſertur Canon In nomine diſtinct. 23. *de ſimonia locum habente in electione Papæ, n. 12.*

Alter

Alter etiam textus cap. ſi quis pecunia 79. diſtinct. num. 13. Conſtitutione Iulij II. *idem confirmatur, n.* 14.

Hæc conſtitutio nullo pacto reuocata eſt, imò cõfirmata à Pio IV. *contra Soarium, & Filiuc. num.* 15.

Perpenditur cap. ſi quis 79. diſtinct. *contra Soarium, n.* 16.

Expenditus particula diſiunctiua, vel, *ibid.*

Aliud effugium occluditur Soarij, n. 17.

Contraria conſuetudine derogatum non eſt Conſtit. Iulij II. *n.* 18. *ac deinceps.*

Probabile eſt legem humanam pendere ab acceptatione, n. 19.

Probabilis eſt ſententia vim legi aſſerens independentèr ab acceptatione, n. 20.

Conſuetudo ignota, vel ſaltem tacitè non approbata à Principe probabilitèr non abrogat legem, n. 21.

Ad conſuetudinem vſus, & continuata ſeries actuum requiritur. n. 22.

Quid ſit conſuetudo, ibid.

Quid ſit vſus, n. 23.

Per non vſum introduci non poteſt propria conſuetudo, n. 24.

Vſus actuum extraiudicialium ſufficiens ad conſuetudinem videtur, n. 25.

1 Contraria relatæ mihi ſemper placuit ſententiæ, quam vel ſuppoſuiſſe; vel amplexos eſſe antiquiores Doctores exploratum habeo *D. Thomam q.* 110. *art.* 2. *&* 6. *Henriq. quodlib.* 6. *q.* 26 *Durand. in* 4. *diſt.* 15. *q.* 5. *Riccard. ead. diſt Adrian quodl.* 9. *art.* 1. *Vict. relatione de ſimonia num.* 25. *Sotum lib.* 9. *de iuſt. art.* 2. *q.* 5. *& q.* 7. *art.* 1. quem immeritò pro contraria, vel tanquam ancipitem citãt contrarij *Nauarr. cap.* 23. *n.* 99. *&* 100. *Couarru.* in hanc etiam inclinat, *reg. peccatum par.* 2. *§.* 8. *num.* 7. qui huius eſſe ſententiæ *D. Thomam demonſtrat, Leonard. Leſſius de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 2. *à num.* 14. *aliiq. Recentiores.* Hanc quam omninò veram eſſe ſententiam nonnullis, de
2 more, concluſionibus explicabo. Neq. contra hæreticorum nugas agere liber, quos *primo tomo* reieci *lib.* 3. *diſp.* 3. *cap.* 1. *&* 3. ex quibus *Armach. lib.* 10. deq. *Arme. cap.* 13. *&* 25. opinionem reiectam volo, ad errores Vuicleph accedentem, qui beneficij eccleſiaſtici acquiſitionẽ, ob quodcumq. peccatum nullam eſſe, temerariè ſcripſit, atq. probauit ex iure diuino, *Ioann. cap.* 10. *Qui non intrat per oſtium, ille fur eſt, & latro*, quem locum imperitè adductum eſſe ab hæretico, nullus eſt, qui non videat, quia poteſt quidem per oſtium intrare legitimè electus, vel ab authoritatẽ, atq. iuriſdictionem habẽte promotus, & ſi peccati labe infectus. Quibus in hunc modum conſtitutis.

3 Sit vnica aſſertio. Omnis electio in Epiſcopum ſimoniacè habita, ſimonia reali, iure eccleſiaſtico, eſt irrita. Eſt certa concluſio firmata Doctorum conſenſu, tùm *in* 4. *diſt.* 15. *&* 25. tùm cum *D. Thoma ſuprà cit. art.* 3. *ad* 3. tùm aliorum, quos citat, ac ſequitur *Soarius lib.* 4. *de ſimonia, cap.* 57. *num.* 22. de collatione ſimoniaca cuiuſcumq. beneficij loquentes, nullam conferente ius, vel titulum acquirenti; Et quamuis Doctoribus quæſtio ſit, an in antiquiorum canonum iure, hæc pœna ſancita ſit; exploratum tamen habetur, eam eſſe inſinuatam in antiquiſſimis decretis, expreſſamq. magis in Decretalibus, & clarius abſq. vmbra dubij in *extrauag.* 2. *de ſimonia, Cum deteſtabile à Paulo II. edita*, in qua peculiaris habetur mentio poſtulationis, ele-
4 ctionis, & confirmationis. Ad hæc *Bulla Pij V. accedit incipiens cum primum*, quam retulimus Extrauagantem Paulinam confirmans. Dixi reali ſaltem ſimonia ob rationes traditas *cap.* 1. *nu.* 3. Adde, ſiuè fuerit occulta, ſiuè publica, nam quicquid ſit de iure antiquo, certè *in iure citatæ extrauagantis*, expreſſis verbis, vtraq. explicatur, & licet nulla ſpecialis adhibita eſſet declaratio, ex ipſamet huiuſmodi pœnæ natura, hoc idem ſequeretur; quia collationis irritatio per legem fit abſolutam, ac ſine diſtinctione irritã tem, in citata extrauaganti propoſitam; ergò ſiuè publica, ſiuè occulta fiat ſimonia, ſemper collatio eſt irrita; Ex qua obligatio dimittendi ſic comparati beneficij, ac reſtitutionis, neceſſariò ſequitur, neq. reus obligabitur ad prodẽdum idcircò ſeipſum, ſed ad renunciationem tantum beneficij ſimoniace comparati, aliquo honeſto colore velatam, vt rectè docet *Soarius cap.* 57. *num.* 27. Quomodò autem eccleſiaſticũ beneficium materialitèr acceptum vendi poſſit ſequenti *cap. dicemus num.* 15. ac deinceps. Quomodò verò Præſulatus *cap.* 5. *num* 7.

5 Ab hac aſſertione *Soarius* modo laudatus, *num.* 57. electionem eximit ad ſummum Pontificatum, ea ductus ratione, quod etſi *Canon ſi quis pecunia* 79. *diſtinct.* ſimoniacam Pontificis Max. promotionem, vel electionem, nullam dicat, verùm ſi accuratiùs legatur, præter ſimoniam, diſcordiam videtur requirere, ad quam, diximus, nullitatem inducendam. Prætereà licet *Iulius II. anno* 1503. *conſtitutione ſua* 2. *incipiente Cùm tàm diuino*, non electionem modo ſimoniacam irritat, ſed etiam concedit, vt contrà electum opponi poſſit de ſimonia, ſicut de hæreſi, aliaſq. in electum, atq. electores pœnas ſtatuant; Verumtamen neq. hæc recepta, neq. in ſuo robore eſſe, imò per *conſtitut. Pij IV.* 85. derogata videtur. Quamobrem iure communi ſtandum eſt per *Soarium à quo per cap. vbi periculum, de electione in* 6. *& clem. nè Romani*, propter vitandum periculum ſchiſmatis ſancitur, contra electionem Romani Pontificis cœtera canonicè factam, nullam exceptionem admittendam eſſe; cum nullam agnoſcat Papa ſuperiorem, à quo error emendari poſſit in ſua electione commiſſus. Accedit *Filiuc. Soarij aſſecla fideliſſimus tractatu* 45. *cap.* 13. *num.* 23. Iulij II. citatam conſtitutionem non eſſe receptam, aſſerens, ſaltem quando ſimonia occulta eſt, quo circa præualuiſſe ſtatutum *cap. citati vbi periculum*, & hanc ipſam *Iulij conſtitut. à Pio IV.* et eſſe derogatam ſcribit.

6 Ego verò Soario, ac Filiucio (cuius poſthumæ lucubrationes *Hyeronimi Soprani* induſtria concinnatæ, ac locupletatæ paucis ab hinc annis in Vrbe publicis conſignatæ ſunt Typis)

fidem

ſdem libenter darem,quia tamen decreui me
nullius eſſe ſectarium,nulliuſq. diſciplinæ legi-
bus adſtringi.quibus in his meis libris neceſſa-
riò parerem;atq; in omni diſputatione,quid ſit
verum,vel ſimillimum veri, nec latum vnguem
à Catholico ſenſu,decretiſq. Pontificijs diſcre-
pans,pro viribus quæro,ad manum his Docto-
ribus dandam ſolidius ab eis allato optarem
fundamentum. Etenim non generalis modo re-
gula, qua omnis irrita dicitur electio ſimonia-
ca in contrarium vrget,verùm etiam expreſſi,
7 quos adduximus textus. Ad hæc *cap. vbi peri-
culum à Soario* adductum non habet,vt legenti
patebit, nullam admittendam eſſe exceptionē
contra Romani Pontificis electionem *Clemen-
tina Nè Romani*,non quamcumq. exceptionem
ab electione remouet Romani Pontificis, ſed
§. cæterum exceptionem excommunicationis,
ſuſpenſionis,atq; interdicti,vbi reiecerit,addit
Iuribus alijs circa electionem eamdem hactenus
8 *editis plenè in ſuo robore duraturis*. Potuiſſent
ſanè *Soarius, & Filliucius* afferre *cap. licet de
euitanda, de electione*, vbi habetur, vt electus à
duabus Cardinalium partibus,Papa,etiam ter-
tia parte cōtradicente,Romanus ille Pontifex,
abſq. vlla exceptione, ab vniuerſali Eccleſia
habeatur.
9 Cæterum vniuerſalem non tradidiſſe hunc
textum doctrinam, meritò docet *Abbas ibi,
num.10. ad finem*, etenim exceptio directè ten-
dens ad negādum à duabus Cardinalium par-
tibus hunc fuiſſe electum:quia nimirum vnus,
vel alter illorum ſuffragium ferentium v.g.
Cardinalis re vera non eſſet,vel votum non de-
diſſet,admittenda proculdubio erit;quòd adę-
quata ratio,cur omnis excludatur ab hoc text.
exceptio eſt, ſola electio à duabus Cardinaliū
partibus ritè habita, quæ vt ſic, obnoxia exce-
ptioni nullo pacto debet eſſe; igitur illa exce-
ptio, quæ hanc euertit qualitatem elęctionis,
admittenda quidem eſt,quippè quæ directè cō-
tra fundamentum illius iuris tendit, vt patet
ex *l.1.vbi Bart. ff quod vi,aut clam*, non ſecus
ac cum exceptio admittitur, qua inſtrumētum
non eſſe publicum dicitur,licet in contrarium
ſtatutum vrgeret,omnem reijciens exceptionē
contra inſtrumentum publicum. Videndum eſt
*conſil.Pauli de Caſtr.40.& Old.conſil.*116. Præ-
tereà non expungitur per illum textum exce-
ptio de iure Diuino,ac naturali,ex qua inferre-
tur hic non eſſe, nec poſſe Summus eſſe Ponti-
fex:ſic expreſsè laudatus *Abbas nu.11.& Zac-
carias in additionibus lit.A.* Et ratio eſt, quòd
talis exceptio inficit ius habendi, & poſſiden-
di,atq; admittitur etiam in poſſeſſorio recupe-
rando,vt notat *gloſ.apud Abbatem,ibid.*Sic ſe
10 haberet exceptio,qua Electus,hæreticus dice-
retur: quia eſſet extra Eccleſiam, cuius caput
eſſe non poſſet,vel qua mulier demonſtraretur,
vt in *cap.noua de pœnitentia,& remiſſione*.Qua-
11 rè eam habere vim textum allegatum dicen-
dum eſt, vt qui duabus Cardinalium partibus
electus eſt,veluti Papa habeatur, ſi penès cæ-
tera diuini,ac naturalis iuris Papa eſſe poterit.
Ad hæc nonnulla ſunt decreta in promotionē,
Summi Pontificis facta per ſęuitiem, præſum-
12 ptionem,aut ingenium,de quibus *Canon In no-
mine Domini noſtri,diſt.23.*vbi *Hoſtienſ.& Abb.
laudati,qui quidem Canon à Nicolao II in Conci-
lio Lateranen. anno 1059. menſe Aprili*, potiſſi-
mè conditus eſt,de ea ſimonia, quæ in Eccleſiā
tot abſurda inuexerat ab electione præſertim
Pontificis auertenda. Adiungo *Gloſ.verbo Tra-
pezitas*; imò ipſemet Sūmus *Pontifex Nicolaus*
mirum in modum ſimoniam facere contra ele-
ctionē Pontificis huſce docet. *Nouit,inquit,bea-
titudo veſtra, &c. quot aduerſa pertulerit (Ec-
cleſ.5.) quot deinde per ſimoniacè hæreſis Trape-
zitas,repetitis malleis, crebriſq. tunſionibus ſub-
iacuerit,adeò, vt columna Dei viuentis iam tam
penè videretur concuſſa nutare,&c.* & infrà,ſua-
dens Cardinalibus electoribus, vt præcauen-
tes, *nè venalitatis morbus aliqua occaſione ſub-
repat*, contra tranſgreſſorem addit. *Si quis per
ſęuitiem, præſumptionem, aut quolibet ingenio
electus,aut etiam ordinatus,ſeu intronizatus fue-
rit, auctoritate Diuina, & Sanctorum Apoſtolo-
rum Petri, & Pauli perpetuo anathemate cum
ſuis auctoribus,fautoribus, & ſequacibus à limi-
tibus Sanctæ Dei Eccleſiæ ſeparatus abijciatur,
ſicut Antichriſtus inuaſor, & deſtructor totius
Chriſtianitatis*. Quem, inquam, textum in ſuo
robore fuiſſe, vſq; ad Panormitani tempus ip-
13 ſemet ſepè laudatus affirmat. Verum ni me
mea fallit opinio, quodcumq; eripit dubium
idem *Nicolaus Papa.cap. ſi quis pecunia 79.* vbi
nullam prorſus dicit electionem ſimoniacam,
atq. electum non *Apoſtolicum*, ſed *Apoſtaticū*
appellat. Confirmatur,quia Cardinales Papam
intruſum iudicare valent, vt docet *Ioann. Tur-
recremata 3.q.1. in §. pateat num.1. ex quo Hie-
ronymus Manfred. deciſ.260.* & in electionem
Pontificis electi per metum,Cardinales deindè
conſentire non poſſunt, vt ex nonnullis *citatus
Manfredus dec.264.*ergo à pari.
14 His accedit *Conſtitut.Iulij II.citata*,quæ prę-
ter confirmationem omnium pœnarum,cano-
numq; in ſimoniacos conditorum, irritam Pō-
tificis declarat ſimoniacam electionem, his
verbis. *Non ſolum eiuſmodi electio,vel aſſumptio,
eò ipſo, nulla exiſtat,& nullam ſic electo, vel aſ-
ſumpto adminiſtrandi in ſpiritualibus, & tempo-
ralibus facultatem tribuat, ſed etiam contra di-
ctum ſic electum,vel aſſuptum de ſimoniaca labe
à quocumq. Cardinali, qui eidem electioni inter-
opponi, & excipi poſſe*. Hanc autem conſtitu-
tionem veteri iuri *cap. vbi periculum, & Clem.
Nè Romani*, contrariam non eſſe, vel limitandā
oſtendimus *ſuprà num.7.* imò ſi antiquiori ſte-
mus iuri citatum *In nomine Domini diſt.23.& ſi
quis pecunia 79.* maius habebunt robur: Eſſe
15 verò quam diximus,*Conſtitutionem Iulij II.*de-
rogatam per *Conſtit.85. Pij IV.* pace tantorum
virorum gratis dicitur;nam præter quàm,quòd
non in citata conſtitutione de hac re agitur à
Pio IV. ſed in 82. in qua profectò Pontifex his
confirmat *Iulij II.aſſertam conſtitutionem; Vo-
lumus autem neq. per Prælatos, neq. per Recto-
res,aut Officiales præfatos, vltrà quam permitti-
tur Cardinales arctari: neq. præſentes has noſtras
Conſtitutiones per Collegium Cardinalium vllo
modo alterari, corrigi, aut immutari poſſe; ſed il-*
las

las coram omnibus de verbo ad verbum in prima Congregatione per obitum Pontificis fieri ſolita, & deinde poſt conclauis ingreſſum legi, aut iurari eo modo, quo leguntur, & iurantur conſtitutiones Iulij II. & aliorum prædeceſſorum noſtrorum, quorum conſtitutionibus, & pœnis in eis contentis vltra præmiſſa per hanc noſtram conſtitutionem derogare non contendimus, ſed magis eas confirmare, innouare, & corroborare. Quid clarius? Hinc *Azorius* 2.*par.lib.*4 *cap.*5.*quæſt.*6. §.*de inde quær.* exploratam omnino hanc noſtram habet ſententiam. Adde hanc eamdem Iulij conſtitutionem a *Gregorio XV.* paucos ante annos approbatam fuiſſe, *in conſtitutione de eligendo Summo Pontifice* 13. *incipiente. Æterni Patris Filius, edita anno* 1601. 17.*Kal.Decembr.* §.19. Vbi prohibentur omnes pactiones, conuentiones, & promiſſiones, & §.26. ait Pontifex, *Quibus conſtitutionibus* (nimirum Iulij II Pij IV. & Pauli IV. & alijs) *niſi in ſuperius expreſſis, per hanc noſtram derogare, non intendimus, ſed eas in ſui roboris firmitate relinquere*, ſic pariter *Vrbanus VIII. in præſentia Pontifex Max. in ſua* 45. *conſtitutione confirmatiua præallata Gregorij XV.* Neq. minus vſitatum videri poteſt nonnullas adhiberi à Summis Pontificibus exceptiones, vel cauſas nullitatis ad irritam declarandum electionem Papæ, non ritè habitam, cum quamplures antiquis addiderit *Gregor.XV. in ſua Conſtitutione paulò ante laudata* §. 13. & 19.

16 Textus autem *cap. ſi quis nu.*13. *citatus* immeritò ab Aduerſarijs reijcitur, nam, *ſi quis*, inquit, *pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, &c.* Vbi in primis dictionem diſiunctiuam, *vel*, perpendo; quæ cum inter diuerſa .i. diſſimiles ponatur, vt dixi *tomo* 1.*lib.*2.*diſput.*5. *cap.*1. *num.*11. manifeſtè arguit enumerata diſtincta ſanè capita eſſe, ex quibus vitium electionis deſumendũ eſt, ac proindè vnumquodque ex illis ſatis eſſe ad eam vitiandam; quò reſpexiſſe videtur textus dum ait, *ſine concordi* quod quidem refertur ad tumultum: & *Canonica*, quæ excludit quamcumq; coactionem, vel minus liberum votum extortum vi pecuniæ, & gratiæ humanæ.

17 Nihilo ſufficientius eſt, quod addunt Aduerſarij fortaſſis ex *gloſſ. cap. ſi quis citata* deſumptum; quia Pontifex nullum habet in terra ſuperiorem, per quem emendari poſſet error in eius electione commiſſus, ſiquidem ille non eſſet adhuc Pontifex, inualidè electus, alioquin neq, electio hæretici, vel mulieris, vel non baptizati corrigi poſſet, & nullæ protſus eſſent irritantes cauſæ ſuper appoſitæ electionis Papæ, quas ex *Conſtitutione* 13. *Gregorij XV.* § 19. *cõfirmata ab Vrbano VIII. nunc Pontifice Max.* retulimus, cùm nullum habeat in terris Superiorem Pontifex, quod dici nequaquam poteſt, *quod aniles nugæ ſane ſunt*; etenim vt probè *Gregor.XV.* modo laudatus, non ſolum nulla eſt electio Summi Pontificis contra Canones, Conſtitutioneſq; Pontificias habita, nullumq; ius tribuit, quinimò per eam electus non *Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus ſit*, quæ vltima verba ex *cap. ſi quis pecunia modo cit.* deriuauit. De Papa etiam malè electo, multi ſcribuntur à *Bald. in l. final.in princ. C.ſeu reſcindi non poſſe.* Verum cũ male inſtructa ratio exitum reperire nõ poſſit, addunt ſuprà citati Auctores neſcio quam cõ-
19 ſuetudinem, qua derogatum volunt *Conſtitut. Iulij II.* Cęterum vel ab initio receptam non fuiſſe hanc conſtitutionem aſſerunt; idquè non abſolutè, ſed in eorum Auctorum opinione cõſtantèr dictum eſt, qui humanæ legis obligandi vim, ab acceptatione populi pendere docent, ſic *Ioannes Driedo lib.*1. *de libert. Chriſt cap.*1. *conſid.*2. *Maior in* 4.*diſt.*14. *quæſt* 4. §.*contra ſecundam conclusionem*, *Nauarr. ſumma cap.*23. *num.*41. *Felinus in cap.*1 *de treg. & pace num.* 12. *Valentia tomo* 2.*diſp.*7 *quæſt.*5 *puncto* 5. qui addit iniuſtam alioquin eſſe legem humanam, ſi ea contenderet ſuperior, etiam obligare ſubditos ad acceptationem, & probabilitèr idem ſentit *Bonacina de legibus diſp.*1.*quæſt.*1.*punct.*4. *num.*39. & *ex Recentioribus Megala in* 2 2.*lib.*2. *cap.*6.*quæſt.*3.*n.*115. & 117. & *alij*, & poſſet hoc idem affirmare *Filiucius* cohæreter, qui quam expoſuimus ſententiam, ità amplexus eſt, vt *tom.*1.*tract.*21.*cap. vlt.nu.*429. ſcribat, leges humanas tacita ſub conditione ferri, ſi populus
20 recipiat; at verò *Soarius*, qui in contrariam ſic abijt opinionem, vt *de legibus* 13.*cap.*19. *num.*8. dixerit, niſi alitèr exprimatur, aut morali certitudine aſſeratur, legiſlator certè putãdus obligare independentèr ab acceptatione populi quam ſententiam communem habet, ac ſequitur *Vaſq.* 1.2.*diſp.*156.*cap.*5. *num.*36. & penès eam, non video qua ratione *Soarius conſtitutionem* Iulij II. docuerit non eſſe in vigore, quia nõ fuerit acceptata, idq; certius eſt de legibus Papæ, cuius poteſtas non ab Eccleſia per electionem pendet, ſed à Chriſto Domino proximè in eo, tanquam in capite totius Eccleſiæ conſtituitur; quapropter Pontificis imperium, ac regimen à membris minimè pendens eſt, vt probè citatus *Vaſq.nu.*36. Deindè etiam ſi primam admitteremus opinionem docentem omnes leges etiam Pontificias, de quibus expreſſè *Maior ſupra cit.* latas eſſe ſub conditione cõſenſus, atq; acceptationis populi; Vndè nam, non conſenſiſſe Cardinales, atq; Eccleſiam Iulianæ, conſtitutioni his Auctoribus conſtat, cum meridiana luce clarius, ſuperioribus numeris, oſtendimus contrarium. Quòd ſi citati Auctores velint initio quidem obligaſſe Iulij conſtitutionem, & tamen conſuetudine derogatam eſſe, nihilo probabilius eſt id aſſertum; Nam præter quam quod in *D.Thomæ ſententia* 1.2.*quæſt.*97.*art.*3.*ad* 3.*Soti lib.*1.*de iuſt.quæſt.*7. *art.*2.*Vaſq.* 1.2.*diſp.*177 *cap.*2.*nu.*3. & *aliorum*, conſuetudo ſubditorum non poteſt abrogare legem, repugnante Principe, vel Republica, aut tacitè ſaltem non conſentiente, vbi præſertim agitur de lege Pontificia, de qua ſpecialitèr *Antoninus* 1.*par. Theolog. tit.* 10. *cap. vnico*, §.2.*Conradus* 1.2.*quæſt.*97.*art.*3. *Driedo lib.*1.*de liber.Chriſtiana cap.*12.*parum à principio*; penès quam opinionem, repugnantibus Summis Pontificibus Iulij II. ſucceſſoribus, atq; ipſius Iulij conſtitutionem approbantibus, vt paulò ante oſten-

Digitized by Google

endimũs non poteſt cum probabilitate aſſe-
r, contraria conſuetudine illi derogatum eſſe.
22 Illud ſanè exploratum ab omnibus habetur in
quacumq; ſententia ipſam conſuetudinem vſu
introduci; quippè quæ eſt ius nõ ſcriptum, quod
ex continuo, longoque vſu ortum eſt, quæ defi-
nitio conſonat *cap. conſuetudo diſt. 1. adiuncta Gloſſa* & inſertur ex Alphonſo Rege Hiſpania-
rum à *Vaſq. diſp. 177. cap. 1.* Vſus vero eſt facti
23 alicuius, vel dicti continua, vel longa repetitio,
vt deducitur ex *Archidiacono de officio delegati, cap. quamuis in 6.* traditurque à *Vaſq. citato*,
igitur ad conſuetudinem longa, & continuata
ſeries actuum requiritur, at quæ ſeries actuum
continuatorum erit iſthęc, cum in decem, & no-
uem electionibus, quæ à Iulio II. vſque ad Vr-
banum VIII. in præſentia Pontificem interceſ-
ſere, quod per hiſtorias nouerim, vel à maiori-
bus noſtris acceperim, nulla neque vmbra pro-
motionis ſimoniacæ (Deo fauente) innotuit?
& ſanè duos ad minimum actus requiri certum
eſt ad conſuetudinem, ſic *Hoſtienſ. in cap. Venerabilem num. 40. de elect. Bero. conſ. 142. n. 3. lib. 3. Azon. in ſum cap quæ vt longa conſuet. Creſcent. deciſ. 1. de conſuet. alias 1. de præbend. Rota deciſ. 160. nu. 5. & 6. p. 2 diuerſ & coram Buratto dec. 850. n. 43. & alij.* Conſuetudo enim tantum ha-
bet de potentia, quantum de actu, & vſu, *Bald. conſ. 27. vol. 2. Surd. conſ. 325. nu. 15. Rota dec. 91. n. 4. par. 4.*
24 Ex quo etiam deducitur, neq. conſuetudinẽ
contrariam per non vſum introduci potuiſſe,
nam cum ad eam requiratur vſus, per non vſum
ſanè introduci propriè non poteſt, vt probè
Marcus Burgenſis in l. 1. Tauri num. 164. & Vaſq. x. 2. cit. diſp. 177. cap. 6 num. 54. Hinc non immo-
ror in aſſignando tempore neceſſario ad vſum,
continuationemque actuum; cum nulla horum
25 fuerit pro hac conſuetudine, neq; etiam extra-
iudicialium, quorum continuatum vſum ſuffi-
cere ad conſuetudinem, docet *Vaſquez citatus, num. 52.* Addo conſuetudinem non ſatis eſſe
probatam generalitèr, ſed probandam eſſe in
ſpecie, atq. indiuiduo in tali videlicet electione
ſimoniaca, illas bullas nõ eſſe ſeruatas ex *Oldr. conſ. 237. Anchar. conſ. 330. n. 8 Aymon. conſ. 96. n. 4. Rot. coram Greg. XV. dec. 45. n. 6. & 162. n. 2.*
neq. in ea fit extentio de vno ad alium caſum,
Rot. coram Moneen. in alleg. 284. & coram Buratto dec. 383. n. 13. Demum cum rationabilis, &c.
debeat eſſe conſuetudo .i. quæ non obeſt cano-
nibus inſtitutis, Sanctorumq. Patrum doctrinæ
ſecundum *gloſ. cap. fin. de conſuetud. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Archid. in 1. par. diſt 8. verſ. fruſtra n. 5. Abb. cap. fin. de conſuet. Rota dec. 28. n. 1. p. 3. Recenſ.* hæc, de qua loquimur exibilanda. Nec
modo irrationabilis, ſed eſſet etiam peccati nu-
tritiua, quæ nec etiam inducitur per tempus
immemorabile, neq; iuramento firmatur, vt
Add. ad *Buru. deciſ. 800. nu. 10.* De hac diſcepta-
tione Pontificiæ electionis nihil quidem noui,
nec quod præter cæteros probatos Auctores
ipſe ſentirem videor adduxiſſe, ſed potiùs anti-
quiſſimam ſententiam, ſacrorum Canonum cõ-
probatam ſequutur, quibus, cœteriſq. Pontifi-
ciis definitionibus totam hanc ratiocinatio-
nem libens, volenſque ſubmitto, nec latum
quidem vnguem, à quacumque etiam, haud
mihi nota, diſcedere audeo, cum cunctas, ſingu-
laſq. huiuſmodi ſanctiones deſeri à me, dũ qui-
dem ſpirare potero, nefas iudicem.

CAPVT QVARTVM.

Vera ſententia ſecundum ius naturale diuinum.

S V M M A.

Omnis venditio rerum ſpiritualium, vel commutatio pro pretio temporali, ſpectata ratione tantum ſupernaturali, eſt ſimoniaca iure naturali, n. 1.

Res ſpiritualis pretio compenſari non poteſt, quare defectu cauſæ materialis eius venditio demonſtratur nulla. n. 2.

Venditio rei ſpiritualis oſtenditur nulla defectu cauſæ formalis, n. 3.

Nulla eſt emptio, & venditio rei ſpiritualis ex cauſa finali, n. 4.

Ex venditione ſpiritualium ſequitur ea inſinuari potius non ſpiritualia, nec ſupernaturalia, ac diuina ad ſalutem animarum ordinata, num. 5.

Emptione, ac venditione rerum ſpiritualium, & ſacrarum anſa datur ea exiſtimandi, Auctore Dæmone, facta, n. 6.

Ex cauſa efficienti nulla docetur vẽditio, vel emptio rerum ſacrarum, n. 7.

In lege gratiæ nulla ſunt præcepta poſitiua diuina præterquàm fidei, ac Sacramentorum, num. 8.

Probatur nulla iure Diuino naturali venditio rerum ſacrarum ex variis textibus, numer. 9.

Ex iure Diuino naturali reſultat obligatio reſtituendi in huiuſmodi emptionibus, num. 9. & 10.

Disiunctiua clauſula non facit copulatum ſenſum, num. 11.

Dictio vel colligatio eſt disiunctiua, ibid.

Dictio vel pro & nonnunquam vſurpatur, n. 12.

Probatur concluſio ex capit. ſi quis 1. quæſt. 3. *num. 13.*

Reiicitur ſolutio Soarij, ibid.

Non poteſt Papa facere, vt quod iure naturali Diuino ſimoniacum eſt, tale non ſit, ibid.

Eccleſiaſticum beneficium formaliter conſideratum, quatenus eſt ius fructuum, ex officio ſacro debitorum, iure diuino, eſt inuendibile, num. 14.

Eccleſiaſticum beneficium materialitèr inſpectũ, vt ius ad fructus, non conſiderato eius ſubiecto, cauſa, vel eſſentia, vndè quaſi manat à Papa, ſaltem eſt vendibile, n. 15.

Stando iuri Diuino naturali etiam ab Epiſcopo poſſet hoc pacto ſumptum beneficium validè vendi, ſecus tamen ex vi eccleſiaſtici iuris, num.16.

Omnes Prælati Papa inferiores reſignantes titulos, neceſſario reſignare cenſentur fructus, num.17.

Exigens aliquid temporale ex vi iuris ad fructus fundati in re ſacra, cenſetur exigere pro re, vel officio ſacro, n.18.

Qui vendit quidpiam conflatum ex ſpirituali, ac temporali, ex præſumptione, cenſetur vtrumq. vendere, n.19.

Beneficium, ſecundum temporale, vendere, vel pecunia alienare, vel emere eſt ſimonia ſecundum eccleſiaſticum ius, n.20.

1 Sit prima aſſertio; Omnis venditio, & cõmutatio rerum ſpiritualium cuiuſcumq. generis ex aſſignatis *notab.4. cap.1.* pro pro pretio temporali, ſi conſecrationis habeatur in ea ratio, vel eius quod ſupra naturam, eſt ſimoniaca iure Diuino, inuoluente naturale, & prohibita; ſic ſi quis Sacramenta, vel Sacramentalia, vel ſpirituales vendat functiones poteſtatis, aut ſi pluris vendat pixidem auream, vel Calicem conſecratum, quàm non conſecratum, globulos benedictos, quàm non benedictos, idque neq. ob laborem, vel ſumptus habitos, vt eos benedicere curaret, ſed ob ipſam benedictionem. Concluſio hæc conſenſu Doctorum *ſuperioris cap. num.4. laudatorum* ſatis abundè firmata eſt. Probatur præterea ex *ſacra pagina 4. Regum 5.* nam Giezi lepra diuinitus percutitur, quòd temeratio auſu pecuniã pro curatione lepræ, per miraculum facta, exegerat, vt etiam refertur *cap. Qui ſtudet ex Gregorio Nazianzeno 1. quæſt.1.* Secundo ex Diuo Thoma huius ſententiæ piæ omnibus, acerrimo defenſore, quem ſi legiſſent, vel contrariæ ſententiæ perpendiſſent Auctores, neque ei adſcripſiſſent, neq. citaſſent eiuſdem loca, in quibus inciderent, & non ex inſtituto rem pertractat, vt igitue Angelici *quæſt.100. art.1.* nonnullis adiunctis, declarationis ergo, vtar argumento, ſic meam corroboro ſententiam. Res ſpiritualis quæcumque illa ſit, neq. materia venditionis eſt, neq. ſub dominio hominis, ad libitum illam alienantis: neq. ad emolumentum temporale comparandum data, neq. humana induſtria vendicanda; ſed à Deo gratis conceſſa; igitur ſi vendatur iure naturali, ac diuino, inualidè vendetur: Conſequentia manifeſta eſt, atq. ex probatione antecedentis patebit, quod omnium cauſarum, materialis, formalis, finalis, atq; efficientis complexione firmatur, quarum defectu, quam diximus venditio eſt nulla. Itaq.
2 probatur antecedens quoad materiam, quia res ſpiritualis terreno minimè poteſt pretio compenſari ad inſtar ſapientiæ, quæ dicitur *Prouerb. 3. pretioſior eſt cunctis opibus.* Quamobrẽ merito columna fidei, ac petra fundamentalis Eccleſiæ *Petrus actor. 3.* Primogenito Diaboli Simoni mago, dixit *pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecuniæ poſſideri* .i. quia voluiſti, quod natura ſua non eſt pretio eſtimabile, vtpotè ſuperioris generis, ſuperq. vires naturæ, ac libera Dei voluntate dandum, cum vili fæce pecuniæ comparare, ergo materia non eſt venditionis, quippeq. *pactio eſt mercis pro pretio ex l.1. ff. de contrah. empt.* Quocircà probè *Tharaſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus in quadã epiſt. ad Hadrianum Papam habetur cap. eos 1. q.1. Tolerabilitèr eſt (ait) Macedonij, & eorum, qui circa ipſum ſunt Sancti Spiritus impugnatorum hæreſis impias; illi enim creaturam, & ſeruum Dei Patris, & Filij, Spiritum Sanctum delirando fatentur: iſti verò (.i. Simoniaci) eumdẽ Spiritum Sanctum efficiunt ſuum ſeruum: ſimilitèr, & qui emit Dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit.* Hinc præterea ſic arguo. Merx, quæ venditione in alterum transferri poteſt, ſub dominio eſſe debet vendentis, vt ex modo allata venditionis definitione patet, & indicare videtur *Tharaſius*, & quia quod quis non habet, alteri dare non poteſt, per ſe, atq. ex naturali iure, legumq. diſpoſitione, cum ſaltem accedente traditione dominium rei venditæ transferatur in emptorem, *l. traditionibus 92. C. de pactis. iuncta ſimul l. nunquam 31. ff de acquir. rer. domin.* Ergo per ſe loquendo res, quæ venditione alienatur ſub dominio neceſſe eſt eſſe emptoris. atqui Prælatus Eccleſiæ ſpiritualium rerum non eſt Dominus, ſed diſpenſator ex *1. ad Corinth.4. Sic nos exiſtimẽt homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores Miniſteriorum Dei*, vt infra *lib.6. diſput.4. cap.5. & 6. & diſp.7. cap.2. à nu.9.* demonſtrabimus.

3 Hinc inualidam hanc eſſe venditionem defectu formæ, nimirum conſenſus, colligitur, cum non poſſit aliquis validè in rei alienationem conſentire, quæ ſua, per ſe loquendo, non ſit, vt à Doctoribus traditur, venditionis, atque emptionis contractum expendentibus. Confirmatur argumento *Angelici Doctoris citato art.6.* Nullus licitè poteſt retinere, quod contra voluntatem Domini acquiſiuit; vt ſi quis diſpenſator de rebus Domini ſui, contra eius voluntatem, atque ordinationem alicui daret, ea, qui perciperet, retinere non poſſet: atqui Dominus, cuius Prælati ſunt diſpenſatores gratis danda ſpiritualia eis præcepit, per *Matth.10.* ergo qui ea hoc pacto comparauit, retinere non poterit.

4 Probatur deindè ex cauſa finali, quòd huiuſmodi ſpiritualia minimè mortalibus conceſſa ſunt ad temporalia emolumenta, ſed ad fructũ euangelicum, animarumq. ſalutem, vti patet ex *Matth.10.* vbi prius quàm auream expreſſiſſet ſententiam Dominus, ac Magiſter noſter Chriſtus, *Gratis accepiſtis. gratis date, euntes* (dixit) *prædicate, dicentes, quia appropinquauit Regnum cælorum, infirmos curate, mortuos reſuſcitate, leproſos mundate, Dæmones eijcite, gratis accepiſtis, gratis date.* Ad hunc nempè ſolum finem nobis ea eſſe conceſſa demonſtrans; ergo abſolutum horum actuum nobis datũ non eſt dominiũ, vel vſus ad libitum, verũ diſpenſatio ſola cõceſſa ad ſpiritualem proximorum vtilitatem; ergo

dum

dum venditur,& inualidè venditur, & Iniuria
fit Deo; tùm quia vſurpatur eorum dominium:
tùm quia impeditur finis, ad quem huiuſmodi
rerum ſpiritualium datur facultas.
5 Ex his etiam vlterius ſequitur venditione,
atq; emptione rerum ſpiritualium,eas inſinua-
ri non eſſe diuinas, ac ſupernaturales ad ſaluté
pertinentes, & conducentes æternam, ſed ad
caducam,breuemq; huius vitæ vſuram, & com-
modum dumtaxat ſpectantes;quòd cœtera,quę
6 venduntur, huius ſunt conditionis. Præterea
daretur ad ſuſpicionem effingendam occaſio,
qua non virtute diuina huiuſmodi ſupernatu-
ralia fieri, opinarentur nonnulli, ſed Cacode-
monis arte,totumq. ſaluationis negotium ficti-
tiè tranſigi, atq; ad quæſtum comparandum or-
dinatum,vt probè proſequitur *Leſſius lib.2.de
Iuſt cap.35.dub.2.n.15.*
7 Demùm hoc idem, ex cauſa efficiente,atque
origine,vt cum *D.Thom.ad fin. art.1. in corpore*
loquar,probatur;quia donum ſpirituale talis eſt
conditionis, vt humana non poſſit induſtria
comparari; quarè nec pecunia, vel alio eſt tem-
porali pretio æſtimabile, atq; à ſolo Deo dari
poteſt, atq; ità de facto datum, quod per Do-
minicam ſententiã ſuprà relatam *Gratis accepi-
ſtis,&c.* expreſſam fuiſſe tradit *laudatus D.Tho-
mas*; igitur à primò ad vltimum ex omnibus
quatuor cauſis compertum eſt, huiuſmodi rerũ
ſacrarum venditionem, atq; emptionem iure
etiam naturali eſſe nullã. Eò vel maximè,quod
8 in lege gratiæ nulla videntur eſſe præcepta po-
ſitiua diuina, præterquam fidei,& ſacramento-
rum ex communi ſententia cum *D. Thoma 1. 2.
q.100.art.2.*cum igitur,vt probè *Sotus*, ſimoniæ
prohibitio ad Sacramenta non pertineat, fit,vt
in Euangelio nonniſi tanquam res naturali prę-
9 cepto prohibita, ſit expreſſa. Hanc eandem va-
rij explicant text. quorum nonnullis hic agã ex
*cap. ſi quis neq; 1.q.2. vbi habetur,vt qui in vita
ſua non ſpontè reliquerit*, dignitatem ſcilicet ſi-
moniacè acceptam, *in æternum peribit*. Quæro
igitur ex qua radice, reſtitutionis hæc obliga-
tio pullulat? non ex eccleſiaſtica prohibitione,
tùm quia hæc per allatum textum non ſtatui-
tur,ſed ſupponitur potiùs, & per aliud ius ca-
nonicum hanc eſſe irritationis pœnam impoſi-
tam negat *Soarius lib.4.de ſimonia cap.57.nu.23.*
tum quia probabiliùs iudicat *idemmet Auctor
num.24.* in antiquioribus decretorum iuribus,
hanc irritationis pœnam non eſſe ſatis expreſ-
ſam; igitur ex iure naturali diuino reſtituendæ
manat obligatio rei, ſeù dignitatis ſimoniacè
comparatæ.
10 Reſpondere quis poſſet ex contraria ſenten-
tia ſcriptoribus,obligationem reſtituendi, & ſe
abdicandi ea dignitate, ex indignitate proma-
nare perſonæ; etenim non de qualicumq; in al-
legato textu eſt ſermo, ſed de perſona indigna,
quippe quæ,ni ea ſe abdicaret dignitate in malo
abſq; dubio eſſet ſtatu. Verum enim verò vio-
lentam hanc eſſe citati capitis interprætationé,
exploratum habeo; quòd cum diſiunctiua vta-
tur ſemper formula, qua vitioſos ab Epiſcopali
dignitate reiicit; tandem ad rem noſtram ſub
eadem addit, *vel ſordidis precibus oris, ſiuè ma-
nuali ſeruitio, ſiuè fraudulento munuſculo Epiſco-
palem, ſeù ſacerdotalem, non lucro animarum, ſed
inanis gloriæ auaritia fultus, dignitatẽ acceperit,
& in vita ſua non ſpontè reliquerit, &c.* Diſiun-
11 ctiuam vero clauſulam non copulatum facere
ſenſum,hoc in loco, mihi eſt certũ, nam dictio,
vel,natura ſua,vt ait *Feſtus lib.19.*colligatio eſt
diſiunctiua, quæ quidem in altero ex duobus
verificatur,*l. vbi autem,§.qui illud, de verborum
obligat.* igitur ſi quis ſordidis precibus oris,&c.
dignitatem aucupatus fuerit, tenebitur profe-
12 ctò ſe abdicare, quamuis ſecundum cœtera
probus eſſet. Particulam vero *vel*, pro & con-
iunctiuè,non me latet,nonnunquam accipi poſ-
ſe,vt impropriè,vt notat *Abbas cap qualiter,&
quando il ſecondo, num.*30. neq; hic non diſiun-
gere dici poteſt per ea,quæ *Bart. affert l. ſupra
iter.ff.de aqu.& aqu.pluuial.arcendis*: Cœterùm
circa hanc particulam nonnulla tradidimus,
tom.1.lib 3.diſp.1.cap.2. num.10.& 11. Inſtabis
eiſdem Auctoribus de ſimonia in ordine ſacro
ſimoniacè accepto clarè citatum textum loqui.
Reſpondeo non modo de ſacerdotio ſermonẽ
habere, verum de Epiſcopali dignitate, quæ
etiam electione, per ius ad rem, vt ſuo loco di-
cemus, acquiritur.
13 Demùm probatur aſſertio ex *cap. ſi quis da-
tur 1.q.3.* vbi de beneficio *Gregor. Papa* ſimo-
niacè ſuscepto,agens: *Rationis ergo (ait) vigore
cogitur,quod iniuſtè receperit, reſtituere, & quid-
quid turpis lucri gratia receperat non tenere*: cu-
ius textus euidentia, licet tanta ſit, vt candidi
lectoris primum etiam intuitum perſtringat,
omnemq; dubij rationem expungat,ad contra-
ctum ſimoniacum iure naturæ nullum aſſeren-
dum Aduerſarios tamen nõ conuincit, qui qui-
dem primum reſpondent eodem teneri modo
ſimoniacum ad reſtitutionem, ac ſuper in
eodem textu dicitur perpetua mulctandus
damnatione. Verum bona tantorum virorum
venia,nobis ipſi miniſtrant arma; ſiquidem non
ex iure humano tantum,ſed naturali diuino,cõ-
tra quod quis peccat ob ſimoniacam acceptio-
nem rei ſacræ,perpetua damnandus eſt pœna;
etenim ſi per *Soarium*, vt probè quidem *lib.4.
cap.9. num.28.* contra dictamen ſanè fuiſſet na-
turæ,venditio ſacerdotij naturalis ordinis, quæ
etiam dignitas fuiſſet in pura natura, conſide-
rata, vt relata pariter ad Deum eius Auctorem;
quantò magis ſacerdotij venditio nunc,incluſo
fidei,& gratiæ ordine, quippe quæ ſpecialiori
nomine non ideò eſt mala, quia prohibita, ſed
quia mala eſt, & contra naturam rationalem,
eiuſq. dictamenſ, idcircò prohibita, vt *idemmet
Auctor* doctè *ibid.* aſſerit: igitur ex ſe meretur
pœnam perpetuæ damnationis, etiam ſecluſo
iure eccleſiaſtico; Hinc ſequutus *D. Thomam
1.2.q.96. art.5. Nauarr. ſumm.cap.23. num.118.
verſic.ſecundo.* optimè,ait, non poſſe Papam ef-
ficere, quod actus, qui eſt iure naturali diui-
no ſimoniacus abſque adminiculo iuris huma-
ni, deſinat eſſe ſimoniacus; ergo eodem iure,
quem indicauimus ſupra ex *cap. ſi quis* contra-
ctus non tenet,eritq; nullus, rationis igitur vi-
gore, non eſt lata lex poſitiua ab Eccleſia, ſi-
moniacum cogens ad reſtitutionem, iniquè ſu-

ſcepti; cùm hoc non habeat textus, ſed rationis vigore cogitur quiſquis reſtituere, quod iniuſtè accepit, quæ naturalis obligatio per dictum textum exprimitur. Præterea tametſi Aduerſarijs illam concedamus interpretationem, mihi ſanè dabunt illi, rationis vi ſancitam eſſe legem poſitiuam, qua cogitur ſimoniacus reſtituere, quæ iniuſtè cœperit, hæc enim eſt interpretatio; ex qua ſic arguo; igitur lex eccleſiaſtica pecuniam iubet iniuſtè acceptam reſtituere: ergò vt materiam, ſupponit ipſam iniuſtam acceptionem: ergò antea erat iniuſta; non per eamdem legem, ad quam materia illa præſupponitur, igitur ex ſe, & ſua natura; Plures miſſos facio text. clarè hoc idem indicantes, & qui expreſſiores optat; legat *cap. quis ſtudet, 1. q. 1. & cap. quam pio, eodem q. 2.*

14 Hinc tertia ſit aſſertio. Eccleſiaſticum beneficium formalitèr conſideratum, quatenus ius eſt fructuum, competens per ſacrum officium, iure diuino eſt inuendibile; quo ſenſu communiori ſubſcribo Theologorum ſententiæ, beneficia diuino iure inuendibilia eſſe dicenti, ſic *Caietan. tom. 2. tract. 9 q. 1. Victor. de ſimonia nu. 42. Sotus lib. 9. de iuſt. q. 7. art. 1. & ex Recentioribus Leonardus Leſſius lib. 2. de iuſt. & iure, cap. 35. dub. 2. num.* 18. Ratio autem eſt, quod ius ad fructus ex ſacro miniſterio, vel officio pullulat, in quo radicitus fundatur, vt autem ſacrum officium venditioni obnoxium eſſe non poteſt, ità neq; etiam, & ius ipſum ad fructum ab eo ducens ortum; Nec, Me iudice, *Nauarr.* contrarium intendit; imò hoc ipſum optimo firmat ſyllogiſmo, hunc in modum conſtructo. Omne ſpirituale a nobis prima declaratum aſſertione eſt inuendibile iure naturali diuino; imò, & eccleſiæ per poteſtatem ei diuinitus conceſſam, vti benè probat *Caietanus laudatus*: at qui omne beneficium, vt ſic formalitèr ſumptum eſt ius ſpirituale, vt tradunt communitèr tùm *D. Thomas 2. 2. q. 100. art. 4. tùm Canoniſtæ* paſſim; omne igitur beneficium eccleſiaſticum eſt inuendibile.

15 Quarta concluſio. Eccleſiaſticum beneficium materialitèr ſumptum non quatenus eſt ius in re ſpirituali fundatum, ab eaq; ortum habens, à Papa vendi, vel alienari pecunia poteſt. Declaratur, nam beneficium Eccleſiaſticum, ſiuè conſideratum in ſe, atq. in ordine ad fructus, non autem ſubiectiuè per ordinem ad ſubiectum, in quo fundatur, neq; tanquam effectus, ſiuè proprietas per ordinem ad eſſentiam, vel cauſam, ex qua manat, etenim hoc ius explicari penès hanc aſſertionem poteſt, vt relatio, vt potentia, vt accidens, vt proprietas, & vt effectus: ſi vt relatio expendenda eſt in ordine ad terminum; id eſt ad fructus expreſsè, non conſiderato explicitè eius fundamento; ſi vt facultas, ſeù potētia, per ordinem ad actionem percipiendi fructus, tanquam ad terminum acquiſitionis, ſi vt accidens paritèr formaliſſimè ſumptum conſiderandum eſt, non inuoluto expreſsè ſubiecto: ſic etiam ſi tanquam proprietas, quæ ſumenda eſt, non perpenſa eſſentia, vndè manat: Demum ſi vt effectus intelligitur in ſe ſumendus, non veluti à tali cauſa productus. Hoc autem pacto metaphyſicè etiam abſtractiuè declaratæ, huic ſententiæ videtur fauere *Adrianus quodlibet. 9. ad 5. principali pro ea beneficia ratione iuris fructuum poſſe vendi, ſi Papa intendat vendere ius fructuum, non mediante aliquo officio ſpirituali: ſecus autem ſi mediante tali officio*. Accedit Canoniſtarum conſenſus Auctore *Nauarro citato, & Leſſio cap. 35. dub. 2. num. 18. quidquid in cap. de ſimonia, & cap. extirpandæ, de præbend. nu. 83.* Abbas diſtinguens inter curata, & ſimplicia beneficia in contrarium dixiſſe videatur; ratio autem eſt, quòd ſicut Papa beneficia poteſt extinguere, alijs vnire, diuidere, reditus augere, minuere, & per *cap ex parte de conſtit. cap. maioribus. & cap. extirpandæ in princip. §. qui vero de præbend. cap. ſicut vnire, de exceſſ. Prælat.* & per horum expoſitores, poteſt etiam partem redituum beneficiorum vacantium, & non vacantium, applicare de conſenſu beneficiati totum, *Auctore Nauarr cit.* imò abſq; eo, ex iuſta cauſa ad bellum pium peragendum, vel quidpiam aliud ad maiorem Dei Opt. Max. gloriam cedens; ità pari pacto vendere, aliaq; ratione, quod temporale in beneficijs eccleſiaſticis eſt, alienare. Confirmatur, quia hoc eodem pacto calix, veſtis, & vaſa conſecrata poterunt vendi; ergò à pari, ſicut enim beneficio Eccleſiaſtico ſunt annexa iura clericalia, ita calici aurum: argentū vaſi, ſericum veſti ſacræ; igitur ſicut Papa, nec quidem mutata forma poteſt hæc, hiſq. ſimilia vendere, ità, & beneficia. Siquidem illa connexio inter ius ad fructus, & officium clericale tanta non eſt, vt ſicut varijs immutari poteſt modis per Papam, non valeat etiam tolli: nam eſto. *Qui altari inſeruit, de altari participare debet, ex Apoſt. 1. ad Corinth. 9.* petatq. aliquod ius ad temporale, ex quo viuat, vel aliquod officiū eccleſiaſticum, ex cuius adminiſtratione, ad alimenta ſibi deriuet neceſſaria; verum ius ad tales fructus, neceſſariò minimè perit, hoc fundamentum, talis nimirum officij, quod alio titulo poſſet, alia cum re connecti, & alteri deberi, igitur ex iuſta cauſa poterit vendere Papa reditus mille aureorum Epiſcopatus, integros habentes reditus decem millium, quin vllam faciat ſeparationem, vt notat *Nauarr. laudatus*.

16 Conſultò dixi ſaltem à Papa id fieri poſſe; quia quamuis, quod probè indicauit *Leſſius n. 9.* Stando iuri diuino naturali, huiuſmodi temporalis alienatio, vel venditio valida eſſet, etiam ab Epiſcopis habita, cum eadem de omnibus ſit ratio, at meritò cautum eſt iure canonico, ſolique Pontifici reſeruatum, vti patet ex *tit. vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferuntur.*

17 Omnibus igitur alijs Papa inferioribus hæc denegatur facultas, qui quidem ſi reſignant titulum, ſimul etiam reſignare tenentur fructus, & hoc ipſo ius ad eos titulo annexos ſuſcipere
18 cenſeatur quicumq. titulum accepit. Hinc fit è contra exigentem aliquid temporale pro iure fructuum, cenſeri pro officio exegiſſe, quòd ius fructuum in alterum transferre non poterat, niſi medio titulo: quamobrem de illo præſumetur
19 ſimoniacè peccaſſe, in ius Diuinum. Et vendens abſo-

abſolutè beneficium, vel quidpiam ex re ſpirituali,ac pecuniaria conſtans,cenſetur vendere vtrumq; iuxtà *cap. ſi quis obiecerit 1.q.3.* idquè verum eſſe notauit *Nauarr. citatus §. noto quod quamuis*,ſecundum præſumptionem,& illuſtrabimus *ſeq.cap.n.13.*

20 Quinta concluſio. Si beneficium, non quoad ſpirituale, ſed quoad temporale vendatur modo ſuperiori aſſertione,nu.15.declarato,non eſt ſimonia iuris diuini, ſed eccleſiaſtici. Prætèr q̀ ſi Auctores primæ ſententiæ aliud nollent, duces mihi profectò eſſent, vt ſunt *Theologi ferè omnes,& Canoniſtæ in cap.quæſitum,& cap.cum olim,de rerum permutatione*, qui aliquam docèt inuectam eſſe ſimoniam ſolo eccleſiaſtico iure. Probatur, quòd omnium calculis hæc venditio beneficiorum, ſimoniaca eſſe dicitur; id enim quamplures allati Doctores expreſsè tradunt, idq; canones ſignificant in prima aſſertione adducti, atqui non eſt ſimoniaca ex iure diuino, ſi aliud emere,aut vendere non intendatur,quam illud temporale, ius videlicet ad fructus, igitur ſimoniaca erit ex iure humano.Potuit enim ſua lege eccleſia præſtare, vt quod natura ſua ob partem temporalem obnoxium erat venditioni, eius expers ſit, neq; vendibile ob partem ſpiritualem, temporali annexam, ex reuerentia nimirum, quæ illi debetur ex ſe; etiam ſi aliam, præter quàm habet,eidem parti ſpirituali non adiungat ſanctitatem, ſeù conſecrationem: *hic* ſacrum locum reddit immunem, vt ex eo reum per vim abſtrahens Iudex ſæcularis,non modo peccet contra obedientiam materialiter;ac generalitèr, ſed propriè contra virtutem religionis, lociq. ſanctitatem; quæ ſpecifica ratio materiæ, eſt ab Eccleſiaſtica lege: reddidit etiam immunem ſacris initiatum, quem ſi ad propriũ tribunal Iudex traheret ſecularis,in religionem delinqueret; hoc igitur modo, & beneficium penès partem temporalem iure naturæ vendibile, & à venditione reddidit immunem, ità vt illud,qui vendet in religionem peccet.Quomodo autem Papa poſſit eſſe ſimoniacus *num.31. & 32.* ſequentis capitis dicemus Qua verò ratione diſpenſare ſecum,& cum alijs in lege hæc à nu.35. diſputandum.

CAPVT QVINTVM.

Inferuntur ex vera ſententia nonnulla ad praxim.

SVMMA.

Simoniæ mentali intrinſeca eſt malitia, non ſecus ac mendacio,atq; adulterio,n.1,

Simonia formaliſſimè ſumpta nullo pacto eſt licita: materialitèr autem acceptam concedere,dedeceret diuinam ſapientiam,& maieſtatẽ n.2.& 3.

Quomodo ad redimendam vexationẽ pro Sacramentorum vſu poſſit pecunia dari, nu.4.remiſſiuè.

Ex ſimonia contra ius naturale diuinum oritur obligatio reſtituendi, nec non reſtitutio fructuũ, n.5.& 6.

Quomodo Prælaturæ alienatio per pecuniam ſit contra naturale ius diuinum,& quomodo cõtra ius eccleſiaſticum, n.7.

Promiſſione ſuffragii ad Epiſcopatus electionem non incurritur ſimonia, n.8.

Nullus tenetur p. omiſſione, cũ peccato executioni mandanda,n.9.

Conuentio cum Familiari Pontificis, conſeutiendi in penſionem a Papa ſuper Epiſcopatum, Familiaris ope impetratum, imponendam, realis ſimoniaca eſt, n.10.

Si quis ex pacto Neapoli amicum Romæ degentem de vacanti moneret, licet hic nactus illam Cathedralem grati animi, erga ſuper eam procuraret penſionem, amica, à quo certior factus eſt, dandam, ſimoniam non committeret, num.11.

Res permanentes ſacræ ſimoniacè acquiſitæ inualidè, & cum onere habentur reſtitutionis, nu. 12.

Ius Patronatus, vt quid ſpirituale inuendibile eſt omni iure, & contractus talis nullus, & reſtitutioni obnoxius eſt,n.13.

Imò vt de cæteris beneficijs de eo, quoad hoc ſentiendum,ibid.

Ex venditione, ſeù emptione penſionis ſaltem clericalis in auctoritate fiat Papæ, ſimonia committitur,n.14.

Simonia in penſione, vel iure patronato excommunicationem non inducit,n.15.

Valida eſt officiorum venditio,n.16

Nonnunquam ſimonia intercedit iure ſaltem eccleſiaſtico, licet non commiſſa ab eligendo, vel electo ad beneficium,n.17.

Sciens ſimoniam committi, nec verè diſſentiens, promotus cenſetur eam commiſiſſe,n.18.

Sciens, atq. expreſsè contradicens. nè pecunia intercedat, quando electus, non erit ſimoniacus, nu 19.

Et ſi electoris, aut alterius negotium gerentis ſimoniæ repugnet, ni præſtet id efficaciter electus,eius particeps erit, inualidaq. erit collatio, nu. 20.

Si merè ignorantèr ſe habeat electus circa ſimoniam ab alio commiſſam, probabilius eſt iure eccleſiaſtico eius electionem non eſſe irritam, ſed irritandam,n.21.

Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel ſe abdicare beneficio, neq. fructus reſtituere ignorans ſimoniam in eo commiſſam; tenetur tamẽ iure eccleſiaſtico, vbi ſciuerit etiam non expectata ſententia,n.22.

Dummodò pecunia electi ignorantis non eſſet in odium,& damnum data,n.23.

In ignorantem ſimoniam commiſſam, & bona fide beneficium poſſidentem, per triennium actio non poteſt admitti,neq. lis,n.24.

Ignorans ſimoniam à tertio commiſſam in eum ſi acerbis verbis ob dubium, ſuſpicionem, vel ad cautelam ſerio egerit, neque cenſen-

dus

dus ſimoniacus, teque eius electio irrita, nu. 25.

Qui expers eſt ſimoniæ ab alio commiſſæ, etiamſi in eam verbis ſeruis egiſſet, ſi tamen antequã beneficium obtineat, pretium ab eo ſolutam compenſet, ſimoniam contrahet, redditque nullam electionem, per retrotractionem, nu. 26.

Poſt obtemptum autem beneficium, Expers alias ſimoniæ ſi pecuniam reſtituat à tertia perſona ſimoniacè ſolutam, ex liberalitate, vel alio bono motiuo non inficiet ſe ſimonia, ſecus ſi eam ſoluat, quaſi fructum ſimoniacum approbans, nu. 27.

Papa ſimoniacus non poteſt cenſuras ſubire latas in ſimoniacos nu. 28.

Cenſuras in ſimoniacos ſtatutas nõ contrahet quis cum Pontifice ſimoniacè agens, n. 29.

Non incurrent excõmunicationem latam ab Epiſcopo contra luſores aleæ ludentes cum ipſomet Epiſcopo, n. 30.

Incurrere ſimoniam iure diuino naturali probibitam poteſt Summus Pontifex, imò grauiorem pro ratione maioris dignitatis, n. 31.

Poteſt etiam Papa peccato ſe inficere ſimonia ſolo iure eccleſiaſtico probibita, nu. 32.

Summus Princeps ad ſuas reliquaſq; leges humanas ſeruandas ex iure naturæ directiuè tenetur, nu. 33.

Non poteſt directè Summus Princeps in iure naturæ diſpenſare, ex quo tenetur ſe conformare Reipublicæ, ſuiſq. membris, n. 34.

Non poteſt ex affectu obediẽtiæ ſe adaptare Princeps proprijs, vel humani iuris legibus, neq; ex contrario affectu in illas peccare, ſed peccabit pro ratione materiæ legis humanæ præcipientis ibid. & n. 35.

Poteſt nonnunquam Princeps peculiares ferre leges ſubditos ſolos obligantes, n. 36.

1 EX his, quæ ſuperioribus capitibus cõplexi ſumus ſequitur primo, ſimoniã abſolutè ſumptam intrinſecum ex ſe ſapere malum, non ſecus, ac mendacium, vel adulterium, ſic *Leſſius dub. 2. nu. 16.*

2 Vtrum autem de abſoluta Dei potentia concedi tanquam licita poſſit ſimonia, eſt diſceptatio inter Doctores, quàm cum ex inſtituto non habeam decidendam, illud ſolum non prætteribo, formaliſſimè loquendo repugnantiam inuoluere, ſimoniam aſſerere licitam, ideſt rem ſpiritualem pretio æſtimari, quaſi pluris illa non valeret, quàm oblata pecunia, inuolueret enim vel contrarium iudicium, vel malitiam intrinſecam, cùm ſpiritualis, vel ſacræ rei natura ſuperioris ſanè ſit ordinis, indigna ſanè pretio tẽporali æſtimari, quin intendat falſum iudicium,
3 vel peruerſos affectus. Et quamuis omnipotentiæ Dei ſummi omnium Domini, concedere nõ repugnaret, vt ex nonnullis ſupernaturalibus aptis ad commodum temporale inducendum captaretur lucrum, ex dono conferendæ ſanitatis v.g. Verum repugnare videretur ſapientiæ eiuſdem, ac maieſtati, quã dedeceret huiuſmodi ſupernaturales gratias ad lucra concedere; ſic Theologi melioris notæ, neq. inuoluere repugnantiam vnionem docent hypoſtaticam, factam ad naturã irrationalem, ſpectata Dei omnipotentia; inuoluere tamen ſi eam cum decore, maieſtate, atq. infinita Dei ſapientia, pro captu ſaltem noſtro, componamus.

4 Qua autem ratione ſub alio motiuo redimendæ præſertim vexationis poſſit pro Sacramentis, rebuſq. ſpiritualibus pecunia dari, legat, qui cupit *Leſſium dub. 7.* & nos nonnihil cap. vltimo huius diſputationis à nu. 47. ac deinceps dicemus,

5 Sequitur ſecundo, ſimoniacum contractum non modo iure eccleſiaſtico ſemper eſſe prohibitum, ſed ex eo; quod iure naturali etiam ſit vetitus, oriri obligationem reſtituendi, nullo ẽt intercedente iure eccleſiaſtico.

6 Sequitur tertiò. Beneficia eccleſiaſtica tùm iure naturali diuino eſſe inuendibilia, & ſimoniacè acquiſita, inualidè acquiri, nec tuta conſcientia retineri, vrgente in ea obligatione illa dimittendi, & reſtituendi fructus, etiam ante Iudicis ſententiam, vt conſtat ex *num. 11. & 12. ſuperior. cap.* & præter ibi dicta vnico perſtringit verbo *D. Thomas mox laudandus, hoc quod aliquis priuetur eo, quod accepit, nõ ſolum eſt pœna peccati, ſed etiam quandoq; eſt effectus acquiſitionis iniuſtæ,* tùm etiam vt modo indicaui, & cap. 3. proſequutus ſum iure eccleſiaſtico inuẽdibile eſt beneficium. Itaq. qui ſimoniacè ſibi beneficium etiam Epiſcopale, comparauit, ad ſe illo abdicandum tenetur vnà cũ fructibus perceptis, vel ſua culpa non perceptis, ſpontè, atq. in conſcientia, ante omnem condemnationem, deductis expẽſis, in vtilitatem Eccleſiæ, beneficij, aut in colligendis fructibus factis, iuxtà generales reſtitutionis regulas, vt probè *D. Thomas 2. 2. quæſt. 100. art. 6. ad 3. Caſſad. deciſ. 6. de prabend. Nauarr. conſil. 9. de ſimonia. Soar. lib. 4. c. 57. n. 25. & 26.*

6 Infertur quartò. Epiſcopatum conſiderari poſſe, primum adæquatè ſumptum, quatenus cõprehendit poteſtatem, dignitatem, ſpirituale ius ad fructus, & quidquid reliqui habet: ſecundò inadæquatè penès ſpiritualia tantum: tertiò ſecundum ius temporale nimirum, & ſpirituale ſimul ad fructus, fundatum in ſpirituali officio, poteſtate, ac dignitate: quartò ſecundũ ius præcisè ſumptum ad fructus, vt ſic, minimè exprimens clarè aliquid ſpirituale. Tribus primis modis Epiſcopatum alienare pecunia contra ius eſt naturale diuinum, nec non eccleſiaſticum etiam: quartò contra ius tantum eccleſiaſticum.

8 Infertur quintò. Eligentem in Epiſcopum aliquem, cui proprium promiſerat ſuffragium, qua promiſſione videbatur obligatus, ſimoniacum non eſſe, quòd illa electione, promiſſione, ſiuè collatione nullum legale, ſed antedorale debitum remittitur, quippe quòd vim non habet pretij, vt clarè *S. Thomas 2. 2. quæſt. 78. art. 2. ad 2. Nauarr. ſumma cap. 23. num. 106. ad quartum.*

9 Obijcies ergò ſi quis alteri ſuffragium promitteret ad electionem, promotionem, vel nominationem ad Epiſcopatum, quæ quidem promiſſio acceptaretur ab eligendo, vel abſolutè, vel ſub onerosa conditione, ſimoniacè illum

elige-

eligeret, quòd acceptata promiſſio, præſertim ſub conditione ooeroſa obligationem parit iuſtitiæ, vt probabilis habet opinio, cum tunc rationem ſeruet pacti, vt probè *Bart. in l. iuriſgentium, §. igitur, ff. de pact. Abb. cap. 1. de pactis, n. 4. Molina tom. 2. de iuſtitia tract. 2. diſput. 252. §. pactum, ſeù pactio, & eruditè Sanch. lib. 1. de matr. diſput. 5. à num. 20. ac alij.* Atqui liberari obligatione iuſtitiæ eſt pretio æſtimabile, ſicuti etiam eſt conditio ooeroſa, quam ſubijt eligendus, vt eligeretur; igitur temporale acciperetur eo tūc quod daretur principalitèr pro ſpirituali, fauet *D. Thom. laudatus*, qui vſuram ait eſſe collationē beneficij ex iuſtitia debiti, ob mutuum; ſic à pari hic fauet etiam *Innocent. de ætat. & qualitate.* Reſpondeo vel is, qui promiſit, licitè poteſt promiſſis eligendo ſtare, vel non; ſi licitè: ergò ex iuſtitia non tenetur id præſtare, quòd promiſit, & conſequentèr intentum habemus: ſi illicitè, ergo ex iuſtitia non tenetur id præſtare, quòd promiſit, & conſequentèr eadem eſt ratio, ac de ſimplici promiſſione antedorāli; etenim regula generalis eſt, nullum ex promiſſione etiam iurata teneri, quam executioni mandare abſque culpa minimè poteſt *ex cap. quamuis pactum, de pactis in 6. & cap cùm contingat, de iure iurando, & docent Abbas ibi num. 7. Molina tom. 1. de iuſt. diſput. 149. col. 3. verſic. his exemplis, ac deinceps, & tom. 2. diſput. 171. col. 5. verſ. hoc tamen loco, Soarius tom. 2. de relig tract. de iuram. lib. 2. cap. 22. num. 3. Sanchez lib. 1. de matrim. diſp. 32. num 1. & 15. & in ſumma lib. 3. cap. 11. n. 19.*

10 Infertur ſextò; Si quis cum Papæ Familiari conueniret, vt Epiſcopatum modo vacantem ſibi impetraret, vtiq. certæ penſioni à Papa ſuper ſuum Epiſcopatum imponendæ hac de cauſa conſentiens, atq. impetratum Epiſcopatum acceptaret, in penſionemq. à Papa impoſitam pro familiari conſentiret, quin Papæ mentio cōuentionis anteà habitæ fieret, ſimoniam realem committeret: ſic *Nauarr. cit. verſ. ad ſeptimum de omni beneficio ſcribens.* Ratio eſt, quia illa conuentio fuit ſimoniaca ab vtraque parte, & abſque vlla Papæ notitia exequutioni mandata.

11 Infertur ſeptimò; inter eos ſimoniam nō cadere, qui conuenere, vt quis è Regno Neapolitano, vel Hiſpanijs, alterum Romæ degentem certiorem faceret de vacante Cathedrali, ob mortem Paſtoris, & commonitus impetraret Admonitum Præſulatum Eccleſiæ vacantis abſq. alia ciuili obligatione, ab antedorali diſtincta, quæ naturæ ipſi inſita eſt, vt nobis benefacienti benefaciamus, *l. ſi non ſortem, §. libertas, adiuncta gloſſa ſingulari, ff. de condit. indit.* poſteà verò is, cui Epiſcopatus collatus eſt liberè conſenſit penſioni pro amico illo benefactori. Huius corollarij ratio eſt, quòd expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, non inducit ſimoniam: fauet clarè *Felin. in cap. ad audientiam, de reſcript. & Nauarr. laudatus verſ. ad* 8.

12 Infertur octauò, contra nonnullos Recentiores, res ſacras permanentes ſimoniacè acquiſitas validè non acquiri, & ſimoniacum teneri ad reſtitutionem, vel ad eas dimittendas, atq. à ſe abdicandas: ſic ſi quis globulos emat, ſeù grana benedicta, quatenus benedicta, augendo videlicet pretium, ob indulgentiam, quam habent, ſiuè calicem conſecratum, & ſimilia; hæc enim nō turpitèr modo, verum etiam inualidè acquiruntur, ſic ſenſere antiqui Doctores, *D. Thomas quæſt. 100 paſſim, Henricus, Gandauenſis quodl. 6. quæſt. 26. Adrianus quodlib. 9. art. 3. Armacus lib. 10. art. 1. Nauarr. ſumma cap. 23. num. 99. & ex Recentioribus Leſſius lib. 2. de iuſtitia, cap. 35. dub. 2. num. 14. communem hanc eſſe ſententiam docens.*

13 Infertur nono, ius patronatus ſi vendatur, in quantum eſt quid ſpirituale præſentandos ad clericos ordinatum, atque ad eccleſiaſtica beneficia, & vaſa ſacra, non eſſe obnoxium venditioni, ità expreſsè *D. Thomas 2. 2. quæſt. 100. cit. art. 4. in corpore ad finem. Subſcribunt ferè omnes Canoniſtæ apud Nauarrum num. 106. §. ſeptimo.*

Scio non deeſſe Auctorem abſolutè contrarium non modo ſcribentem, verum etiam communi eſſe Doctorum ſententia firmatum aſſerētem, neq. iure naturali, neq. canonico irritam talem venditionem agnoſcentem. Cæterum & iure naturali minimè ius patronatus eſſe vendibile ratio probat, deſumpta ex *aſſert. 2. ſuperioris cap. cui citatus D. Thom & Nauarr ſpecialitèr de iure patronatus ſermonem habentes, ſubſcribunt*: nec non *Soarius lib. 4. de ſimon. cap. 28. num. 7.* etiam ſi alibi alitèr ſentiat, & de iure eccleſiaſtico deriuari paritèr pōt per varios text. tùm aſſertione vnica cap. 3. comprehenſos, tùm per alios, quos breuitatis cauſa miſſos facio, eo ſolum contentus, quem contrarij, ſi perpendiſſent, forſitan in oppoſitam non abijſſent ſententiam *cap de iure verò, tit. de iure patronatus*, ibi, *mandamus quatenus ſi .R. illud comparauit (cū inconueniens ſit vendi ius patronatus) quòd eſt ſpirituale contractum illum irritum eſſe decernas, vbi gloſſa verbo irritum*, addit, *ipſo iure*, vti ſentit etiam *Abbas ibid.* quia ſpirituali annexum vēdi minimè poteſt, nec redimi, *ff de ſimonia, querela, ff. de contrab. empt. Hanc legem, quia non recipit æſtimationem, ff. de re diu. ſacra loca in fine, & in cap. modo citat. de iure verò.* Videri præterea poteſt *Abbas*, qui etiam notat ſimoniam in iuris patronatus emptione commiſſa, ipſo iure, contractum impedire, rectèq. tradit rationem, cur ius patronatus tranſire quidem cum vniuerſitate vendita poſſit, vt in *cap. cum ſæculum, de iure patronatus*, non tamen vendi, & ex *cap. veniens, il primo, de teſt. & atteſtat. nu. 1.* probat ſimoniam committi per præſentationem alicuius factam, ob aliquod temporale pretio dignū, ad ius patronatus, quam etiam doctrinam amplectitur *Felin. in eodem cap. n. 2. & alibi.* Addo tùm iure naturæ, tùm diuino eſſe inuendibile ius patronatus, etiam vt annexum ſpirituali, quemadmodum *ſuperiori cap. num. 14.* demonſtratum eſt, quod vt ſic ſpirituale aliquid inuoluit, à quo tanquam à præcipuo denominationē ſumit, vt mox dicam; vt purè autem temporale ſi ſumatur, iure etiam canonico videtur inuendibile, vt nos *ibid. nu. 15.* diſſerentes de beneficijs, & probè notat *Abbas in cap. de iure verò, de iure patronatus ad finem nu. 1. & princip. nu. 2.*

ſicut

ſicut ſimonia committitur in ſacrè ſpirituali, ita in anneao realitèr, tametſi mente ſeparetur ex *cap. quæſitum, de rerum permutat. & cap. præterea, de tranſact.* quia nimirum quod eſt mixtum ex diuerſis naturis, aſſumit ſibi a potentiori, ac digniori vim; ſic *Abbas*. An autem incurratur per hanc ſimoniam cenſura, *num.* 15. aperiet. Addo me non percipere Soarium, qui cũ *lib 4. de ſimon. cap.* 28. ius patronatus ſpirituale, quid eſſe dixerit, ac materiam ſimoniæ, ex natura rei, atq. ex iure diuino naturali *num.* 5. 6. & 7. & ex ſe inuendibile, .i. non valens vendi, & ſi vendatur, inualidè vendatur, vt patet, idemq. doceat, *num.* 10. poſtmodum *lib. 4. cap. 57. nu.* 13. aſſerit venditionem, atq. emptionem iuris patronatus ex natura rei eſſe validam.

14 Infertur nonò, ſimoniam committi ſiuè in venditione, ſiuè in emptione penſionis, ſaltem clericalis, vt probauit *Nauarr. in comm. cap. fin. de ſimonia*, de omnibus; Ego verò de clericalibus ſaltem iudico certum; quòd huiuſmodi pẽſio ius ſit non temporale, ſed ſpirituale, vel ſpirituali annexum, non antecedentèr, vt ius patronatus, ſed dependentèr, ſeù conſequentèr, inſtar beneficij, & ordinata ad aliquod ſacrum, vt mox dicam: Quamobrem minori, quam ius Patronatus, ratione vendi, vel emi poteſt; & quamuis remitti gratis poſſit, non tamen redimi, anticipata ſolutione, ſine Pontificis auctoritate, *poſt motum ſaltem proprium Pij V.* infra inſerendum, cuius inſtitutione facta, atq. impoſito onere recitandi officij Beatæ Virginis, eſt irredimibilis, vt etiam concedit *Soarius lib. 4. ſimoniæ cap. 28. num.* 11. neq; negari poſſit è ſtylo Curiæ Romanæ, tradit *Nauarr. conſ.* 63. qui quidem ſtylus, vel Eccleſiæ declarat prohibitionẽ, vel inſitam rei malitiã, habetq; obligandi vim, vt probè *idem Auctor per cap cum literis, de conſtit. alioſq. textus, qui videndus tùm ibi, tùm conſilio 12. de præb. tùm in Manuali cap. 23 nu. 3.* Et quamuis naturali ſtando nos iuri, nonnullis Recentioribus manum daremus, aſſerentes iure naturali; quaſcumq. penſiones eſſe vendibiles, de quibus mox nonnihil dicemus; certè *iure nouo per motum proprium Pij V. de quo orſus erã dicere, incipiente ex primo, & eſt 138. editusque anno* 1571. pẽſiones ſaltem clericales eſſe prorſus inuendibiles, certum eſt, & expreſsè ſcribitur à *Soario lib 4 de ſimonia cap. 26. num.* 8 cum miniſterium poſtulent ſpirituale, vti modo dicebam, precum ad Beatam Deiparam, qua poſita Eccleſiæ inſtitutione, ſimoniam in hiſce penſionibus admitti etiam poſſe contra diuinum ius exploratum eſt, quod penſio ea ſuppoſita, natura ſua ſit inuendibilis, vt probè idem *Soar. cit. ad fin. n.* 8.

15 Illud autem non inficior cum *Nauar. cit. præſertim in ſumma cap. 23. num. 110. verſ. ſexto dico* aſſertam ſimoniam tùm in iure patronatus, tùm in penſione commiſſam excommunicationem non inducere ipſo facto, neq. ſuſpenſionem; & quoad ius antiquum, optimè probat *Soar. lib. 4. de ſimonia cap. 55. num. 2. &* 3. quoad ius autem nouum, nec etiam, vt *idemmet num. 5. ſic etiam Angelus verb. ſimonia 16. nu. 9. Syluest. quæſt. 19. Caiet. in ſumma ver. excomm. cap. 72. & alij apud Sanchez opuſculorum lib. 2. cap. 3. dub. 107. num. 4. & 5.* qui probè, & abſolutè id ſentit de penſione, ac de vendente ius patronatum ex vi *extrauag. 2. & dub. 82. num.* 8. hoc idem confirmat, & licet hic ipſe vendens ius patronatus videatur ſubeſſe excommunicationis, & interdicti pœnis per *Trid. ſeſſ. 25. cap. 9. de reform.* illas tamen pœnas ſentit Sanchez eſſe ferendas, nõ latas. Quomodo autem excommunicentur ſimoniaci ob ingreſſum Religionis habes apud eumdem *Sanchez ibid. dub. 108. num.* 50. & quidem patet ex vi *extrauag. 2. de ſimonia*, quæ hanc pœnam ſolum ſtatuit contra ſimoniacum in ordine, ſeù beneficio, quorum ſi ſtrictè ſumatur, neutrum eſt penſio, vel ius patronatus. Quamobrem cum in odioſis verſemur, ad ea ſolum reſtringenda eſt cenſura, quæ ordinis, vel beneficij ſtrictè ſumpti participant rationem. De pœnis autem ſancitis in ſimoniacè, vel eligentes, vel electos *lib. 6. diſput. 14. cap.* 1. dicendum eſt.

16 Infertur decimò, validam eſſe venditionem officiorum, tùm quia in his ſimonia non reperitur iuris diuini, cum ſint temporalia, vt OEconomi, Vicedomini, Aduocati, Sacriſtæ, Caſtaldi, atq. ordinata cœtera officia ad temporalium adminiſtrationem, non habentem ea ſe ſanctitatem imbibitam: tùm quia licet eccleſiaſtico iure prohibeantur vendi, non tamen verbis irritationem indicantibus, vt videre eſt in *cap. Saluator 1. q. 3. cap. ex multis eod. cap. conſulere, de ſimonia* Neq. *extrauag. ſup. citata*, horum irritatur venditio, quæ ea tantum comprehendit officia, quæ aliquo pacto beneficia ſunt, ad ſpiritualem adminiſtrationem ordinata, ſecus alia. Num autem huiuſmodi officia expediat vendere infra *lib. 6. diſp. 13. cap. vlt.* dicemus

17 Infertur vndecimò, nonnunquam ſimoniam contrahi, atq. electionem ſaltem iure eccleſiaſtico ad beneficium eſſe nullam, etiam ſi electus ſimoniacus non ſit; qui quadruplicitèr poterit ad id ſe habere: primùm ſcientèr repugnando: ſecundùm ſcientèr non repugnando: tertiùm ignorantèr ſine renitentia: quartùm ignorantèr cum repugnantia, vt ſi ad cautelam in genere cuicumque ſimoniaco, expreſſis ſe oppoſuerit
18 verbis, quę in hoc negotio intercedere poſſent. Et quidem ſi ipſo ſciente Promoto, vel Promouendo, nec diſſentiente, & ſi poſitiuè non conſentiente, ſimoniam alter quiſpiam commiſerit, cenſebitur hæc paritèr à non diſſentiente ipſo Promoto, vel Promouendo commiſſa, quia ſciens tenebatur reſiſtere, quamobrẽ conſentire videtur, vt indicat *gloſ. cap. ſicut il ſecundo, de ſimon. verbo præbere, ac deducitur ex reg. 46. in 6. Qui tacet, conſentire videtur*, quam nos *tom. 1. lib. 2. diſput. 5 cap. 7. num. 5. & 6.* expendimus, & quamuis ei videatur, vt huic etiam corollario obſtare 44. *regul. pariter ſexti ibid.* à nobis expẽſa, quia tamen *num. 7. eiuſdem cap. illam 43.* tamquam vniuerſaliorem amplexi ſumus, vt neque abſolutè, ita & quando res fuerit optabilis, quẽadmodum præſens, humanitus loquendo, tacẽs de ea videtur conſentire, idcircò ex doctrina ibi tradita, & videnda, hoc firmari corollarium facilè põt: quod expreſsè docetur à multis apud *Soarium lib. 4. de ſimonia cap. 57. num.* 28. Quod

19 ſi ſciat eligendus, atq. expreſsè contradicat, eſto variæ ſententiæ ſint,aſſerentes,& negantes hanc ei ſimoniam nocere,mihi probabiliora videntur tria. Primum ſi eligẽdus nouerit electorem, vel eius vicem, & negotium gerentem cupidine pecuniarum laborare,ad quam compeſcendam, vt malum ſimoniæ auertat, expreſsè contradicit,& neſciat præterea pecuniam a tertia perſona poſtmodùm eſſe ſolutam electori, vel negotiatori,tũc temporis ſimoniam, ineundo beneficium etiam Epiſcopatus, non incurret,neq; eius electio cẽſenda erit inualida; idq. expreſsè conſtat *ex cap.ſicut* citato, cuius caſus ipſiſſimus eſt, atq. à me deſcriptus:fauet *S. Th. 1.2.q.100.ad 3.nec non Soarius cit.nu.19.* Secundum ſi electus non modo vitium auaritiæ, ac ſimoniæ nouerit electoris; verum etiam tertiæ perſonæ,quæ quidem,ipſo inuito, neq. aliqua ratione valente auertere, imò moralitèr ad impediendum operam ſuam præbente, pecuniam daret,tunc exiſtimo ſimoniam hanc neq. electo, neq. illud beneficium ineunti officere; Moueor ex text. cit. maximum abſurdum è contraria opinione indicante per ea. *Alioquin contingeret, quod alicuius factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret: ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret.* Vnã ſolummodo limitationem adiungo, paulo ante ab eodem textu allatam; *Niſi poſteà conſenſerit, pecuniam ſoluendo promiſſam, aut reddendo ſolutam,* modo mirã declarãdo: ex hac ratione ſubſcribo *Burgas,& Vgolini ſententiæ,* quibus contradicit *Soarius cit.* Demum ſi electus ſciat,tùm
20 ſimoniam electoris, tùm tertiæ perſonæ pecuniam dantis,& ſi contradicat;ſi tamen efficacitèr id non præſtet, vel per ipſum nõ ſtet, ineundo beneficium,cenſebitur ſimoniacus,cuius inualida erit collatio, quia volũtariè ſuſcepit beneficium,quod ſcit,ſimoniacè ſibi,efficacitèr nõ contradicenti,neq. impedienti eſſe collatum,in quo ſentio ex parte cum *Soario*.

21 Quod ſi merè ignorantèr ſe habuiſſet electus, quamuis improbabile non ſit, eius electionem non eſſe irritam,ſed irritandam Auctore *Nauar. conſil.95.& in antiquis conſil.60.de ſimonia, & Vgolino tab.4.cap.6. Felin.cap.inſinuatum, de ſimon.num.6. Gomez regul.de triennali, q.12.§.& iſta,*citante Rotæ deciſionem in medio,tametſi contrarium in principio indicare videatur, vt *Conarr.* qui tandem hanc ſententiam dicit veriorem, probatur etiam ex *Sanchez conſiliorum lib.2.cap.3.dub.16.nu.15.* docente collationem factam huic ignoranti eſſe validam,eumq. verũ acquirere titulum, licet teneatur renunciare, cum ſciuerit ſimoniam,probabilius tamen iudico,atq. abſolutè cũ *Soar. mox citando, Panorm. cap.penult.de elect.nu.2.Henriq.lib.14.de irregul. cap.6.nu.7.& Comm.lit.O. & lib.13.de excomm. cap.37.nu.5.* apud quos alij,eſſe irritam,non iure naturali diuino,ſed eccleſiaſtico.Moueor ad primam partem aſſerendam,quod etſi aſſertum à *D.Thom.1.2.q.100.art 6.ad tertium,* verum ſit, aliquando ſcilicet ex iniuſta quaſi detentione obligationem manare reſtituendi beneficij, quod quidem ab Adminiſtratore vendi nõ poterat, contra voluntatem Domini, naturamq. ipſiuſmet beneficij, vt præcedenti cap.num.12. ac deinceps proſequuti ſumus, illud tamen cõtendimus,hoc beneficium venditum non eſſe huic ignoranti, à quo neq. ſimoniacè acceptum eſt,neq. retentum; & ratio eſt,quia venditio cũ ſit pactio mercis pro pretio,ex *l.1.ff de contrah. empt.* ad eam tria neceſſariò requiruntur,merx, pretium,& mutuus conſenſus: præterea cum ſimonia ſit, *ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum,ex gloſſa cap.quis ſtudet 1.quæſt.1.* communitèr a Doctoribus recepta. Hinc fit,vt electio Titij ignorantis ſolutionem, vel quamcumq. pecuniæ pactionem, non ſit emptio reſpectu Titij, ideſt, pactio pretij pro mercede, defectu conſenſus,& conſequentèr non ſit venditio facta ab eligente, ſecundum cœtera ſimoniaco,reſpectu dantis pecuniam, nõ verò reſpectu electi neſcientis,quod exemplo faciam clariùs; nam ſi quis adminiſtrator ex iuſtitia commutatiua, vel diſtributiua Titium aliqua mercede,ſeù præmio teneretur afficere,atq. iniuſtè in alium propenderet,ſi etiam pecunia ab amico Titij, hoc ignorantis, accepta tandem Titiũ ea mercede, vel premio donaret, eſſet nè iniuſtus reſpectu Titij? minimè quidem:at eſſet reſpectu amici,cui reſtituere teneretur pecuniam ob actionem venditam, ad quam ex officio ſaltem tenebatur: ſic à pari elector,de quo loquimur, eſſet quidem ſimoniacus vera venditione electionis, vt etiam ſimoniacus eſſet pecuniarũ ſolutor,ipſius emptione electionis,illudq. beneficium,vt ſubſtratum tali cõtractui abſolutè inualidè eſſet datum: at quatènus datum Titio neſcienti talem cõtractum ſimoniacum,& aliàs illud beneficium merenti, ſtando iuri naturæ eſſet ſanè validè datum, vtpotè non venditum Titio,ſed gratis conceſſum, neq. extra poteſtatem adminiſtrationis, vt ſic dandum Titio innocenti,ac merenti,licèt formalitèr, vt habitus ille actus electionis obnoxius venditioni, atq. emptioni tertiæ perſonæ, videatur inualidus. Idemq. dixerim, ſtando etiam iuri naturæ de eodem dato ſcienti, & efficacitèr contradicenti, vt paulò ante dicebam, & eſt caſus ſiuè *Diu. Thom. cit. ſiuè cap.ſicut il ſecondo.de ſim.* cuius ratio fauet huic noſtræ doctrinæ, ibi, *Alioquin contingeret,* ait textus, *quod alicuius factum inſidias inimico parantis ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret, & ſic aliquis de fraude ſua commodum reportaret,* adiuncta *gloſ. verb. damnoſum*. Nec debuit alius alterius odio pregrauari *C.de inoffic.teſtam.ſi quis verò,§ legis autem.* Scio *Couarr.reg.peccatum 2.par.§.8.num.7.& 8.* id negare, verum immeritò Hinc autem ſequitur, neq. in conſcientia teneri illud beneficium, aut fructus renunciare naturæ, diuinoq. iure ſpectato; quia tamen re vera beneficium hoc ab adminiſtratore, electore, collatore, vel alio quouis ſimoniacè datum eſt, contra voluntatẽ, Dominiq. præſcriptum,cuius Eccleſiarum Prælati,vel alij,vt probè *D. Thom. 2.2.q.100.art.6. in corpore,* ſunt diſpenſatores, idcircò licet iure naturali defendi poſſit,quod paulò ante dixerã, canonico tamen iure, meritò factum eſt, vt ſic huiuſmodi collatio irrita abſolutè loquendo,tũ

F quia

quia vbi ſciuerit, priùs ignorans, ſimoniam interceſſiſſe, tenetur illicò ſe beneficio abdicare, non expectata ſententia, per *cap. ex inſinuatione de ſimon. adiuncta gloſſa, ver. reſignaſti. ex cit. cap. ſicut tuis eod. cap. cuicumq. 1. q. 1. per ea poſtquam illos omninò dimiſerit*: docentq. communitèr Doctores, quos citat, & ſequitur *Soarius lib. 4. de ſimonia cap. 57. nu. 35.* neq. aſſeri poteſt, validè ignoranti promoto fuiſſe collatum tale beneficium, quo poſteà detecto ſimoniæ vitio, priuatus cenſetur: tùm quia ſine textu id diceretur: tùm quia difficiliùs expoliatur, quis adepto beneficio, quàm non donetur. Secundò probatur ex reſtitutione fructuum extantium; tertiò ex diſpenſatione, qua indigeret ad idem iterum habendum beneficium, fauet *cap. nobis, de ſimon.* dicens, hanc collationem eſſe penitus reprobandam per Tẽ penitus apud *Corſet. in ſingularibus, ver. penitus, glo. l. ſi qui Aduocatorum, C. de poſtul. verſ. arceantur*, quas proſequitur rationes *Soarius n. 36. & 37. contrariaq. ſoluit momenta, n. 28. vide Sanchez conſ. lib. 2. c. 3. dub. 116.*

23 Hæc tamen reſtringitur doctrina ex *cap. ſicut tuis, il ſecondo, de ſimonia, & D. Thom. cit. ad 3. reſpondente*; ſi data eſſet pecunia in odium electi, vel eligendi neſcientis; nam tunc ratio poſtular', nè ſinat Eccleſia innocentẽ pati oſtiũque obſtruat humanæ malitiæ, ad validas etiam virtuoſorum virorum electiones labefactandas.

24 Circumſcribitur etiam generalis doctrina tradita per diſcrimen, quod eſt inter hũc ignorantem, & eum, qui ſcientèr beneficium accepit, quod in ignorantem, ac bona fide illud poſſidentem, per triennium, actio non poſſit admitti, neq. lis moueri, per *reg. Cancellaria de triennali poſſeſſ.* cuius fauore ſcienter ingreſſus minimè gaudet, vt videre eſt apud *Ludouic. Lopez q. 12. in hanc reg.* Quæ omnia etiam locum haberent ſi ignorantibus electore, ſeù collatore, electoq. ſeù promoto, ſimonia à ſolo committeretur mediatore, vt docet *Soar. n. 40.*

25 Deinde ſi ignorans ſimoniam, in eam tamen ob ſuſpicionem, dubium, vel ad cautelam electus ſerijs ageret verbis, ac proteſtatus fuerit, licet ſimonia interceſſerit, ſimoniacus tamen nõ erit, neq. eius inualida electio, vt definitur in *cap. ſicut, il ſecondo* ſępè citato, & patet à fortiori ex ſupradictis, ac docetur à *Soario n. 30.*

26 Tandem ſi quis expers eſt ſimoniæ à tertio quopiam commiſſæ, eo inconſulto, ſoluente pecuniam, eam poſteà reſtituat, antequam beneficium obtineat, in eam conſenſiſſe, atq. influxũ videtur præbere in conſummationem ſimoniæ, beneficium adeundo ſimoniacè procuratum, non obſtante contradictione, prius ab ipſomet habita, quam reuocare cenſeretur, qua cooperatione redderetur nulla electio, ſaltem per retrotractionem, non ſecus, ac ſi non contradixiſſet, quod inſinuatur in *cap. per ea verba, à quo poſtmodum non receſſiſti.*

27 Quod ſi poſt obtentum beneficium ſoluerit huiuſmodi electus pecuniam à tertia perſona ſimoniaca eo inſcio priùs data, bifariam poterit ſe habere, nam vel id præſtitit abſq. animo conſentiendi, vel approbandi ſimoniam, ſed ex liberalitate, nè detrimentum ſubiret amicus, & in hoc caſu, neq. intrinſecè, neq. extrinſecè, nulloq. pacto ſimoniam contrahet; qua ratione ſentio cum *glo. in cit. cap. & cum Abbate ibi, ac Nauarr. in ſimili idem docente conſil. 10. de ſimonia, nec non Soar. n. 31.* vel ſoluit factum approbando, & tunc ſimonia inficeretur, quam habẽs velut obiectum ẽt moueretur ad pecuniæ ſolutionem, atq. recompenſationem, eſto cauſa dici non poſſit ſimoniæ iam patratæ: ac penès hanc hanc noſtram ſententiam explicamus *cap. cum quis, de ſent. excomm. in 6.* conſentientem verò poſt huiuſmodi electionem non ipſo facto priuari, ſed priuandum eſſe beneficio, docet *Soar. num. 32.*

28 Infertur duodecimò, Papam ẽt ſimoniacum ſubire cenſuras, pœnaſq. non poſſe, cõtra ſimoniacum iure eccleſiaſtico impoſitas, ꝙ conſenſu DD. firmatũ eſt; quia Sũmus Princeps, vt eſt Põtifex, quoad vim coactiuã ꝑ pœnas, proprijs, vel ſimilibus non eſt ſubiectus legibus, ſiquidem illatio pœnæ, cum ſit coactio, actuſq. ſuperioris, qui vt probè *Caietan. 1. 2. q. 96. art. 5.* inferiores tantum reſpicit, minimè põt circa ſeipſum verſari, nã nemo ſibi ipſi inferior, vel ſuperior eſt.

29 Infertur decimotertiò, eum, qui ſimoniacè cũ Papa contraheret, neq. has quidẽ pœnas incurrere, ſic *Sotus lib. 9. de iuſt. q. 5. art. 2.* cuius tamen exemplum non placet, vẽditionis nimirum Sacerdotij, quæ contra ius diuinum eſt, cum qua vt ſic connexionẽ non habent cẽſuræ, ni contra ius ẽt eccleſiaſticum ſpectetur *Silueſt. ver. ſimonia, q. 4. Paludan. diſt. 25. q. 4. art. 1. concl. 3. Couar. ad reg. peccatum punct. 2. § 8. n. 9. Leſſius de ſimonia cap. 35. dub. 5. n. 32.* & ratio eſt, quia videtur priuilegio Principis à pœna immunis ille, cum quo Papa contrahere vult, & ſanè conſentaneũ rationi non eſſet, quem ad aliquod opus inui-
30 tat Princeps, pro eo punire. Vt neq. excommunicationem latam ab Epiſcopo in ludum aleæ incurreret is, qui cum eodem luderet. Cenſuras autem in ſimoniacos impoſitas inferiùs expendemus *lib. 6. diſp. 24. c. 1. & 4.*

31 Infertur decimoquartò, Papam peccatum contrahere poſſe ſimoniæ iure naturali diuino prohibitæ, cum non ſecus, ac alij huic ſubiectus ſit iuri, quemadmodũ iudicauimus *ſuperiori cap. num. 13. atq. ex Nauarr. cæteriſq. exploratum eſt Auctorib. apud Sot. lib. 9. de iuſt. q. 5. in extremo ad 2. arg. Leſſium cit.* Sic ſi Sacramenta pretio vendita miniſtraret, vel aliud quidpiam ſpirituale, eoq. grauiùs etiam ratione ſcandali, quo eius dignitas cæterarum in Eccleſia eſt maxima.

32 Infertur decimoquintò, Pontificem Maxim. etiam peccare per ſimoniam poſſe iure canonico prohibitam, ſi pro officijs pecuniam exigat, eccleſiaſtico iure vendi prohibitis; vel beneficijs, niſi rationabilis cauſa ſubſit iuxtà quẽ ſenſum *ſuperiori cap. nu. 15. ac deinceps*, ſolum Pontificem vendere huiuſmodi beneficia, tanquam ius ad fructus materialitèr accepta, dixi: ſic expreſsè *Leſſius cit. dub. 5. num. 33.* & nuper legi in *opuſcul. Tom. Sanchez lib. 2. cap. 3. dub. 3. num. 2.* quicquid in contrarium iudicent *Sotus paulò ante allegatus, & Syluester apud eumdem Leſſium.* Ratio autem manifeſtè deducitur ex communi,

muni, ac receptiſſima ſententia tùm Theologorum, tùm Canoniſtarum, *S. Thomæ* 1.2. *q.*96. *art.*5. *Caietani, & Conradi ipſiuſmet Soti lib.* 1. *de iuſtitia, quæſt.*96. *art.*7. *Antonini* 1. *part. tit.*17. *§.* 5. *Franciſci Victoriæ in relect. de poteſtate ciuili, num.*21. *Vaſquez* 1.2. *diſput.*187. *aliorumque Recentiorum*, qui omnes docent, Summum Principem, vt eſt Papa, poteſtatem habentem condendi leges, ad earum obſeruantiam, quoad vim obligari dirigentem, nec minus eis parere, quàm cœteri, nec minus peccare eas tranſgrediendo, *ex cap. cum omnibus de conſtitut. & cap. iuſtum eſt diſtinct.* 9. *ex l.* 1. *ff. quod quiſque iuris in alterum ſtatuerit, & l. digna, C. de legibus, atque, Inſtituta, quibus modis teſtamentum infirmetur ad finem, ex l. imperfecto, C. de teſtamentis, & l. cum multa, C. de bonis, quæ liberis, &c. & communitèr docent iuris Conſulti in locis citatis*. Quòd eadem profectò lege naturali, qua membra parere capiti, ſubditique tenentur præſtò eſſe ſuperiori, caput etiam conformari membris, ac ſuperior inferioribus obligatur; cum vtrumque non ſeruare in maximam cederet Reipublicæ perniciem. Quamobrem non hæc oritur obligatio Principis ex propria ipſius poteſtate, ac voluntate, quòd nullus neque ſibi ſuperior eſt, neque ſe ſuo poteſt obſtringere præcepto, ſed ex ipſâ rerum natura, conditione, videlicet capitis, ac membrorum, in hiſce conuenientium, nec diuerſorum, & Principis, ac Reipublicæ, quam ius naturale explicat; ex quo Princeps, licet ſupremus, eximere ſe non poteſt, neque in eo directè diſpenſate; con-
34 tra quod ſi fecerit, profectò peccabit; at diſtincto modo, ac ſubditus, qui ſicut ex affectu obedientiæ legem ſeruare humanam poteſt, ità ex contrario peccare: ſecus Princeps, quia nullum agnoſcit ſuperiorem, vt probè *Vaſquez num.*20. Peccabit igitur Princeps pro ratione materiæ legis, ni ieiunet, ex. gratia, tempore Quadrageſimæ contra temperantiam, vel abſtinentiam: ni diem feſtum ſeruet contra Religionem: & ſi beneficium vendat modo, quo non poteſt, ſimonia; eſt enim generalis illa obligatio ſe ſubditis conformandi, quæ ſecundum variam coarctatur materiam.

36 Scio, neque inficior, aliquas poſſe condere leges Principem alligantes tantum populos, cum aliquid præciperet, quod eum ſeruare dedeceret, aut contra, aut præter illius eſſet dignitatem, ac munus: vt cum prohibeat vſum armorum ipſius officio debitum ex *Romanorum* 1.13. *Non enim ſine cauſa gladium portat*; vel ſericas interdicat veſtes; non enim decet Principem vti plebeio indumento: De his itaque legibus non loquimur, ſed de alijs, pleriſque, quæ materiam habet Principi conuenientem.

CAPVT SEXTVM.

Num Papa, vel Princeps alius Supremus in propria, vel humana poſſit diſpenſare lege.

SVMMA.

*Poteſt ſucceſſor Princeps, Prædeceſſorum leges abrogare, n.*1.

*Neq. poteſt impediri facultas ius derogandi canonicum, quam habet Papa per Concilium, ſuprà quod ipſe eſt, n.*2.

*A non ſublata, ſed vigente lege humana non poteſt pro arbitratu ſummus immediatè ſe eripere Princeps, n.*3. *&* 9.

E rationabili cauſa in propria, vel æqualis Principis lege, l. Princeps Summus, *ac Papa validè, liciteq. poteſt diſpenſare, n.*4.

*Abſque rationabili tamen cauſa docent nonnulli, Principem validè diſpenſare, ſubditum tamen ea vtentem diſpenſatione valida, peccaturum, num.*5.

*Aliorum opinio aſſerens peccaturum quidem Principem diſpenſantem in propria lege ſine cauſa validè tamen id præſtiturum, eaque diſpenſatione licitè, ac validè vti poſſe ſubditū, num.*6.

*Alia ſententia docens inualidè, atq. illicitè, tùm Principem in propria lege abſq. cauſa diſpenſare, tùm eum, cum quo diſpenſatum eſt, ea diſpenſatione frui, n.*7.

*Auctoris de hac quæſtione ſententia, nu.*8.

*Non poteſt Pontifex, aut Summus alius Princeps licitè ſiuè de potentia ordinaria, ſiuè abſoluta ſecum, vel cum alio abſq. rationabili cauſa diſpenſare, & conſequentèr, neq. Papa in hac canonica ſimonia, n.*9 *&* 3.

*Tametſi contraria opinio ab extrinſeco probabilis etiam ſit, n.*10.

*Peccatum, quo Princeps abſq. rationabili cauſa diſpenſans, peccat eſt graue, vel leue, eiuſdemq. ſpeciei pro ratione materiæ legis diſpenſatæ, n.*11. *&* 20.

*Eadem culpæ grauitate, ac Princeps diſpenſans abſq cauſa ſe inficit acceptans, vel petens eam diſpenſationem, ad quam iuſtam deeſſe cauſam nouerit, n.*12.

*De potentia ordinaria, neq. validè, neq. licitè diſpenſare poteſt Princeps in propria lege, ſine rationabili cauſa, n.*13.

*De abſoluta potentia validè poteſt Summus Princeps in iure humano ſine legitima cauſa diſpenſare, n.*14.

Neque Princeps ſecum, vel cum ſubdito validè diſpenſans abſque cauſa, neque ipſe ſubditus peccat in vſu huiuſmodi diſpenſatione de po-

tentiæ abſoluta conceſſa, n. 15.

Peccabunt tamen & Princeps, & ſubditus in vſu diſpenſationis abſq. cauſa conceſſa de potentia ordinaria, n. 16.

Plerumque Principi diſpenſanti vſui eſt ordinaria potentia, neque abſoluta, ni de plenitudine poteſtatis, vel aliàs ſignificet ſe facturum, nu. 17. & 18.

Quanam poteſtas abſoluta ſpectet ad tyrannidem nu. 18.

Papa non præſumitur vti plenitudine poteſtatis, num. 19.

Species peccati, quod committit vtens diſpenſatione data ſine cauſa, ſecundum Caietan. *eſt contra ius naturale*, n. 20.

Reijcitur Caietanus, *atque aſſeritur peccatum illud ſpectare ad materiam legis, quæ diſpenſatur*, n. 21.

Rationes generales malitiæ certam non dant malitiam, niſi ſpecialitèr ſint volitæ, n. 22.

Non peccat nouo peccato veniali Princeps, vel ſubditus vtens diſpenſatione valida abſq. cauſa conceſſa, n. 23.

Peccatum, quo quis peccare falsò dicitur, valida vtens diſpenſatione, perperam aſſeritur eſſe ſingularitatis, & inſolentiæ, n. 24.

Diſpenſatio abſq. cauſa in ſimonia eccleſiaſtica ex ſe eſt peccatum mortale contra Religionem, vt eſt eius vſus illicitus, n. 25.

Quæ ſit dicenda cauſa legitima diſpenſationis, & num ſatis ſit, vt talis cognita ſit bona fide à Principe, n. 26 & 27.

Num aliquando ſit neceſſaria talis diſpenſatio, num. 28.

Quod diximus de diſpenſatione Summi Principis quoad effectus futuros, dictum volumus de eadem quoad effectus præteritos, n. 29.

VT extra noſtrum eſſet inſtitutũ, quæſtionem propoſitam, in qua deſudarunt DD. ingenia, ex profeſſo, & cunctantèr expendere, ità ſanè hiarum iaceret liber, ſi omninò prætermitteret ea, quæ & difficiles explicatus habent, & ſcitu dignos, & ad eam, quam diſputamus quæſtionem, magis elucidandã ſimoniæ rectæ electioni contrariæ maximè faciunt. Breui, ac perpaucis itaq. non differẽdo, ſed ſenſum proprium potiùs exprimendo agam.

1 Supponendum primò legem humanam per abrogationem, vel derogationem auferri poſſe etiam à Principe ſucceſſore, neq. impediri à legiſlatore, cuius poteſtati parem habet ſucceſſor ex communi ſententia, tùm *Ariſtoteles 2. polit. cap. 6. tùm D. Auguſtini lib. 1. de libero arbitrio, cap. 6 tùm D. Thom. 1. 2. quæſt. 97. art. 1 & 2. cum quibus Philoſophi, ac Theologi, nec non Canoniſtæ, apud Couarr. cap. Alma mater 2. part. ſub initio.*

2 Neq. à Concilio generali Papæ poteſtate impediri poſſe, vel circumſcribi quippè qui eſt ſupra illud, vt conſenſu Theologorum conſtat cũ *Angelico 2. 2. q. 1. art. 10.* quicquid in contrariũ afferat *Victoria in relect. de auctorit. Pontificis.* Ratio eſt, quòd vtilitatem reſpicere debet cõmunem lex, cui, mutatis circumſtantijs, obeſſe potiùs poſſet, quàm prodeſſe. Supponenda præterea eſt diſpenſationis definitio ex *tom. 1. lib. 2. diſput. 1. cap. 1. num. 13.* Quæ cum ità ſe habeant.

3 Dicendum primò. A non ſublata lege humana, ſed vigente, non poſſe Principem Summum, neq. Pontificem immediatè ſe ad libitum eripere; ſiquidem, qua tenetur ad eius obſeruãtiam, obligatio non ex ea manat, ſed ex iure naturali, in quòd immediatè diſpenſatio nõ cadit, præſertim ab homine, vt *tom. 1. lib. 2. diſput. 1.* luculentèr diſputatum eſt, atq. expreſsè de re noſtra ſimoniacæ venditionis tradit *Leſſ. de ſimon. c. 35. dub. 5. nu. 23.*

4 Quòd ſi Princeps diſpenſare, vel ſecum contendat, vel cum alijs in propria lege, vel alia humana à maioribus ſancita, variæ ſunt ſententiæ. Et quidem omnes Auctores cum cauſa id licitè, ac validè fieri tradunt, cùm eius ſit tollere legem, ſiuè adæquatè, atq. abſolutè, ſiuè inadæquatè, & reſpectu nonnullius, cuius eſt con-

5 dere. Sine rationabili verò cauſa Alij docent, tũ Principem in lege diſpenſantem, reſpiciẽte cõmunitatem peccaturum, tùm etiam ea diſpenſatione vtentem, & ſi actus validus futurus ſit, ità *Couarr. 2. par. de matrimonio cap. 6. §. 9. ac deinceps.*

6 Alij, vt *Sotus lib. 1. de iuſt. q. 7. art. 3.* aiunt peccare quidem Principem abſq. cauſa diſpenſantem, licitè tamen, & validè fieri actum ab eo, cũ quo diſpenſatum eſt.

7 Demùm Alij, vt *Fortunius Garzia in l. gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de liberis, & poſthumis, col. 135. Bernardus, Hippolytus, Iaſon, & alij apud Couarr. cit. §. 9. num. 8. quampluresq. Recentiores Theologi apud Vaſq. t. 2. diſput. 178. cap. 4. num. 23. & 34.* quibus ille maximè fauet, docent, tùm inualidè, tùm illicitè hanc haberi diſpenſationem a Principe, qua illicitè, atq. inualidè etiam diſpenſatus vtetur.

8 Mihi verò conſtantèr iuxtà propria principia, *primò iacta, tomo lib. 1. diſp. 1. cap. 4.* vt explorata habenda eſt duplex in Papa poteſtas ibi

9 tradita *num. 5.* ordinaria, atq. abſoluta. Deindè non poſſe licitè dicendum eſt, de quacumq. potentia, Pontificem diſpenſare, neq. ſecum, neq. cum alijs abſq. legitima cauſa in iure humano pontificio, & conſequentèr neq. in hoc venditionis, vel alienationis ſimoniacæ per ſimoniam Eccleſiaſticam. Quæ quidem ſententia antiquiſſima eſt, tùm Theologorum conſenſu comprobata, vt videre eſt apud *D. Thomam 1. 2. q. 97 art. 4. Caietan. ſumm. verbo diſpenſatio, Vaſquez 1. 2. diſput. 177. cap. 3. & 4. & Sanchez lib. 8. de matrim. diſput. 18.* tùm *Vtriuſq; iuris peritorum, Fortun. Garzia in l. Gallus, §. & quid ſit tantum, ff. de lib. & poſthumis, Couarr. 2. par. de matrim. cap. 6. §. 9. num. 8.* Ratio eſt, quia vt *ſuperiori cap. à num. 13.* probauimus, lege profectò naturali, tenetur Princeps exequi legem iure humano, ſubditis impoſitam; ergò non poteſt ad libitum abſq. cauſa rationabili à tali ſe obligatione eximere, quo enim poſſet pacto teneri quis lege, contra quã abſq. cauſa, vt libet, valeret facere? quod vberiùs proſequuti ſumus *tom. 1. lib. 2. diſp. 1.*

10 *num. 9.* Non tamen inficior contrariam ſenten-

tiam

Digitized by Google

tiam eſſe ab extrinſeco probabilem, quam defendunt *gloſ. l. legati 4. in fine, ff. de pœnis, Bart. ibi nu. 4. & communitèr Canoniſtæ apud Mandoſium in praxi ſignaturæ, ver. diſpenſatio, & Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 5. caſu 421. n. 19.*

11 Dicendum prætereà eſt, tale peccatum, vel mortale, vel veniale eſſe, eiuſq. ſpeciei, ac materiæ legis, in qua diſpenſatur; penès quem ſensũ ſubſcribo *Caietano ſumma verbo diſpenſatio ſub initio, ibi Armilla num. 13. Couarru. 4. decret. 2. p. cap. 6. §. 9. num. 7. Petrus de Ledeſma ſumma ſacramentorum, vbi de matrim. cap. 27. poſt 4. concl. dub. 1. Manuel 1. tom. ſumm. in 2. edit. cap. 196. & alij.* Ratio eſt, quia vt mox luculentiùs declarabimus, & ſuprà paucis indicauimus, naturalis obligatio, qua deuincitur ſiuè Princeps ſe conformandi corpori, ſiuè ſubditus, vt membrum alteri membro; vniuerſalis eſt, atq. ad hanc huius legis materiam per ipſammet legem determinata, ideoq. parit non aliam, quàm eiuſdem ſpecialis legis obligationem, nõ ſecus, ac generales circumſtantiæ, ſeù rationes peccatorum, vel malitiæ, aut inobedientiæ, quæ iuxtà talem materiam præceptam, neq. aliud inducit debitum. Quod de communi conſenſu Doctorum eſt, & miror non aduertiſſe Auctores laudatos à *Sancio lib. 8. de matr. diſp. 18. nu. 7. & Leſſio cit.* qui cùm quam docuimus doctrinam amplexus fuerit, deindè *ad fin. cap.* hoc peccatum eſſe veniale, ſuaptè natura, minus cohęrenter, exponit; quoniam ex alia Princeps non tenetur obligatione, quàm iuris naturalis, ſe conformandi ſubditis, quod non videtur tanti momenti, vt ſatis ſit ad mortale: idemq. docet *Sanch. citatus.* verũ quàm falſum hoc ſit, mox exponam.

12 Tertio loco aſſerendum eſt, eadem grauitate culpæ infici petentem diſpenſationem, cuius iuſtam deficere cauſam noſcit, qua inficitur ipſe diſpenſans: idemq. dico de acceptante diſpenſationem abſq. cauſa conceſſam, licet non petierit; ità *Sanchez loco laudato, num. 8.* quia, vel cooperantur, vel conſentiunt hi peccatis concedentis, aut diſpenſantis, ni iuxtà excuſentur ignorantia. An verò vſus illius diſpenſationis pernicioſus ſit, mox dicam.

13 Quartò aio, de potentia ordinaria, Pontificẽ neque licitè, vt dictum eſt, neq. validè diſpenſare poſſe in iure canonico abſq. cauſa rationabili, quo pacto tertiæ ſubſcribo ſententiæ. Ducor ad hoc, quia ſi de potentia poſſet ordinaria caput ſe non conformare corpori, ac membris; nec vnum membrum alteri ſe coaptare, quomodo amabo te Lector, dici poſſet ea teneri lege, quam ad libitum non ſeruaret? Igitur ſi non valet, ex poteſtate ſaltem ordinaria ſe ad libitũ eximere non poterit, neq. ſecum, vel quouis cũ alio validè diſpenſare; alioquin ſequeretur teneri, atq. eadem lege non teneri: teneri, vt probatum eſt; non teneri, cum perindè ſe habeat ad libitum poſſe eam non ſeruare legem, ad talem contractam materiam, ac non teneri: fauet tùm *Vaſq. citatus, n. 24. tùm Sanch. lib. 2. de matr. diſp. 15. n. 3.* vbi potentiam Principis ordinariam exponit.

14 Quintò ſentio, de abſoluta potentia, licèt illicitè, validè tamen poſſe diſpenſare in propria, vel prædeceſſorum lege humana ſummos Principes, Summumq. Pontificem; quo ſenſu eorum Theologorum ſententiæ dò manum, qui aſſerunt, poſſe validè Principem diſpenſare in propria, vel maiorum lege: inter quos ſunt *Vaſq. laudatus num. 33. ad finem, & Sanchez tùm loco modo citato, tùm lib. 8. de matr. diſp. 17. nu. 14. ac alij citati num. 19. à fortiori.* Ratio autem eſt, & quia eſto teneatur iure naturali diuino Princeps ſe conformare Reipublicæ, vt caput membris, ac præſtare, vt vnum membrum alijs ſe coaptet, & vt lex, quæ natura ſua vniuerſalis eſt, ad omnes ęquè pateat, in quo iure immediatè diſpenſare minimè poteſt; neq. de potentia ordinaria ſine cauſa eius fundamentum, ſeù ſubſtratum, legem nempè humanam, mutare; poteſt tamen de abſoluta potentia hoc ipſum fundamentum, ſuppoſitum à iure naturali moderari, coarctare, labefactare, atq. omninò euertere, etiam abſq; cauſa, cùm lex ſit ab eius voluntate, vt ſic pendens; nec ſecus id poteſt, ac Dominus prodigens bona, quorum verum tráſfert dominium, quamuis prodigendo delinquat: & quia illius eſt tollere legem, cuius eſt condere, vt dixi ſuprà, & alijs hoc idem conficitur argumentis, quæ proſequitur *Sotus lib. 1. de iuſt. quæſt. 7. art. 3. & Sanchez laudatus.* Quod autem diximus *tom. 1. lib. 2. diſput. 5. num. 7. & 8.* hoc pacto intelligendum eſt, vbi nonnullæ in contrarium rationes ſoluimus. Prætereà meum lectorem remitto ad eiuſdem *diſputat. capit. 5. num. 12.*

15 Hinc dico ſextò in hac ſententia, ſi de potẽtia abſoluta Princeps diſpenſet, etiam abſque cauſa validè diſpenſare, & conſequentèr, neq. ipſum Principem, neq. ſubditum illicitè vſuri tali valida diſpenſatione, ſic *Sotus cit. Recentioreſq. Thomiſtæ, & explicat probè Vaſq. laudatus num. 21.* cum obligationem obſeruandi illam legem diſpenſatio ſubſtulerit: quòd minimè aduertit *Couarr.* aſſerens hunc peccare ſubditum. Quamobrem deliquit quidem Princeps diſpenſans abſq. cauſa, habita tamen diſpenſatione, & ſanè validè in eius vſu non intercedet peccatũ, non quia diſpenſatum ſit immediatè in iure naturali obligante ad conformationem capitis cũ membris, & Principis cum Republica, ſed quia diſpenſatum eſt in iure humano; & ſicut ſubditus etiam ſi peccauerit petens, vel acceptans diſpenſationem, abſq. cauſa conceſſam de potentia abſoluta, non peccat tamen in vſu eius diſpenſationis validę; ſic ſimilitèr Princeps eſto peccauerit in ipſo actu diſpenſationis abſque cauſa, non tamen deinceps in eiuſdem validæ vſu, & quemadmodum ſi legem penitus aboleret Princeps, in eam, neq. ab eo, neq. à ſubdito peccaretur; ità cum inadæquatè eandem aboleuit reſpectu ſui, vel alicuius ſubditi: & deducitur ex *Ancharano cap. non eſt, in fine, de voto, & cap. cùm ad monaſterium, nu. 25. de ſtatu monacorum, Felin. cap. cùm ad audientiam, il ſecondo num. 4. de reſcript. Syluest. quæſt. 3. num. 5. verb. diſpenſatio, Nauar. ſumm. c. 12. n. 57.*

16 Demum aio peccaturum, & ſubditum, & Principem, ſi vtantur diſpenſatione, quam conceſſit hic abſq. cauſa, de potentia ordinaria,

quòd

Digitized by Google

quod diſpenſatio illa ex hac potentia inualida
eſt, vt diximus, & licet vtramq. hāc poteſtatem
Principi concedamus, non tamen vtraq. ſem-
per vtitur, ſed pro neceſſitate nonnunquam ēt
pro arbitrio. Adde potentiam ordinariam Prin-
17 cipi plerumq. vſui eſſe, neq. abſolutam, niſi cū
ſine cauſa diſpenſat, vel aliquid à ſua tantum
iuriſdictione pendens præſtat; quæ quidem po-
teſtas innoteſcit per clauſulam adhibitam *de*
plenitudine poteſtatis, vel aliam ſimilem, ſine
quibus neq. licitè, neq. validè dicendum eſt in
eiuſmodi legibus abſq. cauſa diſpenſare: colli-
go ex *Baldo l. 2. col. 7. verſ. item nota quod ſi Pa-*
pa, C. de ſeru & aqua, & in l. deſcripta, col. finali,
verſ. tertiò quærunt Doctores, C. de precib. Imper.
offic. cum ſit: Qui quidem, vt aduertit *Decius cap.*
quæ in Eccleſiarum, de conſt. num 98. dum con-
cedit poteſtatem Principi abſq. cauſa auferen-
di dominium alteri, exiſtenti in proprio terri-
torio, hoc ei concedit, dum id præſtat de pleni-
tudine poteſtatis, quæ nullis deuincta eſt iuris
18 regulis. Verum abſoluta, quam ſtatuimus in
Principe, potentia, dicimus, eum non vti, niſi cū
de plenitudine poteſtatis, vel alio ſimili modo
pronunciat aliquid facere; eum alioquin cen-
ſendus ſit ea ordinaria poteſtate facere, penès
quam requiritur cauſa, vt proſequitur *Decius*
19 *num. 103. ac deinceps.* Hinc Papa non præſumi-
tur vti plenitudine poteſtatis, vt colligitur ex
Innocentio cap. innotuit, de elect. Bald. in l. ſi teſtiū,
C. de teſtibus, Abbas in cap. ad hoc, Ludou Bou in
l. 1. §. nunciatio, col. 4. ff. de noui oper. nunc, & Fe-
linus in cap. 1. col. 8. circà finem de conſtitut. & in
cap. quæ in Eccleſiarum ſup. cit. col. 18. poſt princ.
conſt.
20 Qua verò ſpecie peccati ſe deuinciat, vel
Princeps, vel ſubditus inualida vtens diſpenſa-
tione, dubium eſt, ſuper indicatum; quòd ità
ſoluit *Caiet. quæſt. 96. art. 5. cui Recentiores non-*
nulli ſubſcribunt, vt primum doceat peccare
Principem diſpenſantem abſq. cauſa pro qua-
litate materiæ, vt ſuprà diximus; deindè huiuſ-
modi diſpenſatione poſitiui obligationem iu-
ris tolli, quippèquæ ab efficaci Principis pen-
debat volūtate. Quamobrem liber is cum quo
diſpenſatum eſt, remanet ab hac ſola obliga-
tione; verum altera deuincitur, legis videlicet
naturalis dictantis caput corpori conformare
ſe debere, & vnumquodq. membrum cęteris.
21 Verum enimverò tùm *Auctores ſupra citati,*
quos ſequitur Sanchez, tùm ipſe Caiet. non placēt.
Siquidem vbi obligationem ſupponimus legis
humanæ expunctam eſſe reſpectu eorum, qui-
bus cum diſpenſatum eſt, per validam diſpen-
ſationem, ſicut certò certius eſt in eam nō pec-
cari, cui robur amplius non eſt obligandi; eodē
etiam pacto exploratum erit, neq. quempiam
peccare contra ius naturale conformationis
capitis cum reliquo corporis, vel membri cum
membris, ſi cum eo diſpenſatum fuerit in lege
humana, penès quam illa coaptatio, ſeù confor-
matio deſiderabatur, nam vt doctè *Vaſq citatus*
num. 29. tunc obligandi vim habet lex natura-
lis ad conformationem habendam à capite cū
corpore, atq. à membro cum mēmbris, quando
humana conſtitutio, circa quam optatur illa
æquabilitas, viget, vireſq; retinet tùm circa
omnes, tùm circa illum eumdem diſpenſatione
exemptum; qui aliàs eadem lege teneretur; at
quando amiſit lex vires, per validam vtriq. di-
ſpenſationem, reſpectu huius defectus materiæ,
ceſſare quidem obligationem legis etiam natu-
ralis, æquabilitatem inter Principē, & Rempu-
blicam, ciueſq. inter ſe præcipientis; illa enim
congruentia proportionis capitis cum reliquo
corporis, & membri cum membris, ex lege de-
riuata naturali ad nullam ſanè ſpeciem peccati
potens eſt obligare, ni per certam aliquam pe-
culiarem legem (& iuxtà præſentem quæſtio-
nem) humanam ad certam ſimoniæ v. g. mate-
riam coarctetur: igitur ſi ſupponatur validè cū
aliquo diſpenſatum vtens diſpenſatione vali-
da, neq; contra legem peccabit naturalem, cu-
ius generalis obligatio per hanc ſpecialem hu-
manam ad hanc ſpecie, & numero materiam
22 determinatur. Hæc enim generalis obligatio
iuris naturalis ad inſtar ſe habet circumſtantiæ,
atq. rationis malitiæ, vt inobedientiæ, atq. in-
iuſtitiæ generaliter acceptarum, quæ non dant
ſpeciem actui, ni ſint expreſsè volitæ in ratione
obiecti; cum igitur peccatum certa debeat eſſe
in ſpecie, non poterit contra generalem, atque
vniuerſalem rationem, non valentem dare cer-
tam ſpeciem ea ſe committi, quin contra ſpe-
23 cialem fiat. Hinc patet, minus bene *Auctores,*
quos ſequitur Sanchez lib. 8. de matrim. diſput. 18.
num. 10. nouum aſſerentes peccatum veniale
in tranſgreſſione huiuſmodi legis naturalis, ſub
qua culpa veniali, tenebitur quis ſeruare rem
etiam grauem lege humana iàm validè diſpen-
ſatam, quæ culpa venialis erit contra ius natu-
ræ, & conſequentèr iuxtà factam ratiocinatio-
nem, ſpecie, quæ non erit facilis aſſignatu, ca-
24 rebit. Nec me præterit *Layman. lib. 1. tract. 4.*
num. 23. ad finem docens hoc peccatum venia-
le eſſe ſingularitatis, atq. inſolentiæ. Cœterùm
ſi inſolentia ſumatur pro inobediētia, *C. de Præ-*
tor. Prouinc. l. 2. & habetur hæc dictio extrà de
poſtul. Prælat. cap. 2. de ſupplend. neglig. Prælator.
cap. 2. de reſcript. cap. vlt. lib. 6. de offic. ord. cap. 1.
eo lib. in Clem. 3. & ibi per Ioannem Andr. & de
immun. Eccleſ. cap. 1. lib. 6. & C. de iur. deliber. l.
cum aliquis, & de exercitio tribun. l. 2. lib. 10 Erit
quidem de ea quæſtio, ac de inobedientia, de
qua dictum eſt; Singularitatis autem nomine
peccatum illud nuncupare, eſt ſenſus, ac nota
certè ſingularis. Confirmatur, quia ſicut iuris
naturalis obligatione tenentur ſubditi legibus
parere ſuperioris, ità ſuperior ſe cōformare ſub-
ditis, nec non ſubditi inter ſe ſe; ſed qui nō obe-
dit legi ieiunij, v. g. licet peccet contra abſtinē-
tiam, vel temperantiam peccato mortali, non
tamen altero ſe inficit peccato veniali inobe-
dientiæ, ſingularitatis, vel inſolentiæ; ergo Prin-
ceps non ſe aptans Reipublicæ, ſuiſq. ſubditis
in ieiunio, lege humana iniuncto, & membrum
in hoc eodem ieiunio ęquabilitatem non ſeruās
cum alijs membris, etiam ſi vel peccauerint, non
diſpenſati, peccato mortali contra abſtinentiā,
aut temperantiam; vel contra has virtutes non
peccauerint, validè diſpenſati, certè contra le-
gem naturalem per peccatum veniale non fa-
cient,

cient, ſpectans ac ſingularitatem, inſolentiam; aut aliam quocumq. alio nomine nuncupatam rationem malitiæ.

25 In noſtra autem materia diſpēſandi in ſimonia eccleſiaſtica peccatum fore mortale, abſq. rationabili cauſa, diſpenſare dixerim, ob ea, quæ *tom. 1. lib. 2. diſp. 5. cap. 1. nu. 9.* ſcripſi: neq. enim maiori premitur neceſſitate Reſpublica Chriſtiana, atque Eccleſia legitimis natos natalibus Prælatos habendi, quàm nō ſimoniacos, in quos meritò tot ſanciunt pœnas. Erit autem contra Religionem, ad quam ſpectat materiam, vt ſupra ſępè dixi.

26 Reliqui tamen illud mihi exponendum, quæ cauſa cenſenda ſit iuſta ad diſpenſationem in iure humano habendam à Summo Principe; Et quidem nō arridet *Menoch. de arbitr. iud. quæſt. caſu 421. nu. 11.* In Principis arbitrium diſpenſandi cauſas legitimas abſolutè referens, atq. immeritò citans *Siluestr.* pro ſua opinione, qui vt mox dicam, poſt multa allata capita, ex quibus deriuari iuſtitia cauſæ poſſit in prudentis viri iudicium, & non iudicis arbitrium, rem totam reijcit. Deindè primo loco Principi præſertim eccleſiaſtico diſpenſare volenti præ oculis habendam eſſe cenſeo doctrinam *Trid. ſeſſ. 25. cap. 18. de reform.* dicentis, *Sicut publicè expedit legis vinculum quandoq. relaxare, vt pleniùs euentibus cauſis, & neceſſitatibus, pro communi vtilitate, ſatis fiat; ſic frequentiùs legem ſoluere, exemploq. potiùs quàm certo perſonarum, rerumq. delectu petentibus indulgere, nil aliud eſt, quàm vnicuiq. ad leges tranſgrediēdas, aditum aperire, &c.* Quibus addit ex vrgenti, iuſtaq. ratione, maioriq. vtilitate, ſumma cum maturitate in ſacratiſſimis canonibus eſſe nonnunquam diſpenſandum. Ex quibus, quàm difficilis eſſe debeat ad diſpenſandum eccleſiaſticus Princeps deducitur. Prætereà nunquam diſpenſationem vſui eſſe debere contra commune bonum: Tertiò non ſemper deſiderari directè ſpectantem ad bonum commune cauſam, ſed ſatis eſſe indirectè, ac virtute, prout bonum partis in bonum redundat totius, ex *cap. requiritis 1. q. 7. §. niſi rigor.* deſumpto ex *epiſt. Leonis Papæ*, qui cauſas diſpenſandi ad rem noſtram ſimoniacam affert, quarum nonulla directè priuatum etiam reſpiciunt bonum, indirectè verò commune; quo pacto benigniori poſſumus interpretatione *D. Thomam* expendere *1. 2. q. 97. art. 4.* quem interpretatur *Sotus lib. 1. de iuſt. q. 7. art. 3. col. 4.* Addo cauſas diſpenſandi in Canonibus, ac decretis, quam diximus, ſimoniam prohibentibus, grauiſſimas eſſe debere; & licet poſſet occurrere iuſtæ diſpenſationis cauſa in vno, vel altero, ad hoc, vel illud beneficium; at in vniuerſum ferè nunquam occurrit, quod eſſet diſpenſatio circa generaliſſimum Eccleſiæ præceptum, ex cuius euerſione bonum Eccleſiæ regimen maximè labefactaretur: vt de ſimilibus diſpenſationibus rectè docent *Azor. lib. 13. inſtit. cap. 13. q. 5. & Sanch. lib. 8. de matrim. diſp. 8. mem. 3.* Deinum tanquam ad regulam vniuerſaliorem in prudentium virorum benè perpenſis circumſtantijs, rectum iudicium, res tota referenda eſt; quorum primus eſt Summus Pontifex Chriſti Vicarius, cuius intererit pro ſua dignitate, prudentia, ac ſapientia cauſas iudicare iuſtas diſpenſandi io ſimonia, eccleſiaſtico iure inducta: penès quem ſenſum non reſpuo ſuperiorem *Menochij* doctrinam ad Summum Pontificem hoc pacto contractam, ex *cap. Domino ſancto diſt. 50. & ſubſcribo Syluestr. verb. diſpenſatio, num. 3.* qui doctus homo, ac diligens ſeptē peculiares cauſas ad diſpēſandum iuſtas affert, ibique legendas, temporis videlicet, vtilitatis, qualitatis, perſonæ, meriti, & ſcientię, neceſſitatis, pietatis, rei euentus, ſcandali auitandi multitudinis.

27 Num autem eſto cauſa intercedat diſpēſandi, non tamen iuſta, ex ea valeat diſpenſatio, quæſtio videtur nullius difficultatis, quòd exploratum non valere videtur, cùm idem ſanè ſit cauſā non eſſe iuſtam moralitèr, ac non eſſe, cōſenſu Doctorum de diſpēſatione valida ex cauſa diſputantium, vnā tamen adhibita limitatione, niſi prudentèr, ac bona fide iudicaret Princeps diſpenſans cauſam eſſe iuſtam, cum re vera non ſit, vt deduco ex *Azorio lib. 7. inſt. c. 29. q. 6. de lege ieiunij diſputante, & ex Sanch. lib. 8. de matrim. diſp. 17. num. 8.* hoc idem docente de diſpenſatiooe inferioris in lege ſuperioris, quod à fortiori in lege propria, vel à pari ſancita probat, nec alius cenſendus eſt Eccleſiæ, ac Reipublicæ ſenſus ad ſcrupulos tollendos, & conſciētiæ quieti, bonoq. regimini Eccleſiaſtico conſulendum.

28 Poterunt autem adeò vrgentes eſſe cauſæ, vt neceſſaria, nedum licita huiuſmodi habenda ſit diſpenſatio ob ea, quæ *tom. 1. lib. 2. diſp. 3. cap. 1. nu. 15. & 16.* ſcripſimus.

29 Quod aūt dixi de diſpenſatione legis quoad effectus futuros, idem aio de Summo Principe, præſertim Papa, quoad effectus iure humano iam ſequutos, vti conſtat ex *Clem. 5. & glo. ver. pro infectis, Cardinali ibi, n. 6. Abb. cap. non debet in fine, de conſang. & affinit. Sanch. lib. 8. de matr. diſp. 7. nu. 4.*

CAPVT VLTIMVM.

Diluuntur rationes cap. 2. contra veram ſententiam relatæ.

S V M M A.

Vendibile non eſt beneficium Eccleſiaſticum, aut Epiſcopatus, & qua ratione id habet iure naturali, atq. eccleſiaſtico, n. 1.

Venditio granorum benedictorum eſt inualida, num. 2.

Simonia iure naturali diuino, minimè referenda eſt in ſolam extrinſecam Dei voluntatem, num. 3.

Per

Per ea verba Gratis accepiſtis, &c. non modus accidentalis, ſed ſubſtātialis præcipitur. ibid.

Per illa eadem verba non nouum præceptum diuinum, ſed naturale declaratum eſt, nu. 4.

Quid ſit vſura, quid mutuum, n. 5.

Mutuum dare per ſe conſideratū licitum eſt, ſpectans ad virtutem, ibid.

Triplex diſcrimen inter vſuram, & ſimoniam, ibid.

Mutuatarius ſoluendo vſuras non peccat: at electus acceptans, vel obtinens beneficium ſimoniacè collatum, ſemper ferè peccat, num. 6.

Lex ſimoniæ vtrumque obligat, vendentem, atque ementem rem ſacram, ſecus lex vſurarum, quæ mutuatarium vt ſic non obligat, ibid.

Secundum diſcrimen inter vſuram, & ſimoniam ex materia deſumptum, n. 7.

Tertium diſcrimen ex pleno mutuantis dominio ſuæ pecuniæ, quod non eſt diſtributori ad rem ſacram, cuius nullus mortalium eſt Dominus, ſed diſpenſator, n. 8.

Quomodo res aliàs arctiori titulo debita emi poſſit, nu. 9.

Legatarius rem purè legatam titulo oneroſo comparans legato cenſetur renunciaſſe, ibid.

Poteſt aliquod emi iniuſtè, dandum, v. g. Iudicis ſententia, quo dato tenetur emptor pretium ſoluere, n. 10.

Quomodo emptio rei propriæ poſſit eſſe valida, etſi abſolutè inualida cenſeatur, n. 11. & 12.

Ad dominium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur: fallit tamen hæc regula in legato rei certæ, cuius dominium ſtatim, acceptante hærede transfertur in legatarium, n. 13.

Legatum non dicitur oneratum ob difficilem exactionem ex malitia hæredi deriuatum, num. 14.

Res in genere legata ſi hæredis malitia perit, illi perit, n. 15.

Falſum eſt omnem electionem digni, omiſſo digniori eſſe validam, n. 16. remiſſiuè.

Affertur ratio, cur validè Sacramenta intercedēte ſimonia nulla ſit, n. 17.

Contractus ſimoniacus, & defectu materiæ ex ſe, & dominij, & auctoritate Eccleſiæ nullus eſt, num. 18.

DDifficultas ſoluendi ſextum argumentum ex primo abſurdo illatum, quod ſequeretur ex ſimonia mentali oriri obligationem reſtituendi, quēadmodum ex vſura, n. 19.

Reiicitur primus ſoluendi modus ſimoniam aſſerens conſumari in actu externo, non autem vſura, nu. 20.

Explicatur cap. conſuluit, de vſuris, n. 21.

Neq. animus ſolus, neq. externa quæcumq. ſolutio ſufficit ad reſtitutionem ex vſuris, num. 22.

Secunda ſolutio reſpuitur, maius aſſerens charitati vulnus, infligi ab vſura, quam à ſimonia, n. 23. & 24.

Solutio Abbatis aſſerentis in vſurariorum odium iniunctam eſſe reſtitutionem, ob vſuram etiam mentalem oſtenditur inſufficiens, n. 25. & 26.

Dilutio argumenti allata à Caiet. dicente mutuatarium inuitum vſuras ſoluere, ſecus beneficiatum, reiicitur, n. 27. & 28.

Et res ſpiritualis pretio accepta reſtituenda eſt ab occupante, & pretium à vendente, n. 29.

Sotus difficultate preſſus argumenti, Canonis ſenſum inuertit, n. 30.

Reſpuitur, n. 31.

Suum cuiq. pulchrum, & propriè quam cæterorū res magis arrident, ibid.

Non eſt concedenda Catholicis Auctoribus facultas inuertendi ſenſum ſacrorum Canonum, vel ob turpe, quod daretur hæreticis exemplum, nu. 32.

Arguitur falſitatis Sotus, quòd Canonem Quoniam, & Mandato de ſimonia dicat ex Concilio Conſtanſienſi deſumptum, n. 33.

Quomodo Conſtanſienſe Concilium incboatū fuerit, nu. 34.

Canon Quoniam, de ſimonia non à Gregor. IX. verum ab Innocentio III. proditus eſt, n. 35.

Quid ſit fraus, & quid nomen fraudolenti munuſculi intelligatur in cap. ſi quis 1. quæſt. 5. num. 36.

A Soto caſus ipſius textus falsò exponitur, n. 37.

Per clauſulam ſolum, quod à diſpoſitione textus excludatur, n. 38.

Particula, ſeù clauſula taxatiua ſolum, non ſemper correctionem operatur iuris, n. 39.

Proponitur explicandus text. cap. fin. de ſimonia n. 40. & 42.

Religio bifariam ſumi poteſt, n. 41.

Quod raró contingere ſolet, non eſt præſumendum eueniſſe, n. 42.

Textus declaratio ab Auctore allata n. 43.

Vſura, & ſimonia iure diuino prohibita pari paſſu procedunt, n. 44.

Vſura, & ſimonia iure eccleſiaſtico prohibita, eodem non ſe habent modo, n. 45.

Cur ſimoniacus per ſimoniam eccleſiaſticam, non intercedente pacto, ad reſtitutionē non teneatur ex cap. citato: at vſurarius etiam excluſo pacto, accepta pecunia teneatur, n. 46.

Quomodo abſq. ſimonia redimi poteſt impedimēti vexatio in ſpiritualibus, n. 47.

Etiam ante electionem, ſi vi impediaris, poteris eā auertere pecunia n. 48.

Ad ornatum malis artibus impedimentum à te etiam non electo ad beneficium remouere potes num. 49.

Ad proximi declarandas iniurias, quæ aliter propulſari non poſſunt, contra eius electionem, licet pecunia vti, n. 50.

Ad aduertendam electionem indigni, licet aurum dare, n. 51.

Etiam ad electionem vnius digni tantum exiſtentis, nu. 52.

Pluribus exiſtentibus dignis pro vno certo, non licet, ſed pro incerto licet, nè indignus eligatur, nummos offerre, ac dare, n. 53.

Soluitur vltimum argumentum de Summi Pontificis electione, n. 54.

Diuinæ prouidentiæ eſt vt ad electionem Pontificis oēs conditiones neceſſariæ reperiantur, n. 55.

Velut hæreticus, vel vt penè hæreticus puniendus eſſet negans hunc Pontificem verum eſſe Papam, n. 56.

1 QVas *cap. 2. è Soario* præſertim in noſtram ſententiam retulimus, rationes ſoluendæ ſunt. Primi igitur enthimematis antecedens negamus, non modò cùm alienatione rerum ſpiritualium eius, quod ſupra naturam eſt ſpirituale, ratio habetur, & quidem è ſingularum, ac ſimul omnium concurſu cauſarum, quemadmodum *cap. 4. à num. 1. ac deinceps* demonſtratum eſt; ſed etiam ſi in re ſacra, aut ſpirituali, eccleſiaſtico, ex gratia, beneficio, aliquod temporale ſpectetur, tanquam coniunctum ſpirituali, vt præbenda, vel ius ad fructus, competens ratione ſacri officij, de quo *cap. cit. nu. 14.* vbi quamuis *à num. 15. ac deinceps* dixerimus, poſſe ſolum Papam, materialitèr conſideratum vendere beneficium, non tamen vt fundatum in re ſpirituali, ſed abſolutè intendentem beneficium vendere, ſub formalitate rei temporalis non peccare in ius diuinum, ſed eccleſiaſticum, niſi ex iuſta cauſa diſpenſauerit, ſicut *cap. 2 à num. 2. ac deinceps* probatum eſt. Addo in foro externo, quemadmodum *cap. 4. num. 18.* indicaui, indiuiduam illa duo habere connexionem, titulum, & ius ad fructus, & reſignantem titulum, reſignare fructus per ſe cenſeri; atque excipientem titulum, cenſeri accepiſſe ius ad fructus illi coniunctum: nec non exigentem aliquid temporale pro iure fructuum habendum eſſe pro officio extorſiſſe. Vtq. proprius ad rem noſtram accedamus, electionem ad Epiſcopatum ſimoniacè habitam, tùm naturali, tùm eccleſiaſtico iure eſſe irritam, vt *cap. 3. num. 3. & integro cap. 4. & cap. 5. num. 7.* probauimus. Neq. nos ſemper talem electionem, vel quamcumq. aliam alienationem rei ſpiritualis ex naturali iure ſimoniacam eſſe docuimus, ſed vel quando ratione ſpiritualitatis, vel ſupranaturalitatis aliquid venditur, vel quando abſolutè alienatur, aut accipitur, ob neceſſariam connexionem inter temporale, ac ſpirituale, ex quibus beneficium v.g. conflatur, ità ſcripſimus

2 locis ſuprà citatis præcipuè *cap. 5. num. 13.* Ad confirmationem reſpondeo venditionem granorum benedictorum, vel benedictorum habitam, omni iure eſſe inualidam, quemadmodum demonſtrauimus locis citatis *cap præſertim 5. n. 12.* rationemq. inuoluere aliquo pacto iniuſtitiæ, cum inuito Domino, res ſpiritualis temporali cum fæce commutetur.

3 Secundum *Soarij* argumentum etiam ruit: negamus enim ad ſolam extrinſecam Dei voluntatem rem omnem deferendam eſſe; quippè rei ſpiritualis per temporalem, ſimoniaca alienatio nulla eſt, tùm defectu materiæ, vt *cap. 4. num. 2.* oſtendimus, tùm formæ, nimirum conſenſus, tùm finis, ad quem à Deo conceſſa ſunt, quemadmodum *num. 3. & 4.* confecimus, & quamuis vt à *num. 4. ac deinceps* vidimus, à Deo hæc data ſint, eo tamen præſtita ſunt fine, qui maximè illis proportionatus erat, neq. alitèr ea danda conceſſit. Quamobrem præcepto diuino explicante naturale, negandum omninò eſt modum tantum accidentalem, illis præſcribi verbis, *Gratis accepiſtis, gratis date*, ſed ſubſtantialem, cum finem expreſſerit, ad quem dona ſpiritu alia ſuis Apoſtolis, atque Eccleſiæ Dominus dedit, *illis* probè accomodatum, quo pacto nos locis citatis proſequuti ſumus, indicatque

4 *Concilium Toletanum 11. cap. 8.* itaq. illis verbis, *Gratis accepiſtis, gratis date*, naturale potiùs præceptum declarauit Magiſter Chriſtus, quã nouum impoſuit, vt *cap. 4. citato à n. 8.* diximus, cùm ad finem ſpiritualem conceſſa dona, atque ex ſua natura ſupernaturalia conferri moralitèr non valeant ad rem temporalem; alioquin ſupernaturalia non ad ſalutem animarum impertita, non ſuprà vires humanas, ſed ad inſtar temporalium haberentur flocci facienda; imò ſi gratis minimè darentur, ſuſpicio ſubrepere poſſet contrà veritatem, fidemq. Catholicam, Cachodæmonis arte hæc haberi, ſalutiſq. negotium, ad lucrum ordinari, ac quæſtum: ex tali igitur modo, fineq. ſpiritualium rerum naturæ accõmodato, lex illa ſiuè noua, ſiuè potiùs declaratiua naturalis, tali facta inſtitutione, ſubſtantialem præcepiſſe actum deducitur.

5 Tertium argumentum non adeò videtur facilè, & licèt hæc inter vitia, conſenſu Doctorũ, diſcrimen agnoſcatur, aſſignatu tamen eſt difficile, ipſe vero vnum afferam ex parte vtriuſque legis diuerſo modo ſe habentis, alterum ex parte materiæ, tertium deniq. ex parte dominij: In vſura igitur duo diſtinguenda ſunt, & mutuatio pecuniarum, & acceptio vſurarum è certa pecunia mutuo data; eſt enim vſura, *lucrum immediatè, ex mutuò proueniens*. Prima ex ſe non modò mala non eſt, ſed bona. *Luca 10. Benefacite & mutuum date nihil indè ſperantes*; Deindè per contractum mutui, neceſſariò dominium transfertur in mutuatarium, vt vel ex ipſa etymologia deducitur; dicitur enim *mutuum*, quaſi ex *meo tuum*, atq. ex *Inſtit. mox citat.* patet. Secunda autem nempè acceptio vſurarum prohibita non modo eſt iure diuino, atq. humano, ſed etiam naturali. Ex his DD. conſenſu etiam à nobis, cætera, diſcrepantium, conſtitutis, primum deduco diſcrimen inter vſuram, & ſimoniam; etenim cum mutuatio pecuniæ mala non ſit ex ſe, neq. eius acceptio à mutuatario facta nil eſt, quod impediat eiuſdem dominium, & vſum; & quamuis infici ab vſura mutuãtis animus poſſit, hoc tamen non officit mutuatario, nec contractui verò mutui, de ratione cuius eſt translatio dominij in mutuatarium; eſt enim mutuum, *traditio rei numero, pondere, vel menſura conſtantis, facta eo animo, vt ſtatim fiat accipientis, cum obligatione ſimili ſpecie, & bonitate reſtituendi*, vt colligitur ex *Inſtit. tit. quib. modis rei contrahatur obligatio, & l. 2. ff. ſi certum petatur*. Imò malitia mutuantis vſurarij non transfertur ex ſe in mutuatarium, qui abſque culpa poteſt, ad redimendam ſaltem vexationem vſuras ſoluere, iuxtà *cap. debitores, de iure iurando*, Canoniſtarum, ac Theologorum conſenſu. Quæ omnia ſecus in ſimonia ſe habent; licet enim collatio beneficij, ad dignitatem: cœteraque huiuſmodi ex ſe bona ſint electo, ſimoniacè tamen ſi habeantur à conferente, vel electore etiam per ſe loquendo, ſimoniaca ſunt, reſpectu electi. Cœterùm inſto primum, ſicut mutuum ex ſe eſt bonum,

ità pariter collatio beneficij; ſed ipſum mutuum animo carpendi vſuras licet inficiatur, transfert tamen dominium in mutuatarium; ergò licet electio, vel collatio beneficij fœdetur ſimonia, transferet tamen dominium in electum. Reſpondebis, poſſe vſuram committi à mutuante abſque peccato mutuatarij: non poſſe vero committi ſimoniam ab electore, quin committatur ab electo. At contra, quia poterit etiam nonnunquam ab electo non committi ſimonia, ſed à tertia perſona, *vt cap.* 5. diximus: eadem igitur erit ratio ſaltem in hoc caſu, in quo dominium transfertetur in electum ex vi legis naturæ. Reſpondebis concedendo, cum abſque culpa electi id eueniat, vt nos loco citato diximus à *num.* 20. *ac deinceps*. Inſtabis deinde, quicquid ſit de culpa vſurarij, & ſoluentis vſuras, adhuc argumento robur eſſe; nàm negari minimè poteſt, dominium pecuniæ mutuatæ per ſe, neque ex accidenti, vt in ſuperiori caſu, ad mutuatarium transferri; ergo dominium beneficij ſimoniacè collati transibit etiã ad beneficiatium, cui ſimoniacè datum eſt.

6 Verùm ex ea, quam dixi culpa non contracta à mutuatatio, patet ſolutio, nam ſi contra iuſtitiam hic non facit ſoluendo vſuras, profectò diſcriminatur à ſimoniaco beneficiario, qui ſuo modo etiam contra iuſtitiam facit, cum ſibi pecunia rem emit inuendibilem contra voluntatem Domini, vt ſæpiùs dictum eſt. Hinc diſtincta vtriuſque præcepti ratio non mutuandi ad vſuras, & ſimoniacè non conferendi ſpiritualia deducitur; ſiquidem illud ità latum eſt, vt ſubſtantialitèr contractum non prohibeat ab vtraque perſona pendentem, ſed ſolum vſurarium ideſt, quatenus ad vſuram obligantem ex vſu pecuniarum; at verò præceptum naturale, diuinum ſimoniam ſubſtantialitèr ità prohibet, vt vtramque inter quam per ſe verſatur, perſonam obliget; vt ſicut alter conferre; ità nec alter ſimoniacè acceptare poſſit ſpirituale. Ex his vlteriùs fit, quòd ſicut conferens contra voluntatem Domini, & contra naturam rei ſpiritualis inuendibilis aliquid non modò licitè, ſed nec validè præſtare, vel vendere poteſt, ità neque emptor acceptare, vel emere. Quod ſi aliquando ſupponatur abſque culpa eſſe; electum penès ea, quæ *cap.* 5. dixi à *num.* 20. Poterit lege naturæ ſpectata, ius beneficij etiam dati ſimoniacè culpa dantis in electum innocentem transferri. Ex his retorqueo argumentum. Vſurarius pecuniæ, lucrique accepti ob mutuum non acquirit dominium, quod reſtituere tenetur ex *capit. non ſane iuncta Gloſſa* 14. *quæſt.* 5. & communi Theologiæ, iuriſque Canonici peritorum ſententia; ergò & ſimoniacus, acceptor rei ſpiritualis, ſiuè collator; vt enim mutuum, vel vſus pecuniæ pretio non eſt dignus; neq. venditioni obnoxius, ità neq. res ſpiritualis quacumq. ratione per ſe ſpectetur.

7 Ex his ità conſtitutis gradum etiam facio ad ſecundum diſcrimen inter vſuram, & ſimoniam, deſumptum ex materia; quia res ſpiritualis inepta eſt ex ſe tùm venditioni, tùm emptioni, tùm collationi, tùm acceptationi, nec habere poteſt rationem pretij, vel rei ex pretio datæ, merciſque; pecunia vero quamuis pretium vſus alterius pecuniæ non ſit, ideoque vt ſic tranſire non poſſit in dominium vſurarij, at vero vt data ſpe vſurarum, mox recipiendarum, nihil habet repugnans, cur non poſſit in dominium tranſire petentis illam; quippè quæ talitèr quidem acquiſita, penèque ſedempta repugnantiam non habet cum tali ſedemptione, & cum poſſeſſione perſonæ illam, propriamque vexationem redimentis; repugnat itaque pecuniam eſſe pretium alterius pecuniæ, non tamen repugnat, eſſe quid redemptum aliqua pauca pecunia, in pretium vſurario data, abſque cuius ſpe maior illa ſumma ſedempta minimè data fuiſſet: ſicut neq; ei repugnat ſubire aliquo pacto rationem mercis, quia vetus, quia pulchra, quia recuperatu difficilis, vt probè *Leſſius* explicat poſt multos *lib.* 2. *de iuſt. cap.* 21. *dub.* 1. *num.* 1.

8 His addo tertio loco expeditiorem ſolutionem per clarius diſcrimen; etenim vſurarius propriæ quam mutuò primò dat, pecuniæ dominium habet, cuius eſt Dominus, quòd ſanè transferre poteſt ad libitum in mutuatarium; Prælato autem, nec etiam Pontifici Maximo, non eſt tanquam Domino beneficij dominium; quippè qui eſt tantum adminiſtrator huiuſmodi ſpiritualium rerum, vt infrà *lib.* 6. *diſput.* 4. *&* 5 *præſertim à num.* 15. *cap.* 2. probabitur, ideoque non poteſt in electum ſimoniacum transferre dominium contra voluntatem Domini, reique ſacræ naturam. Dices mutuanti animum non eſſe transferendi dominium pecuniæ niſi ſub conditione vſurarum ſoluendarum; atqui conditio de futuro contractum irritat, vti Doctorum conſenſu certum habetur; ergo vſurarius dominium non transfert; vel ſi transferat, eodem pacto transferet elector ſimoniacus. Reſpondeo hoc argumento potiùs negatiuam probare partem, ideſt, neque vſurarium transferre dominium pecuniæ fœnori datæ. Cœterùm hoc ipſum nego, quia fœnoris ſolutio conſiderari quidem poteſt ex parte mutuatarij, cui non eſt mala ad redimendam vexationem relata, vt infrà, & conſequentèr vt ſic non eſt conditio turpis; quippe quæ abſq. peccato mandari poteſt executioni.

9 Quarto argumento reſpondeo vnam, & eamdem rem natura ſua venalem poſſe duplici titulo eſſe deuinctam. Quamobrem ſolutio legati, quod titulo non oneroſo legatarijs debetur, poterit oneroſo ad redimendam ſaltem vexationem emi: qua poſita emptione, arctiori ſanè tenebitur vinculo hæres, & titulo obligationis reſultantis ex teſtamento, quæ ratione termini, ideſt perſonæ, cui legatur ad Religionem poteſt ſpectare ad pietatem, vel alias virtutes: & titulo oneroſo pecuniæ ſolutæ ad iuſtitiam commutatiuam; neque venditio hæc videtur nulla ex hac parte, cuius duo extrema ſunt, pecunia, quæ datur à legatarijs; & ius ſtrictius, ex oneroſo contractu pullulans, ad legatum, quod quidem ius eſt vendibile, valideq. venditus: at vero ſicut *cap.* 4. diximus

ſpiritualia, nec vendibilia ſunt, neq. ſub dominio adminiſtratoris conſentientis, & contra voluntatem Domini alienari non poſſunt; nil mirũ igitur, ſi validè non alienantur. Inſtabis iam ius erat legatario acquiſitum à die mortis teſtatoris, *l. à Titio in fine, ff. de furtis*, & liquet ex communi ſententia; ergo hoc ius non erat vendibile. Reſpondeo ius fuiſſe acquiſitum legatario, gratioſo legati titulo, non autem oneroſo reſultante ex ſolutione pecuniæ. Verùm enim verò hæc potiùs gratia diſputandi côceſſerim *Soario*, quàm vera eſſe dixerim; nam ſi legatarius ſciês rem ſibi eſſe purè legatam, emit tamen ab hærede, aut à teſtatore adhuc viuente, expirare cenſetur tale legatum, cum eo ipſo legatarius cenſetur renunciaſſe, argumento *text. in l. illud, ff. de acquir. hæred. & in l. Titius in princ. ff. quib. mod. pign. vel hypot.* aſſirmantq. *Bartol. & DD. communiter, quos ſequitur Anton. Gomez 1. tom. variarum reſolutionum, cap. 12. num. 35. cui ſubſcribit Molina de iuſt. & iur. tom. 1. tract. 2. diſput. 301. ad fin.*

10 Deniq. vt *Soario* morem geram, ſi penitus ab eo caſus exaratus inſpiciatur, ab hærede comperiemus non vendi ad legatum ius, neq. à legatario, hoc idem emi, ſed vel illam iniuſtam detentionem hæredis, vt tandem aliquando ſoluat; quemadmodum à Iudice iniuſta etiam ſententia poteſt emi: vel actualem ſolutionem legati, quæ ab ipſo iure diſtinguitur; & hæc quidem omnia, & ſi illicitè, validè tamen vêdi poſſunt pro quibus, opere expleto, debetur promiſſum, vel oblatum, vt probè *Couarr. ad regul. peccatum, par. 2. §. 2. nu. 3. Caietan. 2. 2. quæſt. 32. art. 7. Leſſius 2. lib. de iuſt. cap. 18. dub. 3. nu. 18. & cap. 14. num. 56.* Nec me latet emptionem rei
11 propriæ validam, vt ſic non eſſe, ex *l. in emptione, §. rei ſuæ, ff. de contrah. empt.* Verum ſi res propria aliquo fuerit onere affecta poterit ab emptore illud redimi. Quamobrem etſi legatarius ius habeat in legatum, quia tamen iniuſta hæredis detentione eſt affectum, ab ea poteſt validè vendicare.

12 Reſpondeo deinde negando antecedês, etenim ſicut emptio rei propriè inualida eſt, tùm ex textu modò citato, tùm quia per huiuſmodi contractum nullum acquiritur dominium, quòd emptor iam erat rei propriæ dominus, qua de cauſa minimè tenebitur pretium ſoluere, ſi non dum ſoluit, imò poterit ſolutum repetere; ſic, nè diſcedam ab exemplo Soarij, ſi legatarius rê legatam in die, aut ſub conditione, titulo oneroſo comparauerit ab hærede, adueniente die, aut impleta conditione, petere poterit æſtimationem per *text. leg. ſi ab ſubſtituto, ff. de legatis, gloſſa ibid. & Auctores communiter, quos citat, & ſequitur Antonius Gomez, paulò ante citat, probatq. etiam Molina laudatus l. q. ad l. falcid.* nulloq. iure conſtat teneri quempiam ad ſoluêdum pretium pro re ſua, vt probè *Vaſq. in opuſc. de reſtit. cap. 5. apud quos alij*: ſic etiam emptio legati, quod eſt ipſius legatarij valida non erit.

13 Neq. obſtat ad rei dominium per ſe requiri titulum, ac traditionem, ex *l. traditionibus, C. de pactis, iunct. l. nunquam, ff. de acquir. rer. dominio*, quia patitur hæc regula exceptionem in legato rei certæ, cuius dominium ſtatim, vbi hæres acceptat hæreditatem, in legatarium transfertur, ex *l. à Titio, ff. de furtis, ac tradunt ibi Scribentes.*
14 Neq. propriè hoc in euentu dicetur oneratum legatum; cum ex malitia, atq. hæredis ini-
15 quitate ſanè reddatur difficile. Sicut ergò res in genere legata abſolutè ſi pereat, culpa, & malitia hæredis, illi perit, vt habetur in *§. ſi res legata, inſtit. de leg. & in l. cum res, §. item ſi res, ff. de legatis*: ità dum ex propria hæredis culpa res legata, non ſoluitur, non hinc onerata, neq. in damnum cedere debet legatarij.

16 Ad id, quod citatus Auctor addiderat de electione digni, omiſſo digniori; ſolutio ex *lib. 6. diſp. 10. cap. 1. & 2.* infrà conſtabit, falſumq. eſt, omnem electionê digni omiſſo digniori validam eſſe.

17 Ad collationem Sacramentorum, dico nullius eſſe roboris argumentum, è Sacramento permanenti Eucharistico deriuatum, quod quidem cum ſupponatur, non poteſt eius valor pendere ex illicita adminiſtratione: electio autem, vel beneficij collatio, quæ venditur, non ſupponitur, ſed ipſamet dum habetur, pecunia alienatur; quapropter inualidè ſi vendatur, inualida quidem erit. Habet itaq. vim argumentum de Sacramentis, quorum confectio, quando conferuntur, habetur, aſſignandaq; eſt ratio, cur Sacramentum Pœnitentiæ v. g. ſimoniacè datum, & confectum, validè conficiatur, ac detur in ſe, licet intercedat ſimonia, atq. illicitè, inualideq. vêdatur, reſultetq. obligatio ex eius venditione reſtituendi; & idem dicendum non ſit de collatione beneficij ſimoniaca, quæ quidê valida ſit, tametſi reſultet obligatio reſtituendi pecuniam eius cauſa datam, & ſit illicita. Confirmatiq. poteſt hoc modo, conſecratio Epiſcopi licet ſimoniacè facta valida eſt, ergò & electio. At reſpondeo primùm, diſparitatem eſſe, quia Sacramentum retractari non poteſt, ſed beneficium ſ. ius ad fructus, & quodcumq. permanens factum, pecunia venditum, reſtitui poterit, cum permaneat. Deindè Sacramentorum, aio adminiſtrationem validam non ex bonitate, vel malitia pendere miniſtri, vt fides Catholica docet, ex Chriſti Domini inſtitutione, per traditionem nobis nota, illorumq. virtutem ex opere operato, peccato non infici miniſtri operantis, vti contra *Agrippinum Africanum, qui tempore Zeferini Papæ vixit; & contra Cyprianum, alioſque Præſules, in Concilio Africano docit Stephanus Pontifex Max. & contra Donatiſtas hæreticos, D. Auguſtinus tract. 5. in Ioann. lib. 2. de baptiſm. & lib. 6. cap. 1. Anaſtaſius Papa in epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem apud Baronium anno 497. num. 10. Concilium Conſtantienſe cap. 8. Trid. ſeſſ. 7. Canone 12. de Sacramentis, & cum Magiſtro in 4. diſt. 5. & alij Theologi.* At verò collationem rerum ſacrarum ſimoniacè habitam, è contra potiùs nullam eſſe ex multis etiam Canonibus jus naturale exprimentibus patet, quos *cap. 5.* attulimus. Deinum congruentiam addo, quia Sacramentum virtute diuina ex Chriſti meritis ſuum confert effectum, ex opere operato, ex quo valorem habet, non autem ex opere operantis, neq. ob miniſtri bo-

nam diſpoſitionem, ac merita, modò eſſentialia præſtet, materiam videlicet, formam, atq. intétionem; at verò valor collationis beneficij ex miniſtro, iuxtà inſtitutionem Chriſti rerumque ſpiritualium naturam pendet, quæ eſt, vt gratis dentur, & gratis conferantur. Inſtabis hoc præcepto declaratur modus accidentalis collationis Sacramentorum, ergo, & modus accidentalis collationis beneficij; Verùm negatur ſequela; nam illo præcepto ius naturale diuinum declaratur, quod rerum naturis accomodatur, cũ autem Sacramenta ex opere operato, & non operantis efficacia ſint, non erat, cur eorum valor inſtitueretur pendens à malitia, vel bonitate miniſtri; at cum ius ſpirituale ad fructus non ſit aliquid huiuſmodi ex opere operato, ſpectans ad ſupremum ordinem gratię, & gloriæ, inſtitutum eſt ab homine conferente, ſuum valorem deriuans ſecundum illius iuris naturam dandũ, & non alias. Quod à poſteriori, vel ex eo patet, quod ſiuè ordinationes, ſiuè conſecrationes quoad charactèrem, ſiuè valor Sacramentorum ità ſunt valida, vt non ſint irritabilia ab Eccleſia; à qua tamen eſt irritabilis electio, & acquiſitio beneficiorum, vt probè *Soarius lib.4. de ſimonia c.5.n.1.& 2.ac deinceps, ac n.11.*

18 Pro ſolutione quinti argumenti duo diſtinguenda ſunt in contractu ſimoniaco, primum intrinſecum, & naturam rerum ſubſequenſque materia eſt contractus: ſecundum ſe tenens ex parte contrahẽtium: primum eſt ineptitudo illarum rerum ſpiritualium, quæ vẽditioni, atq. emptioni obnoxiæ minimè poſſunt eſſe, vt luculentèr probauimus *cap.4.* eſtq. intrinſecum huiuſmodi rebus, quæ iure naturali diuino pecunia æſtimari, vendi, vel emi non valent: ſecũdum in pœnam peccati ſimonię ab Eccleſia meritò quidem eſt inductum, vt ſimoniacus in eo, in quo deliquit, puniatur, fiatq. inhabilis ad illud idem, quod fœce pecunię ſpirituale cum ſit, turpitèr æſtimauit comparandum; vt loco citato confirmauimus, & ipſemet *Soarius* ſentit, & hæc ſanè duo minimè perpendit *Sotus ſæpè laudatus art.1. ad finem expoſitionis propriæ ſententiæ, & art.2. reſpondens ſecundo argumento.* Quã autem hæc ab erroribus *Ioannis Vuicleph, & Ioannis Hus* diſſentiant, non eſt, qui non videat; in quæ monſtra *1.tom.lib.3. diſput.2. cap.3.* egimus.

19 Sexti argumenti primum membrum, inferẽs abſurdum ſimonię mentalis inducentis obligationem reſtitutionis beneficij ex illa dati, iuxta noſtram ſententiam per paritatem vſuræ, mirũ eſt, quãtum Auctorum ingenia fatigauerit, quæ difficultatem enodare varijs conata ſunt modis.

20. Quidam apud *Abb.cap.mandato, de ſimonia num.6.* reſpondent, ſimoniam in actu conſumari externo: at vſuram in interno. Cœterùm ratio diſcriminis inter hæc vitia ab his Auctoribus, vt probè in eos ſcribit *Ioann. Andræas*, nõ affertur; deindè falſum prorſus eſt vſuram mero actu interno conſumari: quippè contra iuſtitiam cum ſit, & quidem commutatiuam, ſinę actu externo ſolutæ iam pecuniæ, nequaquam parere poteſt obligationem reſtituendi, definitur enim *lucrum immediatè ex mutuo perueniens.*

21 Scio Vrbanum III. cap.cõſuluit, de vſuris dicere. Qui mutuat, aliàs mutuo non daturus eo propoſito, vt licet omni conuentione ceſſante, plus tñ ſorte recipiat, pro huiuſmodi lucri intétione, quã habet iudicãdus eſt malè agere, & de ea, quæ talitèr ſunt accepta, reſtituenda in animarũ iudicio efficacitèr inducẽdus. Verũ ſolus mutuantis animus contendentis, vltra ſortem aliquid accipere, ſatis non eſſet, ſolutione tenoris non accedẽte, quemadmodum vnico verbo *Gloſ.* probè indicauit, explicat enim *Tò male agere*; hiſce, *Intellige cum effectu.*

22 Imò effectus cuiuſcumq. ſolutionis minimè ſufficit, nã ſi mutuatarius det aliquid vltrà ſortem principalem, gratis, ſiuè pro amicitia, & mutuator hanc ignorans intentionem accipiat, tanquam datum ex obligatione, rationeq; mutui, abſolutè non tenebitur ad reſtitutionem ex parte rei acceptæ, ſed ex conſcientia erronea, vt docet *Caiet.tom.2.opuſc.8.q.3.Couarr.ad reg. peccatum p.2. ſub principio, Gabriel. in 4.diſt.15. q.11.dub.penult.Scotus ibid.q.2.art.2.* Et quia non habet alienum; & quia non læſit, etſi animum habuerit lædendi; & quia re vera alter donauit: ritè igitur componuntur ſimonia, atq. vſura; quòd vtraq. ſolo animo, atq. intentione præſtant, vt quis ſimoniacus, vel vſurarius cenſendus ſit coram Deo, cui omne cor patet: quoad reſtitutionem, etiam ex actu promanantem externo derogationis iuris alterius, vẽditionis, aut emptionis illegitimæ rei inuendibilis, nec pretio æſtimabilis, vel quia lucrum datur pro vſu inuendibili pecuniarum, vel quia temporale tribuitur pro ſpirituali, aut è contra, nullus dicetur vſurarius, aut ſimoniacus, ni externa facta ſolutione; neq. in alio diſcrepant, quàm in pacto, & conuentione, quæ nonnunquam ſimoniam, quam appellant conuentionalem conſtituit, cum id non habeat vſura.

23 Reſpondet ſecundò *Io. Andræas* maius charitati vulnus infligi ab vſurario, quàm à ſimoniaco, & quia mutuatarius præter vſurarum ſolutionem integram tenetur reſtituere ſortem pecuniarum, quæ fundamentum erat gratia: at acceptor beneficij ſpiritualis, licet ad aliquam ſolutionem pecuniæ v.g. ſe obliget, beneficiũ tamen, quod eſt fundamentum huius contractus, reſtituere non tenetur: & quia in ſimonia mens vtriuſq. contrahentis peccato laborat, ſecus in vſura.

24 Verùm nihilò ſufficientiùs, nam prætèrquam quòd in ſimonia, non ſemper vterq. ſimoniacus eſt, vt cap.5. diximus, atq. ex inſtantia, exemploq. num.22. adducto contra primam ſolutionem conſtat, & ſi re vera ex vna parte maius conferat beneficium, & gratiam collator rei eccleſiaſticæ, quàm mutuator, cum ille rem non rependendam; aut reſtituendam, ſed abſolutè conferat, pro qua lucri aliquid ſibi optat: fœnerator autem, & rem tradit rehabendam, & præterea lucrum etiam reportat: ex altera tamen fœnerator cum pecunia propria ſemper ad tẽpus ſe priuet: ſecus collator rei ſpiritualis; hinc fit maiori cum detrimento mutuantem bene

mereri

Digitized by Google

mereri de beneficiato, quàm conferentem beneficium eccleſiaſticum, quo ſe non priuat. Cæterùm ex his, cur ad vſurā ſufficiat intentio accepto pretio, vt pariat obligationem reſtituendi, ſecus ad ſimoniam non declaratur.

25 Accedit *Abbas in cit. cap. mandato, de ſimon. n. 7.* aitq; in odium fœneratorum iniunctam eſſe reſtitutionem, ob vſuram etiam mentalem, nè variæ palliarentur vſuræ, deindè addit *cit. cap. mandato* intelligendum eſſe, quando Princeps intentio non fuit ſimoniaca; nam tunc non parere obligationem reſtitutionis docet.

26 Sed non diluit *Abbas* difficultatem, etenim ſi in odium vſurariorum iuſſa eſt reſtitutio interceden te intentione, atq. ſolutione vſurarum; rationi ſanè conſentaneum erat, vt hoc idem præciperetur in ſimonia, cuius materia minor eſt venditioni, emptioniq. obnoxia. Addo quod ſi vtrumq. vitium contra ius eſt naturale diuinum, eodem quidem pacto quoad hoc ſe habere debebant. Neq. arridet ſecunda *Panormitani* ſolutio; nam quacumq. intentione intercedēte dummodò immediatè ſumatur pro vſu pecuniæ aliquid, vltra ſortem principalem reſtitutioni hoc erit obnoxium; idem igitur dicendum eſſet de ſimonia.

27 *Caietanus autem apud Sotum mox citandum*, id ait, inter ſimoniam, atq. vſuram eſſe diſcrimē; quòd vſuras, qui ſoluit, inuitus præſtat: ſimoniacus autem libentèr pecuniam elargitur, qua ſibi comparare videtur beneficium maioris valoris, vel quidpiam aliud eccleſiaſticum, vel ſacrum.

28 Verùm vt omittam, quod ipſe *Sotus contra Caietanum* affert eadem nimirum ratione videtur ſimoniacum ſe habere, ac mutuatarium, qui quidem obuijs exciperet vlnis eccleſiaſticum beneficium gratis datum, vt par eſſet, quod inuitus à ſimoniaco collatore redimit: præterea illud maioris (ni me mea fallit opinio) eſſe momenti reor, obligationem reſtituendi nō oriri ſolum in ſimoniaco venditore ab inuoluntaria ſolutione emptoris, ſed ab ineptitudine rei ſpiritualis, quam meritò probauimus obnoxiam non eſſe venditioni, vel emptioni, tùm ex ſe ſe, tùm defectu dominij, quo carere illam aliàs, quàm gratis alienantem docuimus *cap. 4.* Ex
29 quo planè conficitur, non modo rem ſpiritualem pretio occupanti à ſe abdicandam eſſe, verum illi pro re ſpirituali, qui pretium accepit, reſtituendum eſſe, vtpotè iniuſtè à ſe acceptum.

30 At *Sotus de iuſt. quæſt. 8. art. 1. ad 6. argum.* vbi cęteras Auctorum explicandi rationes, perpendit, præcipuè primam, in quam propendebat, in eam preſſus difficultate, abijt ſententiam, vt Canonis citati ſenſum, ſecus, quam par erat inuertere videatur, laudatq. pro ſe *Adrianum quodlib. 9. art. 3.* Itaq. nullatenus, ait, in citato canone decerni, mentali è ſimonia reſtituendi, non oriri obligationem, aut neceſſariam non eſſe ſpiritualium ſimoniacè habitorum reſignationem: imò contrarium definiri, ad quod probandum in primis caſum ea narrat ratione, vt cum quidam Monachi abſq. pacto, animo tamē ſimoniaco ad locum, in monaſterio habendum aliquid tradidiſſent temporale, Romamq. deinceps miſiſſent ad diſpenſationem habendam ſimoniæ, quam ſubiere, dubium hinc exortum ſit, duo habens membra; primum num extēderetur mandatum Papæ de diſpenſatione conferenda ad Abbates, quaſi actiuè, ità vt alius Abbas monaſterij poſſet cum alijs diſpenſare Abbatibus. Secundum dubij membrum erat, vtrū mandatum Pontificium latè pateret, etiam ad diſpenſandum, ſuper reſignationibus, nè ex alterutra parte, vt decebat, fierent, nè ſcilicet Cōuentus, ſeù Monaſterium reſignare teneretur, quòd à Monachis mentalitèr ſimoniacis acceperat, neq. Monachi abire cogerentur, locoq. cedere ſimoniacè inito, iuxtà præſcriptum *generalis Concilij Conſtanſienſis*. Quibus expoſitis dubijs per allatum textum contendit *Sotus* ſatiſfacere difficultati, non eo tamen modo, qui hucuſq. ab Eccleſia, ſingulisq. doctoribus receptus eſt, iuxta *Compilationem Gregorianam, Romanumq. exemplar, quod ità ſe habet. Conſultationi tuæ breuitèr reſpondentes dicimus, Mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi, & ad reſignationem ſpiritualium, quæ nullo pacto, ſed affectu animi præcedēte vtrinq. talitèr acquiruntur (in quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere Creatori)* eos pro ſimonia huiuſmodi nō teneri; ſed hac alia ratione ab eo excogitata, nimirum *conſultationi ſuæ breuiter reſpondentes dicimus Mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi*, vt poſſint videlicet ipſi diſpenſare, *extendiq. etiam ad reſignationes tàm temporalium, quàm ſpiritualiū, ſi modò nullum interuenit pactum*, quādo Abbas poterit quidem diſpenſare, nè reſignatio tàm temporalium, quàm ſpiritualium fiat, quæ aliàs neceſſaria erat. En tibi Amice Lector textus non *Canonis, ſed Soti*, qui neq. per Clauſulam *ſolam pœnitentiam* in vero Canone expreſſam contendit excludi reſtitutionem faciendam tēporalium, & reſignationem ſpiritualium, quæ naturam ſubſequuntur ſimoniæ, ſed ſolum diſceſſum à Monaſterio Monachorum ſimoniacorum, quod ſimoniacè nacti erant, in alium, qui diſceſſus, Monaſterijq. mutatio, iuxtà *citatum Concilium* erat in præcepto. Nec poterat *(addit Sotus) Gregorius IX.* cuius eſt citatus Canon contra Gregorium I. & ſentire, & dicere; qui quidem *cap. ſi quis neque 1. quæſt. 1.* contrarium ſtatuerat, vt is, de quo fraudulento munuſculo eccleſiaſticam conſtabat dignitatem occupauiſſe, ad reſignationem teneretur ſub pęna damnationis: fraudulentum enim munuſculum illud planè ſignificat, quod fraudulenta mente, abſq. pacto expreſſo ſupponitur, nam vbi conuentio interuenit, non eſt fraus, ſed aperta iniquitas. Hæc ferè *Sotus addens ad finem art. & profectò, quouſque me, vel Eccleſia, vel Sapientes aliud docuerint; egomet mihi aliud perſuadere nequeo.*

31 Ego autem in mortuum de Sacra Theologia benemeritum multi libentèr prætermitterem, atq. hunc locum, in quo nonnihil dormitaſſe Auctorem cenſeo, (quæ humana eſt fragilitas) tacitus pertranſirem, gratias potius ei referens,

qui.

qui quod habuit, dedit, daturus ſi potuiſſet meliora, ſed nè hoc genus ſacros exponendi Canones ſerpat, quo tota eorum vacillare doctrina, & claudicare videretur; & nè poſteris impunitas detur ſimilis interpretationis, qui noua ſcribere gloriantur, in quo genere neſcio quo pacto, magis quàm in alijs ſuum cuiq. pulchrum eſt, alienum informe. & ſic ſi ſint homines, vt te tua, me delectet mea, & quemcunq. ſua fallat opinio, pauca in eam proferam.

32 Et quidem ſi nè proprij vitio ingenij vertant DD. eorumque tenuitatem fateatur hoc pacto Eccleſiæ fundamenta, canonicamq. doctrinam labefactare audeant, vitium ſanè ſacra faciet Theologia, deplorandamq. mox ruinam minabitur, & in peius ruet. Neq, nouatoribus hæreticis, hanc à Catholicis præſertim primæ notæ, vt habeo Sotum, vellem dari anſam, qua impudentèr, vt de more habent, mendis ſacros impleant Codices, eo nimirum nomine, vt errata commatum corrigant, ſeù potiùs inducant: Verum bona tanti viri venia cum æquo, quòd Concilium, ex quo textus citatorum Canonum *Mandato: & Quoniam, de ſimonia*, deſumpti ſunt,

33 teſtetur fuiſſe Conſtanſienſe. Etenim *cap. Mandato, ſiue finale, de ſimonia* connexum, atq. vnicum penè integrare textum, cum *cap. quoniam eod. titulò* conſtat conſenſu DD, cum *Gloſ. verb. Concilij*, nec diſcrepat ipſemet Sotus, at verò *cap. Quoniam ad verbum ex Canone 64. Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. celebrati anno ſalutis* 1215. deſumptum eſt.

34 Præterea *Conſtanſienſe Concilium inchoatum eſt anno* 1415. *tempore ſchiſmatis ſub Io. XXIV. ſeù vt alij XXIII.* quando tres ferebantur Pontifices, *Ioannes iam dictus, Benedictus XIII. & Gregorius XII.* qui ſponte abdicauit, vt Ioanne etiam, Benedicto ſeù depoſito, ſeù nunquam prætenſam ipſo deponente dignitatem: qua igitur ratione hoc *concilio coacto anno* 1415. *vti poterat Gregorius IX. qui viguit anno* 1227. *videat Sotus*; qui fortè fortuna ex *Gregorio IX. ad Gregorium XII.* quem abdicaſſe diximus tempore *Concilij Conſtanſienſis* gradum faciens id falſo aſſeruit.

35 Deindè *cap. quoniam non à Gregorio IX. ſed ab Innocentio III.* proditum, vel manifeſtò compertum habeo ex *Compilatione Gregoriana Decretalium*. Comparationem præterea, quam inter *Gregorium IX. & Gregorium* 1. *facit Sotus* haud ritè peractam eſſe ex eo facile conſtare poteſt, quod *Gregorius I. in Canone ſi quis* 1. *q.* 5. *cit. ab ipſo Soto*, nihil de reſtitutione ſcribit, ſed ſolum æternam iuſtè minatur damnationem, cuicumque ſimoniacè accedenti ad ſacros ordines.

36 Age dum, eſto fraudolentum munuſculum me non lateat poſſe deriuari à fraude ſignificare Τὸ χατοδάλυαμα καὶ σόφισμα, vt cum aliud agimus, aliud ſimulamus, & comminiſcimur, donumq. fraudulentum, idem ſignificare poſſit, ac alio datum animo, atq. intentione, nempè ſimoniaca; verùm frequenti etiam vſu, fraus eo ſumitur ſenſu, vt deceptio ſit; cum quis falſa perſuaſione in errorem adducit quempiam, vel ipſemet adducitur à recta veluti via deducés, vel deductus. Cum igitur Pontifex in dicto Canone mentionem iam fecerit de ſimonia interna per ea *iniuſto cordis amore*, hoc idem opus non erat repetere, ſed Tò fraudulento munuſculo illud expreſſit, quod valet per ſe ſe animum titillare, atque inclinare perſonæ ſacros conferentis ordines, vt probè ibi *gloſſa ex cap. etſi quæſtio de ſimonia.*

37 Deinde non rectè caſus exponitur à Soto, nõ enim, vt ex verbis textus, Doctorumq. conſenſu conſtat, in dubium reuocatum erat, num facultas conceſſa Monachis, ad abſoluendum, ad Abbates, vt ea potiretur intelligenda eſſet extenſa? id enim ineptè abs re, atq. ratione fuiſſet quærere, ſed an facultas, quæ cuipiam, vel Abbati ipſius Monaſterij facta erat ad abſoluẽdos Monachos ſimoniacos, ſe extenderet ad Abbates abſoluendos etiam ſimoniacos; quapropter inter Doctores hæc exagitatur quæſtio num in fauorabilibus nomine Monachi veniat etiam Abbas. Notabilẽ præterea omitto æquiuocationem Soti, quærentis primò num Abbas illius Monaſterij poſſet abſoluere, ac diſpenſare cum Abbatibus, quoad hoc paſſiuè ſe habẽtibus; deindè addit quæſtionem fuiſſe, num poſſent Abbates ipſi actiuè diſpenſare, ad quod facta fuiſſet eis facultas à Papa. Quæ cum ità ſint, innouatam à Soto rationem textus, quam quam toto Cœlo à veritate abberret, claré demonſtrant.

38 Deniq. ne diu in tot, ac tantis à Soto minus cautè aſſertis videar ipſe à breuitate abberrare, cœteris, omiſſis, illud ſilentio minimè pretereundum cẽſeo, particulam, ſeù clauſulam *ſolam*, qua textus vtitur prædictas non poſſe non excludere reſignationes, vt vult Sotus; ſiquidem affirmatiuè oppoſita eſt, adiuncta excluſiua, per ea, *& ad reſignationes ſpiritualium. Et eos pro ſimonia huiuſmodi non teneri*, neq. ſolum excludere diſceſſum Monachorum à Monaſterio, vt idemmet Sotus contendebat, cum nulla de illo habeatur à textu mentio, & licet haberetur, vt aliquo pacto videtur indicatũ *in cap. quoniam*; per particulam tamen, *per ſolam pœnitentiam*, nec etiam cenſeretur excluſus, ni aliud adijceretur.

39 Etenim taxatiua particula ſolus non ſemper correctionem operatur iuris. vt probè *Angelus in l. r. per illum textum iuncta Gloſſa in verbo ſolus, C. vbi, & apud quem. Iaſon in l. quod in rerum, §. ſi euis poſt teſtamentum, ff. de legatis* 2. *Decius conſil.* 4. *Diligenter pro tenui col.* 5. *verſic. ſupereſt reſpondere.*; quare cum amotio Monachorum à Monaſterio ſimoniacè comparato, ex Concilio Lateranenſi fuerit in præcepto, vt conſtat per *cap. Quoniam, de ſimonia*, per particulam taxatiuam, per *ſolam pœnitentiam*, allatã in *cap. mandato* excludenda non eſſet, ni aliud opponeretur, vt adiunctum de reſtitutione ſpiritualium, ac temporalium profectò nõ facienda, vti diximus.

40 His igitur reiectis ſolutionibus, veram vt afferamus; primò textum allatum *cap. final. de ſimonia* germano, veroq. illuſtrabimus ſenſu, deindè rationem contrariorum, ſi quid in noſtram doctrinam habet momenti, diluemus.

41 Biſa-

Digitized by Google

41. Biſariam igitur Religio conſiderari poteſt, & vt quid merè ſpiritnale, ſtatus nempè perfectionis veræ, Liceum virtutis, Reſpublica ſpiritualibus inſtituta legibus, rationeq; viuendi ad Chriſtianæ vitæ perfectionem relata, cum connexione membrorum, bonorumque operum participatione; ſecundò vt confert ius ad ſubſtentationem, ad quam Monacho, ſeù Religioſo, pro viribus, tenetur Religio. Nam eſto Monachis olim ius non erat viuendi ex bonis communibus, ſed ex opere ſolum manuum; & conſequenter Monaſterium non tenebatur, lege iuſtitiæ, Monachũ alere, ſed ſola ex miſericordia; at poſtquam Monaſteria ad Religioſorum ſubſtentationem copiosè dotata ſunt, atq; eccleſiaſtica inſtituta auctoritate, non eſt cur hoc ius Monachi non habeant ad ſubſtentationem, cum ſinguli partes ſint illius communitatis, cui dominium, vel liber vſus eſt in ea bona; ſic probè *Nauarr comm. 2. de regularib. num. 29. & 65. Leſſius lib. 2. de iuſt. & iure cap. 35. dub. 12.* Præterea in memoriam reuocandum eſt, quod *c. 4. num. 14.* diximus, eccleſiaſticum beneficium, vt quodlibet aliud ſpirituale, formaliter iure diuino naturali, eſſe inuendibile, vt etiam conſenſu DD. tradit *Leſſius modo cit. num. 66.* quod ſi, non penes ſpirituale beneficium, vel quodcumque aliud ſimile ſpectetur, ſed ſecundum temporale adiunctum, reapſe vendibile eſſe, etſi tale non ſit iure eccleſiaſtico, circa quod ipſiuſmet iuris eccleſiaſtici tantum committi poteſt ſimonia, & in re textus, quem explicamus, committeretur, ſaltem quando monaſterium non premeretur inopia, vt probè *D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4.* cuius ratio peculiaris ad rem noſtram cõtracta, eſt; quia ius viuendi de bonis monaſterij, ſic in præſentia profeſſioni annexum eſt, ſicut præbẽda, & ius ad fructus officio eccleſiaſtico; ſicut igitur abſq; ſimonia, eccleſiaſtico iure inducta, non poteſt ius ad fructus, vel præbenda vendi, vel pro ea aliquid accipi; ità pariter, neque pro iure alimentorum in Religione. Et quamuis *Syluester verbo ſimonia, quæſt. 15. Toletus lib. 5. cap. 85. Sotus lib. 9. de iuſt. quæſt. 6. art. 2.* negent dari ſimoniam, quando pecunia pro ſubſtentatione exigitur, verum eorum rationes de ſimonia, iure diuino prohibita probant, non autem de ſimonia vetita iure eccleſiaſtico, vt probè *Leſſ cit. n. 69.*

42. His præmiſſis dico Pontificem meritò declaraſſe reſtitutionem in caſu textus non fuiſſe neceſſariam, ſed opus fuiſſe tantum pœnitentia; ſiquidem illi Monachi nequaquam præſumendi erant ſimoniaci per ſimoniam, iure diuino prohibitam, cum quod rarò euenire ſolet, vt pretio purum ſpirituale intendatur emi in Religione, præſumendum non ſit; patetq; à contrario; nã quod communitèr fieri ſolet, præſumitur factũ eſſe; & quod communiter, & frequenter fit, ità præſumitur veritas ſe habare, ex *l. quadam, ff. de edendo. § nummularius, & Gloſſa notabilis in l. neq; natalis, C. de probat. & ibi Cyo, Baldo, ac alijs, & cap. a. de clericis nõ reſidentibus, vbi Cardinalis, Ioannes de Imola, Panormitanus, aliique.* Et ſanè valet hic à communiter accidentibus locus; atq; à contrario, etiam in malo præſumẽdo, vt patet ex *cap. 1. cit. & habet Panormitan. apud Euerardum in locis arg. legalium à communiter accidentibus, num. 6. Non enim probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit ab eſſe: frequenter nẽpè, ac facilè, vt habet Gloſſa in d. l. neque natales.* Præterea quorſum emptio loci in Religione tẽdere dicenda ad purum ſpirituale, quod relucet; verò enim ſimile hoc nequaquam videtur, ſed eam referri ad id, quod temporale habet bonum Religio, in qua locus optabatur; cum igitur præſumptio à veriſimilitudine ſumatur etiam, vt in *l. ſi pactum ff. de probat. & ſecundum Baldum, & alios, quos ſequitur Menochius lib. 1. præſumpt. q. 18. num. 10.* non erant illi Monachi præſumendi ſimoniaci ſimonia contra ius diuinum, vti diximus, ideſt ementes locum in Religione, vt quid ſpirituale, quod etiam *Soarius, ſentit 3. tomo de Relig. lib. 5. cap. 9. num. 15.* Quod autem de loco in Religione ſecũdum ſpiritualia tantum ſpectata, diximus, dictum etiam de ea volo, vt prebente locum formaliter conſideratum, quatenus ius ad alimenta Monachorũ, ſubiectum inuoluens, vel eſſentiam, vel facultatem, vndè manat, vt nos *loco cit. cap. 4.* declarauimus; ſiquidem non hoc intentum fuiſſe à monachis videtur, ſed ſolum locum habẽdi in monaſterio, à quo alendi erant, & poteſtatem forſitan accepturi, vt in eodem aliquando tandem præeſſent.

43. Quamobrem ſi monaci erant ſimoniaci ſola ſimonia ab eccleſia prohibita, ad quam tamen pacti conditionem, illa requiri declarauit, nec ſolum ſufficere animum, externè non declaratum, patet tùm ex *textu cit. tùm ex cap. veniens ad nos, cap. dilectus de ſimonia, atq; extrauaganti 2. eodem* reſtitutioni locus in caſu textus non erat; neq; ob ſimoniam, contra ius diuinum, vt dictum eſt, neq; contra ius eccleſiaſticum, vt modo declaraui; ergò manifeſtò conficitur nullo pacto reſtituendi obligationem ex tali pecuniarum collatione vtrinq; reſultare: Quam mihi videor textus interpretationem ex *Hoſtienſi ibid.* deſumpſiſſe, aſſerente, quæ per ſimoniam contra ius diuinum acquiruntur reſtituenda eſſe; quæ verò per ſimoniam de iure poſitiuo, *i.* malam, quia prohibitam, eſſe à reſtitutione liberam; ob rationem allatam, de qua ibi Pontifex loquebatur: fauet *Henricus Gandauenſis*, qui ſentit loca præclariora, vtpotè Abbati vicina ab illis fuiſſe Monachis empta, vt paulò antè indicaui.

44. Ad vſuræ paritatem aio pari ratione de ea, ac de ſimonia intrinſecè mala, iureq; naturali, diuinoq; prohibita ſentiendum eſſe; quarè ſi cui, vel ſtatum ſpiritualem Religionis, vel calicem, vt conſecratum animus eſſet pluris emendi, ſi non emiſſet, actu interno ſimoniacæ voluntatis peccaſſe dicendus, non ſecus ac ſi quis furari voluiſſet, vel fœnerari pecunias, fœneratione non ſequuta: Præterea ex hac fœneratione executioni mandata, vt ex illa emptione reſultare obligationem etiam reſtitutionis, vt nos *cap. 4. num. 9. & 10.* diximus: At verò vbi quis non peccat contra ius diuinum naturale, ſed contra ius eccleſiaſticum in ſimoniaco aliter ſe res habet, atq; in vſurario, quòd hic ad reſtitutio-

tionem teneatur, poſito animo vſurario, acceptoq; fœnore pro vſu pecuniarum, ſecus verò ſimoniacus iure eccleſiaſtico, cuius ratio diſcriminis eſt, quòd ex ſe locus materialitèr ſumptus in Monaſterio pretio ſanè dignus eſt, ſecluſoq. præcepto eccleſiaſtico validè venderetur, vti de facto ex communi vſu Eccleſiæ à monaſterijs Monialium certa requiritur, ac percipitur dos monialis in congruam ſuſtẽtationem religioſam; qui mos licet ex *Concilio Tridentino ſeſſ.25. cap.3. de reformat. Regularium* videatur detrahendus, vt ex *cap. periculoſo, §. ſanè, de ſtatu Regular. in 6.* adhuc tamen vſus non obtinuit neq; *Congregatio Cardinalium* aliquid hac de re voluit definire *Auctore Leſſ. cit. dub. 12. n. 42.* at verò vſus pecuniarum dignus non eſt pretio, vtq. vendibilis, etiam naturali iure prohibitus; Atq; hinc meritò declaratur per *cap. conſuluit de vſuris*, vſurarium teneri ad reſtitutionem, ad
46 quam dicimus non teneri in caſu allato ſimoniacum. Addo potiori nomine vſurarium premi reſtitutionis onere, quàm ſimoniacus, re vniuerſaliter pẽſata, cum, vt probè ex *Caietano* ſupra etiam notauimus, qui fœnus ſoluit, inuitus abſolutè ſoluit, & quia decem v.g. pro vſu centum aureorum, in tres menſes dat, & quòd obligatur tandem ad reſtitutionem ſortis principalis, centum videlicet: Simoniacus autem eſto dederit pro beneficio captando decem nũmos aureos, & libentius illud idem accepiſſet gratis, quam eo cum diſpendio, verum cum maius ſit emolumentum beneficij, vtiq; non neceſſario (phyſicè loquor) reſtituendi, abſq; dubio promptiori animo, maioriq; cum inuoluntario elargitur; quod non perpendit *Sotus cit. ad 6. arg.* Secundum, & tertium, quæ a ſexto contorta sũt argumento cõtra nos abſurda, ſatis diluta ſunt *cap. 5. à n. 17. ac deinceps.*

47 Inſtabis ſequi præterea, neq. poſſe quempiã vexationem redimere impedimenti iniuſtè illati ad Epiſcopatum, vel aliam dignitatem, ſeù beneficium. Reſpondet *S. Thom. 2. 2. quæſt. 100. art. 2. ad quintum*, antequàm alicui ad Epiſcopatum ius eſſet, aut ad quodlibet aliud beneficiũ, dignitatemq; per electionem, vel prouiſionem, ſeù collationem, ſimoniacum eſſet, aduerſantiũ obſtacula redimere pecunia, qua videretur ſibi ſternere viam ad rem ſpiritualem obtinendam, ſed poſtquam ius alicui acquiſitum eſt, licet per pecuniam iniuſta remouere impedimenta. Cæ-
48 terùm difficilis eſt mihi ſolutio Angelici. quãobrem cum *Soto lib. 9. de iuſt. q. art. 1. ad ſextum;* Primum placitum D. Thomæ intelligendum eſſe aio, dummodò vis, & coactio non fuerit tibi ab iniuſto impediente illata; nam etiam ante electionem, ſi te quiſpiã in carcerem iniuſtè cõijceret, vel aliquem alterũ, nè tibi ſuffragaretur, poſſes profectò vexationẽ illam pecunia redimere abſq. ſimonia.

49 Addo cõtra eumdem *Sotum*, ſi malis artibus te alioquin quis impediret à nominatione, electione, aut promotione etiam aliàs indebita, quod contra ius tuum ille faceret, peccaretq; contra iuſtitiam, vt nos infra probabimus *lib. 6. diſp. 13. cap. 3. à nu. 16. & cap. 3. concl. 1. & 2. ac deinceps;* Deinde abſolutè, quando tibi eſt ius ad aliquid aliqua ratione tibi applicatum, vt locis citatis dicemus, impedientem te iniuſtè, poteris etiam pecunia remouere, à quo nec diſcrepat D. Thomas. Et quidem ſi intelligatur hæc doctrina, vt des pecuniam tibi impedimẽtum iniuſtè adornanti, ne eligaris, vel nomineris, &c. ad hunc finem, vt ille omittat iniuſtè te vexare, mihi explorata omninò eſt, ſiquidem hic intercedere ſimonia non videtur emitur enim omiſſio impedimenti iniuſtè illati, vel inferendi. Etenim ſicut *Canus, & Franciſcus Victoria dicuntur apud Leſſium lib. 2. de iuſt. cap. 35. dub. 11. num. 64.* docuiſſe abſq; ſimonia dari, vel exigi nummos pro omiſſione ſpiritualis actus collationis videlicet cõſecrationis, confirmationis, & ſimilium, multo magis pro omiſſione iniuſtæ illationis impedimenti, & quamuis emptio omiſſionis horum actuum ſpiritualium poſſit eſſe turpis, fœditate accedente ad ſimoniam, quando abſq; iuſta fiat cauſa, vt etiam iudicatem in caſu noſtro peccare ambitione, illud impedimentum, licet iniuſtè illatum, ſi amoueres pretio, ob hanc turpem rationem, vti ſentit *D. Thomas*, verùm ſi abſolutè ad te ſeruãdum indemnem, atq. vt iniuriam à te auerteres, vel alio quocumq bono fine, id præſtares, profectò non peccares; imò cum impedimentum illud iniuſtè illatum grauem inuoluat iniuriam, & Dei, & tui, potes abſq. ſimonia auro redimere, vt probè *Leſſius num. 65.* & ſicut licitè abſq; ſimonia ſacerdoti nolenti ſacrum facere, aut abſolutionem dare, aut baptizare, niſi ob pecuniam, eam poteris dare, iuamq; redimere vexationem, eo nimirum animo, vt illum à peſſimo auertas propoſito, quemadmodum rectè idem *Leſſius dub. 7. nu. 38. dicto 2. ex Adrian.* imò neceſſitate vigente te poſſe ad redimendã vexationem dare nummos ſacerdoti, nolenti alias conferre baptiſmum pœnitentiam, &c. docent *Abbas cap. cum in Eccleſiæ corpore de ſimonia. Gerſon tract. de ſimonia ad 6. rationem, Caiet. q. 100. art. 2. in caſu ſaltem infantis baptizãdi;* ergò à fortiori in noſtro.

50 Hinc deduco licere ad grauiſſimas auertendas iniurias proximi, quæ declinari nequeunt aliter, pecuniam dari poſſe, vt ſi quis dignus eligendus non eſſet, ſed indigno poſt habendus, poſſet dare pecuniam, ne indignus eligeretur, neue Deo, dignoq. fieret iniuria, cum hęc omiſſio ſit iniuriæ, reiq. turpis; quãmuis ſequatur poſteà electio digni, quam tamen auro nõ emo; quod deduco ex *Leſſio citato ad finem dub. 11. num. 51.* Addo non modo abſq; ſimonia te poſſe in extrema neceſſitate, pecunia ſacerdotem nolentem aliàs Sacramentum adminiſtrare cõfeſſionis, auertere ab illo malo animo, ſed etiam ei dare nummos, non ob Sacramenti pretium, ſed vti medium alliciendi animum, vlterius ad obtinendum Sacramentum, vt præter citatos Auctores habent *Altiſiodorenſis 3. par. ſumma q. 5. & Leſſius dub 7. num. 39.* Sic in caſu neceſſitatis Eccleſiæ Cathedrali, vel Parochiali, cum aliàs præficeretur indignus, probabile quidem erit licere pecuniam offerre, vt dignus ad eius regimen eligeretur; nam daretur tunc pecunia non ob electionem ſpiritualem, ſed ad inducendum
51 potius electorem ad id, ad quod teneretur. Do-

cet

cet hoc expreſſè *Caietanus quodlib.* 1. *conclus.* 9.
de electione Papæ ad auertendam videlicet
indigni electionem licere pecuniam dare. Ad-
52 dit *Sotus lib.* 9. *de iuſtitia quæſt.* 6. *art.* 3. *ad finem*,
licere etiam ad electionem digni vnius tan-
tùm exiſtentis, pecuniam dare; cùm hoc in
euentu non reperiatur medium, atque intro-
ductio digni, ſit excluſio indigni, & è contra.
53 quod ſi plures eſſent digni non poſſet pro
vno certo dari pecunia, ſed pro aliquo vagè,
nè promoueretur indignus, nam emere huiuſ-
modi ſpiritualia intrinſecè malum eſt, neuti-
quam verò redimere, non autem auderem
dicere poſſe pro digniſſimo eligendo num
mos dari, quia non eſſet tanta neceſſitas ex-
cludendi dignum, vt probè *Sotus*: quando do-
ctrina *num.* 48. & 49. hic non erit cenſenda im-
probabilis.

54 Vltimo argumento, ſi de electione Summi
Pontificis iure humano irrita, ſermo ſit, ſa-
tisfactum eſt *cap* 3. ſi verò de illa iure diuino
naturali vetita, quando nimirum quis (quod
Deus auertat) emeret vota Cardinalium
vel aliquo alio pacto ſimonia in Papæ inter-
cederet electione, neque primario, quod an-
nexum habet emolumenti temporalis Ponti-
ficatus, dominium ſcilicet, diuitias, regnumque
intenderet pretio ſibi comparare, ſed ſpiri-
tualem poteſtatem, ac dignitatem, tunc ſimo-
niacè contra ius naturale diuinum, habitam
hanc eſſe electionem non dubito, nullamque
55 conſequenter. Verùm ſicut de cœteris ad
validitatem Pontificiæ electionis conditio-
nibus requiſitis, vt nimirum ſit Chriſtianus,
ritè baptizatus, atque ordinatus, &c. quas
quidem conſenſu Theologorum dicimus, cer-
tum eſſe in hoc reperiri Pontifice: ità pariter
ad diuinam ſanè prouidentiam ſpectare, vt
hanc electus in Pontificem habeat conditio-
nem carentiæ ſimoniæ, quæ ad validam eiuſ-
dem electionem etiam deſideratur; ſiquidem
ſicut ex finis intentione mediorum ſequitur
electio, ità ex eo, quod Deus Eccleſiæ ſuæ con-
ceſſerit, vt numquam erret, viuamque habeat
fidei regulam, Summum Pontificem, ità con-
ſequenter eidem ſpecialis cura eſt, diſpo-
nendi cuncta, nè qui ritè ſecundum cœtera in
Summum Pontificem electus eſt, ſimoniacus
ſit, vt ſit ritè vel ordinatus, vel baptizatus re-
moto defectu intentionis, verbi gratia, miniſtri,
vel ordinantis.

56 Quamobrem velut hæreticus, vel vt pro-
ximè accedens ad hæreſim puniendus eſſet,
qui Vrbanum Octauum in præſentia Pontifi-
cem Maximum, vel ab Eccleſia receptum, ne-
gaſſet, aut in dubium reuocaſſet, verùm eſſe
Pontificem defectu baptiſmatis, vel ordina-
tionis, vel aliquo alio ſubſtantiali; ſic etiam
qui temerariè, atque impudenter diceret, ve-
rum non eſſe Papam ob ſimoniam, quæ in eius
interceſſerit electioni, ad cuius validitatem de
his omnibus neceſſariò requiſitis eadem eſt
ratio, cum præſertim *Iulius Secundus conſtit.* 2.
ſupra citata, ſimoniam æquipararet in electio-
ne Pontificis hæreſi, *vt cap.* 5. fusè dictum
eſt. Demum quoad ius humanum, ſi aliter
de Ponficia ſancitum eſt electione, ac de
Epiſcopali, non rectè ex vna ad alteram,
affertur argumentum; ſi verò eadem eſt ratio,
cur, quod per ius ſancitum eſt in Pontificis
electione, aliqua de cauſa, vel ratione defi-
ciente, ſtatutum eſſe dicetur de Præſulis ele-
ctione?

DISPVTATIO QVARTA.

Num aliqua eligentis ambitio, ſibi ſuffragantis nullam faciat electionem.

CVm Sacri Canones à Præſulum ele-
ctione longe contendant ambitio-
nem amandare, ipſorum præſertim
Eligentium, quibus cum facultas fa-
cta ſit eligendi, ſi ambitioſè ea vtantur, meritò
quoad validitatem priuari debent ex *cap. pri-
uilegium* 11. *quæſt.* 3. *l. vt eis*, *C. de iudcis*, &
l. cos, *C. de acq. duc. lib.* 11. alijſque iuribus notis
omnibus, & cum in alijs etiam electionibus
euenire ſoleat, vt quis ſibi conſulens ſuffrage-
tur, idcirco ad huius libri calcem inſcriptam
adieci diſputationem.

CAPVT PRIMVM.

Proluſio Diſputationis.

S V M M A.

Status præſentis quæſtionis, n. 1.
*Principes Auctores de ceteris difficultatibus ele-
ctionis tractantes, n.* 2.
*Per quos decernatur textus electio ritè facienda
debere eſſe à maiori, & ſaniori parte Capituli,
vel eligentium. n.* 3.
Ante capit. quia propter de electione *nulla*

certa forma ſubſtantialis electionis data erat num.4.

Per Tridentinum ſeſſ.25. cap.6. *electionem Regularium Superiorum per vota ſecreta faciendam eſſe ſtatuitur, aliàs eſſe nullam, num.5.*

Hoc Tridentini decreto nõ tollitur cap. Quia propter de electione, *cui Tridentinum potius inſiſtit, nu.6.*

Modi quatuor compromittendi, n.7.

Quando de rebus grauibus electio habenda eſt, per vota ſecreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non ſit neceſſarium, ſed optabile, num.8.

Huic ſecreto num obſtet oſtenſio cedulæ vni facta, n.9. remiſſiuè.

Quid operetur Tridentini decretum circa Regularium electionem, n.10. remiſſiuè.

1 QVod ſæpiùs iteraui, adnoto, neque noſtri inſtituti, neque animi eſſe, quæ in ſingulis præſertim Religioſorum electionibus occurrunt, difficultates explicare, ſed præcipuam, quam parere ſolet ambitio fœditatem, vt quis proprio ſibi voto ſuffragetur, quod facili nego-
2 tio poteſt ſępè contingere. Qui autem ad reliquas quæſtiones de electione ſoluendas doctrinam optaret, adeat *Syluestrum verbo electio, Nauarr. conſil.4. in antiquis aliàs 9. in nouis de electione, Azorium inſtitutionum moralium part.1. lib.13. cap.10. à quæſt 2. Quarantam in ſumma bullarum, verbo electio, & Abbatiſſa, Sairum in floribus deciſ.4. de election. Zerolam in Praxi Epiſcoporum part.1. verbo Abbatiſſa, §.6. Emanuel Rodriq tom.2. quæſtionum regularium, quæſt 51. art.6. & 8. Franciſcum Leo in Theſauro fori Eccleſiaſtici par.1. cap. 4. à nu.32. Garziam de benefic. part.5. cap.4. à num.183. Riccium in collect. deciſion. part.4. collect.751. & in deciſ. Curiæ Arch epiſcop Neap. deciſ.197. par.4. Soar. 4 tomo de relig lib.2. cap.3. Laymam lib 4 tract.2. à cap.12.* aliosq; apud hos.

3 Notandum primò in *cap. de his, quæ fiunt à maiori parte capit. & capit in geneſi de electione* (qui quidem textus ex *Concil. Lateranenſi ſub Innocentio Tertio* deſumpti ſunt) decerni, quæ fiunt a maiori, vel ſaniori parte capituli valida eſſe, ſecus alia. Formam verò electionis faciendæ tradi ab eodem *Concilio can.24.* ex quo deſumptum eſt *cap. quia propter, de electione;*
4 ante quod à iure data non erat, ſed deſiderabatur certa canonicæ electionis forma, vt aduertit *Abb.* in idem *cit. cap. quia propter n.2. ad fin.*

5 Notandum ſecundò *Concilium Tridentinum ſeſſ.25. cap.6. decreuiſſe in electione ſuperiorum quorumcumq; Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, Abbatiſſarum, &c. eligi debere per vota omninò ſecreta;* aliàs
6 electionem eſſe nullam. Quod quidem decretum inſiſtit ſanè veſtigijs *cap. Quia propter citati,* nedùm eius formam tollit, vt rectè *Azor inſtit. moral par.7. lib.13. cap.10. q.1. Rodriquez in ſumma par.1. cap.102. nu.2. Zerola in praxi Epiſcoporum par.1. verbo Abbatiſſa §.2. Rota Rom. in vna Metinenſi Monaſterij 5. Iulij 1621. ad fin. coram Cocino. & in vna Treuirenſi Abbatia Sãcti Maximi 10. Nouemb. 1624. coram eodem, apud Maſcambrun. habendi concurſus, prælud.8. in principio, nu.68.*

7 Notandum tertiò, compromiſſi varias eſſe poſſe formas iuxta maiorem, vel minorem factam à compromittentibus facultatem Compromiſſarijs. Et ſanè quatuor ad rem noſtram adumbrare habeo. Primum vt palam res per vota tranſigatur publica: ſic ab *Abbate* aſſeritur electio fuiſſe facta in *cap. cũ in iure de elect. nec non in cap. licet de vitanda eod. vt idẽ auctor ibid n.13.* Secundũ formã, quæ ſupponitur à *cap. ſicut, eum de elect. 16.* per vota nimirum ſecreta, vt infrà *cap. 3.* fuſiùs proſequar. Tertiũ, facultatem, quę fit, vt ex tribus v.g. compromiſſarijs vnus etiam eligi poſſit, & habetur in *cap. Eccleſia veſtra de ſortilegijs, & cap. cũ in iure, de electione, penès Gloſſam,* quam nos infrà ſequemur. Quartum, vt poteſtas abſoluta non detur Compromiſſarijs eligendi aliquem de ipſiſmet, de quibus non ſit expreſſa mentio, cum tenor formæ tantum ſit generalis, de qua *gloſ. cap. Eccleſia veſtra de ſortilegijs, ver. poteſtatem.*

8 Notandum quartò, quando de rebus grauibus electio facienda eſt, vel ſuffragia ferenda, ſecretò rem tranſigendam, vt ſine timore magis liberè, nulloq; detentus reſpectu quiſq; ſuum exponat votum, ſic rectè *Octauius Frang. in directorio eccleſiaſticæ diſciplinæ, tit. de decan. coll. eccleſiarum, n.23. Bobadilla in ſua polit. lib.3. c.7. num.38. Curt. Philipp. par.1. §.1. num.22.* Quamobrem niſi aliqua peculiaris ratio, vel firma eſſet conſuetudo in nonnullis Congregationibus in contrarium omnia acta capitularia expediret quidem, vt hoc perficerentur pacto, tametſi neceſſe non ſit, vti docent *Garz. de benef. cit. cap.4. nu.185. & Caſtel. in add. tract. de elect. pag. 495.*

9 Vtrum autem obſtet huic ſecretæ electioni oſtenſio ſchedulæ ſecretò factæ, tradunt *Nauar. conſ.7. in antiq innou. 5. de elect. Emanuel Rodriq. in ſumm par.1. cap.102 num.4. Caſtell. in tract. de elect. c.4. n.3. Garz. cit par 5 cap.4. n.183. & alijs.*

10 Quid autem afferunt Tridentini decretum, præſertim circa Regulares, & Abbatiſſas operetur, rectè ex varijs *ab August. Barb. in coll. DD. in varia loca Concil. Trid. ſeſſ.25. cap.6. à n.8.* expenditur.

CAPVT SECVNDVM.

An electio Præſulis à maiori parte eligẽtium facta, cõputato electi ſuffragio valida ſit ſecundum varios Auctores.

S V M M A.

Varietas opinionum de quo puncto ſit, n.1.

Nodus proponitur difficultatis, n.2.

Varij

Varij variè nodum ſoluere quæſtionis contendunt, num.3.

Sententia peculiaris Abbatis.n.4.

1 QVamquam de electione Præſulis habita per ſcrutinium ſecretum, nulla ſit Auctorum diuerſitas, cum per canones videatur res deciſa; nihilo tamen minus de electione facta per compromiſſum non eſt vulgaris difficultas: etenim in *cap.cum in iure, de electione*, hæc dicitur valida; ſi vnus ex compromiſſarijs in ſuam conſenſerit electionem facta à tribus ex ſeptem ca-
2 nonicis. Ratio autem dubitandi rectè proponitur ab *Abbate ibi num* 4. ad finem; nam ſuppoſito, vt certo, textum *huius capit. Cum in iure* ſublatum non eſſe per *cap. cum eodem*, vt non probè ſentit *Gloſſa* communitèr reiecta, & aduertit *citatus Abbas*. vel ille Canonicus electus in Decanum conſenſit in electionem de ſe faciendam, vel in iam factam: ſi primum tanquam ambitioſus erat potius repellendus, vt ex infra dicendis clarè conſtabit. Si iam factæ, cum hæc non à maiori parte fuerit habita, erat profectò nulla per *cap. quia propter, & cap. in Geneſi de elect. & cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli,*

3 Ad nodum itaq; propoſitum accedit *Innocentius*, Primò aſſerens electionem illam fuiſſe validam, vt textus decernit, quia canonicus quartus trium conſenſit electioni iam factæ, & quidem validæ, vtporè ab æquali, & ſaniori parte Capituli: erat enim ſanior ex ordine compromiſſi, vt eligerent vnum ex ipſiſmet compromiſſarijs, vel alium de gremio eiuſdē Eccleſiæ.

Secundo loco *Compoſtellanus* pro ſecunda ſententia docet validam fuiſſe aſſertā per textū electionem: quia perſona electi meritò computanda eſt in numero eligentium, quando vt ibi per formam præſcribitur compromiſſi.

Tertia ſententia eſt *Hoſtienſis* aſſerentis in electione per viam compromiſſi, votum electi poſſe numerum eligentium augere. Verùm in aſſignanda ratione, ac diſparitate inter hanc electionem, & electionem habitam per ſecretum ſcrutinium, de qua, vt initio dicebam, res aliter ſe habet, deſudauit Auctorum induſtria, vt in 2. *aſſert cap*.4. videbimus.

4 Quarta ſententia eſt *Panormitani cap. cum in iure de electione, & cap. quia propter eodem*. Ex quo quatuor deducuntur placita. Primum in electionibus, in quibus eſt ſeruanda forma *cap. quia propter citati*, ſuffragium electi numerum non auget eligentium, cum res tranſigenda ſit ſecretò, penès ibi præſcriptam formam, ſecundum quam, ſi ad ſeipſum accederet quiſpiam, profectò cenſeretur ambitioſus, neq; poſt factum poſſet accedere, ideſt poſt publicationem ſcrutinij, cum conſenſus ſubſtantialis præſtandus ſit in ipſo ſcrutinio: & poſteà accedens nihil operaretur, iuxtà *citatum cap. Quia propter, & cap. Auditis eodem*. Secundum *Abbatis* placitum in reliquis electionibus, in quibus forma non eſt ſeruanda *cap. Quia propter*, ſi res tranſigitur palam per vota publica, locum eſſe definitioni *cap. cū in iure*, vt vnus compromiſſariorum electus numerum augere poſſit eligentium. Tertium, vt hoc intelligatur, dummodo votum electi compromiſſarij partem cōſtituat maiorem, ſecus ſi conſtitueret æqualem: quando videretur ambitioſus. Demum addit, ſi electio habita ſit per ſcrutinium priuatum, eo publicato, vbi quis aduerteret, ſe alium quidem elegiſſe, in quem non conuenit maior Capituli pars, poſſe votum ab illo reuocare, & in electionem conſentire de ſeipſo factam, ſuoq; ſuffragio numerum augere vouentium ad maiorem Capituli partem, ac validè remanere electum; cum ſupponatur hic non ſeruari formam *capit. Quia propter*. Hoc autem in vſu poſitum eſſe ait in electione Papæ per *cap. licet, de elect.* atq. Imperatoris in *cap. Venerabilem eodem*. Sic etiā per *Ioann Andream regula in toto, de reg. iuris lib.6.* dicentem in caſu, quo Canonici omnes eſſent mortui prætèr duos, poſſe vnum ab altero in Epiſcopum eligi, & electum conſentiendo electioni de ſe factæ augere numerum. Confirmatur, quia ex iure electio debet eſſe concors ex *cap. quam ſit 18. quæſt.2.* ſed non poſſet eſſe concors, ſi electus non ſibi ſuffragaretur; ergo de mente iuris eſt, vt ſibi conſenſiendo, ſuffragiorum augeat numerum. quod à fortiori verū eſt, quando fieret compromiſſum in duos, & penès hanc ſententiam Papa poſſet ad ſeipſum accedere, vel quando res trāſigeretur per ſcrutinium priuatum, vel quando facta publicatione à primo recederet ſuffragio.

Eſt præterea quinta ſententia, quam ſequenti capite reijciemus.

CAPVT TERTIVM.

Expenduntur allatæ ſententiæ.

S V M M A.

Prima reijcitur Innocentij ſententia. n.1.

Ad validitatem electionis canonicæ copulatiuè requiritur, vt à maiori, & ſaniori parte Capituli fiat, n.2.

De ſecunda, & tertia ſentētia iudicium datur. n.3.

Sententia Panormitani perpenditur, & modi impugnantur aliorum, n.4.

Neceſſe non eſt, compromiſſum tranſigi ſemper per vota publica, n.5.

Reſpuitur ex parte ſententia Panormitani, n.6.

Vbicumq; eadem eſt ratio, eadem eſſe debet iuris diſpoſitio, n.7.

Argumentum à ſimili deſumendum non eſt à minori ratione. n 8.

Quomodo poteſt extenſio fieri à minori etiam ad maius, n.9.

Quàm ineptè ab electione Summi Pontificis ad reliquas electiones argumentum ducatur, n.10.

Nunc in electione Papæ per Conſtit. Gregor. XV. *ſuffragium electi in numero non computatur, nu.* 11.

Quid faciendum quando duo tantum eſſent electores, n. 12.

Lex non obligat, quando ſeruari non poteſt, num. 13.

1 E Relatis opinionibus nulla, me quidẽ Iudice, rem acu tetigit, quin ſaltem benigna indigeat expoſitione. Et quidem *Innocentij* ſententia cum fundata ſit in altera eiuſdem communitèr reiecta, vt aduertit *Abb. cap. cum in iure, de elect. n.* 5. docente, neceſſariam non eſſe maiorem, & ſaniorem capituli partem ad validitatem electionis, ſed ſufficere ſaniorem tãtum, prorſus ruit: Ete-
2 nim DD. cõſenſu conſtare, docet *Abb.* copulatiuè ad electionis valorem requiri, quæ fit ab Vniuerſitate, vt fiat à maiori, & à ſaniori etiam parte Capituli per textus *cap. quia propter, cap. in Geneſi, de elect. & cap.* 1. *de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, aliosq. vulgatos, & præter *Abbatem*, reliquoſq; in citatos textus, videndus eſt *Decius in cap. cum omnes de Conſtit.* Itaq; ni alium habere poſſet ſeorſum opinio Innocentij, de quo *ſequenti cap.* profectò vacillaret.

3 Secunda opinio indiget expoſitione, quam veram explicantes ſententiam aſſeremus. Auctoribus tertiæ ratio danda eſſet diſcriminis inter electionem per compromiſſum, & per ſcrutinium, ex qua maximè pendet nodi ſolutio.

4 Præterea primum *Abbatis* placitum arridet; ſecundum autem ex parte falſum eſſe mox oſtendam; à tertio non diſcrepo, vt in veræ ſententiæ expoſitione dicam. Verum quartam huius auctoris propoſitionem omninò falſam iudico, quod vt clariùs oſtendam, altiùs rem repetam, reijciendo priùs alios nõnullorum DD. dicendi modos. Et ſanè tota difficultas eſt in aſſignanda ratione validitatis, & voti ſibi ab electo compromiſſario dati, & electionis à maiori parte capituli habitæ, & conſequenter validæ. Porrò ſi compromiſſum ſemper tranſigeretur per ſuffragia publica, cum non dicatur ſtare formæ præſcriptæ à *cap. Quia propter* ad ſcrutinium habendum, aliqua ex parte manum darem *Ioanni Andreæ in cap. per veſtras, de iure patronatus* aſſerenti, idcirco votum electi numerum augere ceterorum compromiſſariorum ei ſuffragantium: quia nequit electus ſeipſum eligere, quin ſciat per alios ſe fuiſſe prælectũ, & conſentiendo electioni de ſe factæ ab æquali parte, non eſſet ambitioſus, neq. à ſeipſo videretur oriri, cum prius vocatus fuerit a Deo per Compromiſſarios collegas, quorum numerum meritò conſentiendo auget.

6 Aſſentirer etiam *Hoſtienſi*, qui dixerat ad *citatum textum Cum in iure*, in forma compromiſſi, electum conſentientem electioni de ſe factæ, non oriri à ſe, vt oriretur in forma ſecreti ſcrutinij. Verùm prima ratio *Ioannis Andreæ*. neq; adæquata eſt, etiam ſi compromiſſum ſemper votis conficeretur publicis: neq; difficultatem omninò diluit. Non eſt adæquata; nam opus nõ eſt, vt is, qui eſt electus, vltimus ſit in voto ferẽdo, ſed poſſet primus, vel ſecundus eſſe v. g. quando non ad alios accederet, & conſequenter ortum à ſeipſo haberet contra *cap. in ſcripturis* 8. *quæſt.* 1. atq; ambitionis labe meritè notaretur; neq. eius electio poſſet canonica dici per *cap. cum in iure*, quod quidem ſupponit electos ceteros ſubſequutum eſſe, eorum conſentientem electioni, non autem præceſſiſſe per ea, *dummodo electioni de ſe factæ conſentiat*, vt idẽ de ſe indicat *Abb. cap. Cum in iure, de elect. num.* 6. *verſ. puto tamen, Franciſc. Marc. dec.* 934. *Canal. deciſ.* 40. *num.* 12. Non diluit omninò difficultatem; quia non eſt neceſſe ſemper cõpromiſſum fieri per vota publica; imò contrarium manifeſtò ſupponitur à *cap. ſicut eum, de elect. in* 6. quod decernit, vt ſicut cùm per formam ſcrutinij ad electionem proceditur, per vnum pronuncianda ſit, & faciẽda communis electio, ſecundum canonica inſtituta; ſic etiam per vnũ fieri ſanè debeat, cùm per formam proceditur compromiſſi; ergò compromiſſum ſecretò non modo poteſt, ſed fieri etiam debet, ſaltem in electione Præſulis ad Cathedralem Eccleſiam: & ſicut, ni fiat electio cõmunis in ſcrutinio per vnum omnium nomine, erit inualida, ità ni fiat per vnum ex Compromiſſarijs, poſt ſuffragia ſecreta, vt notat *Gloſſa ibidem, verbo ſicut*: quæ quidem in *verbo formam*, addit hanc decretalẽ locum habere in illis electionibus, in quibus ſeruanda eſt forma *cap. quia propter*. Itaq. ſi cõpromiſſum per ſecreta conficiatur ſuffragia, eadem in illo, atq. in ſcrutinio profectò difficultatis vrgebit ratio: & in vtroq. ſiuè poſt ſcrutinium publicatum, ſiuè poſt publicationem votorum Compromiſſariorum, tantum recedẽdo ab alio, cui forraſſe ſuffragatus erat, poſſet electus de ſe factæ electioni accedere. At hoc, niſi aliud addatur, eſt contra formam *cap. quia propter*, & non aſſignat, imò nullum agnoſcit inter vtramq. formam diſcrimen, contra DD. conſenſum, vt notat *Abbas citatus, §. nam & compromiſſarij.*

Hoſtienſis autem ratio explicatione indiget maiori, vt infra.

6 Hinc gradũ facio ad quartum *Abbatis* placitum expendendum, quod iudico falſum, etenim videtur ad effugium, & non ad veritatem eruendam excogitatum; & quidem vbi agitur de electione Præſulis ad Cathedralem Eccleſiam, vel ſimilem comprehenſam per *cap. Quia propter*, quæ propria noſtri eſt inſtituti, nullum eſt dubium, neq. apud ipſum *Abbatem*, cuius primò placito *ſuperiori cap. num.* 4. expreſſo vtar ad probandam primam noſtram concluſionem ſequentis. Deinde ipſomet *Panormit.* auctore, etiam cum res tranſacta ſit per ſcrutinium priuatum ante publicationem illius, non poterit quiſpiã validè ſibi ſuffragari. Hoc igitur omiſſo, reliquum mihi erit oſtendere, quod neq; publicato ſcrutinio, validè id fieri poterit. Itaquè eiſdemmet *Panormitani* verbis in eumdem agam. Quando forma ſeruanda eſt *cap. Quia propter*, vt in Prælati regularis electione, vel Epiſcopi, per cuius mortem remanet Eccleſia viduata, vox electi computanda non eſt in eligentium

gentium numero, cum à principio nequeat quia in ſeipſum conſentire, atq. a ſe oriri; neq. poſt publicationem ſuffragiorum poteſt ad ſui electionem accedere; quia conſenſus de ſubſtantia eſt, & præſtandus in ipſo ſcrutinio, itaut ſuperueniens nihil poſtea operetur; ergo hoc idē dicendum eſt in alijs dignitatum præſertim eccleſiaſticarum electionibus per ſcrutinium etiā ſecretum factis; eſto non obſeruetur in eis forma ſæpè citati cap. Quia propter. Antecedens eſt ad verbum penè *Abbatis*; conſequentia probatur, quod in d. *cap. Quia propter* nulla ſane fit mentio conſenſus dandi in ipſo, vel poſt ipſum ſcrutinium, ſumpto præſertim conſenſu, pro ſuffragio ſibi dato, vt a nobis, vel ab aduerſarijs abſq. controuerſia ſumitur: igitur ſi à principio in electione Præſulis facta, non poteſt quiſpiam ſibi ſuffragari, neq; poſteà poterit, publicato ſcrutinio ad ſeipſum accedens; neq. eodem pacto ob eamdem rationem in electione facta nō Præſulis, ſed Decani v.g. ex vi præſertim *dictæ decretalis Quia propter*, in qua vt dicebam, nihil de hoc diſponitur. Prudēs dixi, in electione facta Decani, nā meminiſſe debuerat *Abb. c. cū in iure*, nō agi de electione Epiſcopi, vel ſuperioris regularis, cuius morte viduata remanet eccleſia; verùm de Decani, ad cuius electionē, ſi *cap. Quia propter* adeò rigorosè intelligēdū eſſet, vt indicat *Abbas*, profectò ſe non extenderet: & tamen in hoc eodem capitulo dicitur, votum vnius compromiſſarij electi numerum augere eligentium; vel ex ipſa ſpeciali forma compromiſſi, vt nos penès expreſſum ſenſum textus, & gloſſæ inferiùs explicabimus: vel ex generica compromiſſi ratione, prout diſtinguitur ab electione facta per ſcrutinium, vt ſentit *Abbas*: igitur cum DD. & præcipuè dictus *Panormitan.* inter electionem per compromiſſum, & electionem per ſcrutinium, contendant aſſignare diſcrimen, cur nimirum, in illa valeat votum electi, ſecus in hac: atq. in illa electione, in qua dicitur valere *per cap. cum in iure*, cum non ſit ſeruanda forma *cap. Quia propter*; quia non eſt de Præſule, vel Superiore regulari, quorum morte viduitas inducitur Eccleſiæ, ſed de Decano, à Panormitano quidem, vt ſic aſſignari debet diſcrimen, quo differat electio per ſcrutinium, in qua locum non habet votum electi, neque forma ſeruanda ſit dicti *cap. Quia propter*, vt rectè collatio fiat inter ſcrutinium, & compromiſſum, eadem ſcilicet ratione ſumpta; atq. in vtroq. vt forma *cap. Quia propter* non ſeruetur, vel ſeruetur: alioquin ridiculum eſſet potiùs, quàm laborioſum, dictum diſcrimen aſſignare, inter compromiſſum, in quo liberè, nulliſq. legibus, nulliſq. præſcripta forma, apertis agetur votis, & electionem habitam per ſcrutinium tot, ac tantis deuinctum præceptis à *cap. Quia propter* præſcriptis: igitur ſi per Doctores communiter aſſeritur, votum electi augere numerum eligentium in compromiſſo, ſecus verò eſſe de voto electi per ſcrutinium, intelligendi ſunt, vel de vtraq. electione pari modo ſumpta, in qua vel ſeruetur, vel non ſeruetur forma *cap. Quia propter*, nè ſit in vna dicatur ſeruari, & non in altera, & comparatio, & differentia, quæ tanti fit ab Auctoribus, exibilatione ſit digna. Deindè dico *cap. Quia proptèr* nihil diſponere de ſuffragio proprio electi.: igitur cum eadem militet ratio, vt mox dicemus, paulò magis, vel minus vrgentior in electione cuiuſcumq; dignitatis eccleſiaſticæ, ſi nefas eſt, & per ſacros Canones cenſetur nullum ſuffragium electi in vna electione, ad ambitionem arcendam, etiam in alia hoc idem cenſendum erit. Secundo, vt omittam argumentari ab auctoritate *Capituli Cumanæ* de electo, ex quo conſtat, votum electi non eſſe computandum, vt infra dicemus: quia reſpondere poſſet *Abbas* in eo *cap. de Præſulis electione* ſermonem haberi, in qua abſq. dubio ſeruanda forma eſt *cap. Quia propter*; arguo ſolum ex 1. *cap. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.* electio non facta à maiori eligētium parte per dictum textum eſt nulla; ergo electio habita Decani v. g. ab æquali eligentium parte erit nulla; & publicato ſcrutinio, non poterit haberi valida; igitur quamuis ad eam accedat electus, adhuc erit nulla per *cap. Auditis de electione*. Reſpondet *Abbas num. 6.* hunc poſſe conſentire electioni de ſe factæ in fieri. Verum, vt omittam pugnantiam manifeſtam, cum electionem dici factam, & fieri, manifeſtò pugnēt; quæro cur hoc idem dici non poſſit de Præſulis electione, in qua poſsit electus dici conſentire, publicato ſcrutinio, electioni de ſe factæ quod ſi in hac dici nequit; ergo in nulla eccleſiaſticæ dignitatis electione aſſerendum erit. Reſpondebis, quia in Antiſtitis electione ſeruanda eſt forma *cap. Quia propter*, ſecus in alijs. At hoc in primis non eſt certum, ſed valdè dubium, capitulum illud ad ſolos Epiſcopos, & ſuperiores Religionum ſpectare, vt infrà diſputabimus. Deindè rogo, quid in illa forma obſtet quominus, publicato quis ſcrutinio, ſecretò anteà habito, poſſit ad ſeipſum accedere, reuocādo, ſi opus fuerit, calculum alteri datum? & vndè habeatur hoc obſtare: vel igitur aliquid aſſignetur obſtans, vel ſicut aſſeritur in electione aliarum dignitatum eccleſiaſticarum poſſe fieri, ità dicatur etiam in electione Præſulis: vel ſi in vna negetur ad ambitionem ab ea remouendam, & vt doctrina *cap. in ſcripturis 8. quæſt. 1.* ſeruetur, & ſententia *D. Pauli à nobis cap. ſequēti aſſert. 1.* referenda, etiam negetur in alijs. Tertiò cum ratio aſſignari non poſſit, cur in electione Præſulis, ſuperioriſq. regularis, in qua omnium calculis forma ſeruanda eſt *cap. Quia propter* votum electi non valeat, vt in compromiſſo valet, in quo nec ſeruatur eadem forma; cum tamen poſſet in eo ſeruari, vt indicaui ſupra, & explicabo in expoſitione veræ ſententiæ, & cum nec etiam hæc aſſignetur ratio ex aliqua clauſula dicti textus *Quia propter*, vt ſæpè dixi: & ex parte materiæ, eadem formalitèr militet ratio in omnibus electionibus dignitatum, præſertim eccleſiaſticarum; non video, cur ſi in electione per ſcrutinium ſecretum habita Præſulis, votum electi non ſuffra-
7 gatur, debeat in his alijs ſuffragari: ex quo cudo argumentum à ſimili: nam vbicumq. eadem

eſt

Digitized by Google

eſt ratio, eadem eſſe debet iuris diſpoſit in *l. illud, ff. ad l. aquiliam, & l. à Titio, ff. de verb. oblig.* & cum vtraq. hęc electio eccleſiaſticę ſit dignitatis, muneris, & officij, eademq. ſit cauſa in vtriſq. arcendi ambitionem, idem ſanè debet eſſe nullitatis effectus argumento *legis, de quibus vbi Angelus, & cæteri Iuris conſulti, ff. de leg.* Neq. caſus, quos vnit paritas æquitatis, atq; identitas rationis ſunt quoad iuris diſpoſitioně ſeparandi *d. l. illud, vbi Bald. & Oldrad.*

8 Dices argumentum a ſimili deſumendum nō eſſe à minori ratione, vt notat *Bald. in l. ſi quis non dicam C. de Epiſcopis, & Clericis*, ſed ratio minor vrget in officijs beneficijs, ac dignitatibus Epiſcopatu minoribus; ergò non rectè ducitur ab electionis nullitate ad hanc, ad nullitatem electionis ad illa. Reſpōdeo maiorem eſſe rationem ambitionis materialitèr ſumptæ: hoc eſt ex parte materiæ, circa quā verſātur reliquę electiones, cum tanti momēti non ſint, ac Epiſcopatus electio: verùm formalitèr, & ratione ambitionis maioe eſt, mea quidem ſententia, vt quis velit macula infici ambitionis, eiuſque fœce deturpari ob dignitatem minoris quidem exiſtimationis.

9 Deinde dico cum *Panormit. in cap. translato de conſtitution.* ad extenſionem, eamdem ſatis eſſe militare rationem deciſionis, licet aliquo pacto minor fuerit in caſu, ad quem fit extenſio per textum *l. 11. §. ex his in actu, & §. prece, & ibi Soccin. in 1. nota, ff. de verb. oblig.* Cœterùm clariora hæc fient ijs, quæ *cap. vltimo* dicturi ſumus diſputantes, num vera ſentētia *cap. ſequenti* exponenda de Præſulis electione, ad minorum dignitatum electiones extendenda ſit.

10 Neque obſtat, quod obijcit *Abbas de elect. Summi Pontificis*, quam miror pro ſe attuliſſe: quia vt probè *Gloſſa in allegatum, cap. licet de elect. verb. à duabus partibus* mouens hoc dubium, *numquid ille, qui eligitur in Papam computabitur inter duas partes?* reſpondet, *quod non, vt in cap. cum in iure, de elect. Cumana eodem, & Eccleſia veſtra de ſortilegijs.* At quem contra *Panormitanum* opponam ipſomet non habeo doctiorem; in loco enim citato *cap. licet nu. 13. verſ. puto tamen* ait in Papa hoc eſſe ſpeciale, *quod quandocumq. ipſe in ſcrutinio publico, vel priuato conſenſiſſet, in alium, quòd poſteà videns ſe electum ab alijs poteſt recedere ab electione, quam fecit, & accedere ad electionem de ſe factā.* quod ſi hoc ſpeciale *Panormitanus* ſentit eſſe in electione Pontificis, nō eſt cur generale faciat, & commune cœteris electionibus, à quibus in tot, ac tantis electio diſcrepat Pontificis, vt *idemmet auctor num. 8. notat: ibidem num. etiam 13. Abbas addit. & iſte intellectus, quod electus non computetur in numero vocum, verſatur etiā in electione aliorū, &c. Quando autem ſit electio per ſcrutinium priuatum, & vox ſua non computabitur; quia cum ipſe ignoret an fuerit electus ab alijs, non poterat dicere, eligo me ipſum, quia tunc, tamquam ambitioſus eſſet repellendus.* vbi pondera ſi placet, amice Lector, verbum illud, *priuatum*, vt videas, quam ſibi diſſimilis hac in re ſit *Abbas*, vir cœtera doctus. Addo doctrinam eiuſdem in *conſil. 25. 2. part. numer. 2. & 4.* maximè conſentaneum eſſe noſtræ.

11 Verùm ceſſat hæc, ab electinne Papæ petita, confirmatio per *Conſtitutionem de illa editam à Gregorio XV. & eſt 13. incipiens Æterni Patris data anno 1621. 17. kalendas Decembris, & confirmata ab Vrbano VIII. Conſtitutione ſua 46* Itaque §. 2. illius conſtitutionis hæc habentue. *Numerum autem ſuffragiorum duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclaui præſentium, vt electio per viam ſcrutinij, & acceſſus valida ſit decernimus, & declaramus, ità eſſe cenſendum, vt in duabus tertijs partibus ſuffragium electi, non numeretur: nec quiſquam ſiuè ſcrutinij, & acceſſus, ſiuè compromiſſi via procedatur, ſeipſum eligere, ſeù ſuffragium ſibi dare vllatenus poſſit.* Ex quibus conſtat neq. in cōpromiſſo ad Pontificatum poſſe quempiam ſibi ſuffragari, quæ omnia §. 3. amphùs declarantur derogati §. 24 *in contrarium alijs quibuſcumq.* & in *ceremoniali* ab eodem Pontifice Gregorio edito, cuius approbatio, ac tenor habetue 11. *eiuſdem Conſtitutione, in 5. actu poſt ſcrutinij hæc leguntur. Si verò nouerint aliquem ex nominatis duas tantum partes ſuffragiorum obtinuiſſe, aperiant electi ſchedulam etiam in parte, in qua eſt nomen eligentis, & ſiquidem ex ea apparuerit electum alij ſuffragatum fuiſſe, electio eius erit canonica: ſi verò conſtiterit ſibi ſuffragium dediſſe, eius electio ex diſpoſitione Gregoriana Conſtitutionis nulla erit ob defectum vnius ſuffragij.* Quæ ſanè tendunt, atq. huc tranſlata, vt Eccleſiæ Catholicę ſenſus omninò ab ambitione abhorrentis clarè omnibus conſtet. De Imperatore quicquid ſit, ad rem non facit, cum in electionibus verſemur ad eccleſiaſticas ſanè dignitates, honores, atq. officia.

Caſum autem *Ioannis Andreæ* valdè per accidens eſſe dicimus, à quo ad certas leges non debet argumentum duci. Itaq. ſi duo ſupereſſent tantum canonici, vel dicendum eſſet, ab altero alterum electum eſſe, tanquam à maiori parte Capituli: nam cum per ſacros Canones ſancitum ſit, nè quiſquam ortatus à ſeipſo, ſibiq. ſuffragium dans, ſeipſum Epiſcopum eligat, vt *ſequenti cap.* clariùs oſtendemus, maior pars, quæ non ſit totum Capitulum, alter canonicorum alterum eligens dici aliquo pacto poterit. Quid? quod vt probè *Panormit. conſil. 25. 2. par. num. 2.* collegium, & potentia collegij ſita poteſt eſſe in vno ſolo, alijs deficientibus ex *cap. gratū, de poſtulatione Prælatorum, & ex l. ſicut, quod cuiuſcumq. vni, & 65. diſt. cap. finali.* Neque requiritur votum electi, ſed ſolus conſenſus eiuſdem, quem ad electionem neceſſarium eſſe *lib. 6. diſput. 6.* dicemus, cum non a toto Capitulo etiam in illo caſu valida electio habenda ſit.

12 vel dicendum, dictum caſum illi ſimilem eſſe, in quo electio duobus committeretur compromiſſarijs ſub forma, vt vnus poſſet ex ipſis eligi, quando per ipſummet *Abbatem. cap. cum in iure num. 5. §. nam ſunt*, tacitè voluiſſent Compromittentes electi ſuffragium connumerari, numerumq. augere, alioquin non poſſet à maiori parte fieri, & conſentit Compoſtellanus apud eundem Abbatem ibidem. Demum addo ex eodem *Abbate conſil. 25. 2. part. ad finem n. 2.*

in

in dicto caſu poſſe tunc; illos duos procedere
ſine forma ſcrutinij etiam palam, quin amittant
electionem propter defectum formæ *cap. Quia
propter de elect.* quam ſeruare non poſſunt pro-
pter paucitatem eligentium. Neq; lex obligat,
13 vbi de facto ſeruari non poteſt *cap. erit autem
lex 4. diſt. & l. final. ff quæ ſent. ſine appa. reſcind.
poſſ. & l. ita autem, ff de adminiſtr. tutel.* confir-
mationem allatam ab Abbate, ab eo ſoluendã
eſſe dico; cum electio haberetur per ſcrutiniũ
non priuatum, & quod ille ibi reſponderet
noſtro caſui accomodandum eſſet. Deinde aio
concordem poſſe electionem eſſe, quin via
ſternatur ambitioni, ad quam ſatis, ſuperque
decliuis eſt corrupta mortalium natura; & vt
prudentèr cautum eſt de ſummi Pontificis ele-
ctione, vt iterum ſcrutinium habeatur, vbi votũ
electi aliquo pacto numerum eligentium auxiſ-
ſe comperitur; ſic in reliquis aſſerendum.

CAPVT QVARTVM.

Vera ſententia de Præſulis electione.

S V M M A.

Electio Præſulis habita per ſcrutinium ſecretum à maiori parte capituli, computato electi ſuffragio nulla eſt, n. 1.

Fundamentalis ratio concluſionis, n. 2.

Vnuſquiſque in ſeipſo culpam debet agnoſcere, num. 3.

Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio, n. 4.

In electione Præſulis per ſcrutinium ſecretum, neq; hoc publicato poteſt electus ab alio recedere, ac ſibi ſuffragari, n. 5.

Electio Præſulis habita per compromiſſum, abſq; aliqua ſpeciali forma datum, publicíſque votis confectum, ſi quis ex compromiſſarijs, vel primus, vel alios aliquo pacto præcedens ſibi ſuffragatus fuerit, inualida eſt, n. 6.

Si compromiſſarij ſeptem eſſent, ac tertius in publico voto ferendo, ſibi ſuffragaretur, inualida eſſet electio, etiam ſi deinde quartus alius accederet, n. 7.

Nulla eſt electio ab æquali habita eligẽtium parte completa voto electi, n. 8.

Si electio Præſulis per compromiſſum habeatur ſecretum modo, quo indicatur in cap. ſicut cum de elect. in 6. *non poteſt votum electi augere numerum ſuffragiorum. n. 9.*

Quando in compromiſſi forma facta eſt facultas expreſſa, vt votum electi numerum ſaltem augeat æqualem, vel vt vnus compromiſſariorum poſſit eligi, etiam ſi palam tranſigeretur, poſita illa forma poſſet vnum compromiſſariorum voto ſuo numerum æqualem ſaltem eligentium augere, n. 10. 11. & 12.

Quæ differentia inter electionem factam in ſcrutinio, & in compromiſſo, n. 13.

Vera ratio cur in compromiſſo electi votum augeat numerum, quando ex vi formæ compromiſſarijs conceditur, vt vnus ex ipſis poſſit eligi, n. 14.

Compromiſſarius ex vi formæ compromiſſi ſibi palam per votum conſulens, cauere debet, ne quoad modum peccato ſe inficiat ſcandali, nu. 15.

Probabiliùs eſt remota ſpeciali clauſula compromiſſi, qua ſit compromiſſarijs facultas eligendi vnum ex ſeipſis, non poſſe id validè præſtari ex vi compromiſſi per ſe, atq; in genere ſumpti, nu. 16.

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus, n. 17.

Quæ cauſa dicenda ſit finalis, n. 18.

Ratio propria diſcriminis inter electiones, in quibus valet votum electi, & non valet, n. 19.

Quando duas non liceat gerere perſonas, nu. 20.

Argumenta contrariorum ſoluuntur, n. 23.

Quæ ratione conſtare debeat electum ſibi ſuffragatum fuiſſe, n. 24.

ANtequam noſtram explicemus ſen-
tentiam, admonere habemus, nos nõ
loqui de electione Epiſcopi Epiſco-
porum, ſummi ſcilicet Romani Põ-
tificis, quam *ſuperiori cap. num. 11.* ſatis eſt indi-
caſſe ſummopere à quauis vmbra ambitionis
abhorrere, & quam longè ab illa Gregor. XV.
per ſummam prudentiam, proprium electi vo-
tum eſſe voluit. Quod ſi verum ſit, omnibuſque
exploratum tritum axioma ſapientum, maximũ
videlicet in vnoquoq; genere menſuram eſſe
cæterorum, compertum profectò habebimus,
quid ſentiendum ſit de cęteris electionibus ec-
cleſiaſticis, vt deſiderio, imò & ſacris Eccleſiæ
Romanæ ſanctionibus tanquam infallibili re-
gulæ, illas adaptemus.

1 Aſſertio prima, Electio Præſulis facta per
ſcrutinium ſecretum à maiori parte Capituli,
computato voto electi eſt inualida, eſt hæc aſ-
ſertio communis Doctorum, atq; expreſſa per
Gloſſam cap. Cumana, de electione, vbi irrita cen-
ſetur electio facta à capitulo conſtante decem,
& octo canonicis, ac tribus Abbatibus, quorum
nouem canonici, ac vnus Abbas Archidiaconũ
elegerunt, qui quidem ſi ſibi validè ſuffragatus
fuiſſet, porrò per vndecim vota, à maiori parte
capituli electus cenſeretur; cum textus è contra
habeat *neutram electionem comperimus ad ma-
iorem partem totius Capituli perueniſſe*, vt probè
perpendit *Gloſſa verbo ad maiorem partem*.
proximam, atq; immediatam reddens rationẽ;
quia nimirum perſona electa numerum nõ au-
get eligentium. Accedit *Gloſſa cap cum in iure,
de electione ad finem expoſitionis caſus*. Verum
allatæ doctrinæ rationem afferre fundamenta-
2 lem, operoſum non erit, ſi præ oculis nobis fue-
rit *Pauli ſententia ad Hæbreos 5. num. 25. & 2. ad
Corinth. 2. nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed
qui vocatur à Deo tanquam Aaron. ex qua San-
ctus Gregorius in Regiſtro lib 6 apiſt. 3. ſeu 5. 269.*
per vniuerſalem regulam optimè deducit. *Sicut
locus regiminis deſiderantibus negandus eſt; ita
fugientibus offerendus, vt refertur cap. qualiter,
de elect. & cap. in ſcripturis 8. quæſt. 1.* quod tùm
Gre-

Gregor. IX. auctor Capituli Cumana; tùm reliqua deinceps condita iura ſibi propoſuerunt, ità, vt nullum cenſuerint ſuffragium, quo ſibi quiſpiam conſuleret, quoq; ſi maior pars capituli compleretur, certè tanquam non completa cenſenda eſſet; & conſequenter electio pendens ex illa, eſſet nulla, iuxta *cap. Quia propter in Geneſi, & ipſum cap. Cumana, de electione adiunctis Gloſſis.* nam ſi ex Apoſtolo, & Gregorio Magno negandus eſt locus regiminis deſideranti, potiori quidem iure, ex ambitione ſibi per votum ſuffraganti, negandus erit. Hinc talis eſſet tanquam ambitioſus certè repellendus etiam ſi iurauerit eligere digniorem; quòd vt
3 rectè *Innocent. in d. cap. cum in iure,* vnuſquiſque debet in ſeipſo culpam agnoſcere 5 *diſt. cap. ad eius in fine, ex eodem Gregorio dicente. Bonarum mentium eſt culpas ſuas agnoſcere, vbi culpa non eſt,* cum nullus profectò ſit, qui non ſcateat peccatis, ac de alijs præſumere debeat bonum, vt in *cap. finali de præſumptionibus.* Confirmatur ex *cap. qui Epiſcopatum 8. quæſt. 1. per Auguſtinum, vbi Gloſſa verbo appetitur.* Denique ſummitum
4 huic aſſertioni faſtigium imponat *Leo Sanctiſſimus Pontifex epiſt 85. habetur cap. miramur diſtinct. 61. Principatus* (.i. Epiſcopatus) *autem, quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus, atq; actibus non offendit, ipſius tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo, & difficile eſt. vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio.*

5 Aſſertio ſecunda. In electione Præſulis facta per ſecretum ſcrutinium non poteſt neq; hoc publicato, qui dimidiam habet partem vototũ, ab alio quem eligit recedere, & ſibi ſuffragati. Sic expreſsè *Panormitan. in ſæpè citato cap. cum iure de electione n. 5. §. ideò,* & ratio eſt, quòd in electione Præſulis abſq; dubio forma ſeruanda ſit *cap. Quia propter,* quando, vt ait *Abbas,* neq; publicato ſcrutinio fas eſt electo ad ſe validè accedere, cum conſenſus ſuperueniens electioni iam factæ, profectò nihil operari valeat: vt enim rectè notatur in *cap. auditis, de elect. Quoniam electio, quæ fuerit irrita ipſo iure:* quia non eſt à maiori parte Capituli, vel eligentium, *non poterit eſſe rata, cum nequiuerit conualeſcere, quod ab initio non valebat.* Explicatur argumento *ſuperiori cap.* contra Panormitanum facto: nã aut hic electus conſentiret electioni iam factæ, vel faciendæ: non factæ, cum non fuerit à maiori parte Capituli, vel eligentium, contra *cap. quia propter, cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, cap. Eccleſiæ, & qualitèr, de electione;* Non ſecundum, quia eſſet ambitioſus, atque à ſeipſo principium haberet; ergo nullò modo.

6 Aſſertio tertia. Electio Epiſcopi habita per compromiſſum, abſque aliqua ſpeciali forma datum, publiciſq; votis confectum, ſi quis eligentium, vel primus ſibi votum dederit, vel aliquo loco ſuffragium tulerit, in quo non alios ſecutus, ſed potiùs alij præcedentem illum proſequi videantur, erit nulla. Huius concluſionis expreſſum licet non habeam auctorem, & certã habeo, & minimè deſtitutam locuplete alicuius illam ſubindicantis auctoritate: nam *Abb. in cap. licet de vitanda, de elect. num. 13. §. ſed ſi electio,* hæc habet: *Si electio fuerit facta per ſcrutinium publicum, ità quod quilibet palam exprimebat votum; tunc vox electi computatur in numero; quod intellige, quando prius fuit electus ab alijs, & ipſe conſenſit illi electioni: nam tunc non poſſet dici ambitioſus, cum non oriatur à ſe, ſed ſit vocatus à fratribus.* Atque in hoc ſenſu loqui *cap. cum in iure, ſentit idem Abbas num. 5. §. 1. caſu poteſt procedere.* Hinc deſumitur ratio, quæ cum ſit eadem arcendæ ambitionis, quippequæ in caſu noſtro grauior eſſet ob effrontem ſui nominationem, qua quiſpiam primus omnium, vel alios aliquo pacto præcedens, ſibi, aut ſuffragaretur, aut alios ad ſibi ſuffragium conferendum impudenter pellicere contenderet.

7 Ex hac aſſertione fit, vt ſi compromiſſarij eſſent v.g. ſeptem, ac tertius eſſet, qui votum ferret pro ſe, ſiuè à primis electus fuerit, ſiuè non, inualidam eſſe huiuſmodi electionem: eſto deinceps quartus accederet eiuſmodi etiam voti, ſecus verò ſi quintus, vel ſextus eſſet hic electus in voto ferendo; cum tunc etiam ſecluſo voto proprio à maiori parte compromiſſariorũ
8 hic electus fuiſſet. Quamobrem meritò nullam eſſe electionem habitam ab æquali parte compromiſſariorum, ſi completa fuerit voto ipſiuſmet electi, ſcripſit *Abbas in 2. placito ſuæ opinionis à nobis c. 2. relatæ n. 4.*

9 Aſſertio quarta. Si per compromiſſum ſecretum modo, quo indicatur in *cap. ſicut de electione in 6.* quiſpiam electus eſſet in Epiſcopum, ſuo voto numerum non poſſet eligentium augere non ſecus, ac diximus in ſcrutinio aſſertione ſecunda. hanc autem deduco ex *Abb. in cap. cum iure ſæpè citato, num. 5. §. nam compromiſſarij, &c.* Probatur, quòd eadem ratio militat in compromiſſo, ſecreto modo peracto, vt debet peragi ſecundum formam traditam à *cap. quia propter, & iuxtà doctrinam cap. ſi cum de elect. in 6.* Etenim neq. poterit à principio ſibi ſuffragari, neq; re peracta, ac per vnum publicato ſcrutinio, ob eamdem, quam *aſſert. 2.* diximus rationem, hoc non poſſe fieri in ſcrutinio. Et quamuis *Abbas* fieri poſſe doceat in compromiſſo priuato, vt etiam in priuato ſcrutinio: Verum vti negat in ſcrutinio Præſulis, ſuperioris regularis, reliquarumq; dignitatum, in quibus formæ textus *Quia propter,* eſt ſeruanda, ità, & in compromiſſo negare debet, in quo eadem etiam forma tenenda eſt.

10 Aſſertio quinta. Quando in compromiſſi tenore, ac forma, facta eſt facultas expreſſa, vt votum electi augeat numerum, vel vt vnus compromiſſariorum eligi poſſit, etiam ſi palam res tranſigeretur, poſita illa forma, poſſet vnus cõpromiſſariorum voto ſuo quomodolibet dato numerum ſaltem augere cæterorum, à quorum maiori parte diceretur eligi. hæc, quam habeo certam aſſertio per partes probanda eſt. Prima pars patet, quia dubitari minimè poteſt ſub hac forma, poſſe compromiſſum fieri, cum pendeat à compromittentibus, qui quidem hic, & nunc, ſi expedire ſaltem ad maiora damna declinanda iudicauerint, rectè id valebunt præſtare; neq; patefacerent aditum ambitioni, quia tametſi, qui ſibi ſuffragaretur, numerum augeret

æqua-

æqualem aliorum; id tamen vt in ſecunda parte declarabo, non ex ſe præſtaret, ſed vices potiùs totius gerens Capituli, vel Eligentium, quippè qui talem ei facultatem fecerunt, neq. à ſeipſo diceretur oriri, ſed ab alijs. fiat res exemplo clarior; ſintque ſeptem Canonici electi, compromiſſarij ad Epiſcopum eligendum, per dictam formam, ex qua poſſet ſaltem augere numerum æqualem electus quiſpiam ex compromiſſarijs; ſi ſeruaretur in reliquis forma *cap. Quia propter*, publicatis votis, poſſet N. electus a tribus, & ſi primò votum ſuum tribuiſſet alteri ad ſuammet electionem accedere, proprioque ſuffragio ab alio ad ſe deriuato, numerum eligentium augere. In quo caſu vera eſſet quarta pars ſententiæ ità explicatæ Panormitani; cæterorumque aſſerentium, quando per compromiſſum fit electio, votum vnius compromiſſarij numerum augere cæterorum ſuffragiorum, & ratio eſt, tùm quia ceſſaret abſurdum à nobis illatum contra citatos Auctores, nimirū ambitionis: tùm quia ille nō accederet ad electionē iā factā, ſed faciendā, ac pendentē adhuc à proprio voto, non ex vi voluntatis ipſius Cōpromiſſarij, ſed potiùs cæterorum, qui quidem ità voluerunt à maiori compromiſſariorum parte validitatem accipere electionem, vt ſi æqualitas ſuffragiorum in vnum conueniſſet, valeret ab illomet conſentiente augeri in maiorem partem: tùm quia hic ambitioſè non oriretur à ſe, ſed partim à tribus, à quibus anteà electus fuiſſet, partim à reliquis Canonicis, formæ dicti compromiſſi auctoribus, qui ei facultatem fecerunt, vt eorum nomine in ſeipſum dictus electus conſentiret.

11 Hinc vlterius progredior, & ſatis probabiliter autumo, futuram eſſe validam electionem, etiam ſi publicatis votis, vnus è tribus reuocaret votum, atque alijs tribus accederet, inter quæ votum fuit ipſius electi; itaut quatuor iam eſſent vota, ſed quartum non fuiſſet N. electi, ſed alterius, cum ſuffragium N. fuerit v. g. vel tertio, vel ſecundo, vel primo loco datum, vel quo loco datum fuerit neſcitetur. Quapropter conſultò in concluſione dixi, ſi in forma compromiſſi explicatum eſſet, vt electus partem ſaltem æqualem ſuo ſuffragio poſſet augere, & ratio, qua ducor eſt, quia tametſi res difficilior ſit, neque adeò certa, vt ſuperiùs probata; nihilo tamen minus, cum in N. non proprium votum, vt ſic tantum conſiderem, ſed vt pendens, & cauſatum à cæteris, illum conſtituentibus compromiſſarium, licet primus ille fuerit, vel ſecundus, vel tertius in caſu exempli ad ſibi ſuffragandum, non cenſebitur oriri à ſeipſo, ſed ab alijs, qui poteſtatem votum ſibi ferendi eidem fecerunt, in qua illud votum tanquam in cauſa continebatur; neque limitarunt in forma compromiſſi, vt id faceret alios ſubſequens, & non præcedens; quamobrem horum ſinguli compromiſſariorum conſequentèr exiſtimati ſunt apti ad regimen Eccleſiæ, de qua facienda erat electio, ità vt ſi à tribus v. g. fuiſſet electus aliquis compromiſſariorum, non à ſe, ſed tanquam repræſentans cæterorum perſonas, valeret ſibi ſuffragari, quod ſi recta fieret intentione, formalique ratione, ob quam licet aliquando Præſulatum adire, iuxta dicta *1. tom. lib. 4. diſputat. 12. capit. 1.* non modo non peccaret, ſed virtuosè faceret ex *capit. qui Epiſcopatum 8. quæſtione 1. vbi Doctores citati à Cepolla conſil. 96. & à Caualcan. deciſione 40.* fauet etiam, quod in ſimili notatur in *l. ſi cum ipſe, C. de contrahenda emptione, & quicquid ſcribunt Hoſtienſis, Innocentius, Compoſtellanus in citatum capitulum Cum in iure, Accurſius cum Gloſſa in l. pla:ė, ff. quod cuius vni, & Abbas numer. 4. contra Gloſſam citati capituli cum in iure*, aſſerentes licet in forma compromiſſi expreſſum non eſſet, vt compromiſſarij poſſent ex ipſis vnum eligere adhuc poſſe, de qua re infra nos quid ſentiendum ſit, aperiemus.

12 Secunda noſtræ concluſionis pars eſt perſpicuè deſcripta per *capitulum cum in iure, de electione ſæpè citatum, & per capitulum Eccleſia veſtra, de ſortilegijs, adiuncta Gloſſa verbo poteſtatem*. Neque hic declarare contendo quæſtionem inter citatos Auctores, & Gloſſas allegatorum textuum, nùm ſcilicet ſi in forma compromiſſi mentio facta non fuerit, vt vnus ex compromiſſarijs ab eiſdem eligi poſſit, ex iure tamen id præſtare valerent, de qua infra; ſed quod aſſero eſt, cum tenor, ac forma compromiſſi exprimat, ex compromiſſarijs vnum etiam eligi poſſe, tùm votum Electi poſſe cæterorum augere numerum Eligentium, quod intendit textus indicare, ex quo probatur hoc ſecundum noſtræ aſſertionis membrum: qui quidem textus, cum petitionem expoſuiſſet hiſce. *Primus tuæ conſultationis articulus continebat, quod cuiuſdam Eccleſiæ Decano defuncto eiuſdem loci Capitulum ſub hac forma in ſeptem ex ipſis Canonicis compromiſit, vt illum, quem ex ſe, vel alijs de gremio ipſius Eccleſiæ omnes paritèr, vel maior eorum pars nominaret, idem Capitulum reciperet in Decanum*. Poſt caſum expoſitum deindè proſequitur. *Super quo talitèr reſpondemus, quod is, qui de numero ſeptem à tribus eorum dignoſcitur nominatus, iuxtà compromiſſi tenorem debet in Decanum, dummodo electioni de ſe factæ conſentiat, &c. Adde textum in cap. Eccleſia veſtra, de ſortilegijs, ibi. Quorum duo tertium Magiſtrum R. ſcilicet elegerunt, quod expreſsè licebat eiſdem, ſecundum traditam à vobis omnibus poteſtatem. Vbi Gloſſa, verbo poteſtatem, §. ſed cum detur, & Gloſſa paritèr præcedentis textus*; Et ſanè hoc ipſum eſt, quod Ego in præſentia contendo, tùm è textibus, tùm è citatis Gloſſis, tùm ex *Gloſſa capitulo Cumana, de electione, verbo ad maiorem partem*. Primò concludere, rationem nempè immediatam validitatis huius electionis fuiſſe, quia habita fuit, iuxtà compromiſſi tenorem.

13 Verum cur valeat electio ex hoc tenore habita, & quæ inter hanc differentia ſit, & inter illam factam per ſcrutinium ſecretum, quam diximus non valere, hoc opus, hic labor

Digitized by Google

eſt. Nam *Gloſſa citata, capitulo cum in iure ad finem* ſuccumbere videtur difficultati, aſſerens, hodie non valere talem electionem ex compromiſſo, vtpotè factam à minore parte Capituli, cui ſubſcribit *Gloſſa capit. Cumana, verbo ad maiorem partem, & capit. cum in iure, vt capitei.* iudicaui, *Gloſſa verò capituli eccleſia veſtræ de ſortilegijs, verbo poteſtatem*, ait, eandem eſſe, quia facultas in compromiſſo facta eligendi penès Compromiſſarios tantum eſt. At hoc non præſtat, vt poſſit vnuſquiſque compromiſſariorum ſibi ſuffragari. *Abbas* autem, vt vidimus in expoſitione eius opinionis, cum in compromiſſo fuerit res tranſacta per voca publica, vult votum Compromiſſarij augere numerum ſuffragiorum, atque habere locum *capit. cum in iure.* Verùm cum varias in hunc Abbatis modum fecerimus difficultates ſuprà *capit.* 3. atque oſtenderimus illum vndique claudicantem, vt & reliquos cæterorum Auctorum, reliquum nobis erit, vt vnius Compoſtellani rationem, quam ſuper indicauimus expendamus, quæ quidem ex forma compromiſſi concedentis auctoritatem compromiſſarijs, docet, calculum Electi numerum augere Eligentium; Cæterùm ni aliquid huic adnatur rationi, eam nutare rectè probat *Ioannes Andreas*, cui ſubſcribit *Abbas numer.* 5. *§. nam licet*; quia neceſſaria non eſt conſequentia, quæ inferatur; poſſunt nempè compromiſſarij vnum ex ſeipſis eligere; igitur ſinguli poterunt ſibi ſuffragari; etenim rectè cohærere hæc poſſunt, vt electio conficiatur vnius ex compromiſſarijs, in quem cæteri concurrant omnes, vno dempto electo; vel vt maior pars eorumdem concurrat, quin electus ſibi ſuffragetur; neque probat, hoc eſſe, id eſt neceſſariam connexionem inter facultatem vnius compromiſſarij eligendi, & voti eiuſdem electi ſibimet dati, quod ab hoc ideſt à voto ſibi dato, & facultate dandi, contingit abeſſe, vt in *cap. 2. de translatione* Epiſcopatus, *& in l. neque talis. C. de probat.*

14 Verum enim verò aliter ſi explicetur Compoſtellani mens, quæ rectè perpenſa, eſt eadem, atque *Innocentij capit. 2. ſecundo loco à nobis relati*, idcircò aſſerentis ſaniorem partem fuiſſe Capituli in caſu *textus capit. Cum in iure*, quia ex compromiſſi forma, vnus ex Compromiſſarijs electus erat. Itaque ſi rectè vtriuſque huius auctoris mens expendatur, veritatem oſtendet. Ex vi igitur ſolius formæ compromiſſi, taliter facti, aſſerimus poſſe, vnum è compromiſſarijs ſibi ſuffragari, & non aliter. Et quidem ſi palam res tranſigatur, & vnus è compromiſſarijs ad alios accedat, compleatq. numerum maioris partis, ſentimus etiam cum Abbate, neque in hoc euentu poterit vmbram eſſe difficultatis; quod ſi ſecretò fiat, etiam ſi non fuerit ſuffragium electi vltimum maioris partis complementum, ſed vel ex primis, vel primum, etiam dicimus locum habere deciſionem *capit. Cum in iure*, illamque validam eſſe electionem, & ſanè, vndè Panormitanus deduxerit in caſu *Capituli Cum in iure*, tam palàm perfectam eſſe, non video: imò potiùs contra rem eſſe confectam, illud demonſtrat: quia de dignitate agitur per *Abbatem etiam in capitulo Quia propter* comprehenſa, & conſequenter in eo fuiſſe ſeruatam formam *citati cap. Quia propter iuxtà dicta capit. 3. nu. 5.* eò vel maximè, quod ſub eodem tempore, ac eodem Papa, tùm caſus vtriuſque capituli, tùm deciſiones deſumptæ ex *Concilio Lateranenſi*, promanarunt. Itaque inhærentes iuri citati textus abſolutè loquentes de calculo compromiſſarij augente numerum eligentium in compromiſſo, cuius tenor erat, vt ex compromiſſarijs poſſet vnus eligi, debent intelligi reliqui citati textus; & ſtante illa forma, ſemper votum electi numerum augere dicimus eligentium; cuius doctrinæ ratio eſt, quia compromiſſum ſub hac forma conſtituit compromittentes in compromiſſarijs, vt ità dicam, & ſeipſos in compromiſſarios quaſi commutantes, non tam proprio iure, ac nomine, quàm potiùs cunctorum voluere poteſtate donatos, vt eorum omnium gerentes perſonam, ſeipſos etiam eligere poſſint; quod maximè deduco ex clauſula, qua vtitur *capit. Quia propter de electione*, dũ loquetur de compromiſſarijs, *vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Eccleſiæ viduatæ prouideant de Paſtore.* Ex his conſequenter dicimus facultatem compromiſſarijs factam vnum ex ſe ipſis eligendi, importare aptitudinem ſingulorum exiſtimatam à compromittentibus, à quibus hoc vel ipſo incipit electio, vel reſtricta ad compromiſſarios, vel eos non excludens, quàm tamen complementum habituram voluerunt compromittentes à maiori parte calculorum compromiſſariorum. Quamobrem etiam ſi N. electus, fuerit primus ad votum ſibi dandum, non diceretur ortus ex ſe, ſed ex cæteris Capituli, vel eligentium; quippè qui dum voluerunt, vt ille poſſit eligi, de eodem electionem profectò incœperunt, vt ſuper indicaui; & quotquot Auctores, ac textus aſſerunt inter Dantem, ac Recipientem diſtinctionem eſſe debere, omnes aiunt, id verum eſſe in caſu, in quo per ſcrutinium ſecretum, & non ex compromiſſo, niſi aliquando in eius forma non fuerit expreſſum, vt vnus Compromiſſariorum eligi potuerit, vt mox dicam.

15 Denique ſi res palàm tranſigatur in compromiſſo, caret ſanè difficultate, vt initio ſuperioris numeri cœpi dicere: nec aliud admonere habeo, quàm faciliori poſſe negotio peccatum committi in votis publicis, ſi palàm quis alios potiùs præcedens, quã ſubſequens in ſuffragio, ſcandali præberet anſam in circumſpecta ratione agendi, cùm præ oculis habere prudentiam debeat, vt externa eius ſigna, & vota à recta, quam poteſt, ac tenetur intentionem habere, minimè diſcrepent.

16 Vltima demùm aſſertio ſit, quamuis ab extrinſeco probabilis ſit opinio docens, quod etiã ſi in forma Compromiſſi non fuiſſet expreſſum, vt compromiſſarij vnum ex ſeipſis poſſint eligo-

Digitized by Google

eligere, ex iure tamen,ac ratione compromiſſi in genere ſumpti, poſſint id compromiſſarij præſtare,verum ab intrinſeco,remota tali clauſula,probabilius eſſe cenſeo,non poſſe. Prima pars eſt *Ioannis in cap. qui Epiſcopatum, 8.quæſt.1. Hoſtienſis,Innocent.Compoſtellan, Accurſij ibidem,nec non Abbatis in cap. cum in iure de elect. num.4. quam dicunt communem Angelus l.iam tamen, §.in hac, ff. de iud. ſol. Bartolus in l. qui ab omnibus,§.Titio,& ibi Alexander in apoſt.ad ipſum, ff de leg.1. Paulus de Caſtro conſil.133.aliàs ſecundum nouam impreſſionem conſ.131.in princ. & alij paſſim.* Probant tùm ex textu *cap.cum in iure,tùm cap.cum in veteri de electione.* Demum quia inter compromiſſarios illi fraudulentèr enumerari facilè poſſent, qui melius Eccleſiæ ſcirent,ac vellent præeſſe. Secunda verò pars mihi adeò claré videtur expreſſa per ſæpè citatos canones, ſiuè *cap.cum in iure, vt conſtat ex verbis num.12.relatis,ſiuè ex cap.eccleſia veſtra, de ſortilegijs ibi. Quorum duo tertium magiſtrum R.S.elegerunt,quod expreſsè licebat eidem ſecundum traditam à vobis omnibus poteſtatem. Vbi gloſſa verbo poteſtatem,& glo.1.textus,verbo ex ſe,ſiuè ex alijs paſſim.* vt hoc negare eſſet in meridiana quidem luce cęcutire. Et ſanè ſi, vt exploratum eſt dialecticis,affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio debet etiam eſſe cauſa negationis: igitur ſi tota, & adæquata ratio per citatos textus, cur compromiſſarij vnum ex ſe ipſis eligere poſſint,eſt forma,tenorq; compromiſſi,quo hæc eis facultas conceditur,vt ex citatis manifeſtò colligitur verbis:negatio eiuſdē tenoris, & formæ cauſa debet eſſe negationis talis facultatis.

17 Deindè,vt ſilentio prætermittam,quæ eruditè à *Tiraquello traduntur in tractatu ceſſante cauſa,ceſſare etiam effectum,& cap.cum ceſſante, de appellatione.* illud omnibus patet veriſſimum eſſe hoc axioma etiam apud Canoniſtas, quando ſermo eſt de cauſa finali, qua ceſſante dictorum textuum decernentium compromiſſarios poſſe ex ſeipſis vnum eligere,cenſebitur etiam ceſſare effectus,ſed cauſa finalis,ob quam moti ſunt dicti textus,alia non aſſignatur,quàm ſpecialis tenor,ac forma compromiſſi; ergo, &c. Nam penès doctrinam *Baldi in l. generalitèr, C. de Epiſcopis, & Clericis, & Bartoli in extrauag. ad reprimendum,in verbo,nec ex eorum abſentia, in titulo, quando in crimine læſæ Maieſtatis procedatur, & Præpoſitini in dictum cap. cum ceſſante,aliorumq; communitèr,* tunc ratio eſt fina-
18 lis quando vel generalior eſt,vel æquè generalis,ac lex,vel qua poſita,ponitur dictum:& qua ſublata aufertur, vt etiam docet *Bartolus in l. ſi cum exceptione 8. poſt annum, ff quod met. cauſ.* atqui geminatus textus à nobis allatus,neque aliam aſſignat cauſam: & hac poſita ſpecialis tenoris,vel formæ compromiſſi validam dicunt talem eſſe electionem,eaq; remota, auferendā, vt patet ex verbis,ergò,&c.

19 Ex his autem dilucidè liquet diſparitatis ratio inter electionem per ſcrutinium factam, & per compromiſſum, difficultatum maximarum inuolucris,atque integumentis incluſa;tandem ni propria fallat opinione, recluſa, ac liquidò patefacta; quia cùm res per ſecretum tranſigitur ſcrutinium: vel ex compromiſſo generaliter facto abſq; ſpeciali forma, qua detur compromiſſarijs facultas eligendi ex ſe ipſis vnum: vel palam dentur vota, & quis incipiat ſibi ſuffragari: vel aliorum non inhærens veſtigijs, ſed plures præcedens, electio cenſenda ſemper eſt nulla: valida autem quando vel palam res tractatur, vel quiſpiam alijs ſibi ſuffragantibus ſubſcribit, maiorem conſtituens partem vouentium: vel ex ſpeciali forma compromiſſi agens, facientis poteſtatem ex ipſis compromiſſarijs vnum eligendi: vel expreſsè volentis voto proprio quempiam poſſe numerum augere eligentium. Eam itaq; dico differentiæ rationem eſſe, quia nimirum in prima caſuum ſerie,aliquis ex ſe,ſe ingereret Prælationis eccleſiaſticæ officijs contra citatos canones, & *cap. per noſtras, de iure patronatus,adiuncta gloſſa,verbo ingerere*: & conſequenter vnus, & idem eſſet eligens, &
20 electus,duaſq; gereret perſonas, quod nefas in illis caſibus eſſet, propter impotentiam iuris, non ſecus, atq; obſtat in Iudice non valente de re propria iudicare, vel eſſe Iudex, & actor, quod non poteſt ſibimet imperare *argumento l. penultima, ff.de arbitr.& l.vnica,C.ne quis in ſua cauſa.* Neq; valet eſſe teſtis,& Iudex. Quod ſi quis impeditur ſæpè, propter præſumptionem, aut ſuſpicionem nimij affectus, atq; amicitiæ, nè duas ſuſtineat perſonas, potiori ſanè titulo, nè de re propria agens, poterit concedi, vt & electus, & elector ſit. At verò in ſecunda ſerie caſuum quis non ex ſe, ſed vt vices gerens Capituli,vel reliquorum eligentium,qui quidem dū per talē formam in ipſum, reliquoſq; compromiſſarios conuenerunt, virtute etiam eorum ſingulos idoneos ad talem æſtimarunt dignitatem. Quamobrem propriè duplicem gerere perſonam, duplexq; munus Electi poterit, & Electoris,in vi cęterorum, quorum voluntatem habet,in propria penè contentam,& in vi propriæ,vt propriæ,qua non reſiſtit de ſe factæ electioni,cui vt opus eſt conſentit,accepto cōſenſu pro actu, diſtincto ab electiuo ſuffragio, de quo infra *lib.6. diſput.16.* Gerere autem vices varias,duaſq; perſonas,nil in his obſtat, vt probè notatur *in cap. ex literis, de probat. vbi Panormitanus num.12.* cum neq; impedimentum interſit facti,uel iuris;imò approbatio iurium allegatorum *cap. cum in iure citato,& cap.eccleſia veſtra,de ſortilegijs* manifeſtò reperiatur.

21 Neq; obſtat primus textus *cap.cum in iure,de electione ab Abbate cit.* quem à nobis eſſe manifeſtò conſtat, itaut non poſſim non admirari ab aduerſarijs pro eorum afferri ſententia. Nō officit *cap. cum in veteri, de elect.* cum electio illa caſſata fuerit,ob diſtinctam cauſam,ad rem noſtram minimè facientem;neque electus unus fuit ex electoribus, ſed unus è conſiliarijs.

Rationem autem Aduerſariorum dico nullius eſſe momenti;nam ſi maior pars electorum ſatis erat ad auertendos compromiſſarios tantum idoneos ad regimen Eccleſiæ, hæc eadem ſanè ſatis eſſe poterat ad unum ex reliquis minus idoneum,uel illicitè,uel inualidè eligēdum, iuxtà dicenda ſequenti libro; imò faciliori ne-

Digitized by Google

gotio id præſtate poſſent immediatè per ſeipſos, quia expectarent, ac laborarent in electione compromiſſariorum. Poſſent deinde cõpromiſſarij obſtare fraudi, cedentes, vel non admittentes munus demandatum.

13 Quæres, quomodo conſtare debeat in ſcrutinio ſecreto, quod aliquis ſibi ſit ſuffragatus, ad inualiditatem electionis: etenim facili negotio poſſet euenire, vt innocens haberetur ambitioſus, & puniretur. Illuſtromus rem exemplo; ſi nouem ſint v.g. Canonici, vel electores, & per quinque ſuffragia Titius reperiatur electus qui quidem non ſibi ſuffragatus erat, ſed alteri, vni videlicet ex alijs quatuor, qui ipſi Titio ſuũ dederat votum, hæc inquam, electio ſi nulla iudicaretur, profectò Titius innocens ambitioſus haberetur: qui quidem caſus, cum ſæpè contingere valeat, ni per noſtram doctrinam euitari poſſet eam ſanè redderet ſatis, ſuperq; diminutam. Reſpondeo, ſi vnaquæq; electio ad eccleſiaſticam dignitatem, eſto non cum tanto rigore, atq; exactis diligentijs, ſed cum aliquibus facientibus ad bonam eligendi rationem fieret, modo quo nuper edita Bulla eligendi Summũ Pontificem, præcepit, præ manibus eſſet propoſiti dubij ſolutio, cum quod prudens remedium in illa Pontificis electione adhibitum ſit, in reliquis vſui poſſet eſſe; & videri poteſt in Pontificali *Gregorij XV. conſt. 19. in 5. actu* poſt ſcrutinij, & à nobis *ſupra num.* 11. exarato. Deindè dico ſi aliter res peracta ſit, coniecturis etiam agi poſſe.

CAPVT QVINTVM.

An aſſerta doctrina ad electiones alias aliarum dignitatũ, vel eccleſiaſticorum officiorum latè pateat.

S V M M A.

Ratio dubitandi, n. 1.

Nonnullorum Auctorum ſenſus à veritate diſſonus, n. 2.

Capitulum Quia propter non eſt ſtrictè accipiendum, n. 3.

Quid pro Eccleſijs viduatis intelligendum ſit num. 4.

In quo ſitum ſit punctum difficultatis, n. 5.

Futilis eſt diſtinctio electionum ad dignitates perpetuas, ac temporales, cum de vtriſq; eadem militet ratio nullitatis, voti proprij, n. 6.

Quomodo contrariorum eadem ſit diſciplina, num. 7.

Electio Vicarij Capitularis habita per vota ſecreta ex maiori parte, computato electi voto; decernitur nulla. n. 8.

Vicariatus etiam Capitularis eſt dignitas, numer. 9.

Nulla eſt conſuetudo contra doctrinam aſſertam, num. 10.

Quæ ſit conſuetudo contra ius, n. 11.

Series actuum ad conſuetudinem deſiderata interrupta nè ſit, & eiuſdem prorſus actus, num. 15.

Conſuetudo tantùm habet de potentia, quantùm de actu, neq. admittit extenſionem caſus ad caſum, n. 16.

Duos ad minimum eiuſdem omninò rationis conſuetudo requirit actus, n. 17.

Imò præſcriptionem ſibi vendicat, n. 18. *&* 24.

Quænam ſit conſuetudo rationabilis, n. 20.

Capitulum abſq. Epiſcopo nouas inducere conſuetudines, vel veteres abrogare minimè poteſt, nu. 21.

In his, quæ concernunt honeſtatem, eccleſiaſticamque diſciplinam non eſt inſpiciendum, quod factum ſit ſed quod fieri debuerit, n. 22.

Quando agitur de conſuetudine in dubio, num habeat vim, intelligendum eſt de præſcripta, num. 23.

Quid faciendum ſit, quando duo vel tres fuerint electores, n. 24. *remiſſiuè.*

CVm ad me peruenerit, nonnullos viros doctos dubitaſſe an ſententia, quam cœteris prætuli, ac docui, locũ haberet in cœteris electionibus Dignitatum, atq; Officiorum eccleſiaſticorũ Epiſcopatu minorum, operæpretium duxi eam in ijs etiam expendere.

1 Et ſanè, qui de vniuerſalitate noſtræ doctrinæ dubitarunt, occaſionem fortaſſè dubitandi videntur deſumpſiſſe ex eo, quod nonnulli antiquorum hæſitarunt, an forma, & decretum *cap. Quia propter, de electione* locum habeat in reliquis Dignitatibus eligendis ab Epiſcopatu diſtinctis. Sic *Gloſſa d. cap. Quia propter, verbo eccleſijs viduatis* textum ad eas tantum Dignitates extendit, quarum morte, Eccleſiæ dici aliqua ratione poterunt, viduatæ, vt ad Præſulatus, nõ autem intelligi debere de Dignitatibus, ſeù perſonatus, ſeù canonicatus, nec etiam in Eccleſijs Cathedralibus; huic *Glo* ſubſcribit *Abb. in cit. cap. num.* 9. ac vult eſſe hanc Gloſſæ communem opinionem, quam ſequitur eiſdem penè verbis *Sylueſter electio ſecundo, n.* 2.

2 His addo, *nonnullos Recentiores*, qui dixerũt *citatum cap. Quia propter* habere locum in Dignitatibus perpetuis, non in temporarijs, & cõſequentèr doctrinam allatam in illis militare; ſecus autem in his non perdeturis.

3 Ego verò primum aio, *cap. quia propter* fauorabile cum ſit, vt colligitur ex eius principio, & ſcopo, ad quem dirigitur, nimirum ad reſecanda impedimenta, eccleſiarumq; pericula, ſuperiore deſtitutarum, ſtrictè non eſſe declarandum, vt rectè *Panormitanus & Syluſt. allegati*; Neq. verbum *viduatæ* Eccleſiæ adeò ſtrictè exponẽdum, vt de morte proprij ſponſi intelligatur; etenim non incongruè docuit *Hoſtienſis* habere locum allegatũ textum in omnibus electionibus beneficiorum ſpectantibus ad Collegiũ, vt refert *cit. Abb. n.* 7.

4 Quo circa non modo de propriè viduatis Eccle-

Digitized by Google

Eccleſijs, ait loqui textum, ſed de viduatis, hoc eſt de deſtitutis proprijs miniſtris. Hinc etiam facili ſanè negotio deducere poſſumus argumentum; & quidem fortiſſimum à ratione legis largæ ampla, ſeù generali ad ipſiuſmet legis extenſionem; cum enim in alijs electionibus eccleſiaſticis eadem, vel ſimilia, vel proximè accedentia eſſe poſſint abſurda, illis, quæ imminerent Eccleſijs Cathedralibus, ni ſaltem aliqua magis nimirum ſubſtantialia formæ datæ in *cap. Quia propter*, obſeruarentur, ratio finalis, qua motus eſt textus ad illam præſcribendam formam amplior eſſe videtur, ac generalior ipſa lege, ſeù forma, quę idcircò extendenda eſt ad ea, ad quę latè patet eius ratio; ac mens *per textum legis regula, § finali, vbi Bartolus, & Baldus, ff. de iuris, & facti ignorantia, & l. 2. §. ſi mater, in verbo quid ſi curatores, & verſ. quid ſi deceſſerint, ff. ad Tertull. docetq; Panormitanus in cap. ſicut, circa finem, de teſtib. Cardinalis in Clem. 1. de electione, alijq. apud Euerardum in loco à ratione legis ampla*. Et ſicut per hos eoſdem Auctores dictus extenditur textus ad electionem Abbatum, & Abbatiſſarum, nec non ad quaſcumq. alias dignitates, etiam eccleſiarum Collegiatarum generalem habentes iuriſdictionem, vt *citati ſcribunt Abbas, & Syluester, alijq. paſſim cum Gloſ. in cap. ſicut cum, de elect. in 6. verbo formam*, ſic etiam non eſſe abs re ad alias extendere electiones, quando ex hoc penderet, & eo verteretur cardo difficultatis, quam tamen aliò tendere mox oſtendam. Inſuper per hos eoſdem Auctores, per quos *cap. Quia propter* ad indicatas tantum latè patet dignitates, non negatur penitus ad cęteras non attinere, ſed quoad reliquas tantum ſolemnitates, vt enim *Abbas n. 12. & Syluester laudatus* ſcribunt, licet tanta non deſiderentur requiſita in his alijs, in quibus non agitur de tanto præiudicio, abſitq; ſuperior, cuius prouidentia, illa poſſunt facili negotio compenſari: verum nullus eſt, qui audeat negare ſubſtantialia quædam ad noſtram rem facientia, etiam præſcripta per *cap. Quia propter*, in alijs electionibus eccleſiaſticis ſeruanda eſſe, nempè vt fiant à maiori, & ſaniori parte Capituli, vel Eligentium, quæ ſi ambitioſo voto inficeretur, ità ſe habere profectò non poſſet.

5 Deinde pro veritate dico difficultatis quidē punctum non eſſe hactenus adumbratum: circa quod citatos erraſſe Doctores arbitror: cum in *cap. Quia propter* neq; leuis fiat mentio de voto quo quis Eligentiū ſibi ſuffragetur, & in cętera laudata iura, ſiuè *cap. cum in iure, de elect. ſiuè Eccleſia veſtra, de ſortilegijs, ſiuè cap. per noſtras. de iure patronatus*, tametſi gloſſis, atque auctoribus anſam dederint quæſtionis diſputandæ etiam abſolutè ſumptæ, at ſuum habeant robur independenter à *cit. cap. Quia propter*. Quamobrem doctrinam, ſiuè laudatorum textuum, ſiuè Doctorum eos explicantiū ad electiones coarctare, de quibus agit *cap. Quia propter* abſque textu, abſq. rationis momento fieret. His adde ſcopum rationemq. finalem ipſius *cap. Quia propter* diſtinctam omninò eſſe à ſcopo, & fine *cap. cū in iure, de elect. Eccleſia veſtra, de ſortileg. & per noſtras, de iure patronatus, atq. à doctrina tùm gloſſarum, tùm cæterorū Auctorum*, in citatos textus. Etenim illud ad pericula, & abſurda imminentia Eccleſijs viduatis, auertenda tendit, nè protrahatur ſuperioris, vel miniſtri electio, vt manifeſtò colligitur ex verbis eiuſdem canonis ſæpè citatis; hæc verò, vt etiam *cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capit. ac reliqua in hac diſputatione allegata iura* cò colliment, vt ambitionem ab electionibus ad officia, munera, eccleſiaſticaſq; Dignitates ablegent, ita ut ſi nunquam forma fuiſſet data *cap. Quia propter*, eligendi, adhuc in ſuo permanerent robore. Ad hæc vt contrarios proprijs ipſorum petam armis *cap. cum in iure*, ſanè non loquitur de dignitate, cuius morte viduata dicatur eccleſia, cum expreſsè ſermonem habeat de Decano defuncto, cui alter ſufficiendus erat ibi. *Quod eiuſdem eccleſiæ Decano defuncto, &c.* quo igitur fundamento hi poterūt Auctores aſſerere huius doctrinam text. in eis tantum electionibus locum habere, ad quas ſe extendit *cap. Quia propter*, & non ad alias?

Et nè diù immorer, ſic ipſemet Innocentius III. conſultus de dignitate minimè comprehenſa per *cap. Quia propter* videlicet de Decanatu in *cap. cum in iure* vnum è compromiſſarijs poſſe electum eſſe, ſolum id cenſuit, ob tenorem formæ compromiſſi, vt nos *ſuperiori cap.* demōſtrauimus, ex cuius doctrina tùm *Gloſſa*, tùm *reliqui Doctores* collegerūt in hac eadem electione, ſi per ſcrutinium ſecretum res trāſacta fuiſſet, electum minimè potuiſſe numerum eligentium augere: *& in cap. per noſtras de iure patronatus idem Innocentius. Nullus ait ſe ingerere debet eccleſiaſticis prælationis officijs, &c. vbi Gloſ. verbo ingerere, hoc ipſo inquit tanquam ambitioſus debet repelli 8. q. 1. in ſcripturis*. En tibi, vt gloſſæ, & Doctores ab omnibus eccleſiaſticis electionibus ambitionem volunt longè diſtare, qua meritò notaretur, qui per ſuffragium ſibi datum illis ſe ingereret, ad quod *cap. in ſcripturis* vtuntur omnes tanquam fundamento. Nec modò dum de Epiſcopatu, vel Dignitate, cuius obitu viduata, in rigore, remaneret Eccleſia, ſed etiam cum de repræſentatione ad perſonatum ſcribant, de quo in allegato textu ſermo eſt. Et cum textus de omnibus loquatur eccleſiaſticis dignitatibus, atq; officijs, abſq; fundamento ſētiret quicumq. ſi ad quaſdam peculiares circūſcribere vellet. Nec minus omnibus ferè Dignitatibus Epiſcopatu minoribus, atq. officijs, proximè ad dignitates accedentibus, congruit ratio *gloſſæ citatæ: quia nimirum non ambitione, ſed labore vnumquemq. ad honorem conuenit peruenire, C. de re militari, l. contra publicam lib. 12. & 61. diſtinct. Miramur*. Demum adde *cap. cum ad noſtram, de inſtitutionibus*, vbi cū cuſtos vnius Eccleſiæ in Abbatem electus fuiſſet, Abbas factus cum Abbatia, Cuſtodiam retinebat, cuius collatio ad ipſum ſpectabat: circa quem caſum reſpondet conſultus Papa debuiſſe Abbatem alteri Cuſtodiam cōferre, cum inter *Dantem & Recipientem debeat eſſe diſtinctio*, non ſecus, atq. inter Baptizatum, & Baptizantem, & proſequitur *Gloſſa verbo præſentare, ex cap. debitum, de Baptiſmo, & eius effectu, ac ff. de Tutoribus, & cura-*

Curatoribus dandis. Quamobrem meritò cõcludit *eadem Gloſſa*, vel ex hac ipſa ratione perſonam electam non eſſe computandam inter eligentes, vt eorum augeat numerum; quę quidem à ſeipſa non debet oriri 24. *quæſt.* 1. *didicimus ibi. Nemini ſuccedens à ſeipſo ortus.* vbi *gloſſ.* ideò ait, in ſeipſum cadere debet, & ita nemo poteſt ſeipſum eligere, per vniuerſalem nempe negatiuam loquens propoſitionem ex *cap. ſicut is,* 1. *quæſt.* 6. *vbi Gregorius Syagrio Epiſcop. Lugdunenſi lib.* 6. *epiſt.* 110. Scribẽs de Sacerdote aptiſſimam expromit ſententiam. *Sicut is*, inquit, *qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt Altaribus admouendus, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit eſt procul dubio repellendus*, *vbi gloſſa verb. refugit ad finem.* explicat, teneri quẽpiam fugere, hoc eſt, non ſe ingerere: nam vt proſequitur *verbo vel impetrare. Eò ipſo quod ſe ingerit, eſt ſuſpectus.*

6 Ex his gradum facio ad vltimam rationem exponendam Neotericorum diſtinguentium inter perpetuas Dignitates, & nõ perpetuas, ac de illarum electione admittentes, votum electi non augere numerum eligentium, ſecus de iſtarum. Verum hæc firmitatem non habent, quaſi verò ambitio, cui ſacri canones in deſtinatione ad officia, Dignitateſq; eccleſiaſticas, occurrere contenderunt, nõ ſit, malis artibus honores aucupari, & a ſe ſeipſos ad eos eligere, ſeq; per temeratiam animi elationem, alijs præferre in officijs, ac dignitatibus temporarijs, atq. in perpetuis. Porrò nos eccleſiaſtici rectè noſtris doctrinis optimi lucẽ exẽpli magiſtratibus, ac ſecularibus Reipublicæ dignitatibus (ſi Deo placet) præferremus, ſi quæ (nec ſunt quidem pauca) ſiuè dignitates, ſiuè munera certò præſcribuntur tempore, ambiri, ac prenſati poſſe dicamus ab ambitioſis, penès minus perpenſam horum Recentiorum opinionem. Et nè nimium multa de re minimè dubia loquar, ſat eſt dicere tùm ex diſputatis, atq; adductis textibus, hanc veritatem perſpicuo conſtare; tum quia nullus Auctorum eſt, etiam eorum, qui votum Electi numerum non augere Eligentium tantùm volunt in electionibus, comprehẽſis per *cap. Quia propter*, qui non concedat hoc verum quidem eſſe in electione Superiorum regularium, ità vt exibiletur *Goffredus apud Abbatem, & Syluestr. ſuprà citatos* contrarium ſentiens de Abbatiſſarum electione. Hoc autem, vt certo poſito; quęro ab huiuſmodi Scriptoribus, nùm Superiores regulares perpetui ſint, vel temporarij? certè vno, vel altero religioſæ familiæ Præpoſito Generali excepto quotquot ſunt, etiam per Sacros Canones, ad certum creantur tempus: igitur ſi in horum electione, votum Electi numerum nõ auget Eligentium, qua ratione dici poterit, hoc verum non eſſe in electione illa, in qua quiſpiam eligitur ad aliquam dignitatem nõ perpetuam?

7 Secundò argumentor à contrario: contrariorum enim eadem eſt diſciplina *l. & ſi contra in fine, ff. de vulgar. & pupill. & inſtituta de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, in principio*, vbi expoſitores; Cum enim ijdem Auctores; qui votum Electi concedunt augere numerum Eligentium, in alijs electionibus eccleſiaſticis, in quibus ſeruãda non eſt forma *cap. Quia proter*, hoc ipſum volunt valere in electionibus Canonicorum, atq; in alijs aliarum dignitatum, ſeù perſonatuum, quæ quidem perpetuæ ſunt: & cum in non perpetuis quampluribus, vt oſtendimus etiam per hos eoſdem Auctores, votum electi non augeat eligentium numerum, maniſeſtò conficitur, diſtinctionem hanc eſſe prorſus nullam, cuius vix inuenitur, qui meminerit Auctor. Demum adiungo Caualca. deciſionem quadrageſimam, qui non modo eccleſiaſticis in electionibus, ſed etiam ſæcularibus, vel temporarijs, quam ſecuti ſumus ſententiam, arctè complectitur.

8 Ex his autem anno 1641. cum hanc diſputationem componerem conſultus, abſolutè nullã pronunciaui electionẽ factam à Capitulo Quodam Vicarij Capitularis ob mortem Eminẽtiſſimi Cardinalis N. Epiſcopi habitam à nouem Canonicis, quorum quinq; per ſcrutinium elegerunt ſecretum vnum ex dictis quinque, eiuſdem electi computato voto, vt certa præſumptione ſupponebatur, nullamq; talem electionẽ decreuit Illuſtriſſimus, ac Reuerendiſſimus Dominus Archiepiſcopus N. ad quem appellatum erat.

9 Cum Vicariatus Capitularis dignitas ſit loco Capituli ſuffectus, quo inferior non eſt, ſed vices Epiſcopi gerẽs, eius vtitur iuribus, ac poteſtate tanquam ſubrogatus *argumento textus in cap. his, qui in ius de regul. iuris in 6. aliiſq. relatis à Sbrotio in tract. de Vicario lib. 1. q. 25. & q. 1. 14. & 15. præſertim à n. 7.*

10 Neq. tali electo Vicario ſuffragata eſt præſumpta quædam conſuetudo, qua anno 1624. dicebatur aliàs talitèr capitularis Vicarius electus fuiſſe ab eodem Capitulo, ex qua illum eruditus quidam Iuris Conſultus defendere contendebat, quia cum è ſupradictis textibus ac diſputatione hactenus habita, conſtet, huiuſmodi conſuetudinem, quæcumq. illa fuerit, nõ prætèr, ſed contra ſacros eſſe canones, ambitionem contendentes radicitus euellere ab electionibus, ac deſtinationibus ad officia munera, dignitateſq. eccleſiaſticas, ideoque nullum reddentes votum proprium eligentis ſibi ipſi datum, conſequenter nullius erit valoris.

11 Et enim ni hęc dicatur conſuetudo eſſe cõtra legem, voto nempe electi augere numerum eligentium contendenti, nullã certè alia erit. Neq. magis contra bonos mores eſt conſuetudo, cõtra quam *cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli* inuehitur, quam hæc, ex qua fieret locus non vulgaris ambitioni, & tamen illa corruptela, atq: abuſus dicitur, & omninò reijcitur; igitur hoc idem de hac ſentiendum erit.

13 Nec ſufficit ſingularitèr probare, cum probanda ſit conſuetudo in ſpecie, atq; indiuiduo, vt in noſtro caſu, fuiſſe ſic ſæpè obſeruatum in electione Vicarij Capitularis, auctore *Oldrado conſil.* 237. *Ancharano conſil.* 339. *num.* 8. *Himon conſ.* 96. *n.* 4. *Rota coram* Greg. *XV. deciſ.* 45. *nu.* 6. *&* 162. *modo cit. n.* 2.

14 Vt enim probè *Bald. conſil.* 27. *vol.* 2. conſuetudo tantùm habet de potentia, quantum de actu. Quamobrem in illa non fit extenſio ex vno

in

Digitized by Google

in alium caſum, vt *Rota coram Buratto dec. 283. n. 13. vbi Additiones lit. A. ac dec. 895. n. 14.*

17 Itaq. duos ad minimum requiri actus circa eamdem omninò rem, affirmat *Hoſtienſ. in cap. venerabilem, nu. 40. de electione Berous conſ. 142. n. 3. Cepolla conſil. 28. n. 32. Creſcentius deciſ. 1. de conſuetudine aliàs 1. de præbendis, & Rota deciſ. 260. nu. 5. & 6. par. 2. diuerſor. & coram Buratto deciſ. 850. nu. 4.* Neq. hos ſufficere, neſciente, vel non approbante Principe, ſcribit *Vaſq. cit. c. 8. nu. 74.*

18 Inſuper percurrat amicus Lector *cap. cum conſuetudinis de conſuetudine*, Vbi hæc reperiet. *Auctoritate vobis præſentium inhibeamus* (Papa ſcilicet Canonicis) *ne abſq. Epiſcopi veſtri conſenſu immutetis Eccleſiæ veſtræ inſtitutiones, & conſuetudines, vel nouas etiam inducatis: ſi quas fortè feciſtis, irritas decernentes.* Quod ſi hic textus de conſuetudine etiam rationabili, intelligendus eſt, *Auctore Panormit. ibid. num. 3.*

19 Quid ſentiendum erit de aſſerta irrationabili etiam ſi admitteretur? Et ſanè in his concernentibus ad honeſtatem, atq. eccleſiaſticam diſciplinam, conſiderari non debet, quod factũ fuerit, ſed quod fieri debuiſſet; vt probè *Abb. conſil. 25. 2. par. ſub initio, & in cap. cum cauſam, & cap. cum in Magiſtratum, de elect.*

Hæc omnia fusè hic exarare duxi, quod arma ſunt; quibus victoriam ſuprà relatam, veritas in caſu dicto reportauit.

Queres ad calcẽ hujus Diſputationis, in quibus tandẽ electionibus votũ electi non augebit numerũ? Reſpondeo è Sacris Canonibus, & ex dictis cõſtare in electionibus Dignitatũ, et non Epiſcopalium, vel temporalium, quas vnica regula comprehendo; aſſerens in omnibus eccleſiaſticis electionibus, de quibus ſuper egimus ad quaſcumq. Dignitates, quæ ſecundum humanum ſenſum, mundiq. rationes optari ſolẽt; etenim, vt rectè *Gloſſa cap per noſtras, de iure patronatus, verbo ingerere, non ambitione, ſed labore, vnumquemq. ad honorem conuenit peruenire, C. de iure militari, l. contra publicam lib. 12. & diſt. 61. cap. miramur ad fin.* quicumq, ambitioſus eſt repellendus *1. q. 3. ſi ij, qui ſint, C. de Epiſcop. & Cler. ſi quicquam, ff. de procuratorib. Addo Caualcan. ſup. cit.* qui locum eſſe noſtræ ſententiæ docet etiam in electionibus temporarijs, & merè ſecularibus.

20 Quando autem vel tres, vel duo fuerunt electores, qua ratione agendum ſit, probè docet *Io. Andr. regula in toto, de regul. iur. lib. 6. in mer. & Abbatem loc. cit. tùm conſil. 25. 2. par. nu. 2.* Si pręterea de præſentatione aliquid addendũ erit initio 8. *lib.* præſtabimus.

Finis Libri Quinti.

LIBER

LIBER SEXTVS

De Perſona Eligenda.

EXplicata voluntaria, liberaque electionis ratione in qua ſita eſt circumſtantia, *quid*, reliquus præſenti libro erit exponendus eiuſdem valor, maximè pendens à perſonæ promouendæ præſtantia fundante circumſtantiam circa quid, quæ tertia eſt in ordine à Philoſopho 3. Ethicorum cap. 5. relata vt lib. 5. diſp. 1. cap. 3. nu. 8. indicauimus: & quamuis 1. vol. per ſingulas partes ſit comprehenſa, hoc tamen, vt proprium obiectum validæ, vel inualidæ, licitæ, vel illicitæ electionis, vel promotionis tradetur.

DISPVTATIO PRIMA.

De iuſtitia diſtributiua penès aliorum ſententias.

IVſtitiæ diſtributiuæ, quã propoſui quæſtionē, nec non & alteram deinceps exponendã de inſtitutione beneficiorum eccleſiaſticorum, operæ pretium eſſe arbitror diſceptationibus præmittere de electione dignæ, ac dignioris perſonæ, quæ propriæ ſunt noſtri inſtituti principemq. ſibi vendicant locum, ſeù paſſiuè ſumantur ad electionem Epiſcopi faciendam; ſeù actiuè ad eas, quas Epiſcopus habebit perſonarum idonearum ad ſimplicia, curataq. beneficia, quæ neq; pro dignitate ſatis agitari poterant, quin hæ primo enucleatentur. De iuſtitia verò tam variæ ſunt DD. tamq; diſcrepãtes ſententiæ, vt magnum id argumentum eſſe debeat eius difficultatis, ſed exploratæ ſi ſint aliorum opiniones, atq; ea, quæ ante quæri debeant, vt per nos præſtabitur, erit etiam vera ſententia, quam quærimus explicatu facilior.

CAPVT PRIMVM.

Quæſtionis ſtatus exponitur.

S V M M A.

Quæſtionis cardo, ac difficultas, n. 1.
Reſtitutionis obligatio conſenſu DD. eſt actus cõmutatiuæ iuſtitiæ, n. 1.
argumentum ex quo quæſtionis difficultas ortum habet n. 3.
Duplex æqualitatis genus, atque iuſtum iuſtitiæ commutatiuæ, atq. diſtributiuæ proprium ſunt obiectum, ibid.
Auctor prima facie, non tamen reapſe contra cõmunem videtur opinionem ſentire. n. 4.

1 VEtus opinio iam vſq. ab heroicis literarum ducta temporibus, eaque, & vtriuſq. iuris, & Theologiæ peritorum conſenſu firmata de iuſtitiæ diſtributiuæ ratione, ob argumentum communi ſermone ſatis tritum, atq. à *D. Thoma 2. 2. q. 57. art. 1. 3. loco allatum* ità reuocata eſt in dubium, vt multis cõperiatur obſtructa difficultatibus. Et cùm nonnullæ quæſtiones in Philoſophia morali, ac Theologia nequaquam ſatis adhuc explicatæ ſint, tùm perdifficilis, & obſcura hæc prorſus eſt: cui probè *Caietanus 2. 2. q. 62. art. 2. (licet à Nauarro in ſumma latina cap 17. nu 69.* non leuiter, immeritò tamen ſugillatus) primas defert; ac nos exquirendæ, dilucidandæque ſtudium, ac diligentiam prò viribus minimè denegabimus.

2 Argumento tamen ſupponendum eſt è communi DD. ſententia, reſtitutionem, actum eſſe commutatiuæ iuſtitiæ. ſic *D. Thom. 2. 2. quæſt 62. art. 1. & ibi Caietanus, ac reliqui Thomiſtæ: nec non Sotus de iuſtitia lib 4. quæſt. 6. art. 1. Adrian. in 4. de reſtitutione, Riccardus ibidem diſtinct. 15. Gabriel quæſt 2 not. 3. Vaſq. 1 par. diſp. 86. cap. 3. num. 25. & de reſtit. cap 1 num 5. Leſſius lib. 2. de iuſtit. cap. 7. dub. 4. num. 16. Layman. lib 3. tract. 2. cap. 1. nu. 4 Couarr. reg peccatum part. 2. in princ. Sylueſter reſtitut. 3. quæſtion. 2. apud quos vno, vel altero, vt Petro Nauarro, ac Soario* (& ſi

quis

quis eſt alius) *demptis,reliqui Theologi,ac Canoniſtæ.*

3 Prætereà duplex æqualitatis genus,duplexq; iuſtum; alterum inter duas res, atq; vnius ad vnum, ac dicitur arithmeticum; alterum proportionis,quod appellatur geometricũ, quippè duarum eſt proportionũ,rerum ſcilicet, & perſonarum,vt enim duo ſe habent ad ſex, ità quatuor ad duodecim; eſtque inter quatuor terminos,vt probè *Ariſtoteles 5.ethicor.cap.5.* nimirũ inter Achillem, & munus, ſeù meritum eius ex vna parte,atq. inter Aiacem,& munus,eiuſque meritum ex altera.

His in hunc modum conſtitutis ratiocinatio, cui *Burid.5.ethic.q.7.* occaſionem præbuit, his confici poteſt. Ex duobus modo aſſertis iuſtis, atq. æqualibus,primũ tanquam obiectum à cõmutatiua reſpicitur iuſtitia, in commercijs, dãnique reparatione; cùm tantum quiſque reddat,quantum accepit, vel damni intulit: Ad ſecundum verò velut ad proprium ſe habet obiectum diſtributiua,quando ſaltem bona communia diuidit; atqui diſtributor iniquus bonorum communium, ſecundum etiam æqualitatem arithmeticam,tenetur reſtituere,damnumq. reſarcire illi, cui contra iuſtitiam diſtributiuam iniquè intulit; igitur vel obiecta harum virtutũ non ſunt aſſignata contra DD.cõſenſum, à quo ſolus diſceſſiſſe videtur *Burid. citatus 5.ethicor. cap.7.* diſtributiuam,& commutatiuam iuſtitiam ſolo nomine differre docens, atq; vnam, eamdemq; eſſe virtutem, ſub diuerſis conceptibus inadæquatis ad diuerſas materias, ſeù functiones comparatis;vel permixta,& confuſa harum ſunt virtutum obiecta,ac munera, & contra cõmunem Authorum ſententiam, reſtitutionem ſpectare, ſenſiendum eſt ad diſtributiuam potiùs,quam ad commutatiuam iuſtitiam. Hunc iudico communem ſcopulum, ad quem nè quaſi tempeſtate delata DD. adhæreſcerent ingenia, velis,remiſq. effugere conata ſunt.

4 Nos autem quoniam, primò quidem aſpectu contra communem explicandi modum dicere vi veritatis coacti, hac de re diſputantes cogimur,præcipuas DD.ſententias expendere tenemur, vt quid ab illa errauerint, quidvè re vera ſenſerint, conſtet, illorumq; doctrinæ adhærentes vocibus differre potiùs oſtendemus.

CAPVT SECVNDVM.

Refertur, neq. omninò efficax habetur opinio D. Thomæ.

S V M M A.

Opinio,ac ſolutio ſuprà relati argumenti S.Thom. aſſerentis reſtitutionem ex iniqua diſtributione natam ſpectare ad commutatiuã iuſtitiam,n.1.

Inefficax quæſtionis ſolutio à D.Thoma tradita demonſtratur n.2.& 3.

Ad virtutem oppoſitam vitio,cuius eſt peccatum ſpectat actus virtuoſus oppoſitus peccato, quo peccatur,n.3.

1 SAnctus Thomas *ſuperiori cap.citatus ad 3.* vltro dat manumq, atq. agnoſcit æquum, iuſtumq. quod ſeruare iniquus tenetur diſtributor eſſe per comparationem rei ad rem, ità quòd ſi quatuor Ciui minus,quã dedebebantur; contulerit, quatuor ei reſtituere ille teneatur, ſic etiam liquido pronunciat ex commutatiua iuſtitia Diſtributorem iniquè diſtribuentem obligari.

2 At argumentum adhuc propriam retinet vim, firmumq. robur, Angelici ſolutione minimè labefactum,Nam ſi ex iuſtitia commutatiua reſtituere tenetur iniuſtus Diſtributor;igitur contra illam fecit iniquè diſtribuens, ergò non contra diſtributiuam iuſtitiam eſſentialitèr, vt ſpeciem à ſpecie per Ariſtotelem,omniumque

3 conſenſum à commutatiua diſtinctam:ad virtutem enim oppoſitam vitio,quo peccatur,actum ſpectare virtuoſum peccato paritèr oppoſitum, certo certius eſt; idque euidentiùs reperitur in iuſtitia,cuius medium eſt in re. Vt ergo iuſtitia diſtributiua minimè poteſt æqualitatẽ arithmeticam ſtatuere inter ementes v.g. & vendentes, ità neq. commutatiua reſarcire geometricam inæqualitatẽ, inter dignitatem, munuſq. Petri, ac dignitatẽ,munuſq. Franciſci,ac damnum Petro illatum ex paruipenſa eius dignitate, vtiq. maiore, quam dignitas Franciſci.

CAPVT TERTIVM.

Affertur, & reijcitur ſententia Caietani.

S V M M A.

Caietanus alio modo ſpectare reſtitutionem ortam ex iniqua diſtributione ad commutatiuam docet,n.1.

Opinio Caietani reijcitur,n.2.

Ad quam virtutem ſpectat ius per diſtributionem iniquam euerſum,contra eam fit,ex eaq. manare debet obligatio reſtituendi,n.3.

1 ALij, quos inter *Caietan. in loco cit. D. Thomæ*,cui proximè accedũt, diuerſa tamen ratione quæſtionẽ ſoluunt, ſpectare nimirum reſtitutionem in relato caſu ad iuſtitiam commutatiuam, quia quod omiſſum eſt ab iniquo diſtributore,profectò debitum erat ciui,licet nunquam ab eo poſſeſſum.Ex quibus colligit *Caietan.* ſi diſtributor aliquot annis,publica prætermiſiſſet bona inter ciues diuidere,prò ratione ſui officij, non teneretur ſummam, quam retinet, inter præſentes partiri ciues, verum è bonis denegatis ciuibus tunc exiſtentibus, ac debitis, quando ſanè erat facienda inter alios diſtributio, reſtitutio faciẽda nunc eſſet eorum hæredibus.

2 Cœterùm nihilò ſufficientior horum eſt ſolutio Nam quæro quo debito, vel quo iure debebantur bona ciui, cui iniuſtum eſt damnum,

illatum, atq; iniuria ob illorum denegationem? Si dicas iure ſtricto, licet ad rem, ſpectante ad commutatiuam. Hinc infero contra commutatiuam quidem peccaſſe Diſtributorem, & non contra diſtributiuam; quæ penès hunc dicendi modum vna, eademq. virtus eſſet cum commutatiua, neq. ab ea diſtincta.

3 Quod ſi reſpondeas debitam fuiſſe bonorum portionem ex iure ſpectante ad diſtributiuam: recurrit profectò rationis momentum, contra D. Thomæ ſolutionem, paulò ante adductum: qua enim ratione læſum ius diſtributiuæ iuſtitiæ reſarciri poterit à commutatiua?

CAPVT QVARTVM.

Refellitur opinio Soti.

S V M M A.

Solutio Soti duplicem diſtinguentis iuſtitiam diſtributiuam puram, & non puram illam circa bona verſari communia, ex qua læſa reſultat obligatio reſtitutionis hanc circa beneficia, & Cathedras, propriè ad reſtitutionem non obligantem, nu. 1.

Reijcitur Soti ſententia à Vaſq. n. 2.

Exploditur ab Auctore, n. 3.

Obligatio ex diſtributiua iuſtitia, non amittit vires coniunctione cum commutatiua, n. 4.

1 ACcedit *Sotus lib. 4. de iuſt. q. 6. art. 3. ad 6. arg. concluſ. 2. ſolut. ad 1. inſtant.* duplicem diſtinguens iuſtitiam diſtributiuam, alteram merá, puramq; non puram alteram: illam verſantem circa bona ciuibus diuidenda ob ſuam ipſorum cauſam, vt Sotus loquitur: hanc ſe habentẽ circa ſacerdotia, beneficiaq; danda Dignis, ac ditiora Dignioribus, non tamen propter ſeipſos, ſed propter Eccleſias, quibus miniſteria debentur, quã etiam iuſtitiam ad magiſtratus conferendos, cathedras, ac ſimiles extendit. Demum illam, ait, obligare ad reſtitutionem ciuibus faciendam, ſecus hanc: quippe quæ quando pura nõ eſt, diſtributorem, vel collatorem beneficij magiſtratus, vel cathedræ, ad quam regendam Dignioẽ prætermiſit, ſolum obligat ad aliquam compenſationem Digniori faciendam: cum alia electio, vel diſtributio habenda erit, in qua exactior ei cura Dignioris prætermiſſi futura erit. Obligat ẽr ſolus eum ad reſtitutionem, qui alterũ impedinit per iniuriam à conſequutione beneficij, vel legati, quod alteri Titius decreuerat legare, qui habet facultatem, capacitatem, proximamq. aptitudinem ad bona denegata. Non autem declarat Sotus ex qua iuſtitia hæc vltima reſtitutio facienda ſit, nùm ex diſtributiua, an commutatiua?

2 At vt omittam, quod *Vaſq. de benefic. cap. 2. §. 3. dub. 27. n. 109. contra Sotum* ſcribit, gratis nimirum, & abſq. probatione diuiſionem allatam iuſtitiæ, ſuamq; finxiſſe opinionem, vt ſe potiùs defenderet, quàm impugnaret Caietani opinionem, docentem iniquum beneficiorũ Diſtributorem, ad reſtitutionem obligari faciendam Digniori, vel Digno, ſi electus fuiſſet Indignus, de quo nos infra.

3 Sic ago in Sotum primò. Iuſtitiã merè diſtributiuam eam appellare, quæ circa bona debita Ciuibus verſatur, eiq; tribuere vim inducendi obligationem reſtitutionis, firmum non habet fundamentũ, vt magis conſtabit ex dilucidatione veræ ſententiæ, eſtq; contra communem, vt *cap.* 1. indicauimus. Deindè opus erat aſſignare diſcrimen, rationemq. cur ex hac iniuſtitia reſtitutionis obligatio naſcatur, ſecus verò ex iniuſtitia collationis beneficiorum dignis, vel Dignioribus prætermiſſis faciendæ, cum in hos peccatũ ſit, cõtra quos collator dicitur iniuſtus. Quod autem Dignis, vel Dignioribus facienda diſtributio non ſit, quia non propter ipſos, ſed propter Eccleſias, inſtituta ſint beneficia, minimè tollit, quo minus in ipſos etiam factum ſit per iniuſtitiam diſtributiuam, quæ quidem ex coniunctione cum iniuſtitia commutatiua, nil amittit virium. Demum obligationem reſtituẽdi adſtruere, quando huiuſmodi beneficia, vel Cathedræ, vel ſimilia per fraudem, dolum, vel vim impediuntur, neq. ex qua iuſtitia ea oriatur demonſtrare, non eſt, quæſtionem dilucidare, ac nodum ſoluere. Tandem ſecus videtur pugnare *Sotus*, qui cum dixiſſet *lib. 4. de iuſtit. ead. q. 6. art.* 1. actum reſtitutionis eſſe proprium cõmutatiuæ iuſtitiæ, ex qua ſola, *ad ſecundum reſpondens ibid.* docet iniuſtum Diſtributorem teneri ad reſtitutionem, *art. poſtea* 3. paulò antè citato, quæ retuli non ad modum cohærentia, ſcribit.

CAPVT QVINTVM.

Aliorum exploditur ſolutio, atq; opinio.

S V M M A.

Aliorum dilutio difficultatis aſſerentium, ſemper cum læſione diſtributiuæ coniunctam eſſe iacturam iuris commutatiuæ, n. 1.

Nulla demonſtratur, n. 2.

1 DIcunt quarto loco *Nonnulli* diſtributiuam, commutatiuamq. iuſtitiã itá inter ſe cõnecti, vt ſemper, ac violatur diſtributiua, minus dando alicui, quàm paterat per rectam diuiſionem dari, violetur & commutatiua, violatione iuris, quod habebat Ciuis ad rẽ, & ad portionem ſecundũ naturam bonorum communium, ex cuius læſione iuris, ortum ducit obligatio reſtitutionis.

2 Ceterùm vel ſolis vocibus à primis hi Auctores differunt, vel futili nituntur fundamento; nam quæro in ijs, quibus diuiſio facienda

eſt

Digitized by Google

eſt duplex nè ius ipſi agnoſcant, alterum commutatiuæ obiectum, alterum diſtributiuæ, vel vnum? Si duo; igitur non ex iuſtitia diſtributiua tantum tenetur, aeque diuidere diſtributor bona communia, verum etiam ex commutatiua, quod ſemper euenire falſum eſſe demonſtrabimus in expoſitione veræ ſentẽtiæ. Deinde ſi commutatiua iuſtitia proprium reſtituentis debitum reſpicit, quo pacto ad bonorum communium debitum in proportione geometrica fundatum latè patebit? Si autem vnum ius in his agnoſcatur, quibus communium diuiſio bonorum facienda eſt; igitur vna iuſtitia; vel ergò diſtributiua, vel commutatiua, quod ad enodãdam difficultatem ſanè ſupereſt declarandum, & quicquid horum attigerint hi Auctores, viſus eſt.

CAPVT SEXTVM.

Nullius roboris opinio Nauarri oſtenditur.

S V M M A.

Nauarri ſenſus imponens obligationem reſtituendi diſtributori, bonorum communium ſecus collatori beneficiorum ortam ex læſione iuſtitiæ diſtributiuæ, nemini tamen dantis ius ad rem, vel in re. 1.

Reijcitur n. 2.

1 QVintò accedit loco *Nauarrus* in ſentẽtiam penè diſcedens, *Soti cap. 4.* reiectam, qui *capt. 17, ſummæ latinæ* diſcrimen quidem agnoſcit inter diſtributionem bonorum communium, & beneficiorum, ſeu officiorũ, atq. ex hac nullam reſtituendi obligationem dignioribus prætermiſſis docet à *n. 69. ac deinceps*: benè verò reſtituendi onus imponit iniquo bonorum cõmunium diſtributori, vt nos etiam dicemus, orcumq; ducere ait *n. 96. verſ. octauo peccat*, ex violatione iuſtitiæ diſtributiuæ, quam tamen nemini, ſcribit *num. 73. verſ. confirmatur*, regulariter dare, neq; ius in re, neq; ad rem, & tamen ex huius iuris læſione obligationem promanare docet reſtitutionis.

2 Verum enim verò, vel ſecum pugnat *Nauarr.* vel explicare debebat, quomodo contra iuſtitiam diſtributiuam tantum fiat ab iniquo diſtributore, & tamen ex iniqua diſtributione manat obligatio reſtituendi; Deinceps qua ratione hæc oriri poſſit, quin ius ad rem, vel in re læſum ſit. Quod ſi læſum fuerit, quo pacto tantum fuerit factum contra iuſtitiam diſtributiuam.

CAPVT SEPTIMVM.

Molinæ, ac Vaſquez probabilis ſententia expenditur, & reijcitur.

S V M M A.

Aſſertur opinio Molinæ, & Vaſq. aſſerentium reſtituendi obligationem ex diſtributiua iuſtitia manare in caſu dicto non immediatè, ſed mediante commutatiua, quam ſecum trahit. num. 1.

Hæc vt à Vaſq. expenditur ſententia magis ab Auctore declaratur, redditurque probabilis, num. 2.

Nec mirum eſt, neque inſolitum damnum inferri per iniuſtitiam diſtributiuam: compenſationem verò ſpectare ad commutatiuam, n. 3.

Nonnunquam illatio damni ex nullo naſcitur vitio, cum illud reſarcire commutatiuæ ſit iuſtitiæ ibidem.

Iniuſtitiæ actum per oppoſitum virtutis, ſiuè immediatè, ſiuè mediatè reparari debet. n. 4.

Proprium videtur eſſe commutatiuæ iuſtitiæ non modo læſum reparare ius circa eamdem perſonam, verũ etiam circa idem debitum, eandemq; ſæpè rem, n. 5.

Secus ſe habet diſtributiua, quæ non verſatur circa idem debitum reſarciendum, eamdemq. materiam, vt neq. Temperantia, n. 6.

Eſto probabilis ſit Vaſq. ſententia nõnulla tamen habet difficilia, ob quæ reijcitur. n. 7.

Non intercedente debito reſtitutionis, non datur obligatio reſtituendi. n. 8.

Reſpectu nullius, cui non eſt ius, eſſe poteſt debitum ibidem.

Quid ſit reſtitutio, n. 9.

Cui nihil iuris eſt, nihil iuris auferri poteſt, ibid.

Damnum bifariam accipi poteſt. n. 10.

Quid ſit damnum. ibid.

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri reſtituendi onus. n. 11.

Vitium per actum virtutis immediatè appoſita deſtruitur, & virtus phyſicè loquendo, reparatur vitij oppoſiti deſtructione. n. 12.

Cur ex ſola iniuſta detentione fluat nonnunquam reſtitutionis obligatio. n. 13.

Non eadem eſt ratio diſtributionis bonorum communium, & beneficiorum. n. 14.

Paritas Temperantiæ nulla eſt ad rem, neque eodem actu numero, ſiuè Temperantia, ſiuè diſtributiua iuſtitia vitium oppoſitum euertunt. nu. 15.

Exploditur ſententia Petri de Aragon huic affinis. n. 16.

1 MOlina tùm *tract. 1. de iuſt. diſput. 12. nu. 11.* tùm *tract. 2. diſp. 727. à nu. 2.* poſt quem *Vaſquez in opuſc. de reſtitut. cap. 1. à num. 1. ac deinceps* do-

Digitized by Google

docent ex ratione ſolum iuſtitiæ diſtributiuæ læſæ prouenire obligationem reſtitutionis in præſenti caſu faciendæ, non tamen per ipſam iuſtitiam diſtributiuã proximè, atq; immediatè, ſed remotè, ac mediante iuſtitia commutatiua, ad quam reſtitutio nata ex violatione diſtributiuæ immediatè ſpectat, diſtributiuam tamẽ ſecum trahere onus reſtitutionis, vtiq. faciendę per commutatiuam, etiam in beneficijs quando indignis; vel minus dignis, dignioribus relictis conferuntur, vt idemmet *Vaſq. ſcribit in opuſc. de beneficijs cap.2.§.3.dub.17.nu.118.* Ratio autem Vaſq. eſt, quia non remanent eadem, eodẽ modo, quòd bona, quando diſtribuebantur, erãt communia, debitumq; paritèr commune, nec proprium; Verum damno per iniquam partitionem illato, & priuatum, propriumque reſultat iniqui diſtributoris debitum, cui ſatisfacere, atque ex proprijs reſarcire bonis tenetur penès æqualitatem rei ad rem, quæ proprium quidem obiectum commutatiuę iuſtitiæ eſt. Hæc autem reſtitutio minimè diſtributiuæ opponitur iniuſtitiæ, cui tantùm contraria videtur partitio: Neq; opponitur illationi ipſiuſmet damni, quippèquę ex iniuſtitia manauit diſtributiua, ſed detentioni ipſius damni, per iniquam partitionem illati.

2 Hæc à Vaſq. hoc modo declarata ſententia probabilior videtur allatis, quam ità magis explico. Si facta eſſet iuſta communium bonorum diuiſio, portio data Franciſco, in eius proprium tranſiuiſſet dominium; igitur poſita iniqua partitione damnum ex portionis debitæ carentia, proprium euadit Frãciſci; ergo huic damno poſita iniqua diuiſione, facto iã priuato reſpondet debitum paritèr priuatũ iniuſti Diſtributoris; quod quidẽ reſultauit ſuppoſita iniuſta illatione damni, nec quidẽ in ea formalitèr, atq. immediatè, ſed remotè, proximè verò ex ipſo damno in Franciſcum deriuato, & in eo tanquã proprio perſeuerante.

3 Nec mirum alicui videatur illationem damni per iniuſtitiam haberi diſtributiuam, reſtitutionem verò ſpectare ad commutatiuam, quia contingit aliquando illationem damni materialiter ſumpti ex nullo vitio, aut habitu virtuti contrario promanare, reſtitutionem verò poſtea ſpectare ad commutatiuam iuſtitiam, vti videre licet, quando reſtitutio fieri debet non ex iniuſta acceptione, quæ bona fide, vel opinione probabili potuit etiam eſſe virtuoſa, verùm ex iniuſta detentione, cum hæc innotuerit res non eſſe mea, idq; clarius fiet ſolutione ſequẽtis inſtantiæ.

4 Quod ſi inſtabis, iniuſtitia per actum debet oppoſitũ reparari; ergo iniuſtitia, ſeù inæqualitas diſtributiua per actum oppoſitum, diſtributiuæ iuſtitiæ reſarciri; diſtinguendum eſt antecedens; inæqualitas, ſeù iniuſtitia remotè, vel proximè actu oppoſito reparãda eſt, & cõcedo; ſemper proximè, & nego. In noſtro autem euẽtu remotè reſtauratur inæqualitas, ſeù iniuſtitia diſtributiua per damni compenſationem ab illa illati, quo primũ ſublato, etiam ſecundatiò iniqua partitio in ſuo quaſi tollitur effectu.

5 Hinc illud peculiare, & quidem notatu dignum iuſtitiæ commutatiuæ licet agnoſcere, cuius quidem violatio non modo circa perſonam eamdem reſarcitur, ſed circa idem debitũ; ipſeq; ſæpiùs eiuſdemmet rei: ſic à te ſi ſubripuerim equum per commutatiuam iuſtitiam, & tibi, & eumdem equum reſtituere pro viribus, damnumq. reparare teneor, ſecus verò in alijs

6 Quamobrem eſto diſtributiua poſſit iuſtitia reſarcire per proprium damnum iniquam partitionem circa eamdem perſonam, non tamen circa idem debitum, eamdemq. materiam; nam qui ſemel iniuſtus diuidens fuit, minimè poteſt iuſtus eſſe circa eamdem materiam, iterum diſtribuendam; quùm hoc damnum commutatiuæ ſit reparare: licet iuſtus eſſe poſſit in alia diſtributione, ſicuti qui ſemel intemperans fuit in prandio, circa eamdem materiam temperãs eſſe nequit, cum circa ſimilem queat.

7 Probabilis hæc eſt ſententia; à qua tamen nonnulla perdifficilia me quidem auertunt. Et primò aſſerere ex ſola diſtributiuæ iuſtitiæ læſæ ratione manare reſtitutionis obligationem, pręterquam quòd eſt contra communem Theologorum ſententiam, vt *cap. 1. num. 2.* indicatum eſt, cui etiam ſubſcribit ibi citatus Vaſq. neque diſtinctio ab his Auctoribus aſſerta emanationis mediatę huiuſmodi oneris, abſurda mox in-

8 dicanda deuitat. Etenim reſtitutio minimè naſcitur, non intercedẽte debito ex iuſtitia, vt Auctorum cõſenſu exploratum eſt, & eſt videre apud *Caietanum 2. 2. quæſt. 62. art. 1.* Atqui reſpectu nullius, cui non eſt ius in re, vel ad rem proprium datur debitum, igitur ei non debetur reſtitutio.

9 Secundò reſtitutio, ſeù redditio (vt abſtrahã à vocum quæſtione) ſupponit ablationem, vti conſtat ex ipſo vocabulo, & cõitèr DD. habent ſubſcribentes *D. Tho.* eã definiẽti 2. 2. *q. 62. art. 1.* Reſtituere eſt iterato aliquẽ in poſſeſſionem, vel dominiũ rei ſuæ ſtatuere, vel dãni illati cõpenſare, vt volũt alij: ſed cui nihil iuris eſt, nihil iuris auffertur; ergo ſi ſupponamus (& ipſemet Vaſq. concedit) ẽ quatuor, quibus poſſet eccleſiaſticũ dari beneficium, nulli eſſe ius, neq. in re, neque ad rem, quod vni detur, tribus relictis, nullum ab his tribus ius aufertur; ergò nulli reſtitutio facienda eſt; quod conſtanter negat Vaſquez. Dices reſtitutionem non ſolum eſſe rei acceptæ redditionem, vt ex communi ſententia *Leſſius* cit. verum etiam damni illati compenſationem;

10 vt modo diximus. Sed contra quia damnum, vel ſumitur quaſi paſſiuè, quod quis ab alio patitur, & *Auctore Quintiliano declam. 330. definitur amiſſio bonorum*; vel ſumitur actiuè, quod aliquis infert: ſi paſſiuè conſideretur, percipi minimè poteſt, quin alicuius boni concipiatur ablatio, quæ reſpondet iacturæ illius, in qua ſitum eſſe damnum paſſiuum, ex *Quintiliano* diximus; igitur fieri non poteſt compenſatio illati damni alicui, ni amiſerit is aliquod bonum: at non poteſt, qui caret, & ipſa re, & iure in ea, vel ad eam, illam amittere, quæ nullo pacto, nulloq; iure eſt ſua; igitur non poteſt damnum pati, reſarciendum per reſtitutionem Quòd ſi damnum actiuè ſumatur à nemine induci poteſt, qui alterum in aliquo non lædit bono,

Digitized by Google

bono; ſed non poteſt quis alterum in bono lædere, cuius hic non habet vel poſſeſſionem, vel dominium, vel ius, ergò damnum non poteſt inferri alicui in aliquo, cuius nullum habet ille ius, aut poſſeſſionem, aut dominium; igitur huic facienda non eſt reſtitutio, quæ concipi ſanè nõ poteſt, quin intelligatur redditio alteri facta rei alicuius, quæ illius ſit, vel debeatur ex per proprium ius, aut legem; quæq; formalitèr, vel virtualitèr ſpectet ad animi, vel corporis, vel honoris, vel pecuniæ bona, vt probè *Nauarr. ſumm. latina cap. 17. num. 6. in principio*. Deinde, quod *Vaſquez infert abſurdum cõtra DD. cap. 5. relatos*, nequaquam effugit, nam talem, tantamq. eſſe connexionem inter vtramq iuſtitiam fateri vltro debet, vt diſtributiua ſemper neceſſario cõmutatiuam inferat iuſtitiam; imò hanc locum etiam habere, quando non fit contra ius ſtrictũ, proprium ipſius obiectum vti *Vaſq.* ſæpè fatetur, & dum factum non eſt contra illam. Præterea ſic arguo. Reſtitutio, quæ fit ab iniquo diſtributore, vel reſpondet iniquæ diſtributioni; vel illationi damni, vel iniuſtæ detentioni. Non duabus primis, vt Vaſq. concedit, non detentioni; ergò in hac opinione nulli: ficititia igitur talis erit obligatio.

10 Probatur itaque non reſpondere detentioni ipſius damni; Nam primò non ſatis percipio, quid nomine damni detentionis ſignificare contendat *Vaſq.* damnũ .n. alterius ab iniquo non detinetur illatore, neq. DD. huius vnquam meminere detentionis; ſed radices reſtitutionis aſſignantes alterã dixerunt iniuſtã acceptationẽ alterã rei acceptæ detentionẽ. Verũ demus Vaſquio hunc minus propriũ loquẽdi modũ, rei potius quã verbis inſiſtentes, ſic arguimus. Vel nomine dãni detenti venit apud *Vaſq.* priuatio portionis, quæ debebatur huic ciui per iuſtam diſtributionem, vel ipſa detentio .i. carentia ſolutionis, ſiuè reſtitutionis, portionis anteà denegatæ, vel ipſamet portio pecuniarum, aut bonorum, neq; aliud quidquam (me iudice) poterit excogitari. Non priuatio portionis, quia ſi hæc actiuè ſumatur, quaſi priuatiua actio, vt ſic dicam, diſtribuentis, hæc ab iniuſta diſtributione, quatenus iuſtitiæ negationem, vel priuationem inuoluẽte, minimè diſtinguitur; ergò ſicut reſtitutio immediatè non oritur, neq; reſpondet iniuſtæ diſtributioni, ità neq; priuationi portionis, neq. damni ipſius retentioni, acceptæ pro explicata priuatione. Quod ſi hæc priuatio paſſiuè ſumatur, ſe tenẽs ex parte ciuis; præterquã quòd non dicitur detentio damni, quidquid tamen de voce ſit, quæro, priuatio iſthæc portionis paſſiua in facto eſſe, ac perſeuerans, eſt nè iniuſta, vel iuſta? Si iuſta non poteſt inducere obligationẽ reſtituendi. Si iniuſta; iterum quæro, qua iniuſtitia? oppoſita nè commutatiuæ iuſtitiæ, vel diſtributiuæ? ſi diſtributiuæ; igitur ex hac immediata reſtituendi manat obligatio cõtra *Vaſq.* quin intercedat neceſſariò commutatiua; Si autem eſt oppoſita commutatiuæ; quo iure? vel in re, vel ad rem? quæ tantùm iura, omnium conſenſu, à commutatiua reſpiciuntur; neutro ex his, cùm neutrum haberet ius is, cui facienda erit diſtributio, ante ipſammet diſtributionem per *Vaſquez*, & neutrum etiam habet poſt diſtributionem iniquã: ergo per nullam: nã per eam neq. contulit poſſeſſionem iniquus rei diſtributor, imò potiùs abſtulit beneficiũ, illud Optanti, aut rẽ, quæ ciui erat danda; neq; aliquẽ ei dedit titulum, in quo nouum, quod anteà nõ habebat ius, ſaltem ad rem fundaretur, cùm iniqua diſtributio, quà diſtributio, collatio ſit bonorum, quà verò iniqua, ſit carentia, vel priuatio partis, aliàs iuſtè aliquo pacto debitæ, & ſi ſit beneficij eſt carentia, illiuſq. priuatio; igitur non eſt vnuli collatiua: Et ſanè mirum eſt hanc priuationem ad inſtar actionis conceptam, & quaſi in fieri ſpectare ad iniuſtitiã diſtributiuã; conceptam verò paſsionis inſtar, aut in facto eſſe ad iniuſtitiam commutatiuam. vt enim repugnat vnã, atq. eamdẽ actionẽ in fieri eſſe iuſtitiæ diſtributiuæ, atq. in facto eſſe, & conſeruari, tribui, vel eſſe iuſtitiæ cõmutatiuæ; ità è contra ratiocinandũ eſt de actione, vel quaſi actione, paſſioneq, iniuſta, comparata cum iniuſtitia diſtributiua, & commutatiua. Verùm ad inceptum redeamus argumentum. Itaq. ſi nomine detentionis damni *Vaſquez* ſignificare velit detẽtionem, ſiuè carentiam reſtitutionis, hoc ſanè idem eſt, ac petere principium; etenim aſſerere obligationem reſtituendi pullulare è carentia ſolutionis, & reſtitutionis, eſt idem, ac punctum exponere controuerſiæ pro ſolutione; nàm hoc ipſum quæro cur dicenda ſit carentia eſſe reſtitutionis in diſtributore, atq; hæc eſſe iniqua, & parere commutatiuæ iuſtitiæ obligationẽ: Deindè ſicut iniuſta detentio rei acceptæ æquiualet iniuſtæ eiuſdem ſubreptioni, ità iniuſta damni detentio æquiualet iniuſtæ damni illationi; ſed illatio huius damni promanauit ex iniuſtitia diſtributiua; igitur etiam iniuſta eiuſdem detentio. Demùm ſi dicas damni detentionem ſignificare ipſammet portionem, iniquè alteri denegatam: in primis euenire poſſet hãc portionẽ non eſſe in poſſeſſione diſtributoris iniqui, ſed vel alijs ciuibus datã, ſupra quod par erat, vel vel alteri beneficiũ optãti datam eſſe, quod digniori fuit denegatum; ergò cum diſtributor non iniquè detineat portionem, neq; detinere damnum dicendus eſt.

Dices è *Vaſquez opuſc. de reſtitut. cap. 2. §. 3. dub. 17. num. 121.* eum, qui per iniuſtitiam alteri, quam digniori v. g. contulit beneficiũ teneri ad reſtituendum eidẽ tantumdẽ commodi temporalis. Verùm hæc inſtantia non tollit, quominus argumentum confecerit, ac demonſtrauerit, nõ incumbere iniquo diſtributori reſtitutionem ratione damni, id eſt, rei detentæ, cum hæc res ſæpè ſæpius in ipſius poſſeſſione minimè ſit. Addo, vt hæc detentio portionis obligationem pariat reſtituendi, neceſſariò eſſe debere iniquam: tunc autem idem, quod ſæpè factum eſt, recurrit argumentum; vel enim eſt iniqua contra cõmutatiuam, vel contra diſtributiuam? non contra hanc alioquin ſola reſtitutionis onus cauſaret: non contra commutatiuam, cuius obligatio nunquam reſultat, niſi læſo iure ad rem, vel in re alterius, quæ læſio per iniquam diſtributionẽ

facta

facta non eſt, quia tale ius per *Vaſq.* non ſupponitur, imò denegatur eſſe in Optante beneficiũ, aut in Ciue. Hinc patet ſolutio noſtræ confirmationis, quam in gratiam attulimus huius ſententiæ *num.* 2. nam ſi rectè facta fuiſſet diſtributio, vtiq; per poſſeſſionem, ius in re acquiſitum fuiſſet Ciui, aut Beneficiatio, vel ſaltẽ ius ad rẽ, ſi beneficium, ſeù pars bonorum fuiſſet ei iam deſtinata, qua ſi quis eum ſpoliaret, contra commutatiuam profectò faceret: at verò per iniquã diſtributionem nullum eſt ius collatum, neq; in re, neq. ad rem ad portionem, vel beneficium illud ei denegatum; igitur nõ eſt eadem vtrobiq. par ratio; Et quamuis paſſus ſit damnum ille, cui dandum foret beneficium, quod in præſentia careat bono, et nõ ex vi alicuius proprij iuris debiti (quod à Vaſq. minimè declaratum eſt) ſed ex obligatione officij recti diſpenſatoris, vel alio cõtractu, vt ſuo dicemus loco, nihilo tamen ſecius, iuxta hanc, quam impugnamus opinionem, hoc damnum obiectum eſſe non poteſt commutatiuæ iuſtitiæ, quippe quod nõ eſt amiſſio boni ex iure in re, vel ad rem habiti. Quamobrem Tò *proprium damnum*, in citata aſſumptũ confirmatione, ſubeſt æquiuocationi, ac penès hanc ſententiam, & eſt, & non eſt proprium; nã dici proprium in eo ſenſu poteſt, quòd re vera beneficio hic caret, cui inìquè denegatum eſt. non proprium tamen dici, quia illud ipſum beneficiũ nõ erat proprium, quatenus hoc ſignificat nõ habuiſſe ad illud ius in re, vel ad rẽ ante collationẽ, neq; habere poſt datũ per collationẽ alteri factã; igitur carentia, vel eius boni priuatio, in qua ſitum eſt damnum proprij boni, non erat propria proprietate ſaltem commutatiuæ iuſtitiæ proportionata, à qua, & conſeruandum eſſet, & reſarciendum ſemel læſum, ſic etiam de damno ratiocinandum eſt, quod etſi aliquo pacto paſſus ſit is, cui per diſtributiuam iniuſtitiã denegatum eſt beneficium; verum tale damnũ non eſt in rigore obiectum, quod reſpicitur à iuſtitia commutatiua reſarciendum, neq. huius damni reſtituendi debitum ex hac iuſtitia incumbit iniuſto diſtributori. Quo circà contra *Vaſq.* ipſiuſmet ratiocinationem obijcio, quam contra nonnullos habet *tractat. de reſtit. cap.* 1. *dub. vnico nu.* 6. hiſce verbis, *Impoſſibile eſt, quod ius ad rem natum ex debito diſtributiuæ iuſtitiæ, ſit iuſtitiæ commutatiuæ, ſicut enim debitum ſoluere per diſtributionem, non eſt commutatiuæ, ita etiam ius alicuius ſeruare, quod naſcitur ex tali debito eſt eiuſdem iuſtitiæ.*

12 Confirmatur quod omne vitium per actus ſolum excluditur virtutis ſibi immediatè oppoſitæ, vt virtus eius deſtructione reparetur, quo ipſa euerſa eſt, phyſicè tamen loquendo: ſic infidelitas deſtruitur per actus fidei, deſperatio per ſpem, per abſtinentiam, ſiuè ieiunium intemperantia, & humilitatis actu deſtruitur ſuperbia, &c.

13 Quod ſi aliquando ex ſola iniuſta detentione naſcatur obligatio iuſtitiæ commutatiuæ ad reſtituendum, id prouenit, quòd illa iniuſta detẽtio, æquiualet iniuſtæ acceptioni, & ſicut hæc fuiſſet contra commutatiuam, cum rei fuiſſet alienæ, ſic etiam iniuſta detentio, cuius contrarium probatum eſt in noſtro caſu, in quo diſtributio etiam, quà iniqua, id eſt, quà denegatiua, vel portionis bonorum communium, vel beneficij huic, non fuit contra iuſtitiam cõmutatiuam, & per conſequens neq. detentio.

14 Deindè *P. Vaſquez* aſſentiri nequaquam in eo poſſum, quòd eadem ratione philoſophatur de bonorum communium diuiſione, ciuibus facienda, vel communitatis alicuius membris, ac de collatione beneficiorum eccleſiaſticorũ; nam tùm *ſequenti diſputatione cap.* 1 *num.* 6. *tùm diſput.* 3. *cap.* 1. *à num.* 3. *ac deinceps, tùm diſput.* 4. *integ.* demonſtrabimus, vel toto cœlo has eſſe diuerſas, vel beneficiorũ collationem aliter explicandam eſſe.

15 Paritas autem temperantiæ adducta tanti facienda non eſt; etenim nullus eſt, qui ſomniauerit, eumdem numero actum iniuſtitiæ diſtributiuæ reparãdum eſſe, quod impoſſibile prorſus eſt, factum enim infectum eſſe non poteſt: illud autem, quod intendimus eſt, poſſe eodem actu ſpecie, licet numero diſtincto contrarium labefactari vitium, qui ſiuè fuerit temperantiæ actus, præſtabit contra intemperantiam, ſiuè iuſtitiæ diſtributiuæ contra iniuſtitiam paritèr diſtributiuam. Addo materiam iniuſtè diſtributam eſſe reſtituendam, quippèquę licet eadem numero hic, & nunc fortaſſe non inueniatur, ſatis eſt, eſſe eamdem æquiualẽter, neq. intereſt eſſe nunc propriam diſtributoris, ſi fuerit debita ob iniuſtam diſtributionem. Hinc cum idem cibus non permaneat poſt comeſtionem; quid ni circa eumdem non poſſe temperantiam verſari? at pecunia permanet quidem, ità vt vel nunc ſit, vel modo fuerit Cõmunitatis, & iuxtà merita diſtribuenda.

16 Ex his modus reſpondendi *Petri de Aragona* 2. 2. *q.* 62. *art.* 1. *ad fin* facili reijcitur negotio, qui verbis tantum differt à reiecta ſententia: non enim poterat teneri Diſtributor, ex communi bono facere alicui proprium, ut ei deberetur; quia ſi debebatur eo iure, quod ei erat proprium, & iuſtitia illi proportionata debebatur, & nõ ex cõmutatiua. Neq. ab *Aragona* probatur, quòd aſſeritur *art.* 2. *poſt* 5. *concluſ. in expoſ.* 1. *argum. D. Thomæ*, qua ſcilicet ratione reſtitutio poſſit actus eſſe ſolius iuſtitiæ commutatiuæ, cum aliquando eius obligatio ducat originem ex iure, atq. iuſtitia diſtributiua labefactata.

CAPVT OCTAVVM.

Expungitur ſententia Petri Nauarræ.

S V M M A.

Ex iuſtitia diſtributiua naſci dicitur à Petro Nauarra obligatio reſtituendi. n. 1.

Probatur primò, quòd peccatum contra diſtributiuam, non ſit contra commutatiuam inducens inæqua-

inæqualitatem, ab eadem diſtributiua inducendam. n. 2.

Probatur præterea ex diuerſo iure vtriuſq. iuſtitiæ, n. 3.

Sicut actus diſtributiuæ eſt prò qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, ità eſt, in poſſeſſione denegata eorumdem præmiorum reponere, n. 4.

Non quæuis iniuria eſt contra iuſtitiam commutatiuam, n. 5.

Non quæcumq. damni reparatio ſpectat ad commutatiuam, n. 6.

Non omninò vera Nauarræ cenſetur opinio, n. 6.

In vna, eademq. habitus entitate inadæquatè formalis ratio diſtributiuæ, commutatiuæq; eſſe poteſt, n. 8.

Duobus poteſt modis quis iniquus eſſe diſtributor. Primò. contra iuſtitiam purè diſtributiuam, abſq. onere reſtituendi. Secundò, contra iuſtitiam, quæ partim eſt diſtributiua, partim commutatiua reſtitutionis obligationem inducens. num. 9.

Non poteſt habitus iuſtitiæ diſtributiuæ, & commutatiuæ ſimul adæquatè diſtributiuæ ſolius eſſe, & commutatiuæ, n. 10.

1 Petrus Nauarr. lib. 1. de reſtit. cap. 2. non veretur contra communem ſententiam obligationē reſtitutionis abſolutè, atque immediatè ex diſtributiua deriuare iuſtitia.

2 Probat primò, iuſtitia diſtributiua, & commutatiua formalitèr ſunt diſtinctæ; igitur iniuſtitia diſtributiua formalitèr eſt diſtincta à commutatiua, qui per hanc igitur iniuſtitiam diſtributiuā contra ipſam iuſtitiam faceret diſtributiuam, profectò peccaret: tùm quia perſonarum eſſet acceptor, tùm quia eſſet iniuſtus irrogando iniuriam alteri, ergò iuſtitia diſtributiua, omni alio præciſo, ad æqualitatem inducendam per reſtitutionem obligabit.

3 Secundò ſint diuidendi mille nummi aurei, tres inter inæqualis meriti viros: & primo ſit meritum, vt duo; vt quatuor ſecundo, tertio demum, vt ſex: hoc inquam, ius nulli horum eſt rigoroſum, & proprium obiectum commutatiuæ quia ſolum fundatur in meritis, ac geometrica proportione; igitur qui contra hanc fecerit, vt ius lędit geometricum proprium obiectum diſtributiuæ; ità eadem læſa diſtributiua, ex ipſamet tenebitur ad reſtitutionem.

4 Tertiò, ſicut actus eſſet iuſtitiæ diſtributiuæ prò qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, quos in poſſeſſione bonorum eis debitorum ponit, ità eiuſdem erit virtutis eoſdem in poſſeſſione per iniquam diſtributionem denegatam reponere. Quod ſi dicas, ſæpè diſſipata ea eſſe bona, vel diſtributione inter alios Immeritos, vel iniqua detētione. qua ſibi Diſtributor retinuit. Inſtat Nauarr. hoc eſſe quid materiale, valdeq. accidentarium: formale verò, cui proſpiciendum, eſt vt quod datur, prò qualitatè cōferatur meritorum; quid enim refert rem diuidendam mihi accepiſſe, vel alteri dediſſe, ſi eadem reddam ratione, ac eſſem antea redditurus; non ad perſonam, neque ad datum, vel acceptum reſpiciens, ſed tantum ad merita.

5 Neq. dici poteſt iniuria quæcumq. ad iniuſtitiam ſpectare commutatiuam; nam hinc ſequeretur iniuſtitiam diſtributiuam nullam inducere damni illationem, quod cœteri Auctores cum communi ſentientes opinione negant.

6 Ex his colligit Nauarra num. 19. non cuiuſcumq. damni reparationem propriam eſſe cōmutatiuæ iuſtitiæ, ſed illius, quòd redditur arithmeticè proportionatum rei ablatæ; ſecus autem ſi merito aptetur perſonæ, quo rectificatur primus actus iniquæ diſtributionis, eadem ratione nunc dando, qua tribuēdum antea erat, quod iuſtitiæ proprium eſt diſtributiuæ; quippequæ non reſpicit eſſentialitèr, vt quod datur ex bonis ſit cōmunitatis, ſed impertiri vnicuiq. ex bonis, quæ modo fuerunt, aut ſunt Communitatis ſecundum exigentiam debitam meritorum, ſemper enim verum erit ea fuiſſe Communitatis, quamuis ex proprijs nunc ſoluantur, vt eſſet etiam ſi mea lata culpa furto mihi ſublata eſſent, vel ſi mihi ſeruauiſſem, vel aliquo pacto impediuiſſem animo reſtituendi tempore, quo eſſent diuidenda. Demùm quia ſi per omnipotentiam fieret Dei (quod impoſſibile ſanè non eſt) quempiam eſſe præditum ſolo habitu diſtributiuæ, non autem commutatiuæ iuſtitiæ promptè, ac ſuauiter hic, inquam, qui malè diſtribuendo peccauit abſque dubio non ex alio reſtitueret habitu, quam ex diſtributiua, qui quidem, vt ad diuidendum iuxtà perſonarum qualitatem, ac merita: ità ad damnum contra dicta merita reſarciendum inclinaret.

7 Verum enimuerò tanti facienda non eſſe arbitror momenta rationum *Petri Nauarræ*, vt à communi poſſimus diſcedere ſententia DD. licet omninò improbabilis eius non ſit opinio.

8 Et ſanè formalitèr diſtinctas, quas agnoſco rationes vtriuſq. iuſtitiæ in vna, & eadem entitate habitus eſſe poſſe, ſequenti dicemus diſputatione, ſicut enim adæquatum ſenſitiuum, vt in brutis, & adæquatum intellectiuum, quod in Angelis reperitur, vni, eidemq. entitati non cōueniunt, poſſunt tamen illi gradus inadæquatè accepti vni homini competere, & vna, eademq; formalitas habitus particeps eſſe formalitatis practicæ, & ſpeculatiuæ ſcientiæ, vt nos infrà proſequemur: ità in vna eadēq; ratione habitus poterit reperiri ratio iuſtitiæ diſtributiuæ, & commutatiuæ.

9 Quæ cum ità ſint, duobus quidem modis pōt Diſtributor eſſe iniquus, primò bona diuidendo: ad quæ ius habent hi, quos inter diſtribuenda ſunt, vt Ciues ad bona Reipublicæ, ad ſpolia milites, qui fortiter in bello fecere, cœterique infrà allegandi; quibus ex efficaci alterius voluntate ius eſt ad rem diuidendam: altero modo minùs propriè, cum in bona ſingulis danda nullum habent aliud ius ij, quibus conferenda ſunt, niſi remotum, ac virtuale: Si primò modo fuerit iniuſtus diſtributor, acceptione profectò perſonarum peccabit, & contra iuſtitiam tùm diſtributiuam, tùm commutatiuam, quæ ſicut etiam acceptio perſonarum circa bona alijs, aliquo pacto debita verſatur, vt infrà fuſiùs explicabitur; ſi verò ſecundo modo ſe habeat Diſtributor,

Digitized by Google

butor, & ad inſtar potius meri Oeconomi conducentis operarios, cũ remotum virtuale, & admodum tenue ſit operarijs ius, vt conducantur, declarandum in expoſitione veræ ſententiæ, neque materia poterit eſſe acceptionis perſonarum, neque obiectum iuſtitiæ ad reſtitutionem obligantis, ideſt iuſtitiæ purè diſtributiuæ: Itaque ſi *Petrus Nauarra* intelligatur de vno, atque indiuiſibili habitu iuſtitiæ partim diſtributiuæ, partim commutatiuæ, rectè dicendus eſt ratiocinari; ſecus ſi de habitu iuſtitiæ purè diſtributiuæ, quæ vti non verſatur circa materiam alicui propriè debitam, ità non poterit onus habere eam reſtituendi, neque ſubire detrimentum ex bonorum diuiſione alijs debitorum, neque per acceptionem perſonarum; quæ, vt certiò certius ex dicendis conſtabit, committi non poterit, vbi non negatur alicui, quòd pro ſuis meritis, vel aliàs aliquo pacto propriè debetur; quapropter peccare quidem contra iuſtitiam merè diſtributiuam quis poterit; at non peccaro reſtitutionis onus inducente. Hinc vel in exemplo oppoſito à *Nauarra* concedimus ius omnibus, quibus illa bona diuidenda ſunt, vel non: ſi eis fuerit ius manum ſanè damus de habitu iuſtitiæ tùm diſtributiuæ, tùm commutatiuæ, in quam vti peccaretur per iniuſtitiam participem earumdem formalitatum ad vitium ſpectantium illi iuſtitiæ directè oppoſitum, ità reſultaret obligatio reſtituendi, atque ius reſarciendi, quod fuerat læſum. Quod ſi non fuerit tale ius illis, quibus diuidenda eſſent bona, merè ex liberalitate, & abſque debito danda, licet vel contra fidelitatem OEconomi, vel contra iuſtitiam merè diſtributiuam fieret, nihilo tamen ſecius obligatio non oriretur reſtituendi.

30 Cœterùm *Nauarræ* argumenta, ſi de iuſtitia merè diſtributiua loquantur, quam à verò aberrent, ex iam indicatis noſtris principijs inſtà clariùs exponendis, patet. Si autem de habitu, infrà aſſerendo, indiuiſibili quidem, ſed vtriuſque rationis diſtributiuæ, & commutatiuæ iuſtitiæ participe, rectè ſe habent cùm ſiuè bona, quæ iniquè ſemel diuiſa fuere actu ſint: ſiuè iam fuerint Communitatis, nihil quidem intereſt, vt iniquus Diſtributor, qui per iniuſtitiam tunc diſtributiuam peccauit, ad reſtitutionem teneatur, vt nos infrà. Hic autem habitus tùm diſtributiuæ, tùm cõmutatiuæ, neque per omnipotentiam Diuinam poteſt; idem perſeuerans mutari, cum eſſentialitèr vtramque iuſtitiæ formalitatem includat, eſto alter iuſtitiæ habitus purè diſtributiuæ eſſe etiam naturalitèr poſſit abſque pura commutiua, quæ vti non reſpicit ius, neq; proprium debitum, ità inclinare minimè poteſt ad illud, ſi læſum fuerit, reſarciendum.

CAPVT NONVM:

Expenditur, ac refellitur opinio Soarij.

S V M M A:

Soarius contra communem Philoſophorum opinionem ſentit, n. 1.

Negat obiectum diſtriautiuæ iuſtitiæ, æqualitatem eſſe geometricam. n. 2.

Vel vnam, atq. eamdem aſſerit iuſtitiam diſtributiuam, & commutatiuam, vel aliud eis aſſignat quam à Philoſophis, ac Theologis datum obiectum, ibidem.

Ex obiecto tandem diſcriminat diſtributiuam, & commutatiuam iuſtitiam, quod huic ſtrictiſſimum ſit ius æquiualens dominio, ſecus illi, num. 3.

Ariſtotelem aſſignantem obiectum diſtributiuæ geometricam eſſe proportionem, non propriè intelligendum eſſe Soarius docet, ſed plerumq. illam à diſtributiua reſpici, ſic pariter D. Thomam ad ſe trahit, n. 4.

Probatur ſententia Soarij, quòd æqualitas geometrica charitati, beneficientiæ, obſeruantiæ, atq. adorationi communis ſit, à quibus reſpicitur, neq. proprium conſequenter eſt obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ, n. 5.

Omnis virtus circumſtantias reſpicit neceſſarias ad ſuum medium. ibid.

Virtus ſine obiecto eſſe non poteſt, vt diſtributiua, dum verſatur circa collationem beneficij eſt abſq. geometrica proportione, n. 6.

Conuenientiæ quamplures inter diſtributiuam, & commutatiuam iuſtitiam, cum vtraq. per ſe proportionem aliquando geometricam ſeruet per Soarium, n. 7.

Reijcitur oppoſita ſententia, quia contra conſensũ Doctorum eſt, neq; difficultates omnes declinãs, num. 8.

Cum contra iuſtitiam diſtributiuam fiat per iniquam bonorum Reipublicæ diſtributionẽ, quomodo huius non erit virtutis reſtituere, non declarat Soarius, n. 9.

Impugnatur hæc eadem opinio ex acceptione perſonarum, quæ cum actus diſtributiuæ ſit, iniuſtitia locum habet in diſtributionem etiam beneficiorum, contro eumdem Auctorem, n. 10.

Qua ratione diſtributiua quatuor ſit inter terminos, neque aliam, quam proportionem reſpiciat geometricam, vel formaliter, vel virtute, num. 11.

Quo ſenſu magis, vel minus rigoroſum vtriuſq. ſit iuſtitiæ ius, ibid.

Senſus Ariſtotelis, ac D. Thomæ, n. 12.

Nonnulla rationum momenta à Soario allata, nullius eſſe roboris ab eadem noſcuntur, n. 13.

Obiectum inuidiæ non eſt bonum abſolutè, ſed vt liuido derogans, ſic obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ non quodcumq. meritũ, vel dignitas, ſed collatum cum dignitate, alteriuſq. meriti, nu. 14.

Quando

Quando proportio geometrica per ſe.coniuncta eſt iuri rigoroſo, vel è contra arithmetica minus rigoroſo,neq; ſpectat ad obiectum purè commutatiuæ, neq. purè diſtributiuæ, ſed ad habitum vtriuſq. participem; n.15.

Quid ſit obſeruantia, n.16.

Obſeruantiæ obiectum per ſe comparatiuum non eſt, ibid.

Si res multiplex inter multos diſpenſanda ſit, ad diſtributiuam propriè ſpectat ſic etiam ſi vna indiuiſibilis multis candidatis exiſtentibus, inter quos aſſignari poſſint etiam quatuor termini: ſi vni tantum,non attinet ad diſtributiuam, nu.17.

1 DEmùm, vt Recentiorum, qui his melioris notæ Theologis ſubſcribunt,
neq; inuitus opiniones omittam,
Soarij habeo locupletis auctoris ſẽ-
tentiam vltimo loco afferre, ac reijcere,qui *in*
opuſc. diſputat. de iuſtitia ſectione 3. à num.7. ac
deinceps, non agitans ex profeſſo præſentem
quæſtionem neq; argumentum,ex quo manauit
ſoluens, ex inſtituto tamen rationem vtriuſque
iuſtitiæ deſignare contendit.Et primo quidem
congreſſu,ſic omnium Philoſophorum, Theo-
logorumq; ſententiam interpretatur,vt nouam
2 inducere videatur. Itaq; *num.*8. docet munus
iuſtitiæ diſtributiuæ ſitum non eſſe adæquatè,
formaliterq; in conſtituenda æqualitate pro-
portionis geometricæ,neq; hanc eius eſſe obie-
ctum, & eum nouitatis amatoribus anſam de-
diſſet, aliud contra Ariſtotelem, D. Thomam,
receptiſſimamq; Theologorũ, ac Philoſopho-
3 rum ſententiam opinandi, vel vnam tantum eſ-
ſe virtutem commutatiuam,diſtributiuam iuſti-
tiam,eaſq; opus eſſe diſtinguere, vt ſentit *Burid.*
in 5.*Eth. cap.*7. vel aliud quam à Philoſophorũ
Principe,vel à Theologorum Duce D.Thoma,
reliquiſq; Theologis aſſertum eſt,hiſce virtuti-
bus obiectum aſſignare,à *num* 8.*vſq.ad* 14.tan-
dem, quia vitium acceptionis perſonarum cõ-
mutatiuæ non ſit oppoſitum, ſed diſtributiuæ
iuſtitiæ,hanc ab ipſa commutatiua ſecernit,de-
ſumitq. rationem diſcriminis ex obiecto, quòd
nempè commutatiua ſtrictum, ac rigoroſum
ius æquiualens rei dominio, ſecus diſtributiua
reſpicit: quippe quæ ad dignitatem refertur
perſonæ, ob quam aliquid ei debetur ex bonis
Reipublicæ.
4 Ariſtotelem verò diſtributiuæ iuſtitiæ obie-
ctum explicauiſſe per æqualitatem geometricã,
tanquam per actionem magis frequentem; imò
*Eth.cap.*4.allatam ab ipſo differentiam conten-
dit *Soarius* manifeſtò docuiſſe. Sic pariter ait
*D.Thom.p.*1.*q.*21.*art.*1.ſcribere,munus iuſtitiæ
diſtributiuæ tantum eſſe dare vnicuiq. ſecundũ
ſuam dignitatem.
5 Probatur primò ſententia Soarij;Proprium
cuiuſq; virtutis obiectũ non eſt cum cæteris cõ-
mune, atqui geometrica proportio communis
eſt omnibus ferè virtutibus,quæ ſunt ad alterũ;
ergò non eſt obiectum proprium diſtributiuæ
iuſtitiæ.Maior eſt euidẽs;minor propoſitio pro-
batur, quia charitas ad plura inclinat obiecta
diligibilia,ad ſingula tamẽ pro gradu ſuo. Hinc
beneficentia, quando nõ poteſt cunctis ſubue-
nire, proportionem ſeruat inter plura, pro ra-
tione neceſſitatis, qualitatis, aliarumque cir-
cumſtantiarum, ad proportionem ſeruandam
maximè conducentium; cum omnis virtus cir-
cumſtantias reſpiciat neceſſarias ad ſuum con-
ſtituendum medium.Idem paritèr conſtrui po-
teſt argumentum de virtute obſeruantiæ cui-
cumque ſecundum gradum dignitatis, hono-
rem conferentis: ſiquidem honoris quanti-
tas communem penès hominum exiſtimatio-
ne, eſt potius comparatiua, quam abſoluta,
idemque videre eſt in virtute Duliæ, & Reli-
gionis.
6 Cõfirmatur, quòd abſque obiecto minimè
poteſt conſiſtere virtus, atqui collatio benefi-
cij, vel Cathedræ eſt actus diſtributiuæ iuſtitiæ
abſque illa proportione geometrica, quatuor
exigente terminos, vt diximus; igitur illa pro-
portio geometrica non eſt obiectum diſtribu-
tiuæ, nam æquitas illa, qua ſpectatur maior,
vel minor dignitas candidati, atque optantis
beneficium magis à proportione indicata geo-
metrica, quam hæc ab arithmetica diſtat; er-
gò ſi hæ duæ ad duas conſtituendas virtutes,
ſpecie diſtinctas ſufficiunt etiam æquitas, cui
proſpicitur in collatione beneficij, ſatis erit
ad tertiam virtutem ab his diſtinctam aſſeren-
dam. Imò videtur æquè etiam diſtare ab Arith-
metica.Ex quo fit,fortiori quidem ratione con-
ſtituere nouam debere virtutem hoc obiectum,
à qua reſpiciatur: Neq. valet dicere compara-
tionem includi ab hoc obiecto, quando benefi-
cium indigno datur, nam eodem ſanè pacto di-
ci poſſet obiectũ commutatiuæ comparationem
hanc amplecti, cuius ius conferri poſſet, cum
illud ipſum non habentibus.
7 Hinc infert *Soarius* conuenientiam non vul-
garem has inter virtutes:ſiquidem neq; ſingulæ
ad multas neceſſariò perſonas,& res, vel ad vnã
ſiuè rem,ſiuè perſonam referuntur; ſingulisque
æqualitas inter rem,ac perſonam ſeruanda eſt,
quod vt indubitatum eſt de commutatiua iuſtitia,
ità *Soar.*ingenuè fatetur,nouum eſſe,peneq; in-
auditum de diſtributiua; ex qua videtur opera-
ri Dux,cui vnus tantum miles ex communibus
bonis præmio afficiendus eſt. qui neq; omnem
debet theſaurum exhaurire Reipublicæ,neque
adeo tenue conferre,vt non æquet militis meri-
tum, idemq. de beneficio eccleſiaſtico dici etiã
poteſt.E contra vero per ſe,& non per accidens
commutatiua iuſtitia ſępè ad geometricam latè
patet proportionem; ſimillima, igitur ratione
hæ operantes virtutes.
8 Cęterum licet magis veritatis amans, quam
antiquitatis ſim, libentiſſimè tamen à cæteris
docerer,cuiuſnam conſilij ſit,ab erudita Maiorũ
via deflectere ob ſolam difficultatem,qua veri-
tatis iter implicatur, & in difficiliora incidere,
ac prope inextricabiles ambages, & labirin-
thos. Deindè vt omnibus ferè in rebus,quid nõ
ſit, quam quid ſit vnuſquiſq. citiùs pronunciat,
nihilq. faciliùs,quàm hoc non eſſe tale dicere.
Verùm quid poſitiuum illud ſit declarare, hoc
opus,hic labor eſt, vtq. quidam ad rem aiebat,
Philoſophus quid corpus, quid ſanguis, quid

L ſpiri-

ſpiritus ſit, intelligi facilè poterit, quid verò quaſi ſanguis, quaſi corpus, quaſi animus, neq. mente cõcipi, & ad rem noſtram, quid ius, quid debitum ſit, quid æqualitas exponitur probè: at verò quid quaſi debitum, quid quaſi ius, atque æqualitas ſit, vix exprimi, illudque aſſerere, ad oraculum eſt confugere obſcuritatis.

Sed de his hactenus, nunc ad inſtitutam ſententiæ contrariæ impugnationem reuertamur. Cum *Soarius* aſſerat, quamplures Theologos melioris notæ docere, ex peccato contra iuſtitiam merè diſtributiuam obligationem nõ oriri reſtitutionis, quam exploratum eſt, ex iniuſta diuiſione bonorum Reipublicæ naſci, vt ſæpè demonſtrauimus, eumdem ſoluere nodum profectò debet *Soarius* in hac ſua opinione conſtituente obiectum diſtributiuæ non in æqualitate geometrica, ſed in iure minus rigoroſo, eo potiori nomine, quòd rectam diuiſionem bonorum Reipublicæ dicat ipſemet eſſe diſtributiuæ proprium actum iuſtitiæ.

10 Præterea acceptionem perſonarum diſtributiuæ pariter eſſe actum iniuſtitiæ tradit *Soarius num.* 14. eamque in diſtributione beneficiorum locum habere oſtendemus *diſput* 5. *cap.* 1. *&* 2. & tamen diſtributionem beneficiorum inſtar non eſſe partitionis bonorum communium, ſicut ius candidatorum, ſiuè ad beneficia, ſiuè ad Cathedras non eſt idem, ac ius Ciuium, ſæpè etiam probatum eſt, ſiquidem ius ciuium eſt veluti partium totius corporis Reipublicæ, ad eiuſdem bona, ius autem ad beneficia per ſe ſe non eſt, vt partium reſpectu bonorum totius, ſed vt aſciſcantur in communitatem eccleſiaſticam, vel huic adſcribantur Academiæ, quod ſi vel ex inſtitutione beneficium aliquod inſtitutum ſit pro eadem familia, ac Ciuitate, Clero, vel Eccleſia, id non habebit tanquam beneficium, ſed potius tanquam tale, vel igitur acceptio perſonarum locum non habebit in beneficijs conferendis, quod eſt abſurdum infrà demonſtrandum, neq. concederetur à *Soario* vel non erit actus iniuſtitiæ diſtributiuæ, quod eſt contra eumdem, vel collatio beneficiorum non ſpectabit ad hanc eandem iuſtitiam, quod etiam idem negat *Soarius num.* 15. vbi ius diſtributiuæ declarat per hoc, quod habent Clerici ad beneficia. Deindè ſi ex præcepto Reipublicæ inter milites diſtribuenda eſſet pecuniarum copia ad prima ſtipendia, nomemq. dandum militiæ, ea tamen conditione, vt eſſent non nupti, qui non vigeſimum annum exceſſerint, certaſque hiſce ſimiles habentes qualitates, & tamen has, qui haberent, non adſcriberentur, alijs admiſſis, qui eis carerent profectò contra aliquod illorum ius fieret per peccatum acceptionis perſonarum, cui eius definitio *diſput.* 5. *cap.* 1. afferenda competit. Inſuper ſi militibus, qui fortitèr in bello fecere ſolitum præmium pro ratione meritorum non daretur, etiam iniuria fieret; at in neutro caſu ius eſt militibus æquiualens dominio, ſed in vtroque eſt ius aliquod ad illud ſiuè præmium, ſiuè prima ſtipendia, ex quo obligatio reſtitutionis manat ad diſtributorem, *Soarij* ergò erit explicare, ex qua iuſtitia teneatur iniuſtus hic diſtributor, vel militiæ Præfectus. Si dicat ex commutatiua: ergò per eum, commutatiua abſque ſuo obiecto erit: ſi ex diſtributiua, igitur ex hac oritur onus reſtituendi contra *Soar.* Adde, quod diſcrimen aſſignandum eſſet à *Soario*, hæc inter duo iura, quod forſitan maius erit, quàm inter ius militis, qui ſtrenuè pugnauit, atque alterius ius; cui ex contractu debetur aliquid: ſicut igitur ad hæc iura duæ ſpecies aſſeruntur iuſtitiæ, ità ad illa alia duo. Eadem quoque ratione ſentiendum eſt de Candidatis Cathedrarum, ac beneficiorum ex eorum inſtitutione dignis, vel dignioribus dandis, pauperibus, vel pauperioribus, quibus diuidenda eſt pecunia ex vi legati, cæteriſque ſimilibus infrà exponendis.

11 Neque negamus obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ ius eſſe minus rigoroſum, commutatiuæ verò rigoroſum, æquiualens dominio, verùm illud ipſum diſtributiuæ, quatuor, per quos declaramus, habere terminus ſentimus, quibus geometrica æqualitas à Philoſophis, ac Theologis aſſerta comprehenditur, neque quantum quiſque ex ſe mereatur eam attendere, ſed quam habeat cum alijs proportionem, aut propriè, aut ad ſimilitudinem, & aliqun pacto virtualitèr, vt mox dicemus.

12 Aſſerere autem geometricam proportionem, ius minus præcipuum, vti declarauimus, ex ſe includentem, non fuiſſe ab *Ariſtotele* aſſignatam, veluti obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ, gratis profectò diceretur, neque alium quàm Lectorem meum exopto iudicem, qui percurrat, ſi placet 3. *&* 4. *cap. lib.* 5. *Ethic.* vbi *Philoſophus* proprium diſtributiuæ, & commutatiuæ iuſtitiæ tribuit obiectum. Venio deindè ad Sanctum Thomam, qui non loco Aduerſarijs citato, vbi per tranſennam rem vix indicat, verum 2.2. *quæſt.* 61. *art.* 1. ait, iuſtitiam diſtributiuam eſſe communium bonorum ſecundum proportionalitatem, & *artic.* 2. *clarius. Ideò* (inquit) *in diſtributiua iuſtitia non accipitur medium ſecundum æqualitatem rei ad rem, ſed ſecundum proportionem rerum ad perſonas, vt ſcilicet ſicut vna perſona excedit aliam, ità etiam res, quæ datur vni perſonæ excedit rem, quæ datur alijs: & ideò dicit Piloſophus, quod tale medium eſt ſecundum geometricam proportionalitatem.* Quid clarius? locus autem *D. Thomæ* adductus à *Soario*, vt à nobis relatus, in quo ex profeſſo de diſtributiua diſputat iuſtitia, explicandus eſt. Et quidem ſecundum dignitatem, vt proportio ſeruetur præmij huic dandi, atque alteri: ſic *Sanctus Doctor* 2.2 *quæſt.* 61. *art.* 4. *ad ſecundum. Quia in diſtributiua* (ait) *non attenditur æqualitas inter id, quod dedit, ſed ad id, quod alius accepit, ſecundum modum perſonæ,* id eſt ſecundum proportionem perſonæ, cum perſona, non operis, vel ſeruitij exhibiti cum mercede.

13 Probationes autem ſententiæ *Soarij* tanti non eſſe roboris ab ipſomet noſcuntur, *num.* 18. *&* 19, nam etſi nonnullas concedamus virtutes proportionem inter multos conſiderare per ſe, cum medium ſeruare proprium, abſque illa, minimè poſſint: at non propter ſe .i. ex ſuo

munere,

munere,neq; officio, vt neceſſariò requiſita ad proprium ſtatuendum obiectum, quod abſque illa inueniri,nequaquã valeat; At verò ſine illa proportione obiectũ diſtributiuæ nunquã pro-
14 priè exiſtet. Et ſicut non quæcũq. diſplicentia de alterius bono,ſed de eo, vt derogante propriæ dignitati dicitur inuidia, quæ in alienum bonum fertur,vt huic derogans;ità non quæcunq; dignitas, perſonæ ſpectatur, à diſtributiua, ſed tanquam collata cum alterius dignitate, vt ſeruetur prò ratione maioris, vel minoris exceſſus,vel receſſus,modus diuidendi bonum,quod præ manibus habetur.

15 Præterea,quæ à *Soario* adducuntur exempla, noſtram mox afferendam confirmant ſententiã, quando enim cum iure adeo rigoroſo proportio geometrica coniungitur, vt per ſe videatur ſpectare ad commutatiuam, tunc obiectum illud purè non erit iuſtitiæ commutatiuæ,neque diſtributiuæ, ſed habitus, quem aſſeremus tùm commutatiuæ, tùm diſtributiuæ rationem habentis.è contra verò, quando geometrica proportio rigoroſum ius habet imbibitum, nõ erit purum obiectum diſtributiuæ, ſed habitus rationis vtriuſq. participis.

16 Obſeruantiam verò comparare cum iuſtitia, atq; collationem honoris, cum honore, ac dignitatis cum dignitate per ſe ab ea ſpectari. neq; ſuum obiectum eſſe abſolutum, ſed comparatiuum, quàm ſit apud Philoſophos, Theologoſq; receptum non video: Illud ſanè compertum habeo per huius virtutis definitionem hunc ordinem,ſiuè comparationem non explicari,ſiuè ſumas:quam ex *Tullio refert D. Auguſtinus lib 83 quæſtionum, quæſt. 31. Obſeruantia eſt, per quam homines aliqua dignitate antecellẽtes cultu quodam, & honore dignamur*; Vel quã Theologi perpendunt, *virtus cultum deferens ſuperioribus, & alijs perſonis excellentibus, quæ nos gubernant,vel gubernare ſunt idoneæ*; licet enim aliqua poſſit verſari comparatio inter perſonas, alias alijs præſtantiores, non tamen, vt ex his conſtat definitionibus, inter cultum vni debitum, & non alijs.

17 Vltimæ *Soarij n.7.* relatæ confirmationi hanc adhibeo expoſitionẽ, ad lucẽ afferendam veræ ſententiæ infrà declarãdæ: Itaque,vel quod datur eſt diuiſibile multis, vel indiuiſibile, cuius multi ſunt candidati,vel vni tantummodò dandũ,alijs minimè concurrẽtibus;ſi primo modo, ità vt multiplex ſit,vel beneficium,vel res dãda prò ratione dignitatis,ac meriti, tunc nullum erit dubium diſtributiuam ſeruari poſſe iuſtitiam,cùm comparatio,tùm meritorum,atque idoneitatis Candidatorum, tùm præmij, ſiuè rei dandæ haberi poterit. Quòd ſi vna omninò res fuerit,ad quam ſibi comparandã multi conuenirent,tunc etiam diſtributiua ſuum poterit exercere munus, tùm collatione facta inter merita, & ſingulorum aptitudinem Candidatorum cum præmio,vel re danda:tùm,eorum qui alia ſimilia anteà adepti ſunt beneficia, vel rẽ dandã,quæ omnia ſi perpendantur ad rectè, hic, & nunc operandum conducent, & etiam quatuor illos terminos perſonarum, & rerum poterimus inuenire;Poterit enim Epiſcopus ità ratiocinari,aptus habitus eſt Frãciſcus, mediocris cum ſit ſcientiæ,prudentiæ,ac bonitatis ad paræciam, cui paucarum animarum adiuncta eſt cura, & emolumentum; ergò & aptus erit Titius,cum maioris ſit doctrinæ,prudẽtiæ,&c. ad habendam paræciam nunc vacantem maioris curæ,atq. emolumenti, & ſicut ſe habet exceſſus partium Titij collatarum cum partibus Franciſci, ità exceſſus beneficij, ad quod ipſe Titius in præſentia promouendus eſt;Imò etiã poterit comparare Præſul eoſdem Candidatos inter ſe,& cum beneficio,vel Cathedra. quæ licet ſit vna, quoad maiores tamen redditus poterit iudicari excedens merita vnius, ac proportionata meritis alterius ità, vt etiam ſi ex parte rei realitèr indiuiſibilis, non aſſignentur duo termini realitèr diſtincti; virtute ſaltem diſtincti iudicari poſſint. Idem dici poteſt de tertio modo vnius rei vni tantum dandæ v. g: de vno præmio vni militi ex bonis communibus dando, vel propriè non ex iuſtitia diſtributiua fieri, vel inadæquatè ob boni communis rationem,quod reſpicitur à diſtributiua,ordinante Rempublicam ad membra;vel facta comparatione cum ſimilibus diſtributionibus, & militibus,quos inter olim facta fuit,quia quemadmodum ſcribit *D.Thomas 2.2.q.61.art.1.ad primum,Iuſtitia diſtributiua etiam dirigit hominem, vt in diſtributione bonorum communium moderationem ſeruet.*

DISPVTATIO SECVNDA

Præuia ad veram ſententiam,

REiectis aliorum opinionibus, nonnulla, vel omnium comprobata ſuffragijs, vel proprijs rationum momentis firmata loco fundamenti præiacienda ſunt, ad veræ ſententiæ deinceps ſtructuram erigendam.

CAPVT PRIMVM.

De nomine iuſtitiæ, iuriſque expoſitione,

SVMMA.

Quid ſit iuſtitia, n. 1.
Quotuplex ſit ius, n. 2.
Quid ſit ius, n. 3.
Ius aliquando ſe habet inſtar potentiæ actiuæ, num 4.
Nonnunquam inſtar potentiæ paſſiuæ ius exponitur. nu. 5.
Ad modum reſiſtentiæ aliquando ius explicatur, nu. 6.
Quid requiritur ad faciendum contra ius alicuius. num. 8.

1 OMiſſo primùm iuſtitiæ nomine, quo complexio ſignificatur omnium virtutum ex *Philoſopho 5. ethic. cap. 1.* pro particulari virtute ſumpta ab *Vlpiano l. iuſtitia, ff de iuſt. & iure,* definitur. *Iuſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum cuiq. tribuendi.* Qui nomine voluntatis, vel actum exponit (vt explicat *D. Thomas 2. 2. q. 98. art. 1.* qui etiam nonnunquam ponitur loco habitus, non ſecus, atq; *Auguſtinus tract. 79. in Ioannem, fidem definiuit, fides eſt credere, quod non vides.*, ideſt habitus, quo inclinaris ad credendum; vel nomine voluntatis ſignificat ipsã eamdem non nudam; ſed habitu affectam, & iuſtam, ideoq; conſtantem, & perpetuam: quo pacto non diſcrepat ab allata deſcriptione Ariſtotelica *loco citato 6. ethic. cap. 1. Iuſtitia eſt habitus, quo homines apti ſunt ad res iuſtas agendas: & alia D. Auguſtini lib. 19. de ciuitate cap. 21. & Ambroſij lib. 1. de offic. cap. 24. Iuſtitia eſt, quæ ſua, cuiq; diſtribuit.* Clariùs *Iuſtitia eſt habitus conſtanter, & firmitèr inclinans ad volendum cuiq; ius ſuũ.* Quas definitiones, vel potiùs deſcriptiones cũ morales Philoſophi, tùm Theologi concorditèr admittunt.

2 Hinc ſecundò notandum conſequentèr eſt, cum iuſtitia, ſiuè vt actus, ſiuè vt habitus ſumpta, ad ius referatur, vt eius tùm genericè ſumptæ, tùm ſpecificè naturam explicemus, hoc quod modo dixi, ius prius exponendum eſt; cùm maxima quidem Analogia laboret. Primũ enim ius ſumitur latiori ſanè ſignificatione, idemq. eſt, quod legitimum, legi, vel poſitiuæ, vel naturali, ipſiq; naturæ rationali, vel rationi conſentaneum. Secundò analogicè ad leges ipſas, ſeù canones refertur, quatènus ad artem, quæ illud idem docet, vel continet, vti medicina, quæ tùm ad artem medicam, tùm ad ipſa refertur pharmaca. Tertiò, cum proprietate, prout eſt æquum, iuſtum, iniquo, atq; iniuſto oppoſitum æqualitatem, debitum, atq; eſſe ad alterum inuoluens, & vt mox dicam veluti materia ſe habet reſpectu iuſtitiæ. Demùm ius formalem inducit rationẽ, ob quam alicui aliquid
3 debetur. Et hoc à *Molina tract. 2. de iuſt. diſp. 1.* definitum adduco. *Ius eſt legitima facultas aliquid faciendi, ſiuè obtinendi. aut in eo conſiſtendi, vel aliquo alio modo ſe habendi, cui ſi ſine legitima cauſa contrauenitur iniuria fit, eam habenti.* Facultas, ius, ſeù poteſtas, ex qua dicimus aliquid poſſe, nec quidem phyſica, ſed moralis, quę tametſi radicalitèr, quædam ſit capacitas, atque aptitudo, ſeù talis exigeotia poteſtatis, formaliſſimè tamen accepta ſita eſt in ipſamet habitudine, ſeù relatione perſonæ, à qua habetur, ad id, ad quòd talis refertur facultas ſe habens, vel inſtar potentiæ actiuæ, vel paſſiuæ, vel reſiſtitiuæ, vt hanc claritatis ergò, ab aliis diſtinguamus.

4 Actiuæ, quæ cuiq; ineſt ad vſum propriarum rerum; ad veſcendum proprio cibo, ad propriã inducendã veſtem, ad ſuos ex agro fructus colligendos, ad obtinendum etiam, quod ei debitum eſt, vel ex commodato, vel ex emptione, mutuo, vel alio quouis contractu, ſeù titulo. Itẽ ad propriã conſeruandã rerũ ſuarum poſſeſſionẽ, cui quidem iuri, ſi abſq; legitima cauſa cõtrouẽniatur, fit abſque dubio iniuria.

5 Habet ſe prætereà ius nonnunquam inſtar potentiæ paſſiuæ, vt alaris; indemnis ſerueris, cuſtodiaris, tibi vt ſeruiatur, vt cõferatur quicquid gratis, atq. ex ſua libertate, & liberalitate quicumq. alius voluerit tribuere, contra quod ſi quis abſq. legitima faciat cauſa, iniurioſus quidem erit.

6 Aliquando etiam reſiſtendi vim dicta ſortitur facultas, nè v. g. quis edificet in tali loco, nè domui tuę lumen adimat, nè feneſtram in tuum aperiat hortum, nè viam per tuum ſternat agrum.

7 Tò legitimam addidi defioitioni Molinæ, quod facultas à lege oon conceſſa vis, atq. iniuria; oonſius eſt, à lege inquam conceſſa, vel naturali, ad vitam per cibum, & potum ſubſtentandam, ad vim vi repellandam, & ſimilia, quæ licet ſatis, ſuperq; impropr io vſu animalibus li-

berta-

bertate carentibus, quippequæ iniuriæ ſunt incapaces, analogicè conueniat; propriè tamen ratione, liberoq. arbitrio homini predito competit; Vel hæc conceditur facultas à lege Diuina poſitiua, vt ad ſacramenta percipienda; Vel ab humana, vt ad ſucceſſionem hæreditatis; legatum, aut quodcumq. aliud cuipiam cõpetens, ſiuè ex contractu, ſiuè donatione, deſtinatione, aut præſcriptione aliqua ſibi comparandum.

8 Præterea additum eſt definitioni, *cui ſi abſq. legitima cauſa contraueniatur, iniuria ſit eam habenti*; nam ſi contra illam facultatem ex legitima fiat cauſa, neq; iuris ratio eam habenti tollitur, neq; iniuria infertur, ſic cui eſt ius, vt proprium reddatur enſis depoſitum ſi poſtmodum in furorem, acto denegetur, nè ſibi, vel alteri mortem cõſciſcat, nec ſit iniuria, neq. ius læditur, vt aliàs læderetur, cum iniuria aliud non ſit, quàm iuris violatio. Hinc liquet ad contrauenienduM alicuius iuri, opus non eſſe, quod ab eo ius ipſum auferatur, ſed quod iure in eo perſiſtente contra illud agatur.

CAPVT SECVNDVM.

De obiecto iuſtitiæ generatim ſumptæ.

S V M M A.

Quid auctore Philoſopho ſit iuſtitia, n. 1.

Quodnam iuſtitiæ ſit obiectum immediatum penès peculiarem Auctoris ſententiam, n. 2.

Non ſolæ operationes externæ obiectum ſunt iuſtitiæ, n. 3.

Quodnam ſit munus virtutis humanæ, nu. 4.

Medium iuſtitiæ eſt rei, non rationis, n. 5.

Quicumq; actus ſiuè iuſtitiæ, ſiuè cuiuſcumq. virtutis non modò medium materiale, verum formale debet attingere, n. 6.

Virtus iuſtitiæ in voluntate tanquam in ſubiecto ſita eſt, n. 7.

Etiam, actu externo impedito, poteſt quis eſſe iuſtus, n. 8.

Etſi actum externũ quis exerat reſtitutionis, ni ex motiuo operetur iuſtitiæ, formaliter iuſtus non erit, nu 9.

Poteſt iuſtitia verſari circa actus iuſtificabiles, vel per complacentiam, vel per deſiderium, ſub conditione, n. 10.

Quomodo ſe habeat iuſtitia circa actus iuſtificandos, num. 11.

Qua ratione feratur iuſtitia ad actus iam rectos, atq. iuſtos, n. 12.

Virtus moralis bifariam partitur, in eam, quæ ad paſſiones, & in alteram, quæ ad functiones ſe habet, n. 13.

Quodnam ſit immediatum iuſtitiæ in communi obiectum, n. 14.

Materiale obiectum iuſtitiæ communiter ſumptæ immediatum ſunt bona alicui aliquo pacto debita; formaliſſimum autem æqualitas tùm in actibus voluntatis, tùm in externis, tùm in ipſis bonis, nu 15.

Obiectum cui remotum eſt homo, proximum, ius, ob quod debetur, n. 16.

1 QVamquam Auctores ſoleant ius pro æquo, atq; æquali ſumptum, obiectũ aſſignare iuſtitiæ, ſpeciatim ſumptæ, vt virtus eſt Cardinalis, cœterùm mea quidem ſententia, vt mox exponam, aliud ſanè licet ſuboſcurè ſentiunt. Etenim cum Auctore *Philoſopho 5. eth. cap. 1. habitus iuſtitiæ ſit ex quo ad agendas res iuſtas, homines idonei efficiuntur: ex quo item iuſtè agunt, voluntq. iuſta*, atq. vt *D. Thomas 2. 2. q. 57. art. 1. in corpore* probè ſcribit, huius virtutis eſt ordinare hominem in his, quæ ſunt ad alterũ, vti multis idem met *Ariſtoteles loco citato* proſequitur, & cum clariùs *Angelicus 2. 2. quæſt. 58. art. 2. in corpore* doceat, *ad iuſtitiam pertinere actus humanos rectificare*.

2 Hinc manifeſtè deduco iuſtitiæ immediatum obiectum, actus eſſe humanos, quibus iuſtè & velimus, & agamus iuſta. Itaq; tùm voluntatis actus, quibus volumus, tùm actus externos, quibus iuſtum, atq; aequale præſtamus, reor immediatum obiectum materiale eſſe iuſtitiæ.

3 Neq; ex parte placet *Molina tom. 1. tract. 1. de iuſtit. & iure diſput. 8. num. 4. aſſerens ex ſua 1. 2. q. 60. art. 2.* iuſtitiam verſari circa operationes quatenus operatio à motu ſenſitiuo diſtinguitur, verſari nempè circa emptiones, locationes, aliaſq. operationes, quæ ſunt ad alterum, ſiquidem vt ex *Ariſtotele, ac D. Thoma* citatis videre licet, voluntatem, eiuſq. functiones iuſtitia immediatè perficit, quod neq. negat *Molina, ibidem num. 3.* neq. nomine operationis, externas tantummodò à Molina adductas intelligit *S. Doctor q. 59. art. 4.* vbi ex profeſſo hac de re diſputat, ſed actus propriè humanos.

4 Quamobrem *2. 2. q. 58. art. 3.* ab eo virtus humana dicitur, *quæ bonũ reddit actum humanũ, et ipſum hominem bonũ facit, quod quidem conuenit iuſtitiæ, quæ cum operationes humanas rectificet, manifeſtum eſt, quod opus hominis bonum reddit*. Hæc ferè ille. Præterea fateor, iuſtitiam commutatiuam circa emptiones, locationes, cœteroſq. humanos verſari cõtractus, vt iuſtificabiles, iuſtificandos, & iuſtos, quemadmodum mox dicã, verùm immediatè verſatur etiã circa voluntatis actus, quatenus eos ſub forma iuſti vult.

5 Hinc fit, quod eſto medium iuſtitiæ ſit medium rei, ex *Philoſopho citato, & in 2. ethic. c. 6. ac D. Thoma 2. 2. q. 68. art. 10.* non autem rationis, vt cœteris eſt virtutibus, nihilo tamen minus, cum eiſdem ea conuenire dicitur.

6 Quòd ſicut in reliquis, vt actus ſtudioſus ſit, veræq. virtutis, ſatis nequaquam eſt, ſi mediũ illius attingat materialitèr ſumptum, ſed vlterius deſideratur, vt ſciens, atq. eligens, propter hoc ipſum. i. propter formalem eiuſdem virtutis rationem ad illud ſe habeat; ſic etiam & iuſtitia proprium, vt eliciat actum ſtudioſum, ſi ſic non eſt medium ex natura rei attingere, ideſt

facere

Digitized by Google

facere, quod in ſe iuſtum eſt; verum vlterius re-quiritur, vt qui eum elicit ſciens, atq. volēs, pro-pter hoc ipſum, illum eliciat; hoc eſt ob ratio-nem formalem, quam modò iuſtitiæ aſſignaui-mus, quod vnico verbo *Ariſtoteles nu. 1. citatus* doctè indicauit, cum iuſtitiæ habitum dixit, *ex quo iuſtè agunt, voluntq. iuſta*, quaſi diceret, non ſatis ad iuſtititam eſſe, velle, aut agere iuſta, niſi iuſtè, ex motiuo formali iuſtitiæ id agatur, ex quo pariter actus iuſtitiæ, vtpotè moralis virtu-tis, habet bonum facere hominem, eiuſq; ha-bitus moralis bonum reddere ipſum actum hu-manum.

7 Ex his etiam ſequitur, meritò virtutem iuſti-tiæ collocari in voluntate, vt probè *Anſelmus tom. 5. in dialogo de veritate cap. 13.* eam appel-lans rectitudinem voluntatis, & *Ariſtot. Iuriſq. Conſulti ſuperiori cap. num. 1.* per actum volun-tatis eamdem definiuere, nec non *Angelicus 2. 2. q. 58. art. 4. in corpore* tanquam in ſubiecto iuſtitiam adſtruit in voluntate; quòd illa potē-tia proprium cēſendum ſit virtutis ſubiectum, ad cuius rectitudinē actus, virtus refertur, igi-tur tanquam ad immediatum obiectum ad hos actus ſe habet iuſtitia.

8 Ex his etiam fit, tametſi actus exterior impe-diatur, poſſe nihilominus quēpiam etiam eſſe iuſtum, atq; iuſtè ex ſe agere, nam ſi quis maxi-moperè deſideret alteri reſtituere rem, quam tamen impotens factus non valet, iuſtitiæ quidē

9 actum elicier, iuſtuſq; profectò denominabi-tur. E contra verò tametſi reſtituat, ni propter hoc ipſum .i. propter motiuum formale iuſtitiæ id præſtet, neq; iuſtè ager, neq; iuſtus formaliſ-ſimè, ac propriè dicetur, quod clariorem noſtrū facit intentum, volumus enim actus voluntatis iuſtificabiles, iuſtificandos, ac iuſtos, obiectum eſſe materiale proximum iuſtitiæ. Et hos quidē actus eſſe iuſtitiæ propriæ docet conſenſu DD. *Vaſquez 1. par. diſput. 75. nu. 16.*

10 Dixi iuſtificabiles, quia ſi virtus iuſtitiæ ſolū circa poſſibiles voluntatis actus, formam valē-tes recipere ipſius iuſtitiæ, verſaretur, actus ſa-nè ſtudioſos eliceres poſſet, tùm complacentiæ, tùm deſiderij ſub conditione, ſi exequutioni mandarentur, ac ſimiles, licet enim minimè ſen-tirem cum *Scoto in 3. diſtinct. 33. quæſt. vnica ad primam* hanc aſſerente virtutem abſolutè ver-ſari poſſe circa actus conditionatos, vt in An-gelis, certè aliquo pacto hos, quos modo dixi, actus ad iuſtitiam ſpectare, neque *Caietan. q. 61 art. 1.* negat, agens ibi contra *citatum Scotum.*

11 Addidi iuſtificandos, quod propium eſt vir-tutis, rectitudinem per conformationem ad ra-tionem, in actus inducere humanos. Et ipſius iuſtitiæ æquitatem in actus voluntatis, atq; ex-teriores, ius alterius reſpicientes, ob quod de-betur hic, & nunc v. g. voluntaria reſtitutio, vel alia ſimilis ſatisfactio.

12 Vel *iuſtos* adieci, cum circa actiones iuſtas virtus iuſtitiæ per ſimplicem complacentiam ſaltem, imò eas cōſeruando ſanè verſari poteſt: vt enim probè *Philoſophus 2. lib. Ethic. cap. 3. ad principium: Præterea* (inquit) *ſi virtutes circa actiones, atq. affectus ſunt, & omnem affectum, omnemq. actionem ſequitur, vel voluptas, vel dolor, idcirco virtus circa voluptates, & dolores verſatur, & D. Thomas acutè 1. 2. quæſt. 59. art. 4 ad primum, ait. Quod non omnis virtus moralis eſt circa delectationes, & triſtitias, ſicut circa propriam materiam, ſed circa aliquid conſequēs proprium actum; Omnis enim virtuoſus delectatur in actu virtutis, & triſtatur in contrario.*

Obijcies *Ariſtotelē lib. 5. Eth. c. 2. ad fin.* tùm iuſtitiæ commutatiuæ, tùm diſtributiuæ, quæ partes iuſtitiæ ſunt in communi, & genericè ſū-ptæ, cuius obiectum inueſtigamus, materiam tribuiſſe pecuniarum, cæterarumq; rerum, quæ vel venum dari, vel diuidi poſſunt inter ciues v. g. & commercia, ſiuè ſpontanea, ſiuè inuolun-taria, & clandeſtina, ſiuè violenta, obiectū igi-tur iuſtitiæ, quæ ad has duas ſpecies eſt genus, in huiuſmodi ſitum erit externis rebus. Confir-matur ex *D. Thoma 2. 2. q. 58. art. 8. ad fin. corpo-ris*, vbi propriam ſtatuit materiā iuſtitiæ hiſce verbis. *Cùm iuſtitia ordinetur ad alterum non eſt circa totam materiam virtutis moralis, ſed ſolum circa exteriores actiones, & res ſecundum quam-dam rationem obiecti ſpecialem. Et q. 60. art. 2.* agens de diuiſione, ac diſtinctione virtutum Cardinalium, iuſtitiam directiuam operationū; dixit eſſe, ſecundum ſe ipſas, ſicut ſunt emptio, venditio, & huiuſmodi.

13 Verùm hæ inſtantiæ ad maiorem rei clarita-tem, excuſſis falſitatis tenebris, maximoperè conducent. Neq; cuipiam dubium erit morales virtutes in genera partiri duo; alterum circa paſſiones, alterum circa operationes ex *Philo-ſopho lib. 2. 4. & 5. ethic ex D. Thoma 2. 2. q. 59. & 60. art. 1. ad 2.* cùm enim virtus moralis ne-ceſſariò tractet obiectum rationi conſentaneū, neceſsè eſt generalium moralium virtutum di-uiſionem ex diuerſo promanare modo illud at-tingendi, vti conſonum rationi. Etenim, vt cum *D. Tho. loquar 1. 2. q. 60. art. 1. in corpore, in mo-ralibus ratio ſe habet, vt imperans, & mouēs vis autē appetitiua, ſicut imperata, ac mota, nec qui-dem vniuocè, cū appetibilia eſſentialitèr non ſiant rationabilia ex Philoſoph. 1. eth cap. vlt. ſed æqui-uocè ſecundum diuerſam rationem rectè ſe haben-di, ſeruata paritate materiæ, quæ ab agente formā æquiuocè recipit.* Cùm igitur quorundam obie-ctorum rectitudo ſita ſit in quadam operantis, commenſuratione per habitudinem ad alterū, vt eſt obiectum iuſtitiæ: aliorum autem conſi-ſtat in habitudine erga ipſummet operantem, vt obiectum Temperantiæ v. g. hinc duo virtu-tum genera ſtatuenda ſunt: primum circa ope-rationes, vt commenſurabiles, commenſuran-das, vel commenſuratas alteri: ſecundum circa proprias paſſiones cum habitudine ad ipſum-met operantem. Neq. inficior, vt probè *D. Tho. citatus q. 60. art. 2. in corpore*, ſi paſſio, & opera-tio tanquam effectus ad virtutem comparen-tur, omnem virtutem moralem aliquas habere operationes bonas, quarum eſt cauſa, ſeù prin-cipium, & delectationem aliquam, vel triſtitiā, quæ ſunt paſſiones ad rectas operationes con-ſequentes, delectationem nimirum de eo, quod eſt ſecundum ipſas virtutes, ac triſtitia de con-trario, vt ſuprà indicaui ex *Ariſtotele 2. Ethic. cap. 3. & D. Thom. q. 59. art. 4. ad primum.* At ve-

rò

Digitized by Google

ro ſi operatio ad moralem comparetur virtutē veluti materia, circa quam, hoc pacto erit huius generis virtutis obiectum, quæ iderco di-citur operatio,prout diſtincta à paſſione, quòd attingatur actibus voluntatis: obiectum autem virtutis ſecūdi generis paſſionibus moderatis, rectis, rationiq; conſentaneis etiam appetitus ſēſitiui attingitur, vt rectè proſequitur *Valent. tom.2.q.4.diſp.5.punct.1.*

14 Quibus in hunc modum breuitèr poſitis, atque conceſſis, proprium, atq. immediatum iuſtitiæ generatim ſumptæ obiectum, aio, eſſe functiones voluntatis per ſe informare valentes externas operationes. Materiale verò obiectum mediatum eſſe bona alteri ex iure aliquo debita, vel mala indebita, atq; auertenda. Obiectum formaliſſimum eſſe, tùm ipſam æqualitatem proximè conſideratam in actibus voluntatis, externos informantibus cōtractus, reſtitutiones, ſatisfactiones, alioſq; ſimiles ſub ſtatu poſſibili, futuro, ac præſenti, vel ſecundum ſe, per ordinem tamen ad bona alteri ex iure debita; tùm eamdem conſideratam in ipſis ma-
15 terijs. Obiectum autem *cui* remotum eſſe hominem, cui debentur, vel reſpectu cuius iuſtitia ſeruanda eſt. Proximum autem eſt titulus, ſeù ius; ob quod aliquod eidē debetur. Quod quidē poteſt etiam dici ius formale menſurans, collatum cum æqualitate ſiuè actuum, ſiuè rerum, quæ nuncupari poterat etiam menſuratū. Etenim opus iuſtum vtrumq; complectens, ideò iuſtum eſt, quòd conformatur iuri, quod alicui eſt circa rem aduerſus aliquem, vt circa vitam, ne à te lædatur, & quidem ſiuè ex rerum natura competens, ſiuè per ordinationem humanam, quale ius eſt poſitiuum de emendis rebus pretio taxato, quod tùm ad rem ipſam, tùm ad vēditorem refertur, quod vberiùs *lib.7.diſp.3.c.1.* declarabimus.

CAPVT TERTIVM.

De iure, & obiecto iuſtitiæ purè commutatiuę, ac diſtributiuæ.

SVMMA.

Æqualitas altera rei ad rem, & arithmetica. altera proportionis ad proportionem, & geometrica, n.1.

Conſenſu DD. æqualitas arithmetica eſt obiectum purè commutatiuæ iuſtitiæ, geometrica verò diſtributiuæ, n.2.

Nulla æqualitas ad iuſtitiam ſpectat, ni ex aliquo iure, n 3.

Hoc autem ius, vel eſt ad rem, vel in re. n.4.

Præter hæc duo iura ad rem, & in re tertium aſſignari poteſt, quod ad hæc reducitur, n.5.

Quod ius habent artifices, vt locentur, quod milites, vt ad ſtipendium vocentur, quod operarij ad laborem, &c. n.6.

ACturus ſequenti diſputatione de obiecto, ac iuſtitia commutatiuæ, ac diſtributiuæ participe, in quam, vt ad ſcopum hactenus dicta tendunt, in pręſētia per paucis obiectum omnium ferè Doctorū votis aſſignatum exponimus.

1 AEqualitatem *diſp.1.cap.1.nu.2.declaratam, & superiori cap.num.16.* aſſertam obiectum formale iuſtitiæ in communi, præſertim *Ariſtotelis, ac D.Thom* ſententia ſupra laudatorum duplicis eſſe rationis, compertum habeo: alteram rei ad rem, vt pretij ad merces, ſolutionis ad debitum, dictam arithmeticam, quippè quæ, vt vulgaris quantitatem propriè ſpectat, numeris diſcretam, nam à *[illegible]* latinè ars dicitur numerandi. Alteram proportionis ad proportionem dictam geometricam, metaphora ducta à *γεωμετρία*, menſuratio, quæ eſt terræ, & continentis per quamdam proportionem, quam *loco ſupra citato diſp.1.n.1.* expendimus.

2 Præterea dicendum conſenſu DD. vt *loco citato num.3.* tradidimus primam æqualitatem obiectum eſſe iuſtitiæ commutatiuæ: ſecundam diſtributiuæ. iuxta ea, quæ *ſequenti diſput.cap.1.* explicatiùs dicemus.

3 Deinde, cum obiectum *cui* proximum, ſeù ratio, ob quam competat alicui aliquid, ſit ius, ſeù poteſtas, aut facultas legitima, noſtram iuxtà doctrinam huius *diſputationis cap.1.num.2.* Hinc eſt, vt nulla æqualitas ſpectare poſſit ad iuſtitiam quæcumq; illa ſit ex aliquo iure: nam vbi non intercedit ius, neq. debitum, neq. iniuria eſſe poterit. & conſequenter, neq. iuſtitia, vt optimè poſt antiquiores notarunt *Vaſquez in opuſc. de beneficijs cap.2.§.3. num.47. Leſſius de iuſtit. & iure lib.1. cap.1. dub.1. num.7. & lib.2. cap.32. ſect.5. cap.32. dub.1. num.2.* quod à nobis infra magis illuſtrabitur.

4 Hoc autem ius, vt eius omittam diuiſionem ex parte principij petitam, omnium diuiditur calculis per ordinem ad terminum, in ius ad rē, & ius in re. Ius ad rem dicitur, quod actionem non tribuit in rem, ſed tantum in perſonam: vti ſe habet, quod alicui competit per aliquos contractus, ante rei traditionem; ad quod, vt probè *Leſſius de iuſtit. & iure cap.2. dub.2. num.10.* reuocari poteſt illud, quod electo poſtulato, vel præſentato eſt ad beneficium ante acceptionē, & confirmationem, vel ſaltem poſt conſenſum, & acceptionem ante confirmationem, de quo *lib.7. dip.1. cap.8.* Ius autem in re eſt, quod realē tribuit actionem, remque deuinctam habet, quæ per varios comparatur contractus, ſequuta rei traditione, & per collationem beneficij, ſequuta acceptatione, & confirmatione, reliquiſq. requiſitis.

5 Præter hoc autem ius, aliud, quod reductiuè (ni velimus tertium aſſignare membrum) ad primum ius ad rem reuocari poteſt, adumbratumque à nobis eſt *cap.1.num.2.* exponentibus poteſtatem actiuam ſuis vtendi rebus, paſſiuā, & reſtitutiuam, ſitumq. eſt in qualitatibus re-
6 quiſitis ad obeunda nonnulla munera. Sic ius videntur habere artifices idonei ad opera ſua locanda: Duces, vel milites, vt militiæ nomen dent, & quamuis in rigore ex hoc iure non di-

catur

catur aliquid propriè debitum, negati tamen minimè poteſt aliquo pacto illud idem, ei deberi. Quamobrem optimè *Molina tract.2. de iuſtitia,& iure diſp.727.num.1.& diſp.1.eiuſdem tractatus*, docuit hoc ius in facultate poſitum eſſe ad aliquid, cui ſi contra fiat, iniuritur perſonæ illud habenti iniuria. Hoc pacto dicimus vnicuiq; ius eſſe ſuis vtendi rebus proprijs, comedendi ſuum cibum, aliaq; præſtandi *loco modò citato* relata, quibus addo ius etiam petendi eleemoſinas, ius venandi, piſcandi in locis ritè non prohibitis, &c

DISPVTATIO TERTIA.

De obiecto iuſtitiæ commutatiuæ, ac diſtributiuæ ſimul, earumque habitu.

QVæſtio, de qua tam variæ ſunt doctiſſimorum hominum ſententię *prima diſput.* relectæ, cui ſupta etiam multa præmiſimus, vltimam pro veritate à nobis manum exoptat: quod præſtabimus primum quærentes, num peculiare ſit aſſignare ius, neq. puram arithmeticam, neq; putam geometricam, ſed vtriuſque participem reſpiciens æqualitatem: deindè, num hoc ius eſſe poſſit alicuius iuſtitiæ obiectum: demùm quiſnam erit habitus ad hoc obiectum tendens.

CAPVT PRIMVM.

An præter ius, quod eſt obiectum purè commutatiuæ, ac diſtributiuæ aliud detur.

S V M M A.

Præter arithmeticam, & geometricam datur vtriuſq. particeps æqualitatis, nu.1,

Quæ æqualitas, quodue ius ad puram ſpectat commutatiuam, quæ, qualeq. ius ad puram diſtributiuam, n.2.

Ius, quod reſpicit pura diſtributiua non eſt partiũ ad bona totius, ſed vt potiùs aſciſcãtur in partes huius totius, n.3.

Præter hæc iura eſt aliud non remotum, ſed proximum ex efficaci alicuius voluntate, quod neq. eſt purè geometricæ æqualitatis, neq. purè arithmeticæ, n.4.8.9.10.11.12.

Ius, quod eſt Ciuibus ad bona Reipublicæ, neque purè eſt æqualitatis arithmeticæ, neque geometricę, ſed vtriuſq. eſt particeps, num.5.15. & 16.

Ciues, qui pro Republica laborarunt, vel fortitèr fecere ius habent ad eius bona, vtriuſq. etiam participes æqualitatis, idemq; eſt de iure militũ, qui ſtrenuè bellarunt ad ſpolia, num.12.13.15. & 17.

Æqualitas arithmeticæ, & geometricæ particeps etiam eſt, quæ ſpectatur à tribus contractum ineuntibus ſocietatis, quorum quantitas vnius duplo per proportionem accedit ad aliã alterius. n.7.& 20.

Cùm reſtitutio facienda ſit, à quo integra haberi non poteſt, ni ſeruata proportione maioris, vel minoris debiti æqualis ſecundum cætera, æqualitas ſeruanda eſt, nec purè geometricæ, nec purè arithmetica, n.8.21.& 22.

Sotus vult peccare mortalitèr, ad reſtitutionem tamen non teneri, non eligentes digniores ad cathedras, n 9.

Auctoris ſententia contraria, n.10.

Ad quem finem cathedræ, præbendæ, collegiaque fundata ſint, ibidem.

Primariò vt Cathedris, atq. Collegijs conſulant Electores; ſecundariò, vt ſcholaſticis digniores tenentur eligere DD. vel Scholaſticos prima occupantes loca collegiorum, n.11.

Legatum diuidendum inter pauperes, ni eis diuidatur, fit contra vtramque iuſtitiam, atque obligatio reſultat reſtitutionis, num.12. & 13.

Idque verum etiam eſt, ſi iudicio commiſſa res ſit hæredis, ibid.

Milites ex efficaci decreto antecedenti, vt eligantur ad prima ſtipendia, ius ad electionem habẽt, ſpectans ad commutatiuam, & diſtributiuam iuſtitiam, n.13.

Ius multorum, quibus res diuidenda efficaciter deſtinata eſt, quale ſit, ac quale peccatum OEconomi, eiuſq. cuius talem voluntatem efficacem donatoris, teſtatoris, vel alterius dantis intereſt adimplere, neq. adimplet, n.14.

Ius rigoroſum ex coniunctione, cum altero minus rigoroſo, nil detrimenti ſubit ibidem.

Bona Reipublicæ, quando ſint etiam Ciuium num.15.

Diſcrimen inter partitionem factam eis, qui partes actu Reipublicæ ſunt, & eis, qui actu non ſunt partes, n.16.

Trifariam iniquus diſtributor poteſt iniuſtitiam committere contra Ciues, vel milites, qui fortiter in bello fecere, n.17.

Quo tenentur iure Reges, alijq; Duces ad ſpolia militibus diuidenda, n.18.

Quomodo debetur, vel ſtipendium pro labore, vel

merces

meroes pro præmio ciui pro Republica laborāti, nu. 19.

Ius cui ineſt ratio arithmetica, & geometrica, nu. 20. 21. & 22.

1 SIT prima aſſertio, nonnunquam æqualitas arithmetica eſt pura, mera etiam, ac ſincera geometrica: ſepè verò hæ æqualitates non modo inter ſe neceſſariò connexæ ſunt, verum etiam inadæquatè, ità permixtę, vt ad vnam indiuiſibilem, certamq. concurrant totalem componēdam. Hinc etiam ius, ob quod hæc æqualitas debita eſt, obiectumq. iuſtitiæ, aliud eſt purum rei ad rem, atq; arithmeticum: aliud purum proportionis, & geometricum, partim arithmeticum inadæquatè vtriuſq. particips rationis, quæ primꝭ fronte videtur noua exemplis. Hæc mea de re difficili eſt ſententia, prius illuſtranda, poſteà firmanda ratione.

Puram itàq. arithmeticam æqualitatem operoſum non eſt aſſignare, vt cùm debeam creditori centum tantumdem mihi ſoluendum, vt arithmeticè illi ſatisfaciam, ſecundum eiuſdem ius rigoroſum, vel in re, vel ad rem: geometricā verò puram eam dixerim, quæ quin rigoroſè, ac formaliter quædam debeantur nonnullis, ſeruāolt, inter quos res eſt diuidenda, vel eis abſolutè danda. Hanc æqualitatem nonnullorum collatio beneficiorum eccleſiaſticorum, vt infrà, ſibi vendicat, quam ſectatur ius, *ſuperiori diſputatione cap. 1. num. 5.* à nobis explicatum, quod quamuis non rigoroſum, neq. formale, proximumq. ſit, virtuale tamen minus rigoroſum, ac lato quidem modo eſſe tale negari minimè poteſt, vt etiam infrà declarabimus.

3 Neque eſt partium ad bona totius ius modò deſcriptum, ſed potiùs, vt in partes, atq. in mēbra aſciſcantur huius corporis, totiuſq. Reipublicæ, qui quidem in duplici ſunt differentia: alijs enim nullum eſt ius, quàm hoc iam declaratum, remotum, in proprijs conditionibus, &
4 qualitatibus fundatum. Alijs præter hoc aliud eſt promanans, vel ex lege, vel ex voluntate antecedenti perſonæ mandantis, vel ſtatutum cōdentis, vel contractum ineuntis de diſtributione taliter facienda inter perſonas hiſce donis dotatas. Primò modo faber ſe habet lignarius v.g. bonus, vel optimus, vt eligatur ad opus faciendum præ cęteris: ſecundo modo ſe habent Magiſtri, Doctoreſq. ad Cathedras ex inſtituto Academiæ inſtitutas, dandaſq. dignioribus, & nonnulli probè ſapientes, digniores; ad quam plura eccleſiaſtica beneficia, vt infrà: pauperioreſq. quibus debentur centum ex legato diſtribuendo v.g. inter pauperes huius Pateciæ. Primo etiam modo ſe habent iuuenes, antequam abſolutè certum adſcribantur in exercitum: Secundo iuuenes in militiam cooptandi poſita Reipublicæ lege, qua ſanciretur, vt non excedentes decimum ſeptimum annū ſanitate pollentes, nō grauati aere alieno, ad labores aſſueti, arma tractare ſciētes, nomen dent militię. Et ſanè primum ius, primaq. æqualitas ad purā pertinet diſtributiuam; ſecunda ad mixtam, de qua mox dicam.

Non modo, quod paulò antè explicaui ius, vtriuſq; rationis videtur particeps eſſe, atque inadæquatè ſpectare ad geometricum, & inadæquatè pariter ad arithmeticum, vt infrà probabimus, ſed mea quidē ſententia, alia prętereà ſunt huiuſmodi iura, quæ negari minimè poſſunt; quod ſi negētur nomine tenus id ſit, à quibus re vera tamen vi tandem veritatis impulſis admittuntur.

5 In modum primum illud affero, quod per ſe ciues habēt, vt partes ſunt Reipublicæ ad eiuſmodi tiſupeterint bona, quæ illis diuidēda ſunt.

6 Aliud quod tertium ſit in ordine (vltimo cōputato nu. 4.) quod in bona Reipublicæ ciuibus eſt, qui pro Patria laborarunt. habita ratione ad maiora, vel minora ſingulorum merita, in dicto labore fundata, ità vt quatuor reperiantur illi termini à proportione geometrica requiſiti, etſi bona inter Achillem, & Aiacem diuidenda ſunt, ea ſeruetur dupla proportio maior v.g. inter bona deſignata Achilli, & bona addicta Aiaci, quæ eſt inter meritū, atq. æſtimationē Achillis, & merita, atq. æſtimationem Aiacis, vt ſi ſex diuidēdi eſſent agri, quatuor dentur Achilli, & duo Aiaci, q; Achillis meritum duplo ſit maius, quàm meritū Aiacis. Eadem pœnè ratione militibus vnius exercitus, cuius actu partes, ac mēbra ſunt, ius eſt ad ſpolia bello comparata.

7 Accedit quartū huiuſmodi iuris, atq. æqualitatis tùm geometricæ, tùm arithmeticę exemplum ſint tres, qui ſocietatis v.g. ineant contractum, omnibuſq. cōputatis, vnius capitale, duplo capitale alterius è reliquis duobus excedat, atq. huius capitale, quod minus eſt, à Primi capitale, duplo etiam ſit maius capitale Tertij: his .n. omnibus, neq. ius ſimpliciter eſt ad lucrum, neq. quomodolibet ſeruāda eſt inter hos æqualitas; ſed ſeruata geometrica proportione, & ſicut ius eſt Primo ad lucri portionem duplo maiorē, quā portio debita Tertio; ſic etiam ad æqualitatem hæc maior, vel minor quātitas ad proportionem geometricam ſeruanda ſit.

8 Quintum addo, quod videre eſt in reſtitutione facienda ab eo, qui potens non eſt integrè reſtituere, ſed ſeruata proportione, ſolutionem minuit: cui enim debebat centum, reddit quinquaginta, & cui quinquaginta debebat, reddit viginti quinque, quando creditor maioris ſummæ impoſſibilitate ſuppoſita integræ ſolutionis, non ad eam integram, neq. ad maiorem, quā ad dimidiam eius partem ius habebat, neq. ad hanc niſi ſeruata proportione diminutionis ſolutionis faciendæ alteri creditori, cui tametſi minor debetur ſumma; æquale tamen penès cętera eſt ius, ac eſt primo creditori, ac proindè ad illa viginti quinque duplo minori ſolutione, quam creditum, ius erat: & duplo etiam minori, quàm ſolutio facta primo creditori, cuius creditum duplo maius erat credito huius ſecundi creditoris. His autem exemplis illuſtrata noſtra doctrina; nunc rationibus per eadem ſingula comprobata, confirmanda eſt. Et quidem habere ius, illos, quibus aliena voluntate, lege, decreto, deſtinatione, vel alia ſimili ratione aliquod deſtinatū eſt, meridiana eſt ſanè luce clarius, quod efficax voluntas alterius, dominium habentis rei dandæ, vel diuidēdæ, vti valet, ius,

tribuit eis, quibus danda, vel diuidenda erat; patetque ex definitione iuris, ex quo quidpiam alicui debetur, vti *diſput.2.cap.1.* dictum eſt, quod licèt perfectum non ſit, at maximè ad ius ad rem,eſt accedens, idq. primo de iure eligendorum ad præbendas Collegiorum,atq. ad cathedras conſtat.

9 Eſto *Sotus de iuſtit.lib.4.q.6.art.3. ad ſextum argumentum poſt coll* 2. ſentiat,eligentes dignũ, prætermiſſo digniori, peccare quidem mortaliter contra iuſtitiam diſtributiuam, non tamen ad reſtitutionem teneri, neq. vniuerſitati, cui dant,quod de rigore iuſtitiæ commutatiuæ debetur, neque digniori prętermiſſo, cui non erat ius; ſi autem eligant indignum,Vniuerſitati,ſeù academiæ teneri ſanè reſtituere; ea nimirum ratione,quod academiæ ſtipendia inſtituta minimè ſint in fauorem perſonarum eligendarum, ſed ad bonũ vniuerſitatis ipſius,ſiuè Academię, cui officiunt eligentes indignum;ſicut Rex,qui non pręficit dignum miniſtrum Reipublicæ nihil digno debet pretermiſſo,ſed Reipublicę.

10 Ego tamen arbitror primariò, tanquam finem intendiſſe bonum Academię fundatores Collegiorum, Prębendarum, & Cathedrarum, earumque ſtipendiorum,atq. emolumentorum; ſecundariò autem, vti neceſſarium medium ad hunc conſequendum finem, cum eo moralitèr connexum, huiuſmodi bona deſtinaſſe dignioribus, atque aptioribus, non modò in laborum pręmia, quibus iuuenum intenderentur animi ad exantlandos ſtudiorum labores, ſudoremq. ſtudiorum ſcholaſtice diſciplinę, verum vt hoc modio ſapientiores ſibi compararent DD. atq. vt ad Cathedras paritèr ob hęc bona,ex iuſtitia diſtribuenda dignioribus, digniores tamen eligerentur magiſtri,ad maiorem ſtudentium, ac ſcholaſticorum vtilitatem.

11 Quamobrem licet Electores primariò hanc debeant electionem Academię, cuius bono tenentur conſulere,debent tamen & ſcholaſticis, quibus propria induſtria, ac labore factis idoneis prima, ſecunda, ac tertia pręmia Collegiorum addicta ſunt;debent,& viris, qui hac ſpe diuturno ſudore non vulgarem ſibi compararunt ſcientiam, vt ad cathedras eligerentur, quę ex efficaci Fundatorum intentione illis doctioribus deſtinatę ſunt: poſtquam deſtinatione ex remoto, ac virtuale, quod ſolum habebant iure, vt *num.3.* dictum eſt, gradum faciunt ad verum, ac formale reſultans ex efficaci Inſtitutorum voluntate,quod cum de beneficijs eccleſiaſticis infrà diſſeremus *diſp.4.cap.præſertim* 5, clariùs conſtabit. Nec diſcrepat *Vaſq. de benef. cap.2 §.2.dub.2.n.62.*

12 Pretereà de iure, quod ex legato alicui competit habetur in *l.legatum eſt, ff. de legat.1.& 2.* ſi non voluntati ſimplicitèr,ſed heredis iudicio, vel alterius Tertij,perſona eligenda committatur, tenebitur heres digniorem eligere in eo genere,quod à teſtatore preſcriptum eſt,quemadmodum colligitur ex *l.cum quidam,ff.de leg.2* Sic ſi eſſet diuidenda pecunia inter pauperiores parecię ex legato, pauperiores quidem eligendi eſſent ab herede. Quicquid in contrarium dixerit *Corduba* apud *Vaſquez mox citandum,* à quo non modo in hoc caſu hęc doctrina cenſetur vera,verum etiam quando electio pauperum in iudicium, atque arbitrium patroni, vel alterius committeretur, tunc enim cum ei tanquam Iudici res commendetur, nè hic acceptor ſit perſonarum, dignioribus in illo genere, ac proinde in caſu dicto, pauperioribus ea debet bona diuidere, & ni faciat illis reſtituere tenebitur,quòd eius voluntati non abſolutè res commiſſa ſit,ſed eius iudicio,prudentique conſilio; ſecus ſi pauperibus diſtribuendum eſſet legatum commiſſum penès liberam patronorum, vel heredis voluntatem ſolam, quando ſufficeret pauperes eligere,ſic *Vaſq. de benefic. cap.2.§.3. dub.17.num.122. ac de teſtam. cap.8. §.3.dub.2.num.47.* Quod autem de hiſce dixi, dictum etiam volo de militibus è certo eligendis decreto, varias eorum conditiones expetẽte,ob idem rationis momentum.

13 Quod autem hoc ius lęſum obligationem inducat reſtitutionis *à Vaſq. cæteriſq. apud ipſum Auctoribus* ſcribitur, tùm de pauperibus, quibus iuxtà gradum paupertatis ex efficaci Mandantis voluntate debetur pecunia, in quo caſu *Leſſius lib.2.de iuſtit. capit.1. dub.4. num.23.* ius agnoſcit ſtrictum proprium commutatiuę iuſtitię; necnon ius proportionis proprium diſtributiuę. Neq. eſſe merum ęqualitatis arithmeticę,neq. purum geometricę tùm ex his,quę *ſuperiori diſp.cap.7.* diximus,probari poteſt,tùm quia patet hoc ius vtriuſq. eſſe particeps, neq. enim pauperior,vel pauper ad pecuniam delegatam,vel demandatam, neque ſcholaſticus ad prębendam primam ius habent in Collegio,niſi collato eius merito cum alterius merito; neq. Doctior ad cathedram per ſe loquẽdo,niſi quatuor ad minimum aſſignatis proportionis geometricę terminis, atque aſſignato iure rigoroſo, vel ad rem,vel in re reſultante in illis ex antecedente deſtinatione, ſiuè Inſtitutoris, ſiuè Mandantis,ſiuè Teſtatoris. Confirmatur, ſi ſeptingenti aurei tribus diuidendi ſint pauperibus, & vnus alio ex his ſit pauperior, neq. par ius ſingulis erit,ſed proportione ſeruata maioris,vel minoris paupertatis,ad maiorem,vel minorem portionem ei debitam: ideoque omniũ paupertimo quadringenti dandi eſſent:pauperi vero in dupla ratione minori,ducenti, ac tertiò demum minus pauperi,centum. Hinc & arithmetica ęqualitas ſeruaretur,iuxtà quod probamus ius, ex bonorum deſtinatione his competens pauperibus, & geometrica, iuxtà proportionem maioris,vel minoris paupertatis,ità vt ſicut ſe haberet pauperies Titij ad gradum paupertatis Sempronij,ità ſe habeat portio data Titio ad portionem datam Sempronio.

14 Confirmatur ſecundò, quia ſi pro vno paupere ſolo facta fuiſſet aſſignatio à donatore, exequutioni mãdanda per Oeconomum, à quo niſi fieret,profectò peccaretur contra iuſtitiam commutatiuã,& contra ius rigoroſum,quod ad illum pauperem ex donatione,vel deſtinatione pecunię ſpectabat; ergò etiam debetur ex iuſtitia commutatiua, quando fieret illa deſtinatio pluribus ſecundum paupertatis, vel doctrinę maioris, vel minoris proportionẽ, nã ęquale ius

ſibi

ſibi acquirit vnuſquiſq; ſi ipſi ſoli ſacta ſit aſſignatio,ac ſi facta eſſet etiam alijs,neque vnum ius, rigoroſum fundarum in deſtinatione, ſeù donatione,ſeù diſpoſitione eis,qui donare poterat,officit iuri fundato in proportione,atque ęqualitate dignitatis collata cum alia aliorum; ex quibus inadęquatè conſideratis iuribus,vnũ reſultat, quod æquè ad vtrumq. ſpectat. Has autem rationes per ſe,non autem per accidens in his iuribus connecti,vbi reliqua, quæ adduximus,probauerimus exépla,demonſtrabimus.

15 Venio ad ſecundum, quod attuli exemplum ciuium,qui quidem,vt partes Reipublicæ, ac Ciuitatis ius habent in illa bona, quæ ſupcrerint.Etenim ea,vt probè aduertit *Sotus de iuſt, & iure dub.3.q.5.art.1.in argum 2. 1.concl. nec non Molina de iuſt.tract.1.diſp.12.num.3.* cum ſint Totius,ſunt etiam partium,namReſpublica,&Ciuitas,aliud non eſt,quàm collectio ſuorum ciuium ; ergò eius bona ſunt partium, aut ciuium etiam, in communi tamen poſſeſſa, ad quæ ſi ſuperetiut ſub hac conditione, in ſingulos ciues prò maiori, vel minori eorum dignitate diuidenda. Quamobtem optimè *D.Thom. 2.2.quæſt 65.art.2.in corpore. In diſtributiua inquit iuſtitia datur aliquid alicui priuata perſona in quantum id,quod eſt totius,eſt debitum parti, quod quidem tantò maius, quanto ipſa pars maiorem principalitatem habet in toto, & ideò in diſtributiua iuſtitia, tanto aliàs alicui datur, quanto illa perſona maiorem habet principalitatem in cõmunitate*. Quo quid clariùs ad noſtrã firmandam ſententiam ſcribi poterat ? Etenim S.Doctor bona totius eſſe partibus debita primò pronunciat, idq; non quomodolibet, ſed maiorem penes dignitatem,quam ſingulæ partes habent in toto. Hinc debitum hoc arguere ius indicat, ob quod debeatur parti bonorum communium portio,& quidem ad arithmeticã ſpectãns æqualitatem,& eſſe hoc ipſum maius, vel minus prò maiori, vel minori principalitate in toto,ſignificat proculdubio geometricam proportionem.

16 Verùm longè diſpar eſt diſcrimen inter horum bonorum partitionem faciendam partibus huius totius, atq; inter alios habendam, qui non ſunt actu partes ; nàm partes ius profectò habent ad illam diuiſionem, contra quòd ſi fecerit iniquus diſtributor, & peccat contra iuſtitiam commutatiuam, *Auctore Nauarr. ſumma cap.17. num.72.* iuxtà communem ſentẽtiam & tenetur reſtituere ; ſecus ſe res habet in diſtributione aliorum bonorum alijs facienda,qui non ſunt actu partes, vt in diuiſione,vel collatione nonnullorum beneficiorum, vt ſuo loco dicemus;magna enim,& palpabilis quidẽ eſt differentia inter ius verum, formale, proximumq; partium totam componentium Rempublicam ad eius bona, atq; aliorum, qui partes actu minimè ſunt,ſed ad ſummum qualitates,conditiones,donaq; habent, vt in hoc corpus aſcriſcantur, quibus potiùs ius eſt remotũ, & virtuale,vt *num.3.* diximùs, probeque poſt alios,indicat,*Leſſius lib.2.de iuſtit. cap.1.dub.4. num.23.*

17 Hinc euidentiùs conſtat, ius tertio loco relatum ciuium, non modò, vt partium conſideratorum Reipublicæ, ſed etiam pro eadem fortitèr agentium,ſecundum maiorem,vel minorem meritorum in rebus fortiter geſtis qualitatem ; in quo iure non modo cernere eſt arithmeticam æqualitatem ſeruundam,verùm geometricam proportionem, vt docet etiam *Rebellus de obligat.iuſt.lib.3.q.3.nu.2.* Quapropter tùm in hoc caſu,tùm in caſu militum, qui fortitèr in bello fecerunt, trifariam meritò,ait *Azorius lib.1.iuſt.cap.11.q.2.* iniquus diſtributor iniuſtitiam committere poteſt,primò ſi ſibi ſumat,vel retineat aliquid,quod quidem diuidendum erat inter ciues,vel inter milites,ſecũdò ſi totum quidem diſtribuit, non tamen in ciues, & in milites, quibus erat ius èt ſtrictum fundatum in labore,ac merito; tertiò ſi vni plus dederit, quàm meretur, collatione facta cum meritis aliquorum, penès geometricam proportionem.

18 Quamobrem eſto placeant *Vaſqu. 1.part. diſput.86.cap.3.nu.11.& 12. ac Petrus Nauarr. de reſtitut.lib.2 cap.2.nu.11.* aſſerentes non alia iuſtitia Regem,quàm ex diſtributiua teneri ad ſpolia militibus diuidenda;verùm ſi ex ea lege conſtaret,de pacto,vel virtuali,vel formali cum militibus inito, penes maiorem, vel minorem qualitatem, dignitatemq. meritorum, ſpolia, cœteraq; prœmia eſſe diuidenda, profectò, vel Rex,cui operam ſub hac lege locarunt milites, vel cœteri inferiores Duces,à fortiori (cùm nõ habeant ſupremum dominium) peccarent cõtra commutatiuam iniquè diſtribuendo. Quo pacto libens ſequor *Durandum in 4.diſtinct.46. q.1.Paludanum ibib.diſt.46.q.1.art.1.* dicentes, iuſtitiam diſtributiuam in his ſaltem caſibus ex commutatiua ortum habere.

19 Obijcies *S.Thomam 2.2 q.61.art.4.ad 2. aſſerentem, ſi alicui, qui communitati ſeruiſſet, retribueretur aliquid pro ſeruitio impenſo, non eſſet hoc diſtributiua iuſtitia,ſed commutatiua* ; ergò malè dictum, hoc in euentu obiectum intercedere iuſtitiæ tùm commutatiuæ, tùm diſtributiuæ. Reſpondeo caſum *D. Thomæ* eſſe longè diuerſum à noſtro, quando nimirum quis ciuis operam locauiſſet Reipublicæ; vel inito pacto, ſuum exhibuiſſet laborem,atq. induſtriam; tũc enim quid mirum ſi iuſtitia intercedere dicatur commutatiua; quia tunc neque vt ciuis, & pars ſe habet priuatus ille, neq; communitas, vt Reſpublica,& totum: quapropter vt ſic non ordinatur ad partes per iuſtitiam diſtributiuã. At verò noſter caſus non ità ſe habet, ſed tunc euenit,cùm pręmia ex bonis cõmunibus diſtribuenda ſunt ciuibus,qui Rempublicam probè geſſerint,vel in bello, vel ad facem coniurationis extinguendam deſudauerint, & quidem militibus, ſeruata proportione meritorum, ac laborum, vt ſi ſignifero ſigniferum inimicum trucidanti,dentur 200.tribuno militum,tribunum hoſtem, vnamque cohortem fuganti, vel perimenti dentur quadrigenti: quando ſeruari etiam vna cum commutatiua geometricã proportionem, inter quatuor terminus, non eſt, qui non videat,nam vt probè ſubiungit *Diuus Thomas citatus, In diſtributiua iuſtitia attendi-*

tur ad id, quod alias accipit ſecundum modum utriuſq. *perſonæ*, vt in caſu expoſito, in quo etiam attendatur quantitas, quam quis accepit, compoſita quantitati meritorum, nō obiectum modò eſt diſtributiuæ, ſed etiam commutatiuæ, qua commutatiua igitur, merita conſiderat ſecundum æqualitatem rei, & mercedis, quà diſtributiua verò ſecundum æqualitatem proportionum interperſonas, & merita.

20 Præterea quarti exempli ius, cui ineſt ratio arithmetica, & geometrica, vel ex ipſiſmet terminis patet; cum numeri ad numerum, & lucri & capitalis ſeruanda ſit æqualitas, nec nō proportionis maioris, vel minoris quantitatis, & ſummæ principalis, ſeù capitalis, & lucri vnius cuiuſq. contrahentis, quam æqualitatē vtriuſq. rationis participem meritò cognouit *Molina de iuſt. & iure tract. 1. diſp. 12. nu. 4.* tametſi doceat eas in vno iure per accidens cōnexas eſſe, quod mox reijciemus.

21 In iure demùm, quinto exemplo, declarato docet *Vaſq. 1. p tom. 1. diſp. 86. c. 3. n. 18.* ex æquo, vtramq. rationem reperiri tàm numeri ad numerum, quàm proportionis ad proportionem; etenim ſi Titio, cui Sempronius centum debebat, reddit 50. Caio autem, cui debebat 50. reſtituit 25. ſeruat in primis arithmeticam æqualitatem: reddit enim vigintiquinque Caio, & 50. Titio, quæ re vera debebat, etiam ſi plurium debitor eiuſdem ſit, quod non officit; ergo ſeruatur hìc arithmetica æqualitas, quæ alioquin haberi non poteſt; ſeruat deindè geometricam æqualitatem, quòd eadem proportione debitor ſolutionem minuit, qua debita ſe excedunt; ergò & habetur proportio diſtributiuæ, & etiā commutatiuæ: ſinguliq. conſequenter creditores impoſſibilitate debitoris ſuppoſita, ad integram ſolutionem ius non habent; neque ad illā quantitatē abſolutè, atq; purè arithmeticè conſideratā, ſed ſeruata geometrica proportione, nam vti ſe habet debitum vnius ad alterius debitū, ſic ſe habeat vnius ſolutio ad ſolutionem alterius.

22 Quod autem *Soarius in opuſc. diſput. de iuſtit. ſect. 3. nu. 6.* hoc quidem exemplum perpendens, ait reſultare quidem geometricam proportionem, quæ negari minimè poteſt, verùm nō eſſe per ſe intentam, ſed accidentario coniunctam cum arithmetica, falſum videtur; nam ab eo quæram, quid ſibi velit per *ſe intentam*; ſi enim ſumat ex parte actus voluntatis reſtituentis, eiuſdemq. obiecti formalis, hoc falſum eſt: ſiquidem vt ſuo loco infra videbimus, ſiuè hoc ex motiuo, ſiuè ex illo ſerues æqualitatem, iuſtitiam ſanè ſeruabis. & ſi nō iuſtè, niſi ex eius egeris motiuo. Quod ſi ex parte obiecti materialis, quaſi ratio geometrica aduenire per accidens, hoc in euentu cenſeatur arithmeticæ; hæc coincidit cum aliorum Auctorum ſolutione, quam mox reijciemus.

Dices ex *Soario* hoc in euentu, vel ſolam cōmutatiuā iuſtitiā obligare, vel actum eſſe cōcedendū, qui à duabus eliciatur virtutibus, quod eſt abſurdum. Verùm primum illatum à *Soario* negamus. Vnum autem, & eundem actum, vltrò nō à duabus aſſerimus virtutibus adæquatis promanare, ſed ab vno indiuiſibili habitu inadæquatè vtriuſq. virtutis rationem includente.

Inſtabis *ex eodem Auctore*, qui duobus creditoribus, iiſdem concurrentibus circumſtantijs centum deberet; ſingulis quinquaginta, nec alios quam quinquaginta poſſideret reſtituendos, ſi vni triginta, vel vigintiquinque daret, alteri verò viginti tantum, quinque ſibi retentis eodem ſanè peccato contra commutatiuam peccaret iuſtitiam, neq; teneretur, qui triginta recepit, vel vigintiquinque illos reſtituere, ergo, &c.

Reſpondeo vnicum quidem peccatum cōmittere, qui æqualitatem, tùm arithmeticam, tùm geometricam non ſeruaret, neq. contra commutatiuam ſolum, ſed contra habitum vtriuſq. iuſtitiæ participem, qui pluſquam hic, & nunc ei debitum erat, accepit in damnum alterius ni bona excuſaretur fide, vel ignorantia inuincibili, & nòn modo ex mala detentione, verum etiam ex iniqua acceptione peccaret, ac teneretur reſtituere, nàm licet abſolutè illa quinque ei debita eſſent, non tamen ſub his circumſtantijs, quando æquale alteri erat ius, ac illi, cui non poterat derogari.

CAPVT SECVNDVM.

Reijciuntur ſolutiones, obiectioneſq. contrariæ.

S V M M A.

Duplex aduerſariorum ſolutio, quam argumentis factis adhibent, nu. 1.

Ex rebus diuerſorum prædicamentorum componitur vnum per accidens, n. 2.

Vnum per accidens fit ex re completa, atq. altera ei adueniente, n. 3.

Auctores contrarij, cùm æqualitas, vel geometrica, arithmetica, vel hæc illi adiungatur, dicunt per accidens aduenire, vnumq; conſtituere per accidens, n. 4.

Quod alteri aduenit ſi trahatur ad eiuſdem eſſe aliquo pacto accidentaliter non aduenit, nu. 5.

Æqualitas geometrica, & arithmetica, cùm adæquatæ ſint, ſingulas conſtituunt ſpecies, nu. 6.

Poſſunt æqualitas geometrica, & arithmetica aliquando veluti differentia vltima ſumi, aliquando, vt ſubalterna: primo modo ſingulas conſtituunt ſpecies, ſecundo vtraq. vnam tantùm ſpeciem vtriuſque inadæquatè participem, nu. 7.

In vna, & eadem æqualitate, quando connectantur, & diſtinguātur geometrica, atq. arithmetica, n. 7. & 8.

Reijcitur ſecunda Contrariorum ſolutio, aſſerens vnam rationem æqualitatis arithmeticæ aduenire

uenire in caſibus à nobis relatis, alteri geometricæ ſecundariò, n. 9. & 10.

Cuis non habet ius ad quatuor, niſi collata eius conditione cum alio ius habente ad duo, num. 10.

Nonnulli actus voluntatis non à iuſtitia modo diſtributiua, & commutatiua manant tamquam effectus, ſed eiuſdem etiam ſunt obiectum, nu. 11.

1 His noſtris rationum momentis biſariam ex varijs Auctoribus reſponderi poteſt. Primò per accidens alteram ex his rationibus aduenire alteri, & potiùs veluti circumſtantiam, quæ ab eadem virtute reſpicitur. Deindè ſecundariò, & non æquè primariò quod expoſuimus ius arithmeticam, & geometricam ſibi vendicare æqualitatem.

2 Verùm enim verò has duas formalitates in vno, atque eodem iure eſſe per ſe, & nõ per accidens ſimul connexas, atq; vnum, idemq; componere ius, quod inadæquatè arithmeticum ſit, hoc eſt æqualitatem reſpiciens arithmeticam, & geometricam i. tendens ad proportionem geometricam, compertum quidem habeo. Nam vt entis per accidens tritas apud Philoſophos omittam acceptiones: Ad rem noſtram, tametſi ea per accidens eſſe non negauerim, quæ ex rebus diſtinctis, diuerſorumq. prędicamentorum, neq. ex potentia ſubſtantiali, & proprio actu conſtant, vt ex *Ariſtotele deducitur 7. metaphyſices text. 43. & 8. text. 15. & 2. lib. de anima textu 7.* Eſſeq. etiam illud per accidens vnum

3 dixerim, quod conſtatur ex vno ente completo, atq; altero ei, vt ſic aduenientе, non modò diuerſorũ ſi fuerint prædicamentorũ, verum ẽt ſi ad idem ſpectauerint, & fuerint diuerſi generis,

4 & ſpeciei. Quo maximè pacto citati videntur Auctores loqui, cũ æqualitas arithmetica ſpecies ſit diuerſa à geometrica, itaut ſi altera alteri aduениat, adueniens reſpectu alterius accidẽtaria ſit, cũ qua ſuppoſita iã cõpleta in ſuo eſſe vnum per accidens componat. Hæc inquam, eſto veluti vera facilè conceſſerim; à propria tamen non dimoueor ſententia, quam ex modo poſitis, & conceſſis maius ſibi potius deriuare robur oſtendam: tùm quia licet admitteremus completam eſſe rationem arithmeticam, ſiuè geometricam reſpectu alterius aduenientis, verum, vt doctè *D. Thomas 3. par q. 2. art. 6. ad ſecundum* ſcribit, *Illud, quod aduenit poſt eſſe completum, accidentaliter aduenit, niſi trahatur in communionem illius eſſe completi.* Cùm igitur alterutra ex his rationibus, quæ alteri aduenit in communionem trahatur vnius ſiuè æqualitatis, ſiuè iuris completi, atq. cõſtati ex vtriuſq. ratione, hinc eſt, vt accidentalitèr nõ adueniat, ſic exemplo, vt vtar *D. Thomæ in Reſurrectione corpus adueniet animæ præexiſtenti, non tamen accidentaliter, quia ad idem eſſe aſſumetur, vt ſcilicet corpus habeat eſſe vitale per animam.* Sic etiam ius, vel æqualitas arithmetica per alterã aduenientem geometricæ rationis erit parti-

6 ceps, vel è cõtra: tùm quia differentiæ arithmeticæ, ac geometricæ æqualitatis, quando adæquatæ ſunt, cenſentur quidem eſſe eſſentiales proprias, ac totales conſtituentes ſpecies: at verò, quando inadæquatæ ſunt ad vnam æqualitatem relatæ, partialiter ad vnam inſtituendã poſſunt ſe habere. Neq. obſtat aliquando has differentias tanquam vltimas, vltimò ſuas con-

7 ſtituentes ſpecies æqualitatis ſumi, cùm nonnunquam, vt ſubalternæ eſſe, & facilè concipi poſſint, quando nimirum ita ratio numeri ad numerum ſe habet, vt in aliqua æqualitate, neque conſiſtat, neque poſſit conſiſtere, ni ſecum ſit, & concipiatur proportio geometrica talis quantitatis comparatæ cum alterius quantitate. Quamobrem ſumptæ, & conſideratæ primo modo, eſſentialitèr diſtinctas cõponunt ſpecies æqualitatis: at ſecundo modo ſpectatę vnam ſtatuunt tertiam ſpeciem, quæ neq. adæquatè geometrica, neq. arithmetica, ſed vtriuſq. particeps eſt rationis, quæ quidem eſſentialitèr differt ab æqualitate adæquatè arithmetica, atq. adæquatè geometrica; Itaque ratio, ſiuè geometrica, ſiuè arithmetica ab inferioribus tùm adæquatè, tùm inadæquatè huius conditionis abſtracta, & præciſa contrahi poterit, tùm ad adæquatè arithmeticum, vel geometricum, quarum ſpecies vltimò conſtituet; tùm ad inadæquatè arithmeticum, atque inadæquatè geometricum, & alteram determinabit ſpeciem eſſentialitèr à primis diſtinctam. Hæc ratiocinatio cõfirmatur ex his, quæ in Logicis de obiecto, & habitu Logices, atq. in methaphyſicis de differentia obiectorum, atque actus practici, & ſpeculatiui, & in tractatu de anima, de potentia ſimul practica, & ſpeculatiua docui, quorum omnium eadem eſt ratio, quã *ſequenti cap.* de habitu agentes iuſtitiæ tùm commutatiuæ, tùm diſtributiuæ iterum agitabimus. Ex quibus, quas agnoſcunt Auctores, atq. vltrò concedunt rationes arithmeticam, & geometricam in vna, & eadem æqualitate, vel in vno, & eodem iure coniunctas accidentarias nõ eſſe, reſpectu illius facilè conſtat, ſed forma-

8 litates à parte rei, mea quidem ſententia, inter ſe diſtinctas, quæ licet cùm ſunt adæquatæ realiter etiam inter ſe diſtinguuntur, diuerſaſque æqualitates, ſiuè iura realitèr etiam diſtincta conſtituunt, ſecus tamen quando ſunt inadæquatæ, & ſecundum diſtinctionem formalem à parte rei, vel penès aliorum philoſophantium opinionem per rationem cum fundamento in re diſtinctæ in eadem reali æqualitate, vel iure ſecundum ſuum eſſe morale, reperiuntur.

9 Quod autem altera ex his rationibus ſecundariò reſpectu alterius ſe habere à reliquis Auctoribus dicatur, facere tantùm poteſt, vt vna ex his æqualitatibus, ac iuribus magis rationem participet arithmeticam, quàm geometricam, vel è contra; non ſecus ac in locis allegatis Philoſophiæ diximus, vnum obiectum magis poſſe practicum eſſe, quàm ſpeculatiuum, & conſequentèr vnam ſcientiam magis practicam, quã ſpeculatiuam, vt de medicina, videtur ſentire *D. Thomas in Boetium de Trinitate, quæſt. de diuiſione ſcentiarum art. 1.* ac de Philoſophia morali nonnulli etiam opinantur, & Logicam magis ſpeculatiuam eſſe ſentit *Soarius tom. 1. metaphy-*

taphyſices diſp.44.ſectione vlt.ad finem,cui fauet Heruæus quodlib.1.q.3. Verum hoc minime cõficit in vna, atq; eadem æqualitate in vno, eodemque iure non reperiri hactenus declaratas formalitates arithmeticæ,& geometricæ rationis, quas negare non videtur *Soarius in opuſc. diſputat.de iuſtitia ſect. 3.n.4.*

10 Deinde vt videre in ſingulis allatis exemplis eſt,neutra ratio propriè,ſi rectè perpendatur,in ordine ad alteram, ità ſecundariò ſe habet, vt ſine ea hæc vt ſic poſſit conſiſtere; Et vt vno cętera comprehendam,ius ciuis ad quadringẽtos nummos aureos eſſe non poteſt, ni ſpectata proportione, quam hic habet ad meritum, & ius alterius, cui debentur ducenti, & ſic de ſingulis,quorum neutrum ſe habet tanquam principale,neq. tanquam acceſſorium.

11 Demùm ex dictis manifeſtò ſequitur à quibuſdam volũtatis actibus,quam declarauimus, æqualitatem,atq. ius reſpici;qui quidem actus non modo efficiuntur, atq; ex ſe ſunt effectus habitus,ſed etiam eiuſdem proximum obiectũ, vti dictum eſt *diſp.2.cap.2. num,2.* qui quidem habitus, neq. eſt purè iuſtitiæ commutatiuæ, neque purè diſtributiuæ; ſed vtriuſque inadæquatè particeps, vt ſequenti demonſtrabimus capite.

CAPVT TERTIVM.

De habitu iuſtitiæ purè cõmutatiuæ, & purè diſtributiuæ,nec nõ vtriuſq; participe.

S V M M A.

Rationis lumine,atq. firmo fundamẽto à communi DD.ſententia diſcedere licet,n.1.
Nomine tenus à DD. conſenſu Auctor diſcrepat, nu.2.
Iuſtitia purè commutatiua habitus eſt inclinans ad ſolam æqualitatem arithmeticam,nu.3.
Iuſtitia merè diſtributiua habitus eſt voluntatem inclinans ad ſolam æqualitatem,iuxtà proportionem geometricam,n.4.
Præter has duas iuſtitiæ ſpecies, tertia datur habitus voluntatem inclinantis, tùm ad æqualitatem geometricam, tùm ad arithmeticam, nu.5.
Neq. id eſt contra Ariſtotelem, n.6.
Logica,Arithmetica,Geometria, Muſica, & Medicina,habitus, & practici ſunt,& ſpeculatiui, è quibus argumentum deſumi poteſt ad hanc à à nobis aſſertam iuſtitiam, n.7.
Doctores,qui fauent ſententiæ Auctoris,n.8.
Auctoris ſententia ratione probatur, n.9.
Non ſolum in vno eodemque habitu, ſed in vno, atq; eodem actu ratio vtriuſq. iuſtitiæ reperiri poteſt,n.10.
Quomodo diſtinguantur iuſtitia commutatiua,& diſtributiua, n.11.
Munera commutatiuæ,ac diſtributiuæ iuſtitiæ vni conuenire poſſunt habitui inadæquatè, ibid.
In ſubditis etiam hic habitus eſſe poteſt, n.12.
Nùm iuſtitia diſtributiua Deo ſit cõcedenda.n.12. remiſſiuè.
Quando rationes æqualitatis arithmeticæ,& geometricæ per accidens coniunguntur, ab eodem non reſpiciuntur indiuiſibili habitu.nu.13.
Ad æqualitatem geometricam ea reuocatur, quæ res indiuiſibilis digniori datur, n.14.

1 Licet ſi rationis lumine ductus,ac firmo nixus fundamento à reliquis diſcederem Auctoribus temerarius ſanè non eſſem, imò conſilio *Senecæ* viderer obtemperare, *de vita beata cap.1. in principio.Nihil ergo magis præſtandum eſt, quam ne pecorum vitia ſequamur, antecedentiumq. gregem pergentes,non quo eundem eſt,ſed quo itur.* Obeſſo (ait *Cicero 2.de philoſoph.*)*Solet interdum ijs, qui diſcere volunt auctoritas eorum, qui ſe docere profitentur, deſinunt enim ſuum iudicium adhibere;id verò ſolum ratum habent. quod ab eo, quem habent magiſtrum iudicatum vident.* Cùm ab illis abhorruerit ſemper animus, qui neſcio quomodo errare potiùs malunt,quamq; ſemel adamauerunt ſententiam pertinaciter defendere, quàm ingenuè quid verum ſit,aut ad veritatem proximè accedit indagare.

2 Nihilò tamen minus plerũq. rebus nos conuenire in hac nõſtra ſententia declaranda cum reliquis arbitramur Auctoribus,tametſi differentes nominibus, in quibus enodandis, quod friuolum ſit,non laboramus. Et cùm mihi videar ſatis obiectum oſtendiſſe vtriuſq. arithmeticæ, ac geometricę æqualitatis particeps, proximũ eſt.vt doceam hoc ipſum de habitu:

3 Prima ſit aſſertio Iuſtitia merè commutatiua eſt habitus voluntatem inclinans ad ſolã ęqualitatem arithmeticam.Hanc definitionẽ Amice Lector (nè actum agam) facili negotio elicies ex *Philoſopho 5.ethic cap.1.& 2.S Tho.2.2.q.61* atq; *alijs cùm Philoſophis moralibus, tùm Theologis*.Et patet ex obiecto, quod *1.cap.num.2.* ei aſſignatum eſt,à iure rigoroſo non alienum.

4 Secunda aſſertio. Iuſtitia merè diſtributiua habitus eſt inclinans voluntatem ad æqualitatem ſolam,& proportionem geometricam, ſic apud citatos Auctores, atque ex obiecto patet *c.1.n.2.*declarato.

5 Tertia aſſertio. Præter has duas tertia datur ſpecies iuſtitiæ, qui ſpecialis eſt habitus voluntatem inclinans ad æqualitatẽ partim arithmeticam,partim geometricam. Hanc aſſertionem vti propriam,ſaltem ſub his terminis, agnoſco, ac re vera multorum ſanè fuiſſe Auctorum ſub alijs non ambigo.

6 Neq. inficior *Ariſtotelem 5.ethic.cap.2.& 3.* duas aſſignauiſſe ſpecies peculiaris iuſtitiæ, iuxtà communem Interpretum doctrinam. Cæterùm eas totales, quas nos etiam adſtruimus, indicauit Philoſophus, neq. noſtram tertiam negauit, quam reducere ad has poſſemus, quarum rationes participat. Quò circa probè ad

rem

Digitized by Google

rem *D. Thom. 1. par. q. 1. art. 4.* dixit, *Quod ex extremis conſtat, virtute continet extrema.* Sicut igitur licet cum *Ariſtotele lib. 1. & 6. metaphyſices*, DD adæquatam agnoſcant diuiſionem habitus intellectualis, ſiuè cognoſcitiui in practicum, & ſpeculatiuum; datur tamen, (vt *locis ſuperioris cap. citatis* docui) habitus partim ſpeculatiuus, partim practicus, qui vel nouum diuiſionis membrum conſtituit, vel vt probè *Soar. diſput. 44. metaphyſices ſect. vlt. num. 51.* ſumptis practicum, & ſpeculatiuum, veluti differentijs ſubalternis, & non vltimis, poterit ſub diuerſis proprijs rationibus ad illas duas ſpectare ſpecies. Sic etiam in caſu noſtro, *licet 5. eth. cap. 2. & 3.* duas aſſignauerit *Philoſophus* ſpecies iuſtitiæ, alteram diſtributiuæ, alteram commutatiuæ, tamen vel dicendas eas eſſe totales, per quam non cenſeri excluſam tertiam aliam ſpeciem, partialitèr ad alterutram ſpectantem reductiuè, vel dicendas differentias eſſe non tamen vltimas, ſed ſubalternas, ſub quibus eſt habitus etiam, qui & eſt diſtributiuæ, & eſt commutatiuæ iuſtitiæ, & penès vnam, quam includit rationem, ad diſtributiuam pertinere, penès verò alteram ad commutatiuam.

7 Non ſecus, ac de aliquo habitu Logices, ſuo loco, philoſophatus ſum, quem dixi ſimul eſſe practicum, & ſpeculatiuum, quemadmodum multi etiam arbitrantur de Geometria, Muſica, & Medicina, etiam ſumptis quoad indiuiſibilē earum aliquem habitum, ſic *Vaſquez in 1. part. q. 1. diſput. 9. cap. 3.* practicam, & ſpeculatiuam ſimul eſſe Theologiam docuit, ac ſolum practicum adæquatum, & ſpeculatiuum adæquatum non poſſe eidem habitui conuenire: fauetque *D. Thom q. 79. art. 11. eiuſdem primæ partis.* Non erit igitur nouum, atq. contra mentem *Ariſtot.* hanc iuſtitiam vtriuſq. rationis participem aſſerere.

8 Præterea *quot Auctores cap. 1.* allegauimus re vera, tùm æqualitatis, tùm iuris, tùm iuſtitiæ duas iam expenſas rationes concedunt; neque eorum effugium ſuffragatur, quo pergebant aſſerere, per accidens, ſeu ſecundariò eas in vnam conuenire, quod *ſuperiori capite* omninò præcluſum eſt. His accedit *Vaſquez de reſtitut. cap. 11. dub. 6. num. 114.* qui in caſu quinto loco à nobis *1. cap. n. 21.* declarato, has, quas modò dixit, agnoſcit in reſtitutione rationes iuſtitiæ diſtributiuæ, & commutatiuæ, & ſi per varios videatur aſſerere actus, & *cap. 1. num. 10.* dixerit per accidens id euenire.

At clariùs noſtram habet ſententiam *Leſſius lib. 2. cap. 1. dub. 4. num. 25.* qui quidem in primo à nobis relato exemplo *cap. 1. num 4. ac probat à num. 8. ac deinceps*; Interdum, ait, iuſtitiam diſtributiuam in ſua functione commutatiuam includere, nempè quando fit diſtributio rerum, quæ ſtricto debentur iure, iuxtà perſonarum cōditionem, vt ſi quis cētum relinquat aureos diſtribuendos ſtudioſis alicuius Collegij, prò cuiuſq; inopia, vel eruditione, & *lib. 2. cap. 32. dub. 2. ac 3.* hanc eamdem habet doctrinam, quam expreſſiùs *Benedictus Iuſtinianus in cap. 2. epiſt. Iacobi num. 12.* exarauit, Iudices aſſerens vitio laborantes acceptionis perſonarum, vna eadēq; actione, vtpotè ab vno vitio manante, inadæquatè vtriq; iuſtitiæ oppoſito, contra vtramque iuſtitiam commutatiuam, ac diſtributiuam peccare. Addo *Rebellum 1. par. de oblig. iuſt. lib. 3. q. 3. nu. 1.* qui cum ex ſola iuſtitia diſtributiua obligationem reſtituendi, vt nos etiam infrà dicemus, neget oriri, eam tamen in euentu illā concedit, quando ius diſtributiuæ, ius commutatiuæ adiunctum habet.

9 Demùm probatur primò noſtra ſententia ratione. Datur æqualitas, atq. iura, quæ neq. ſolū ſpectant ad arithmeticam rationem, neque ad proportionem ſolam geometricā, ſed ad vtrāq. vt *cap. 1.* demonſtratum eſt: igitur voluntatis actus ad illam terminatus æqualitatem, iuxtà proportionatum ius, & debitum; neq. erit ſolius diſtributiuæ iuſtitiæ: Secundò in vna, & eadem re has reperiri poſſe formalitates docuimus tùm *ſuperiori cap. num. 5. tùm cap. 1. à nu. 5. ac deinceps*; ergo in vna, eademq. æqualitate, ac virtute, quæ & ſic diſtributiua, & commutatiua iuſtitia poterit vtraq. hæc formalitas reperiri, non ſecus, atq. in eodem habitu intellectus ratio practici; & ſpeculatiui, quemadmodum dictum eſt.

10 Neque ſolum in eodem habitu iuſtitiæ has eaſdem, aio, formalitates reperiri: ſed in vno, eodemq. actu immediatè ad æqualitatem, ius, debitumq. declaratum terminato, vti de vno, eodemq. Logices actu, etiam docui: & ſicut inter gradum vegetabilium, ſenſitiuorum, purèq; intellectualium, datur quidam intellectualis, qui vtriuſq. participat rationem, ſenſitiui videlicet, atq; intellectualis per vnicam differentiā rationalis conſtitutus; ità in re noſtra, vnus datur actus, qui particeps eſt rationis commutatiuæ, ac diſtributiuæ; quippè qui ſimilē ſibi producit habitum. Neq. ſicut intellectuale, atq; inintellectuale, quando differētię vltimæ sūt, eſto ſint oppoſitæ, eandē tamen oppoſitionē habent, cū ſunt ſubalternæ: ſic neq. ratio diſtributiuæ, & cōmutatiuæ iuſtitiæ ſumpta, vel vt ſubalterna, vel vt vltima differentia, tametſi ille actus, qui eſt purè commutatiuæ, neq; ſit, neq; eſſe poſſit purè diſtributiuæ, vel è contra: Tertiò, tunc opus eſt diſiuncta virtute, ſaltem partialitèr; quando difficultas operandi eſt diſtincta, atqui nō modo difficultas eſt diſtincta in æqualitate ſeruanda ciuium inter ſe, ac Reipublicæ ciues, verùm etiam diuerſa eſt hæc eadem Reſpublica ad ipſos ciues, qui ſunt actu eius partes, atq; ad eos, qui non actu, ſed potentia apti ſunt, vt aſciſcantur in partes; vel ad eos, qui nō modò ſunt actu partes, verùm vel bene geſtis optimè meruerunt de Republica, vel proprijs qualitatibus, & conditionibus ex voluntate alterius ad aliquod munus ius habent, vel dignitatem, ac ſic de ſingulis alijs obiectis huius iuſtitiæ, partim diſtributiuæ, partim commutatiuæ; ergò certa virtus ad hanc difficultatem ſuperandam aſſignanda eſt, ſiuè ad totales reuocetur, ſiuè non; à quibus ſemper erit diſtincta.

11 Ex his ſatis cognitis conficitur primò, quod etſi iuſtitia purè diſtributiua, & purè commutatiua diſtinguantur inter ſe: primò, quod hæc priuatum hominem ad alterum priuatum ordi-

net:

Digitized by Google

net illa communitatem, vel eum, qui communitatē repreſentat ad priuatū: Secundò quod hæc cōmutationes reſpiciat, illa diſtributiones; Tertiò quod hæc quantitatē rei, illa conditionem, merita, dignitatemq. perſonarum: Hæc quantitatem inter datum, & acceptum, illa æqualitatem in proportione fundatam, Auctore *Ariſtotele cit. cap.* 2. *&* 3. *& D. Thoma* 2.2.*q*.61. *art*.1. quos reliqui ſequuntur Auctores, nihilò tamen minus vnam, eamdemq. virtutem iuſtitiæ diſtributiuæ, commutatiuæq; rationes participātem, hæc eadem munia inadæquatè ſibi vendicare nonnunquam poſſe confirmo.

12 Conficitur ſecundò, iuſtitiam hāc inadæquatè diſtributiuam poſſe primatiò non ſolum in Reipublicæ Rectoribus eſſe, vel alijs aliquo pacto cum hiſce ſimilitudinem habentibus, verum etiam, vt probè *S. Thomas* 2.2.*q*.61. *art*.3. *ad tertium* in ſubditis approbantibus rectam diſtributionem. Vtrum autem in Deo ſit, neque breui expediri poſſet quæſtio, neque prò dignitate tractata, ad noſtrum faceret inſtitutum, de qua poſt Antiquos eruditè *Vaſqu. tùm* 1. *part. diſput*.86. *tùm* 1.2. *diſput*.213.214. *&* 223. *Soar.* 1. *tom. in* 3. *par. diſp*.4. *& in opuſc. diſp. de iuſt. Dei ſect*.3. *à num*.22. *ac* 3. *tomo de gratia lib*.12. *c*.30. *Lorca diſp*.44 *de gratia*, apud quos alij.

13 Conficitur tertiò, proprium non eſſe obiectū huius virtutis commutatiuæ, ac diſtributiuæ iuſtitiæ rationes has, quando merè per accidens; & ſecundariò coniungerentur in vno actu, vel vna ſolutione: nimirum, quando eodem pacto ſe haberet altera ſine altera, neq. neceſſariò vna ſibi alteram aſciſceret; ſic ſe haberet ſolutio debitoris, qui multis creditoribus ſigillatim, atq. integrè ſoluit, aliquali ſeruata debiti proportione; quæ tamen ſolutio ad meram ſpectaret commutatiuam iuſtitiam, eſtò per accidens, aliqua reſultaret proportio, quæ videretur geometrica, vt probè notauit *Vaſq*. 1. *part. diſput*.86. *cap*.3. *num*.14. *&* 20. Hoc tamen non adeò certum eſt de Patrefamilias præmium dante operarijs *Matth*.20. *de quo ibidem Vaſq.*

14 Duo autem ad calcem huius cap. adſcribere libet. Primùm ad geometricam æqualitatem, quam diſtributiua reſpicit iuſtitia, ſiuè pura, ſiuè non pura, illam certè reuocari, qua vna res indiuiſa digniori, vel digno conferenda eſt; hoc enim quia diuidi minimè poteſt, digniori danda eſt iuxtà ius, quod ille habet à nobis declaratū *diſput*.1 *cap. vlt. nu*.17. Secundò, quod vnaqueq. iuſtitia aliquale ius æquum, debitumq. reſpicere neceſſariò debet, quodque ſuo modo pura diſtributiua iuſtitia ſibi etiam vendicat contra quam per iniuſtitiam iri non poteſt, niſi ius intercedat, quod ſit eis, quibus res danda eſt. Quamobrem probè *Gabriel. in* 4. *diſtinct*.15. *q*.7. *art*.1. *Caietanus* 2.2. *q*.63. *art*.3. *Vaſquez* 1. *part. diſp*.86. *cap*.4. *nu*.24. *& in opuſc. de benefic. cap*.2. *§*.3. *num*.47. acceptionem aiunt perſonarum locum non habere, quādo eius materia ex aliqua iuſtitia nulli debebatur, vt nos *diſput*.5. proſequemur. Itaque cùm bona per diſtributiuam iuſtitiam diuidenda, ex rigoroſo iure debita eſſe non poſſint, quod à pura commutatiua ſanè reſpicitur: hinc eſt, vt aliquale ius neceſſariò ſit eis, quibus ſunt danda, vel remotum, vel virtuale, vel latum, modò, quo *primo cap*. huius diſputat. num. 1. & diſput. 2. toto cap. 2. declaratum eſt.

CAPVT QVARTVM.

Soluitur cùm Princeps argumentum, ex quo tota manauit difficultas: Tùm aliæ in contrarium obiectiones.

SVMMA:

Princeps ſoluitur argumentum circa cuius cardinem tota verſatur difficultas, n.1.
Ariſtotelis exponitur mens, n.2.
Licet ratio formalis iuſtitiæ diſtributiuæ formaliter non ſit commutatiuæ, imò negationem eius habeat, non tamen contrarietatem in ordine ad idem quaſi ſubiectum, vel rationem materialem habitus, n.3.

1 RElíquum eſt, vt præcipuum ſoluamus argumentum *diſput*.1. *cap*. 1. ſub initio allatum, ex quo hæc difficultas emanauit. Diſtinguenda itaque eſt maior propoſitio, & concedenda de obiectis, ac virtutibus purè ſumptis, quatum altera ab altera adæquatè, ac totalitèr differat, neganda verò de altera adæquatè, ac purè diſtributiua, vel cōmutatiua comparata cum obiecto, ac iuſtitia, quæ partim eſt diſtributiua, partim commutatiua. Minor pariter diſtinguēda, obligationemq; reſtituendi aſſerendam procedere, tùm ex iure labefactato, quod habent hi, quibus diſtribuenda ſunt bona, participante non rationem modò geometricam ad diſtributiuam ſpectantem iuſtitiam], ſed etiam arithmeticam attinentem ad commutatiuam: tùm ex læſione iuſtitiæ, vtramq. rationem ſibi vendicantis, & diſtributiuæ, & cōmutatiuæ. Neq. hinc obiectorum ſequi confuſionem, ac ſpecierum iuſtitiæ indiſtinctionem, vt ex *ſuper. cap*. liquidò conſtat.

2 Obijcies primò, *Ariſtoteles* 5. *eth. cap*.2. non modo vnam ſpecie iuſtitiam diſtributiuam aſſerit, verum etiam in diſtributionibus pecuniarū, cœterarumq. rerum conſiſtere docet, qua diuidi in eos poſſunt, qui eiuſdem participes ſunt Ciuitatis: atqui nos huic iuſtitiæ duplicem aſſignamus ſpeciem, bonorumq. Reipublicæ diuiſionem ad commutatiuam potiùs iuſtitiam reuocamus; ergò contra Philoſophum ſentimus. Reſpondeo loco citato *cap*.1. *&* 3. totum eſſe Ariſtotelem in aſſignando diſcrimine inter iuſtitiam, vel ſumptam pro complexione omnium virtutum, ſiuè legalem, vt alij nuncupant, atque inter iuſtitiam particularem; peculiarem conſtituentem virtutem, quam vt *ſuper. cap. num*.5. dice-

dicebam, in totales diuiſit ſpecies diſtributiuæ, commutatiuæq. iuſtitiæ per ordinem certè ad totalia, & adæquata obiecta ſita in iure, atque æqualitate, vel geometrica, vel arithmetica, quòd ipſomet Auctore, diuiſio, vt probè fiat, in pauciſſima membra facienda eſt, eaq; inter ſe oppoſita. Verùm ab ipſo Philoſopho nos minimè diſcedimus, hoc idem prorſus admittentes. Neq; à diſtributiua iuſtitia Reip. bona diuidi negamus, cæterum tùm alia, quæ ad huius diſtributionem reuocari poſſunt propria huius eſſe virtutis arbitramur, tùm etiam ad hanc eamdē virtutem referri dicimus, quamdam ſpeciem, nō quidem totalitèr talem, neq; adæquatè, ac totalitèr commutatiuam, ſed inadæquatè participem vtriuſq. rationis, quarum altera in ſe, tametſi formaliter negationem habeat alterius, non ſecus, ac practica ratio negationem habet in ſe formalitèr ſpeculatiuæ, verum non in ordine ad idem ſubiectum, idest in ordine ad eumdem actum, atque habitum voluntatis; neq; in ordine ad eamdem æqualitatem ſub diſtincta formalitate conſiderata, vel ad idem ius. Neque ſe habent per modum contradictoriarum, hæ rationes, vt rationale, & irrationale, ſed potiùs inſtar contrariarum, quæ tametſi acceptæ adæquatè ſimul eidem conuenire non poſſint ſubiecto, munuſq; contrariarum exercent; ſecus tamen inadæquatè ſumptæ, quando inſtar contrariarum phyſicarum qualitatum refractæ in gradibus remiſſis ſimul idem poſſunt informare ſubiectum. Quid eſt igitur, cur dubitandum ſit, quin ſint ea, quæ diſputaui veriſſima, ſi ratio mecum facit, ſi DD. auctoritas, ſi expoſita demum ratione cuncta probè cohærent? ad quæ plura ſubijcerem, ni alterius potiùs eſſent inſtituti, atq; in locis Logicæ, Phiſicæ, ac Meta phyſicæ diſertè à me tradita.

DISPVTATIO QVARTA.

De beneficiorum Eccleſiaſticorum inſtitutione.

QVi perpenderit, neque conſtare poſſe obligationē iuſtitiæ ad quas diſputamus, eccleſiaſticas res contractam, neq; rationem electionis in Epiſcopum, neque ab Epiſcopo ad varia beneficia faciendæ, quam aptè huic inſerta ſit loco hæc diſputatio compertum abſque dubio habebit. In ea igitur primum eccleſiaſticorum bonorum diuiſionem: deinde inſtitutionem beneficiorum ex illa aliquo pacto pendentem expendemus.

CAPVT PRIMVM.

Bonorum Eccleſiaſticorum affertur diuiſio.

S V M M A.

Ratio, cur hac diſputanda ſit quæſtio, n.1.
Primum bonorum Eccleſiaſticorum genus, n.2.
Redarguuntur hæreſes dicentium Apoſtolos, neq. recepiſſe, neq. in craſtinum ſeruaſſe pecuniam, num.3.
Agrorum alienatio, quo fine habebatur olim in Eccleſia, n.4.
Reijciuntur hæreſes aſſerentium non eſſe licitam Eccleſiæ bonorum poſſeſſionem, ibid.
Cap. futuram Eccleſiam 12. quæſt. 1. *non eſt Melchiadis Papæ, vt malè* Sotus, *& cuius ſit, num.5.*
Affertur alia ratio, cur agrorum alienatio in Eccleſiæ fiebat infantia, n.6.
Cur tandem non alienata ſint huiuſmodi bona ab Eccleſia, n.7.
Secundum Eccleſiaſticorum bonorum genus, ad erigenda aliqua munera, vt Cappellaniarum, & ſimilium inſtituta, n.8.
Tertium genus bonorū ſedibus Epiſcopalibus addictum, etiam ad ſplendorem, n.9.
Quartum bonorum genus, quotidianæ portionis, atq. oblationis, n.10.
Quintum decimarum, n.11.
Maiorum mos, atq. inſtitutum vitæ communis ad Clericos poſtmodum tantum deinceps ſpectans, num.12.
Inſtitutum vitæ communis, cur deniq. à Clericis etiam demiſſum, n.13.
Quo anno diuiſio bonorum facta fuerit, in quo etiā errauit Sotus, *n.14. & 15.*
Quando SS. Hieronymus, & Auguſtinus floruere, nu.15.

1 ET Canonibus expreſſam, & à nonnullia ſuo loco laudādia Auctoribus eſſe declaratam Eccleſiaſticorum bonorū diuiſionē, non ignoro, verū tùm quia quædam clariorem videntur dilucidationē poſtulare, tùm quia cum ex his inſtitutio pendeat beneficiorum, lacuna quidē eſſet libri, atq. operoſum, eam aliundè huc reuocare, amico non conſulerem Lectori, ſi ea quæ in primis neceſſaria ſunt ad præſentē diſputationis ſolutionem, præ oculis hic minimè ſubijcerem. Ad quā adnoto quinque bonorum Eccleſiaſticorum eſſe genera.

2 Primùm communium; initio namque naſcentis Eccleſiæ *Auctore Luca in Actibus Apoſto-*

lorum 4. Omnia bona Chriſtianis erant communia; *Neque egens quis inter illos erat, quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ dabant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur* [?] *autem ſingulis, prout cuiq; opus erat.* Qui quidem cœleſtis mos in omnem laſè patuit Eccleſiam.

3 Ex hoc autem redarguitur etiam hæreſis exorta tempore *Bonifacij VIII.* Auctores agnoſcens *Geraldum Sagarellum de Parma, & Dulcinum Nouarenſem,* temerè aſſerentes, Apoſtolos nec recepiſſe, neq; in craſtinum ſeruaſſe pecuniam; in quos probè *Caſtro lib. 2. de hæreſib. ver. Apoſtoli hæreſi 2. & nos lib. 1. diſp. 2. c. 6,* egimus.

4 Neque quam diximus agrorum, domorumque alienatio eo fiebat conſilio, quaſi verò non liceret Eccleſijs, earumque Paſtoribus huius generis bona poſſidere, quæ fuit hæreſis *Auctore Auguſtino lib. de hæreſibus cap. 50) Vadianorum, ſiue Anthropomorfitarum,* quibus proximi acceſſerunt *Vualdenſes, ſeu pauperes de Lugduno,* aſſerentes, Sacerdotes pauperes eſſe debere, ſola contenti eleemoſyna, & ſubſcripſit Eccleſiaſticorum omnium infenſiſſimus hoſtis *Marſilius Paduanus ſub Ioanne Papa XXII.* à quo damnatus fuit, vti habet *Caſtro lib. 6 aduerſus hæreſes verb. Eccleſiæ hæreſi 4.* Dederunt etiam manum huic hæreſi *Vuicleph,* & omnium poſtremus, & teterrimus *Lutherus,* contra quos tùm *Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 26.* tùm *citatus Caſtro.* Alia igitur de cauſa Eccleſia in Iudæa poſſidens bona ſtabilia vendidit; tùm, quia præ manibus, opus tunc erat ad ſubſtentationem pauperum Chriſtianorum pecunia: tùm

5 ex *cap. futuram Eccleſiam 12. quæſt. 1.* cuius Auctor non fuit Melchiades, vt Collectores nonnulli voluerunt, ex quibus malè *Sotus de iuſt. & iure lib. 10. quæſt. 4. art. 3. paulo poſt principium,* quod conſtare non poſſet, vt aduertit *Auctor Gloſſæ,* quia fit in hoc cap. mentio Nicenæ Synodi habitæ (vt ex eadem Synodo conſtat.) quando Melchiades obierat. Addo in hoc capite mentionem fieri de conuerſione Conſtantini, eiuſque munificentia erga Eccleſiam tempore Syluestri, qui Melchiadi ſuffectus eſt. Itaq. hoc caput integrum deſcriptum eſt (vt neq. hoc prætercam) ex quodam Codice ſcripto de primitiua Eccleſia, & munificentia Conſtantini, poſt acta Melchiadis, quemadmodum notatum legimus ad finem huius textus, & *cap. decreuit diſt. 88.*

6 Sed hoc minus ad rem, nunc ad inſtitutum redeo, aliam afferens huius alienationis rationem, ſuppeditatam à *capit. futuram Eccleſiam 12. quæſt. 1 ſuprà laudato.* Quia videlicet *futuram Eccleſiam in gentibus Apoſtoli præuidebant, idcircò prædia in Iudea minimè ſunt adepti.*

7 Poſtmodum autem, vt teſtatur *Vrbanus cap. videntes 12. q. 1. Videntes Summi Sacerdotes, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles plus vtilitatis poſſe conferre, ſi hæreditates, & agros, quos vendebant, Eccleſijs, quibus præſidebant Epiſcopi, traderent, eò quod ex ſumptibus eorum tam præſentibus, quàm futuris temporibus plura, & elegantiora miniſtrare poſſent fidelibus communem vitam ducentibus, quam ex pretio ipſorum, cœperunt prædia, & agros, quos vendere ſolebant, & matricibus Eccleſijs tradere, & ex ſumptibus eorum viuere.*

8 Secundum bonorum genus erat ad perpetuum aliquod ſtatuẽdum munus, functionemq. eccleſiaſticam, nulla mẽtione facta pauperũ, vel fabricæ, huiuſmodi ſunt, quibus poſtmodũ erectæ ſunt Cappellaniæ perpetuæ, atq. anniuerſaria, quæ in Collegiatis celebrantur Eccleſijs.

9 Tertium genus bonorum, ſedibus addictum eſt Epiſcopalibus; tùm ad neceſſitatem attendam, tùm ad maieſtatem, ſplendoremque conferendum, quæ quidem bona, & Caſtra, & Vrbes, ſubditoſque etiam ſeculares comprehendebant, & comprehendunt, vt indicatur *capit. nulli 12. quæſt. 2. & cap. nulli ead. quæſt. 5.* Inſtar Leuitarum, quibus olim Deus non ſolum conſuluit ſolutione decimarum, ſed 48. ciuitatibus cum ſuis ſuburbanis, vt eruditè proſequitur *Bellarmin. lib. 1. de Clericis, cap. 26.*

10 Quartum bonorũ genus eſt quotidianæ portionis, atq; oblationis, vel pro ſacris faciendis, vel quæ ad pedem fiunt altaris.

11 Quintum demùm decimarum, vt habetur *tit. de decimis, & cap decimas 16. q. 1. ac deinceps.*

12 Secundum, quod adnotare habeo eſt optimũ maiorum noſtrorum inſtitutum, quo Apoſtolicè inſtructi, caritatiſq; vinculo in vnum cõiuncti proprijs abdicatis bonis, communem degebant vitam ex *Act. 4.* quam temporis decurſu Clerici tantum amplexi ſunt, vt habetur *cap. dilectiſſimis, cap. videntes, cap. ſcimus 12. quæſt. 1. alijſque textibus, atque ex Anſelmo lib. 7. cap. 4. Iuon par. 3. cap. 139.* Quando Præſulibus eccleſiaſtica Reſpublica, ità commiſſa erat, vt bona communia prò Clericorum, Fabricæ, Pauperũ, ac propria neceſſitate, atq; licita commoditate, vt fideles diſpenſatores ſingulis diuiderent: ſicuti videre eſt in *cap. ex his. cap. Epiſcopus. cap. Præcipimus 12. q. 1. ſupra citata.*

13 Cœterum, vel maiori creſcente Clericorum numero, atq; experientia magiſtra, decreſcente virtute, quam [illegible] quibus ſcatet multitudo, maximè fugiunt, vel alijs vrgentioribus cauſis, communis vitæ ſoluere inſtitutum decreuerunt Maiores noſtri, ita vt *Auguſtin. cap. certè ergò 12. q. 1.* non ſine animi mœrore, dicat. *Certè ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis nullum ordinare Clericum, niſi qui mecum vellet manere, aut ſi vellet recedere à propoſito, rectè illi tollere Clericatum, quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumq. conſortium. Ecce in conſpectu Dei, & veſtro, muto conſilium, qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus, & Eccleſia ſua, maneant, vbi volunt, & vbi poſſunt: non eis aufero Clericatũ: nolo habere hypocritas, &c.* Hinc Clericis communem vitam non ſectantibus conſulendum erat, eùmq. bona eccleſiaſtica, qua decebat fidelitate, inter eos ab Epiſcopis iam non diuiderentur, neceſſe fuit, vt ab Eccleſia, Concilijs, Summiſq. Pontificibus ea diſtribuendi ratio, aliàs indicata præſcriberetur facienda, quatuor nimirũ in partes, quarum vna Præſuli tribueretur, Clero alia; tertia fabricæ, ac ſuppellectili Eccleſiæ, quarta demũ pauperibus.

Digitized by Google

Hanc autem diuiſionem, primò factam fuiſſe
14 minimè reor anno circiter Domini 477. vti ſcribit *Sotus de iuſt.lib.*10.*q.*4.*art.*3. tempore Auguſtini, & Hieronymi, in qua annorum computatione errauit abſque dubio *Sotus* tùm ob ea, quæ ſubijciam de tempeſtate præſcriptæ diuiſionis, tùm quia *S. Auguſtinus* floruit non anno
15 circiter 477, ſed 420. cuius anni ipſemet meminit *in epiſtola ad Iſichium, qua eſt* 80. tùm quia ex hac ad æternã, beatamq. vitã euolauit anno 433. vt *S. Proſper teſtatur in Cronico. Hieronym.* autem, & floruit circa annum 14. Theodoſij, vt *ipſe ſcribit in lib. de ſcriptoribus eccleſiaſticis extremo*; & obijt Honorio Imperante anno Domini 422. ætatis ſuæ 91. *ex Cronico eiuſdem S. Proſperi*, vel anno Domini 420. ætatis ſuæ anno 78. *Auctore Cardinale Baronio*. Quæ cum ità ſint, meridiana fit luce clarius, falsò aſſeri dictã diuiſionem anno circiter 477. habitam fuiſſe tempore. Hieronymi, & Auguſtini. Prætereà compertum habeo hanc bonorum Eccleſiaſticorum diuiſionem, neque anno 477. à *Soto* indicato, neq. à Simplicio Papa primum fuiſſe factam, in quo etiam erraniſſe videntur alij Recentiores, qui quidem Simplicius in Summum Pontificem electus eſt anno 467. vel ſecundum alios 468. Cùm hæc diuiſio præſcripta reperiatur à *Concilio Romano cap.*4. *Commoneo autem vobis omnibus mihi conſortibus monumentum hoc, vt de redditibus Eccleſiæ quatuor partes fiãt, quarum vna cedat Pontifici ad ſui ſubſtentationẽ, altera Præsbyteris, & Diaconis, & omni Clero, tertia templorum, & Eccleſiarum reparationi, quarta pauperibus, & infirmis, & Peregrinis.* Hoc autem Concilium tempore coactum fuit Sylueſtri ſub Conſtantino Imperatore anno circiter 324. in quo ad notatam eandem à *Baronio* habemus partitionem *nu.*28. atq. in *cap. Sancimus* 12. *q.* 2. quod non à *Toletano Concilio* deſumptum eſt, ſed vt notatur *in decreti Additionibus ex collatione Canonum incerti Auctoris aſſeruata in Vaticana bibliotheca, & tribuitur Sylueſtro, vel vt ibidem adnotatur, Concilio Romano laudato.* Sylueſter verò cùm creatus fuerit anno Domini 315. anteceſſit Simplicium Papã Eccleſiam regentem anno 467. vel 468. (vt paulò ante orſus eram dicere) per annos 152. Quãobrem mea quidem ſententia dictam diuiſionem à *Sylueſtro*, vt habetur *cap.*4. *ſuorum decretorum*, & probè notatur à *Cardinali Toleto ſumma lib.*5. *cap.*75. *num.* 2. atque à *Concilio* Romæ primum indicatam fuiſſe opinor, vt nimirum per illam Epiſcopis certa præſcriberetur ratio ea expẽdendi bona, quibus quatuor illis neceſſitatibus conſuleretur, quin adhuc realiter ſingulis ſua portio abſolutè tribueretur, in eorumque cederet dominium. Deinceps verò ſoluta vel dictum eſt Eccleſiaſticorum vita communi, bona, ex quibus, communia cùm eſſent ſingulis indicatis neceſſitatibus fiebat ſatis, realiter diuiſa ſunt quatuor in partes, & ſingulis ſingulæ omninò tributæ, vt patet ex *cap. de redditibus* 12. *q.* 2. *cap. Vobis. cap. Cognouimus, & alijs eadẽ ex Simplicio, Gelaſio, & Gregorio Pontificibus.*

CAPVT SECVNDVM.

Principes adducuntur ſentẽtiæ de ratione inſtituendi Eccleſiaſtica beneficia.

S V M M A.

Auctores obligantes electores prætermittentes digniorem ad reſtitutionem inſtituta dicunt eccleſiaſtica beneficia, vt præmia meritorum, num. 1.

In ſententia D. Thomæ *in collatione beneficiorum committi poteſt acceptio perſonarum, num.* 2.

Ex communi ſententia DD. & PP. etiam non ſpectato humano præcepto, tenentur electores digniorem eligere, n. 3.

*Auctores non obligantes ad reſtitutionem eligentes dignos, omiſſis dignioribus, beneficia inſtituta docent, vti mercedem laborum, n.*4.

Penès hos Auctores Beneficiarij, veluti Operarij conducuntur, quibus nullum eſt ius, n. 5.

1 QVotquot Auctores ad reſtitutionem obligant Electores, qui prætermiſſo digniori, minus dignum, idoneum tamen eligunt, ſentiunt beneficia Eccleſiaſtica inſtituta eſſe, ac de facto dari, vt prœmia meritorum, veluti communia quædam Eccleſiæ bona, in ſingulos prò varijs ipſorum meritis, vitæ probitate, ac doctrina, diuidenda; hi ſunt, *Caietanus* 2.2.*q.*62. *art.*2. *ad quartum In ſumma, verbo acceptio perſonarum, & in ientaculo* 12.*q.*4. *Paludanus in* 4. *diſtinct.*15.*q.*2.*art.*2. *concluſ.*4. *Gabr.eL.ibid.q.*7. *dub.*1.*concl.*2. *S. Antoninus* 3.*par.tit.*1.*cap.*21. *Sylueſter reſtitutio* 3.*q.*12. *Vaſq.opuſc.de beneficijs capit.*2.§.3.*dub.*17. *Salon* 2.2.*q.*63.*art.*4.*controu.*3.*poſt concl.*3.*verſ.hanc partem*, apud quos alij: Et præter rationes, quibus probant teneri eligentes nõ digniorem ad reſtitutionem, quas infrà expendemus, ferè omnes videntur potius ſupponere, quàm probare inſtitutionem hanc beneficiorum in prœmium habitam eſſe meritorum, & non tantùm in ſtipendium, & mercedem. His accedit *Petrus Nauarra lib.*2. *de reſtit. cap.*2.*propoſit.*2.*num.*133, qui hęc bona, vt prœmia vult deſtinata meritorum, veluti proprium obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ.

2 *Vaſquez verò modo citatus,* §.3.*dub.*1.*num.*53. & 56. probat primò. In ſententia S. Thomæ, reliquorumq. Auctorum in conferendis beneficijs acceptio committitur perſonarum; atqui hæc eſſe minimè poteſt, vbi non eſt obligatio, debitumq. iuſtitiæ diſtributiuæ, cui perſonarum opponitur acceptio igitur iſta beneficia, licet principaliter inſtituta ſint, & contineant ſtipendia pro miniſtris altaris, ſunt tamen etiam inſtituta tanquam prœmia eorum, qui in Eccleſia proficiunt.

Digitized by Google

ciunt. Secundo. Ex communi SS.PP. ac DD. ſententia, quam declarabimus, tenetur Elector
3 digniorem ad beneficia eligere, omni ſecluſo præcepto humano, tantumq. ſpectata beneficiorũ inſtitutione; ſed ſi eſſent inſtituta, etiam veluti præmia, & communia bona, non obligarentur Electores digniorem eligere per iuſtitiam diſtributiuam; vti dictum eſt, ergo, &c. Confirmatur, quòd ratio cur teneatur meliorem eligere Elector, eſt, aut quia beneficia ex inſtitutione ſua, vt præmia, & bona communia deſtinata ſunt? aut quia in illa hoc præceptum eſt à ſuperiore? ſi hoc ſecundum bifariam ſanè factũ eſſe poteſt, vel quia id præſcriptum fuit, tùm in gratiam Eccleſiæ, tùm in gratiam eligendorum, & hoc pacto beneficia eccleſiaſtica etiam erũt inſtar bonorum communium ex iuſtitia tribuẽda melioribus, cùm enim non in gratiam ſolius Eccleſiæ, verum eligendorum etiam lex præcipiat, meliori conferendum eſſe beneficium, ei dandum erit ex iuſtitia diſtributiua; & ni fiat, acceptione peccabitur perſonarum. Si verò lex iubeat in gratiam ſolius Eccleſiæ beneficia melioribus eſſe conferenda, vt meliùs illa regatur, tùnc meliori non erit ex iuſtitia debitum, neq; eum omittens acceptione peccabit perſonarũ, & contra iuſtitiam; cum meliori nullum erit ius ad huiuſmodi beneficium. Peccabit igitur contra fidelitatem, & obedientiam, quam debet Oeconomus ſuo Domino. Sed non ſolùm ità peccare iniquum diſtributorem ex cõmuni conſtat ſententia, verùm etiam per acceptionem perſonarum, & contra iuſtitiam diſtributiuam; ergò ſiuè ex beneficiorum inſtitutione, ſiuè ex Mandato, & lege, beneficia, & ſtipendiorum rationem habent; & præmiorum.

4 Secunda DD. ſeries eſt eorum, qui docent eligentem dignum, omiſſo digniore, non teneri ad reſtitutionem digniori, etiam ſi dicat lethaliter peccare, vt infrà videbimus; atq; hi, vt mercedem laborum dari, atq. inſtituta eſſe beneficia ſentiunt: ſic *Adrianus in 4. de reſtit. ca q. cuius initium. quia iam determinatum eſt concluſ. 1. Sotus lib. 4 de iuſt. quæſt. 6. art. 3. ad 6. concluſ.* atque *in ſolut. ad tertium, licet lib. 3. art. 2. q. 6. concluſ. 9. in 2. ratione* contrarium indicauerit, bona nimirum Eccleſiæ, vt præmia meritorum dari *Nauarr. in manuali cap. 17. nu. 72. Maior in 4. diſt. 24. quæſt. 7. ad finem, Couarr. in reg. peccatum par. 2. §. 7. num. 6.* quorum opinioni tanquam probabiliori ſubſcribit *Azor par. 2. inſtitut. moral. lib. 6. cap. 14. q. 12. & Alij.*

5 Probatur primò beneficiarij in Eccleſijs cõſtituuntur, tanquam Operarij ad laborandum conducti; ergò beneficia, vt merces eis datur. Secundo à poſteriori in conferendis beneficijs, qui dignum, & idoneum eligit, neq. Eccleſiæ nocet; cui conſulit dans idoneum miniſtrum, neq. digniori, cui ante electionem nullum ius erat, ſicut neque operarijs dignioribus, vt ab OEconomo potiùs, quàm digni conducerentur.

CAPVT TERTIVM.

Proluſio veræ ſententiæ.

S V M M A.

Clerici vndè dicti ſunt, n. 1.
Clerici Deo deuoti curam procurandæ religionis, rerumq. ſacrarum ſuſcepere, ob quam ſubſtentatione prouidendi ſunt, non ſecus, ac Reges, Iudices, publiciq; Miniſtri, ibid.
Quid nomine beneficij ſignificetur, n. 2.
Ex titulis, tanquam ex ratione formali, vel finali diuiſio beneficiorum deſumenda eſt, n. 3.
Diuiditur beneficium in ſimplex, & compoſitum, ſeù duplex, n. 4.
Quodnam ſit ſimplex beneficium, n. 5.
Quid ſit compoſitum, ſeù duplex beneficium, nu. 6.
Quodnam ſit officium Sacriſtæ, Theſaurarij, vel Cuſtodis, n. 7.
Quid ſit Paraſia, ſeù Parochia, n. 8.
Præſidentia habẽs Clericos, & Parochos eſt Plebania, n. 9.
Si tantum Clericos habeat, eſt dignitas, vt Prapoſitura, Diaconatus, Archidiaconatus, Abbatia ſecularis, n. 10.
Epiſcopatus quid ſit quatenus beneficium? Dignitas eſt cum iuriſdictione in foro interno, atque externo ad Clericos Parochos, populumq. latè patens, cui adminiſtrat Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, n. 11.
Quid ſit beneficium Cardinalatus, n. 12.
Quid ſit beneficium Papatus, n. 13.
Aliud beneficij genus præeminentiam in Eccleſia habens abſq. iuriſdictione, quod reuocari ſolet ad compoſitum, ſeù duplex, ſic ſe habet Primiceriatus, Præcentoria, & ſimilia, n. 14.
Omnia ad duo reuocari poſſunt genera, erga Deum, atque erga proximum munera beneficiorum, num. 15.

1 AD veritatem eruendam illud adnotare habeo primùm, Clericos, vt nomen præfert, vel quia de ſorte ſũt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, & pars Clericorum eſt, vt ſcribit *D. Hieronymus in epiſt. ad Nepotianum*, Diuino cultui addictos eſſe, ac deuotos, Religioniſq. procurandæ, nec non rerum ſacrarum, Deo ipſo iubente, prouidentiam, ac ſollicitudinem ſuſcepiſſe; qui quidẽ cùm indigeant ſubſtentatione, atque vt à curis humanis vacui ſe poſſint penitùs Diuinis addicere functionibus, iure naturali diuino ſubſtentari debent. Quod eiſdem ferè probatur rationum momentis, quibus tributa Regibus, militibus ſtipendia, ac publicis Miniſtris, Iudicibuſq; ſalaria deberi, demonſtratur, idq; tùm iure naturali, tùm Diuino, vt probè è ſacris literis, Cõcilijs, ac PP. oſtendit *Cardinalis Bellarminus de Clericis lib. 1, cap. 25.* ac ſequitur ex diuiſione bonorum Eccleſiaſticorum *cap. 1.* allata, ſaltem à poſteriori.

2 Se-

2 Secundo notandum, licet beneficij nomine primæuam penès ethimologiam, ac ſignificationem, donum, vel aliud quidpiam in alterius cōmodum ex beneuolentia collatum, vel factum ſignificetur, & vt omittā, quod minus ad Theologicam diſputationem facit, quam tradit definitionem *Seneca de beneficijs lib. 1. cap. 6. beneuola actio tribuens gaudium, capienſq; tribuendo in id, quod facit prona, & ſponte ſua parata*; iure tamen canonico aptatum eſt ad ſignificandos titulos, ſeù eccleſiaſtica iura, tùm ad præſtanda varia munera, tùm ad recipiendos eo titulo annuos fructus ex eccleſiaſticis bonis, quod conſtat Auctorum conſenſu, & videre eſt apud *Rebuffum in praxi titul. quotuplex ſit beneficium, Seluam de beneficijs in principio. Azorium 2. par. lib. 3. cap. 1. & 2. Soar. tom. 1. de religione lib. 4.*

3 Notandum tertiò, beneficiorum diuiſionem non ex oblationibus, decimis, vel alijs eccleſiaſticis bonis *t. cap.* expenſis deſumendam eſſe, ex quibus tanquam ex materia deducta ſunt, quæ quidem differentia videtur acceſſoria, & accidentalis: neq; ex qualitate, quantitate, vel modo redditùum, ſed ex titulis, ob quos eccleſiaſtici conſeruntur redditus: Rationem ſubijciunt Auctores; quia cùm beneficium omnium conſenſu definiatur *ius percipiēdi fructus ex bonis eccleſiaſticis ob aliquod ſpeciale officium*, vt *deducitur ex cap. relatum de præbend. cap. ambitioſè de reſcriptis in 6. adiuncta Gloſſa, Hoſtienſi, Innocentio ibi, Ioanne de Selua, q. 1. Syluestro ver. beneficium initio, Toleto, lib. 5. ſummæ, cap. 26. Azorio lib. 3. cap. 1. q. 2. Leſſio cap. 34. dub. 1. Soar. tom. 1. de Religione lib. 4 de ſimonia cap. 24. nu. 2.* & alijs, ratio formalis, & ſpecificans, ob quam hoc ius alicui competat officium eſt; nam vt probè *D. Thomas 1. 2. q. 118. art 6.* finis, qui admodum ſe habet obiecti reſpectu voluntatis, vt formalis ratio ſe habet reſpectu externi actus, cœteris verò merè materialiter ſecundariò, ac per accidens ad naturam facientibus beneficij.

4 Notandum quartò, omiſſo regulari beneficio, de quo nobis præcipua quæſtio non eſt, & pnterit iudicium ferri inſtar ſecularis, cuius naturam, vtpotè ad noſtrum inſtitutum maximè conducentem expendimus. Huic inquam beneficio ſeculari quodcumq. illud ſit, aliquid ſemper eſt officium annexum: Etenim, vt modò dicebā, hæc eſt ratio, & cauſa formalis ſpecificās moralia reſpectu iuris exigentis, & conſtitutiua ipſius beneficij.

5 Quod probè diuiditur in ſimplex, & compoſitum, ſeù duplex. Simplex eſt præſtimonium, Altare, Cappellania, Canonicatus, quod ſimplex nuncupatur, quia nullo alio adiuncto, vel ſolus habet preces Deo perſoluendas, vel ſacrū præter eas faciendum.

6 Compoſitum, aut duplex dicitur, quod præter expoſitum diuinarum precum, officium, ſeù
onus aliquod adiunctum habet, cum quo, vel
vnum cōponit, ideoq; dicitur compoſitum, vel
duplex, quia ſpecialem aliquam ſibi vendicat
7 qualitatem, Et quidem ſi hæc adminiſtratio
fuerit eccleſiaſticarum rerum, abſq; iuriſdictione, officium erit Sacriſtæ, Theſaurarij, vel Cuſtodis. Si autem fuerit Sacramentorum cum iu-
riſdictione in foro conſcientiæ dicitur Paræſia,
9 ſiuè Parochia. Deindè ſi fuerit Præſidentia Cle-
ricos habens, & Parochos eſt Plebanatus. Si ſo-
10 los Clericos, eſt dignitas, vt Præpoſitura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia ſæcularis, Nam dignitas eſt præeminentia cum iuriſdictione in foro externo, vt probè *Panormitanus in cap. de multa, de præbendis.*

11 Quod ſi prætereà populum etiam habeat ſubiectum, cui miniſtranda ſint Sacramenta Confirmationis, atq; Ordinis erit Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Patriarchatus; *cap. 2. Cleros diſt. 21. & cap. fœlicis de pœnis in 6.* Eſt enim hoc pacto dignitas cum iuriſdictione in Clericos, Pa-
rochos, populumq. cui Sacramentum Ordinis,
12 & Confirmationis adminiſtrat. Iterum ſi fuerit
dignitas cum iure Romanum eligendi Pontificem, eúmq. iuuandi in cura Eccleſiæ vniuerſalis eſt Cardinalatus ex teſtibus citatis. Demùm
13 ſi prætereà ſit vniuerſalis Eccleſiæ cura, & Præſulatus; & eſt eiuſdem Epiſcopatus, Chriſti Vicariatus, Maximuſq. Pontificatus, cui nomen beneficij aliquo pacto tribuitur *cap. 1. de maledictis.*

14 Notandum quintò, præter explicata beneficia aliud eſſe genus, quod tametſi ad duplex ab Auctoribus reuocetur, nihilò tamen ſecius, cum peculiarem ſibi aſciſcat qualitatem ad veritatē, quam indagamus, ſummoperè facientem, nos doctrinę gratia in noua conſtituimus ſerie, eſtq; cùm habeat pręeminentiam in Eccleſia ſine iuriſdictione, honorificumq; locum in choro, in proceſſionibus ſuffragijſq; dandis: diciturque Perſonatus: ſic ſe habet Primiceriatus ex *cap. 1. de officio primicer.* Præcentoria, quæ olim erat in vſu *cap. 1. de conſuetudine lib. 6.* Succentoratus, ſiuè Vicecantoratus, & magiſterium ſcholæ.

15 Ex his autem illud tanquam exploratum habetur, duo veluti eſſe genera officiorum præcipuorum, ad quæ beneficia referuntur; primùm in ordine ad cultum diuinum, vt adhortarias preces, Sacrificia, ceteraq; huiuſmodi. Secundū in ordine ad proximos, vt ad Sacramentorum adminiſtrationem, prædicationem, cœteraque Beneficiati munia, animarum aliquo pacto curam habentis.

CAPVT QVARTVM.

Vera ſentētia de beneficiorum reſtitutione.

S V M M A.

Quodcumq. beneficium ex ſua inſtitutione inadæquatè ſe habet ad ſubſtentationem eccleſiaſticorum n. 1.

Beneficiarij dicti ſunt, quaſi ſtipendiarij n. 2.

Beneficiarij quoad partem propriæ ſubſtentationis

Digitized by Google

tionis beneficioris ſunt Domini, num. 3.

Ideo ſunt beneficiarij partis ad ſubſtentationem aſſignatæ Domini, quia datur hæc, vt merces, Ibidem.

Ratio cur beneficiatus fructus non faciat ſuos, ni recitauerit officium, eſt quia ſub huius onere illi dantur, n. 4.

Decimæ, ac beneficia ex decimis non dantur Clericis, quia boni, ſed quia Clerici ſunt, n. 5.

Nonnulla ſunt beneficia, tanquam præmia inſtituta in Eccleſia, n. 6.

Non bene conſultum eſſet Reipub. Chriſtianæ, neq. Eccleſiæ, ni nonnulla beneficia in præmium deſtinata eſſent, n. 7.

Soluer atur ſanè Reſpublica non ſtatutis contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs, n. 8.

Quid præmium, vt præmium, & meritum, vt meritum importet, n. 9.

Pro meritis etiam futuris dantur nonnumquam beneficia, n. 10.

Non repugnat cauſæ meritoriæ eſſe poſt præmium, nu. 11.

Pueris beneficia eccleſiaſtica, neq; ob ſpem, quæ corrumpitur diuitijs, conferantur, n. 12.

Multis dantur pinguia beneficia in præmium meritorum præteritorum, n. 13.

Beneficia inſtituta ad bonum animarum, atq. Eccleſiaſticum Chriſtianorum regimen primariò in bonum Eccleſiarum, ſecundariò in bonum eligendorum inſtituta ſunt, n. 14.

Eccleſiaſtica dignitas, atq. officium ſunt onera præmijs ſubleuanda, n. 15.

Præbendæ Collegiorum primariò in bonum Academiarum; ſecundariò in præmium ſcholaſticorum inſtitutæ ad præſtantiores inſtituẽdos, Doctores, num. 16.

Beneficia ſecundariò inſtituta in præmium, etiam ſimplicia dignioribus danda, nu. 17.

Reliqua beneficia ſimplicia ſecus inſtituta ſat eſt ſi dignis dentur, n. 18.

Licet beneficia ſimplicia minoris valoris ratione potius habeant ſtipendij & mercedis, non idcircò dantur ex iuſtitia commutatiua, n. 19.

1 CVicumque adhæſerim relatarum opinionum, aberrare profectò viderer à veritate, quæ virtutis inſtar, in medio ſita, ab vtroq; in præſentia me reuocat extremo.

Sit igitur prima aſſertio Quodcumq; beneficium in ſua inſtitutione ſaltem ſe habet inadæquatè ad ſubſtentationem eccleſiaſticæ perſonæ, & vt mercedem laborum. In hanc concluſionem omnes conuenire DD. catholicos non ambigo Dixi catholicos; nam ſi quid contra illam deduci poſſet ex hæreticorum delirijs; ſatis abundè reiectum eſt ab *Eminentiſſimo Cardinali Bellarmino de Clericis lib. 1. cap. 24. Et quamuis Auctores primæ ſententiæ capit. 2. relatæ* velint præmiorum potiùs ſortiri rationem beneficia, quàm mercedis, ac ſubſtentationis, verùm hanc etiam ſecundariò ſaltem ſibi vendicare, neque negant, neque reor poſſe negari. Probatur primò ex etymologia Clericorum *notabili 1. ſuper. cap.* adſcripta. Deinde probatur ex quadam membri bonorum eccleſiaſticorum partitione, *1. cap. adnotata*, Ex illa enim parte tributa Clericis diuino cultui, ſacriſq; functionibus addictis conſtituta ſunt beneficia, tanquam ex materia. Tertiò beneficium eſt ius exigẽdi fructus ex rebus Eccleſiæ ob factum miniſterium, vt *notabili, nu. 3. ſuper. cap.* docuimus, atqui quod debetur ius ob hoc miniſterium, non quomodocumque debetur, ſed inſtar iuris ſtipendij, & mercedis, ergò, &c. Aſſumpta propoſitio probatur ex ſacris literis tùm *Deuter. 25. non alligabis os boui trituranti, tùm 28. qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, qui altari participat; quibus vſus verbis Innocentius III. cap. extirpandæ de præbend.* noſtram expreſſam habet aſſertionem. *Et Chriſtus Dominus Matth. 10. Dignus eſt operarius mercede, et cibo ſuo.* quas attulit ſententias *Apoſtolus* ad rem noſtram dilucidandam, *tùm 1. ad Timotheum 5. tùm 1. ad Corinth. 9.* vbi varijs ſub metaphoris eamdem confirmat doctrinam; *Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis*

2 *non manducat?* Et ſanè *Nonnulli apud Azorium 2. par. lib. 3. cap. 1. q. 1.* volunt ius percipiendi fructus Eccleſiaſticos, ideſt beneficium, dictum eſſe inſtar beneficij, quod olim militibus emeritis, tanquam ſtipendium, & merces laborum in vitæ ſubſidium dabatur, qui quidem beneficiarij dicebantur milites, vt conſtat ex *tribus conſtitut. C. de fundis limitrophis lib. 11.*

3 Confirmatur, quia beneficiarij, quod ad eam fructuum partem attinet, quæ congruæ neceſſaria eſt ſubſtentationi, idcircò ſunt Domini, quoniam eſt iuſta merces functionum, atq. eccleſiaſtici muneris, quo funguntur in Eccleſia, vt tradunt *Couarru. in cap. cum in officijs, num. 2. Nauarr. de redditib. quæſt. 1. monit. 30. Sotus lib. 10. q. 4. art. 5. concluſ. 6. Leſſ. lib. 2. de iuſt. cap. 4. dub. 6. n. 30. aliiq. Recentiores*, ergo, &c.

4 Confirmatur ſecundo, quia ratio, qua beneficiarius tenetur ex iuſtitia diuinum recitare officium, ità vt ſi per culpam ſaltem omittat, teneatur profectò reſtituere, eſt, quòd Eccleſia beneficij reditus eo quidem onere confert, vt beneficiarius diuinum dicat officium, aliàs eos nõ faciat ſuos, vt docent *Sotus lib. 1. de iuſt. quæſt. 5. art. 2. Nauarrus ſumma cap. 25. nu. 122. Azor 1. p. inſtitut. moral. lib. 10. cap. 14. q. 1. 3. & 7. ad finem, Soarius tom. 2. de relig. cap. 18. n. 5. Sanchez lib. 9. de matrim. diſp. 15. n. 6.* ergò beneficium eſt quaſi ſtipendium, & merces laboris, & muneris, ſub cuius conditione atq. onere tributum eſt. Non quod pretium illud dixerim precum, vt optimè aduertit *Eminentiſſimus Toletus lib. 5. ſummæ cap. 76. num. 2.* ſed in ſubſtentationem, & mercedem Eccleſiaſticorum, vt nimirum liberi à curis domeſticis, procurãdiq. victus ad vitam neceſſarij, Deo omni quidem conatu vacare poſſent. Hinc diſplicet *Vaſquez de benefic. cap. 2. §. 3. dub. 1. num. 52.* aſſerens ſecundariò beneficia eſſe inſtituta, vt præmia eorum, qui in Eccleſia proficiũt, nam ex dictis patet, neq. vt ſic inadæquatè hanc ſortiri rationem. Quamobrem probè *Bellarminus de Clericis lib. 1. cap. 25.* decimas, beneficiaq. ex decimis fundata ad ſubſtentationem Clericorum non dari, inquit Clericis,

ricis,

cis, quia boni ſunt, ſed quia Clerici. Dixi inadæquatè cùm multa ſint beneficia, quorum ſingula ad ſubſtentationem Clericorum neceſſaria, non ſufficiunt, alia verò, quæ ſatis abundè ſubſtentationis rationem ſuperant. Ex hac aſſertione conficitur, non modò ſimplicia, verùm duplicia etiam beneficia rationem imbibere ſuſtentationis, & mercedis, conſiderata præſertim, vt ad neceſſariam eccleſiaſticorum ſuſtentationem, quantitatem opportunam includentia. Quatenus autem hanc excedentia ſequenti perpendenda ſunt concluſione, idque videre clarius eſt in nonnullis, vt in beneficio Sacriſtæ, Theſaurarij, Parochi, & ſimilibus. Et quamuis Perſonatus ad merum videatur honorem relatus; at ex eo etiam alimenta ad vitam neceſſaria deſtinata videntur Beneficiario, quapropter neq. dictam rationem ſecundariò ſaltē effugiet.

6 Sit ſecunda aſſertio. Nonnulla ſunt beneficia ex ſua inſtitutione, vt præmia in Eccleſia Dei cōſtituta; ſic communiter cenſetur Cardinalatus, ac ſimilia, de quibus ſentio cum *Auctoribus primæ ſententiæ cap. 2. relatæ*. Nec facilè percipio, vt poſſit hæc aſſertio negari ab Auctoribus ſecundæ, quibus addo *Petrum Nauarrum lib. 2. de reſtitut. cap. 3. num. 33. nec non ipſummet Sotum lib. 3. quæſt. 6. art. 3. concl. 9.* licet loco ſupra citato pro ſecunda ſententia contrarium ſcribat. Cæterùm omiſſis argumentis *Vaſq. cap. 1. nu. 2.* exaratis, à nobis infrà de acceptione perſonarū agentibus perpendendis, proprijs rationū momentis eſt probanda concluſio. Et quidem, cùm multa ſint beneficia, atque iura percipiendi fructus longè pinguiores, quam ad ſuſtentationem etiam commodam requirantur, de illis, quæ vt ſic conſiderata ſunt iuris Canonici quæro, qua ratione inſtituta ſint, non quidē ad ſuſtentationem, cùm vt ſic iuris naturalis diuini ſint, vt probè *Azorius inſtit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 1. quæſt. 1. & nos cap. 3. notabili, & n. 1.* indicauimus, & cum ſuperflua ad ſuſtentationem, & etiam ad mercedem tàm parui laboris, ac eſt recitare officium diuinū videantur, dicēda ſunt idcirco meritò inſtituta, tanquam præmia eorum, quæ in Eccleſia proficiunt, iuxtà inſta dicenda. Secundò alia non facilè aſſignantur in Eccleſia Dei temporalia præmia, quam beneficia ſaltem pinguiora: igitur hæc in præmia inſtituta eſſe cenſenda ſunt. Alioquin Ciuitatem hanc militantem, atq. Eccleſiaſticam Rempublicam, quoad externum regimen, neq. immeritò quis diceret probè non eſſe fundatā, quod pluſquam falſum eſt. Etenim *Auctore Socrate ex Plutarco apud Bruſ. lib. 5. cap. 8.* ea Ciuitas rectè regitur, in qua iuſti præmijs alliciuntur; iniqui terrentur pœnis. His accedit *Romanus Orator lib. 3. de natur. Deor. nec domus (ait) nec Reſpublica ratione quadam, & diſciplina deſignata videtur, ſi in ea nec rectè factis præmia extent vlla, nec ſupplicia peccatis.*

8 Quamobrem rogatus Theofraſtus, quidnam Rempublicam conſeruaret, præmium reſpondiſſe fertur, & pœna. Et ſanè ni meritorum ratio præ oculis eſſet diſpenſatoribus beneficiorum, quotuſquiſq; eſſet, qui animum vireſque ad labores exantlandos in ſtudijs literarum intenderet? Quò circa, vel potentioribus, vel aſſeclis, vel ad aulam potiùs aptioribus, quàm ad regendas Eccleſias pateret aditus, incredibili cum Reipublicæ Chriſtianæ detrimento, quade re, qui dubitat, haud ſanè intelligo, cur non idem, ſi Sol ſit, an nullus ſit, dubitare poſſit? Quid enim eſt hoc illo euidentius? quod etiam experientia magiſtra liquet; nam quando beneficia eccleſiaſtica melioribus conferebantur, vt *Auguſtini, atq. Ambroſij* tempeſtate, fulgebat quidem ſapientiſſimis viris Eccleſia, quæ tempora ſuperiori etiā ſeculo per *Sanctiſſimos Tridentini Concilij* de hac re *Canones* renouata, in dies, vbi probè illi ſeruantur, doctiſſimorum virorum eruditione ſummoperè illuſtratur, ſapiētiſſimiſq; abundat Prælatis, atq. idoneis miniſtris. Confirmatur concluſio ex *cap. de reditibus Eccleſiæ 12. q. 2.* quæ eccleſiaſticorum bonorum referens diuiſionem à nobis traditam *cap. 1.* ait; *alia diuidatur Clericis prò meritis ſingulorum.* Itaq. portio danda Clericis, quæ nunc beneficijs continetur, non quomodolibet inter Clericos diuidenda; ſed prò meritis ſingulorum, quibus ſinè præmium reſpondere nullus eſt, qui neſciat.

9 Illud autem adnotare et iam iuuabit præmiū, vt præmium, ſiue reſpectum inuoluere rationis, vt vult *Vaſq. 1. par. diſp. 89. cap. 9. nu. 83. propè fin.* ad meritum, ſiue denominationem extrinſecam deſumptam ab ipſo merito, ſicut è contra, & ipſum meritum, ſiue reſpectum ad præmium dicit, vel aliquam denominationem.

10 Quàm autem diximus nonnulla eſſe beneficia Eccleſiaſtica in præmium meritorum erecta, non modo meritorum iam partorum intelligendum eſt, verùm etiam meritorum miniſteriorum præſtandorum ab ijs, quibus huiuſmodi beneficia tribuuntur; viris enim doctis, ac probis Parœciæ prædiuites, cæteraq. huiuſmodi pinguia danda ſunt beneficia, qui tametſi aliqua ratione de eccleſiaſtica Republica benè meriti ſint, tot obita in ſtudijs literarum laboribus, quibus adepta ſufficienti doctrina ſe reddidere aptos ad onera eccleſiaſtica ſubeunda: verum adhuc nihil dedere operis animarum bono huius, vel illius Parœciæ, per conciones v.g. per Sacramentorum adminiſtrationem, cæteraq; Parochi propria munera, ad quæ ſciētia, virtuteſq. quas ſibi compararunt, maximè conducunt, electorumque animum ad ſe rapiunt.

11 Neque contra rationem eſt præmij dari ante meritum, cùm non ſit de ratione cauſæ meritoriæ, vt ſuum tempore præcedat effectum; ſicut enim cauſa finalis, cum qua probè, quoad hoc æquiparatur meritoria, antequam realiter à parte rei phyſicè exſtat, operari poteſt, ità & hæc ſi in mente fuerit intentionaliter eius, qui daturus eſt præmium, vti patet in Chriſti Domini meritis, pro quibus SS. PP. data fuit gratia, quemadmodum communiter aiunt Theologi antiquiores apud *Soarium in 3. par. diſp. 10. ſect. 4. ad primam rationem contrariam Vaſq. 1. par. diſp. 91. num. 3. & 36.* Sic alijs talia conferantur beneficia, quorum indoles ingenium, literæ ac prudentia in rebus agendis magnā Electori-

ctoribus ipſis iniiciunt ſpem forè, vt mox optimi ſint Eccleſiæ miniſtri, quorum opera Chriſtiana, atq; eccleſiaſtica Reſpublica mirum in modum illuſtranda ſit. Hinc multi volunt præmium, dici quaſi præuium, & quia præponitur dandum, & quia, me quidem iudice, ſpe meriti præuium dari poteſt.

12 Verum illud maximè cauendum hic eſſe cenſeo, quod probè ſcripſit *Sotus lib. 3. de iuſt. quæſt. 6. art. 2. ad finem*, cauendum maximè eſſe, nè pueris beneficia conferantur, à quibus tùm iure canonico, tùm ferè naturali videntur excluſi, cùm dignitas nō ſpem adeò remotam, ſed præſentaneam rem demonſtret; *Atqui plurimis vſu venit* (vt cum eodem Soto loquar) *vt qui de ſe pueri bonam fecerunt ſpem, quàm ſi abſq; diuitijs eccleſiaſticis manerent, ad vberem frugem perducerent, cùm primùm ditantur ſuperbire, ac ferocire incipiunt*, vnico verbo ſpem virtutis præmaturis diuitiarum præmijs turpiter deflorant.

13 E contra verò alia & merito dantur beneficia cæteris, quorum nōnulli per multos ſe exercuerunt annos in miniſterijs Apoſtolicis ad bonum animarum, ſiuè Religioſi fuerint, ſiuè ſæculares, alij ſiuè in negotijs vniuerſalis Eccleſiæ tractandis, magnis impenſis, ac Patrimonij diſpendio, laboribuſq. operam nauarunt: ſiuè in Legationibus, Nunciaturis, cæteriſq. huiuſmodi functionibus, ſe, ſuaq; dicarunt, quibus prò ratione meritorum in præmiū beneficia pinguia, locupleteſq; cōceduntur fructibus, & Sacerdotia.

14 Sit tertia aſſertio. Beneficia inſtituta propter officium ad bonum animarum, atq. eccleſiaſticum Chriſtianorum regimen *cap. 3. num. 4.* indicatæ, primariò ad bonum Eccleſiarum muneris, ſeù officij eccleſiaſtici tanquam ad finem, secūdariò ad bonum eligendorum ad illa munia, tāquam ad medium proportionatum, atq; aptum talis finis acquirendi inſtituta ſunt. Probanda eſt hæc aſſertio per partes: à qua tamen noſtro modulo illuſtrata, vix erit, qui diſſentire quæat. Et in primis Auctores primæ ſententiæ, vt nobis conſentiant, neceſſe eſt: ſiquidem beneficia per ipſos videntur inſtituta, vt præmia Clericorum, virtute, literiſq. præditorum, neq. abſolutè, ſed vt hac præmij præuia quidem ratione illis præpoſiti, ſinguli quiq; allicerentur ſtudioſi ad ſtudiorum laborem, atque hoc medio Eccleſiæ, Prælaturæ, ac Parœciæ optimos haberent miniſtros, neq. è triuijs ad culmen honorum, munuſq. paſtorale euocandi eſſent. Quamobrē clariùs cæteris Auctoribus *Vaſq.* noſtram hanc habet doctrinam *de beneficijs cap. 2. §. 3. dub. 1. nu. 52. & 53. nec non Aragon. 2. 2. q. 62. art. 2. poſt vltim. concluſ. expendens ſolutionem 4. argumenti D. Thomæ*. Addo deinde *Auctores ſecundæ ſententiæ* Scribentes in bonum Eccleſiarum beneficia inſtituta eſſe: Sed vt ratione vtamur, omiſſis textibus probatur primùm concluſio ex ſacris ſcripturis, quibus iam in argum. 3. primam confirmauimus aſſertionem. Deinde ex *Concil. Tridentino ſeſſ. 24. cap. 12. de reformatione, Cùm Dignitates in Eccleſijs præſertim Cathedralibus ad conſeruandam, augendamq. eccleſiaſticam diſciplinam fuerint inſtitutæ, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent, alijſq. exemplo eſſent, atque Epiſcopos opera, & officio iuuarent, meritò qui ad has vocantur, tales eſſe debent, qui ſuo muneri reſpondere poſſint.* Tertiò ex definitione beneficij, quod eſt *ius percipiendi fructus ex bonis eccleſiaſticis ob aliquod ſpeciale officium, vti cap. 3. notabili, & num. 3.* dictum eſt; igitur inſtitutum, atque ordinatum ad illud eſt officium, ex quo tanquam ex motiuo formali, ſuam ſumit ſpecificationem, vt ſcripſimus loco citato; igitur quę ad Proximos bonum Eccleſiarum, miniſteriorū, regiminiſq. relata ſunt beneficia, primariò tāquam ad finem in ordine ad ea, vti diximus ordinata ſunt, vt probè declarauit *D. Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. in corpore, diſpenſationem* (inquit) *ſpiritualem* i. beneficiorum, *principalius ordinari ad vtilitatem communem Eccleſiarum ſecundum 1. ad Corinth. 12. vnicuiq. datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem*. Quartò demōſtratum eſt ſuperiori aſſertione nonnulla eſſe in Eccleſia inſtituta beneficia, tanquam pręmia, non tantum præteritorum laborum, verum etiam præuia promiſſione proponenda, ac nonnunquam etiam danda viris virtuoſis, ob ſpem de illis conceptam: ergò hæc pręmia tanquam ad finem non ad bonum harum perſonarum, ſed ad bonum officij muneris, ac miniſterij, ad quod ſui dedere ſpecimen forè, vt tamen futuri ſint boni Miniſtri, deſtinata ſunt.

15 Quintò Eccleſiaſticæ dignitates, Prælaturæ Parochi munera, atque aliorum, quibus regimē incumbit Chriſtianorum; ex ſe ſunt oneroſa; difficilia, maximeque periculis obnoxia; igitur rationi conſentaneum erat, vt ſpe pręmij, quod beneficio eccleſiaſtico præponebatur, allicerētur, qui virtute, prudentia, literiſque exornati ad ea conſtanter ſubeunda ſatis eſſent inſtructi.

16 Confirmatur, quia Præbendæ Collegiorum non tantum, vt ſtipendia laborantium in Academijs, ſed præcipuè veluti ſtudioſorum præmia ſunt à fundatoribus propoſita ad excitandos, atque inſtituendos inſignes DD. ſiquidem hic ad bonum Academiarum videtur ab Inſtitutoribus intentus finis, nihil enim ad accendēdos animos aptiùs pręmio, cuius ſpe capti ſcholaſtici non labori, non ſtudio, non vigilijs parcerent. Quo factum eſt, vt his præbendis, & primariò tanquam finis, Cathedrarum intentum ſit bonum, ex quo maior literarius diſcipulorū profectus ex Magiſtri dignioris, ac doctioris electione ſequeretur: Et ſecundariò pręmium, laborum, vigiliarum, ac ſudoris ſapientiſſimorū virorum, qui eliguntur: ſemper tamen in ordine ad explicatum finem boni ipſius Academiæ: igitur à pari Sacerdotia in Eccleſia Catholica ſunt inſtituta, primariò in bonū Eccleſiarum, in rectum regimen Parœciarum, Diœceſium, ac totius Populi Chriſtiani per optimos quoſque virtute, ac ſcientia exornatos, illuſtreſq. viros: ſecundariò autem veluti medium, hæc pręmia præpoſita ſunt iuris prudentia, morum integritate, atque doctrina præditis, vt vnico contextu & Eccleſiæ bono, & virtuti ſingulorum proſpiceretur: illud intendendo, vt finem, hanc vt medium proportionatum ad eius cōſequutionem.

Ad

Digitized by Google

Ad rem itaq. *Plato apud Volat. Non populus* (ait) *cauſa Gubernatoris, ſed Gubernator cauſa Populi ſit.* Quòd ſiuè Iudex Eccleſiaſticus, ſiuè Parochus, ſiuè Prælatus quantus, quantus eſt cauſa populi eſt, atque ad hoc beneficia Parochialia, Præaturæq. ordinata ſunt. Quo veritatis lumine perſtrictus *Sotus lib. 3. de iuſt. quæſt 6. artic. 2. concluſ. 3.* ait, Non poſſe acceptione perſonarum laborantes dici Collatores beneficij conferentes digno, omiſſo digniori, ni *Eligendorum merita expẽdantur*, Atqui merita ad præmium relationem, ordinemque neceſſarium dicunt, vt ſuprà *num. 9.* igitur in ſententia ipſiuſmet Soti, huiuſmodi beneficia ſunt etiam præmia.

17 Sit quarta aſſertio, quòd ſuperiori de Curatis dictum eſt beneficijs, dictum etiam volumus de beneficijs omnibus in præmium inſtitutis, atq; aſſertione ſecunda declaratis: ex qua hæc facili negotio probari poteſt. Etenim ſiuè merita reſpiciantur, vt præſtita, ſiuè vt præſtanda per ſpem Prouidendorum conceptam, illud ſanè compertum eſt, talium fundatoribus beneficiorum conſilium fuiſſe hæc intendendi beneficia in bonum Eccleſiarum, & Chriſtiani populi: ſecundariò autem, vti medium ad illud intendiſſe meritum, bonumq. Eligendorum; Et quidem ſi animum Inſtitutorum inſpiciamus, aliud non intendiſſe comperiemus, quàm optimum Eccleſiæ ſeruitium, ad quod tanquam ad finem optatum, pinguia retulerunt beneficia, & tanquam ad medium, ad laborem, intendiſſe merita ſiuè præſtita, ſiuè præſtanda Eccleſiaſticorum.

18 Vltima aſſertio de reliquis beneficijs ſimplicibus contrarium ſentiendum eſt. Deduco è *Soto tùm lib. 3. art. 2. ad finem*, tùm *paſſim alibi, reliquiſque Auctoribus ſentientibus omnia beneficia in mercedem dari.* Concluſio hæc conſentanea eſt rationi, horumq. naturæ beneficiorum, quæ par erat, vt rationem mercedis tantùm haberent, quemadmodum *concluſione prima* dictum eſt, neque adeò exactè officium, ob quod fundata ſunt intenderetur ab Inſtitutoribus, vt à dignioribus, ac præſtantioribus miniſtris præſtaretur; tùm quia in ſe ferè nullam includunt difficultatem: tùm quia ſanctum ſacrificium, quod eſt præcipuum ab eis aliquando requiſitum, ex opere operato idem eſt omnium Sacerdotum: neq. à malitia, vel ignorantia miniſtrorum inficitur.

19 Ex hac aſſertione deduco, licet huiuſmodi beneficia rationem potius habeant mercedis, ac ſtipendij, non idcircò ex iuſtitia deberi, vt malè indicat *Sotus lib. 3. de iuſtit. art. 2. quæſt. 6. concluſ. 2.* nàm rationem ſortiuntur ſtipendij, ac mercedis hæc beneficia, non quidem debitę ex labore, ſed quę danda eſt ob laborem officij annexi: Et quidem ſi Cappellano, qui ſacrum fecit, vel choro interfuit rata denegaretur huic reſpondens muneri pars contra iuſtitiam fieret commutatiuam, per denegationem ratę beneficialis propter officium debite inſtar ſtipendij, mercedis, vel ſuſtentationis. Verum ſi ad tale beneficium non eligeretur, non idcirco fieret contra iuſtitiam commutatiuam, vt vult Sotus, quod aliundè probandum eſt; atq. ex eo patet, quod huiuſmodi eligendis, ſicut non eſt ius ſtrictum, proprium obiectum commutatiuę ex eo, quod hęc beneficia ſunt, modo dicto, merces, & ſtipendia miniſtrorum, itá non debentur, ex iuſtitia commutatiua. Ex quibus Soti doctrina magis impugnatur.

CAPVT QVINTVM.

An ex pacto, præceptoue naturali diuino beneficia Eccleſiaſtica danda ſint dignioribus.

S V M M A:

Non eſt quæſtio de beneficijs ſimplicibus, non inſtitutis in præmium eligendorum, n. 1.

Inter Chriſtianam Remp. Deiq. Eccleſiã, & Collatores beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum ſpectãtium pactum interceſſit, quod ratione inſtitutionis perſeuerat ea dandi dignioribus, nu. 2.

Hæc Auctoris ſententia à quàmpluribus etiam inuitis aſſeritur, n. 3.

Quæ probanda ſunt Auctori ad cardinem ſpectãtia quæſtionis, n. 4.

Probatur aſſertio Auctoritate Apoſtoli, nu. 5.

Caſus expoſitus à Soto, in quo beneficiũ pinguius minori indigens virtute miniſtri dandum eſſet digno, minus autem pingue maiori diligentia, & virtute indigens digniori, non cohæreret ſententiæ ipſius Soti, ni pactum intercederet Eccleſiæ cum Collatoribus dandi huiuſmodi beneficia dignioribus, ibidem.

Obligatio ex iure naturali diuino, fundata in contractu aſſerto, digniores eligendi ad hæc beneficia explicata etiam eſt præcepto eccleſiaſtico, nu. 6.

Exemplo Vaſquez, quo duo beneficia, alterum tenue; alterum pingue parem vtriuſque requirens induſtriam Miniſtri, cùm pinguius omnium opinione dandum ſit digniori, demonſtratur etiam in præmium eligendorum hæc beneficia fundata eſſe, n. 7.

Probatur Auctoris ſententia, è SS. PP. conſenſu, nu. 8.

Probatur præterea ratione pactum intercedere inter Eccleſiam, ac diſpenſatores beneficiorum, etiam Summum Pontificem, n. 9.

Ex hoc pacto ius, atq. obiectum deducitur Iuſtitiæ commutatiuæ reperiri in hiſce beneficijs, n. 10.

Qua ratione dantur tributa, ſimili etiam per Sotũ, & beneficia dari debent, n. 11.

Eodem modo de Inſtitutione beneficiorum Curatorum, ac de Prabendis Collegiorum, & Cathedralium loquendum eſt, n. 12.

Probatur punctum difficultatis .i. pactum imbibitũ in inſtitutione beneficiorum, ad quæ digniores

res eligendi ſunt, quod non præſtitit Sotus, n. 13. & 14.

Ex cauſa finali demonſtrantur huiuſmodi beneficia danda melioribus, n. 15.

Alphonſi Aragonij Regis Siciliæ ſententia, atque Auctoritate Chryſoſtomi firmatur aſſertio, nu. 16.

Ex officio diſtributoris, inſtar OEconomi, cuius obligatio ad rigoroſam iuſtitiã reuocari facilè poteſt, confirmatur aſſertio, n. 17.

Arctiori vinculo tenetur diſtributor beneficiorũ, quàm OEconomus, n. 18.

Oſtenditur aſſertio ex ipſo Inſtitutore Chriſto Domino Eccleſiaſticorum Officiorum, munerum, ac dignitatum, n. 19.

Idem dicendum de beneficijs ſimplicibus locupletioribus in præmium inſtitutis, ob eaſdem rationes, quod diximus de Curatis, n. 20.

Pactum, aſſertumq; præceptum non præſtant, vt ſi digniores non eligantur, inualida ſit electio, nec etiam in foro interno, ſed nè ſit licita, nu. 21.

Et ſi ex vi inſtitutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud ſit, poteſt tamen electione, ac traditione ius in re eſſe electo, num. 22.

SVperioris cap. veluti appendicem hanc inſtituo quæſtionem, quę mirum eſt, quãtum claritatis afferet tùm dictis, tùm infrà diſputandis.

1 Ex notioribus itàq. exordium ducens cum *ſuperiori cap. aſſert.* 5. aliàs de ſimplicium, ac ſimilium beneficiorum inſtitutione ſentiendum eſſe diximus, ac de reliquis, inſtituta nimirùm non eſſe in premium, neq. ſecundariò, manifeſtò conficitur de hiſce quæſtionem præſentem non eſſe, qua ea minimè comprehenſa volumus; vel ex eiſdem rationum momentis à contrario factis, atque in citata *ſuperioris cap.* aſſertione ſubindicatis.

2 Prima aſſertio, Inter Chriſtianam Rempub. Eccleſiamque, atq. eos, quorum intereſt eligere perſonas ad beneficia curata, atque ad bonum animarum ſpectantia, ſiuè dignitates, ſiue Epiſcopatus, ſiuè ſimplices Parœciæ fuerint, videtur interceſſiſſe pactum, quod perſeuerat ex ratione inſtitutionis, nè beneficia ad talia muneta deſtinata alijs darentur, quàm dignioribus, aptioribuſque ad ea obeunda, ſubque tali conditione, vt neque aliter licitè vtantur hoc iure, quod per præceptum naturale diuinum coarctatur, vt ad bonum Eccleſiarum, tanquam ad finem primariò intentum huiuſmodi Sacerdotia, bonaque eccleſiaſtica diuidantur: ſecundariò ad bonum eligendorum præſtantiorum, tanquam ad medium aptum, atq. ordinatum ad hunc finem.

3 Et quidem hoc intercedere pactum, ex quo præceptum promanauit, docet *Sotus tùm lib. 3. de iuſt. quæſt 6. concluſ. 2. 3. & 9. tùm lib. 4 q. 6. art. 3. ad 6. argumentum*, è conſenſu DD. Cum Soto igitur in hoc certè conuenimus: diſſentimus tamen in eo, quod ille materiam huius contractus, & præcepti, ſolam ait idoneitatem eſſe miniſtri; quia Populus Chriſtianus, ſiuè Eccleſia, eò tantum animo, ſua tradidit bona, ea quibus beneficia fundata ſunt, vt idoneos haberet miniſtros. Nos autem, vt meliores, ac digniores aſſerimus. Imo *Sotus* ipſe veritatis luce perſtrictus, hoc idem vix negare nonnunquam poteſt, dum in foro conſcientiæ ad meliores eligendos obligat Electores, ſic *lib. 3. q. 6. concluſ. 1. Fit ergò (ait) ex hoc conſequens rationem illam diſtributiuæ iuſtitiæ, quæ in hiſce diſpēſationibus reperitur, ad commutatiuam ordinari quæ eſt inter Pontifices tàm Maximum, quàm reliquos diſpenſatores, ac prouiſores bonorum Eccleſiæ ab vna parte, & Eccleſias ex altera.* Quod pactum cum explicuiſſet, addit, *Nam cenſendum hic arbitror inſtar Principis, qui certa ſtipendia perpetua ſtatuit famulis, ac miniſtris domus ſuæ, præcipiens, vt dignioribus, qui haberi poſſent diſpenſarentur. Et in ſolutione primi argumēti, quod ſibi obiecerat contra ſuam 9 concluſ. ait, Præterquam quod fides diſpenſatoris miniſterium Chriſti expoſtulat, vt cuicumq. Eccleſiæ adſcribas miniſtrum optimum illorum, qui illo ſtipendio haberi poteſt. nam Eccleſia, ſi loqueretur talem eligeret.* Hæc verba ipſa Soti expreſſi, vt vis veritatis, quanta etiam ſit apud Aduerſarios innoteſcat. Prætereà noſtræ fauet aſſertioni *Adrianus in 4. quæſt. penult. de reſtit.* imò illorum omnium facilè dixerim, noſtram eſſe concluſionem, qui in foro conſcientiæ docent teneri Electores ad huiuſmodi beneficia meliorem eligere, ſic *Alexander de Ales 2. par. q. 136. memb. 2. S. Thomas 2. 2. quæſt. 63. art. 2. & in quodlibetis q. 6. & 8. eiuſq. ſectatores Thomiſtæ, Henricus, & Goffred. in ſuis Quodlibetis, iterum D. Thom. ſpeciatim de Præſulis electione 2. 2. q. 185. art. 2. ac de omnibus Vaſq. de beneficijs cap. 2 §. 3. dub* 1. qui neque refugit, ſiuè contractum hunc, ſiuè præceptum *num.* 54. ex quo ſuprà docuimus, teneri Electores ad hæc beneficia digniores eligere, ſin minus mortaliter peccare, atq. ex his, quæ ibi attulimus, facilè noſtra hæc aſſertio confirmari poterit.

4 Tria igitur mihi probanda ſunt: Primum pactum inter Eccleſiam, Populumq; Chriſtianum, & Diſtributores beneficiorum, vt meliores eligantur ad officia, ad quæ huiuſmodi beneficia inſtituta ſunt. Secundum, id eſſe habitũ in eccleſiarum bonum primariò: Tertium ſecũdariò in bonum eligendorum. Et quidem ſecũdum, & tertium, ex ſuperiori patent aſſertione. Etenim cum probauerimus huiuſmodi beneficia inſtituta eſſe in bonum Eccleſiarum primariò, & ſecundariò in bonum Eligẽdorum, ni velimus aſſerere contra eorum naturam, atq. inſtitutionem commiſſa eſſe diſtribuenda, neceſſariò dicendum, vt ſic conceſſa OEconomis, Miniſtris, ac Paſtoribus Eccleſiæ, vt diuidantur Quamobrem ſentimus cum *Vaſquez citato*, ſuppoſita horum beneficiorum inſtitutione, eſſe quidem hæc diuidenda, vt bona, certis ſub legibus quibuſdam perſonis potiùs, quàm reliquis deſtinata; Verùm prætereà dicimus, hæc eadem primariò idcirco his deſtinata, quia ad bonum Eccleſiarum præcipuè ſunt relata. Secundò probatur ex *1. ad Timotheum 5 qui benè præſunt Præſbiteri, duplici honore digni ſunt.* Honor igitur

tur

Digitized by Google

tur, atque emolumentum, beneficiumq. hiſce debitum presbyteris ob bonũ Præſulatus, atq. ob exactum officij munus, dandum eſt. Deinde probatur duobus caſibus, altero a *Soto allatum de iuſt. lib. 3. q. 6. in 2. argum. contra nonam concl.* altero à *Vaſquez de benef. cap. 2. §. 3. dub. 2. n. 58. & 59.*

5 Siquidem è Soto, ſi duo eſſent danda beneficia, quorum alterum eſſet locuples, alterum tenue, illi parum induſtriæ, ac laboris eſſet adiunctum, pauciores q. eſſent ſubditi, quiq; minori indigerent cura, & regimine: huic plures, Parocho doctrina, & prudentia in rebus agendis, & charitate præditi ſummopere indigentes; In hoc (inquam) caſu; pinguius beneficium dandum eſſet minus digno, tenue verò digniori, quia maior eſt, & prior obligatio erga Eccleſiam, quàm obligatio erga eligendos. Atqui ni nobiſcum ſentiat Sotus id minimè cohærenter aſſerere poſſet, ergo, &c. Probatur aſſumpta propoſitio, nam ſi per Sotum Eligens teneretur ex contractu, & præcepto naturali reſultante ex beneficiorum inſtitutione, idoneum tãtum Eccleſiæ dare Miniſtrum: eſto pinguius beneficiũ, cũ quo minus annexus eſt labor, daret digniori; adhuc tribuendo tenue minus digno, idoneo tamen, Eccleſiæ conſuleret, cui dignum tribueret: ergò ni dicat Sotus in inſtitutione beneficiorum extitiſſe contractum inter Electores, & Eccleſias, vt hi Eccleſijs per meliorem ſatisfacerent, conſequenter in allato ab eo caſu minimè dici poſſet minus digno dandum eſſe pinguius minus laborioſum, digniori verò tenuè beneficium tradendum eſſe, maiorem exquirẽs diligentiam, atq. habilitatem. Ad hominem igitur contra Sotum ex hoc ipſo eius exemplo deducimus ex inſtitutione beneficiorũ oriri obligationem, vt digniores Miniſtri Eccleſijs, ac regimini eccleſiaſtico exercendo eligantur, & cõſequenter primariò ad bonum eccleſiarum, ſecundariò ad bonum eligendorum hæc electio fiat, quod etiã negat Sotus. Quæ quidem obli-

6 gatio Electorum meliores eligendi per propriũ poſteà præceptum eccleſiaſticum explicata eſt, vt mox dicemus, deductum, & ex præſcripto *Concilij Baſilienſis*, in quo iuramentum expoſcitur ab Electoribus ad præſtantiores eligendos, atq. ex *Tridentino ſeſſ. 24. cap. 1. & decreto 18 de reformatione.*

7 Alterum exemplum Vaſquij eſt, ſi duo eſſent beneficia, quorum alterum copioſum, ac pingue eſſet, alterum tenue: vtrumq. tamen parem in perſona promouenda requireret habilitatem, atq. induſtriam, duo autem eſſent, qui ad ea beneficia concurrerent, alter altero dignior, nunquid digniori non teneretur Elector beneficiũ pinguius dare? neq. id ex pacto, & primariò fine inſtitutionis beneficiorum, cùm vtrumque æqualem poſtulet diligentiam, & curam, neque aliter fieri poſſit, quin vnus vni, alter alteri beneficio eligatur; non modo igitur beneficium inſtitutum eſt primariò in bonum Eccleſiæ, verum ſecundariò in bonum etiam eligendorum,

8 vt vno ceſſante, ſuffragetur aliud. Quarto SS. PP. qui ad ſuum vſque tempus poſitiuum non agnouerunt ius Electoribus præcipiens electionem melioris, ac dignioris ad huiuſmodi, quæ concluſio amplexa eſt munera, officia, & Prælaturas, & tamen digniorum electionem faciendam eſſe docuerunt, naturam tãtùm beneficiorum perpendentes, vt infrà proprio in loco dicemus; igitur ex ipſa beneficiorum natura propriè manare electionem præſtantiorum aſſerendum eſt.

9 Quinto propiùs accedẽtes ad rationem fundamentalem primæ partis noſtræ aſſertionis. Probatur hoc pactum, ſiuè contractum inter Eccleſiam, & Electores interceſſiſſe, probaturi deindè ipſius materiam fuiſſe, non idoneos modo, ſed preſtantiores habere miniſtros, ac Paſtores. Decimæ, ex quibus præcipuè fundata ſunt beneficia, reliquaq. bona à fidelibus eo data ſunt animo, vt ſibi Sacramenta adminiſtrentur, Dei verbum prædicetur, eccleſiaſticum regimẽ probè, iuſtèq. habeatur, & Chriſtianus populus ad finem ſupernaturalem æternæ beatitudinis dirigatur, ità vt niſi hæc munera obeunda eſſẽt ad animarum ſalutem, & opportuna, & neceſſaria, atq. ad cultum diuinum maximè ordinata, nunquam Chriſtiani decimas, aliaq. bona, & in ſubſtentationem, & in mercedem, & in præmiũ darent, modò ſuprà explicato; igitur cùm ad hunc finem hæc bona tradita ſint, expoſitus cõtractus ad hunc eumdem finem executioni mandandum adminiſtratores obligans aſſerendus eſt.

10 Hinc obiectum patet iuſtitiæ commutatiuæ, vt nos infra dicemus, & probè ſcribit *Sotus de iuſt. lib. 3. q. 6. art 2. concluſ. 2.* inter Pontificem, tàm Maximum, quàm reliquos Præſules diſpẽſatores beneficiorum eccleſiaſticorum ex vna parte, atq. Eccleſias ipſas ex altera.

11 Cõfirmatur à paritate tributorum, inter quæ, atque huiuſmodi beneficia illud *Sotus* agnoſcit diſcrimen, quod detur tributum pro ſecularibus

12 iuſtitiæ adminiſtrationibus; hæc autem pro ſpiritualibus. Confirmatur ſecundo ex his, quæ *ſuperiori cap. n. 16.* de Cathedris, & præbendis diximus.

13 Verùm hæc fuerit nobis tanquam leuis armaturæ prima diſputationis excurſio, nunc cominùs agamus. Experiamur itaq; ſi poſſumus huius materiam pacti in inſtitutione beneficiorum imbibiti probare, electionem eſſe digniorum eligendorum ad hæc beneficia, ex quo manat præceptum naturale diuinum, vt dignior quiſquè, ac preſtantior eligatur prò viribus, ac diligentia præſtanda ab Electoribus, reliquiſq. Prælatis, quorum intereſt. quę quidem ſententiã in primis eſt expreſſa *DD. pro ſuperiori aſſertione laudatorum, imò communis, vt habet Sotus mox allegandus, qui quamuis de iuſt. & iur. lib. 3. q. 6. concluſ. 9.* tantum velit in foro interno eam veram eſſe, non in externo, hoc tamen quoad validitatem electionis intelligendum eſt, vt infrà ſuo loco dicam ob rationes, quas *concluſ. 8. affert Sotus*, non autem quoad rem ipſam, atq; illicitum vſum (vt in initio aſſertionis indicatũ eſt) electionis, nimirum factæ contra inſtitutionem, naturamq. beneficiorum; & quidem iure diuino prohibitum, contra quod, vt probè *idemet Sotus citatus*, ità nullo temporis decurſu

præſcribitur, neq. per aliquam diſſuetudinem,
vel contrariam derogatur conſuetudinem, vt
quò longior fuerit eius abuſus, eò ſit delictum
grauius. Itaq. contendimus huiuſmodi benefi-
cia deſtinata eſſe melioribus, ac præſtantiori-
bus ex inſtitutione per pactum tam dictũ; quod
14 eſto prò viribus conetur *Sotus* probare, vel nõ
præſtat, vt ait *Vaſq. citatus num.* 50, vel vix præ-
ſtat. Nam electores gratis teneri ad electionem,
vt habet Sotus, minimè probat meliores ab il-
lis eligendos eſſe: vt neq. eleemoſynarius, qui
gratis tenetur eleemoſynam facere, obligatur
exquirere pauperiores, ni expreſsè in commiſ-
ſis habeat. Quod autem Electores diſpenſato-
res ſint, probat quidem idoneos ab ipſis eligē-
dos, non tamen meliores, niſi aliquid addatur,
vt à nobis infra præſtabitur. Addo contra *Sotũ*,
huiuſmodi beneficia ex bonis eſſe Eccleſiæ, fũ-
data in ſtipendia Miniſtrorum, vt ille mordicus
deſcendit, non arguere meliores, digniores que
perquirendos; Deinde ſi adeò Sotus abhorret
rationem præmiorum, quàm non ſubire bene-
ficia identidem aſſerit, ita vt *lib. 4. quæſt. 6. ad 6.
argum. concl. 1. & 2. adducta in ſolutionem cit. 6.
argum.* tantum ex iuſtitia commutatiua ad ido-
neum miniſtrũ eligendum ab ipſo dicatur obli-
gatus Elector, qua ratione ex eo, quod non eli-
gatur melior, ſpectata natura horum bonorum
quatenus communia, & præmia danda, ſed de-
negata melioribus, elici poterit, contra eorum
inſtitutionem, præceptumq. naturale fieri?

15 Quod igitur non inuenio præſtitum, proba-
re contendam tùm ex cauſa finali inſtitutionis
beneficiorum, tùm ex officio eorum, qui hiſce
donandi ſunt beneficijs: tùm ex Inſtitutoris, ac
Fundatoris Eccleſiarum ſcopo. Et quidem hi
redditus, & hæc beneficia inſtituta ſunt certè,
vt probauimus primariò ad bonum Eccleſiarũ;
hoc eſt, vt Chriſtianus populus ad æternam du-
catur felicitatem, per Sacramentorum admini-
ſtrationem, per prædicationem Euangelij, per
omnimodam ægritudinum ſpiritualium curam,
etiam cenſuris adhibitis eccleſiaſticis, ceteraſq.
per functiones proprias Magiſtrorum, Paſtorũ,
Ducum, Medicorum, Parochorum, atq. Epiſco-
porum. Cùm hoc igitur præcipuum, imò ſolum
Chriſtianis negotium ſit; cùm ad hunc finem
leges ordinatæ ſint omnes, omnia diuina auxi-
lia, merita Chriſti, ac pretioſiſſimus eiuſdem
ſanguis referatur; quis dubitare poterit, quod
hæc mens, hoc inſtituendi beneficia fuerit Ec-
cleſiæ conſilium, vt præſtantioribus darentur
miniſtris, è deſiderio, & votis viros exornatos
virtutibus, ſibi Prælatos, Paſtores, Duceſq. ani-
marum comparãdi. Hinc alterius generis argu-
mentum cudere poſſumus. Etenim ſi quibus
animarum cura demandata eſt, & Magiſtri di-
cuntur, & Medici, & Duces, & Paſtores, & Epi-
ſcopi, quis adeò attrita fronte audebit pronun-
ciare, populum Chriſtianum non exoptaſſe
per que propoſita, ſiuè ſtipendia, ſiuè præmia
eccleſiaſticis beneficijs contenta, omnibus vo-
tis non poſtulaſſe, ac viribus ſibi vendicaſſe, nõ
modo idoneos, ſed optimos quoſq. qui haberi
poſſent in Magiſtros, Medicos ſpirituales, Du-
ces, Paſtores, Epiſcopos? Quod ſi amentem me-
ritò dixeris quempiam, è triuio non malum ſibi
comparantem Magiſtrum, vel Medicum, cui
propriam committeret vitam, cùm præſtantio-
rem, vel optimum eodem poſſet ſtipendio ac-
cerſere; potiori quidem ratione inſanus haben-
dus eſt, qui propriam animam, vel mediocri, vel
non malo tantum, ſiuè Medico, ſiuè Magiſtro
committeret, cum poſſet optimo. Qua ferè ra-
tiocinandi ratione ad rem noſtram vſus eſt,
S. Ioannes Chryſoſtomus lib. 4. de Sacerdotio, atq.
ex ea conſtat diſcrimen; quod non aſſequutus
16 videtur *Nauarra lib. 2. cap. 2. nu. 157.* Huc etiam
ſpectant, quæ de virtutibus Epiſcopi diximus,
tùm *lib. 1. tum 2. primi noſtri voluminis*, nec non
quod idem *Chryſoſtom. lib. 2. de Sacerdotio* ſcri-
pſit, meritis Prælatum gregem præcellere eo de-
bere, quo pecudi præſtat Paſtor, & quod *Al-
phonſus Aragonius Siciliæ Rex dicere ſolebat
Auctore Panormitano lib. 6. de rebus geſtis Al-
phonſi, Qui alijs præſunt tanto priuatis hominibus
meliores eſſe oportere, quãto honoribus, dignitateq.
illos antecellunt.*

17 Probatur deindè ex officio diſtributoris Prin-
cipis; OEconomus abſolutè conſideratus tene-
tur ex fidelitate in negotijs gerendis Domini
maxima ſpectare eiuſdem commoda, atq. dili-
genter procurare ex tacita promiſſione qua dũ
officium ſuſcepit, cenſetur ſe obſtrinxiſſe, ad
curandam maiorem Heri vtilitatem, quantum
moralem per diligentiam prò viribus poterit,
quæ obligatio rigoroſæ iuſtitiæ ſi non ſit, reduci
tamen ad eam facilè poteſt vti quamplures do-
cent Theologi de obligatione promiſſionis ac-
ceptatæ: nec poſt multos negat *Leſſius lib. 2. de
iuſt. cap. 18. dub. 8. nu. 53. imò cap. 32. dub. 3. nu. 15.
& 16.* id expreſſius habet; igitur hoc idem aſ-
ſerendum eſt in caſu noſtro; cum diſtributores
beneficiorum OEconomos eſſe ſæpè etiam ex
Paulo ad Corinth. hac diſp. dixerim. Addo in di-
ſtribuẽdis huiuſmodi beneficijs arctiori etiam
vinculo diſtributores, Prælatoſq. Eccleſiaſticos
obligari; non modo, quia qui officium inſtituit
hanc habuiſſe videtur mentem, vt quam opti-
mè fieri poterit per moralem diligentiam admi-
niſtretur, quemadmodum mox addam, & hoc
ipſum etiam aliquo cenſetur pacto promittere
OEconomus, vel famulus, cùm officium ſubijt,
vt probè poſt multos *Leſſius cap. 32. dub. nu. 16.*
18 Verùm etiam quod adminiſtrator beneficiorũ
non quomodolibet OEconomus cenſendus eſt,
ſed ea ſub conditione, ac pacto, vt hæc benefi-
cia melioribus, morali diligẽtia perquiſitis, prò
viribus tribuat; idq. colligitur tùm ex iſtitutio-
ne horum beneficiorum; tùm ex ſpeciali ratio-
ne muneris, atq. officij, ob quam inſtituta ſunt,
tùm ex veriſimili intẽtione Inſtitutoris, vt mox
dicam. Quamobrem ſi Dominũ inter, & OEco-
nomum pactum initum eſſet, vt ad tale aggre-
diendum, atq. executioni mandandum opus, nõ
quoſcumq. bonos operarios conduceret, ſed
optimos, non modò contra fidelitatem faceret,
ſi optimos non aſciſceret, ſed etiam contra iu-
ſtitiam; quia Dominus ſe obligauit ad ei confe-
rendam authoritatem, nec non ſtipendium ex
vna parte: ex altera verò Oeconomus ſe adſtrin-
xit ad optimos quoſq. conducendos operarios:

ſic

ſic in caſu noſtro. Et licet concedamus *Leſſio citato* (quod cum mihi nunc res eſt) OEconomum ex ſolo officio ad duo teneri, primum ex iuſtitia ad curandum, ne ſua negligentia Dominus aliquod patiatur damnum; ſecundum ad promouenda Domini commoda, per optimam adminiſtrationem, ad quam non ex iuſtitia, ſed ex fidelitate tantum obligaretur, nihilominus tamen ſi ex fine, ad quem OEconomus aliquis à Domino deſtinatus eſt, colligeretur, ei demandatum munus eſſe, vt ad opus faciendum meliores electurus eſſet operarios, arctiori ſanè teneri dicendus eſſet obligatione, quàm cæteri OEconomi. Ex quo colliges non rectè ratiocinatum eſſe *Petrum Nauarram lib. 2. de reſtitut. cap. 2. nu. 52.* aſſerentem, non per latam culpam peccare huiuſmodi iniquos Electores. Deindè colliges me diſcedere à *Vaſq. de beneſic. cap. 2. §. 3. num. 97. & 98.* explicatam obligationem iuſtitiæ omninò denegante OEconomo. Confirmatur aſſertio, quod nequis negari hæc inſtitutio eſſe dubia, nùm ea, quam expoſuimus, ratione, vel contraria habita ſit: in dubijs autem actum præſumi, vt facienti, minus oneroſum, magiſq. vtile probatum à nobis eſt *tomo 1. lib. 3. diſp. 8. cap. 5. nu. 23. & cap. 6. n. 7.*

29 Demum hinc argumentor, Inſtitutorem, ac Fundatorem Eccleſiarum Chriſtum Dominum ſi ſpectemus, qui quidè Eccleſiam ſuam inſtruxit, tradidit miniſteria, officia præſcripſit, mercedem, & præmia miniſtris ſtatuenda voluit, Prælatoſq. miniſtros præpoſuit, nùm dicendus non expoſtulaſſe ad tantum negotium præſtantiores? Quod ſi melioribus ſanè legibus, ac perfectioribus regendam Eccleſiam ſuam voluit, potiori quidem nomine dignioribus Prælatis, ac Paſtoribus eam rectam adoptauit; & vt ita eſt credere præcepit. Siquidem *Auctore Ariſtotele 3. Politicorum cap. 12.* Hi Cuſtodes, & Miniſtri legum ſunt, & aliquando à viro optimo melius quàm à lege regitur Reſpub. Quæ omnia, tum exemplo eiuſdemmet Chriſti, Petrum eligentis, tùm alijs infra confirmabimus.

30 Secunda aſſertio. Quod aſſeruimus de curatis beneficijs, aſſertum volumus de cæteris in præmium inſtitutis Eligendorum, de quibus *ſuperiori cap. n. 17.* ratiocinati ſumus.

31 Tertia aſſertio. Declaratum pactum, neq. in foro externo, neq. conſcientiæ ius tollit Electoribus, vt etiã ſi minus dignis cõferant beneficia, electio tamen valida ſit. Sentio cum *Vaſq. de beneſic. c. 2. §. 5. dub. 17. nu. 522.* qui quamuis velit *D. Thomam*, cæteroſq. quos laudat, hoc idem ſentire; re vera tamen in foro externo id ſolùm illi docent, vt expreſsè *D. Thomas 2. 2. quæſt. 63. art. 2. ad tertium. & Sotus lib. 3. de iuſt. art. 2. concluſ. 8.* Et quidem in externo foro exploratiſſimum eſt: alioquin, vt probè *S. Thomas*, omnis electio ſubeſſet calumniæ, neq. ad trutinam iudicialem ſingulorum merita facilè reuocari poſſent. Quod autem valida ſit electio digni, omiſſo digniore ex ſe ſpectata in foro conſcientiæ, probatur, tùm quia innumera ex contrario ſequerentur abſurda, vbi enim de iuriſdictione Parochorum, aliarumq. dignitatum ageretur, an tranſlata eſſet, nec nè cum beneficijs, Eccleſiæ quidem non rectè conſultum eſſet, niſi certa tradita eſſet regula ad validitatem iuriſdictionis, harumq. dignitatum, diſtributarum, licet maioris, vel minoris exceſſus omninò remota, & licet digniori hoc beneficium v.g. deberetur ob ius ad rem ex inſtitutione, & pacto iam explicato ei competens; hoc tamen non impedit,

32 quominus dominium in re, & quidem potiùs validè transferatur in alterum, per efficacem electionem, ac traditionem, vt notauit *Vaſq. citatus.* Quid autem ſentiendum ſit de Parœcia, ac præbenda Theologiæ ex vi poſitiui iuris Tridentini, & Bullæ Pij V. dicemus *diſp. 10. cap. 1. nu. 1. & 2.*

CAPVT SEXTVM.

Soluuntur obiectiones, nec non argumenta contraria *cap. 2.* relata.

SVMMA.

Quomodo danda ſint beneficia, vt præmia, non quidem ſolius charitatis, ſed ornamentorum deſideratorum ad optimum regimen Eccleſiaſticum, n. 1.

Nonnulla eſſe beneficia in præmium inſtituta: ſecus alia, n. 2.

Quomodo à malo beneficiorum Diſtributore peccetur, n. 2.

Non ex debito diſtribuendi beneficia, tanquam bona communia, reſtituendi obligatio manat, in iniquum Diſtributorem, ſed ex pacto, & precepto n. 4. remiſſiuè.

Beneficiarij non omnes ſunt Stipendiarij, n. 5.

Iniquus, & infidus Elector, ſeu diſtributor beneficiorum Curatorum, ſeu in præmium deſtinatorum, tùm Eccleſiæ primariò, tùm ſecundariò, Dignioribus nocet, n. 6.

ANtequàm argumenta *cap. 2. relata* ſoluamus, diluenda eſt obiectio ex *Soto tùm ſepè locis citatis, tùm lib. 10. de iuſt. q. 2. art. 3. D. Thomâ Auctore 2. 2. quæſt. 185. art. 3.* Diuina myſteria, atq. adeò beneficia non dantur hominibus; quaſi præmium ſuæ charitatis: ergò beneficia non ſunt diſtribuenda, vt præmia. Verùm non vrget: Sequor igitur *Caietan. & Vaſq.* Sancti Doctoris interpretes, qui quidem *Vaſq. cap. 2. de beneficijs §. 1. dub. 1. num. 60.* meritò *Sotum* redarguit quod Angelici ſenſum minimè aſſequutus fuerit. Sancti autem Doctoris verba ſunt hæc. *Non autem diuina myſteria hominibus committuntur propter eorum remunerationem, quam expectare debeat in futuro. & ideò ille, qui debet aliquem eligere in Epiſcopum, vel de eo prouidere non tenetur aſſumere meliorem ſimpliciter, quod eſt ſecundum charitatem, ſed meliorem quoad regimen Eccle-*

Digitized by Google

Eccleſiæ, qui ſcilicet poſſit Eccleſiam inſtituere, & defendere, & pacificè gubernare. Ad cuius doctrinæ intelligentiam neceſſe habeo indicare, duas hic intercedere rationes bonitatis, eaſque diſtinxiſſe *D. Thomam*, quibus dici quis poteſt melior; alteram in charitate ſitam; alteram in aptitudine inſtituendi, ac pacificè gubernandi Eccleſiam. Illam appellauit S. Doctor ſimpliciter talem, ſecus hanc. Duas præterea diſtinxiſſe rationes præmij, alteram primæ bonitati, ac perfectioni debitam, in æterna vita dandam; alteram in hac; idq. præſtitit, quia in *primò argumento, ſed contra*, de perfectione Præſuli deſiderata ſubobſcure, atq. inconfuſo pertactum erat, vnaq. eſſe dicebatur, nempè ſimpliciter. Quibus in hunc modum expoſitis, vtriq. manifeſtis, & conceſſis, probè *D. Thomas* ait, Electores neceſſariò non obligari ad eligendum Epiſcopum meliorem, perfectione nimirùm conſiſtente in charitate, ſed ſita potiùs in habilitate ad tria iam explicata munera; ea ductus ratione, quod beneficia non conferuntur, tanquam præmia, charitati debita; hoc enim in cælo dandum eſt, ſed potiùs vti præmium modo ſuprà declarato meritorum, ac qualitatum requiſitarum ad regimen Eccleſiaſticum. Hinc, & huiuſmodi non dare Sacerdotia in præmium Auctore D. Thoma, colligi non poteſt: & meliorem eligendum in Epiſcopum, vt ſuprà dictum eſt, atq. infrà dicemus.

2 Reliquum eſt, vt argumentis Auctorum primæ, ac ſecundæ ſententiæ *cap. 2.* relatis faciamus ſatis. Et primò nequaquam negamus, multa eccleſiaſtica beneficia in præmium eſſe inſtituta meritorum, non quidem primariò, ſed ſecundariò in bonum eligendorum, neq. abſolutè, ac ſimpliciter, ſed reſpectiuè, atq; vt medium relatum ad bonum Eccleſiarum primariò intentum. Nonnulla verò ſimplicia eſſe beneficia, quæ ob rationes allatas, tùm *aſſertione prima, tùm vltima cap. 4. nu. 1. ac 18.* rationem tantum habent mercedis.

3 Primum itaq. argumentum *Valquez* iuxtà noſtra principia admittendum eſt. Qua verò ratione contra iuſtitiam diſtributiuam fiat, & *diſput. hac, & 3. cap. 1. n. 13.* dictum eſt.

4 Secundi argumenti maiorem propoſitionem concedimus, negamus tamen, non aliundè quàm ex debito diſtribuendi hæc beneficia, tanquam bona communia, prouenire obligationem Diſtributorum, atq; Electorum digniores eligendi, ac promouendi; Siquidem hæc diuiſio inſtar bonorum communium propriè non fit, ſed ex contractu, & præcepto reſultante ab inſtitutione beneficiorum, vt è ſuperioribus conſtat, magiſq; confirmabitur ex dicendis. Ad confirmationem reſpondeo præceptum manans ex inſtitutione beneficiorum, & quidem diuinum; naturale meliores eligendi, Curam, & locupletiora beneficia, tùm in bonum Eccleſiarum primariò, tùm eligendorum ſecundariò erecta reſpicit, atq. huiuſmodi bona; non propriè veluti communia, verùm tanquam dignioribus deſtinata, præſcribit diſtribuenda, & conſequenter etiam per diſtributiuam iuſtitiam, vt nos locis citatis ſuperiùs ſæpè indicauimus, & infrà ſæpius dicturi ſumus. Cæterum negamus *Vaſq.* ſi ſpectetur bonum Eccleſiæ, in quod primariò refertur hæc inſtitutio, nec teneri Diſpenſatores, ſeù Electores ad illa beneficia dignioribus danda, cum facta tali inſtitutione, & verum ſit ius Dignioribus ad illa, & obligentur Electores ex iuſtitia etiam commutatiua ad ea illis danda, obligentur, inquam, tùm Eccleſiæ, tùm aliquo pacto Dignioribus, ratione à *diſput. 6. ac deinceps* explicanda.

5 Auctoribus autem ſecundæ ſententiæ negandum eſt. Beneficiarios omnes, & tantum eſſe ſtipendiarios, ob rationes allatas *cap. 4. aſſert. 1. & 2. & tota cap. 5.*

6 Deindè dicimus, iniquum, atq. infidum electorem plerumq. contra pactum; & Eccleſiæ nocere primariò, & digniori Candidato prætermiſſo; cui non modò remotum erat ius illi ſimile, quod inſignis Faber habet ad opus mox faciendum, ſed proximum; & ſtrictiùs in efficaci fundatum voluntate Eccleſiæ deſtinanti tale beneficium digniori iuxtà dicta *cap. 4. & 5.* atq. vberiùs differenda *à diſp. 6. ac deinceps.*

DISPV.

DISPVTATIO QVINTA.

De Perſonarum acceptione.

BEneficiorum diſtributioni diſputationem præmittimus acceptionis perſonarum, ex qua vt virus manat peccati diſtributionis iniquæ, ità & eiuſdẽ naturæ clara notitia.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit Perſonarum acceptio.

S V M M A.

Latioris acceptionis perſonarum fines contrahere videntur SS.PP.*ad iniquam beneficiorum eccleſiaſticorum diſtributionem, quam multis nominibus abhorrent, n.1.*

Fundamentũ SS.DD. acriter adeò damnandi perſonarum acceptionem, deſumptum ex loco Iacobi, n.2.

Germana expoſitio ſententiæ ſecundi cap. D. Iacobi *n.3.*

Etymologia acceptionis perſonarum, n.4.

Acceptio perſonarum optima metaphora dicitur acceptio facierum, n.5.

Princeps inſtar ſpeculi nè facies excipiat, n.6.

Areopagitæ Iudices noctu cur iudicabant, n.7.

Cur Thebis Iudicum Imagines conniuentes, & abſq. manibus videbantur, n.8.

Quid acceptio perſonarum ſit, n.9.

Non poteſt acceptio perſonarum eſſe non intercedente aliquo debito rei, circa quam verſatur, nu.10.

*Debitum, atq. Ius perſonarum, quibus fiat iniuria requiſitum ad acceptionem perſonarum ex Au*guſtino *probatur, n.11.*

Perſonarum acceptio peccatum eſt ex ſe graue, nu.12.

Probatur grauitas acceptionis perſonarum Auguſtini authoritate, n.13.

Roboratur teſtimonio Ambroſij, n.14.

Vnde manat tantæ peſtis venenum, n.15.

Regula ad peccatum mortale dignoſcendum à veniali diſtinctum, nu.16.

Perſonarum acceptio propriè contra iuſtitiam eſt partim commutatiuam, partim diſtributiuam, nu.17.

Expenditur locus Matthei.22. Scimus, quia verax es, &c. *n.18.*

Punitio delicti ad commutatiuam ſpectat iuſtitiã, nu.19.

In iudicijs omnium conſenſu acceptio committi poteſt perſonarum, quæ neceſſariò concedi debet contra diſtributiuam, commutatiuamq. eſſe iuſtitiam, n.20.

Quãdo reperitur impropria perſonarum acceptio, contra iuſtitiam eſt purè diſtributiuam, n.21.

1 QVamquam latiſſimos fines perſonarum acceptio habeat, nihilo tamen minus SS. PP. & DD. videntur ità circumſcripſiſſe, vt quaſi leuis in cæteris eſſet noxa, grauem, fœdam, atque omninò exoſam de rebus eccleſiaſticis, vel in perſonis Deo dicatis eam, & agnoſcant, & abhorreant: quæ fuit cauſa, cur acturus de electione ad beneficia, præſertim Epiſcopatus, perſonarum acceptionem ex profeſſo intra bonorum tamen eccleſiaſticorum cancellos, ſuſceperim ipſe declarandam.

2 Fundamentum autem præcipuum è Sacris literis, quo paſſim vtuntur Theologi, *Iacobus Apoſtolus præbet 2. cap. ſuæ epiſtolæ fratres mei nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ.* In huius ſententiæ dilucidatione omnium ferè Theologorum, atq. diuinarum ſcripturarum expoſitorum deſudauit induſtria, quorum omnium omiſſis interpretationibus, germanam, cæteriſq. ſinceriorẽ amplector.

4 Nolite (itaq. ait Apoſtolus) fidem habere gloriæ Chriſti .i. nolite credere, quod Chriſti gloria ſita ſit in acceptione perſonarum, nimirum quòd glorietur, vel glorificetur Chriſtus, cum ad agapes, & cætus veſtros admittitis ſolos diuites, nobiles, glorioſos, ſpretis, vel excluſis pauperibus, & ſqualidis, quaſi gloria Chriſti in hiſce fluxilibus, vti gloria mundi, ſita ſit. Quibus in hunc modum conſtitutis ad rem accedamus.

4 Prima itaq. ſit aſſertio. Perſonarum acceptio à græco deducitur προσωποληψία; hinc locum Iacobi modo laudatum expreſſit textus nomine multitudinis προσωποληψίαις, non quaſi eius ſolum frequentem vſum damnaret, vt ſubindicauit *Benedictus Iuſtinianus in citatum locum*; cùm vt infra ex ſeſe quælibet acceptio perſonarũ mala ſit, ſed vt numero plurali omnes damnaret. Hebraicè *PANIM*, & vt ſyrus vertit *APPE*, hoc eſt in facierum acceptionibus, per optimam ſanè metaphoram, vel qua exprimatur documentum *Aegidij Diaconi in lib. de*
6 *regimine Principis. Nè ſit ſpecularis, ſed opacus Princeps*, nè ſcilicet ſpeculi inſtar faciem excipiat, nomenq. alicuius indigni, vel minus digni ferat, vel qua Iudices inhiberi videntur faciem perſonarum in iudicio ſpectare, ſeù attendere, vt intemerato Areopagitarum more ſententiã ferant, quos *Stephanus Bizantius in Hermotimo Lucianus, Alexander ab Alexandro lib.3.cap.5. lib.4.cap.11.& lib.6.cap.11 apud Cœlium Rodi-*
7 *ginium antiq.erudit.lib.7.cap.19.* referunt. Ideò noctu,

noctu, atq. in tenebris iudicare ſolitos eſſe, ne ad aſtantium, vel Oratorum affectus aſpicientes, animo perturbato, iudicium facerent, quorumq. morem Oratoriæ partem, ad commouẽdos affectus reſpiciens *Ariſtot. 1. Rhet.* summopere commendat.

8 Hinc *Thebis* (*Plutarcus eſt Auctor in lib. de Iſide*) *Iudicum Imagines viſuntur, abſq. manibus & ſummi Iudicum oculi conniuent, eò, quòd iuſtitia, nec muneribus capiatur, nec hominum vultu flectatur.*

9 Secunda ſit aſſertio. *Acceptio perſonarum eſt iniuſtitia præferẽs perſonam perſonæ propter cauſam indebitam.* Colligitur ex *Alexandr. de Ales 2. par. quæſt. 136. art. 1. D. Thoma 2. 2. q. 63. art. 1. Caietano ibid. & art. 3. ac 3.* nec non in *ſumma verbo acceptio perſonarum, Syluestro verb. acceptio perſonarum in princip. Gabriel. in 4. diſt. 15. q. 7. art. 1. Soto lib. 3. de iuſt. quæſt. 6. art. 1. ſub initio, Vaſq. de benef. cap. 2. §. 3. num. 46.* Iniuſtitiam dixi abſolutè, quòd, vt infra, eſt ſanè hoc vitium interdum contra iuſtitiam diſtributiuam, quẽadmodum citati DD. indicant, & nonnunquam etiam aliqua ratione opponitur commutatiuæ. Verſatur deindè hæc iniuſtitia inter perſonas, quarum vnam alteri præferr, non ob debitam cauſam meritorũ, aliorumq; ornamentorum ad rem minimè facientium, quia perſona nimirum, quæ præfertur alteri digniori, ſit amica, propinqua, conſanguinea, ſpecioſa, diues, nobilis, cæteriſq. prædita qualitatibus ad diuiſionem, de qua agitur bonorum, collationemq. dignitarũ non ſpectantibus, reſpiciẽs potiùs ad perſonas, quam ad cauſam debitam. Iniuſtitia itaq. loco generis in definitione appoſita eſt; cætera loco differẽtiæ, ex quibus eſſe iniuſtitiam patet, quoniam acceptio perſonarum iniuriam infert alteri, cui erat ius ad id, quod ei derogatur, idq. nõ alitèr, quàm præferens perſonam perſonæ, ob cauſam, ſeù rationem indebitam, quæ omnia ſuperiori concluſ. declarata conſtant.

10 Ex his optimè deducit *S. Thomas cit. ad tertium*, neceſſariò requiri ad acceptionem perſonarũ, vt res, de qua agitur, aliquo pacto debeatur ex iuſtitia ei, cui denegatur. *Duplex enim* (ait) *eſt datio, vna quidem pertinens ad iuſtitiam, qua ſcilicet aliquis dat alicui, quod ei debetur, & circa tales dationes attenditur, perſonarum acceptio: Altera eſt datio ad libertatem, &c.* Adſtipulantur *Gabriel modo citatus, Caietanus suprà laudatus art. 3. Syluester allegatus, Sotus lib. 3. quæſt. 6. art. 1. ad primum, Vaſquez vbi ſupra n. 47. & 48. & in 1. par. diſp 86. cap. 4. num. 24. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 3°. dub. 1. num. 2.* Et ratio eſt, quia ſi nulli ius eſt, ad quod diſtribuendum, vel dandum, vel accipiendum eſt, nulli fiet iniuria, neq; iniuſtitia, quòd vnus alteri etiam digniori præferatur, vel ob ſolam amicitiam, cognationem, &c. cui enim nihil eſt debitum, nulla fit iniuria, vel iniuſtitia, ni derur, quod minimè ei debetur, & nõ intercedente iure, quod *diſput. 2. cap. 2. num. 15. & 16.* diximus eſſe obiectum, cui proximum, ſeù ratio, ob quam competat aliquid alicui, nulla æqualitas ſpectare poterit ad iuſtitiam, & cõſequenter neq. iniuria, neq. iniuſtitia. Et quidẽ ſi violatio qualiſcumq. iuris ad acceptionem ſufficeret perſonarum, atq; iniuſtitiam, etiam ex violatione gratitudinis, fidelitatis, amicitiæ, veracitatis, &c. reſultaret aliqua obligatio, ad iuſtitiam ſpectans, quod eſt paradoxum, quòd ex infra diſſerendis conſtabit clariùs.

11 Cæterùm ad rem hanc confirmãdam, quam arbitror maximè neceſſariam, tùm ad noſtram quæſtionem, tùm ad perſonarum acceptionem longè à Deo Opt. Max. amandandam *Auguſtinum ſentiamus lib. 2. contra duas epiſtolas Pelag. cap. 7. Quæ acceptio*, inquit, *perſonarum ibi rectè dicitur, vbi ille, qui iudicat, relinquens cauſæ meritum, de qua iudicat, alteri contra alterum ſuffragatur, quia inuenit aliquid in perſona, quod honore, ac miſeratione ſit dignum; ſin autem quiſpiam duos habeat debitores, & alteri vellet dimittere debitum, alterum exigere, cui vult donat, ſed neminem fraudat, nec acceptio perſonarum dicenda eſt, quando iniquitas nulla eſt. Alioquin eis, qui parum intelligunt poteſt acceptio perſonarum videri, vbi vinea Dominus operarijs, qui vna hora illic opus fecerunt, tantùm dedit, quantum illis, qui pertulerunt pondus diei. & æſtus, æquales faciens in mercede, quorum tam magna diſtantia fuerat in labore, &c.* Hæc ipſa verba Auguſtini expreſſi, vt conſtet, quàm firma ſit, quàm amplectimur, doctrina, ex qua noſtra maximopere ſententia de beneficiorum collatione illuſtrabitur.

12 Sit aſſertio tertia. Perſonarum acceptio ex genere ſuo peccatum eſt mortale. Eſt *omnium, quos citaui Auctorum*. Colligitur præterea primò è ſacris literis, in quibus frequenter reprehenditur, *Deut. 1. 17. Quod iuſtum eſt, iudicate, ſiuè Ciuis ſit ille, ſiuè Peregrinus, nulla erit diſtantia perſonarum, ità paruum audietis, vt magnum, neq. accipietis cuiuſq; perſonam, quia Dei iudiciũ eſt* Quam quidem rationem mox ex *Hieronymo* proſequemur *num. 15.* Rurſus *Leuit. 19. 15. Non facies, quod iniquum eſt, nec iniuſtè iudicabis, non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultũ potentis, iuſtè iudica proximo tuo. Prouerbiorum 4. cognoſcere perſonam in iudicio, non eſt bonum. Eccleſiaſtici 42. Ne accipias perſonam, vt delinquas.* Demùm ex *Iacobo nu. 2. relato*. Secundò

13 grauitas huius peccati probatur *auctoritate D. Auguſtini epiſt. 29.* allegatam Iacobi ſententiam exponentis. *Nec ſanè quantum arbitror putandum eſt leue eſſe peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſi illam diſtantiam ſedendi, ac ſtandi ad honores eccleſiaſticos referamus, quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris Eccleſiæ contempto paupere, inſtructiore, atq. ſanctiore?*

14 Alterum adiungo Romanæ Eccleſiæ Doctorem, *Ambroſium ſuper Malach*, qui huius grauitatem culpæ expendens. *Inter omnia* (inquit) *peccata Sacerdotum, illud eſt maximum, quod nõ cauſas, ſed perſonas conſiderant, & deſpecto iuſto paupere, iniuſtos diuites honorant.*

15 Vndè autem huius delicti fœditas, & grauitas tanta oriatur, vt nobis in *Leuit. num. 12. cit.* inſinuatur, doctè aperitur à *Hieronymo ſuper Amos. Quicumq. conſanguinitate, vel amicitia, vel è conuerſo hoſtili odio, vel inimicitijs in iudi-*

cando

Digitized by Google

cando ducitur, peruertit iudicium Chriſti. Non equidem ait, ſuum ipſius iudicium peruertit, ſed Chriſti nimirum quia cùm Iudex, Prælatus Epiſcopus, Pontifex Chriſti vicea gerat, eiuſdemq. nomine, atq. auctoritate ſententiam ferat, vbi iniuſtam Chriſti nomine dicere audet, non priuatam ſuam iuſtitiam, atq; iudicium, ſed ipſius Domini iudicium violat, atq. peruertit, cui occaſionem præbet etiam, vt tanta iniuſtitia impiè tribuatur; à quo tamen toto abeſt cœlo: *ad Roman.2. Non eſt perſonarum acceptio apud Deū. Actor* 10. *Non eſt perſonarum acceptor Deus.*

16 Dixi eſſe mortale, nam recepta firmataq. eſt conſenſu DD. regula, ad mortale à veniali diſtinguẽdum peccatum, vt mortale ſit, quod charitatem grauitèr lædit, & virtuti, Theologicæ, vel Religioni, vel Iuſtitiæ, vel alteri huiuſmodi neceſſariæ opponitur, vt probè *Azor tom.1. lib.4. inſtitut. moral. cap.9. q.8. Sanchez lib.1. operis moralis cap.1. nu.4.* Dixi ea genere ſuo, nam ratione paruitatis materiæ, vt citati DD. aduertunt, poterit eſſe veniale; v.g. ſi in loco accubãdi ad mẽſam minus præferatur dignus, digniori; vti ſi quis obolum diuiti furaretur, non eſſet mortalis culpæ reus. Hinc Abulenſ. m reijcio contrarium indicantem *cap.22. Matth. q.*113.

17 Aſſertio quarta. Perſonarum acceptio propria eſt contra iuſtitiam inadæquatè diſtributiuam, atq. inadęquatè commutatiuam. Quamquidem aſſertionem nemo ſanè dicet contra communẽ eſſe ſententiã, qui noſtrum mox aſſerendũ rationis momentũ æqua perpẽderit lance; vt enim ex conſenſu DD. cõſtat, quem *coroll. deducto ex concluſ.1. nu.*12. ſectati ſumus, ad acceptionem perſonarum neceſſariò requiritur, vt res, quæ alteri, ſiuè indigno, ſiuè indigniori datur, aliquo debeatur iure illi, qui prętermittitur; hinc conſequenter fit, vt cùm hæc arithmetica æqualitas, ex altero horũ iure debita, coniungatur proportioni geometricæ, ſicut vtraq. obiectum partim cõmutatiuæ, partim diſtributiuæ, cõſtituit, ità ad vnum, & eumdem habitum ſpectat, & quãdo aliquod iniquum reperitur obiectum, tùm contra ęqualitatem arithmeticã, tùm geometricam ad iniuſtitiam faciat, quæ opponatur inadæquatè ſingulis, atq; adęquatè, vtriq. commutatiuæ ſcilicet, & diſtributiuæ iuſtitiæ. Acceptio igitur perſonarum, quæ ſine debito, & iure exiſtẽre in alio, cui fit iniuria eſſe non põt, quod quidem ius proprium, vel ſit ad rem, vel in re, cum reſpiciat, vt vnitum cum proportione geometrica, ſequitur opponi vtriq. iuſtitię, quæ omnia probauimus *diſp.2. cap.1. & 2. tùm ſuperiori cap.3. n.4.* Et quamuis vbi tertium aſſignauerimus ius, quod ad rem reuocari poſſet, idq. *diſp.3. cap.3. n.*13. etiam indicauimus, hoc tamen ius ibidem diximus eſſe virtuale, atque improprium, quod à mera reſpicitur diſtributiua; quippe quæ frequentiùs pura non inuenitur quæ doctrina expreſsè habetur à *Vaſqu. 1. par. diſp. 86. cap.4. num.22. & 23.* & quatenus maiorem inuoluere videtur difficultatem ob oppoſitionem, quam cum commutatiua iuſtitia tribuat acceptioni perſonarum, probatur ſecundò è ſacris literis. Nam de acceptione perſonarum, vt oppoſita commutatiuæ iuſtitiæ, videntur loquuti Phariſęi *Matth.22.* ad Ieſum Dominum, dicentes: *Scimus, quia verax es, & non eſt tibi cura de aliquo; non enim reſpicis perſonam hominum.* Petebant enim, vt iudicaret, vtrum cenſus dandus erat Cęſari, nec ne; cuius ſolutio ad cõmutatiuam abſq. dubio ſpectat. Præterea Paulus ad Coloſſenſes ait; *Qui iniuriam facies, recipiet id, quod iniquè egit, non eſt acceptor perſonarum Deus.* Compertum eſt enim punitionem delicti ad commutatiuam ſpectare iuſtitiam ex *Ariſtotele 5. eth. cap.4 & 5. & D.Th. 2.2. q.108. art.2. Caietano ibid. Soto lib 3. de iuſt. q 5. art. vlt. ad primum, & lib.3. de nat. & gratia cap.7.* Quod dictum volo abſtrahens à quæſtionis deciſione, nùm in Deo iuſtitia propriè vindicatiua ſit, & nùm hæc pars ſit ſubiectiua, vel poteſtatiua iuſtitiæ, de qua præter citatos Auctores eruditè *Vaſq. 1. par. diſp.85. cap.4. nu.26. & 27. Suarez in opuſc. de iuſt. Dei ſect.5.* De acceptione verò perſonarum contra diſtributiuam, & conueniũt Auctores, & patet ex locis ſcripturæ citatis. Cõfirmatur primò, quia ſi cuiuſcumq. iuris læſionem dicamus ſufficere ad perſonarũ acceptionem vix potiſſima ratio, cur à Deo illam arceãt DD. vt mox dicemus, ſubſiſtere poterit. Tertiò probatur. Nulli vnquam mortalium dubium fuit, hoc peccati vitium intercedere poſſe in diſtributione bonorum communium, vel inter partes facienda Reip. ideſt inter Ciues, vel earum rerum, quę ex antecedenti voluntate perſonę, facultatem habentis, danda ſunt nonnullis, vti pauperibus, doctis viris, vel militibus ob fortiter facta in bello, alijſq. exemplis explicatis, quę complexi ſumus *diſp.3. cap.1. & 2.* Atqui ea omnia ſpectant ad iuſtitiam partim diſtributiuam, partim commutatiuam, vt ibi demonſtratum eſt; ergò acceptio perſonarũ in illis omnibus caſibus eſt contra dictam iuſtitiam.

20 Confirmatur ſecundo; nam in iudicijs eſto plerumq. contra commutatiuam fiat iuſtitiam, ſiuè propriè, ſiuè impropriè ad hanc ſpectet punitiua, quando nimirum abſoluiè damnatur Innocens, aut Nocens abſoluitur, quia tamen Iudices, ac Magiſtratus publico funguntur officio, quo tenentur omnibus Ciuibus ius ęquè dicere, ob cõmune bonum, omnibus Ciuibus debitum, ſi quis perſonarum intuitu, vel ius dicat, vel dicere renuat, vel ſi innocẽtem damnet, potentioris, amici, aut conſanguinei amore, vel his addicat fundũ, agrumq. qui alijs debebatur, verè perſonas accipere dicetur, nec modò contra commutatiuam, ſed etiam contra diſtributiuam faciet iuſtitiam, ſic *D.Thomas 2.2. q.63. art.4. in corpore*, vbi iniquitatem iudiciorũ nonnunquã apertè acceptionis perſonarũ ſubire fœditatem, malitiamq. docet, & nè anſam relinquat dubij *S.Doctor ad primum*, eſto quoad formã ſpectare ſcribat acceptionem perſonarum ad iuſtitiam diſtributiuam, nihilominus tamen quoad materiam, & rem iudicatã, verſari tàm circa obiectũ iuſtitiæ cõmutatiuæ, quàm diſtributiuæ aſſerit, quod iudicium eſſe poteſt tàm de cõmutatione, quàm de diſtributione facienda, ſubſcribit expreſsè *Vaſq paulò ante citat. n.23.* Quamobrem Iudex perſonam accipere dicetur, & quia, quam ſeruare debebat inter aliquos; prætermittit

æqualitatem: & quia perſonæ conſulens alicuius, quem ob rationem ad iudicium rectũ indebitam diligit, mouetur ad ei aliquod pluſquam par eſt, dandum, vel ab eo auferendum, idq. vnica actione, ſeù iniquo voluntatis actu, vtiq. elicito ab habitu vitioſo, vel eũ producẽte, ſi fuerit primus, qui immediatè oppoſitus eſt actui, vel habitui iuſtitię, neq. purè commutatiuę, neq. purè diſtributiuæ, ſed vtriuſq. rationem habenti. Hinc *D. Thomas 2.2.q.63.art.1. ad finem corporis*, cum diſſeruerit de perſonarum acceptione concludit; *Sic ergò pariter, quod perſonarum acceptio opponitur iuſtitiæ diſtributiuæ in hoc, quod præter proportionem agitur*, quaſi voluerit, indicare, quando in actu acceptionis malitia reperiretur, etiam arithmeticæ oppoſita æqualitati& eam opponi commutatiuæ.

21 Quod ſi aliquando abſq. iure in perſonis exiſtente, quibus eſt diuidenda res, & abſq; debito in diſtribuendo negotium ageretur, impropria admodum ex quadam ſimilitudine, atq. analogia potiùs dicenda eſſet reperiri acceptio perſonarum contra iuſtitiam purè diſtributiuam, vt ex *ſeq. cap. à n.9.* magis conſtabit.

CAPVT SECVNDVM.

Deducuntur ex dictis nonnulla ad Praxim.

SVMMA.

Circa quæ acceptio perſonarum verſatur, n.1.
Grauius eſſe peccatum acceptionis perſonarum circa ſpiritualia, quàm circa temporalia, n.2.
Benedicti Iuſtiniani commendatur auctoritas, n.3.
Ad perſonarum ſpectat acceptionem in vnũ multa congerere beneficia, laborantibus alijs inopia, n.4.
Turpis perſonarum acceptio eſt, Eccleſiæ opes ratione cognationis, aut affinitatis, aut ſimilis in vnum, vel paucos deriuare, n.5.
Perpulchra comparatio diſtributionis beneficiorũ cum partitione cibi ad omnia membra, n.6.
Acceptio perſonarum aſſeritur in diſtribuendis honoribus, atq. oneribus, & in vectigalibus imponendis, n.7.
Aliquod animi donum ad vnam facit electionem, quod minimè ſuffragatur alteri, n.8.
Conſanguinitas meritò allicit ad hæredẽ inſtituendum, minimè verò deberet ad Prælaturã, ibid.
Doctrina cum morum probitate conditio apta eſt ad Cathedram, ibid.
In Deo cur nulla ſit acceptio perſonarum, n.9.
Exponitur locus Matth.25. *diſtributiones talentorum ſecundum propriam virtutem, n.10.*
In Parabolis non omnia minutatim ſpiritualibus applicanda, n.11.
Etiam ſi Deus per impoſſibile perſonam reſpiceret in ijs, quæ gratia ſua tribuit, non eſſet tamen iniuſtus, n.12.
Nomine perſonarum acceptionis, Paul. ad Rom. *cap.1. non proprium acceptionis vitium intellexit, ſed oppoſitum liberali indifferentiæ erga omnes, n.13.*
Quam impropriam perſonarum acceptionem etiã à Deo D. Petrus Act. 10. *longè amandauit, n.14.*
Nonnulli ſunt DD. docentes bona opera moralia merè naturalia, effectus non eſſe prædeſtinationis, n.15.
Alij è contra eſſe aiunt effectus aliquo pacto, n.16.
Si ius remotum, atq. improprium ad veram perſonarum acceptionem ſatis eſſet, nullius eſſet ferè momenti ratio communis, qua eam à Deo remouemus, n.17.

1 Ex his deduco ſcelus acceptionis perſonarum ex ſuo genere lethale in Iudicijs, in Sacerdotijs, ac dignitatibus eccleſiaſticis, in politicis Magiſtratibus, in Cathedris, in laboribus, atque oneribus diſtribuendis, in exhibendis honoribus, atque in alijs hiſce ſimilibus verſari, de quibus *Auctores agentes de iuſt. & iure*, ex inſtituto diſputant, Nos tantum ſpiritualia ſecernentes, expendemus, in quibus intercedere poſſit, perſonarum acceptio.

2 Deduco ſecundò cum *D. Thoma q.6. art.2. in corpore* grauius eſſe peccatum acceptionis perſonarum in ſpiritualium diſtributione, quàm in temporalium, quòd ſpiritualia tẽporalibus præſtantiora ſunt.

3 Deduco tertiò cum *Vaſquez cap.4.§.2.dub.8. n.106.* & cum *Benedicto Iuſtiniano in epiſt. Iacob. cap.2.nn.14.15.& 16.* cuius ipſiſſima verba huc transferam, & quia diuitijs diteſcere alienis nõ vereor, quando in Auctorem cum laudis, & gloriæ tenore fideliter eas refero, & quia cũ apud Pontificem Max. concionatoris munere, dum hæc Typis Romæ mandauit ille fungeretur, in hiſce maximi faciendum eius arbitror auctoritatem: & quia quid eius præclaræ doctrinæ addi poſſit haud ſanè video.

4 Itaq. in eodem genere deduco acceptionis perſonarum *reponendam eſſe multitudinem Sacerdotum, beneficiorumq. quæ vni tantum cæteris neglectis tribuuntur, quæ præſertim ſtatum, & conditionem perſonæ, ac dignitatis longè ſuperant; quorſum enim in vnum quempiam vltra decem Sacerdotiã congerantur, ſi vno, vel altero, aut ad ſummum tertio, & honeſtè viuere, & dignitatem abſq. dedecore tueri poteſt?*

5 *Quid verò neceſſe eſt cognationis, aut affinitatis reſpectu omnes Eccleſiæ opes in vnum, cùm in eodem ordine, plerìq. extrema penè inopia, ac neceſſitate laborentē neq. verò id ſolum ſacris canonibus, præſertim vetuſtioribus repugnat, ſed meo quidem iudicio nihil eſt, quod magis diſtributiuæ iuſtitię aduerſetur; ſequitur enim illa, vt Ariſtoteles docet, geometricam proportionẽ, quæ quatuor terminis conſtat, vt videlicet habita perſonarũ ratione tantũ cuiq. tribuas, quantum cuiuſq. merita poſtulant, eademq. ſit præmij ad præmium cõparatio, quæ eſt inter meritũ, et meritũ. At quale monſtrũ eſt in eadẽ Repub. eodẽq. Senatu paria eſſe Senatorũ merita, & præmia infinito propè interuallo diſtantia. Quid? Quod plerũq. nullius propè meriti adoleſcens, nec eximiæ quidẽ indolis, aut expectationis plurimis, ijſdemque locupletiſſimis*

Sacer-

Digitized by Google

Sacerdotijs augetur, quorum ſumptibus, qui non ad impuras voluptates, ad venationes certè, ad ludos, ad ſpectacula, ad inanem demq; pompam, & faſtum abutatur, cùm viri alioqui doctrina, morum integritate, cæteriſque bonis præſtantes, vix tenuiſſimo cenſu poſſint vitam cum dignitate tueri? Hic ego nō humani iuris relaxationem admitto, quippè hoc immane perſonarum acceptionis vitium contra ius naturæ, & diſtributiuam iuſtitiam pugnat, eoq; nihil eſt in Repub. deteſtabiliùs, atq. hoc magnoperè reprehendo, ac damno.

6 *Quid enim quæſo de hominis cuiuſpiam vita ſentiendum ſit, ſi ventriculus, cuius proprium eſt cibum concoquere, & ad cuncta corporis membra iuſta quadam proportione alimentum impertiri, omnia cæteris neglectis in vnum membrum congerat? neceſſe profectò eſt, ſoluto membrorum, ac partium temperamento, breuiſſimo temporis ſpatio ruere ad interitum. Idem multo magis de Eccleſiaſtica adminiſtratione ſentiendum ſit, ſi perſonarum aſpectus, humana denique iura conuellat, & quæ multis impertienda eſſent, vnius tātum, vel arrogantiæ, vel cupiditati, ac luxui ſeruiant:*

7 *Quod minori quidem fortaſſe damno, ſed perſimili tamen ſcelere, in ciuili Reſpub. accidit, ſi in tradendis honoribus, ac magiſtratibus, acceptioni perſonarum pateat locus, neq. optimis, ac præſtantiſſimis ciuibus concedantur. Neq. aliter de oneribus, ac vectigalibus diſtribuendis ſentiendū exiſtimo: certa enim proportione imponenda ſunt, habita ratione pauperum, & indigentium, ne plus ſubeant oneris, quam diuites.*

8 Deduco quartò cum *D. Thoma 2.2.q.63. art.1 ad finem*, nonnunquam vnam perſonæ, qualitatem conducere ad aliquam electionem, vel diſtributionem faciendam, quæ ſanè ad alteram non prodeſt, ità (vt exemplo vtar S. Doctoris) conſanguinitas, vel affinitas facit quidem aliquem dignum, vt hæres patrimonij inſtituatur, non autem, vt ei Prælatura Eccleſiaſtica conferatur. Portò, qui virum egregiè doctum, non tamen vſq. adeò compoſitum moribus (vt cum *Soto loquar lib.3.q.7. art.1. in ſuo corollario*) Sancto viro, ignaro tamen, in optione ad Cathedrā anteferret, non eſſet habendus perſonarum acceptor, veluti ſi eumdem præferret in alia electione, vbi vir exigeretur ſanctitate vitæ perſpicuus.

9 Demùm deduco in Deum Opt. Maximum, neq; vmbram perſonarum acceptionis cadere, tùm ex *locis Pauli in confirmationem vltimæ concluſionis ſuperioris cap. num. 17. 18. 19. adductis*, tùm ex his, quæ mox ſubijciam; & ratio eſt, quòd cùm ille nihil cuiquam debeat, antequam diuinam ſuam largiatur gratiam, neque ipſius ſpiritualia bona, ſiuè gratiæ ſanctificantis, ſiuè fidei, ſiuè quomodolibet ad beatitatem ſpectātia nullo iure mortalibus ex ſe ſpectatis debeātur, nulla perſonarum acceptiō poterit in Deo eſſe, horum bonorum diſtributore; quam debitum ſupponere neceſſariò docuimus *ſuperiori cap. num. 10.* Deindè licet æqualiter bona ſua Deus diſtribuat, cum nullam tamen perſonæ dignitatem ſpectet, quæ in ipſa exiſtat, aut à natura, vel moralibus actionibus oriatur minus dignum in hoc genere non præfert digniori, qui nemo ex ſe ſupernaturalibus bonis vllo pacto

10 dignus cenſeri poteſt. Scio *Matth. 25.* dici Deū diſtribuiſſe vnicuiq; talenta ſua, ſecundum propriam virtutem; Verum vel nomine virtutis intelligenda eſt (*D. Hieronymo interprete in hunc locum, nec non D. Thoma 2.2.q.24. art.3. ad primum*) propria vniuſcuiuſq. diſpoſitio ex antecedente auxilio Dei proueniens, qua potiſſimū talentum gratiæ ſanctificantis augeant, ac multiplicent fideles, vt probè *Maldonatus allegatū explicans locum.* Vel dicendum in parabolis nō omnia minutatim ſpiritualibus accomodanda, ſed earum ſpectandum eſſe finem, qui quidem præſentis parabolæ fuit, vt doceremur, Dominū ſumpturum eſſe rationem talenti, tùm creationis, tùm gratiæ, tùm potiſſimum ipſiuſmet Chriſti, locupletiſſimi theſauri, nobis liberalitèr collocati, inſtar heri à famulis parem rationem expetentis. De modo autem diuidendi talenta nihil curauiſſe, ſic *Vaſquez 1. par. diſp. 91. cap. 17. num. 140.* cum nemini præſertim mortalium ad ſupernaturalem ſtatum eleuato negauerit Deus auxilia ſufficientia, ex vnia ſua prouidentia præparata, quippèqui *vult omnes homines ſaluos fieri 1. ad Thimoteum 2.* Addo ex Maldonato in *Matth. 14. verſ. 26.* multa in parabolis non ad ſignificandum, ſed ad implendam narrationem adhiberi, non ipſius, quaſi partes, ſed quaſi emblemata; non quia neceſſaria, ſed quia ſunt in vſu. Quamobrem numerum talentorum nihil ad ſenſum huius parabolæ facere reor. Vel aſſerendum eſt Chriſtum de donis, vel officijs, talentiſq. naturalibus loquutum, à Deo nimirum datis, ſecundum cuiuslibet naturam, ac diſpoſitionem naturalem: ſic Moyſen ſui populi Ducē conſtituit, ſpiritumq. gubernandi conceſſit, qui natura mitis erat, ac prudens eodem *Maldonato Auctore.*

12 Deindè dicimus, etiam ſi Deus perſonam per impoſſibile, reſpiceret in ijs, quę gratia ſua tribuit ex liberalitate, vel ex eadem condonaret, cùm ad oppoſitum nulla teneatur lege, neq. mortalibus aliquod ſit ius ad diuina huiuſmodi dona, iniuſtus non eſſet. Nam quod quis ex liberalitate, vel condonat, vel largitur, non peccat etiam ſi perſonam reſpiciat; Cæterum cum vel vmbra quidem huius vitij longè à iuſtiſſimo Deo abſit; Idcircò *Paulus ad Romanos cap. 1. Non enim eſt acceptio* (ait) *perſonarū apud Deum.*

13 His autem non acceptionem perſonarum Paulus vſurpat propriè pro vitio; quod ſuprà explicauimus, atq. à Deo Opt. Max. longè amādauimus, ſed quatenus oppoſitum liberali indifferentię Dei ergà omnes homines: quaſi diceret, Deus non modò proprius acceptor perſonarum non eſt, imò eſſe non poteſt, vt lippis, ac tōſoribus eſt notum, ſed nec etiam reſpicit perſonam, curans an Iudęus ſit, an Gręcus, an diues, an pauper, ſed indifferenter ſua dona, gratiaſq; diſtribuit ſuas omnibus, quibus non tenetur.

14 Sic pari etiam pacto in *Act. Apoſt. cap. 10. verſic. 34. per ea in veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus.* D. Petrus ſolum videtur vſus argumento à fortiori de acceptione perſonarum propria ſuprà à nobis declarata, contra

iuſtitiam cùm erga homines hac iuſtitia Deus propriè, & rigore non ligetur; quibus vel ſecluſa promiſſione ex liberalitate diuina facta, vel ex ſe ius nullum ad bona ſpiritualia eſt; quaſi diceret Princeps Apoſtolorum. Non eſt Deus acceptor perſonarum, prout acceptio iniuſtitiā redolet, ſed nèdum acceptione perſonarum per ſimilitudinem cum ea: Quam ob rem abſq. vlla iniuſtitia Iudæos eligere ad Chriſtianā Religionem, atq. ab ea Gentes excludere poſſet. Loquitur igitur textus, eamq. exceptionem perſonarum à Deo etiam meritò excludit, quæ per quādam analogiam talis dicitur, & circa res gratuitas verſatur; quæ ex mera dominantis poteſtate pendet, vt ſi quis velit eleemoſynam certis elargiri pauperibus, & non alijs. Non ſic inquam Deus, ſed (vt proſequitur *D. Petrus loco laudato*) *in omni gente qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.* Probè itaq; *Vaſq. 1. par. diſp. 86. cap. 4.* ait. Cùm ſacræ literæ noſtrū Deum acceptorem perſonarum non eſſe teſtātur, non modo ei negant vitium oppoſitum iuſtitiæ, verum etiam illius ſimilitudinem; quod nullo modo etiam, ſi licitè poſſit id facere, tanquam Dominus perſonam intuitus, ſed ſecundum merita ſolum tribuit, iuxtà ipſius promiſſionem.

15 Verùm enim verò licet, quamplures ſciuerim eſſe DD. negantes quidem bona opera moralia ex puro libero arbitrio procedentia prædeſtinationis effectum eſſe, ſed ea concedentes quatenus facta ex gratia, vt ex *Auguſtino, alijſq. docet Vaſq. 1. par. diſp. 93. cap. 4. num. 25.* neque huiuſmodi opera purè naturalia, & abſq. gratia per Chriſtum facta, eſſe diſpoſitionem, neque etiam remotam, ſeù per accidens, & remouentem prohibens, vel impedimenta, vt idemmet *Vaſq. ex Antiquioribus tùm tota diſp. 91. tùm 94 n. 34 proſequitur;* quòd contraria ſentētia videatur fauere, Maſſilienſibus, qui etiā neq. obligationem aliquam adſtruebant eſſe Deo; aut neceſſitatem, vt gratiam ſuam ex aliquo initio noſtro tribueret, imò aliquando abſq. eo donari nonnulli aſſerebant, vt idemmet *Vaſq. diſp. 89 & 91.* nec non 92, oſtendit.

16 Nihilo tamen minus alios eſſe non ignoro eiuſdem notæ DD. docentes, bonos actus morales, & ſi puri ordinis naturalis, in ſe nonnunquā eſſe effectus prædeſtinationis; quia licet quando non ſunt facti ex gratia Chriſti ad prædeſtinationem, & gloriam non conducant per modū meriti, aut impetrationis, vel diſpoſitionis; poſſunt tamen prodeſſe malum impediendo, ac remouendo impedimentum ipſius gratiæ; ſic ex multis, *Suarius in Summa lib. 3. de prædeſtinatione cap. 7. num. 12. & lib. 7. de neceſſitate gratiæ, cap. 10. num. 23. Imo idemmet Vaſquez conſtantiſſimus gratiæ Chriſti aſſertor*, non eſſe errorem Semipelagianorum aſſerit *diſput. 93. cap. 4. n. 33. & 34.* concedere diſpoſitionem naturalem ex nobis, aut ex bona indole naturali, non quidem ad gratiam obtinendam, ſed vt gratia ex miſericordia collata faciliùs in nobis operetur; ſic enim neque initium, neq. occaſio etiam remota, aut per accidens gratiæ conceditur. Hinc *Benedictus Iuſtinianus in epiſt. ſæpè citatam Iacobi cap. 2. num. 8. vult Petrum Act. 10. num. 35. per verba, quæ modo nom. 14.* expendimus, indicare etiam in iis, quæ gratuitò, ac liberalitèr conceduntur à Deo, nonnullam intercedere potuiſſe ex ſe, ni aliundè repugnaret, acceptionem perſonarum, ſi v.g. voluiſſet ſuæ beneficentiæ radijs ſolos Iudæos illuſtrare, neglectis, ſeù excluſis Gentilibus, qui iuſtitiam, vitæq; probitatem per ſua bona opera moralia, vtcumq; colerent, quibus bonis operibus naturalibus, non viderentur poſitiuè indigni, ſed vt minimùm remotè; etſi ità loquendum ſit, indirectè minorem quamdam cum eis haberent improportionem, quam nonnulli improbi Iudæi.

17 Ex quibus ſic expoſitis, neq; penitùs expenſis, aut mea quidem ſententia probatis, cùm opus ad rem non ſit, quod *ſuperiori cap. num. 10. & 11.* indicaui, deducere liceat, ſi ad veram nimirum, propriamque acceptionem perſonarum ius ſufficeret remotum in illis, quibus diuidenda eſſent bona communia, & debitum proportionatum illi iuri, obiectum verum eſſet iuſtitiæ diſtributiuæ, non modo iuxtà ſententiam hanc ſecundo loco laudatam, ad homines in hiſce gratuitis, & liberalitèr conceſſis illam iuſtitiam concedendam eſſe Deo, verùm rationem, qua ab illo excludimus acceptionem propriam perſonarum, ferè nullius eſſe momenti aſſerendum eſſet, cū tamen vtrumq; contra cōmmunem eſſe Doctorum ſententiam, verò certiùs ſit.

DISPVTATIO SEXTA.

De peccato in promouendis ad beneficia Eccleſiaſtica indignis.

POſtquam acceptionis perſonarum expendimus naturam, reliquum eſt, vt ad Ecleſiaſticas dignitates, ac beneficia, quod propriè noſtri eſt inſtituti Diſputationem contrahamus. Grauitatem itaq; noxæ hæc diſputatio habet exquirendam, quæ ſubitur per electionem perſonæ indignę ad Epiſcopatum, cæteraq. beneficia taq. non inquirimus de malitia, quaſi materialis huius peccati, de qua controuerſia non eſt apud DD, cùm omnibus explorata ſit materia horum beneficiorum, atq. officiorum ad cultum diuinum, religionemq. ſpectare, in quam referuntur illa officia, & contrà quam certum eſt electionem indigni tendere, ſed de ſpeciali præter hanc, de qua indagamus vtrum, & quam iniuſtitiam imbibat, acturi deinceps de electione digni, omiſſo digniore, de validitate eiuſdem, atq; obligatione reſtituendi, ſi fuerit iniqua.

CAPVT PRIMVM.

Proluſio Diſputationis.

SVMMA.

Aptitudo ad beneficia deſumenda eſt ex ordine ad officia, ob quæ dantur, n. 1.

Indignus ad beneficium eſt ineptus ad officium, ob quod datur, n. 2.

Homo nequam ad eccleſiaſticum beneficium eligendus non eſt, n. 3.

Exponitur verſ. 6. Pſal. 1. ibid.

Ad beneficium eccleſiaſticum dignior non eſt, qui tantummodo ſanctior, n. 4.

Quando exiſtens in peccato ineptus habendus eſt ad beneficium, n. 5.

Non quicumque exiſtens in peccato iudicandus ineptus ad beneficium, n. 6.

Inter dona, quibus exornatus eſſe debet Prælatus, morum probitas. & virtus ſunt præcipua. tametſi ſola non ſufficiant, n. 7.

Qui finis immediatus, quiuè mediatus eccleſiaſtici regiminis, ibid.

Numerantur bona requiſita ad beneficia eccleſiaſtica præſertim Epiſcopatus, n. 8.

AD veritatis dilucidationem nonnulla nobis pręmittenda ſunt. Et primò bonitatem, atq. idoneitatem ad Eccleſiaſtica beneficia, tanquam ex fine deſumendas quidem eſſe ex officio, ac munere, quo fungetur, qui tali beneficio donãdus eſt; nam ratio medij ex fine proculdubio ſumitur, atq. huc diriguntur *Apoſtoli verba ad Corinth. 12. à D. Thoma ad rem noſtram 2. 2. quæſt 63 art. 2. in corpore laudata*; *Vnicuiq. datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem*: hoc eſt ad profectũ Chriſtianæ Reip. quod ex *diſp. 4. cap. 3. num. 3.* vbi de beneficiorum inſtitutione diſputauimus, liquidò conſtat. Itaq. vt probè *D. Thomas modò citatus*, poſſunt qualitates, conditioneſq. virorum eligendorum conſiderari ſecundum ſe, atq. in ordine ad commune Reipublicę bonum, officiumque, ad quod referuntur, nec primò. verum ſecundò penſandas eſſe modo: non ſecus dixerim, ac *Ariſtoteles 5. eth. cap. 3.* alitèr virum bonum, aliter bonum ciuem ſpectandum eſſe docuit.

2 Hinc ſecundò notandum eſt, indignum, ineptumq. ad eccleſiaſtica beneficia contrario penè ſenſu exiſtimãdum eſſe per ordinem ad munus, atq. officium, quod obiturus eſt; & huiuſmodi ſanè cenſeretur, quis ratione infamiæ, prauæ vitæ, inſufficientis ætatis, ignorantiæ, ſimiliſq. notæ. Ratio autem huius notandi eſt, quod contrariorū eadem ſit diſciplina ex *Philoſopho lib. 1. Topicorum cap. 8.*

3 Scio hominem nequam, animiq. morbis pręſertim laborantem, quibus vacare Præſulem *1. tomo lib. 2. & 3.* diximus, declinandum omninò ab electoribus eſſe, licet ad cætera; videretur aptus iuxtà *Pſalmum primum, verſ. 6.* qui (mea quidem ſententia) hunc poteſt habere ſenſum. *Neque reſurgent peccatores in Concilio iuſtorum*: non modo in alia vita, atq. in die Iudicij, quando non reſurgent, vel ad gloriam, vel cæteros iudicaturi, vt iuſti, verùm ad pœnas æternas, ſed in hac etiam iuxtà *Ezechielem 13. In Concilio Populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſrael non ſcribentur, & Prouerb. 24. Excelſa ſtulto ſapientia in porta non aperit os ſuum.* Per ſtultum enim, peccatorem intelligit Hugo, & per portam, Iudicum ſubſellia notantur. Eſſet enim Lupo comendare Domini ouiculas, & in hoc ſenſu DD. ſubſcribo, docentibus peccatũ eſſe mortale, vitioſum ad regimen Eccleſiæ eligere: ſic *S. Thomas quodlib. 8. art. 6. Ledeſm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub 9. Arag. 2. 2. q. 62. fol. 203. art. 2. & q. 63 art. 2. par. 1. & clariùs Sotus lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 2. concluſ. 6. & lib. 10. de iuſt. quæſt. 1. ad 3.*

4 Verum ſicut dignior, aptiorq. ad eccleſiaſticũ non aſcitur beneficium, qui cęteris ſanctior eſt, vt probè *D. Thom. q. 63. art. 2. in corpore*, ità neq. cenſendus eſt aptus, dignus, idoneuſq. qui ſola bonitate vitæ ornatus eſſet, quæ abſq. ſcientia, prudentia, aliiſq. ad bonum commune, ac Reip. regimen deſideratis ornamentis, ſatis minimè cenſetur. Is igitur cenſendus erit idoneus, qui

ad

Digitized by Google

ad exequendum munus, ad quod ei beneficium collatum eſt, facultates, animique dotes habet.

5 Quid autem ſentiendum ſit de exiſtente in peccato mortali, quando ineptus ad regimen habendus, diximus 1. *tomo lib.3.diſp.2.cap.3.*

6 Quibus addo, non abſolutè placere doctrinā *Ferdinandi de Caſtropalao tract.13.diſp.2.puncto* 11.§.2.*num.*2. docentis, Peccare mortaliter tùm Electores, tùm Electum ad quodcumq. beneficium eccleſiaſticum, exiſtentem in aliquo peccato mortali; nam etſi hoc, vel ratione magni ſcandali, vel notæ impœnitentiæ aliquo pacto verum eſſe poſſit, at non facilè crediderim, ſi abſolutè loquamur; nè hæreticis, quos citato loco *tom.1.nu.1.* reieci, aliquo pacto fauere videamur; tùm quia Dominus, ac Magiſter Chriſtus è telonio Matthæum ad Apoſtolatum vocauit, cuius domum ingreſſus, peccatores ſe ad pœnitentiam vocandos veniſſe docuit *Matth.10. Marc.2.* & Zacchæum Principem Publicanorũ vocauit ad ſe, atq; ad diſcipulatum, cuius domũ etiam ſua illuſtrauit præſentia, ac ſalute donauit *Lucæ 19. Venit enim filius hominis quærere, & ſaluum facere, quod perierat.* Nec video, cur de cuiuſq. notorij peccatoris ſalute deſperet *Ferdinandus noſter.*

Notandum vltimò *ex cap.cum in cunctis, de electi.* quod nos 1. *tomo lib.3.* ſæpè perpendimus, nonnulla deſiderari dona, vt quis dignus ad beneficium cenſeatur, curam habens animarum, ad quæ cœtera reuocari facilè poſſunt, ætatem, morum probitatem, ſcientiam debitam, legitima natalia, quibus adnecto prudentiam, ſolertiamq. in rebus agendis *Matth.24. Quis putas fidelis ſeruus, & prudens; & ex Tridentino ſeſſ.24 cap.18 nec non Philoſopho 6.eth. cap.3. ad finem, prudentia verò propria virtus eſt Præſidentis, nã cætera quidem virtutes videntur communes tàm eorum, qui præſunt, quàm eorum, qui ſub ſunt, & prudentia non eſt eius, qui ſubſit.* Nec non in rebus aduerſis, atq. ad infringendam nequitiam malorum animi etiam requiro fortitudinem, atq. conſtantiam in Epiſcopo *Eccleſ.7.6. Noli quærere fieri Iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates, nè fortè extimeſcas faciem potentum, & ponas ſcandalum in agilitate tua.*

7 Inter hæc autem Prælati dona potiſſimum eſt morum probitas, & charitas, quam deſiderauit Dominus, atque expoſtulauit à Petro, cui vniuerſalis Eccleſiæ curam demandare voluit; cum enim præcipuus Epiſcopi ſcopus ſit ad æternam fœlicitatem Dei populum ducere, ad quod munus maximoperè probitas, ſiuè per recta dictamina maximè conducat, hanc pluris faciendam eſſe profectò ſequitur, quàm cœtera. Verùm cùm adæquatus horum, quibus cura eſt animarum, finis ſit eccleſiã defendere, inſtruere, ac pacificè gubernare, vt probè *D.Thom.2.2.q.185.art.3.in corpore,* Ideoq nonnunquam is, qui reliquorum donorum a charitate diſtinctorum, ſcientiæ, prudẽtiæ, ac fortitudinis inſtructus eſt ornamentis eo, qui ſimpliciter ſanctitate vitæ præſtantior eſt, poſthabito, promouendus ad curam eſt animarum, vt rectè *Sotus de iuſt.lib.3. q.6.concl.6.* quò ſpectat, quod ex *Ariſtot.7.eth.* *cap.3.* nuper diximus, idem non eſſe probum virum, ac bonum ciuem.

8 Dotes autem, ac dona, quibus exornatus ad omnia beneficia debet eſſe, qui illis donandus eſt, denario comprehendi numero poſſunt. Legitimus videlicet torus, de quo *lib.2.cap.1.* Clericatus, vel ordo, quem ad rem noſtram expendimus *lib.4 propè finem.* Tertium ætas, de qua *lib.2.diſput.vlt.* Quartum cœlibatus, quem *lib.3. diſp.5.6.& 7.* declarauimus. Quintum, immunitas à cenſura, quam explanauimus *lib.5.diſp.4 & 7.* Sextum, morum probitas, de qua egimus *diſp.3.eiuſdem lib.3.* Septimum, ſcientia, quam illuſtrauit *diſp.1.eiuſdem lib.3.* Octauum, habitus corporis. Nonũ, ſtatus eccleſiaſtici, intentio. Decimũ aliud ne habeat beneficiũ incõpatibile. Quæ tria vltima licet in ordine ad Epiſcopatum expenſa; in ordine tamen ad exactam doctrinã deinceps, vt ſe ſe dabit occaſio, declarabuntur. De beneficijs etiam egimus diſp.6.in n.7.

CAPVT SECVNDVM.

Quod peccatum ſit indignum promouere ad eccleſiaſticũ beneficium.

SVMMA.

Ex ſe peccatum eſt lethale beneficium eccleſiaſticum curatum, aut epiſcopatum indigno dare, n.1 & 6.

Omnes ferè hæreſes ex indignorum promotione pullularunt, n.2.

Quàmplures Hæreſiarchæ mali fuerunt Epiſcopi, nu.3.

Capite minuendum docuit Felinus eligentem indignum in Epiſcopum, n.4.

Epiſcopus ineptus, vita cenſetur indignus per nonnullos, n.5.

Epiſcopatus, vel quodcumq. aliud beneficium cõferre indigno peccatum eſt mortale, ni paruitate materiæ excuſetur, n.6.

Collatio beneficij curam animarum habentis indigno facta contra commutatiuam eſt iuſtitiam, & contra diſtributiuam, & commutatiuam ſimul nonnunquam reſpectu diuerſorum, n.7.

Ratione ſolius etiam grauis periculi, cui ſe exponit Elector indigni ad damnum inferendum Eccleſiæ, peccat mortaliter, n.8.

Oeconomus, quando tenetur ex iuſtitia erga Dominum, n.9.

Speciali ratione Collatio Paraciæ facta indigno mortalis demonſtratur, n.10.

Qui iuxtà Tridentinum in Parochos approbandi ſunt, ius habent rigoroſum poſt examen ad Paracias prò qualitate donorum requiſitorum, nu.11.

Approbatio Confeſſariorum iuxtà Tridentinum facta, iuridica eſt declaratio, ſeù ſententia ex iuſtitia debita, n.12.

Contra

Contra iuſtitiam commutatiuam fit ab impediente candidatos beneficiorum, nu.13.

Reges, atq. Dynaſtæ quorum eſt onus proponere ad Epiſcopatus, ſe omittant, quos facta inquiſitione Cōſiliarÿ, quibus incumbit, vt dignos propoſuerunt, atq. indignos promouent, peccãt contra iuſtitiam, n.14.

Quid dicendum ſit de Summo Pontifice indignum, promouente, n.15.

Collatio beneficiorum, in præmium inſtitutorum facta indignis eſt mortalis contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu Eccleſiæ, nec non aliquando contra iuſtitiam diſtributiuam, & commutatiuam ſimul reſpectu Eligendorum, nu.16.

Cætera beneficia etiam ſimplicia indignis dare, ſuaptè natura peccatum eſt mortale contra iuſtitiam, tùm commutatiuam in Eccleſiam, tùm commutatiuam, & diſtributiuam ſimul contra dignos, n.17.

Electio indigni, omiſſo digno ad acceptionem ſpectat perſonarum, n.18.

Ex inſtitutione beneficiorum etiam ſimplicium ius habent ad ea digni, quod quidem proportionatum eſt obiectum diſtributiuæ iuſtitiæ, nu.19.

Qui iniquè agricolam ab opere, notarium à ſcribendo impedit contra iuſtitiam facit, n.20.

Quale ius ſit ad beneficia Clericis conditiones habentibus deſideratas ab Inſtitutoribus beneficiorum, n.21.

Per accidens aliquando excuſari poſſunt Electores à peccato beneficium dantes minus digno, nu.22.

Quomodo cohæreat illud principium, Non ſunt facienda mala, vt eueniant bona, *cum altero; Minus malum eſt eligendum, n.23.*

Neq. ad euitandum homicidium, licet mendaciũ, nu.24.

Nullum peccatum veniale licet ad euitãdum etiã mortale, n.25.

Ad peccatum declinandum non ſufficit, vt Elector, vel Collator beneficÿ negatiuè ſe habeat, ſed poſitiuè debet idoneitatem Eligendi cognoſcere, n 26.

Quàm certa eſſe debeat Collatori, vel Electori dignitas Promouendi, n.27.

Quo pacto Apoſtolorum electio fuerit optima, nu.28.

Quomodo Eminentiſſimi Cardinales debent reſpõdere interrogati in Conſiſtorio, de promouendo in Epiſcopum, n.29. remiſſiuè.

1 PRima ſit aſſertio. Suaptè natura peccatum eſt lethale, beneficium eccleſiaſticum, relatum præſertim ad curam animarum, & in primis Epiſcopatum, indigno conferre. Eſt concluſio omnium Auctorum calculis comprobata, vt patet de Epiſcopatu, ex his, quæ *tomo 1. tùm lib. 1. tùm 3.* diximus de donis, atq. ornamentis ad onus Epiſcopale requiſitis, Angelorum humeris formidandum, ac de qualitate talis muneris ad ſalutem animarũ ordinati, quod ſi commendetur inepto, quàm graue ſit peccatum per ſe liquet; *Si enim cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadent Matth.15. Et ſi lumen, quod in vobis eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Lucæ 6.23.* Conſtat etiam ex his, quæ *diſp.4. cap.5. à n.14.* examinauimus. Nam ſi cetera beneficia ad curam animarum ordinata, inſtituta quidem ſunt in bonũ Eccleſiarum, vtq. aptioribus, dignioribuſq. dentur, quæ profectò turpitudo inueniri poterit maior, quàm Principẽ eccleſiaſticum beneficiũ, ac dignitatem videlicet Epiſcopalem indigno, nedum minus digno conferre? qua ratione bono Eccleſiarum conſuletur per indignum, ineptumq. Paſtorem, Magiſtrum, Medicum, Ducẽ? Probatur præterea ex ſacris literis; *Si enim dum dormirent homines* .i. Epiſcopi, Prælati, ac Parochi (ex communi DD. ſententia) *venit inimicus homo,* ideſt hæretici, vel cœteri, qui ex *Diabolo ſunt, vel filÿ Diaboli, qui deſideria patris Diaboli volunt facere Ioann.8. & ſeminant zizaniam Matth.13.* .i. hereſim, vel quemcumq. errorem, ſemenq. peccati, quid ſane facient, ſi radicali veluti lethargo animaduerterint hos Prælatos teneri per indignitatem, atq. ineptitudinem ad regimen? Comprobatur deindè è ſacris Canonibus *cap. cum in cunctis de elect.* quod ad cunctos ſacros ordines, ac Miniſteria, & præcipuè ad beneficia curata dignos, aptoſque poſtulat: *cap. ſi compromiſſarius de elect. in 6. & Clementina ide ætate, & qualitate, nec non cap. Graue nimis, de præb.* cuius verba, vtpotè diuina ſapiẽtia dictante, aurea hæc ſunt. *Graue nimis eſt, & abſurdum, quod quidam Eccleſiarum Prælati, cũ poſſint viros idoneos ad eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis, unde quanta Eccleſiÿs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat.*

2 Et ſanè omnes ferè hæreſes, Eccleſiæq. mala ex hac infecta radice ad perniciem Chriſtiani populi pullularunt; quòd indignis beneficia collata, dum enim Epiſcopatus indoctis hominibus conferuntur, vel improbis, vel imprudentibus homuncionibus, qui nihil minus, quàm de munere Præſulis ſolliciti ſunt, aulicis potius forſitan aſſentationibus dediti, Parochos etiam hi ſimiles inſtituunt, ſiquidem pares, cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur, & vt ait ille, ſimiles habent labra lactucas; tales enim Prælati nihili facere ſolent, quales habeant Parochos, à quibus indoctis, vel improbis neceſſe eſt Chriſtianum populum miſterÿs fidei, moribuſq. probis non rectè imbui: hic autem non rectè inſtitutus, maloq. Prælatorum, ſeù Parochorum exemplo ſcandalizatus ad omne nefas, etiam hæreſis, ruit, facilíſq. admodum eſt ad nouos DD. ſeù nouatores, reformationem, purumq. Dei verbũ falsò promittentes, diuertere.

3 Et vtinam Hereſiarchæ quamplures mali nõ fuerint Epiſcopi, cùm hæreſes, vt rectè *Bellarminus 1. tom. lib. 1. de Romano Pontifice cap.8. col. 502.* quædam quaſi optimatum factiones ſint, ſicuti nos etiam *tom. 1. lib. 1. cap. 5. nu. 1.* indicauimus.

4 Hinc *Felinus in cap. ſi quando, de reſcript. cit. à Nauarr. ibidem exceptione 16. nu.6. per Gloſſam l. qui cum vno, ff. de re militari,* puniendum eſſe capite (eſto minus cautè) dixit, qui indignum in Epiſco-

Epiſcopum promouet. Accedit *Leo Papa I. epiſt.85, ad Epiſcopos Africanos relatus in cap. Miramur 61. Miramur, vt indignus quibuslibet, & longè extra Sacerdotale meritum conſtitutis gubernatio Eccleſiæ credatur.* Cui concinit illud Eccleſiæ Gallicanæ in *tit. de elect. & quoniam, qui doloſè, vel negligenter, ac timore Domini poſtpoſito in re tam graui ſe geſſerint, ſicut Auctores ſunt in cauſa malorum Paſtorum, ità Principes fiant pœnarum, quas ipſi mali Paſtores in diſtricto*
5 *Dei iudicio patientur*. Et quod horret animus pronunciare, Epiſcopus indoctus capite minui mereretur ex *Zacharia in additionib. ad Abbatem cap. graue nimis paulò ante citatū ſub initio: Addit Ioannes Andreas in cap. cum adeò, de reſcriptis*, nec mādato Papæ (quod Deus auertat) obtemperandum eſſe, quando manifeſtè, ac tāta eſt promouendi indignitas, vt abſq. peccato mortali promoueri nō poſſit: & ſubſcribit *Abb. cap. Graue nimis, de præb.* Quod ex hypoteſi, ſi per impoſſibile eueniſſet dictū volo. Probatur pręterea præſertim de Epiſcopatu ex definitione beneficij, quam *diſp.3. cap.3. nu.3.* tradidimus quippe quod cū ſit propter officium, quicumq. ad hoc, & quidem in Eccleſia primum, quemadmodum eſt Pontificale, ineptus, indignuſque promouetur, abſq. dubio illicitè, vtq. ex grauitate patet materiæ, per peccatum mortale promouetur. Quod rationis momentum etiam ſuo modo probat de reliquis beneficijs, & clariùs innoteſcet ex adijciendis aſſertionibus, ex quibus liquidò conſtabit hanc promotionem contra charitatem eſſe, & contra iuſtitiam.

6 Ex his facilè colligitur, quid de omnibus ſentiēdum ſit beneficijs, quæ indignis, atq. ineptis darentur, eſſet enim ex ſe peccatum mortale, ſic *Gabriel. in 4 diſt.15. q.7. art.3. concluſ.1. pro qua ſententia citat Alexandrum, Sotus lib.3. de iuſt. q.6. art.5. Vaſq. de benef. § 3. dub.8. n.78.* & ex vltima noſtra aſſertione liquidò conſtabit. Dixi, ex ſe, nam ratione paruitatis materiæ, ſicut aliquod beneficium ob ſuam tenuitatem, octo nimirum ducatorum non obligat ad officium diuinum ſecundum aliquos, *Sot. lib.10. q.5. art.3. Leſſium de benef. cap 34. dub.31. Sà verbo hora canonica*, ſic neq. peccatū erit mortale hoc beneficium inepto ad recitationem conferre; nàm ſi ab horis canonicis hic excuſaretur, etiam videtur excuſatus ab habilitare ad illas recitandas; ceſſante enim fine, ceſſant ea, quæ ſunt ad finem, & conſequenter conferens huic tale beneficium excuſari poterit, quod in meram potiùs ſuſtentationem, ſaltem ex parte conſeretur datum, quam ob officium, ideoq. vix nomen mereretur beneficij. Cæterum neq. reſtatum id abſolutè volo, mea ſola ſententia, neq. prætermiſſum, ſed doctioris, ac prudentioris iudicio decernendum relinquo.

7 Sit ſecunda concluſio. Collatio beneficij ad curam animarum relati, facta indigno, eſt ex ſe contra iuſtitiam, tùm purè commutatiuam, tùm aliquando contra iuſtitiam, partim commutatiuam, partim diſtributiuam, reſpectu tamen diuerſorum. Hæc aſſertio certiſſima, per partes, eſt omnium ferè Auctorum ſuffragijs firmata; & præſertim quoad primam, ſic quos citauimus *diſp.4. ſub initio cap.2. pro prima ſententia*, obligantes ad reſtitutionem iniquos beneficiorum diſtributores; ſic & *Auctores ſecundæ opinionis in 4 ibidem relati*, qui iudicant ad reſtitutionem teneri Eccleſiæ faciendam eligentem indignū: ſic *omnes laudati cap.5. eiuſdem diſput. nu.1.* atq. hoc idem ſequitur ex *aſſert.3. cap.4. nu.14.* Qui quidem DD. eſto de electione non dignioris nō adeò clarè, vel cum nonnullo dubio loquantur: At verò electionem indigni abſq. controuerſia docent eſſe contra iuſtitiā, ſiuè ob finē, ad quem inſtituta ſunt beneficia, ſiuè ob pactū, quod inter Eccleſiā, & Collatores, ſeù Electores intercedit, ſiuè ob præceptū reſultans naturale diuinum, ſiuè ob talium naturam beneficiorum.

8 Quod ſi daremus ex indigni promotione nullū obueniſſe damnum Eccleſiæ, quod tùm per ſe, tùm per alios, electus indignus aliquo pacto ſufficienter, ſuo fungeretur officio, nihilo tamē minus ratione periculi, cui expoſuerunt Electores, ac promotores Eccleſiam Rempublicam, Pupillorum bona, Pauperumq. patrimonia, cenſendi ſunt peccaſſe ex *cap His quoſcumq. 1. q.1. & probè docet Couarr. de reſtit. 2. par. §.7. num.2.* Quæ omnia cum locis modo laudatis ex inſtituto proſequutus ſim, hìc non iterabo, ſed ad citatum locum meum dirigo Lectorem. Itaque contra Eccleſiam per iniuſtitiam oppoſitam cōmutatiuæ iuſtitiæ peccare iniquum electorem ad curam eligētem indignum animarum, compertum habeo; & videre eſt apud *Sotum ibi laudatum præſertim lib.4 q.6. art.3. ad 6. arg. concl.1 in illa ſolutione adhibita*, & quamuis *Caietanus, Vaſq. alijq. quos cap.2. diſp.4. pro prima ſententia* citauimus, hanc iniuſtitiam contra diſtributiuā agnoſcant, etiam reſpectu dignioris omiſſi, vti nos mox dicemus; nihilò tamen ſecius *Vaſquez* reſpectu Eccleſiæ hanc adſtruit obligationem etiam *opuſc. de benef. cap.2. §.3. dub.1. num.52. ac deinceps* Hoc autem peccatū electionis iniquæ, vel promotionis nonnunquam etiam eſſe cōtra commutatiuam, ac diſtributiuam reſpectu meliorum omiſſorum, manifeſtò deducitur primò ex his, quæ *diſp 4. cap.4 à nu.14.* diſputata ſunt; nam ſi ſacerdotia curam annexam habentia animarum non modo inſtituta ſunt ad bonum Eccleſiarum tanquam ad primarium finem, verùm etiam ſecundariò in bonum eligendorum, vt vnico intuitu proſpiceretur vtriq. bono, Eccleſiarum ſcilicet, & virtuoſorum, qui dies, noctesq. inſomnes in ſtudijs tranſegere; videtur profectò habere ius, quiuis doctus hic, & nunc, cęteras conditiones deſideratas habens, vt dicemus locis mox à nobis citandis; nam ſi per electionem digni omiſſo digniori quemadmodum *ſequenti diſput.* probandum eſt, contra iuſtitiam, fit tùm commutatiuam, tùm diſtributiuam, à fortiori ſanè cenſebitur fieri contra eamdem, per electionem indigni, digno prætermiſſo. Hinc meritò reijciendam arbitramur doctrinam *Salon. 2.2. q.63. art.2. controu.3. fol.1017. & Sanchez in opuſc. lib.2. cap.1. dub.7. nu.2.* aſſerentium, reſignantem beneficium indigno facere quidem contra iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam, non autem contra diſtributiuam; quia non eſt perſona publica, ad quam ſpectēt bona

com-

communia diſpenſare,quam doctrinam meritò reijcimus,tùm quia vt ſępe dixi,licet iuſtitia diſtributiua ſępè in diſtributione bonorum communium committatur,poteſt etiam in alijs,cum intercedat ius proportionatum; tùm quia etiã per citatos Auctores præſertim *Sanchez ibid. dub.2.nu.6.* beneficia Eccleſiaſtica etiam ſunt prœmia ſaltem ſecundariò promouendorum,& ex iuſtitia diſtributiua danda, & acceptione perſonarum peccari,ni dignioribus dẽtur, multo magis ſi indignis;ſed eadem eſt ratio de reſignante,ac de eligente,& conferente, vt patet, ergò,&c. At iterum *cap.vlt.diſp 15.*hoc agitandum erit. Deindè cum *cap 5.diſp.4.* pactum inter Eccleſiam,atq. electores, ſeù collatores huiuſmodi beneficiorũ fuiſſe probauerimus, idq. primariò ob bonum Eccleſiarum,ſecũdariò autem ob bonum Eligendorum ad illud ordinatum,imbibens efficacem voluntatem inſtitutiuam beneficiorum,ex hac ius ſanè ad rẽ reſultabit in habentibus partes requiſitas ad talia beneficia,atq. aliquo pacto ad eã concurrentibus,quemadmodum indicauimus. *diſp.3.cap.1. à n.4.& alibi ſæpè.* Cõtra hoc igitur ius iniquus faciet Elector,vel Collator,indigno ſi cõtulerit beneficiũ,relicto digno;Quod rationis momentum eò efficaciùs eſt,quò *citati DD. c.5. diſp.4.* cum aliqua dubitent ratione de materia huius pacti; num ſit,vt Eccleſijs conſulatur per præſtantiores,optimoſq. Paſtores, neq. vmbram admittunt dubitandi,illud eſſe de bonis, atquè idoneis Paſtoribus,reiectis indignis, ineptiſq. Deindè acceptio perſonarum, vt *cap.1.diſp.5.* demonſtrauimus, eſt iniuſtitia præferens perſonam perſonæ,propter cauſam indebitam, tũ contra commutatiuam, tùm contra diſtributiuam. At quæ iniquior excogitari poterit acceptio perſonarum, quàm dignis omiſſis, Sacerdotia indignis conferre? Quamobrem *Sotus lib. 3.de iuſt.q.6.art.2.concluſ.7.* peccare meritò inquit iniquum collatorem beneficij indigno dati,tùm contra iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam, tùm contra diſtributiuam in dignos prætermiſſos, in quos etiam nos dicimus peccaſſe per iniuſtitiam inadæquatè commutatiuam,vti ſępè indicauimus, & infra *diſp. 11. & 12.de reſtit.*differentes dicemus.

9 His addo alteram malitiæ formalitatem,quę videtur etiam huic electioni,cõtra fidelitatem ineſſe;imò alio titulo contra iuſtitiam Promotoris,vt Oeconomi,qui quidem obligatus, ſiuè ex fidelitate,ſiuè ex iuſtitia cenſetur ad curandum,nè ſua negligentia, vel malitia Domino damnum inferatur; vt probè poſt multos *Leſſ. de iuſt.lib.2.cap.32.n.16.*Damnum autem graue ſubiret Eccleſia ex mala indigni,atq. inepti miniſtri electione,

10 Specialem prætereà rationem adſcribo de Parochis, quippè qui vbi fuerint electi *iuxtà Tridentini decretum ſeſſ.24 cap.18.* per examinatorum ſuffragia de ætate,morum probitate, ſcientia,& prudentia, ob quod examinatorum de eis ferendum iudicium,ac teſtimonium; inquiſitioni etiam ſpontè ſubijciuntur, licitè ab Examinatoribus faciendę,pro obligatione proprij officij,vt docui *1.tom.lib.3.diſp.8.cap.6.reg. 26.nu.11.ac deinceps,* ius habent rigoroſum, vt
11 prò qualitate ſcientię,integritatis, ac prudentiæ approbati,in Parochos eligantur. Igitur ſi cuipiam digno indignus præferatur, fit contra iuſtitiam,tùm commutatiuam, tùm diſtributiuam;& quia læditur ius rigoroſum, & æqualitas arithmetica; & quia læditur geometrica, iuxta dicta *diſp.3.c.2.& 3.& diſp 4.c.4. à n 14. & diſp.5 cap.2.*

12 Confirmatur,nàm ſi Confeſſariorum approbatio *à Tridentino ſeſſ.23. cap.15.* præſcripta, quando præſertim prævio ditur examine, iuridica eſt declaratio,ſiuè ſententia ex iuſtitia debita,vt probè ex alijs antiquioribus *Henriq lib. 3.de pœnit.cap.6.nu 3. Soarius de pœnit.diſp.28. ſect.5.nu.5.& ſect.8 n.2.Vaſquez de pœnit. q.93. dub.5.Conimb.de Sacram.pœnit.diſput.8. dub.7. n.49.et 58.Bellam.tract.2 de Sacram diſp.8.dub. 7.n.5.Fagund.2.precepto Eccleſiaſtico cap.2. nu. 14.& 49.verſ.patet.* A fortiori idem dicendum eſt de perſonis ad examen per Examinatores Synodales habendum pro Parœcia concurrentibus,contra quos ſi indignus eligatur, per iniuſtitiam peccabitur, vt clariùs *diſp.11.& 12. de reſt.*conſtabit. Sed ego inſipientior,quàm illi ipſi,ſi qui ſunt,iſta negantes,qui quidem contra eos tamdiù diſputem.

13 Hinc probè *Nauarrus in ſumm. cap 17.n.74.* fieri contra iuſtitiam commutatiuam ait ab eos impediente, qui ad huiuſmodi beneficia concurrunt candidati,vel per examen,vel alio modo,quo alij alijs opponuntur,quibus reſtituere tenentur,vt infrà; quod hi ius habent acquiſitum ad petenda, atq. habenda huiuſmodi beneficia,idq. libenti quidem animo ex hoc Auctore notaui,qui licet per electionem indignioris,dummodò dignus promoueatur, non fieri contra iuſtitiam ibidem ſentiat;quando tamen beneficia per concurſum dantur, id non audet aſſerere. De collatione verò Præſulatus, vt plerumq. eſt in vſu vltima rationum momenta nõ probant,& conſequenter per iniuſtitiam partim diſtributiuam,partim commutatiuam contra dignos omiſſos,ex vi vltimæ ratiocinationis non fieret;in ijs tamen Regionibus,vbi ius eligendi eſt Capitulo,vel alijs,ſi eſſet contra eos dignos,qui omittuntur,peccari poſſet contra iuſtitiam tùm diſtributiuam,tùm commutati-
14 uam ob dicta. Imò Reges, alijq. Summi Principes, quorum eſt nominare Epiſcopos ad certas ſuorum Regnorum, vel Ditionum Eccleſias,ſi omiſſis dignis,quos adhibita diligentia exponunt Proceres,ſeù Conſiliarij,quorum intereſt,indignos eligerent,pari etiam ratione peccarent.

15 Quid autem de Summo Pontifice dicendum ſit in hoc, ſi laboraret crimine (quod auertat Deus,nec vnquam credendum) Sacerdotum minimus proferre non audeo. Cœterum ex his, quæ *ſequenti cap.* ex primæ notæ Theologis ſcripturi ſumus, facilè deduci poterit in præſcotta *Soti* contentus doctrina *lib. 3. de iuſt. quæſt.6. art.2.concluſ.2. dicentis, rationem diſtributiuæ iuſtitiæ,* quæ in hiſce diſpenſationibus reperitur,*ad commutatiuam ordinari, quæ eſt inter Pontifices, tàm Maximum, quàm reli-*

quos diſpenſatores, ac prouiſores bonorum Eccleſiæ ab vna parte, & Eccleſias ab altera, enim verò quia ob id ciues decimas pendunt, vt ſibi Sacramenta adminiſtrentur, Verbum Dei exponatur, & Eccleſiaſtica iuſtitia ſeruetur per iuſtitiam commutatiuam, debentur eis idonei horum munerum adminiſtri; Hæc ille.

Tertia concluſio. Quæcumq. beneficia in præmium inſtituta, atque à nobis declarata *diſput. 4. cap. 4. à num. 6.* ſi dentur indigno, collatio eſt mortalis ex ſe contra iuſtitiam; tùm commutatiuam reſpectu vniuerſalis Eccleſiæ, vel certæ, ac determinatæ, cui illa ſunt annexa, tùm aliquandò contra commutatiuam, ac diſtributiuam reſpectu digniorum omiſſorum; quia, vt *num. 17. cit. cap.* docuimus eadem de his, ac de beneficijs curatis eſt ratio, & quæ argumenta pro Curatis adduximus huc reuocare quiſq. facilè poterit. Dixi aliquandò, ob rationem pro *ſequen. concluſ.* adducendam. Illud ſolum ad calcem huius adnotare habeo pinguia beneficia potiori iure, ſępius quam alia, de quibus mox dicam, optari à multis candidatis, qui vel ſuam operam, facultateſquè collocarunt in varijs functionibus, ac muneribus ad bonum vniuerſalis Eccleſiæ è præſcripto Summi Pontificis, vel maiorem ſuarum partium dant ſpem, forè vt præſtantiſſimi tandem ad hęc publica munera euadant, quibus poſt habitis, ſi dentur indignis de Eccleſia haud benemeritis, vel quorum nulla eſt probabilis ſpes, certò certius eſt fieri contra iuſtitiam, tùm diſtributiuam, tùm commutatiuam.

17 Quarta concluſio. Cœtera conferre beneficia ſimplicia indignis peccatum pariter eſt contra iuſtitiam tùm commutatiuam in Eccleſiam, tùm aliquando contra diſtributiuam, & commutatiuam ſimul in alios. Probatur ex eiſdem hactenus iactis fundamentis. Etenim eſto pactum intercedere negauerimus *diſput. 4. cap. 5.* inter Eccleſiam, horumquè collatores beneficiorum, quod in reliquis aſſeruimus, collatores obligans ad optimos, dignioresquè eligendos, nihilo tamen minus, quùm hæc etiam beneficia propter officia inſtituta ſint, vti colligere licet ex beneficij definitione *diſputat 3. cap. 3. num. 3.* tradita, ſi Ineptus, Indignuſquè prorſus quis fuerit ad horas verbi gratia recitandas canonicas, vel quia legere neſciret, vel quia aliquo alio teneretur impedimento, aut ad Miſſæ ſacrificium celebrandum, ſecundum rationem ſuæ obligationis; vel quia cæcus, vel mente depoſitus, & tamen ad huiuſmodi beneficium promoueretur, profectò per iniuſtitiam contra Eccleſiam fieret; quippe quæ ad illud officium, miniſteriumquè eccleſiaſticum tale inſtituit beneficium, atquè in mercedem laboris ad illud obeundum eam requirens in Diſtributoribus fidelitatem, omnì iuſtitiam, vt aptis ad munus deſideratum conferrent beneficium. Quod etſi nonnulli Auctores hanc in dubium reuocent iniuſtitiam, quando idoneus tribuitur Miniſter Eccleſiæ, & ſi non dignior, certè cum ei datur indignus, vix inuenietur, qui id neget, vt videre eſt apud *Sotum lib. 4. quæſt. 6. art. 6. ad 6. argument. concluſ. 1. & 2. in ſolut. illius allatis.* Neque vt merè Oeconomus peccans per infidelitatem ſe habet in hiſce electionibus Collator, ſed ex iuſtitia obligatus ſi minus ob pactum, quod in alijs expreſſimus, certè ob rationem ſui officij, qua ex iuſtitia tenetur idoneum conferre Miniſtrum Eccleſiæ ad ſuum munus, cuius defectu ipſa detrimentum patitur, vt ex ſuperioribus etiam conſtat. Hinc gradum facio ad ſecundam aſſertionis partem, non adeò certam de hiſce beneficijs ſimplicibus, ac de cœteris, quæ ſuperioribus concluſionibus explicata ſunt, ſummam tamen in nonnullis caſibus habentem probabilitatem; nàm vti beneficia, habentia curam animarum, inſtituta primariò ſunt in bonum Eccleſiarum, & ſecundariò in bonum Eligendorum, vt meliores, aptioreſquè eligantur ad illa; ità hæc licet ſimplicia, atq. ordinata ad officia ex ſe facilia, neque tanti momenti, tùm primariò ad bonum Eccleſiæ, cultum nempè diuinum, tùm ſecundariò referuntur ad bonum eligendorum idoneorum, qui proportionatum ius habere videntur, vt præferantur indignis. Se-
18 cundò, quòd electio indigni, omiſſis dignis, ad huiuſmodi beneficia, acceptio eſt perſonarum; igitur ſicut hæc eſt tùm contra diſtributiuam, tùm contrà commutatiuam iuſtitiam, ſic etiam ad hanc materiam coarctata. Tertiò
19 probatur ex inſtitutione horum beneficiorum, atquè efficaci voluntate inſtitutorum, ex qua, qui partes, ac talenta habent ad officium ab Eccleſia deſiderata, ob quod huiuſmodi beneficia condita ſunt, ius etiam abſquè dubio habent, quippè quod proportionatum eſt obiectum vtriuſquè iuſtitiæ, tùm diſtributiuæ, in qua quatuor extrema meritorum tùm digni, tùm indigni, ac præmij vtriuſque facilè reperiuntur, nam ſi iniuſtitia eſt diſtributiua, præſtantiora merita negligere, illiſquè minus præſtantia præferre, nonnè palmaris, atquè omninò iniquior iniuſtitia erit, merita digni conferre cum fucata aptitudine Inepti, illiſquè hanc præferre? tùm etiam eſt obiectum commutatiuæ ob ea, quæ ſupra diſputa-
20 uimus, & mox ſubijciemus. Demùm quia, vti probè *Nauarrus ſumma cap. 17. num. 14.* qui ab opere agricolam, à ſcribendo Notarium, &c. immeritò impedit, peccat contra iuſtitiam, teneturquè ei reſtituere, quod impedit munus
21 illis iure competens: ità in caſu noſtro. Hoc autem Clericorum ius non modo reduci poteſt ad facultatem actiuam, quæ cuiquè eſt ad propriarum vſum rerum, expenſa *diſputat. 2. cap. 1. à num. 4.* Sed ad eamdem, maiorem ſibi vendicantem rigorem, non modo vt aſciſcatur in membrum huius Eccleſiæ, quod tenue admodum eſſet, ſolumquè obiectum puræ diſtributiuæ, verum vt obtineat hoc beneficium eius ſuppoſita inſtitutione, & requiſitis ipſius donis, atquè ornamentis, iuſto titulo ipſi debitum. Poſſet hoc etiam ius declarari inſtar potentiæ paſſiuæ, de qua nos *loco citato num. 5.* habent enim hi Clerici ius, vt alantur, miniſterium Eccleſiæ præſtantes, ad quod ſunt idonei. Item vt indemnes ſeruentur,

tur, neuè corũ dona parui fiant, atq. adumbratis indignorum poſt habeantur, quæ ex ſupradictis liquidò conſtant, diuq. in ijs immorari actũ eſſet agere. Dixi in aſſertione, aliquando eligentem indignum ad huiuſmodi beneficia, etiam facere contra diſtributiuam; nam ſi alius non eſſet, qui hic, & nunc beneficium dandum opraret, ità vt nec eſſet inuenire, quatuor extrema, ad quæ ſe habet diſtributiua per electionem indigni, contra eam ſanè non fieret, è contra verò potiori ratione, tùm contra illam, tùm contra commutatiuam, ſi in vſu alicubi eſſet, vt per cõcurſum, vel examen ſpecimen propriæ habilitatis à Candidatis daretur iuxtà principia à nobis ſuperius aſſerta.

22 Quinta concluſio. Per accidens dari poſſet euentus, in quo excuſarẽtur Electores, vel Collatores cuiuſcumq. beneficij illud indigno conferentes; qui tamen reſpectiuè cenſeretur aptus vel minus ineptus, ſic expreſsè *Leſſ. lib. 2 de iuſt. cap 34. dub. 12. n. 55.* Et quidem ſola terminorũ explicatione indiget aſſertio, nàm ad peiora euitanda mala, quæ ſanè ſequerentur, ſi beneficia darentur indignioribus, atq. ineptioribus, minus eligere licebit malum. Accedit, quod etſi abſolutè hic indignus ſit; collatus tamen cum cœteris, quibus neceſſe alioquin eſſet beneficia cõferre dignus aliquo pacto videretur: ſic eſſet quilibet catholicus reſpectu cuiuſcũq. hæreticalis peſtis. Verũ Catholicus qualiſcũq. ille fuerit tenetur, & per ſe, & per alios coadiutores aliquã ſibi cõparare idoneitatẽ ad ſuũ munus, qua ſuo poſſit ſatisfacere officio aliqua cũ mediocritate, alioquin nec ſuos facit fructus, vt *ſequẽti capite* dicemus, cum lege iuſtitiæ obligetur ad præſtandum munus ſui officij, & conſequenter ad ſe illi reddendum pro viribus aptum.

23 Obijcies, non ſunt facienda mala, vt eueniãt bona; imò neq. licet mendacium ad quoduis aliud malum auertendum; igitur non licebit cõferre beneficia indignis ad auertendum malum maius collationis indignioris faciendæ. Reſpondeo, nonnulla eſſe mala intrinſecè, ac per ſe ſe, vt nullo pacto neq. ex aliqua circumſtantia boni rationem ſortiri poſſint, ſic mendacium: alia verò, quæ mutatione circumſtantiæ, vel bona, vel ſaltem non mala euadunt, ſic enſem depoſitum. Domino negare, ex ſe malum eſt; at ſi Dominus furioſus factus fuerit, rationi profectò conſentaneum eſt, vt enſem ei minimè reſtituã. Eligere autem indignum, malum quidem eſt nõ primi generis, ſed ſecundi, cum aptitudo, vel ineptitudo diſpoſitio ſit reſpectiua in ordine ad commune bonum Reip. gubernandæ, Quamobrem cum hic, & nunc reſpectu huius; eccleſiaſticæ Reip. hic ineptus ſecundum quid malæ conditionis ſit, defectu melioris, licebit eius electio. Quam ſolutionem mihi videor deduxiſſe ex *D. Thoma 2. 2. q. 120. art. 3. ad* 4. qui cum ſibi oppoſuiſſet minus malum eſſe eligendum, vt vitetur maius, & conſequenter poſſe quempiam mentiri, vt alterum præſeruet ab homicidio. Reſpondẽt mendaciũ eſſe malũ, nõ ſolũ ex damno, quod infert, ſed ex ſuamet inordinatione, ob quam, vti diximus, cohoneſtari nequit.

24 Inſtabis, licet minus malum eligere ad euitandum maius, ſed mendacium eſt malum minus, quam homicidium; igitur licet eligere mẽdacium ad euitandum homicidium. Reſpondeo abſolutè mendacium illicitum eſſe, ex *cap. ſuper eo, de elect.* nec pro vita alterius efferendũ, *cap. ſi quis ad te 22. q. 2. cap. ſacris, de his, quæ vi, Gloſſa cap. ſi aliquid 22. q. 4. & in cap. quod ait, diſt. 14. vtq. communis Theologorum, Catholicorumq. DD. habent ſententia com Auguſtino de mendacio, & contra mendacium.* Neq. quodlibet peccatum, vel veniale licet ad euitandum grauius malum, vt probè *D. Thomas 2. 2 q. 125. art. 4. Caietanus ibid. & 1. 2. quaſt. 96. art. 4. aliq. Thomiſtæ, ac Theologi paſſim apud Sotum lib. 1. de iuſt. quæſt. 6. art. 4. nec non Iuris Conſulti apud Couarr. de matr. & ſponſ. par. 2. cap. 3. §. 4. & 5. Alma. tract. 1. moral. cap. 3.* eſt enim peccatum contra naturam rationalem, vt talis eſt, nec poteſt, vt ſic eſſe eidem naturæ conſentaneum. Ad argumentum itaq. dico ei, qui decreuit maius malum perpetrare, nequaquam fas eſſe minus, & conſequenter homini habenti animum occidendi alterum, nequaquam licitũ erit mendacium, vel non lethale eidem infligere vulnus; at verò reſpectu alterius, re conſiderata, fas mihi quidem eſt, Petro efficaciter, atq. obſtinatè volenti Paulum interficere, à cuius homicidio dimoueri alitèr non potuit, perſuadere minus malum, abſciſſionem v.g. membri, vel vulnus tantum non mortale, & volenti ſurari centum ſuadere furtum quinquaginta aureorum, quo negotium vtriuſq. proximi facerem, neq. malũ abſolutè, ſed ſecundum quid, quod minus alio, imò in eo ipſo clauſum, vt medium euitandi maius; & temporale, & ſpirituale ſuadeo ei, cui firmatus omninò erat animus obeundi maius, reſpectu cuius etiam illud minus à me propoſitum eſt malum, ad quod tanquam virtute, vel formaliter incluſum in illo erat ille iam determinatus. Quapropter ſuadere minus malum, vt minus, hoc in euentu eſt idem, ac diſſuadere maius: ſic habet communis Theologorum ſententia apud *Caietanum tomo 1. opuſc. 31. reſp. 13. cap. 3. & in ſumma verbo tyrannus, §. ſed nunquid* licet contrarium videatur indicare *2. 2. q. 78. art. 4.* & apud *Vaſq. opuſc. de ſcand. dub. 1. à nu. 6. ac deinceps, & dub. 2.*

26 Vltima aſſertio. Non ſatis erit ad euitandum peccatum, vt collator negatiuè ſe habeat neſciens eum, cui confert beneficium eſſe indignum, ſed poſitiuè ſcire, profectò debet eum eſſe idoneum, aptumq. ad munus, ob quod eccleſiaſticum confertur beneficium, ità *Adrianus poſteà Pontif. Max. in 4. tract. de reſtit. quæſt. de diſpenſat. beneficiorum.* Probatur auctoritate *Chriſoſtomi de Sacerd. lib. 4. poſt initium. Nam ſicut* (ait) *ij, qui ad dignitates electi ab alijs fuerint, non ſatis eſt defenſionem hanc afferre voluntarius ipſe ad huiuſmodi munus adminiſtrandum non acceſſi: atq. ideò ſanè non aufugi, quod non præſciuiſſem fore, vt eligerer, ſic neq. eos, qui eligerent ſubleuare quidquam poterit, ſi dixerint ignoraſſe ſe eum, quem elegere; verum, vel hoc ipſum crimen grauius efficitur, quod quem ignorauere perduxerint: & certè quæ illis videtur excuſatio accuſationem auget.* Ratio eſt, quod illa eſſet culpabi-

lis ignorantia, cùm vnuſquiſq; noſcere abſq; dubio teneatur, quæ proprij ſunt muneris. Collatoris autem proprium officium eſt partes, qualitateſq; noſcere perſonæ, cui beneficium confert. Demùm, quia cum teneatur ex officio prò viribus curare, vt beneficia dignis dentur; debet ſanè diligenter inquirere de idoneitate Promouendi, aliàs neq; Eccleſiæ, neq; ſuo ſatisfaceret muneri.

27 Quæres, quàm certò innoteſcere Collatori debeat aptitudo, ac dignitas Promouendi. Reſpondeo, non euidenti certitudine ſcientifica, ſed morali, ac prudenti iudicio, quo de rebus magni momenti prudentiores quiq. iudicare ſolent, ſic rectè *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 34. de benefic. dub. 12, n, 56.*

28 Obijcies, Chriſtum Dominum minus dignos in Apoſtolos elegiſſe, rudes nimirū, atq; ignaros piſcatores, ad regimen Eccleſiaſticum ineptos. Verum enim vero, vel genio, vel radicali, vt ita dicam aptitudine donatos Apoſtolos fuiſſe, ad quod vocati ſunt, munus exploratum mihi eſt, falſumq; habeo ad illud fuiſſe ineptos. Quod autem vulgares homines, litterarumque ignaros, ac pauperes elegerit Chriſtus, duas affero rationes; prima, quòd hoc eſt diſcrimen inter electionem à Chriſto Domino verò Deo, atq; electionem, quæ ab homine fit; quòd Deus tales efficere poteſt, quos vocat: homines autē eligendo ſupponere, neq; bonum facere Electum poſſunt. Alterum, quòd hoc ſanè ad efficaciam Euangelicæ gratiæ, ac legis expediebat, vt fugatio tenebrarum, & Mundi totius illuminatio, non humanis tribueretur ſcientijs, non terrenis præſidijs, ſed Diuinæ virtuti: primam indicauit *Auguſtinus* his, *Da mihi prius iſtum piſcatorem, veni tu pauper, nihil habes, nihil noſti, ſequere me: tàm largo fonti vas inane admouendum eſt; dimiſit retia Piſcator, accepit gratiam, & factus Diuinus Orator: leguntur modo verba piſcatorum, & ſubduntur colla Creatori.* Alteram complexus eſt *Ambroſius lib. 5. in Lucam cap. 6.* cuius ſententiam retulimus *1. tom. lib. 2. diſp. 6. cap. vlt. n. 14.*

29 Quonam autem pacto Cardinales in Conciſtorio interrogati, nùm propopoſitus in Epiſcopum dignus ſit; reſpondere teneantur, & quando peccant, atq; ad reſtitutionem teneantur, infra dicemus *diſp. 12. cap. 3. à num. 14.* ac deinceps.

CAPVT TERTIVM.

Nonnulla ex ſuperiori doctrina ad Praxim deducuntur Corollaria.

SVMMA.

Quicumq; indignum in Epiſcopum promouerit, tenetur ad reſtitutionem, præſertim Eccleſiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto conſulere debet. n. 1.

Eodem peccati genere, atq; Electores, vel Collatores peccarent etiam Promotores indigni. n. 2.

Nulli licet indigno etiam ab alijs intruſo, vel promouendo proprio fauere ſuffragio. n. 3.

Poſſum à digniore iuridicè, ac legitimè accedere ad minus dignum, nè indignus eligatur. n. 4.

Teneor, nèdùm poſſum, dare votum digno, digniorē omiſſo, nè indignus eligatur. n. 5.

Teneor Aptiori ſuffragari, nè detur Apto. n. 6.

Regula iuris, vtile per inutile vitiari non debet, explicatur. n. 7.

Peccat mortaliter eligens indignum ad Cappellaniam, cuius eſt fundator, vel Patronus, ſiue fuerit Cappellanus eligendus ex eadem familia, ſiue ordine proximitatis. n. 8.

Contra Religionem ratione materiæ eſt indigni electio. n. 9.

Si Capellania inſtituta fuerit ſicut cætera vſu iam conſueto, poſtmodum eligens indignum, ſiue fuerit Inſtitutor, ſiue Patronus, peccat, iniuſtitia indigno illam ſi dederit. n. 10.

Nec tenetur, nec poteſt Prælatus inſtituere Præſentatum inſufficientem. n. 11.

Reſignans Indigno beneficium contra iuſtitiam facit commutatiuam, & contra Religionem. num. 12.

Indigno nefas eſt precibus, contra dignum, vel digniorem ſibi beneficium impetrare. n. 13.

Non modo à non paratis Electoribus indignum, vt eligant, non licet petere, ſed neq. à paratis. num. 14.

Aurea regula de hac materia. n. 15.

Licet ex neceſſitate mutuum ab vſurario petere, quem ſcio fœnus expetiturum: fas etiam eſt iuramentum ab infideli expetere, ſecus verò petere electionem indigni, vt neq. etiam maleficium maleficio ſolui. num. 16.

1 EX his colligo primum cum *Soto de iuſt. lib. 4. q. 6. concl. 3. inſerta ſolut. 6. arg.* Si Rex, aut Pontifex inepto, atq; indigno Eccleſiam aliquam conferret peccaturum contra iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam, vt ſupra probatum eſt, teneriq. ad reſtitutionem, vt infrà dicemus *diſp. 11.* Quamobrem Eccleſiæ dare deberet coadiutorem aliquem inepti Epiſcopi, vel Miniſtri, ſeù alio modo conſulere, vt damnum animarum imminens ob iniquam electionem impediretur, ſeù iam contractum reſarciretur. Contrà reliquos verò peccaturum etiam iniuſtitia diſtributiua, ſimulq. commutatiua aliquandò iuxtà cōcluſiones *ſup. cap.* quicquid in contrarium dixerit ibid. *Sotus.*

2 Colligo ſecundum, eodem peccati genere peccare, qui cauſa eſſet, vt inepto beneficium conferatur; cùm influeret in malam electionem. Neq. vt probè *Sotus lib. 3. de iuſt. q. 6. ar. 2. ad finem*, excuſaretur ob peccatum Prælati, cui tandem collatio incumbit. Vt neq. poſitiuè cooperantes furto, ob peccatum furis immediatè ſubripientis, excuſantur.

3 Colligo tertium cum eodem *Soto ibidem in altero dubio circà concluſ. 9.* Indigno nemi-nem

nem poſſe proprio calculo ſuffragari, tametſi conſtiterit ab alijs illum fuiſſe iniquè intruſum; eſſet enim hoc, vt rectè *Vaſq. de benef. §. 3. dub. 3 num. 64.* intrinſecè malum, atq. in electione pro Cathedris communiter contrà iuramentum, quo Scholaſtici obſtringuntur; idemq. eſſet in electione Prælati Religionis, Collegæ; ac ſimilium.

4 Colligo quartum, eo in euentu, quo tres eſſent Candidati, vel Prælaturæ etiam in Religione, vel Cathedræ, vel alterius dignitatis, ac beneficij: Petrus, Paulus, & Iacobus, quorum Petrus eſt infimæ notæ, mediocris Paulus, optimæ Iacobus; In Iacobo autem ſi ipſe perſiſtam, neq. ipſe, neq. Paulus voti compotes fient, ſed Petrus; me poſſe ad Paulū accedere, nè Petrus iniquè eligatur, etſi iuramento deuinctus ſim, meliorem eligendi: nā vt optimè *Vaſq citatus*; nā in hoc euentu cauſa iuſta præſumenda eſt Epyckeiæ, ad peioris euitandam electionem, qui minus benè congruit Academiæ, vel Religioni, vel Eccleſiæ, ex qua poſſum abſq. periurio, aliaq. culpa Paulo ſuffragium præſtare, iuramentum interpretando. Neq. iuſtitia diſtributiua me ad aliud ſane obligat, quando ſi ſuffragium meliori daretur, maius profectò ſequeretur inconueniens.

5 Adde non modo, me poſſe, ſed teneri quidem denegare votum Iacobo digniori, ac dare Paulo digno, ſi Petrus prorſus indignus fuerit, nè huius iniqua ſequatur electio; Verùm ſi Petrus fuerit dignus, quāuis id poſſim, non tamen teneor; ſic *Vaſquez num. 65, 66. & 67.* Ego autem quoad primum do manum *Vaſquio*, quia præcipua electoris obligatio, & quidem ex iuſtitia commutatiua, eſt conſulere, vel Eccleſiæ, vel Academiæ, vel Religioni, vt idoneus, ſiue Miniſter, ſiue Doctor, ſiue Superior eligatur, vt ſupra dictum eſt, & conſequenter teneor ipſius indigni electionem prò viribus impedire, etiam ſi daturus eſſem ſuffragium digno, & non optimo, quod comprobari poterit ex *aſſert. 5. ſup. cap. num. 22,* à fortiori. Accedit quòd digno tametſi nullum abſolutè ſit ius ad electionem exiſtente digniore, cui talis Cathedra, dignitas, vel beneficium deberetur, eſt tamen ex ſuppoſitione iniquæ imminentis electionis, ſi ſuffragium daretur digniori, penès à nobis ſæpè traditam doctrinam, fundatam in inſtitutione harum Cathedrarum, beneficiorum, ac dignitatum, nec non in voluntate efficaci, quæ cenſetur fuiſſe Inſtitutoribus, vel Capitulis.

6 Ceterum diſſentio à *Vaſquez*, quem recèns ſequutus eſt *Ferdinandus à Caſtropalao tract. 13. diſp. 2. p. 11 num. 12.* quoad ſecundam partem, & rationem deriuo ex noſtris ſupra iactis fundamentis; nam in primis teneor ex iuſtitia commutatiua, tùm ratione Academiæ, Religionis, vel Eccleſiæ, cui ſatis nequaquam fecerim, ſi dignus meo calculo aliquo pacto accedente eligatur, omiſſo digniori, quod patet ex *diſp. 4. cap 5.* Præterea contra iuſtitiam pariter diſtributiuam fecerim, vt colligitur tùm ex loco citato, tum ex *cap. 1. & ſuperiori huius diſp.* Etenim abſolutè non modo teneor ex hac iuſtitia digniſſimum eligere; at quando non mea, ſed aliena culpa, nec defectu voluntatis, ſed vitium, digniſſimi fauere non poſſum electioni, ex eadem iuſtitia quidèm obligor, magis digno proſpicere, cuius merita collata cum digni meritis præſtantiora ſanè ſunt, potiuſq. potiori titulo æſtimari, ac præmio affici, eſſetq. acceptio perſonarum, contrarium facere. Confirmatur, quia ſi optimus, vel nollet electioni de ſe habitæ conſentire, vel teneretur impedimēto, abſq. dubio meliori tenerer ſuffragari; atqui optimus ille Electorum aliorum iniquitate, impeditur; ita vt meum votum fruſtraneum prorſus futurum ſit, neq. ei profuturum; igitur obligor ad digniorem accedere meo ſuffragio efficaci, ad eius electionem complendam. Nam ſiuè impedimentum optimi ex propria ipſius voluntate, ſiuè ex alio accidenti, ſiuè ex iniuſtitia proueniat Electorum, per accidens ſe habet, cum quomodocunq. conſideretur excluſus ille ſit. Confirmatur ſecundò, nam nulli fieret iniuria per meum ſuffragium digniori, non tamen optimo datum, non inquam fieret iniuria infimo, & ſi digno, cui nullo pacto eſt ius, ſiuè hoc cum optimo, ſiuè cum medio illo digniori compararetur; non optimo, quia quod illi non nocet, & alteri prodeſt, nequaquam ei poteſt

7 eſſe iniurium; ergò nulli. *Vtile enim per inutile minimè vitiatur de Regulis iuris in ſexto;* quando nimirum vtile ab inutili ſeparabile eſt, vt probè *Dynus, & alij cum gloſſa ibi*, cum igitur vtilitas, tùm Eccleſiæ, tùm dignioris ab inutilitate optimi, qui à me non recuſatur, calculo denegato, ſeparabilis ſit, nullo ſanè pacto vitiari debet; & ſicut reliqui Electores ſibi meritò imputare debent per *Vaſquez*, quòd optimum cū poſſent, non elegerunt, ſic mihi quidem imputare deberem, qui cum poſſim digniorem eligere, abſq. cauſa non eligo, vel non obſto eius omiſſioni, atq. electioni digni, minoriſq. meriti accedo.

Obijcies *ex Vaſquez*. Dignior ex iniuſta electorum electione, Infimum dignum eligentiū, ius non acquirit; ergò non debetur ei ſuffragium, quo eligatur. Antecedens probatur, quia Electorum malitia alioquin huic Medio digniori, Dignum eligendo, ſuffragaretur; tùm quia ſi hæc electio reſtitutionis pareret obligationem, ac per meum votum euitarem Infimi electionem, quando poſſem Medio digniori accedere, vtiq. non tenerer reſtituere Medio illi digniori, ſed Optimo prætermiſſo; non igitur illi Medio digniori ſuffragari tenebor; ſic etiam ſi ego ad Optimum acceſſerim, Infimo relicto, non obligabor reſtituere Medio digniori, licet eſſet eligendus meo accedente ſuffragio. Verùm nego antecedens, nam ſemper Medius ille reſpectu Infimi eſt dignior, & quotieſcumq. Digniſſimus non eligitur, integra manent eius iura, alioquin ceterorum malitia Electorum huic medio noceret digniori. Ad probationem autem antecedentis dico, nō malitiam Electorum per ſe, ac directè Digniori ſuffragari, ſed eius potius merita, potioreſq. partes, quæ ſemper conditionibus infimi præſtant. Secundam etiam probationis partem diſtinguo, vel enim iuuando electionem Infi-

mi,

mi, meum votum eſt in cauſa, vt Optimus non eligatur, vel non? ſi ptimum, profectò tenebor Optimo reſtituere, cuius damni partialis, ſui cauſa, neq. iniuriam intuli Medio illi, non digniſſimo, cui cenſetur tantum eſſe ius, in euentu caſus expoſiti, quando ſcilicet actum eſſet de ſupremo optimo, qui quidem neq. per meũ calculum poſſet voti compos fieri, Si ſecundũ aſſeruetis, quod proprium eſt præſentis caſus, cum meum votũ inefficax futurum ſit, nulliuſq. vtilitatis Optimo, ſi meo voto poſſem ferre opem Medio digniori, neq. feram, ſed Infimo accedam, teneri profectò cenſendus ſum ad reſtitutionem illi Digniori faciendam, cui eſt ius ex ſuppoſitione, quod hic, & nunc Digniſſimus ſit omiſſus, potioreſq. ſunt partes, quam partes Infimi. Fauent his *Caiet. in ſumm. verb. electio ad finem, Nauarr. lib. 2. de reſt. cap. 2. num. 159. fol. 101. Arag. 22. q. 63. art. 2. fol. 311. Salon 161. cont. 4. à fol. 1021. Leſſ. lib. 2. cap. 34. dub. 13. num. 60. Sanch. in opuſc. concl. lib. 2. cap. 1. dub. 4. num. 3.* Quid autem ſentiendum ſit, quando pluribus exiſtentibus Candidatis, major pars Electorum abeſt ad eligendum dignum, omiſſo digniore, dicam *diſp. 13. c. vlt. ad fin.*

8 Colligo quintò mortaliter peccare, qui proprijs bonis Cappellam, vel beneficium erexit, ad quod indignum elegit, vt etiam Patronus poſt inſtitutionem ſuccedens, ſiuè ſit eligendus Cappellanus per clauſulam teſtamenti ex eadem familia, ſiuè ex alia ordine proximitatis, ſiuc [illegible], ſiuè liberè ſit data facultas eligendi Patrono. Ratio eſt, quòd contra ius naturale ſit indignum ad beneficium promouere, ſic *Maior in 4. diſt. 29. q. 9. Sotus lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 2. Couarr. regul. peccatum p. 2. §. 6. Vaſq. de benef. c. 2. §. 3. dub. 4.*

9 Hoc autem peccatum, cum contra rationem eſſentialem beneficij ſit, quemadmodum ex *aſſert. 4.* conſtat *ſup. cap. num. 17.* ratione materiæ contrà Religionem eſt. Neq. cum agatur de inſtitutione Cappellaniæ, vel Patrono ſucceſſore, voluntatem exequente Inſtitutoris locus eſt iniuſtitiæ commutatiuæ, quod ex proprijs facultatibus, talem Cappellaniam, vel beneficium hoc erexit conſilio. Neq. contra iuſtitiam diſtributiuam fieret, cum nullum ſit ius proprium ex antecedenti voluntate alijs quæſitũ.

10 Ceterum ſi Inſtitutor aliorum inſtar beneficiorum, vel Cappellaniarum hanc, de qua loquimur, inſtituerit Cappellaniam, vel beneficium, peccaret vtiq. contra commutatiuam, iſ etiam contra diſtributiuam Patronus ſubſequens, iuſtitiæ non ſeruans leges in electione, atq. laborans acceptione perſonarum, iuxtà ſuper allegatam aſſertionem, locaq. ibi etiam citata. Idemq. iudicium (ſaluo meliore) ferrem de eodem Inſtitutore, ſi poſtquam ſemel erexerit beneficium, Eccleſiaſtica auctoritate, acceptatum eiſdem ſub legibus, atq. cętera in Eccleſia ſolent acceptari, poſtea nollet digno ſaltem, illud conferre; imò teneri videtur dare digniori, vel eum præſentare, iuxta naturam talis beneficij, & noſtram *ſup. cap.* doctrinam. Etenim acceptatum iam beneficium, illo pacto erectum, in libertate non eſt Inſtitutoris poſteà mutare, cuius quoad inſtitutionem, & naturam à ſe abdicauit ius, quod per acceptationem ceſſauit in ordine ad mutationem naturæ beneficij, & ſolum remanet quoad præſentationem.

11 Colligo ſextò cum *Couarr. citato nu. 6. Vaſq. laudato num. 6.* nec teneri, nec licitè poſſe Prælatum inſtituere, vel promouere Præſentatum inſufficientem, & ratio eſt, tùm quia hęc electio fuit nulla, vt infrà dicemus, tùm quia cooperaretur rei ex ſe malæ, & contra ius naturale diuinum.

12 Colligo ſeptimò. Reſignantem beneficium indigno peccare mortaliter peccato iniuſtitiæ commutatiuæ contra Eccleſiam, cui ius eſt habendi dignum Miniſtrum, & quoad materiam etiam contra Religionem, vt *initio præced. cap. & coroll. 5. num. 9.* indicatum eſt. Patet, quòd hic Reſignator contra ius Eccleſiæ faceret; ſic *Sotus lib. 3. de iuſt. quæſt. 7. art. 2. ad 2. argum. Vaſquez dub. 7.* & nos iudicauimus *coroll. 2.*

13 Colligo octauo. Indigno non licere precibus ſollicitare, vel impetrare beneficium pro ſe contra digniorem, vel dignum: faceret enim aliquid, quo cooperaretur iniquæ electioni, vel diſtributioni, tùm contra iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam, tùm contrà diſtributiuam, etiam contra dignum, vel alium digniorem. ità *Caiet. 2. 2. q. 62. art. 2. Vaſqu. de benef. cap. 2. §. 3. dub. 18. nu. 114.* Qui quidem addit poſſe Inidoneum, atq. Indignum beneficium petere, ſubmittendo iudicium ſuæ cauſæ ſuperiori: quod ſi ipſi concedatur, poterit in conſcientia retinere: neq. ad reſtitutionem obligari, quòd illius capax eſt, etiam contra digniorem. Hæc *Vaſqu.* in quibus non eſt, qui non videat, manifeſtam intercedere ad minimum ęquiuocationem; etenim ſi ab initio huius loci ex *Vaſquez* relati, ſermo habetur de Indigno, atq; Inidoneo, quo pacto ad finem transfertur in aptum, comparatum cum digniore? Et quidem ſi de inepto, indignoq. loquamur, falſa ſanè *Vaſq.* eſt doctrina, ipſomet Iudice ad calcem *dub. 17. immediatè præcedentis locum modò citatum,* vbi meritò docet Ineptum, electum, beneficium teneri reſignare, cum illius incapax ſit, & collatio fuerit nulla, vti nos infrà dicemus, atq. adſtipulantur *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 34. de benef. dub. 35. nu. 77. & Rebellus 1. part. lib. 3. q. 6. num. 4.* Itaq. abſolutè cenſeo, peccaturum ineptum, ſe talem noſcentem, ſaltem ab extrinſeco virorum prudentium, vel vnius prudentis illi teſtificantis ineptitudinem, qua ad tale laborat officium, ſi nihilominus peteret tale beneficium, etiam ſi aliorũ precibus, vel artibus electores non contenderet ad iniquam electionem inclinare, nã petitione ſola cooperaretur iniuſtę, vel electio-
14 ni, vel acceptioni. Et quidem ſi parati non eſſent ad electionem iniquam Electores, vel Collator beneficij, nulli fas eſſet petere, vt indignũ eligerent, vel promouerent, ſicut nec etiam licet à non parata muliere copulam expetere fornicatiam, Et quamuis paratos ſciret aliquis iniquos Electores eligere indignum, nefas etiã eſſet ab eis id petere. Ratio eſt, quod iuſtè illi nequirent eligere, & licet parati eſſent, hoc tamen numero peccatum, me non petente, non

per-

Digitized by Google

perpetrarent, & licet aliàs perpetrandi voluntatem haberent, vel executioni tamen non mandarent, me per petitionem meam non inducente, vel hac indiuidua actione executioni non mandarent hic, & nunc me perſuadente: fauent *Sanchez lib. 7. de matr. diſput. 95. num. 7. Vaſq. in opuſc. de ſcand. art. 1. dub. 3.* Ad hoc autem præ oculis regula generalis habenda eſt, quam tradit *Caiet. 2. 2. q. 78. art. 4.*

15 *Aduerte, ait, ſemper in caſibus, vt diſcernas, ſi actus petitus, poteſt ab eo, à quo petitur ſine peccato fieri, quia hæc radix eſt liciti, vel illiciti, cum de vſu peccati alterius agitur, ſi enim quis peteret ab aliquo actum, quem non poteſt exercere abſq. peccato, proculdubio ad peccandum cum induceret, quamuis paratiſſimum.* Non ſecus eſſet peccatum à Scorto paratiſſimo copulam quærere Hæc autem aurea *Caietani* regula, vt concinat eiuſdem doctrinæ 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. ipſe viderit.

16 Deniq. hic noſter caſus eſt diſtinctus à petitione iuramenti ab Infideli, quem ſcio iuraturum per Falſos Deos, vel à petitione mutui ab eo, quem ſcio fore, vt ad vſuram cum fœnore mutuet; quia peto ex aliqua neceſſitate, & quidem licitè, quod poteſt ab illo abſolutè fieri ſine peccato, vt iurare per verum Deum, & dare mutuum abſq. fœnore: ſic *D. Auguſtinus ep. 154. ad Publicolam relatus cap. monet 22. q. 1. D. Thomas 2. 2. qu. 98. art. 4. ad quartum, & qu. 78. art. 4. in corp. communitèr receptus: Caiet. ex communi ſententia apud Sanchez lib. 3. ſummæ num. 11. & 12.* Similis tamen eſt hic noſter petenti à malefico etiam parato maleficium, nouo maleficio ſoluere; & quod abſq. peccato fieri ab aliquo nequit, ſine labe peti non poteſt, ſic idem *Sanchez ex communi ſententia lib. 1. ſummæ cap. 6. num. 14.* ſic pariter *Auctore Sylueſtro verbo Doctoratus num. 5.* indignus Doctoratum petens, peccat mortaliter. Quid autem ſentiendum ſit de digno, cum digniore collato, ſequens aperiet diſputatio.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De grauitate, ac ſpecifica ratione peccati ob promotionem minus digni, omiſſo digniore.

E quæſtionibus, quas hactenus de beneficijs diſputauimus Eccleſiaſticis, hæc ſanè principem ſibi meritò vendicat locum: in quam ſuperiùs dicta cuncta planè referuntur; quippè quæ, & maiorem præſefert difficultatem, & ſummam catholicæ pareret Eccleſiæ vtilitatem, ſi præ oculis haberetur ab ipſius Paſtoribus. In ea, quem *cap.* 2. ſeruauimus ordinem *ſup. diſp.* peccatum expendentes Electoris iniquè perſonam indignam eligentis, tenebimus. Nec quicquam hic ſpecialitèr de Epiſcopatu, vel Epiſcopis agemus ſequen. diſputatione ſpeciatim de illis diſputaturi. Itaq. communia ſolum hic ad omnia beneficia fundamenta ponemus.

CAPVT PRIMVM.

Variæ referuntur ſententiæ.

S V M M A.

Prima ſententia docet ſat eſſe dignum ad quodcumq. beneficium eligere etiã omiſſo digniore, eſtq. Canoniſtarum n. 1.

Secunda communis Theologorum ſententia, & multorum etiam Canoniſtarum oppoſita, peccatum aſſerit eſſe lethale, omiſſo digniore, dignum ad beneficium Eccleſiaſticum eligere. num. 2.

Tertia ſententia ſecundæ moderatiua, peccatum dicit eſſe mortale, non eligere digniorem ad beneficia curam habentia animarum ad alia verò non ſemel, atq. iterùm, ſed ſi paſſim fieret. num. 3.

Quarta ſententia magis ſecundam coarctans, ad Epiſcopatum ſolum promouere dignum, omiſſo digniore, mortalem exiſtimat eſſe noxam. num 4.

Quinta opinio, beneficia bifariam conſiderat, & quatenus oneroſa, & quatenus diuitijs affluentia ac primo modo dignis, ſecundo dignioribus eſſe danda ſentit.

1 QVæſtio hæc ingenijs hominum in multas, ac diuerſas, aut etiam contrarias ducta eſt opiniones, quarum principes quinq. nimirũ hic ſubijciam: primam, & ſecundam prorſus oppoſitas; tertiam, & quartam illarum limitatiuas: vltimam deniq. peculiarem. Prima igitur ſententia nonnullorum eſt Canoniſtarum præſertim, qui Gloſſas condidere, ſiue aliquorum Canonum Decretalis, ſiue Decreti, docens in quacumq. electione ſatis eſſe bonum, atquè idoneum eligere, tametſi melior, & dignior omittatur. ſic *Gloſſa cap. Cuſtos il ſecondo de officio cuſtodis, verbo ſanctiores; Gloſſa verbo*

ma-

Digitized by Google

magis vtilem, cap. conſtitutis de appell. Gloſſa verb. qui maioribus, cap. quoniam de iure patron. Gloſſa verb. qui præſtantior, cap. licet 8. q. 1. Adde cap. monaſterium 16. q. 7. Accedit Abbas de Officio Cuſtodis cap. 2. ſupra citato, & cap. niſi cum pridem de Renunt. §. pro defectu, & cap. cum nobis de elect. Io. Andreas apud Adrianum citandum. fauet Bartolus in l. cum quidam ff. de legibus, & alij apud Pedrazam, & apud Garziam par. 7. cap. 16. nu. 10. Probatur igitur primò per *Gloſſam cap. licet* citatam. Maior vnius bonitas alteri nocere non debet *cap. neceſſe 3. q. 9. cap. teneimus 1. q. 1. & C. de ſtatuis, & imaginib. l. vltima*; ergò maior dignitas vnius non poteſt nocere digno. Secundò in *cap. Monaſterium 16. q. 7.* conceditur Patrono, vt Monaſterium, atq. Oratorium à ſe conſtructum commendare Presbytero poſſit, quem maluerit, conſentiente Epiſcopo, dummodò malus non ſit electus. Tertiò nullus benefaciendo peccat; Atqui elector eligens bonum, atquè idoneum benè facit, ergò non peccat; alioquin benefaciendo delinqueret, ac Doctor, & Magiſter pariter docendo peccarent, quod melius facerent, ſi orarent. Quartò dignior electus non peccat, ſi tantumdem conferat laboris, atq. induſtriæ in adminiſtranda Eccleſia, cui inſeruit, vel præeſt, quantum dignus, atq. idoneus conferret; igitur neq. peccabit, qui dignum eligit, omiſſo digniori. Quintò *cap. Oſius, & cap. nullus diſt. 61.* decernunt, vt vnus è Collegio, atq. Eccleſia Clericorum eligatur, etiamſi exteri nonnulli, digniores adeſſent, ergò, &c. Sextò ſi Tutor ex eadem eligatur Ciuitate ſatis erit, ſi bonus ſit, *ff. de tutoribus, & curatoribus datis l. Diuus.* Septimò conueniens ſcientia ſufficit in Prælato ex *cap Niſi cum pridem, §. pro defectu, & cap. Cum nobis olim de elect.* ergò non requiritur melior, digniorq. Quod quidem argumentum ſaltem à ſimili, vel pari ductum, habet robur, nam ſi ſciẽtia Præſulis ſatis quidem erit mediocris, atquè muneri congrua, quo fungitur, ſiuè Præſul, ſiuè quouis alio beneficio dotatus, cur in reliquis donis dignior, atq. eminentior deſiderandus erit Promouendus? Octauò, Papa eſt Dominus beneficiorum; ergò cui vult digno poteſt conferre. Nonò electio Summi Pontificis fieri poteſt digni exiſtentis in Conclaui; ergò non eſt inquirendus, nec ad ſummam dignitatem dignior.

2 Secunda ſententia communis eſt, aſſerens non eligere dignorem ad beneficium Eccleſiaſticum abſolutè peccatum ex ſe eſſe mortale; & nè nimius ſim in referendis Auctoribus, non abſq. mei amiciſſimi Lectoris faſtidio, Principes, locupleteſq. ſolum indicabo, *Alexandrum de Ales D. Thomæ Magiſtrum de Epiſcopi electione loquentem 2 par. q. 136. aliàs 119. membr. 2. ſiuè num. 3. D. ipſum Thomam 2. 2. q. 185. art. 3. & q. 63. art. 2. in corpore, & ad primum, & tertium, & in quodlib. q. 6. ad octauum, quem meritò ſequuntur Thomiſtæ, Caietanus locis cit. & in ſumma verbo electio, Sotus lib. 3. de iuſt. q. 6. concluſ. 9. ſubſcribunt Maior in 4. diſt. 24. q. 3. D. Antoninus 2. par tit. 1. cap. 10. §. 1. Adrianus poſtmodum Pontifex Max. in 4. in materia de reſtitut. Vaſqu. de benefic. cap. 2. §. 3. Aragon. 2. 2 q. 62. art. 2. concluſ. 1. in ſolut. ad 4. argum. D. Thomæ, Azor 2. par. lib. 6. cap. 15 q. 1. omnes ferè Summiſtæ Roſell. verbo electio, Syluefter verbo acceptio perſonarum in princip. Nauarr. ſumma cap. 17. num. 72. & 73. ex recentioribus etiam Additio ad Felluc. tract. 41. cap. 4. ac deinceps Rebell. 1. par. lib. 2. q. 4. num. 11. Ferdinandus à Caſtropalao tom. 2. tract. 13. diſp. 2. par. 1. §. 2. n. 8.* & quamplures, quos citat, & ſequitur *Sanchez* in Conſilijs, quę poſtquam hæc parateram edita, poſthuma legi *lib. 2 cap. 1. pub. 2. nu. 56.* Nec deſunt Canoniſtæ præſertim *Abbas cap. conſtitutis de appell. num.* 8. Sed *eligentes* (ait) *peccant non eligentes idoneorem, quod tenentur Eccleſiæ conſulere meliori modo*, & infrà, cum videtur fauiſſe contrariæ opinioni ſe explicans addit, *dico hoc procedere quoad validitatem electionis; conſcientia tamen non ſaluaretur, cum ſemper debeant eligere iuſtiorem cæteris paribus, citatquè Dynum fauentem l. cum quidam Antonium cap. conſtitutis de appell. ſubſcribunt Archidiaconus, Francus Immola apud Couarr. regul. peccatum par. 2. § 7. nu. 3. & 40. Federicus conſ. 90. Roccus, & alij apud cit Couarr. qui meritò communem hanc eſſe Doctorum ſententiam teſtatur, vt & Garz. de benefic. 7. p. c. 16.*

3 Tertia ſententia huius eſt limitatio docens, non eligere Digniorem ad beneficia curam animarum habentia, eſſe mortale; ad cetera verò beneficia ſimplicia, vt Canonicatus, & Cappellarum, non eſſe mortiferum ſemel, vel bis prætermittere digniorem, eſſe tamen ſi ſępiùs fiat. Pro hac opinione citari ſolet *Alenſis*, ſed malè, cum hoc loco laudato ſolum veniale ſentiat eſſe peccatum, non promouere digniorem ad beneficium parui momenti; eſt tamen *Gabrielis in 4 diſt. 15. art. 3. Angeli electio 20. & 21. Petri Nauarræ lib. 2. cap. 2. num. 148. Sa verbo beneficium, Petri Aragon q. 63. art. 2. Leſſij lib. 2. de iuſt. cap. 34. dub. 14. num. 66.* Probatur, quòd in hiſce beneficijs, ſi ſemèl, aut iterùm dignior omittitur, neq. notabile incommodum, aut iniuria infertur Eccleſiæ, cum paucorum mediocritas aliorum virtute facilè compenſetur. Secundò, quia bonus communi exiſtimatione diſtributor habetur, qui bonum eligit ad beneficium, etiam omiſſo optimo.

4 Quarta ſententia, anguſtiores ſecundæ ſupra relatæ præſcribit fines, peccatum quidem mortale committere docens Promotorem, Digni, omiſſo Digniore ad Epiſcopatum, vel beneficium curatum, ſecus ad alia; eſt *Petri Nauarr. lib. 2. de reſtitut. cap. 2. num. 172. Rebell. 1. par. de obligatione iuſt lib. 3. q. 4. nu. 11. Garziæ 7 par. de benef. cap. 16 & aliorum apud hos*, à quibus prima pars huius opinionis arguta, 2. ſententiæ.

5 Secunda argumentis probatur primæ. Eſt *Caietani etiam in ſumma verbo Eligendus in Prælaturam*, qui cum initio abſolutè ſecundæ ſubſcripſerit ſententiæ, pro qua eum citauimus *ad §. & ſcito circa medium* bifariam in electionibus docet ſpectari poſſe beneficia curata, & officia, vel tanquam oneroſa, vel tanquam temporalibus emolumentis, ac dignitatibus affecta. Ad ea primo modo ſpectata ſatis eſt idoneos eligere,

gere, quod fieri ſine peccato poteſt, ſecus ſecundo modo. Affert *Caietanus* rationem, quia ſub prima conſideratione ceſſat prorſus iniuſtitia diſtributiua, cũ ratio ceſſet iniuriæ, quod ad onus, & non ad honorem, diuitiaſq. vt olim ad Epiſcopatum quis eligeretur, quo verò pacto *Caietanus hic, & ſibi ſcribenti* 2.2. *qu.* 185. *art.* 3. conſter, ipſe viderit. illud ſcio, ibi expreſsè docere, meliorem eligendum in Epiſcopum. Ad calcem harum opinionum meum admonere Lectorem habeo, nonnullos prò ſecunda ſententia allegatos DD. quos etiam prò reliquis deinceps citabimus, vel cohęrentèr varijs in locis non loquutos, vt de *Caietano* modo indicauimus, vel ſententiam mutaſſe, vel magis explicuiſſe.

CAPVT SECVNDVM.

Vera exponitur ſententia.

SVMMA.

Prima opinio nullius ferè probabilitatis eſt, num. 1.

Peccatum lethale eſt ex ſuo genere, beneficium curam animarum habens, digniori non conferre, nu. 2.

Probatur concluſio ſecundum ius canonicum, num. 3.

Expenditur cap. vt noſtrum; Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione, *ibid.*

Probatur concluſio auctoritate Sanctorum PP. num. 4.

Probatur ex iure naturali, quòd electio talis eſſet contrà iuſtitiam, n. 5.

Ius naturale præcipiens electionem melioris per nullam diſuetudinem poteſt abrogari, num. 6.

In hoc autem iure naturali meliorem eligendi ad curatum beneficium Papa diſpenſare non poteſt, nu. 7.

Oſtenditur concluſio, quod prætermiſſio dignioris eſſet acceptio perſonarum, n. 8.

Cum Prælati ſint Diſpenſatores, atquè Oeconomi grauitèr peccarent, non eligentes digniorem, num 9.

Magis etiam peccarent, quàm Oeconomi meliorem non eligentes ad beneficium curatum, num. 10.

Potiori nomine peccaretur à non eligente digniorem iuxtà leges Tridentini, n. 11.

Probatur hoc idem à paritate electionis ad ſæcularia officia, n. 12.

Ex communi electorum ſenſu, ac dicto conſtat aſſertio; quorum nullus dicet, ſe meliorem non elegiſſe, n. 13.

Demonſtratur ex imminenti malo, quod Eccleſia, vel inuita ſubit ob contrariam opinionem, n. 14.

Demùm ex periculo promouendi etiam ineptum, num. 15.

Omiſſo digniore, promouere dignum eſt peccatum, tùm contra fidelitatem, tùm contra iuſtitiam commutatiuam, tùm contrà iuſtitiam vtriuſq. etiam diſtributiuæ rationem habentem reſpectu diuerſorum, n. 16.

Digniores prætermittere in electione beneficij maioris momenti, inſtituti ſecundario in bonum Eligendorum, eſt peccatum contra fidelitatem, atquè vtramquè iuſtitiam, num. 17.

Et ſi non paſſim in hiſce beneficijs omitteretur dignior, ſingulis tamen vicibus peccaretur grauitèr contrà aſſi..ſas virtutes. n. 18.

Tridentinum ſeſſ. 7. c. 3. *non eſt ſibi contrarium* ſeſſ. 24. cap. 18. *vbi digniores in Parochos præſcribit promouendos. n.* 19.

Peccatum ex omiſſione dignioris leue poterit eſſe ex materiæ leuitate per reſpectum ad exceſſum eligendorum, vel beneficiorum, imò nullum, ſi inſtet beneficium præſtantius dandum digniori, n. 20.

Reliqua beneficia adminiſtratione vacantia, neq. locupletia ſemel, aut iterùm conferre dignis, dignioribus omiſſis, non erit lethale: ſecus ſi ſępè fieret, n. 21.

Beneficia tenuis etiam reditus, nè dentur ſcandaloſis, vel otioſis, n. 22.

Per accidens abſq. peccato dari poterit beneficium digno, omiſſo digniore, n. 23.

Penuria vrgente aptorum ad beneficia, cum meliores deſtinandi ſint ad Paręcias, minus dignis poterunt pinguiora ſimplicia dari, num. 24.

Si tamen nequiret imponi penſio ſupra hoc beneficium pingue, in vtilitatem Dignioris, cui demandatur Paręcia, n. 25.

Quando ab hæreticis, hoſtibuſquè vi, armiſq. potiùs defendenda eſſet Eccleſia, potentior, ac nobilior eligendus eſt, ac præferendus alioquin digniori, n. 26.

Alius caſus ſimilis, n. 27.

Non negatiuè, ſed poſitiuè noſcere debet Elector maiorem dignitatem eligendi, n. 28.

PRiuſquam veram de more quæſtionis adduxerim ſolutionem, proluſionem ſuper diſp. huc ſpectare adnoto. Deindè contrà quam mox agam; primam Opinionem ferè nullius eſſe probabilitatis conſtantèr pronuncio, ni contractam referamus ad beneficia minoris momenti, vt *aſſert.* 5. dicturi ſumus, tùm quia, quemadmodum in ſolutione argumentorum videbimus, textus ab ea allegati de validitate plerumquè loquuntur electionis, non autem de peccato, quod per eam de perſona minus digna factam, contrahitur, vt notauit *Sotus mox citandus,* tùm quia reliqui textus de ſcientia, mentionem faciunt, quam mediocrem, neq. eminentem in Epiſcopo neceſſariam deſiderant, quod nihil intereſſe, ſoluentes argumenta demonſtrabimus; tùm quia rationes ferè omnes eiuſdem, nullius eſſe roboris, vel primo videntur aſpectu; tùm quia communis, & vniuerſalis conſenſu tùm Theologorum, & tùm reliquorum Canoniſtarum ſententia, contrarium

meritò docet, penes quam.

2 Sit prima concluſio. Peccatum ex ſuo genere lethale eſt, digno conferre beneficium curatum, relicto digniori, qui poteſt haberi. Neque immoramur in probatione peccati genericè ſumpti, nè diù vagetur Oratio, quæ meritò ad illius grauitatem properat oſtendendam, in qua ſita eſt difficultas; ad cuius dilucidationē, quæ tùm *hac diſputatione*, tùm *ſup.* agitata ſunt, maxime faciunt, ac præſertim quæ ex *diſput.* 5. *cap.* 1. *num.* 13. 14. & 15. ſcripſimus. Deindè verba *Prouerb.* 23. pendere libet. *Hæc quoq. ſapientibus cognoſcere in iudicio perſonam, non eſt bonum, vel vt probè ſeptuaginta. Hæc autem dico vobis, ſapientibus cognoſcere, & reuereri faciem in iudicio non bonum.* Sapientes autem appellat Magiſtratus, Iudices, Prælatos, Dynaſtas, Reges, Pontificeſq. omnes, quorum ſapientia, & prudentia Reſpublicæ adminiſtrantur, atque intereſt officia, beneficia, dignitateſq. conferre. *Cognoſcere perſonam in iudicio*, per perſonarum videlicet acceptionem, *nō eſt bonum* .i. valdè malum, ac pernicioſum, vel maximè turpè, quemadmodum legere eſt apud Interpretes, vt enim egregiè, ſcitèq. expreſſit *D. Bernardus lib.* 1. *de conſiderat. Qui cognoſcit in iudicio perſonam, à facie Dei vtiquè ſtare non poterit.* Quæ omnia grauitatem culpæ præ oculis ponunt; ergò cum eligens dignum, relicto digniori, perſonam præferat perſonæ, propter cauſam indebitam (alioquin non eſſemus in caſu, neque dignior minſſus diceretur) peccabit profectò mortalitèr. Hùc etiam tendunt eiuſdem *Salomonis* aurea verba *verſ.* 21. *c.* 28. *Prouerb. Qui cognoſcit in iudicio faciem, non benè facit iſte, & pro buccella panis deſerit veritatem; vel ex Chald. æſtimare faciem non eſt bonum, & pro buccella panis peccabit.* His autem Sacrarum litterarum teſtimonijs annecto è ſanctis Concilijs, & Canonibus nonnulla. Et quidem ad omnia beneficia ſpectans eſt illa iurandi formula *Concilij Baſilienſis ſeſſ.* 12. *in decreto de elect. à Martino V. Pont. Max. approbata. Ego N. iuro, & promitto Omnipotenti Deo, & Sancto, cuius nomini dedicata eſt hæc Eccleſia eum eligere, quem credam eſſe in ſpiritualibus et temporalibus meliorem.* Nouiſſimè verò in *Tridentino Concilio ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* hæc propemodum diuina leguntur verba. *Omnes verò, & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum, quodcumq. ius, quacumq. ratione a Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant, & e. alienis peccatis communicantes mortalitèr peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles iudicauerint, non quidèm precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligentèr curauerint, & cap.* 18. *eiuſdem ſeſſ.* modum examinandi, atq. eligendi Parochos præſcribens, addit. *Ex hiſq.* (.i. idoneis approbatis) *Epiſcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneū iudicabit*, & apertiſſimis verbis *Pius V. in Bulla*, qua omnes de hac re canones, nec non hoc vltimum Tridentini decretum confirmat. *Vt autem* (inquit) *non ſolum dignis, ſed magis idoneis repertis iuxtà eiuſdem Concilij decretum Parochiales Eccleſiæ conferantur.* Prætereà hujus loci eſſe minimè cenſeo (quod quamplures præſtant hi DD.) textibus Sacrorum Canonū abſq. delectu doctrinā hanc ſuffarcinare; quippè qui de peculiaribus beneficijs propriam in ſequētibus aſſertionibus ſibi vendicant ſedem, non tamen ideò negauerim ex lege, pro quolibet beneficio ſancita, argumentum à ſimili facili negotio ad cetera deriuari poſſe. Hùc itaque textus afferam, vel qui omnia complectuntur beneficia, vel de curatis agunt, nec tamen de Præſulatu, de quo infrà ex profeſſo.

3 Primum igitur obtineat locum *cap. vt noſtrū, vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione, &c.* vbi occaſione Cancellariæ perperam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi datæ, *Innocent. III. §. omnibus*, ſic vnam illius exprimit culpam: *Circà carnalitatem animi, quia non ex affectu carnali, ſed diſcreto iudicio debuiſti eccleſiaſticum beneficium in perſona magis idonea diſpenſare.* Ex quibus ſanè verbis generalis deduci regula facilè poteſt, Eccleſiaſtica dandi beneficia perſonis magis idoneis. Neq. ſatisfacit *Garz. de benef. p.* 7. *cap.* 16. *n.* 22. reſpondens, idcircò magis idoneo dandam eſſe Cancellariam, dixiſſe Pontificem, quia fortè non erat perſona idonea illa, cui data eſt ab Archiepiſcopo. Idq. deducit ex vèrbis initio cap. adſcriptis, videlicet, *vt oſtenderet, quod prædictam Cācellariam perſonæ idoneæ modo canonico, & tempore competenti donaſſes.* Nō inquam ſatisfacit, tùm quia, ſi perſonæ indignæ Archiepiſcopus beneficium dediſſet, faciliori quidem negotio, potuiſſet nulla eius electio dici à Papa, hoc ipſo nomine, quā ceteris, tùm quia particulam magis, qua Sūmus vtitur Pontifex cōparatiuè appoſitā eſſe, nullus ſanè erit, qui non videat, modo aliquid videat: tū quia dānabilior abſq. dubio fuiſſet Archiepiſcopus, ineptū ſi promouiſſet in Cancellariū, quā ſi dignum, emiſſo digniori; neq. magis idoneū non donaſſe cancellaria dixiſſet Papa, ſed indignum, atq. ineptū promouiſſe. Ratio autē, cur diuerſo Pōtifex vſus ſit modo loquēdi loco à *Garz.* citato, illa videtur eſſe; ꝙ primò refert Papa tria, quę impoſuerat probanda Archiepiſcopo, quorum vnum erat prædictam Cācellariam perſonę idoneæ donaſſe. Et meritò quidē, cum de validitate collationis ageretur, ad quā idoneitatē Promouendi ſatis eſſe docemus infrà. In ſecūdo verò cū de criminibus tractetur Archiepiſcopi, vt perſpicuum eſt ex verbis pręcedentibus ad relata. *Te in tribus comperimus fuiſſe culpabilem.* Meritò ex his vnum dicitūr eſſe, ꝙ illud debuerat beneficium perſonæ magis idoneæ conferre; & cū non præſtiterit, peccauit, vt nos contendimus. Deindè illum etiā puto communem omnibus beneficijs textum, *cap. quoniam de iur. patr.* cuius occaſione latiùs patens affertur doctrina ex *Concil. Lateranenſi præſenti decreto ſtatuimus, vt ſi fortè in plures partes Fundatorum, ſe vota diuiſerint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui maioribus iuuatur meritis.* Concinit *c. Epiſcoporum diſt.* 74. è *Concil. Agatenſi adiuncta Gloſſa.* Addo *c. conſtitutis de appellat.* de prępoſitura verba faciēs, quam magis vtili, atq. idoneo ſignificat fuiſſe dandam.

Hinc

4 Hinc ad auctoritatem PP. deuenio, & præ-
termiſſis *Ambroſio, Hieronymo, atq. Auguſtino*
cap.1.diſput.5.relatis, Sancto Chryſoſtomo lib.2.
de Sacerdotio, ac D.Bernardo de conſiderat. lau-
datis à Soto de iuſt.lib.3.q 6.art.2. concl.9. Addo
Petri Rauennatis apud Nanium in Indice ſenten-
tiam, quæ ad omnes Electores maxime ſpectat.
Nihil adeò glorioſè lucet in Iudice, ſicut amare,
& exhibere iuſtitiam ſine omni exceptione per-
ſonarum, teſte enim Tullio, prouerbialitèr dicitur,
exuit perſonã Iudicis quiſquis amici induit. Ae-
quitas, cui Iudex obſequitur, ſiniſtram odij, vel
amoris dexteram odit. Nàm talis eſſe debet iuris
Miniſter, vt in eius manu nullius auctoritate
perſona titubet, aut vacillet libra iuſtitiæ. Itaquè
meritò *Hieronymus 4.ad Titum*, miſeram ſuæ
ætatis conditionem hiſce deplorat verbis. *At*
nunc cernimus plurimos hanc rem (de Eccleſia-
ſtica loquitur electione) *beneficium facere, vt*
non quærant eos, qui poſſint plus Eccleſiæ prodeſ-
ſe, ſed quos, vel ipſi amant, quorum ſunt obſequijs
deliniti. Cęterùm hæc ad ius poſitiuum ſpe-
ctantia non modo multum habent in ſe robo-
ris: verùm arguunt hanc ipſam noſtræ conclu-
ſionis doctrinam, iuris eſſe naturalis diuini,
quo Sancti pręſertim PP. ducti tantoperè com-
mendarunt, vt præter ſuprà laudatos expreſsè
docent *Salon 2.2. qu.63. art.2. conc.3. fol.*1009.
Abulen.cap.22.in Matth q.116.ad 1.& 2. Tho.
Sanchez in opuſc.lib.2.cap.1.dub.2.nu.28. Quod
ſi non præcepiſſe ius canonicum hanc digno-
ris electionem proteruè cõtenderet quiſpiam;
eius tamen præceptum, ſaltèm ab illo ſupponi
nullus, niſi fortè in clara luce velit cęcutire, in-
ficiabitur.

5 Quamobrem è *ſuperioribus cap. tùm huius,*
tùm antecedentium diſput. tanquam è fonte, de-
riuanda eſt concluſionis probatio, in iure natu-
rali diuino fundata. Et primò quidem ex inſti-
tutione beneficiorum ad curam animarum re-
latorum, quæ cum primariò ad bonum Eccle-
ſiarum, ſecundariò ad Eligendorum inſtituta
ſint, vt nos *diſp.4.cap.4.aſſert.3.num.*14. dixi-
mus; in quibus conferendis, cum etiam inter
Eccleſiam, & quemcumq, diſpenſatorem, atq.
adminiſtratorem beneficiorum pactum ſit, quo
meliores tradantur populis Paſtores, Magiſtri,
Duces, Medici, ac Rectores, vt dictum eſt *cap.*
5.citatæ diſput. rem omninò manifeſtam oſten-
dunt. Demùm cum huc ſpectaſſe cõſtet SS. PP.
Concilia, Sacroſq. Canones modò laudatos,
maiorem ſemper aptitudinem, ac dignitatem
ſeriò quærentes in electo, neceſſaria ſit ſeque-
la ex ipſo iure naturali, ſuppoſita beneficiorum
inſtitutione, promanare obligationem eligendi
digniorem, & quidèm grauem, prò ratione ma-
teriæ grauiſſimi negotij, de quo agimus; & cu-
ius abuſu, quot in Eccleſia promanant mala, vix
poſſunt cogitatione comprehendi.

6 Contrà hoc autem ius per nullam poteſt diſ-
ſuetudinem, vel contrariam conſuetudinem
abrogari, imò quo longior in illud eſſet abuſus,
eò delictũ eſſet grauius, vt probè *Sotus allega-*
7 *tus in principio citatæ concluſ.* Et in qua lege na-
turali, vt rectè *Vaſq.de benef cap.2. §.3. dub.1.*
non poteſt Papa diſpenſare. Ius autèm, contra
quod alioquin fieret ab Electoribus; an ſit Ec-
cleſiæ, vel Eligendorum, ex locis ſupra relatis,
alijſq. ſequenti aperiemus aſſertione, atq. ex
argumento mox afferendo etiam patebit. Se-
8 cundò igitur probatur aſſertio. Electio Digni,
omiſſo Digniori, eſt acceptatio perſonarum,
atq. hæc in beneficiorum Eccleſiaſticorum ele-
ctionibus eſt mortalis; ergò, &c. Maior propoſi-
tio patet, tùm ex Sacra Scriptura, Concilijs, ac
PP. & modò, & *diſp.5.cap.1.relatis*, tùm ex defi-
nitione acceptionis perſonarum ibid. deſcri-
pta *num.9.* Minor verò probata paritèr eſt *eo-*
*dem cap.à num.*12. vbi dicta ad hanc ſpectant
veritatem dilucidandam, ex qua Eccleſiæ bo-
9 num maximè pendet. Tertiò Eccleſiaſticorum
beneficiorum Collatores ſunt diſpenſatores,
ex *Paulo 1.ad Chorynt.4. Sic nos exiſtimet ho-*
mo, vt Miniſtros, & diſpenſatores Miniſteriorum
Dei, gręcè pro diſpenſatore, Oeconomus habe-
tur. Fidelis ſcilicet ille ſeruus, vel diſpenſator,
& prudens, quem conſtituit Dominus ſuper fa-
miliam ſuam. Igitur ſicut Oeconomus grauitèr
peccaret contrà fidelitatem ad minimum ex
officio debitam Domino ſuo, ſi in conducen-
dis operarijs ſolos ſpectaret ſuos amicos, pro-
pinquos, cęteroſq. minus dignos promoueret,
reiectis alijs, qui longè plus prodeſſent Domi-
no, ità qui Eccleſiaſtica conferunt beneficia, ſi
ius ſanguinis, amicitiaſq. vel quidpiam aliud
ſimile reſpicientes, ſpretis donis, atq. ornamen-
tis præſtantioribus, magiſq. Eccleſiæ vtilibus
ipſorum digniorum, priuata præferrent com-
moda communi populorum vtilitati. Et licet
Principis Oeconomus, qui, quos poſſet opti-
mos eodem conducere ſtipendio, non præſta-
ret, reus profectò eſſet, grauitèrq. peccaret pec-
cato tantum infidelitatis; non enim ſatis fideli-
tèr dicitur officio functus ſuo, qui Domini cõ-
moda, quibus facili negotio cõſulere potuiſſet,
prętermiſit; Frangere aũt fidem in re graui, gra-
ue peccatum eſt, vt probè poſt Antiquos *Leſſius*
cap.32.nu.16.& cap.34.nu.63. nec teneretur ad
reſtitutionem, cùm non faceret contrà iuſtitiã,
vt admonet idemmet *Leſſius lib.2. de iuſt. eod.*
10 *cap.32.dub.3.num.15 & 16.* Nihilo tamen ſe-
cius, vt mox in altera dicam aſſertione, Collato-
res Eccleſiaſticorum beneficiorum ſaltem cu-
ratorum etiam contrà iuſtitiam facerent, per
pactum non qualecunq. & virtuale, quod inter
quemlibet videtur Oeconomum, ac Dominum
eſſe, optimè adminiſtrandi ſuum officium, ad-
miſſum ab eodem *Leſſio ibid. & cap.18. dub.8.*
Sed verum, atq. expreſſum aliqua ratione à no-
bis aſſertum *diſput.4.cap 5.* quo hi tenentur Ec-
cleſijs prouidere, meliori ſanè, quàm poſſunt,
ratione; ideòq. non contra fidelitatem modò
grauitèr peccarent, alitèr facientes, ſed contra
iuſtitiam, vti fusè loco citato probauimus, atq.
infrà iterum dicemus.

Hinc diſplicet *Vaſq.de benef. cap.2. §.3.dub.*
1.num.53. abſolutè aſſerens, Oeconomum be-
nè rem Domini curantem, nec tamen meliùs,
cum poſſet, non eſſe infidelem, neq. peccati
reum, atq. ex hoc argumentum ad Oecono-
mum rerum ſpiritualium ducere poſſe. Diſpli-
cet, inquam, & quia doctrina de Oeconomo

vera non eſt, vt indicaui, & quia magis à veritate diſtat, ſi ad Eccleſiaſticorum diſtributorem beneficiorum, vti præſtat *Vaſqu.* determinetur, idq. perſpicuum eſt ex dictis *diſp.4. c.5. à n.17. ac deinceps*.

31 Quartò, vt ſequenti concluſione demonſtrabimus, non modò contrà iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam peccat malus Elector, vel ad Eccleſiaſticum beneficium curatum promouēs dignum, relicto digniori, verùm etiam contra diſtributiuam, commutatiuamq. ſimul, præſertim quando Parœcia ex præſcripto *Tridentini ſeſſ.24 cap.18. de reformat.* confertur, quando nimirùm ius comparatum rigoroſum concurrentibus, periculumq. ſubeuntibus propriæ doctrinæ, nec non & morum, prudentiæq. quarum omnium rerum teſtimonium dare tenentur Examinatores; igitur peccabit mortalitèr iniquus Elector, penès dicta etiam *diſput.6. cap.1. num.10.*

32 Quintò ſi ſecularia conferentes officia, prætermiſſis dignioribus, dignos promouent, mortalitèr peccant, vt pleriq. docent DD. tùm ob dicta, tùm quia plerumq. graues ex hiſce alioquin Electionibus ortum habent offenſiones, ſubditorum à ſuperioribus alienationes, quæ ſæpè ſæpiùs grauiſſimorum ſunt cauſa malorum, quòd eos vident negligi, qui in fide, atq. obſequio Principis perſtiterunt in bello, atq. in recta gerenda Repub. & grauia paſſi ſunt, & fecerūt fortia: promouerī aūt, vel imbelles, vel dubiæ fidei, aſſentatores, vel huiuſmodi homūciones. Et ſicut hi Reip. Miniſtri ex officio tenētur ius dicere Partibus litē habētibus in ciuilibus, & criminalibus, Cuſtodeſq. eſſe boni cōmunis, & ſi ſecus faciunt, peccant cōtra iuſtitiam commutatiuam, vt probè *Mol.1. par. q.21. art.1. § illud*; ſic à pari in re noſtra, imò quid dicendum de electionibus ad Sacroſancta Sacerdotia, dignitateſq. Eccleſiaſticas, quibus cura non corruptibilium corporum, ſed animarum pretioſo Chriſti ſanguine redemptarum committitur, redditusq. Eccleſiaſtici ex votis fidelium, peccatorum pretio, ac pauperum patrimonijs conflati, vt aiebat S. Vrbanus Papa. De electionibus inquam perſonarum Eccleſiaſticarum à perſonis Eccleſiaſticis vicem Chriſti gerentibus in Eccleſia, cuius regimen tanto præſtantius ſæculare abſq. dubio debet eſſe, quanto corpore præſtantior eſt animus; eò vel maximè quod Reipub. Chriſtianæ bonum in fide, moribus ſacriſq. ritibus ſitum, ex bona pendent Miniſtrorum electione, omniaq. è cōtra mala ad euerſionem Eccleſiarum ex mala ſcatent.

33 Sextò, quid enim eſt hoc illo euidentiùs, quod niſi inſitum in mente, comprehenſumq. animis haberemus, non tamen ſtabilis ſententia permaneret, neque confirmaretur diuturnitate temporis, nec vna in ſeculis, ætatibuſquè hominum inueteraſcere potuiſſet. Et quis vnquam fuit, qui in electione ad quoduis huius rationis beneficium non teſtetur, acritèrq. defendat, ſe meliorem, omnibus rectè pēſatis, elegiſſe? ſanè nullus, quòd in omnium animis, qui rationis participes ſunt hanc melioris digniorisq. notionem electionis impreſſit natura; de quo enim omnium natura conſenſit, id verum eſſe, neceſſe eſt.

34 Ingens deinde malum nos admonet, vt à contraria opinione diſcedamus, quòd non vni, ſed omnibus totius orbis Eccleſijs, omniq. Reipub. Chriſtianæ penès illam immineret. Etenim ſi dignioribus ſpretis, opinio contraria inualeſceret, eligendi dignos, ſtudia ſanè litterarum iacerent, nec vllus eſſet, qui eis operam ſtrenuò nauare curaret, dùm peſſum virtus prē merentur, ac paulatim ità hoc ſerperet venenum, vt facili negotio quamplurimorum cor ad mortē peteret in Eccleſia Catholica.

35 Tandèm vt iuſtum, ac religioſum reprimam dolorem, & non inſequar longiùs, addo non vulgare periculum eſſe, parum aptos eligendi, imò & ineptos, cum tot, ac tanta in Prælatis præſertim Eccleſiaſticis requirantur ornamenta virtutum, vt non rarò, qui videntur apti, inepti prorſus experientia comperiantur. Ad hos igitur euitandos ſcopulos obligantur ſub mortali, quicumq. fuerint Electores ad beneficia ſic diſtribuenda. Dixi in aſſertione peccatum eſſe lethale ex genere ſuo, nàm qua ratione pec accidēs tale eſſe non poſſit, conſtabit ex *aſſert. 6. nu.23.* Ad hæc multa videnda ſunt apud *Rebuff. tit. de elect. de reg. lit. L.*

36 Secunda concluſio. Digniore prætermiſſo beneficium curatum digno conferre, peccatum eſt ex genere ſuo, tùm contrà fidelitatem, tùm contrà iuſtitiam commutatiuam, tùm contra diſtributiuam reſpectu diuerſorum. Neceſſaria deducitur ſequela hæc aſſertio ex *ſuper. cap.* Prima verò probatur pars, quòd omnes ad vnū Auctores ex fidelitate ſaltèm hanc agnoſcunt obligationem eligendi digniorem; quia frangere fidem in re graui præſertim ab his, qui ad eam ex officio tenentur, eſt graue peccatum, vt *ſup. aſſert. num.9.* proſequuti ſumus; quamuis igitur altera non eſſet malitia illi electioni, hæc infidelitatis prò grauitate tanti negotij, grauiſſima cenſenda eſt. Secunda pars probatur huiuſmodi beneficia in Eccleſiarum bonum primariò condita ſunt: ſecundariò autem in bonum eligendorum, atq. vt ſic Oeconomis, ſeù Diſpenſatoribus conceſſa ſunt diſtribuenda per pactum inter ipſos, atq. Eccleſias; igitur qui prætermittit digniorem, facit, & contrà fidelitatem Oeconomi, vt ſic conſiderati, & cōtrà Eccleſiam per iniuſtitiam ob pactum ſæpè aſſertum, & contrà ipſum digniorem per iniuſtitiam diſtributiuæ, & commutatiuæ iuſtitiæ oppoſitam; quòd huic ſuppoſita inſtitutione beneficiorum, ius erat ad rem, ad illud beneficium. Quæ omnia *diſp.6. cap.1. num.10. & diſp.4. cap.4. & 5.* vbetiùs diſputata, iteranda non ſunt. Secundò, Digni electio, prætermiſſo Digniore, ad perſonarum ſpectat acceptionem, vt patet ex *diſput.5.* Sed acceptio perſonarum eſt contrà vtramq. iuſtitiam, vt ibid. demonſtratum eſt, ergò, &c. Tertiò ſpecialis eſt ratio de Parochis ob concurſum, atq. examen, vt indicaui *num.11. ex diſput. 6. cap.1. num.10.* fieret igitur contrà vtramq. iuſtitiam tùm commutatiuam, tùm diſtributiuam. Ex his duabus aſ-

ſec-

Digitized by Google

ſertionibus patet,futilem eſſe *Caietani* ſententiam,eiuſq. diſtinctionem;cum,vt onera ſubeũda huiuſmodi beneficia,atq. operoſa dãda ſint dignioribus;alioquin peccabitur grauiter contra iuſtitiam etiam commutatiuam.

17 Tertia concluſio ſpecialiter contra primam, & quartam ſententiam. Digniores prætermittere in electionibus omnium beneficiorum, maioris momenti, in bonum eligendorum, ſecundariò relatorum, eſt peccatum mortale, tùm contrà fidelitatem, tùm contra iuſtitiam commutatiuam, tùm etiam diſtributiuam. Primam partem docent *S.Thomas 2.2.qu.63. art.2.* abſolutè digniores ad beneficia eligendos,contrariumq. eſſe acceptionem perſonarũ aſſerens,vbi etiam *Caietanus:prætereà idemmet Sanct.quodlib.8.art.6.& quodlib.6.art.9. Nauarrus miſcell.4.36.& 43.Maior in 4. diſtin.15. q 9.Salon 2.2.q.63.col.1114.Sylueſter verb. electio 1,num.19.Leſſius ſuprà citatus,num.66. ait, eſſe probabilem aſſertionem,Vaſqu.de benef.cap. 2.§.3.dub.8.num.78. Rebellus de obligat. iuſtit. lib.3.q.4.num.12.quandò eſt notabilis, atq. euidens exceſſus inter promotum,& prætermiſſum digniorem, Auctor addit. ad Felluccium tract. 41.cap.4. num.* 178. qui beneficia huiuſmodi vult eſſe Cardinalatum,Archidiaconatum,Decanatum, Præpolituram, Canonicatum cum onere docendi, Pœnitentiariam, Abbatiam, Prioratum,& his ſimilia, quæ requirunt maiorem,vel æqualẽ ſufficientiã in miniſtro ;ac ipſa curata beneficia,vt sũt tres Canonicatus,vnus ad ſacrã explicãdam ſcripturam,alius ad concionandum, tertius pœnitentiariæ, vt probè *Nauarr.in ſumma Hiſp.cap.28.add. ad num.140. cap.25.Salon 22.q 63.art.2.fol 1024. contr.4 ad finem,Thom.Sanch.in opuſc.poſthu. lib. 2. cap.1. dub.3.num.*21. Neque *Alenſis citatus* contrarium vnquam dixit, vt in relatione tertiæ ſententiæ indicauimus, & malè allegatur à *Gabriele in 4.diſt 15.q.7. art.3.* Probatur aſſertio primò ex *cap 2.de offic. Cuſtodis*, qui quidem eſto ibi inter tres enumeretur Eccleſiæ columnas,minimè verò eſt ex principibus beneficiarijs,& tamen ad hoc opus tale ordinandi ſunt, *quales meliores, ac ſanctiores eſſe viderint*, illi, quorum intereſt;vbi *Gloſſa* ex multis id probat textibus. Probatur ſecundò, ex iactis ſuprà principijs, ex quibus neceſſaria comprobatur ſequela huius aſſertionis doctrina.Etenim huiuſmodi beneficia primariò eſſe inſtituta in bonum Eccleſiarum, & ſecundariò in prœmiũ Eligendorum,prò ratione maiorum meritorũ, vel maiorum ornamentorum,ac ſpei; nec non eſſe Diſtributoribus ea lege conceſſa,vt ſecundum eorum naturam diſtribuerentur, demonſtratum eſt *diſput.4.cap.4.& 5.* igitur qui contemneret digniorem,eligeretquè minus dignũ, & contra bonũ Eccleſiæ faceret,& conſequentèr contrà iuſtitiam commutatiuam, vt ſuprà diſputatum eſt,& contrà digniorem, ius habẽtem,ſuppoſita inſtitutione beneficiorum, contractu,& præcepto habita:quæ omnia iterùm, atquè iterùm locis citatis examinauimus. Tertiò,quod hìc intercederet vera perſonarũ acceptio contrà vtramquè iuſtitiam, vt patet ex *diſp.5.* Confirmatur argumento,quod tametſi nullius eſſet roboris in eorum opinione, qui neq. ius proprium adſtruunt perſonis, inter quas diſtribuenda ſunt bona,neque aliam, quã puram diſtributiuam iuſtitiam norunt; in noſtra tamen ſententia habere vires non ambigo.Iuſtitiæ munus eſt dare vnicuiquè quod ſuũ eſt;atqui dignioribus comparatum eſt ius ex inſtitutione antecedenti beneficiorum, atquè ornamentis propriarum virtutum ad illa deſideraratum;igitur contrà iuſtitiam commutatiuam,& diſtributiuam ſimul fit,quando non eligitur dignior.

18 Quarta concluſio contrà tertiam ſententiã, etſi non paſſim omitteretur Dignior; ſingulis tamen vicibus,quod id præſtaretur in eiuſmodi beneficijs, de quibus ſuperiori ſcripſimus aſſertione,ex ſe peccaretur mortalitèr, & contrà vtramquè iuſtitiam.Deduco ex *Auctoribus ſecundæ opinionis*: ratio eſt, quod ſingulis vicibus committeretur acceptio perſonarum, grauem continens culpam,vt ſępè ſępiùs ex *diſp.5.* ſcripſimus. Deindè eſto contrarijs daremus nullum Eccleſiam pati detrimentum ob electionem digni ad Decanatum v.g. vel ſimile, omiſſo digniore; certè quod contrà vtramq. fieret iuſtitiam,& commutatiuam, & diſtributiuam in ipſum digniorem,nemo eſt, qui ex hactenus diſputatis clarè ſequi non videat. Demùm nemo eſt,qui vel oculis non cernat ingens, quod Dei Eccleſia ex iniquis hiſce electionibus pateretur detrimentum, non modo quia inſtituta beneficia,vt prœmia meritorum ſiuè ſemel, ſiuè iterùm abſq. meritis dentur,quod non poteſt non eſſe abſquè damno Eccleſiæ,& Candidati; ſed ob malum etiam,quod poſteris tranſmittitur exemplum,inducens,vt iterùm,atquè iterũ hoc ipſum fiat ab eiſdẽ,vel alijs beneficiorum Collatoribus,& ob peſſimum ſcandalũ, quoad ſimiles, imò deteriores electiones Dynaſtæ ſæculares allicerentur, videntes per acceptionem perſonarum Eccleſiaſtica diſpenſari bona:præſertim(quod Deus auertat) ſi in Romana Curia id fieret,quæ cęterarum eſt Magiſtra Eccleſiarum;igitur niſi ex paruitate materiæ per reſpectum ad exceſſum eligendorumq; vel beneficiorum excuſetur eiuſmodi electio, vel collatio,lethale peccatum eſt.

19 Neque quicquam in noſtram conficit aſſertionem *Petrus Nauarra deducens ex Tridentino ſeſſ.7.cap.3.* inferiora beneficia,ſatis eſſe, ſi dentur dignis,atq. aptis. Etenim nullus eſt, qui citatum percurrerit locum, & oculis non cernat,ibi *Concilium* non collationem facere inter dignos,ac digniores,ſed ſolum ſtatuere, nè in indignos ruerent Electores ad beneficia aptis ſaltem danda; deindè cum ibi de beneficijs curatis ſermo ſit, nè ſibi Concilium contradicat,minimè potuiſſe decernere, nè dignioribus illa darentur, quod ſtatuit *ſeſſ.24. cap.18* Quid?quod iuſtitia rectæ electionis iuris cum ſit naturalis diuini, ſuppoſita beneficiorum inſtitutione, contra illud ſanè fieret omiſſione Dignioris,vt ſępè dictum eſt.

20 Colligo ex his peccatum huiuſmodi electionum,tùm ex paruitate materiæ per reſpectum

ad

Digitized by Google

ad exceſſum eligendorum, vel beneficiorum excuſari poſſe, vt vberiùs *diſput. 13. cap. 7.* dicam, tùm eum non peccare, qui eligeret dignũ, omiſſo digniore, quòd breui locupletiùs expectatur, beneficium, digniori dandum, cùm rectè Eccleſiæ conſuleret, & ipſi digniori, ſic *Sotus 3. de iuſt. q. 6. art. 2. arg. 1 poſito poſt nonam concluſionem.*

21 Quinta concluſio. Reliqua beneficia, adminiſtratione vacantia, nec maioris momenti ſemel, aut iterùm conferre dignis, dignioribus omiſſis, non erit per ſe mortale; ſecùs ſi paſſim id fiat. Penès primam partem ſentio cum *prima ſententia, quam probabilitate non carere, quoad hoc initio quæſtionis nu. 1. indicaui*, ſentio etiam cum *Gabriele in 4. diſt. 15. q. 7. ar. 3. coroll. 1. apud quem Alenſis, Angelus verbo electio, §. 21. Petrus Toletanus lib. 2. de reſtit. cap. 2. num. 150. Rebell. paulò ante allegatus ad finem, nu. 11. Sanchez in opuſc. lib. 2. cap. 1. dub. 2. num. 20.* tantum eſſe veniale docens peccatum, neq. diſcrepat *Aragon 2. 2. q. 62. art. 2. concl. 1. ad primum dictum D. Thomæ*; quatenus ait, peccatum non eſſe mortale, præferre dignum digniori in beneficijs parui momenti, indicans eſſe graue in locupletioribus, quamuis non deſint contrarium indicantes, aſſerentes abſolutè peccatum mortale eſſe, dignum præferre digniori, quos Auctores citat *Rebellus laudatus*. Penès ſecundam autem noſtræ aſſertionis partem ſubſcribimus *tertiæ opinionis Auctoribus*. Et quidem prima ex contrarijs patet fundamentis. Cùm enim huiuſmodi beneficia inſtituta dixerimus penè in mercedem miniſterij obeundi, non autem in præmium meritorum, neq. tàm exacta requiritur aptitudo ad Eccleſiaſtica, quæ eis annexa ſunt officia, etiam ex veroſimili Inſtitutorum intentione; hinc eſt, vt tametſi non dentur optimis, ſeù dignioribus, ſi tamen conferantur idoneis, grauis non videatur culpa, vt *Aragon ſcribit 2. 2. q. 63. art. 2 fol. 311. Solon ibi controuerſ. 3. fol. 1010. Sotus lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 2. col. penult.* imò nulla, ſi ritè alioquin fiat electio, vt *Nauarr. lib. 2. de reſtitut. cap. 2. num. 146. & 147.* Singula huius ratiocinationis membra probata ſunt *diſput. 4. cap. 4. concluſ. vlt. num 18.* ex quibus ſequela perſpicua eſt. Neq. ſatisfacit *Ferdinandus à Caſtropalao tom. 2. de virtut. tract. 13. diſput. 2. p. 11. num 8.* vſum aſſerens conferendi huiuſmodi beneficia dignis, omiſſis etiam dignioribus, dicendum eſſe potiùs abuſum; cum ipſemet fateatur ex probabili multorum DD. opinione illum, & deriuari, & vires habere. Quod autem hoc modo fit, per abuſum præſtari, nequaquam dici poteſt; cùm rectè fieri exploratum ſit. Secunda pars probatur, tùm quia ſi digniores paſſim omitterentur in hiſce electionibus, anſa daretur flocci faciendæ virtutis: in ſcandalum prætereà ſeculares inducerentur, nec vulgare periculum ſanè ſubiretur eligendi minus idoneum, ineptumq. dùm pedem in aptũ tantùm figere, prætermiſſo aptiore, contenderemus. Quamobrem aliqua dari poſſet in his electio, quæ ſicuti ſuppoſitis alijs pleriſq. eiuſdem rationis electionibus, prudentis quidem iudicio, cenſeretur indicatus malitijs affecta, ità grauem inuoluere culpam aſſerenda; quæ quidèm eſſet, ũel contrà iuſtitiam purè diſtributiuam ad minimum, vel ratione periculi contrà commutatiuam etiam. Illud deniq. notatu dignum cenſeo, huiuſmodi beneficia, licet arbitrio Papæ, Prælatorumq. dan-
22 da tamen dignis commiſſa ſint; nihilo tamen minus, vt probè *Nauarr. lib. 2. de reſtit. cap. 2.* maximum Collatoribus ſtudium eſſe debere, quod ex Dei miſeratione eſt quidem, in Eccleſia nè ſcandaloſis, qui vel ex hoc, me quidem iudice, cenſendi non eſſent digni, neuè otioſis dentur; ſed viris probis, ac doctis; quòd Indocti tùm per inſcitiam, tùm per otium flagitioſi plerumq. eſſe ſolent. Conſulto dixi per ſe ad calcem aſſertionis; nàm ſi beneficium aliquod ſimplex dandum eſſet per oppoſitionẽ, tunc de illis ſentiendum cum proportione, ac de curatis; cum ius eſſet digniori, ratione oppoſitionis ad illud, magnamq. cetero quia faceret iacturã honoris, & exiſtimationis; ſic ſi eſſet inſtituta Cathedra, ad quam haberetur cõcurſus, peccaretur mortalitèr, ſi digniori non daretur præſtãrior, etiam ſi daretur altera paulo minoris, vel etiam æqualis ſtipendij, ſic *Nauarr. ſumm. c. 28. addit. ad num. 148. & cap. 2. num 133. & nu. 161. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. ad finem, Sotus 4. de iuſt. q. 6. art. 6.*

23 Sexta concluſio. Per accidens caſus dari poſſet, in quo digniori dandum non eſſet beneficium quodcumq. Hæc aſſertio eſt, me quidem Iudice, potiori ratione probabilior, quam ſimilis exarata *ſup. diſp. cap. 2. num. 22. & expreſſa D. Thomæ q. 63. art. 2 in corpore*, vbi ad finem, ideò *quandoq.* ait, *abſq. acceptione perſonarum in diſpenſatione ſpiritualium illi, qui ſunt ſpecialitèr minus boni melioribus præferuntur.* Nàm vt probè *S. Doctor* anteà ſcripſerat, cum dignitas, atq. aptitudo alicuius perſonæ bifariam conſiderari poſſit, vno modo ſimplicitèr, & abſolutè, altero relatiuè ad bonum commune: primo modo ille cenſendus eſt dignior, qui magis abundat ſpiritualibus gratiæ donis, vitæ nimirum ſanctitate, virtutibus, ac ſcientia: ſecundo modo cenſebitur aliquando, qui alijs in ſe minus præcipuis ornatus eſt donis; etenim cõtingere poteſt, addit Angelicus, *quòd ille, qui eſt minus ſanctus & minus ſciens poteſt conferre magis ad bonum commune, propter potentiam, vel induſtriam ſecularem, vel propter aliquid huiuſmodi.* ſubſcribunt *Leſſius modo citandus, Rebell de oblig. iuſt. lib. 2. q. 4. num. 2. ac deinceps, Auctor appendicis ad Felluciũ tract. 41. de benef. Eccleſiaſt. cap 4 num. 176. atq. ex Canoniſtis Hoſtienſis apud Panormitanum cap. graue nimis de præb. num. 2. ex l generalitèr, §. ſpurios. ff de decurionibus.* Vbi in defectu legitimorum, ſpurij aſſumuntur in decuriones. Ex hac autem *D. Thomæ* ſententia, ratio deſumenda eſt aſſertionis, cùm enim minoris perfectionis dona, ac naturales, ſeù acquiſitæ qualitates ad Eccleſiaſticum regimen, vel functionem hìc, & nunc magis conducere nonnunquàm valeant, quàm ornamenta præſtantiora ſcientiæ, ceteraq. huiuſmodi præſidia, primis præditus, vt ſi fuerit nobilis, potens, diues, in rebus agendis prudens,

pro-

promouendus quidem erit ad beneficium Ec-
cleſiaſticum, dummodò in neceſſarijs non defi-
ciat iuxtà ſuperiorum diſputationum dicta,
quia vt probè *S. Doctor ibid.* diſpenſationes ſpi-
ritualium principalius ordinantur ad vtilita-
tem communem *ex 1. ad Chorint. 12. Vnicuique
datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem.*
24 Et quamuis varijs illuſtrabitur exemplis aſ-
ſertio *diſput. 17. cap. 3.* in noſtris corollarijs de-
ducendis, illud ſanè, mea quidem ſententia,
præclarius videtur, quod affert *Adrianus in 4.
de reſtit.* Si perſonæ aptiores Parochialibus
meritò reſeruandæ ſunt beneficijs, eo quòd
pauci eo in loco idonei reperiantur, his ſanè
prætermiſſis dignioribus, cętera beneficia,
quamuis optima conferri poterunt minus di-
gnis, vt etiam ſentit *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 34.
dub. 13. nu. 59.*
Verùm enim verò adderem, tùm hoc verum
eſſe, cùm non poſſit perpenſionem aliquam ſu-
25 prà illud beneficium pingue cõſuli ob bonum
commune, digniori in Parochum eligendo,
quæ quidèm penſio, & ſpiritualis eſſet, & ex
iuſtiſſima cauſa optimè dari poſſet, eò potiori
nomine, quo locuples illud beneficium dignio-
ri dandum alioquin eſſet. Secundus caſus, &
quidem optimus eſt à nobis *cap. 3. ſup. diſp. co-
roll. 4.* adductus. Tertius eſt *Alexandri par. 2.
q. 119. membr. 2. qu. 2. Gabrielis in 4. diſt. 15. qu. 7.
art. 3. dub. 1. propoſ. 2. verſ etiam licet*, docẽtium
quandò aliqua Eccleſia protectore indigeret,
qui eam ab Hæreticis ſchiſmaticis, alijſq. Ca-
tholici, vel Chriſtiani nominis hoſtibus defen-
deret, & protegeret, tunc electio vtilior censé-
da eſſet, magiſq. expediret maior Cleri poten-
tia, quam doctrina, & nobilis, potenſq. magis,
quàm doctus: qui omnium calculis, ſi generis
ſplendori doctrinam, morumq. probitatem ha-
bueritadiunctam, cęteris erit præferendus, vt
nos *tom. 1. lib. 2. diſput. 2. cap. 2.* diximus. Hùc
17 etiam reuocari poterit caſus alius merè acci-
dentalis, in quo nonnullis Clericis dignioribus
nolentibus concurrere penès præſcriptam le-
gem *Tridentini ſeſſ. 24. cap. 18.* vni ex concurrẽ-
tibus minus digno Parœcia danda eſſet.
28 Vltima aſſertio. Poſitiuè noſcere debet Ele-
ctor maiorem dignitatem Eligendi, neq. ſuffi-
cientem eſſe notitiam negatiuam diſcriminis
inter dignum, & digniorem. Fundamentum
idem eſt, ac iactum *ſup. diſp. cap. 3. aſſert. vltima*,
ex cuius etiam fine deduci facilè poterit huius
qualitas notitiæ.

CAPVT TERTIVM.

An licitum ſit ex æquè dignis prò arbitratu quemlibet eligere ad beneficium.

S V M M A.

Status, & quæſtionis neceſſitas. n. 1.

Ex æquè dignis poterit quicumq. vel eligi, vel promoueri. n. 2.

Integrum cuiquè ex æquè dignis vni fauere. num. 3.

Poſſunt Eccleſiaſtica beneficia conſanguineis, affinibus, vel amicis æquè dignis, magna tamen cum cautela ad ſcandalum, & periculum effugiendum, conferri. n. 4.

Quàm arcto teneamur vinculo, agnatos, cognatos, conſanguineoſquè amare, eiſq. conſulere. num. 5.

Quàm magnum ſit periculum promouendi conſanguineos, vel propinquos. n. 6.

Taprobani, vel Regem abſq. filijs, vel ſe filijs abdicantem, eligebant. n. 7.

Maiorum merita indignitatem nequeunt excuſare poſterorum. n. 8.

Præmium beneficij requirentis induſtriam perſonæ non auitis datur meritis. n. 9.

Quandò certa eſt amici, vel affinis aptitudo; dubia verò non amici, vel affinis, debet nèdum poteſt, ab Electore ille eligi ad beneficia eccleſiaſtica. n. 10.

Si Elector per dubium tantum negatiuum anceps ſit de exceſſu, quo quis conſanguineo, vel amico præſtat, non tenetur cõſanguineum, vel amicum non eligere. n. 11.

Iudex eſt ſecurus in conſcientia, certò ſciens iuſtitiam amici, quamuis dubium negatiuum haberet, an maior eſſet iuſtitia contrarij. num. 12.

Iudex ex duabus opinionibus, quarum altera dictat poſſe hunc reum examinare, atq. in carcerem detrudere, altera negat, poteſt etiam minus probabilem eligere. n. 13.

Poteſt Elector hac, vel illa probatione vti de moribus, ac ſcientia promouendi etiam ſecundum opinionem minus probabilem. n. 14.

Iudex ſententiam ferens circà ius partim pendent à facto, quod diuerſum partes ſupponunt, ità vt illius dubium intercedat, probabiliorem tenetur ſequi probationem. num. 15. & 16.

Probabilitas facti non eſt opinio. n. 16

Cum facti probationes æqualis ſint momenti, & probabilitatis poteſt Iudex arbitrio vti. num. 17.

Si probationes natalium legitimorum, ſcientiæ, probitatis vitæ, prudentiæ vnius fuerint probabiliores, quam aliæ alterius Candidati, tenetur Prælatus primò adhærere: quod ſi æquales eſſent horum probationes, daretur Prælato arbitrium. n. 18.

Iudex in ferenda ſententia inter litigantes, qui de facto conueniunt, eſto ius vtrinſq. ſit probabile ex varijs DD. opinionibus poteſt probabilem vnam ad libitum ſequi opinionem, & ſecluſo ſcandalo modò hanc, modò illam æquè probabilem. n. 19.

Si ſint opiniones de electione aliqua, nùm valida nec nè ſit, poteſt Iudex ad libitum poſſeſſori, vel fauere, vel non. n. 20.

Et ſi in dubio, quod verè tale ſit, melior ſit conditio poſſidentis, nõ tamen in opinionibus probabilibus. n. 21.

Exiſtente opinionum varietate de licita, vel illicita

Digitized by Google

elta promotione, vel electione, poteſt æquè probabili opinione vti ad libitum Elector, vel Promotor, conſanguineumq. dignum promouere ad ſimplex beneficium ex ea, etiam omiſſo digniore, dummodò ſcandalum abſit, n.22.

Ex varijs opinionibus, quarum vna probabilior eſt alia, neq. Iudici, neq. Electori, neq Promotori ad beneficium licet minus probabile vti, ni eſſet in praxi, altera minus recepta, atquè Elector, vel Promotor prudentèr timeret indoctus habendus à Superiore Iudice, vel Prælato ſecundum ſententiam ſatis ſuperquè probabilem, n.23.

1 ET res ipſa, quæ vſu frequens venire ſolet, & quòd à D. Thoma mox citando tradita eſt, & quòd à *Sacro Tridentino Concilio de Parochi electione ſeſſ.24.cap. 18.* ſancita videtur, vbi vota Examinatorum, vel ſingularia fuerint, vel paria, nos ad hanc expendendam quæſtionem allicit; in qua quid abſolutè ſentiendum ſit primò: deindè quid præſtandum, quando æqualibus perſonæ meritis eligendæ ratio aliqua humana conſanguinitatis, affinitatis, amicitiæ, ac ſimilis annectitur.

2 Prima ſit aſſertio: Ex æquè dignis poteſt Prælatus quemlibet ad beneficium quodcumq. licitè promouere. Deduco ex *Tridentino citato*, quod ſermonem habens de Parocho examinato ait. *Quorum* (id eſt Examinatorum) *votis ſi pares, ac ſingulares fuerint accedere poſſit Epiſcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur.* probatur deindè auctoritate *D Thomæ 2. 2. q. 63. art. 2. ad primum*, qui agens de promotione conſanguineorum, de qua mox dicturi ſumus, docet, ſi fuerint æquè digni, ac cęteri abſolutè, abſq. perſonarum acceptione poſſe promoueri. Tertiò probatur ratione, quòd hac promotione, neq. contra beneficiorum inſtitutionem, neq. contrà naturam eorum, vel pactum ſuper aſſertum, neq. per acceptionem peccaretur perſonarum, cùm probè conſuleretur Eccleſijs, imò quo poteſt meliori modo, abſq. alterius iniuria, cui potiùs non eſt ius; ergò, &c.

3 Hinc fit integrum cuiq. eſſe vni ex æquè dignis fauere; vt enim habet *Sotus lib.4. de iuſt. q.6. ad 6. argum. in expoſitione litteræ S. Thomæ eo contentæ*, cum omnibus æquè dignis æquale ſit ius, cui voluero fauere integrum mihi erit, dummodò dolus, fraus, malæquè abſint artes, quibus iniuriam irrogarem æquè dignis, imò etiam digniori, atq. obnoxius reſtitutioni eſſem prò ratione impedimenti à me dati, vt infrà *diſp. 13. c. 3.*

4 Secunda concluſio. Poſſunt conſanguineis, vel affinibus æquè dignis Eccleſiaſtica beneficia licitè conferri, quamquam non ſine maxima cautela ad ſcandalum, & periculum fugiendum. Eſt vtraq. aſſertionis pars *D. Thomæ 2.2. q. 53. art. 2. ad primum*, cuius verba hìc exarare operæ pretium eſt. *Quandoq. verò conſanguinei Prælati Eccleſiaſtici ſunt æquè digni, vt alij, & ſic licitè poteſt abſq. perſonarum acceptione conſanguineos ſuos præferre, quia ſaltem in hoc præeminent, quòd de ipſis magis confidere poteſt, vt vnanimitèr ſecum negotia Eccleſiæ tractent; eſſet autem hoc propter ſcandalum dimittendum, ſi ex hoc aliqui exemplum ſumerent, etiam præter dignitatem bona Eccleſiæ conſanguineis dandi.* Eſt etiam ſententia *Alexandr. par. 2. quæſt. 11. membr. 2. diſt. 1.* cui è Recentioribus ſubſcribit *Azorius 2. par. inſt. lib. 6. cap. 15. q. 4. nec non alij.*

5 Probatur præterea prima pars, tùm quia admonemur *Iſaiæ cap. 58. Domeſticos ſeminis tui non deſpexeris, & Pauli 1. ad Chorint. 8. Si quis autèm ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Curam* tàm corporis, quàm animæ ſalutis. *fidem negauit*, non verbo, ſed factis, & opere. Accedit *Auguſtinus lib. 1. de doctr. Chriſt. cap. 28. Omnes homines æquè diligendi ſunt, ſed cum omnibus prodeſſe non poſſis, his potiſſimùm conſulendum eſt, qui per locorum, uel temporum, vel quarūlibet rerum opportunitatibus conſtricti tibi, quaſi quadam ſorte iunguntur.* Quæ quidèm ſententia non modo ſanguinis, atq. affinitatis vinculum, ſed quodcumq. complectitur ſimile. Deniquè probatur ex ordine charitatis, ex quo conſtans deducitur regula, vt magis appretiatiuè, atquè efficacitèr diligere tenearis proximos, magis tibi coniunctos, vt probè *S. Thomas 2.2. q. 26. art. 8.* & paſſim Theologi. Et ni hoc fieret, deterioris eſſent potiùs conditionis nobis proximiores, quod rationi minimè conſentaneum eſt. Venio ad vltimas aſſertionis partes. Et quidē quòd turpiùs in Eccleſia Dei ſcandalum inueniri poſſet, quam bonis Eccleſiaſticis conſanguineos, affineſq. abſq. alia cauſa, quàm affinitatis ditare? Quid enim Dynaſtæ, Principes, Regeſq. ſeculares in conferendis ſecularibus officijs præſtabunt, ſi Chriſtos Domini .i. Eccleſiæ Prælatos acceptionis perſonarum labe, tanta cum Diuinæ Maieſtatis iniuria, fędè notatos viderint? Hoc maximum illud erat delictum, cujus ſe expertem optabat *Pius IV.* ſymbolica Dauidis vſus ſententia *pſalm. 18. verſ. 14. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo*, penès interpretationem *Incogniti ſerm. 20. & Antonini 1. par. tit. 5. q. 2. §. 4.* explicantium citatam ſententiam de carnis vinculo nobis coniunctis. Hanc eamdem fœditatem procul arcens à ſe *Clem IV. Pont. Max.* certior factus, è ſorore nepotem tribus Eccleſiaſticis potiri beneficijs, præcepit, vt duabus derelictis, vno tantum eſſet contentus; nonnulliſq. Prælatis pro nepote apud ipſum Pontificem orantibus, diuinam, ac verè tanto Pontifice dignam protulit ſententiam. *Indignus quidèm hac eſt Sede, qui Cognato potius, quàm Chriſto proſpicit.* cuius Auctorem habeo *Tarcagnotam lib. 14 par. 3.* ſubſcripſit fortaſsè Clemens ſuo prædeceſſori *D. Gregorio comment. priori cap 2. lib. 1. Regum verſ. 29.* qui qui dem ſermonem habens de Heli Sacerdot. *Magis, inquit, quam Deum filios honorauit, quia dùm aperta eorum opera contemneret, lucra temporalia eiſdem prouidebat.* & in *comm. poſt.* ſimiles docet Sacerdoti Heli Prælatos Eccleſiaſticos, qui minus dignos conſanguineos ad ſacros promouent ordines, vt locuple-

plerent, diuinum non curantes honorem, qui ex huiuſmodi Miniſtris atteritur, ſed vtilitatem Miniſtrorum, qui ex Eccleſiaſticis ditantur miniſterijs. *Filios, ait, & propinquos magis, quàm Dominum honorat, qui ad ſacros ordines perſonas eligit, non ex conuerſationis honeſtate, ſed amore propinquitatis.*

6 Hinc gradum facio ad tertiam noſtræ concluſionis partem docentem ob periculum promouendi conſanguineos, vel ineptos, vel quidem cęteris minus aptos, magna Prælatos Eccleſiaſticos indigere cautela, nè cum proprio animæ detrimento, quos dedecet, eligant. Neq. hoc mihi periculum fingo; cum res ipſa admoneat communi etiam ſenſu DD. quorum inſtar omnium ſit *D. Gregorius paulò ante laudatus. Carnales,* inquit, *Prælati ſpiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, vt Eccleſiaſticis facultatibus ditentur, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia vbertatis. Nec curant quales ſunt, qui ad ſpirituale miniſterium veniunt, ſed tantum, vt dignitati temporali præferant, quos carnali affectione complectuntur.* Ratione etiam id firmatur. Nam ſicut *tom. 1. lib. 4. diſp. 7. cap. 3. nu. 26. ex D. Thoma* diximus facili negotio id nobis perſuademus, quod appetimus, ac de eo malè ſuſpicamur, quem odio habemus: ità etiam, quem nimio proſequimur amore, dignum ſępiſſimè exiſtimamus, cum re vera indignus ſit. Quapropter meritò Theocritus in egloga 6.

Quę minimè ſunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Et tritum communi ſermone prouerbiū, *Suum cuiq. pulchrū.* Proindè rectè *Philoſophus Reth. 2.* ἐπεὶ δέ φίλαυτοι πάντες καί τα [illegible] ἐπιτοπολύ. *Id eſt quoniam autem omnes ſui ſunt amantes, & ſua cuiq. iucunda eſſe neceſſum eſt, vt facta, dictaq. Idcircò plerumq. aſſentatoribus gaudent.* Quod vt bellè *Horatius Coccus amor ſui. & patriæ fumus igne alieno luculentior,* vt eſt etiam in prouerbijs vſurpatum à Lucano in Encomio patriæ. Hinc *Gloſſ. cap. peruenit 1. q. 3.* dicit, Epiſcopos cęcos circa nepotes, alioſquè conſanguineos, plura apud *Bald. in l. tutor petitus §. 1. ff. de excuſ. tut. Baldum* ſequutus eſt *Barb. conſ. 16. col. penult. in fin. lib. 1. & conſil. 17. col. 3. lib. 4.* facit etiam ad rem, quod ſcripſit *Alc. præſ. 29. num. 2. in tract. de præſump. reg. 1 & Menoch. lib. 3. de præſumptionib. præſumpt. 54. à numer. 7.* Huic obuiam periculo conſilium fuit ire *Sanctiſſimo Pontifici Pio Quinto Conſtitut. 54.* qua grauibus ſub cenſuris prohibuit, nè beneficia coram Ordinarijs reſignata conferantur propinquis, conſanguineiſq. aut familiaribus ipſorum Collatorum. Imò electio familiaris, vel conſanguinei Præſulis haberi ſolet ſu-

7 ſpecta, ex *dec. Rauu. atq. ex vna Aretina apud Gonzalez gloſſ. 4. nu. 130. & 140.* lege prætereà *Plin. lib. 6. c. 22.*

8 Neque maiorum merita Prælatorum tanti faciēda, vt electionem turpem Poſteri indigni, vel minus digni ab iniuſtitia vendicare poſſint; cum induſtria, meritaq. deſiderentur perſonæ ad beneficia Eccleſiaſtica promouendæ, ob bonum Eccleſiarum primariò, inſtituta. Deindè duo tametſi Ethnicorum exempla Prælatos Eccleſiaſticos præ oculis habere maximè optandum eſt: alterum *Antigoni II. Auctore Plutarco in Apophtegmis,* qui cuidam ignauo militi præmium pro fortiter à patre geſtis acriter pe-

9 tenti, reſpondiſſe fertur. *Ego mi adoleſcens mercedem, & munera dare propria, non paternæ virtutis cauſa, dignis ſoleo.* Alteram Temiſtoclis à nobis *tom. 1. lib. 3. diſp. 3. cap. 1. num. 22.* relatum. Cautè igitur agendum eſt Prælatis, nè vt ait *D. Bernardus de conſid. lib. 4. De dote Viduæ, & patrimonio Crucifixi ſe, vel ſuos ditare feſtinent, Moyſen imitati,* de quo *S. Hieronym. tom. 6. in comment. ad cap. 1. epiſtolæ Titianæ,* ſic ait, *Moyſes amicus Dei, cui facie ad faciem Deus loquutus eſt, potuit vtiq. ſucceſſores principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem. Sed extraneus de alia tribu eligitur Ieſus, vt ſciremus principatum in populos non ſanguini, aut humano affectui deferēdum eſſe, ſed vitæ.* Verum dilabor longiùs; ad propoſitum reuertor. Videbitur fortaſſe cuipiam huius eſſe loci doctrinam *Trident. ſeſſ. 24. c. 18. de elect. Paroch.* expendere, nec non Bullam *Pij V. incip. in conferendis beneficijs, in cōfirmationem decretorum tùm antiquorum, tùm Trident. hac de re editam;* verùm cum altiùs repetenda ſit illa electio, nec vulgares contineat difficultates, è propria ipſius Sede educenda non eſt, vbi de poteſtate Præſulis in beneficijs conferendis, Deo dante diſputabimus.

Quid autem ſentiendum ſit eo in euentu, quando duo eſſent digni, ſi vni quis faueat, dicemus *diſp. 13.*

Quæres, an Electori liceat conſanguineum familiarem, vel amicum, quem certiſſimè nouit eſſe dignum, eligere, relicto alio, quem probabiliter tantùm exiſtimat eſſe digniorem?

Reſpondet *Azor. 2. p. inſtit. lib. 6. c. 13. q. 4.* licitè id quidem poſſe Electorem, quoniam certa, & euidens notitia hac in parte, opinioni tātum probabili pręferri poteſt; nam prudentior, & tutior Elector eſt, quando Titium eligit, quē certiſſimò tenet eſſe dignum, atq. idoneum, quàm ſi Caium eligeret, quem dubitat eſſe digniorem, vel probabiliter tantum credit eſſe aptiorem, & magis idoneum. Verùm enim verò nodum non ſoluit. Igitur de illa, cum multa ſcitu digna pendeant, accuratiùs agendum. Et primùm diſtinguere habeo, de dubio merè negatiuo, deq. notitia probabili, de qua *tom. 1. lib. 3. diſp. 7. c. 3. à n. 18.* egi. Deindè, vt quæſtio præſefert, non inquiritur, neq. diſcrimen ponitur inter dignum, & non dignum, ſed inter dignū, & alterū, qui quidem dignus ſit; at ſolū dubiū eſt de maiori dignitate, id eſt de illo exceſſu, quo dicatur altero dignior. Quibus adnotatis.

10 Reſpondeo. primùm, ſi quæſitum intelligatur, vt videtur ab *Azor.* acceptum, cum certa teneatur amici, vel affinis aptitudo: dubia verò alterius, non modo poteſt, verū tenetur Elector præferre conſanguineum, affinem, amicum, ſeù familiarem, cuius aptitudinem certò nouit alteri, cuius aptitudo tantùm eſt ſub dubio; imò etiam ſi eſſet probabilis; & hoc probat ratio

Azor. Etenim certa, atq. euidens cognitio pręferenda eſt probabili, ſemper formidinem inuoluenti; & quamuis non verſentur hæ notitię circa idem obiectũ materiale, circa quod ſi habetur notitia euidens, quòd talis omnium ſit conditionis, nullus remaneret locus probabilitati contrariæ opinionis, vt probè *Valent. 3. tom. diſp. 5. q. 7 p. 4. Lopez 1. tom. Inſtruct. cap. 220. & 287. Salon 2. 2. q. 63. art. 4. controu. 2 Granado 1. 2. tract. 12. diſp. 4. ſect. 2. n. 16. Io. Sanch. in ſuis ſelect. diſp. 14 n. 8. & diſp. 44. n. 54. verſ. quia.* nihilo tamen minus, hoc etiam verum eſt circa diuerſas has perſonas; ſiquidem cũ etiam probabile ſit non conſanguineum, non eſſe idoneum, cum de cõſanguinei aptitudine certi ſimus, minimè cõſuleret Elector Eccleſiæ, aut virtuti Promouendorũ, ſi qui probabiliter etiam ineptus, pręferret certo habili, atq. apto. Deinde aio, ſi tan-
11 tum per dubium negatiuum eſſet anceps Elector de illo exceſſu nõ conſanguinei, etiã poſſe ipſũ conſanguineũ, vel familiarẽ eligere; q̃ nõ ſit, rãti faciẽdũ dubiũ merè negatiuum, dũmodò hos intra limites certũ ſit eſſe idoneũ conſãguineũ, neq. ſãguinis, vel amicitiæ affectu cũ decipi. Nec propria dici poterit hoc in euẽtu ꝑſonarum acceptio, non intercedente, nec etiam iudicio probabili, de maiori aptitudine alterius. Circa hoc autem nõ placet *Menoch. de arbitr. Iud. caſ. 339. n. 22.* qui probabilẽ opinionẽ à dubio minimè diſtinguens, non eſſe ſecurũ in conſcientia Iudicem aſſerit, iudicantẽ pro amico, ſiuè ſit motus ex opinione probabili, ſiuè ex dubietate; probatq. per multos text. qui ad rẽ noſtrã non faciunt. In noſtro aũt caſu certitudo adeſt aptitudinis, atq. idoneitatis vtriuſq. tam amici, quã nõ amici, ſolũq. dubiũ negatiuũ eſt, quo redditur anceps Iudex circa exceſſũ aptitudinis maioris, quo dubio practicè depoſito, ſiſtẽſq. in aptitudine bonitatis, atq. idoneitatis amici affinis, vel cõſanguinei, poterit pro eo iu-
12 dicare, vt tãdẽ idẽ *Menoch.* cõcludit. Tertio dico ſi certò cõſtaret cõſanguinei, vel amici aptitudo, ac non amici, vel conſanguinei, opinione nũq. tantũ diuerſitas eſſet de exceſſu aptitudinis, qua alter ex his exiſtimari deberet aptior, ac dignior, tũc ſicut Iudex in triplici cõſideratur ſtatu põt, vti deduco ex *Tho. Sanch. in ſum. c. 9. n. 83 & 84. & Io. Sanch. infr. cit.* in quibus variè de illo ſentiendũ eſt, ſic ẽt de Electore, Promotore, & Collatore beneficij philoſophandum.

13 Primus ſtatus eſt Iudicis dum examinat teſtes, reum interrogat, in vincula cõijcit, &c. antequam pronuntiet ſententiam, in quo ſtatu, ſi dentur opiniones probabiles, quarũ altera v. g. negat, poſſe reum à Iudice hic, & nunc interrogari, carceri addici, &c. altera affirmet, poteſt Iudex non modò æquè probabilem, ſed minus etiã probabilem ſequi opinionẽ, vt probè *Sayr. in clau. reg. lib. 1. c. 11. n. 8. Tho. Sanch in ſum. lib. 1. c. 9 n. 14. & 43. Io. Sanch. in ſuis ſelect. diſput. 44.*
14 *n. 51.* Inſtar autẽ huius Iudicis Electorem conſidero, qui dum examinat de moribus, ſcientia, prudentia Promouendi, puta ſi id præſtarent Examinatores Synodales antè teſtimonium, q̃ Epiſcopo reddere debent, Promouendi in Parochum, ſi opiniones eſſent probabiles dictantes, vel non, eſſe hos examinãdos, vel hunc & non illum teſtem adhibendum, vel hac, & nõ illa vtendum probatione, tunc Elector, vel Examinator vti poſſet opinione minus etiam probabili, quemadmodum quilibet alius id poteſt in rebus ſimilibus moralibus, vt cum communiori ſententia docet *Sanch. in ſum. lib. 1. c. 9. à n. 14. ac deinceps.* Verùm hoc in euentu hæc doctrina poteſt vſui eſſe, dummodo maior, vel minor probabilitas non verſetur circa factum, vt mox dicam.

15 Secũdus Iudicis eſſet ſtatus, quando fert ſẽtẽtiam circa ius Partium de aliquo facto, quod non idem, ſed diuerſum eſſe ſupponunt ipſæ Partes, ex qua diuerſitate naſcitur ipſiuſmet dubiũ facti innixũ in maiori, vel minori alterutrius Partis probatione, in hoc, inquam, euentu Iudex tenetur meliorẽ, probabilioremq. proba-
16 tionem ſequi. Dixi conſultò probationem, non autem opinionem; cùm probabilitas facti re vera non ſit opinio, vt rectè *vterq. Sanch. Tho. lib. 1. ſum c. 9. n. 44. & Io. loco paulò ante citat. & nos 1. tom.* docuimus *lib. 4. diſp.* 2 *c. 3.* Iudex itaq. hoc in euentu, cum iudicare debeat iuxta allegata, & probata, vbi pondus cauſæ per probationem maiorem, &c. maius videtur eſſe, in eã abſq. dubio debet inclinare Partem.

17 Quod ſi æqualis momenti probationes, vtraq. Partium videantur eſſe prò arbitratu poteſt ſententiam proferre, vt probè *Ledeſm. 2. to. ſum. c. 22. poſt concluſ. 11. Thom. Sanch. allegatus n. 45. & Io. pariter citatus* In re autem noſtra ſi
18 præſtantior eſſet probatio legitimorum naturalium, ætatis, prudentiæ, ſciẽtiæ, morumq. probitatis, quàm probatio alterius, vtiq. Prælatus Eccleſiaſticus, vel quicumq. alius Promotor nõ poſſet non adhærere meliori probationi. Si verò probationis æqualia eſſent iura, daretur profectò tunc arbitrium iuxta ſupra dicta, atq. expreſsè de beneficij collatione, *vterq. docet Sanch. citatus.*

19 Tertius demùm Iudicis ſtatus eſt, dum ſententiam aliquam ferret inter Partes litigantes, quæ tamen in facto conuenientes ſingulæ ex lege, & iure contendunt rem, de qua lis eſt ſibi adiudicandam, quam tamen legem variè interpretantes DD. de ea opiniones fundant probabiles, in quo caſu licet Iudici vnam ex æquè probabilibus opinionibus ſequi, vt probè *Medina 1. 2. q. 16. art. 6. fol. 309. concl. 2. Salon 2. 2. q. 63. art. 4 controu. concl. 1. Valent. 2. 2. diſp. 5. q. 7. p. 4. dub. 3. & alij,* quos citat, & ſequitur *Sanch. lib. 1. ſum. c. 9. n. 45.* quòd ex vi officij ſui, atque iuſtitiæ non magis vni, quàm alteri debet opinioni eſſe addictus etiam ad commune bonum, imò præciſo ſcandalo, poſſet Iudex modò huic, modò illi adhærere opinioni, vt ſupra diximus de eligente, & conferente beneficium,
20 cui datur optio conferendi vni ex ęquè dignis. In caſu noſtro tertius Electoris ſtatus, vel Collatoris beneficij erit, dum Elector ſcit opiniones eſſe, num electio Infamis v. g. irrita, nec nè, vt nos *diſp. 9.* dicemus; liberum erit Iudici beneficij poſſeſſori fauere, vel non, iuxta opinionum diuerſitatum vti rectè *Io. Sanchez citatus, verſ. rurſus*

Neq.

21 Neque obſtat regula, quod in dubijs melior eſt conditio poſſidentis, quæ intelligenda eſt in vero dubio, in rigore ſumpto, ac negatiuo, & non in opinionibus probabilibus, dubio, ſiue formidine in illis imbibito, vt optimè *Vaſquez 12. tom. 1. diſp. 63. ad finem, Sanchez lib. 2. de matrim. diſp. 41 nu. 30. atq. in ſumm. lib. 1. c. 9. nu. 53. alijq. quos citat, & ſequitur Ioann. Sanchez allegatus n. 54. verſ. nec obſtat.*

22 Deinde exiſtente opinionum varietate, nùm Epiſcopus in iudicanda maiori dignitate promouendi in Parochum debeat rem perpendere ex pluralitate votorum Examinatorum Synodalium, iudicium ferentium de ætate, ſcientia, atq. illius prudentia, vitæq. probitate, vel alijs rationibus, ex alia notitia ſibi comparatis; poſſet alteram, ſi fuerit æquè probabilis (quod non decido) ſequi, ac tribuere, vel cõſanguineo, & amico, vel non conſanguineo Parœciam. Sic pariter intercedente opinione probabili docente, non eſſe peccatum mortale ſemel, aut iterum beneficium ſimplex non conferre digniori, dummodò conferatur digno, cuius *Auctores* retulimus *cap. 1. n. 3.* poterit hac vti opinione Collator ſemel, atq. iterum conferendo beneficium conſanguineo, vel familiari digno, omiſſo digniòre, dummodò abſit ſcandalum. Demum poſſent opiniones vna eſſe probabilior altera, & tunc maior eſt difficultas, quid poſſet Elector, vel Collator, nàm, vt Iudici integrum eſſet, etiam ſequi opinionem minus probabilem, ità Electori, vel Collatori; vti ſanè eſt, quæ docet, peccatum quidem eſſe læthale, omiſſo digniori, digno conferre beneficium curatum, ſecus alia ſimplicia, cuius *Auctores* retulimus *citato c. 1. n. 5.* Quod autem id Iudici liceat, docent *Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dub. penult. ad vlt. Aragon 2. 2. q. 63. art. 4. d. penul. ibid. Salon. contron. 2. concl. 4. Petrus de Ledeſma dicens eſſe praſtantiorem ſua atatis Auctorum 2. tomo ſum. tract. 8. cap. 22. poſt ſecundam concluſionem diff. 2 fol. 746. Sayrus in claui Reg. lib. 1. cap. 11. nu. 8 Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. diſput. vnica ſect. 12. n. 118 Ioan. Sanchez in ſuis ſelect. diſp. 44. nu. 51. ad finem, ac probabilem indicat Thomas Sanchez in ſumma lib. 1. cap. 9. nu. 47. fauentq. Baldus cap. 1. §. Iudices num. 4. de pactis tenend. in vſib. feud. & in l. obſeruare, §. proficiſci qu. 30. de offic. Proconſ. & Leg.* Ratio autem eſt, quia nec temerè, neq. imprudenter ageret Iudex, dum opinionem ſequeretur probabilem.

23 Cęterùm æquè ſaltem probabile videtur contrarium in Iudice, qui quidem ex munere à Republica commendato tenetur ius vnicuiq. tribuere, cauſaſq. dirimere, prout magis conſentaneum ei videtur eſſe rationi. Idemq. iuxtà hanc ſententiam aſſerendum eſſet de Collatore, vel ad beneficia Electore, ab eo profectò danda, vt magis conſentaneum rationi, magiſq. probabile, rectumq. videbitur, itaq. non modo perſonarũ acceptio eſſet tribuere digno, omiſſo digniori, beneficium pingue, verum vni non conferre, cui magis probabile ius eſſet ad illud idem beneficium, non per probationem facti ſolum, ſed iuris. Et huius opinionis, quoad Iudicem ſunt, *Sotus, Valentia, Bagnes, Manuel, & Vaſquez apud Sanchez lib. 1. ſumma cap. 9. n. 47. qui cap. 2. nu. 6.* limitat, ni opinio minus probabilis in praxi magis eſſet recepta, & Iudex inferior timeret nè foret habendus à Superiore, apud quem appellaretur indoctus. Quod accomodari rei noſtræ facilè quidem poteſt. Fauet communis DD. ſententia, quam tradunt Auctores *cap primi de conſt. & latiſſimè Neuiz. lib. 1. ſil. nupt. num. 1.* ex compluribus docentibus, communem opinionem in iudicando pręferendam eſſe, ni euidenter eſſet falſa, vel conuinci poſſit ſatis probabilibus rationibus, ſic etiam *Abbas cap. 1. n. 15. de conſt. ex varijs text.*

CAPVT VLTIMVM.

Soluuntur argumenta contraria capite primo relata.

S V M M A.

Poteſt vnius bonitas alicui per accidens nocere, cum ſibi, & communitati proſit, n. 1.

Argumentum à ſingulari ad vniuerſale non obſtat, n. 2.

Explicatur cap. Monaſterium 16. q. 7. *n. 3.*

Optimis, ſeù dignioribus in negotijs Eccleſia maioris momenti ſatis non erit eam adhibere induſtriam, quam adhiberent digni, ſeù apti. num. 4.

Nè iaceant eccleſiaſtica negotia, atq. exequutioni mandentur, quam habent difficillimam, praſtantiora ornamenta in Miniſtris, ac Pralatis deſiderant, n. 5.

Expenditur cap. Oſius diſt. 61. *n. 6.*

Papa non eſt Dominus beneficiorum, n. 7.

1 SVpereſt, vt argumentis contrariorum ſatiſfaciamus ſatis, & quidem primo loco cũctis allatis Gloſſis vnico verbo reſpondeo, Textus pro noſtra ſententia eſſe, vt conſtat, atq. ex citatis, citandiſq. ſequenti diſput. clarius fiet. Prætereà primò dicimus, maiorem vnius bonitatem alteri per accidens nonnunquam nocere, abſq. aliquo abſurdo, quando prodeſſet Eccleſiæ, maiori exiſtimationi virtutis, imò & ſibimet, cui quicumq. priùs conſulere debet in hiſce etiam bonis, quàm proximo, cùm præſertim cętera non ſunt paria, ſecundum charitatis ordinem. Secundo reſpõdemus argumento, quamquam, quod intenditur, concederetur, nihil prætereà probaretur, quàm non obligari Patronum ad meliorem præſentandum. Argumentum autem à ſingulari ad vniuerſale minimè licere, dialectica vel leuiter imbutus non ignorat.

2 Vt autem docemur à *Philoſopho lib. 1. poſteriorum cap. 5.* Si quis de triangulo æneo v.g. aliquid demonſtraret proprium, non idcircò demonſtraſſe dicendus de omni triangulo. Sic etiam ſi probarent contrarij ad beneficium pa-

tronatus non eſſe præſentandum meliorem, idem non ideirco ad omne beneficium probarent, iam ſemoto à beneficio Patronatus, hoc ipſo eſſe Patronatus, aſſerta non remaneret libertas præſentandi; ergò ſubiectum huius paſſionis non eſt beneficium, ſed ratio Patronatus. Hinc conſenſu DD. ſingularitas quando agitur de probatione alicuius rei in genere, non obſtat. Præterea argumentum ab excluſione vnius ad alterius, non rectè ſemper deduci conſtat apud DD. Nec valet argumentum de vno ad aliud, quando duo æquiparantur in aliquo, & non in cęteris ad rem facientibus. *Gloſſ. in cap. constitutionem in verbo prorogamus in*
3 *fin. de regul. in 6.* Deindè reſpondeo ex *Gloſſa cap. licet 8. q. 1. verbo præſtantior,* ità eſſe explicanda verba textus, nè malus exiſtat, vt hoc ſufficere dicatur, cùm melior ibi non reperiretur inter Monachos, vt habetur in *Authentica de Monachis §. vlt. collat. 1.* Demùm neque cuicunq. Patrono illud licere colligitur ex textu citato, ſed ſolum Inſtitutori, ſeù Fundatori, qui ſub alia lege Monaſterium nó conſtruit, quàm contentus, vt idoneus tantum ei præficiatur, qua lege ius digniori non fit. Addit præterea *Sotus lib. 3. de iuſt. art. 6. q. 6. in ſolut. 2 dub. ad 2. arg.* neq. Fundatori licere beneficium aliquod annexum habens curam, vel animarum regimen, tali ſub inſtitutione fundare, quæ aliquo pacto obſiſteret dignioris electioni, vti ſe haberet fundatio Monaſterij ſub ea conditione, vt Prior, vel Abbatiſſa non niſi ex ſuo genere, familia, aut patria crearetur; eſſet enim in contumeliam Euangelij. Verùm hic caſus ex infra dicendis in noſtris coroll. dilucidabitur *diſp. 13. cap. vlt. nu. 14. 15. & 16.* Tertiò concedimus argumento maiorem propoſitionem; minorem autem negamus, electione enim boni, omiſſo præſtantiore, in pleriſq. beneficijs præcipuè curatis improbè, atq. iniuſtè contra vtramq. iuſtitiam fit; vti demonſtratum eſt. Magiſter autem quicunq. qui ex aliquo pacto, vel lege, à qua poſſet obligari, deuinctus eſſet hac, vel illa ratione ad docendum, ni taliter doceret, contra proprium faceret officium, quod quidem ſub hac lege ſuſcepit. Ità Oeconomus, quando tenetur meliorem conducere in operarium, vt nos ſępè ſępiùs iterauimus. Quartum argumentum, cui fateor ingenuè abſolutè ſumpto vitium non nihil eſſe, robur tamen non habere, ſi tantum obligatio ſpectetur eligendi digniorem ex virtute iuſtitiæ, tùm commutatiuæ, tùm diſtributiuæ, contra quam acceptio eſt perſonarum, qua laboraret iniquus diſtributor, ſeù collator beneficiorum, etiam ſi beneficia inſtituta tantùm eſſent, vt bona communia Eccleſiæ pro ratione meritorum diuidenda. Quamobrem *Vaſquez*, qui peccare mortalitèr collatorem, vel electorem digni, omiſſo digniore, docet ob ſolam acceptionem perſonarum, etiam hoc efficacius proponit argumentum, nec non aſſentitur de beneficijs *cap. 2. §. 4 n. 53.* & licet negari minimè poſſit hoc ipſum ius, quod ineſt eligendis ortum radicitus habere ab inſtitutione eorumdem Beneficiorum primariò facta in bonum Eccleſiarum; at hoc eſt remotum. Itaq. vis illius argumenti maior eſt contra noſtram ſententiam, qua contendimus, & inſtituta Eccleſiaſtica eſſe beneficia in bonum Eccleſiarum, & inter has, atq. Collatores, ſeù beneficiorum Diſtributores intercedere pactum, vt ſiuè curata, ſiuè maioris fuerint momenti dignioribus conferantur, hoc autem qua ratione cóſiſtere poſſit cum doctrina illationis argumẽti, quod ſoluimus non facilè, neq. apud Auctores erit inuenire. Reſpondeo itaq. in Miniſterijs, officijſq ab huiuſmodi beneficijs requiſitis, quædam eſſe trita, & ferè nullius difficultatis; vt nonnulla adminiſtrare Sacramenta, rudimenta fidei pueros docere, atq. his ſimilia; alia verò difficillima, vt adminiſtrare pœnitentiam in nonnullis præſertim caſibus; vigilare, nè hęreſes inuehantur in propriam Diœceſim, diſputare, vel reijcere hæreticos, in concordiam animos reuocare fidelium, pacem inter Chriſtianos Principes inducere, legationes, cęteraq. grauia munera Eccleſiaſtica obire. Ad primam licet tantumdèm operæ conferat Beneficiarius optimus, ac bonus prò viribus contuliſſet, non peccaret; at verò in pleriſq. reliquorum, quantum laboris, atq. induſtriæ, prudentiæ, ac dexteritatis potuit, ni impenderet, non excuſarem prò qualitate negotij; cum præſertim verſemur in rebus, vel ſpiritualibus, vel ad ſpiritualia relatis, vel è ſpiritualibus ortum habentibus; Nàm ſi non modò in extrema, ſed in graui ſpirituali neceſſitate proximi teneris, ſi Parochus, aut Prælatus fueris, propriam exponere vitam; teneris etiam pro eiuſdem vita, bona prodigere temporalia, non neceſſaria: cum diſcrimine etiam vitæ Prælatus, vel Parochus teneris peſte infectum inuiſere, vbi ſaltem tali viſitatione ægrotus indiget, vt communiter DD. habent, de ordine charitatis diſputantes, & videre eſt apud *Nauar. c. 24. n. 9. & 10. Tol. lib. 4. c. 10. n. 4. & 6. Lopez p. 1. c. 67.* à fortiori, quantum in te erit virium impendere teneberis in nonnullis proprijs tui officij functionibus: Cum igitur dignior, atq. aptior quicumquè maiori polleat induſtria, atq. in tractandis negotijs, vel cognoſcendis veritatibus, doctrina, prudentia, ac dexteritate, quibus de cauſis meritò dicitur dignior eſſe, ac præſtare digno, quantus quantus eſt tenetur ſe impendere, atq. huiuſmodi rebus incumbere. Quæ cum ità ſint antecedens quarti argumẽti, quod diluimus, prorſus oſtendunt falſum in pleriſq. muneribus, ac functionibus, beneficijs, de quibus loquimur, vnitis. Quamobrem cùm Eccleſiæ perſonas optimas deſiderent in huiuſmodi negotijs, ac rebus pertractandis, vtpotè ſpiritualibus, vel ad ſpiritualia ſpectantibus, eumdemq. ſenſum eſſe in vniuerſali Eccleſia ipſa res admoneat, profectò conſentaneum erit rationi aſſerere, has ipſas perſonas ab illa optari, eiſq. beneficia conferre voluiſſe, quæ vt ſic dicta, per pactum, conceſſit Prælatis, ac Diſpenſa-
5 toribus Eccleſiaſticis. Addo pro ſecunda ſolutione, quod fuſiùs dicam *diſp. 13. in coroll. c. vlt. n. 11.* gradum ineptè fieri in argumento ex actu ad potentiam, & quidem negatiuè, quod lippis, & tonſoribus eſt notum, nullius eſſe momentis

&

& eſto actu concedamus, Miniſtros Eccleſiaſticos in gerendis negotijs exactiſſimam, qua nulla maior dari poſſit operam impendere nõ teneri, nihilo tamen minus nõ valet ea hoc deducere; igitur neceſſe non eſt, vt eam poſſint præſtare, neq. optimi ſint Miniſtri; Ita neque ſperari poterit mediocris adminiſtratio, executioni mandata, atq. in actu ſecundo, vt ita me philoſophicè explicem, ni ſupponatur optima in actu primo potentia, in tot .n. humanæ vitæ erroribus hiſce calamitoſis præcipuè tẽporibus tot, ac tantæ ſe ſe obijciũt difficultates in diuinam cauſam, bonumq. Eccleſiæ, vt optima quęquè prudẽtioris Prælati dictamina executioni, via ad mediocritatem mandari poſſint, quippè quæ ſi claudicarent radicitus ex parte principij, atq. actus primi, eorũ executio, neq. profectò mediocritatem attingeret; Periclitemus hoc prudentiſſime Lector, in noſtro Epiſcopo, atq. occurrat neceſſitas ſimultatem primarios inter ciues componendi, vel Eccleſiaſticam defendendi immunitatem, quantæ vndiq. oriẽtur difficultates, ad quas ſuperãdas quod conſiliũ? quæ prudentia? quæ fortitudo? quæ conſtantia deſideratur, etiam ad mediocrem exitum, quæ quidẽ ornamenta, virtuteſq. ſi mediocres fuerint, vincentur ſanè, atq. obruentur. Quid? quòd dignioris, atq. aptioris mediocris induſtria, diligentia, conſilium, ſtudium, atq. opera præſtãtiora abſq. dubio cẽſenda ſunt ſtudijs, atq. opera exactiſſima hominis inferioris notę, iuxta Sapiẽtũ axioma, infimũ ſupremi attingit ſuprèmũ infimi. Quã ob rem licet in multis negotijs mediocrẽ ſolum adhiberet induſtriam dignior, præſtaret hæc induſtriæ cuicunq. digni.

6 Ad quintum argumentum dicimus *cap. Oſius* eodem ſanè pacto explicandum, quo *c. Monaſterium* ad ſecundum argumentum diluendum interpretati ſumus, *c. nullus* nihil contra nos iudicat, vt legẽti patebit; quotq. textus præterea ſolent afferri; vel de validitate loquuntur electionis, vt indicauit *Abb. cit. pro 1. ſententia*, vel de ſcientia tantũ Epiſcopi, vt in 7. arg. dicemus.

Ad ſextum ex *diſp. 13. c. vlt.* cõſtabit quid dicendũ ſit, quando beneficia ea propria inſtitutione coarctata ſunt ad certũ perſonarũ genus.

Textus allegati in 7. argum. de ſcientia tantum loquuntur Epiſcopi, & licet, vt nos *tom. 1. lib. 3. diſp. 1. c. 1.* docuimus, ſatis ſit mediocris, cõpetenſq. ad Epiſcopatum ſcientia, dummodò ſufficiens ad tãtum munus; verùm vagatur extra chorum argumẽtum, etenim idoneũ, aptũq. ad miniſteria propria neceſſaria officijs requiſitis à beneficijs, nõ excludimus, dicimus tamẽ, sùm ex inſtitutione beneficiorum, de quibus egimus, tùm ea pacto, quod inter Eccleſiam, & Diſtributores aſſerimus, tùm nè peccetur acceptione perſonarum, quando facta morali diligentia, dignior haberi põt, omittendũ non eſſe.

Octauum argumentum adeo eſt benè dilutũ à *Soto lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 2. ad ſolut. 5. principalis argum. pro contraria opinione facti*, quod eius actum prorſus agerem, ſi ſoluere cõtenderem; cum adeat amiciſſimus Lector, apud quem demonſtratum ſanè leget; tùm è ſacris literis, tũ
7 Canonibus, tùm PP. auctoritate, Papam non eſſe beneficiorũ Dominum, vt communis etiam habet Theologorum ſententia, *D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. ad tertium, Caietan. ibi, & q. 43. art. 8. Adrian. in 4. de reſt. §. pro clariori. Molin. tract. 2. de iuſt. diſp. 29. q. 2. Leſſ. lib. 2. c. 4. dub. 4. Azor. lib. 6. c. 1. q. vlt. apud quos alij Theologi.* ſubſcribunt è *Canoniſt. Nauarr. in c. non liceat de ſpolijs Clericorum §. 3. Turrecremat. 2. lib. ſumm. n. 113.*

Nec diſcrepant, me quidem Iudice, qui vel voce nobiſcum decertant, vel quid ſibi dominium rerum importat ſanè non perpenderunt. Quo conſtantèr aſſerto, ruit allatum argumentum, eoq. potiori nomine, quo hic agitur de electione ad huiuſmodi beneficia, ad quæ iure naturali diuino promouendi ſunt digniores. *Sed heu quanta mala*, addit *Sotus, ex contrario, eodemq. falſo principio Eccleſia quotidie patitur, cum tamen quo SS. Papa cęteris honore, & dignitate in Eccleſia Dei præſtat, eo fortiori nexu teneatur, digniores ſemper optare.* Quid autẽ ſẽtiendum ſit de electione in Summum Pontificem dicemus *in coroll. c. vlt. diſp. 13. n. 13.*

Secundam ſententiam ampleſi ſumus, noſtroq. modiſſo probabiliorem reddidimus.

Argumenta tertię ſententiæ ſoluere non erit operoſum, cum enim ſingulis iniquis electionibus contrà diſtributiuam, & commutatiuã iuſtitiam profectò fiat, ſingulas eſſe culpæ obnoxias exploratum habemus. Eſt falſum præterea nihil detrimenti ſubire Eccleſiam, vt ex noſtra 5. conſtat *aſſertione*.

Ad ſecundum negámus, bonum meritò exiſtimandum eſſe diſtributorem, qui contra inſtitutionem, naturamq. rerum diuidendarum, vel diſtribuendarum, & contra pactum in proprio officio imbibitum quidpiam diſtribuet.

Argumenta quartæ ſententiæ, à ſecundæ, & primæ momentis non diſtinguuntur.

Quintæ ſententiæ momentum nullius eſt ſanè roboris, cùm beneficia præſertim Eccleſiaſtica tùm maximè curata, tùm maioris momenti ſint inſtituta in Eccleſiarum bonum, ad quod onera illorum ordinantur; præſtãtioreſq. qualitates, ac præſidia requiruntur. Quamobrem eſto vt ſic præciſa non concederentur materia eſſe iuſtitiæ diſtributiuę; ſunt tamen commutatiuæ, in qua fit, dùm contra ipſorum naturam, primariumq. finem darentur. Quid? quòd huiuſmodi formalitates mente quidem ſeparari poſſunt, vel formalitèr, non tamen realitèr à parte rei, quemadmodum à iuſtitia attinguntur: vt enim dari non poſſunt, tanquam onerosa, & non oneroſa, vel vtilia, ac non proficua; ità denegari ſub vna formalitate, & non ſub alia minimè poſſunt; nam ſiuè iuſtitia, ſiuè iniuſtitia medium rei, & non rationis reſpiciunt. Quã autem à veritate aberret hæc ſententia *Caiet.* in electione ad Epiſcopatum, ex his, quæ *ſequ.* diſſeremus *diſput.* clariùs fiet.

Multæ ex hac quæſtionis ſolutione caſuum pendent dilucidationes, quas vnico contextu, vnoq. contentas capite *diſput. 13. cap. vlt.* afferemus.

DI-

Digitized by Google

DISPVTATIO OCTAVA.

De Præſtantioris electione in Epiſcopum.

ET noſtri propria eſt inſtituti quæſtio hæc, & prò qualitate potioris electionis Epiſcoporum, quibus Dei Eccleſia firmis, tanquam columnis, innititur peculiarem hanc meritò ſibi poſtulat diſputationem.

CAPVT PRIMVM.

An in Epiſcopum melior ſemper eligendus ſit.

SVMMA.

Bonum, & melius hic relata ſumuntur, n.1.
Charitas, morumquè probitas licet præcipuum ſit Preſulis ornamentum, non tamen ſufficiens, ibid.
In Epiſcopum qui eligitur, non debet ſe cęteris meliorem exiſtimare, n.2.
Morali adhibita diligentia, melior eligendus in Epiſcopum, & ni fiat, peccatur mortalitèr, num.3.
Deus exemplo Chriſti Domini, quem omnium pręſtantiſſimum dedit nobis Paſtorem, docuit, vt præſtantiores eligerentur deinceps, qui Eccleſiam ſuam regerent, n.4.
Chriſtus Dominus meliorem elegit in ſui Vicariũ, Diuum videlicet Petrum, n.5.
Exemplo electionis Aaronis Sacerdotis, Hieronymo interprete, probatur etiam aſſertio, nu.6.
Probatur exemplo Saulis auctoritate Gregorij, & Chryſoſtomi ad rem declarato, n.7.
Pauli teſtimonio à Chryſoſtomo expoſito concluſio comprobatur, n.8.
Exemplo Sancti Leonis hoc idem comprobatur, num.9.
Confirmatur è Sacris Canonibus Tridentino, & Conſtitutione Gregorij XIV. n.10.
Auctoritate Sanctorum etiam roboratur, n.11.
Tandem probatur ratione, n.12.

1 AD præſentem quæſtionem enodandam primò ſupponenpum eſt bonum, vel melius hic ſumi relatiuè ad aliud; licet enim, qui maiori ornatus eſt charitate, morumq. probitate, ſimpliciter melior cęteris dicatur; at verò ſi relatiuè ſumatur ad regimen, hæc ipſa charitas eſt quidem præcipuum, præſertim Præſulis, ornamentum, non tamen adæquatum; cum multa præter illud requirantur præſidia ad immediatum Eccleſiaſtici regiminis finem, qui eſt pax mentium, & corporum Chriſtianorum, atq. ad mediatum æternum fruitionis beatæ finem.

2 Supponendum ſecundò ex *D. Thoma 2. 2. q. 185. art. 3. in corpore*, qui eligitur non debere ſe cęteris meliorem exiſtimare; eſſet enim hoc peccatum, & ſuperbiæ, & præſumptionis, quod indicauimus *1. tomo lib. 4. diſp. 11. cap. 1. num. 18.* ſed ſufficeret, ſi nihil in ſe inueniat per quod illicitum ſibi reputet onus, ſecundum quæ *eod. tom. lib. 3. & 4.* tradidimus.

3 His prænotatis vnica ſit aſſertio. In Epiſcopum morali, quam negotij exigit grauitas, adhibita diligentia, per ſe melior eligendus eſt, & ni fiat, peccatur mortalitèr. Hæc aſſertio ità ferè omnium DD. eſt, pręſertim Theologorum, vt cum de cęteris beneficijs nonnulli à nobis relati *cap. 5.* ſentiant aliter, nullus tamen ſit, qui audeat id aſſerere de electione, vel promotione Præſulis, vno dempto *Caietano in ſumm. pro 5. opinione ſuperioris diſp. cap. 1. relato*, ſub futili quadam diſtinctione, & mox iterum *cap. vlt. reiecta*: Vnoq. vel altero ſingulari, vt videre eſt apud *Alenſem par. 2. q. 119. num. 2. art. 3. D. Thomam 2. 2. q. 185. art. 3. & apud Recentiores, Garziam de beneficijs cap. 16. nu. 16. & Barboſam 1. tomo, Gloſſa 3. num, 19.* Prętereà firmatur concluſio ijs omnibus, quæ de dignitate, præſtantia, morum probitate, ſcientia, prudentiaq. Antiſtitis *1. tomo* diſputata ſunt, & quæ *hoc 2. his vltimis præcipuis quæſtionibus.* Libet deinde

4 primo loco præclarum diuinæ ſapientiæ nobis exhibitum exemplum perpendere, quippè quę cum varijs quidèm potuiſſet modis nos redimere, aliumq. nobis dare Pontificem, vt communis fert Theologorum ſententia, *Athanaſij ſerm. 3. contra Arianos, Auguſtini lib. 3. de Trinitate cap. 10. & 13. S. Thomæ in 3. par. q. 1. art. 2.* eum elegit, nobiſq. tradidit, quo nullus erat dignior. *Talis enim* (inquit Apoſtolus ad Hæbreos 7.) *decebat, vt nobis eſſet Pontifex, Sãctus, Innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior Cœlis factus.* Non vt Melchiſedech modò Leuitis perfectior, ſed omnibus longè præſtantior, vt è Recentioribus probè perpendit *Vaſquez in paraphraſi ad citatum locum à num. 12. & 3. p. q. 2. art. 1. vbi Soarius*, quos eximios mihi viros, quadam admiratione commotus ſępiùs fortaſſe laudo, quàm neceſſe eſſet, cùm nec nimis valdè vnquam, nec nimis ſępè laudare mihi videar. Cum igitur Deus Opt. Max. tanti ſalutem Eccleſiæ ſuæ fecerit, & cùm aliquem è cœleſtibus ſpiritibus, vel Sanctiſſimum quemquam hominum ad mortalium ſalutem, noſtrumq. Paſtorem, ac Pontificem deſtinare potuiſſet, digniorem, quo excogitari maior non poteſt, nobiſq. magis vtilem, ac proficuum, Chriſtum Dominum elegit, ac dedit, quo quæſo nomine homines, cum optimum præſtantioremq. Chriſti Vicarium, Summum

sci-

ſcilicet Pontificem, vel cęteros Eccleſiæ Epiſcopos eligere poſſint ſcitè, vel indignos, vel dignos, omiſſis præſtantioribus eligent?

5 Hanc, quam tradidit Pater Deus normam, ſequutus eſt Filius, ac Magiſter noſter Chriſtus, cùm in ſuum Vicarium *Ioannis.21.* trina interrogatione, periculoq. amoris præmiſſo, Petrum elegit, à quo non modò petijt, publicoq. documento conteſtari voluit, non diligeretur, ſed; num plus quàm cęteris diligeretur, vt nimirum non pari virtute donatum, ſed præſtantem cęteris charitatem ad tantum munus, dignitatemq. eligendum oſtenderet; cùm enim peculiarem, maximamq. ei poteſtatem daturus eſſet, qua cęteris antecelleret, aliquod etiam peculiare ab eo requiſiuit, quod cęteri non haberent, quodq. eſt præcipuum ornamentum in Pontifice, vel Antiſtite deſideratum, illuſtriori quidem ratione eluceſcit in Petro, vt probè *D. Thomas 2.2.q.183.art.3.ad* 1. indicauit, quem cęteris ad Summum Pontificatum fuiſſe tunc temporis optimum, docet *Sotus lib.3. de iuſt. art.2 q.6. cõncl.9.*

6 Huc ſpectat electio Aaronis Sacerdotis *Leuit.8.* coram filijs Iſrael, quia vt probè *Hieronymus ibi, ac refertur 8 q.1.cap. licet ergò Requiritur in ordinando Sacerdote etiam populi præſentia, vt ſciant omnes, & certi ſint, quod qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium, & hoc aſtante populo, ſecundum illud Pauli, oportet autem illum, & teſtimonium habere bonum ab illis, qui foris ſunt.*

7 Fauet etiam Saulis electio, qui quidem altior erat omni populo *ab humero, & ſurſum 1. Regum cap.10.* nam vt rectè *S. Gregorius ibi; Excellens magnitudo corporis in Sanctis Prædicatoribus deſignat augmentum perfectionis; in medio ergò populi ſublimis aſpicitur; qui in virtutum culmine poſitus, à ſubditis non neſcitur.* Huc etiam tendit *D. Chryſoſtomi ſententia lib. 2. de Sacerdotio ſub initio: At cum de Eccleſiæ Præfectura decernenda huic, vel illi, tàm multorum animarum cura agitur, vniuerſa quidem muliebris natura functionis iſtius moli, ac magnitudini cedat, oportet, itemq. & bona virorum pars. Prodeant autem in medium, qui longè omnibus præſtant, quiq. animi virtute tantùm reliquos excellunt, quantùm corporis magnitudine Saul hebreorum gentem vniuerſum excelluit, ſeù potiùs multò etiam magis; neq. enim hic nobis humerorum excellentia, ac proceritatis menſura quærenda, ſed quanta inter ſe ſe differentia homines rationis vſum habentes, & bruta ratione carentia diſſident, tantum ſanè diſcrimen inter eum, qui paſcit, & eos, qui paſcuntur eſſe velim.*

8 Hoc autem maximè *S. Leonis Papæ* illuſtratur exemplo *apud Baronium anno Chriſti 461.* quippè qui, cum ſępè orationibus, ac ieiunijs vacans, ad S. Petri ſepulchrum, Dei miſericordiam, peccatorumq. veniam imploraret, hoc à Sancto Apoſtolo reſponſum accepiſſe fertur. *Deprecatus ſum pro te Dominum, remiſitq. ille tibi peccata, vt ſolum hoc à te expetendum, & à te poſtulandum ſuperſit; quibus aduerſus Apoſtolicam legem, ad Timoth. 5. manum temerè impoſueris.* Quod ſi in viridi hæc, in arido quid

9 fiet? Quis enim Leone ſanctior, quis prudentior? Omitto, quæ cęteri afferunt præſertim *Rebuff. in concordant. tit. de elect. derog. verbo idoniorem.*

10 His ſacrarum literarum monumentis, atquè exemplis Sanctorum DD. illuſtratis ſententijs adnecto è Sacris Canonibus alia, quibus preſsiùs, atq. accomodatiùs probatur aſſertio: Et primò *cap. ſi fortè 66. ſi fortè* (dicitur) *votum eligentium in duas diuiſerint partes Metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus ſtudijs iuuatur, & meritis. Cap. Metropolitanus 63. ex Leone Papa,* vbi præcipitur, vt in Metropolitanum *optimus ordinetur.* Accedit *Tridentinum* tùm *ſeſſ.24.cap.1.* cuius verba *cap.2.num.2.* retulimus; & ſanè ex integro illo capite quanti Eccleſia Dei Præſulum faciat electionem videre in primis eſt, ex quo meritò *Rebell. 1.part. de oblig at. iuſt. lib.3.q.4.num.11.* deducit, ſatis non eſſe digniorem ad Epiſcopatum eligere inter dignos ex Clero eiuſdem Eccleſiæ, vti dicere ſolent nonnulli Principes; quicquid de conſuetudine antiqua fuerit, cuius robur infrà expendemus; hunc autem tùm Concilij, tùm vniuerſæ Reipub. Chriſtianæ, Summorumq. Pontificum ſenſum *Gregorius XIV.* qui dum Cremonenſi præeſſet Eccleſiæ Tridentino interfuit, *per Conſtitutionem incipientem onus Apoſtolicæ 22. Iulij 1559. datam,* expreſſit apprimè, quæ quidem eſt de faciendo proceſſu Promouendi ad Epiſcopalem dignitatem, per ea, *Monemus eos omnes, qui ab hac Sancta Sede nominandi, præſentandi, vel etiam eligendi futuros Epiſcopos, vel Abbates ius habent, vt ſeriò apud ſe cogitent quanti momenti ſit hoc negotium, ex quo ſalus animarum, tranquillitas Reipub. incolumitas Religionis, propagatio fidei, aliaq. per multa, & maximè bona dependent. Illud ſępè ſępiùs ad mentem reuocent, quod Sancta Tridentina Synodus admonet, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem, vtiliùs poſſe facere, quàm ſi bonos Paſtores, &c. promouere ſtudeant. Et infrà, eoſq. alienis peccatis communicare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium cupiditatibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligentèr iudicauerint.*

11 At quas adduximus, ſententijs duo quiſpiam obijcere fortaſſe poterit. Alterum tot, ac tanta è Scripturis, Concilijs, Canonibus, ac PP. protuliſſe ſuperuacaneum ſanè fuiſſe, cùm ab Eccleſia Dei longè hæc peſtis abeſſe videatur. Alterum, quod hoc ſit excitare fluctus in ſimpulo, vt dicitur, cùm tanti hoc negotium momenti minimè ſit, ſatiſq. conſultum Eccleſiæ, ſi boni tantum præficiantur. Cęterùm primæ inſtantiæ reſpondeat Sanctiſſimus Eccleſiæ Doctor *Hieronymus tomo 9. Pauli explicans verba ad Titum 1. conſtituas per Ciuitates Presbyteros, à D. Thoma laudatus 2.2.q.185.art.3. in corpore. Quidam non quærunt eos in Eccleſia columnas exigere, quos plus cognoſcunt Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos plus ipſi amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel deditì, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit, & (vt deteriora taceam) qui vt*

Cle-

Clerici fierent, muneribus impetrarunt; Quibus ſingulas nobis radices expoſuit S. Doctor tanti damni, quæ ſi vel ſuccisæ, vel in præſentia extirpatæ fuerint, vt credere pium eſt, Sanctæ gratulamur Eccleſiæ Catholicæ, ac quæ hìc relata ſunt, eò ſolum tendant, nè Chriſtianæ Reipub. peſtis, electio videlicet non Optimorum, ad Cathedrales Eccleſias iterum pullulet. Nos autem multum, & Eccleſiæ Catholicæ, & populo Chriſtiano profuturi videremur, ſi contrariam opinionem radicitus ſuſtuliſſemus. Secunda obiectio, quamuis à nullo attritæ frontis iudicabitur non temeraria, diluta tamen eſt authoritate Sacrarum Literarum, Canonum, Tridentini, ac Gregorij XIV. Pontif. Max. nuper allata; Et præterea funditus euertitur à *D. Chryſoſtomo lib. 4. de Sacerdotio paulò ante medium. Equidem, inquit, non opinor aliunde tam multas in Eccleſia turbas naſci, quàm ex Epiſcoporum, & Antiſtitum electionibus cuiuſ potiùs, ac temerè, quam diligenter, & accuratè factis; nam caput valentiſſimum eſſe oportet*, quibus vltimis verbis perſpicuè demonſtrauit, non de electione indignorũ modò loqui, ſed de ea etiã digni, cum tamen digniſſimus, & aptiſſimus poſſit, & non eligitur. Et ſanè, quo pernicioſius de Reſpub. Chriſtiana mererentur vitioſi Principes Eccleſiaſtici (ſi qui eſſent; neq. permittat Deus), quòd non ſolum vitia concipiunt ipſi, ſed ea infunderent in Ciuitates, ac Prouincias, neque ſolum obeſſent, quòd illi ipſi corrumpuntur, ſed etiam quòd corrumperent, pluſq. exemplo, quàm peccato nocerent, eò ab illis magis diſtarent optimi quiq. Prælati præſtantioribus donati ornamentis; Hæc atq. alia ſcitu quidem digna, nè faſtidium, amice tibi Lector, ingeram, apud *Bernardum lib. 4. de conſider. ad Eugenium Papam*, ſi libet, leges.

12 Demùm ratione comprobatur aſſertio. Huiuſmodi enim electio, vel promotio digni, relicto digniore, & eſſet contra fidelitatem Adminiſtratoris Diuinorum myſteriorum, & eſſet contra iuſtitiam commutatiuam in Eccleſiam, & contra vtramq. tùm diſtributiuam, tùm commutatiuam, eſſet etiam peſſima omnium acceptio perſonarum. Quæ cuncta ſuperioribus diſput. ex inſtituto probata ſunt, ac potiori nomine probant de Præſulis electione. Peccatum igitur mortale ex ſe erit eligere, vel promouere dignum, relicto digniore, & contra fidelitatem, & contra vtramq. iuſtitiam. Tandem pleriſq. Eccleſijs laudabilis conſuetudo erat iurandi, eum in Epiſcopum fore, vt Electores eligerent, quem meliorem exiſtimauerint, ſic Eccleſia Gallicana, vt patet ex *Concordatis cap. de elect. derogatio ibi Cum Electores ipſi, etiam ſi antè electionem per eos faciendam, idoniorem eligere, &c.* cuius iuramenti formula ita habet. *Ego N. iuro, & promitto Omnipotenti Deo, & N. Sancto, vel Sanctæ, ſub cuius nomine dedicata eſt hæc Eccleſia, eum eligere, quem credam futurum Eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus vtiliorem, &c. apud* Rebuff. *ibid. verb. cum electores ex cap. 1. pragm.* ſic aliæ Eccleſiæ.

Qua verò ratione per accidens euenire poſſit, vt excuſaretur à peccato eligens minus dignum dictum eſt *cap. 2. ſuperioris diſput. nu. 23.* qua etiam notitia cõſtare debeat dignitas perſonæ eligendæ loco allegato *num. 18.* & infrà expendentes Gregorij XIV. Conſtitutionem de proceſſu condendo ad promotionem Epiſcopi dicemus.

Præterea [vtrum à peccato,] & reſtitutione Cardinales excuſentur in Conciſtorio approbantes, neq. impedientes electionem digni, ſi alios iudicauerint digniores, dicemus *diſp. 12. à num. 14. ac deinceps.*

CAPVT SECVNDVM.

Contrariæ ſoluuntur obiectiones.

S V M M A.

Quo ſenſu debeat Epiſcopus melior eſſe, n. 1.

Differentia inter ordinem naturalem, ac ſpiritualem, ſpiritualis regiminis, n. 2.

Gratiæ gratis datæ neceſſariam non habent connexionem, cum gratia ſanctificante, nu. 3.

Vt in politico regimine diſtincta eſt virtus probi viri, ac probi ciuis, ita etiam in ſpirituali eccleſiaſtico, nu. 4.

De charitate ſolum interrogatus eſt Petrus, vti de præcipua virtute, atq. ad inſtructionem aliorum, n. 5.

Quomodolibet conſideretur Epiſcopatus, Præſtantiori per ſe commendandus, n. 6.

Non obſtat Paulum Apoſtolum comparatiuis non vſum eſſe formulis, quo minus dignior in Epiſcopum ſit eligendus, n. 7.

1 OBijcies primò, in ſingulis quibuſcumque generibus minora per maiora reguntur, vt probè *Auguſtinus tom. 3. de Trinitate cap. 4.* ſic per ſpiritualia corporalia, & per ſuperiora inferiora gubernantur; igitur Epiſcopus ad regimen aſſumptus aliorum, melior cæteris neceſſariò eſſe debet.

Reſpondeo, ſi de maiori præſtantia à nobis aſſerta argumentum intelligatur, vtiq. noſtrã aſſertionem comprobare, ſi autem de abſoluta Chriſtiana perfectione in charitate ſita, dico
2 ex *D. Thoma ſæpè citato ad 3.* Diſcrimen eſſe (quod diligenter intelligi volo) inter ordinem naturalem, & hunc ſpiritualis regiminis, nam in illo id, quod eſt ſuperius, ordine naturæ, maiorem habet ad diſpoſitionem inferiorum idoneitatem; ſecus in hoc, in quo ex 1. *ad Corinth. 12. diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones miniſtrationum ſunt* (græcè διακονιῶν .i. miniſteriorum, vt ſunt Epiſcopatus, Diaconatus, Præfectura, & ſimilia.) *idem autem Dominus, & diuiſiones operationum*
3 *ſunt, idem verò Deus, &c.* quæ omnes gratiæ gratis datæ, mea quidem ſententia neceſſariam

non

non habent connexionem cum gratia gratum faciente, ità vt ad eius dentur menſuram, quippè quæ nonnunquam Dei conceduntur inimicis, vt Caiphæ, qui prophetauit *Ioannis* 11. & illis, de quibus Magiſter, ac Dominus ait *Matth.* 7. *multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, non nè in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos*. Itaquè probè *D. Thomas* 2. 2. *quæſt.* 177. *art.* 4. & 5. & *quæſt.* 178. *art.* 2. docet gratias gratis datas, earumquè vſum minimè pendere ex morum bonitate, vt conſenſu etiam DD. exploratum eſt, ſed vt idem *Paulus* innuit *in verſic.* 11. *hæc autem omnia operatur vnus, atquè idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult*. Imò & ea Chriſti membra, quæ in vno, atquè eodem cenſentur eſſe Chriſto per fidem, & gratiam, vt ibi ratiocinatur Apoſtolus; *Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? &c.* ideſt non omnibus etiam in gratia ſanctificante exiſtentibus, eædem dantur gratis datæ, eademquè dona, ac proindè poterit quis illa ornari, quin ad regimen requiſitis donatus ſit ornamentis, tùm in hiſcè gratijs ſitis, tùm in virtutibus acquiſitis, quæ omnimodam cum gratia ſanctificante, & charitate connexionem nō habēt. Quamobrem his etiam inſtructus apprimè quis eſſe
4 poterit, licet eminentiorem non habeat charitatem. Quod ſuo modo compertum etiam habetur in politico regimine; nàm vt rectè *Philoſophus* 3. *Polit.* neq. ſola morum probitas magiſtratui eligendo eſt deſideranda, quæ propria boni eſt viri, ſed cæterarum complexio virtutum, qua bonus quis dicitur ciuis.

5 Obijcies ſecundo; Dominus Petrum in ſuum Vicarium electurus de charitate tantum ſuſcitatus eſt; *Diligis me plus his*; igitur hæc ſola neceſſaria eſt ad Eccleſiaſticum Epiſcopi miniſterium.

Reſpondeo cum *D. Thoma ad primum*, illud expetijuiſſe donum, quia optimè nouerat cætera, quibus Petrus erat ornatus; ac de charitate examen ſolum inſtituiſſe, tanquam de præcipua Præſulis virtute, vt nos ſepè diximus; vel propter alios, qui aderant, interrogaſſe, vt intelligerent, non ſine cauſa, plus ſe Petro poteſtatis, quàm cæteris daturum, cùm conſtaret, etiam ex facto plura dediſſe Petrum ergà Chriſtum amoris documenta, quam cæteri omnes Apoſtoli.

6 Obijcies tertiò pro opinione *Caietan. in ſumma verbo electio. §. & ſcito circa medium.* Epiſcopatus, cæteraquè beneficia curata, conſiderentur, vt oneroſa, poſſunt abſquè peccato iniuſtitiæ diſtributiuæ dari dignis, cum ceſſet ratio iniuriæ reſpectu dignioris. Verùm nego hanc *Caietan.* doctrinam, atquè vt *cap. vltim. ſuperior. diſputat.* dixi formalitates has mente, ac formalitèr ſeceri quidem poſſe, non tamen re ipſa, cuius medio vtitur iuſtitia: & quamuis non fieret contra iuſtitiam diſtributiuam per electionem digni, omiſſo digniore, fieret ſanè contra commutatiuam in Eccleſiam.

7 Obijcies quartò ex eodem. Paulus ſcribens Tito, & Thimoteo comparatiuis non vſus eſt formulis, quaſi digniorem, aptioremq. deſideraret, poſitiuis contentus conditionibus, quòd eo tunc non beneficium, ſed officium dabatur; ergò qui Præſulem dignum eligeret, omiſſo digniore, licitè præſtaret.

Reſpondeo, ea deſideraſſe ornamenta, eaſq. virtutes Epiſcopis eligendis Paulum, quas ſi quis haberet omnium longè præſtantiſſimus eſſet Paſtorum, vti 1. *tomo lib.* 1. & 2. declarauimus; quæ autem dona ab Apoſtolo non indicantur ad huiuſmodi Præſulis perfectionem, licet ad priuati hominis requirantur, neceſſaria non ſunt. Quod ſi *Caietan.* ratiocinatio alicuius eſſet momenti, neq. Chriſtum Dominum ex Apoſtolo aſſereret meliorem, ac præſtantiorem Antiſtitem, cum ad *Hebræos* 7. *talis*, ait, *decebat, vt nobis eſſet Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, &c.* vbi nulla vtitur comparatiua formula.

DISPVTATIO NONA.

An valida ſit electio Indigni ad beneficia Eccleſiaſtica, præſertim Epiſcopatus.

CVM quamplures complectatur diffi-cultates expoſita quæſtio, claritati conſulentes, primùm opinionem minus probabilem referre decreuimus; deindè núm ſemper irrita ſit, vel irritanda indigni electio, tertiò quis cenſendus ſit indignus, demum argumenta contraria ſoluentur.

CAPVT PRIMVM.

Minus probabilis refertur opinio.

S V M M A.

Opinio aſſerens, electionem criminoſi non eſſe inualidam, ni eſſet inepti atque incapacis, num.1.

Altera poſſet ex hac deduci, & videtur nonnullorum docens, indigni electionem non eſſe nullam, n.2.

1 PRima opinio eſt Felini, qui *cap. ex parte de reſcript. à principio, ſequutus Ioannem Andream in cap. audiuis de elect. & Dominicum in cap. ſi ſcripturis 8. quæſt. 1. & in cap. 2. de reſcript.* nec non *Compoſtell. in cap. conſiderauimus de elect. verſ. item quod ſi nulla,* qui quidem videntur aſſerere ex *cap. cum in cunctis de elect.* non probare electionem criminoſi non valere, ſed priuari ſolum Eligentes eligendi poteſtate, niſi vt expreſsè habet idem *Felinus ad finem num. 4.* tàm collatio, quàm electio fieret perſonæ irregularis, vt homicidæ, vel prorſus incapacis, fœminæ nimirum, infantis, & ſimilium, qui notoriè ſunt inhabiles. Quod probè expreſſit etiam *Innocentius cap. cum in noſtris de conceſſ. præb.* dicens, factam non tenere electionem de illis in quibus ius dignitatis cadere non poteſt, vt ſunt omninò illiterati, mulieres, atq. infantes. Hæc autem ſententia quoad ſecundam partem electionem nimirum de criminoſo vt ſic inualidam non probari per *cap. cum in cunctis,* niſi habitam de perſona irregulari, vel prorſus incapaci, & placuit, & placet; probataq; à nobis eſt vberiùs locis infrà citandis; quatenus verò quis deducere vellet ex illa, electionem

2 aliàs indigni eſſe validam. Nec ipſo iure nullam, videtur eſſe *Lapi in add. ad conſ. 50. Feder. Imolæ in cap. auditis ad finem de elect. Cardinalis in cap. querelam ad finem de iure iurando; & aliorum apud Felinum citatum num. 1. & 4.* poſſetquè primò probari ex Innocentio, qui in *cap. citatum cum in cunctis,* aſſerit, beneficium illi poſſe conferri, cui non eſt ſcientia ſufficiens, ſi tamen docilis fuerit, ac ſperatur eam conſequuturum. Secundò collatio beneficij ab exequutore gratiæ, facta indigno, valet etiam quando ab Ordinario habita non teneret; vt docet *Abb. in c. fin. de præſumpt.* ergo &c.

Tertiò ab vſu, quo videmus paſſim indoctos, pueroſq; ad beneficia Eccleſiaſtica promotos. Quartò ex *cap. i. ſi de renunt. §. pro defectu,* vbi habetur, Antiſtitem poſſe Præſulatui cedere ob ſcientiæ defectum; ergo Epiſcopatus collatio ei facta, valida fuit; quamuis irrita facienda eſſet. Quintò ex *cap. fin. de ætate, & qual.* præcipitur ab Epiſcopatu repellendum eſſe Pſalmiſtam ignarum linguæ latinæ; ergo ſupponit illum ab Epiſcopo fuiſſe adeptum, nam priuatio ſupponit habitum *l. decem ff. de verb. oblig. & cap. ad diſſoluendum de deſponſat. impuberum.* Sextò, ſicut ſcientia literarum, ità morum probitas deſideratur in Promouendo, etiam *per cap. cum in cunctis;* imò eò potiori nomine, quo morum honeſtas doctrinæ præſtat, cui ex ordine relationis præfertur etiam *in eod. cap. probitas vitæ;* atqui morum defectus collationem minimè viciat, etiam ſi promouendum reddat indignum; cùm omnis qui crimine mortali affectus, vt Chriſti eſt inimicus, *cap. tulle, & cap. ſi enim de pœnit. diſt. 2.* ſit indignus ſtipendijs ex eius patrimonio decimatis, quemadmodum tradit *S. Thom. 2.2. quæſt. 63. art. 2.* & conſequenter indignus cenſendus ſit bene-ficio Eccleſiaſtico, *cap. cum ex eo de elect. lib. 6. & cap. cum ſecundum Apoſtolum eod. tit.* & tamen regulariter nulla non eſt collatio facta inquinato fece peccati mortalis, vt patet *in cap. ſicut de iure iurando adiuncta Gloſſa & textu ibidem, Felinus cap. dilectæ colum. 3. & 4. de except.* Septimò, pœna priuationis non incurritur, nec exprimatur iure, ſed priuatio beneficij ad quod iam promotus eſt Indignus in iure non eſt expreſſa; igitur electio non eſt inualida, nec eo [illegible] beneficio priuaretur. Maior præterea ſuffragijs oſtenditur à *Felino cap. 2. de reſcript. num. 1. cap. 2.* Octauò in *cap. cum in cunctis de elect.* ex quo maximè demonſtratur nulla electio indigni, ſtatuitur pœna priuationis eligendi; ergo ſtatus tenet, quando nullitas eius reſpicit præiudicium alterius.

CAPVT SECVNDVM.

Nulla Indigni aſſeritur electio.

S V M M A.

Electio indigni nulla eſt ipſo iure.n.1.
Plus ad nullitatem collationis requiritur, quàm electionis, n.2.
Argumentum à minori ad maius ritè concludit in eo fundatum principio, cui licet plus, licet vtiq. quod eſt minus diſtractiuè. n.3.
Qui nullam de facto negant electionem indigni, dicunt tamen ad minimum eſſe irritandam, num.4.

1 PRima aſſertio. Electio indigni, qui re vera indignus eſt, ipſo iure eſt nulla. Eſt communis Theologorum ſententia, & è Recentioribus *Sotus lib.3.de iuſt.q.6.art.2. concluſ.8. ex D. Thoma* dicit in extremo etiam foro cenſendam fore nullam electionem indigni; *Vaſquez de benef. dub.1.& 3. Leſſ lib.2. de iuſt.cap.34. de benefic. dub.1. Petr.Nauarr.lib.2. de reſt cap.2.num.54.* eſt præterea communis Canoniſtarum, quos infrà, peculiares defectus comprehenſos *à cap. cùm in cunctis de elect.* expendentes laudabimus; eſt etiam DD. aſſerentium Periuri electionem eſſe ipſo iure nullam, vel quia infamis eſt, vt nos *1.tomo lib.3.diſp.2.cap.2. num.20.* indicauimus, vel abſolutè, quorum ſententia fauet à fortiori huic aſſertioni. Qui autem Periurum ipſo iure priuatum eſſe beneficio aſſerunt, præcipuè per *cap.2.de reſcript.ſunt Ioann. Andreas in citatum textum verbo amouerunt, & per cap. querelam de iure iurando ibi remouentes., Butr. in cap final. de poſt. à col.3. & in cap.cum in noſtris mox citandum 8.col. ex Cal. in cap. querelam, mox allegandum, Feder. conſ.50. allegantis. Hoſt.cap.inter de exceſſu Prælatorum, Abbas in cap.querelam de iure iur. & cap. cum in noſtris ad finem de conceſſ.præb.cap.cum in cunctis de elect.num.6.cap.1.col.vlt.dè re iudicata, cap.fin. in vlt.col.de præſumpt. cap.graue 3.col. de præb.* dummodò collatio fiat indigno, indignitate ipſo facto vires collationis impediente, quemadmodum eſt inducta per quatuor defectus *à cap.cum in cunctis de elect.* relatos; & quamuis hic Auctor loqui videatur de collatione, quæ plus inuoluit, quàm electio; at à fortiori cenſendus de electione ſermonem etiam habere,
2 quando facta eſt verè indigno; Cum quid amplius requiratur ad nullitatem collationis, quæ perfectior eſt actus, quàm ad nullitatem electionis; eſt enim maior ratio nullam reddendi electionem, quàm collationem; igitur ſi colla-
3 tio per hos Auctores eſt nulla, facta indigno, & electio etiam erit nulla per argumentum à minori ad maius deſtructiuè, vel à maiori ad minorem illatiuè, quod vt probè *Nicolaus Euerardus in locum à minori, num.2.* fundatur in eo principio, *cui licet, quod eſt plus, licet vtiq. quod eſt minus*. Quidquid ſit *de Ioanne Andrea in cap.auditis, ſuper Gloſſam vlt. de elect.* limitante horum Auctorum ſententiam, quod vera non ſit de electione cuiuſcumq. criminoſi, ni fuerit per crimen inducens irregularitatem; quod nos ritè explicatum non negamus, vt infra, ſumusq. proſequuti *tom.1. loco paulò antè citato.* Addo eumdem Panormitanum præcipuè hanc eamdem noſtram doctrinam habere *cap. dudum il primo de elect.num.11.* atq. à maiori ad minus vti argumento conferente electionem cum collatione, quam dicit nullam ex hiſce defectibus à fortiori, ſi ex eiſdem electio fuerit nulla, quòd magis delinquit collator, quàm Elector, licèt abſolute ob rationem à nobis aſſertam plus ad nullitatem collationis requiri, quàm ad nullitatem electionis abſolutè videatur, & indicat *Nauarr. in cap. ſi quando de reſcript.except.16.num.2.* Nàm per collationem ius in re datur, per electionem verò ius ſolum ad rem. Fauet etiam *Rota Romana deciſ.penult. in nouis; & de iure Patronatus. in nouis etiam Hoſtienſis in cap.1.de poſt.Prælatorum, & in ſæpè citatum cap.in cunctis, verſ.vita, & moribus, Archidiaconus in cap.in ſcripturis, Aegidius Bell.concl.172 aliiq. apud Felinum cap.cum Bertoldus de re iudicata, num.5.* aſſerentem collationem factam irregulari homicidæ, vel incapaci, qui re vera indigni ſunt eſſe nullam. Optimè claudit deniquè agmen, *Nauar.cap.ſi quando de reſcript.except.16.& 17.* Inter hos itaque DD. cęteroſq. quamplures, quos poſſem prò noſtra ſententia allegare, diſceptatio potiùs eſſe videtur, quinàm ſit dicendus indignus, quàm num indigni promotio ſit nulla.

4 Illud ad praxim omnium calculis exploratum quidèm eſt, quod tametſi aliquis ſit Doctor, qui electionem perſonæ aliquo pacto indignæ non irritam dixerit, omnes tamen ad vnum irritandam ſaltèm eſſe pronunciant. Probatur igitur ſententia in genere antequam ſpeciatim, vt infrà confirmanda eſt, & quidèm primùm ex *Tridentino ſeſſ.22.cap.4.per vlt, verba. Nec alijs in poſterum fiat prouiſio niſi iis, qui idm ætatem, & cęteras habilitates integrè habere dignoſcuntur, alitèr irrita ſit prouiſio.* Deindè à priori, cum enim *ſuperioribus diſp.* clarè demonſtratum ſit, meros eſſe diſpenſatores, & non Dominos beneficiorum eos omnes, quorum intereſt, vel ad illa eligere, vel promouere, vel quomodolibet concurrere: pręterea cum pari etiam euidentia probatus profectò ſit finis inſtitutionis beneficiorum primarius, bonum Eccleſiarum eſſe, & ferè omnium ſecundarius, bonum etiam eligendorum, ad quod ſpectandum obligantur Diſpenſatores, tùm ex fidelitate, tùm ex iuſtitia commutatiua ergà Eccleſias, tùm ex iuſtitia diſtributiua, & commutatiua paritèr ergà Eligendos ad curam pręſertim animarum, aliaque beneficia, ad quæ per cócurſum peruenitur, à primo ad vltimum eadem etiam conficitur euidentia, non eſſe Diſtributoribus ius ad faciendum, eligendum, vel promouendum contrà illum finem, neque talem habuiſſe poteſtatem vnquàm; quæ vtiq.

fuiſſet in deſtructionem, & non in ædificationem; deficiēte autem iure, ac poteſtate nullum eſſe actum, nullus eſt, qui neſciat. Neq. eadem eſt ratio de hac electione, & de electione Digni, omiſſo Digniore, vt infrà ſuo loco, cum per hanc Eccleſiaſticum euerteretur regimen, atquè Eccleſia Dei in præceps ageretur manifeſtè.

CAPVT TERTIVM.

Ex quibus deducenda ſit indignitas perſonæ ad beneficium Eccleſiaſticum.

S V M M A.

Indignitas ad beneficium ex quatuor indicatis defectibus in cap. cum in cunctis de elect. *vel copulatiuè, vel diſiunctiuè acceptis deducenda eſt. n.* 1.

Proponitur textus cap. cum in cunctis, *n.* 2.

Argumenti vis à fortiori qualis ſit. n. 3.

Malè Nauarrus ex cap. cum in cunctis *deducit vnum, vel alterum ex defectibus ibi expreſſis ſatis eſſe ad nullam reddendam electionem, n.* 4.

Ex quo textu nullitas electionis perſonæ vno ex his defectibus laborantis deducitur, n. 5.

Quam vim particula, vel, *habeat, ibid.*

Probatur concluſio ex optima ponderatione textus modo citati, n 6.

Probatur nullitas electionis ex defectu ætatis, num. 7.

Defectus ſcientiæ totalis nullam reddit electionem. n. 8.

Nec titulus coloratus ſuffragatur Epiſcopo prorſus illiterato, ſecus ſi mediocri fuerit ornatus doctrina, n. 9 *&* 10.

Num beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali poſſeſſione, n. 10 *remiſſiuè.*

Quæ ſit poſſeſſio colorata, & non colorata, n. 11.

Quod propè eſt, adeſſe, & quod modicum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur, n. 12.

Defectus natalium, n. 13. *remiſſiuè.*

Defectus probitatis. n. 14. *remiſſiuè.*

Peccatum mortale vt ſic, etiam notorium nullā non facit electionem Epiſcopi, n. 15.

Quæ atrociora crimina electionem faciant nullam, n. 16.

Crimina inducentia irregularitatem infamiæ faciunt etiam electionem Epiſcopi inualidam, num. 17.

Infamia facti poteſt pœnitentia deleri, ni factum ſit ex his criminalibus, quibus ius infamiam etiam inuſſit, quæ remanet etiam poſt pœnitentiam, quà quis affectus promoueri non poteſt abſq. diſpenſatione, n. 16. 17. *&* 18.

Quid ſentiendum de Infami appellante, nu. 19. *remiſſiuè.*

1 PRima aſſertio. Indignitas, tùm ad Epiſcopatum, tùm ad quoduis beneficiū curatum, & ſuo modo ad cętera, præcipuo nomine petenda eſt è quatuor defectibus per *cap. cum in cunctis de elect.* expreſſis, vel copulatiuè, vel diſiunctiuè ſumptis, ità vt electio perſonæ vno, aut altero, vel cunctis laborantis ſit nulla. Sic videtur aſſerere *Nauarr. ſupra cit.* Et ratio à priori eſt, quod cum indignitas in ordine ad officium, ac miniſterium beneficio conferendo annexum, deſumenda ſit, vt nos *diſput. 6. cap.* 1. *num.* 1. diximus, & vel omnes à fortiori, vel ſinguli defectus enumerati contra miniſteria ſint, pręcipuè Præſulatus, de quo nobis princeps eſt diſputatio, nec non contra reliqua curatorum, ſuoquè modo cęteris etiam obſint, quibus laborans ineptus videtur, ad proprium ipſius munus, hinc neceſſaria conficitur ſequela ineptum cēſendum hunc ipſum eſſe ad beneficium.

2 Verba verò textus, quæ nonnullam etiam mox enodandam habent difficultatem, hæc ſunt. *Cum in cunctis ſacris ordinibus, & Eccleſiaſticis miniſterijs ſint ætatis maturitas, grauitas morum, & litterarum ſcientia inquirenda, multò fortius in Epiſcopo hæc oportet inquiri.*

4 Per argumentum, vt benè *Gloſſa multò fortiùs,* à minori affirmando, *ſi id, de quo minus videtur ineſſe, ineſt, & illud, de quo magis* 38. *diſt. ſi in Laicis, alijſq. textibus per dictam Gloſſam ritè adductis:* Et infrà; *Præſenti ſtatuto ſtatuimus, vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum ætatis annum exegerit, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur; Et in §. final. Si contra formam iſtam quempiam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab Eccleſiaſticis beneficijs triennio nouerint, ſe ſuſpenſos, &c.*

4 Ex his probè deducere ſibi videtur *Nauarr.* in *cap. ſi quando de reſcript. except.* 16. *num.* 1. *ad* 1. per ſingulos horum defectuum nullam reddi electionem, eo videlicet fundamento; quod in *cit. §. fin.* dicatur eum, qui confert beneficium, vel ad illud eligit ſcienter indignum ob ætatis morū, ſcientiæ, vel nataliū defectū, prò ea vice cōferendi, vel eligēdi poteſtate priuari, quibus in verbis ex diſiunctiua particula *vel* nataliū defectum colligit, per ſingulos hanc induci irritationem. Cœterùm ni librarij ſit error, opinor lapſum fuiſſe memoriæ *Nauarr.* nam loco citato, neq. huiuſmodi enumerantur defectus, ſed principio cap. vt retulimus, neq. adhibita di-

5 ſiunctiua *vel.* Quamobrem cum in *cap. dudum de elect. il primo,* hi quidem referantur defectus ſub particula *vel,* vt *vel ſi notorium eſſet, vel prò ea, quæ iam dicta erant conſtaret, quod Præpoſitus S. Georgij electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in ſcientia, vel in ætate, &c.* Ideò ex hoc ſanè textu deducimus ſingulos horum defectuum in *cap. cum in cunctis* enumeratorum ad nullitatem eſſe ſatis, quod eadem de alijs, ac de relatis in *cap. dudum* eſt ratio; cum hæc ſit vis illius diſiunctiuæ per textum *cap. inter cęteras de reſcript.* vbi *Abbas num.* 4. vt particula *vel* vnum, vel alterum

Digitized by Google

rum diſiunctiuè ſignificet, ſi abſolutè loqua-
mur; vti *tom.1.lib.3.diſp.1.cap.1.num.16.* pro-
6 ſequuti ſumus. Addo *citati Nauarr. except.17.*
num.10. rectam ponderationem ſuper adducti
textus *cap.cum in cunctis,* ex qua noſtra com-
probatur aſſertio. Ibi enim electio alicuius affe-
cti vna è quatuor notis, in textu expreſſis, præ-
cipitur ad alium *tunc* .i. pro illa vice deuolui,
vt probè *Gloſſa conſenſu DD.* ſi enim inualida
non eſſet, qua quæſo ratione pro illa vice ad
alium deuolueretur? Neq. dici poteſt faculta-
tem eligendi ad alium deuolui, poſteaquam
illa electio, vel collatio per ſententiam fuerit
deleta; Nàm è diſtincto fonte manant pœna
perdendi poteſtatem eligendi, & conferendi,
qua puniuntur iniqui Electores, vel Collatores,
& nullitas electionis? Etenim hæc ex indigni-
tate naſcitur Promoti, vel Electi: at illa ex deli-
cto iniquæ electionis ſcienter habitæ; igitur
ad quid expectanda eſſet caſſatio electionis
turpis, vt priuatio poteſtatis eligendi ab ini-
quis ſubiretur Electoribus; cùm ex electione
turpi, atq. iniuſta eiuſdem promanet nullitas:
ex delicto autem ſcienter Eligentium oriatur
pœna? vt probè *Innocentius communitèr rece-*
ptus de exceſſ. Prælatorum, num.4. conſid.3. cap.
inter dilector, ex cap.cum Vitonienſis de elect. &
cap perpetuo lib.6.eod.tit. Igitur prò illa vice
priuati ſunt Electores ad iterum eligendum
pro eodem beneficio; cum prima electio cen-
ſeatur nulla, quippe quæ ſi alioquin valida
fuiſſet, opuſq. eſſet priuare illos Electores fa-
cultate eligendi, quando re vera non eſſet ea-
dem vacatio, ſed diſtincta etiam ſpecie (ſi pri-
ma fuiſſet electio habita per obitum Benefi-
ciati, hæc verò alsera per priuationem) profe-
ctò non pro illa vice priuati dicerentur.

Deniquè ſi irritanda eſſet talis electio, rarò,
aut nunquam prouiſio textus allegati ſortire-
tur effectum, nam antequam per ſententiam
Electus condemnaretur, iuri renunciaret ſuo in
manu Pontificis; qui facili negotio id, vt ſcribit
Nauarr.citatus admitteret, alioquin Collatoris
non intercedente præiudicio, quod parui ſolet
fieri.

7 Deindè de ſingulis etiam defectibus noſtra
probatur concluſio. Primò ex defectu ætatis, &
quidèm *tom.1.lib.2.diſput.vlt.cap.2* ætatem ex-
pendentes Epiſcopo neceſſariam, ad Epiſcopa-
tum electionem Præſulis ante trigeſimum an-
num, nullam per hunc eumdem textum *cap. in*
cunctis de elect. indicauimus. Quibus in præ-
ſentia, quod addam, habeo *cap dudum de elect.*
il primo, vbi electio perſonæ laborantis defe-
ctu ætatis ipſo iure aſſeritur nulla, quòd nimi-
rum perſonæ habita ſit inutilis, vt probè *Pa-*
normit.ibi.n.8.& 11.

8 De ſcientiæ verò defectu *tomo 1. lib.3. diſp.*
1.cap.1.à num.18. diſputantes electionem pro-
bauimus ſactam perſonæ illiteratæ in Epiſco-
pum eſſe irritam, è *Tridentino præſertim ſeſſ.22.*
cap.4.citato de reformat perſonæ verò alicuius
doctrinæ, ſed inſufficientis, eſſe irritandam,
nam, vt probè *Leo Papa* aiebat *ſcientiæ defe-*
ctum in Clericis, neq. dignum excuſatione, neque
venia cap.ſi in Clericis diſt.38. Loco autem ante
cit.primi noſtri tom. quamquam multa vſq. ad
finem capitis ad electionem Epiſcopi maxi-
moperè ſpectantia diximus; his tamen nunc
addo *textum in cap.ſi fortè de elect.lib.6. adiun-*
cta Gloſſa, qui habet non ſolum euidentem, ſed
etiam non omnino euidentem ſcientiæ defe-
ctum, reddere inutilem electionem, iuxtà quæ
diximus *loco cit.à num.8.* Fauet *cap. cum ex eo*
de elect.lib.6.adiuncta gloſſa Ioann.Monach. vbi
habetur, *Eccleſiam indigere viris litteratis, non*
autem aſinis ferratis, cum meritò *Pius II. Pla-*
tina auctore, in eius vita ad finem fertur dicere
ſolitus, Epiſcopum indoctum aſino eſſe com-
parandum Hinc *Petrus Rebuff.in libello de pa-*
cifico poſſeſſ.num.13.& 171.verſ.4. collatio-
nem factam non habenti ſcientiam, ità abſolu-
tè nullam pronunciauit, vt neq. coloratum ti-
9 tulum poſſidendi præſtet; Quod verum omni-
nò cenſeo de penitus illiterato, quemadmo-
dum *loco ſupra laudato noſtri 1.tom. ſcripſimus,*
et docet Nauar.in c.ſi quando de reſcript. except.
17.n.7.& 13.n.2.& 3.ex Innocent.

10 Nùm verò huiuſmodi illiterati Beneficiarij
gaudeant regula de triennali poſſeſſore apud
eumdem lege *Rebuffum, Nauarrum, & Gome-*
ſium de triennal.poſſeſſ.q.27.& 28. Quod ſi ali-
qua fuerit doctrina exornatus Epiſcopus (ce-
rus inſtar de ceteris loquor Beneficiatis) ſuffra-
gari eiuſdem poſſeſſioni poterit coloratus ti-
tulus, vt probè *Nauarr. ſæpè citatus nu.7.* etiam
ſi non tenêret eidem facta collatio, vel eiuſdem
electio, quam tamen docuimus validam *tom.*
1.lib.3.diſput.1.cap.1.à num.18. & mox iterum
11 confirmabimus, nàm vt probè *Panormitanus*
cap.cum noſtris de conceſſ.præb. num.23. quan-
documquè Conferens non habebat conferen-
di poteſtatem, vel ſi habebat priuatio inducta
eſt ipſo facto ab homine, vel à iure, poſſeſſio di-
citur non colorata: at vbi eſt defectus etiam in
Conferente; verùm non inducitur priuatio ipſo
iure per ſententiam iuris, vel hominis, dicenda
eſt colorata poſſeſſio. Electio autem, vel colla-
tio beneficij eccleſiaſtici facta habenti aliqua-
lem ſcientiam etiam inſufficientem, & valet; &
licet non valeret, non redditur tamen nulla ip-
ſo iure ex neutro indicato capite, vt *loco citato*
noſtri 1.tom. ſcripſimus. Confirmatur, nam è cō-
trario, quamplura ſequerentur abſurda, cùm
nonnullæ collationes reuocari poſſent in du-
bium ex defectu ſufficientis ſcientiæ, magno
Eccleſiarum detrimento. Quocircà, vti *diſp.4.*
cap.5.num.21. diximus, facultatem eſſe Ponti-
fici Summo, ceteriſq. quorum intereſt, eligere,
atq. beneficia conferre, ex dignis, etiam omiſ-
ſis dignioribus per electionem validam qui-
dèm, at illicitam; ſic etiam dicimus electio-
nem, collationemq. factam aliquali defectu
ſcientiæ laboranti eſſe profectò illicitam, ve-
rùm validam; vt indicatur de Parochis à *Tri-*
dentino ſeſſ.21.cap.6. quibus aliquando conce-
dendos coadiutor, ſpe exiſtente literarij pro-
fectus, vti nos *loco citato* proſequuti ſumus, &
benè docet *Nauarr.in cap.ſi quando except. 17.*
à num 7. ac deinceps. Idq. per indulgentiam,
quamdā, & equitatem imbibitam in inſtitutio-
ne aliorum beneficiorum, ob quā modo ſcripſi,
ra-

rationem: penès quem ſenſum ſubſcribo *Hoſtienſi in ſępè citatum cap.cum in cūctis de elect.* *quem ſequuntur Io. Andreas, Panormitanus,nec non Imola in clem.1.de conceſſ. præb.* non autem per æquitatem propriam, vel veram Epykiam, ac multò minus per diſpenſationem, quemadmodum 1.*tomo loc.cit.num.29.* aſſeruimus, & in præſentia conſtantèr affirmamus cum *allegato Nauarr.num.9. atquè Innocentio, qui quidèm in allegatum cap. cum in cunctis,* nullam diſpenſationis fecit mentionem, cuius alibi tamen meminit,cum quo nos egimus loco citato. Deindè longè diſpar eſt ratio illiterati, atq. aliquali ſcientia imbuti ſpem habentis ſibi comparandi ſufficientem; nam vt probè ex *Innocentio,Nauarr.citatus* huius ſcientia aliquo pacto in ſpe ſaltèm dici poterit ſufficiens,argu-

12 mento eorum, qui probant frequentèr id,quod propè eſt,adeſſe videri,*l.lecta,ff.ſi certum petatur.l.præſens.ff.de procuratoribus, l penultima., ff.de militar.teſtamen l.ſi quis cum ſorret, ff pro empt.l item legato.ff de legatis,*atq. ex alijs allatis *à Fileno in cap.cum adeò apud Nauarr. num. 12.* Ac edit axioma Phyloſophicum 2 *phyſic. textu 5.6.quod modicum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur;explicatum à S.Thoma 2.2.q.67. art. 2. ad vltimum,* atq.à nobis infrà declarandum *diſput.13.tùm in cap.1.num.2. tùm cap.6. num.5.* quod vbi ageretur de validitate electionis, vel collationis factæ Viro maximam de ſe ſpem præferenti, mox fore; vt ſibi comparaturus eſſet ſufficientem ſcientiam, ea tamen non omninò deſtitutus;aptum eſſet ad noſtram confirmandam ſententiam. Atq. hunc vſum vbiq. terrarum receptum, firmatumq. omninò eſſe bellè ponderat *citatus Nauarrus.* Quando autem teneretur hic renunciare Beneficiatus, vel quando poſſet priuari diximus *loc. cit. 1.to. lib.3.diſp.1.c.1 à n.19.ac deinceps.*

13 Defectus autem natalium ex inſtituto à nobis explicatus eſt *tom.1.lib.2.diſput.2.præſertim cap.1.à nu.20.* quibus quod addatur, mihi non eſt.

14 Probitatem verò vitæ *tom.1.lib.3. diſput. 13.* expendimus,delicta verò,quæ dignitati obſunt Epiſcopali, cęterisq. impedimento ſunt beneficijs *ibid.diſput.* 2.declarata ſunt,vbi *cap. 2. nu. 16 & cap.3.num.2.*nullum delictum occultum præter homicidium irregularitatem aliquam ad beneficia, vel in dignitatè inducere docuimus, & præter Auctores ibi citatos notat *Nauar. c.ſi quãdo de reſcrip.excep.17.n.4 & 5.*Ne-

15 què peccatum lethale etiam notorium vt ſic electionem Epiſcopi reddere nullam ſcripſimus,*num.3.*quibus ibi citatis Auctoribus adiũgo *Compoſtellanum in cap. conſideremus col.4. de elect. Nauarr.ſępè citatum num.5.*Confirmatur prætereà, quia ſicuti ſuperallegati Canones,pręſertim *cum in cunctis,& dudum de elect.* non maturam omninò ætatem, neq. eminentem præſcribunt ſcientiam,ſed vel mediocrem, ac ſufficientem,vel ſaltèm in ſpe modò iam dicto,ad electionis validitatem; ità,& virtutem non heroicam,vel eminentem ad validitatem promotionis,ſed ſufficientem,nè omninò mortum deſit honeſtas; & ſpes adſit ſolidæ, mediocriſquè probitatis: & ſicut eſto Dei amicitia,dignitaſq. ſimplicitèr dicta,ſita ſit in charitate,& gratia gratum faciente,vt nos ſępè diximus,hac tamen deperdita, nec fides, nec ſpes pereunt, vti definitum eſt à *Tridentino ſeſſ.6. cap.15.& canone 28.* communiſq. habet Theologorum ſententia, cum *D.Thoma 1.2.q.71.art. 4 & 2.2.q.24.art.10.& 3.par.q.87.art.1. & in 3.ſententiarum diſtinct.279.art.4.q.4.* Idemquè eſt de virtutibus non infuſis, ità etiam reliqua deſiderata ornamenta ſaltèm ab infuſis virtutibus diſtincta,ad Epiſcopatum,cęteraq beneficia poterunt eſſe in perſona electa, ſine gratia, & cum peccato mortali, cuius rationem reddidimus *diſput.6.tùm cap.1. à num.4. tùm cap.vlt.à num.etiam 4.* Et è contrario poterit quis in gratia Dei gratum faciente abſq. peccato mortali eſſe,& non modò cęteris ad regimen gratijs gratis datis, donisq. nudatus neceſſarijs,ſed etiam ſi per contritionem gratiam Dei gratum facientem recuperauerit, aliqua poterit cenſura Eccleſiaſtica,vel irregularitate deuinctus eſſe,ob quam incapax,aut indignus erit ad beneficium,ſeù dignitatem,vt *loc.citat.* indicauimus,obtinendam.

16 *Loco etiam allegato 1.tom.diſp.2. cap.2. à nu. 4.ac deinceps* declarauimus atrociora crimina, quæ digna depoſitione irregularitatem inducunt,ac nullam faciunt electionem Epiſcopi; quibus addo,nullum omninò crimen, cui Eccleſia irregularitatem non adiunxerit, vel ob infamiam importauerit,facere iure nullam electionem,ità *Compoſtellanus in cap. conſiderauimus de elect.*à plerisq. receptus.Quę autem non hæc,allegato à nobis loco adnotata ſunt, ac referuntur in *cap. niſi cum pridem §.1. de renunc. adiuncta Gloſſa verbo dumtaxat, Auctorum conſenſu recepta, quos ſequuntur Aluarus in lib.de planctu Eccleſiæ lib.1.art.48. Gundiſaluus à Villadiego lib.de irregularitate. & Nauarr non modo in 1.tom.à me laudato,ſed in cap. ſi quando de reſcript.except.17.à n.7.*

17 Qui quidem meritò non ſolum delicta notoria depoſitione digna irritare aſſerunt electionem,ſed quæcumq. inducentia irregularitatem, quod nos *loco ſępè citato* ſcripſimus. Quapropter & illi criminis irregularitate irregulares erunt,& hi per infamiam ex crimine reſultantem,vt probè *Gundiſaluus modo laudatus col.9.& 10.Coſmus tit de concubinarijs verb. inhabiles,& Nauarr.allegatus num 7.*qua intercedente infamia etiam poſt pœnitentiam remanent inhabiles per irregularitatem infamiæ criminis, vt promoueri non poſſint abſq. diſpenſatione ſecundum citatos Auctores,& nos diximus 1.*tomo,& loco laudato num.5. Delicta autem ordinis impedientia exequutionem enumerantur in 2.part. Gloſſæ cap. niſi cum pridem de renunciat & à Panormitano ibi.num.7.* Deindè non modo laborantes infamia iuris, vt ſupra, repellendi ſunt ab Eccleſiaſticis beneficijs, ità vt eorum electio ſit nulla, præſertim ad Epiſcopatum,vt conſtat *ex loco à nobis citato 1.to. vſquè ad num.11.* ſed etiam infames infamia facti,vt *num.illo 11.citati loci,* oſtendimus, & confirmatur per *cap. omnipotens de accuſ. cap.*

inter

Digitized by Google

inter dilectos de exceſſ. Prælator. & l. 2. C. de dignitatibus lib. 12. cap. Infamibus portæ dignitatum non patebunt de regul. iuris in ſexto. [illegible]

18 obrem tum Infames infamia facti ob delicta depoſitione digna, ſi promoueantur, inualide promouentur, vt nos *1. tomo lib. 3. diſput. 2. cap. 3. num. 5.* docuimus, niſi per pœnitentiam ſatisfecerint, & crimina non ſint ex his, quibus à iure inflicta ſit infamia, vt *nos ibid. 8.* modò indicauimus; verùm etiam ceteri alijs in ſcelis criminibus ex iure infamiam importantibus, quæ ſint notoria per infamiam, ſeu malam famam facti; itaq. non modò notorij per infamiam ipſios facti (quod notatu volo ad æquiuocationē tollendam) iuxta *n. 3. c. 2. diſp. 2. lib. 3. tomi. 1.* verùm delicta illa talis eſſe generis debent, quod annexam habeant à iure infamiam, de quibus nos *loco citato num. 12.* Quod ſane videtur probabilius, quàm cum *Nauarr. cap. ſi quando de reſcript. num. 9.* aſſerere non ſeu per infamiam facti nullam facere electionem, ſed in quatuor tantum caſibus ab ipſo relatis, in quibus à fortiori noſtram ſententiam veram eſſe putamus; cum multis, quos citat *Garzia 2. tomo de benef. par. 3. cap. 11. num. 1. & ſequitur Ioann. Sanchez in ſuis ſelect. diſput. 44. num. 54. verſ. rurſus, cum oppoſita.*

19 Quid autem ſentiendum ſit de infami per iuris infamiam appellante diximus *loco citato cap. 3. num. 13. vſque ad 17.* de accuſato verò, inquiſito, vel denunciato, præcedente, vel non præcedente infamia *ibid. à num. 18. vſque ad 21.*

Ex his nonnulla deduci poſſent ad praxim, quæ cum ad ſequentem faciant *diſputationem, cap. illius 2.* præſtabimus.

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur argumenta cap. 1. adducta.

S V M M A.

Electio prorſus indocti nulla, ſecus illius; cuius eſt certa ſpes doctrinæ mox comparandæ, nu. 1. & 12.

Eodem pacto valet electio facta à Delegato, atque ab Ordinario, etiam ſi fuerit Papa, num. 2.

Clauſula adhiberi ſolita in litteris, ſi eſt idoneus, ni verificetur, nullam facit collationem, num. 3.

Aptitudo requiſita in dicta clauſula quemcumq. vere indignum arcet, n. 4.

Quando clauſula ſi, vel dummodo rationem habet conditionis, vel modi, atque inſtructionis, nu. 5.

Conditio formam importat, n. 6.

Clauſula ſi eſt idoneus intrinſecè imbibitur in electione, quam non reddit conditionatam, neq.

ſuſpendit; ſecus autem ſentiendum de clauſula [illegible] *idoneus fuerit, vel ſi tacito indigni* [illegible]

Abuſus male conferendi beneficia Eccleſiaſtica, apud quos ſit, n. 8.

Vis argumenti à ſimili, & conſuetudine, [illegible] *num. 9.*

Conſuetudinis vis circa leges abrogandas, ſuſtinendas, interpretandas, n. 10.

Prima limitatio conſuetudinis, ut vim ſolum habeat, in quo plerumque fieri ſolet, n. 11.

Secunda limitatio conſuetudinis, ut inde illa non ſit ab hominibus [illegible]*, ſed à probis viris, n. 12.*

Tertia limitatio, ut conſuetudo vires habeat, quando eſt rationabilis, id eſt, conſulens bono communi, neq. contra naturalem [illegible]

Conſuetudo reprobata à lege vim non habet abrogandi legem, n. [illegible]

Quiſcienter defectus irritat Epiſcopi electionem, num. 15.

Conſecrationis Epiſcopalis validitas non pendet à ſcientia, vel eius defectu, n. 16.

Priuatio ſupponit habitum, n. 18.

Ex cap. cum in cunctis de elect. probatur nulla electio indigni, n. 19.

1 SVpereſt, vt contraria diluamus argumenta; Et primò quidem reſpondemus, beneficij collationem, vel electionem perſonæ omninò illiteratæ nullam eſſe, vt nos *ſup. cap.* declarauimus *à num. 8.* factam verò perſonæ, cuius eſt certa ſpes mox ſibi comparandæ ſufficientis ſcientiæ, eſſe illicitam, atq. irritandam; neq. dictum *Innocentij* intelligendum eſt aliter, quàm per indulgentiam, & potiùs ad excuſandam electionem ab inualiditate ipſo iure, quàm ab eligentium, vel conferentium peccato. Et huius ſuſſo ſententiæ Innocentium [illegible] probat *Nauarr. in cap. ſi quando de reſcript. except. 16. num. 9. & 10.* Addo ipſiſſima verba *Innocentij ad finem* [illegible] qui cum illiteratos excluſerit, ſubiungit: *Si tamen ſint parum ſcientes, & ſpes ſit, quod poſſint proficere, promoueri poſſunt.* Exceptio deinde ab illo adiecta, indicat beneficij potiùs eſſe ſimplicis, & non curati.

2 Ad ſecundum, aio, eodem valere pacto, vel non valere electionem, vel collationem factam ab executore, aut Delegato, atq. ab Ordinario habita. Quamobrem, ſicut valida quidem eſſet ab Ordinario facta perſonæ peccato mortali ligatæ, ex his, quæ ſupra diximus, non impedit collationem beneficij etiam à poteſtate [illegible] delegatam, vt probè *Nauarr.* [illegible] itaq. licet executor gratiæ Commiſſarius ſit Papa, ſi clauſula appoſita in reſcripto *ſi eſt idoneus* non verificetur, non modò

3 quis dicere poſſet nullam fore collationem beneficij factam incapaci, vt fœminæ, infanti, &c. quemadmodum *Innocentius docet cap. cum in noſtris de concess. præb. ex quo Abbas citatus* [illegible]

4 16. Sed quomodolibet verè indigno [illegible] ca, & abſq. ratione contrarium quoad hoc aſſeri ab eodem *Abbate ibid. num.* [illegible] cum clauſula inter ſcripta, potiùs [illegible] habeat conditionis rationem, quam [illegible]

5 [illegible]

in-

Inſtructionis. Etenim huiuſmodi dictionem tunc rationem habere modi, & non conditionis, in confeſſo eſt apud DD. ac videre eſt apud *Rebuffum de verborum ſignificat. l. 156. verſ. dummodò hęc dictio, Tiraquellum de retractu lignagior. §. 8. Gloſſa 8. Molinam lib. 2. de primogen. cap. 15. num. 29.* cum adijcitur actui perfecto, vt dò tibi centum, *dummodò*, vel *ſi* hoc facias. At verò in noſtro caſu non adijceretur actui perfecto, quia concederetur facultas idoneum eligendi, & non alium. Quando autem clauſula rationem habens conditionis hoc operatur, docet probè *Innocentius cap. vltimo de pręſumt.* ac tunc, niſi priùs verificaretur collatio non teneret, quod nouam daret formam mandati, & reſcripti, cuius limites excedere non licet Commiſſario, & ſecus eius actus eſſet nullus, vt rectè idemmet *Abbas num. 16.* docet. Atq. omiſſionem conditionis, non autem huiuſmodi inſtructionis, ac monitionis vitiare actum, ſcribit *Bartol. l. quibus diebus, §. termilius, ff. de condit. & demonſtr.* nec non *Rebuff. de verbor. ſignif. l. 156, verſ. cùm verò, & verſ. vtilitas per l. 1. & 2. final. C. de donat.*

6 Prćterea conditio formam importat, *l. qui hęredi, & l. Manius, ff. eod. titul.* docentq. *Baldus authent. matri auiæ num. 3. C. quando mulier ſuo officio fungi poteſt, Felinus cap. cum dilecta, nu. 6. verſ. ſecundum ſignum de reſcript. Tiraquell. cum alijs ceſſante cauſa limitat. 2. num. 61.* Forma verò à conditione importata quędam eſt ordinata ſeries rem ad ſubſtantiam deducens, vt cum *Bald.* tradit *Dec. l. hac conſultiſſima n. 10. C. qui teſtam. facer. poſſ. et Alciciat. lib. 5. paradoxo 16. in princ.*

Quę dicta volò contra Panormitanum ad hominem, ex cuius doctrina etiam electio quomodolibet Indigni probaretur nulla.

7 Ceterùm prò rei veritate, & certa mihi ſententia dicendum eſt, ſi dictio illa, ſeù clauſula *ſi eſt idoneus* eſſet in reſcripto, neq. conditionem importare, neq. ſuſpendere collationem ex ſe. Et ratio eſt, quia conditiones intrinſecę, quę neceſſariò inſunt, ſine quibus actus v. g. electionis, vel collationis conſiſtere nequaquam poteſt, minimè faciunt conditionalem illum actum, quia tacitè, atq. intrinſecè in ipſius imbibitur actus eſſentia, quibus excluſis illa conſiſtere non poteſt: ſic ſi apponeretur matrimonio conditio, ſi non fueris conſanguinea, vel affinis, vt probè *Thomas Sanchez lib. 5. diſput. 1. num. 13.* qui quidem hanc, de qua loquimur conditionem *ſi eſt idoneus* eſſe de intrinſeca ratione collationis ibid. docet. Prćtereà docet idemmet *Sanchez lib. 3. diſp. 53 n. 3. ad finem, & 4.* ſi dicat Pontifex committo tibi, vt des beneficium Petro, ſi eſt idoneus, eſſe formam iuris communis, & non nouam, & eſſe admonitionem quamdam, vt forma ipſa ſeruaretur iuris communis, neq. nouam imponeret idoneitatem; ſecus ſi adderet, ſi per ſolertem indaginem inueneris eſſe idoneum, vel ſi inuentus fuerit idoneus; quando etiam certam indaginem importaret, cuius defectus electionem impediret, vt deduco ex *Cardinal. clem. 1. de conceſſ. prębend. q. 2. & ibi Paulus, & Imola num. 12. Felinus cap. final. de pręſumt. num. 5. Bonifacius clem. 1. de offic. deleg. q. 1. n. 36.* Nec placet *Abbas cap. 1. de ſententia, & re iudicata num. 29.* confundens tùm has duas dictiones, & clauſulas, tùm modum reſcripti, ſimiliq. ratione iudicans ſi vtroq. modo eſſent appoſitę, neq. expendens illam, *ſi inueneris per ſolertem indaginem* importare limitatum modum communi additum: alterum verò *ſi eſt idoneus* nequaquam; & conſequentèr hanc non importare conditionem, ſicut illam. Itaq. illius dictionis circumſtantia eſt imbibita in eſſentia talis collationis, ſiuè res perpendatur ſecundum ius commune, ſiuè ſecundum ius particulare; ac proindè collatio facta, ſcientèr ſaltem, indigno, ſemper erit irrita. Quapropter non omnis conditio iuris communis eſt accidentalis, nihilq. operatur, ſed illa, ſine qua eſſentia rei ſtare poteſt, vt eſſet denunciationes exprimens ad matrimonium requiſitas per *Concilium Lateranenſe, ac Tridentinum*, ante quod ſicut neceſſarię non erant ad valorem matrimonij per idem *ſeſſ. 24. cap. 1.* ſic neq. in prćſentia, vt probat *Sanchez lib. 3. de matrim. diſput. 5. à num. 3.* ex multis Doctoribus. At verò cum idoneitas, ſeù aptitudo Promouendi in beneficium, tùm iure nouo Tridentini, tùm antiquo, ſicuti hactenus probatum eſt, requiſita omnino ſit in electione ad beneficium, quod datur propter officium, conficitur, quod quamuis illa ſit iuris communis, & antiqui; de ratione tamen cenſeatur intrinſeca collationis, ſeù electionis, cuius defectu ſit nulla. Clauſula igitur illa, *ſi eſt idoneus* nouam non addit conditionem, ſed antiqui iuris ſeruandi exprimit monitionem, per quod cum aptitudo, atq. idoneitas competens neceſſaria ſit, hac non reperta, corruit electio, vel collatio. Licet ergò *Innocentius laudatus ab Abbate cap. final. de pręſumt.* dixerit (à quo tamen eum vendicat *Nauarr. citatus cap. ſi quando de reſcript. except. 16. num. 11. ad finem, & 12.*) conditionem imbibitam in ipſo iure de idoneitate, ac dignitate ad beneficium meram inſtructionem ſapere, & non aliquid ſpectans ad formam; intelligendus tamen eſt ad formam nouam, quaſi nouam idoneitatem prćſcribentem, quòd antiqua cum ſit imbibita in recta collatione, ſufficientem petens idoneitatem, huius defectu redditur nulla. Hinc meritò ipſo *Innocentius etiam laudatus num. 17. ab Abbate* docet collationem ſcientèr indigno factam etiam per Commiſſarium Papę, eſſe ipſo iure nullam, tandemq. idemmet ſcribit *Abbas* ferè palidoniam canens *cap. 1. de ſententia, & re iudicata num. 29. vt aduertit Nauarr. cit. ad finem except. 16.*

8 Argumento tertio deſumpto ab vſu, & conſuetudine *Nauarr. citatus except. 17. num. 1.* ità ſatisfacit, vt concedat hunc vſum apud aliquos Prćlatos, *qui nunc pretio* (vt cum ipſo loquar) *nunc carne, nunc ignorantia, nunc diabolo ſuadente beneficia pueris, & illiteratis, aut parùm ſcientibus conferant*, ſecus verò apud alios Deum timentes, & quę ſunt Dei quęrentes. Quibus

9 addo me non fugere, quàm vtile ſit argumentum ab vſitato, & ſimili, vt eruditè Nicolaus

Eue-

Euerardus in ſuis loc. demonſtrat, nec non conſuetudinem vim habere legis, decreti, iuſtitiæ date mandatum, & aliquandò iuriſdictionem, vt proſequitur *Bald. apud laudatum Euerard. n. 4. ad fin.* Ad hæc ipſam conſuetudinem opti-
10 mam eſſe legem, allatumq. diſpoſitionum interpretem *l. ſi de interpretatione ff. de leg.* & probe docent ex multis *Petr. de Anchar. & Io. de Anan. in c. quam graui de crimine falſi, & Theologi communitèr, quos citat, ac ſequuntur Vaſqu. 1. 2. diſp. 177. Soar. lib. 7. de leg. à c. 1. Becanus p. 1. tract. 3. q. 1.* Ad tria capita vim conſuetudinis reducentes, abrogandi veterem legem, nouam inſtituendi, & dubiam interpretandi *ex cap. ex his diſt. 11. & l. ſed ea, ff. de leg. & cap. cum dilectus de conſuet.*

11 Cęterùm ſubeunt hæc omnia prò noſtro inſtituto varias, cóſenſu *DD.* limitationes; & primam vt procedant in conſuetis communiter, quæ fieri, plerumq. ſolent, & deducitur per *Bart. in l. ſcio, §. medico, ff. de ann. leg.* Fauet *text. l. fiſtulas, § frumenta ff. de contrah. empt. & rectè docet Alex. conſ. 28. 1. vol. incip. Redemptoris:* At quis adeò impudens, vel attritæ frontis erit, qui audeat aſſerere in Eccleſia Catholica, quas adũbraui collationes ſuperiori num. peſſimas, plerumq. haberi, atq. indignis Eccleſiaſtica beneficia, & ſacerdotia paſſim dari?

12 Secunda verò, quam ſupradicta patiuntur, limitatio deducitur ex *Fabio lib. 1. inſt. Orator. c. 12.* ad rem docente, appellandam non eſſe conſuetudinem, quam plures exequutioni mãdant homunciones, quòd hęc periculosũ cótineret preceptum, non orationi modo, ſed quod longè deteriùs eſt, vitæ: verùm conſuetudinem ſermonum vocabimus eruditorum cóſenſum; & conſuetudinem viuendi, conſenſum bonorum. Adſtipulatur *Budæus in l. Princeps in fine, ff. de leg.* quæ cunctam ſolutionem allatam *Nauarr.* euidentem exprimunt, ità vt aſſerta in argumẽto corruptela, non cóſuetudo dicéda ſit.

13 Tertia limitatio eſt, vt conſuetudini, tunc vis, roburq. ſit, quando fuerit rationabilis ex *c. fin. de conſuet.* vbi omnes Interpretes præſertim *Abb.* & probè inter Recentiores breui, atque eruditè probat *Becanus cit. q. 6.* tunc autem cẽſetur iuſta, & rationabilis, quando ex vna parte eſt vtilis bono communi, atq. ex altera non eſt contra legem naturalem, vt probè idem *Panorm. cit. n. 1. & Becanus laudatus ex communi ſententia.* Dare autem Indigno beneficia Eccleſiaſtica non eſſe contra bonum commune Chriſtianæ Reipublicæ, contraq. ius naturale diuinum, eſt contra Solem loqui.

14 Tandem conſuetudo reprobata à lege tanquam iniqua, & irrationabilis, nunquam vim habet abrogandi legem. Hæc autem ab aduerſarijs aſſerta, quæ vera corruptela potiùs dicẽda reuocata, atq. improbata tot, tantiſq. quos adduximus textibus, ac præſertim *c. graue nimis de præb.* vbi tanquam rationi minimè conſona reijcitur, & conſequenter omninò cenſetur abrogata. Ex quo patet quomodò nihil tàm abſurdè dici poteſt, quod ab aliquo non dicatur Auctorum; cum tam execrabilis abuſus, conſuetudo dicatur.

15 Quarto reſpondeo, non quemcumq. ſcientię defectum electionem ad Epiſcopatum irritare, ſed totalem, vt ſupra declaratum eſt; Quod ſi conferretur aliqualiter, at inſufficienter docto, tunc quidem teneretur renunciare Præſulatui Epiſcopus, ſi modo iam declarato, non poſſet ſuo muneri ſatisfacere. *In cap. autem citato,* vt legenti patebit de defectu non omnimodæ, ſed ſcientiæ neceſſariæ ſermo habetur. Adde ex *Nauarr. citato except. 17. n. 2.* intelligi poſſe de ceſſatione facti, non autem iuris penes quod electio fuerit inualida.

16 Quinto argumẽto eadem etiam ſolutio *Nauarr.* ſatisfecit. Præterea idcirco in eo textu de ſuſpenſione ab exequutione officij fieri mentionem aio, eodem remanente habitu, & charactere, vt indicat *Abb. n. 3.* quia ſcientiæ defectum comparat cum Præſulis conſecratione, cuius etiam meminit textus; cóſecrationis autem validitas, ſicut neq. ab ætate, ſic neque à ſcientia pendet, velut indicauimus ſupra, & *locis ſupra citatis 1. tom.* probauimus.

17 Sexto concedimus Antiſtitem, & morum probitate, & ſciẽtia exornatum deſiderati, verum ſicut *ſuperiori cap. n. 14.* diximus nõ quamcunq. noxam nullam facere Præſulis electionem, ſic neq. quemcumq. ſcientię defectum, vt *à n 8. ibid.* demonſtrauimus.

18 Septimo conceſſa maiori propoſitione, negamus minorem, per varios enim textus, *hac præſertim diſput.* probatum eſt, hanc nullitatem electionis induci per Sacros canones, quando indignus eligitur, & præcipuè per *cap. cum in cunctis adiuncta Gloſſ.* & nos proſequemur *diſp. 14. c. 2.* Deindè dicimus ex iure naturali diuino peculiari ratione hanc deduci nullitatem, quã deindè Sacri Canones explicant. Demùm non eſſe quæſtionem de beneficijs priuatiuè, ſed de nullitate electionis; nec poterat inualidè electus priuari beneficio, quod ex hoc ipſo, quod inualidè electus fuerit, nunquam habuit, nam priuatio ſupponit habitum, *l. decem. ff. de verb. oblig. & c. ad diſſoluendum de deſponſat. impub.* aliàs à me citatis, quibus multa addit *Euerard. de locis loco ex priuatione ad habitum,* vt adnotauimus in *argum. 5. pro aduerſarijs adducto.*

19 Ad vltimum reſpondeo, non modo per illum textum priuari eligentes iure eligendi, vt de pœnis agentes diſſeremus *diſp. 14.* ſed redditur etiam nulla electio per ea verba, *eligendi tunc poteſtate priuatos:* Tó autem *tunc* explicat eam vicem, ex *cap. cùm Vuitonienſis de elect.*

Quomodo igitur pro ea vice priuati cenſerentur Electores, atq. ad alios eligendi deuoluta facultas, pro ea vice, ſi pro eadem electio valida eſſet. Itaq. vtrumq. ex illo deducitur textu, & priuatio poteſtatis eligendi, ſeù Electoris, & nullitas electionis indigni.

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMA.

Vtrum valida ſit electio digni omiſſo digniore.

Diluta planè videtur hæc quæſtio ex his, quæ *diſput. 4. cap. 5. num. 21.* dicta ſunt; verum cum non modo ex iure ipſo naturali diuino, ſuppoſita beneficiorum inſtitutione reſpondeat, ſed ex Eccleſiaſtico, operæ pretium me facturum arbitror, ſi ſpeciali diſputatione maiorem quæſtionis afferam explicationem.

CAPVT PRIMVM.

An aliqua digni electio, omiſſo digniore, ſit nulla.

SVMMA.

Omnis collatio, ſeù inſtitutio beneficij parochialis facta præter formulam Tridentini ſeſſ. 24. c. 18. *eſt nulla, n. 1.*

Idem dicendum de electione, vel prouiſione perſonæ ad lectionem Sacræ Theologiæ præter formulam datam ſeſſ. 5. c. 1. de reform *ibid.*

Quamuis ex iure naturali diuino valida ſit electio Parochi *digni, omiſſo digniore, ſecus ex poſitiuo Eccleſiaſtico, n. 2.*

Poſſet eſſe nulla prouiſio facta vni ex præſentatis abſq. peccato Prælati, ſed non Patroni non eligentis digniorem, n. 3.

Quilibet præſumitur bonus, n. 4.

An Iudex appellatione interiecta, teneatur in poſſeſſionem aſſerere digniorem, num. 5. remiſſiue.

Electio digni omiſſo etiam digniore, ad quodcumque aliud beneficium valida eſt etiam in foro interno, n. 6.

Electio digni omiſſo digniore, ad quoduis aliud beneficium valida eſt, etiam ſi iuramento Electores ſe obſtrinxerint, etſi periuri eſſent, n. 7.

Quid ſentiendum ſit de electione habita digni, digniore relicto, atq. interpoſita appellatione, n. 8. remiſſiue.

1 Aſſertio prima. Omnis collatio, ſeù inſtitutio beneficij parochialis habita præter formulam traditam à *Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 18.* cenſenda eſt ſubreptitia, & nulla. ità *Gonzalez in reg. 8. Cancellar. gloſſ. 4. nu. 136. Spino de teſtam gloſſ. 4. num. 86. Azeuedo conſ. 9. num. 27. Ferdin. à Caſtro Palao tract. 13. diſp. 2. par. 11. §. 3. nu. 2.* Idem indico de electione, vel prouiſione perſonæ ad lectionem Sacræ Theologiæ deſtinatæ, quæ niſi idoneè valenti detur, per ſe illud obire munus omninò cenſenda eſt inualida. Prima pars patet tùm ex loco Concilij, tùm ex bulla *Pij V. quæ incipit in conferendis Eccleſijs edita anno 1567. Kal. Aprilis*, qui etiam ſtatuit per clauſulam annullantem quaſcumq. diſpoſitiones Parochialium factas præter formam dicti Tridentini per ea. *Si ſecus in præmiſſis omnibus, & ſingulis actum, aut attentatum fuerit, &c.* qua clauſula decreti irritantis inducit formam, vt rectè *Iaſon in l. omnium num. 8. C. de teſtament. Felinus in cap. cum acceſſiſſent num. 8. de conſtitutionib Staphil. in litteris gratiæ in præfat nu. 5. aliique apud Garziam de benefic. par. 9. cap. 1. num. 236.* Additur in eadem bulla, ſi collatio ad Epiſcopum ſpectabat, ad Sedem deuolui Apoſtolicam; formula verò à Tridentino tradita, explicatur tùm à *Garzia loco citato, tùm par. 7. cap. 16. tùm à Leſſio de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 34. de benefic dub. 16.* & à nobis dilucidabitur *tom. 3. de poteſtate* agentibus Præſulis in conferendis beneficijs. Secunda concluſionis pars etiam conſtat ex *ſeſſ. 5. de reform. cap. 1.* per clauſulam irritantem *Aliter facta prouiſio nulla ſit, & inualida.*

Hinc fit, vt cum per Concilium, dictamque bullam dignior, atquè aptior ad animarum curam Parochus deſideretur, ac præſcribatur, vt ſupra dictum eſt, traditurquè formula ad digniorem agnoſcendum; non modo illius, qui eligeretur minus digni electio eſſet illicita, verùm etiam inualida, & nulla. Et meritò quidèm, cum ex his, qui animas immediatè tractant maximopere ſalus earum pendeat. Et quamuis loco mox citando de validitate diſſerens, dixerim ex vi pacti Eccleſiarum cum Diſtributoribus beneficiorum ius non tolli, quominus transferatur etiam ad dignos, relictis
2 dignioribus: Nihilo tamen minus hoc ex vi illius pacti, & iuris naturalis diuini intelligendum eſt; non autem ex alio iure, quod explicamus Tridentini.

Scio contrarium defendi ab *Vgolino de officio Epiſcopi cap. 50. §. 23. num. 4. & à Garzia 9. part. de benefic. cap. 2. num. 235.* Adſtipulatur *Sanchez in opuſcul. lib. 2. cap. 1. dub. 6. num. 6.* contendens præſentationem de digno habitam à Patrono, etiam omiſſo digniore validam eſſe; & quia recedendum non eſt à iure antiquo, ni per expreſſa noui verba, *l. vlt. C. de appellat.* At à *Tridentino* non irritatur præſentatio de digno facta. Clauſulam verò annullantem Tridẽtini ſupra relatam, ad edictum proponendũ in examinatione tãtum refert *Sanch.* Verũ admiſſa iuris, legiſq. citatæ doctrina, neſcio, quibus poterat tũ Cõciliũ, tũ Papa expreſſioribus exponere verbis, has prouiſiones cõpre-

prehēdere,tū quia clauſulis vtuntur ad omnia huiuſmodi patentibus;tū quia pręſentationes, inſtitutioneſq. proprias iuris patronatus nominant; tùm quia clauſulam irritantem ad finem diſpoſitionis poſitam ad omnia membra referri, ſępè ſępiùs probauimus, quorum eadem eſt ratio,vt hic; ſicut enim eadem vrget ratio obligans Patronos ad eligendos, ac præſentandos digniores ad Parochialia beneficia, vel ſimilia,& ni faciant, peccant; vt *Sanchez* etiam concedit; ſic etiam eadem cenſenda, vt *Tridentinum,& Pius V.* vtramq. electionem, & prouiſionem Patroni de non digniori factam annullent: demum quia ſi ad edictum referenda ſit illa clauſula,de quo immediatè,neq. mentionem fecerat *Trident.* non eſt vnde colligatur nulla electio,ſeù prouiſio minùs digni ad Eccleſiam liberam; quam tamen *Sanchez* non audet negare nullam: Vbi tamen Tridentinum non eſſet receptum quoad hoc, optandum, vt reciperetur. Neque do manum *Leſſio lib. 2. cap. 34. ad finem* dicenti,multa ex his non eſſe recepta.

3 Objicies ex aſſerta ſententia ſequi, prouiſiones ab Inferioribus Epiſcopo factas, atq. inſtitutiones Epiſcopi è pręſentatis à Patronis Eccleſiaſticis eſſe nullas, ſi fortè digniores electi non eſſent,quod videtur abſurdum, cum ſic inſtituentes, & prouidentes culpa vacent, quorum non intereſt Digniorum electio,ſed inſtitutio eorum,qui à Patronis electi ſunt. Cęterum hoc non obſtat,nam hæc duo rectè cohęrere poſſunt,nimirum & collatio,atq. inſtitutio Digni relicto Digniore,& nullam interceſſiſſe culpam,ſi talitèr conferenti,aut inſtituenti conſtare de mala non potuit electione habita, qua annullata, tanquam principali fundamento, ſubſequetur nullitas collationis, ſeù inſtitutionis.

Objicies ſecùndo in allegata bulla Pij V. præcipi,vt appellatione non obſtante, mandetur electio exequutioni,ergò ſignum eſt,illam à Papa cenſeri validam. Reſpondeo non idcirco
4 validam haberi electionem dictam, ſed præſumi,ex receptiſſima regula, *Quilibet præſumitur bonus,cap.dudum de præſumpt.& Gloſſa in cap. 1. in verb. exiſtimare, & alijs apud Bartolum in l. Caſſius, ff. de Senatuſconſult.* Soncinas *in reg. 39.* Et præterea mandari exequutioni præcipitur illa electio,nè detrimentum Eccleſiæ patiantur ex dilatione præſentiæ Paſtoris.

Inſtabis,ſi hæc electio eſſet nulla etiam non interueniente appellatione Reiecti, cenſenda nulla,dandumq. eſſet beneficium digniori. Reſpondeo ad priuationem tendere appellationis remedium; quo interueniente priuandus eſſet minus dignus,vt etiam exiſtimo priuandum eſſe,ſi alias conſtaret digniorem eſſe prætermiſſum.

5 Vtrum autem Iudex, appellatione interiecta, teneatur in poſſeſſionem aſſerere Digniorem,docent eruditè *Garz. de benef. 9. p. c. 2. §. 1. n. 247. Ceuall.& Gonzal. apud Caſtrumpal. tract. 13. diſp. 3. p. 11. §. 3. n. 4.& 5.*

6 Aſſertio ſecunda. Electio digni relicto digniore ad quodcumq. aliud beneficium valida eſt,etiam in interno foro; ni aliud in ſua inſtitutione,vel fundatione cautum fuiſſet. Prima pars manifeſtò deducitur *ex diſput. 4. cap. 5. nu. 21.* & eſt Auctorum ibi citatorum *D. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. Salon ibi cont. 3. fol. 998 & 999. Padill. l. eum quidam ff. de leg. 1. num. 18. & ibi gloſſ. verſ. qui non,& ibi Bart. Imola, Paulus de Caſtro num. 6. Bald. ibi allegat. Dyn. Syluest. elect. 1. q. 16. aliorumq. communitèr, vt videre eſt apud Couarr. in regul. peccatum p. 2. §. 7. num. 3. Azor. 2. par. lib. 6. cap. 15 qu. 2. Gutierr. canon. quæſtion. cap. 11. num. 14.& 14. Molin. de Hiſpan. primog. lib. 2. c. 5. n. 47. Gonzal gloſ. 4. n. 129. Vaſq. opuſc. de benef. c. 2. §. 3. dub. 17. ad fin. Rebell. 1. p. lib. 3. q. 6. n. 5.*

7 Fundamentum autem à nobis traditum eſt loco paulò antè allegato. Quod aſſertum verū eſt, vt probè vult *Couarr. num. 4.* etiam ſi Electores iuramento ſe obſtrinxerint meliorem eligendi; quod iuramentum iuris communis haud immutat diſpoſitionem, & ſi periuri ſint illud iuramentum violantes. Secunda autem pars patet,tùm ex loco citato, tùm *ex cap. 4.* & conſtat ex antecedenti, atq. legitima voluntate inſtituendi,ac fundandi beneficia, poteſtatemq. habenti,ex qua modo non oppoſito iuri diuino naturali,eorum prouenire naturam, ac ſpeciem locis oſtendimus citatis. Quamobrem quandocunq. conſtaret Electoribus ex antecedenti, atq. legitima voluntate poteſtatem habente ſtatuendi electionem ſolum validam digniotis ad tale, vel tale beneficium, tunc electio eſſet nulla, defectu poteſtatis, atq. iuris exiſtente in Electoribus,vt ex loco ſupra citato patet.

8 Quid autem ſentiendum ſit de electione facta digni,omiſſo digniore,quando interpoſita fuit appellatio; Multi probabilitèr credunt nullam apud *Couarr. modò citatum*; ſecus autem ſentit ipſemet *Couarru. laudatus* ex alijs æquè probabilitèr. Legendi ſunt *Abb. in c. conſtitutis de appell. n. 6. Dec. ibi n. 5. Lambert. de iur. patron. lib. 2. p. 10. art. 3.*

CAPVT SECVNDVM.

Nonnulla deducuntur è ſuperiori capite ad praxim.

S V M M A.

Quando irritanda eſt electio, fructus reſtituendi à perperam Electo poſt ſententiam reuocatiuam,ſecus,ſi eſſet nulla,num. 1.

Secundum varietatem opinionum prò arbitratu ſuo poterit Iudex non condemnare, vel condemnare ad fructus reſtitutionem malè Electum, n. 2.

Dignior non habet actionem in electum, vel promotum Dignum, n. 3.

Electio nulla per confirmationem non conualeſcit, n. 4.

Impetratio ab initio nulla, tractu temporis, non conualeſcit, n. 5.

Explicatur cap. ei, cui de præb. in ſexto, *n. 6.*

Electio non irrita, ſed irritanda ex aliquo defectu, hoc poſtea ſublato ante irritationem conualeſcit, n. 7.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit in his ſaltem, quæ irritum reſpiciunt, n. 4. 5. & 8.

In quibus negotijs ſpectandum ſit principium, num. 9.

Quid de electione facta ex maiori parte, & a ra ex præſtantiore, ac tutiore, ſentiendum ſit, n. 10. remiſſiuè.

1 Ex ſuperiori capite ſit primò, vel in opinione illorum, qui docent, collationem factam perſonæ aliquo ex ſupra relatis defectibus laboranti, non eſſe irritam, ſed irritandam; vel in noſtra, quando defectus ſcientiæ non eſt totalis, vt ſupra, vel aliorum, qui dicunt, electionem digni, relicto digniore, non eſſe nullam, donec dignior per appellationem vicerit cauſam, & à Iudice reſcindatur prior electio, condemnandum non eſſe electum in fructibus, niſi à tempore primæ ſententiæ reuocatoriæ, cum vſq. ad illud tempus iuſtè poſſederit, vt probè multi, quos allegat, & ſequitur *Garz de benef. par 7. cap. 11. à num. 1. & p. 9. cap. 2. num. 226. & 235. & Auctor Append. ad Felucium tract. 41. de benef. cap. 4. num. 154.* Secus verò dicendum, ſi electio fuerit inualida, & nulla per argumentum à contrario, quia contrariorum non eſt eadem diſpoſitio cum contrarij ſint effectus, & contraria ratio, *l. qui accuſare, ff. de accuſat. & l. final. de calum. atq. ex alijs textibus, & Auctoribus eruditè allatis à Nicolao Euerardo in ſuis locis loco à contrario à num. 7.* Quamquam
2 non inficior opinionum intercedente varietate DD. quos *cap 1. ſup. diſput.* retulimus, Iudicem, ſeù Prælatum prò ſuo arbitratu poſſe irregularem, vel expenſis impedimentis affectum non condemnare ad fructuum reſtitutionem, vel è contra, illum condemnare, iuxta indicatam opinionum varietatem, quas ad libitum ſequi poterit, ſic *Io. Sanch. in ſuis ſelect diſp. 44 n. 54. verſ præter hæc.*

3 Fit ſecundò in iudicio non dari actionem Dignioris contra Dignum ex *cap. cum nobis de elect & ex cap. cum dilectis eod.* & meritò docet *Couarr. reg. peccatum 2. par. §. 7. num. 4. verſ. igitur iura, Nauarr. lib. 2. de reſt. cap. 2. num. 15.* Ex contrario enim vti *ſup cap.* indicaui turbationibus ampliſſimus pateret aditus, & quæuis electio calumnijs ſcateret.

4 Fit tertiò, electionem nullam ad huiuſmodi, quæ diximus, beneficia non conualeſcere per confirmationem. Deduco cum *ex regula iur. in ſexto Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit,* & in terminis à gloſſa exponitur caſus de promoto ad Prælaturam ſimoniacè cuius promotio cum fuerit nulla, ibi dicitur firmata non fuiſſe tractu temporis, quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualeſcit. Confirmatur ex *prima q. 1. cap. principatus,* vbi minimè conualeſcit ſimoniacus ingreſſus, & ex *l ſeruo, ff. qui, & à quibus man. lib.* vbi libertas data ſeruo alieno nullius eſt roboris, licet poſtea efficiatur tuus ſeruus, atq. ex *Inſtituta, quibus non eſt permiſſ fac. teſtam. § præterea,* vbi teſtamentum furioſi, vel impuberis aſſeritur non valere, licet poſteà maior natu efficiatur, vel ſanæ mentis, idemq. ait *Dynus* de ſeruo, ſi poſteà fiat liber; de filiofamilias, ſi poſteà fiat ſui iuris; de capto ab hoſtibus, ſi poſtea redeat. Etenim vt probè *Gloſſa cap dudum de elect. il primo, §. geſtis, verbo electionis tempore,* in huiuſmodi electionibus, præſertim Epiſcopi per *cap. cum in cunctis citatum* tempus ipſius electionis ſpectatur, an in eo ſint idonei, & ex *cap. cum bono de ætate, & qualitate; & cap. poſtulaſti de cler. excomm. miniſtr. aliiſq. ex textibus ibid. relatis.* Idemq. docet *Abbas in hoc ip-*
5 *ſum cap. dudum num. 8.* de impetratione, nam ad eius valorem habilitas, atq. aptitudo tempore, quo impetratur exiſtere profectò debet, nec ſufficit poſtmodum aduenire, niſi de defectu facta fuiſſet mentio in ipſamet impetratione, ex *cap. eo tempore de reſcript. lib 6.* Et quamuis videatur obſtare *cap. et, cui de præb. eiuſd. lib. 6.* oſtendit tamen *Abbas ibid.* non officere. Ad
6 cuius interpretationem, quæ videtur duriuſcula adnecto germanum illius textus ſenſum non eſſe contrarium adductæ doctrinæ. Ait enim textus *ei, qui prouidere mandatur ſimpliciter prouidere de præbēdas proxima uacatura ſacerdotalis. præbenda conferri non pōt, ſi non dum in ætate tali exiſtat, quod poſſit ad Sacerdotium promoueri, &c.* Ex quibus conſtat non ex eo non poſſe conferri præbenda Sacerdotalis alicui, quia non eſt Sacerdos, ſed quòd ætatem non habeat ad recipiendum ipſum Sacerdotium, quia nimirum non erat à principio collationis requiſitum Sacerdotium, ſed ætas ad Sacerdotium apta, ſine qua literæ conceſſionis ſimpliciter datæ ad rem non faciebant, vti ſanè feciſſent, ſi addita eſſet clauſula *non obſtantibus, &c.* vt ibi probè notat *Gloſſa.* Hinc meritò diximus *1. tom. lib. 2. diſput. 7. cap. 1. num. 18.* electionem Epiſcopi factam ante legitimam ætatem eſſe nullam, neq. confirmatione conualidari. Scripſimus etiam eodem *tom. 1. lib. 3. diſp. 1. cap. 1. num. 18.* electionem prorſus indocti ex ſe nullam non reuiuiſcere, tametſi poſtmodum electus, literas didiciſſet.

7 Secus autem eſſet, ſi eſſet irritanda electio iuxta contrariam opinionem, & noſtram iuxta ſententiam in caſibus indicatis; tunc enim ſi conditio requiſita, qua deleretur defectus, irritationem petens electionis, accederet poſt electionem, ante irritationem, ſufficeret quidem; ſic *Gloſſa cap. citati dudum, verbo electionis;* quia tractu temporis ei conſuli poſſet, nec non *Gloſſa regul. 18. non firmatur lib. 6. citato verbo non firmatur num. 60. ex cap. bona il ſecundo de poſtul. & cap. quod ſicut de elect. adiuncta Gloſſa verbo conſentire.* Scio nonnullos afferri textus, tùm ab hac *Gloſſa,* tùm relatos à *Gloſſa reg. 18. in ſexto, num. 60. citato,* qui videntur indicare

multa

Digitized by Google

nuita conualeſcere, quæ à principio nulla erant; verùm ibi *Gloſſa* cunctos probè ſoluit, atq. contra allatam doctrinam non eſſe demonſtrat,
8 cuius vltimo loco generalis adducta regula placet, vt ea, quæ neceſſariò deſiderarunt initium, vt electio, de qua loquimur optās perſonam eligendam, nullo ex dictis affectam impedimentis, vel quia perpetuus ſubeſt defectus, nec tractu temporis, nec nouo accedente conſenſu, vel conualeſcunt, vel confirmantur, ſecus in his, quæ neceſſariò non reſpiciunt initium, ac temporalem potius ſubeunt moram.

9 In quibus autem rebus initium ſpectandum ſit, & in quibus finis docet *Gloſſa ſupra citata cap. dudum il primo de elect. verbo electionis.*

10 Quid autem ſentiendum ſit duabus concurrentibus electionibus, altera Indigni habita à maiori parte capituli; altera à minore perſonæ dignæ docet *Abbas cap. dudum num. 10. il primo de elect.*

DISPVTATIO VNDECIMA.

De Reſtitutione ob indigni electionem ad Eccleſiaſtica beneficia.

CVM mihi videar ſatis de beneficiorum inſtitutione, atq. iniqua diſtributione diſſeruiſſe proximum eſt, vt diſputem de obligatione reſtitutionis in ea reſultante. Et ſanè quàm à cęteris, qui de Eccleſiaſticis beneficijs ſcripſere DD. perdifficilis hæc habeatur quæſtio, tàm nobis ex ſupra iactis fundamentis eſt in promptu perſpicuum, vt potiùs neceſſarias per ſequelas ex ſuperiori doctrina deductas, quàm eius ad enodationem aliquid noui adducere neceſſe ſit. Quamobrem quæ fusè hactenus diſputata ſunt, ea nunc articulatim, diſtinctèq. dicenda, neque enim ſatisfacere cenſerem huic loco, qui nunc eſt in manibus, ni ſeparatim hoc ipſum reſtitutionis ius ex ſe ſe ſatis difficile declararē. Hac igitur quæſtione ſolam indigni electionem cōprehendam, ex qua manat onus præcipuum reſtituendi; de reliquis deinceps acturus.

CAPVT PRIMVM:

Variæ referuntur ſententiæ de reſtitutione ob Indigni electionem.

S V M M A.

Prima ſententia Eligentes ad beneficia Indignū obligat, ad reſtitutionem faciendam Eccleſiæ, nu. 1.

Probatur tùm ex vſu, tùm à paritate Oeconomi, nu. 2.

Rex, ſiuè Pontifex indignum in Epiſcopum promouens tenetur Eccleſiæ Coadiutorem idoneum dare, n. 3.

Extenditur hæc ſententia ad magiſtratuum electionem, atq. ad Cathedras, n. 4. & 6.

Adminiſtrator tenetur iuſtitiæ lege, nè ſua negligentia inferatur damnum Domino, ibid.

Alij volunt reſtitutionem ob Indigni electionem pauperibus faciendam eſſe, n. 5.

Secunda ſententia docet electionem Incapacis nullam eſſe in foro interno, etſi in externo ob occultum impedimentum ſubſiſtat, & promotum teneri ad ſe abdicandum, & Electores ad alterum eligendum, n. 7.

Si fuerit incapax Indignus promotus, aut tenetur ſecundum hanc ſententiam renunciare, aut aſciſcere ſibi Coadiutorem, ibid.

Tertia ſententia reſtitutionem præſcribit faciendam non ſolum Eccleſiæ, cui malè prouiſum per Indigni promotionem, ſed Digno prætermiſſo, n. 8.

1 TRes habeo, quas apud Auctores inuenio ſententias, referre. Prima eſt aſſerens teneri quidem Eligentes reſtituere, ſi elegerint Indignum, verùm non Digno prætermiſſo, ſed Eccleſiæ tantum, in quam contra commutatiuam peccarunt iuſtitiam; defenditur ab *Adriano 4. tract. cap. quia iam determinatum eſt, & à Soto poſt antiquiores lib. 4. de iuſt. q. 6 t ad 6. argum ſubſcribunt Leſſius de iuſt lib. 2. cap. 34 dub 15 num. 149. dixi, Rebell. 1. part. de oblig. iuſt. lib. 3. qu. 4. num. 4. Nauarrus cap. 17. num. 72. Petrus Nauarra lib. 2. de reſtitution. cap. 2. num. 132. & Ferdinandus à Caſtropalao tract. 13. diſputat. 2. par. 11. §. 4. & alij, quos ſequenti capite citabimus.*

2 Probant *Sotus*, & *Nauarr.* quod praxi obtentum nunquam fuit, vt dignis prætermiſſis, reſtituatur, quibus ius eſt imperfectum.

Secundò probat etiam *Sot.* ſi paterfamilias Oeconomum ſuum ad operarios conducendos mitteret, qui idoneos ex induſtria conduceret, reſtituere profectò teneretur, non idoneis prætermiſſis, ſed Domino, cui damnum dedit.

Hinc

3 Hinc colligit *Sotus*, Regem, aut Pontificem
Indignum nominantem, vel promouentem ad
Eccleſiaſticum beneficium, ex conſenſu Popu-
li, ad reſtitutionem cenſeri obligatos, non de-
relicto Digno, ſed Eccleſiæ, cui deberent ad re-
parandum defectum Epiſcopi verbi gratia in-
digni, coadiutorem adhibere, vel alia conſulere
ratione, vt damnum in detrimentum vergens
4 animarum aliquo pacto reſarcirent. Idemquè
potiori ratione, ac titulo docet *Sotus* de con-
ferendis Magiſtratibus ſecularibus, qui præſũt
iuri dicendo, quorum intererit non reſtituere
Dignioribus, quibus ex iuſtitia diſtributiua
Magiſtratus debebantur, ſed populo, qui ſti-
pendia tribuit, damnum ſubijt, atq. iniuria af-
fectus eſt; nam, vt probè *Leſſius lib. 2. de reſt.
cap. 32. dub. 3. num. 15. & 16.* notat, qui aliquam
adminiſtrationem ſuſcepit, videtur ſe tacitè
obligare, & quidẽ lege iuſtitiæ, ex qua tenetur
ad reſtitutionem, ne ſua negligentia damnum
inferatur domino. Hinc *cap. 34. dub. 15. nu. 74.*
docet, inquam Electorem, vel Indigni promo-
torem ad reſtitutionem teneri faciendam Ec-
5 cleſiæ, vel certè pauperibus ex nonnullis alijs
Auctoribus ab eo ibi nõ citatis; Idq. confirmat
per *cap primum ſeſſ 24. Tridentini, §. ſi quis au-
tem. & ſeſſ. 9. Concilij Lateranenſis.* Quod tamen
dictum vna adhibita limitatione vult intelli-
gendum, niſi Beneficiarius ipſe, qui primo loco
tenebitur, reſtituat. Quod ſi Eccleſia nullum
paſſa ſit damnum, atq. officium per alium præ-
ſtitum nulla ſupererit obligatio Auctori malæ
promotionis.
6 Extendit autem in ſecundo corollario *Sotus*,
ſuam doctrinam ad electionem ad Cathedram
à Scholaſticis faciendam in publicis Acade-
mijs; qui quidem ſi, Dignis omiſſis, eligant In-
dignum, cum faciant contra iuſtitiam commu-
tatiuam, Academijs profectò tenentur prò vi-
ribus reſtituere; nam earum ſtipendia non sũt
inſtituta in fauorem Eligendorum, ſed Acade-
miarum, & vera ſunt ſtipendia ab illis deſtina-
ta ſuis miniſtris.
7 Secunda ſententia eſt *Azorij 2. par. Inſtitut.
moral. lib. 6. cap. 16. q. 15.* diſtinguentis in hunc
modum, vel enim Indignus ob canonicum im-
pedimentum occultum, incapax eſt beneficij,
cuius electio fuit in ſe irrita, licet in iudiciali
foro habita, ob occultam rationem valida, &
tùm electus compellendus ad beneficium de-
ſerendum, tùm Electoribus curandum, vt alius
Eccleſiæ denuò ſufficiatur, vel eſt capax, ita
vt eius ſubſiſtat electio, quamuis fuerit aliàs
indignus, & tunc, aut in foro conſcientiæ bene-
ficium dimittere debet, aut adiutorem ſibi
aſcicere, cuius opera, atq. induſtria, conſilioq.
iuuetur; Electores autem obligabuntur hoc in
euentu curare, vt vnum, vel alterum ineat indi-
gnè promotus conſilium, quod ni fecerit ipſe
Indignus ad damnum reſarciendum, quod ſu-
bijt Eccleſia ex proprijs ſuis bonis compellen-
dus eſt.
8 Tertia ſententia eſt *Caietani in ſumma ver-
bo acceptio perſonarum, atq. Ientaculo 12. qu. 4.
& 22. q. 62. art. 2. ad 4. Vaſq. de benef. cap. 2. §. 3.
dub. 17. num. 116.* hanc, de qua loquimur reſti-
tuendi obligationem non modo docentium faciendam Eccleſię, cui malè conſultum eſt, verum etiam Digno prętermiſſo, & ſanè argumẽtis primæ ſententiæ; Prima huius liquet pars: Secunda autem tùm ex ipſomet *Vaſq.* tùm ex noſtris principijs liquidò infra demonſtrabitur.

CAPVT SECVNDVM.

De reſtitutione facienda ob Indigni electionem.

SVMMA.

Nonnulla præcognita ad quæſtionis ſolutionem neceſſaria, nu. 1.

Ex electione, collationeq. cuiuſcumq. beneficij facta inepto per ſe promanat obligatio iuſtitię, num. 2.

Per accidens poteſt nonnunquam hæc obligatio non oriri, n. 3. & 19.

Ob Indigni iniquam electionem ad quodcumq. beneficium obligatio naſcitur reſtitutionis, Eccleſiæ faciendæ, n 4.

Aſſerta reſtitutio facienda eſt Eccleſiæ in bonis eiuſdem generis, n. 5.

Bonum ſpirituale per temporale, vel è contra ex ſe reſarciri nequit, n 6.

Satis non eſt reſtituere ſtipendium, quod Indignus electus ſibi comparauit, n. 7.

Electus Indignus tenetur ad ſe abdicandum beneficio præſertim curato, vel ad Adiutorem ſibi aſciſcendum: Electores autem, vel promotores ad id omninò curandum, n. 8.

Non ſemper reſtitutio facienda eſt pauperibus ob Indigni promotionem, n 9.

Primo loco Indignus electus ad reſtituendum: ſecundo Electores, vel Promotores, aut ad reſtitutionem procurandam aut prò viribus ad reſarciendum damnum obligantur, c 10. & 16.

Et ad ſtipendium alteri dandum, qui ſufficiendus eſt loco Inepti, & damna ſequuta ex mala officij adminiſtratione, ob quod datum eſt inepto beneficium, ille primo tenetur loco, deinceps Electores, ac Promotores, n. 11.

Non excuſabitur qui bona fide acceperit beneficium, cum eſſet indignus per ignorantiam craſſam iuris, qua putabat ad reſtitutionem non obligari, n. 12.

Ignorantia craſſa facti qua quis arbitraretur non eſſe indignus, malam faceret fidem, neq. excuſaret n. 13.

Ex fructibus beneficij bona fide poſſeſſi tenetur Indignus reſtituere, quantum factus eſt ditior, deducta proprij ſeruitij portione, n. 14.

Si autem mala fide inijt beneficium, ad omnes tenetur fructus reſtituendos indignus a puncto, in quo inijt, imò ad damnum emergens, & lucrum ceſſans, n. 15.

Non ſolum Eccleſiæ, verum Digno prætermiſſo tene-

Digitized by Google

netur indignus etiam ſępè reſtituere. n. 17.
Ordo ſeruandus in hac reſtitutione. n. 18.
Quando ſufficiens intercedat ratio excuſationis à reſtitutione. n. 19 & 12.
Quomodò teneantur ad reſtitutionem concauſæ, vt iubens, conſulens, &c. num. 20. remiſſiuè.

1 AD veritatis dilucidationem ex ſupra diſputatis noto, nonnulla eſſe beneficia ad animarum curam relata, ſecus alia. Quædam ità beneficiarijs tributa, vt illorum Candidatus alius præter eum, qui voti compos factus eſt, non fuerit, alia verò contra. Quibus in hunc modum præcognitis, vnico poſſem verbo quęſtionem ſanè dirimere, conſtanter aſſerens, obligatione reſtitutionis teneri, tùm Indignum promotum, tùm Collatores, Promotores, ſeù Electores ad huiuſmodi beneficia. At maioris claritatis ergò per ſua membra ſuis de more aſſertionibus contenta, explicatiùs diluemus. Et primo quidem loco de reſtitutionis obligatione diſſeremus ſecundum ſe. Secundò, cui facienda ſit. Tertiò, in quo genere. Quartò, à quo. Quintò, quando excuſationis non dabitur anſa. Sextò, quando ſufficiens intercedet excuſatio. Septimò, quid ſentiendum ſit de reſtitutione fructuum. Octauò, an ſoli Eccleſię, vel prætermiſſo Digno facienda ſit reſtitutio. Demum quando cauſæ concurrentes ad hoc obligabunt onus.

2 Prima ſit igitur aſſertio. Ob electionem, collationemq. cuiuſcumq. beneficij factam ineptæ perſonæ neceſſariò per ſe reſultat obligatio reſtitutionis. Hæc aſſertio videtur certa, atq. ab omnibus relatarum opinionum Auctoribus firmata, ſaltem beneficiorum ad animarum curam relatorum, & neceſſaria deducitur conſequentia ex *diſput. 6. cap. 2.* Primò præterea probatur de Indigni electione ad beneficium curatum, quæ vt *ibi à num. 7.* probatum eſt contra iuſtitiam prorſus iudicanda tùm cõmutatiuam, tùm vtriuſquè commutatiuæ ſcilicet, & diſtributiuæ iuſtitiæ participem habitum, vt mox dicemus: igitur obligationem pariet reſtitutionis. Et hæc quidem ratio de beneficijs Parochialibus ob ſpecialem, quæ de illis vrget, rationem concurſus à nobis *loco citato à num. 10.* expenſa potiori nomine demonſtrat. Hoc idem oſtenditur de beneficijs in præmium inſtitutis, vel deſtinatis ob idem firmum allatum fundamentum, quoniam eorum collatio facta indignis, eſt iniuſta, vt probatum eſt *ibid. num. 16.* idemq. conficitur de alijs beneficijs etiam ſimplicibus ea ratione, qua *à num. 17. citati loci* aſſeruimus. Confirmatur, quod huiuſmodi electio nulla eſt ex *diſp. 9. cap. 2.* nullum igitur eſt ius electo ad beneficium, vel fructus, quos neq. facit ſuos, neq. poterit beneficium ſibi inualidè collatum retinere.

3 Dixi per ſe hanc oriri obligationem reſtituendi, quod vti *diſput. 6. cap. 2. num. 22.* ſcripſi per accidens dari poſſet caſus, in quo Electores, ſiuè Collatores excuſarentur à peccato iniuſtitiæ; cõferentes aliqua ratione indigno beneficium, atq. ita etiam in eodem euentu, nullum ex ea electione puto promanare onus reſtituendi.

4 Aſſertio ſecunda. Ob iniquam electionem indigni, ineptiquè ad quodcumq. beneficium, reſtitutionis obligatio naſcitur Eccleſiæ faciendæ. Concluſio hæc ſaltèm quoad beneficia curam animarum habentia *ab omnibus ſupra laudatis cuiuſcumq. ſententiæ DD.* conſtanter *aſſeritur, quibus addo Petrum de Aragon. 2. 2. qu. 62. art. 2. poſt 5. concl. ſeù vltim. huius difficultatis in expoſit. 1. argum. D. Thomæ, §. 3. etiam.* Probatur tùm ex allato principio in expoſitione primæ opinionis *cap. 1. num. 4.* tùm ex iactis principijs ſępè *cit. loco diſp. 6. cap. 2.* etenim per electionem, promotionemq. indigni fit contra commutatiuam iuſtitiam, ſiuè finem ſpectemus intentum in fundatione beneficiorum ad animarum præſertim curam relatorum, ſiuè pactum à *num. 7. cap. 2. citatæ diſput. 6.* aſſertum inter Eccleſiam, atquè beneficiorum Diſtributores, quod ſanè probauimus *diſputat. 4. cap. 5.* Quæ omnia huc ſpectant, & potiori quidem ratione maioris ſunt momenti ad iniuſtitiam aperiendam, quæ committitur in indigni electione ad Epiſcopatum, vel Parœciæ beneficium, aliaq. curam habentia animarum: nec ſuo carent robore ad iniuſtitiam etiam probandam intercedentem in electione indigni ad cętera beneficia, ſiuè in præmium inſtituta, vel deſtinata meritorum, vti probatum eſt *nu. 16. laudati cap.* ſiuè ſimplicia, vt oſtendimus *ibid. num. 17.* ni per accidens Electores, aut Diſtributores nonnunquam ea cauſis *num. 22. ibidem* allatis, atq. indicandis *concl. vlt.* excuſarentur.

5 Tertia concluſio. Hæc reſtitutio facienda eſt Eccleſiæ prò viribus in bonis eiuſdem generis tùm ab Electo, tùm ab Electoribus, & Collatoribus. Huc tendit doctrina, ſiuè primæ, ſiuè ſecundæ ſententiæ *cap. 1.* relatæ. Probatur, & quia ſi rem ad trutinam iuſtitiæ, atq. obligationis reſtituendi referamus; res aliena eadem in ſpecie, immò numero eadem exiſtens reſtituẽda eſt, cuius dominium nullum habet Poſſeſſor, qui ſi mala fide retinet, fur eſt, vt probè *Antoninus 2. part. tit. 1. cap. 12. §. 17. Syluester reſtitutio 7. quæſt. 5. dict. 2. & 3. Petrus Nauarr. de reſtit. lib. 4. cap. 2. num. 4. & alij paſſim*; cum Epiſcopatus igitur Paræcia, vel quodcumq. aliud beneficium ſine titulo, & abſq. vllo iure inualidè ſit collatum, atq. retineatur, eius abdicatione reſtitutio facienda, & quia aliàs, neque obuiam iretur detrimento, quod vel paſſa, vel mox ſubitura eſt Eccleſia, cui ſi datus eſſet Antiſtes, vel Parochus, qui ineptus ſuo cenſeretur muneri, quo ſanè pacto conſuli poſſet, ni aliqua ratione opportunum, per virum idoneũ ſuffectum, remedium adhibeatur, haud facilè intelligo.

6 Confirmatur, quia bonum temporale per ſpirituale reſarciri ex ſe nequit, vt docent *Syluester verbo reſtitutio 3. quæſt. 3. Sotus lib. 4. de iuſt. quæſt. 6. art. 3. ad 3. Nauarrus ſumm. latina cap. 15. num. 21.* & alij, ergò à fortiori, cum ſpiritua-

tuale temporale bonum longè ſuperet, non poterit per hoc reſarciri.

7 Hinc non arridet *Rebellus 1. part. de obligat. iuſt. lib. 3. q. 4. num. 14.* aſſerens pro intereſſe, quod Eccleſiæ reſtituendum erit, intelligendū eſſe ſtipendium, quod indignus electus recepit, ea dempta parte, quam per ſuum qualecumq. ſeruitium prudentis meretur arbitrio, nam eſto hoc verum ſit de reſtitutione fructus inſuper facienda ab electo Indigno, reſtitutio tamen anteà facienda eſt in eodem genere, vt dixi. Verùm placet *Aragon. q. 62. ſup. cit.* obligans præficientem indignum Eccleſiæ, vel Cathedræ ad prouidendum ſuis ſtipendijs de altero digno.

8 Quarta concluſio. Hæc reſtitutio tùm ab ipſo Electo, tùm ab Electoribus facienda eſt, ita vt teneatur Electus abdicare ſe beneficio præcipuè curato, vt expreſsè habet *Aragon.* citatus, vel ſi tanta non eſſet indignitas, vt electio ſubſiſteret, iuxtà ſupradicta adiutorem ſibi aſciſcere, cuius operæ ſatisfacere poſſit muneri proprijs viribus impari; Electores autem, vel Promotores ad hoc idem teneantur Electum inducere, atquè prò viribus agere, vt modo iàm dicto Eccleſiæ proſpiciatur; ſic *Azorius, & Leſſius citati, nec non Vaſquez de benef. cap. 2. §. 3. dub. 19. à num. 141.* Neq. cum *Azorio* inhabilitatem, ſeù indignitatem diſtinguimus quoad hoc, ab incapacitate, cum, vti loco ſupra citato diximus, indignus, qui re vera indignus eſt incapax habendus, vt validè eligatur ad Eccleſiaſtica beneficia; ſic probè præter ibi citatos Auctores *Petrus Nauarra docet lib. 2. de reſtit. cap. 2.* Et confirmatur, quòd etiam in foro conſcientiæ eſt inualida collatio facta indigno. Neq. Collatores, neq. Prælati quicunq. Domini beneficiorum ſunt, ſicut proprij patrimonij, vt aliàs è *Soto* notaui, ſcribitquè citatus *Petrus Nauarra*, verum diſpenſatores: eſſent autem diſſipatores, indignos ſi promouerēt. Nec facultatem habent tranſferendi dominium horum beneficiorum in indignos, quos iura, propriaq. ineptitudo incapaces faciunt; Deniquè intercedente furto, dominium non acquiritur; atqui notum eſt, omnibuſq. exploratum, tàm Conferentem beneficium indigno, quàm Indignum ipſum illud acceptantem, præſtare inuitis fidelibus, qui ea conditione decimas ſoluūt, aliaquè Eccleſiaſtica dedere bona, vt idoneos haberent miniſtros, ergo, &c. quæ fusè probata ſunt *diſp. 6. c. 2. & 4. & 5.*

Probatur inſupèr aſſertio, quòd aut Electus, aut Electores, ac Promotores cauſæ ſunt iniuſtitiæ contra Eccleſiam commiſſę; tenentur igitur ipſi damnum illatum reſarcire; vel ſi adhuc per poſſeſſionem illatum non ſit, mox inferen-
9 dum auertere. Nec video, qua ratione, reſtitutio ſemper facienda ſit pauperibus, vt indicat *Leſſius* in hiſce rebus, cum Eccleſiæ ſatisfaciendum ſit, niſi in caſu *ſeq. diſput.* fuſiùs tractando. Neq. ad rem omninò faciunt *cap. 1. ſeſſ. 23. Concilij Trident. & ſeſſ. 9. Concilij Lateranen. allata à Leſſio lib. 2. cap. 34. dub. 15. num. 74. §. dixi*, cum de fructibus reſtituendis ob non reſidentiam, vel ob non recitationem agant; Licet non negauerim reſtitutionem aliàs faciendam Eccleſiæ, ob fructus malè perceptos, eo quòd indignus neſciuerit v.g. officium diuinum recitare, loco Eccleſiæ faciendam eſſe, ſiue fabricæ eiuſdē Eccleſiæ, aut alterius, ſiuè pauperibus iuxtà *citata Concilia, & Bullam Pij V. relatam à Nauarr. cap. 25. num. 122. ac declarata à Leſſio citato dub 32. num. 176.* Itaq. non inficior poſſe pecunia hoc ſpeciale damnum compenſari, vel modo indicato ab *Aragona*, vel ſi ſufficiendus ſit adiutor Præſuli, aut Curato, cui prudentis iudicio pars fructuum, vel redituum ſanè danda eſt. In eo nimirum caſu quando indignitas non eſſet tanta, vt nullam redderet electionem, nàm tunc non ſufficeret Coadiutorem ſibi aſciſcere, cum re vera illo beneficio non potiretur, ad quod inualidè promotus eſſet: & in hoc eodem ſenſu puto loqui Tridentin. dùm de Coadiutore minus docto ſcribit loco mox citando, in quo etiam & nos de coadiutore Pręſulis ob defectum ſcientiæ *tomo 1. lib. 3. diſputat. 1. cap. 1. à nu. 19. vſq. ad 23. & iuxta Tridentinum ſeſſ 21. cap 6.*

10 Quinta concluſio. Electus, vel Promotus indignus primo loco tenetur ad hanc reſtitutionem modo dicto faciendam: Electores, vel Collatores, Promotoreſq. deinceps, vel ad procurandam reſtitutionem ab Electo, promotouè faciendam, vel eius loco prò viribus ad reſarciendum damnum, vel ſequutum, vel imminēs ab Eccleſia auertendum. Prima pars, quæ indicatur expreſsè à *Rebello*, nec probatur *1. part. lib. 3. quæſt 4. num. 14. & à Leſſio lib. 2. cap. 34. dub. 15. num. 74 §. dixi, & cap. 12. dub. 18. n. 129.* vbi hunc adſtruit ordinem, vt primo loco teneatur is, cui beneficium collatum eſt, atque officium adminiſtrauit, cuius ſtipendia tenetur reſtituere; deindè reſarcire damna ſequuta ex eius negligentia, ſeù imperitia. Secundo loco teneatur Collator. Tertiò Suaſor, vel Conſulens. Probatur inquam hæc Pars, nàm vel Electus beneficium, ad cuius officium ineptus eſt poſſidet mala, vel bona fide, ſi mala fide, ſatis eſt probata noſtra concluſio. Etenim qui maiorem iniuriam, ac damnum infert, potiori nomine illud obligatur reſarcire; Atqui is, qui in mala fide cępit beneficia poſſidere, non modò iniuſtitiæ cauſa fuit per iniuſtam acceptionem, ſed per iniuſtam etiam poſſeſſionem, ſiuè retētionem, & quia non facit opus, ſeù fungitur officio, ob quod datur beneficium, ergò potiori iure, & iniuriam, & damnum Eccleſiæ intulit; igitur ad reſtitutionem tenetur, vt in aliarum rerum reſtitutionibus docent ex communi ſententia DD. *D. Thomas 2. 2. quæſt. 62. art. 7. ad 2. Anton. 2 part. tit. 1. cap. 12. §. 11. Major in 4. quæſt. 26. Med. quæſt. 8. Syluester verbo bellum quæſt. 6. Couarr. part. 1. §. 12. num. 17. Petrus Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 4. num. 73. & 74. & alij paſſim.* Hinc meritò *Aragona* non
11 modo ad ſtipendia, ad alium aptum ipſi indigno ſufficiendum, ſed etiam ad damna ſequuta ex mala officij adminiſtratione, reſtituenda obligat tùm Indignum, tùm eius Promotores, qui cauſa ſunt damni iam dicti. Demum cooperaretur iniquo diſtributori ineptus acceptans,

tur-

furtumq. committeret, ad quod ius non habet. Quarè meritò *Petrus Nauarra mox citandus num.163.& 164.Sotum* reprehendit *lib.3. de iuſt.q.6.art.2.concl.9.* contra hoc inſinuantem, non peccare videlicet Indignum acceptantem beneficium; cum ipſe doceat eſſe iuris naturalis diuini Digni electionem ad beneficium; Quod ſi bona fide cęperit poſſidere beneficiũ indignus, etiam primus obligatur ad damnum reſarciendum, reſtitutionemq. modo explicatam faciendam, iuxtà communem opinionem in materia de reſtitutione, *D.Thom.2.2. qu.62. art.6.Caietan.ibidem, & in ſumma verb. reſtitutio, Sot.lib.4.de iuſt.q.7.art.2. Ioan.Med.de reſt. q.10.Couar.regul.peccatum par.3.ſub initio.Nauarr.in manual.cap.17.num.7. Molin. tract.2.de reſtit.diſp.718.Petr.Nauarr.lib.3.cap.4.nu.181. & 182.* & quoad rem noſtram ratio eſt manifeſta, nam cum inuita Eccleſia abſq. titulo cõtra beneficiorum institutionem iſte poſſideat beneficium, ſtatim atq. hoc ei innotuerit, tenetur reſtituere abdicando, vel alia ratione ſupra declarata damnum reſarciendo, aut impediendo. Deindè dum beneficium ei iniquè datum acceptaſſe innotuerit, cooperari cenſebitur deinceps peccato Conferentis, & furtum commiſiſſe, quod ſibi non competit poſſidendo, vt rectè *Petr.Nauarr.lib.2.de reſt. cap.2.nu. 133.& 138.*

12 Neq. excuſabitur ex ignorantia craſſa iuris, vt ſi noſcat quidẽ illud beneficiũ ſibi non deberi, putet tamen per craſsã ignorantiã nõ eſſe reſtituendum, vel illo ſe abdicandum; nam ignorantia legis, quæ à iure naturali traxit originem, vt ſpeciali nomine eſt hæc reſtitutionis rei indebitæ, & iniquè comparatæ; non excuſat; quemadmodum inter cęteros probè docet *Petr.Nauarr.laudatus n.182.*

13 Si autem ignorantia fuerit facti, & craſſa, quia nimirum quis non agnoſceret ſe indignũ, non excuſaret à mortali, malamq. faceret fidem, atq. ad reſtitutionem obligaret, vt de quacunq. alia re ob reſtitutionem debita, ſcribunt *Syluester verb.reſtitut.qu.7.dict.2.Gabriel in 4. diſt.15.q.3.dub.5.Nauarr.cit.ad finem num.182. & alij.*

14 Quoad fructus autem cenſebitur obligatus ad quantum ex beneficio bona fide poſſeſſo eſt Indignus factus locupletior, deducta portione ſui ſeruitij, vt ſuper è *Rebello* indicatum eſt; & omnium DD. calculis firmata hæc regula, qui de reſtitutione ſcripſere, deducta ex *l.item veniunt,§.eos autem, ff. de pet.hered. adiuncta Gloſſa, et ex l.ſed etſi,§.conſuluit ff.eod. tit.* atq. alijs ſimilibus iuribus, cuius ratio eſt, quoniam id, in quo factus eſt ditior poſſeſſor, eſt quaſi effectus beneficij, quod datur propter officium, in quo videtur beneficium, quaſi permanens, ei tamen minimè debitum, ac proindè reſtituendum. Quarè ſuccedunt etiam illi fructus extantes, quibus factus eſt ditior Poſſeſſor loco rei ex hoc tempore iàm non ſuæ, atq. iniuſtè poſſeſſæ, vt fusè Auctores de reſtitutione præſertim *Molina tract.2. diſput.718.à num.1.ac deinceps, Petr.Nauarr.citatus nu. 183. expreſsè in re noſtra lib.2.c.2.n.132.133.& 155.* *ex Mer.* extendente hanc eamdem doctrinam ad magiſtratus, aliaq. ſecularia officia.

15 Quod ſi mala fide beneficium inierit Indignus, fructus omninò non facit ſuos, in quo ſẽſu do manum *Petr.Nauarr.lib.2.de reſtit.cap.2. num.155.* atq. ex generali reſtitutione deducitur regulà, ex qua conſtat malæ fidei Poſſeſſorem, ad eam non modo reſtituendam obligari, verùm ad cunctos fructus ex illa perceptos à puncto, à quo iniquè poſſedit, quouſq. eius dominus (nos autem in re noſtra dicemus eius iuſtus Poſſeſſor) ſi illam habuiſſet, percepiſſet, imò ad quodcumq. etiam teneri lucrum ceſſans, vel damnum emergens. Quæ omnia tùm ex iniuſta acceptione, tùm detentione clarè deducuntur, vt eſt videre apud *Molin.tract.2.de reſtit.diſp.723.n.1.& concl.1.* quod ad rem noſtram aptabimus infrà *c.3.* dùm de electione digni, omiſſo digniori diſputabimus.

16 Secunda noſtræ concluſionis pars eſt præcipua, quòd Electores, Collatores, Diſtributoreſq. beneficiorum verè ſunt cauſæ ſaltèm morales poſitiuæ, atq. efficaces influentes in iniuſtitiam, & qui hoc modo cauſam damno dant, ipſummet damnum dediſſe videntur. *cap.vlt. de iniur.ex Rub.C.& ff.de magiſtrat. conuenien. & alijs paſſim iuribus,* ac per conſequens ad reſtitutionem poſt ipſam electionem tenentur; imò præſtare, vt ipſe Electus ſuę ſatisfaciat obligationi, veluti docebat *Azorius à nobis in 2. opinione* relatus, ſic deducitur ex *D.Thoma 2.2. q.62.art.7.Caietano ibid. Adriano in 4. de reſt. agente, §.2.dub.1.Maiore in 4.diſt.15. q.62. Syluestr.3.q.5.Medina C.de reſt.qu.7.& 8. Nauarr. cap.17.& 130.Gabriel.diſt.15.q.2.art.3. Couar. reg.peccatum 2.par.ſiuè de reſt.§.7.Petr.Nauar. lib.3.cap.4.n.6.Leſſio ſuprà citato, & alijs.* Confirmatur prætereà quia qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, &c. Et quod hi peccant contra rationem proprij officij, ac muneris, contrà Remp.Chriſtianam, atq. Eccleſiam, in quarum bonum omnes Collatores, ſeu Adminiſtratores beneficiorum tale ſuſceperunt munus; & conſequentèr, ad quoduis damnum ex tranſgreſſione functionis proprij muneris ſequutum, ſaltèm ſecũdario, vt explicatum eſt, tenentur; ſic DD.cõſenſu videtur exploratum; & videre licet apud *Molinam tract. 2. de reſtit. diſp. 739.* Adde ex *Rebello* ſupra citato reſtituendum eſſe ſi quid damni etiam temporalis Eccleſiæ ob talem electionẽ emerſerit; ſi enim mortale peccatũm eſſet ad ſecularia officia Indignum eligere, quantò magis ad Eccleſiaſtica beneficijs adnexa cum reſtituendi onere: ex quorum iniqua collatione nõ temporalia modo manant damna, ſed ſpiritualia in perniciem animarum, quorum cauſæ ſunt iniqui Diſtributores beneficiorum, vt colligitur ex *Innocentio III.cap.graue nimis ſępè citato per ea, quanta in Eccleſia damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat:* Et quia peccant hi Collatores acceptione perſonarum, vt ex *ſępè citato cap.3.* conſtat, magiſq. patebit ex mox ſubijciendis. Quo autem pacto neq. dolus requiratur, neq. lata culpa ad contrahendum hoc onus, tùm quia ex officio tenentur dignos eligere, tùm quia

Digitized by Google

promanat hæc obligatio ex contractu ſępè explicato patebit magis ex his,quę dicturi ſumus *ſequ.diſp.c.4.n.22.& 5.*

17 Sexta concluſio. Non Eccleſiæ modo tenentur reſtituere tùm indignus Electus, tùm Electores iniqui, vel Promotores, vti dictum eſt, verùm etiam digno prætermiſſo, ſic ſentio cum Auctoribus tertiæ ſententiæ. Quibus *Petrum Nauarram addo lib.2.de reſtit. cap.2. num.* 132. & quidèm de hac obligatione ob electionem ineptę perſonę ad Epiſcopatum, vel Parœciam, vel quodcumq. aliud beneficium curam animarum habens annexam, patet ex *diſp.6.cap.2. ſępè citato à num.*7. vbi probauimus peccatum huiuſmodi electionis iniquæ eſſe etiam contra habitum iuſtitiæ, quam adſtruimus partim commutatiuam, partim diſtributiuam; patet etiam ex horum beneficiorum inſtitutione, ſecundariò ad bonum Electorum relata, quod intentum conducit etiam ad bonum Reipub. atq. Eccleſiæ, tùm ex palmari, atq. omnibus nominibus deteſtanda perſonarum acceptione manifeſtò in hiſce electionibus intercedente. Quæ rationes vigentiores ſanè ſunt ad electionem Parochi relatæ, vti loco ſupra cit. demonſtratum eſt.

De iniqua verò electione ad beneficia in præmium inſtituta Eccleſiaſticorum, allatæ rationes etiam probant, quas nos *loco ſępè citato à num.*16. proſequuti ſumus, nonnunquam ſaltèm ità eſſe iniuſtam electionem Indignis omiſſo Digno, vt obligationem abſquè dubio pariat reſtituendi digno omiſſo. Idemq. ſatis, ſuperquè probabilitèr probatur de cęteris beneficijs etiam ſimplicibus, vt oſtendimus *loco citato num.*17. Dixi nonnunquam reſtituendi obligationem ex iniqua electione ad huiuſmodi beneficia non curata naſci, quod vt ad finem *num.*21. ſcripſi aliquando non eſt alius Candidatus horum beneficiorum, & conſequentèr iniuſtitia contrà diſtributiuam tunc non eſſet. Quæ omnia vberiùs tractabimus *ſeq. diſp.* vbi de electione digni, omiſſo digniore, in qua enodanda quæſtione acriori ſtudio diſputarunt Auctores.

18 Septima concluſio. Modus ſeruandus in hac reſtitutione quòad perſonarum ordinem reſtitutioni obnoxiarum, idem prorſus erit, ob eadem rationum momenta, atquè *concluſ.*5. relatus, ex qua cum conſtet indignum teneri ad abdicationem vel Epiſcopatus, vel cuiuſquè alterius beneficij, quod huic Digno prætermiſſo ſanè dandum erit ab iniquis Electoribus, vel Collatoribus. In caſu verò, quod plures eſſent digni, ſeruandum eſt, quod 7. *diſp.cap.penult.* docuimus, & 12. *diſp.huius lib. cap.vlt.nu.*10. dicemus. De fructuum autem reſtitutione, quid ſi bona fide fuerint ab Indigno percepti, quid autem ſi mala, & *num.*14. & 15. declarauimus, & *ſeq.diſput.* iterum exponemus.

19 Vltima concluſio. In eo caſu, in quo tùm indignus Electus, tùm Electores excuſarentur à culpa, vt ad *eaſtem concluſ.*1. ſcripſimus, excuſarentur etiam à reſtitutionis onere, etiam digno prætermiſſo, aliàs debitæ. Conſtat ex ibi aſſertis, quibus aſſentitur *Rebell. mox citandus*. Adhibita enim morali diligentia de electi idoneitate, ni idoneus aptuſque inueniatur, atquè è re magis iudicetur præficere, vel eligere minus idoneum, quàm nullum, quæ quidèm ratio excuſationis videtur eſſe ſufficiens ad non reſtituendum iuxtà ibi dicta.

20 Quo autem modo teneantur ad reſtitutionem Iubens, Conſulens, Conſentiens, Laudans, vel aliquo pacto in indigni electionem, vel promotionem influens, conſtat ex dictis *diſput. 6.cap.*3. atquè ex indicandis *ſequent.diſput.cap. 4.à num.*14. dùm agemus de Cardinalibus in Conciſtorio

Primæ igitur ſententiæ momentis operoſum non eſſet ſatisfacere, verùm ex ſolutione argumentorum, quæ *ſequenti cap.* afferemus clariùs deducetur. Prætèr quam quod *diſp.*4. *nu.*14. & *cap.*5. *nu.*16.17. & 18. ſecundum argumentum eſt omninò dilutum. Reliqua cęterarum opinionum, vel non ſunt contra nos, vel iam ſoluta.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO DVODECIMA

Vtrum electio Digni, Digniore omiſſo, pariat reſtituendi obligationem.

SVperiorem excipit meritò hæc diſputatio, quæ ſicut illa difficilior, atq. vtilior, maiorem, ità iure quidèm ſuo poſtulat induſtriam: & cum hominum ingenijs in multas, diuerſaſq. aut etiam contrarias partes deducta ſit, principes ſolum referre, ac reijcere mens mihi eſt, quibus euerſis, aliorum ſententiæ, noua non indigent oratione, quippè quæ ſua penè falſitate ruunt.

CAPVT PRIMVM.

Prima refertur, ac reijcitur opinio.

SVMMA.

Prima opinio omnem reſtituendi obligationem tùm Eccleſiæ, tùm digniori prætermiſſo, negat, num. 1.

In hac ſententia Scholaſtici ſuffragium digniori denegantes non tenentur reſtituere, n. 2.

Hac de re vix cohærentèr Sotus *loquitur,* n. 3.

Soti *diuerſitas in dictis,* n. 4.

1 PRima ſententia abſolutè aſſerens ex electione digni, prætermiſſo digniore, nullam emanare reſtituendi obligationem varijs exponitur à ſuis Auctoribus modis. Et primò quidèm abſolutè defenditur ab *Adriano in 4. agente de reſt. cap. quia idm determinatum eſt, Led. 5. p. q. 18. art. 2. de ſimonia n. 2. Sot lib. 4. de iuſt. q. 6. art. 3. ad 6. argum. concl. 2. Molin. de primog. Hiſp. lib. 2. c. 52. & 57. Mercat. cap. 17. verſ. todo eſto, ac alijs apud Garz de benef. p. 7. c. 16. n. 26.*

Duæ ſunt huic ſententiæ partes, altera, qua reſtitutio facienda Eccleſiæ ob electionem digni, omiſſo digniore, negatur; altera, qua hæc eadem obligatio dignioribus reſtituendi, nec etiam aſſeritur. Prima pars à *Soto* argumentis *diſp. 4. c. 2. relatis, ac ſolutis cap. vlt. à nu. præſertim* 6. probatur.

Deindè confirmatur etiam ab eodem his rationibus. Electione digni, reiecto digniore non peccatur contra iuſtitiam commutatiuam, ex qua, conſenſu DD. oritur reſtituendi obligatio: ex electione igitur digni, digniore relicto, minimè naſcitur onus reſtituendi. Secundò, qui dignum eligentes digniori præferunt, contra fidelitatem tantũ faciunt, atq. inſtar Oeconomi, cui Paterfamilias iniunxit operarios cõducere optimos, peccat: ſed Oeconomus infidelitatis ſolo ſcelere ſe aſtringit, aptos, non autèm aptiores conducens, ergò, &c. Quod ſi obijcias *Soto*, eſſe nihil poſſe indoctiùs, quàm affirmare reiectione dignioris iniquè non fieri contrá iuſtitiam diſtributiuam, ex qua nullus eſt, qui negat reſtituendi obligationem ortum ducere; vt cùm bona Reipub. inter ciues diſtribuuntur. Dat quidèm manum *Sotus*, vbi contra iuſtitiam merè diſtributiuam peccatur; quod euenire docet in diuiſione bonorum communium inter ciues, quorum cauſa bona Reipub. diſtribuenda inſtituta ſunt: ſecus autem ſentiendum eſſe in collatione, ſeù diuiſione Sacerdotiorum, ac præbendarum, quippè quæ licet dignis debeantur, ac ditiora dignioribus, non tamen horum cauſa, ſed Eccleſiæ, cui præcipuè bono inſtituta ſunt. Quo etiam fundamento vtuntur Auctores infra citandi, hanc eamdem ſententiam ex parte defendentes.

2 Hinc in corollario ſecundo deducit *Sotus* ſcholaſticis ſuffragia præſtantibus digno ad Cathedram in Academia, dignioribus omiſſis, onus non eſſe reſtituendi, & ſi peccent contra iuſtitiam diſtributiuam; cùm Academiæ dent Doctorem dignum per rigorem iuſtitiæ commutatiuæ debitum.

3 At vereor, nè *Sotus* non benè prouiſa, ac diligentèr explorata poſuerit principia, cum vel inuitus afferere compellatur iniquum electorem, vel digni promotorem, contempto digniore, teneri altera in electione huic prætermiſſo conſulere, atq; accuratiorem habere rationem.

4 Verùm cum è *diſput. 1. à cap. 5. & diſput. 2. à cap. 2. ac 3. nec non diſput. 4. cap. 3. 4. & 5. reliquiſq. deinceps*; iſthæc euerterim *Soti* fundamẽta, in præſentia reliqui ſolum illud erit, vt in eius dictis cohærentiam deſiderari clariùs oſtendam, ſiquidèm vbi *Sotus* de ſcholaſticorum ſuffragijs loco citato loquutus eſt, ſtatim addit, *& ideò* (hæc enim ipſiſſima eius ſunt verba) *Elector licet Cathedram debeat digniori, hoc non eſt propter ipſum, ſed quia per iuſtitiam commutatiuam debet ſcholis talem miniſtrum.* Qua igitur ratione his cohærentèr loquitur, qui modo, vt docuiſſet ſcholaſticos Electores eligentes dignum, omiſſo digniore, ad reſtitutionem non teneri, quoniam contra iuſtitiam non faciunt commutatiuam, dantes Vniuerſitati, ac Scholis dignum, eis tantummodò debitum: mox ſubdit relatam ſententiam è diametro oppoſitam? Præterea adiungit *Sotus* ſcholaſticos prætерito Digniori, Dignum eligentes, aliquam feciſſe iniuriam, quam in alia electione abſtergere, atquè reſarcire tenentur, illum ceteris paribus præferendo; quod autem de-

ceteris docuerat electionibus, vt ad finem præcedentis numeri ſubindicaui. At rogarem Sotum, vt aperiret, ex qua iuſtitia ad hanc iniuriato Digniori iniuſtam ſcholaſticos obligari? non ex commutatiua, contra quam fieri in hiſce electionibus ille *concl.*2. apertiſſimè negat, non ex diſtributiua, ex qua ni fuerit puta, vti non habetur hæc ab ipſo *Soto*, negatur emanare obligatio reſtituendi; ergò ex nulla dicendũ eſt, hoc onus in ſcholaſticos promanare.

CAPVT SECVNDVM.

Alter primæ opinionis defendendæ modus expungitur.

S V M M A.

*Alter exponitur modus negandi obligationem reſtitutionis natam ex electione digni, omiſſo digniore, n.*1.

*Reijcitur, n.*2.

*Alius modus explicandi primam ſententiam, num.*3.

*Nullus oſtenditur, n.*4.

*Alia ratio primæ opinionis defendendæ refertur, num.*5.

*Refellitur vltimus modus probandæ primæ ſententiæ, n.*6.

1 COuarr. *2. par. regul. peccatum, ſiuè de reſtit. §.7. num.6. verſ. verum*, hanc eamdem probat ſententiam in hunc modum. Si reſtituendi naſceretur obligatio ex electione digni, prætergreſſo digniore, ea quippè de cauſa naſceretur, quod alicui ab Electoribus, vel Promotoribus negaretur, quod ſuum eſt: Sed bona communia, quæ diuiduntur, vti Sacerdotia, non ſunt propria, neq. perſonis debita, quibus danda ſunt: ergò, &c. cum ex *D. Thoma 2.2.q.*56*.art.*1. alio modo detur, quod eſt proprium, alio quod eſt communo. Secundo, quòd Electores, vel Collatores faciunt contra iuſtitiam diſtributiuam tantùm, ex qua non oritur reſtitutionis obligatio, ergò, &c.

2 Cęterum, vt ſupra dictum eſt, tùm *diſput.*3*. cap.*1*.num.*11.15*.& *16*. & de inſtitutione beneficiorum diſput.*4*.cap.*4*.& *5*. & de peccato in electione digni omiſſo digniori diſput.*7*. cap.*2. ex antecedenti voluntate efficaci Eccleſiæ, beneficiorumq. inſtitutione conſtat, eſſe debita beneficia dignioribus, ac fieri contra iuſtitiam diſtributiuam, & commutatiuam ſimul, & quã falſum ſit, non patere huiuſmodi electionem reſtitutionis obligationem, vt *diſput.*1. demonſtrauimus. *D. autem Thomas à Couarr. perperam citatus q.*62*.art.*2 diſcrimen meritò docet eſſe inter debitum ex hac iuſtitia, quæ non eſt merè commutatiua, & hoc rei noſtræ neceſſariò ſupponens antecedentem voluntatem, legitimam, atq. efficacem ad ipſum inducendum. Præterea ſecum *ipſemet Couarr.* pugnare videtur, ad finem enim laudati numeri diluens argumentum impedientis Digniorem à conſequutione beneficij; quem ad reſtituendum conſenſus DD. ſicut infrà dicemus, obligat, Sacerdotia fatetur communium inſtar bonorum non ſe habere, quod etſi non eius fundamento, noſtro tamen haud negamus, quòd ſcilicet Ciues actu ſunt Reipub. ac Ciuitatis partes, habentq. ius ad illa bona, digni verò, vel digniores Clerici, neq; partes ſępè ſunt eiuſdem Eccleſiæ, nequè eadem ratione ius ſibi vendicant, ſed ex inſtitutione, atq. antecedenti voluntate efficaci, legitimaq. vt *diſp.*2.3*.&* 4. declaratum eſt. Ad propoſitum itaq. redeuntes cum *Couarr.* huiuſmodi beneficia non tanquam bona communia ſcribat eſſe diuidenda, qua ratione ſuum argumentum in hac fundare potuerit paritate minimè video.

3 Hanc eamdem ſententiam Recentiores docent eiſdem ducti rationibus, quibus reſtitutionem negant faciendam Eccleſię, quam neq. dignioribus debitam ſic probant. Nulli, quantumuis digniſſimo eſt ius ad beneficia, ni ſub conditione, qua Diſtribuentes, Eligentes, vel Conferentes velint eis tradere, igitur nulli fit iniuria à Diſtributoribus, Electoribus, vel Conſerentibus nolentibus digniori beneficium tradere, à quibus nec etiam peccatur acceptione perſonarum, ni analogicè loqui velimus.

4 At cum *diſput.*3*.&* 4*. cap. præſertim* 4*. &* 5. clarè (ni me mea fallit ſententia) demonſtrauerim, verum eſſe ius Dignioribus, ad quam plura beneficia, deriuatum ab inſtitutione ipſorum, voluntateq. antecedenti legitima, atq. efficaci, ac pacto, quod inter huiuſmodi Diſtributores, atq. Eccleſias eſt, nec non *diſput.*5.6*.&* 7. qua ratione propria acceptione peccetur perſonarum ab iniquis Electoribus, Promotoribus, &c. quàm falſa hæc ſint luce clariora conſtant. Prętereà Electores, ſeù Collatores contra propriũ officium non peccare, vt inſuper citati Neoterici ſcribunt, à vero magis diſtat; quoniam Diſtributores officiorum, beneficiorumq. ſunt, eſtq. hoc ſanè diſcrimen inter hos, alioſque, qui ex mera liberalitate, propria tribuunt alijs bona; quòd hi non ex proprio tenentur officio id præſtare, neq. contra iuſtitiam faciunt, ſecus illi, vt ex *D. Thoma* 2.2*.q.*16*. art.*1. notaui, neq. ſcio à quopiam Auctorum alicuius notæ negari.

5 Hinc etiam opinioni, quam primo loco retulimus, ſubſcribit *Rebell.*1*.par. de oblig. iuſt. lib.* 3*.q.*4*.n.*1. neq. alio, quã argumẽto ſępius allato
6 Oeconomi probat. Verùm cum hæc Oeconomi paritas à nobis in ſenſu Contrariorum, nulla ſępiſſimè oſtenſa ſit, imò, & *diſput.*4*. cap.*5*. nu.* 16.17*.&* 18. noſtræ eamdem fauere doctrinæ oſtenderimus, ſatis hic erit Rebello Rebellum opponere, qui loco citato *qu.*5*.nu.*3. ſcripſit his verbis ex *D. Thom.* *Oeconomus tamen, ſiuè famulus, qui Diſtributor eorumdem bonorum conſti-*

ſtitueretur ſub ea lege, vt ſecundum normam iuſtitiæ diſtributiuæ benè meritis diſtribueret, idm non ſolùm iuſtitiæ diſtributiuæ,ſed etiam commutatiuæ illis,& non alijs diſtribuere teneretur, ac proindè ſi ſecus faceret ad reſtitutionem de fraudatis obligaretur. Hinc fit, vt cum huiuſmodi Diſtributores beneficiorum inſtar eſſe Oeconomi à Rebello deſcripti,ſuprà probauerimus, nullius ſequatur momẽti eſſe hæc paritas. Hęc hactenus pro prima ſententia,quæ ab omnibus citatis Auctoribus abſolutè ſcribitur quoad eam partem,qua negatur reſtitutionis obligatio facienda Eccleſiæ: quoad alteram verò, qua negatur etiam facienda Dignioribus à nõnullis pro ſententia afferenda laudandis, non adęquatè,ſed inadęquatè aſſeritur, vt clariùs mox patebit.

CAPVT TERTIVM.

Secunda refertur,vt ab alijs circumſcripta,& probata ſententia, & reijcitur.

SVMMA.

Secunda refertur opinio, n.1.
Ab eius Auctoribus non rectè probatur, n.2.
Difficultas reſtituendi digniori prætermiſſo à Nauarra obiecta,reijcitur, n.3.
Prima limitatio aſſertæ ſententiæ à nonnullis adhibita, vt vera ſit tantum in collatione beneficiorum ex concurſu,oppoſitione, atq. examine,vel abſolutè curatorum, n.4.& 6.
Secunda limitatio eiuſdem ſententiæ,qua negatur obligatio reſtitutionis ob electionem digni, omiſſo digniore,ad Epiſcopatum, n.5 & 10.
Probatur,ac reijcitur prima limitatio, n.6.
Reijcitur ſecunda limitatio, n.7.& 11.
In votis omnium eſſe debet,vt opinio negans reſtituẽdi obligationem,ob omiſſionem dignioris, omni careret Auctore, n.8.
Meritò reprehenduntur ſectatores opinionum aptarum ad relaxandam Chriſtianam diſciplinam abſquè diſcrimine earum,quibus imbuendus eſt populus,vel quę poſt factum permittenda, n.9.
Reijcitur Nauarrus ſecundam limitationem approbans de Epiſcopis, n.10.& 11.

1 SEcunda opinio reſtitutionem aſſerens faciẽdam eſſe Dignioribus omiſſis,abſolutè defenditur à *Paludano in 4.diſt.15. q.2.art.2.num.12.& ibid.Riccardo, Caietano 2.2.qu.62.art.2. ad quartum in 3. dubio, & in ſumma verbo acceptio perſonarum, Syluestro verbo reſtitutio 3.Molina tract. 2. de iuſt.diſput.714.num.1.ad finem, Aragon 2.2.qu. 62.art.2.poſt 5.concluſ. ad 5. dictum D. Thomæ concluſ. 3. Salon quæſt.63.art.4. controu.3. Vazquez opuſcul.de benefic. cap. 2. §.3. dub. 17. & alijs.*

2 At quamquam,vt ſequenti docebimus capite,hanc cęteris præferendam arbitramur ſententiam; nihilo tamen ſecius id non ex fundamento laudatorum Auctorum, ſed è noſtro, quod ſuperioribus fecimus diſputationibus. Nàm cum vnanimi omnes conſenſu aſſerant ab iniquis collatoribus fieri contra iuſtitiam diſtributiuam, quo pacto tamen ex hac obligatio deriuet reſtituendi,probè non explicant, vti nos *diſput.1.a & 3.*demonſtrauimus. Deindè aiunt quidem citati Auctores, iniquos collatores acceptionis perſonarum ſcelere ſe adſtringere: at quodnam ſit illud ius neceſſariò ſuppoſitum, ac requiſitum ad acceptionem perſonarum,ex quo hæc beneficia dignioribus debentur,minimè declarant;imò nonnunquam confundunt,vt præſtat *Petrus Nauarra* non diſtinguens ius militum fortitèr facientium in bello ad ſpolia,vel promiſſa,vel iure belli fortioribus debita à virtuali,ac remoto, quod ob ſui tenuitatem,lęſum,non poterit proprium eſſe obiectum iuſtitiæ ad reſtitutionem obligãtis;quæ omnia,cum *ſuperioribus diſp. nos* declarauerimus cohærentèr,quam indicauimus ſententiam ſuis *ſeq.cap.*concluſionibus explicandam meritò amplectimur. Demùm horum DD.nonnulli reſtitutionem ità dignioribus aſſerunt faciendam,vt negent, habendam eſſe Eccleſiæ,quod abſolutè prolatum minimè placet. Ex his eſt *Aragon. laudatus ad 5. dictum D.Thomæ.§.quarto etiam eſt certum,*probatquè quod inter miniſtrum aptum, ac ſtipendium datur æqualitas iuſtitiæ commutatiuæ. Verum hoc erat probandum,cùm illud purùm non ſit ſtipendium,ſed ſit inſtitutum in bonum Eccleſiæ primariò,vt meliori dandum ſit miniſtro, & per conſequens ſecundariò in præmium eligendorum miniſtrorum,vt copiosè *diſp. 5.* diſſeruimus.

3 Difficultas autem obiecta à *Petro Nauarra num.138.* reſtituendi dignioribus ob iniquam huiuſmodi electionem,non eſt tanti facienda, vt ab onere iuſtitiæ iniquos excuſet. Quid? quòd eadem eſt,ac reſtituendi dignis ob indignorum electionem. Sicut igitur *Nauarra num. 136.ac deinceps,nec non 154.citati cap. 2.* teneri ſcribit Electores, vel Promotores indigni ad reſtitutionem, digno prætermiſſo faciendam, ità paritèr aſſerere ſimilem poterit obligationem Electores vrgentem, qui dignum, omiſſo digniore, elegerunt.

4 Huius etiam opinionis etſi non adæquatè ſumptæ,cum aliqua tamen adhibita limitatione ſunt alij,prætet citatos Auctores quartam in ordine docentes opinionem. Prima igitur limitatio adhiberi ſolet, vt vera cenſeatur aſſerta ſententia, in electione ad beneficia, per concurſum,oppoſitionem,vel examen danda, quæ ſi dignis,paruipenſis dignioribus, conferantur,oriatur obligatio reſtituendi;ſic ex Auctoribus negantibus reſtitutionem faciendam Eccleſiæ, *Leſſius lib.2.de iuſt.cap.34.dub.15.nu. 74.§. dixi modò, Rodriquez in ſumma 1. tomo cap.106.& Bartol.Medin.quos citat,ac ſequitur*

Gon-

Gonzalez de beneſ.par.7.cap.16. num.38. & 2. 43.apud quem Merca. Anto.Gennen.Rebell.de oblig. iuſtitiæ lib.3.q.5. n.2.aliiq. paſſim, præſertim Recentiores, qui quidèm communem illam videntur facere ſententiam.

5 At *Petrus Nauarra lib.2.de reſt. cap. 2. num. 145. & 146.* duplicem adhibet limitationem: primam *num.146.* qua negat reſtituendi obligationem ob omiſſionem Dignioris electi ad quæuis alia beneficia diſtincta a Curatis: alteram indicatam *num.145.* atq; explicatam *num. 175. at deinceps in limitatione 16.* qua negat onus reſtituendi ob electionem digni ad Epi-
6 ſcopatum, omiſſo digniore. Primam autem indicatam *num.146.* probat, quia acerbiſſima quidem eſſet ſententia, aſſerens, Prælatos omnes, qui non conferunt dignioribus, Canonicatus, Perſonatus, Eccleſiarum Cathedras, & Collegiatarum, Præſtimonia, & cętera ſimplicia beneficia, in ſtatu eſſe damnationis; quia cum ad reſtitutionem teneantur, minimè reſtituunt eo, vel maximè, quod *Tridentinum* Epiſcopalia beneficia, & curata Dignioribus eſſe conferenda decreuerit, ex quo videtur conceſſiſſe cętera beneficia diſtribui ad arbitrium Prælatorum poſſe, & *ſeſſ.5.* cum decreuerit Canonicatum Lectoris, & ſi quæ alia ſunt huiuſmodi digniori conferenda eſſe, vt hodiè eſt in vſu; cęteros videtur Canonicatus arbitrio Superioris reliquiſſe. Secundò probat ex natura rei; beneficia non ſunt bona communia decertantibus debita; igitur nulla committitur iniuſtitia, aut perſonarum acceptio, ſi dignioribus non conferantur.

7 Verùm enim verò ex eodem Auctore doctrinam Tridentini perpendente, falſam ſecũdam eſſe eiuſdem limitationem deducitur: cũ Concilium digniorem deſideret perſonam ad Epiſcopatum: Prætereà quinam ſit ſenſus Concilij ſatis abundè à nobis declaratus eſt *diſput. 7.cap.2 num.19.* Deindè haud, vt opinor, errauero, ſi ex *Vaſquez* viro mihi magno in primis ſolutionem argumenti *Nauarræ* primam probantis limitationem, duxero, quippè qui Vaſqueſij fontibus hortulos ſuos, optimus eiuſdẽ diſcipulus, irrigauit, vt in *Præfatione tractatus poſthumi de reſt. ipſiuſmet Vaſq. dicitur.*

Quocirca quòd ſibi parerent Prælati malum (ac Deus auertat) per ſummum nefas, indulgẽtes, vel gratiæ, vel humano fauori, vel alijs rationibus, ad electionem rectè habendam minimè facientibus, acerbiſſimum non eſt cenſendum, cum ſpontè ſubirent. Deindè non idcircò eos (ſi qui ſunt) in malo eſſe ſtatu damnationis pronuncio; cùm contraria ducti ſententia, ſaltem ab extrinſeco probabili, potuerint conſcientiam efformare, atq. electionem digni habere, omiſſo digniore, quin ſe ad reſtitutionem teneri putent. Verum, vt doctè, æquè, ac piè laudatus *Vaſquez de beneſ. §.3. dub.12. nu. 120. pro opinione contraria*, quam ſolum ab extrinſeco probabilem exiſtimo. *Non inuenio niſi auctoritate quorumdam, qua Electores contenti, ſibi perſuaſum habent, vt magis ſint expediti quo poſſint; quibus velint beneneficia conferre ſine reſtitutionis obligatione. Hanc etiam ſententiam Electores Vniuerſitatum, vt plurimùm ſequuntur, vt poſſint eſſe à reſtitutione liberi, etiamſi prò libito Cathedras, & præbendas Academiæ, quibus velint conferant.* Hæc Vaſquez. Quibus
8 addo ſummoperè deſiderandum eſſe, vt ſicut firma quidèm ratione contraria ſententia vacat, ita Auctorum eſſet expers, quorum occaſione doctrinæ, me quidèm Iudice, chriſtiana diſciplina, & Reſpub. in maximo eſſe videtur periculo ruinæ: non modo quia parui ſit virtus bonarũ artiũ ſtudia iacent, ac quadam mediocri, ſiuè fucata contenti habilitate, quamplures mollitie, otioq. diffluunt; verùm quia dùm putant Electores dignos eligere, ſępiſſimè non aptos ad Eccleſiarum perniciem, bonis contemptis, promouẽt, vt nos *diſp.7.c.2.n.15.* vberius proſequuti ſumus.

9 Huc ſpectat iuſtus dolor piorum, ac doctiſſimorum virorum; qui quidèm cum è fonte ſententias deducant, atq. æqua veritatis lance pẽdeant, quodq. probabilitatis ſingulæ habent momentum, prudẽter æſtimant, Dei Opt.Max. gloriæ, eiuſq. Eccleſiæ bono conſulentes, quibus populus imbuendus eſt ab his, quæ poſt factum, quaſi permiſſione quadam poſſunt admitti, doctè diſcriminant opiniones, neq. futilem aucupantur gloriolam Sectatorum ſententiarum, ad animarum perniciem, atq. ad laxandam Chriſtianã diſciplinam aptarum; quæ tùm ſępè, & fundamento, vt ſupra relata ſententia, & locuplete, vt aliæ, carent Auctore, tãquam è tripode à nonnullis Recentioribus ad pauca reſpicientibus, vt cum Philoſopho loquar, citò enunciantur.

Secundum autem Nauarræ argumentum totum quantum eſt vacillat, & claudicat, cum *diſput.tùm 3., tùm 4 6. & 7.* oſtenderimus Sacerdotia, eſto bona non ſint communia decertantibus debita, nihilo tamen ſecius poſſe circa illa, vt verſari iuſtitiam diſtributiuam, ità contrariam deficere iniuſtitiam; non enim bona decertantibus debita vnicum, ac priuatiuum, quoad iuſtitiam diſtributiuam eſt obiectum: contrariumq. aſſerere in meridiana eſſet luce cęcutire.

Itaquè cum Eccleſiaſtica beneficia ſic in bonum Eccleſiarum ſint primariò fundata, vt etiam ſint in bonum Electorum, quod tanquam medium fuit electum boni, quod optarunt Eccleſiarum, atq. ex pacto ſunt ita data Præſulibus diuidenda, vt dignioribus ſaltem aliqua conferantur, quemadmodum nos locis citatis apertè demonſtrauimus; ſicuti poſſunt iniuſtè diuidi contra proprium ius digniorum, in ipſos ex legitima voluntate, atq. efficaci antecedente deriuatum, ità reſtitutionem malè diuiſa parient. Addo ſi ratiò Nauarræ alicuius eſſet momenti, vim in omnibus ſanè beneficijs haberet; cum tamen ipſe non neget obligationem reſtitutionis ob electionem non dignioris ad Curata.

10 At audiamus *Nauarram* ſecundam limitationem probantem de Epiſcopis. Itaq. *nu.177.* probat primò, quod valdè durum videatur Regem, aut Papam, aut Secretarium, aut alios quoſcumq. cooperantes ad digni electionem, omiſ-

omiſſo digniore,ad reſtitutionem obligari. Secundò hæc reſtitutio,vel facienda eſſet Eccleſiæ,vel Digniori omiſſo: non Eccleſiæ,cui ſatis electione digni conſulitur, non digniori, nam, vel hic deberet eſſe eiuſdem Eccleſiæ, vel diuerſæ, eiuſdem tamen Regni. Non eiuſdem, cum iura id iubentia abrogata ſint: Non diuerſæ,cũ impoſſibile ſanè ſit, explorare, vel agnoſcere meliorem,vel optimum, vbiq; quò ille fuerit gentium. Quod ſi reſpondeas digniori deberi beneficium,qui morali requiſitus diligentia haberetur aptior. Inſtat *Nauarra* ex hoc ſequi ſolos in albũ relatos à Secretario ius habere ad Epiſcopatum, & non alios meliores, quod abſurdum profectò eſſet, re in arbitrium ſolius Secretarij delata: Tertiò ſequeretur prætereà ſi permulta eſſent Epiſcopalia beneficia vacantia,vni Digniori deberi. Quartò beneficia Eccleſiaſtica ex ſua inſtitutione bona communia non ſunt,ſed ſolùm ex iuris diſpoſitione,qua vti prœmia laborantibus ex ſecundaria proponuntur obligatione, quamuis primariò deſtinata ſint, vti ſtipendia bonorum miniſtrorum, ergò quandocumq. Eccleſia publico non vocat edicto, vel alia quapiam ratione eligẽdos,non efficit Sacerdotia, vt communia bona, quæ tantum Digniori reddenda ſunt,ex fidelitate,ſuperiorisq. præcepto, ſecus verò cum per edictum alliciuntur eligendi, quibus tanquam communia prœmia proponuntur,beneficia vtiq. eis debita ex iuſtitia.

11 Cęterum iſta ſunt parũ admodum digna ſua mẽte; Et quidem primum *Nauarr.* argumentũ nullius eſſe roboris ſuperioris eiuſdem euertentes limitationem oſtendimus. Imò illud argumenti genus eò ſerpere video, vt ad Reip. detrimentum,ac peſtem, ni è ſtirpe euellatur, tendat. Nihilò ſufficientior eſt ſecunda eiuſdem ratiocinatio; ſiquidem & Eccleſiæ facienda eſt reſtitutio, cui ſatis negamus proſpectum eſſe per electionem digni Præſulis omiſſo digniore, vt manifeſtis rationibus *diſput.* 8. probauimus; & digniori etiam modo in expoſitione veræ ſententiæ declarando, in præſentia contenti anguſtias *Nauarr.* demonſtrare,in quas omnem probam eligendi rationem redegit,vnius nimirum relationis Secretarij, vel Regi,vel Summo Pontifici,vel cuicumq. alteri Prælato habitæ; cum moralis diligentia digniores inueſtigandi, ad Epiſcopatum præſertim, aliaq. huiuſmodi beneficia, latiores profectò habeat fines,vt infra veram dilucidantes ſententiam,indicabimus.

In tertio autem argumento non ſedulò conſiderauit,ſed potiùs ſortitus eſt Nauarra, quid loqueretur; vbi enim digniori Epiſcopatus vnus fuerit collatus prò ratione maiorum ipſius meritorum, vel alij ſupereſſent æquè digni,de quibus iuxtà noſtram doctrinam *diſp.7. cap.3.* ferendum eſt iudicium,vel vnus alijs cãdidatus,ac ſufficienti diligentia perquiſitis ad Præſulatum aptis,dignior eſſet & tunc gradatim promouendi ſinguli erũt prò ratione propriorum meritorum. Nodum igitur in ſcirpo quęſiniſſe videtur Nauarra. Pręter quam quòd hæc eadem vrget difficultas in reſtitutione ob electionem indigni,omiſſo digno, quam ille tamen adſtruit *loc.cit.num.* 136. *&* 154. Quartum deniq. argumentum,qui *noſtram diſput.* 3. *&* 4. legerit,ſentiet vim non habere; ibi eium clarè,me reor oſtendiſſe,qua ratione, ſuppoſita iàm inſtitione officiorum Eccleſiaſticorum, ac dignitatum; ex natura rei beneficia condita ſint,atq. fundata,nec non melioribus deſtinata, ità vt quamquam non negauerim, ſtrictius, aptiuſq. eſſe iuſtitiæ ius ijs, qui per edictum,vel alium aliquem modum vocantur ad examen; periculumq. propriæ ſcientiæ, probitatis,&c. faciendum,quàm non vocatis; nihilominus tamen his non deeſſe proprium ius *diſp.* 3. *&* 4. declaratum: eis ex voluntate competens antecedenti legitima,atq. efficaci; neq. qui contra hanc faciunt Electores in obedientiam ſolum,vel fidelitatem peccant; ſed in iuſtitiam,tùm diſtributiuam, tùm commutatiuam, ex qua beneficia aptioribus ad munus, atq. officium,ob quod inſtituta ſunt debeatur; ſed hæc ſatis,quæ dicta *diſp. illa* 3. *&* 4. repetere ſuperfluum ſit.

CAPVT QVARTVM.

Vera ſententia de reſtitutione facienda ob digni, digniore prætermiſſo, electionem ad curata beneficia.

S V M M A.

Duplex oppoſitionis,& conſenſus forma,n.1.

Formula concurſus pactum includit inter Collatores,& Candidatos,n.2.

Si alio conſilio,aliaq. mente vocarentur oppoſitores,cenſerentur decepti, ni expreſsè illis aperiretur,n.3.

Ex digni electione,omiſſo digniore, ad beneficia danda per concurſum obligatio reſtitutionis manat,n.4.

Ex innominato contractu facio, vt des probatur obligatio reſtitutionis, vrgens Electorem digni,omiſſo digniore,n.5.

Ex promiſſione non modo acceptata,ſed ſub conditione oneroſa tenentur Electores, Promotoreſq. digniorem eligere,n.6.

Ex vi legis Sacrorum Canonum,& Conciliorum competit ius digniori; ex cuius læſione naſcitur obligatio reſtituendi,n.7.

Sunt Iudices electores,iuxtà certas leges ex iuſtitia adiudicantes hoc beneficium Digniori, num. 8.

Etiam ſi tantum eſſent teſtes iurati Electores, ſiuè ad beneficia,ſiuè ad Cathedras adhuc tenerentur ex iuſtitia ad reſtitutionem, ni meliori ſuffragarentur, n. 9.

*Ex nullitate talis electionis onus reſtitutionis probatur, n.*10.

Con-

Contraria ſententia excuſans Electores Apti, relicto Aptiore, ad beneficiũ curatum, probabilitate caret tùm ab intrinſeco, tùm ab extrinſeco, n.11.

Quod iudicium non Collector, ſed rectus æſtimator ſententiarum feret, n.12.

Electio digni, omiſſo digniore, ad quodcumq. beneficium curatum, reſtituendi parit obligationem, n.13.

An Cardinales peccent, teneanturq. ad reſtitutionem, ſi interrogati à Summo Pontifice dignum approbent, prætermiſſo altero, quem ſciunt meliorem, n.14.

Peccarent tamen, atquè ad reſtitutionem tenerentur Cardinales efficacitèr conſulentes, conſentientes, aut laudantes ineptum, vel indignum propoſitum etiam in Conciſtorio, in Epiſcopum, n.15.

Quomodò tenebuntur ad reſtitutionem Cardinales etiam ſi non fuiſſent cauſa, ſine qua non, & quotuplex hæc ſit, n.16.

Quid ſi eſſet dubius aliquis Cardinalis, vtrùm fuerit cauſa efficax, vel inefficax, & concomitans iniquæ electionis, n.17.

Etiam ſi maior eſſet propenſio ad exiſtimandum, cauſam fuiſſe malæ electionis, ſi tamen remaneret Cardinalis aliquis dubius, non teneretur reſtituere, n.18.

Peccarent Cardinales etiam ſi non fuiſſent cauſa prauæ electionis, eam ſi probarent, n.19.

Quando per ratihabitionem Cardinales incurrerent obligationem reſtituendi, n.20.

Explicatur vndecima regula iuris in ſexto ratihabitionem retrotrahi, &c. n.21.

Ad onus reſtituendi contrahendum ex cauſis influentibus in damnum, ſi ex officio teneantur, non requiritur dolus, n.22.

Tacendo Cardinales in Conciſtorio peccabunt, & tenebuntur ad reſtitutionem, ſi Indignus eligatur, n.23.

1 NOtandum duplicem oppoſitionis formam conſiderari poſſe ad beneficia nonnulla conferenda: vnam ſi publico etiam vocentur edicto oppoſitores, ea ſub lege, vt de ſingulis fiat periculum, maiorq. conſtet dignitas, qua Ornatum Collatores, ſeù Electores ad beneficium promoueant, abſq. vllo tacito, vel expreſſo pacto illud conferendi. Quæ tamen oppoſitio propria, & vera non eſt, ideoq. à nobis prætermiſſa *diſput.6.cap.2.num.* 10. & 11. Alte-
2 ram fieri poſſe, atq. in vſu eſſe, ad cognoſcendum aptiorem ad officium, ſeù beneficium obeundum, ſub explicito, vel implicito pacto inter Collatores, atq. Oppoſitores inito, vt digniori conferatur. Pactum verò explicitum interuenire cenſebitur, quando in ipſomet edicto exprimitur; implicitum verò, ſi per conſuetudinem, vel ſtatum, cui Suffragatores, vel Collatores ſubiecti ſint, præſcribatur beneficium dandum Candidatorum digniſſimo; & hanc formam ab Eccleſia ſeruari, non modo deduci poteſt ex his, quæ *diſput.4. præſertim cap.*3 4. & 5. generalitèr de omnibus beneficijs maioris momẽti ad curam præcipuè relatis animarum, atq. ex concurſu dandis, diximus, ſed etiam ex *diſp.6.c.2. & loco laudato à n.*10. diſputauimus, & in hiſce beneficijs expreſsè etiam à Recentioribus aſſeritur, vt à *Rebella p. de obligat. iuſt. lib.3.q.5.n.3.*

3 Contra quam formam, ſi animus eſſet Collatoribus facere, bonoq. modo inſtituere aliquod officium, vel beneficium, eſſet profectò expreſſis verbis declarandum; alioquin decipi cenſerentur Oppoſitores, qui meritò ſub conſueta formula acceſſiri arbitrarentur. Subſcribit *Ferdinandus à Caſtropalao tract.*13. *diſput.*2. *par.*11. §.4. *num.*6. qui cum nuper ſuas lucubrationes publicis conſignauerit monumentis, eam vigere in præſentia teſtatur.

4 His ità conſtitutis: Prima ſit aſſertio; ex Digni electione, Digniore prætermiſſo, ad beneficia danda per concurſum, alio præuio examine, aut per periculum ſcientiæ, morum, probitatis, &c. oritur obligatio reſtituendi. Eſt communi DD. placito hæc aſſertio firmata, quorum nonnullos *diſputat.6. cap.* 2. *num.7. & diſput.7. cap.1. pro ſecunda opinione, & cap.* 2. *nu.*16. *ac deinceps citabimus. Eſt præterea D. Thomæ* 2.2.*q.*62.*art.*2.*ad* 4. *quam etiam in ſolutione ad tertium præcedentis articuli inſinuauit, Alberti Magni in* 4. *diſt.*15. *art.* 43. *Scoti eadem diſt. q.*2. *ad finem, Riccardi ibidem in* §. *principali q.*4. *ad* 7. *Paludani q.*2.*art.*2. *D. Antonini* 2.*p. tit.*1.*cap.*12. §.20. *Syluestri verbo reſtitutio* 3.*q.*12.*dub.*1. & 2. *Caietani* 2.2.*q.*62.*art.*2. *ſuper ſolut. ad quartum, ac aliorum apud Rebell. part.*1. *obligat. iuſt. q.*5.*num.*5. *Sanchez conſil. moral. lib.*2.*c.*1. *dub.*46.

Et quidèm manifeſtò ſequitur deductione ex his, quæ locis citatis *cap. præſertim* 2. *diſp.*6. *num.*7. in qua ius eſſe dignioribus oſtendimus rigoroſum etiam, proprium commutatiuæ iuſtitiæ obiectum, nedùm diſtributiuæ. Hanc autem ſecuriorem eſſe ſententiam nullus eſt, qui neſciat, nec non aptiſſimam ad bonarum diſciplinarum ſtudia excitanda, fouenda, & promouenda ad virtutis exiſtimationem; ac demùm ad Eccleſię bonum, reformationemq. eò aptio-
5 rem, quò contraria accomodatior eſt ad Eccleſiaſticam diſciplinam labefactandam, vitia coronanda, gratiam humanam, fauoreſq. fouendos, ac totius Reipub. Chriſtianæ perniciem. Nec videtur negari poſſe ab Auctoribus allegatis 1. & 2. *cap.* pro prima ſententia, qui quidèm extrà caſum videntur loqui oppoſitionis, & de ſola puræ iuſtitiæ diſtributiuæ obligatione, quando; digniore prætermiſſo, abſq. oppoſitione, vel examine, negant faciendam eſſe reſtitutionem; Et quamuis *Medina, Petrus Nauarra, atquè alij ſup. cap citati, quibus addo Salon col.*1115. expreſsè de oppoſitione, atque concurſu loquantur, verum nobiſcum ſentiunt quoad beneficia curata, vno dempto Nauarra alitèr ſentiente de Præſulatu. Antiquiores etiam Theologi modo citati idem, ac nos adſtruere videntur, dùm obligationem agnoſcũt reſtitutionis ortam ex violatione iuſtitię commutatiuæ, quam hic intercedere manifeſtum eſt. Imò *Nauarrus* contrariæ ſententiæ propugnator acerrimus *cap.*17. *ſumma, num.* 71. per oppo-

Digitized by Google

oppoſitionem, aliumuè titulum ſimilem, ius eſſe fatetur iuſtitiæ candidato ad beneficium, ex cuius iniqua denegatione reſtituendi manant obligationem docet. Quamquam igitur ab extrinſeco ſatis, ſuperquè probata ſit aſſertio, nec non argumento morali vtilitatis, imò & neceſſitatis, qua tenetur Eccleſia; prò viribus tamen firmiſſimis rationum momentis comprobanda, atq; contraria excludenda. Et primò à prio-

5 ri inter electores, ſeù collatores, & beneficij cādidatos verſatur contractus innominatus, *facio, vt des*, vel expreſſus in edicto, vel virtualiter contentus, aut in conſuetudine fundatus, ſeù lege præcipiente, vt dignior præferatur; præſertim ſi hæc maximè naturis rerum conſentanea ſit, vt in noſtra, cum & *diſp. 4. cap. 4. & 5. & diſp. 5. 6. & 7.* oſtendérimus plerumq. ad beneficiorum naturam maximopere conſentaneam eſſe legem præcipientem, ea diſtribuenda eſſe melioribus. Nàm ideo periculum oppoſitores ſubeunt, exhibentq. ſe nómodo nataliū, ſed vitæ, doctrinæ, aliorumq; donorum, tùm naturalium, tùm ſupernaturalium examini, & non nūquam aliorum ludibrio, vt Examinatores, Collatoreſquè teneantur, perpenſis meritis, ſuum vnicuiq. ſeruare ius, ex officio etiam eis commiſſa authoritate à Repub. Eccleſia, Academia vel alia quacumq. Communitate. Sicut igitur in reliquis huiuſmodi cōtractibus oritur onus, & iuſtitiæ, & reſtitutionis, iniquè ſi fiat, vel iudicetur has inter Partes contrahentes; ita in hoc, in quo Electores Eccleſiam repreſentant, & cuius nomine matrimonium cum electo cōtrahunt, vt rectè *Abbas c. 1. de translatione n. 9. & cap. licet eodem ex Innocentio.*

6 Secundò promiſſio acceptata, ſub conditione præſertim oneroſa, obligationem parit iuſtitiæ; acquiritur enim ius ad rem promiſſam, vt probè ex iuris peritis *Antoninus cap. 1. de pactis nu. 2. Panormitanus cap. qualiter in fine eod. tit. Alexander de Neuo cap. debitores de iure iurãdo n. 9. apud quos alij* Canoniſtæ. *Et è Theologis Riccardus in 4. diſt. 48. art. 3. q. 3. Sotus lib. 7. de iuſt. q. 2. art. 1. ad primum, verſ. at verò in contrarium, Molina tom. 2. de iuſt. tract. 2. diſp. 262. à n. 11. Vaſquez 1. part. diſp. 85. cap. 7. Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 18. dub. 8. nu. 14. ac deinceps, Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 5. n. 20. alijq; apud Garziam de beneficijs cap. 16. nu. 40. 55. & 61.* Sed vocatis per edictum, vel alio modo accerſitis ad examen, & concurſum ſub propria forma, quæ in præſentia eſt in vſu, vt in noſtro notabili indicauimus, promittitur, vel expreſsè, vel virtute, atq. implicitè beneficium, pro quo fit concurſus, vel ſubitur examen; ergo parit in electoribus, Promotoribus, vel Collatoribus, qui quidem vices gerunt Eccleſiæ, vel Reipub. obligationem iuſtitiæ ad commutatiuam ſpectantis; & neceſſaria ſequela ad reſtitutionem obligantis; Nec ſatisfacias, ſi è *Garzia modo citato n. 57.* hanc negaueris promiſſionem, quæ quidem explicari ſolet per ea verba edicti, *quod vnicuiq. ſeruabitur ſua iuſtitia* perperam explicata à *Garzia*, quæ ſanè ſignificant vnicuiq; ſeruandum eſſe ſuum ius ex pacto, & cōtractu, *facio, vt des*, reſultans.

Nam vndè deduxerit *Garzia* ius, ſiue iuſtitiam, cuiq. ſeruandam non eſſe ad promiſſionem ſubſequentem, & contractum, ſed eſſe eis antecedentem, haud facile video; quorſum enim illud edictum? quorſum examen quorsū inueſtigatio natalium, ſcientiæ, morum, aliarumq. qualitatum, quæ præſcribuntur à *Tridentino* ad Parœcias dandas *ſeſſ. 24. c. 18.* quorsū tantū aggrediuntur diſcrimen propriæ famæ Eligēdi, ni mediū illud cenſerent ſuffragij fauorabilis ſingulorū? & ſanè ridiculus profectò eſſet tātus apparatus, ſi ſcopum non haberet, in bonum Eccleſiarum, Populi vtilitatem, exiſtimationēq. virtutis, Digniorem minus digno prætereundi; atq; ex oppoſito innumeris dolis daretur occaſio; igitur ſicut eſſet iniuſtitia cum obligatione reſtituēdi, ſi alterum eligerent Electores à competitoribus diſtinctum, ſic erit iniuſtitia dignum digniori præferre cum eadem obligatione reſtituendi; ſicut enim tenentur Electores non præponere alium, qui tantum ſiue examinis, ſiue concurſus noluit ſubire diſcrimen eis, qui periclitati ſunt, ità non præferre dignū digniori; & ſicut deberetur res plus offerenti, quando voce Præconis ſub haſta venditur, ac danda promittitur, *l. locatio, ff. de publican. vectigalib.* Nequè *Garzia poſt Tridentini decretum modò laudatum, ac Bullam Pij V. de collatione Parochialium*, ex qua digniore reiecto, ius datur appellandi à mala electione, quam ipſemet Auctor perpendit *9. par. cap. 2. à n. 239.* audet negare rigoroſum iuſtitiæ ius, ex cuius derogatione obligatio fluat reſtituendi.

7 Tertiò legitimæ leges, vt dominium auferre poſſunt ab vno, quod in alterum transferāt per præſcriptionem; ità à fortiori grauioribus præſertim de cauſis ad bonum Reipublicæ facientibus, cuiquè priuato ad aliquod bonum etiam commune ſibi vendicandum ſub certo onere eidem præcipuè iniuncto ius conferre valent, & pariter obligationem iuſtitiæ commutatiuæ Collatoribus, vel diſtributoribus poſſunt imponere boni diſtribuendi, ſub certa formula, qua non ſeruata, teneantur ad reſtitutionem; Sed hæc ſancita eſt lex ad huiuſmodi beneficia, ſiue ſpectetur decretum Tridentini, ſiue Bulla Pij V. citata, ſiuè formulæ aliæ concurſus ad Cathedras, cæteraq. huiuſmodi officia, ſeù beneficia dāda, vt eſt à nobis relata *diſp. 7. cap. 1. à n. 9. è Concilio Baſilienſi à Martino V. confirmato, & Authent. de Monachis cap. 9. § ordinationes*, vbi legitur, vt ex Monachis ille præficiatur in Abbatem, qui inter alios opti-

8 mus extiterit; igitur &c. Quartò tàm electores ad beneficium, quàm ſcholaſtici ſuffragantes Lectori eligendo non ſunt merè teſtes, vt probat *Sotus lib. 4. q. 6. art. 3. ad 9. arg. poſt coroll. 2.* Sed aliquo pacto iudices, quatenus inadæquatè ſententiam, veluti partialem de eligendo ferunt; igitur non modo tenentur ex quaſi contractu, iam explicato, ad ſeruandum ius illorū rigoroſum, ſed etiam ex officio, vt *diſp. 6. cap. 2. aſſert. 2. à nu. 11.* indicaui, tenentur enim ex officio ad ferendam iuſtam electionis ſententiam iuxta Eccleſiæ, vel Academiæ leges digniorem præferendum præcipientes. Res enim in cauſa

judiciali vni certo è pluribus ex iure, legẽ, ſententia, vel aliqua alia efficaci, ac legitimã voluntate danda contra iuſtitiam commutatiuam alteri adiudicatur; ergò cum beneficium, vel officium vni è multis iuxtà peculiares, vel oppoſitionis, vel inſtitutionis illius officij, vel beneficij per varias dignitatis diſcuſſiones dãdum ſit à Collatoribus, vel Electoribus, peccabitur ab his contra iuſtitiam, ſi ſecus fiat.

9 Quid? quòd etiam ſi teſtes eſſent, ſiuè ſuffragatores, ſiuè Electores, ſciẽtiæ, probitatis vitæ, cęterorumq; donorum ad beneficia, vel ad Cathedras deſideratorum, ſi falsò iurent, ad reſtitutionem tenentur, quòd ex officio ad rei veritatem declarandam obligantur; igitur à fortiori, ſi iuramentum eſſet promiſſorium, quod ſolent Electores, aut Suffragatores emitterẽ.

10 Quinto omnis collatio beneficij Parochialis præter formulam à *Trident. ſeſſ. 24. cap. 18.* traditam eſt nulla, vt *diſp. 10. cap. 1. n. 1.* demonſtratum eſt; ſed vt ibidem habet Concilium, Dignior eligendus eſt ad Parœſias; ergò ſi ſecus fiat, nullum erit ius minus digno etiam electo.

11 Hinc cum ferè nullus ſit Auctor, vel qui neget obligationem reſtitutionis ex iniqua Digni electione, relicto Digniore, ad huiuſmodi beneficia præſertim curata, vel ſi fortè generatim, quis Auctorum contrariũ dixerit, de hiſce dandis, nõ præmiſſo concurſu, vel examine, loquutus eſt; neq. de iure, atq. obligatione ſtrictiſſima commutatiuæ iuſtitiæ, ſed purè tantummodò diſtributiuæ, neceſſaria conficitur ſequelã non eſſe momentum vllum rationis, quo quis probabiliter poſſit contrarium ſentire, nequẽ per probabilem opinionem contrariam, efformata conſcientia, non modo abſquè peccato operari, quod prorſus improbabile, ac falſum exiſtimo; verum neq. abſq. obligatione reſtituendi. Et quamuis nouerim nonnullum eſſẽ Doctorem, qui minus tantum probabilem, non omnino falſam judicet eſſe contrariam ſententiam, vt eſt *Reb. 1. par. de oblig. iuſt. q. 5. n. 5. §. vlt. quia ad finem.* Verum *hic idem Auctor eodem numero* ſub principio multos ex DD. abſoluiè negantibus ob electionem digni reſultare obligationem iuſtitiæ, loqui ait, non intercedente concurſu, & ſpectata obligatione purè diſtributiua: Idem deindè *Rebell. loco primo citatus* aſſerit, non poſſe ex opinione ſibi minus probabili licitè quempiam agere, & conſequenter, neq. licitè promouerè dignum, omiſſo digniore, ex contraria opinione minus probabili. Quam ob rem nemini Auctor eſſem, vt prætextu probabilitatis contrariæ opinionis, quæ quidem ea tùm ab extrinſeco, tùm ab intrinſeco videtur carere, Dignum vel eligeret, vel promoueret, Digniore relicto, ad huiuſmodi beneficia, quem ſemper obligatum ad reſtitutionem ex peccato contra iuſtitiam exiſtimarem. Quã
12 ſententiam, qui veritatis, ac prudentię prò Eccleſiæ, vel neceſſitate, vel vtilitate, vera lance, ſententiarum non Collector, ſed æſtimator fuerit, abſq. dubio complectetur, neq. tutam in praxi facili negotio contrariam pronunciabit.

13 Sit aſſertio ſecunda Electio ad quodcumquè beneficium, curam animarum habens, & præcipuò nomine Præſulatus, etiam ſi non daretur ex concurſu, ſi Digni tamen fuerit, Digniore prætergreſſo, reſtitutionem parit, ſic ſentio cum ſecundæ ſententiæ *Auctoribus 2. cap. relatis, & Garzia 7. part. de beneficijs cap. 6. n. 43.* in limitatione, ſub qua ſecundam illam defendit ſententiam. Et primo patet ex his, quę *loco cit. n. 5.* diſputata ſunt contra Petrum Nauarram à nobis peculiariter diſſentientem de electione Apti, omiſſo Aptiore, ad Præſulatum. Deindè ex *diſput. 7. cap. 2.* deducendus eſt neruus aſſertionis, vt enim ibi *num. 16.* oſtendimus hæc electio non modo eſt contra fidelitatem, verum contra iuſtitiam tùm commutatiuam, tum diſtributiuam, & in Eccleſiam, & in digniorem prætermiſſum, nec non acceptionis perſonarum rationem participat; igitur reſtituendi obligationem inducet. Antecedens probatum eſt loco citato, alijſq. ſuperioribus diſputationibus, vis autem conſequentis ſequenti capite demonſtrabitur. Per accidens vero, vt excuſaretur à peccato quis, digniorem reſpuens, ita à reſtituendi onere pariter eundem excuſari, compertum habeo ex dictis *diſp. 7. cap. 2. citato n. 23.*

14 His addo & peccare, & ad reſtitutionem obligandos, ratione inferius explicanda quoſcumq. conſulentes, conſentientes, aut laudantes promotionem, vel electionem indigni ad Epiſcopatum, ſi eueniret, quod Deus auertat. Deduco è *Diuo Thoma 2. 2. quæſt. 62. art. 7. in corpore, Caietano ibidem, Adriano in 4 agente de reſtitutione §. 2. Gabriele ibid diſt. 15. q. 2. art. 3. Syluestro verbo conſilium n. 9. Couarr. reg. peccatum 2. par. §. 12. alijſq.* paſſim, etiam vtriuſquè iuris Conſultis, & conſonat doctrinæ *diſput 6. cap. 3. num. 2.* & quidem ſi conſulerent, conſentirent, vel laudarent electionem, vel nominationem perſonæ, quam tamen ſciunt indignã, tanquam cauſæ poſitiuæ iniuſtitiæ, profectò tenerentur ad reſtitutionem, ſiuè fuerint cauſæ, ſine quibus, non promouendus eſſet Indignus, ſiuè concauſę fuerint promouentes, dummodo aliquo influerent pacto in electionis complementum. Patet ex Doctorum conſenſu in materia de reſtitutione, qui cauſas damni efficiẽtes, atquè in illud poſitiuè influentes obligari meritò docent ad reſtitutionem, igitur ſi eorũ conſenſus, conſilium, laus cauſę fuerint efficaces electionis iniquæ, ſeù complementi promotionis perſonæ, inducent obligationem reſtituendi.

15 Dixi etiam ſi non fuerit ille quicumquè ſit cauſa, ſine qua non; quòd nonnullam videam Auctoribus diſcordiam eſſe in hoc, vocum potius, quã rerum, ad quam dirimendam, breuiter aio, cauſam ſine qua non, vel eſſe omninò, ac prorſus talem, vel ſecundum quid, vel impropriè. Prima ratione ſe habet illa, qua poſitã ponitur, & qua ablata, auſertur effectus, vel quia altera totalis non eſſet, illum producerẽ valens, vel quia concauſa ex ſe tantum non cẽſetur habere virium.

Secunda eſt, quæ tametſi ſine ipſa poneretur effectus, vel quia alia non deeſſet, vt ſinẽ

hoc

hoc igne, ſi eſſet alter, & fieret hæc combuſtio, vel quia concauſa ex ſe vires habet ſolâ illam producendi, nihilo tamen minus dici poteſt cauſa, ſine qua, non eſt de facto productus effectus, vel quoad ſubſtantiam, vel quo ad modū hic, & nunc, cum ipſa re vera in eum influxerit, ſiuè ſola, ſiuè concauſa vnitâ.

Impropriè verò non modò cauſa, ſine qua non, ſed ne cauſa quidem dicenda eſt, quæ concomitanter ita ſe habuit, vt non ſolum abſquè ea fieret effectus, verum iam factus ſit, vt in electione videre licet, quę cum ſit à maiori parte ſuffragiorum, vltima ſuffragia concomitanter prorſus ſe habent. Quibus ex ſe notis, atq; adnotatis, aſſerimus, ſi primò, & ſecundo modo cauſæ, vel concauſæ fuerint illi, de quibus loquimur promotionis Indigni conſulentes, laudantes, aut conſentientes, teneri quidem ad reſtitutionē. Si tertio, nequaquā, cum re vera Eligēs, ſolus vel Promouēs elegerit, ac decreuerit Nominatum promouere, quod conſonat doctrinę cap. 3. diſp. 6. n. 14. & 15. In quo ſenſu *Auctores de obligatione reſtitutionis diſputantes*, reuocari poſſunt in concordiam, à quo pariter ſenſu non diſcrepat *Vaſquez opuſc. de reſtitut. cap. 9. §. 1. dub 1. num. 4. & 17. & ſubſcribit Petrus Nauarra lib. 3. de reſtit. cap. 4. à num. 51. ac deinceps, fauetq. communis doctrina DD. D. Thomæ de adulante loquentis 2. 2. art. 7. & de conſentiente, atq; conſulente in 4. diſt. 15. q. art. vlt. ad tertiam quæſtionem, Riccardus ibid. memb. 5. principali q. 4. ibi etiam Scoti de conſulente, adulante, ac fauente q. 2. art. 4. ibid. Paludani q. 2. art. 3. Gabrielis dub. 2. nec non viris Conſiliorum Bartoli in l. ſæpè ff. de verbor. ſignif. Decij in l. conſilium; ff de reg. iuris Innocentii Hoſtienſis, & Panormitani ad cap. ſi quis dictum de homicidio, Couarr. 2 p. in reg. peccatum § 2 n. 2. Caſtri 2 de legibus pœnalibus cap. 4 tuc deducitur ex 4. ope. ſuſtitutæ de obligationibus quæ ex … nuper de ſententia excommunicationis …*

16 Quæres ſi æquale dubium, verè negatiuum remaneat poſt debitam diligentiam, quam dicti Promouentes, vel Eligentes, vel Cooperantes facere tenentur, an ſcilicet ad promotionē Inepti, atquè Indigni concurrent, vt cauſæ influentes in ſubſtantiam electionis, vel modum, vt citiùs v.g. fieret, an verò ſolùm vt cauſę concomitātes, ſine quibus eadem ratione Ineptus propoſitus promoueretur, cenſendus num ſit obligatus quicumquè ex illis ad reſtitutionem, hoc pacto dubitans: Reſpondeo minimè obligandum eſſe, & ratio eſt, quòd in æquali dubio melior eſt conditio poſſidentis, atq. ita docent de ſimilibus cauſis, in genere tractantes materiam reſtitutionis, *Med. de reſt. q. 7. Tabienna verbo reſtitutio §. 23. Ioannes Andreas, quos citat, ac ſequitur Petrus Nauarra 3. lib. de reſt. cap. 4. num. 58. & fauet D. Thomas 2. 2 q. 62. art. 7. in corpore*, meliorem eſſe autèm conditionem poſſidentis, in materia iuſtitiæ docuimus 1. *tom. ſæpè, & hic diſp. 7 cap. 3.* eruditequè tradit *Sanchez è quam pluribus lib. 2. de matrim. diſp. 41. & 1. tomo ſumma lib. 1. cap. 10. à nu. 9.*

17 Ad hæc etiam ſi aliquis ex illis in partem propenderet affirmatiuam, ipſum nempè fuiſſe cauſam influentem in illam electionem, vel promotionem, adhuc non teneri, nec prò qualitate propenſionis ad reſtitutionem; quia cum maior illa propenſio etiam ex rationibus vrgentioribus aſſenſum minimè generet, remquè ancipitem relinquat, non poteſt certè poſſeſſioni bonorum officere, quæ eſt cuicumquè ex huiuſmodi cauſis. Idquè de omnibus ſimilibus euentis eruditè docent *Vaſquez 1. 2. diſput. 61. cap. 7. num. 42. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. q. vnica ſect. 23. n. 231. & Sanch. loco ſummæ laudatus, …*

18 Quid autem præſtandum ſit, intercedentibus opinionibus diximus *loco ſup. citato cap. 3. in principio.* Non tamen inficior grauiter peccaturos huiuſmodi Promotores, etiam concomitanter ſe habentes, atq. excuſatos à reſtitutione; ſi laudauerint, conſenſerint, vel aliquo pacto approbauerint electionem indigni, vt è communi ſententia notarunt *Vaſquez allegatus n. 4. Nauarr. lib. 3. cap 4. n. 33. atq; alij*, & nos indicauimus *diſp. 6. cap. 3 n. 3.*

19 Quod ſi per ratihabitionem electionis, nominationis, vel promotionis indigni, quam habere quicumquè cuius aliquo pacto hoc intereſſet, impediretur reſtitutio, alioquin facienda ab Electore, Promotore, &c. pendēs dicta cap. 1. teneretur ſanè ratum habens, ſuo ordine, ſecundo videlicet loco, reſtituere, idemquè indico, ſi ex illa ratihabitione reſtitutio impediretur alioquin à Promouente, vel Eligente dignum, prætermiſſo digiore, facienda. Ratio eſt, quòd etiam ſi compertum omninò habeam ratihabitionem facti præteriti, obligationem non inducere reſtituendi, tùm quia ex illa, neq; cauſaliter, neq; realiter pendet damnum, tùm quia omnes aſſerunt ratihabitionem facti, non præſtiti nomine ratihabentis, nihil operari per regulam nonam; Ratum &c. de regulis iuris in ſexto, & conſequenter in præſentia non vrgere alteram regulam 10. *ratihabitionem retrotrahi, & mandato non dubium æquiparari, vt probè Gloſſa ibi verbo ratihabitionem & Med. C. de reſtit. q. 7. ad 4. arg. Nauar. in ſumma cap. 47. n. 233.* & mox vberius dicemus; Nihilo tamen minùs, cum ſit vera cauſa in hoc euentu detentionis iniquæ, reſtitutionem impediendo damni, &c. obligationem profectò patet reſtituendi, vt optimè ex *Maldonato, Angelo, & Syluestro notat Vaſq. de reſt. cap. 9 §. 1. dub. 1. nu. 20.*

20 Opponēs in contrarium *Regulam 10. in 6. ratihabitionem, &c.* Reſpondeo comparari ratihabitionem mandato, non reſpectu patrati operis, atq; obligationis reſtituendi, ſed reſpectu contractuum, vel quaſi contractuum, quia ſola voluntate, externo ſigno declarata firmari poſſunt contractus præteriti; non autem valet damnum præteritum cauſare. In foro etiam externo punitur ratum habens aliquod factū ſuo nomine, ex præſumptione; quod lego notatum etiam à *Vaſquez in opuſc. de reſtit. cap. 9. §. 1. n. 1.* Quam plura de ratihabitione ſcitu digna *tomo 1. loco mox citando n. 14.* ſcripſimus.

Neq; ad contrahendum reſtituendi onus hac de cauſa dolus requiritur, cum ex officio hu-

huiuſmodi perſonæ teneantur, quippè quæ tantũ ex negligentia, & peccant contra iuſtitiam, & obligationem ſubeunt reſtitutionis, vt probè Petrus Nauarr.lib.cap.4.n.23.& 24. obligabũtur præterea, ſi ex ignorantia præſtiterint, turpe enim eſt nobili, & patritio ignorare iura, in quibus verſatur, aut verſari debebat, l.2.ff.de orig.iur.

21 Num autem Eminentiſſimi Cardinales in Conciſtorio rogati ſi taceant in huiuſmodi caſibus peccent, ac teneantur ad reſtitutionem, deducendum tum ex dictis à nu.75.uſq. ad 78. tùm ex *D.Thom.2.2.q.62.art.7.ad tertiũ* agente de cauſis, quaſi negatiuè ſe habentibus, è *Caietano ibid.§.vltimo*, *Adriano quæſt.5 de reſtitut.poſt Alenſem, alioſq; allegatos à Med. q.9. quibus addo Vaſquez de reſtitut. cap.9. §.3. dub. 1.num.6.& 7.*

22 Quæres, an Eminentiſſimi Cardinales peccent, atq. ad reſtitutionem obligentur, ſi à Summo Pontifice interrogati propoſitum in Epiſcopum dignum quidem approbent, quando hic, & nunc promouendum alterum, vel alios exiſtiment ad talem Eccleſiam digniorem. Reſpondeo cum *Paleoto in tract.de Sac.Conciſtorio conſul. part.4. q.1. verſ.quo loco. Cardinalium* non intereſſe aliquem ad Epiſcopatum admittere, ſed tanquam Papæ Conſiliarios, quibus votum eſt conſultiuum; non deciſiuũ, ſolum teneri Pontificijs interrogationibus reſpondere fideliter propriamquè ſententiam ſincerè aperire, ex capit. fundamenta, §.decet de elect.in 6. per ea. *Decet namq; ipſi Romano Pontifici per fratres ſuos Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales (qui ſibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiutores adſiſtũt) libera prouenire conſilia.* Et inferius. *Quin cum per ipſum Romanum Pontificem, in quibuſcumq. negotijs contingeret eorum peti conſilia in conſulendo per omnia liberi eidem in omnibus, quę pro tempore imminent liberè conſulãt, & aſſiſtant.*

Itaquè cum ab ipſis Cardinalibus Pontifex Maximus in Epiſcoporum promotione ſententiam exquirat, vtrum Nominatum Epiſcopali dignitate dignum eſſe arbitrentur, ad aliud ſanè non obligantur, quam interrogatis ſatisfacere, illumquè ſi dignum iudicauerint, approbare. Immo, & Cardinales omnes tutam ferendi ſuffragij rationem habere præ manibus, meritò docet Paleottus ex teſtimonijs quatuor Cardinalium in publicam formam redactis, atquè ab ipſis ſubſcriptis, de quorum formula ſequenti Libro dicemus.

CAPVT QVINTVM.

Vera ſententia de reſtitutione ob electionem Digni, relicto Digniore ad cętera beneficia.

S V M M A.

Electio Digni, omiſſo digniore, ad beneficia maioris momenti ſecundariò in bonum eligendorum relata, ad reſtitutionem obligat.n.1.

Quod etiam verum eſt in ſingulis electionibus ad ſingula horum beneficiorum n.2.

Electio digni, digniore relicto, ad reliqua ſimplicia beneficia non parit obligationem iuſtitiæ. num.3.

Diſcrimen inter electionem ad hæc beneficia, & reliqua.n.4.

Per accidens excuſari poteſt ab onere reſtitutionis, qui digniorem omiſit.n.5.

1 ORdinem ſcientiæ ſequutus, atquè à clarioribus exorſus ad minus clara orationem conuerto ad reliqua videlicet beneficia, ad quæ quidem electio ſi fiat Apti, relicto Aptiore, nũ obligationẽ inducat iuſtitiæ, non eſt adhuc exploratum, ac de electione *ſup.cap.* declarata, quẽadmodũ è ſententijs 3.*cap.n.4. & 6.* relatis colligi põt. Ad hanc itaq. quæſtionẽ explicãdã

Sit prima concluſio. Electio apti, reiecto aptiore ad, beneficia maioris momenti, ſecundariò ſaltem inſtituta in bonum eligẽdorum, obligat ad reſtitutionem. Eſt hæc aſſertio *Auctorum pro 3. concluſ.cap.2.diſp.7. laudatorum, & pro ſecunda ſententiam hac diſputat. cap. 3. relatorum.* Probatur eiſdem rationum momentis, ac aliæ *ſup.cap.* aſſertiones: ſiquidẽ in huiuſmodi electionibus, vel promotionibus contra iuſtitiam fieret partim commutatiuam, partim diſtributiuam. Præterea peccaretur acceptione perſonarum, vti loco citato probatũ eſt, igitur orietur obligatio reſtitutionis, quod etiam ex his, quæ mox in alijs dicemus concluſionibus fiet euidentius.

2 Secunda aſſertio. Superius placitum non modo verum eſt, ſi peſſum ſæpè prætereatur Dignior, ſed ſingulis etiam vicibus. Manifeſta conficitur hæc ſequela ex *aſſert.4. nu.18 cap.2. diſp.7 citata*, atq. ex Auctoribus ibi allegatis, ibi enim oſtendimus clarè, hac iniqua electione, tùm contra iuſtitiam commutatiuam, tùm diſtributiuam, tùm per acceptionem perſonarum, & niſi ex leuitate materię non excuſari ab obligatione Electorem, ſeu Promotorem digni, reiecto digniore, vt *ibid.n.20.*

3 Tertia aſſertio. Digni electio, Digniore prætermiſſo, ad reliqua beneficia obligationem nõ cauſat iuſtitiæ, ac reſtitutionis. Per ſe ſequitur aper-

apertè *cap. citato n. 21.* atq. Auctoribus ibi laudatis. Ratio eſt, quia per ſe non eſt lethalis culpa, ſed ad ſummum venialis, ergò ſiuè perpendatur iniuria, quæ prætendi poteſt contra digniorem, ſiuè damnum, & quidem leuiſſimum Eccleſiæ ſequutum ex electione, vel promotione digni, non intercedente peccato graui obligatio non inducitur iuſtitiæ in conſcientia, vt communis habet doctrina Theologorum *apud Petrum Nauarrum lib. 2. de reſtitut. cap. 1. n. 58. & apud Syluestrum verbo reſtitutio 2. §. 12. & 17. Sotum lib. 4. de iuſt. q. 7. art. 2. Innocentium in cap. ſicut dignum in §. eos de homicidio ad finem magnæ Gloſſæ, Antonium de Butrio ibid. Panormitanum, Decium, alioſquè ad cap. citatum ſicut dignum*. Quæ quidem ratio vires habet ſiuè culpâ ſpectetur, quod nullum hac in electione ſæpè peccatum intercedit; vel ſi aliquod, & quidèm veniale, ex quo licet eſſet graue damnum obueniens, prætermiſſo digniore; non tamen pareret obligationem reſtituẽdi, ſiue ſpectetur materia hujus culpæ, qua nullius ferè cenſetur eſſe momenti reſpectu Eccleſiæ, ſiuè inſpiciatur inſtitutio talium beneficiorum, atq; officiorum cum ipſis connexorum. Dixi in conſcientia, quod locum non videtur hic habere externum forum ſecundum *legem in lege Aquilia, ff. ad leg. Aquil.*

4 Hinc euidentius diſcrimen apparet hæc inter beneficia, & curata, ad quæ ſi promouerẽtur digni, relictis dignioribus abſq. dolo, vel ex ſola negligentia, *ſuperiori* diximus *cap. nu. 22.* onus promanare reſtituendi, quia ex officio ad electionem meliorum ad ea tenentur, quod quidem officium contractum inuoluit, *eodem cap. n. 2.* expoſitum: Liquet etiam inter electionem digni, omiſſo digniore, ad hæc beneficia, differentia ab electione ad eadem indignorum, ex qua etiam abſq. culpa lata reſtituendi manat obligatio, vt *diſp. 11. cap. vlt. n. 16.* indicauimus. Confirmatur, quod abſurdum ſanè eſſet ferè omnes etiam timoratæ conſcientiæ, Prælatos in ſtatu eſſe damnationis aſſerere, beneficia Eccleſiaſtica huiuſmodi conferẽtes dignis. Neq. aliud quidpiam eſſe in vſu recepto probiſſimorum Prælatorum ſatis, ſuperq. naturæ ipſorum inſtitutionis accomodato docent *Petrus Nauarra lib. 2. cap. 2. nu. 172. & à num. 182. Ioannes Gutierez Canonicarum quæſt. lib. 2. cap. 31. nu. 12. & 18. Vega, & alij apud Garziam de benef. tract. 7. cap. 15. à n. 26. ac deinceps.* Addo quamuis aliquando peccaretur mortaliter in huiuſmodi electionibus, cum hoc vel eſſet ſcãdalum, & contra charitatem, vt loco citato diximus, vel ratione ſolius periculi contra iuſtitiam commutatiuam, & diſtributiuam, ni ſequeretur ad tale periculum damnum, aut à parte rei iniuria, aut iniuſtitia, obligatio non oriretur reſtitutionis, vt ex furti periculo conſtat; vel eſſet tale peccatum contra iuſtitiam purè diſtributiuam, cui vt ſic vis inducendæ reſtitutionis non eſt.

5 Quarta concluſio. Per accidens, vt à peccato excuſaretur elector digni ad quodcunq; beneficium, digniore relicto, ità excuſaretur ab onere reſtituendi. Eſt clara concluſio firmata ex Auctoribus, ac rationibus; quibus ſextam *cap. citati* probauimus aſſertionem *n. 23.* exemplum autèm manifeſtum tradidimus *diſp. 6. cap. 3. à n. 4. ac deinceps.*

CAPVT SEXTVM.

Cui facienda ſit reſtitutio ex iniqua digni electione, prætermiſſo digniore.

SVMMA.

Reſtitutio ob electionem digni nata, digniore prætergreſſo ad beneficia curata, vel data ex concurſu, tùm Eccleſiæ, tùm digniori facienda eſt. n. & 4.

Debetur Eccleſiæ in bonis eiuſdem generis. n. 2.

Iudex ſecularis vi contrà immunitatem Eccleſiaſticam extrahens delinquentem ex Eccleſia, eidem de iuſtitia tenetur reſtituere. n. 3.

Etiam ſi non compararet dignior ius ad beneficium ob concurſum, quia tamen dolo impediretur compenſandus eſſet reſtitutione, cuius onere premeretur Elector, vel Promotor. n. 5.

Ob omiſſionem dignioris ad beneficium pingue reſtitutio ita facienda eſt Eccleſiæ, vt competat etiam ipſi digniori relicto. n. 6.

Per pulchra comparatio iuris ad curata beneficia, & pinguiora non curata, atq; iuris ex concurſu, & pacto prouenientis, atq; ex antecedẽti legitima voluntate ſtatuente his, & non illis dandi beneficia. n. 7.

Collatio legum præſcribentium rationem conferendi beneficia, & vltimarum voluntatum. num. 8.

ASſertam hactenus reſtitutionem, cui facienda ſit, noſtra hic intererit explicare.

1 Aſſero primùm, reſtitutionem natam, tùm ob electionem ad beneficia curata, tùm ex cõcurſu data, ità faciendam eſſe Eccleſiæ, vt dignior prætermittendus omnino non ſit. Hanc aſſertionem priuſquam probem explicabo; cũ enim *diſp. 4.* oſtenſum ſit huiuſmodi beneficia inſtituta quidèm eſſe primariò in bonum Eccleſiarum, tanquam ad finem: ſecundariò autem, ac veluti medium talis boni proportionatum in vtilitatem, bonumq; eligendorum; hinc aſt obligationem vigere, tùm reſpectu Eccleſiæ, tùm ipſorum eligendorum, ſi iniquè conferantur. Quapropter, (vt vnico exemplo cætera indicem) ita Eccleſiæ, cui denegatus eſt optimus Parochus conſulendum eſt, vt non niſi remoto iam electo digno, ratione inferius exponenda, ille idẽ, qui antea reiectus erat dignior, in Parochum aſciſcatur, atquè vna, eademquè promotione, tùm prætermiſſo aptiore, tùm Eccleſiæ bono conſulatur. Hac autem ratione declarata concluſio per partes probandas nobis

bis eſt; primo igitur quòd Eccleſiæ debeatur reſtitutio præter *Auctores hac diſp. laudatos* docet expreſsè *Garzia de benef. tract. 7. cap. 16. num. 52.* ac præſertim in Epiſcopatibus. Et qui-
2 dem in bonis eiuſdem generis probatur eiſdé argumentis, quibus *ſupra diſp. 3. cap. 2. hoc idem probauimus à nu. 5.* atque ex declaratione modo adhibita patet. Oſtenditur deinde ex *diſput. 7. cap. 2. à n. 16.* ex qua liquet electionem, tùm ad beneficia curata, tùm ad alia maioris momenti fieri contra iuſtitiam, tùm commutatiuam, tùm diſtributiuam, ſi omittatur aptior, & ſanè in Eccleſiam, cui fit iniuria, & primario detrimentum ſubeundum eſt; ergò ipſi Eccleſiæ læſæ ſatisfaciendum. Quod confirmari poteſt omnibus argumentis Auctorum, qui pactum inter Eccleſiam, & Electores, vel promotores admittunt ad eligendum idoneum, quod nos adſtruimus etiam ad electionem dignioris ex
3 *diſp. 4. cap. 4. & 5.* Probatur præterea quòd ſecularis, qui vi, & contra immunitatem quempiam ex Eccleſia extraxerit, de iuſtitia reſtituere tenetur, vt apertè nonnulli videntur colligere ex *cap. inuitum 17. q. 4. per ea Eccleſia igitur illæſum reuoca, quem, vt irreligioſiſſimus rapuiſti*, doceтq. *Abbas in cap. inter alia de immunit. Eccleſiaſt. nu. 26. Bartolus in l. præſenti, C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt, Oldradus conſ. 54. Syluester, Angelus, ac alij, quos ſequitur Suarez tom. 1. de relig. cap. 15. n. 6.* igitur à pari cum dignior, qui morali adhibita diligentia haberi poterat, & ſecundum voluntatem Eccleſiæ, inſtitutionem, atq. tradituram beneficij, ei debebatur, contra iuſtitiam profectò denegatur, & conſequenter ex eadem reſtituendus eſt, non ſecus atq. extractus ab Eccleſia, cui facta eſt iniuria.

4 Quòd autem debeatur etiam reſtitutio digniori prætermiſſo eſt aperta ſententia *DD. pro ſecunda opinione cap. 3. relatorum*, patetq. euidentius de electione ad beneficia data per concurſum, examen, vel aliquod aliud diſcrimen morum, ſcientiæ, natalium, prudentiæ, ceterorumque donorum ad ea deſideratarum, ob rigoroſum ius, proprium commutatiuæ iuſtitiæ à nobis aſſertum horum beneficiorum, quod habent Candidati, vti demonſtrauimus tùm *diſp. 4. cap. 4. & 5. tùm 5. & 6. tùm 7. cap. 2. à n. 12. ex quo capite n. 1.* maximè liquet, quam probabilitatis minimum ſit contrariæ opinioni, ſi tamen quidpiam eſt, ita vt tanquam probabilem nulli ſuaderem. E contra vero hæc noſtræ concluſionis pars omnibus omnino firmatur rationũ momentis, pro obligatione nata ex electione iniqua ad alia beneficia, tùm ex aliarum opinionum confutatione *cap. 1. & 3.* habita.

5 Confirmatur præterea, quod eſto nullum ius ad rem ex oppoſitione, vel concurſu deriuaretur in Candidatos beneficiorum, adhuc electores omittentes digniorem, reſtituere tenerentur; quoniam per dolum, ac fraudem à conſequutione beneficij eum impediuiſſent; longè aliter, ac eſt, ipſiq. re vera ſentiunt, oſtendentes facto, ac reapſe aptiorem minus aptum eſſe ad beneficia; eſt enim dolus malus iuxtà *l. primam ff. de dolo*, quando aliud interius, aliud exterius agitur in alterius præiudicium, vel Auctore *Gallo Aquilio* aliud actum, aliud ſimulatum quam definitionem lib. 3. de officijs maximè Tullius commendat; conſtat autem apud omnes, qui per mendacium, dolum, fraudemq. alterum impedit à conſequutione boni etiam non ex iuſtitia debiti, ad reſtitutionem teneri defraudato, vt *diſp. 13.* infrà dicendum eſt: ſiquidem habet ille ius, ne fraudetur, atque à boni conſequutione impediatur; ergò, &c. Hinc non omninò abs re *Vgolinus de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 50. §. 13. n. 2. verſ. hinc patet*, ſcripſit in hoc reſtitutionis onus aſſerendum iniuriæ illatæ aptiori rationem habendam eſſe.

6 Aſſero ſecundum; ob electionem ad beneficium pinguius, aptiore omiſſo, reſtitutionem ſic faciendam eſſe Eccleſiæ, vt etiam dignior particeps ipſius ſit, probatur ex his, quę diximus tùm *cap. 1.* alias reijcientes opiniones, tùm *cap. 3.* paulò antè citatis, tùm *diſp. 7. cap. 2. à nu. 12.* Confirmatur etiam à priori, digniorem omittens, iniuſtitiam facit, atque acceptionis perſonarum ſcelere ſe obligat, vt ſæpè locis indicatis probatum eſt, atq. de de ratione iuſtitiæ, vel purè commutatiuæ, contra quam fit ob prætermiſſionem dignioris ad beneficium ex concurſu, aut examine dandum, vel partim commutatiuæ, partim diſtributiuæ ad reliqua eſt, vt ad æqualitatem reducatur iniquitas; donec enim æquaueris iniquum, quod commiſiſti, ſemper iniuſtitiæ reus eris; ergò hæc iniuſtitia in beneficijs conferendis reducenda eſt ad æqualitatem; quod fieri minimè poteſt, ni eo reſtituto, quod vnicuique ex iuſtitia dandum erat: obligabitur igitur elector digniori ad æquiualens vtilitati beneficij compenſandum ſecundum prudentis iudicium. Nec refert reſpondere in huiuſmodi beneficijs dandis peccatum eſſe contra Eccleſiam tantùm, quod hoc *diſp. 4. 5. 6. & 7.* ac ſæpiùs deinceps falſum demonſtratum eſt. Hæc etiam proderit negare ex iuſtitia diſtributiua obligationem manare reſtituendi, & quia multi ex ijſdem, qui hoc aſſerunt, illud minimè negant, & quia ex ea mediatè, vel occaſionaliter onus reſtituendi quam plures doceant, & quia vt nos *diſp. 3. & 4.* oſtendimus hęc contra quam fit, iuſtitia non eſt purè diſtributiua, ſed diſtributiua ſimul, & commutatiua, cui demonſtrauimus etiam vires eſſe, reſtitutionis obligationem inducendi. Neq. in diſparitatem aſſignata ſatis erit, collationem beneficiorum non ſe habere, veluti diſtributionem bonorum communium, vel quia hæc reſpiciuntur à pura diſtributiua iuſtitia; vel quia ſunt debita Ciuibus, ſecus beneficia, quæ non reſpiciuntur à pura diſtributiua, cum primariò ſint in bonum Eccleſiarum inſtituta, quemadmodum reſpondent *Sotus, Nauarra, & Couarr. 1. & 2. cap. laudati.* Nam præter ea, quæ ibi *tertioq. capite* docuimus, ac quæ *diſp. 3. & 4.* Soti ſententiam de iuſtitia euertentes ſcripſimus, & deinceps *reliquis diſp.* conſecimus. Ex illis ſanè ſole clarius deducitur abſq. fundamento figmentũ prorſus eſſe aſſerere, iniqua diuiſione bonorum communium contra puram peccari diſtributiuam iuſtitiam inducentem reſtitutionem, ſecus iniqua

Digitized by Google

qua collatione beneficiorum; Nàm eſto iuſtitia ex qua hęc diſtribuuntur ſępè coniungatur iuſtitiæ commutatiuæ vires potiùs maiores ſumit, quàm amittat, reſpicitq; ius non quidem, quod eſt partibus reſpectu bonorum communitatis, ſed quod eſt dignioribus ſuppoſita inſtitutione miniſteriorum, officiorum, munerũ, beneficiorumq; Eccleſiæ, quæ abſq; dubio op-
7 timos quoſq; poſtulant. Et hoc ius eſt omnino rigoroſum dignioribus candidatis beneficiorum, ex oppoſitione duorum, atq; alijs proximè accedens deriuatum, ex voluntate antecedenti legitima, atq; efficaci hæc diſtribuendi beneficia perſonis his, illiſquè ornamentis donatis; ſicut enim contra iuſtitiam fit dignus ſi eligatur, paruipenſo digniore, nec ſeruatis concurſus, examinis, vel periculi legibus: ſic pariter fit contra iuſtitiam, non ſeruata lege, voluntateq; efficaci antecedente, ac præſcribente his dignioribus, & non alijs, beneficia huiuſmodi danda eſſe.

8 Confirmatur, quod minus non eſt iurium huiuſmodi legibus condendi, ac præſcribendi rationem diſtribuendorum beneficiorum, quà vltimæ teſtatoris voluntati; atqui ſi hæres, cui bona relinquuntur diuidenda coniunctioribus defuncti, alijs minus coniunctis diſtribuat, tenetur ad reſtitutionem, prætermiſſis coniunctioribus faciendam, quemadmodum obligaretur Oeconomus iuſſus diſtribuere pecuniarum ſummam pauperioribus, quam tamen dedit minus indigentibus, quod ſupra ſæpè probauimus, & docet *Salon col. 1115. & Rebell. 1. part. lib. 3. q. 5. n. 5. argum. 5.* ergo hoc idem in re noſtra dicendum eſt.

CAPVT SEPTIMVM.

A quo, & quonam ordine aſſerta reſtitutio facienda ſit.

S V M M A.

Prima ſententia dignum excuſat. n. 1.
Quibus poterit modis ſe habere dignus electus, ad hanc electionem per ſtatu huius quæſtionis. num. 2.
Aptus, ſeù dignus, neq. acceptare, neq. petere beneficium poteſt, alijs exiſtentibus dignioribus candidatis. n. 3.
Confiſta eſt lex immerito à nonnullis aſſerta, qua digniores dicuntur ceſſiſſe beneficio, vbi digno iam datum eſt. n. 4.
In caſu aſſerto tenetur beneficio ſe dignus abdicare. n. 5.
Electores, Promotoreſq. vt immediatius iniquã cauſarunt electionem, vel promotionem digni omiſſo digniore, obligandi ſunt ad reſtitutionẽ. num. 6.
Falsùm eſt non fieri ſolere huiuſmodi reſtitutiones, nec refert etiam ſi non fierent, cum vſus contra ius naturale ſit abuſus. n. 7.
Difficultas reſtitutionis non excuſat, ſed auertere debet iniquos Electores, vel Promotores ab iniqua electione, vel promotione. n. 8.
Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex. nu. 9.
Quid dicendum in caſu corrupta Eccleſia. nu. 10.
Si dignus electus dubius fuerit, nùm meliores hic, & nunc exiſtant, & conſequenter nùm Electores, vel Prælatus iniuſtè elegerint, poterit ſententiam ſequi Electorum, vel Prælati. n. 11.
Poteſt dignus bona fide ſe exponere examini, abſq; reſtituendi obligatione. n. 12.
Quod à Collatoribus licitè poteſt fieri, & acceptari, & peti poteſt: ſecus vero per petitionem, acceptationem, preces, vel alias artes, ſi iniuſtè Electores, vel Promotores id præſtituri eſſent. n. 13. & 14.
Nonnunquàm excuſabitur dignus electus à reſtitutione, ſecus autem Electores, ac Promotores. num. 15.

CVI, præcipuo nomine, reſtituendi onus incumbat explicaturi, obligationem præcipuè digni electi prælati digniori expendemus, quam in hanc retulimus diſputationem ex *coroll. 8. num. 13. cap. vlt. diſp. 6.* ex cuius dilucidatione huius ordo reſtitutioni maximè pendet.

1 Communis afferri ſolet opinio dignum excuſans electum, prælatumq; digniori, ab obligatione reſtituendi, vt videre prima ſaltem eſt fronte apud *Caietanum 2. 2. q. 185. art. 3. Azor. 2. part. inſtit. moral. lib. 6. cap. 15. queſt. 13. & 14. Vaſquez opuſculo de benef. cap. 2. § 3. dub. 8. Leſſium lib. 2. de iuſt. cap. 34. nu. 7. Aragonium q. 62. art. 2. ad. 3. argum. contrà 8. concluſ. & alios ſup. cap. relatos Auctores* paſſim.

Verùm enim verò, vt penitus Doctorum inſpiciamus mentem, veritatemq. ſincerè profeſeramus.

2 Notandum eſt primo poſſe dignum, vel bona fide procedere, vel mala, vel dubia. Si bona fide procedat, aut alijs ſe præſtantiorem poterit exiſtimare, vel ęquè dignum, vel de hac collatione non cogitare, & ſi competitorem ſuum digniorem iudicet, ſe diligentiorem putare; Si autem mala fide modis his oppoſitis poterit ſe habere.

Et quidem extra quæſtionem eſt, ſi ſe cęteris præſtantiorem iudicaret quis, & merito, vel ſi æquè dignum, de quibus quæſtionibus ſuprà diſputatum eſt.

Notandum ſecundò poterit dignus ſe tantũ ſiſtere, atq. exponere, & acceptare beneficium delatum, vel illud ipſum dignioribus concurrentibus petere, ac ſibi procurare, de quibus omnibus modis mox dicam.

3 Sit prima concluſio. Dignus mala fide neq. poterit acceptare beneficium delatum exiſtentibus dignioribus eiuſdem beneficij candidatis, neq; procurare. Eſt communis ſententia tùm laudatorum, tùm aliorum *Toletani 2. lib. cap. 2. nu. 163. Caietani 2. 2. q. 62. art. 2. ad 2. dub. factum contra arg. 4. D. Thomæ, Leſſij lib. 2. de iuſt.*

iuſt.cap.12.dub.17.nu.129.§.reſpondeo, qui hoc docet, vbi certò cognoſcat dignus cęteros candidatos ſe præſtantiores eſſe, per notitiam de inęqualitate notabili, ad malam huiuſmodi fidem, prudentis iudicio requiſitam, & *lib.2.cap.34 dub.15.n.76.* non licere aſſerit huic apto cognoſcenti alterum ſe longè præſtantiorem, inducere Electores, vel collatores ad beneficium ipſi dandum, vt dixerat *eodem cap.dub.14 n.70. §.reſpondeo, Vaſq.de benef.cap.2. dub.18.n.124. 125. Rebellus lib.1.de oblig.iuſt.1.par.q.6.n.1. ac aliorum.*

Ratio autẽ eſt, quàm ſub initio indicauimus loco allegato *coroll.8.n.12.ac deinceps*, quod vt ſic cooperatur acceptans; ac petens iniquę electioni, quæ abſq. peccato mortali, vt ſic haberi non poſſet. Quapropter hic non ſe haberet, hoc in euentu, eadem ratione, qua, qui rem ſibi neceſſariam emunt à tranſgreſſoribus taxæ, vel mutuò à fœneratoribus accipiunt; qui quidem ſine peccato vſuratum poſſent tantum mutuare, & ſine taxæ tranſgreſſæ vendere; & aliter etiam, ac qui iuramentum exprimunt ab infideli, vt loco citato vberiùs proſequuti ſumus. Deindè impedimento eſſet digniori dignus petendo, atq. acceptando beneficium, de quo rationis momento *ſequenti diſp.* ex inſtituto diſſeremus.

4 Nec refert, quod aliqui dixerunt, eam aſſerentes legem oppoſitionis in beneficijs ex illa dandis vigere, vt ſi adiudicetur beneficium, licet iniquè, minus digno, dignior ea contentus electione debeat eſſe. Tùm quia id potiùs eſt diuinare, quàm ex aliquo fundamento rem cõſtanter aſſerere: nàm vnde hi habent Auctores hanc legem? vndè deriuarunt, cum præſertim contrà bonos eſſet mores, quæ tantam præberet anſam dolo, fraudibus, atq. iniuſtitię? Tùm quia ſi inter præſentatos à Patrono tale pactũ non exiſtit; ſiquidem poteſt dignior, qui prætermitteretur ab Epiſcopo appellare, vt poteſt etiam à Paræſia reiectus, (quemadmodùm ſuper indicauimus, atq; infrà dilucidabimus, decretum Tridentini expendentes) cur in cęteris hoc vigere dicendum eſt? Confirmatur, quia ſicut etiam ſi res ſecundò vendita ſit emptori malæ fidei, poterit per priorem emptorem euinci, quaſi in fraudem alienata, vt *ſeq.cap.primum ſoluentes argumentum* dicemus; igitur à pari in re noſtra reſcindi omninò debet hæc electio, quemadmodum mox aſſeremus.

5 Secunda aſſertio. In hoc, quem expreſſimus, caſu tenetur electus abdicare ſe beneficio, ac reſignare in fauorem oppoſitoris dignioris, ſic Auctores citati præſertim *Rebellus nu. 6. & 7. & nuper ſcripſit Ferdinandus à Caſtropalao tract.13.de benef.diſp.2.par.11.§.5.nu.1.* Patet ex dictis, quoniam hic, vel fecit contra iuſtitiã purè commutatiuam, atq. ius rigoroſum, quod ſubeuntibus examen, vel concurrentibus eſſe adſtruimus, vel in cęteris maioris momenti beneficijs, contrà iuſtitiam partim commutatiuã, partim diſtributiuam, & ius ei proportionatũ competens digniori ex inſtitutione beneficiorum, pacto inito, cum diſtributoribus, vt ſuprà ſæpè demonſtratum eſt. Ex quibus fit teneri huiuſmodi electum tùm ex iniqua acceptatione, tùm ex ratione rei acceptæ illi indebitæ. Hinc *Vaſquez de benef.cap.2.§.3. dub.19.n.13. & 14.* impedientem digniorem petitione beneficij, ſibi comparandi, non obligat modo ad ſe dignum, per vitæ mutationem omnibus vitiebus faciẽdum, ſed etiam ad reſtitutionem præſtandam digniori prętermiſſo, ſaltem in ſecundo loco, modo nobis declarando *ſequenti cap.* ſecùs autèm, ſi hic eſſet indignus, quando primo loco teneretur ſe abdicare, vt nos infra.

6 Tertia aſſertio. Collatores, Electores, omneſq. poſitiuè influentes in talem electionem ſuo ordine, quemadmodum immediatè, ac neceſſario eam cauſarunt, iuxta dicta *ſup.diſp.* in hujus defectum tenentur pariter, atq. inſolidũ reſtituere. Sic expreſsè *Rebellus citatus n.9. & Vaſquez de benef.modo allegatus n.124. & 125.* & ni poſſent in eodem genere, tum Eccleſiæ, tùm digniori conſulere, tenebuntur pro viribus ſatisfacere ratione indicata *cap.2. diſp.11. à n.10.* ac deinceps, magiſq. conſtabit ex dicẽdis *ſeq.cap.ad finem.*

7 Obijcies ſæpè videri, & digniores prætermiſſos, & nullam eis fieri reſtitutionem, neque à timoratis, ergò &c. Reſpondeo ex *Rebello n.9.* nonnunquam factas fuiſſe huiuſmodi reſtitutiones, quas ille a fide dignis teſtatas accepit: alias impotentia excuſari: multas clàm fieri, alio quæſito colore. Et quamuis non fierent nullius eſſe quidèm momenti vſum contra legem naturalem, non eſt, qui neget.

8 Reſponderi poſſe ſecundò ex *Caietano 2.2. q.62.art.2.in 3.dub.circa 4.argum.* ſatis ſuperq. difficilem hanc eſſe reſtitutionem, verum non ex hoc capite excuſationẽ inducere, imò auerſionem ab iniuſtitia in diſtribuendis huiuſmodi bonis. Quapropter maximè cauendum eſt diſtributoribus, nè diſtribuant iniquè, cum non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

9 Iterum, atq. iterum te rogatum volo amice
lector, vt allegatum Caetanum adeas, tùm
verſic. Nec fallat ſe; tùm verſ. Sed quid dicen-
10 dum in eam, quo corrupta eſſet Eccleſia? tùm
verſ. Reſpondeo in eo euentu, &c. quibus in locis, multa ſcitu digna, & Sãcto zelo ad poſteros erudiendos emanata leges.

11 Quarta concluſio. In dubio, quo dignus electus dubitaret, nùm cæteri ſe digniores fuerint, & conſequenter dubius eſſet, nùm electores iuſtè elegiſſent, ipſorum electorum, vel Prælati conferentis tutò ſequi ſententiam poſſet, ità *Sotus de iuſt. lib.3. art.2.q.6.poſt 9.concl. arg.1.ad 1.dubium.* Ratio eſt, tùm quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, tùm quia exiſtente dubio, poſſeſſio pro ſuperiore ſtat, cuius ſententia præferenda eſt in dubijs, vt probaui *tomo 1.lib.4. diſp.11.capit.3.nu.24. & 37.* tùm quia non modo cenſendus eſt hic hærere, atq. in dubio verſari, ſed probabiliter potius opinari, per opinionem ſaltem ab extrinſeco, auctoritate nimirum electorum, vel Prælati conferentis probabilem, quam tuto ſequi poterit iuxta dicta loci modo allegati *1. voluminis.* Addo ex *Rebello cit.n.9.* meritò dignum dubi-

dubitare poſſe, num ex aliqua cauſa, vel impedimento ſibi occulto, electoribus tamèn noto, ſciẽtia, cæteriſq. alioquin donis præſtantiori ſit ipſe Prælatus.

12 Quinta concluſio. Poteſt licitè ſine reſtituẽdi obligatione bona fide dignus ſe exponere examinandum; ſic *Auctores ſententiæ n.1. relatę* atq. ex *Caietano colligitur citato pro prima aſſertione*. Ratio autèm eſt, quod hic non eo animo ſe opponet, vt digniorem præuertat, impediat, aut beneficium comparet illicitè, ſed vt ſuum potius ius experiatur, propriorumq. meritorũ iudiciũ Electoribus, ac Diſtributoribus relinquat, vt vel omnibus perpẽſis, eum fortaſſis iudicent digniorem, vel ſufficiant digniori forſitan impedito, vel vbi vita functus ille fuerit, vel à petitione deſiſteret; vel demũ, vt propriæ ſcientiæ, prudentia, morum proborum, cæterorumq. donorum ſpecimen præbẽs, exibeat ſe digniorem ad proximum beneficium captandum cum huic ſe pericolo expoſuiſſe, tantumq. ſubijſſe diſcrimẽ examinis, exiſtimatione dignum ſit, quæ ſaltem ad alia, beneficia poterit ei prodeſſe, vt probè *Vaſq. citatus n.124.* Ad quæ omnia habere ius Dignũ omnibus exploratũ eſt. Idem etiam iudicium ferendum, ſi bona fide de comparatione cum alijs Canditatis nihil cogitauerit Dignus.

13 Hinc regula generalis, quã *diſp.6. cap. vlt. coroll.8. n.15.* ex *Caietano* tradidimus in memoriã reuocãda eſt, vt illud ꝙ à Collatoribus petitur, ſi prò arbitratu licitè, atq. illicitè poſſit ab eis aonferri, poſſit etiam non modo acceptari, ſed etiam peti.

14 Sexta concluſio. Eo in euentu; quo Dignus certo moraliter ſciret, ipſo petente, precibus, vel alijs modis procurante Iudices, Collatores, Electores, ſiue Promototes iniq. diſtributuros collaturos, electuros, vel promoturos eſſe, non poterit abſquè peccato petere, vel ſibi beneficium, vel aliud quidpiam ſimile procurare. Et quidem cõtra vtramque iuſtitiam, & cum onere reſtituendi hoc præſtaret, vt patet ex fundamento *diſp.6. cap. vlt. coroll.8. n.13.* poſito, cum eadem ſit ratio in hoc caſu de indiguo collato cum digno, ac de digno comparato cum dignιore: ibiquè data eſt diſparitas hanc inter petitionem mutui ab vſurario, & iuramenti ab infideli, & quamquam id certius profecto ſit de rogantibus, ſimilibuſq. alijs modis cooperantibus, vt indicat *Vaſq. de benef. §.3. dub.18. n.24. & 25.* certũ etiam iudico depẽtente ob ea, quæ loco citato dixi; non intercedente præſertim neceſſitate in ipſo petente, vt conſtat ex materia de ſcandalo, ſicut enim inuitare non licet aliquem ad ludum die feſto, quo detinebitur, ne interſit Sacro, & ſi ille paratus eſſet Sacrum non audire, ſic, neq; petere à paratis etiam Electoribus, vt ne dignum digniori præferendum eligant iniuſtè, cum aliàs, quam iniuſtè fieri non poſſit, vt vberiùs proſequuti ſumus *coroll. illo 8. à num.13. allegato cap. vlt. diſp.6.*

15 Hinc colligo, ſæpè ipſum Electum non eſſe reſtitutioni obnoxium, vti diximus aſſertione quinta teneri autem Electorem, Promotorem, Collatorem, omneſq. poſitiuè concurrentes ad eius electionem.

CAPVT OCTAVVM.

Soluuntur rationes contrariæ.

SVMMA.

Ex electionis digni validitate, dignore prætermiſſo, non excuſatur malitia. n.1.

Digno per electionem ab Electoribus ius cõfertur in re, cum Dignior ius habuerit ad rem n.2.

Quamuis etiam tacito Eccleſiæ conſenſu ius acquirat in re dignus per electionem, onus tamen ſubit reſtituendi dignori. n.3.

Perperam argumentum ducitur à Principibus ſecularibus officia conferentibus, etiam indignis, quòd hi ex nonnullorum ſententia ſunt Domini, Prælati verò adminiſtratores. n.4.

Differentia inter diſtributionem beneficiorum eccleſiaſticorum factam à Patrono, Rege &c. & officiorum ſecularium. n.5.

Auctore Soto etiam Reges, Principeſq. ſæculares mortaliter peccant, ni Præſtantioribus officia dent. n.6.

Quidquid de Regibus, alijſq. ſecularibus Principibus ſit non dantibus officia melioribus, Prælati non eligentes ad beneficia eccleſiaſtica digniores ad reſtitutionem obligantur. n.7.

Morali adhibita diligentia ad tantum negotium prudentis iudicio requiſita, ſi Dignior omittatur, et bona fide Digno detur beneficium, nõ ſupererit onus reſtituendi. nu.8.

In alia tamen mox incidente occaſione tenebuntur promotores digni, digniori bona fide pretermiſſo conſulere n.9.

Quomodo reſtitutio facienda ſit multis Dignioribus omiſſis. n.10.

1 OBijcies primo. Apti electio, Aptiore
omiſſo, eſt valida ex iure naturali diuino, vt *diſput.10.* probatum eſt; ergò validè transfertur ius beneficij
in Aptum electum; ergò licitè, ac iuſto titulo hic poterit illud retinere. Reſpondeo
vltimam negans conſequentiam, quoniam ſicut promiſſione acquiritur ius ad rem, dona-
2 tione autem ius in re: ſic edicto, vel lege concurſus, vel lege antecedente, atq. efficaci diſtribuendorum beneficiorum ius ad rem Digniori cõceditur, electione autem, ad quam ius habent Electores ad bonũ Eccleſię regimen, quẽadmodum loco citato diximus, tanquam donatione ius in re cõferunt Electo, quod eſt fortius iure ad rem; Verum hoc minimè obſtat, quominus cum illicitè hic dignus retineat beneficium, ad eius reſtitutionem, modo infrà dicendo, teneatur, quod videtur docuiſſe *Vaſq. de benef. cap.2. §.3. dub.17. n.123.*

3 Addo trãslationem dominij in Dignum nõ tantum fieri voluntate Electoris, ſed tacito etiam conſenſu Eccleſiæ, ac Reipublicæ Chriſtianæ, cui expedit tali modo illud tranferre ob rationes *diſp.10.cap.1. & hic cap.4.n.5.* a nobis indicatas, cum præcipuè trãsferatur cum onere reſtitutionis, ſicut aiunt DD. de venditione rei alienæ, alteri factæ Demum ſicut à ſecundo emptore mala ſi emerit fide, conſcius nimirum prioris contractus; poterit prior rem euincere tanquam in ipſius fraudem alienaram, vt conſtat *ex Gloſſa communiter recepta in cap. ſi tibi abſenti de præb. in ſexto, & videre apud Recentiores eſt, præcipuè Rebellum 2.p. de oblig. iuſt lib. 9.q.17. ſect. 3. concluſ. 3.* ſi titulo præſertim oneroſo fuerit res antea debita alicui: ſi ſeruatis iure naturæ ſeruandis, eſt quidem beneficium digni, cum onere tamen reſtituendi, & potiori ratione, ſi illud titulo examinis oneroſo, vel cõcurſus fuerit digniori debitum.

4 Obijcies ſecundo. Seculares Principes abſq. reſtitutionis onere conferunt officia non modo dignis, verum indigniſſimis, dignioribus prætermiſſis, ergò neq. electio digni, digniore relicto, reſtituendi obligationem inducet.

Reſpondet *Aragonus 2.2.q.62.ar.2. in ſolut. primi arg. contrà 3. concluſ.* negando conſequentiam, aſſignatq. diſcriminis rationem inter Reges, Principeſq. ac Diſtributores eccleſiaſticorum beneficiorum, quod illi tanquam Domini officiorum publicorum, vt vendere poſſunt, ità remotis Dignioribus Dignis etiam dare: at hi meri ſunt diſpenſatores, deuincti juxta naturã inſtitutionem; propriaſq. rationes officiorum etiam iure naturali diuino, quemadmodum ſupra probatum eſt, ad beneficia diſpenſanda,
5 ſecuſq facientes, agent iniuſtè, ac tenebuntur reſtituere. Ex quo deducit *Aragonius* differẽtiã inter Regis poteſtatem ad officia ſecularia, atq. ad conferendas præbendas eccleſiaſticas, quarum ex ſummorum Pontificum indulto, & conceſſione Patronus eſt, ac Præſentator; ad quas diſtribuendas pari ratione tenetur, ac diſtributores Eccleſiaſtici; nam cum Pontifex, ex quo Regum facultas promanat dando huiuſmodi beneficia dignis, relictis dignioribus, nõ modò peccet, verùm ad reſtitutionem teneatur potiori quidem nomine, & ipſi etiam Reges. Hæc ferè Aragonius.

6 Secundo reſpondet *Sotus lib.3. de iuſtit. q.6. art.4.* ſcelere Reges ſe adſtringere acceptionis perſonarum, ni dignioribus officia etiam ſæcularia conſerant, cui citatus *Aragonius q.63. ar. 2. circa finem ſubſcribit*, docens etiam Reges ſub peccato mortali ad officia teneri digniores promouere. Verum quidquid de hac quæſtione ſit, quam decidere noſtri non eſt inſtituti, vel enim concederemus Reges, vt ex iuſtitia commutatiua tenentur indignis officia minime dare, quod ibid. docet *Sotus, nec diſcrepat Vaſquez de benef. cap.2.§.3.n. 97.* ità pariter obligari ad officia melioribus danda, ſiue ratione, nam tali, vt Reſp. meliori, qua poteſt ratione regatur, & nè dignis tantum inſiſtentes Principes ad indignos ruerent, quẽadmodũ aliquãdo (vtinam non fieret) ineptiſſimis publica officia dantur, ad Reip. perniciem: ſiue lege humana, qua cum eis Regna videntur contraxiſſe, vt nonnulla ſaltem præcipua officia, ex quibus iuſtitia, & pax pendet ipſorum Regnorum non alijs, quam melioribus non darentur; ſiue ratione officij publici, quo funguntur, & videntur obligati, quos poſſent meliores immediatos miniſtros etiam ex iuſtitia ſibi aſciſcere, vt indicaui *diſp.13. cap. vlt. à n.9. & diſp.7. cap.2.n.12.* Et his conceſſis eamdem de collatione ſecularium officiorum, ac beneficiorum rationem eſſe conſtanter aſſerendum. Vel hoc omnis Regibus minimè eſſe ſentiemus, ſiue quia Domini, vt ſupra ex Aragonio referebamus, ſiue quia hæc officia bona nõ ſunt communia, aut in bonum, neq. ſecundario inſtituta illorum, quibus danda ſunt, quibus nullo modo debentur, vt proemia, ſiue quia Reges nulla tenetur lege ad digniores eligendos, ſed vt ipſi optima ratione Remp. non obligantur adminiſtrare, dummodo præſtent idonea, ita neq. ad optimos quoſque ſibi ſocios aſciſcendos, miniſtroſq. vt docet *Vaſq. de benef. cap.2.§.3. dub.13.n.97.* & differẽtia ſole clarior eſt, vt legenti patet, ſi quidem huiuſmodi beneficiorum Prælati non ſunt Domini. Inſtituta etiam ſecundario fuere in bonum ipſorum Eligendorum, atque intercedente pacto dãda ſunt Dignioribus, vti ſatis abundè probatum eſt.

8 Obijcies Tertio Si ommiſſio dignioris obligationem induceret reſtitutionis, etiam ab Electoribus, vel Collatoribus, qui bona fide elegerunt, vel cõtulerunt Apto, omiſſo Aptiore, contraheretur, quod abſurdum, vel ſaltem nõ communiter receptum videtur. Reſpondeo, ſi morali, tantoq. negotio requiſita diligentia vſi ſint Electores, vel Promotores digni, licet omittant digniorẽ, neq. ratione electionis peccare neq. ad reſtitutionem poſtmodum teneri, at verò ni adhibuerint, peccabunt ex iniuſta electione, ac reſtitutioni erunt obnoxij. Inſtabis eſtò non obligentur Electores ex electione, quæ ab iniuſtitia ob bonam excuſatur fidem, prò viribus tamẽ & Eccleſiæ, & Dignioribus omiſſis tenebuntur ſatisfacere ratione conſeruationis iniquæ illius electionis in ſuo effectu, ac detentionis damni: inſtar obligationis, quam *Vaſquez ineſſe docet his Electoribus*, & nos indicauimus *diſp.1. huius libri 5.c.7.* & non ſecus ac alij, qui cũ non ex iniuſta peccauerint acceptione culpã tamẽ ex iniuſta detentione contrahunt, niſi vbi nouerint, rem eſſe alienam, reſtituãt, quidquid in contrarium inſinuet *Aragonius citatus ad 4. arg.* Verùm cum negotium iam perfectum ſit, ac res tranſacta, morali adhibita diligentia, qua melior hoc, cui datum eſt beneficium non innotuit, rigoroſum admodum eſſet onus reſtitutionis Electoribus imponere ſuo functis officio, quæ patent ex aſſertis *Superiori cap. n.17.* vbi doctrinam Vaſquez expendimus, cui hoc in euentu ſubſcribimus, quando datum eſſet apto, dignoq. beneficium bona quidem fide petenti, vel ſibi procurãti; qua adhibita diligentia dignior alter inuentus non ſit: in hoc itaq. caſu bonæ fidei intercedentis, ſicus non tenebitur Diſtributor bonorum communium re-

reſtituere dignioribus, ſi ſemel bona fide data ſint dignis: ita pariter in diſtributione beneficiorum;
9 Sed vterq. Diſtributor alia ſaltem mox occurẽte occaſione omiſſo proſpicere digniori tenebitur, vti de Intemperato etiam ſcripſi in expoſitione ſententiæ *Vaſq. diſput.1. cap.7.* Ex hoc autem nihil concludit argumentum, ſi generaliter probare contenderit, non teneri Electores, qui vel conſulto, vel ex negligentia, omiſſo Digniore, Aptum tantum elegerint.

10 Obijcies vltimo. Qui digno beneficium cõfert multis dignioribus relictis, vel tenetur omnibus reſtituere, vel vni, non omnibus, quod videtur impoſſibile, neq. vni, cum nulli potior ſit ratio, ergò nulli.

Reſpondeo moraliter vnum præcellere cæteris, intercedente præſertim concurſu, vel ſi multi fuerint digniores, atq. in meritis æquales, licet digno præſtent, cum quo collati præſtantiores dicendi ſint, in arbitrio tamen illo tunc reuocaretur res Electorum, vel Collatorum, vti *diſp.7. cap.3.* ſcripſimus. Quamobrem ſicut ad libitum poterit Epiſcopus v. g. Petro, vel Paulo dare primo beneficium, qui digniores erant illo, qui quidem illud poſt modum adeptus eſt, ſic prò arbitratu deinceps poterit vni ex his præſtantioribus reſtituere; ſi præſertim illo ſe abdicauerit Dignus, juxtà infra dicenda. Quod ſi pecunia compenſanda eſſet Aptiorũ iniuria, poſſet ad omnes illos pręſtantiores aliquid vtilitatis detinari, vt docet *Aragonius citatus, vltimum ſoluens argumentum.*

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

Vtrum Impediens aliquem à conſequutione alicuius boni teneatur reſtituere.

PRO dignitate quidem haud poſſet hæc quęſtio diſputari de beneficijs in ſpecie niſi eius theſis vniuerſalibus ſub terminis, vt inſcriptione comprehenſa eſt, expenderetur: ex qua reſtituendi nobis onus ex impedimento, alteri adornato manans innoteſcet clarius.

CAPVT PRIMVM.

Ratio dubitandi, ac Doctorum ſententię proponuntur.

S V M M A.

Quomodo quæſtionem ſoluit D.Thomas, cuius ſolutio Auctores adegit in varias ſententias. num.1.

Tria perpenduntur D. Thomæ placita, quorum primum deriuatur ex textu 56. Ariſtotelis 2. phy. *quod parum deeſt, tanquam nihil diſtare videtur. n.2. Quis ſit infortunatus. ibidem.*

Perpenditur Textus ex l.1. §.idem aiunt 2.ff.de aquis pluuialibus arc.n.3.

Soti refertur opinio. n.4.

1 QVæſtio hæc tenebris inuoluta Auctoribus viſa eſt qui poſt D.Thomã ſuas in lucem edidere lucubrationes, nam *S.D.2.2.q.62. artic.2. ad 4.* poſſe ab aliquo tripliciter impediri quempiam reſpondet. *Vno modo iuſtè, puta ſi intendens honorem Dei, vel vtilitatem Eccleſiæ procuret, quod detur alicui perſonæ digniori, & tunc nullo modo tenetur ad reſtitutionem: alio modo iniuſtè, ſi intendat eius nocumentum, quem impedit propter odium, vel vindictam, aut aliquid huiuſmodi, & tunc ſi impedit, nè præbenda detur digno, cõſulẽs, quod ei nõ detur, tenetur quidem ad aliquam recompenſationem, penſatis cõditionibus perſonarum, & negotij ſecundum arbitrium ſapientis, non tamen ad æquale, quia illud non fuerat adeptus, & poterat multipliciter impediri. Si verò iam firmatum ſit, quod alicui detur præbenda, & aliquis præter indebitam cauſam procuret, quod reuocetur, idem eſt, ac ſi iam habitam auferret, & ideò tenetur ad reſtitutionem, æqualis tamen ſecundum ſuam facultatem.*

2 Hæc illę, cuius poſtremum placitum, vt ex contrario, quod ſoluit, argumento patet, atquè ex *Caietano, & Soto* conſtat, ab *Ariſtotelica* videtur deriuatum eſſe doctrina *lib.2. phyſic.cap.5. textu 56. quod parum deeſt tanquam nihil diſtare videtur*, qua Philoſophus ſententia confirmat, eum dici poſſe infortunatum, cui parum defuit, vt magnum aliquod bonum conſequeretur, quod adeptus non eſt; quoniam intellectus id concipit, ac ſi iam adfuiſſet, quo quaſi nudatur is, cui mox erat dandum: ergò perinde eſt, quempiam impedire à conſequutione boni, quod vel mox erat conſequuturus, vel parum diſtabat, vt conſequeretur, atquè illud idem ab eo eripere, poſtquam fuiſſet iam adeptus: ſed qui ab aliquo bonum eriperet iam comparatum, reſtituere teneretur: igitur pariter obligabitur is, qui impediuit, nè illud adipiſceretur. Secundum vero D. Thomæ placitũ amplexi etiam ſunt *Paludanus in.4. Scotus ead.*

ſtin.ē. & quæſt.ia reſp.ad vltimum, Riccardi ibidem art.5.& ijdem aiunt ff.de aqu.pluu. arc.verſ. 3 *denique verba*, vbi habetur contra eum, qui puteum fodit proprio in agro, venaſquè præcidit aquæ, ex quibus in puteum, vel vicini fontem, qui antea deriuabantur, nunc emanare non poſſunt latices, actionem non dari, quando id non fecit, vt alteri noceret, cum vſus ſit iure ſuo, ſuaq. aqua; Dum autem textus ait, quando id non fecit, vt noceret, argumento à contrario videtur docuiſſe, quod quãdo animo nocẽdi feciſſet, eſſet profectò obligandus, vti plerique DD. docent; ergo pari etiam ratione, qui ex odio, animoquè nocẽdi Collatori ſuadet, nè aliquid alicui conferat, etiam ex iuſtitia non debitum, quo ei Impedimentum, obſtaculumq. ſtruit, nè cõſequi illud poſſit, reſtitutioni erit obnoxius. Confirmatur *ex l. Proculus, ff. de damnis infectis, & l.fluminum, §.finali eod.tit.*

4 At verò *Sotus lib.4.de iuſt.q.6.poſt vlt. concl.* ſoluens quamdam obiectionem, obligationem reſtituendi Impedienti alterum à conſecutione boni mox habendi tùm imponit, cùm impedimentum dolo, vi, fraude, ceteriſq. malis artibus illatum eſt, ſecus alias; neq. fundamentum huius reſtitutionis eſſe ius eius, qui impeditur, ſed potius decretum Conferentis, vel Dantis.

CAPVT SECVNDVM.

Proluſio ad quæſtionis ſolutionem.

S V M M A.

Impedimentum cum de genere ſit relatiuorum, ad quæ referri poteſt.n.1.

Relatum impepimentum ad bonum, quod impedit, quomodo ſe habeat.n.2.

Impedimentum, qua ratione referatur ad perſonam, cui ſtruitur.n.3.

Impedimentum ad perſonam relatum, apud quã adornatur.n.4.

Ratio formalis impedimenti, quænam eſſe poteſt. num.5.

Modus expenditur texendi impedimentum.nu.6.

Magna differentia eſt inter parum abeſſe à damno inferendo, & ipſummet damnum illatum circa bonum, quod parum abeſt, vt alicui comparetur.n.7.

Impedimẽtum reuocatum poſt damnum illatum, veluti cauſa illius habendũ, ſecus ſi antequam inferretur, efficaciter fuerit reuocatum. n.8.

Reſtituente magis principali, v.g.beneficij Collator, vel Electus, non tenetur minus principalis, vt ſuator, conſultor, &c. Quibus compenſanda eſt facta alioquin reſtitutio.n.9.

Si quis abſq. dolo, maliſquè artibus indignum, vt digno faueat; aut dignum, vt digniori, vel æquè dignum impedit, reſtituere non tenetur.n.10.

1 PRO veritate tamen primùm notandũ eſt impedimentum, cum è genere ſit habitudinem dicentium, vel relatiuorum, ad varia referendum eſſe. Primũ ad bonum, quod impedit: Secundum ad perſonam, cui infertur: Tertium ad perſonã, apud quã ſtruitur. Quartum ex quo animo, ſiuè intentione paratur. Quintum quibus modis.

2 Ad bonum igitur ſi referatur bifariam conſiderari poterit, vel vt alteri debitum, à quo auertitur, vel vt non debitum. Iterum, vel debitum proprio rigoroſo titulo, atq. iure quod *diſp. 2.* diuiſimus in re, & ad rem, ex communi ſententia, vel aliquo alio, quod ad hoc reduci poterit, ſe habente per modum facultatis actiuæ, paſſiuæ, vel reſiſtitiuæ, vt clarè docuimus loco citato *cap.1.n.4* quò cuiq. eſſe poteſtatem vtendi ſuis rebus diximus, Pauperibus eleemoſynam petendi: Mercenarijs ſuas locandi operas; vnicuiq. vt indemnis ſeruetur, alatur, neuè lumen auferatur, &c.

3 Relatum autem hoc obſtaculum ad perſonam, cui imponitur: vel eidem ius erit aliquod ex dictis, vel non.

4 Perſona vero, apud quam ſtruitur, vel eſt eadem, neq. diſtincta ab ipſo, cui infertur, vel diſtincta: atq. hæc vel poterit iam decreuiſſe bonum alteri dare, vel anceps eſſe, vel nequè cogitaſſe quidem de illa donatione, vel alienatione.

5 Quod ſi perpendatur ratio formalis, ob quã obſtaculum infertur, vel poterit eſſe praua ex odio, vindicta, &c. vel bona, & virtute perſpicua.

6 Demùm modus adnotandus, vel malis artibus, dolo, mendacijs adornatus, vel ſincerus ſine fuco, & fallacia more Maiorum.

7 Notandum ſecundo; ad quamcunq. euitandam amphibologiam inter ſe maximè differre parum abeſſe à damno inferendo, & damnum inferre in eo bono, quod parum abeſt, vt ab aliquo comparetur, vel quod quis adipiſcatur, nã prima loquendi ratione paruula explicatur diſtantia ab illatione damni, vel declaratur periculum, ſiuè imminentia damni mox inferendi: altera vero damnum exponitur iam inductum, qualecumq. illud ſit circà bonum non quidem poſſeſſum, mox tamen poſſidendum, ac moraliter habitum veluti poſſeſſum. Sic ſi parum abfuit, vt auerteres Teſtatorem ab hæreditate Titio demandanda, nullum Titio damnum intuliſti: ſi autem Teſtatori, qui ſuum confecerat teſtamentum perſuaſiſti, vt eo mutato hæreditatem Titio denegaret, illi ſanè damnum circa hæreditatem, quam mox erat aſſequuturus intuliſti. Sic etiam ſi ſata pubeſcentia, atq. in maturitatem properantia parùm ab fuis, vt à venatoribus peſſundarentur, Domino nullum eſt illatũ damnum; ſi autem proſtrata, atq. afflicta fuerint damnum Domino illatum erit circa fructus, qui parùm aberant à maturitate.

8 Notandum tertiò, quacumq. ratione ſiue licita, ſiue illicita impedimentum alteri ponatur, ſi poſtquam illatum fuerit damnum alteri, reuocetur, vti cauſam profectò ſuo modo illius habendum eſſe, & iuxta regulas mox ſubijciendis

dis capitibus afferendas, obligationem pateret reſtituendi; ſecus autem, ſi ante tempus efficaciter renocetur, quo ille affectum conſequuturus eſſet bonum, quando impedimentum opportunè retractatum, cauſa damni inferendi cenſendũ non eſt, vt ab Auctoribus de reſtitutione ſcribentibus communiter traditur cum *D. Thoma 2.2.q.62.art.7. att. in 4. diſtinct. 15.q.1. art.5.q.3.*

9 Notandum quarto; ſi principalis, qui damnum intulit v. g. Collator beneficij, conferens illud Indigno, vel ipſemet indignus reſignans reſtituerunt, eum liberari à reſtitutionis onere, qui ſuis ſuaſionibus, prauoquè conſilio, vel malis artibus concauſa fuerit moralis eiuſdem damni, & ſecundo loco, vt ſic obligatus, cui ſi in defectum principalis reſtituiſſet, recompenſatio facienda quidem eſſet ab ipſa principali cauſa, cuius loco reſtituit, ita communiter DD. inter quos *Molina diſp. 727. n.7. ad finem.*

10 Notandum quinto, vt vera certaq. ab incertis ſecernamus, de quibus dubium eſſe non poteſt, ſi quis ſine fallacia, dolo, maliſquè artibus dignũ impediat, vt beneficiũ alteri digno, imò etiam ſibi, ſi dignus fuerit, detur, vel ſi dignũ, vt detur digniori, non teneri ad reſtitutionem, quia contra iuſtitiam non facit, ſed vt recta diſtributionis regula potiùs ſeruetur, idemq. iudicium ferendum de impediente dignum, vt alteri æquè digno cõferatur; cum enim vtriuſq. ius ſit æquale, cui voluero integrum mihi eſt fauere, nec ſit contra iuſtitiam diſtributiuam; modo iniuria, vel dolus abſit, vt indicarunt *Caietanus citatus ad 5. & Sotus pariter laudatus primo dubio, Vaſquez de beneficijs capit. 2. §. 3. dub. 19. n. 138.* & fuſius dicemus *ſequenti capit. à n. 17.* quod maximè conſonat doctrinæ *diſp. 7. cap. 3.* neq. aliquod ius comparatum ſit alicui ex illis dignis, vt monet *Rebell. de iuſt. lib. 3. §. 2. num. 3.*

CAPVT TERTIVM.

An ex odio, vel aliàs impediens quempiam à conſequutione boni minimè debiti teneatur ad reſtitutionem.

S V M M A.

Quot quæſtiones diſputandæ ſunt. n.1.

Quando quis aliàs contra iuſtitiam non faceret, neq. ad reſtitutionem teneretur, cuiuſcunq. boni collationem impediendo, ſiue ex odio, ſiue non, ſi poſtmodum id præſtaret contra iuſtitiam non peccaret, neq. ad reſtitutionem teneretur. num.2.

Motiuum actus interni licet ſit ex iniuſtitia, ni damnum inferatur externum, non parit obligationem iuſtitiæ. n.3.

Iniuria, damnoquè externè patrato per accidens eſt ratio formalis interni actus odij, vel alterius. n.4.

Odium ex quo impedimentum alicui adornatur ad bonum conſequendum, vel ſignum eſſe poteſt iniuſtitiæ, vel cauſa impulſiua, vel finalis. num.5.

Qui ſine vi, dolo, alijſq. malis artibus impedimento alicui eſt, ne bonum ei minimè debitum conſequatur, neq. contra iuſtitiam facit, neque ad reſtitutionem tenetur. n.6.

Priuatio ſupponit habitum. n.7.

Impedimentum, nè cui bonum indebitum detur abſq. malis artibus, ſi ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij, ſi ſit à malo. num.8.

Ex conſcientia erronea putans quis contra iuſtitiam facere, impediendo ſine fraude quempiam à conſequutione boni, ei non debiti, peccaret internè contra iuſtitiam, abſquè onere tamen reſtitutionis. n.9.

Poteſt quis, & licitè, & illicitè quempiam impedire à conſequutione beneficij indebiti ſine reſtitutionis obligatione. n.10.

Qui abſq. vi, fraude, alijſq. malis artibus quempiam impediret, nè cognoſceretur ab Epiſcopo, à quo cognitus haberet beneficium, ei aliàs indebitum, ad reſtitutionem non teneretur, ni Impeditus, cæteris indignis exiſtentibus fuiſſet ſolus dignus, vel ſolus dignior ad beneficium curatũ, vel ex concurſu haud aliàs; dandum. n.11.

Quamcumq. donationem, legatum, teſtamentum impedire ſine fraude, dolo, &c. ex ſe non eſt peccatum. n.12.

Religioſi omninò prohibentur, nè teſtamentis aſſiſtentes, illa in fauorem Eccleſiarum matricium impediant ad proprium deriuantes, & ſecus facientes etiam ſine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumq. Superiores ad reſtitutionem tenerentur. n.13.

Tenentur ad reſtitutionem Religioſi, vel Clerici, qui aliquem inducerent, vt iuraret, vel promitteret in eorum Eccleſia ſepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent. num.14.

Quid ſi Religioſi legatum impediant matricis Eccleſiæ, non aſſiſtentes illi, vel teſtamento. num.15.

Qui dolo, fraude, alijſq. malis artibus apud Dantem, vel Conferentem impedit dignum à bono ei non debito, dando tamen ex libera voluntate, decretoq. collatoris, peccat contrà iuſtitiã, ac tenetur reſtituere. n.16.

Quomodo alicui ſit ius ad rem ei non debitam. ibidem.

Qui etiam malis artibus, indignum impediuit ex præciſa ratione impedimenti non peccat contra iuſtitiam neque reſtituere tenetur. n.17.

Qui medio aliàs illicito furem impedit, nè furetur: vel pupillum nè prodigè donet, non peccat contra iuſtitiam, neq. ad reſtitutionem ex hoc præciſè tenetur. n.18.

Peccaret autem alio pacto. n.19.

Impediens dignum à conſequutione beneficij ſimplicis, aut maioris momenti, malis tamen arti-

bus

bus etiam in fauorem dignioris, peccaret contra iuſtitiam, & teneretur reſtituere: ſecus autem eſſet, ſi identidem huiuſmodi electio fieret in detrimentum dignioris. n.20.

Qui ruſticum impedit malis artibus, nè ſuum exequatur munus, tenetur de ſalario: vbi ſimiles ſoluuntur caſus n.21.

Quantitas huiuſmodi reſtitutionum, tùm ex firmitate decreti volentis tali bono quempiam donare, tùm ab expeditione maiori, vel minori ipſiuſmet Donandi, vel Promouendi penſanda eſt n.22.

In materia iuſtitiæ dictum Ariſtotelicum, quod parum diſtat, nihil diſtare videtur, *quando verum ſit. n.23.*

Qui dignum à bono acquirendo impedit impedimento illicito, ac doloſo peccat contra iuſtitiã, ac tenetur reſtituere. ſecus autem ſi impeditus fuerit indignus. n.24.

Impediens aliquem modo indignus non ſit, à conſequutione beneficij ſimplicis malis artibus, etiam vt detur alteri digno, peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere. ibid.

Malis artibus quodcumq. beneficium impediens, nè daretur digno, etiam dandum digniori, aliquando peccaret contra iuſtitiam, & ad reſtitutionem teneretur. n.25.

Inſtar Principalis, beneficij nimirum candidati, de eius Procuratore ſentiendum eſt, quoad impedimentum iuſtè, vel iniuſtè illatum, ex quo deducendum eſt reſtitutionis onus. n.26.

Falſa eſt regula abſolute excuſans à reſtitutione quempiã, qui aliquẽ impedit à bono conſequendo, alias ei indebito. n.27.

Quantitas reſtitutionis huiuſmodi ex ſpe acquirendi boni, quod impeditur, deducenda eſt. n.28.

Inter alias artes impedimenti adornandi, meritò importunæ connumerantur preces. n.29.

In has malas artes, nùm reſeratiò connumeranda ſit litterarum vacationis beneficij n.30. relatiuè.

Nùm aſſerta ſolutio facienda ſit inſolidum, ibidem relatiuè.

1 VT breuitati prò viribus, & claritati conſulamus, primùm in genere quæſtioni ſatisfacere cõtendemus; deindè de impedimentis ad bonũ non debitum abſque fraude, doloq. tertiò de eodem impedimento apud Collatores, malis tamen artibus illata: quarto de eodẽ illato ipſi candidato diſputabimus.

2 Sit aſſerto prima. Quando quis aliàs nequè contra iuſtitiam faceret, neq. ad reſtitutionem teneretur cuiuiſcumq. boni collationem impediens, ſiuè intercedente odio poſtmodum, animoq. nocendi, ſiue non, neq. peccabit contra iuſtitiam, neq. ad reſtitutionem tenebitur. Eſt *Adriani de reſtit. quaſt. conſequenter quæro, Caietani ad finem art. 2. Nauarri in Manuali capit. 17. nu. 7. §. dixi etiam, Soti lib. 4. de iuſt. q. 6. art. 3. ad finem, Molinæ de iuſt. & iure tract. 2. diſp. 27. n. 24. Vaſquez citati de benef. cap. 2. §. 3. à n. 126. ac deinceps, contra 2. claſſis Auctores paulò ante n. 2. cap. 1. citatos.*

Ratio eſt, tùm quia odium, ſiuè nocendi animus ex ſe non ſunt contra iuſtitiam, ſed contra charitatem, quapropter ſi quod externè fit, iuſtè alioquin fiat, vt miles v.g. occidens quempiam in bello iuſto, non faciet contra iuſtitiam, nequè obnoxius erit reſtitutioni, etiam ſi ex odio, & contra charitatem id præſtaret; & Iudex reum iuſtè condemnans; vel mutans teſtamentum Teſtator, licet ex odio, neq. contra iuſtitiam facient, neq. ad reſtitutionem obliga-
3 buntur: Tùm quia motiua ratio actus interni etiam iniuſtitiæ non facit ad obligationem inducendam reſtituendi, ni ex eo actu inæqualitas aliqua deriuata eſſet; quamobrem tametſi poſſet quis ex prauo iniuſtitiæ motiuo, operari, quando formaliter ex iniuſtitia quidem operaretur, vt docui *diſp. 1 cap. 2. à n. 6. ac deinceps*; nihilominus tamen ni ex formaliſſima illa iniuſtitia ſequeretur aliquod inæquale, iniurium, vel iniuſtum, ſicut nõ cenſeretur verè, & complerè facere contra iuſtitiam, ita ad reſtitutio-
4 nem non obligaretur. Demùm quia inæqualitas, iniuſtum, vel iniuria, damniq. alteri illatio æquè ex hoc, vel illo motiuo fieri poteſt; hoc igitur accidentarium reſpectu illius erit.

Hinc ſi abſquè odio, quod fit, alteri erit nociuum, eodem etiam pacto odio addito erit.

5 Itaquè ad ſummum, vt ad rem noſtram propius accedamus, odium, ex quo impedimentũ alicui ad aliquod bonum ſternitur, vel rationẽ poterit habere ſigni oſtendentis illud, quod factum eſt, eſſe contra ius, faſq, iuſtitię non ſeruatę, vt vult *Sotus citatus*; idq. plerumquè licet non ſemper, verum exiſtimem, cum infallibile ſignum nõ ſit: Vel cauſa erit, ratioq. impulſiua, ſeù inductiua iniuſtitiæ, iniuriæ, vel inæqualitatis; malum enim, quod inimico volumus efficaciter, ni vires deſint, facili negotio inferimus, quod ſubindicatur, vt arbitror à *D. Thoma citato*. Alio prætereà modo declarari poteſt, ſi intendas nocumentum illius quem impedis propter odium, vel vindictam, aut aliquod eiuſmodi; nam particula propter cauſalitatem finalem, ſeù rationis formalis importat, vt habet ipſemet *D. Thom. 1. p q. 19. art. 5.* quando nimirũ refertur ad voluntatem, quæ propter finem operatur, vt in caſu noſtro, & probènotauit *Vaſq. 1. 2. diſp. cap 4. §. quod verò.*

6 Secunda ſit aſſertio. Qui ſine vi, fraude, dolo, maliſq, alijs artibus impedimento fuerit alicui ad bonum ei minimè debitum, neq. ad reſtitutionem tenebitur, ità *Caietanos ſuperiori cap. citatus ad ſextum in fine articuli, Sotus laudatus poſt vltimam concl. expendens regulam Geraldi, Syluester reſtitutio 3. §. tertium. Nauarr. cap. 17. ſummæ nu 69. Molina de iuſt diſput. 727. n. 2. Vaſquez citatus n. 33.* Ratio eſt, quod fieri non poteſt cõtra iuſtitiam, ni contra ius alicuius fiat, ad quod reparandum refertur reſtitutio; in expoſito autem caſu ei, qui impeditur non eſt ius ad bonum à cuius conſequutione arcetur, ergo &c Maior propoſitio eſt ſole clarior: Minor probatur, tùm quia neq. ius eſt in re, neq. ad rem circa aliquod mihi nullo titulo debitum, vt ex mox adducendis exemplis conſtabit; nequè aliquod ſimile fundamentum in

ali-

aliqua propria facultate, quæ ſicuti potiùs cēſetur eſſe in conferente, vel illud diſtribuente bonum; cum merè liberalis eiuſdem ſit, vel collatio, vel diſtributio, ſic eſt arbitraria, actuſquè voluntatis, quæ trito Canoniſtarum, Iuriſtarumquè proloquio dicitur ambulatoria vſquè ad mortem: ſic etiam inſautore alicuius, vt ei potius, quam alteri conferatur, neq; ius poterit eſſe huic ad bonum indebitum, quin ſit etiam illi, cui tu faues, neq; ius petendi, vel ſibi procurandi, quin æquale ſit tuo Canditato, neq; poterit ius eſſe, ne impediatur contra ius ſuū fauendi (dum abſit fraus,
7 vt infra) cui volueris. Confirmatur, quia reſtitutio aliquo pacto ſupponit ablationē; Sed cui nihil iuris eſt, nihil iuris auferri poteſt, ergo &c. nam priuatio ſupponit habitum *l.decem ff. de verb. cap. ad diſolu. de diſponſat. impub.* Secūdo Collator mutatione ſuæ voluntatis, ſiuè priſtini decreti ex ſe non peccat; ergo neq; qui mutationem eius ſuadet: ſi quidem cum Princeps cauſa damni illati, cui decretum erat aliquod bonum, iniuria non cenſetur intuliſſe, à fortiori neq; minus præcipua putanda intuliſſe.

8 Aſſertio tertia: ſi ſuaſio dicta, illatioq. impedimenti, nè cuipiam aliquod bonum indebitum detur, malis ſecluſis artibus, ex recto fiat motiuo, bonus erit actus, ac meritorius: ſi ex prauo, vitioſus erit ad illud ſpectans vitium, cuius eſt ratio motiua. Eſt communis citatorum Auctorum ſententia *D. præſertim Thomæ laudati.*

Probatur prima pars, quod ſæpè lōgè melius eſſe poterit, quod ità ſuadetur: nimirum, vt detur pauperibus, Eccleſiæ cultui, puellis indigenis, Xenodochijs, alijſq. pijs operibus Deo ſanè gratioribus, quàm ſi daretur, cui deſtinauerat Collator; ergò ex eo motiuo ſuadens mutationem propoſiti licitè, ac meritoriè operabitur, licet impedimento ſit, cui bonum parabatur. Secūdò cum charitatis ordo poſtulet, vt ſibi, ſuiſque potiùs quis conſulat, cæteriſq. paribus, ſe ſuoſq. coniunctos præferat alijs, ſanè quod ſibi, ſuiſq. potius quis perſuadeat hæreditatem relinqui, vel Collatoris propinquis, & conſanguineis, & rationi, & iuri, quo vtitur ſuo & charitatis legibus conſentaneum eſt. Quod ſi ratio motiua fuerit mala odij, vindictę, vel ſimilis, actus erit illicitus, ad vitium, ad quod illud attinet motiuum, ſpectans, quin obligationem pareat reſtituendi, vt *aſſertione* 1. dictū eſt.

9 Addo poſſe quempiam ex errore, atq. erronea conſcientia falsò putare impedito iniuriam facere, eamq. idcirco intendere, atq. ex iniuſtitia internè, atq. inadæquatè, vt ita dicam, quin ſequatur fieri complerè contra iuſtitiam; quia nulla infertur inæqualitas, nullum frangitur ius nihil alteri debitum, debito quidem legali adimitur, & conſequenter abſq. reſtituendi onere licet debitum foret Impedito antidorale, ac morale; quod minimè referre probè mouet *Nauarrus citatus* ex *Gloſſ. inſtituta de actionibus in principio, & l. ex hoc iure ff. de inſt & iure.*

10 Ex his colligo primum; Non teneri ad reſtitutionem Impedientem ſine fraude aliquem à Collatione ſimplicis beneficij facienda Titio, ei indebiti, vel quia ſine concurſu, vel aliquo examine dandum, vel quia nōn ſit curatum, vel non ex illis, quæ certis deſtinata perſonis, ex ppria inſtitutione, neq. dignioribus neceſſariò conferenda, iuxta ſæpiùs dicta, cum nullum ſit ius Candidatis horum beneficiorum, & etiam actu virtutis poterit, quis eorum impediri, neq. ex eo, quod illicitè nonnunquam impediretur, ſequitur Impedientem ad reſtitutionē neceſſariò teneri, vti probatum eſt.

11 Colligo ſecundò, qui ſine vi, dolo, aut fraude alteri additum ad Epiſcopū impediret, qui decreuerat beneficiū digno dare, nè eū dignū agnoſceret; quippe qui ſi agnouiſſet, porrò cōferret, nō teneri ad reſtitutionem, vt docet *Nauarrus cit. n. 74. ad finem:* quod verū eſſe reor, quando non daretur caſus, in quo Impeditus ſolus eſſet dignus, cæteris Canditatis indignis, cuiuſcumq. beneficij etiam ſimplicis, vel ſolus eſſet dignior ad beneficium ex concurſu dandum, vel ad alia huiuſmodi dignioribus deſtinata, quia cæteri digni iniquis modis contra digniorē ipſū eſſent petituri; nā in primo euētu ius eſſet, digno ad illud beneficium ſimplex, neq. eſſemus in caſu, vt pariter in ſecundo ius eſſet digniori ad illud aliud beneficiū, ideoq. caſus expoſitus eſſet extra quæſtionem, in qua quęrimus de impediente quempiam à bono ei indebito.

12 Colligo tertiò, quamcumq. donationē, ſpontaneam diſtributionem, legatum, vel teſtamētum hoc pacto impedire, nè cuipiam detur, vel in vnius fauorem fiat, ex ſe non eſſe peccatum, ſtando in iure naturali, ſic omnes allegati Auctores, & quamquam non me lateat *Bart. Cep. in ſuis caut.* eum docere, qui legatum alicui factum, vel mox faciendum per ſuggeſtionem, ſollicitudinem, vel importunitatem impedit, nè Donatarius, vel Legatarius cōſequatur, teneri actione de dolo. Cæterum, & hoc ex iure poſitiuo eſſet ciuili, & cum non malis artibus, & dolo id factum ſit, in caſu expoſito minimè verſamur. Adde cum actio doli ſit actio propter dolum *ff. de dolo l. 1.* doluſq. inuoluat culpā *C. de adminiſt. tut. l. liberti*, neq. in hac perſuaſione neceſſario culpa reperitur, cum qua ſi aliquando coniuncta ſit, ex fine operantis potius erit, & non ex ſe per cōnexionem ſpectantē ad iniuſtitiam, idcirco falſum id eſſe putamus cum *Syluestro citato, & Molina tract. 4. diſp. 727. n. 5.* Addo locū eſſe actioni de dolo ſine malo animo, ſine quo dolus non datur *l. dolum C. de dolo.* Quod ſi fuerit, in ſolo foro externo erit. Dixi
13 ſtando in iure naturali, Nam Canonico iure *Clem. 1. Religioſi de priuileg.* Iure Religioſi ſub intermination maledictionis æternæ atq. in virtute ſanctæ obedientiæ prohibētur, nè dum condendis interſunt teſtamentis, retrahant Teſtatores à legatis, matricibus Eccleſijs faciēdis, ad ſua monaſteria, aut ſuos deriuent Religioſos. Quod tamen ita intelligendum eſt, vt ſi abſq. fraude, dolo, atq. iniuſtitia id præſtiterint iuxta ea, quæ dicta ſunt, ac paulò poſt innoteſcent, vt ſi cōſulentes conſcientię Teſtatoris id facerent, non peccarent, vti docet expreſsè *Syluester reſtitutio. 3. n. 12. §. 3.* ſi verò facerent ſibi, ſuis Religioſis, vel domibus proſpicientes, pec-

ca-

Digitized by Google

carent quidem lethaliter, vt ex grauitate præcepti conſtat, eos tamen ad reſtitutionem minimè teneri *citatus* docet *Syluester*, & quia iure naturæ ad id minimè obligantur, & quia poſitiuum ius hoc onus non imponit. Verùm enim verò cum per Textum hęc obligatio Superioribus ſolum Religioſorum impoſita ſit per ea; *cęterum Prælati eorum, niſi de his, quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquo modo peruenerint Eccleſijs, aut perſonis eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint per menſem, &c.* non abſolutè ab illa immunes dicendi, vt ſcribit *Syl.*

14 Sic in caſu ſimili cautum eſt *cap. animarum periculis in 6. de ſepult.* nè Religioſi, vel Clerici aliquem ad vouendum, vel promittendum inducant, vt in ſuis eligat ſepulturam, relictis illis locis, ad quæ de iure obueniunt, ſecus ſi faciant, peccēt mortaliter, ac teneantur reſtituere intrà decem dies, quod ex ſepultura data defuncto in propria Eccleſia emolumenti cæperint, etiam non petitum, vt poſt multos docet *Toletus lib. 1. ſummæ cap. 22. n. 9. nec non Molina tract. 2. diſp. 214.* Imo, & ipſum cadauer ſi peratur, & donec hoc fiat, Eccleſia, & cæmeterium ſunt interdicta. Additur præterea contra hos Religioſos, vel Clericos excommunicatio Papę reſeruata in *Clem. cupiētes §. ſanè de pęn. de qua Antoninus 3. p. tit. 24. c. 51. Suarez de cenſ. diſp. 22. ſect. 4. nu. 25.* Neq. ſolam inductionem ſatis eſſe, ſed effectum præterea requiri docet *Immol. Clem. cupientes allegata n. 12.* præter citatos, & inductionem ad vouendum, iurandum,
15 vel promittendum eſſe debere. Quod ſi non intereſſet teſtamentis conficiendis, ſed vel cōſultus Religioſus, vel alia occaſione daret conſilium, vel ſuaderet, non adeò facile condemnandus eſſet contra *Clem. primo loco citatam* feciſſe; quippè quæ cum præceptum ad circūſtantiam coarctet præſentiæ, dum cōficitur teſtamentum, porrò ad alios non videtur caſus extendenda, ni aliud vrgeret ius.

16 Quarta cōcluſio. Qui dolo, fraude, alijſq. malis artibus impedimento alicui digno eſt apud Collatores adornato, nè cōſequatur bonum ei minimè debitum, dandū tamen ex libera volūtate, ac decreto Collatoris, peccat contra iuſtitiam, & reſtituere tenetur. Eſt expreſſa concluſio *Soti ad finem ar. 3. nec omninò diſcrepat Caietanus citatus ad 3.* qui à Soto falſo ſuggillatur, quaſi radicem reſtitutionis ſolam in debito ſitam eſſe doceret, non autèm infirmato animo Dantis; cum expreſsè vtrumq. requirat *Caietanus tum. §. ad 3. tum §. ad 4.* ita vt neutrum ſufficere dicat, quod an eius ratione verū ſit regulā afferentes generalē infra trademus. Pro hac igitur concluſione eſt etiam *Nauarrus citatus n. 73. ad finem §. dixi, nec non Molina laudatus n. 7. Vaſq. dub. 20. n. 151. et 152. apud quos alij Theologi, & Canoniſtę per legem 1. & 2. C. ſi quis ali. teſtam. prohibet, & l. final. ff. de hæreditate inſtit.* Ratio autem deducenda ex his, quæ *diſput. 2. huius lib. cap. 1. n. 4.* ſcripſimus, vbi cuiq. ius, & facultatem eſſe docuimus per modum potentiæ paſſiuæ ad recipiendum quicquid, etiam ſi titulo gratuito conferretur, quam facultatem modis etiam iniquis impedire cōtra iuſtitiam quidem eſt, vt *citato loco n. 7.* dixi in legatū etenim eſto, v.g. demandādum ius tibi non ſit ſtrictum, neq. in re, neq. ad rem, eſt tamen tibi in liberam voluntatem Collatoris, nè contra te, aliquo pacto neceſſitatem ſubeat, ſiuumq. eſt hoc ius in eo, vt integrum ſit Collatori rem tibi dare. Vnde ſi quis eius volūtatem, qua propoſuit, decreuitq. rem tibi conferre per vim, vel fraudem impediat, alioq. deflectat, veram tibi inurit iniuriam, qua ius tuum in libertate fundatum Collatoris violat. Eſt præterea tibi capacitas illam rem habendi, eſtquè ius tanquam homini, vt illius particeps fieri poſſis, alteriuſquè doni, ac largitionis, neuè contra te quid fiat mendacio, dolo, fraude, vel alia calumnia, qua hæc tua facultas impediatur.

17 Conſulto dixi, cuius boni dignus erat impeditus, nam ſi incapax illius, vel indignus eſſet, etiam ſi malis artibus impediretur, neq. contrà iuſtitiam ex hoc præcisè fieret, neq. obligatio naſceretur reſtitutionis. Quod optimè notatū apud *Vaſquez* reperio *de benef. cap. 2. dub. 20. n. 152. & apud Leſſium lib. 2. cap. 12. dub. 18. n. 125.* Ratio verò eſt, quoniam electio indigni, vel perſonæ Reip. pernicioſæ ad officium, erat iniuſta electori, vel illud deſtināri Perſonæ indignæ; malis igitur alioquin artibus, impediretur
18 iniuſtitia potius, quā cauſaretur. Confirmatur, quia qui medio aliàs illicito furem impedit, nè furetur, vel qui pupillum mendacio impedit, ne prodige largiatur Titio agrū, neq. pupillo tenetur, neq. Titio quippiam reſtituere; igitur à pari, quòd, Collatori, neq. ius erat dandi beneficium, vel officium, neq. inepto acceptandi, vel recipiendi. Quamobrem non modo, ratione boni publici id abſq. reſtitutionis obligatione fieri arbitror, vt videtur velle *Vaſq. de officijs publicis ſermonem habens n. 152.* Verum ratione iniuſtitiæ, quæ impeditur, & ratione ipſius collationis iniuſtæ, cuius impedimentum in ſe, ratione termini, qui aufertur, eſſe non poteſt iniuſtum, licet alia de ratione illicitum ſit. Atq. huc ſpectare poteſt axioma. *Vim vi repellere licet*, quod omnia permittunt iura *cap. ſi vero 1. de ſent. excom. cap. ſignificaſti il ſecondo de homicid.* Et Reſp. Chriſtiana, atq. Eccleſia hoc in euentu, cum iniuſtè inuadatur, per quēlibet poteſt ſe ipſam defendere, ac vim vi repellere; neq. ob bonum commune ſolum, vt dixi, ſed ob bonum etiam peculiaris prætermiſſi, cui facta eſt iniuria.

19 Poteſt autem impedimentum hoc Inferens peccare, vel mendacio, vt in exemplo diximus vim inferendo, vel grauiùs, quàm par eſſet Promouendum infamando, quando ad reſtitutionem teneretur famæ, ſic Impediens furem ſi plus, quàm opus eſſet ad furtum auertendum vulneraſſet; non autem ad reſtitutionē obligaretur ob bonum iniuſtè dādum, impeditum; ſicut neq. furi ad bona, quæ, ni eſſet impeditus furatus fuiſſet. Qua propter ſi doctrina, tum

Ca-

Digitized by Google

Caietani, tum Vaſq. in regula generali poſt ſequentem aſſertionẽ tradenda, rectè perpendatur ad faciendum videlicet contra iuſtitiam ab impediente, non modò voluntatem dantis, cuius efficacia impeditur, requiri, ſed etiam vt debitum ſit illud bonum, non quidẽ rigoroſè, ſed aliquo pacto, vti declaratum eſt, veriſſima profectò erit.

Colligo ex hac aſſertione ẽt malis artibus impedientẽ indignũ à beneficio per impedimẽtũ apud Collatorẽ non teneri ad reſtitutionẽ.

20 Colligo ſecundò, impedientem à collatione beneficij ſimplicis, non tamen maioris momenti, Dignum, malis tamen artibus, teneri ad reſtitutionem, eſto illud beneficium, vt ex ſupra dictis conſtat, neq. ob concurſum, neq. ob curam animarum, neq. ex ſua inſtitutione eſſet ei debitum; quod dictum volo non ſolum ſi impedimentum impoſitum fuiſſet animo, vt daretur beneficium Indigno, quemadmodum patet ex vltima ſuperioris aſſertionis parte, ſed, vt daretur Digniori, cui ad tale beneficiũ ſimplex maius quidem non eſt ius quàm ſit digno, cuius prætereà ius eſt ſupra declaratum *n.* 16. nec non potentia paſſiua, facultaſq. huiuſmodi bonis donandi, & nè modis impediretur iniquis. Secùs ſi ſæpiùs electio habita eſſet Dignorum, omiſſis Dignioribus, quã par eſſet, ita vt prudentis iudicio peccaretur hic, & nunc in hac electione facienda iuxta dicta *cap.* 2. *n.* 22. eam impedire etiam malis artibus in fauorem dignioris ex ſe præcisè non eſſet contra iuſtitiam, neq. obligationem pareret reſtitutionis.

21 Colligo tertiò, qui ruſticum malis impedit artibus, nè ſua exequatur munia, teneri de ſalario. Qui impedit Piſcatorem, vel Aucupem à vero ſimili piſcatione, vel aucupio, arbitrio boni viri teneri etiam ad reſtitutionem, vt infra. Qui mendacijs, vel dolo præſtat, vt herus famulum a ſe dimittat, qui quidem apud aliũ tantundem recipere mercedis non poſſit, vel aliud ſubiret damnum, ad illud eum teneri: ſic interpretor *Nauar. citatum n.* 70. Pariter ſi mẽdacio Teſtatorem auerteret ab hęreditate Titio relinquenda, quem falſo dixiſſet illegitimum, homicidam, eum non eſſe Teſtatoris conſanguineum, vel impediret legatum, vel præſentationem beneficij, ac cætera huiuſmodi, ad reſtitutionem teneri, iuxtà regulam infra dandam de quantitate. Sic *Syluester reſtitutio* 3. *ad finem*, apud quem alia videre ſunt exempla.

22 Quinta concluſio: In huiuſmodi reſtitutionibus quantitas eſt deſumenda, tùm ex firmitate decreti, ſeù voluntatis Dantis, tùm ex maiori, vel minore habilitate, atq. expeditione Excipiẽtis impediti. Deduco ex Auctoribus ſupra dictis, pręſertim ſi debitum boni, cui impedimentum poſitum eſt non in rigore ſumatur debitum, ſed aliquo pacto, vt Superiori declaratum eſt aſſertione, ſic *D. Thomas laudatus* docens ad ęqualitatem reſtituendum eſſe Impedienti, firmatus ſi fuiſſet animus Dantis: vel diſtribuentis, vel deſtinantis: prò ſapiẽtis autẽ arbitrio, ſi obfirmato non fuiſſet animo, Diſtribuens, vel Collator; ſic *Molina diſp.* 727. *n.* 7. *Nauarr. citatus n.* 73. *ad finem.* Ratio autem eſt, quia non aliter obligabitur reſtituere, Impediens bonum illud, quam in eo ſtatu, ſub quo cenſetur impediuiſſe, nè ab altero compararetur, ſed vt ſic pendens erat à volubili voluntaris conditione Collatoris; ab euentibus, caſibuſq. varijs, quibus decretum illud ſubiacet, ergo &c. Et breui res in ſpe plerumq. minoris eſt quidem pretij, quam in re, igitur.

23 Quo pacto circumſcriptum Ariſtotelicum axioma *quod parum diſtat, nihil diſtare videtur*, verum eſt etiam in hac materia iuſtitiæ; cum enim parum à collatione abeſſent Collatores, parumq. à reali acceptione, vel poſſeſſione is, cui conferendum erat bonum, ſeù beneficium dandum, ita hic impeditus, damno affectus cenſetur, ac ſi ſubijſſet illud idem in ijs, quæ poſſidebat actu, quamuis illatum non fuerit, re vera, de rebus in ſe ipſis, quarum æqualitatem adamuſſim reſpicit iuſtitia, ſed de ijs, vti rationis exiſtimationi ſubiectis, cuius medio illa per ſe non vtiint. Firmitas verò hæc rationis, atq. exiſtimationis præcipuè pendet ab ipſo Collatoris decreto, atq. ex varijs etiam ipſius Impediti circumſtantijs, ex quibus magis, vel minus erat eius facultas expedita, penès quæ duo capita, vt infra vberiùs, illud bonum dicebatur proprium Impediti, non in re, ſed in expedita ſpe, & proxima diſpoſitione ad illud idem recipiendum.

24 Sexta concluſio: Qui aliquem, modò Indignus non ſit, immediatè, per impedimentum, malis artibus contextum apud eumdem, impedit à conſequutione boni mox ei, licet ex liberalitate, vel abſq. debito, dandi (quodcumq. illud ſit, nè ad ſingulos caſus ad faſtidium deſcendamus) peccat contra iuſtitiam, atq. eodẽ pacto ad reſtitutionem tenetur inſolidum. Eſt *Soti citati Molinæ laudati n.* 7. *Vaſquez de benef. p.* 2. *§.* 2. *n.* 156. Ratio eſt, quod rationabiliter inuitum, & ius, facultatemq. habentem, illud ſibi bonũ, vel petendi, vel procurandi ille impediret iniquè. Dixi, modò Indignus impeditus nõ ſit, quod probè conſequenter notarunt *Vaſquez cit. & Leſſius de iuſt. lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 18. *n.* 125. nam licet in modo, ſicut *concluſ.* 4. dicebam, poſſet Impediens peccare, quia tamen indignum repellendo damnum auertit à Rep. indignumq. reijcit à conſequutione officij, à quo de iure arcendus eſt, idcirco iniuſtitiam, impedimentum ei adornans, minimè committit.

Ex his, quæ à *Caietano citato §. ad* 3. in contrarium afferuntur argumẽta dilui facilè poſſunt; nam poteſt quis ius circa rem dandam, non habere: habere tamen circa propriam facultatem, ac poteſtatem, nè doloſè, atq. improbè impediatur.

25 Colligo deindè non modo impedientem Dignum à conſequutione beneficij ſimplicis, malis artibus, eo etiam animo, vt detur alteri Digno, facere contra iuſtitiam, vt indicaui *nu.* 20. nam eſtò neutri inter ſe, & non cum indigno collato deberetur, erat tamen ſingulis ius, nè malis, atque iniquis impediretur modis, ve-

tùm etiã ſi his impediretur artibus, vt beneficium curatum ex concurſu, examine, vel maioris momenti, digniori daretur, aliquando etiam ab impediente fieret contra iuſtitiam, onuſq. contraheretur reſtituendi: quod deduco ex *Vaſquez cit. n.* 158. nam eſto ſi Dignus, mala fide; ſibi procuraret beneficium, etiam cõtra Digniorem modo *c.6. ſup. diſp. explicato aſſert. 1. & 2. n. 3. &* 5. alijſq. illicitis rationibus ſibi comparare niteretur, non eſſet iniuſtitia per fraudem, aut vim ab illicita, atq. iniqua conſequutione eum arcere boni, neq. iure ab eo petiti, neq. debiti, ad cuiuſq. reſtitutionem teneretur, ſolumq. peccari ab Impediente poſſet in modo, vt paulò ante dixi: nihilo tamen minùs, quando bona quidem fide Digno integrum eſt, ſe exponere abſq. obligatione reſtituendi, examinandum, vel vti ſubdat ſe iudicio Collatorum, ſuumq. experiatur ius ratione explicata *cap. illo 6 n.* 12. ſi impedimentum inferatur, iniquè id fieri, onuſq. reſtituẽdi, abſq. dubio contrahi à ſic Impediente, idem ob argumentum identidem ſupra expoſitum, non quod illud beneficium deberetur, ſed quod ius ei erit, ſic exponendi, illudque eo modo petendi, ad varios licitos fines loco cit. declaratos.

26 Colligo ſecundò, quod ſtatuimus de obligatione reſtituendi ab Impediente illum ipſum, qui conſequuturus eſſet beneficium, vel Cathedram, aliudq. ſimile bonum, dicendum, eſt etiam de impediente Candidati Procuratorem, vel quemcumque alium Promotorem. Et quidem procurator, ſi metu cadente in conſtantem virum, vel vi probabili impediatur, inſolidum eũ minimè teneri, probè ſcribitur à *Vaſquez citato*, neq. ſi alijs modis, quibus morali diligentia obuiam ire non potuiſſet. Et in hoc ſanè puncto de Procuratore, vti ſupra dictum eſt de Principali petẽte, attendi minimè debet, an qui per procuratorem officium, beneficium, vel Cathedram, aliudq. ſimile petit, proprium habeat ius ad illud. qui caſus *ſeq. cap.* expendendus eſt, ſed an iuſtis, licitis, debitiſq. modis, vel iniquis peter iuxta ea, quæ de ratione ſe ſe offerendi, ac petendi beneficium, vel Cathedram digni, exiſtente etiam digniore, ſuper aſſeruimus; ſi enim abſq. iniuſtitia poterit Candidatus ipſe iniquus impediri, potiori quidem titulo poterit Procurator: è contra vero vti, nec principalis iuſtè petẽs poterit, ita nec Procurator.

27 Colligo tertiò, falſam eſſe regulam *Geraldi Oldonis ab Adriano de reſtit.* ſæpè citato relatam, habentem, quandocumq. aliquis impediat alterũ ab aſſequutione eius, quod illi ex iuſtitia debitum non erat, ad nullam obligari reſtitutionem: ſi de debito rei intelligatur, fundato in iure propriæ facultatis, vti decleratum eſt. Sic qui ab opere agricolam, à ſcribendo ſcribam, à poſtulatione eleemoſynæ pauperem, malis impedit artibus, vi vel dolo, reſtituendi ſanè contrahit onus, vti contrahit qui, alicui eſt impedimento, metu, vi, fraude, alijſq. improbis modis, cui bonum erat conferendum, nè ad illud accedat, petendum, vel ad ſe opponendum, vel vt aliquod aliud efficiat, quod adiumentum futurum ei erat ad conſequendum, quod intendebat.

28 Colligo quarto, quandocumq. veluti dictum eſt Impediens tenetur reſtituere, teneri Impedito tantum, quanti æſtimabitur eius ſpes, vt *aſſert. 5. n. 22.* declaratum eſt.

29 Colligo vltimo, malos inter modos, atque iniquas artes, neque immeritò à nonnullis, vt videre eſt apud *Paulum Layman lib. 3. de iuſt. tract. 1. cap. 7 n. 3.* moleſtas, importunaſq. enumerari preces, quibus à morituro v.g. teſtamẽtum in damnum alicuius reuocaretur, & videtur ſubſcribere *Vaſquez dub. 19. num.* 158. licet probabiliter ſubindicet contrarium *n.* 133. Vide dicta *lib. 5. diſp. 2. cap. 3 n. 6.*

30 Num inter hos modos iniuſtos connumeranda ſit reſeratio litterarum, quibus vacatio indicatur beneficij, leges apud *Leſſium lib. 2. cap. 12. dub. 18. n.* 131. Num autèm inſolidum, & quo loco hæc reſtitutio facienda ſit, ex his, quæ *ſequenti cap.* dicturi ſumus deducendum eſt.

CAPVT QVARTVM.

An à collatione, vel conſequutione boni cuipiam debiti Impediens teneatur ad reſtitutionem.

S V M M A.

Status quæſtionis. n. 1.

Impediens aliquem, etiam artibus aliàs non malis apud Collatorem, à conſequutione boni debiti ex iuſtitia cõtra illam peccat, ac reſtituere tenetur. n. 2.

Regula generalis eſt duo expetens ad hanc reſtitutionem, vt bonum ex iuſtitia aliquo pacto ſit debitum, & voluntas ſeruandi hoc ius, vel formalis, vel virtualis in propenſione Conferentis. num. 3.

Cur voluntas antecedens legitima ſola valet conferre ius; non autem ſola voluntas Collatoris, Electoris, vel Donantis. n. 4.

Ius Impediti abſq. voluntate, vel decreto conferendi ei bonum, vel diſpoſitione, vel propenſione ad illam collationem, vt cauſa ſe habet non applicata. n. 5.

Ex ſententia Auctoris non ſemper actualis voluntas Dantis impediti requiritur ad hanc reſtitutionem, ſed ſatis erit propenſio, ac diſpoſitio Conferentis, & ius Impediti. n. 6.

Qui malis impediret artibus apud Collatorem quempiam, cui bonum erat debitum, abſq. dubio contra iuſtitiam faceret. n. 7.

Qui, vel malis artibus, vel etiam precibus, vel ex odio, vel ex alio motiuo impediret

di-

dignum collatum cum indigno, vel digniorem à beneficio curato ex concurſu dando, aut in proemium inſtitutum, peccaret contra iuſtitiã, teneretúrq. reſtituere. n. 8. & 15.

Non modo qui precibus, ſed qui malis etiam artibus impedit electionem minus digni, vt detur digniori, non facit contra iuſtitiam ex ſe, neq. tenetur reſtituere. n. 9.

Secus de officijs ſecularibus, ſi dignis tantum danda ſint, ſentiendum eſt. n. 10.

Capita ex quibus decernenda eſt quantitas huius reſtitutionis faciendæ. n. 11.

Inſolidum tenetur Impediens quempiam ab aſſequutione boni ei debiti. n. 12.

Si multi fuiſſent Digniores prætermiſſi, quos impediſti, ſingulis teneberis, quanti cuiuſq. ſpes, prudentis iudicio, æſtimabitur. n. 13.

Quo loco facienda ſit reſtitutio ob impedimentum boni, mox alteri dandi. n. 14.

Etiam qui eſt aptus, impedit tamen digniorem, nè beneficium conſequatur, tenetur reſtituere. n. 15.

In eo autem caſu, in quo licet Digno ſe exponere, ac petere beneficium, non tenebitur illud nactus reſtituere. n. 16.

Qui malis artibus per impedimentum apud eundem adornatum, cui ius erat ad bonum deſtinatum, ac debitum impedit, reſtituere tenetur. n. 17.

Secus ſi medijs licitis ibid.

1 PRæſentis ſolutionem quæſtionis facilem admodum reddit Superioris dilutio. Itaquè loquemur de re debita, non quidem titulo minus rigoroſo gratitudinis, vel ſimili, ſed ad iuſtitiam ſpectante, neq. de ratione formali odij, vindictæ, vel alia ſimili, quam ad reſtitutionem minimè facere *ſup. cap. aſſert.* 1. *n.* 2. demonſtratum eſt, ſed agemus de impediente quempiam à bono ei debito ex iuſtitia, ſiuè per impedimentum adornatum apud illius boni Collatorem, ſiuè apud ipſummet, cui bonum erat dandum.

2 Sit aſſertio prima. Voluntariè à collatione rei ex iuſtitia debitæ Impediens quempiam etiam ſine dolo, vel fraude, per impedimentum adornatum apud Collatorem illius, aliàs daturum qui in diſpoſitione erat dandi, & peccat contra iuſtitiam, & reſtituere tenetur; ſic *Caietanus laudatus* 22. *q.* 62. *art.* 2. *§. ad tertium, Molina citatus n.* 6. *Vaſquez n.* 135. ac *deinceps*, & 140. *§. veruntamen.* Et videtur aliquo pacto eſſe contra *Sotum*, radicem, vti vidimus *cap.* 1. *n.* 4. huiuſmodi reſtitutionis agnoſcentem tantum ſitam in ſtabilitate decreti Collatoris, hoc ipſum bonum conferre volentis; nam impedimẽtum tendit ad retrahendam voluntatem Electoris, nè velit eligere, vel Collatoris nè velit dare, atq. ex hoc erit iniuſtum. & contra *Nauarrum cap.* 17. *n.* 69. *ac Leſſium lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 18. *n.* 128. Cæterum lubentèr ex his ſcirem Auctoribus, quamnam agnoſcunt differentiam inter impedientem precibus hæredem ab ei deſtinata hæreditate; atq. impedientem dignum à cõſequutione beneficij; cum conſtet Collatorem, indignum digno præferentem, iniuſtitia peccare, & huiuſmodi impedientem cooperari actioni ipſius Collatoris iniuſtæ, etiam *per Leſſium* non valentem negare hunc Collatorem acceptione perſonarum peccare *lib.* 2. *cap.* 32. *dub.* 1. *n.* 2. Eſt tamèn de mente D. Thomæ hæc aſſertio, vt ipſemet fatetur Sotus allegatus, cuius princeps ratio, ac fundamentum eſt, quòd Impediens cooperatur iniuſtitiæ ipſius diſtributoris, vel Collatoris, ſeù Electoris, qui cum dare ex iuſtitia teneretur Impedito, minimè dat ſuaſione, conſilio, vel alio impedimento iniquè detentus contra ius alterius.

3 Hinc generalis, quam ſæpè promiſimus, regula deduci poteſt duo nimirùm ad hanc impedientis obligationẽ requiri. Primum, vt aliquod impedito ſit ius ad bonũ, à quo conſequẽdo impeditur, Secundum voluntas, propoſitum, ſiuè decretum dantis, magis, minuſq. firmum, ſic *Caietanus n.* 2. *laudatus expreſſè §. ad tertium Nauar. mox citandus, & Vaſquez à n.* 33. *ac deinceps*, & iurè adſtipulantur pleriq. quidquid allegatus dicat *Sotus*. Addo quamcunq. etiam retardationem, vel auocationem ab aſſerto decreto, vt mox dicam, facere ad reſtitutionem. Et quidem primum requiſitum nempè ius, ſiue in re eſſe debet per diſpoſitionem inter viuos, aut vltimam voluntatem, collationem, confirmationem, aliumq. legitimum titulum, ſit ei ex iuſtitia debitum; Vel ad rem, minuſq. perfectũ per iuſtam promiſſionem, vt ait *Nauarrus n* 69. ſolam emptionem, ſtipulationem, electionem, præſentationem, voluntatem legitimam antecedentem, atq. alicui quippiam decernentem, oppoſitionem, ſiuè concurſum, expectatiuam, regreſſum, acceſſum, coadiutoriam, cæteroſquè apud dictum Nauar. modos. Quibus ità firmatis; probatur prima regulæ pars ex ſupradictis. Nullo enim intercedente iure, qui non malis artibus aliquem impedit à conſequutione boni ei dandi, nihil illi aufert, nullumq. proprium infert, damnum, nullamq. iniuriam, vt ex *ſuperiori* liquet *cap.* nulla igitur in eum peccat iniuſtitia, nullaq. tenetur obligatione reſtitutionis. Secundò iniuſtitia non peccat Collator propoſitum mutans dandi cuipiam bonum, quod ei minimè debebatur: ergò neq. impedimentum inferens, nè detur vel efficax, vt ad illud dandum mutetur decretum.

4 Obijcies, ſola voluntas legitima beneficium v. g. Eccleſiaſticum decernens, has, vel illas conditiones habentibus; dignioribus nempè ſufficit, ni detur illis, vt fiat iniuria, iniuſtitia peccetur, onuſq. ſubeatur reſtituendi; igitur ſola voluntas efficax collatoris huic dandi tale bonum, etiam ei aliàs indebitum facit debitum, & conſequenter ſi auferatur, vel impediatur hic, cui illud bonum deſtinatum erat, ipſaq. deſtinatione debitum, iniuſtè id fiet, ac reſtituendi permanebit obligatio.

Verùm nego conſequentiam, & ratio eſt, quod in primo caſu contra legitimam fit voluntatem, dominium dare valentem, vt *diſp.* 2. 3. & 4. probatum eſt: in ſecundò autem non fit contra voluntatem, ſed contra deſtinationem ipſam aliquo pacto perſeuerantem in eo,

cui bonum erat deſtinatum, neq. alio modo, quam mutatione ipſius voluntatis deſtinantis. Qua propter in primo caſu fit contra legitimã, efficacemq. voluntatatem perſeuerantem, ac vigentem; in ſecundo verò non fit contra eam ſubſiſtentem, ſed ſuaſione potius, cõſilio, alioq. modo mutatam. Cùm igitur eius propoſitum natura ſit volubile, quod procuretur mutari, contrà nullum fit ius, ni hoc ità verſaretur circa bonum ei debitum, vt ſe extenderet etiam ad firmitatem voluntatis ipſius dantis conſeruandam, vt mox *n.6.* declarabimus. Secus autem vbi firmatum eſſet eius decretum omninò, quod cum legitimè poſſet alicui conferre ius, abrogaretur profectò, vel violaretur facto contrario. Exemplo itaq. teſtatoris res clariſſima, fiet, contra cuius vltimam facere voluntatem, morte iam obfirmatam, iniquum eſt, atq. iniuſtum, ſic impedire quempiam ab aſſequutione hæreditatis, eſſet enim contra iuſtitiam; optimis verò rationibus mutationem procurare voluntatis ipſius Teſtatoris, non eſt iniuſtum, nulliq. iniurium, vti mutatio ipſa ab eodem habita Teſtatore, nulli eſt iniurioſa.

5 Secunda autem regulæ pars probatur, quia ius Impediti, veluti cauſa ſe habet nõ applicata, requiritur igitur applicatio, quæ voluntate, propoſitoq. Collatoris habetur, habens enim ius ad aliquod bonum, cuius nulla eras memoria, nullaq. erat Collatori voluntas ei illud dandi, etiam ſi à me impediretur, non ſubiret iniuriam, neq. iniuſtitiam, vel quia illo etiam remoto impedimento ex eo, quod nulla eius habebatur mentio, bonum nõ eſſet conſequuturus, vel quia eſto haberetur, Collator tamen & ſi iniuſtè, ac propterea iuxta ſupradicta reſtitutioni deuinctus, ei daturus non eſſet; vel quia conſilium dans, ni efficax ſit ad bonum impediendum, vel damnum inferendum, ad reſtitutionem minimè tenetur, igitur ni aliquo pacto mutet impediens voluntatem, ac diſpoſitionem diſtributoris, qui bonum, quod impeditur cuipiam deſtinauerat, vel deſtinauiſſet, onus non contrahit reſtitutionis. Ex vtraq. igitur radice ſimul oritur obligatio iſthæc, ita vt neutra ſola ſufficiat; itaq. ius ſolum non facit, vt bonum aliquo pacto fit habentis, abſq. applicatione. i. voluntate illud ei cõferre decernente, vel ad hoc idem aliquam diſpoſitionem habente.

Dignioris igitur cenſendum erit in proxima atq. expedita ſpe beneficium Eccleſiaſticũ. v.g. & ob ius, & ob voluntatem, vel ob diſpoſitionẽ ei illud deſtinantem, quæ ſola ſine iure non ſufficit ad iniuſtitiam, vt patet in bonis deſtinatis ex liberalitate dantis, atq. in euentu, quo quis probis rationibus ſuaderet conferenti, vt mutata voluntate, qua conferre vellet digno beneficium, digniori daret. Neq. ius ſolum ſufficit, ſi non eſſet in conſideratione, vel aliàs paruipenſum. Sicut igitur diſpoſitiones agri efflorеſcentis fructus mox futuri cenſentur actu eſſe agricolæ expectantis, quas diſpoſitiones, qui tollit, etiam ſi fructus ad huc nõ exiſtant abſq. dubio tenetur ad reſtitutionem, ità diſpoſitiones ad aſſequutionem beneficij v.g. ſitæ tùm in iure Cãdidati, tùm in voluntate Electoris, ſeù Collatoris conſulente illi iuri cẽſentur eſſe dignioris Candidati, quas, qui euertit, adornato etiam abſq. dolo, ac fraude impedimento, cenſetur ipſummet eripere beneficium, atq. ad reſtitutionem teneri; ex iure igitur, quod cenſetur quis habere ad diſpoſitiones, ortum ducit ius ad rẽ reſpectu boni, ad cuius aſſecutionem diſpoſitiones referuntur; quam obrèm eas diſſipans, ipſummet cenſetur auferre bonum, reſtitutione quidem compenſandum, prò quantitate maioris, vel minoris, tùm iuris, tùm diſpoſitionum ad bonum iuxta mox dicenda.

6 Addo (quod non video hactenus perpenſũ) non requiri ſemper actuale decretum conferẽtis, vel eligere volentis, vel deſtinãtis beneficiũ v.g. Titio digniori, vt ſi illum impedias, ad reſtitutionem teneatis; Verum etiam ſi actu non decreuiſſet Collator Titio dare beneficium; in ea tamẽ, vt diſpoſitione fuiſſet, ni tu contra illũ dixiſſes, profectò voluiſſet ei dare, adhoc tenereris; etenim, & ius concurrit ex parte Titij, ac diſpoſitio, ſeu propẽſio voluntatis conferentis, quæ iã, & ſi ius Titij adeò perfectè haud complet, vti decretum, efficaxq. voluntas actualis, ſuo tamen modo illud applicare cenſetur, quod non ſolum ad beneficium, ſed etiam ad ſuam indemnitatem habet, nè ſcilicet ab alio ſuum ius impediatur, &c. iuxta *ſup. cap.* ſæpius dicta. Sicut igitur, vt exemplo inſiſtam *Caietani* non modo, qui ſegetes luxuriantes vaſtat, fructus mox futuros ſecundum ſpem exiſtimatos, deductis expenſis, reſtituere tenetur, verum qui impediret, nè in ſuum ſubactum ſolum ſemen proijceret, vt aliàs feciſſet ſocius ruralis, pro qualitate maioris, vel minoris diſpendij, quod ſubis, ita & in caſu noſtro. Quamobrem conſultò dixi in aſſertione de impedimento adornato apud Collatorem, qui in diſpoſitione, vel propenſione erat dandi, vt identidẽ hoc idem probans, hanc partem aſſertionis indicaui.

7 Aſſertio ſecunda. Si quis malis artibus impediat quempiam à collatione boni ei debiti, ac dandi per impedimentum apud Collatorem illatum, & facit contra iuſtitiam, & reſtitutioni erit obnoxius. Liquet aſſertio ex terminis, & ſcribitur à *Vaſquez dub.* 20. *n.* 153. cum hic non ſolum in re contra iuſtitiam faceret, ſed etiam in modo, atq. actione, & eius circumſtantijs iniuſtitia laboraret, quæ luculentèr probata ſunt *Superiori cap.*

8 Ex his fit primò, non ſolum obnoxium reſtitutioni eſſe ſecundum quantitatem mox aperiendam, impedientem malis artibus Dignum; collatum cum Indigno, à beneficio, officio, Cathedra, ſimiliq. bono ei dando ex iuſtitia, vtpotè vt ſic debito; atq. impedientem pari modo Digniorem, cui debebatur beneficium, officium, vel cathedra ex iuſtitia: vel ob concurſum, vel quia curatũ erat beneficium, vel Digniori deſtinatum, ſed etiam ſi ſolis precibus, vel ex odio vel alio motiuo impedierit, huiuſq. ſententiæ fuiſſe *D. Thomam indicat Caietanus. Accedit Couarr.* tametſi ſibi parum cohærens, dum obligat impediẽtem huiuſmodi ad reſtitutionem cum ipſum Collatorem excuſet, vt *cap. 2. ſup. diſp.* vidimus: ſubſcribit *Leſſius lib. 2. de iuſt. cap.* 12.

12.*dub.*18.*n.*126. ſi impedimētum dederis Di-
gno, fauens Indigno, *Vaſquez cap.*2.*§.*3.*tùm
dub.*19.*n.*140.*tùm dub.*20.*n.*153. Ratio eſt, quia
ſuprà ſatis abundè demonſtratum eſt, ius eſſe
digniori ad beneficium, taleq. officium, ac face-
re Electorem, Collatoremq. cōtra iuſtitiam di-
gniori illud denegantem; igitur qui ſolis pre-
cibus eum ab actu iuſtitiæ tùm commutatiuæ,
tùm diſtributiuæ, iuxta ſupra diſputata remo-
uet, cooperatur iniuſtitiæ, ac ſuo modo mox
declarando, ad reſtitutionem tenebitur non ſo-
lum digniori, ſed primario Eccleſiæ, ſi fuerit,
beneficium, vel Vniuerſitati, ſi fuerit Cathe-
dra; & ſecundariò cōtempto Digniori, vti ſatis
me expoſuiſſe ſuperioribus diſputaionibus
opinor, atq. expreſsè docet *Leſſius lib.*2.*cap.*12.
*dub.*18.*à n.*127. ſi impediuiſti dignum, vt etiam
parum intereſſe demōſtrauimus *ſup. cap. aſſert.*
1. ſiue ex hoc, ſiue ex illo motiuo impedimen-
tum poſueris.
9 Tertia aſſertio; Qui non modò precibus, ſed
etiam malis artibus, impedimento apud Ele-
ctorem adornato, minùs digni electionem im-
pedit, vt detur bonū, puta beneficium dignio-
ri, ex hoc nō peccat cōtra iuſtitiā, neq. reſtitue-
re tenetur, ſic expreſsè, probèq. *Vaſq. dub.*20.
*n.*154 & ſequitur ex *ſup. cap. aſſert.*4.*à n.*17.*ac
deinceps*, vbi hoc idē in ſimili caſu de impediē-
te Indignū à bono aliàs indebito docuimus. Et
ratio eſt eadē, quòd eſto in modo impediendi,
vel impetrandi hic iniquè faciat contra iuſti-
tiam, non tamèn abſolutè, atq. in re, cum potiùs
iniuſtam impediat electionem, qua poſthabi-
tus fuiſſet dignus, ius habens ad illud bonum
Digno illud non habente comparato cum Di-
gniori. Addo ex eodem Vaſquez aliquando in
hiſce caſibus nonnullis, quorum præſertim cura
intereſt Reip. vim, coactionemq. & eſſe licitam,
& neceſſariò adhibendam, vt ſi Princip. ſcultā-
ret Electores ſuo non fungi officio, ac dignio-
ribus non ſuffragari, &c. vti patet ex *ſup. cap. n.*
19. Hinc ſi crimen haberet occultum non ſpe-
ctans ad electionem, ille qui mox beneficio af-
ficiendus eſt, vel illud ità panderes, vt infamia
ſequeretur apud plures. ob quam Collator non
conferret, aliàs collaturus, & contra iuſtitiam
faceres, & reſtituere tenereris; ſecùs autèm ſi
aperias crimen, vel quia hominem reddit indi-
gnum, vel minus dignum officio publico, &
cultui diuino, cui beneficium annexum eſt, vel
quia interrogatus licitè potes manifeſtare hu-
iuſmodi defectus, cum de officijs, beneficijſq.
agatur, penes dicta *tomo* 1. *lib.*3.*diſp.*9.*cap.*7.*n.*
7. vel quia licet ille ſit dignus, præponeretur,
10 aliàs iniuſtè hic, & nunc digniori. Non tamèn
negauerim, ſi officia publica danda non eſſent
Digniori, vt quædam à nobis explicata benefi-
cia, ſed ſatis eſt dari Digno, quemadmodum ad
rem noſtram docet *Vaſquez dub.*20.*n.*152. *ad
finem*, peccaturum te inſerentem impedimen-
tum apud Electorem contrà dignum, etiam ſi
digniori faueres. Ceterum hoc noſtri non eſt
inſtituti, cū ſolū diſputemus de bono impedito,
alteri ex iuſtitia debito, ac de beneficijs eccle-
ſiaſticis, non tamē de officijs Reipub. quæ *Au-
ctore Vaſquez* non debentur ex iuſtitia. Ad pro
poſitum igitur rediē ſſecus eſſet, ſi electio D i-
gni his artibus impediretur, vt alteri daretur
Digno beneficium, quēadmodum ſupradictū
eſt. Nā electio digni prima cum iuſta eſſet, iniq.
quidem malis artibus impediretur. Aliter
autem ſentiendum, ſi etiā expoſitio digni im-
pediretur, qui quidem bona fide ſe exponit ad
periculum propriæ ſcientiæ, alioſq. fines licitos,
vt Superiori cap. n. 12. decleratum eſt.
11 Aſſertio quarta. Huius reſtitutionis quanti-
tas ex eiſdem decernenda eſt circumſtantijs,
ac ſuprà decreta eſt quantitas, ob impedimen-
tum datum ad bonum penès cetera non debi-
tum. Itaq. tum ex iure, quod Impedito erat ad
bonum, à quo arcetur: tùm ex voluntatis ſtabi-
litate poſitæ quidem, vel certò aliàs ponendæ
eius, qui illud collaturus erat, penſanda reſti-
tutionis quātitas eſt, quod clarè dicit *D.Th. cu-
ius verba cap.*1.*retulimus*, & conſenſu DD. ex-
ploratum videtur. Vt enim Impeditus pro-
pinquior erat, atq. ad Cathedram, vel ad bene-
ficium expeditior ſuſcipiendum, minuſq. pote-
rat impediri, de quantitate iudicandum eſt re-
ſtitutionis, ita, vt ſi in dubio eſſet, nùm impediri
poſſet nec nè, prudentis iudicio huiuſmodi
quantitas præſcribenda eſſet. Quod ſi omnino
abſq. dubio cuipiam deſtinatum fuiſſet bonum,
ad æquale reſtituere teneretur Impediens.
12 Quæres, nùm inſolidum tenebitur Impediēs.
Reſpondeo affirmantèr cum *Vaſquez cap.*
19 *n.*142.*§. ſed ne aliquis*; quia totius fuit cauſa
damni; ſic *Vaſquez tùm cap.*20.*de benef. §.* 3.*nu.*
142.*tùm de reſtit. c.*9.*§.*1.*n.*30. *&* 31. Erit aūt iu-
xta ſupra dicta primario Eccleſiæ facienda, ſe-
13 cundariò autem Candidato digniori. Et huius
loci eſt adnotaſſe, ſi multi fuerint digniores
prætermiſſi; vel multi digni, cum vel dignum,
vel indignum promouiſti, teneri te ſingulis,
quanti cuiq. propria ſpes, iudicio prudentis
æſtimabitur, iuxtà dicta *cap. vlt. ſup. diſp. n.*10.*ad
finem*.
14 Quæres ſecundo. Quo loco Impediens à bo-
no mox alicui dando, reſtituere teneatur Reſ-
pondeo, ſi impediſti quempiam abſq. dolo, frau
de, &c. cui bonum aliàs non debebatur, te non
teneri, vt *ſup. cap.* dictum eſt. Si autem abſq. do-
lo, fraude, maliſq. artibus à bono mox alicui dā-
do, & quidem debito impedıueris, vel ita hoc
præſtitiſti, vt alteri daretur, vel vt tibi compa-
rares, ſicut alteri, ſentio cum *Vaſquez. cap.*2.*§.*
3.*dub.*19.*nu.*143. ſecundò quidem te obligari
loci. Ratio eſt, quod Elector, vel Diſtributor
boni, ſeù beneficij ſuum mutans decretum, de-
negans digno v.g. vel digniori beneficium cu-
ratum, cauſa phyſica eſt talis damni, tu autèm,
qui hoc ei iniquè ſuaſiſti, cauſa es moralis, quæ
quidem loco cauſæ phyſicæ deficientis obliga-
tur, & non primo, vt communiter DD. tradunt,
diſputantes de reſtitutione, *S.Thomas* 2.2.*q.*62
*art.*7.*Molina tract.*2.*diſp.*729.*quamplures apud
citatum Vaſquez. cap* 9 *§.*1. *dub.*1. *& Rebellum*
1.*p. lib.*2.*q.*14.*ſect.*2. Quod ſi Collatorem, vel
Electorem ita retraxeris à beneficio alicui dā-
do, vt tibi concederetur; reſpondet *Vaſquez de
benef. allegatus n.*143. ſi cōtra Digniorem illud
petijſti, ſufficiens cum ſanè ſis, licet indignus
fue-

fueris ob propria peccata, non teneri te ad reſtitutionem, reſignando beneficium, mutatione vitæ contentus, cui omnibus incumbere viribus teneberis, & ni facias, etiam ſi peccaueris, ad reſignationem tamen non obligaberis, neq. ad reſtitutionem, meliori prætermiſſo in primo loco, in quo tenetur Elector, vel Collator, vt cauſa phyſica, cùm tu fueris moralis, quippe quæ ſecundo ſuccedit loco. Si autem inſufficiens fueris, vel ſermo eſt de Cathedra, vel de beneficio; ſi de Cathedra, primo loco teneris digniori illam reſignare, cui debita eſt per oppoſitionẽ, ob quã ius ad eam acquiſiuit iuxtà leges Academię, ita vt non ſufficeret renunciare liberè in manus Collatoris, ni ſub hac conditione, vt detur digniori, qui tecum per concurſum, vel oppoſitionem periji, ni tu alia via ſatisfeciſſes, te autẽ deficiente, Electores obligarentur. Plures verò ſi fuerint tecum Candidati relinquenda eſſet, vt plura habenti ſuffragia daretur. Si verò de beneficio loquamur, Inſufficiens tenetur reſignare, ſed non digniori prætermiſſo, qui ex beneficij petitione, non acquiſiuit ius ad illud præ alijs, qui erant etiam digniores, non tamen vocati, neq. per edictum accedentes petierunt beneficium. ſed cum poſſint ſinguli vocati, ità renunciandum erit beneficium, vt eius ex his, quibus erat ad illud ius, vnus compos fiat, hac autem reſignatione, cum non fiat ſatis digniori prætermiſſo, de quo ſpes aliqua erat, ideò dãnum illatum erit ei reſarciendum primo loco ab Electore, ſecundo à te, qui impedimento fuiſti.

15 Cæterum hæc Vaſqueſij doctrina mihi difficilis eſt. Et primò tu, qui digniori impedimẽtum inieciſti, nè beneficium ei daretur, tametſi ſufficiens ad illud fueris, nihilò tamen minus dignior, cum habuerit ius ad beneficium, vel rigoroſum comparatum per concurſum oppoſitionem, vel examen, ſi fuerit curatum, vel hoc pacto dandũ ex primæua eius inſtitutione per antecedentẽ volũtatẽ legitimã huiuſmodi beneficia dignioribus deſtinantẽ, iniuſtè illo priuaretur, quæ omnia *c.4. et 5. ſup. diſp. alijſq. ſuperioribus ibi citatis* probata ſũt iuxta principia eiuſdem *Vaſquez*. Imò ſi contra ipſum, quem digniorem agnouiſti, non bona fide, verum conſultò te oppoſueris factũrum proculdubio contrà iuſtitiam, atq. obligandum ad reſtitutionem etiam per beneficij abdicationem probaui *cap. vlt. ſup. diſp. n. 3.* atq. ex eiuſdem *Vaſq.* auctoritate *cap. 2. dub. 18. n. 124. & 125.* confirmatur; igitur impediens tu Digniorem, vt tibi detur, minus digno teneris ad abdicationem, reſtitutionemq. modo infra dicendo faciendam. Neq. inter Cathedram, & beneficium præſertim ex oppoſitione dandum, vllum agnoſco hac in re diſcrimẽ, & quidem quoad abdicationem faciendam, quam omninò negare videtur *Vaſquez* hanc ineſſe obligationẽ minus digno, conſtat ex his, quæ *ſup. diſp. cap. 4. 5. 6. 7. & 8.* ſcripſimus, nam licet minus digni electio valida ſit, vt tamen ſoluentes præſertim primum argumentum *cap. 6. citati*, oſtendimus, hoc nõ obſtat, quominus trãſeat cũ onere reſtitutionis beneficiũ, quod iniuſtè retinetur, inſtar rei alienæ, ab altero mala fide emptæ. Nec video qua ratione ius habere poſſit dignus, quod eſſe digniori ſæpè demonſtratum eſt, nec quo pacto beneficium iniuſte comparatum retineri poſſit. Et ſi tùm de abdicatione, tùm de quacumque alia reſtitutione ſermo ſit, licet ſpectata ratione moralis cauſæ, perſuaſione detorquentis voluntatem Electoris, vel Collatoris, primo loco reſtituere non teneri dicendum eſſet, vt vult *Vaſquez*; verùm inſpecta ratione cauſæ tùm iniuſtè accipientis, tùm iniuſtè retinentis rem iniquam, ei datam, primum habere locum neceſſariò dicendum eſt, cùm principalis omninò fuerit cauſa ad hoc damnum, acceptans, retinenſq. iniuſtè illud beneficium; quæ quidem princeps cauſa omnium ſuffragijs primò tenetur ad reſtitutionẽ loco; quemadmodum videre eſt apud *Rebellum t. p. de oblig. iuſt. lib. 2. q. 15. n. 1. § principalis iuxta D. Thomam 2. 2. q. 62. art. 7. Caietanum, & alios: noſq. proſequuti ſumus ſup. diſp. cap. 1. aſſert. 5.* Prætereà ſolutio Vaſquez quoad perſonam inſufficientem, quæ ſibi comparuit Cathedrã, arridet: Quoad inſufficientem verò ad beneficium minimè gentium, etenim ſicut per concurſum, examen, vel aliam oppoſitionem, ius acquiritur rigoroſum Cathedræ Cãdidatis, ſic etiam per concurſum, oppoſitionem, vel examen ad beneficium hoc pacto dandum, vt ſæpè ſuper oſtenſum; ergo huic renunciare tenebitur beneficium iniuſte adæptum, eiq. collatum. Quod ſi plures fuiſſent digniores, & quidem vocati, qui per concurſum ſe ſe præſentauerint, vel vni (quod euenire ſolet) præſtantiſſimo cedere, vel renunciare abſolutè deberent beneficium, profectò dandum, vt antequam fuiſſet digno conceſſum, prò arbitratu Electorum vni ex dignioribus, vti dictum eſt in ſolutione vltimi argumenti *cap. 6. ſup. diſp.* Neq. diſcrimen in hoc etiam inter beneficium, & Cathedram, erit inuenire. Quod ſi alij, qui non interfuere concurſui, vel examini, poſteà comparerent, confecto iam concurſu, ac morali diligentia conuocationis, his non cenſetur eſſe locus, cum ſit modus in rebus, neq. in conſultationibus in infinitum procedendum ſit, vt omnes cum *Philoſopho 3. ethicor. cap. 3.* docent, ſed ceſſandum ab ea, cum medium approbatum fuerit, atq. electum, vti probè idemmet *Vaſquez 1. 2. q. 14. in explicatione 6. art. D. Thom. nu. 10.* Atq. hac in re, vbi adhibita diligentia perſonæ dignioris inquirendæ, quædam aptior iudicata fuerit ad finem diuini cultus, animarũq. ſalutis, ac Miniſterij, officijq. beneficio adiuncti, non eſt cur de alijs accedentibus curemus pro eo; ſed ſolum pro cæteris ſanè beneficijs vbi vacauerint: quæ omnia expendentes Tridẽtini formam de electione Parochorum, clarius declarabimus. Quod autem de his ſcripſimus beneficijs, ſentiendum putamus, ſeruatis ſeruandis, de reliquis ex propria inſtitutione dignioribus dandis. Qua abdicatione à digno, vel indigno facta aut digniori, aut ſub conditionibus, vt digniori conferatur, non video, qua ratione ipſi non conſulatur digniori, quod vltimo *Vaſqueſij* doctrina negabat imò & Ec-

cle-

cleſiæ, cui primò conſulendum erat ſatisfieri, hac abdicatione arbitror, cui in eodem genere proſpiciendum eſſe, probaui *ſuper diſp. cap. 4. & 5.* Et primò ipſi Eccleſiæ, atque vno, eodemq. vt rei natura poſtulat, contextu, ipſo prætermiſſo Digniori, qnod ſi detrimentũ aliquod dignior prætereà ſubijt, qui omnino depreſſus fuit, ob impedimentum huius digni, vel indigni ſibi procurantis beneficium, ad hoc etiam teneri compenſandum ſentio *cum Vaſquez*: dummodo illud detrimentum aliàs non eſſet ſubiturus dignior, ni alter ei obfuiſſet. At ſi non culpa ſe Abdicãtis, ſed Electorũ dignior, cujus erat proxima ſpes; & cum hoc Indigno, vel minus digno concurrit, voti compos factus non ſit, prò ratione iniuriæ, atq. iniuſtitiæ, qua peccarunt Electores ipſi ad reſtitutionem tenebuntur.

16 In caſu autem, quo Digno licet ſe exponere, ac petere beneficium, vel ſi dubius fuerit, ſequi ſententiam Electorum, cum iuxtà doctrinam traditam, tùm *cap. 5 ſup diſp. tùm cap. 2. n. 23. diſp. 7.* non teneatur ſæpè reſtituere, ſic neque de loco inquirendum eſt reſtitutionis.

27 Sit demùm vltima aſſertio: malis Impediens artibus quempiam à conſequutione boni ei deſtinati, ad quod ius erat, etiam per impedimentum apud eumdem adornatum, & contra iuſtitiam peccat, & ad reſtitutionem tenetur: ſecùs ſi non malis artibus, ſed precibus, mediiſq. licitis id præſtiterit. Prima pars probatur à fortiori eodem rationis momento, qno *aſſertionem 6. n. 23. cap. 3.* demonſtrauimus, cùm præter iniuſtitiam modi, reperiatur iniuſtitia rei contrà debitum, ac ius alterius. Secundam autem expreſsè docet *Vaſquez dub. 19. n. 147.* quod ille non faciat contra iuſtitiam, cùm non innitum, ſed ſcientem, volentem, ac ſpontaneè cedentem, precibus, aliiſq. modis licitis retrahit à iure, quod habebat, neq. inutit iniuriam, ſic ſi piſcatorem à piſcatura; Candidatum digniorem à beneficio petendo remoneas, ei nõ teneberis ad reſtitutionem. Hoc autem dictũ volo, vt exploratum, atq. omninò certum, ſi præces non fuerint importunæ; cum non deſint Auctores, quos laudauimus *dicto cap. 3. ad finem n. 29.* aſſerentes inter modos illicitos, importunas etiam eſſe preces.

CAPVT QVINTVM.

An, & quomodo reſtituere teneatur Impediẽs Procuratorem, vel negotij geſtorem, nè cauſam agat, eius, cui bonum debitũ erat deſtinatũ.

S V M M A.

Procurator Candidati habentis ius ad bonum ei deſtinatum ob metum cadentem in virum cõſtantem, vel vim, ſuo non fungens officio, ad reſtitutionem non tenetur. n. 1.

Quæſtiones diſputandæ. n. 2.

Malis artibus Impediens Procuratorem digni ad bonum ei debitum, & mox dandum peccat contra iuſtitiam, & tenetur reſtituere n. 3.

Si bonis alioquin artibus, ſiuè precibus etiam non importunis impedias Procuratorem, ne ſuum obeat munus pro Cliente, cui deſtinatum erat bonum ei debitum, peccabis contra iuſtitiam, atq obligaberis ad reſtitutionem. n. 4.

Et quidem teneberis inſolidum ſi Dignioris procuratorem etiam precibus impedieris n. 5.

Si procurator digni ab indigno etiam precibus, aliiſq. artibus, aliàs licitis, impediretur ad reſtitutione obligandus erit. n. 6.

Dignus impediens, non malis alioquin artibus, Procuratorem alterius digni qui non eſt obſtrictus, vel fide, vel ratione officij, non peccat contra iuſtitiam, nec tenetur reſtituere, ſecus, quando Procurator verè talis eſt, vel oppignorata ſe deuinxerit fide. n. 7.

Impediens Indigni Procuratorem, nec peccat ex ſe, neq. ad reſtitutionem obligandus, licet alia de cauſa ob turpe motiuum peccare poſſit. n. 8.

Etiam ſi malis artibus impediretur Indigni Procurator, non eſſet contra iuſtitiam, neque obligationem pareret reſtitutionis. n. 9.

Quando ob impedimentum poſitum Procuratori Digni à Digniore, ſit contra iuſtitiam, atq. obligatio contrahitur reſtituendi n. 10. & 11.

Quando ob impedimentum poſitum Procuratori Digni à Digniore non ſit contra iuſtitiam, neq. onus inducitur reſtituendi. n. 12.

Indignus impediens Digni Procuratorem illum malis artibus promouentem, peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere. n. 13.

Dignus Dignioris Procuratorem illum malis artibus promouentem ſi impediat, tenetur reſtituere. n. 14.

1 NOn eſt animus Procuratoris lato modo ſumpti, vel cuiuſcunq. negotij geſtoris onus expendere, niſi ad ſolutionem propoſitæ quæſtionis faciat. Quamobrem ſuppono, Procuratorem Candidati habentis ius ad bonum, quod ei procuratur, ob metum cadentem in virum conſtantem, vim, vel alios inopinatos modos, ſi impediatur, ac deſiſtat, non teneri ad reſtitutionem, ex generalibus regulis de hac materia. Et in terminis docet id *Vaſq. ſæpè citatus de benef. dub. 20. n. 156. apud quem multa de Procuratoribus videre licet dub. 19. n. 147. & dud. 20. à n. 156.*

2 His itaq. poſitis primò nobis agendum eſt de impedimento Procuratori malis artibus illato, ſecundò de impedimento illato ſecluſa fraude, ac dolo: tertiò de Procuratore Dignioris impedito à Digno, & Digni impedito ab altero digno: quartò, quid de impediente Indigni Procuratorem bonis artibus: quintò quid de Impediente Procuratorem Indigni ẽt malis artibus: ſexto de Digniore quomodolibet Procuratorem Digni impediente: ſeptimò de Indigno Procuratorem Impediente Digni, malis ar-

artibus Dignum ipſum promouentem: Demũ de Digno Procuratorem impediente Dignioris malis artibus hunc ipſum promouentem.

3 Aſſertio prima. Malis Impediens artibus Procuratorem Digni mox eligendi ad bonum ei debitum, eiq. deſtinatum, peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere: probatur hoc potiori nomine, quàm hoc idem docuimus de Impediente hac arte, Procuratorem ad bonũ non debitum *cap. 3. à nu. 16.* cum non ſolum in modum ſed; contra ius fiat, quod vnicuiq. eſt, nè decipiatur, impediatur, nèue ſua facultate vtatur, verùm contra ius, quod proprium habet ergà bonum ei deſtinatum, ac mox habendum.

4 Aſſertio ſecunda: Si precibus etiam non importunis, & alijs abſq. dolo, & fraude, rationibus impedimentum quis adornet Procuratori, vt ab incepto, quod aſſumpſit negotio obligata fide, deſiſtat, itaq. eo diſtento, cauſa Cliens cadat, cui deſtinatum alioquin erat bonum debitum, reſtitutioni obnoxius erit ipſe Impediens, & quidem inſolidum; quippè qui ſatis, ſuperq. inuoluntarium impediuiſſet illũ habentem ius, cauſamq. expeditam ad bonũ ipſi deſtinatum, ſiuè comparandum per concurſum, ſiuè alio modo prò ratione maioris, vel minoris ſpei, atq. expeditæ cauſę quę idem erat ſecundum prudentis iudicium.

5 Hinc deducitur primò, tibi, qui es dignior, tuo quidem iure vtens ſi bonis artibus per Procuratorem beneficium comparare contẽdas, tenebitur tuum ipſum Procuratorem Impediens reſtituere inſolidum, quantum æſtimabitur illatũ tibi detrimẽtum ex maiori, vel minori ſpe, quàm ex induſtria Procuratoris Impediti, cęteriſq. conditionibus habebas, quę omnes euanuere, nullo negotium tuum gerẽte. Sic *Vaſquez dub.* 20 *n.* 157. & confirmari poterit ex dictis *aſſert. 1. & 2. ſup. cap. n. 6. & 7.* & ex infra adijciendis corollarijs.

6 Deducitur ſecundo, idem dicendum eſſe de Digno, cuius Procurator impediretur ab Indigno bonis etiam artibus.

7 Secus autèm de altero digno Procuratorem impediente alterius pariter digni, precibus, nõ autem malis artibus, dummodo Procurator ille fidem non obligauerit per contractum oneroſũ, facio, vt des, vel ratione officij. hic, inquã, Impediens non tenebitur ad reſtitutionem, quia vteretur iure ſuo neq. in modo, nequè in ſubſtantia contra ius alterius Digni faceret, cuius ſimile ille haberet, & ſicut Procurator, ni data ſe obſtrinxiſſet fide, poſſet quidẽ huic & non illi fauere, ſic poterit etiam precibus ſollicitari potiùs vt huic, quàm illi prodeſſet. Verum ſi Procurator ex iuſtitia per pactum, deuincta fide, promiſiſſet, ac teneretur huic digno patrocinari, tametſi precibus alter dignus, vel ſuo loco alius ab eo impetraret, vt deſiſteret; & faceret cõtra iuſtitiam, quia cooperaretur iniuſtitiæ Procuratoris, & faceret contrà ius alterius Digni, quod habebat induſtria Procuratoris, atq. teneretur reſtitutioni penès rationem impedimẽti illati. Idemq. putauerim etiam ſi Procurator per promiſſionẽ oneroſam non ſe obligauiſſet, ſed ex ſolo officio per oppignoratam fidem; qui ſicut faceret contra munus proprium, & iuſtitiam, ſuo ni fungeretur munere, teneretur q. ad reſtitutionem, vt ex communi DD. ſententia tradit *Rebellus t. p. de obligat. iuſt. lib. 1. q. 10. n. 7.* ſic etiam qui hoc ab ipſo impetraret.

8 Deducitur tertiò, Indigni Procuratorem precibus impedire non eſſe peccatum, imo ex ſe actum eſſe ſpectantem ad iuſtitiam: & ſicut Procurator, & poſſet, & teneretur non patrocinari, vel a patrocinio Indigni deſiſtere, ſic eum Impediens ſecundum virtutem ex ſe potiùs faceret. Quod ſi turpè motiuo odij, vel alio moueretur Impediens, ſub illud non ſpectãs ad rem, vti ſæpè diximus, peccaret. Quamobrem omnino non arridet *Vaſquez dub.* 19 *n.* 148. aſſerens de hac quæſtione de impedito Procuratore ad officium, beneficium, vel Cathedram procurandam non debere attendi, an is, cui procuratur, ius ad illa, nec nè habeat ſed an iuſta via, modiſq. licitis petat, ſi quidem non modo poterit contra iuſtitiam fieri à petente, ſi modis iniuſtis, ſed etiam ſi ius non habens, vt cenſeretur Indignus, vel Dignus, ſe ſe mala fide opponens digniori, ſibi per Procuratorem, beneficium, officium, vel Cathedram comparare contenderet. Hinc ortum habet triplex difficultas. Prima, nùm Dignior, vel alter loco Dignioris malis artibus Procuratorem impediẽs Digni, vt voti compos, ipſe fiat Dignior, ad reſtitutionem teneatur faciendam Digno, qui ab illo bono fuerat impeditus, idẽque quæri poteſt de digno, vel alio eius loco malis artibus impediente Procuratorem Indigni. Secunda vtrum Impediens Procuratorem Digni malis modis procurantem Cathedram, beneficium, vel officium Digno, teneatur ad reſtiturinem, ſi reuera ipſum Dignum impediat. Tertia quæri poteſt idem de Digno, impediente Dignioris Procuratorem, qui quidem iniquis rationibus illi cathedram petit, officiũ, vel beneficium. Quæ omnes quæſtiones ex regula *n. 148. & 149. à Vaſq.* tradita dirimi prò veritate minimè poſſunt.

Et ſanè de impediente malis etiam artibus Procuratorem Indigni, quę vbi promouet, iniuſtè id facere compertum eſt, ni aliqua ſufficienti excuſaretur ignorantia.

9 Sit tertia aſſertio. Non eum facere abſolutè contra iuſtitiam, neq. conſequenter ad reſtitutionem teneri. ſic *Vaſquez dub.* 20. *n.* 157. Etenim ſi Impediens dolo, vel fraude immediatè ipſum Indignum non facit contra iuſtitiam, ſinè impedimentum fuerit poſitum ad officiũ publicum Indigno dandum, ſiue ſit ad bona Reipublicæ diuidenda ex iuſtitia: ſiuè ad beneficia eccleſiaſtica, ad quæ ipſius Indigni electio facta fuiſſet, vel contra Reip. bonum, vel contra ius, & iuſtitiam, neq. vt ipſe etiam aſſentitur *Vaſquez. dub.* 20. *n.* 152. ergo neque eadem ratione Impediens Procuratorem Indigni etiam malis rationibus. Dixi, abſolutè; quia ſecundum quid poterit ad ſummum aliquam reſtitutionis obligationem intercedere ob aliquem exceſſum malis inuolutum artibus,

bus, vti nos loco citato cum *Vaſquez n.156.& 157.* diximus.

10 Deindè Digniore collato cum Digno. Sit quarta aſſertio, vel Procurator Digni dignum promouet, vt ille ſe ſe offerat iudicio Collatorum, vt propriæ virtutis, ac ſcientiæ periculum faciat, ſeq. exponat, ſi non ad hoc, ad quod non erit forſitan hic, & nunc melior iudicatus, ad alia ſanè mox vacantia officia, ſeu beneficia; vel ad hoc etiam, ſi nõ detur alioquin Meliori. Et in hoc caſu ſi malis artibus impediatur, contra iuſtitiam fiet ab Impediente, contraheturque obligatio reſtituendi; cum enim iuſtè dignus poſſit expoſita ratione ſibi immediatè conſulere, quemadmodum demonſtratum eſt *ſup. diſp. c.6. aſſert.5. n.12.* iuſtè idẽ etiã per Procuratorem faciet, & ſicut improbis ſi modis ab hoc ſuo iure impediatur, vt hoc, & *3. cap.* erauimus, inureretur ei iniuria, fieretq. contra iuſtitiam, ita pariter, ſi eius impediatur Procurator. fauet *Vaſquez citatus n.158.& 159.*

11 Quinta aſſertio. Si precibus Dignior imperret à Procuratore Digni, nè illius licitum proſequatur ius, eo modo, quo poteſt, atq. ſuperiori aſſertione explicatum, faciet vtiq. contra iuſtitiam, ſi Procurator ipſe cenſebitur contra iuſtitiam facere, deſiſtendo à Procuratione; vel geſtatione negotij, idq. ex his, quæ diximus *corroll. 2. poſt aſſert. 2.* deducendum eſt, & quia cooperaretur iniuſtitiæ.

12 Aſſertio ſexta, ſi Dignior, vel quicumq. alius malis etiam rationibus Procuratorem impediat, contendentem Dignum ipſum promouere in mala fide, ac modo, quo ipſe peccaret Dignus pariter contra iuſtitiam, ac teneretur ad reſtitutionem ſibi procurans bonum debitum Digniori iuxta dicta *cap.6. ſup. diſp. aſſert.1.* non faciet, contra iuſtitiam, neq. reſtituere tenebitur. Patet eodem, fundamento quo hoc idem probauimus *cap. 4. aſſer.3. nu.9.* de immediatè ipſum Dignum Impediente. Peccare tamen poſſet mendacio, vel alijs modis, quibus vtitur artibus incluſis.

Deducitur ex hac aſſertione, quando non peccabit Impediẽs Procuratorẽ Digni petentis, & procurantis beneficium curatum, vel aliud, Digniori debitum iuxtà ſupra dicta.

13 Aſſertio ſeptima. Indignus, impediens Digni Procuratorem iniquis etiam rationibus ipſum Dignum promouentem, ſi impedimento hoc Dignus cauſa cadat, neq. poteſt bonum aliàs ſibi, debitum habere, tenetur ad reſtitutionem; Ratio, qua moueor eſt, nam tametſi vel ille dignus, vel eius procurator in modo peccent, non tamen, in re ipſa contra iuſtitiam faciũt; quòd iure ſuo bonum Digno debitum, ac demandandum procuraret, ergò licet Indignus injuſtè non faceret, modos illos illicitos impediendo, iniuſtè tamen operabitur rem ipſam, electionem videlicet, vel collationem iuſtam faciendam Digno, cui debebatur impediendo: igitur ob hanc iniuſtitiam, damnumq. iniuſtè Digno illatum, obnoxius erit reſtitutioni. Idq. verum erit, tùm de Impediente Dignum ab electione, beneficij cuiuſcumque, & Cathedræ, tùm à collatione officij publici, ac beneficij, ſaltem Digno dandi, & ab Indigno auertendi, etiam in ſententia *Vaſquez* has duas collationes officij publici, ac beneficij quoad hoc ſæpè diſtinguentis *dub. 19. & 20.*

Hinc colligo contra *Vaſqu. dub. 19. n.148. & 149.* nonnunquam fieri poſſe contra iuſtitiam, onuſq. reſtituendi ſubire per impedimentum datum Procuratori etiam malis artibus aliquid, procuranti, ſi bonum illud, quod illis intenditur, erat alteri debitum, cui procurabatur, & conſequenter non eſſe ſemper ad malas conſequendi rationes attendendum, ſed ad rẽ etiam debitam, vel indebitam. E contra verò ſi daretur euentus, in quo non modis indebitis, vt docet *Vaſqu. dub. 20. n.157.* ſed debitis procuraret quis Indigno bonum, quem bona fide exiſtimaret dignum, poſſet etiam abſq. peccato impediri à Digno, quod licet ille in modo non peccaret, in re tamen ſaltem materialiter eſſet in culpa.

14 Aſſertio octaua. Hoc idem ſentio de Impediente Procuratorem Dignioris, Digniorem promouentem malis artibus ad bonum aliàs ei debitũ, non enim peccabit malos impediendo modos, peccabit tamen ſi re vera Procuratore per eum impedito, cadat cauſa Dignior, ob idem fundamentum.

Dices, aliquando non poterit Dignus impedire prauas Procuratoris artes Dignioris, ni cauſam ipſam euertat, vel electionem, vel collationem.

Verum aio, ſi malę Procuratoris artes minus dignam redderent perſonam, quæ Digno aliàs erat, vteretur iure ſuo Dignus eas Impediens, ac ſe committens iudicio Electorũ, nũ ex hoc ipſo accidẽti malitiæ Procuratoris hic, & nunc præſtantior alio exiſtimandus ſit. At ſi prauæ illę artes, vel ſolius eſſent Procuratoris, vel non officientes ipſius Digni præſtantiæ, ne contra dignioris ius faceret, & quidem reſpectu boni dandi, non poſſet dignus contra illas alioquin prauas artes ipſius Procuratoris operari, nè ſequeretur damnum Digniori ius illud habenti.

CAPVT SEXTVM.

Soluuntur rationes in contrarium allatæ capite primo.

S V M M A.

Interpretatio doctrinę D. Thomæ. n.1.

Expenditur ex l.1. §. idem aiunt. ff. de aqu. pluu. arc. *num.2.*

Argumentũ à contrario ſenſu vires habet, quando contrarium iure non eſt cautum, ſecus ſi cautum. n.3.

Iure poſitiuo caſus ad alios extendendus non eſt, quando contrarium habet ius naturale n.4.

Declaratur locus Ariſtotelicus. 2. phyſic. cap. 5. text. 56. quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. *n.* 5.

Rationibus dubitandi *primo cap.* narratis noſtra doctrina ſatisfactum eſſe conſtat. Et quidem qua ratione bona, vel mala intentio, motiuumq. formale actus, quo impedimentum adornatur ad reſtitutionem per ſe minimè conducere, demonſtratum eſt *cap. 3. aſſert. 1. vbi n. 5.* habere odium diximus, vel tanquam ſignum, vel tanquam cauſam talis impedimenti, nec non id fieri etiam ex virtute cum laude, meritoq. aliquando poſſe *n. 8.* indicauimus. Quomodo autem reſtitutionis quantitas decernenda ſit ex animo obfirmato, vel nõ penitus firmato, & etiã ex debito, & iure impediti præcipuè ſcripſimus tùm *cap. 3. concl. 5. n. 22. tùm cap. 4. poſt concluſ. 1. n. 3.*

1 Diuus autem Thomas, vti locis citatis indicauimus à noſtra non diſcrepat ſententia. Eius tamen ſenſus non eſt, vt ex ſolo malo animo damnum intendente alterius, quem impedit, teneatur ad reſtitutionem, ſed ſi egerit iniuſtè pro vt opponitur particulæ iuſtè ſuper à S. Doctore vſurpatæ. Sicut igitur cùm impedimentum infertur, vt beneficium detur Digniori, juſtè quidem infertur, neque inducitur obligatio reſtitutionis, atq. intentio diuini honoris, cauſa erit ad ſummum impulſiua, ità impedimentum illatum iniuſtè, vt cùm ponitur Digniori, vel Digno in fauorem Indigni, vel minus Digni, vt probè ſe S. D. explicat, plerumq. vti diximus obligationem parit reſtituendi, & odium, propter quod intendit, tanquam ratio motiua, cauſa impulſiua, ſiuè finalis, vel ſignum vti nos loco ſup. numero indicato docuimus ſe habet concomitantèr ad reſtitutionem, ex impedimento ipſo illato tanquam exponẽte, & faciente iniuſtum pendentem.

2 Ad primum autem textum adductum ex *l. 1. ff. de aquis pluu. arc.* quidquid ſit de ſolutione *Caietani, ac Soti,* qui quidem potius legem ſuis ſententijs aptare conantur, quàm eas legi. Notandum vel ſermonem eſſe de obligatione iuris naturę, & conſcientiæ antecedẽte ad omne ius poſitiuum, vel de obligatione iuris poſitiui in foro externo, vel eo poſito de obligatione in cõſcientia. Hoc autem notato, primum aio, ex vi iuris merè naturalis, eum, qui pręciſione venæ aquarũ in ſuo fundo impedit, nè in alterius fundum emanent latices, nullam iniuriam ei facere, neq. reſtitionis onus ſubire, tametſi ex odio, animoq. illi nocendi faceret, quod clarè ſupponit *Nauarrus ſæpè citatus cap. 17. ſummæ n. 71. ſcribitq. expreſsè Molina diſp. 727. n. 4. §. dicendum.* Et ratio eſt, quia non accipit, quod eſt alterius. i. latices, poſtquam in alterius deriuati fuerint fundum, ſed aqua vtitur, quæ propria eſt; cùm intra venas proprij contineatur agri, neque adhuc effecta, ſed futura mox erat alterius, ſi locum habuiſſet effluendi in illius prædium, & nè effluerer, impediretur à Domino, cuius eſt actu, dum impeditur. Qui autem re ſua, neq. alterius vtitur, iure naturali, nulli iniurit iniuriam, & conſequenter ſtando huic iuri, tanquam regulæ proprię conſcientię non facit contra iuſtitiam, neq. ad reſtitutionẽ tenetur. Neque lex allata ſolum, vt explicatiua naturalis iuris ſpectata ad rem facit, ex qua contra noſtram doctrinam *aſſertione pręſertim 1. cap. 3.* enucleatam poterit duci rationis momentum. In foro autem externo in ea lege ius poſitiuum ſtatuente, fundato, neq. cogendum eſſe eum, qui odio, animoque nocendi, venas pręſcindit aquæ ad deſiſtendum, neque ad damnum vicino reſarciendum, ſatis, ſu-
3 perque probabile eſt; Nam argumentum à contrario ſenſu, quod excitata deducitur lege, robur quidem haberet, quando contrariũ non eſſet diſpoſitum, vt liquet ex *l. 1. ff. eius, cui mand. eſt iur. & c. & leg. in l. conuenticulam C. de Epiſcopis, & Cler. & l. 3. C. de cond. incert. & cap. cum Apoſtolica de his, quæ fiunt à Pręlatis ſine conſ. cap. & 25. qualis, & 45. diſciplinam, & per Ioannem Andream in cap. publicato de Elect. & in cap. 1. de ætate, & qualitate in ſexto, & in Clem. 1. de ſentent. excom.* At nihil virium habet, vbi contrarium iure ipſo exprimitur, vt colligitur ex *cap. à nobis il ſecondo de ſent. excõ. vbi Abbas n. 4. Felinus nu. 2. verſ. nota, quod argumentum: Et probè ſcribit Gloſſa in cap. propoſuiſti nobis de foro competenti ad illa, Clerici tamen in Iudicem non ſuum, atq. ex 3. q. 6. non liceat, & in dictam Gloſſam Felinus notat; nec non Gloſ. cap. vnico verbo permittimus de ætate, & qualitate in 6. vbi Francus n. 3. Nauarrus apologia ad librum de redditibus q. 1. monitione 44. n. 2. & in ſumma ad hoc propoſitum c. 17. n. 70. ad finem, & 71. Euerardus loco à contrario ſenſu, Gutierrez 1. pratticarum q. 3. n. 14.* cuius Ratio eſt, vt iurium correctio fugiatur. Cum itaq. iure ipſo naturali, vt paulo antè diximus, ad nihil teneatur, qui modo iam declarato ſuas ſui fundi præſcindit venas etiam ex odio, non eſt ex cõtrario ſenſu legis poſitiuę deducendũ teneri ad reſtitutionem. Verũ enim vero cui, cum communi DD. ſententia apud *Molinam tract. 2. de iuſt. diſp. 727. n. 5.* magis placeret iure ciuili meritò ſancitum fuiſſe, vt quando quis, abſq. aliquo ſuo emolumento, animo ſolum alteri nocẽdi, venas eo modo intercideret per actionem de dolo impediendus ſit, nè opere compleat intentum, atq. in priſtinum rem reſtituat, quæ ab eo malo geſta fuerat animo; qui tamen non præſumitur, ſed probãdus omnino eſt Dicendum igitur ex hoc iure poſitiuo, atq. in foro externo, in cõſcientia nullam reſultare obligationem (quod alterum erat à nobis ſolutionis propoſitum membrũ demonſtrandum) ,ni in illo eodem foro, petitum fuerit, atque in pœnam peruerſæ intentionis probatæ judicatum.

4 Cæterùm neq. qui hoc ſentiret prætèr caſus à iure poſitiuo diſpoſitos ad alios hanc doctrinam extendere deberet, quia cõtrarium habet rerum natura; iuſq. ipſum naturale. Quamobrẽ ſiue in legato, ſiue in Cathedris, ſiuè in beneficijs etiam ſi ex odio quis impediretur, cum nil de his iure ſit poſitiuo diſpoſitum, naturali ſtandum eſſet iuri; neque ex animo, atque in-

interna ratione motiua decernendum eſt reſtituendi onus, ſed ex iure euerſo, vel iniuſtitia. Neq. daretur actio de dolo, ſicut nos *cap. 3. coroll. 3. n. 12.* indicauimus. Reliquæ in argumentum allegatæ leges noſtræ ſanè fauent ſententiæ, habent enim Fodientẽ puteum in ſuo agro nõ teneri vicinò, licet venas ſucciderit, ex quibus in eius puteum latices fluebant.

5 Locus autem Ariſtotelicus à D. Thoma in argumento in contrarium allatus, atq. à nobis *diſp. 9. cap. 3. n. 12.* varijs confirmatus Textibus, quem habeat ſenſum ex dictis patet. Et quidẽ eſſe topicum neq. abſolutè, neq. vniuerſim verùm quoad omnes effectus, imò ſi actiuè ſumatur falſum plerumq. quemadmodum oſtendit *Caietanus ſæpè citatus*, neq. enim is, cui parum abſuit, vt iniuſtitiam committeret, perindè reputãdus eſt, ac ſi commiſiſſet iniuſtitiam, paſſiuè vero, aut quaſi paſſiuè ſi ſumatur ita, vt idem prorſus ſit impediri à bono acquiſito, atq. à bono mox comparando, idemq. ſit eo priuari iam adepto, ac priuari mox habendo; Vel de bono loquimur alicui ex liberalitate dãdo, & non debito, vel alteri debito: de primo nequaquam verum illud principium erit cum nõ modo ſubeſſe varijs poſſit periculis, quibus impediretur collatio, verum cum nullum Candidato ſit ius, dici neutiquam poterit, vti poſtquam iam eſt poſſeſſum, proprium eſſe poſſeſſoris; ac proinde in ordine ad reſtitutionem fur quidem erit, qui hæreditatem, quam hæres aſſequutus eſt, furetur, nõ autem erit fur, neq. ad reſtitutionem tenebitur, ſi bonis artibus mentẽ remoueat Teſtatoris ab ea illi relinquẽda. Si de ſecundo, ad quod propoſitum in argumento contrario à D. Thoma eſt adductum axioma, tametſi ob ius, ad debitum idem moraliter videatur eſſe, iam conſequutum quempiam fuiſſe bonum, ac mox fore vt conſequatur, nihilo tamen minus hoc intelligendum ita eſt, vt nullum ex varijs circumſtantijs periculum immineat, quo poſſit non haberi, & firma omninò voluntas ex parte dantis, cuius periculi ſi dubium ſolũ eſſet prò quantitate huius eſſet exiſtimandum minoris profectò valoris eſſe bonum in ſpe, quàm in re, & conſequenter tanti non eſſet cauſa damni, qui tolleret illud idem bonum iam habitum, vel poſſenſum, ac mox habendum. Quod ſi nulla ſubeſſet dubitatio periculi iuxta ſuprà dicta; eodem modo damnum intuliſſe cenſendus, qui tollit habitum bonum, ac qui impedit, nè habeatur, & hoc pacto poſſet admitti propoſitio illa Philoſophi, qua etiam ratione æquè ferè cenſendus infortunatus, qui non eſt conſequutus bonum, quod parum defuit, vt cõſequeretur, ac infortunatus eſſet, ſi poſtquàm illud eſſet aſſequutus, amiſiſſet; nõ autèm abſolutè, ni putatiuè, opere nimirum intellectus, illud bonum mox habẽdum, moxq. captandum apprehendas, vt iam comparatum, eiuſq. priuatione æque doleas, ac ſi nudatus eo iã habito eſſes, vt docet *Ariſtoteles*, fundamẽtum aũt *Soti c. 3. ex regula nu. 16.* relata nullius roboris eſſe demonſtratur.

CAPVT SEPTIMVM.

Ex ſuperioribus diſputationibus de electione Digni nonnulla ad praxim deducuntur Corollaria.

SVMMA.

1.

Ex ignorantia non craſſa, ſed affectata poſſe quempiam ſaltem à peccato malæ electionis excuſari, & ſi ſæpè non à reſtitutione ex illa orta. num. 1.

Exceſſus, ob quem Dignior dicendus, ex cuius omiſſione naſcitur obligatio reſtituendi, notabilis eſſe debet tùm ex parte Promoti, tùm ex parte beneficij etiam in honore, ac dignitate; alioquin nec peccatur mortaliter à Iurante Meliorem eligere, neq. ab Eligente. n. 2.

Per moralem adhibitam diligentiam merita ſingulorum Candidatorum comperta eſſe debent Electoribus. n. 3.

Dignior ad vacantem Eccleſiam perquirendus non eſt ex his, qui alijs iam præſunt, ni grauis vrgeat neceſſitas. n. 4.

Ex accidenti non nunquam Dignus præferendus eſt Digniori. n. 5.

Reges, Prælatiq. omnes non promouentes Meliores ad beneficia curata, maioriſq. momẽti, quos morali diligentia poſſent habere, peccant mortaliter contra iuſtitiam. n. 6.

Quicumq. potens beneficiũ conferre promittens primum vacans Digno, non exiſtente Digniore ſi fuerit iam vacans, quando fuit promiſſum, tenetur illud conferre, ſecus ſi non erat illo tunc vacans. n. 7.

Promiſſio conferendi primum beneficium vacaturũ, iuramento non firmatur. n. 8.

Contractus iure ciuili irritus ob commune bonum iuramento non firmatur ibid.

Regula generalis ad agnoſcendum, quando iuramentum firmet contractum. n. 9.

Religioſi proprijs obligantur conſtitutionibus ad meliores eligendos in ſuperiores. num. 10. 11. & 12.

Forma eligendi Propoſitum generalem Societatis Ieſu. n. 11.

Lectio Sacræ Scripturæ in Religioſis conuentibus danda eſt Dignioribus ex Tridentino. n. 12.

In ſummum Põtificem melior eligendus eſt. n. 13.

Cappellaniæ, vel beneficia ſimplicia, quæ fundari ſolent, danda perſonis ex eadem familia, nunquã Indignis; Dignis tamẽ, nec perquiſitis Dignioribus intra eamdem familiam, dummodo curata non ſint conferenda. n. 14. 15. & 17.

Vtrum Præſuli probandus ſit defectus, quem obijcit Præſentato à Patrono num. 15. remiſſiuè.

Digitized by Google

Diſcrimen inter beneficia iuris Patronatus, & cætera digniora n.16.

Probè poſſet inſtitui Monaſterium, vel aliud Iuris Patronatus beneficium ea lege, vt Superior ex eadem eſſet familia, cuius non inueniretur melior, vel eſſet æquè dignus, ac cæteri externi.n.17.

Patroni Inſtitutoris ſucceſſores ordine proximitatis ſuos tenentur vocare propinquiores dignos, etiamſi non eſſent digniores ad beneficia non curata taliter inſtituta.n.18.

Patronus certæ familiæ beneficium addicens, eſto proximitatis ordinem non exprimat ſeruandum, implicitè tamen intelligendus eſt num.19.

Si ex aliena vocētur familia ad beneficium iuris Patronatus, ſi fuerit curatum Meliori dādum eſt; aliud ſatis eſt, ſi detur Digno.n.20.

Illegitimi à beneficio iuris Patronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum ab Epiſcopo diſpenſari poſſunt. Legitimos ab illegitimis natos probabile eſt vocari.n.21.

Si à Teſtatore vocandi liberè commiſſi ſunt volūtati Patroni, ſatis eſt eligere Dignum ad beneficium non curatum: ſecus ſi eius arbitrio mandauerit ſecundum probabilem opinionem, eſto probabilius ſit etiam hoc in euentu ſufficere Dignum eligi propinquiorem.n.22.

Patroni ad beneficia curata, præſertim Epiſcopatus, Meliores tenentur, quos morali adhibita diligentia poſſunt præſentare.n.23.

Beneficia Patrimonialia etiam curata deſiderāda ſunt inſtituta, vt dāda ſint Ciuibus aliàs Dignis, qui vel ex hoc ēt digniories cēſendi.n.24.

Periculum inſtat Ciui habenti beneficium curatū in Patria, nè illi prouerbium competat. Nemo Propheta acceptus in Patria.n.25.

Cur Conciues plerumq. liuore tanguntur inuidiæ, ibid.

Qui ſunt fructus inuidiæ, ſcopuliq fugiendi à virtuoſis Ciuibus n.26.

Tres inuidorum ſpecies, quas declinare cōtendat Prælatus in Patria.n.27.

Capitulares, quibus ius eſt eligendi in Prælatum ex proprio græmio, huic poſſunt cedere iuri. num.28.

Beneficium reſigans Digno, vel Digniori prò natura beneficiꝗ reſignandi, eiuſq. inſtitutionis tenetur reſignare, & ni faciat, peccat contrà Iuſtitiam, ac reſtitutioni obnoxius erit.n.29.

Prælati reſignationes non ritè factas, præſertim pueris, ne approbent.n.30.

Poſſet Reſignans aliquem bona fide præſentare Prælato, cuius intereſt approbare, vt ſi iudicauerit aptum tali beneficio illum promoueat. num.31.

Admonentur Recentiores nonnulli opinionum ad relaxationem diſciplinæ eccleſiaſticæ aptarū fautores.n.32.

Legatum, vel hæreditas validè ad pias cauſas eſt etiam alienæ commiſſum voluntati.n.33.

Cum Teſtator pauperibus, aliquos non determinans reliquit aliquid, quando hæredis, quando Epiſcopi intererit illos deſignare.n.34.

Quæ pauperibus debentur per legatum hoſpitali pauperiori danda neceſſario non ſunt.n.35.

Legatum pauperibus, arbitrio hæredis deſtinandis, ſatis eſt ſi pauperibus diſtribuatur, nō quæſitis pauperioribus, tametſi magis pium eſſet pauperiores quærere.n.36.

Quando teſtator pauperioribus commiſit diſtribuendū aliquid, non ſatis eſt, ſi pauperibus tantum, non quæſitis pauperioribus diuidatur. num.37.

Scholaſtici ſuffragantes indigno, vel digno, omiſſo digniore ad Cathedras, peccant mortaliter, ac tenentur reſtituere.n.38.

1 IN hiſce corollarijs, more Maiorum, ſuperiùs allatas regulas primò contrahemus, deinceps extendemus: Neuè idē ſępè iterare cogamur, peccatū poſſe tum excuſari ignorantia non craſſa, aut affectata; tū inaduertentia, tum metu, alijſq. cauſis notandum eſt; quæ ad culpam excuſandam à DD. afferuntur. Illud præterea ſcitu dignum arbitror, poſſe nonnunquam bona fide, ignorātia, inaduertentiaq. multos à peccato ob malā electionem, excuſari, non autem vbi aduerterit ſe erraſſe, ita facilè à ſatisfactione, ac poſſibili reſtitutione.

2 His notatis. Deduco primum, tum ad peccatum mortale, tum ad onus reſtitutionis ſubeūdum ob electionem Digni, prætermiſſo Digniore, ſuper aſſertum exceſſum, ob quem præſtantior Digno, Dignior ſit exiſtimandus, notabilem eſſe debere, vt enim furari cētum lethale peccatum eſt, obolum vero, exiguamq. monetam nequaquam, ita in caſu noſtro, vt rectè *Sotus lib.3.de iuſt.iuſt.q.6.art.2.primà litimit atione poſt 9.concluſ.* Hinc autem exceſſus exiguus conſiderari quidem poteſt, & ex parte beneficij, & præcipuè ex parte dignitatis perſonæ, ſic Salon.2.2.q.63.art.2.controu.3.fol. 1005. qui veniale vult eſſe peccatum, beneficium centum aureorum Digno conferre, Digniori collato altero ſexagintaſex aureorum. Veniale pariter erit, ſi exceſſus fuerit exiguus in meritis, licet in beneficijs collatis digno ac digniori fuerit maximus. Nam grauitas iniuriæ, ex qua potiori ratione grauitas eſt deducenda culpæ, nō ex qualitate beneficij, ſed potius ab exceſſu magno, vel paruo meritorum, Sic *Salon laudatus eod.art.2.controu.3.fol.*1001. & 1002.*Nauar.Miſcell.43.nu.77.Sylueſ.electio 1.q.16.& alij.* Demùm ex eodem Salonio, notatu dignum eſt exceſſum inter beneficia, non modo ſumendum ex quantitate redituū, Verū in dignitate, atquè honore, quibus alterum alteri præſtare poteſt, in quibus præſtans beneficium ni conferatur digniori, peccabitur mortaliter, etiam ſi fuerit æqualis emolumenti. Tandem iurans Præſtantiorem eligere, neq. eligens, exceſſu leui exſiſtente, non peccabit mortaliter, quia frangere iuramentum promiſſorium in re leui etiam integra, mortalis non eſt culpa, vt eruditè *Sanchez lib.1.inſtit.4.n.23. & hac de re Nauar. lib.2.de reſtit.cap.2.n.161. & 162.*

3 Deduco ſecundùm, non ad metaphyſicam trutinam, ſed ad moralem diligentiam rem redigendam, qua comperta Electoribus eſſe de-

bent

Digitized by Google

bent maiora, vel minora vnius cuiuſq. merita, ac dona; non enim nos Deus, qui bonitas eſt ſũma, in has redegit anguſtias, vt adamuſſim cuiuſcumque beneficio donandi merita libremus, ea contenti diligentia, eoq. conſilio adhibito, quod prudentis iudicio ad negotiũ grauis momenti deſideratur, nam qui tenetur ad finẽ, tenetur adhibere media neceſſaria ad talem finem, & ſic tenent *Caietanus 2.2.q.63.art.2.ad finem, Sot.lib.5.de iuſt.q.9.art.2.in prima ratione nonę concluſ. & alij, quos citat Sanchez in opuſc. lib.2.cap.1.dub.12.n.1.*

4 Deduco tertiùm, Digniorem ad Epiſcopatum, aliudq. ſimile beneficium perquirendum non eſſe ex ijs, qui iam certæ inſeruiunt Eccleſiæ, licet pinguius eſſet hoc in præſentia dandum, quam alterum poſſeſſum à Digniore. Admonet hoc *Sotus de iuſt.lib.3.q.6 art.2. dub 2. arg.2.* & clariùs conſtabit ex his, quæ *lib.7.diſp.2.cap.2. & 3.de poſt. Præſulis vnius Eccleſiæ ad alteram transferendi* dicemus, nunc ad rem noſtram ſatis eſt indicare vinculum inter hunc Epiſcopum, talemq. Eccleſiam per ſe indiſſolubile eſſe, & de potentia ſpeciali Summi Pontificis diſſolui per translationem ex cauſa tantùm poſſe, & quidem vrgẽtiſſima, vt nos tom. 1.lib.1.diſp.1.cap.4.demonſtrauimus: at vrgẽtiſſima non videtur cauſa per ſe loquendo, exiſtente idoneo promouendo, ab Eccleſia ſua ſpõſa Prælatũ remoueri; cũ Aptior, Digniorq. ac ſi non eſſet, in hoc ſanè caſu ſe habent, vbi matrimonio ſpirituali, quo ſe deuinxit, cenſetur impeditus, & impedimento quidem ab alio quam a Romano Pontifice ex vrgenti cauſa, licitè non diſſoluendo. Prætereà probatur à poſteriori corollarium, quod alioquin magnus ambitioni pateret aditus, maximæque animorum perturbationi, qua ſemper Epiſcopi, ſiue Curati animo pẽduli, ac hæſitãtes à ſedula Eccleſiæ cõſulẽdi cura auocarentur, ac ſępè oues vix à Paſtore cognitę deſererentur, tẽpuſq. penès in limine tereretur. Dixi per ſe loquendo, nam talis Eccleſiæ vacãtis neceſſitas eſſe poſſet, tales permutandi alterum circumſtantiæ, vt iuxta canones de translatione, & poſtulatione Prælatorum *lib 7. à nobis citato* exponẽdos non modo licitè poſſet, ſed omnino tranſlatio hæc facienda eſſet; eo potiori nomine, quo Digniori melius proſpiceretur. Igitur eſto *Vaſquez de benef.cap.2.§.3.dub.1.n.61.ad finẽ, vbi citat Sotum)* doceat meliorẽ abſolutè perquirendum eſſe; Nihilo tamen minus *tom.3.in 3.p.diſp.241.c.2.ac 3.vt vidimus noſtro tom.1. loco citato*, abſolutè huiuſmodi translationes iure naturali diuino vetitas docet, & proſequitur *cap.4 & 5.ac 7. cui videtur ſubſcribere Sanch. in opuſc.lib.2.cap 1.dub.3.n.1.*

5 Deducitur quartùm, licet reperiantur viri abſolutè præſtantiores ad beneficia eccléſiaſtica, ſępè tamen ex accidenti minus aptos cẽſendos eſſe. Hinc occurret aliquando quis virtute, literis, ac prudẽtia apprimè prædit9, erit tamen, vel alijs implicitus negotijs, vel naturali quadam animi remiſſione, aut puſillanimitate, ineptus, atq. in agendis negotijs inexpertus, vt poſthabẽdus meritò ſit alteri minus digno.

Verùm in hiſce ſemper ob oculos Electoribus ſit ſcitum ſapientis dictum, beatum eſſe Regnum, quod vel Philoſophus regit, vel in quo Rex philoſophatur. Cum præcipuè Principis eccleſiaſtici errores, qui vix à ſapientioribus, ac prudentioribus in tot humanæ vitæ tortuoſis ambagibus declinari poſſunt, non gregariorũ nautarum, ſed naucleri ſint .i. grauiſſimi ad maximam Reip. atque Eccleſiæ catholicæ ruinam tendẽtes. Addo ex Caietano Prælatũ idoneum, gratumq. ouibus, meliorem cenſendum eſſe, Prælato cęteta digniore, minus tamẽ ouibus grato, quoniam ibi charitas coaleſcit: hic periculum operandi ex metu, ait Caietanus, cuius ſententiam, approbo; Adde, quod quãdo aptior penes cætera, ac Dignior, notabiliter eſſet populo exoſus ad eius regimen minus profectò cenſeretur aptus; Ideoq. hic, & nunc Indignior, nam ſi oues vt mercenarium potiùs, quàm vt Paſtorem illum haberent, fugerent vtiq. neq. regi, neq. curari ſinerent. Quid autem ſentiendum ſit de caſu trium ex gratia Candidatorum, quorum bonus, melior, ac optimus eſt, vel Infimus mediocris, atq. obſolutè bonus, nũ nè cauſa cadat Mediocris, atq. eligatur Infimus, Meliori poſſit ſuffragium denegari, diximus *diſp 6.cap.4.coroll.4.* Huc etiam ſpectat, quod *corollar.9.* de Superiore Cõuentus, & ad finem *corollarij* 10. de beneficijs patrimonialibus dãdis ciuibus, perſoniſq. eiuſdem Eccleſiæ, ad quæ loca meum allego Lectorem.

6 Deducitur quintùm. Ampliando ſupra traditam doctrinam, Regem, ſeù Pontificem maximum ad Epiſcopatus, curata beneficia, cęteraq. maioris momenti, Meliòres, adhibita, quam diximus, diligentia, non promouentes, non modo peccaturos mortaliter contra iuſtitiam tùm commutatiuam in Eccleſias, tùm cõmutatiuam, ac diſtributiuam in Digniores, expeditos, & licitis modis concurrentes, ſed teneri ad reſtitutionem, vt *Sup. diſput.* demonſtratũ eſt, vel iuxta ſententiã aliorũ, ſi nõ poterunt per collationem huius beneficij, ei denegati conſulere, ſaltem teneri, id in proxima præſtare promotione. Dixi penes hanc, quæ haberi ſolet ſententia communis ab extrinſeco, cuius Auctores negantes reſtituendi onus incumbere Electoribus, vel Collatoribus, beneficij Digno, Digniore prætermiſſo hanc quidem obligationem in altera proxima collatione eis inſtare vltro concedunt, vt videre eſt *apud Sot. lib.4.de iuſt.q.6.art.3.in poſteriori concluſ. & lib. 3.q.6.ad finem art.2.ex D.Thoma 2 2.q.63.art. 2. & ex Caietano.* Imò cum cæteris longè præſtantior, ac ſanctior ſit Summus Pontifex, eò maiori teneatur ratione optimos quoſque Prelatos Eccleſijs præficere. Subſcribit *Leſſius lib. 2.cap.34.dub.14.nu.64. & omnes ferè tenentur Auctores, aſſerere ſuper à nobis relati præſertim diſp.7.c.1.n 6. & vlt.* Accedit *Sanchez in opuſc. poſthumis lib.2.cap.1.dub.3 à n.16. apud quem alij quamplures.* Quamobrem miror Neotericos quoſdam dicentes ſumma, quam eis dedit Deus libertate excuſari hos, quos modo dixi Electores, vel Collatores, cum cæteri excuſentur; quaſi verò hæc libera, quam ipſi vocant,

ele-

electio, vel dignitatem conferret Electis, vel Electores dominos faceret, & non adminiſtratores. Quamobrem huius doctrinę nollem ipſe nemini eſſe Auctor, nè & me, & illum, eius pœniteret in extremo iudicij die.

7 Deducendum ſexto; Epiſcopum, vel quẽcumq. potentem beneficium conferre, ac promittentem alteri collaturum, cùm primùm vacauerit, vel iam quando promittit, vacauerat, vel non; ſi vacauerat, & poſſe, & obligari promiſſionem implere, factam tamen Digno non exiſtente Digniore; ſi autem non vacauerat, non teneri date beneficium proximè vacaturum; ſic probè *Vaſq. de benef c.2.§.2.dub. 4.n.42.* Ratio primæ partis eſt, quia promiſſio de re licita, vti eſt beneficij jam vacantis acceptata, quæ nunquam ab Eccleſia reddita eſt irrita; profectò grauiter obligat de re graui, quemadmodum Theologis, atq. vtriuſq. iuris DD. exploratum eſt, vel ratione ſaltem perfidiæ, quemadmodum videre eſt apud *Caietanum 2.2.q.143.art.1.dub.4. vel abſolutè, vt apud Molinam tom.2. de iuſt. 262. ad finem, Sanchez lib.1, de ſponſal. diſp.5. à n.20. Vaſquez 1.par.diſp.75 c.6.nu.42. Soarium in relect. de iuſt. identidem, Leſſium lib.2.cap.18.dub.8.* quia & eſt pactum, quod ex ſe grauiter obligat *cap. qualiter de pactis, & cap. iuramentum 22. quæſt.5.* & ex iuſtitia ad illud tenemur, cum promittere non modo ſit verum dicere, ſed fidem obſtringere, ob quam quis in foro etiã interno compellitur ſtare promiſſis. Secunda pars à contrario probatur, qua de re illicita, præcipuè contra iuſtitiam, vt eſſet hæc, qua Digniori locus non ſeruaretur, promiſſio non obligat iuxta *legem generaliter, l. ſi ſtipuler, ff. de verb. obligat. & cap. vltimum de pactis, & cap. in malis 22. quæſt.4. ex Iſidoro.* Hinc tertiæ partis noſtri corollarij ratio deſumitur, cùm enim promiſſio beneficij vacaturi ſit irrita, non *ex cap. de tuſtanda de conceſſ præb.* quod errore Notarij malè citatur apud *Vaſquez*, cũ in toto illo titulo non ſit ſub hac inſcriptione capitulum vllum, ſed ex *cap. nulla eodem ſanè titulo, & cap. relatũ*, atq. *ex tenore eodẽ, & prætereà ex cap. deteſtanda eodem titulo in ſexto*, quo non modo ſuper allegati textus confirmantur, ſed quodcumq. quod ſuboriri poſſet dubium, radicitus euellitur, quia longè ampliotibus cauſis irritas eas reddit promiſſiones, *addita gloſſa, & cap. ex tenore ſuper allegato in expoſitione caſus.* Ratio autem huius doctrinę eſt, quoniam aperiri huiuſmodi promiſſionibus oſtium videtur captandę, vel optãdę mortis alterius. Quod ad promiſſioné Patroni promittentis nominationẽ beneficij nõ dũ vacantis, *Vaſquez citatus de beneficijs*, extendit fundatus in allegato *cap. deteſtanda, in ſexto* quem vniuerſaliſſimis, vtitur clauſulis.

8 Nùm verò hęc promiſſio iuramento firmari poſſit, pendet ex principi inter Theologos quęſtione, an iuramentum contractus irritos firmet? de qua ad rem noſtram coarctatam *Vaſquez* iudicat promiſſionem per iura allegata irritam de beneficio non dum vacante, iuramento confirmati poſſe ſecundum eiuſdẽ doctrinam in materia de teſtamentis, de iuramento cõfirmante contractus irritos ipſo iure. Verum cum apud eumdem *Vaſquez in loco, ad quem ſe ipſum allegat de teſtamentis cap. 3.dub.2.n.38.39. & 40. inueniam* iuramentum confirmare quidem cõtractus aliàs irritos iure humano, primario in fauorem priuatę perſonę, non tamẽ irritos in fauorem publicum, cui priuatus renunciare non poteſt, eodem Auctore, pene ab eodem et, diſcedere cogor, & ſuppoſita, quam modo ex ipſo retulimus ſententia, quę eſt DD. communis *Bartoli l. ſi quis pro eo in principio nu.8. ff. de fide iuſſorib. Pauli Bellaneri, Alciati, Euerardi, & aliorum apud Sanchez lib.3. ſumma cap.9.num.34. & cap.12. num.43.*

Quod nullitas huius promiſſionis ab Eccleſia inducta ſit per Canones citatos ob cõmune bonum, fauoremq. publicum, nimirum *nè locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt, vt habetur cap. nulla citata* ſequitur apertè hanc eãdem promiſſionem ex principio eiuſdemmet Vaſquez iuramento non firmati, & quamuis diſtinctũ ſanè ſit promittere beneficium per mortem alicuius vacaturum, contra quam promiſſionem directè Canones primo loco citati tendunt; ac promittere abſolutè beneficium quodlibet vacaturum, vel cùm primum occaſio ſe ſe obtulerit, quia tamen, vt habetur *cap. deteſtanda in 6. de conceſſ. præbend.* huiuſmodi promiſſionibus aperitur via ſub tali palliatione verborum ad deteriora, contrà Lateranenſe Concilium, ex quo primi deſumpti ſunt Canones, hi contractus redduntur irriti ratione boni communis expreſſi per verba ſupra citata.

9 Deinde verum omnino cum pleriſque DD. habeo regulam agnoſcendi, quando iuramẽtum vim habeat confirmandi contractum, nimirum quando abſq. peccato ſeruari poteſt, ac turpitudo non inuenitur in Creditore, in cuius fauorem præſtatur, firmet tunc contractum; nequaquam autèm ſi abſq. peccato ſeruari non poteſt iuramentum, turpitudo ſit in recipiente, vel ſi non rationem proprię promiſſionis acceptatę, pactiq. inuoluentem animum non reuocandi, ſed tantum propoſiti ſimplicis haberet. Quę regula deducitur ex *cap. cum contingat de iure iurando & cap. ſecũdo, eodem in ſexto, cap. quamuis pactum de pactis eodem, aliiſq. Textibus, atq. Auctoribus melioris notæ apud Sanchez in opere morali lib.3. cap.12. à nu.42. à qua non videtur, nec ipſemet Vaſquez loco cit. diſcrepare:* atqui promiſſionem ſeruare dãdi beneficium vacaturum, importat peccatum promittẽtis, ac turpitudinẽ recipientis, ergò talis promiſſio non firmatur iuramento; Cuius ratiocinationis vis ſuppoſita certitudine maioris propoſitionis regulam infallibilem continentis, eſt omninò certa, ſi probauerimus minorem vt infrà; quoniam iuramentum non eſt vinculum iniquitatis, nec etiam venialis *cap. quanto de iure iurando; Regula non eſt obligatoriũ de regulis iuris in ſexto, & cap. quamuis pactum de pactis in ſexto, &*

cap.

cap. cum contingat de iure iurando, vbi Abbas n.7. communiſq. DD. ſententia: D. Thomæ 2.2.q. 8. art. 7. Molina tomo 1. de iuſt. diſp. 149. col. 5. verſicul. exemplis, & columna ſequenti, ac tomo 2. diſputation. 271. col. 5. Suarez de regulis tract. de iuram. libr. 2. capit. 22. numer. 3. aliorumque apud Sanchez citatum cap. 9. numer. 11. & 19. & lib. 1. de matr. diſp. 32. Minor autem probatur, quia non modo irrita redditur promiſſio de beneficio vacaturo per Canones à nobis allegatos per ea in *cap. nulla* exarata. *Turpe eſt, & diuini plenum animaduerſione iudicij, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt.* Quibus clariora, atq. ad rem aptiora dici non poterant, ſiue ex parte promittentis, ex quo naſcitur expectatio, rem expendas, ſiue ex parte promiſſarij, cuius propria eſſet expectatio, Itaq. ſi in illo ſit peccatū ad promittere, in hoc minimè deſit per expectationē turpitudo, vt probè ſcribit *Gloſſa in cap. deteſtanda eodem titulo in ſexto 2. notab. poſt caſus expoſitionem*, hiſcè, *Promiſſio continens turpitudinem, non eſt obligatoria, & ſi promiſſio beneficij vacaturi non eſt obligatoria.* vbi nota rationem Gloſſę, cur illa promiſſio vires non habeat, quia nimirum turpitudinem inuoluit; eſt enim illicita talis promiſſio, ideoq. ſpecialiter vetita ratione periculi ſternendi viam, vt paulo ante dicebam *ad promittenda damnabiliter contra Lateranenſe concilium beneficia vacatura ingerendi votum alienę mortis, ac grauamina plurima perſonis eccleſiaſticis inferendi.* Quæ ſunt ferè verba Canonis *cap. deteſtanda*, in quibus perpendendum illud eſt verbum, *promittendi*, adiuncto aduerbio, *damnabiliter*, quod inducat rationem culpæ imbibitæ in tali promiſſionem debita. Quæ cuncta deteſtandam iniquorum continere peruerſitatem initio *eiuſdem cap.* dicuntur. Igitur cōtra Vaſquez hactenus probatum eſſe reor, talem promisſionem, nec etiam Digniori factā, iuramento nequaquam confirmati, vt neque ex eius ſententia firmaretur, ſi Digno contra Digniorem, vel Indigno contra Dignum fieret.

10 Deduco ſeptimū; Religioſos proprijs obligari conſtitutionibus in omnibus ordinibus, ad meliorem in Prętatū eligēdū, vt docet *Sot. lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 3. poſter. concluſ. nec diſſentis Vaſquez ſępè citatus §. 3. dub. 2. Rebellus p. 1. lib. 3. q. 4. concluſ. 5. num. 11. §. concluſio, Petrus Nauarra lib. 2. de reſtit. cap. 2. num. 159. Portellus in in dub. reg. verbo electio n. 6. Salon 2.2. q. 63. art. 2. contr. 3. fol.* 1008. *Sanchez in opuſcul. lib. 2. cap. 1. dub. 2. n. 27. Turrianus tomo 2. in 2.2. diſp. 22. dub. 4. n. 1. & alij, quos è Barboſ mox allegabo.* Quæ quidem conſtitutiones Religionum videntur pactum exponere inter Electores, quicumq. illi ſint, & ipſammet Religionē, qua data eſt eis facultas eligendi non alium in Superiorem, quam præſtantiorem, quod videtur ipſi iuri naturali, quam maximè conſentaneū, vti nos *diſp. 4. cap. 5. diximus à n. 15.* eſt enim res maximi momenti, cum regularis Superior eligatur ad Prælaturam, quæ curam habet animatum, Hinc quamplures Religioſi Ordines iuramento ſuos obſtringunt, quo ſe Præſtantiores in Superiores eligere obligantur, imo omnes regulares illud præſtare pręcipit *Clemens VIII. in decretis pro reformatione Regularium datis 25. Iunij 1599. per hęc n. 36. Iuretq. Electores ſecundum veritatem cuiuſq. conſcientia Probiores, ac magis idoneos ſe electuros, ac propterea priuſquam ad electionem deueniatur in primis, & ante omnia prælegantur cōſtitutiones de qualitate, & requiſitis eligendorum, & per Vrbanum VIII. anno 1624. 6. menſis Octobris* hęc eadem cōfirmata, & publicata fuere. Sic etiam PP. Societatis Ieſu in Congregatione generali ad electionem generalis Propoſiti hanc egregiam ſuffragij ferēdi habēt formam relatam in *decretis primę Congregationis eiuſdem Societatis decreto* 16. tacto enim pectore in hunc modum iurant.

Teſtem inuoco Ieſum Chriſtum, qui Sapientia eſt æterna, quod eum eligo, & nomino in Prępoſitum generalem Societatis Ieſu, quem ſentio ad hoc onus ferendum aptiſſimum.

11 Hinc falſam arbitror *Caietani* Sententiam, in *ſumma verbo electio in Prælatum*, qui quãuis abſolutè ſub initio docuiſſet in Paſtorem eccleſiaſticum eligēdum eſſe meliorem, deinde ad medium huius tituli ait, in electionibus, ſi ſpectaretur tantum officium, ad quod eligitur, cum ſit ſolius oneris, rationem ceſſare iniurię, reſpectu Dignioris, ac ſufficere eligere Dignum. Et quod caput eſt de Epiſcopis hoc idem dicere non veretur, vt indicauimus *diſp.* 8. Caietano ſubſcribit *Ioannes Valerus in differentijs vtriuſq. fori verbo electio differ. 1. nu. 1.* qui in electione Priorum Dominicanorum, ac ſimilium, qui nō habent beneficium, ſed onus ſufficere Dignum docet eligere, nec videtur diſsētire *Fillucius tract. 41. tom. 3. cap. 4. n. 187.* Verum falſam hanc eſſe ſentētiam merito dixerim, ob rationum momenta locis ſupra citatis indicata. Nam præterquā quod nonnulli ſunt Abbates, qui merito nō carent aliquibus emolumentis, omnes dignitate potiuntur, ac pręrogatiuis officio adnexis, nec non aliquibus exemptionibus à regulari, quod cęteros premit religioſos, onere. Quam obrem abſolutè ſentiendum eſt, meliorem eſſe eligendum in Prælatum regularem, vt probè notat *Rebbell. 1. p. lib. 3. q. 4. concl. 5. nu. 11. §. concluſio verò propoſita*, imo potiori nomine, cum vitæ perfectionem ſectentur religioſi tum Electores, tùm ſubditi, atq. iuxta finē proprium ac pręſtantiſſimi Inſtituti, Digniores profecto Prælati deſiderātur, ad quorum electiones, vtpotè arctiori vinculo deuincti, ſtrictius etiam tenētur. Neq. formalitates Caietani in huiuſmodi materia innixæ rebus ipſis phiſicè, vel moraliter conſideratis alicuius ſunt momenti; Et licet eſſent, & non fieret contra iuſtitiam diſtributiuam, omiſſione Dignioris: at fieret ſanè in Religioſam Remp. & contra commutatiuam, & contrarium aſſerere tùm eſt abſq. fundamento, tùm cōtra communem, cui pręter citatos adſtruit *Barboſa in Coll. tom. 1. lib. 1. tit. 6. cap. 19. n. 4. Fernandez inſtruct. confeſſ. p. 5.*

cap.

Digitized by Google

cap.4.n.11.Nauarr.lib.2.cap.2.n.159.Turrianus tomo 2.in 2.2.diſp.22.dub.4.nu.1. qui quidem addit, ſi ad ſolum Generalem Religionis pertineat eligere Superiores, obligari ad eligendum Digniores, vel æquè Dignos poſt ſufficientem, atq. exactam diligentiam circa cognitionem perſonarum, eſtq. hęc communis ſententia Auctore Barboſa citato.

12 Verùm cum ad Religioſos oratio defluxerit ad hûc locum ſpectare arbitror, quod prudenter *Tridentinum Seſſ.5.cap.1.de reform. decreuit in Cõuentibus,* nempè *Regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt Sacrę Scripturæ lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio à Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus aſſignetur Dignioribus Magiſtris, de quo Petrus Nauarra pag. mihi* 101 *.n.*158.*&* 159. Quia doctrina de cęteris primarijs lectionibus proculdubio intelligenda etiam eſt, quarum idem eſt ius, cum eadem ſit ratio; nè cuiq. Electori ſit prò ratione voluntas. Legẽdus eſt infra *numerus.*38.

13 Deducendum octauo, maximè veram eſſe hanc doctrinam, tùm de peccato, tùm de eius ſpecie, grauitate, atq. onere reſtituendi in electione Summi Pontificis, cuius paſſiua electio non modo ad Cardinales alioſque Eccleſiæ Romanæ ſpectat, ſed ad alios etiam aliarum Eccleſiarũ: quemadmodum probè notat *ex cap. In nomine Domini diſt.23. Sotus lib.3. de iuſt.q.6. ad finem art.2.* vt expeditior Summi Paſtoris electio ſit, ex qua tantum Chriſtianę Reip. vel bonum, vel malum imminet, vt in tot, ac tantis de hac re grauiſſima Cõſtitutionibus habetur, quas in ſummam videtur nuper optimè redigiſſe *Gregorius XV. Pont. Max. aurea de eligendo Summo Pontifice conſtitutione cuius principium eſt Aeterni Patris* 17. Kal. *Decembris* 1621.*data. Nam ſolus non vnius mẽbri, ſed totius corporis agitur, cum de capite conſulitur,* vt ibi ait Pontifex. Hinc probè Sotus citatus, *Cardinales,* inquit, *in Pontificis electione ob eamdem Summi Vicarij Chriſti dignitatẽ Sanctiori fide perſtringuntur optimum eligere* quo pacto Sotus exponeret iuramentum huius tenoris, quod Eminentiſſimi Cardinales electioni Pontificis præmittunt. *Teſtor Chriſtum Dominum, qui me iudicaturus eſt, me eligere, quem ſecundum Deum iudico eligi debere, & quod idem in acceſſu præſtabo.*

14 Deduco nono. In Cappellanijs, vel beneficijs, quæ fundari ſolent dãda perſonis ex eadẽ, familia eam ſeruandam eſſe regulam, vt nunquam Indignis dẽtur, ſimplicia tamen huiuſmodi beneficia iure quidẽ ſeruato πιστιμῶντος ſolum Dignis, non perquiſitis Dignioribus nec etiam intrà eamdem familiam. Quæ quidem beneficia ſi fuiſſent curam annexam habentia animarũ, Dignioribus ſaltem ex eadem familia abſq. dubio diſtribuenda eſſent Prima pars omnibus eſt Auctoribus explorata; nam. Indignis huiuſmodi beneficia conſerre contra naturam eorum, iuſq. naturale, ac diuinum prorſus eſſet. Etenim eſto fundator conditiones poſſit apponere in donatione rei ſuæ præter ius commune de conſenſu Præſulis, vt probè *Rochus de iure patron.q.12. verbo pro eo quod Lambert. de iure patron.lib.1.pars.1.q.9. princip.art.1.n.38.& 39.atq. à nu.65.& Guttierr. l.nemo poteſt ff. de leg.1.nu.451. Panorm. cap nobis n.5.de iure patr.* at non põt apponere cõtra ius diuinum, vt eſſet hic de indigni electione. Sic *Aragon.2.2.q.63.art.2.fol.315.pag.1.ad vlt.Salon.art.3. controu.3.fol.*1010. *Sotus lib.3.de iuſt.q.6.art.2.ant.*10. *concl. & alij.* Secunda aũt, pars cui ſubſcribunt Sot. cit. lib.3. q.6.art.2. propè finem, Couarr. in reg. peccatũ p.2.§.7. Vaſqu. citatus dub.4.n.69. Rebell.1.p. lib.3.q.4.n.5. Imo vtraq. *cap. Monaſterium* 16. *q.7.bis* confirmatur, *Monaſterium, vel Oratorium Canonicè conſtructum à dominio conſtructoris, eo inuito, non auferatur, liceatq. illi preſbitero, cui voluerit pro Sacro officio illius Diœceſis cum conſenſu Epiſcopi, ne malus exiſtat, commendare.* Conſonat *cap. licet* 8.*q.*1. & hûc Pręſentatum tenetur Epiſcopus admittere, niſi aliquid in eius objiciatur perſonam, vti deducitur ex *cap. de perſona* 65. *& in cap. poſtquã* 50.

15 Vtrum autèm probare Pręſul debeât crimen, quod præſentato objicit, legendum eſt apud *Gloſſam cit. cap. Monaſterium*, ad *verbũ, nè malus.* Ratio autèm huius ſecundę partis eſt, quòd cum dominus ſuarum ſit rerum Patronus, ad libitum eas poteſt diſtribuere dummodò non contra aliquod ius naturale diuinum. Itaq. cũ iuri conſulere πιστίμωτως intendat, hoc ſeruato, atq. idoneo inter eiuſdem familiæ reperto, perquirendus alius extraneus Dignior non eſt, etiam ſi pręſoribus fuerit.

16 Hinc diſcrimẽ inter hæc beneficia, ac pinguiora quęq. Dignioribus ſanè danda in ſup. diſputationib. indicatũ deduci licet. Nã hæc ex ſua inſtitutione nõ in proemiũ meritorum ſecundario, ac primario in bonum Eccleſiæ, ve hoc pacto optimi, quibus negotia Eccleſiaſtica cõmendari poſſent, ſuppeditarẽtur, vt illa, ſed in bonum familiæ, ac ſanguinis; non tamẽ contra naturam eorum, fundata ſunt; dummodò non conſtaret volũtatem Inſtitutoris eſſe, præſtantiores promouere potius, homines tamen propriæ familię, qui maius dederint ſciẽtię, ac virtutis ſpecimen, tunc enim eadem ratione de his ſentiendum eſſet beneficijs, ac de cęteris inſtitutis pro Melioribus, ac Dignioribus, intra tamen terminos eiuſdem familiæ. Contrà naturam vero beneficiorum curatorũ eſſet, ſi ad bonum tantum vnius familiæ etiam inſtituerentur, quippè quę ratione ipſius curę incumbentis animarum bono, penitus inſitum habent, vt Melioribus dentur, qui ad regimen tanti momẽti, prò ratione muneris Paſtoris, Ducis, Doctoris, Medici, cęterorumq. huiuſmodi plurimorum munerum, optimi, vti demonſtrauimus, deſiderantur; idq; in Inſtitutoribus huiuſmodi beneficiorum abſolutè volumus aſſertum. Neq. placent quoad hoc *Rebellus citatus, & Sanchez lib.2. conſil.lib.2. cap.1.dub.10.nu.*18. exiſtimantes poſſe etiam Inſtitutores beneficiorum curatorum ea tantum dignis dare, cùm vti dicebam contra ipſorum ſit naturam, atq. Eccleſię. Ciuibuſq. fiat injuria, ſitq. acceptio perſonarum, quæ etiam

circa

circa bona non communia aliquo tamen modo debita eſſe poteſt, vt ſupra tradidimus. Quibus inſtitutoribus ſuccedentes Patroni penes clauſulam teſtamenti eligere, et præſentare debent, de qua mox enucleatiùs agemus. Ex his autem tertia noſtri Corollarij pars liquet; cui citatus ſubſcribit *Sotus*, atque eo declarat exemplo, ſi quis ſuis conſtrueret, ac dotaret ſumptibus Monaſterium, in quo, quam Priorem, vel Abbatiſſam ex proprio ſanguine, alium nollet externum, etiam longè meliorem, hanc inquit conſtitutionem in contumeliam eſſet Euangelij ſeruare.

Dixi, Dignioribus ex eadem familia, nam ſi eſſet ex hac quis Dignus, præhabendus vtiq; eſſet, vel ex hoc, cenſendusq; dignior extraneo ob rationes adducendas *nu.*24 Adde rectè præſcribi poſſe in lege inſtitutionis, vt daretur propinquiori æquè Digno, ac alij, qui inuenirentur, quibus hoc ipſo titulo propinquior cenſendus eſſet Dignior. Præter quam quod amor proprij loci, à ſuis conditi non paruifaciendus eſt: ideoq; ſeruata proportione de hoc caſu eodem pacto loquendum eſt, ac de beneficijs patrimonialibus dandis potioris eiuſdem Eccleſiæ, vel patriæ, de quibus *n.*24. *citato* dicam.

18 De Patronis verò Inſtitutoribus beneficiorum ſuccedētibus id ſeruandum erit, vt ſi Teſtator, qui beneficium inſtituit ordine proximitatis ſuos vocauit conſanguineos ex propria, vel certos alios ex aliena familia, propinquior, vt modo diximus de inſtitutore, à Patrono etiam vocandus eſt, dummodò ſit Dignus, eſto Dignior ex eadem familia eſſet, non tamen adeò propinquus, ob eandem, quam ſupra tradidimus, rationem; vt enim Inſtitutor poterat hoc facere; ſit eius loco ſuccedens Patronus, vt probè *Vaſquez docet dub.* 3. modò beneficia non ſint curata, vel ad præſtantiores ex eadem familia inſtituta, vt paulò ante declaratum eſt.

19 Quod ſi ſuæ, vel certę familiæ addicat beneficium, neque hūc propinquitatis ordinem exprimat, ex implicita deſignatione intelligendus etiam eſt; ſicut enim in alijs huiuſmodi legatis leges illum præſumunt, ità in hoc.

20 Si autem ex aliena vocentur familia, neque explicetur, vt ordine propinquitatis eligendus quiſpiam ſit, Dignior Auctore *Vaſq. num.* 72. eligendus eſſet, vt iuſtitia ſeruaretur diſtributiua. Ego verò licet id verum cenſeam de curatis beneficijs, at de cæteris primùm adnoto, vel qui vocantur ex aliena familia propinqui ſunt Teſtatoris, vel non; Si propinqui, profectò ex eodem fundamento relato *ſup. num.* propinquiores cenſebuntur vocādi, à quo nec videtur diſcrepare idemmet Vaſquez num. 18 Si autem nō ſint propinqui, non video cur Dignioribus neceſſario ſint huiuſmodi beneficia danda, cum ſimplicia ſint, neq. inſtituta vt ſic pro dignioribus, ni expreſsè aliud de eorū inſtitutione conſtaret, neque propriè, vt bona communia ſe habeant inter Reip. partes diuidenda, ſed pro natura ipſorum danda talis familię honoribus. Itaq; cum beneficia ſint ſimplicia, non in bonum Eccleſiarum primario inſtituta & ſecundario ad optimos Miniſtros eccleſiaſticos pelliciēdos poterunt etiam dignis dare, quibus dum conſulitur, cōſuluntur et familiæ, cuius bono Teſtator proſpexit; quamuis e virtute, & re magis erit, atq; ipſe cuiq; Patrono Auctor eſſem, vt meo conſilio meliorem ex tali familia eligeret. Neq. videtur cōtrarium docuiſſe *Rebell. ſup. cit. q.* 11 *n.*8 ſolum de curatis beneficijs melioribus ſane dandis probat. Fundatore beneficij nullam apponente conditionem, ſi duo æquè idonei, ab æquali Patronorum numero præſententur, tenetur Epiſcopus propinquior, vel de Sanguine fundatoris præferre propter gratitudinem, vt probè *Rochus de iur. patron. verb. honorif. q.* 8. *Lambert. lib.* 2. *de iur. patr.* 3. *p. q.* 5. *princip. art.* 1. *dn.* 11. *Sanchez citatus dub.* 11. *n.* 2. & 4. Obijcies: ſi quis ex aliena familia ad legatum alicuius fuerit electus, & etiā ex alio deſcendentes vocandi deinceps fuerint hic ordo propinquitatis ſeruandus eſt, ergò idem in beneficijs ordine à Patrono ſeruari debet. Verum nego ſequelam, & ratio eſt, quia beneficiario Deſcendētes eſſe nō poſſunt ex ſe, vt neq; vxor: & ſicut non admittitur præſentatio in legatis perpetuò familiæ, ordine ſuo relictis; ità neq; in cappellanijs: vnde ſi ſucceſſurus erat frater maior Cappellanię huic vitaſūcto, non filij, ac hæredes, ſed minor frater ſuccedet.

21 Illegitimi tamēn arcentur ab huiuſmodi beneficijs, quorum capaces abſq; diſpenſatione, non ſunt, ob quem natalium defectum non cenſentur vocati; defectu tamēn legitimorum eiuſdem familiæ ab Epiſcopo diſpēſari docet *Vaſq. nu.* 71. qui quidem deſcendētes legitimos ex illegitimos nati eius familiæ vult vocari.

22 Deduco decimum. Si teſtator, vel Inſtitutor voluntati ipſius Paſtori vocandos committat, biſariam id præſtare profectò poſſe, vel enim eius arbitrio abſolutè commiſit electionem, aut præſentationem; vel ei ſecundum eiuſdem prudentiam, vt expedire potius videbitur, cōmendauit: Si primo modo, ſatis eſſet Dignum eligere, vel præſentare, vt enim Teſtator, vel Inſtitutor poterat, ita Patronus eis ſuccedens. Si ſecundo teneri Digniorem, vel in ea familia, ſi de ea erat electio facienda, vel abſolutè, ſi vt ſic erat præſumpta, vt habet *Vaſq. n.* 72. Cæterum abſolutè dixerim, & eligi Dignum, & præſentari ad beneficium non curatum poſſe, neq; per oppoſitionem dandum, dummodo propinquior ſit ex illa familia, vt ordo ſeruetur [illegible], Ratio aūt eſt, quod ſicut Inſtitutor, ac Teſtator, poſſunt ita & Patronus. Deinde huiuſmodi beneficia in bonum familię primario videntur inſtituta, neq; per ſe danda Dignioribus, ita vt dum Dignus, & aptus propinquior ſit, ille pręeligatur; quemadmodum ex *cap. Monaſterium ſup. n.* 14. *citato* clarius patet. Tertiò, quia hoc videtur iure conſtitutus Patronus etiam ſecundo modo ſi Teſtator teſtatus fuiſſet, vt nimirū propinquior, & aptus vocetur. Quarto, vel hęc bona natura ſua rationē ſortiuntur bonorū cōmuniū; vel nō. Si primùm porrò neq. ſi teſtamentum primo modo confectum eſſet, poſſent hęc tribui, dariq; dignis, atq.

ex ſolo arbitrio Patroni cõtra naturã corũ diuidi. Imò nec viderentur poſſe dari ab Inſtitutore, atq; teſtatore, quod eſt abſurdum. Quod ſi de his loquendum non eſt, ac de bonis communibus profectò firma nõ eſt ratio Vaſquez. Et ſanè cum hæc beneficia primario in bonum familiæ inſtituta videantur, illius perſonis videtur acquiſitum maius, vel minus ius, qui propinquiores ſunt, dummodo apti, atq; idonei fuerit. Confirmatur quia, ſi ex ipſorum natura huiuſmodi bona peterent Dignioribus, dari ſicut expetunt curata, vel quæ dãda ſunt ex oppoſitione, aut concurſu, vti hæc nõ poſſent Dignis abſq; peccato cõtra iuſtitiam, ita neq; illa, Dignioribus relictis, conferri.

23 Hinc abſolutè dicimus Patronos teneri meliores præſentare, quos morali adhibita diligẽtia, poſſent habere ad beneficia curata, ità *Caietanus in ſum. verbo electio §. & ſcito. Conar. in reg. peccatum §.7.n.5. Vaſquez de benef. cap.2 §.3. dub.5 n.74 Malder. 2.2. tract. 9. cap. 2. dub. 2. Molina de Primogenitis Hiſpanorum lib. 2. cap. 5. n.69. Leſſius lib.2. cap.34. dub.14. n.65. Turrianus 2.2. diſp. 22. dub.5. & alij Recentiores. Quibus* addo *Sãchium in opuſcul. quæ vidi poſtquam hęc paraueram lib.2. cap.1. dub.5. n.3.* Patet tùm ex dictis, tùm *Auctoritate Diui Thomæ 2. 2. q. 185. art.3.* qui non ſolum obligat ad meliorem eligendum in Epiſcopum, ſed ad promouẽdũ; eligere enim in his eſt Summi Pontificis; prouidere autem eſt Patroni, vt aduertit Vaſquez citatus, tum quia quod ei per Sacros Canones, legeſq; competit ius, ea quidem ratione conceſſum eſt, vt quod Prælati Eccleſiarum alioquin facere deberent, Patroni præſtent, at illi Digniorem eligere, vel promouere tenentur, igitur & Patroni, tametſi promouentes Dignũ Prælati, validè quidem promouerent, vt nos ſæpè diximus de eligentibus.

Dices ex nonnullis Auctoribus, immeritò in contrariam opinionem abeuntibus, ſufficere Patronum dignum proponere, nam *ſeſſ. 24. cap. 18. Tridentini,* dicitur ſi ius Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præſentatus eſt, examinari, & ſi idoneus repertus, approbari, quibus cum Tridentinum electionem ad ius patronatus laicum non arctet ad digniorem perſonam, vt eccleſiaſticum, neq; nos reſtringere debemus. Verum *Tridentinum* non eſt cõtra ſe ipſum *cap.1. eiuſdem ſeſſ.* vt patebit legẽti. Deinde his Auctoribus incumbebat aſſignare diſcrimen, cur paris cum ſint curę, ac paria onera horum beneficiorum, eccleſiaſticum ius patronatus dandum ſit digniori, ſecus laicum. Deinceps, aio, nõ vſum eſſe formula comparatiua Tridentinum, quia non multi, ſed vnus à Patrono iuris patronatus laici pręſentãdus eſt. Tertio, ad valorem huiuſmodi promotionis ſatis eſt conſtare Præſuli de Propoſiti idoneitate, ſed hoc nõ tollit, quominus teneatur Patronus perquirere meliorem. Demum *Pius V. in bulla hac de re edita, eſtq; 22. ad calcem,* clauſula generali vſus hęc habet. *Vt autem nõ ſolum Dignis, ſed etiam magis idoneis,* repertis *iuxta eiuſdem Concilij,* nempe Tridentini, *decretum, Parochiales Eccleſiæ conferantur &c.*

Igitur patet quinam fuerit Concilij ſenſus, vt parochiales Eccleſiæ, quarum tanta eſt cura, Dignioribus conferantur. Hinc deducit *Rebellus 1. p. lib.3. q.4. n.4.* non peccare Epiſcopum, per ſe loquendo inſtituentem ad beneficium iuris patronatus dignum, cum ad Patronum ſpectet pręſtantiorem præſentare, vt etiam docet Couarr. apud eumdem Rebellum.

Ad reſtitutionem autem obligabuntur hi omnes, vel ſi Indignum ad beneficia ſimplicia, vel ſi Dignos ad curata, exiſtentibus Dignioribus, elegerint, vel pręſẽtauerint, vel ſi inſtituta eſſent dada Dignioribus ex eadẽ familia, ſiue ſi propinquiores non fuernit, ſi ijs nõ cõcederẽtur, vt deducitur ex Vaſ. c.2. §.3. n.122. iuxta tamen noſtra principia, & ratiocinationem.

24 Quæres num Reip. Chriſtianæ, atque Eccleſiæ Sanctæ expediat inſtitutio nonnullorum beneficiorum, quæ patrimonialia nuncupantur, danda Ciuibus certæ Ciuitatis, vel Eccleſiæ, ad quæ alijs non pateat aditus, quorumq. ſæpè ſuperius incidit mentio.

Reſpondeo has beneficiorum Inſtitutiones maximoperè deſiderandas eſſe, pręſertim ſi eſſent curatorum, quod tum ab extrinſeco patet ex iuribus, à quibus ſatis, ſuperq. commendãtur. Et vt omittam, quam plura, quæ eruditè ſcripſit *Sanchez in ſuis opuſcul. lib.2. c.1. dub.8. à n.20.* ad cętera beneficia ſpectantia, patet ex *cap. obitum diſtinct. 61.* licet immeritò hæc, & huiuſmodi iura contrario ſint vſu aboleta, vt notat *Lamb. de iur. patron lib 2. p.1. q.7. art.24. nu.25. cap. nec emeritis eadem 61. diſt. cap. nullus eadem, ſi fortè 63. metropolitano eadem.* In quibus de Epiſcopis ferè ſermo habetur: & etiam quia in votis erãt huiuſmodi inſtitutiones PP. Concilij Tridentini, *Auctore Soto,* qui ei interfuit; huiuſmodi etiam ſtatutum approbat *D. Thomas 2.2. q.63. art.2. ad 4. & alij apud Auẽd. lib.1. cap. pratorum.* Deinde ratio triplex deſumenda, tum ex parte Ciuis, cui dandum eſt beneficium, tùm ex parte extraneorum, tùm Ciuitatis. Ex parte Ciuis, cuius natiui ſoli inſitus amor magni faciendus eſt, quo ſuos conciues paternis amplexibus fouebit ipſe Ciuis; pericula fortius aggredietur, ac labores, difficultateſq; quibus curata præcipuè beneficia, atq; Epiſcopalia ſcatent exantlabit. Experientia etiam magiſtra, ſuorumque conciuium notitia ad pertractanda negotia erit aptior extraneo Conciuis; Quo circà *D. Thomas apud Sotum lib.3. q.6. art.2.* propè *finem ad argum.4.* ait, plerumque vnumquemque propenſiorem habere animum ad ſuam propriam Ciuitatem, atq; Eccleſiam, in qua nutritus eſt, qua vtique ratione vtilior eſſe poterit. hinc *Deuter.17. Nõ poteris alterius gentis hominẽ facere Regem, qui nõ ſit frater tuus.* Ex parte Extraneorum etiam vrget ratio, qui quamuis reperirentur meritis digniores, ne vagandi tamen haberent, atque ambiendi locum, occaſionẽq; & ne, vel inexperientia Populi, ad cuius regimen accederẽt, vel animo minimè affecto eiuſdẽ, naufragiũ facerent. Ex parte aũt Ciuitatis, ꝙ incolæ horũ ſpe beneficiorũ vires, animoſq. cõpararent ad imbuendos literis, boniſq; diſciplinis liberos. Tãdem,

dem, vt probè *Cęleſtinus Papa ad Epiſc. Galliæ in cap. nullus citato. Habeat*, inquit, *vnuſquiſq; fructum ſuę militię in Eccleſia, in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem*. quod maximè erit ſolatium patrię videnti ſuum alumnum dignum tanto honore. Ex quibus ſanè patet ad maiorē dignitatem, atq; aptitudinem non parum conducere titulum eiuſdem eſſe Ciuitatis, ita vt Ciuis dignus extraneo aliqua ex parte digniori præhabendus ſit. quod minimè repugnat doctrinę relatę à Soto n. 18. cum facilius ex vna Ciuitate, vel Eccleſia, quam ex vna familia poterit inueniri dignior, atq. ad Curatum beneficium aptiſſimus. Neq. obſtat *cap. ad decorem de inſtitut.* nam vt probè *Glo. verſ. vndecumq.* ideò reprehendit Papa Patriarchā Conſtantinopolitanum, quia Venetos nec naturales ſolum elegebat. Neq. fit acceptio perſonarum, cum non eligatur naturalis, vt talis, ſed vel ex eo melior.

25 Inficias tamen non iuerim periculum eiuſdem Patriæ Pręlatis inſtare, nè quo verè vſus eſt Chriſtus Dominus prouerbium *Lucę 4. Nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua*, eis accomodetur. Porrò, qui eiuſdem Patriæ quandam videtur habere æqualitatem, ductam à Patrio ſolo à bonis, à propinquis, à communibus legibus, iuribuſq. dolere ſępè ſolent, ſi aliena fortuna, vel proſperis rebus, ſe diminui ſentiant. Cum igitur eorum quilibet per proſperos ſucceſſus alios pręcedit, ſibi profectò eò maiorem conciliat inuidiam, quo quòd ei videntur fieri inferiores alij conciues magis aguntur in rabiem.

26 Ex hac autem, quos *Auguſtinus ſermone* 18. *ad fratres in Eremo acutè deſcriptos reliquit*, effectus promanant. *Inuidia fidem tollit, linguam multiplicat, Iuſtitiam diſperdit*; Itaq. quos veluti ſcopulos velis, remiſq. fugere debeant. Virtuoſi paucis indicabo. Ergò liuidi minimè credūt proſperitati alienæ, vel bono, vel rectè factis, quibus maximè torquentur, quod ſi ipſa ſint luce clariora bona proximi opera, vel felicitates detractione minuunt, venenoſiſq. mordent dentibus. Demum, ſi neq. his malis ſibi conſulere artibus vident, peiores meditātur opere complere: hinc calumniæ, falſa teſtimonia deniquè, atq. homicidia, more Caini in Abelem, atq. Saulis in Dauidem.

27 Tres itaq. Inuidorum ſpecies curam habētes, animarum Pręlati caueant in propria pręſertim Patria, quas *S. Auguſtinus in Geneſim doctè indicat. Inuidet*, inquit, *par pari quia ei coæquatur, Inuidet Inferior Maiori, quia ei non coęquatur. Inuidet Superior Inferiori, ne ei coęquetur.*

28 Huius demùm loci duxerim adnotaſſe Capitulares poſſe, quibus eſſet ius è ſuo gremio idoneum eligere proprio renuntiare iuri, alterumq. idoneum deſtinare per electionem vtiq. validam, neque caſſandam, vt aduertit *Gloſſa cap. Nè pro defectu de elect. verbo ipſius.* Limitarem tamen ni cōſtaret de clauſula annullante in fundatione talis beneficij, & facultate facta Electoribus, vt tales, & nō alius eligerent.

29 Deduco vndecimò. Reſignantem beneficiū ſecundum eius naturam, Digno tātum, vel Digniori teneri reſignare, & ni faciat, peccare contra iuſtitiā, atq. ad reſtitutionem iuxtà ſupra dicta obligari. Ratio autem eſt, quod ſiuè reſignetur, ſiue conferatur beneficium contra ipſius naturam, atq. inſtitutionem dari minimè poteſt. Quamobrem ſicuti quādo primum huic, qui nunc reſignaturus eſt, datum fuit beneficium curatum, ei tāquam Meliori conceſſum fuit, ita & ipſe prò viribus meliori reſignare tenebitur, aliàs ſimilem cōtraheret noxam contra iuſtitiam, ac Pręlatus ſi primo, vel Indigno, vel Digno, omiſſo Digniore, cōtuliſſet. Et licet *Vaſquez §. 2. dub. 7. n. 77.* probabiliter doceat, hos poſſe Reſignatores excuſari, etiam ſi Digniores non eligant, quo huiuſmodi beneficia, non vt communia bona, ſed veluti propria renunciant, verum quemadmodum dicebam è proprijs terminis beneficium huic primo collatum, ſeù ſecundo reſignatum educi non poterat; vt ipſe Vaſquez quem vti magiſtrum veneror. tum loco citato, probabiliorem habet noſtram ſententiam, tum §. 4. dub. 7. n. 100. Quapropter ſi ſciat iniuſtè ei primo datū fuiſſe indamnū Dignioris æquè Digno, ac ipſe eſt, ſi inſtaret Dignior, minimè reſignare poſſet; eſſet enim tūc error, vel grauior, vel primo ſimilis.

30 Hinc Pręlatis maximè cauendum eſt, nè reſignationes ritè Dignis, vel Dignioribus ſecūdum naturam beneficiorum non factas, approbent, quia vt rectè *Sotus lib. 3. q. 6. art. 2. ad finem, & Vaſq. laudatus*, in hoc etiam Electores ſunt; et maximè curandum eis eſt, ne in fauorem puerorum reſignatio habeatur, etiam ſi bona fuerint indole, ſicut deducitur *ex cap. Super inordinata de pręb. adiuncta Gloſſa verſ. Pueri aliqui ſint tales habendi.* cum dignitas nō ſpem, ſed rem importet, & eueniat plerūq. vt quam ſui ſpem dedere pueri, ac ſi abſq. diuitijs, boniſq. eccleſiaſticis fuiſſent, ad vberem perducerent frugem; cùm primum ditentur, voluptatibus corrumpant, vel fluant mollitia, vel ſuperbia ferociant, vel libidinum lenocinijs in vitiorum baratrum trahātur, ſpeſq. eorum concepta futuri gaudij fructum turpiſſimè defloret. Addit *Caietanus in ſumma verbo beneficia eccleſiaſtica*, ineptos huiuſmodi eſſe ad piè, ac deuotè recitandum officium diuinū, cum humana, nec valeant munera exercere.

31 Demùm, ad huius corollarij calcem addendum indico, poſſe tutò Reſignantem bona fide Prælato, cuius intereſt, approbare, rem totam committere, eo quidem animo, vt ſi aptitudo Reſignatarij videatur ſufficiens ad beneficium, detur; ſin minus alteri tribuatur; ſatiſq. ſit in pręſentia, ſaltem ad alias collationes, ipſius Reſignatarij conditionem, ſcientiā, mores, prudentiam expoſuiſſe; ſicut enim hoc licere diximus beneficiorum candidatis *cap. 6. ſup. diſp. concl. 5. nu. 12.* ſic etiam Reſignantibus. Scio nonnullos pręter *Vaſquez citatum n. 29.* eſſe contrariæ ſententiæ, ac velle ſatis eſſe quodcūq. beneficium reſignare Digno. Ità *Caietanus in ſumma verb. beneficium diuinum*,

cui tametſi ſubſcribat *Leſſius*, nõ poteſt tamen excuſare taliter reſignãtem à peccato contra charitatem boni communis, atq. ex Recẽtioribus accedũt nonnulli. Hinc denuò reijcio ſententiam *Salon. 2. 2. q. 63. art. 2. controu. 3. fol. 1017. & Sanchez in opuſcul. lib. 2. dub. 31.* docẽtium, non peccare huiuſmodi Reſignantes Indignis contra iuſtitiam diſtributiuam; etenim licet Reſignans aliud quam hoc beneficium reſignet. At confert bonum ex ſe inſtitutum primariò in bonum Eccleſiæ, ſecundariò autẽ in bonum eligendorum, vt *diſp. 4. 5. & 6.* demonſtraui, ac poſtea hãc eamdem doctrinam reperi ſequutum fuiſſe *Sanchez in opuſc. quem deinde legi loco citato dub. 2. à n. 2.* à quo etiam diſcedo à *dub. 7. nu. 4.* aſſerente, non peccari à Reſignãte beneficium Digno, omiſſo Digniore, quia illud non eſt bonum cõmune, ſed Reſignanti applicatum; etenim fuiſſe illi applicatum, non abſtulit naturam beneficij Eccleſiaſtici, quod ſi curatum ſit, vel maioris notæ, inſtitutum eſt, atq. inſitum habet eſſe etiam pręmium, & melioribus dandum in bonum Eccleſiæ, vt *ipſemet Sanchez dub. 2. n. 2.* concedit; & quamuis in praxi non ſeruetur, vt reſignẽtur beneficia curata per concurſum, & Dignioris inquiſitionẽ. nihilo tamen minus ſupponitur ab Acceptante reſignationem, diligentiam eſſe præmiſſam à Reſignante. Neq. ſatisfacit *Flamin. Pariſ. de reſign. lib. 4. q. 11. n. 43* excuſans Reſignantem in fauorem æquè digni, ac ipſe eſt. Etenim poteſt euenire, vt cum ei collocatum fuerit beneficium, alio non exiſtẽte digniore, ille fuerit dignior, ſecus in præſentia; ſicut è contra contingere poterit, vt æquè dignus nunc non inueniatur, ac ipſe eſt Renuncians, & huius ſentẽtiæ, quam ſequor, eſt Petri *Nauar. lib. 2. de reſtit. cap. 2. n. 173. & fauent Nauarr. miſcell. 43. Palu. in ſum. verbo beneficium c. 4.* Idemq. iudico de Permutante, vt dignior cenſeatur reſpectu beneficij, quod adire debet. At hi Auctores, & auctoritate, & rationum momentis, & prudentiam magni faciendi ſunt.

32 Verum à Recentioribus ſententias minus tutas amantibus, libentiſſimè diſcerem, quam è re chriſtiana, Sanctaq. Eccleſia Dei agãt qui tot mortalibus currentibus in pręceps, proprijs impulſis cupiditatibus, calcaria, ſuis, opinionibus addãt; & cũ ſerpat in Eccleſiam Catholicam malum, miniſtrorum nonnullorum vix aptorum, ad ſacra munia; & beneficia, ſummumq; periculum ſit, nè ſanguis Chriſti, & (vt *cum Vrbano Sanctiſſimo Pontifice loquar 14. q. 1. c.* vidẽtes autèm) *Eccleſiarum bona quæ quidem vota ſunt fidelium, precia peccatorum, ac patrimonia pauperum* per carnem, & ſanguinẽ in poſteros ineptos improbè traſmittantur; quandò piorum DD. ſanè intereſt frenum imijcere, habenaſq. abducere, vt Digniores ad beneficia omni ſtudio perquirantur, & ſi his omiſſis ſaltem digni eligantur, potius poſt factum conniueant, quã antea illorum doceant electionẽ; tunc tanquam è tripode has ex improbabilitatis fumoſis tenebris in lucẽ educant ſententias, quippè quæ cum rationis momento cateant, auctoritate ſaltem extrinſeca, ad perniciem Reip. Chriſtianę à nõnullis veluti vſu tritæ prò viribus ſuadeantur. In hos autem Auctoris loquutus videtur S. Baſilius in verba Iſaiæ c. 1. 22. *Vinum tuum mixtum eſt aqua. Per hæc eneruantes auſteritatem, & vigorem ſcripturarum, enarrantes multimodam erga homines benignitatem planè ineruditam, condonationes item peccatorum, nullo diſcretionis ſale conditas, & talia quædam ad captãdam multitudinis gratiam.*

33 Deduco duodecimò; ſupponẽdo legatum, aut hęredis inſtitutiones ad pias cauſas validas quidem eſſe, etiam ſi alienę committantur liberę voluntati, vt alioquin penès iuris ciuilis diſpoſitionem eſsẽt nullę. ex *Innocentio III. cap. cum ſibi de teſtamentis, tradunt q. Couarr. ibid. n. 22. Molina tomo 1. diſp. 157. §. legatũ il 2.*

34 Sic quando teſtator pauperibus bona relinquit ſua, quos tamẽ haud exprimit, executionem, atq. electionem ad eum ſpectabit, quem Teſtator deſignauit; quod ſi nullum deſignauit, vel negligens deſignatus fuerit ad Epiſcopum, vel eius Vicarium loci, vbi Teſtatori domicilium erat: quod ſi neſciatur, quoniam erat extraneus, vel in eius patriam, vel locum difficili negotio tranſmitti bona illa poterunt, intererit Epiſcopi loci, vbi deceſſit Teſtator. Per quemcumq. tamen fiat, habenda eſt diſtributio inter pauperes alterutrius, quem diximus loci, vti deducitur *ex l. nulli, & l ſi quis ad declinandum. C. de epiſcop. & Clericis, & in Authentica de Eccleſiaſticis titul. § ſi quis autẽ pro redemptione.*

35 Neque hodie, quæ pauperibus relinquuntur, hoſpitali pauperiori danda ſunt, *iuxta legem ſi quis citatam*, ſed ſatis eſt modo iam dicto in pauperes diſtribuere, vt videre eſt *apud Couarr. citatum n. 14. Antonium Gomez 1. tomo variarum reſol. cap. 12. n. 48. Molinam citatum §. quando, Vaſquez de teſt. cap. 8. §. 3. dub. 2. nu. 47.* qui tamen addit *n. 50. ad finem*; ſi teſtator pauperibus relinqueret centum, quorum diſtributionem non voluntati committeret Patroni, ſed arbitrio nõ ſatisfaceret, pauperibus diſtribuens, ipſe Patronus, Sed obligari pauperioribus dare, quia ſunt bona communia, & ſubſunt diſtributioni non ſecundum voluntatem, & beneplacitum, ſed ſecundum iudicium diſtributoris, & conſequenter penès diſtributiuam, pro qua ſentẽtia citatur à *Vaſquez Nauarr. in ſumma latina cap. 17 n. 93.*

36 Verum cum pauperioribus nullum ſit ius ex voluntate acquiſitum, non poteſt eis ex iuſtitia diſtributiua illa deberi bona; neq. huiuſmodi bona ſe habent, vt communia diuidẽda Ciuibus, quibus ius eſt bona Reip. vt ſępè diximus. Itaq. Sicut beneficia ſimplicia minoris momenti non habentibus vllum ius, pręſtantioribus, dignioribuſq. ad illa ex voluntate efficaci ea illis deſtinanti, dignis dari poſſe, diximus *diſp. 7. c. 2. num. 21.* Sic etiam huiuſmodi bona dari poſſunt pauperibus, & ſi non inficiar, magis ſanè pium eſſe pauperioribus ea diſtribuere, vt notauit *Nauarrus* de bonis incertis, & fauet cap. non ſatis 86. Iudicium igi-

tur

tur, & arbitrium hęredis, vel Patroni verſabitur ad iudicandum horum, vel illorũ pauperiem tantum. Cœterum, ex altera ratione id mihi perſuadeo; quia quod alicuius committitur arbitrio tanquam iudicio prudentis cõmittitur, quod ſane pauperioribus dictat diſtribuendum.

37 Quibus ità conſtitutis illud videtur immeritò reuocatũ in dubium a *Cordub. q. 37.* quibus. Subſcribunt nonnulli Recent. aſſerentes etiam ſi Teſtator Pauperioribus relinqueret bona diſtribuenda, non peccari ab hęrede, vel cui exequutio, atq. electio cõmiſſa eſt, ſi pauperibus tantum diuidat, neque ad reſtitutionẽ teneri. Addit *in praxi hanc* modernus Auctor *opinionem conſuluiſſe*, faxit Deus, vt ijs, qui eum conſuluerunt, ſatis conſultum ſit. Et ſanè nil faciliùs quàm res librare, à ſola, extrinſeca nonnullorum Auctoritate. Noſtri autem corollarij ratio eſt, quod voluntate Teſtatoris efficaci, ius ita pauperioribus eſt acquiſitum, vt contra iuſtitiam tum commutatiuam, tùm diſtributiuam, vel puram ſaltem diſtributiuã, vt volũt *Vaſq. citatiq. n. 35. Auctores*, faceret Diſtributor, ſi eos inter maiori afflictos paupetie non diſtribueret.

Et confirmatur contra quos paulò ante nu. 37. citaui Auctores; vel enim Teſtatoris vltima voluntas efficax eſt ad ſua alijs addicẽda, vel non: ſi eſt, erit profectò erga pauperiores: imò ſi non erit erga hos, neq. etiam erit erga pauperes abſolutè. Quare poterit hæres, poterit, & Patronus alijs, quàm pauperibus, imò & ſibi bona legata applicare. Quod ſi non eſſe efficacem Teſtatoris volũtatem audeas dicere: pręterquam quod contra communem ſententiam opinaberis, hinc euertes teſtamentum, euertes proprium rerum dominium, jus, atq. iuſtitiam pariter euertes; igitur quidquid horum attigeris vlcus eſt. Ita malè inſtructa ratio exitum reperire non poteſt. Vt enim optimè notat *Molina cit. § electio ad finem*, eligente eo, cui commiſſa eſt electio perſonarum, in quas diſtribuenda eſt res, electus eam nõ putatur accipere ab Electore, ſed à Teſtatore, à quo deſideratas, ac deſignatas qualitates, ipſe cenſetur habere; & non ab Electore requiſitas, vt videtur indicare *l. vnum ex familia in princip. & §. 1. ff. de leg. primò*, & probatur alijs iuribus allatis *ab Antonio Gomez. 1. tom. var. reſol. canonic. c. 2. n. 48.* Nomine autem pauperum, quinam veniant leges apud *citatum Nauarrum, Cardinalem in Clem. 1. nu. 22. Imolam ibid. n. 18. Anchar. n. 16. Syluestrum verbo teſtamentum 2. q. 2. Vaſquez de reſtit. cap. 5. §. 4. dub. 1. nu. 6. Azor. 3. p. lib. 4. cap. 26. q. 3. §. quares in hac materia, Nauarr. in Apolog. de redit. Eccleſ. q. 1. Adnot. 27. Reginald. lib. 10. de reſtit. cap. 14. ſect. 1. n. 193.*

38 Deduco decimotertio, Scholaſticos, quibus ius eſt, ſuffragium ferendi, rectè probatum à *Soto lib. 4. q. 6. art. 3. ad fin.* Eligentes ad Cathedrã Indignum, peccare mortaliter, teneriq. ad reſtitutionem primariò Vniuerſitati, ſeu Accademiæ. Secundariò autem digno omiſſo iuxta dicta *diſp. 3. cap 1.* vbi Soti ſententis nõ teneri ad reſtitutionem, fundamentum euertimus à *n. 10.* ac *alibi ſępè*. Itaq. tenebitur ineptus cathedra ſe abdicare, vt *diſp. 11. cap. 2.* ſcripſimus, ſi mala præſertim fide eam inierit, ad quod procurandum, vel alio modo ſatisfaciendum, tenentur Electores, Eadem etiam obligatione Scholaſtici obligabũtur, ſi ſuffragium Digno dederint, omiſſo Digniore, vti cõſtat ex dictis *diſp. 12.* quidquid *Sotus loco citato* opinatus fuerit; Quod ſi Cathedra prę requiſito, ac præmiſſo aliquo periculo, vel examine doctrinæ danda eſſet, abſq. dubio id ſentiendum eſt; cùm intercedat ius rigoroſum acquiſitum Examinato. Et quamuis ex ſolis ſuffragijs Scholaſticorum Cathedra penderet abſque examine, & Vniuerſitati, à qua Scholaſticis datum eſt hoc ius eligendi, obligarentur ad Meliorem deſtinandum; quippè quæ Academia præſtãtiorem abſq. dubio Doctorem optare credenda eſt; Et etiam vt cæteri labores ſtudiorũ faciliori ratione ſubirẽt: Et digniori etiam habenti tale ius tenerẽtur, Illi quidem Academiæ ex commutatiua. huic ſ. digniori ex iuſtitia partim commutatiua, partim diſtributiua. Duobus autẽm, vel pluribus Candidatis exiſtentibus, cum maior electorum pars Dignò, relicto Digniore, ſuffragatur, ita vt meum votum inutile ſit, teneor nihilominus Digniori adſtipulari, cui merito vere, & deſiderabilia plura ſunt ſuffragia ad Cathedram, canonicatumq. deinceps dãdum. Sic multi apud *Salon 2. 2. q. 3. art. 2. controu. 4.* idemq. iudico de Eccleſia, vel alio ſimili regimine ob eamdem rationem; ni cenſeretur Dignus hoc ipſo Dignior, quod maximè deſideretur à Canonicis, & Populo, à quibus faciliùs obedietur, ac ſuauius eius conſequenter futurum ſit regimen, vt probè *Caietanus verbo electio, verſ. & ſcito, Sanchez lib. 2. conſil. cap. 1. dub. 5. n. 6.*

Exaraueram è noſtris principijs multa deducta, Amice Lector, quæ de ſecularibus officijs non vendendis coram Deo ad Chriſtianę Reipublicę bonum ſẽtio; Verum, quia paucorum eſt veritatẽ aſpicere, multorum eſt deſpicere, & eſto quis mortalium veritatis notionẽ à Veritate ipſa, filioq. Dei aliquãdo poſtulauerit, certe nè noſceret, terga vertit ſilentio, idcircò pręterire tutius putaui: Nam dicenda non eſt tempore omni veritas, haud vbiq. veritatem proloqui.

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De pœnis contra malè eligentes,ac promeuentes ad beneficia eccleſiaſtica.

MEritò quæ hactenus diſputauimus de electione ad beneficia eccleſiaſtica pœnis per Sacros Canones ſanciris concludimus, ad auertendum nunquam ſatis deploratum totius Chriſtianę Reip. damnum ex mala electione ad eccleſiaſticas,ſiuè dignitates, ſiue beneficia promanãs; oẽ conniuẽtia viam aperiret omnibus nominibus reprobandam, tantum perpetrandi ſcelus 35.*q.9.loci,& 93. diſt.Peruenit, & C. de indi.vi.l.2.ad fiem*,Neuè venię facilitas occaſionem præſtaret errandi 23.*q.4. Eſt iniuſta.*

CAPVT PRIMVM.

De pœnis ſimoniacæ electioni impoſitis.

SVMMA.

Excommunicatio Papæ reſeruata ob electionem ſimoniacam ad Epiſcopatum incurritur,n.1.
In fauorabilibus nomine dignitatis comprehenditur Epiſcopatus ibid.
Excommunicatio ob ſimoniacam electionem cam ex ſe ſufficiens eſt irritare, ni ob ignorantiam excuſetur.n.2.
Extenditur hæc excommunicatio ad conferentes,acquirentes,nec non mediatores.n.3.
Nulla propria incurritur ſuſpenſio ob ſimoniacã electionem,ſiuè promotionem ad beneficia,vel dignitatem.n.4.& 5.
Nulla in iure lata ſuſpenſio inuenitur aduerſus ſimoniacè Conferentes beneficia.n.6.
Per ſimoniam in electione ad Epiſcopatum iuris infamia incurritur, quæ niſi diſpenſatione tollatur,irregularitatem inducit.n.7.& 12.
Aſſerta infamia nõ eſt facti,neq.canonica,ſed iuris.n.8.9.& 10.
Infamia facti non eſt pœna Iuris, neq. à Principe tollitur.n.8.
Allata Infamia in ſimoniacum æquiparatur alicui crimini læſę Maieſtatis, à Principe legitimo diſpenſanda.n.11.& 15.
Non tamen incurritur hæc Infamia ipſo facto,ſed poſt ſententiam definitiuam.n.12.& 13.
Conſtitutio odioſa in dubio ferendę, & non latæ ſententię cenſenda eſt,ibid.& n.15.
Ante ſententiam aſſertam, accuſatione præcedente proceſſus faciendus eſt, nam ex denunciatione nata Sententia non induit infamiam. num.14.
Probabiliùs eſt hæreticum infamiæ pœna non affici,niſi poſt Iudicis ſententiam, declarantem eum eſſe hæreticum, idemq. ſentiendum eſt de ſimoniaco.n.16.
Cõtra ſimoniacos depoſitio tùm à beneficio, tùm à dignitate ſancita eſt,quæ non incurritur, niſi poſt ſententiam,n.17.18.
Quid ſit hæc depoſito.n.19.remiſſiuè.
Num à Iudice ſemper, vel quãdo imponenda hęc ſit pœna,n.20.remiſſiuè.

SImoniacis pœnas omnes impoſitas proſequi ſi vellem longius ſanè facerem,atque extra proprium inſtitutum; quas tamen ad exactam huius diſputationis dilucidationem ſpectare iudicauerim, nõ omittam. Initium autem à pœna ſimoniæ impoſita primo loco ducimus, cuius vitium à Canonica electione 5.*lib.hoc eſt,ſub initio huius tomi*, ablegauimus,acturi deinceps de cęteris contra reliqua peccata ſtatutis, quæ hoc *lib.6.* declarata ſunt.

1 Prima ſit aſſertio,ipſo facto Cẽſura excõmunicationis Papæ reſeruatæ incurritur ob realem Simoniam in electione ad Epiſcopatum expreſsè lata *in Extrauag.2.de Simon.* & confirmata *per conſtitutionem Pij V.incipientem, Cùm primum,editam* Kal. *April.*1567. 5.*in ordine.* Quod autem nomine beneficij in cuius collationẽ Simoniacam excommunicatio fertur,etiam Epiſcopatus comprehendatur, patet; tùm quia citata Extrauagans, omnia primò in ſpecie enumerat monaſteria, dignitates,perſonatus,atq. officia eccleſiaſtica.Secũdò,generalem addit clauſulam, *Et quibuslibet beneficijs* infra Summum ſanè Pontificatum, vt ex contextu videre eſt,etiam ſi fuerint Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, & expẽdit poſt alios *Suarius lib.4.de ſimon.c.*57.*n.*44.tùm quia videntur hęc iura Epiſcopatus fauorabilia,nè peſſum per ſimoniam eat. Quamobrem nomine dignitatis non conferendę,per Simoniam, Epiſcopatus exprimetur,iuxta doctrinam *tom.1.lib.1.cap.*1. *n.*13.traditam.

2 Hæc autèm excommunicatio per dictam Simoniam incurritur,& ſufficiẽs eſt ex ſe quidem ad irritandam cujuſcumq. beneficij ſupradicti collationem,& acquiſitionem. Conſultò dixi,*ex ſe*,quia ſine lethali culpa, excommunicatio non contrahitur, & quæ à culpa excuſabit ignorãtia,imò maior,excuſabit etiã ab excommunicatione,iuxta dicta *tom.1.lib.2. diſp.3.cap.4.* licet non ſemper validam reddat electionem.

3 Extenditur autèm excommunicatio ad quaſcumq.perſonas eius capaces conferentes, acquirentes,& etiam ad mediatores, vt ſemper

per indicaui, & rectè tradunt *Caietan. in Summa verbo excommunicatio cap. 72. & Suarius paulo antè citatus cap. 56. n. 6. alijq.*

4 Aſſertio ſecunda. propriè nulla incurritur ſuſpenſio propter electionem Simoniacam, ſic *Suarius cap. 56. n. 19.* Et in primis ſupeſionem non incurri ab ordine ob aſſertam Simoniam ſiuè occultam, ſiuè publicam, probat idemmet *Suarius 5. tomo in 3. p. mox citandus n. 44.* neq. verba ſępiùs *allegatæ Extrauag.* eam inducunt, vt communi conſuetudine, optima legum interprete, conſtat. Suſpenſionis autèm à beneficio contra Simoniacè recipientem impoſitę, neq. contra conferentem larę nulla mentio inuenitur in iure, vt *Suar. 5. tom. in 3. p. diſp. 31. ſect. 4. nu. 42.* probat, nec D. *Thomas 2. 2. q. 100. art. vlt. ad 1. Thomiſtæ, necnō Abbas, alijq. Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Couarr in Clem. ſi furioſus p. 1. §. 1. n. 17.* indicâres contrarium, aliud volunt, quàm huiuſmodi ſimoniacum ſiuè conferentem, ſiuè ſuſcipiētem ſimoniacè beneficium eſſe ſuſpenſum; ita vt ſi celebret, incurrat irregularitatem: ſuſpenſione inquam lato modo ſumpta, vt incluſa in excōmunicatione, ob quam celebrans ſit irregularis, non autem propria, de qua hic loquimur, & eſt à beneficio, cum qua ſola quis exercens ordinē non ſit irregularis. Dixi, propriè, quòd iure non conſequitur beneficium quiſpiam, ſi ſimonia interceſſerit, vt ſupra indicauimus, & habetur in *citata Extrauag.* quæ quidèm pœna in rigore ſuſpenſio non eſt, neceſſario ſupponens proprietatem, verumq. titulum beneficij.

5 De ſuſpenſione verò alia aliorum beneficiorum ob vnum ſimoniacè acceptum, nihil habetur in iure, nam in *citata Extrauag.* pœna tantum ſimoniacè Recipienti ſtatuitur, non faciēdi fructus ſuos ipſius videlicet beneficij, ſimoniacè initi: ſicut docet *Suarius ſæpe cit. diſp. illa 31. ſect. 4. n. 46.* minimè ſuffragantibus, *Angelo, ac alijs in contrariam ſententiam abeūtibus per cap. de ſimoniacè de ſimon.* quod tantummodò loquitur de ſimonia commiſſa in ſuſceptione ordinis, nec leuiter ſupſpenſionē indicat ob ſimoniacam electionem, vel promotionem ad beneficiū. Neq; *cap. præſentium 1. q. 5.* quod ab his Auctoribus allegatur aliquid probat; quia de ſuſpēſione contra ſimoniam in ordine commiſſam pariter decernit.

6 Ideinq, dicendum de ſuſpenſione in Conferentem beneficium, quæ de facto lata non inuenitur ab alijs eiuſdem beneficijs antea habitis, vel ei conferendis, contra quem aliud non affertur ius, quàm *cap. præter. §. verum 32.* vbi dicitur, hos non eſſe admittendos ad eccleſiaſtica miniſteria, quæ ſanè verba ſuſpēſionem potius ferendam indicāt, quàm latam per ea. *Officium ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium, ſcienter nullo modo recipiatis, & quantum poteſtis tales à Sacris miniſterijs, vt oportuerit arceatis.*

7 Sit aſſertio tertia. Per ſimoniam in electione ad Epiſcopatum commiſſam infamia incurritur iuris, quæ niſi diſpenſatione tollatur, inducit irregularitatem. Concluſio hęc patet ex generalibus regulis ad rem noſtram ſpeciatim applicatis. Et primò, generatim probatur *ex cap. ex diligenti de ſimonia, adiuncta Gloſſa, verbo Infamia. Accedunt quamplures, quos citat, ac ſequitur Abbas ibid. à nu. 6. ac deinceps.* Probatur ſecundo, ſpeciatim *ex cap. ſanè 15. q. 3.* vbi ſi quis per ſimoniam ordinaret, vel eligeret, vel Romanam Pontif. ſedem ſubijſſet, perpetua damnatur Infamia, vt indicatur *in 1 lib. C. Imperato. Leone l. 29.*

8 Hæc autèm pœna non eſt infamiæ facti, nā hæc pœna non eſt eccleſiaſtica, ſed effectus quidam è turpiter præſertim publicè geſtis ducens ortum; neq; tollitur per Principem, vt Infamia iuris, ſed per cōtrarium, vt notat *Abbas modò citatus.*

9 Nec eſt infamiæ Canonicę, quæ quidem ex morali cōtrahitur noxa, & per ſalutarem pœnitentiam deletur, vt notatur *q. 1. cap. 2. & 3. nec non cap. teſtimonium de Teſt. & ab Abbate citato.*

10 Eſt igitur infamia iuris, vt idemmet Auctor ait, cui ſubſcribit *Suarius lib. 4. de ſimon. cap. 56. nu. 11.* quæ à *cap. ſanè 15. q. 3.* æquiparatur crimini lęſæ Maieſtatis, nec per alium, quàm

11 per Principem, *vt Gloſſa cap. ex diligenti laudati* notat, diſpenſari poteſt, & colligitur etiā *ex cap. cum te, de re iudicata, & ex l. 1. §. de qua ff. de poſtlum.*

12 At non incurritur ipſo facto, ſed poſt ſententiam, ſic Abbas in dictum *cap. Ex diligenti de ſimon. 6.* tùm quia iura ſuperiùs allata modo loquendi vtuntur de futuro, tùm quia hoc idem in reliquis publicis criminibus ſeruatur, vt videre eſt in *l. 1. ff. de his, qui not. inf. & ſanet Dynus in reg. Infamibus de reg. Iuris in ſexto, & Ge. poſt Gloſſam 1. cap. 1. teſt. lib. 6.*

13 Hanc autèm ſententiam non interlocutoriam, ſed definitiuam requiri, patet ex his quę *1. tom. lib. 3. diſp. 2. cap. 2. nu. 8.* diximus, quibus annecto *l. verbum C. ex quibus cauſis*, & videtur ſubindicare *cap. Veſtra, & cap. vlt. de cohab. cleri. & mulier.* & ſi non clarè loquantur de infamia, Docent tamèn *Syluester verbo Infamia, Nauarrus. cap. 25. n. 73. Caſtro lib. 2. de iuſta hæreticorum punitione cap. 9.*

14 Addo cum *in cap. ſanè 15. q. 3.* dicatur, accuſationem præmittendam eſſe condemnationi, Iure canonico neceſſariò requiri, vt per accuſationem proceſſus fiat; nam ſi via procedatur inquiſitionis, etiam ſi ſententia ſequatur, infamia non oritur iuris, vt notat *Abbas in cap. Inquiſitionis de accuſat. nu. 2. & Suarius de cenſuris diſp. 48. ſect. 1. n. 6.*

15 Nec me prætcrit *Felinus in cap. Ex diligenti n. 2.* contra paulò ante citatum Panormitanū, ac ſententiam, quam amplexi ſumus, ſentiens, ac docens, hanc iuris infamiam ante ſententiā Iudicis incurri, quòd hoc crimē ſit exceptuatum, vt hęreſis, & lęſę Maieſtatis, *per cap. 1. 15. q. 3.* atqui ex illis ſtatim incurritur Infamia ſecundum *Gloſſ. in l. 1. ff. qui not. ſunt inf.* igitur hoc idem in crimine ſimoniæ dicendum eſt. Verum enim verò non rectè *à Felino citatur c. 1. allegatę q. cum cap. ſanè illius tituli, quod in ordine eſt 4.* Simoniam dicat, ad *inſtar publici*

blici criminis, & leſæ maieſtatis eſſe; cum quibus criminibus, vt probè *Gloſ.* vbi non eſt *omnimoda ſimilitudo*. ſic pro ſimonia depoſitionis imponitur pœna, vt pro crimine leſæ maieſtatis pœna mortis, quemadmodum proſequitur *Gloſſa*.

16 Deindè quamuis nõ ignorem *Perēg. de iure fiſci lib. 5. tit. 1. n. 172. verſ. notandum tamen*; *Caſtrum lib. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 9. Aragonium 2. 2. q. 11. art. 3. fol. 353. & alios* docere hæreticos ipſo iure infames. At longè probabilius opinor cum *Azorio to. 1. lib. 8. inſt. moral. c. 13. poſt q. 8. in 7 hæret. pœna ſimonia de catholica inſt. tit. 9. n. 205*, *Caſtro lib. 2. de l. pœnali cap. 15. in fine*, *nec non Sanchez lib. 2. operis moralis cap. 26. n. 1.* hæreticum hac infamiæ pœna non affici, niſi poſt Iudicis ſententiam declaratiuam. Quamobrem ſicut neceſſaria non eſt ſententia, qua hæreticus declaretur infamis, ſed qua ſola declaretur hæreticus, ita neq. ſententia opus eſt, qua declaretur quiſpiam infamis ob ſimoniam, ſed ſat eſt, ſi declaretur Simoniacus. Neq. contendo, num ante hanc ſententiam ſit re ipſa infamis, eſto non incurrerit iuris infamiam, quod videtur docere *Sãchez citatus*, quemadmodum hæreticus à die dicti criminis commiſſi perdit dominium bonorum, quamuis ad ea reſtituenda non teneatur ante ſententiam declaratoriam. Illud ad rem ſanè noſtram aio, ſi re vera quoad effectus infamiæ iuris, quam incurrerit ſimoniacus, vel hæreticus, eos non dici incurriſſe, niſi poſt sẽtentiam, tametſi potuiſſet facti iam publici infamiam incurriſſe vterque, vt de hæretico probè *Azor. cit. & Sanch. n. 2. ſcribunt*. Irregularitas autem per ſimoniam contrahitur, mediante hac, quam explicuimus, infamia iuris, quæ quidem tamdiù durat, quamdiù declarata perſeuerat infamia, vt probè *Suar. lib. 4. de ſimon. c. 56. n. 11.* non autem immediatè.

17 Quarta ſit aſſertio, Depoſitio in ſimoniacos ſancita eſt tum à beneficio, ac dignitate, tum ab ordine, quæ tamen pœna ipſo facto non incurritur ex communi DD. ſententia. Probatur primò, generatim *per cap. erga ſimoniacos 1. q. 2. ibi*, *Erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſeruanda, habendam eſſe decernimus, ſed iuxta canonum ſanctiones, & decreta SS. PP. eos omninò damnemus, ac deponendos eſſe Apoſtolica auctoritate ſancimus.* Deinde ſpeciatim probatur etiam depoſitione ab officio, & beneficio *per cap. cum ſemper de confeſſ. & per cap. de hoc de ſimon. adiuncta Gloſſa*. Subſcribunt ſuper his textus ſcribentes, vt videre eſt apud Abbatem.

18 Quod autem ipſo iure ante ſententiã, non incurratur hæc pœna, Auctorum patet cõſenſu, etiam illorum, qui ſecus opinantur aliis de pœnis, vt ſupra vidimus, à quibus non diſſonat Extrauagan. 2. de ſimon. quemadmodum legenti patebit.

19 Quid autem hæc ſit depoſitio, & an ſit idẽ, quod generalis ſuſpenſio perpetua, & in quibus conueniant, ac diſcrepent, docet *Suarius 3. tom. in 3. par. ſect. 1. per tot.* & ſpeciatim quid pro depoſitione ab Ordine intelligatur, quã imponendam eſſe ſimoniaco, tradit *cap. per tuas, il primo, de ſimon.* ſcribit idem *Auctor fusè, ac doctè à nu. 7.*

20 Verum verò ſemper ſit à Iudice talis pœna imponenda, & qua via accuſationis ne, vel inquiſitionis, & an æqualiter contra quamlibet ſimoniam cuiuſcumque materiæ; quæq; ſeruandæ ſint circumſtantiæ apud Canoniſtas ſupra citatos videre eſt, præſertim *Abbatem cap. inquiſitionis de accuſ. Rodcan. 4. p. c. 9. n. 25.*

CAPVT SECVNDVM.

De pœnis contra malè Eligentes expreſſis *in cap. Cum in cunctis de electione.*

S V M M A.

De quibus Eligentibus quæſtio ſit n. 1.

Sententia Ioannis Andreæ coarctans has pœnas, ad indignitatem ex tribus defectibus relatis in cap. cum in cunctis. *n. 2.*

Eligens indignum ad beneficium curatum, eſt eligẽdi poteſtate pro ea vice, ipſo facto priuatus: & quid intelligatur pro illa vice. n. 3.

Suſpenſio aſſerta contrahitur ob electionem, vel promotionem cuiuſcumq. quomodolibet re vera Indigni, etiam ſi per defectum diſtinctum ab enumeratis in cap. Cum in cunctis. *n. 4.*

Exempla non reſtringũt regulam, ſiue diſpoſitionem. n. 5.

Regula, odia, ſunt reſtringenda, exceptionem patitur, quando niſi extenderetur, eſſet illuſoria. num. 6.

Verè, ſcienterq. eligentes, vel promouentes Indignum per triennium ſuſpenſi ſunt à beneficiis, quę in Eccleſia illa poſſident, cui praua electione detrimentum attulere. n. 7.

Si huiuſmodi malè eligentes, vel promouentes beneficiis careant ſitis in Eccleſia, quam offenderũt, pęna extraordinaria ad arbitrium Iudicis puniendi ſunt. n. 8.

Nõ ſatis eſt ſola nominatio Indigni, ſed requiritur actus electionis completus ad hanc ſuſpenſionẽ ſubeundam. n. 9.

Pœna ſtatuta in delictum, locum non habet, niſi fuerit illud conſumatum. n. 10.

Vt à iure, vel ab homine cenſurę ferri ſolent, effectum requirunt conſumatum, licet poſſint contrà intentatum, vt videtur præſtitum in Conſtitutione Pij V. 81. *n. 11. & 14.*

Delinquẽs cenſuram ſubibit in territorio vigentẽ, vbi conſumatum, non autem vbi inceptum eſt delictum. n. 12.

Ratione autem delicti quoad reliquas pœnas ſit ſubditus reus tùm in territorio, vbi inchoatũ, tùm vbi conſumatum fuerit. n. 13.

Non ſubeunt Cardinales, Indignum ſi eligerent in Summum Pontificem, pœnas huius Canonis, nũ

autem

Digitized by Google

autem aliàs n.15.remiſſiuè.

Extenditur hæc pœna ad collationem aliorum, etiā beneficiorum curatorum Epiſcopatu minorum.n.16.

Quid iuris, ſi durante triennio ſuſpenſionis, alterum Electores promoueant Indignum.n.17.

Duplici aſſerta pœna nō ligātur Epiſcopi,ſed altera ad finem capitis impoſita.n.18.

Cur duplex pœna ob vnum malè promotionis delictum imponitur,& quomodo intelligendum, Dominum non vindicaturum bis in idipſum. num.19.

Quæ pœna imponitur Epiſcopo,Indignum ad beneficium curatum promouenti.n.20.

Clauſula ſiuè in principio,ſiuè in fine diſpoſitionis appoſita refertur ad omnia membra, eadē ratione vrgente.n.21.

Si ficto animo Epiſcopus in electionem conſentiret Indigni, incurreret hanc in foro externo ſuſpenſionem.n.22.

Ex verbis,vniuſcuiuſq. præſumēdus eſt animus num.23.

Actus præſumitur eo animo factus, vt valeat num.24.

Conſenſus Epiſcopi in Indignum,externo debet actu innoeeſcere, alioquin ab Eccleſia puniri minimè poſſet n.25.

Cenſura lata contra facientem non comprehendit ex ſe mādantem,At hæc de qua loquimur cum verbis aequiualentibus exprimatur, mādantem etiam Epiſcopum ligat.n.26.

Epiſcopus ſolum non impediens hanc incurrit ſuſpenſionem.n.27.

Etiam ſi Præſul in Indigni conſenſerit Electionē, quæ tamen ſuum ſortita nō ſit effectum,ſuſpēſione non ligatur.n.28.

Quando cenſendus eſt ſola taciturnitate,quis cōſenſiſſe.n.29.

Epiſcopum Indigni ratum habentem electionem probabiliùs eſt quinque concurrentibus circūſtantijs aſſerta ſuſpenſione ligari.n.30.

Ratihabitio in iure propriè ſignificat approbationem rei proprio nomine facta n 31.

Quid ſit aliquid alicuius nomine factum n.32.

Nomine alienius fieri idem in hac regula de ratihabitione eſt,ac eius cauſa fieri.n.33.

Ratihabitio hic debet eſſe approbatio delicti nomine ratihabentis facti,vt ſic etiam cogniti, atq. approbati.n.34.

Quæ ignorantia ratihabitionem electionis Indigni excuſat ab hac cenſura.n.35.

Ratihabitio ſufficienti exprimenda eſt ſigno externo.n.36.

Hæc cēſura ipſo iure lata eſt, ipſoque facto incurritur.n.37.

Regula ad cognoſcendam cenſuram ipſo facto,latam,vel ferendam.n.38.

Quas expendimus cenſuras,ſiuè Clerici,ſiuè Præſules,niſi ſcienter Indignum elegerint, non incurrent.n.39.

Quomodo extendatur ad Patronos etiam,atq.ad Electores,ad officia ſecularia.n.40.

Qui ſcienter abutitur Priuilegio, meritò priuatur.n.41.

Vaſſalus meritò priuatur fundo,in quo malè verſatur.n.42.

Non tamèn extenditur dicta pœna ad laicum patronum.n.43.

Quæ ignorantia ab his excuſet pœnis.n.44.remiſſiuè.

1 DVo perſtringit Eligentium genera, inſcriptio:alterum perſonarum Eligentium prorſus Indignum: alterum Dignos, quidem promouentes, omiſſis tamen Dignioribus. Deindè prænotandum etiam eſt tribus ſanè modis poſſe promotionem Indigni ſe habere: primò ſcienter factam; ſecundò ignoranter: tertiò vt ſub dubio ſit,ſcienter nè, vel ignorāter habita ſit. Hoc autem capite duos primos expendemus modos,alium deinceps.

2 *Ioannes Andræas in reg.odia in merc.Soarius de cenſ.diſp.31.ſect.3.num.*10.tametſi quas explicamus pœnas *per cap.cùm in cunctis de elect.* ab Electoribus Indigni ad beneficium annexam habens curam animarum ſolùm incurri doceant, nihilò tamèn minùs non ob cuiuſcumq. perſonæ Indignæ electionem, eas contrahi pœnas volunt,ſed ob defectum aliquem è tribus, vel quatuor eodem textu expreſſis. *Soariarum ſequitur fideliſſimus eius ſectator Fellucius tract.17. cap 6. nu.3. & ſentire etiam videtur Menochius caſu 3.* ſubſcribit *Sanchez in Opuſc.lib.2.cap.1.dub.6.n.18.*

3 Ego verò primùm aſſero eligentes, atquè promouentes Indignum ad beneficium curam animarum habens pro ila vice,hoc eſt pro electione proximè facienda eiuſdem beneficij, priuatos eſſe ipſo facto eligendi poteſtate. Habetur hæc concluſio *in cap. cùm Vnitonienſis de elect.ex Concil. Lateranenſi ſub Innocentio III.cap.25.& cap.cùm in cunctis de elect.citato,cap.graue nimis de præb.* Nec obſtat *Abbatem in cap. citatum cùm in cunctis, §. clerici ſanè n.1.* illam primam vicem, qua priuantur Electores,ad alterius beneficij electionem, prima fronte,referre. Nàm ſecùs re vera ſentit,tùm ibi ſi rectè perpendatur *adiunctis Zachariæ addictionibus litt.* B. *tùm in cap. Dudum de elect.il primo n.11.Eſt præterea hæc ſententia communis DD. quos citant,& ſequuntur Abbas tùm locis citatis, tùm cap.cùm Vnitonienſis n.1. 6.11. adſtipulatur Nauarrus in cap.ſi quando de reſcriptis except.16. ac deinceps, atq. ex Theologis multi apud Soarium de cenſuris ſect.4.num. 10.modo citatum, & apud Auctorem appendicis ad Fellucium tract.31.cap.41. cap.4.n.137.* & probatur,quia per illam particulam *tùnc*,vt probè *Gloſſa,Nauarrus,& alij* non aliud,quam pro illa ſola vice intelligi debet. Quod autem verum ſit de Promotoribus docet *Abbas in cap.cùm in cunctis ſæpè cit. §. Clerici ſanè nu. 1. & 2.& cap dudum de elect.n.10.* Pro illa autem vice,nec ad omnem aliam electionem priuari, ſic Eligentes, ac Promouentes eiſdem, quos adduxi probatur textibus. Dixi hanc cenſurā, pœnamq; eſſe ipſo facto, ipſoq. iure latam, quod conſtabit ex dicendis infrà, dum expendemus pœnam Epiſcopo malè eligenti impoſitam per hunc eundem textum,& per huic ſimilem *in cap.prouida de elect.in ſexto*, ac docet

præterea Soarius de cenſoris diſp. 3. ſect. 3. n. 2. Nec non poſt hæc iam parata lego aſſertum hoc, atq. eruditè probatum apud *Thomam Sanchez in opuſcul. lib. 2. cap. 1. dub. 6. n. 6.* Addidi prætereà Eligentes, vel Promouentes ad beneficium curam habens animarum; nàm vt è laudatis patet textibus hæc, & quam mox expendemus, pœna contra Eligentes, vel Promouentes ad huiuſmodi beneficia expreſsè impoſita eſt, tametſi, tùm *Abbas locis citatis, tùm Menoch. de arbitrar. iudicum quæſt. caſu 3.* loqui abſolutè videantur, & videtur adſtipulari *Sanchez modo citatus.* At ego in re pœnali, atq. proprio marte, & abſq. textu, imò contra allegatos ſentire non audeo, vt nec Theologi ipſi, & videre eſt apud *Soarium* modò citatum.

4 Aſſero ſecundò; licet Ioannis Andreæ, Soarij, cęterorumq. ſententia probabilis ſit, probabiliùs tamen cenſeo hanc incurri ſuſpenſionem ob electionem perſonæ indignæ, non ſolum ob ſingulos *in cap. cùm in cunctis citato*, indicatos defectus, ſed ob quęcumq. ob quę re vera ſecundum ſupra dicta Indignus quiſpiã cenſeatur. Eſt communis ſententia tùm *Canoniſtarum, tùm eorum, qui in cap. citatum de abſolutè Indigno loquuntur allegati à Menochio laudato.* Probatur *ex cap. graue nimis de præb.* vbi dicitur, *Prælatos quoſdam carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis* Indignos eligere. Cùm igitur ęquè militet hæc ratio contra electionem cujuſcumq. perſonæ indignæ, non eſt coarctanda ad certam aliquam indignitatem; & licet in materia verſemur odioſa, exempli gratia tamen iudicamus expreſſos fuiſſe à textu defectus illos, tùm *in cap. cùm in cunctis citato, tùm in hoc graue nimis*, quam ſolos illos, priuatiuè quoad alios eſſe indicatos: quibus laborantes, ſi promoueantur, eorum Electores puniri debeant.

5 Exempla enim non reſtringunt regulam, ſiuè diſpoſitionem *l. 1. §. quod vulgo, ff. de vi, & vi armata, & l. damni infecti ſtipulat. ff de damnis infect. §. quod dictum eſt, & fauet gloſſa ſingularis in clem. 1. verbo præſidentes in fine de reſcript. commendata ab Antonio Butrio, Cardinali, & Ioanne de Imola.* Deindè aio ad quatuor illos defectus ætatis, natalium ſcientiæ, ac probitatis vitæ, reliquos facilè reuocari poſſe ſiuè infamiæ, ſiuè cenſurarum, ſiuè alterius rationis. Quo circa reductiuè ad quatuor expreſſos per Canones citatos ſpectabunt, vt quis diceretur Indignus, eſſetq. eiuſdem electio inualida, ſic etiam ob eorundem electionem, pœna præſcripta erunt afficiendi Electores. Demùm, quod alioquin fruſtraretur conſilium, atq. mens Sacrorum Canonum ablegandi damna, quę proueniunt Eccleſijs ex prauis electionibus.

6 Regula verò, *odia reſtringenda*, fallentiam ſubit, quando eſſet illuſoria, niſi aliquo pacto extenderetur; ita docet *Iaſon in Authenticam, quas actiones, & Ioannes de Anania in rubricis de Apoſtatis, & multis probat Nicolaus Euerardus de locis loco à ratione legis n. 31.* Addo ſi Contrarij Auctores vellent ob quatuor illos defectus, copulatim tantum ſumptos, perſonã Indignam eſſe debere, ob cuius electionem præſcripta pœna puniendi eſſent Electores, ac Promotores, perperam etiam profectò ſentirent, cùm *diſp. 9. cap. 3.* oſtenſum ſit Indignum cenſeri quemuis, quocumq. ex illis defectibus affectum, vt *Sanch. citat. ad finem* etiam docet.

7 Aſſero tertiò. Verè, ac ſcienter eligentes, vel Indignum promouentes per triennium ſuſpendi à beneficijs Eccleſiaſticis, quæ ſinguli in ea ſita habent Eccleſia, cui mala electione obfuere; ſic *Abbas in ſępè citato, cap. cùm Vuitonienſis, §. Clerici n. 10. Soarius, ac Felliueius laudatus, apud quos alij.* Et quidem difficultas tantùm eſt de coarctatione huius pęnæ ad hæc, quæ dixi beneficia in Eccleſia offenſa fundata, ideoq. probatur præcipuè ex *cap. ſi compromiſſarius in ſexto*, vbi expreſſa, quam diximus habetur limitatio: quiq. textus, vt probè *Gloſſa in expoſitione caſus* exprimit noſtrum, quem præ manibus habemus, deſcriptum *in cap. cùm in cunctis.* Confirmatur, quod vt probè notauit *Ioannes Andræas in reg. odia,* verba diſpoſitionis latè non ſemper accipienda ſunt, ſed tunc reſtringenda, quando ratio vrget aliqua, atquè æquitas. Quamobrem licet noſter textus abſolutè malè eligentes per trienniũ beneficijs priuet; hoc tñ intelligendũ eſt de certæ Eccleſia beneficijs, cui nimirum detrimentum attulere.

8 Quæres, quid pręſtandum ſit, ſi Eligentes, aut Promouentes, vel beneficia non habeant, vel in illa Eccleſia contra quam peccauere, non poſſideant? Aio pęna extraordinaria hos eſſe puniendos, ſic expreſsè docet *Gloſſa cap. ſi compromiſſarius in ſexto de elect. verbo in illis beneficijs;* idq. ad arbitrium Iudicis, vt addit *Gloſſa cap. ſuper his de accuſat.* vbi enim in iure expreſſa pœna non eſt, exploratum videtur, extraordinariam eſſe imponendam pro arbitratu Iudicis, *ex cap. de cauſis de offic. & poteſt. Iudicis deleg. vbi citata gloſſa* probè aduertit in verbo arbitrium id eſſe præſtandum à Iudice qualitate delicti, cauſæ, & perſonæ inſpecta, *per cap. ſicut dignum de homicid. & l. 1. §. 1. ff. de iur delict. & l. Pedius, ff. de incend. Ruin. & Naufr. & l. reſpiciendum, ff. de pœnis, vt proſequitur Menochius de arbitr. quæſtion. lib. 2. caſu 288. num. 42. ac fauet cap. Ad liberandam de iudic. & l. vlt. in fine, C de ſepult. viol. & l. 1. ff. de pœnis, §. generaliter. alijſq. probè allatis à Decio de offic. deleg. in cap. de cauſis n. 1.*

9 Dixi verè Eligentes, vel Promouẽtes, nàm ſatis quidèm non eſt Indignum ſolum nominaniſſe in ſcrutinio, à qua nominatione, antequam ad perfectum perueniret electionis actum receſſiſti, vel ſcrutinium fuit laceratum, quod patet *ex cap. Perpetuo de elect. in ſexto*, hoc ipſum expreſſis verbis explicante. Neq. nomine electionis venit nominatio, nec voto-
10 rum publicatio. Hinc notatu dignam exiſtimo Ioannis Andreæ regulam *in reg. odia in Merc. in verbo pœna,* vbi in aliquod delictum à iure ſtatuitur pœna; hãc locum tantum habere, cùm delictum illud prorſus fuerit perfectũ, & conſumatum, quamquam alioquin inchoatum eſſet; ſubſcribit *Abbas in cap. cùm in cunctis de elect. §. Clerici ſanè n. 3. nec non Bart. in l. 1. ff. de ſicar. & in l. ſi quis non dicam rapere in*

Digitized by Google

2.col.verſ.hoc quæro,C.de Epiſcop.& Cler.& l.data opera col.3.verſ.item in pœnis,C.qui accuſare non poſſunt. Quidquid in contrarium indicare videantur *Innocentius, Hoſtienſis, Compoſtellanus citati à Gloſſa capit.perpetuò ſupra laudati,verbo formidare.*

11 Hinc per vtilis etiam illa de cenſuris deducitur Theologorum doctrina,conſenſu Canoniſtarum firmata,qua compertum eſt,licet poſſit pro delicto graui tentato,ſeù inchoato cēſura ferri, vti notauit è Recenſioribus *Soarius de cenſ.diſp.4.ſect.3.num.2.* At verò iuxta communem vſum,& ſtylum,cum cenſuræ,vel à iure,vel ab homine abſolutè ferantur ratione alicuius delicti,vltimum includentis effectum, eius omninò requirūt cōſumationem. Et quāuis perfecta fuerit actio ex parte delinquentis effectus tamèn ſi impediatur etiam miraculosè,cenſuram minimè incurri,vt probè demonſtrat *laudatus Soarius à n.4.ac deinceps.*

12 Deducitur etiam,quod quamuis delictum, ob quod cenſura per ſtatutum lata eſt, in alieno inchoatum ſit territorio, ſi vltimum in hoc ſortiatur effectum,puniri tamen Delinquētē, cenſura in hoc territorio vigente contra hoc ipſum delictum. E contra verò, quamquam hic ſuum habeat initium delictum, vbi viget cenſura, ſi tamen vltimum ſuum effectum in alieno ſortiatur territorio, vbi non eſt ſtatuta cenſura,neutiquam illam alieni territorij, vbi inchoatum eſt,ſubibit Delinquens, qui huiuſmodi delictum commiſit, vt probè poſt antiquos allegatus *Soarius diſp.5.ſect.4.n.9.*

13 Verùm in ordinè ad alias pœnas à cenſuris diſtinctas ex communi Iuriſtarum ſententia, reus fit ſubditus ratione delicti, cum in foro territorij,in quo inchoatum eſt, tùm vbi conſumatū fuerit *ex l.1.C.vbi de crimine agi oportet.Per ea,vbi delicta commiſſa, vel inchoata ſunt,*& ibi interpretes *Bart.in l.Dominus,ff.de furtis,Abbas cap. Poſtulaſti de foro compet. & Felinus multa diſputans ad hanc materiam ſpectantia.*

14 Subit autem tradita doctrina vnam, vel alteram limitationem. Primam, ni conſtitutio attentatum aliquando puniret delictum, vt fieri poſſe diximus *num.11.*& eſt caſus in *l.1.§. Beſtias,ff.de poſthumis,* atq. in *conſtitut.* 82. *Pij V.incipiente,ſi de protegendis* contra eos, qui è carcere educunt, vel aliquo pacto adiumento ſunt,reis Sancti Tribunalis Inquiſitionis. ſubſcribit *Baldus l.ſi quis non dicam rapere, C.de furtis.*

15 Secunda autem limitatio adhibenda electioni, quam habent Cardinales de Summo Pontifice ex vi huius Canonis,vt notauit *Abbas cap.cum in cunctis de elect.§. Clerici* ſanè *num.4.ex Gloſſa verbo contra fas, capit.ſi duo diſt.79.* An autem aliàs Cardinales Indignum (quod Deus auertat) eligentes in Papam ſubeant pœnas, meà non intereſt; legi tamen poſſet *Hieronymus Manfredus de Cardinal. cap. præſertim 26. Cardinalis Albanus, Martinus Laudenſis, & alij, qui de Cardinalibus ſcribunt.*

16 Quod autem à *Panormitano nu.4.* ſcribitur, aſſertæ pœnæ locum non eſſe in electione ad alias Prælaturas citra Epiſcopatum, ſed ſolùm ad ipſum Epiſcopatum, ſimileſq. dignitates, non approbo;nam electione ad Epiſcopatum indignam arcere perſonam,Canon ille præcipuè quidem intendit; verùm ad aliam etiam curatorum ſaltem beneficiorum electionem ſe extendit,& quia conſtat,ſermonem etiam eſſe de electione ad beneficia Præſulatu minora, *ex §.inferiora,* & quia de pœna mox explicanda contra Epiſcopum male promouentē agit, ad quem pertinet collatio beneficiorum, vt probè *Gloſſa verbo fecerit*: & quia Capitulo iniungitur, vt ſuppleat hac in re Prælati negligentiam,porrò in ordinarijs beneficijs malè collatis.Quomodo autèm deuoluatur poteſtas eligendi ſiuè ad Capitulum, ſiuè ad Metropolitanum, ſiuè ad Papam huius loci non eſt, videndus eſt ſæpè citatus *Abbas à n.5. ac deinceps;nec non cap.Quamquam de elect. in ſexto cum Gloſſ.verbo deuoluitur.*

17 Quæres,quid iuris ſi durante triennio dicto ſuſpenſionis, contingeret, Electores iterum ſcientèr eligere alterum Indignum, nùm inciderent in nouam ſuſpenſionem incipiendam à finito triennio primæ, nec ne? *Ioannes Andræas apud Panormit. citatum num.7.* ſentit, triennium ſuſpenſionis ita ſtatim poſt malæ delictum electionis inchoari, vt cum primo adhuc durante confundatur. *Panormitanus verò citatus diſtinguit cum Bartolo in l.ſenatus, ff.ad Turpilianum*, vel pœna per ſtatutum imponitur, vt ſpecies præſcribendo, quod reus nempè homicidij ſtet ad confinia per decennium à tempore delicti commiſſi:vel imponitur generaliter, atquè indeterminatè præſcribens,vt reus ſtet ad confinia per decennium. Si forma ſtatuti prioris fuerit rationis, ait ſecundum ſuſpenſionis triennium illicò à commiſſo delicto currere debere; alioquin non illud, ſed aliud eſſet triennium *argumento l.ſi vſusfructus mihi in biennium.ff de vſufructu per biennium continuum alicui teſtamento legato.* Si autem fuerit forma ſtatuti alterius rationis, triennium ſuſpenſionis incipere debere finito primo, quod aliàs non ſolueretur pęna delicti,*argumento cap.1.de pœn.adiuncta Gloſſa.* Ego autèm quamuis relatas iudicem probabiles opiniones;æquè etiam ſaltem probabiliter eum ſentire dixerim,qui aſſereret cum Pōtifice citato per *Gloſſam dicti cap.* quod *Quoties quis peccat,toties puniri debet, & quod frequens delictum,frequenter puniri debet, vt probè addit Gloſſa.* Quamobrem ea,*quę frequenti præuaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur,*vt habet *Textus cap.1. citat.de pœnis ex concilio Toletano,* & conſequenter ſatis probabile eſt,ſecundum triennium ſuſpenſionis,decurſo primo principium habere;cum enim hæc delicta eiuſdem ſint ſortis, pœnæ eiuſdem pariter,vt ſint generis,rationi conſentaneum eſt, & re vera fruſtraretur aliàs ſtatutum.Nec video,quo pacto iterata culpa,adiumento,ne dum detrimento poſſit eſſe reo,eiq. patere decrementum pęnæ, quæ commenſurabilis eſſe debet delicto, vt proſequitur *Ab-*

bas cap.ſi quis num.6. de ſimon.& alioquin non mitior pars, vt ex pęnis eligeretur *cap. in pęnis de regul.iuris*, ſed nulla pęna pro vno delicto eligeretur. Ex quo, quæ in contrarium affert *Sanchez in opuſcul.lib.2.cap.1.num.2.* ſoluenda ſunt

18 Aſſero quartùm, duplici ſtatuta pœna hactenus explicata in malè eligentes non comprehenduntur Epiſcopi etiam ſcienter eligentes Indignos, ſic probè *Soarius de cenſuris diſp. 41. ſect.3.num.* 10. quia huiuſmodi pęnis, ni fiat expreſſa mentio Epiſcoporum, hi non ligantur, quemadmodum *tom.1.lib.1.diſp.1.c.1.* diximus, & expreſsè habetur *cap.ſi compromiſſarius de elect.in ſexto.* Confirmatur, quod Epiſcopo Indignum promouenti, alia ad finē capitis imponitur pęna, de qua mox dicturi ſumus.

19 Nec mirū ſit, duas imponi pęnas ob vnicā prauam electionem Indigni Clericis, quibus ius eſt eligendi, quòd non debeat quis duplici contritione conteri, vti habetur *cap. At ſi clerici in fine, & cap.Præsbyter, aut Diaconus 81.diſt.* ne Clericus duplici pęna depoſitionis, atq. excommunicationis afficiatur, quia non vendicabit Dominus bis in idipſum; Verùm vt probe *Gloſſa verbo bis*, intelligendum, id eſt, profecto, cum ſingulæ pęnæ ex ſe adęquatę viderentur culpę: vti rectè declarat etiam *Gloſſa cap.citati.At ſi Clerici verbo duplici*, alioquin cum ſingulæ prudentis iudicio ſatis non eſſent, vt in caſu noſtro, poterit duplex imponi 21. *q.5.cap.ſi quis cuiuslibet, & 17.q.4.cap.Attendendum*: Videndus prætereà eſt *Io: Andræas in cap.felicis de pęnis §.cæterum lib.6.*

20 Aſſero quintùm, præter ſtatutas pęnas alijs Electoribus, ac Promotoribus perſonæ Indignæ ad beneficium curam animarum habens, præſertim Epiſcopatum; Antiſtiti hiſcè verbis alia imponitur ibid. *Epiſcopus autèm ſi contrà hoc fecerit, aut conſenſerit fieri in conferendis prædictis officijs, & beneficijs poteſtatem amittat, &c.* Hæc autem aſſertio per membra explicatione particularum textus probabitur. Et primùm animaduerto particulam *tunc* ideſt pro hac vice, vt in principio Paragraphi de priuatione poteſtatis contrà Clericos appoſita eſt, atq. à nobis ſupra *num.3.* expenſa, hic non eſſe inſertam; neq. alteram *ſcientèr* eſſe adiunctum, vt neq. initio *huius cap.* Quapropter videri cuipiam poterit Præſulem abſolutè, vel facientem, vel conſentiētem in malam huiuſmodi electionem, priuari poteſtate beneficij conferendi, etiam ſi ſcienter id non præſtiterit; Et quamuis *Abbas in hunc eundem textum num.4.* pro ea vice tantum eſſe priuatum Præſulem reum aſſerat, idquè ſi ſcientèr præſtiterit; nihilò tamèn ſeciùs ſatis non probat.

21 Ego autèm in eadem ſum *Abbatis* ſententia, eaq. moueor ratione, quòd cum hanc electionem Indigni tùm à Clericis, tùm ab Epiſcopo ſcienter faciendam eſſe conſtet *ex cap. cùm Vuitonienſis, & cap. Innotuit de elect.* & cum eodem modo tùm de pęna Clericis impoſita, tùm Epiſcopo *textus cap.cùm in cunctis* loquatur, eodem etiam de vtraq. electione ſentiendum eſt, *vt aſſert.3.* iterum dicemus. Deindè *tunc* exprimens illam vicem ſic probatur; quod clauſula ſiuè in principio, ſiuè in medio diſpoſitionis appoſita, eadem militante ratione, ad anteriora, & poſteriora eiuſdem referenda ſit menbra, vt nos oſtendimus *tom. 1.lib.2.diſp.5.cap.4.n.11. & 12. & lib.3. diſp.7. c.2.n.4. & 5.*

22 Demum quod habeo circa textum allegatū adnotare eſt, verbum *conſentire*, ideſt in vnam ſententiam ſimul ire, ex *l.1.§.conuentionis, ff. de pactis, & in l.conſenſus, ff. de actionib. & obligationib.* Quod ſi ficto animo Pręſul in electionem Indigni conſenſerit, alias quidem cenſuras ſimpliciter alioquin latas, in foro poſſet interno effugere, cùm externum peccatum procedens ex animo ficto, ac proptereà in ſua ſpecie morali non completum, materia ſufficiens non ſit ad cenſuram, vt ex communi ſententia docet *Nauarr.in ſumma cap.11.num.25. & cap.27.num.56.nec non Soarius de cenſuris diſp. 4.ſect.4.num.15.ex cap.cum voluntate de ſententia excommunicationis.* At cum hæc, quæ eſt in manibus, exterior actio conſenſus diſcerni exteriùs minimè poſſit, nùm ex actu voluntatis interno permanet, nec nè; in externo foro idcirco facultate priuatus cenſendus eſſet Epiſcopus fictè etiam conſentiens, licet in foro conſcientiæ re vera priuatus illa non eſſet, vt generaliter de cęteris cenſuris rectè ratiocinantur Auctores.

23 Etenim verbis aperitur animus, qui præſumitur qualis per verba declaratur *l.labeo §.idē Tubero, ff.de ſupp.leg. vbi Celſus ait, nemo exiſtimandus dixiſſe, quod mente non agitauerit, & Caſſiodorus lib.3.nullum eſt magis mentis noſtræ teſtimonium quam qualitas inſpecta verborum.* Alioquin ſigna, voceſq. ad conceptus mentis, ſenſuſquè animi exprimendos ordinatæ, Auctore Philoſopho Perihermenias primo, iudicandæ non eſſent. Adſtipulatur *Baldus in cap. mandatum de reſcriptis ſub initio, & in Rubrica extra de textibus, Tiraquellus in l. ſi vnquam in verbo libertis num.17.C.de reuoc.donat. Decius in l.ſemper in ſtipulat. num.4. de regulis iuris*; Idemq. cenſendum, ſi facto aliquo conſenſum præſtiterit Epiſcopus, ex quo præſumeretur animus *l.Paulus, ff. rem ratam hab.* Imo plùs factis, quàm verbis animus exprimitur *cap.dilecti filij il ſecondo de appell. & ibi Decius in 2. notab. alijq.* quos *laudat, ac ſequitur Menoch. lib 6.de præſumpt.præſumpt.35.à n.22.*

24 Hùc etiam ſpectat, quod actus præſumitur eo animo factus, vt valeat *l. 3. ff. de teſt.mil.l. quoties de verb.oblig.& cap. Abbate ſanè, vbi Gloſſa de verb.ſignific Baldus in l.2.in fine, C.de edicto D. Adriani, & alij apud Vantium in tract.de nullitate, quid ſit nullitas n.24.*

25 Quem tamèn expendimus conſenſum, debet ſufficientibus ſignis externis exprimi; tū Theologorum conſtet ſenētia, cenſuram ferri non poſſe ab Eccleſia propter peccatum ſolum interius mente conſumatum, in actum externum non prorupens, ſic *D. Thomas 1. 2.q. 91.art.4.de humana lege, vèl iudicio ſermonem*

ba-

Digitized by Google

habens, Paludanus in 4.diſt.16. quæſt.2. artic.2. & quæſt.7.art.5.& diſt.15.quæſt.5.art.1. Durandus ibid.diſt.17.quæſt.8.Caietanus 2.2.quæſt. 11.artic.3 Syluester hora Canon.quæſt.2.& verbo extrà 7.q.2.Couarr.reg.peccatum par.2.n.7. Soarius de cenſuris diſp.4.ſect.2.n.1.

26 Cenſuram latam contra facientem ſimplicitèr, probabiliùs quidem eſt, neque mandantem, neque conſulentem comprehendere, vt docet *Caietanus in ſumma verbo excommunicatio ſub initio, Nauar.cap.27. num.51. & alij, quos citat, ac ſequitur Auila de cenſuris 2.part. cap.5 diſp.3.dub.2.1.concl.* quibus alijs ſubſcribunt *Recentiores*. Quia tamen hæc de qua loquimur contra Præſulem impoſita eſt, vel cõtrà conſtitutionem facientem, vel conſentientem fieri, porrò ipſum etiam expreſsè mandãtem, & cooperantẽ ea comprehẽdi mihi exploratum eſt, cum ſatis ſit, ſi verbis æquipollẽtibus id exprimatur, quemadmodum hic fit, & notat *poſt antiquos citatus Auila 2.part.cap. 5 diſp.3.dub.2.concl.2.* Addo *Gloſſam verbo cõſentientem cap. Quanta de ſententia excommunicat.* in qua ſicut conſentientem, ità & hic à pari, eum cenſeri, qui aliquo pacto cooperatur, præſtando auctoritatem. Si autem pro inefficaci conſenſu, quis acciperet verba textus, quid tenendum ſit, mox aperiemus.

27 Si Præſul neq. Indignum elegit, neq. conſentit fieri, ſed ſolum non impediuit, hanc etiam pœnam ſanè ſubibit. Ratio eſt, quod ex officio tenebatur obſtare; igitur niſi obſtiterit, effectus malæ electionis ſatis ei fuit volũtarius, ac dignus tali pęna. Deindè, quia talis omiſſio videtur officere tùm Eccleſiæ, tùm Statui clericali, tùm etiam nonnunquam concurrentibus alijs ad beneficium. Atq. ità de non obſtante, cùm poterat, ac tenebatur percuſſionem Clerici auertere, docet *Gloſſa cap. Quanta de ſentent. excommun. Nauarr. cap.27. ſumma nu.78. & in Commentarijs in cap. non inferenda 23.quæſt.3.num.31.& 28.ex Antonino 3.par.titul.28 cap.2.Couarr. clem.ſi furioſus part.2.§.2.num.7.Henriq.num.4.de irregul.cap. 12.num.7.lit.B.Auila 2.part.de cenſ.cap.5.diſp. 3.dub.8.Conincb.de Sacram.diſp.14.de cenſuris dub.15.n.174.& alijs.*

28 Si verò Præſul conſenſerit fieri talem electionem Indigni, quæ tamen effectum ſortita non ſit, tali puto pęna minimè ligari. Ratio eſt, quòd quando cenſura ob pręcipuum finẽ fertur contra eligentes, cum effectu, vt ſupra *num.9.* dicebam, cenſenda eſt impoſita, quòd Indigni perſona contenditur à beneficijs Eccleſiaſticis arcere: ſecundariò vero, atq. acceſſoriè contra Conſentientem, &c. Cum autem cenſura hoc pacto imponitur, non ligate neq. Mandantes, neq. Cõſulentes, neq. Cooperantes, vel Conſentientes docet probabilior opinio apud *Auilam ſępè citatum dub.6.*

29 Quando verò conſenſum ſufficienter declaratum præſtitiſſe dicatur Epiſcopus per ſolã taciturnitatem diximus 1.*tomo lib.2. diſput.5. cap.7.per totum, & cap.6.num.24.* pęnès quam doctrinam ſubſcribo, nec aliàs, *Syluestro verb. conſenſ. quæſt.5.§.2.*

30 Verùm, quid ſi tantum ratam habuerit electionem Indigni Præſul? Probabile eſt non incurrere hanc pęnam, quæ quando propter ratihabitionem ſolam imponitur, exprimi ſolet in iure, vt patet *ex cap. ſi cumpromiſſarius de elect. in ſexto.* At tribus concurrentibus requiſitis exiſtimo probabiliùs incurri. Moueor *ex regul.10.iuris in 6. Ratihabitionem retrotrahi, & mandatum non eſt dubium æquiparari*, quam expoſitam mox declarandis circumſtantijs, veram eſſe puto. Prima igitur requiſita circumſtantia eſt, vt nomine Præſulis electio facta ſit, quemadmodum in ſimili caſu dixi *tomo 1.lib.2.diſput.5. capit.7. num.17. &*
31 *notat Gloſſa ſecunda illius regulæ.* Nàm eſto ad latinam tantum verbi ſignificationem attendens, ratihabitio de præterito ſolam approbationem ſignificet alicuius rei, ſiuè nomine ipſius factæ, ſiue non. At verò communi acceptione, ſignificatione, ac proprietate iuris, approbationem indicat alicuius rei, proprio nomine geſtæ, aut bonæ, aut malæ; quippè quę ratihabitio meritò retrotrahi dicitur, mandato comparari *ex Gloſſa citata, & Gloſſa 1.verbo ratum.* Confirmatur *ex capit. cum quis de ſentent. excommunicat. in ſexto.* vbi generalis de ratihabitione traditur doctrina, peculiari licet caſui accomodata, quam probè explicat *Couarr. clem. ſi furioſus §.1.p.2.*

32 Illud autèm nomine alterius dicitur factũ, quod ipſius intuitu, & Auctoritate, licet non de mandato eiuſdem peractum ſit; vt ſi quis occideret Ioannem, ad vindicandam iuiutiã Petri, tametſi non de ipſius Petri mandato, ſic *Gloſſa dicti capit. cùm quis, & Syluester verbo*
33 *conſenſus quæſt.5.§.1.* Quo pacto nomen pro cauſa videtur vſurpatum penès vſum *apud Arrianum lib.4 de re milit.* neq. cauſa propria, quaſi phyſicè, atq. effectiuè influente in rem illam, ſed inſtar cauſæ impulſiuæ, ac finalis.

34 Secunda, quæ deſideratur circumſtantia, eſt approbatio talis electionis, quatenus Præſulis, vel alterius Eligentis nomine geſtæ, neq. ſufficit ſola delicti approbatio, ſed prætereà, quatenùs nomine ratihabẽtis illud, ꝙ peractũ ſte, habeatur ratum. ſic expreſsè ad finem citati textus *cùm quis*, ſcribitur. Quamobrem ratihabitio deſideratur eſſe delicti cogniti, quatenus taliter facti, ſic probè *Syluester loco citato, §.2.& Auila de cenſuris 2.part.cap.5. diſputat.3.dub.9. apud quos alij.* Ratio autèm, meo quidem iudicio eſt, quod ratihabere moralitèr, & gaudere de delicto in ſe, non facto meo nomine, æquiualeat delicto meo nomine facto, à me tamèn ignorato, cùm delictum illud ſub ea circumſtantia factum, voluntarium nõ
35 ſit. Prætereà nõ modo Ratihabentem delictũ ſuo nomine factum, ab eo tamèn ignoratum, vt ſic per ignorantiam antecedentem, quia nimirum noluiſſet illud ratum habere, ſi ſciuiſſet, vti vult *Auila citatus*, non incurrere cenſuram, ſed etiam ſi delictum illud ratum habuiſſet, ſi ſciuiſſet, quod hic, & nunc ignorat per ignorantiam concomitantem, contendo eſſe probabile, non incurrere hanc pęnam; & ratio eſt, quod illa ignorantia non facit voluntariũ,

cum

Digitized by Google

cum non influat, ſed potius ad ratihabitionẽ illius notitia delicti ſimpliciter facti concurrat; nec quia concurriſſet eiuſdem ſcientia ſub circumſtantia mei nominis, præſtat, & cõcurrit ad actum ratihabitionis præſentis.

36 Tertia circumſtantia eſt, vt ratihabitio ſufficienti ſigno ſignificetur externo, aliàs pęna Eccleſiæ, quæ non iudicat de internis, affici nõ poterit. Neq. aſſentior *Hoſtienſi, & Gloſſa cap. citati verbo tuo nomine* aſſerẽtibus ligari apud Deum in tali caſu.

37 Sexta aſſertio. Hæc pęna eſt ipſo iure lata, ipſoq. facto incurritur; ſic *Abbas cap. cùm in cunctis de elect. §. Clerici num. 6.* Deducitur ex illo verbo textus *amittat*. Etenim quidquid ſit de regulis latis, cùm à *Caietano 2. 2. quæſt. 65. artic. 3. tùm à Sylueſtro verbo aſſaſſiniũ, quas reijciunt Sotus 1. de iuſt. & iure quæſt. 6. artic. 6. nec non Auila de cenſ. 1. part. dub. 7.* illud exploratum habeo, in iudicio ferendo de lege pęnam imponente, an ſit latæ ſententiæ ipſo iure, vel facto incurrendæ, vel inferenda, attendendam quidem eſſe vim, verborumq. ſignificationem, ſecundum communem vſum iuris, quatenus virtute aliquam ex dictis particulis *ipſo facto, iure, vel latæ ſententiæ* vim cõtineant; quod ſi contineant de illis idem, ac de eiſdem particulis, formaliter acceptis, atq. expreſsè adhibitis iudicium ferendum eſt. Quapropter cùm Tò *amittat poteſtatem*, virtute contineat *ipſo facto, vel iure*, vt à ſimili videre eſt in formula, quo *Bonifacius VIII.* vtitur ad excommunicationem ipſo iure ſancitam *cap. vnico de ſchiſmat. in ſexto per ea ſententiam excommunicationis incurrat*, vel per aliam, *Gregorij X. cap. vnico de iniur. in ſexto adiuncta Gloſſa, Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.* Proptereà dicendum eſt abſolutè hanc, ipſo facto, pęnam incurri.

38 Addo regulam, quam indicat *Abbas capit. cùm in cunctis, §. Clerici ſæpè citato num. 6. & cap. Clericis. Ne Clerici, vel Monachi* plerumq. veram, cęteriſquè ab alijs allatis Auctoribus certiorem: videlicet, cum per formulam cenſuratum aliquid non indicatur, ab illo exequutioni mandandum, ad quem referuntur verba legis, ſed vt ſubeundum potius ab eo, contra quem inuritur pœna, tùnc pœnam latæ ſententiæ ipſo iure, vel facto impoſitam contineri; quia nimirùm non pendet exequutio ab alterius facto. Quam regulam etiam approbat *Coninch. de cenſ. diſp. 13. dub. 2. num. 19. verſ. tertio idem.*

39 Aſſertio ſeptima: Ad omnes, quas enodauimus, pęnas incurrendas à Clericis, atq. ab Epiſcopo, Promotionem, vel Electionem Indigni ſcienter factam requiri, ob clauſulam, *ſcienter*, ab hoc textu adhibitam, quæ ad omnia refertur membra diſpoſitionis, quemadmodum de particula *tùnc* ſupra *num. 20. & 21.* probatum eſt; ſic nos tradidimus *tomo 1. lib. 2. diſputat. 3. cap. 1. num. 3 & omnes ſupracitati DD. ſentiunt, quibus addo Decium in idem capit. Cùm in cunctis, §. vltim. num. 1. & conſ. 522. numer. 7. Ripam, & alios apud Menochium ſub initio capit. citatum.*

40 Extendunt autem hanc aſſertionem ad Patronum præſentantem Indignum *Barbatius conſ. 33. lib. 2. ac Decius modò laudatus in §. vltim. cap. cùm in cunctis num. 5.* Extendunt etiã ad electionem officiorum laicorum, tùm *Baldus, tùm alij apud Menochium de arb. iud. quæſt.*
41 *lib. 2. caſu 511. num. 13.* ac ſub terminis generalibus iterùm probatur concluſio, quod habẽs priuilegium aliquid faciendi, ſi eò ſcienter malè vtatur priuandus eſt *ex cap. Priuilegium 55. quæſt. 3. & confert l. vt eis, C. de Iudæis, & l. eos, C. de aqua ductu libr. 11.* & qui ſcienter abutitur beneficio, ac liberalitate Principis meritò priuandus eſt.

42 Sic vaſallus feudo priuatur, quando in eo malè verſatur, *ſic in titulo in quibus cauſis feudum amittatur, & in titul. quæ ſit prima cauſa beneficij amitt.* ità *Pariſ. in conſuetudinibus Pariſienſ. §. 30. num. 166.* apud *Iulium clarum, §. in feudum quæſt. 56.* & poſt alios quamplures *Petrus Vrſinus de ſucceſſione feudor. 1. par. quæſt. 2. art. 1.*

43 At quamplures limitant hanc pęnam, quã nolunt affici patronum laicum, ſic expreſsè *gloſſa cap. cum vos de offic. iud. ordin. verſ. minus idoneæ.* Ratio diſcriminis inter laicum, & Clericum eſt, & quia minus experti ſunt ſæculares rerum Eccleſiaſticarum: & quia minus eis conceditur tempus præſentandi quatuor nimirum menſium, cum ſex clericis tribuatur *de conceſſ. præbend. nulla*, & cum grauentur tẽporis anguſtijs, releuantur in carẽtia pęnæ, Clerici meritò afficiuntur, qui ſcire debent iura, eaſdemq. ſubire pęnas indignum præſentantes, ac Indignum eligentes, vt probè dicta gloſſa; & quia in iure canonico nunquam inuenitur hęc pęna ſancita in laicum, ſed in Eccleſiaſticum, *vt in capit. cùm in cunctis, §. finali de elect.* & lex ciuilis nihil diſponere circa hoc poteſt; ſic *Ioannes Andræas in cap. cùm vos citatum: ibi Anchar. num. 4. Immol. num. 8. Cord. ibi, Lambert. de iur. patron. lib. 1. part. 1. quæſt. 50. articul. 2. num. 15. Sylueſter verbo ius patr. quæſtion. 7. Sanchez in Opuſculis libr. 2. capit. 1. dub. 6.*

Ex his autèm, cùm ſuperiores confirmantur aſſertiones, tùm ſequitur ſi ignorãter quis Indignum ad Epiſcopatum, vel ad quodcumq. aliud curatum beneficium quempiam elegerit, vel promouerit, declaratas pęnas non incurrere, ſic *allegati Auctores in præſens capit. cùm in cunctis citatum, quibus addo Pelinum in cap. ex tenore col. 2. de reſcript. & alios, quos citat, & ſequitur citatus Menochius num. 6. & 7.* Probat *Abbas ex cap. Innotuit de elect. quod quidem, & citat, & explicat cap. cùm in cunctis, quod præ manibus habemus per ea, Parentes Vigorienſi capitulo, quod eis, nec pęnam infligi ginnus expreſſam in canone ſupradicto*, cuius mentionem fecerat, *§. quamuis adiuncta gloſſa verbo Lateranenſe.* Probatur etiam *ex capit. Quamquam de elect. in ſexto*, quod ex *Concilio Lateranenſe 1. part. cap. 3.* deſumptum, docet electionem Indigni faciendam eſſe ſcienter, ad has pęnas contrahendas.

43 Quæ autèm ignorantia ab his excuſet pęnis

nis Eligentes, vel Indignum Promouentes, an vincibilis, vel inuincibilis, an antecedens, an concomitans, aut ſubſequens, an craſſa, ſupina, vel affectata, nùm ipſius iuris prohibentis, vel etiam ipſarum pęnarum impoſitarum diximus *tomo 1. lib. 2. diſp. 3. cap. 4. à num. 2. & lib. 3 diſ. 4. c 4. n. 8. ac deinceps, nec non diſp. 7. c. 3. nu. 36. iuxta quæ intelligimus cap. innotuit de elect. §. habito, adiuncta gloſſa verbo ignorantia.*

CAPVT QVARTVM.

An ſub dubio eligens Indignũ aliquam ſubeat pœnam.

SVMMA.

Duplex quæſtionis ſenſus. n. 1.
Prima opinio docet præſumi Eligentem Indignum, ſcienter elegiſſe n. 2.
Secunda ſententia contraria. n. 3.
Tertia opinio committit arbitrio Iudicis. n. 4.
Exponitur Auctoris ſententia. n. 5.
In dubio delicti Reus eſt abſoluendus. n. 6.
Cum ſint iura partium dubia, Reo potius fauendum eſt, quàm actori. n. 7.
Actore non probante is, qui accuſatur, abſoluendus eſt ibidem.
In dubio facti cenſura nulla contrahitur, vna dempta homicidij voluntarij, ob quod ſancita eſt irregularitas. n. 8.
Probabilis eſt tertia ſententia. n. 9.
Si Electores, vel Promotores ſcienter eligant, quem dubitant eſſe Dignum, pęnam latam incurrent. n. 10.

1 HVC remiſſa quæſtio ſupes eſt exponenda, ad pęnas iam latas contrà male Promouentes, vel eligentes probè ſciendas. Poteſt autèm inſcriptio duplicem habere ſenſum, primum, vt dubium verſetur circa ſcientiam, vel notitiam, idemq. ſignificet, ac qui dubitat, nùm ſcientèr aliquem Indignum elegerit, ſuprà declaratas pęnas incurrat; alter autèm ſenſus eſt, vt dubium non ſupra notitiam, vel ſcientiam cadat, ſed ſupra indignitatem, ac quæratur, nùm qui ſcienter elegerit perſonam, de qua dubium eſt, an ſit digna, nec ne; quas dixi ſubeat pęnas.

2 Et quidem primo modo declarata quæſtio diſputatur ab Auctoribus, de qua. ſenſit *Bartol. in l. ſi Patronus. ff. de confirm. tut. vbi etiam Baldus, & Albericus*, præſumi Eligentem Indignum, ſcienter elegiſſe, & conſequenter aſſertas mereri, ſubireq. pęnas. Subſcribunt alij apud *Peraltam in l. cùm quidam num. 3. de leg.*

3 Secunda ſententia eſt ipſius *Peraltæ, quem modò laudaui* contraria relatæ, quam rigidam, duramq. appellat, & contra rationem, atquè æquitatem *Melchior Pala apud Menochium de arbitr. iud. quæſt. lib. 2. caſu* 511. Probatur, quod in dubio ſumenda ſit ſemper interpretatio benignior, *l. proximè, ff. de his, quæ in teſt. delen. & l. ea, quæ §. in re dubia, ff. de reg. iur.* Confirmatur, quia delictum non præſumitur, *l. meritò, ff. pro ſocio, & probat Menochius de præſump. lib. 5. præſump. 2.*

4 Tertia opinio eſt citati *Palaez apud eundem Menochium, cui videtur ipſe Menoch. ſubſcribere*; doceta. in hoc eſſe caſu locum arbitrio Iudicis, qui prò arbitratu poterit litem dirimere.

5 Ego vero ſcrupulis non adeò teneor, vt velim in diſpoſitionibus moralibus, qualis eſt hæc, quam tractamus *ſcientèr* in rigore ac philoſophicè ſumi; quali verò non modo tenenda ſit ab Eligente indignitas eligendæ perſonæ, verùm etiam clatè ab eo cognoſcendum ſe ipſum id noſcere; cùm ſcientiam hæc duo inuoluere in logicis demonſtraui; ſcire nimirùm, & noſcere ſe ſcire, iudicium habens is, qui ſcit non modo de re, atq. obiecto, quod ſcit, verùm etiam notitiam euidentem ipſiuſmet iudicij rectè, ac ritè deducti. Cæterùm, vt hæc acutè, vereq. dicta reor eſſe, ita à diſpoſitione morali diſtare longiùs, quippèquę dùm ſcienter factum aliquid vetat, eſt dicenda deſiderare tantùm notitiam moraliter certam, quę formidinem moralem excludat, ita vt non ſit prudentis tunc formidare, *l. 1. §. idem labeo, ff. de aqu. pluu arcen.* ſcire factum dicitur, cum minimè dubitatur *cap. Dominus de ſecundis nuptijs*, vbi iubetur, nè coniux alterum matrimonium contrahat, donec de alterius morte conſtet; *iuncto cap. in præſentia de ſponſa*, vbi, tunc dicitur conſtare, quando vnicus teſtis certus adfuerit, ſic *Syluester verbo ſcientia in princip. & matrimonium 8. q. 13. d. 1. Angel. matrimonium 3. impedimento 13. n. 4. Nauar. cap. ſi quis aũt n. 9. de pœnit. diſt. 7. & alij*, tametſi nunc certior requiratur notitia. Huic aũt ſcientiæ, opponitur quodcũq. dubiũ morale, ex quo quis operans non dicetur ſcienter operari, & conſequenter neq. reus delicti, ob quod talis cẽſura, ſeu pęna impoſita eſt per illam diſpoſitionem. Secundo, ſicut Iudex condemnare neminem poteſt, qui non probatur reus, ità nemo tenetur ſe ipſum condemnare, ſequè proprio aliquo bono abdicare, niſi ſibi reus probetur; ſed hic non probatur reus; ergò.

Confirmatur, quòd nemo libertate, aliaquè re quacumq. per bonam præcipuè fidem poſſeſſa ſe expoliare tenetur, ſufficienter, niſi cõſtet eam ſe perdidiſſe; atqui hic poſſidet libertatem, atq. immunitatem à tali pęna, & cẽſura, quam quamdiù dubitat, ſufficientèr minimè ſcit, ſe perdidiſſe; ergò tandiù non tene-
6 tur ea ſe exuere. Hinc omnia iura expreſſis ſtatuunt verbis in dubio delicto reum abſoluendum eſſe *reg. fauorabiliores 168. ff. de regul. iur. & reg. cùm ſunt eodem tit. in ſexto. ibi.*

7 *Cum ſunt iura partium obſcura, reo fauendum eſt potiùs, quàm actori, & cap. vnico verbo cum enim, vt Eccleſiaſt. benefic. ibi. Cùm enim iuris ſit explorati, quod actore non probante is, qui*

con-

conuenitur, & ſi nihil præſtiterit, debet abſolui. At qui quando factum electionis ſcienter habitæ perſonæ indignæ manet dubium, non cenſetur probatum ergo. Confirmatur *ex l. quam accuſare, C. de eden. & alijs, quas afferunt Hyppolitus de Marſ. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæſtionibus, & Franciſcus Purpur. in dicta lege, qui accuſare à num. 8.* Quo circà ſubſcribo abſolutè ſecundæ ſententiæ; quam exiſtimo DD. conſenſu communem. Etenim,
8 eſto in dubio facti, in quo certum eſt nos verſari, irregularis, ob homicidium cenſendus quis ſit; nihilominus tamèn, vt locis citatis de ignorantia tradidi in excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto; cęteriſq. cenſuris ſecus rem ſe habere docent melioris notæ DD. vt videre eſt *apud Sanchez 1. tomo ſumm. libr. 1. capitul. 10. à numer. 48. ac deinceps præſertim num. 62.*

9 Non tamen improbabilem habeo tertiam ſententiam, maximeq. opus eſt induſtria Iudicis ad dirimendum, an ſcienter, vel ignoranter Elector elegerit; nam ſi hic eadem in Ciuitate, aut loco verſatus fuerit cum Electo, ſi eius notitiam anteà conſtiterit habuiſſe, ſi reliquæ vrgeant coniecturæ, quibus oſtenderetur per difficile ſatis eſſe, quod electi Indignitas fugerit Electorem, cenſendus eſt hic profectò ſciētèr id præſtitiſſe; ſecùs aliàs.

10 Sit aſſertio ſecunda; ſi Electores, vel Promothores ſcienter eligant, vel promoueant, quem dubitant eſſe dignum, incurrent hanc pęnam. Ratio eſt; quia hi peccant, vt *diſput. 6. cap. 2. aſſert. vlt. n. 26.* probatum eſt, & quidem in officium proprium, ex quo tenentur certo moraliter cognoſcere dignitatem perſonæ ad tantum munus eligendæ. At qui hoc peccatum etiam Canon auertere contendit; ergò huic peccato pęnam etiam adiungit. Minor propoſitio, in qua ratiocinationis vis eſt ſita, probatur *ex cap. Quamquam de elect. in ſexto, & cap. Si compromiſſarius eod. in ſexto, per ea, cùm ſuo ſit functus officio*, ideſt compromiſſarius, qui vices gerebat Capituli, atque *ex cap. innotuit*, vbi allegata à Capitulo ignorantia non admittitur, quia nimirum non fuerat probata. Ignorantia, inquam, cui aliquale dubium inerat, vt patet ex gloſſa verbo *ignorantia*, a qua dicitur craſſa de illegitimis natalibus electi Archidiaconi Eboranenſis in Epiſcopum. Igitur ex hoc textu conſtat etiam intercedente dubio de Indignitate perſonæ eligendæ pęnas eſſe ſubeundas ab Electoribus impoſitas per Canonem ſępè allegatum, quaſq. Capitulo Vigorienſi pepercisse teſtatur Papa.

Vtrum autem comprehendantur his pęnis etiam quomodolibet præſentantes, vel quoquo modo concurrentes ad promotionem Indigni *ſequenti cap. num. 2.* dicemus.

CAPVT QVARTVM.

De alijs cenſuris non latis, ſed ferendis contrà malè Eligentes, vel Promouentes.

SVMMA.

Quæ pęna hic exponenda. n. 1.

Quibus hæc infligenda eſt pęna. n. 2.

Non videntur cōprehenſi primi fundatores Cappellarum, aliorumq. beneficiorum, neq. ſubſequentes Patroni eligentes Indignos n. 3.

Lex pęnalis ad ſimiles extendenda non eſt ſcaſus n. 4. remiſſiuè.

In pęnalibus interpretatio benigna præferenda eſt ibidem.

Actio, qua talis imponitur cenſura, declaratur. num. 5.

Si eligeretur omninò inuitus, ac renuens, in hanc peccaretur diſpoſitionem Canonis n. 6.

Quod ius ſit prouinciali Concilio ad Epiſcopos ſuſpendendos. n. 7. remiſſiuè.

Aſſerta ſuſpenſione Promouentes Indignos, etiā non irregulares afficiendi ſunt. n. 8.

Hæc ſuſpenſio cap. graue nimis, *grauior eſt altera lata* in cap. cùm in cunctis. *n. 9.*

Cur præcedere debeat bina monitio n. 10.

Ad ſolum Pontificem facultas hæc promouendi beneficia deuoluitur ibid.

Hac pœna etiam Capitulum afficiendum eſt, Indignum ſi eligat, quamquam ex ſe pœna contra Prælatum impoſita non extendatur ad Capitulum. n. 11.

Inquiſitio facienda eſt ad delictum hoc, & quomodo à Concilio. ibid.

Metropolitani abſq. præcedente infamia generaliter medijs teſtibus Synodalibus inquirere poſſunt de Indignorum electionibus, non autē ſpecialiter de hac, vel illa. n. 12.

Occulta delicta in viſitationibus generalibus quando non aperienda ſunt. num. 13. remiſſiuè.

Ni cautè Prælati in hiſce viſitationibus interrogent, peccare grauiter poſſunt. num. 14. remiſſiuè.

Quid faciendum in hiſce viſitationibus, quando præmiſſa correctione fraterna, frater non eſt emendatus. n. 16. remiſſiuè.

Caſus, in quibus inquiri poteſt ſpecialiter etiam non præcedente infamia. n. 16. remiſſiuè.

Inquiſitione generali aſſerta perhabita, bina correctio facienda eſt à Concilio, Prælatis delinquentibus n. 17.

Qua ratione delictum Prælati notorium eſſe debeat. ibid.

Quid agendum de delicto Metropolitani. nu. 18.

Reſeruatur Papæ, ac quatuor Patriarchis abſolutio ab hac ſuſpenſione. n. 19.

De-

Delictum Metropolitani priuſquam denuncietur Papæ non eſſe neceſſariò corrigendum, docet prima ſententia.n.20.

Vera eſt hæc ſententia,ſi delictum fuerit publicū, dummodo publicè non fuerit emendatum, vel certò emendandum; quando neq. denunciandum videtur.n.21.

Si Metropolitani delictum fuerit occultum denunciandum non erit,quin priùs corrigatur. ibid.

Clauſula in quacumq. parte diſpoſitionis appoſita ad omnia referenda eſt membra,eadem vrgente ratione.n.22.

Correctionis præceptum, diuinum eſt, cui denunciationis,quod eſt humanum,cedere debet. num.23.

Correctio actus eſt charitatis,& à ſubdito haberi poteſt erga ſuperiorem debita, tamen cum modeſtia.n.24.

Particula,ſeù clauſula verò, vel verùm *quando pro ſed, & quando pro* quin etiam, *& aſſerentis vim habeat.n.25.*

Quando exceptio vitiat regulam,cui adiungitur. num.26.

In dubijs potior eſt cauſa regulæ,quàm exceptionis n.27.

Eodem pacto cum Metropolitanis agendum eſt, atq.cum Epiſcopis,quoad correctionem.n.28.

OMiſſis pęnis,quæ ſtatuuntur infligēdæ in *cap.nihil eſt de elect.* contrà confirmantem Indignum primariò, & ſecundariò contra eundem electum,nec non contra eligentes, expendendis,cum *7.lib.de confirmat.* diſputabimus. Omiſſa præterea ſuſpenſione ferenda contra ſcienter Promouentes excommunicatum *cap. Poſtulaſtis de cler.excommunic. miniſtrante.* Prætermiſſa etiam pęna in compromiſſarium ſancita *cap.ſi compromiſſarius de elect. in ſexto.* atq. alia impoſita per *cap. Quiſquis de elect.* contra electum per abuſum ſęcularis poteſtatis, & contra electores per talem abusū eligentes, quippè quæ ex declaratis, ac mox declaranda facili negotio dilucidari poſſunt,
1 probèq. exponuntur *à Soario de cenſuris diſp. 31.ſect.3.nu.12.* vnam mihi diſputandam propono in *cap.Graue nimis de præben.* impoſitam, & quidem contra eligentes Indignos poſt primam,& ſecundam monitionem ferendam, quæ cum multa ſcitu digna contineat, peculiarem ſibi vendicat expoſitionem.

Verba textus hæc ſunt; *Præcipimus,vt prætermiſſis Indignis,idoneos aſſumant,qui Deo, & Eccleſijs velint, & valeant gratum impendere famulatum,ſi atq. de hoc in Prouinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim; ità vt qui poſt primā,& ſecundam correctionē fuerit repertus culpabilis à beneficijs conferendis per ipſum Concilium ſuſpendatur, &c. & hoc ipſum circa Capitula,quæ in his deliquerint,ſeruetur. Metropolitani verò delictum ſuperioris iudicio relinquatur,ex parte Concilij denunciandum.* Deinde hanc reſeruat ſuſpenſionem,vel Papæ,vel Patriarchæ.

2 Circa quem textum primū annotandæ ſunt perſonæ, quibus hæc infligenda eſt ſuſpenſio Eccleſiarum,videlicet Capitula,ac Metropolitani:patet ex *textu,gloſſa,& DD. exponentibus apud Abbatem.*

3 Vtrùm autem hoc textu,præcedentiq. cenſura cōprehendantur,qui proprijs bonis Cappellam, vel beneficium conſtruunt Indignos eligentes,vel Patroni, poſt inſtitutionem ſuccedentes,vel alio pacto ius habentes nominādi,vel præſentandi, non inuenio diſputatum à DD. neq. audeo, quod de peccato indicaui *hic.diſp.6.c.3.n.8.* hic aſſerere de pœnis, & cenſuris;quia dū de culpa diſputamus,tùm à *Tridentino ſeſſ.24.c.1.* tùm *à Gregorio XIV.* admonemur bulla incipiente. *Onus Apoſtolicæ* de forma faciendi proceſſum ad Epiſcopum promouendum,*Omnes, & ſingulos, qui ad promotionem præficiēdorum quodcumq. ius,quacumq. ratione à Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant,peccare,&c.* At verò cū de pœna tractemus expreſſum non habemus textum à quo hæc, quam expendimus, explicetur.Neq. legem pęnalem ad ſimilem extendendam eſſe cauſam oſtendimus *tom. 1. lib.2.*
4 *diſp.2.c.3. nu.28.* ni inutilis alioquin redderetur; quibus plura poſſem addere ex *Nicolao Euerardo loco à ratione legis.* Neq. argumentū à ſimili in hiſce valere diximus *ibid.nu.29.* atq. in pęnalibus interpretationē benignam eſſe debere ſcripſimus *lib.3.diſp.4.nu.20.*

Objicies *ſuperiori cap.n.4.* nō modo eligētes Indignos ob quatuor defectus *in c.cū in cūctis* explicatos, latis ibi pęnis affici dictum eſt,ſed etiam Eligētes quomodolibet verè Indignos: igitur his cenſuris comprehenſos non modo dicemus Eligentes, vel propriè promouentes Indignos, ſed quacumquè ratione eoſdem præſentantes, vel ad eorum promotionem concurrentes. Reſpondeo non improbabilem nos loco laudato contrariam exiſtimaſſe ſententiam. Deindè peculiarem eſſe ibi rationem aio, quæ hic minimè militat: eos nimirum defectus exempli gratia, appoſitos,atquè enumeratos tanquam principes eſſe,ad quos cæteri indignitatem inducentes,facilè reuocari poſſunt, quod hic accomodari, ſatis difficile erit.

5 His expoſitis, actio eſt indicanda,ob quam hæc ſuſpenſio impoſita eſt, quæ quidem vna his initio Canonis adducti explicatur. *Graue nimis eſt, & abſurdum, quod quidam Eccleſiarum Prælati, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non verentur Indignos.* In qua diſpoſitione primum,quod declarare habeo,verbum eſt illud, *cùm poſſint*, quoniam deficientibus omni ex parte dignis per accidens, vti declarauimus *diſp.6.cap.2.num.22.* minus Digni, minuſquè quàm fieri poteſt,mali ad beneficia promoueri poſſunt. Quibus addo ex Hoſtienſi *apud Abbatem hic num.2.* conſtruendam potiùs eſſe domum ex lapidibus, paſſim occurrentibus,quàm inanem omittere:fauet *l.generaliter,§.ſpurius,ff.de Decurionib.* & licet idemmet *Hoſtienſis ibid. apud Abbatem*, contrarium ſentire videatur, docens vni Digno plura po-

Ee tiùs

tiùs concedenda beneficia, quàm Indignis ex 12. *quæſt.* 1. *cap.* 1. *ad finem*; nihilominus tamen, vel ad conſtantiam reuocanda ſunt hæc *Hoſtienſis* dicta modo à *Pauormitano* allato; vt hoc ſecundum verum profectò ſit, cum indignitas tanta eſſet, vt abſq. ſcandalo, aut peccato promouere quis minimè poſſet: primùm autem, quando non eſſent tanta v.g. inſcitia, ſi reliqua eſſent deſiderata dona iuxta allegatis locis diſputata; vel dicendum primum eſſe verum, vbi agitur de beneficijs, quæ in vnum cõuenire cuncta nõ poſſunt ob omnimodam incompatibilitatem: ſecundum autèm, quando cohærete aliquo pacto ſimul poſſent. Quam mihi videor deduxiſſe interpretationem ex *allegato cap.* 1. *ad finem quæſt.* 1. & 12. vt legenti patebit.

6 Sequitur prætereà verbum aliud exponendũ *à conſtitutione ſuperiori numero* relata vſurpatum. *Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, vt prætermiſſis Indignis idoneos aſſumat, qui Deo, & Eccleſijs velint, & valeant gratum expendere famulatum*; Itaq. ſatis non eſſe vereor dignos aſſumere, ſed qui velint coniugium contrahere ſpirituale, ſuoq. fungi officio *cap. inter corporalia de transl. Epiſcop.* vt agentes de acceptatione infra videbimus, rei etiam viderentur culpæ, contra quam hæc imponitur ſuſpenſio.

7 Qua verò ratione Prouinciali Concilio poteſtas, atq iuriſdictio ſit probè tradit *Abbas hic nu.* 4. qui quidem *n* 8. contra Metropolitanos hoc non eſſe jus Concilio rectè monet.

8 Iterùm ſuſpẽdendi ſunt huiuſmodi Promouentes Indignos etiam ſi alia de cauſa tales hi fuerint, quam ex irregularitate, quidquid dicat Gloſſa verbo *ſuſpendatur*, quæ meritò reijcitur à *Panorm. nu.* 10. etenim ad huiuſmodi pęnas, præſertim inflictas in *cap. cum in cũctis, atq. à nobis ſup. cap.* declaratas, quicumq. ſufficit defectus.

9 Contra huiuſmodi Electores, ac Promotores ſuſpenſio infligenda præſcribitur ab omni poteſtate beneficiorum conferendorum, non modo in Eccleſiam, contra quam peccauerũt, vt diximus de ſtatuta *in cap. Cùm in cũctis ſup. cap. n.* 7. *ſic Abbas n.* 10. *ex* Innocentio. Quãobrem vtraq. poterit ad idem malum auertendũ concurrere pęna, & allata *de cap. cùm in cunctis*, & hic eo potiori titulo, quam *ſup. cap.* declarauimus *n.* 19. ob maiorem grauitatẽ delicti aliqua firmati conſuetudine, quod ſub hac ratione non videtur idem omnino, ſed iteratione aliquo pacto diſtinctum, & certè grauius *cap. Monaſterio de vit. & honeſt. Cleric.* 25. *q.* 2. *cap. ità nos, & C. de Epiſc. aud. l. ſecondo, & in authentica, ſed hodie, C. de ſeru. fug.* Solũ itaq. hoc diſcrimẽ verſatur has inter duas pęnas, quod hęc, quę eſt in manibus, grauior quidẽ cũ ſit illata ſit de facto; altera per *cap. Cũ in cunctis*, ad omnia nempè beneficia conferenda ſe extendens, non ſit latæ ſententiæ ipſo iure, vel facto

10 incurrenda, vt illa; Sed bina priùs pręcedente monitione. Itaq. delictũ, ob quod imponitur, atrocius ſit, quippè quod cõſuetudine firmatum, vt ſupra dicebamus, & aliquo pacto incorrigibile *cap. cùm non ab homine*, ac rigor reſpondet pęnæ: ac monitioni præmittendæ matris Eccleſiæ benignitas. Deindè notãdum electioni ſemel habitæ Indigni, pęnã imponi ſuſpenſionis facultatis conferendi illud beneficiũ ad quod Indignus electus erat; quam per *cap. cùm in cunctis*, diximus deuolui ipſo facto ad Capitulũ, abſq. alia monitione; quæ tamen requiritur ad delictum cõtinuatum etiam: neq. ſemel, ſed iterum habita; poſtquam ſequitur ſuſpenſio ab omnibus beneficijs conferendis, vel à Metropolitano, vel à Concilio ferenda; quod eſto non poſſit abſoluere, poteſt tamen ſuſpenſione ligare, vt probè *Innocentius ad finem huius cap. & Abbas n.* 10.

11 Hac autẽ pęna ẽt afficiendum eſt Capitulum, ſi circa Indigni electionẽ peccauerit, per ea. *Et hoc ipſum circa Capitula, quæ in his deliquerint, obſeruetur*, quibus ſpecialiter procedit contra Capitulũ, tametſi aliàs, ni expreſsè cautum hoc eſſet, pęna Pręlato ſtatuta, non extenderetur ad Capitulũ; quoniã in materia pęnali diſpoſitio de certa perſona non extenditur ad fictam, vt notarunt ex *Ant. Imol. in citat. loc. atq. ex l.* 3. *C. neg. geſt. Panorm. n.* 6. Deuolui aũt ad ſolum Pontificem facultatẽ conferendi huiuſmodi beneficia, idemmet *Abb. ſcribit n.* 12. Itaq. primùm Inquiſitio facienda eſt à dicto Concilio. Modus autèm habendæ huiuſmodi inquiſitionis præſcribitur *in capit. ſicut olim de accuſ.* hiſcè, *vt autèm id valeant (Metropolitani ſcilicet) efficacius adimpleri, per ſingulas Diœceſes ſtatuant perſonas idoneas, prouidas videlicet, & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, ac de plano abſq. vlla iuriſdictione, ſollicitè inueſtigent, quæ correctione, vel reformatione ſunt dignæ*. Hi autèm quaſi teſtes Synodales, ſic appellati *à Gloſſa verbo ſtatuit*, ſolum famã referre tenentur Metropolitano, vt eadem aſſerit *Gloſſa in verbo abſq. vlla iuriſdictione*.

12 Hinc patet, per inquiſitionem generalẽ medijs hiſcè teſtibus, quorum mentionem modo fecimus, nulla præcedente infamia Metropolitanũ inquirere poſſe de publicis Indignorũ electionibus. At vero poſſe delata infamia, per teſtes illos Synodales, contra Electores, vel Promotores, & ſpecialiter ẽt inquirere, ex quibus, quod mouent Canoniſtæ dubium *ob gloſſam, cap. graue nimis, verbo inquiſitio, vt Abbas ibi n.* 9. facilè ſoluitur: poſſe quidem Metropolitanos nulla præcedente Infamia per inquiſitionem generalem inquirere ex officio, minimè tamèn contra certam perſonam, & ſic poteſt ſanè quicumq. ſuperior ad purgandam prouinciam ſceleſtis homuncionibus, ac delictis per *c.* 1. *de offic ordinar. & l. congrui de off. Præſ.* Infamia antèm orta, vel diuulgata, ſpecialiter poſtea poſſe inquirere, vt probè ſentit etiã *Innocentius cap.* 1. *de poſtul. Præl.* docetq *Gloſſa in verbo inquirere c.* 1. *allegati de officio Iudicis ordinarij, ex cap. qualiter, & quando de accuſat. & cap. licet Heli de Simon.* Addo tametſi aliqua nominetur perſona in inquiſitione generali, contra quam, facienda ſit ſpecialis inquiſitio; depoſitiones tamen inquiſitione generali habitas, haud facere fidem pro ſpeciali;

ſic

ſic Innocentius in cap. bona de elect. & Abbas citatus num. 10. Propterea etiam ad hanc inquiſitionem generalem debet Prælatus ſingulis annis ſuam viſitare Diœceſim *cap. cùm venerabilis de cenſ.cap. relatum* 10. *quæſt.* 1 *capit. mandamus de off. Arch.& alijs,quos allegat, ac ſequitur,textibus Abbas cap.*1. *de off. iud. ordinarij num.*6.*eſtq. aſſertio Theologorum communis de iuſtitia,& iure ſcribentium , vt videre eſt apud Leſſ.lib.*2.*c.*29.*dub.*13.*n.*107.

13 Quomodò autem in hiſce inquiſitionibus generalibus,delicta non ſint aperienda, quocumq. præcepto inſtante,ſub pœna cenſurarũ, diximus 1.*tom.lib.*3.*diſp.*8.*cap.*4.*num.*18. Qua
14 etiam ratione, ni cautè Prælati in huiuſmodi viſitationibus ſe habeant grauiter peccare poſſent,*ibidem* ſcripſimus.

15 Quid autem præſtandum ſit in hiſce viſitationibus, quando præmiſſa correctione fraterna,frater emendatus non eſſet *ibid.n.*12.

16 Caſus autèm,in quibus etiam, infamia non præurgente,poſſit inquiri *ibid. aperuimus cap.*6.*num.*11. inter quos numerauimus, quando Prælatus & poteſt, & inquirere tenetur, non ad finem puniendi, ſed impediendi tantum promotionem ad aliquam Prælationem ad ordines,ad beneficia, vt probè docet etiam *Abbas in cap.*10.*de offic.iud.ord.n.*6.

17 Hac itaq. præmiſſa inquiſitione bina correctio adhibenda eſt à Concilio per viros vtiq. graues,doctos,ac prudentes. Quo autèm pacto notorium hoc eſſe delictum debeat,vt ritè à Prælatis delinquentes moneantur, tradidimus *tom.*1.*lib.*3.*diſp.*6.*cap.*3.*num.*30.*&* 31. Et licet horum non probè eligentium peccatum eſſet publicum,Canonica tamen hæc admonitio ex benignitate Sanctæ Matris Eccleſiæ facienda etiam eſſet, quod maximè confirmatur ex his,quæ *loco citat.diximus , & diſp.*8.*cap.*4.*num.*4.

18 Venio ad delictum Metropolitani , quod Superioris iudicio relinquitur,cui tamen denunciandum ſit Concilio;par enim erat , nè ab ipſo Concilio prouinciali puniretur Metropolitanus,cuius caput eſt, 21.*diſt. cap.inferior*, vt neq. Papa à generali Concilio; cuius etiam eſt caput, vt rectè *Panormitanus in hoc cap.graue nimis num.*8.*per cap. ſignificaſti de elect.*

19 Sibi autem reſeruauit Pontifex,ac quatuor Patriarchis abſolutionem ab hac ſuſpenſione,vt *citatus textus ad finem* habet. Quamobrem ſecus de reliquis videtur Patriarchis dicendum, vt de Aquileg. & Grad. ni per Priuilegium eis liceret,quod probè admonet *Immola.num.*12.

20 Reliquum eſt circa hoc ſtatutum, vnum enucleandum dubium, nùm ſcilicet ante denunciationem,faciendam Pontifici, nomine Superioris in canone declarati, vt rectè ſcribit *Panormitanus num.*1.*ad finem*, bina correctio,ſiuè monitio ſit præmittenda; nam videtur non neceſſaria;quoniam illa eſt exceptio, quæ ibi adhibetur, & vbi de cęteris ſuſpendẽdis decreuerit Canon,addit,*Metropolitani verò delictum Superioris indicio relinquatur*, ex *parte Concilij denunciandum*, & ſicut excipitur Metropolitanus, nè ſuſpendatur à Concilio ; quamquam eiuſdem eſſet culpæ reus, ac Epiſcopus eſt,ita etiam,nè cum eo per monitionẽ agatur;vt enim ſuſpendi non debet,nec poteſt à Concilio,ità neq. corripi. Confirmatur,quia particula *verò*,pro *ſed* accepta mutat ius ex *l.*1.*C.qui eſt adu.buos in integ.reſt.petatur, & l.*1.*§.ex his apparet de liber.agnit.* Exceptionem autèm in caſibus exceptis vitiare regulam; in non exceptis verò eandem firmare, multis eruditè probat *Nicolaus Euerard. in loco ab exceptione ad regulam à num.*1.*ac deinceps.* Declarat etiam exceptio, arctat, & reſtringit regulam,vt idemmet *Euerardus proſequitur loco citato num.*10.

21 Addo prętereà,vel Metropolitani delictum eſt occultum, vel notorium,ſi notorium, tunc eſto hoc aliquando poſſit eſſe materia correctionis,vt probauimus 1. *tomo lib.*3. *diſput.*8. *cap.*1. *num.*5.*& cap.*4.*num.*4. Et licet etiam ex ſtylo denunciatio iudicialis poſſit; non tamen debet ante fraternam fieri monitionem , vti ſcripſimus *lib.*3. *citato diſput.*8. *capit.* 3.*n.*5. Nihilo tamen minus rationes *ſuperiori numero* allatæ maioris videntur profectò momenti, ad probandum,non obligari Concilium per perſonas idoneas priùs Metropolitanum corrigere,quàm Pontifici denunciare delictum ; vnâ tamen,vel altera limitatione adhibita . Prima ſi eius delictum vnius promotionis indignæ perſonæ publicè fuiſſet emendatum , vel per eiuſdem Promoti remotionem,vel per electionem, ac promotionem alterius ad idẽ, vel alterum beneficium,ſub his circumſtãtijs, vt meritò prudentum iudicio Metropolitanus cenſeretur emendatus,eo nimirum fundamẽto , quo de omnibus delictis in genere hoc idem docuimus *lib.* 3.*ſępè citato diſput.*8. *cap.*3.*num.*3.*& cap.*5.*num.*8. Secunda limitatio erit, quando certò cõſtaret idem iudicium ferendum eſſe de emendato, ac de infallibiliter emendando, iuxta ea, quæ tradidimus *loco citato num.*36. Et ratio vtriuſq. limitationis eſt,quia,vt mox dicemus, totius huius Canonis conſtitutio locum etiam habet in delicto Metropolitani, & cùm hęc quidem non tàm vindictam,ac punitionem delicti præteriti intendere videatur, quàm emendationem , fugamq. futuri,vt ex bina patet præſcripta monitione;vbi de emendatione conſtaret,vel certa ſpes eſſet,non eſt cur faceſſat nobis negotiũ præteriti delicti punitio.

Quod ſi delictum fuerit aliquo pacto occultum,eo quo docuimus modo *lib.*3.*diſput.*8. *cap.*3.*num.*7. *& lib.*2. *diſput.*5. *cap.*3. minimè denunciandum prius eſt,quin deſideratis concurrentibus circumſtantijs,priùs fraternè cor-
22 ripiatur. Ducor tùm quia clauſula in principio diſpoſitionis appoſita , vt in quauis eius parte, eadem vrgente ratione,ad omnia eiuſdemmet membra referenda eſt, vt nos docuimus *tomo* 1.*lib.*2.*diſput.*5.*cap.*4.*num.*11.*&* 12. *ac lib.*3.*diſput.*7.*cap.*7.*num.*4.*&* 5.*atq hac ipſa diſput ſupra* indicauimus. In hac autèm diſpoſitione protſus eadem videtur eſſe ratio, ſicut

idem eſt delictum;& ſicut quam declaramus, diſpoſitio præcipiens, vt omiſſis Indignis, Digni à Prælatis eligantur, ad Metropolitanos etiam omnium conſenſu late patet, in quam ſpecialem legem, quacumq. alia etiam præciſa, ipſi peccare poſſunt, ità pariter cum eis, eodem etiam pacto agendum in ordine correctionis; alioquin Prælati, contra ius faſquè deterioris eſſent ſortis, quam cæteri, tùm quia, vt è ſtirpe rem deducamus, fraternæ correctionis præceptum naturale, diuinum eſt, vti probauimus 1.*tom. libr.3.diſput.* 8.*cap.1.num.1.ac deinceps,& cap.4.nu.5.* Præceptum autèm denunciationis faciendæ iudicibus Eccleſiaſticis eſt humanum: humanū autèm diuino cedere præcepto abſque dubio debet ex *D. Thoma, Soto, Caſtro, Sayro, Petro Nauarr. ac alijs loco vltim. citato num.26. allegatis.* Idq. certo certius eſt, vbi de denunciatione iudiciali agitur, vt videtur indicatum in hoc Canone,& nos demonſtrauimus *lib. ac diſp. citatis cap 6. num.7.* Confirmatur hoc ipſum eodem loco per *textum cap.2.de accuſat.*

24 Accedit iuriſdictionem non deſiderari ad correctionem, cùm actus miſericordiæ ſit, & charitatis, vt probè *D. Thomas 22 quæſt.33. art.4.* Propterea merito *Auguſtinus in 3. reg. exarata Epiſt.109.* ad Moniales, atq. habetur *tom. eiuſdem 1.ad Religioſos,* docet poſſe à ſubditis fieri, debita cum modeſtia, & reuerentia, vt *loco ſupra citato num.7. ex cap. ſicut 2. quæſt.7.* traditum eſt. Ex hac autem vltima doctrina facili negotio reſpondetur primo argumento in contrarium *num.20.* facto; nam eadem non eſt ratio de ſuſpenſione,& cum illa ſit actus pęnæ imponendæ, qui poſtulat omnino iuriſdictionem, qua ergà Superiorem ſubditi carent: hæc autem miſericordiæ, quemadmodum indicauimus, cuius actu non poſſunt ſubditi erga ſuos vti ſuperiores: verùm maximopere tenentur pręſtare, vt ex Auguſtino loco modo laudato noſtri 1.*tom.* probatum eſt.

25 Confirmationi verò reſpondemus, non ſemper particulam *verum*, ſeù *verò* pro *ſed* ſumi, neq. ſemper diſcrectionem, ſed nonnunquam idem ſignificare, ac *quin etiam:* imò natura ſua videtur aſſentientis potiùs particula ex *Tullio in Brutum. In me intues orationes inquit veteres nobis explicabit, ego verò inquam Brute.* Et idem indicat *Sulpitius lib.4. epiſtol. Ego verò Serui vellem, vt ſcribit in meo grauiſſimo caſu adfuiſſes.* Quæ cùm ita ſint, tota res vacillat, & claudicat, cùm ſatis ſuperq. dubia ſit exceptio ibi aſſerta.

26 Verùm enim verò demus eſſe; at exceptio tunc vitiat regulam in caſibus exceptis, declarat, arctat, atq. reſtringit, quando nimirùm veroſimiliter alia non fuit mens Diſponentis, ſecùs autèm quando aliquid ex tali pręſcriptione, ſiuè limitatione ſequeretur adſurdum; aliudq. conſtaret diſponentis fuiſſe conſiliū; & quando qualitas exceptionis adiecta, & regula conformitatem non haberent, vt in caſu noſtro *arg. l. ſcire oportet, §. aliud. ff. de excuſat. tut & l. continuus, §. cùm ita in fine, ff. de verb. oblig.* docetq. *Imola in l. filio præterito col.21. ff. de in iu. rup. irritoq. teſt.* fauetq. *Philippus Corneus conſ.225. 3. volum. & alij apud Nicolaum Euerardum de locis loco ab except. ad regulam.*

27 Addo negari non poſſe rem eſſe dubiam: in hiſcè autem dubijs caſibus, potiorem eſſe cauſam regulæ, quàm exceptionis. Deducto *ex gloſſa in rubrica, quæ præmittitur regul. iuris lib.6. ad finem: vbi Dinus, & Philippus, atq. ex Baldo in cap.1. colum.2. de alienat. iudic. mutan. cauſ. fac. & in l. ſi tutor ad finem, C. de ſeruo pignori dato manumiſſo,* aſſerente regulas tenaciter cuſtodiendas eſſe, ni ſpecialis vrgeat in contrarium diſpoſitio, & ex *Salycecto in l. ſi fundum in fine dict. C. de ſeruo, &c.* docente à regula non eſſe recedendum, ni de contrario doceatur.

28 Hinc fit, vt ſiuè regulam admittamus contineri in Canone, quem explicamus, corrigendi Prælatos rectè non eligentes, antequam, vel puniantur, vel iuridicè denuncientur, ſiue regulam hanc eſſe iuris naturę ſentiamus, vt de facto eſſe probauimus *locis ſupèr indicatis,* conſtanter dicendum erit, eodem pacto quoad correctionem præmittendam, agendum eſſe cum Metropolitanis, priuſquam denunciētur, quàm cùm cęteris Prælatis antequam ſuſpendantur.

CAPVT QVINTVM.

De Pœnis ſtatutis contra Calumniatorem electi ad beneficium.

SVMMA.

Habita electione Procurator deſtinandus eſt Superiori, à quo confirmanda eſt electio. n.1.

Superiori inueſtigandum eſt, è generali citatione, & monitione ſub certo termino, ſi quis aliquid opponere haberet Electo. n.2.

Poteſt perperam opponi tùm contra formam eligendi, tùm contra perſonam. n.3.

Pœna per Canonem impoſita contra Calumniatorem. n.3.

Nùm ſit latæ ſententiæ. n.5.

Expenſæ ſoluendæ à non Probante oppoſita, debent eſſe moderatæ, ac iuramento taxatæ. num.6.

Secunda pœna in opponentem minimè verò probantem contra perſonam, eſt latæ ſententiæ. num.7.

Tertia pęna etiam eſt latæ ſententiæ. n.8.

Pœna ſuſpenſionis aſſerta contra malè opponentes, eſt à beneficijs, quæ habent in Eccleſia, contrà quam peccarunt, quibus ſi careant, pœna plectendi ſunt extraordinaria. num.9. & 10.

Contra quam functionem eligentium debet, quis op-

opponere ad ſubeundas aſſertas pęnas. nu. 11.

Electio, poſtulatio, vel pro motio, contra quam opponitur aliquid, eſſe debet ad beneficia, dignitates, perſonatus, Canonicatus, vel Cathedras. n. 12.

Etiam ad Epiſcopatum. n. 13.

Ob quas actiones quis puniendus ſit, bis pœnis. n. 14.

Quid ſit plenè aliquid non probare præſertim in re noſtra. n. 15.

Sex plenæ probationis ſpecies ibid.

Quid eſt deficere in probatione. n. 16.

Deficiens in probatione, licet non appellauerit, pęna ſtatuta afficiendus eſt. n. 17.

Qui vnum ex multis oppoſitis probat, quod ſufficiens eſt ad priuãdum aliquem beneficio, cæteris non probatis, non ligatur hac pœna. num. 18.

Qui ſub clauſula alternatiua nonnulla obiecit, quorum vnum probauit, etiamſi alia non probauerit, ligatur hac pœna. n. 19.

Qui ſub clauſula copulatiua multa propoſuit, vnum eſto ritè probauerit, afficiendus eſt hac pœna. n. 20.

Quid ſit propria temeritate in aliquid ſe ingerere. n. 21.

Idèm eſt ſcienter præſumere, vel ex præſumptione, ac temerè, aut ex temeritate, doloquè aliquid præſtare. n. 22.

Audere pluſquàm oportet, eſt temerè facere ibid.

Ignorantia etiam ſi fuerit craſſa, atq. ex lata culpa excuſat ab hac pęna. n. 23.

Quid ſit calumnia. n. 24.

Quomodo calumniæ vitium ab ipſa calumnia diſtinguatur. n. 25.

Non probare obiectum crimen per accuſationẽ, non eſt ex ſe calumniare. n. 26.

Onus probandi calumnia vacare accuſationem, Accuſatori incumbit. n. 27.

Non probans, qui accuſauit Epiſcopum afficitur pęna ſuſpenſionis, antequam moneatur. num. 28.

Ante quas pęnas Accuſatoris non probantis, admittendæ ſunt probationes. n. 29.

Ex regula generali denuncians, vel accuſans, neq. probans, præſumitur calumniaſſe. nu. 30. & 33.

Pęna tranſitoria poſſet affici, ex præſumptione dicta, non probans accuſator. n. 31.

Quomodo plectendus ſit denunciator non probãs n. 32. remiſſiuè.

Quid ſit præſumptio iuris, & de iure. n. 33.

Iudex dubitans, num accuſans probauerit, eum tenetur veluti Calumniatorem condemnare. n. 34.

Non eſt in Iudicis arbitrio agere, vel non agere de accuſatore non probante, vt eſt de cauſa eũ excuſante à calumnia. n. 35.

Quid ſit euidens calumnia. n. 36.

Quomodo pro Iudicis arbitratu Iudex poſſit agere intercedente calumnia. n. 37.

POEnas aggredimur contra calumniatores infenſiſſimos Reip. hoſtes ſtatutas *cap. 1. de elect. in 6.* ad quas.

1 Præmittendum primò *ex cap. finali de elect. in ſexto*, habita iam electione Electoribus curandum, intra certum temporis ſpatium, vt iam habita electio à ſuperiore
2 confirmetur; cuius intererit inueſtigare, nùm contra formam, vel perſonam electam, etiam per citationes ad valuas Eccleſiæ, vel edictum aliud à quopiam ſit opponendum, vt exponemus agentes de confirmatione.

3 Notandum ſecundo, poſſe quempiam malè bifariam aliquid opponere. Primò contra formam electionis; ſecundò contra ipſam perſonam electam; ſi primò modo vna eſt pęna puniendus: altera ſi ſecundo hiſce in textu expreſſa. *Adijcientes, vt qui plenè non probauerit, quod in formam opponit ad expenſas, quas propter hoc Pars altera ſe feciſſe docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius, quod obijcit in perſonam, beneficijs Eccleſiaſticis triennio nouerit ſe ſuſpenſum, ad quæ ſi infra illud tempus propria temeritate ſe ingeſſerit, eis ipſo iure perpetuò ſit priuatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem, aut fiduciam habiturus, niſi, &c.*

4 Quibus prælibatis. Quæres primò, quænam ſit hæc è iure pęna impoſita? Reſpondeo triplicem in hoc textu præſcribi pœnam. Prima eſt, ſolutionis expenſarum, quas propter oppoſitionem, perperam in formam electionis habitam pars altera fecit. Secunda eſt pariter in opponentem, nec ſatis probantem contra perſonam electam, ſuſpenſionis ſcilicet ab Eccleſiaſticis beneficijs per triennium. Tertia conditionata, ſi in dicto triennio propria temeritate ſe ingeſſerit; beneficijs ſit priuatus perpetuo abſq. ſpe habilitatis.

5 Quæres ſecundò; An prima pœna ſit latæ ſententiæ, & de facto incurrenda, vel eſt ferẽda per ſententiam? Reſpondeo non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam. Deduco ex regulis *cap. 2. num.* 28. ſupra traditis, tùm prima cum Tò condemnetur, expreſsè ſententiam dicat, & non priuationem: tùm ex ſecunda è *Panormitano* relata; quia per formulam modo expreſſam huius pœnæ indicatur aliquid, ab alio mandandum exequutioni, nimirum condemnatio.

6 Has autèm expenſas moderatas eſſe debere, conſtat ex *cap finem de dolo, & contum.* Modus autèm eas probandi taxatione, ac iuramento fieri docetur à *gloſſa textus verbo docuerit ex cap.* in primis 2. q. 1.

7 Quæres tertio. Quid iuris de ſecunda?

Reſpondeo, certò certius eſſe latæ ſententiæ, cùm expreſsè conſtet id ex modo contrario, fundamentò mox dilutæ quæſtionis.

8 Quæres quartò. Quid ſentiendum de Tertia?

Reſqondeo abſq. dubio latę etiam eſſe ſententię; cùm in textu expreſsè dicatur *ipſo iure perpetuò* ſit ſuſpenſus.

9 Quæres quintò. Nùm ſuſpenſio contenta in ſecunda pœna aduerſus opponentem, &c. ſit

Digitized by Google

ſit per triennium ab omnibus, quæ opponens beneficijs habet. Reſpondeo tantum ab hiſce ſuſpendi beneficijs, quæ illi ſunt in illa Eccleſia. Sic expreſsè ſancitur *in cap. ſi compromiſſarius de elect. ad finem per ea*. Reſtringitur etiam dicta pœna ſolùm ad ea beneficia, quæ ſic peccans obtinet in Eccleſia, &c. & idem in illius beneficium eſt cenſendum, qui alicuius electionem, aut prouiſionem impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in perſonam. Confirmatur ex his, quæ in ſimili *cap. 2. aſſert. 3. n. 7.* diximus.

10 Quæres ſexto. Quid ſi opponens beneficijs non potiatur in Eccleſia, quam offendit?

Reſpondeo, pęna extraordinaria puniendum eſſe, vt loco modo citato tradidimus.

11 Quæres ſeptimo. Contra quam functionem Promouentium debeat quis perperam opponere ad has pęnas incurrendas?

Reſpondeo non ſolum contra electionem, vel perſonam electam, verum etiam contra poſtulationem, ac prouiſionem perſonæ poſtulatæ, vel prouiſæ. Habetur expreſsè tùm in *principio textus*, quem expendimus, tùm ad finem *cap. ſi compromiſſarius eod. tit. de elect.* atq. ex *gloſſa verbo electi*.

12 Quæres octauò. Ad quæ beneficia debeat eſſe electio, poſtulatio, vel prouiſio, contra quam opponitur. Exploratum mihi eſt, hic mentionem non eſſe de quibuſcumq. beneficijs, ſed de electione, poſtulatione, vel prouiſione ad dignitates, Perſonatus, & Canonicas, vt expreſsè in noſtro habetur *textu ad finem, §. ſed ſi. part.* cui ſubſcribit *Soarius de cenſ. diſp. 31. ſect. 3. n. 12.* Neq. de his omnibus, ſed de ijs dumtaxat Cathedralium Eccleſiarum, quarũ confirmatio, vel ex immediata ſubiectione, ad Papam ſpectat, vt notat *gloſſa hic verbo dignitatibus, laud. atq. cap. Cupiens eod.* etiamſi ad Summum Pontificem non appellaretur, vt eadem probè notat *gloſſa verbo ad nos*, vel ex appellatione interiecta. Quamobrem in *cap. Cupientes citato* dicitur, *quorum electiones, confirmationes, vel informationes ad ipſius Sed. examen deducit immediata ſubiectio, vel appellatio interiecta deuoluit.* Vtrùm autem, & quando ſufficiat adire Legatum, mei nõ eſt inſtituti, videatur *gloſſa cap. Cupientes, verbo immediata ſubiectio, & verbo appellatio.*

13 Quæres nono. Nùm horum nomine beneficiorum, Epiſcopatus comprehendatur: ità vt ſi calumnioſè quis opponat in formam electionis, vel perſonam ad Præſulatum electum, hac, quam expendimus, cenſura plectendus ſit. Aſſerit *Soarius cit.* deducitq. *ex cap. ſi compromiſſarius de elect. in ſexto ad finem*, ex vniuerſali fortaſſe modo loquendi, quo Canon vtitur per ea. *Et idem in illius beneficijs eſt cenſendus, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut promiſſionem impugnans in probatione deficit eius, quod obijcit in perſonam.* Imò cum initio capitis de Præſule ſermo ſit de ipſius perſona ſpeciali nomine lex hæc intelligenda eſt. Addo nomine dignitatis in fauorabilibus, vt eſt res noſtra ad auertendas Reip. peſtes, homuncioneſq. malignos ab adornandis calumnijs in Chriſtos Domini, comprehendi Epiſcopos, vti *tom. 1. lib. diſp. cap. primus nu. 13.* demonſtrauimus.

14 Quæres decimò. Quæ actiones propriè ab hac puniantur lege. Aio, primam actionem, contrà quam prima pariter eſt lata pęna, eſſe non plenam probationem oppoſiti defectus contrà formam. Secundam defectionem probationis defectus in perſonam obiecti. Tertiam ſi quis Electorum, vel Promotorum triennio quo à beneficijs ſuſpenſus eſt, in ea temerè ſe ingeſſerit.

15 Quæres vndecimò. Quid ſit plenè aliquid non probare. Reſpondeo ex communi DD. ſententia; cùm probare propriè ſit, rei controuerſæ, teſtibus, aut tabulis Iudici fidem facere, eam plenam dici probationem, quæ tantã facit fidem, quanta ad controuerſiam, de qua agitur, definiendam ſufficit, cuius ſex affert *Oldeadorp.* ſpecies. Prima per duos ſaltem teſtes omni exceptione maiores, de quibus *Modeſtinus l. 2. & Caliſtratus l. 3. ff. de teſt.* Hinc ad rem noſtram concludit *Innocentius apud Felynum cap. Cùm dilectus de calumniat. nu. 1. lit. B.* Accuſatore probante per duos teſtes, omni exceptione maiores, reum accuſatum condẽnandum eſſe *cap. In omni de teſtib. & l. Iulia, ff. de teſt.* docent hoc idem *Antonius, & Baldus apud eundem*, quidquid in contrarium inſinuet *Cynus in l. fin. C. de probat.* Secunda ſpecies probationis eſt per inſtrumenta, ſcripturaſq. fide dignas, de quibus *Nouella de inſtrum. caut. & fide.* Tertia confeſſionis factæ in iure, hoc eſt in loco, vbi redditur ius. Vt enim rectè *Paulus l. 1. ff. de confeſſ. Confeſſus, inquit, pro iudicato eſt, quia quodammodo ſua ſententia dãnatur.* Quarta per euidentiam facti, vt ſi quis vulnus atrox aſſerat eſſe, atq. indicet locum ex *Paulo l. vulneris, ff. de iniurijs, & Vlpianus, l. ſi irruptione, ff. finium reg.* Quinta ex iure iurãdo, quod Iudex decernit in ſupplementum ſemiplenæ probationis, vel quod ab altero litigatorum defertur alteri *ex Caio l. 1. ff. de iure iurando, & Paulo, l. non erit eod. vbi Vlpianus.* Sexta deinq. ex legitima præſumptione, ſeù coniectura, nàm cùm ex apertis rerum indicijs poteſt conijci aliquid eſſe factum, vel non factum, accedente neceſſaria iuris ratione, tũc cenſetur ſatis probari; ſed maximè curandum eſt, vt ſint indicia aperta, quæ ſint ſigna facti animum vrgentia boni viri, & conſtantis ad plenè credendum. Hinc *Imperator l. vlt. C. de probat. ſciant*, inquit, *cuncti Accuſatores eam ſe rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita ſit idoneis, vel inſtructa apertiſſimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita*; maior enim debet eſſe probatio, vbi maior eſt condemnatio *l. in bonæ fidei, C. de rebus creditis.* Neq. diſcrepant ab his, modi relati *cap. Cùm ad ſedem de reſt. ſpol.*

16 Quæres duodecimo. Quid ſit deficere in probatione, quæ ſecunda eſt actio affecta ſecunda pęna. *Gloſſa verbo qui verò*, vult ſubintelligendum eſſe in *plena* probatione, probariq. poteſt ex regula clauſulæ, quam poſitam

etiam

by Google

etiam in principio diſpoſitionis applicandam ſingulis eſſe membris ſæpè, tùm hic, tùm primo tomo diximus; quando eadem militat ratio, quæ hic, & cùm contra perſonã objicitur, videtur potior, & cum contra formam opponitur. Scio *ab eadem gloſſa* citari Hoſtienſem indicantem requiri defectum in ſemiplena ſaltèm probatione; ſed primùm videtur probabilius. Modus autèm opponendi cum onere probationis, de quo hic agitur, traditur *cap. ſuper his de accuſat.* Qui autem in probatione vnius defectus oppoſiti defecit, non audietur in reliquis appoſitionibus, puniturq. ac ſi in omnibus defeciſſet per *cap. ſi forte de elect. in 6.* vbi quod de manifeſtis defectibus oppoſitis loquitur. Neq. qui huiuſmodi defectum inter alios oppoſuit poteſt ab hoc probando deſiſtere, & ſolum alios proſequi, vt decernitur *in cap. ab eo de elect. in 6.*

17 Quæres decimotertiò; Nùm requiratur, vt qui deficit in probatione, appellauerit. Reſpondeo *ex gloſſa in verbo defecerit*, non ex vi appellationis a qua licet recedere, verùm defectu plenæ probationis hanc incurri pœnam.

Quæres decimoquartò. Si plura quis obiecter, opponatq. crimina; quorum vnum tantũ ſufficienter, vt par eſt, probet; ſecus alia, nunquid in probatione defeciſſe dicendus ſit, atq. hac pœna puniendus? Reſpondet *gloſſa* negando abſolute, quando quis vnum probauerit ex multis oppoſitis, ſufficiens ad caſſationem. Probat primò per *textum ex cap. inter ceteras de reſcriptis*. Secundò quia hæc pœna ſancita eſt in odium eorum, qui ordinationem impediunt.

18 Ceterum exploratum mihi eſt, eum ligari hac pena, qui opponit, & probat defectum inſufficientem ad caſſationem, cum reliqua, quas non probauit fuerint inſufficientes. Nec diſcrepat *gloſſa*.

19 Deindè ſi quis ſub clauſula alternatiua duo crimina oppoſuerit electo, quorum alterum probauit, Dò *gloſſe* manum, iuxtà doctrinam traditam ab *Abbate, & Felyno*.

20 Verùm ſi non per particulam alternatiuam, ſed abſolutè, & per copulatiuam, quis decem obiecerit delicta, & tãtùm vnum probauerit, exiſtimo probabiliùs diſcedere ab *hac gloſſa*, atq. hunc hac affici pœna. Moueor, quod hæc lex non ſit odioſa, vt malè putatur à *gloſſa*, etenim ſancitam arbitror in fauorem ipſorum ordinandorum, ac vitorum beneficijs dignorum, & cum lata ſit ad auertendos homines malignos à calumnijs, in bonum videtur ſancita animarum, & per conſequens ampliãda, vt probaui *tom. 1. lib. 2. diſput. 3. cap. 3. num. 6.*

21 Quæres decimoquintò. De tertia actione, contra quam tertia impoſita eſt pœna quid ſignificet *propria temeritate ſe ingerere*. Reſpondeo temerè aliquid facere varias ſortiti ſignificationes, quemadmodum apud Principes latini ſermonis Auctores videre eſt. Verùm in iure plerumq. non ſecùs atq. in hoc, quem explicamus, textu ille temerè ſe ingeret, qui exlex, abſq. conſilio, propria quaſi voluntate, nullo rationis freno recta aliquid faceret. quod videtur indicaſſe *gloſſa hic verbo temeritate*; cum opponat hunc agendi modũ modò id præſtandi Superioris auctoritate, vel ſi quis iam reſtitutus fuiſſet.

22 Ceterùm illud notatu dignum arbitror preter dicta tùm in iure, tùm probatos apud Auctores æquiparari; ac ferè pro eodem ſumi caſu, in quo quis aliquid præſumit, atq. ex præſumptione, & ſcientèr hoc idem aggreditur, & per dolum, vel temeritatem præſtat, vti docent *Cardinalis clem. 1. quæſt. 39. de priuileg. D. Antoninus 3. part. titul. 24. cap. 54. colum. 3. verſ. quærit; idem Roſella ſolutio prima, Angelus excommunicatio 3. caſu 12. num. 15. Syluester excommunicatio 7. caſu 14 dub. 5. num. 34. Caietanus ſumma verbo excommunicatio cap. 82. Nauarrus ſumma latina cap. 27. num. 155. Sanchez lib. 3. de matrim. diſput. 48. num. 7. & lib. 9. diſput. 32. num. 26.* Quamquam in rigore temerarius non dicitur, qui plus audet, quàm oportet, vt notauit *Auctor Martianus l. 1. C. ad Senatus Conſult. Turp.*

23 Hinc etiam fit ab hac pœna eam excuſari ignorantiam, quæ excuſat, quotiès pœna imponitur in præſumentes, in auſu temerario, vel ſcienter facientes, in audentes, &c. Sicut igitur *tom. 1. lib. 2. diſp. 3. cap. 4. num. 20. & 21.* ignorãtiam craſſam, etiam ex lata culpa excuſare docuimus à cenſura lata in audentes, ac præſumentes, ità in præſentia arbitramur, cùm Auctoribus ibi, ac modo hìc citatis. Itaq. is, qui ita ſe ingeſſerit, priuatus ipſo iure cenſendus eſt in perpetuum, abſq. ſpe miſericordiæ, &c. Poſt quæ adhibetur à textu exceptio, quæ in caſu per illum expreſſo, vt paulò ante dixi, firmat profectò regulam in contrarium, circà quam exceptionem.

24 Quæres decimoſextò. Quid ſit calumnia? Omiſſis alijs calumniæ ſignificationibus, quæ quidem ad noſtrum non faciunt inſtitutum; in noſtro textu biſariam explicari poterit. Primùm, vt ſignificet malitioſam, ac mendacem infamationem iuxta *Marciani* ſententiam *l. 1. §. 1. ff. ad S. C. Turp. & cap. Notandum 2. quæſt. 3.* Cùm enim quis crimen, delictum, vel alium adornatum, ac falsò in alterum objicit, profectò illum calumniatur ex citata, *l. 1. § calumniari, ff. ad S. C. Turp.* à verbo caluor antiquo, quo vſi ſunt decemuiri *in l. duob. Tabu.* quam explicat *Guias in l. ſi caluitur, ff. de verb. ſignif. atq. ex cap. ſi quem 2. quæſt. 3.* Deinde calumnia ſignificare ad rem noſtram poterit, cum quis ex certa ſcientia, doloq. iniuſtè agit, aut excipit. Sic *Azo in ſumma, C. de iuram. propter calumn. dando*, itaq. ſumitur ex l. 1. §. per calũniam, ff. ſi mulier vent. non in poſſeſſ. cal. & l. 2. in princip. C. de iure iurando propter calũniam dando.

25 Ceterùm hic non de calumnia, ſed de calumniæ vitio, textus loquitur, quod re penitùs inſpecta; quid amplius videtur addere, vt enim ſcripſi *tom. 1. lib. 3. diſput. 7. cap. 3.* longè turpiùs eſt aſſerere quempiam mendacem eſſe, ac mendacium dixiſſe; iracundum, quàm

ira-

iratum; quod illud habitum, hoc actum indicet; illud, quod altiùs radices iam emiſerit, diuturnum, ac penè perpetuum videatur, ità vt ad res inanimatas applicatum, vitium à morbo ex hoc ipſo diſtinguatur, & Luſcus vitio laborans oculi dicatur ex perpetuo impedimento per *l. 1. in princip. & §. ſciendum, ff. de ædil. edictis, l. 101. §. verum eſt. ff. de verborum ſignif.* Verùm his minimè officientibus arbitror in noſtro textu, non ſub hac ſignificatione vitij nomen vſurpatum eſſe, ſed planè pro culpa, ſic dicere ſolemus, vitio ſuo quempiam cauſa cecidiſſe; eiuſq; vitio, ideſt culpa quid accidiſſe. Quamobrem à calumniæ vitio idem erit, atq. à calumniæ culpa, fauet *l. 23. in fine, ff. de neg. geſt. l. 95. §. vlt. ff. de ſolut. l. 7. in fine, ff. de conditionibus, & demonſtrat.*

26 Præterea notandum eſt, licet opiniones ſint apud DD. *ad l. 1. C. de aduoc. diuer. iudicijs, & ad 1. l. ad Turp. atq. in Canonico Iure ad capitula mox citanda*. Nihilominus tamèn, non probare obiectum crimen, ex ſe calumniare propriè non eſſe conſtat ex eodem, quem declaramus textu, & vt habetur *capit. ſi quem 2. q. 3. §. accuſat. calumniatoribus pæna legitimè irrogatur; ſed non vtiq. qui non probat, quod intenait, protinùs calumniari videtur, nàm eius rei inquiſito arbitrio cognoſcentis committitur, qui Reo abſoluto de accuſatoris incipiat conſilio quærere, qua mente ductus, ad accuſationem proceſſerit, & ſiquidem iuſtum eius errorem reperit, abſoluit eum; ſi verò in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pænam ei irrogat, &c.* Quæ quidem verba habentur à *Marcello* etiā *dicto citata l. 1. §. ſed non vtiq. ff. ad S.C. Turp.* in euidenti autèm calumnia deprehenſus dicetur, qui, duobus declaratis modis crimen in alterum obiecerit. Concinit *cap. cùm dilectus de calumn.* quod quidem eo ad rem noſtram efficaciùs probat, quò de calumniatore Præſulis ſermonem habet. *Cùm autèm proceſſum negotij examinaremus, diligenter (ait Papa) nec intelligere potuerimus probatum eſſe ſufficienter aliquid de prædictis eiuſdem Epiſcopum abſoluendum decernimus ab obiectis, vobis mandantes, quatenus memoratum magiſtrum ſcholarū, donec canonicè ſuam purgauerit innocentiam; ſcilicet, quod non calumniandi animo ad huiuſmodi crimina proponenda proceſſit, ab officio, & beneficio ſuſpendatis, vt cæteris ſimili pæna perterriti ad infamiam ſuorum non proſiliant Prælatorum.* Et in hoc ſenſu *de calumnijs ſcribens Baldus in l. 3. num. 5. C. de calumn.* non dixi ſtatim ait calumniatorem, qui accuſationem non probauit; calumniatorem ſcilicet cum effectu, vt probè *Menochius de arbitr. iud. quæſt. 9. caſu 321. nu. 5.* cum enim cauſa dirimenda ſit, adhoc eo ipſo calumniator dicendus non eſt.

27 Non modo probandi onus incumbere Accuſanti, vt probet immunem ſe à calumnia, verùm animaduertit *Abbas num. 6.* ex hoc textu pœna afficiendum eſſe Accuſantem, neq.
28 probantem, etiam antequam audiatur, ac ſe purget; meritoq. dicitur admirabilis hoc textus à laudato Abbate: ex quo priùs ſuſpenſione punitur calumniator Epiſcopi, quā eius recipiantur probationes, ſeù purgationes. Scio hac in re ſentire Bartolum, Iudicem teneri ad conſtituendum terminum accuſatori, intrà quem propriam probet innocentiam, verū Aſtenſis contrarium iudicat eo in euentu, quo totalitèr defecerit Accuſator in probatione, quando pęna calumniæ puniendum eſſe docet.

29 Cæterùm Abbatis ſententia prò viribus hos Auctores in concordiam reuocantis arridet, qui quidèm duas diſtinguit pęnas, alteram momentaneam, quæ ſtatim videlicet in momento poteſt imponi, & eſt permanens: alteram verò ſucceſſiuam, ac tranſeuntem, eoq. temporis ſpatio durantem, quo ſe non purgauerit Accuſator; & antequam prima imponatur Accuſatori ex toto in probatione deficienti, vel vti diximus, *quæſtiuncula 13. num. 20.* decem copulatiuè obijcienti, & vnum, vel alterum tantum probanti eius admittendas eſſe probationes, quas non priùs excipere, inhumanum prorſus eſſet, & contra textum *cap. cùm dilectus ſupra citatum, & noſtrum* per ea, *niſi manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quod ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſaret.*

30 Ex his ſequitur ſcitu digna regula generalis, quæ habetur ex *gloſſa cap. cùm dilectus ſæpè citatis verbo calumniandi.* Denunciatorem, ſeù Accuſatorem non probantem, quod intendit, præſumi calumniari, licet, vt *num. 26.* dictum eſt, non probare, calumniari non ſit, fauent *textus cap. qui non probauerit 2. quæſt. 3. & l. 1. C. de aduo. diuer. iud.* quam regulam communis opinio comprobat apud *Felinum in*
31 *idem capitul. cùm dilectus numer. 4.* Addit præterea *Panormitanus num. 5. ad finem*, poſſe Accuſatorem eo ipſo, quod non probauerit, alijs abſq. indicijs puniri de calumnia ob præſumptionem, pœna nimitum tranſitoria, donec ſe purgauerit, vt *num. 29. ex eod. Abbate*
32 indicaui. Qua autèm pęna Denunciator afficiendus eſt, ne longus ſim, videri poteſt apud *Abbatem citatum num. 8.* ex quo Innocentij doctrinam adiectam tacitus minimè præteribo aſſerentis, grauiori quidèm pœna afficiendum eſſe Denunciatorem calumnioſum, quàm Denunciatum conuictum; qui ſolum compellendus eſſet ad pęnitentiam peragendam; at verò calumnioſus Denunciator ſuſpendendus ab officio, & beneficio, ſubſcribit idem *Abbas etiam num. 9.*

33 Hinc fit ſecundò. Quoad ſecundam pęnam tranſeuntem, hanc præſumptionem poſſe dici iuris, ac de iure; cùm contra eam nulla admittatur probatio, antequam infligatur pęna iam dicta, vt *num. 29.* ſcripſimus. Hanc verò eſſe præſumptionem iuris, & de iure liquet apud Auctores, relatos à *Menoch. de præſumpt. lib. 1. quæſt. 3. à num. 16 & quæſt. 4. à num. 3. & q. 5. à num. 15.*

34 Fit tertiò Iudicem in dubio, nùm, quis, quod obiecit, probauerit, nec nè, teneri eum iudicare, & condemnare, vt calumniatorem; quòd contrà illum obſtet iuris præſumptio, ità *Bartol. l. 1. in princip. nu. 6. ff. ad Senat. Conſult. Turp.*

An-

Angelus in l. Athletas, §. calumniator, ff. de ijs, qui not. infam. Felinus, & alij apud Menochium de arbitrar. iudic. quæſtion. caſu 321. num. 4. & 5. Et hoc idem iudicauerim de quocumq. calumniæ dubio.

35 Verùm autèm arbitrio ſit commiſſum Iudicis, hac de re agendi, vt patet ex dictis, abſolute non eſt dicendum. Quoad excuſantem verò cauſam allatam ab Accuſatore non probante, arbitrariam Iudici facultatem eſſe, non abnuo, ex *Menochio citato caſu 321. num. 3.* & liquet ex verbis *l. 1. §. ſed non vtiquè, ff. ad Senat. Conſult. Turp.* Ex quibus probè *Panormitanus in cap. cùm dilectus de calumniat. num. 5.* docet in caſibus, quos mox expendemus, ſimilibuſquè excuſantibus à calumnia, Iudicis verſari arbitrium, intercedente dubio, quando nimirùm non ſtatim Accuſator non probans in hiſce caſibus, cenſendus calumniator ſit; ſecùs verò in alijs: vel vti etiam in ijs euidentèr de calumnia conſtaret, quando puniẽdus abſquè arbitrio, ſed neceſſariò reus erit.

36 Calumnia verò euidens illa dici poteſt, cui nullum præcedit indicium, quemadmodum ſentire videtur *Angelus d. §. calumn. & Barb. conſ. 47. column. 2. lib. 1. Menoch. modo citatus, caſu 321. num. 23.*

37 Itaq. vel eſt euidens Accuſatorem calumnia laborare, & nullum Iudex habet arbitriũ in quibuſcumq. caſibus: vel eſt res dubia, atq. extra caſus *ſeq. cap.* diſputandos, quando præſumendus ex communi DD. opinione calumniator, neq. Iudex pro arbitratu poterit iudicare, vel intercedente dubio verſamur in caſibus, mox exponendis, ſimilibuſq. ac tunc erit quidem Iudici facultas arbitraria. In re autẽ, ac textu noſtro prætereà Iudicis intererit iudicare, quæ nam erit cauſa cenſenda probabilis, ſatiſq. à calumnia excuſans, quemadmodũ à Canone deſideratur.

CAPVT SEXTVM.

In quibus caſibus Accuſator non probans non eſt habendus calumniator.

S V M M A.

Primus caſus, in quo Accuſator non probans excuſatur à calumnia eſt, ſi ex officio accuſauerit. n. 1.

Qui ex officio aliquid in formam, vel electum obiecerit, quod non probauit, non eſt dicendus calumniator. n. 2.

Secundus caſus ex neceſſitate, vt quando hæres occiſi accuſat, vel accuſatio ortum habet ab occiſo teſtante. n. 3.

Tertius ex iuſto dolore quando procedit accuſatio. n. 4.

Dignus, vel Dignior poſthabitus non probant nõ eſſet habendus calumniator, ni aliàs euidenter id conſtaret. n. 5.

Quartus caſus, ob criminis atrocitatem non probans non eſt ex eo habendus, vt calumniator. num. 6.

Si ſimoniacè, vel per ſummum ſcelus beneficiũ quis occupaſſet, eius Accuſator non probans, ſtatim habendus non eſſet calumniator. num. 6

Quintus caſus: ſi accuſatus aliàs eſſet de hoc infamatus crimine ſecundum probabilem opinionem. n. 8.

Secundum aſſertam opinionem, requiritur primò, vt fama probetur ex viris fide dignis ab Accuſatore. n. 9.

Fama ab Accuſatore probanda, longo temporis ſpatio adulta eſſe debet, ni delictum nuper eſſet commiſſum. n. 10.

Quæ fama dicenda ſit longo tempore duraſſe. ibid.

Probabile ſatis, ſuperquè eſt, nequè ex fama probata excuſari à calumnia Accuſatorem. num. 11.

Noſtræ rei aptantur duæ allatæ doctrinæ. nu. 12.

Accuſator ſemiplenè probans, ni ſolitus eſſet calumniare, vel in eum aliquid accuſatus in ſui defenſionem probaret, excuſaretur à calumnia. n. 13.

Excuſaretur ſeptimò Accuſator, ſi conſtat à teſtibus fuiſſe deceptum, n. 14.

Excuſaretur prætereà Accuſator, ſi per teſtes probauerit ex qualitate, vel defectu ab Accuſato reiectos infames, vel reijciendi, vel corrupti dolo contra Accuſatum ab Accuſatore eſſent. n. 15.

Ex eo ſolum, quod accuſatus liberatur cenſendus non eſt accuſans calumniator. n. 16.

1 PRimus annumerandus eſt caſus, in quo non probans Accuſator cenſendus non eſt calumniator, quando nimirùm id præſtiterit, ratione officij. Exemplum autèm, quo à DD. id explicari ſolet, eſt tutoris eos accuſantis, qui dicuntur pupillorum patrem occidiſſe, *l. tutorẽ, ff. de his, quib. vt indig. l. poſtea, C. eod. tit. l. 2. C de his, qui accuſ. non poſſ. gloſſa l. Athletas, §. calumnia, & ibi Bald. n. 4. ff. de his, qui not. infa. Abbas cap. ſæpè citato cùm dilectus de cal. nu. 5. Felinus ibid. num. 6. alijq. apud Menochium de arb. iud. quæſt. caſu 321. n. 21.* Ratio autem huius fallentiæ eſt, quod ex officio procedens excuſatur à maleficio, vt probè *Baldus apud Felinum cit.* inferens ex eo, quod Iudex proceſſerit ad inquirendum ex officio, quando nimirum licitè poteſt, nõ præſumi de dolo, neq. de calumnia.

2 Hinc fit non cenſendum eſſe calumniatorem, qui ex officij ratione aliquod in formam, vel electum obiecerit, quod ſufficienter minimè probauerit, iuxta ſupra dicta, vel ſi Superior Prælatus, cui facultas eſſet, quando poſſet inquireret.

3 Secundus caſus eſt à neceſſitate, vt in hærede, qui aliàs hæreditate priuaretur, ni accuſaret occiſorem defuncti, *l. cum patrem de his,*

qui vt indig. cenſetur enim hæres indignus hereditate aliter faciens, ſic *Doctores apud Abbatem citat. numer. 5. Felinum pariter laudatum n.7.§.fallit tertio, Menoch.n.21.* Huc reduci poterit alius, quando nimirum accuſatio ab anteceſſore defuncto habet originem, vt ſi Titius ſe à Sempronio ad necem petitum eſſe aſſerat, ſi Sempronius accuſetur ab aliquo, qui in accuſatione deficiat, à preſumpta calumnia excuſabitur. *Gloſſa in cap. Athletas, §. calumniator, & ibi Bald.n.5. Felin.nu.8. & alij apud Menoch.um nu.30.* in textu autèm noſtro, ſi ſimilis daretur neceſſitas par eſſet ius, probatur *ex l. qui cum ſumitur, §. finali, ff. de bonis liberorum*, & ratio eſt, quòd potiùs ex neceſſitate, quam ex voluntate viderentur hi accuſare.

4 Tertius caſus ratione iuſti, nimijquè doloris, vt quando maritus vxorem accuſat de adulterio ex *l. quamuis la ſeconda, C. de adulterijs*, quibus perſonis ibi enumeratis permittitur, vt abſolutionem facere poſſint, hoc eſt ab accuſatione deſiſtere; dolore enim vrgente videntur potius neceſſariò aliquo pacto, quàm ſponte, ac liberè accuſaſſe, ſic *Abbas citatus n.5. & Felinus n.9.* qui ait, eodem modo exceptionem ſubire dictam regulam, quando pater, vel mater occiſorem accuſat filij, vel è contra, *l. mater ſecundo reſponſo, & calumniæ, C. de calumniat. & Gloſſa apud Menoch. de arbitrar. iudic. quæſtion. caſu 321. num. 25. Baldus in l. ſi poſſidetis, C. de probationibus*. Ratio autèm eſt, quòd generalis illa præſumptio calumniæ expungitur per ſpecialem affectus nimij præſumptionem, fauet *regula generi in ſexto.*

5 Ex his fit in re noſtra iuſto tactum dolore vnum, verbi gratia, è concurrentibus, ad accuſandum prolapſum, qui videretur iniuria affectus ab examinatoribus ſynodalibus; aut alijs Promotoribus ad beneficium parochiale, vel quia ipſe æquè idoneus eſſet, ac promotus, vel quia dignior, poſſe excuſari à calumnia, etiamſi intentum non probaret, ni aliàs de eius calumnia, vt ſupra dixi in ceteris, manifeſtò conſtaret.

6 Quartus caſus; ob ſummam delicti turpitudinem, atquè atrocitatem; ſic in accuſatione falſæ monetæ, vt enim faciliùs huiuſmodi tenerentur delicta, iis tanquam calumniatorem ſtatim non habet accuſatorem non probantem, vel deficientem in probatione ex *l. 1. C. de falſis monet.* Publicæ enim vtilitati hoc, & expedit, & conceditur, ſic *Abbas citatus nu.5. Felinus n.6. Menochius n.26. qui num.27. & 28.* quod ex citatis Auctoribus exéplò attuli monetarij probè perpendit.

7 Poſſet huic fallentiæ locum eſſe in re noſtra, vbi aliquis putaret, quempiam ſimoniacè promotum eſſe; quippè quæ labes in iure ſepè hæreſi, vel crimini læſæ maieſtatis æquiparatur.

8 Quintus caſus, quandò accuſatus, alias eſſet de eodem infamatus delicto ex *l. miles, §. mulier, ff. d. adulter. & eſt ſententia Bartoli in l. Athletas, §. calumniat. num.3. de ijs, qui not. ſunt infam. & l.1. §.1. ad Turpil. communiſquè videtur DD. ſenſus, vt Abbas tradit num.5. nec non Felinus num.3. & Menoch. num.19.* Quamuis in contrariam abire videantur ſententiam *Cynus apud Socinum ſenior. conſil. 118. column. penul. verſic. nec obſtat libr.1. & alij quos citat*
9 *laudatus Felinus num.2* Ceterùm, vt vera Bartoli ſit ſententia, quemadmodum ipſemet indicat, docentquè *Ioannes Andræas reuocans ad concordiam has ſententias, necnon Ioannes Immola apud eundem Felinum*, Accuſatori probanda eſt hæc fama, quæ quidèm fide dignis perſonis inniti debet, vt indicatur *in l. Athletas, §. ſeruus, ff. de falſis*, vbi ſerui ad accuſandum inſtigatio accuſatorem haud excuſat, vt excuſaret, ſi habita profectò fuiſſet à viris fide dignis, per ea, quæ habentur in *l. qui cùm aio, §. finali de bonis liber.* & fauet, quòd quælibet cauſa aliqualiter colorata, habet à dolo excuſare, & neceſſaria conſequentia, etiam à calumnia, ex *l. igitur, § finali de liber. cauſ. & notat Gloſſa in l. plagi, C. ad l. Flaui de plagia, & fauet capitul. Inquiſitionis de ſentent. excommunic.* Dummodò ex hoc maior non pateat aditus calumniatoribus, qui ſatis obſtrueretur, ſi dicta, dicendaquè præ oculis habebuntur.

10 Secundò requiritur, vt fama, quam probare tenebitur Accuſator, longo antea tempore durauerit; ni delictum paulò antè contigiſſet, atquè ex reliquis circumſtantijs, coniecturis, manifeſtiſquè indicijs, fama recens nata, atquè adulta, meritò cenſeretur æquipollere antiquitus firmatæ. Quo pacto nequè aliàs ſubſcribo *Ananiæ citato à Felino*. Qua etiam ratione Bartolus, ceteriq. inter ſe diſcrepantes poſſent ad concordiam reuocari. Quando autèm fama longo ſit cenſenda tempore duraſſe traditur a *Gloſſa, § mulier, l. miles initio huius fallentiæ citata, nec non Bartolus, ibid.*

Tertiò requiritur, vt probans publicam famam accuſati modò iam declarato excuſetur tantùm ad ſummum à calumnia præſumpta, non autèm à vera, vt probè monet *Baldus, & Salycetus, l. mater, C. de calumniat.* His itaquè adhibitis ſatis probabilem arbitror Bartoli ſententiam, etenim qui ad accuſandum fama expenſis roborata conditionibus, mouetur, non iniuſtè, nequè imprudenter mouetur, *l. cùm quidam, §. quid dicitur, ff. de acq. hæred. &*
11 *l. finali de hæred. inſtitut.* Non tamen inficior contrariam opinionem ſua non deſtitui probabilitate, momento præſertim *Baldi* firmata in *l. qui non prob. C. de calumniat.* aſſerentis aut quæſtionem eſſe de perſonis, quibus accuſare fas eſt è ſola ſuſpicione, & hos probantes tantùm famam, excuſandos vtiquè eſſe, quoniam fama ſuſpicionem parit, *l. iuſſiſſimos, C. de off. rect. prouin.* Aut eſt de illis, quibus non licet accuſare è ſola ſuſpicione, vti regulariter, euenit, & ſola tunc fama accuſantem non excuſari. Addit *Angelus in dictum, §. calumniator l. Athletas, ff. de ijs, qui not. infam.* abſolutè non poſſe ſolam famam accuſatorem à calumnia releuare, quoniam à iure, ac lege monetur, nè accuſet

ni

Digitized by Google

ni ſufficientem habeat probationem, *l. final. C. de accuſat. cap. cùm dilectus de calumniation. ſæpè citato capit. Quiſquis 2. quæſt. 8. & ſciant, qui crimen 2. pariter quæſt. 8.* Ex qua ratiocinatione Bartoli fundamentum euertitur, cùm neq. iuſtè, neq. prudenter nullus accuſare cenſeatur, qui talitèr à lege præmonitus ſoli famæ velit inniti.

12 Ad rem autem noſtram allata poterit aptari doctrina, quando accuſator mala Promoti fama tantum inductus, quod aliàs pecuniam, verbi gratia, corrumpere ſolitus fuiſſet Promotores, eum accuſaſſet, vel aliquo alio ſimili modo, vt ſi malam poſteà probaret famam, à præſumptione, iuxta probabiles allatas opiniones, excuſandus, vel non excuſandus eſſet.

Sextus caſus de ſemiplena probatione, nam ſi accuſator, quod obiecerat in formam, vel perſonam electam, in re noſtra, ſemiplenè tantùm probauerit per vnum etiam teſtem idoneum, excuſabitur à calumnia.

13 Aſſentiuntur *Abbas capit. Cùm dilectus de calumniation. num. 5. Felinus eodem capitulo num. 1. & Menoch. de arbitrar. iudic. caſu 321. num. 7.* reijcientes contrariam ſententiam, quæ fertur eſſe *Soccini.* Cæterùm ſententiam hanc *Abbatis, Felini, ac Menochij* tunc arbitror veram, cùm Accuſator calumniari non conſueuerit, vt probè notat *Speculator titul. de accuſat. in fine, & in titul. de calumniat. in fine, argument. legis non omnes, §. à barbaris, ff. de re militari,* atquè expreſsè docet *Antonius, Vincentij ſententiam explicans apud Felinum citat. num. 1. & eſt videre apud Baldum, l. final. C. de probation. Berardinum Dias in practic. canon. cap. 39. num.* 10. & hac etiam ſub limitatione admittit illam *Menochius laudatus num.* 17. Etenim ſi hoc vitio Accuſator laboraret; imò ſi aliàs tantum compertum eſſet, calumniam alteri machinatū eſſe, profectò non excuſandus, etiam ſi per vnum probauiſſet in præſentia teſtem, vel quomodolibet ſemiplenè, nam ſemel malus ſemper præſumitur malus io eodem genere *per 8. reg. iuris in ſexto adiuncta gloſſa,* cum ſemiplena probatio, cui vis alioquin eſſet expungendi præſumptionem calumniæ à contraria calumnioſi genij, vel habitus meritò elidatur præſumptione. Deindè nec etiam vera erit aſſerta ſenteutia, vbi reus ad ſui defenſionem aliquid contra oppoſitum Accuſatorem probaſſet alicuius momenti; nam hoc ipſo, ſemiplena probatio Accuſatoris ſuum amittere robur cenſeretur; ſic *Felinus ſæpè citat. num. 1. not. 3. Benintend. cenſ. 46. ad finem, Menochius num.* 18. Addo demùm etiam, quando crimen, vel delictum, vel defectus oppoſitus probari aliàs, vel magna cum difficultate non poſſet, quàm per vnum idoneum teſtem, probabilem ſatis eſſe aſſertam opinionem.

14 Septimus caſus; *Si* teſtes Accuſatorem decepere, cui vèritatem anteà dicturos extra iudicium promiſerant, nec ſtare voluerunt poſteà dictis, in iudicium vocati; ſic deducitur *ex capit. Paulum itaquè 2. quæſt. 3.* qui deceptus à teſtibus ab accuſatione contra Epiſcopum deſtitit. Subſcribunt *Abbas laudatus num. 5. Felinus num. 1. not. 3. Iulius Clarus lib. 3. ſentent. iur. §. finali quæſt. 62. verſ. ſed pone, Menochius de arbitr. iudic. & caſu 177. verſic. ſexta cauſa, & caſu 321. n. 19.* Nec alia indiget explicatione res noſtra de opponente in formam, vel electionem.

15 Octauus caſus; cauſam imbibens excuſandi à calumnia eſt, quando ſuam Accuſator probauit accuſationem teſtibus, qui deinde ex qualitate, vel defectu propriarum perſonarum reiecti ab Accuſato fuerunt. Sic *Speculator in titul. de calumniat. ad finem, Baldus in l. non ignorat in fine, C. de fruct. & liter. expenſ. Marſilius ſingul. 444. Socinus ſenior conſil.* 118. *Felinus ſupra citatus num. 1. litter. B. Bernardinus Dias in practic. canonica capit. 6. num. 14. verſic. quando verò, Menochius citatus caſu 321. num. 31.* Hanc autem cauſam veram arbitror non modo, cùm accuſatus probat teſtes ab accuſatore allatos eſſe infames, vt vult *Antonius apud Felinum capit. cùm dilectus de calumniat. num. 1. litter. B.* Verum etiam ſuo modo ſi falſum dixiſſe, vel corruptos fuiſſe probauerit. Nam aut probaretur falſum dixiſſe, corruptoſquè fuiſſe in hac eadem quæ peragitur cauſa, aut in alia; ſi in hac nullius ergò roboris horum erit teſtimonium teſtium, falſa hic, & nunc, in hoc, de quo quæſtio eſt negotio proferentium. Si in alia hi teſtes minùs ſaltem idonei cenſendi eſſent præſertim, aliàs ſi peierarint *per reg. 8. in ſexto, vbi de peiur. ad rem exponitur caſus à Gloſſa paulò ante citata ſemel malus, ex capit. paruuli 22. quæſt. 5.* & per conſequens, nec ſemiplenè per vnum eorum probabilis erit accuſatio. Quod ſi per plures notæ ſimilis Accuſator intentum probauerit, attendenda eſt reiectio accuſati, an ſufficiens ad reprobandum fuerit, alijs de cauſis, vſu apud DD. tritis, ab infamia, diſtinctis à corruptione, atquè ab aſſertione falſi aliàs habita; nam eſto ſi omnes hi teſtes aliàs peierauerint, ac præſumptio contra eos ſit, hæc tamèn, cum non habeatur iuris, & de iure, probationes admittit in contrarium, quia nimirum eos pœnituerit, &c. quemadmodum notat *Gloſſa in capitul. agitata, verbo ſemel malus ex capitul. ferrum 5,* eiuſquè *Gloſſa verbo incipit. capit. etiam te de reſcription. capitul. teſtimonium de teſtimon. alijſquè apud citatam Gloſſam.* Addo hanc excuſationis cauſam, me quidèm Iudice, nullius eſſe roboris, ſi Accuſatus probauerit ab Accuſatore accuſationem probatam per teſtes, quos probè ſciebat infames, vel periuros, aut ad hunc finē contra accuſatum corruperit, cum hoc ipſum ſit calumniari.

16 Demùm adnotaſſe operæ pretium erit, *l. qui non probaſſe de calumnia,* vbi hæc habentur. *Qui non probaſſe crimen, quod intendit, pronunciatur, ſi calumniæ non damnetur, detrimentum exiſtimationis non patitur, non enim ſi reus*

Digitized by Google

abſolutus eſt ex eo ſolum etiam accuſator, qui poteſt iuſtam habuiſſe accuſandi ad crimen rationem, calumniator credendus eſt.

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo conſtare debeat nō probantem, calumnia vacare ad excuſationem ab hac cenſura.

SVMMA.

Quæ ſunt manifeſtiſſima documenta. n.1.
Quid ſit manifeſtum à notorio diſtinctum. n.2.
Quæ eſt cauſa probabilis, & quæ ſufficiens. num.3.
Quam rationi conſentaneæ ſint pœnæ contra calumniatores ſancitæ. num.4.

1 Ipſiſſima verba Textus, quæ hic exarabo, quæſtioois nodum ferè ſoluent. *Niſi (ait) manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quod ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſat.* Quæ autèm hæc manifeſtiſſima ſiot documeota, notaotur 2. *quæſt.* 8. *cap. ſciant.* Documeotum enim licèt grammaticaliter id ſit, quo docemur; nam à docto deriuatur documentum, vt à moneo monumeotum; in iure tamèn, vel pro litteris, atquè inſtrumeotis, cæteriſquè ſcripturis authenticis deſumitur, vel pro omnibus his, quibus ad erueodam veritatem debere Iudicem vti, præſcribit *cap. Quoniam de probat.*

2 Manifeſtum autèm, quatenus diſtinguitur à ootorio, vti tradit ad rem *Bartolus in l. ſcriptus hæres, ff. de religioſ. ſump. funer.* eſt clarum, & apertum, vt offenſa manifeſta intelligitur, quæ vel per confeſſiooem, vel per euidentiam rei, vel per probationem legitimam nota fuerit *capit. cùm olim de verbor. ſignific.*

3 Demùm quid ſit cauſa probabilis ſupereſt explicandum; quæ quidem ex diſputatis *tomo 1. libr. 3. diſput. 3. capit. 3. à num. 27. ac deinceps*, facili negotio deduci poterit. Ex quibus quid ſufficiens erit, etiam patet; eſſe nimirùm cauſam illam, quæ ſatis prudentis iudicio, exiſtimetur.

4 Quàm autèm rationi conſentaneę ſint impoſitæ pęnæ calumniatoribus, ſeu Reipublicæ euerſoribus, dixi *tomo 1. lib. 3. diſputat. 8. capit. vltim. num. 11. & capitul. 6. num. 37. 52. & 53.* Conſtat etiam ex *L. 1. §. calumniatores, ff. ad Senat. Conſult. Turpil. atq. ex l. vltim. §. 1. C. de accuſat.* de quibus omnibus legeodus eſt *Menochius de arb. iud. quæſt. caſu 322.*

DISPVTATIO XV.

De Nonnullis electionis ad Epiſcopatum circumſtantijs.

PRopetantem ad illuſtriora, vſquè frequentiora orationem abs re prorſus eſſet quæſtiunculis, quæ ſuperſunt electioois, inhibere, cùm vti *ſub initio primæ diſput. libr. mox inſtituendi*, ſcribemus, non à curia modò, verùm à ferè omnibus Prouincijs propemodum eſt electio Epiſcoporum, loogè amandata. Cum itaquè *tùm 5. lib. tùm hoc 6.* circumſtantias quid, & circà quid electionis ſubſtantialiter acceptas more philoſophico expenderimus, hac diſputatione, temporis, & loci, quas non tradidit *Ariſtoteles*, vt indicaui *libr. 5. diſput. 1. capit. 3. num. 8. ex D. Thoma 1. 2. quæſt. 6. articul. 3.* deriuatas, Ideoquè Theologicè, vti accideotarias potius enucleaodas aggredimur.

CA-

CAPVT PRIMVM.

De tempore, quo non eſt facienda, vel neceſſariò Præſulis habenda electio.

SVMMA.

Qeſtiones proponuntur diſputandæ.n.1.

Electio ad regulares, & cathedrales Eccleſias vltra trimeſtre,ceſſante impedimento, nè protrahatur.n.2.

Quàm prudenter ſtatutum ſit hoc temporis ſpatium.n.3.

Frequenter in ſpiritualibus,ac temporalibus bonis Eccleſia viduata ſubit detrimentum. ibid.

Clementis VIII.reſponſio ad rogationem, monitionemquè Cardinalis Bellarmini de non protrahenda Eccleſiarum viduitate.n.4.

Quid D.Leo,quid S.Gregorius ſenſerit hac in re. num.5.

Argumentum ab abſentia ad viduitatem probat,quam citò Eccleſiæ viduæ conſulēdum eſſe.n.6.

Quanti momenti ſit non dilata promotio ad regimen Eccleſiarum, optimè Bellarminus Clementi VIII.expoſuit.n.7.

De pœna priuationis contra differentem promotionem.n.8.remiſſiuè.

Quàm arctius premant rationes allatæ, atquè neceſſitas citò proſpiciendi Eccleſiæ Romanæ,atquè vniuerſali per Paſtorem.n.9.

Ante tertium depoſitionis diem, nùm poſſit electio fieri ſucceſſoris Epiſcopi. num.10. 12. & 13.

Nonniſi poſt triduum etiam Rex coronandus corona,exteriori manus impoſitionem requirente.n.11.

Si ante ſepulturam defuncti Prælati fiat electio ſucceſſoris olim illicita,non tamèn erat nulla. num.12.

Imo poſt mortem habita electio in præſentia poterit dici licita.n.13.

Quid circa hoc ſeruandam ſit in electione Papæ. num.14.

1 DVO dilucidanda propoſui: primum tempus, quod intercedere debet, antequam ad electionem deueniendum ſit Antiſtitis; alterum tempus ſcilicet, quo tranſacto neceſſariò facienda, neq. vltra illud differenda,à quo faciemus initium Dein dè Pontificis electione conſultò quæſtionem inſcripſi, ne maximi excluderem, quàm vt ex profeſſo ſi tractarem, extra meum eſſet inſtitutum,ſic omnino ieiunè, ſi prætermitterem, proprijs deeſſem partibus.Et quidem de Epiſcopis.

2 Sit aſſertio prima, deducta ex *Canone Nè pro defectu de election.§.ſtatuimus ibi. Statuimus, vt vltra tres menſes cathedralis, vel regularis Eccleſia Prælato non vacet infra quos (iuſto impedimento ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerunt eligendi poteſtate careant ea vice.* Et infrà. *Is verò,ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deum præ oculis habens,non differat vltra tres menſes,&c.Si canonicam effugere voluerit vltionem.* Hoc idem ſtatuitur,*cap.Poſtqam,& 63.obeuntibus,cap.ſi compromiſſarius de elect. in ſexto.* Si ad compromiſſarium res dilata ſit.

3 Eſt autèm hoc temporis ſpatium prudenter ſtatutum ad Eccleſias Cathedrales, & regulares,cum ſex menſes ſtatuantur ad cęteras. Nè ſiue ad electionem,ſiue ad nominationem, & præſentationem, ſiue ad quemcumq. alium modum Eccleſijs prouidendi,vel citius,quàm par eſſet,ſi fieret electio, Dignior exacta perquiri non poſſet diligentia.

4 Vt *Clemens VIII.P.M.confirmauit in eis, quæ ad marginem ſcripturæ Cardinalis Bellarmini* mox allegandæ proprio notauit calamo; Cùm itaq. Pontifex Bellarmino admonenti, ac roganti, nè diutiùs Eccleſiarum viduitas protraheretur,ſatisfacere contenderet. *In hac prima te (ait) ſiue in hoc primo capite fatemur nos peccaſſe, ac peccare, ſed plerumq. in cauſa difficultas inueniendi viros idoneos, & quamuis ſæpè multi nobis proponantur, cum per nos ipſi nequeamus ſumere informationes, & cùm aliquando experti ſimus illos,quibus hanc curam demandauimus nos decepiſſe, vel ipſos ab alijs deceptos fuiſſe, tutiùs interdum putauimus memores ſententiæ S.Pauli manus citò nemini impoſueris.* Hęc ſummus dignitate,ac prudentia, ſummo doctrina,ac ſapientia viro. Vel ſi differatur vlteriùs. *Nè pro defectu Paſtoris gregem Dominicum lupus rapax inuadat,aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata graue diſpendium patiatur,vt habet citatus textus. Neuè cadente Paſtore Dominicum gregem antiquus(quod abſit)hoſtis inſidiando dilaniet diſt.50. poſtquàm.* Et ſanet rectè monet *Gloſſa primi ſupra citati textus,* & in temporalibus, & in ſpiritualibus frequenter leſionem Eccleſiam viduatam ſubſtinere,quę duo peſſima ſunt mala,ſummumq. periculum,& animabus, & Eccleſiæ facultatibus, vt ſcribit *Abbas ibi num. 1. ad finem*, ſaueq. *cap.Quia ſæpè de elect. in ſexto*, ad quæ detrimenta declinanda, ius condendum erat. *ff.de legibus, nam ad ea, & de reſt.ſpol.frequens.*

5 Accedit *D.Leo Papa Epiſt.84. ad Anaſtaſiū Theſſalonicenſem Epiſcopum capit.6. Vt ordinationem ritè celebrandam ſua quoquè firmet Auctoritas, quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ,aut difficultatis debet adferre, nè gregibus Domini diù deſit cura Paſtorum, ſicut enim iuſtas electiones nullis dilationibus volumus fatigari,ità nihil permittimus,te ignorante præſumi. Et S.Gregorius epiſt.58.Clero,& ordini & plebi Peruſiæ conſiſtenti Miramur chariſſimi fratres in Chriſto,quare Eccleſiā Dei tanto tēpore abſq. Rectore conſpicitis, ac de veſtro, totiuſq. plebis*

regi-

Digitized by Google

regimine minimè cogitatis; notum eſt enim, quod grex ſi Paſtoris cura defuerit per auia gradiatur, & ob hoc familiariùs inimici laqueos inſidiantes incurrat.

6 Inſuper ſi *Tridentinum ſeſſ. 26. cap. 5. de reformat.* meritò omnes Eccleſiæ Dei Prælatos, *monitos eſſe vult, vt attendentes ſibi, & vniuerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciunt, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atq. ouium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à Supremo Iudice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant. Quapropter placuit Sanctæ Synodo, antiquos omnes Canones aduerſus non reſidentes promulgatos innouare.* Aſſertâq. reſidentiam, ita ſeriò commendat etiam *ſeſſ. 24. de reform. cap. 1.* vt Auctorum nonnulli diuini eſſe iuris eam cenſuerint, quanto maiori optandum eſt deſiderio, maioriq. contendendum conatu, ſeueraq. lege ſtatuendum, vt viduatis Eccleſijs ſponſus, ac Paſtor, quàm primum detur; cuius viduitas, atq. priuatio maioris quidem eſt diſpendij, quàm abſentia, cùm ſiue Vicarios, ſiue alios miniſtros Epiſcopi viuentis, ac mox ad futuri, vel timor, vel debitū magis abſq. dubiò vrgeat, quàm non ſuperſtitis Antiſtitis, vel ſucceſſoris, cuius nomine quemadmodum illi non funguntur officio, ità neq. eius poterunt frenari, aut vrgeri auctoritate. Eo vel maximè quòd impropriè dicitur vidua mulier, abſente viro, propriè autem mortuo ex *Gloſſa in l. finali ad verbum orbitates, C. ad leg. flau. de plag. vbi Baldus, & habetur per Alexandrum in l. eleganter, §. quod reprobos, ff. pi. act.*

7 Hinc *Eminentiſſimus Bellarminus in ea, quam expreſſit ſcriptura Clementi VIII. Pontifici Max. ex eiuſdem præſcripto danda, exarata cap. 5. lib. 3* vitę eiuſdem à Syluestro Petraſancta viro erudítiſſimo, mihiq. amiciſſimo, latinitati datæ, rerum, quæ reformatione in Eccleſia indigebat principem tribuit locum huic, quæ præ manibus eſt. *Prima (inquit Bellarminus) res eſt diuturna vacatio Eccleſiarum,* & poſt multa. *Difficile enim eſſet paucis explicare quantum detrimenti capiant Eccleſiæ viduatæ: in qua vitiorum abrupta ſe grex præcipitet, dū caret Paſtore; quantum ſilueſcat vinea Domini,*
8 *dum caret agricola.* Reliquum eſſet de pena priuationis poteſtatis contra tranſgreſſores pro ea vice impoſita diſputare; verùm cum ſimilis à *cap. Cum in cunctis de elect.* infligatur ob electionem Indigni à nobis *ſuper diſp. c. 2. expoſita*, neq. præterea quidquam habeamus addendum non eſt, cur agamus.

9 Hæc de ſingulis Epiſcoporum electionibus, in Summi Pontificis electione arctiùs vrgènt, de qua ſeruandæ ſunt conſtitutiones allegandæ *ſeq. cap.* atquè ex his quanti ſint momenti euidenter conſtabit expedita, & quamprimum habita Pontificis Maximi aſſumptio: apprimè præ oculis à *Gregorio X.* expoſita in *ſexto cap. Vbi periculum maius intenditur, ibi proculdubio eſt plenius conſulendum. Quàm grauibus autem ſit onuſta diſpendijs, quot, & quanta ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio exacti conſideratio temporis edocet, & conſiderata illius temporis detrimenta manifeſtant.* Quæ quidem vltra quàm dici poſſunt pericula, manifeſtaq. damna tùm prædeceſſores, tùm Gregorij compulerunt ſucceſſores ad tot, tantaq. prudenter ſtatuenda remedia, nè diù protrahatur Chriſti Vicarij electio, qui vt caput in membra ſua vitaliter, ac ſpiritualiter influat.

10 Ad ſecundum punctum propoſitum ſecunda ſit aſſertio *ex cap. Nullus deducta 79. diſtin. Nullus Pontifice Romano viuente, aut Epiſcopo Ciuitatis ſuæ præſumat loqui, aut partes ibi facere, niſi tertio die depoſitionis eius, adunato Clero, & filijs Eccleſiæ, et tunc electio fiat.* Quæ ſeruanda circa electionem Antiſtitis Papa inferioris; de ſummo autem Pontifice dicam infra. Hæc etiam ſtatuuntur *cap. Bonæ il ſecondo de elect.* non quod per ſe, & ratione quaſi ab intrinſeco repugnantiam inuoluant, aut nefas ſint; cum mortuo viro ſoluta ſit vxor à lege matrimonij, *cap. vlt. & penult. de ſecundis nupt. & 7. quæſt. 1.* ſicut alterius vxor, verùm ad nōnulla abſurda vitanda, vt enim *Gloſſa citati textus nullus* notat per ea. *Mortuo Apoſtolico, vel Epiſcopo aliquo Cardinales, Canonici in tantum feſtinabant, quòd nihil curabant de ſepultura Defuncti, quod minimè rationi, atq. Eccleſiaſticę diſciplinæ, ac decori congruum erat.*

11 Et eſto, Rege mortuo, coronam continuatione deſcendere notat *Baldus cap. Bonæ il ſecondo de elect. atq. inſtituta de hæred. quæ ab inteſt. § cui*, de honeſtate tamèn poſt triduum debet coronari corona exteriori, manus impoſitionem requirente, officiorumq. celebritate *cap Venerabilem de elect.*

12 Hinc ſit illicitam ſolùm, atquè inhoneſtam futuram fuiſſe huiuſmodi electionem ante ſepulturam Prælati demortui, vt in *cap. Obeuntibus diſt. 63.* non verò nullam ex *Gloſſa 2. citat. cap. bonæ*, cui accedo cùm *Innoc. Compoſt. Io. And. apud Abbatem ibi num. 11. Baldo num. 2. Immola num. 7.* quamquam *Hoſtienſis Vincentius, & alij,* contrarium ſenſerint contra quos facit *cap. Epiſcopo 8. quæſt. 1.* per ea. Qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere, *& cap. Nullus 79 diſt. nec non cap. ſi compromiſſarius de elect. in ſexto adiuncta gloſſa, & notis ad eam ſub initio.* Neq. ratio ceſſationis ſufficiens per *cap. Bonæ* fuit tractatus ante ſepulturam Antiſtitis defuncti, ſed contemptus potiùs Canonici cuiuſdam ſicut igitur vxor mortuo viro carnali, honeſtum, rationiq. congruum eſt, nè intra annum nubat, luctumq. ſeruet; nō eſt tamen neceſſe per *cap. vlt. & penult. de ſecund. nupt.* ità in matrimo-
13 nio ſpirituali *argument cap ſicut 7. quæſt. 1.* Ex quo textu *Innocent. cap. Bonæ il ſecondo ſępè citat. ad finem numer. 4.* licèt olim propter exequiarum ſolemnia, differebatur (ait) tractatus vſq. ad tertiam diem poſt mortem, hodie tamèn poſt mortem fieri poteſt, hæc ille. Ex quibus ceſſante ſcandalo, vel periculo abſurdi ſuper

per à *Gloſſa* indicati, non videtur improbabile etiam licere, ſtatim mortuo Præſule de altero prouidere; à quo non diſſentit *Baldus*.

14 Dixi hæc ſeruanda in electione cuiuſcumq. alterius Epiſcopi inferioris Papa, nàm de Sũmi Pontificis electione breui tantùm indicare habeo, ſeruandum eſſe ceremoniale *Gregorij XV. fel. record.* auctoritate editum anno Domini 1621. eiuſq. decreto firmatum incipiente *Gregorius Epiſcopus, &c. Decet Romanum Pontificem.* Et confirmatum ſub anno 1525. auctoritate *Vrbani VIII. conſt. 45. incipiente ad Romani Pontificis prouidentiam.* In hoc etiam rituali exequiæ decernuntur per nouem dies defuncto Pontifice, quibus completis iuxtà prudentiſſimè, ac ſanctiſſimè ſtatutas ceremonias ibi expreſſas, multa preſcribuntur ad electionem ſpectantia. Nùm autem illicita, vel inualida etiã foret electio ante illas exequias, mea non intereſt dicere.

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo computandum ſit trimeſtre ſtatutum.

SVMMA.

Quæſtiones dilucidandæ. n. 1.

Trimeſtre computandum eſt ex obitus die Præſulis vita functi. n. 2.

Ab hora mortis Antiſtitis defuncti currit tempus trimeſtris. n. 3.

Vltimus Trimeſtris dies eſt illius vltimus terminus, ac finis. n. 4.

Menſes computandi ratione, qua currunt in Kalendario. n. 5.

Exemplum Lamberti reijcitur. n. 6.

Quomodo computandum trimeſtre, quod finitur in biſextili anno ex ſpeciali Auctoris opinione. n. 7.

Ad decimum ſextum annum nouitiatus, & ad vigeſimum quintum minoris ætatis, qui finiretur ſexto Kalendas Martij intercalaris anni, deſideratur vigeſimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipſo anno ſextus etiã dicitur Kal. Martij. n. 8.

Quid ſentiendum ſit de anno Nouitiatus Religioſorum ſi biſextilis fuerit, cuius finis ſextus Kalen. Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina. n. 9.

Tempus ad electionem faciendam datum, eſt quidem vtile, & dicitur efficacium. n. 10.

Intercedente iuſto impedimento in hoc trimeſtri non eſt petenda reſtitutio in integrum ab Electoribus. n. 11.

Siue à principio, ſiue inchoato iam trimeſtri proueniens impedimentum curſum ſemper impedit. n. 12.

1 DE numero ſingulorum menſium vniuerſim diſputare, quod tùm ab antiquioribus vtriuſquè iuris DD. tùm à recentioribus, *Menochio præſertim lib. 2. de arb. iud. quæſt. cent. 1. caſu 50.* eruditè tractatum ſit, actum profectò eſſet agere; ad rem tamẽn noſtram tria mihi præſtanda ſunt. Primùm aſſignare terminum à quo horum trium menſium: ſecundum terminum ad quem, ideſt finem trium menſium, & quot dies ſinguli habeant menſes: tertium quid cenſendum ſit de impedimentis.

2 Circa primum licet poſt triduum fieri poſſit, neq. anteà licitè, vti probabiliter dictum *ſup. cap.* trium tamen menſium initium ex die deducendum eſt mortis Epiſcopi. Sic *Gloſſa cap. poſtquam diſt. 50. verbo tres menſes, & gloſſa cap. quam ſit de elect. in 6. verbo menſem*, & patet ex textibus à nobis *ſup. cap. num. 11. & 12.* allegatis; quibus addo *cap. obeuntibus diſt. 63. vbi Innocentius per ea. Obeuntibus ſanè Epiſcopis, quoniam vltra tres menſes vacare Eccleſiam Sanctorum PP. prohibent ſanctiones ſub anathematis vinculo, &c.* atqui ſi non à die obitus, ſed à triduo finito exequiarum initium ſumendum eſſet trimeſtris, vltra tres menſes vacarent ſanè Eccleſiæ viduatæ, igitur, &c. idẽ argumentum duci poteſt ex *cap. Ne pro defectu de elect.* ſic etiam communiter DD. *ſcribunt ſequentes Gloſſam ſecundam cap. Bona il ſecondo de elect. apud Abbatem ibi numer. 11.* Quamobrem malè *Azor. 1 part. lib. 3. cap. 28. quæſt. 6.* dicens à die notitiæ à Canonicis habitæ concurrere tempus horum menſium eo, vel maximè, quòd eſſet incertus eius terminus à quo, poſſetq. electio haberi Præſulis nonnullos etiam poſt dies trimeſtris, quod Deo dante illuſtrabimus *lib. 8. diſput. 2. cap. 4.*

3 Dico prætereà etiam ab hora mortis computandum hoc eſſe tempus, ità vt dies illa cõputetur in termino, ſic *Ioannes Andræas, qui ſi Gloſſa citat. cap. Obeuntibus diſt. 50.* dixiſſet tres menſes ab hora mortis computandos eſſe, meliùs profectò dixiſſet, ſcribit. Confirmatur, quia quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 2. diſp. 7. cap. 1. num. 7.* omne tempus currit de momento in momentum, vbi aliter à iure non exprimitur, ſaltèm reſpectu eius, in cuius fauorem datur, vel exigitur, ſed nè vltra tres menſes Eccleſia viduata Prælato vacet, diſpoſitum eſt per Sacros Canones in eius fauorem, vt de optimo prouideatur Paſtore; ergo debet currere de momento in momentum. Confirmatur, quia tempus incipiens ab aliqua præſcripta die determinata currit de momento in momentum ex *l. 3. §. minorum ff. de minor.*

4 Hinc gradum ad ſecundum facio punctum, aſſignando terminum horum menſium vltimum, qui vltimus erit tertij menſis dies, ob eandem rationem paulò ante allegatam, tùm quia ſi ex parte perpendatur electorum hoc trimeſtre odibile quidem eſt, ac proinde dies incepta non eſt habenda pro completa argumento à contrario, *l. qua ætate, ff. de teſtam.* & patet ex multis quæ loco citato *1. tom. à num. præſentim 13. adduxi.* Men-

5 Menſes autèm ea computandi ſunt ratione, vt quod vni deeſt, ſuppleatur ex altero, ad integrum numerum dierum anni complendi. Sic *Gloſſa cap. Quam ſit de elect. in ſexto verbo menſem*, *Abbas cap. licet de ſupplenda num. 6. Baldus cap. ne pro defectu num. 3. & 6. Bartolus, l. cum biſextus num. 1. ff. de verb. ſignif.* alioquin non integrarent annum conſtantem trecentis ſexagintaquinquè diebus; cum ſingulis menſibus triginta, vel triginta, & vnus, vel vigintiocto aſſignentur dies.

6 Concinit *Lambertin. art. 14. 1. quæſt. princ. 2. part. libr. 2. atq. ex eo Sanchez de matrim. lib. 2. diſp. 24. à nu. 14.* Verum exemplum ab vtroq. allatum in caſu noſtro non placet. Aiunt enim, cum electio debeât fieri intra tres menſes à die vacationis, ſeù mortis, &c. taliſq. dies fuerit v. g. octauus Ianuarij deficiunt vſq. ad numerum trigeſimi primi diei, ex quibus conſtat menſis Ianuarius, ſeptem dies; ſeptima igitur dies menſis Aprilis erit vltima dies trimeſtris, quia Ianuarius accipit à Februario ſeptē dies, & totidem Februarius à Martio, & hic ab Aprili. Ceterum fateor me quidem aſſequi hanc ſupputationem, at patere æquiuocationi, vt *lib. 4. diſp. 12. cap. vnico num. 9. aliàs indicaui*; etenim non ſeptem quis dicet, ſed viginti tres deficere ad explendum numerum dierum ab octauo incluſiuè vſquè ad trigeſimum primum, qui eſt vltimus Ianuarij. Quamobrem cum tempus hoc de momento in momentum currat, ſi octauus Ianuarij fuit principium trimeſtris, ſeptem Ianuarij dies dicendi ſunt excurriſſe, profectò ſufficiendi ex diebus Februarij; quamobrem ſeptimus Februarij iam perfectus computabitur, eritquè complementum vnius menſis: ſecundi autem ſeptimus Martij, trimeſtris verò finis, ſeptimus Aprilis expletus profectò cenſendus erit. Et hoc ipſum eſt, quod habet *Gloſſa ab his Auctoribus citata, cap. Quam ſit de elect. in ſexto, verbo menſem* dicens, ſi dies aliqui lapſi erunt ſupplendos ex menſe ſequenti, *Baldus, & Bartolus citati Io. And. Socinus ſenior in cap. Sacro num. 240. hoc idem volunt, & alij, quos eruditè refert, ac ſequitur Menochius lib. 2. de arb. iud. quæſt. cent. 1. caſu 50. n. 21.* vbi quam amplexi ſumus communem dicit eſſe opinionem, ex qua ſequitur nonnunquam triginta, & vnum habere dies menſem. Ex his contra nonnullos, dicimus nō modo menſis dies numerandas hoc pacto eſſe, quando fit mentio termini à quo v. g. in caſu noſtro à morte Præſulis, ſed etiam cum non fiat, cum eadem vtriuſquè quoad hoc ſit ratio.

7 Ex his etiam prætereà fit, vt ſi trimeſtre hoc aſſignatum finiretur in biſextili anno 24. menſis Februarij, quæ dicitur ſexto Kal. Martij, cenſeretur completa non eadem hora, qua vigeſimus quartus dies Februarij in media nocte, ſed preterea circiter ſexquihora deſideraretur ad complementum trimeſtris, quo dato pęnas incurrerent Electores: ratio, qua moueor eſt, quod cum ſinguli anni conſtent trecentis ſexagintaquinque diebus, & ferè ſex horis; quæ quidem quatèr ductæ ſingulis quaternis diem conſtituunt, idcirco intercalari anno adiungitur, ita vt & vigeſima quarta, & vigeſima quinta Februarij tanquam ſi fuiſſet vnus dies, ſextus dicitur Kal. Martij; incedente trimeſtris fine in dicta vigeſima quarta, non cenſebitur illud completum, niſi addatur ſexquihora, cum ſinguli menſes præter ſpatium viginti quatuor horarum vltimi diei (ad quam horam, & punctum ſpectandum eſſe docent omnes, qui hoc tempus de momento in momentum currere ſentiunt, ex quibus *Abbas citatus num. 5.*) ſemihoram ſibi vendicent, quę duodecies replicata ſex illas integrant horas, quas diximus ab anno contineri. Qua propter cum vigeſimusquintus Februarij dies quarti cuiuſcumq. anni ſpectet ad complementum quatriennij ſecundum *Gregorij XIII.* reformationem; idcircò dicimus trimeſtre hoc ad illius quadriennij, & ad ſui complementum deſiderare ſexquihoram alterius diei, vigeſimiquinti nimirùm, qui ſecundo, atq. iterato dicitur ſextus kal. Martij. Dices hoc idem aſſerendum in ſingulis alijs trimeſtribus ſingulorum annorum. Reſpondeo concedendo hoc quidem de tribus alijs trimeſtribus anni biſextilis, non autèm aliorum. Ratio diſparitatis eſt, quod, & ſi menſes ſinguli præter deputatos dies ſemihoram habeant, ſingulaq. trimeſtria circiter ſexquihoram; verùm cum penès computum Eccleſiaſticum in anno biſextili, deſtinetur dies vnus, qui numorum, tempuſq. decurſum penitùs adimpleat, de ſemeſtribus anni biſextilis ad hoc ab Eccleſia deſtinati ad pęnas, vel alia Eccleſiaſtica munera, peculiaris habenda eſt ratio. Quod ſi de cæteris annis probaret Amiciſſimus Lector ratiocinationē ſupra factam nulla meæ habita ratione Auctoritatis, eius iudicium relinquo integrum, ac liberum. Quæ cùm ità ſint, quàm à veritate aberret *Lambertinus num. 3.* patet, qui quidem fœnore quodam, ſeù mutuo dierum ab vno alteri menſi dato ſic implicatur, vt nullum emiſerit fœtum ſolidæ doctrinæ.

8 Deducitur prætereà ex his ad ſexdecim annos præſcriptos à *Tridentino ſeſſ. 25. de regul. cap. 15.* ad profeſſionem validam, atq. ad ætatem minoris 25. annos requiſitos *l. 3. §. minorem, ff. de minor.* diem deſiderari vigeſimum quintum Februarij, qui repetitus ſextus etiam dicitur Kal. Martij, cū omnes hi anni currant de momento in momentū, & ratione indicata cōplendi, computandiq. ſint, vti probè *Molin. tomo 2. de iuſt. tract. 2. diſp. 573. §. atq. Sanchez lib. 2. de matrimon. diſput. 24. num. 22. §. ſimiliter credo*. Præterea, Nouitiatus annum ſtatutum à Tridentino ante profesſionem Regularium currere de momento in momentum; & quia in fauorem Religionis inſtitutum eſt, & quia ponitur eius initium computationis, ac terminus, à quo computandus eſt, à die nimirū habitus aſſumpti, & vbicumquè decretum requirit certum tempus, cuius indicat terminū à quo, debet illud computari de momento in momentum, quemadmodum ſupra diximus, oſtenditq. *Sanchez ex multis n. 16.*

9 Verùm, quod non inuenio rectè deciſum

ab

ab Auctoribus illud eſt, ſi annus Nouitiatus fuerit biſextilis,& perficiatur ſexto Kal.Martij, nùm vigeſima quarta die Februarij, vel vigeſimaquinta cenſendus ſit compleri: Nàm omnes,vel expreſsè dicere,vel ſupponere ſanè videntur expectandam eſſe vigeſimamquintā diem Februarij,quo vltimum dari complemētum anno Nouitiatus putant,quemadmodum de trigeſimo ætatis Epiſcopi, ſextodecimo profeſſionis, vigeſimoquinto minoris ætatis dictum eſt.Cæterum ob proprium fundamentum n.7.iactum,ſecus mihi dicendum videtur. Itaq.vel habitum Nouitius ſumpſit die vigeſimaquarta Februarij anni biſextilem antecedentis,vel vigeſimaquinta: Si annus Nouitiatus per aſſumptum habitum inceptus eſt vigeſimoquinto Februarij, qui dicebatur quinto Kal.Martij hora meridiana, v. g. tunc aio vigeſimaquinta die Februarij huius anni biſextilis,ſexta hora poſt meridiem,completum eſſe annum ob rationem, quam mox ſubijciemus. At ſi vigeſimaquarta Februarij die aſsūptus fuerit habitus, vel Nouitiatus aliàs inceptus in meridie vigeſimoquarto die Februarij huius anni biſextilis pariter cēſebitur perfectus hora ſexta poſt meridiana. Quæ ſex horæ deſumendę ſunt ex die vigeſimoquinto Februarij, qui repetita vice dicitur ſextus Kal. Martij,& ratio eſt eadem, quam ſuper indicaui,quia ſinguli anni præter trecentos,& ſexagintaquinque dies, ſex circitèr ſibi vendicant horas ad circuli ſolaris complementum, ex quibus quatenus repetitis integer naturalis fit dies,qui in anno intercalari, ſeù biſextili ſimul cum antecedēti quoad computationem, vnum quaſi diem quadraginta, & octo horarum conficit ex quo fit, vt vterquè quatenus naturalis,biſextus appelletur Kal.Martij;cùm itaq; annus biſextus ſecundum computum Eccleſiaſticum in Chriſtiana Republi. in rebus præſertim Eccleſiaſticis ſeruandum,deſtinatus ſit ad æquandum dictum numerum, ex quibus ſingula cōſtant quadriēnia,vt incidēs hic tirocinij annus in biſextili ab Eccleſia deſignato,vt per vnum ipſius diem conflatum ex ſenis horis, quas vnuſquiſque annus quadriēnij ſibi aſciſcit,ſuum habeat complementum, deſumptum ex illo die biſexto Kal.Martij pro rata ſex horarum,cùm decem, & octo cæteræ horæ illius diei naturalis biſextilis non ad præſentem annum,ſed ad tres alios antecedētes ſpectent. Quæ omnia ad ſpeculationem tantum dicta ſint;quòd in praxi cum communi ſententia ſentiendum ſit ad ſcrupulos ſaltē declarādos; Cur aūt hoc idē,vt ſupra in reliquis annis dicendum non ſit, cum ad ſingulos ſex horæ ſpectent, colligi facilè poteſt ex his,quæ de trimeſtri diximus eo,vel maximè, quod ad confuſionem euitandam biſextus inſtitutus eſt annus, in quo ſingulorum defectus ab vno ſuppleatur die, & vnuſquiſque annus certa eſſet hoc pacto menſura, de cuius ratione eſt, *Auctore Ariſtotele 10.metaphiſices tom.3.* quod ſit indiuiſibilis,certa ; & firma, traditurquè à *Simplicio*, qui quidem excepit à *Ptolomæo lib.de dimens.*

10 Ex textibus autem citatis *cùm Baldo capit. Nè pro defectu de elect.num.1*,colligo tempus, quod ad electionem faciendam datur eſſe vtile id eſt dierum efficacium ſecundum *Innoc. ibid.n.2.*

11 Deduco ſecundum ex eodem *Innocentio Abbate num.4.& Baldo* non opus eſſe petere reſtitutionem in integrum, intercedente iuſto impedimento Electoribus, vt euitetur circuitus etiam ſi vltra tres menſes impedimentum durauerit. Neq. opus eſſe diſtinguere de impedimento à principio proueniente, ſiue inchoato trimeſtri, cùm ſemper curſum illud impediat per *cap. Quod diuerſitatem de conceſſ.præb.*& cùm textus non diſtinguat, nec nos diſtinguere debemus, *ff. de publis.l.de præt.ff.de teſt.mil.in fraud.l.final.ff.de bon.Auctor.in poſſ.* Quomodo autem inter hæc impedimenta defectus computandus ſit notitiæ *lib.8.diſp.2.cap.4.*dicemus.

CAPVT TERTIVM.

Nùm ante mortem Prælati de alterius electioni licitè, ac validè tractari poſſit ab Electoribus, vel Promotoribus.

SVMMA.

Quicumq. definitorius tractatus.cùm de fine, tùm de medijs electionis ſucceſſoris ante mortem Antiſtitis eſt illicitus.n.1.

Conſultationis tractatus de Epiſcopo ſucceſſore eligendo licet,adhuc non vita functo Præſule num.2.

Quid ſit tractatus.n.3.

Super allata concluſio videtur poſſe locum habere in electione Summi Pontificis.n.4.

Multa fugienda in tractatu de Summo Pontifice eligendo.numer.5.

Quomodo ſocius criminis admittendus ad cætera delicta non ſit, ad ſimoniam tamen, hæreſim,crimenque læſæ maieſtatis admittatur. num.6.

Non licet, quæ de eligendo Antiſtite tractatio aliàs licita,de Summo Pontifice ſucceſſore eligendo, viuo altero, atque inconſulto.numer.7.

Multa, quæ mortuo Pontifice licerent de electiono ſucceſſoris, ſunt eo ſuperſtite illicita. numer.8.

Conſulto Summo Pontifice, de eius licentia poteſt haberi tractatus conſultiuus eligendi ſucceſſorem. n.9.

Tales poſſent intercedere circumſtãtiæ, vt neceſſarius, nè dum licitus eſſet tractatus conſultiuus de electione Pontificis ſucceſſoris, de conſilio tamèn, & licentia ſuperſtitis. n.10.

Quid conſilij capiendum, vbi Summus Pontifex ob grauem infirmitatem, neq. conſuli, neq. facultatem facere poſſet ad tractatum ineundũ. num 11.

Electio facta alicuius Epiſcopi, de quo viuente Prædeceſſore, fuit habitus tractatus definitiuus, non eſt nulla, ſed irritanda n.12.

Electores tractatum habentes in vita Præſulis definitiuum non ſunt de facto priuati, ſed puniendi ob rem illicitam. n.13.

Electio ſucceſſoris, de quo prius habitus eſt tractatus, viuente Papa, iuxta ſupradicta, non eſt in præſentia nulla, vno excepto caſu. num.14. & 15.

Quid cenſendum ſit de occupante, vel aucupante papalem dignitatem. n.16. remiſſiuè.

De Pœnis. n.17.

Noctu non eſt facienda electio, neq. clandeſtinè. n.18.

Electio denuncianda electo intra octo dies. numer.19.

Hi dies currunt de momento in momentum. numer.20.

Ex proemio legis mens, & propoſitum legislatoris deducitur. n.21.

Non ſufficit præſentatio facta Procuratori generali electi, dummodo ab illo rata non haberetur electio. n.22.

De loco electionis Præſulis. n.23. remiſſiuè.

De loco electionis Papæ. n.24.

Mihi propoſitum non eſt hoc cap. queſtionem explicandi, nùm poſſit Prelatus, quicumq. ſit, ſibi ſucceſſorem nominare, vel eligere, quam in nonum librum acturus de cauſa efficienti, vt in proprium locum libens reijcio, verùm de tractatu aliorum hic eſt futurus ſermo. Huic itaq. quæſtioni tria videntur eſſe membra: Primùm numquid licitus ſit tractatus de ſucceſſore, viuo Antiſtite, eligendo: Secundum, an validus ſit, & nùm ipſo facto nulla electio, vel annullanda: Tertiũ, an Canonici, vel quicumq. eligentes, & præſertim ſe obligantes ad certæ perſonæ electionem, priuati ſint eligendi poteſtate.

1 Sit aſſertio prima, quicumq. tractatus definitorius ſiuè quoad finem electionis peragendæ, ſiuè quoad media ad eundem ordinata finem, illicitus eſt omnino ex ſe, ante mortem ſiuè Pontificis Maximi, ſiuè cuiuſcumq. Habetur expreſsè concluſio *in cap. Nullus 79. diſt.* cuius verba *ad ſecundam 1. cap. aſſertionem nu. 10. retulimus*, & ſpeciatim de Summo Pontifice *cap. ſi quis Papa diſt. 79. & cap. 1. diſt. 23. cap. vbi periculum de elect. in 6. §. hoc Sacro cõcilio conſtit. 38. Pauli IV. cuius initium, cum ſecundum Apoſtolum, edita anno 1558. conſtitut. Gregorij XV. edita anno 1621. confirmata ab Vrbano VIII. per ſuam conſtitutionem 45. editam anno 1625.* Atq. ex his, quæ ſcribam infra, expendens num aſſertio ſecunda in electione Summi Pontificis locum habeat, clariùs iſta conſtabunt. De noſtro autèm Epiſcopo patet *ex cap. Bonæ il ſecondo de electione per ea. Nec prædicta debet dici citatio valuiſſe, quia cum Epiſcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit, &c. Sic docet etiam Innocentius* hic *&* *n.4. Abbas n.12. Baldus nu. 1. & 2. & alij.* Itaq. non modo non licet perſonam ſucceſſoris eligere, ſed neq. ad illam electionem alia decernere, vti præſcribere locum electionis, iuridicè vocare vocandos abſentes, aliaq. huiuſmodi facere ad illam ſpectantia, enumerata ab *Innocentio citato*; maximè ambitionem ſi ſaperent, conuentionem, ſimoniam, vel aliam turpem rationem, *ex cap. Nulla de conceſſ. præb.* Ratio autèm huius canonicæ, ac prudentiſſimæ prohibitionis eſſe videtur, nè pateat oſtiũ ambitioni, neuè ſimoniæ, alijſq. cupiditatibus ſit locus, quæ à tàm ſancta electione longè diſtare debent, & quod caput eſt, vt abſit occaſio, vel votum captandæ mortis Paſtorum Eccleſiaſticorum, vt infrà ex *Paulo IV.* dicam, habetq. citatum *cap. Nulla de conceſſ. præb.* generaliter loquens de omnibus beneficijs.

2 Sit aſſertio ſecunda. Conſultationis tractatus de ſucceſſore Præſule eligendo licet, adhuc non vita functo Epiſcopo. Hæc aſſertio communis eſt DD. quidquid in contrarium ſcripſerit *Azor. 2. part. lib. 3. cap. 28. quæſt. 19.* Et quidem Epiſcopo viuente, de ipſius licentia hoc fas eſſe ſentiunt omnes. Vt enim ait *Innocentius num. 3. circa medium citatus*, poteſt Epiſcopus laborans Canonicos accerſere, ad concordiam hortari, ac de certa perſona ſufficienda conſulere, quæ prudenter fieri maximè poſſunt, atq *ex cap. ſi tranſitus diſtin. 79.* à fortiori probatur de Epiſcopo. De Canonicis autèm etiam non coram Antiſtite ægrè laborante, ſed inter ſe negotium agitantibus, totum hoc idem exploratum videtur Auctoribus, dummodò non decernerent, definirẽtq. perſonam, ſed ſolum ad modum conſultationis etiam in capitulo habitæ, vt ſcribit *Innocentius laudatus*, præſertim ſi non primariò Capitulum, ſed ſecundariò fiat, vt *addit num. 4* cui ſubſcribit *Bald. ad finem nu. 1.* qui quidèm
3 quærês. Quid ſit tractatus, ait eſſe, qui fit capitulariter, & ſolemniter non ille, qui fit perfunctoriè, ac difformiter ex eodem *Innoc.* Omnis tamèn debet abeſſe promiſſio, nullaq. intercedere obligatio, quæ prorſus illicita eſſe paret *ex c. 2. diſt. 179. ſupra citato, & ſequent.* nullaq. interueniente citatione, vt in *cap. Bona il ſecondo de elect.* nullo ſcrutinio, nullo compromiſſo, aut alio aliquo actu, qui ad ſolemnitatẽ,

ordi-

Digitized by Google

ordinetur electionis. Addit *Abbas in cap. Bonæ il ſecondo de elect. num. 12. circa medium*, fas etiam eſſe perſonam laudare aliquam, ceterisquè perſuadere optimam eſſe ad Prælaturam, de qua tractatur; dummodo ij non deliberent. Ratio autèm eſſe poteſt, tùm quia ab intrinſeco hæc mala minimè ſunt, neq. ex ſe periculoſa, poſſuntquè ex bono fine ad varias etiam ſpectare virtutes, vt infici turpitudine ex malo; & alioquin non ſunt per ius poſitiuũ prohibita; ergo licita.

4 Dixi de priuatis Epiſcopis tantùm, nam de Summo Pontifice, quòd hæc etiam vera ſint fauere videtur *cap. ſi tranſitus diſtin. 79. ab Innocentio, cap. Bonæ il ſecondo relatum num. 3. conſentit Abbas ibid. num. 12. nec non Immola num. 10. alijq. quos ſequitur Turrecremata in citatum cap. ſi tranſitus, & in capit. Nullus ead. diſt. n. 2. & paſſim alij*, aſſerentes licere Summo Pontifici cum Cardinalibus agere conſultiuè de ſucceſſore iuxta dicta ſub initio noſtræ cõcluſionis, & quæ *lib. 8.* diſputanda ſunt; imò abſolutè ab *Innocentio, & Panormitano* dicitur poſſe hunc tractatum conſultiuum haberi, atq. ex ſententia *Panormitani*, fauet *cap. In nomine Domini 23. diſt.* in quo de modo ſucceſſoris eligendi ſtatuitut à *Nicolao Papa, et cap. licet de elect. aliaq. etiam recentiores conſtitutiones de electione Sũmi futuri Pontificis edita*.

5 Verùm cùm in citatis textibus, & conſtitutionibus non de certa peragatur perſona, ſed de virtutibus, atq. ornamentis perſonæ in genere eligendæ, nec non de modo, ac ratione canonica ſeruanda in electione Pontificis. In primis ſeruanda cenſeo, quæ diximus præſcripta, ſeruandaq. in cuiuſcumq. electione Antiſtitis, ac turpia à fortiori in hac Summi Pontificis fugienda iuxta *cap. ſi quis Papa diſt. 79.* Nec pyctacia promittere, id eſt ſcriptura obligatoria, vt habet *Gloſſa verbo pyctacium 30. quæſt. cap. Pyctacium*, vel me quidem iudice pyctacium eſt album, in quo, & dies, quandò, cum aliquo quiſpiam de promotione tractauerit, & ipſemet tractatus exaratus fuiſſet; hoc autèm pyctacium eſſe latinè cenſeo; ait enim *Lampridius in Alexandri vita. Deniq. cum inter militares aliquid ageretur multorum dicebat nomina: de promouendis etiam ſibi annotabat, & perlegebat pyctacium, & ſic faciebat diebus pariter adnotatis, & quis, & qualis eſſet promotus*. Munera fugienda ſunt prætereà, vel tractatus per Sacramentum, aut iuramentum, coniurationes, in eis conſenſum, vel ſuffragium polliceri, aut hac de cauſa in priuatis conuenticulis factis deliberare, ſiuè decernere, quæ omnia tùm ad ſimoniam, tùm ad crimen læſæ maieſtatis ſacta, viuo Pontifice pertinent, imò etiam eo conſulto, vt ſcribit *Turrecremata citatus num. 3. & 4.* quamuis textus contrarium indicare videatur; nimirùm enumerata dummodo intrinſecè mala nõ ſint, vetita non eſſe, conſulto ipſo Papa, de quibus *lib. 8.* vberiùs agemus; Igitur relata mortuo Pontifice ad ſimoniam ſaltem ſpectabunt, vetita ſub pęna priuationis dignitatis, proprij loci, & communionis per citatum textum *cap. ſi quis*, vbi & pręmium ſocio criminis accuſanti promittitur.
6 Qui qua ratione cum in ceteris non ſit admittendus, in crimine tamèn ſimoniæ, læſæ maieſtatis, atq. hæreſis admitti poſſit, legea apud *Gloſſam ibi verbo pertulerit, ac Turrecrematam n. 6.*

7 Ad propoſitum autem rediens, cùm in textu habeatur. *Si quis Papa ſuperſtite pro Romano Pontificatu cuiquam, quolibet modo, fauorem præſtare conuincitur loci ſui honore, vel cõmunione priuetur*. Si id tamèn fiat inconſulto Papa ob clauſulam, quæ infrà ponitur, atq. eadem vrgente ratione ad quæcumq. diſpoſitionis membra referenda eſt, vt ſæpè dixi tùm *primo tomo lib. 2. diſp. 7. cap. 2. nu. 4. & 5.* tùm *in hoc tomo diſp. 14. c. 4. num. 22. & alibi*; idcirco quod ſuperiùs ex *Abbate* retuli, poſſe Canonicũ v.g. viuo Præſule, laudare quempiam eligendum, alijſq. proponere, vt optimum ad Prælaturam, de qua mox erit agendum, dùm tractatur de Summmo Pontificatu, videtur vetitũ per adductum textum; ni quis aliquem laudaret, alijſq. proponeret, tanquam optimum ad quodcumq. regimen in genere, non vt ei conſulat, aut faueat, ſed ſolum ad bonum Eccleſiæ catholicæ; neq. ſpeciatim perſuadendo alteri, vt ei, quem laudat, ad Paparum ſuffragetur, ſed potiùs, vt alterius virtutes, illuſtria dona, atq. ornamẽta ad bonum Chriſtianæ Reipublicæ cognoſcat. Quamquam tutiùs eſſet ab hoc tractatu etiam ſub his formalitatibus abſtinere.

8 A fortiori prætereà viuo Pontifice, multa, quæ nec mortuo, licent, vitanda profectò ſunt: ſic eſſet tractatus ambitioſus *cap. Qualiter de elect. & cap. cum poſt eod.* tractatus ſimoniacus *cap. ſi quis pecuniam de elect. cap per inquiſitionem.* Item tractatus conditionalis, ſiuè conuẽtionalis, *cap. 2 de elect. & 1. q. 2. quam pio, nec non de pactis cap. vlt.* tractatus incongruus, inhoneſtus, ac præpoſterus, vt *cap. multus diſt. 79. cap. Bonæ il ſecondo de elect.* Quæ omnia confirmantur, & certis pœnis contra tranſgreſſores prætereà corroborantur per *cap. Vbi periculum in ſexto, & per conſtitut. 38. Pauli IV.* qui quidèm, cùm *cap. ſi quis Papa* retuliſſet, & confirmaſſet pœnas, rationes, tùm prohibitionis, tùm pœnarum his addit. *Exindè non modo Sacrorum Canonum ſed etiam ſecularium legum interpretes peritiſſimi, & probatiſſimi ambientes Papatum, aut ſuper eo Papa viuente, & inconſulto tractantes, ſeù conuenticulas facientes crimen læſæ maieſtatis in primo capite, & ſimoniacè hæreſeos incurrere decreuerint, nõ ſine clara, & aperta ratione, cùm omnis tractatus de loco, dignitate, & bonis alicuius viuentis non conſentiente ab vtroq. iure prohibeatur, & reprobetur, præſertim cum indè præſtetur votũ captandæ mortis, quod Sacri Canones, & veneranda leges paſſim abhorrent, ac deteſtãtur. Accedit, quod cùm inter Pontificem, & Eccleſiam contrahatur ſpirituale coniugium, quod fortiùs eſt carnale, grauiſſima pœna ex vtriuſq. iuris cẽſura imponitur ijs, qui conſtanti matrimonio de alio coniuge tractare præſumunt*, & infra prohibitionem extẽdit ad quoſcumq. qui, Ponti-

fice viuente,atq. inconſulto *verbis, vel ſcriptis,aut nunciys cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt,vel tractabunt,& tentabunt*. Quibus omnibus pœnas adiungit grauiſſimas.

9 Deindè dicendum eſt, conſulto Summo Pontifice de illius conſilio, & licentia (quidquid ſit de alijs modis,de quibus Deo dante *lib.8.*) veram nos cenſeri ſecundam aſſertionẽ noſtram,etiam de ſummi Pontificis electione. Quamobrem conſultiuus de illa tractatus ſanè licebit, poteritq. Sanctiſſimus Cardinales vocare,ad pacem, concordiam, electionemq. optimi ſucceſſoris, faciendam ſuadere, atquè ad cętera ibi aſſetta. Eſt autem hæc doctrina *DD.in ratione dubitandi de Pontificis electione n.4.laudatorum,aliorumq. communiter*. Et probatur ex textibus ibi per illos Auctores allegatis,ac dilucidatis;& ratio eſſe poteſt, quia ceſſant allegata momenta per *cap. Nulla de conceſſ.præb.* & per *Paulum IV.* vt patet,qui quidem per exceptionem illis verbis expreſſam,ex cuius conſtitutione paulò antè relatis (*eo non conſentiente*) firmare regulam videtur in contrarium,vt ſæpè ſæpius diximus,quam nos amplectimur,eo nimirum conſentiente.

10 Et quidèm tales incidere poſſent circumſtantiæ, vt opus omninò eſſet tractatu conſultiuo ad ſucceſſorem poſtea eligendum, cùm ex *Philoſopho 3.ethicor.*conſilium,ac tractatus deliberatiuus in rebus arduis ſemper pręhabendus ſit:& quænam magis ardua Pontificis electione? *cap. licet de elect. capit. Vbi maius eodem in ſexto, demùm cap. in Nomine Domini diſt.23.*

11 Quæres quid conſilij capiendum ſit, quando Summus Pontifex,vel morbo graui,ac diuturno teneretur,quo nec regere poſſet Eccleſiam Dei,neq. conſuli,vt haberetur tractatus, vel ſi morbus non eſſet diuturnus, vrgentiſſimæ tamen eſſet cauſæ ad conſultiuum habendum tractatum, de quo Papa non poteſt conſuli,nec ob vim morbi licentiam dare. Verùm ſi primam expedire vellem quæſtionẽ in alienam profectò meſſem falcem immitterem. Pro ſecunda vero eſt opinio Panormitani abſolutè dicentis, vt indicaui, poſſe tractatum conſultiuum haberi, quippè qui ſub circumſtantijs in quæſito expoſitis probabilior videtur. Et ſanè abſurda *à cap. Nulla de conceſſ prębendæ,& à Paulo IV* indicata procul eſſe deberent,atq. damna Eccleſiæ Catholicæ,niſi de ſucceſſore tractaretur, imminere maiora, quã timeri poſſent ex tractatione. Cœterùm *bullis, & conſtitutitionibus à me allegatis præcipuè Pauli IV.* ſtandum omnino cenſeo, quouſquè aliquid à Sancta Sede de hoc caſu decernatur,à cuius nutu nunquam diſcedere fas eſt.

12 Sit aſſertio tertia;electio facta alicuius peculiaris Epiſcopi poſt mortem prædeceſſoris habito tractatu illicito de illo,et electo,ante mortem Epiſcopi vita functi, non eſt ipſo facto nulla,ſed nulla decidenda, ſic *Innocentius cap. Bonæ ſuprà citato il ſecondo de elect. & Abbas ibid.n.12.§.ad ſecundum*,ratio eſt,quod nullibi legitur ſancita hæc electio, ipſo facto, eſſe nulla,ſed nulla tantummodo reddenda, *cap.Bonæ citato*. Imò ſi receßiſſent Electores à priſtino tractatu in vita Pręſulis habito,atq. alterum eligerent, neq. caſſanda eſſet electio, vt rectè *Innoc.& Panorm citati.*

13 Hinc fit,non eſſe priuatos electores ob tractatum illum,viuente Præſule habitum, quãuis illicitum; quod iure cautum minimè hoc ſit,ſed puniendos eſſe ob rem illicitè factam, etiam ſi retractauiſſent electionem, quam cõtra ius habuere per *cap.2.de maior.& obed.*

14 Electio autem Summi Pontificis, quæ de eadem perſona habita; de qua tractatus initus fuit,viuente,atq. inconſulto Papa,cenſenda eſſet nulla, per allegatam *conſtitutionem Pauli IV. incipientem Paulus, &c.* Cùm ſimilem habentes tractatus, ipſo facto priuationem ſubeant cuiuſcumque dignitatis, atque honoris Cardinalatus, atque iuriſdictionum quarumcumq. nec non voce actiua, & paſſiua,idq. ipſo facto:per ea. *Quodq. ſimiles ſententias, cenſuras, & pœnas reſpectiuè incurrerint,& incurrant ipſo iure,& facto,ac ſine alicuius ſententiæ prolatione.* Et conſequentèr inhabiles ad electionem validam faciendam. Verùm cùm *in bulla Gregorij XV.§.22.*hęc habeantur.*Volumus etiam, & decernimus cenſurarum, & excommunicationem prædictarum, & aliarum quarumcumq. prætextu, vel cauſa Cardinales à Summi Pontificis electione actiua, & paſſiua excludi nullo modo poſſe,quas quidèm cenſuras, & excommunicationes ad effectum huiuſmodi electionis tantum illis aliàs in ſuo robore permanſuris ſuſpendimus,&c.* Electio perſonæ eiuſdem, vel alterius poſt tractatum ha-
15 bitum,viuo Pontifice, cenſenda non erit nulla,ex vi dictarum cenſurarum, vel pœnarum à prædeceſſoribus *Gregorij XV.*impoſitarum, vno excepto euentu,ſic *ab eadem bulla Gregorij expreſſa §.19.Quod ſi electio huiuſmodi aliter celebrata fuerit,quam in conclaui,&c.vel quaſi per inſpirationem nullo pręcedente de perſona ſpeciali tractatu, omniumq. paritèr Cardinaliũ præſentium in conclaui communiter, nemine itidem diſſentiente, per verbum eligo intelligibili voce prolatum, aut ſcripto, ſi voce non potuerit expreſſum,nulla ſit,& inualida eo ipſo,&c.* Quibus neq. inualidam videtur reddere electionem factam quaſi ex inſpiratione, cui præceſſit generalis tractatus,quandocumquè fuerit habitus,cùm eam irritam ſolum facere videatur præcedente ſpeciali,quandocumq. prius habito:quod tamen mea tantùm auctoritate nolo aſſerrum.

16 Quòd autem de electione facta de illo, qui Papalem aucupatus eſt dignitatem per ambitionem, ſeù ſeditionem dicendum ſit, docet *cap. In nomine Domine 23.diſt. nec non Abbas, cap.Bonæ il ſecondo de elect.n.13.*

17 Supereſt de pœnis agamus, de quibus vltimo loco diſputandum propoſuimus. Et quidèm nullas inuenio de facto incurri per electionem perſonæ,de qua illicitus habitus erat ad Epiſcopatum tractatus definitiuus, nequè per ipſummet tractatum, *vt nu.13. indicamus*, ſed puniendos eſſe prò qualitate delicti.Præ-

tereà

tereà ſiue de electione facta poſt tractatum,
ſiuè de ipſo tractatu ad electionē Summi Pon-
tificis,pœnas expendere,noſtra non intereſt,ac
deducuntur ex textibus citatis.
18 Itaq. ſatis dixiſſe videor de tempore facien-
dæ electionis, ſinè promotionis ad Epiſcopa-
tum,ſi meum monuerim Lectorem, neq. de-
cere noctu electionem haberi, niſi aliqua vr-
gente neceſſitate,nè clandeſtinè facta cenſea-
tur,contra *cap. Quia propter de elect. §.electio-
nes, vbi Abbas*. Dicitur autèm clandeſtinè
fieri electionem, quando ſingularitèr ha-
betur, atque occultè per occulta conuen-
ticula,vel quando non publicatur,vt ibi *Gloſ-
ſa,& 79.diſt.cap.2.& 3.Abbas in capit.1.de
clandeſtinis deſponſat. Felinus in capit. Conſuluit
colum.6.de officio deleg.& alij*. Quod ſi ex ra-
tionabili cauſa noctu fiat electio, non ſine tri-
bus luminaribus, eſt celebranda ſic *Ripa libr.
2.reſpon.de reſcript.cap.13.num.4. apud quem
19 alij*. Si commune fecerim prætereà per Cano-
nicos electionem factam,electo denunciandā
eſſe,octo intra dies ex *cap. Cupientes de elect.
§.cæterum, vbi Gloſſa verbo octo dies*. Quod
20 quidem tempus ab electione peracta videtur
etiam currere de momento in momentum,
atq. ita computandum ob rationem indicatā
cap.2.& quia in fauorem Eccleſiæ viduatæ eſt
decretus hic dierum terminus, vt colligitur
22 ex *initio citati textus*. Ex proemio enim legis
mens,& propoſitum deducitur legiſlatoris,
quemadmodum *1.tomo lib.4.diſp.1.cap.4. nu.
4.*docuimus. Neq. in contrarium vrget, quod
vtatur textus aduerbio commodè *infrà octo
dies*, (nimirùm) *poſtquam commodè poterunt,
electis præſentare diſtulerint,ipſos, qui culpabi-
les extiterint,&c.* nam id aliud non ſignifica-
re puto,quam nullo intercedente impedimē-
to,quo legitimè cenſerentur Electores impe-
diri; ſicuti de trimeſtri electionis habetur in
textu nè pro defectu de elect. noſq. expoſuimus
*c.1.*indicatquè *Gloſſa huius textus verbo, qui
22 culpabiles*: Et probè monet *verbo electis*,non
ſufficere præſentationem huius electionis ge-
nerali procuratori ipſius electi exhiberi,vt ad
matrimonium carnale, neq. ante Tridentinū
ſatis erat,etiam ſi aliqui caſus ſpeciale peten-
tes mandarum in illo mandato exprimeren-
tu⁻⁻à quibus ad matrimonium non datur ex-
tenſio,vt probè *Sanchez ex multis lib.2. diſput.
11.num.3.* igitur à fortiori, vt argumentatur
Gloſſa in caſu noſtro, in quo de matrimonio
ſpirituali tractatur. Dummodò ratam non ha-
beret Electus illam electionem intra tempus,
intra quod ei debebat præſentari, *ff.rem rati
hab.l.penult.* A cōtrario autem colligit eadem
Gloſſa, ſatis eſſe præſentationem electionis
factam Procuratori ad hānc ſpecialiter depu-
tato per eadem iura,*& de conceſſ.præb. Acce-
dens 32.q.2.Honorantur,C.de acquir.poſſeſſ.l.1.
cum ſimilibus*. Imponatus deinceps pœna ſuſ-
penſionis triennalis à beneficis in ipſa Eccle-
ſia poſſeſſis,de qua textus,& gloſſa.
23 De loco autèm ſcribere,quod mihi reliquū
erat,ſuperuacaneum cēſui; cùm vix in vſu hu-
iuſmodi electione Antiſtitum, vt ſæpè dixi,
ſint; Neq. ex loci diſputatione aliquid ſcitu
dignum pendeat,quod luculenter,vt commu-
ne ad alias etiam aliorum beneficiorum ele-
ctiones,à Canoniſtis nō ſit dilucidatum,apud
quos præſertim *Abbatem cap.1. de poſſ. num.
33.* de validitate electionis in loco interdicto
legendum eſt.
24 Quod autèm ſpectat ad locum, vbi Pontifi-
cis Ma .electio facienda ſit, ſatis per *auream
conſtitutionem de elect. Papæ Gregorij XV. ſæ-
pè citatam* declaratum eſt *§.19.*per ea. *Si alibi
celebrata fuerit, quam in conclaui clauſo, &c.
nulla ſit,et inualida*. Quidquid ſit de alijs alio-
rum Antiſtitum electionibus, quarum validi-
tas vnico verbo expenſa tantùm à loco pen-
dere non videtur,& ſi tutiùs ſit ab vſitato non
recedere, vt de Epiſcopi electione in Cathe-
drali Eccleſia *cap. Quod ſicut de elect. vbi Ab-
bas,Baldus cap. Ad hæc de poſt. num.2. Decius
num.3,& colligitur prætereà ex cap. cum Terra
de elect. vbi Hoſtienſis* ſcribit conſuetudinem,
ſi alicubi in vſu eſſet,vt in alio loco, decēti ta-
men,ac decoro fieret, eſſe ſeruandam. Imo
etiam abſquè tali conſuetudine ſi ad decorem
requiſitus, qualitatemquè negotij, alius eſſet
locus,in eo fieri poſſet:cùm in dicto *cap. Quod
ſicut*,Cathedralis abſolutè nō aſſignatur, qui-
bus ſubſubſcribit *Azor 3.par.lib.3. c.28.q.16.*
qui poſſe locū mutari electionis ex iuſta cau-
ſa,etiam ad Epiſcopatum contra Panormita-
num docet *ibid.§.quæres,Accedit Marcus An-
tonius Cucchus inſtit.maiorum lib.4 tit.1. n.23.*
à quo dilucide de reliquis ad electiones etiam
aliàs facientibus ſcribitur *vſq. ad finem cap.*

DISPVTATIO XVI.

De conſenſu ; & iure per electionem acquiſito.

HActenus diſputatis quæſtionibus ipſum, *quid eſſe* dilucidatum eſt electionis, nec non circumſtantia *circa quid*, conditio nimirùm perſonæ, ſiuè dignę, ſiuè dignioris, ex qua maximo opere illa pendet. Circumſtantiæ etiam *temporis, & loci* prò ratione noſtri inſtituti declaratæ ſunt: reliquum huius libri expoſcit, vt illuſtretur ipſa circumſtantia, *cuius gratia*, ea nimirùm ratione, qua ſumpta eſt ab *Ariſtotele, atquè à nobis lib. 5. diſput. 1. cap. 3. num. 8. declarata*, quæ quidem eſt, id, ad quod dirigitur actio electionis, ad ius videlicet Electo conferendum. Primo igitur capite de conſenſu electi deſiderato ad electionis complendum ius diſputabimus, deinceps vero de ipſo iure.

CAPVT PRIMVM.

De conſenſu electi.

S V M M A.

Quot quæſtiones dilucidandæ. n. 1.

Conſenſus Electi neceſſarius eſt ad complementum electionis, atquè ad ius deriuandum in electum ipſum aliqua ratione perfectum. num. 2.

Conſenſus electi neceſſarius ad electionis vim ſignis èxternis ſufficienter debet innoteſcere. num. 3.

Conſenſus hic electi conſideratus ſatis erit implicitus. n. 4.

Conſenſus præſtandus eſt ab electo intra menſem num. 5.

Menſis tot dierum ſit, quot habet ille, in quo præſentata eſt electio. n. 6.

Ni conſentiat intra menſem electio, qualecũq. per electionem quæſiuit ius perdit. ni ex propria conditione excuſaretur, vel legitimè fuerit impeditus. n. 7.

Sufficit conſenſus hic electi etiam non ſimulmultaneus cum altero electorum habitus. n. 8.

In omni contractu ſatis eſt conſenſus, diuerſo tempore præſtitus. n. 9.

Si electio non ſortiatur effectum iuſtis de cauſis integrum tempus erit Electoribus iterum eligendi. n. 10.

Ante confirmationem, etiam poſt conſenſum, renunciatio valet quoad Renunciantem. num. 11.

In ſummam omnes temporis termini ad prouiſionem Eccleſiarum, & beneficiorum rediguntur. n. 12.

Quid ſibi vult clauſula dummodò in his non ſit fraudulenter adductum. n. 13.

Alleganti fraudem incumbit probare. n. 14.

Per coniecturas fraus probatur. n. 15.

In dubio non præſumitur fraus. n. 16.

Maximè ceſſat præſumptio oblatis in continenti probationibus. n. 17.

1 SEptem ſunt mihi declaranda ad perfectam huius quæſtionis dilucidationẽ. Primùm an Electi conſenſus neceſſarius ſit ad electionis complementum, vt ex ea qualecumquè ſit, quod deriuat ius in electum vim habeat. Secundum an externis exprimi ſignis neceſſariò debeat. Tertium, an tacitus ſufficiat, vel expreſſus ſemper neceſſariò requiratur. Quartùm, tempus, iuxta quod conſenſus præſtandus eſt, & qua ratione computandum. Quintùm, nùm per Procuratorem dari poſſit. Sextùm, quid iuris, ſi non poſſit conſenſus haberi. Septimùm deniquè quid ſi non ſit eodem tempore vterq. conſenſus eligentium, & electi, vel ſi hic diſſentiat. Verum antequam primum aggrediar punctũ, admonere habeo, non eſſe quæſtionem de cõſenſu ante electionem à Præſentando dato, quippè qui, & illicitus eſt, & electionem ſubſequutam aliquando vitiat, vt probè tradit *Firman. de Epiſcopo lib. 2 par. 1. quæſt. 61. n. 100.* Quando autem illicitus non eſſet, diximus *lib. 4. diſp. 12. c. 1.*

2 Aſſertio prima. Conſenſus electi neceſſarius eſt ad electionis complementum, & ad ius aliqua ratione perfectum, quod *ſequent. cap.* dicendum eſt deriuari ad electum. Quam concluſionem ſupponere videntur Auctores. Ratio eſt, quod inter Electores loco Eccleſiæ ſponſæ, atq. Electum, matrimonium quaſi cõtrahitur ſpirituale, vt deducitur ex *cap. Inter corporalia de translat. vbi num. 9. id notat Abbas*; atqui coniugium abſq. conſenſu ſtare non poteſt, ergo &c. Hinc *cap. Inter Canonicos de elect. §. diſcretioni veſtræ mandamus*, dicitur *ſi dictus Præpoſitus eidem electioni conſenſerit, vt per mutuum conſenſum eligentium, & electi, quaſi coniugale vinculum ſpiritualiter ſit contractum; vbi Gloſſa ad verbum, quaſi coniugale* notat conſultò id dictum, quia requiritur prætereà confirmatio ad perfectam vinculi rationem; quæ quidem confirmatio neceſſariò conſenſum ſupponit, ſine quo meritò dicimus, illud coniugium ſtare non poſſe. Imò ad

vin-

vinculum abſolutè contrahendum, docet *Abbas in cap. Cum inter Canonicos de electione citatum num.* 4. non requiri confirmationem, quę quidem illud matrimonium facit ratum, à quo abſq. facultate ſuperioris recedi non poteſt, vt in *cap. 2. de renunc. Epiſcopi*, & vt dicitur ex conſenſu viri, & vxoris ſtat matrimonium carnale, ita ſuo modo ſpirituale. Secundò, quia confirmatione nullus tribuitur conſenſus, ſine quo coniugium, neq. de potentia Dei abſoluta ſtare poteſt, non ſolum in ratione contractus, à propria contrahentium voluntate tanquam à cauſa deriuatus, vt docet *Palatius 4. diſt. 27. diſput. 1. fol. 153. Ledeſma in 4. part. 2. quaſtion. 47. art. 1.* nec diſcrepat *Sanchez diſp. 26. de matr. num. 1.* verùm etiam eſſentialiter conſideratum, quippè quod non in mutua corporum traditione, quæ, matrimonio permanente, tranſit, neq. in mutua obligatione, & ſubiectione ad reddendum debitum, quæ quidem, vel alterius coniugis adulterio, vel religionis ingreſſu, communi paritèr conſenſu, perſeuerante matrimonij conſumati vinculo ceſſat, ſed in ligamine, & vinculo, quo formaliter ſunt coniuges vniti, orto ex mutua traditione, & reali relatione fundata in conſenſu, & contractu, aliqua ratione externo, vti docet *Petrus de Ledeſma citatus de matrim. quæſt. 4. art. 3. fol. 128. col. 2. Enriquez de matr. lib. 11. cap. 8. num. 2. ac deducitur ex D. Thoma 4. diſt. 27 quæſt. 1. art. 2.* Hoc autem vinculum, ſiue coniunctio, cum relatio ſit realis, abſquè fundamento, ac termino eſſe non poteſt, quippè quæ cùm fundamento identificatur, mea quidèm ſententia, & à termino eſſentialitèr pendet. Et ſicut neq. coniunctio effectiua mutuæ dilectionis abſquè amore mutuo, qui quidèm etiam aliquo pacto in genere cauſæ formalis, ad illum vinculum ſe habet, ſic etiam copulatio animorum coniugum à voluntate mutua conſentiente: in quo ſenſu *Gabriel 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 1. Adrianus ibid. quæſt. 2. de matr.* de eſſentia ipſius matrimonij conſenſum eſſe dixerunt. Sed ex matrimonio carnali ad ſpirituale per *cap. Inter corporalia de transl.* aliaq. iura ſæpiùs citata, valet argumentum, vt ſæpè dixi, ergo, &c. Et licet inferiùs aſſerendum ſit electum poſſe cedere electioni etiam poſt conſenſum, ac poſſe, Electo, qui ſemel cōſenſum præſtitit, reiecto, alterum eligere Electores, hoc tamen non obſtat neceſſitati conſenſus; ad poſitiuam rationem coniugij ſpiritualis ineundi, qui tamen perficitur, vltimūq. robur à confirmatione recipit, à qua neceſſariò ſupponitur.

3 Secunda aſſertio. Conſenſus electi ſufficiētibus ad ſui manifeſtationem debet ſignis innoteſcere. Nam de ratione huius coniugij ſpiritualis, quod quidèm inter homines celebratur cordis intima ignorantes, eſt, vt externo ſigno pateſiat. Et paritate coniugij carnalis confirmatur, de cuius natura eſt ſiue in ratione contractus, ſiue Sacramenti, vt ſignis externis animus, & conſenſus aperiatur internus. A qua veritate cęnum illud, & labes *Vuiclepb* auſus eſt diſſentire, quem erudite *Vualdenſis de Sacram. cap. 132.* reiecit, ſiue autèm hæc ſigna ſe habeant inſtar conditionis, vt volunt nonnulli, ſiue vt ratio intrinſeca illius, vt de carnali in ratione contractus, & Sacramenti, ſicut cenſent alij, nostra non intereſt; cum hoc, de quo loquimur, matrimonium, ſimilitudine quadam, non autem ad vnguem cum carnali conueniant. Atq. ab hac aſſertione, ſic explicata neminem arbitror diſſentire.

4 Aſſertio tertia. Conſenſus hic deſideratus ſatis erit implicitus. Moueor quia hic conſenſus ad multa ſufficere conſtat, vt videre eſt apud *Abbatem cap. Dilecti de foro compet. nu. 4. & cap. Inter corporalia de transl. nu. 28.* neq. eſt, cur hanc ei vim in hoc caſu denegemus. Secundò quia hic idem conſenſus ſufficit ad ſponſalia, vt definitur *cap. Litteras cap. Acceptas de deſp. impub. & cap. vnico in princip. & §. porrò eod. tit. in ſexto, vti ex DD. conſenſu probat Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 16. à nu. 5.* Quo autèm pacto cognoſci poſſit hic implicitus aſſenſus deducetur ex his, quæ ſcripſimus *lib. 2. diſput. 5. cap. 6. num. 24. & cap. 7.* Nùm autèm conſenſus electi virtualiter contentus ipſius pręſētia, ſufficiat, & nùm validè dari poſſet per Procuratorem, litteraſq. dicemus *lib. 8 diſp. 4. c. 1.*

5 Aſſertio quarta. Conſenſus aſſertus probandus eſt ab electo intra menſem, ſic in *cap. Quàm ſit de elect. in ſexto adiuncta Gloſſa verbo Menſem.*

6 Aſſertio quinta: Hic menſis ita computādus eſt, vt dies tot habeat, quot hic ipſe, in quo præſentata eſt electio, cuius ſi dies aliqui lapſi fuerint, ſuppleantur ex ſequēti, vt probè Gloſſa citata, & nos *ſuperiori diſput. c. 2.* probauimus. Eius autèm initium à tempore ait Textus præſentationis eſſe ducendum, ideſt ab hora præſentationis, cùm debeat currere de momento in momentum, & quia aſſignatur terminus à quo, & quia in fauorem videtur conceſſus Eccleſiæ viduatæ, atque electi, vt maturè boni, rectiq. conſulens tātū, vel ſubeat vel refugiat onus. Neq. vti rectè monet *citata Gloſſa notando ſecundo* poſt expreſſionem caſus tenetur electus illicò conſentire; neq. expedit; nè dignitatem ambire videatur; poterit tamèn abſolutè, ſi voluerit.

7 Aſſertio ſexta. Ni conſentiat intra menſem aſſertum Electus, qualecumq. ius quæſiuerit per electionem, perdit, niſi fortè conditio perſonæ aliquo pacto impedimento eſſet, vt in Religioſo, ſic *citatus textus adiuncta Gloſſa.* Cùm autem nos de conditione perſonę religioſæ, cui licentia petenda eſt, ac de reliquis ad Regularis electionem expenderimus *tomo 1. lib. 4. diſp. 1. per nonnulla capita*, non eſt cur immoremur. Præterea ſi legitimè impeditus fuerit Electus ad conſenſum præſtandum, non ei currit tempus, quod impeditus minimè differt, *de conceſſ. præb. cap. Quia diuerſitatem, & nos ſupra diſputat. cap. 1. & 2.* diximus. Quamobrem ſolam negligentiam notat *Textus ſecundum additionem ad Gloſſam citati cap. quam ſit, verbo diſtulerint*, & cauſam iuſtā, ſiue impedimentum excludit. Adderem ipſe

à for-

Digitized by Google

abſolutus eſt ex eo ſolum etiam accuſator, qui poteſt iuſtam habuiſſe accuſandi ad crimen rationem, calumniator credendus eſt.

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo conſtare debeat nõ probantem, calumnia vacare ad excuſationem ab hac cenſura.

SVMMA.

Quæ ſunt manifeſtiſſima documenta. n.1.
Quid ſit manifeſtum à notorio diſtinctum. n.2.
Quæ eſt cauſa probabilis, & quæ ſufficiens. num.3.
Quam rationi conſentaneæ ſint pœnæ contra calumniatores ſancitæ. num.4.4.

1 IPſiſſima verba Textus, quæ hic exarabo, quæſtionis nodum ferè ſoluent. *Niſi* (ait) *manifeſtiſſimis conſtiterit documentis, quod ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis, & ſufficiens excuſat.* Quæ autèm hæc manifeſtiſſima ſint documenta, notantur 2.*quæſt.*8.*cap. ſciant.* Documentum enim licèt grammaticaliter id ſit, quo docemur; nam à docto deriuatur documentum, vt à moneo monumentum; in iure tamèn, vel pro litteris, atquè inſtrumentis, cæteriſquè ſcripturis authenticis deſumitur, vel pro omnibus his, quibus ad eruendam veritatem debere Iudicem vti, præſcribit *cap. Quoniam de probat.*

2 Manifeſtum autèm, quatenus diſtinguitur à notorio, vti tradit ad rem *Bartolus in l. ſcriptus hæres, ff. de religioſ. ſump. funer.* eſt clarum, & apertum, vt offenſa manifeſta intelligitur, quæ vel per confeſſionem, vel per euidentiam rei, vel per probationem legitimam nota fuerit *capit. cùm olim de verbor. ſignific.*

3 Demùm quid ſit cauſa probabilis ſupereſt explicandum; quæ quidem ex diſputatis *tomo* 1 *libr.* 3. *diſput.* 3. *capit.* 3. *à num.* 27. *ac deinceps*, facili negotio deduci poterit. Ex quibus quid ſufficiens erit, etiam patet; eſſe nimirùm cauſam illam, quæ ſatis prudentis iudicio, exiſtimerit.

4 Quàm autèm rationi conſentaneę ſint impoſitæ pęnæ calumniatoribus, ſeù Reipublicæ euerſoribus, dixi *tomo* 1. *lib.* 3. *diſputat.* 8. *capit. vltim. num.* 11. *& capitul.* 6. *num.* 37. 52. *&* 53. Conſtat etiam ex *l.* 1. *§. calumniatores, ff. ad Senat. Conſult. Turpil.* atq. ex *l. vltim. §.* 1. *C. de accuſat.* de quibus omnibus legendus eſt *Menochius de arb. iud. quæſt. caſu* 322.

DISPVTATIO XV.

De Nonnullis electionis ad Epiſcopatum circumſtantijs.

PRoperantem ad illuſtriora, vſuquè frequentiora orationem abs re prorſus eſſet quæſtiunculis, quæ ſuperſunt electionis, inhibere, cùm vti *ſub initio primæ diſput. libr. mox inſtituendi*, ſcribemus, non à curia modò, verum à ferè omnibus Prouincijs propemodum eſt electio Epiſcoporum, longè amandata. Cum itaquè *tùm* 5. *lib. tùm hoc* 6. circumſtantias quid, & circà quid electionis ſubſtantialiter acceptas more philoſophico expenderimus, hac diſputatione temporis, & loci, quas non tradidit *Ariſtoteles*, vt indicaui *libr.* 5. *diſput.* 1. *capit.* 3. *num.* 8. *ex D. Thoma* 1. 2. *quæſt.* 6. *articul.* 3. deriuatas, Ideoquè Theologicè, vti accidentarias potius enucleandas aggredimur.

CA-

CAPVT PRIMVM.

De tempore, quo non eſt facienda, vel neceſſariò Præſulis habenda electio.

SVMMA.

Quæſtiones proponuntur diſputandæ.n.1.
Electio ad regulares, & cathedrales Eccleſias vltra trimeſtre, ceſſante impedimento, nè protrahatur.n.2.
Quàm prudenter ſtatutum ſit hoc temporis ſpatium.n.3.
Frequenter in ſpiritualibus, ac temporalibus bonis Eccleſia viduata ſubit detrimentum. ibid.
Clementis VIII. reſponſio ad rogationem, monitionemquè Cardinalis Bellarmini de non protrahenda Eccleſiarum viduitate.n.4.
Quid D. Leo, quid S. Gregorius ſenſerit hac in re. num.5.
Argumentum ab abſentia ad viduitatem probat, quam citò Eccleſiæ viduæ conſulẽdum eſſe.n.6.
Quanti momenti ſit non dilata promotio ad regimen Eccleſiarum, optimè Bellarminus Clementi VIII. expoſuit.n.7.
De pœna priuationis contra differentem promotionem.n.8. remiſſiuè.
Quàm arctius premant rationes allatæ, atquè neceſſitas citò proſpiciendi Eccleſiæ Romanæ, atquè vniuerſali per Paſtorem.n.9.
Ante tertium depoſitionis diem, nùm poſſit electio fieri ſucceſſoris Epiſcopi. num.10. 12. & 13.
Nonniſi poſt triduum etiam Rex coronandus corona exteriori manus impoſitionem requirente.n.11.
Si ante ſepulturam defuncti Prælati fiat electio ſucceſſoris olim illicita, non tamèn erat nulla. num.12.
Imo poſt mortem habita electio in præſentia poterit dici licita.n.13.
Quid circa hoc ſeruandam ſit in electione Papæ. num.14.

1 DVO dilucidanda propoſui: primum tempus, quod intercedere debet, antequam ad electionem deueniendum ſit Antiſtitis; alterum tempus ſcilicet, quo tranſacto neceſſariò facienda, neq. vltra illud differenda, à quo faciemus initium Dein dè Pontificis electione conſultò quæſtionem inſcripſi, ne maximi excluderem, quàm vt ex profeſſo ſi tractarem, extra meum eſſet inſtitutum, ſic omnino ieiunè, ſi prætermitterem, pro prijs deeſſem partibus. Et quidem de Epiſcopis.

2 Sit aſſertio prima, deducta ex *Canone Nè pro defectu de election.§. ſtatuimus ibi. Statuimus, vt vltra tres menſes cathedralis, vel regularis Eccleſia Prælato non vacet infra quos (iuſto impedimento ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerunt eligendi poteſtate careant ea vice.* Et infrà. *Is verò, ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deum præ oculis habens, non differat vltra tres menſes, &c. Si canonicam effugere voluerit vltionem.* Hoc idem ſtatuitur, *cap. Poſtqam, & 63. obeuntibus, cap. ſi compromiſſarius de elect. in ſexto.* Si ad compromiſſarium res dilata ſit.

3 Eſt autèm hoc temporis ſpatium prudenter ſtatutum ad Eccleſias Cathedrales, & regulares, cum ſex menſes ſtatuantur ad cęteras. Nè ſiue ad electionem, ſiue ad nominationem, & præſentationem, ſiue ad quemcumq. alium modum Eccleſijs prouidendi, vel citius, quàm par eſſet, ſi fieret electio, Dignior exacta perquiri non poſſet diligentia.

4 Vt *Clemens VIII. P.M. confirmauit in eis, quæ ad marginem ſcripturæ Cardinalis Bellarmini* mox allegandæ proprio notauit calamo; Cùm itaq. Pontifex Bellarmino admonenti, ac roganti, nè diutiùs Eccleſiarum viduitas protraheretur, ſatisfacere contenderet. *In hac prima re (ait) ſiue in hoc primo capite fatemur nos peccaſſe, ac peccare, ſed plerumq. in cauſa difficultas inueniendi viros idoneos, & quamuis ſæpè multi nobis proponantur, cum per nos ipſi nequeamus ſumere informationes, & cùm aliquando experti ſimus illos, quibus hanc curam demandauimus nos decepiſſe, vel ipſos ab alijs deceptos fuiſſe, tutiùs interdum putauimus memores ſententiæ S. Pauli manus citò nemini impoſueris.* Hęc ſummus dignitate, ac prudentia, ſummo doctrina, ac ſapientia viro. Vel ſi differatur vlterius. *Nè pro defectu Paſtoris gregem Dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata graue diſpendium patiatur, vt habet citatus textus. Neuè cadente Paſtore Dominicum gregem antiquus (quod abſit) hoſtis inſidiando dilaniet diſt. 50. poſtquàm.* Et ſanet rectè monet *Gloſſa primi ſupra citati textus*, & in temporalibus, & in ſpiritualibus frequenter leſionem Eccleſiam viduatam ſubſtinere, quę duo peſſima ſunt mala, ſummumq. periculum, & animabus, & Eccleſiæ facultatibus, vt ſcribit *Abbas ibi, num. 1. ad finem*, ſauerq. *cap. Quia ſæpè de elect. in ſexto*, ad quæ detrimenta declinanda, ius condendum erat, *ff. de legibus, nam ad ea, & de reſt. ſpol. frequens.*

5 Accedit *D. Leo Papa Epiſt. 84. ad Anaſtaſiũ Theſſalonicenſem Epiſcopum capit. 6. Vt ordinationem ritè celebrandam ſua quoquè firmet Auctoritas, quæ rectis diſpoſitionibus nihil moræ aut difficultatis debet adferre, nè gregibus Domini diù deſit cura Paſtorum, ſicut enim iuſtas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ità nihil permittimus, te ignorante, præſumi. Et S. Gregorius epiſt. 58. Clero, & ordini & plebi Peruſiæ conſiſtenti Miramur chariſſimi fratres in Chriſto, quare Eccleſiã Dei tanto tẽpore abſq. Rectore conſpicitis, ac de veſtro, totiuſq. plebis* regi-

Digitized by Google

regimine minimè cógitatis;notum eſt enim,quod grex ſi Paſtoris cura defuerit per auia gradiatur, & ob hoc familiariùs inimici laqueos inſidiantes incurrat.

6 Inſuper ſi *Tridentinum ſeſſ.26.cap.5.de reformat.* meritò omnes Eccleſiæ Dei Prælatos, *monitos eſſe vult, vt attendentes ſibi, & vniuerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciunt, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atq. ouium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à Supremo Iudice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant. Quapropter placuit Sanctæ Synodo, antiquos omnes Canones aduerſus non reſidentes promulgatos innouare.* Aſſertâq. reſidentiam, ita ſeriò commendat etiam *ſeſſ. 24.de reform. cap.1.* vt Auctorum nonnulli diuini eſſe iuris eam cenſuerint, quanto maiori optandum eſt deſiderio, maioriq. contendendum conatu, ſeueraq. lege ſtatuendum, vt viduatis Eccleſijs ſponſus, ac Paſtor, quàm primum detur; cuius viduitas, atq. priuatio maioris quidem eſt diſpendij, quàm abſentia, cùm ſiue Vicarios, ſiue alios miniſtros Epiſcopi viuentis, ac mox ad futuri, vel timor, vel debitū magis abſq. dubio vrgeat, quàm non ſuperſtitis Antiſtitis, vel ſucceſſoris, cuius nomine quemadmodum illi non funguntur officio, ità neq. eius poterunt frenari, aut vrgeri anctoritate. Eo vel maximè quòd impropriè dicitur vidua mulier, abſente viro, propriè autem mortuo ex *Gloſſa in l.finali ad verbum orbitates, C. ad leg.flau.de plag. vbi Baldus, & habetur per Alexandrum in l.eleganter, §.quod reprobos, ff. pi.act.*

7 Hinc *Eminentiſſimus Bellarminus in ea, quam expreſſit ſcriptura Clementi VIII. Pontifici Max.ex eiuſdem præſcripto danda, exarata cap.5.lib.3* vitę eiuſdem à Syluestro Pettaſancta viro eruditiſſimo, mihiq. amiciſſimo, latinitati datæ, rerum, quæ reformatione in Eccleſia indigebat principem tribuit locum huic, quæ præ manibus eſt. *Prima (inquit Bellarminus) res eſt diuturna vacatio Eccleſiarum*, & poſt multa. *Difficile enim eſſet paucis explicare quantum detrimenti capiant Eccleſiæ viduatæ: in quæ vitiorum abrupta ſe grex præcipitet, dū caret Paſtore; quantùm ſiluesſcat vinea Domini,*
8 *dum caret agricola.* Reliquum eſſet de pena priuationis poteſtatis contra tranſgreſſores pro ea vice impoſita diſputare; verùm cum ſimilis à *cap. Cùm in cunctis de elect.* infligatur ob electionem Indigni à nobis *ſuper diſp. c.2. expoſita*, neq. prætereà quidquam habeamus addendum non eſt, cur agamus.

9 Hæc de ſingulis Epiſcoporum electionibus, in Summi Pontificis electione arctiùs vrgènt, de qua ſeruandæ ſunt conſtitutiones allegandæ *ſeq. cap.* atquè ex his quanti ſint momenti euidenter conſtabit expedita, & quamprimum habita Pontificis Maximi aſſumptio: apprimè præ oculis à *Gregorio X.* expoſita in *ſexto cap. Vbi periculum maius intenditur, ibi proculdubio eſt plenius conſulendum. Quàm grauibus autem ſit onuſta diſpendijs, quot, & quanta ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio exacti conſideratio temporis edocet, & conſiderata illius temporis detrimenta manifeſtant.* Quæ quidem vltra quàm dici poſſunt pericula, manifeſtaq. damna tùm prædeceſſores, tùm Gregorij compulerunt ſucceſſores ad tot, tantaq. prudenter ſtatuenda remedia, nè diù protrahatur Chriſti Vicarij electio, qui vt caput in membra ſua vitaliter, ac ſpiritualiter influat.

10 Ad ſecundum punctum propoſitum ſecunda ſit aſſertio *ex cap. Nullus deducta 79. diſtin. Nullus Pontifice Romano viuente, aut Epiſcopo Ciuitatis ſuæ preſumat loqui, aut partes ibi facere, niſi tertio die depoſitionis eius, adunato Clero, & filijs Eccleſiæ, et tunc electio fiat.* Quæ ſeruanda circa electionem Antiſtitis Papa inferioris; de ſummo autem Pontifice dicam infra. Hæc etiam ſtatuuntur *cap. Bonæ il ſecondo de elect.* non quod per ſe, & ratione quaſi ab intrinſeco repugnantiam inuoluant, aut nefas ſint; cum mortuo viro ſoluta ſit vxor à lege matrimonij, *cap.vlt.& penult.de ſecundis nupt. & 7.quæſt.1.* ſicut alterius vxor, verùm ad nōnulla abſurda vitanda, vt enim *Gloſſa citati textus nullus* notat per ea. *Mortuo Apoſtolico, vel Epiſcopo aliquo Cardinales, Canonici in tantum feſtinabant, quòd nihil curabant de ſepultura Defuncti, quòd minimè rationi, atq. Eccleſiaſticę diſciplinæ, ac decori congruum erat.*

11 Et eſto, Rege mortuo, coronam continuatione deſcendere notat *Baldus cap. Bonæ il ſecondo de elect. atq. inſtituta de hæred. quæ ab inteſt.§.cui*, de honeſtate tamèn poſt triduum debet coronari corona exteriori, manus impoſitionem requirente, officiorumq. celebritate *cap Venerabilem de elect.*

12 Hinc fit illicitam ſolùm, atquè inhoneſtam futuram fuiſſe huiuſmodi electionem ante ſepulturam Prælati demortui, vt in *cap. Obeuntibus diſt.63.* non verò nullam ex *Gloſſa 2.citat. cap.bonæ*, cui accedo cùm *Innoc. Compoſt. Io. And. apud Abbatem ibi num.11. Baldo num.2. Immola num.7.* quamquam *Hoſtienſis Vincentius, & alij*, contrarium ſenſerint contra quos facit *cap.Epiſcopo 8.quæſt.1.* per ea. Qui poſt exitum prædeceſſoris poteſtatem habent dignum eligere, & *cap.Nullus 79 diſt. nec non cap. ſi compromiſſarius de elect. in ſexto adiuncta gloſſa, & notis ad eam ſub initio.* Neq. ratio ceſſationis ſufficiens per *cap.Bonæ* fuit tractatus ante ſepulturam Antiſtitis defuncti, ſed contemptus potiùs Canonici cuiuſdam ſicut igitur vxor mortuo viro carnali, honeſtum, rationiq. congruum eſt, nè intra annum nubat, luctumq. ſeruet; nō eſt tamen neceſſe per *cap. vlt.& penult. de ſecund. nupt.* ità in matrimo-
13 nio ſpirituali *argument.cap ſicut 7.quæſt.1.* Ex quo textu *Innocent.cap. Bonæ il ſecondo ſępè citat.ad finem numer.4.* licèt olim propter exequiarum ſolemnia, differebatur (ait) tractatus vſq. ad tertiam diem poſt mortem, hodie tamèn poſt mortem fieri poteſt, hæc ille. Ex quibus ceſſante ſcandalo, vel periculo abſurdi ſuper

per à *Gloſſa* indicati, non videtur improbabile etiam licere, ſtatim mortuo Præſule de altero prouidere; à quo non diſſentit *Baldus*.

14 Dixi hæc ſeruanda in electione cuiuſcumq. alterius Epiſcopi inferioris Papa, nàm de Sũmi Pontificis electione breui tantùm indicare habeo, ſeruandum eſſe ceremoniale *Gregorij XV. fel. record.* auctoritate editum anno Domini 1621. eiuſq. decreto firmatum incipiente *Gregorius Epiſcopus, &c. Decet Romanum Pontificem.* Et confirmatum ſub anno 1625. auctoritate *Vrbani VIII. conſt. 45. incipiente ad Romani Pontificis prouidentiam.* In hoc etiam rituali exequiæ decernuntur per nouem dies defuncto Pontifice, quibus completis iuxtà prudentiſſimè, ac ſanctiſſimè ſtatutas ceremonias ibi expreſſas, multa præſcribuntur ad electionem ſpectantia. Nùm autem illicita, vel inualida etiã foret electio ante illas exequias, mea non intereſt dicere.

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo computandum ſit trimeſtre ſtatutum.

SVMMA.

Quæſtiones dilucidandæ. n. 1.

Trimeſtre computandum eſt ex obitus die Prælati vita functi. n. 2.

Ab hora mortis Antiſtitis defuncti currit tempus trimeſtris. n. 3.

Vltimus Trimeſtris dies eſt illius vltimus terminus, ac finis. n. 4.

Menſes computandi ratione, qua currunt in Kalendario. n. 5.

Exemplum Lamberti reijcitur. n. 6.

Quomodo computandum trimeſtre, quod finitur in biſextili anno ex ſpeciali Auctoris opinione. n. 7.

Ad decimum ſextum annum nouitiatus, & ad vigeſimum quintum minoris ætatis, qui finiretur ſexto Kalendas Martij intercalaris anni, deſideratur vigeſimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipſo anno ſextus etiã dicitur Kal. Martij. n. 8.

Quid ſentiendum ſit de anno Nouitiatus Religioſorum ſi biſextilis fuerit, cuius finis ſextus Kalen. Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina. n. 9.

Tempus ad electionem faciendam datum, eſt quidem vtile, & dierum efficacium, n. 10.

Intercedente iuſto impedimento in hoc trimeſtri non eſt petenda reſtitutio in integrum ab Electoribus. n. 11.

Siue à principio, ſiue inchoato iam trimeſtri proueniens impedimentum curſum ſemper impedit. n. 12.

1 De numero ſingulorum menſium vniuerſim diſputare, quod tùm ab antiquioribus vtriuſque iuris DD. tùm à recentioribus, *Menochio præſertim lib. 2. de arb. iud. quæſt. cent. 1. caſu 50.* eruditè tractatum ſit, actum profectò eſſet agere; ad rem tamèn noſtram tria mihi præſtanda ſunt. Primùm aſſignare terminum à quo horum trium menſium: ſecundum terminum ad quem, ideſt finem trium menſium, & quot dies ſinguli habeant menſes: tertium quid cenſendum ſit de impedimentis.

2 Circa primum licet poſt triduum fieri poſſit, neq. anteà licitè, vti probabiliter dictum *ſup. cap.* trium tamen menſium initium ex die deducendum eſt mortis Epiſcopi. Sic *Gloſſa cap. poſtquam diſt. 50. verbo tres menſes, & gloſſa cap. quam ſit de elect. in 6. verbo menſem*, & patet ex textibus à nobis *ſup. cap. num. 11. & 12.* allegatis; quibus addo *cap. obeuntibus diſt. 63.* vbi *Innocentius per ea. Obeuntibus ſanè Epiſcopis, quoniam vltra tres menſes vacare Eccleſiam Sanctorum PP. prohibent ſanctiones ſub anathematis vinculo, &c.* atqui ſi non à die obitus, ſed à triduo finito exequiarum initium ſumendum eſſet trimeſtris, vltra tres menſes vacarent ſanè Eccleſiæ viduatæ, igitur, &c. idè argumentum duci poteſt ex *cap. Ne pro defectu de elect. ſic etiam communiter DD. ſcribunt ſequentes Gloſſam ſecundam cap. Bona il ſecondo de elect. apud Abbatem ibi numer. 11.* Quamobrem malè *Azor. 1 part. lib. 3. cap. 28. quæſt. 6.* dicens à die notitiæ à Canonicis habitæ concurrere tempus horum menſium eo, vel maximè, quòd eſſet incertus eius terminus à quo, poſſetq. electio haberi Præſulis nonnullos etiam poſt dies trimeſtris, quod Deo dante illuſtrabimus *lib. 8. diſput. 2. cap. 4.*

3 Dico prætereà etiam ab hora mortis computandum hoc eſſe tempus, ità vt dies illa cõputetur in termino, ſic *Ioannes Andræas, qui ſi Gloſſa citat. cap. Obeuntibus diſt. 50.* dixiſſet tres menſes ab hora mortis computandos eſſe, meliùs profectò dixiſſet, ſcribit. Confirmatur, quia quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 2. diſp. 7. cap. 1. num. 7.* omne tempus currit de momento in momentum, vbi aliter à iure non exprimitur, ſaltèm reſpectu eius, in cuius fauorem datur, vel exigitur, ſed nè vltra tres menſes Eccleſia viduata Prælato vacet, diſpoſitum eſt per Sacros Canones in eius fauorem, vt de optimo prouideatur Paſtore; ergo debet currere de momento in momentum. Confirmatur, quia tempus incipiens ab aliqua præſcripta die determinata currit de momento in momentum ex *l. 3. §. minorum, ff. de minor.*

4 Hinc gradum ad ſecundum facio punctum, aſſignando terminum horum menſium vltimum, qui vltimus erit tertij menſis dies, ob eandem rationem paulò ante allegatam, tùm quia ſi ex parte perpendatur electorum hoc trimeſtre odibile quidem eſt, ac proinde dies incepta non eſt habenda pro completa argumento à contrario, *l. qua ætate, ff. de teſtam.* & patet ex multis quæ loco citato *1. tom. à num. præſentim 13. adduxi.*

Men-

5 Menſes autèm ea computandi ſunt ratione, vt quod vni deeſt, ſuppleatur ex altero, ad integrum numerum dierum anni complendi. Sic *Gloſſa cap. Quam ſit de elect. in ſexto verbo menſem*, *Abbas cap. licet de ſupplenda num. 6. Baldus cap. nè pro defectu num. 2. & 6. Bartolus, l. cum biſextus num. 1. ff. de verb. ſignif.* alioquin non integrarent annum conſtantem trecentis ſexagintaquinquè diebus; cum ſingulis menſibus triginta, vel triginta, & vnus, vel vigintiocto aſſignentur dies.

6 Concinit *Lambertin. art. 24. 1. quæſt. princ. 2. part. libr. 2. atq. ex eo Sanchez de matrim. lib. 2. diſp. 24. à nu. 14.* Verum exemplum ab vtroq. allatum in caſu noſtro non placet. Aiunt enim, cum electio debeat fieri intra tres menſes à die vacationis, ſeù mortis, &c. taliſq. dies fuerit v. g. octauus Ianuarij deficiunt vſq. ad numerum trigeſimi primi diei, ex quibus conſtat menſis Ianuarius, ſeptem dies; ſeptima igitur dies menſis Aprilis erit vltima dies trimeſtris, quia Ianuarius accipit à Februario ſeptē dies, & totidem Februarius à Martio, & hic ab Aprili. Cęterum fateor me quidem aſſequi hanc ſupputationem, at patere æquiuocationi, vt *lib. 4. diſp. 12. cap. vnico num. 9. aliàs indicaui*; etenim non ſeptem quis dicet, ſed viginti tres deficere ad explendum numerum dierum ab octauo incluſiuè vſquè ad trigeſimum primum, qui eſt vltimus Ianuarij. Quamobrem cum tempus hoc de momento in momentum currat, ſi octauus Ianuarij fuit principium trimeſtris, ſeptem Ianuarij dies dicendi ſunt excurriſſe, profectò ſufficiendi ex diebus Februarij; quamobrem ſeptimus Februarij iam perfectus computabitur, eritquè complementum vnius menſis: ſecundi autem ſeptimus Martij, trimeſtris verò finis, ſeptimus Aprilis expletus profectò cenſēndus erit. Et hoc ipſum eſt, quod habet *Gloſſa ab his Auctoribus citata, cap. Quam ſit de elect. in ſexto, verbo menſem* dicens, ſi dies aliqui lapſi erant ſupplendos ex menſe ſequenti, *Baldus, & Bartolus citati Io. Aud. Socinus ſenior in cap. Sacro num. 240. hoc idem volunt, & alij, quos eruditè refert, ac ſequitur Menochius lib. 2. de arb. iud. quæſt. cent. 1. caſu 50. n. 21.* vbi quam amplexi ſumus communem dicit eſſet opinionem, ex qua ſequitur nonnunquam triginta, & vnum habere dies menſem. Ex his contra nonnullos, dicimus nō modo menſis dies numerandas hoc pacto eſſe, quando fit mentio termini à quo v. g. in caſu noſtro à morte Præſulis, ſed etiam cum non fiat, cum eadem vtriuſquè quoad hoc ſit ratio.

7 Ex his etiam præterea fit, vt ſi triméſtre hoc aſſignatum finiretur in biſextili anno 24. menſis Februarij, quæ dicitur ſexto Kal. Martij, cenſeretur completa non eadem hora, qua vigeſimus quartus dies Februarij in media nocte, ſed pręterea circiter ſexquihora deſideraretur ad complementum trimeſtris, quo dato pęnas incurrerent Electores: ratio, qua moueor eſt, quod cum ſinguli anni conſtent trecentis ſexagintaquinque diebus, & ferè ſex horis; quæ quidem quatèr ductæ ſingulis quaternis diem conſtituunt, idcirco intercalari anno adiungitur, ita vt & vigeſima quarta, & vigeſima quinta Februarij tanquam ſi fuiſſet vnus dies, ſextus dicitur. Kal. Martij; incedente trimeſtris fine in dicta vigeſima quarta, non cenſebitur illud completum, niſi addatur ſexquihora, cum ſinguli menſes præter ſpatium viginti quatuor horarum vltimi diei (ad quam horam, & punctum ſpectandum eſſe docent omnes, qui hoc tempus de momento in momentum currere ſentiunt, ex quibus *Abbas citatus num. 5.*) ſemihoram ſibi vendicent, quę duodecies replicata ſex illas integrant horas, quas diximus ab anno contineri. Qua propter cum vigeſimusquintus Februarij dies quarti cuiuſcumq. anni ſpectet ad complementum quatriennij ſecundum *Gregorij XIII.* reformationem; idcircò dicimus trimeſtre hoc ad illius quadriennij, & ad ſui complementum deſiderare ſexquihoram alterius diei, vigeſimiquinti nimirùm, qui ſecundo, atq. iterato dicitur ſextus kal. Martij. Dices hoc idem aſſerendum in ſingulis alijs trimeſtribus ſingulorum annorum. Reſpondeo concedendo hoc quidem de tribus alijs trimeſtribus anni biſextilis, non autèm aliorum. Ratio diſparitatis eſt, quod, & ſi menſes ſinguli præter deputatos dies ſemihoram habeant, ſingulaq. trimeſtria circiter ſexquihoram; verùm cum penès computum Eccleſiaſticum in anno biſextili, deſtinetur dies vnus, qui numerum, tempuſq. decurſum penitùs adimpleat, de ſemeſtribus anni biſextilis ad hoc ab Eccleſia deſtinati ad pęnas, vel alia Eccleſiaſtica munera, peculiaris habenda eſt ratio. Quod ſi de cæteris annis probaret Amiciſſimus Lector ratiocinationē ſupra factam nulla meæ habita ratione Auctoritatis, eius iudicium relinquo integrum, ac liberum. Quæ cùm ità ſint, quàm à veritate aberret *Lambertinus num. 3.* patet, qui quidem fœnore quodam, ſeù mutuo dierum ab vno alteri menſi dato ſic implicatur, vt nullum emiſerit fœtum ſolidæ doctrinæ.

8 Deducitur praetereà ex his ad ſexdecim annos præſcriptos à *Tridentino ſeſſ. 25. de regul. cap. 15.* ad profeſſionem validam, atq. ad ætatem minoris 25. annos requiſitos *l. 3. §. minorem, ff. de minor.* diem deſiderari vigeſimum quintum Februarij, qui repetitus ſextus etiam dicitur Kal. Martij, cū omnes hi anni currant de momento in momentū, & ratione indicata cōplendi, computandiq. ſint, vti probè *Molin. tomo 2. de iuſt. tract. 2. diſp. 573. §. atq. Sanchez lib. 2. de matrimon. diſput. 24. num. 21 §. ſimiliter credo*. Præterea, Nouitiatus annum ſtatutum à Tridentino ante profeſſionem Regularium currere de momento in momentum; & quia in fauorem Religionis inſtitutum eſt, & quia ponitur eius initium computationis, ac terminus, à quo computandus eſt, à die nimirū habitus aſſumpti, & vbicumquè decretum requirit certum tempus, cuius indicat terminū à quo, debet illud computari de momento in momentum, quemadmodum ſupra diximus, oſtenditq. *Sanchez ex multis n. 16.*

9 Verùm, quod non inuenio rectè deciſum

ab

ab Auctoribus illud eſt, ſi annus Nouitiatus fuerit biſextilis, & perficiatur ſexto Kal. Martij, nùm vigeſima quarta die Februarij, vel vigeſimaquinta cenſendus ſit compleri: Nàm omnes, vel expreſsè dicere, vel ſupponere ſanè videntur expectandam eſſe vigeſimamquintã diem Februarij, quo vltimum dari complemẽtum anno Nouitiatus putant, quemadmodum de trigeſimo ætatis Epiſcopi, ſextodecimo profeſſionis, vigeſimoquinto minoris ætatis dictum eſt. Cæterum ob proprium fundamentum n.7. iactum, ſecus mihi dicendum videtur. Itaq. vel habitum Nouitius ſumpſit die vigeſimaquarta Februarij anni biſextilem antecedentis, vel vigeſimaquinta: Si annus Nouitiatus per aſſumptum habitum inceptus eſt vigeſimoquinto Februarij, qui dicebatur quinto Kal. Martij hora meridiana, v. g. tunc aio vigeſimaquinta die Februarij huius anni biſextilis, ſexta hora poſt meridiem, completum eſſe annum ob rationem, quam mox ſubijciemus. At ſi vigeſimaquarta Februarij die aſsũptus fuerit habitus, vel Nouitiatus aliàs inceptus in meridie vigeſimoquarto die Februarij huius anni biſextilis pariter cẽſebitur perfectus hora ſexta poſt meridiana. Quæ ſex horæ deſumendę ſunt ex die vigeſimoquinto Februarij, qui repetita vice dicitur ſextus Kal. Martij, & ratio eſt eadem, quam ſuper indicaui, quia ſinguli anni præter trecentos, & ſexagintaquinque dies, ſex circitèr ſibi vendicant horas ad circuli ſolaris complementum, ex quibus quatenus repetitis integer naturalis fit dies, qui in anno intercalari, ſeù biſextili ſimul cum antecedẽti quoad computationem, vnum quaſi diem quadraginta, & octo horarum conficit ex quo fit, vt vterquè quatenus naturalis, biſextus appelletur Kal. Martij; cùm itaq; annus biſextus ſecundum computum Eccleſiaſticum in Chriſtiana Republi. in rebus præſertim Eccleſiaſticis ſeruandum, deſtinatus ſit ad æquandum dictum numerum, ex quibus ſingula cõſtant quadriẽnia, vt incidẽs hic tirocinij annus in biſextili ab Eccleſia deſignato, vt per vnum ipſius diem conflatum ex ſenis horis, quas vnuſquiſque annus quadriẽnij ſibi aſciſcit, ſuum habeat complementum, deſumptum ex illo die biſexto Kal. Martij pro rata ſex horarum, cùm decem, & octo cæteræ horæ illius diei naturalis biſextilis non ad præſentem annum, ſed ad tres alios antecedẽtes ſpectent. Quæ omnia ad ſpeculationem tantum dicta ſint; quòd in praxi cum communi ſententia ſentiendum ſit ad ſcrupulos ſaltẽ declarãdos; Cur aũt hoc idẽ, vt ſupra in reliquis annis dicendum non ſit, cum ad ſingulos ſex horæ ſpectent, colligi facilè poteſt ex his, quæ de trimeſtri diximus eo, vel maximè, quod ad confuſionem euitandam biſextus inſtitutus eſt annus, in quo ſingulorum defectus ab vno ſuppleatur die, & vnuſquiſque annus certa eſſet hoc pacto menſura, de cuius ratione eſt, *Auctore Ariſtotele* 10. *metaphiſices tom.* 3. quod ſit indiuiſibilis, certa; & firma, traditurquè à *Simplicio*, qui quidem excepit à *Ptolomæo lib. de dimens.*

10 Ex textibus autem citatis *cùm Baldo capit. Nè pro defectu de elect. num.* 1. colligo tempus, quod ad electionem faciendam datur eſſe vtile id eſt dierum efficacium ſecundum *Innoc. ibid. n.* 2.

11 Deduco ſecundum ex eodem *Innocentio Abbate num.* 4. *& Baldo* non opus eſſe petere reſtitutionem in integrum, intercedente iuſto impedimento Electoribus, vt euitetur circuitus etiam ſi vltra tres menſes impedimentum durauerit. Neq. opus eſſe diſtinguere de impedimento à principio proueniente, ſiue inchoato trimeſtri, cùm ſemper curſum illud impediat per *cap. Quod diuerſitatem de conceſſ. præb.* & cùm textus non diſtinguat, nec nos diſtinguere debemus, *ff. de public. l. de præt. ff. de teſt. mil. in fraud. l. final. ff. de bon. Auctor. in poſſ.* Quomodo autem inter hæc impedimenta defectus computandus ſit notitia *lib.* 8. *diſp.* 2. *cap.* 4. dicemus.

CAPVT TERTIVM.

Nùm ante mortem Prælati de alterius electioni licitè, ac validè tractari poſſit ab Electoribus, vel Promotoribus.

SVMMA.

Quicumq. definitorius tractatus. cùm de fine, tùm de medijs electionis ſucceſſoris ante mortem Antiſtitis eſt illicitus. n. 1.

Conſultationis tractatus de Epiſcopo ſucceſſore eligendo licet, adhuc non vita functo Præſule num. 2.

Quid ſit tractatus. n. 3.

Super allata concluſio videtur poſſe locum habere in electione Summi Pontificis. n. 4.

Multa fugienda in tractatu de Summo Pontifice eligendo. numer. 5.

Quomodo ſocius criminis admittendus ad cætera delicta non ſit, ad ſimoniam tamen, hæreſim, crimenque læſæ maieſtatis admittatur. num. 6.

Non licet, quæ de eligendo Antiſtite tractatio aliàs licita, de Summo Pontifice ſucceſſore eligendo, viuo altero, atque inconſulto. numer. 7.

Multa, quæ mortuo Pontifice licerent de electiono ſucceſſoris, ſunt eo ſuperſtite illicita. numer. 8.

Conſulto Summo Pontifice, de eius licentia poteſt haberi tractatus conſultiuus eligendi ſucceſſorem. n. 9.

Tales poſſent intercedere circumſtātiæ, vt neceſſarius, nē dū licitus eſſet tractatus conſultiuus de electione Pontificis ſucceſſoris, de conſilio tamēn, & licentia ſuperſtitis. n. 10.

Quid conſilij capiendum, vbi Summus Pontifex ob grauem infirmitatem, neq. conſuli, neq. facultatem facere poſſet ad tractatum ineundū. num. 11.

Electio facta alicuius Epiſcopi, de quo viuente Prædeceſſore, fuit habitus tractatus definitiuus, non eſt nulla, ſed irritanda n. 12.

Electores tractatum habentes in vita Præſulis definitiuum non ſunt de facto priuati, ſed puniendi ob rem illicitam. n. 13.

Electio ſucceſſoris, de quo prius habitus eſt tractatus, viuente Papa, iuxta ſupradicta, non eſt in præſentia nulla, vno excepto caſu. num. 14. & 15.

Quid cenſendum ſit de occupante, vel aucupante papalem dignitatem. n. 16. remiſſiuè.

De Pœnis. n. 17.

Noctu non eſt facienda electio, neq. clandeſtinè. n. 18.

Electio denuncianda electo intra octo dies. numer. 19.

Hi dies currunt de momento in momentum. numer. 20.

Ex proemio legis mens, & propoſitum legislatoris deducitur. n. 21.

Non ſufficit præſentatio facta Procuratori generali electi, dummodo ab illo rata non haberetur electio. n. 22.

De loco electionis Præſulis. n. 23. remiſſiuè.

De loco electionis Papæ. n. 24.

MIhi propoſitum non eſt hoc cap. quæſtionem explicandi, nùm poſſit Prælatus, quicumq. ſit, ſibi ſucceſſorem nominare, vel eligere, quam in nonum librum actutus de cauſa efficienti, vt in proprium locum libens reijcio, verùm de tractatu aliorum hic eſt futurus ſermo. Huic itaq. quæſtioni tria videntur eſſe membra: Primùm numquid licitus ſit tractatus de ſucceſſore, viuo Antiſtite, eligendo: Secundum, an validus ſit, & nùm ipſo facto nulla electio, vel annullanda: Tertiū, an Canonici, vel quicumq. eligentes, & præſertim ſe obligantes ad certæ perſonæ electionem, priuati ſint eligendi poteſtate.

1 Sit aſſertio prima, quicumq. tractatus definitorius ſiuè quoad finem electionis peragendæ, ſiuè quoad media ad eundem ordinata finem, illicitus eſt omnino ex ſe, ante mortem ſiuè Pontificis Maximi, ſiuè cuiuſcumq. Habetur expreſſè concluſio *in cap. Nullus 79. diſt.* cuius verba *ad ſecundam 1. cap. aſſertionem nu.* 10. *retulimus*, & ſpeciatim de Summo Pontifice *cap. ſi quis Papa diſt. 79. & cap. 1. diſt. 23. cap. vbi periculum de elect. in 6. §. hoc Sacro cōcilio conſtit. 38. Pauli IV. cuius initium, cum ſecundum Apoſtolum, edita anno 1558. conſtitut. Gregorij XV. edita anno 1621. confirmata ab Vrbano VIII. per ſuam conſtitutionem 45. editam anno 1625.* Atq. ex his, quæ ſcribam infra, expendens num aſſertio ſecunda in electione Summi Pontificis locum habeat, clariùs iſta conſtabunt. De noſtro autèm Epiſcopo patet *ex cap. Bonæ il ſecondo de electione per ea. Nec prædicta debet dici citatio valuiſſe, quia cum Epiſcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit, &c. Sic docet etiam Innocentius hic à n. 4. Abbas n. 12. Baldus nu. 1. & 2. & alij.* Itaq. non modo non licet perſonam ſucceſſoris eligere, ſed neq. ad illam electionem alia decernere, vti præſcribere locum electionis, iuridicè vocare vocandos abſentes, aliaq. huiuſmodi facere ad illam ſpectantia, enumerata ab *Innocentio citato*; maximè ambitionem ſi ſaperent, conuentionem, ſimoniam, vel aliam turpem rationem, *ex cap. Nulla de conceſſ. præb.* Ratio autèm huius canonicæ, ac prudentiſſimæ prohibitionis eſſe videtur, nè pateat oſtiū ambitioni, neuè ſimoniæ, alijſq. cupiditatibus ſit locus, quæ à tàm ſancta electione longè diſtare debent, & quod caput eſt, vt abſit occaſio, vel votum captandæ mortis Paſtorum Eccleſiaſticorum, vt infrà ex *Paulo IV.* dicam, habetq. citatum *cap. Nulla de conceſſ. præb.* generaliter loquens de omnibus beneficijs.

2 Sit aſſertio ſecunda. Conſultationis tractatus de ſucceſſore Præſule eligendo licet, adhuc non vita functo Epiſcopo. Hæc aſſertio communis eſt DD. quidquid in contrarium ſcripſerit *Azor. 2 part. lib. 3. cap. 28 quæſt. 19.* Et quidem Epiſcopo viuente, de ipſius licentia hoc fas eſſe ſentiunt omnes. Vt enim ait *Innocentius num. 3. circa medium citatus*, poteſt Epiſcopus laborans Canonicos acerſere, ad concordiam hortari, ac de certa perſona ſufficienda conſulere, quæ prudenter fieri maximè poſſunt, atq. *ex cap. ſi tranſitus diſtin.* 79. à fortiori probatur de Epiſcopo. De Canonicis autèm etiam non coram Antiſtite ægrè laborante, ſed inter ſe negotium agitantibus, totum hoc idem exploratum videtur Auctoribus, dummodò non decernerent, definirētq. perſonam, ſed ſolum ad modum conſultationis etiam in capitulo habitæ, vt ſcribit *Innocentius laudatus*, præſertim ſi non primariò Capitulum, ſed ſecundariò fiat, vt *addit num.* 4 cui ſubſcribit *Bald. ad finem nu.* 1. qui quidèm

3 quærês. Quid ſit tractatus, ait eſſe, qui fit capitulariter, & ſolemniter non ille, qui fit perfunctoriè, ac difformiter ex eodem *Innoc.* Omnis tamèn debet abeſſe promiſſio, nullaq. intercedere obligatio, quæ prorſus illicita eſſe patet *ex c. 2. diſt. 179. ſupra citato, & ſequent.* nullaq. interueniente citatione, vt in *cap. Bona il ſecondo de elect.* nullo ſcrutinio, nullo compromiſſo, aut alio aliquo actu, qui ad ſolemnitatē, ordi-

ordinetur electionis. Addit *Abbas in cap. Bona il ſecondo de elect. num. 12. circa medium*, fas etiam eſſe perſonam laudare aliquam, cæteriſquè perſuadere optimam eſſe ad Prælaturam, de qua tractatur; dummodo ij non deliberent. Ratio autèm eſſe poteſt, tùm quia ab intrinſeco hæc mala minimè ſunt, neq. ex ſe periculoſa, poſſuntquè ex bono fine ad varias etiam ſpectare virtutes, vt inſici turpitudine ex malo; & alioquin non ſunt per ius poſitiuũ prohibita; ergo licita.

4 Dixi de priuatis Epiſcopis tantùm, nam de Summo Pontifice, quòd hæc etiam vera ſint fauere videtur *cap. ſi tranſitus diſtin. 79. ab Innocentio. cap. Bonæ il ſecondo relatum num. 3. conſentit Abbas ibid. num. 12. nec non Immola num. 10. alijq. quos ſequitur Turrecremata in citatum cap. ſi tranſitus, & in capit. Nullus ead. diſt. n. 2. & paſſim alij*, aſſerentes licere Summo Pontifici cum Cardinalibus agere conſultiuè de ſucceſſore iuxta dicta ſub initio noſtræ cõcluſionis, & quæ *lib. 8.* diſputanda ſunt: imò abſolutè ab *Innocentio, & Panormitano* dicitur poſſe hunc tractatum conſultiuum haberi, atq. ex ſententia *Panormitani*, fauet *cap. In nomine Domini 23. diſt.* in quo de modo ſucceſſoris eligendi ſtatuitur à *Nicolao Papa, et cap. licet de elect. aliaq. etiam recentiores conſtitutiones* de electione *Sũmi futuri Pontificis editę*.

5 Verùm cùm in citatis textibus, & conſtitutionibus non de certa peragatur perſona, ſed de virtutibus, atq. ornamentis perſonæ in genere eligendæ, nec non de modo, ac ratione canonica ſeruanda in electione Pontificis. In primis ſeruanda cenſeo, quæ diximus præſcripta, ſeruandaq. in cuiuſcumq. electione Antiſtitis, ac turpia à fortiori in hac Summi Pontificis fugienda iuxta *cap. ſi quis Papa diſt. 79.* Nec pyctacia promittere, ideſt ſcriptura obligatoria, vt habet *Gloſſa verbo pyctacium 30. quæſt. cap. Pyctacium*, vel me quidem iudice, pyctacium eſt album, in quo, & dies, quandò, cum aliquo quiſpiam de promotione tractauerit, & ipſemet tractatus exaratus fuiſſet; hoc autèm pyctacium eſſe latinè cenſeo; ait enim *Lampridius in Alexandri vita. Deniq. cum inter militares aliquid ageretur multorum dicebat nomina: de promouendis etiam ſibi annotabat, & perlegebat pyctacium, & ſic faciebat diebus pariter adnotatis, & quis, & qualis eſſet promotus*. Munera fugienda ſunt præterea, vel tractatus per Sacramentum, aut iuramentum, coniurationes, in eis conſenſum, vel ſuffragium polliceri, aut hac de cauſa in priuatis conuenticulis factis deliberare, ſiuè decernere, quæ omnia tùm ad ſimoniam, tùm ad crimen læſæ maieſtatis ſacta, viuo Pontifice pertinent, imò etiam eo conſulto, vt ſcribit *Turrecremata citatus num. 3. & 4.* quamuis textus contrarium indicare videatur; nimirùm enumerata dummodo intrinſecè mala nõ ſint, vetita non eſſe, conſulto ipſo Papa, de quibus *lib. 8.* vberiùs agemus; Igitur relata mortuo Pontifice ad ſimoniam ſaltem ſpectabunt, vetita ſub pęna priuationis dignitatis, proprij loci, & communionis per citatum textum *cap. ſi quis*, vbi & pręmium ſocio criminis accuſã-

6 ti promittitur Qui qua ratione cum in cęteris non ſit admittendus, in crimine tamèn ſimoniæ, læſæ maieſtatis, atq. hæreſis admitti poſſit, leges apud *Gloſſam ibi verbo pertulerit, ac Turrecrematam n. 6.*

7 Ad propoſitum autem rediens, cùm in textu habeatur. *Si quis Papa ſuperſtite pro Romano Pontificatu cuiquam, quolibet modo, fauorem præſtare conuincitur loci ſui honore, vel cõmunione priuetur*. Si id tamèn fiat inconſulto Papa ob clauſulam, quæ infrà ponitur, atq. eadem vrgente ratione ad quæcumq. diſpoſitionis membra referenda eſt, vt ſæpè dixi tùm *primo tomo lib. 2. diſp. 7. cap. 2. nu. 4. & 5. tùm in hoc tomo diſp. 14. c. 4. num. 22. & alibi*; idcirco quod ſuperiùs ex *Abbate* retuli, poſſe Canonicũ v.g. viuo Præſule, laudare quempiam eligendum, alijſq. proponere, vt optimum ad Prælaturam, de qua mox erit agendum, dùm tractatur de Summo Pontificatu, videtur vetitũ per adductum textum; ni quis aliquem laudaret, alijſq. proponeret, tanquam optimum ad quodcumq. regimen in genere, non vt ei conſulat, aut faueat, ſed ſolum ad bonum Eccleſiæ, catholicæ; neq. ſpeciatim perſuadendo alteri, vt ei, quem laudat, ad Papatum ſuffragetur, ſed potiùs, vt alterius virtutes, illuſtria dona, atq. ornamẽta ad bonum Chriſtianæ Reipublicæ cognoſcat. Quamquam tutiùs eſſet ab hoc tractatu etiam ſub his formalitatibus abſtinere.

8 A fortiori præterea viuo Pontifice, multa, quæ nec mortuo, licent, vitanda profectò ſunt: ſic eſſet tractatus ambitioſus *cap. Qualiter de elect. & cap. cum poſt eod.* tractatus ſimoniacus *cap. ſi quis pecuniam de elect. cap per inquiſitionem*. Item tractatus conditionalis, ſiuè conuẽtionalis. *cap. 2 de elect. & 1. q. 2. quam piè, nec non de pactis cap. vlt.* tractatus incongruus, inhoneſtus, ac præpoſterus, vt *cap. nullus diſt. 79. cap. Bonæ il ſecondo de elect.* Quæ omnia confirmantur, & certis pœnis contra tranſgreſſores præterea corroborantur per *cap. Vbi periculum in ſexto, & per conſtitut. 38. Pauli IV.* qui quidèm, cùm *cap. ſi quis Papa* retuliſſet, & confirmaſſet pœnas, rationes, tùm prohibitionis, tùm pœnarum his addit. *Exindè non modo Sacrorum Canonum ſed etiam ſecularium legum interpretes peritiſſimi, & probatiſſimi ambientes Papatum, aut ſuper eo Papa viuente, & inconſulto tractantes, ſeù conuenticulas facientes crimen læſæ maieſtatis in primo capite, & ſimoniacè hæreſeos incurrere decreuerint, nõ ſine clara, & aperta ratione, cùm omnis tractatus de loco, dignitate, & bonis alicuius viuentis non conſentiente ab vtroq. iure prohibeatur, & reprobetur, præſertim cum indè præſtetur votũ captandæ mortis, quod Sacri Canones, & venerandæ leges paſſim abhorrent, ac deteſtãtur. Accedit, quod cùm inter Pontificem, & Eccleſiam contrahatur ſpirituale coniugium, quod fortiùs eſt carnale, grauiſſima pœna ex vtriuſq. iuris cẽſura imponitur ijs, qui conſtanti matrimonio de alio coniuge tractare præſumunt*, & infra prohibitionem extẽdit ad quoſcumq. qui, Ponti-

tereà ſiue de electione facta poſt tractatum,
ſiuè de ipſo tractatu ad electionẽ Summi Pon-
tificis, pęnas expendere, noſtra non intereſt, ac
deducuntur ex textibus citatis.
18 Itaq. ſatis dixiſſe videor de tempore facien-
dæ electionis, ſiuè promotionis ad Epiſcopa-
tum, ſi meum monuerim Lectorem, neq. de-
cere noctu electionem haberi, niſi aliqua vr-
gente neceſſitate, nè clandeſtinè facta cenſea-
tur, contra *cap. Quia propter de elect. §. electio-
nes, vbi Abbas*. Dicitur autèm clandeſtinè
fieri electionem, quando ſingularitèr ha-
betur, atque occultè per occulta conuen-
ticula, vel quando non publicatur, vt ibi *Gloſ-
ſa, & 79. diſt. cap. 2. & 3. Abbas in capit. 1. de
clandeſtinis deſponſat. Felinus in capit. Conſuluit
colum. 6. de officio deleg. & alij*. Quod ſi ex ra-
tionabili cauſa noctu fiat electio, non ſine tri-
bus luminaribus, eſt celebranda ſic *Ripa libr.
2. reſpon. de reſcript. cap. 13. num. 4. apud quem
19 alij*. Si commune fecerim prætereà per Cano-
nicos electionem factam, electo denunciandã
eſſe, octo intra dies ex *cap. Cupientes de elect.
§. cæterum, vbi Gloſſa verbo octo dies*. Quod
20 quidem tempus ab electione peracta videtur
etiam currere de momento in momentum,
atq. ita computandum ob rationem indicatã
cap. 2. & quia in fauorem Eccleſiæ viduatæ eſt
decretus hic dierum terminus, vt colligitur
21 ex *initio citati textus*. Ex proemio enim legis
mens, & propoſitum deducitur legiſlatoris,
quemadmodum *1. tomo lib. 4. diſp. 1. cap. 4. nu.
4.* docuimus. Neq. in contrarium vrget, quod
vtatur textus aduerbio commodè *infrà octo
dies*, (nimirùm) *poſtquam commodè poterunt,
electis præſentare diſtulerint, ipſos, qui culpabi-
les extiterint, &c.* nam id aliud non ſignifica-
re puto, quam nullo intercedente impedimẽ-
to, quo legitimè cenſerentur Electores impe-
diti; ſicuti de trimeſtri electionis habetur in
textu nè pro defectu de elect. noſq. expoſuimus
c. 1. indicatque *Gloſſa huius textus verbo, qui
22 culpabiles:* Et probè monet *verbo electis*, non
ſufficere præſentationem huius electionis ge-
nerali procuratori ipſius electi exhiberi, vt ad
matrimonium carnale, neq. ante Tridentinũ
ſatis erat, etiam ſi aliqui caſus ſpeciale peten-
tes mandatum in illo mandato exprimeren-
tur, à quibus ad matrimonium non datur ex-
tenſio, vt probè *Sanchez ex multis lib. 2. diſput.
11. num. 3.* igitur à fortiori, vt argumentatur
Gloſſa in caſu noſtro, in quo de matrimonio
ſpirituali tractatur. Dummodò ratam non ha-
beret Electus illam electionem intra tempus,
intra quod ei debebat præſentari, *ff rem rati-
hab. l. penult.* A cõtrario autem colligit eadem
Gloſſa, ſatis eſſe præſentationem electionis
factam Procuratori ad hanc ſpecialiter depu-
tato per eadem iura, *& de conceſſ. præb. Acce-
dens 32. q. 2. Honorantur, C. de acquir. poſſeſſ. l. 1.
cum ſimilibus*. Imponatur deinceps pęna ſuſ-
penſionis triennalis à beneficis in ipſa Eccle-
ſia poſſeſſis, de qua textus, & gloſſa.
23 De loco autèm ſcribere, quod mihi reliquũ
erat, ſuperuacaneum cẽſui; cùm vis in vſu hu-
iuſmodi electione Antiſtitum, vt ſæpè dixi,
ſint; Neq. ex loci diſputatione aliquid ſcitu
dignum pendeat, quod luculenter, vt commu-
ne ad alias etiam aliorum beneficiorum ele-
ctiones, à Canoniſtis nõ ſit dilucidatum, apud
quos præſertim *Abbatem cap. 1. de poſſ. num.
33.* de validitate electionis in loco interdicto
legendum eſt.
24 Quod autèm ſpectat ad locum, vbi Pontifi-
cis Ma. electio facienda ſit, ſatis per *auream
conſtitutionem de elect. Papæ Gregorij XV. ſæ-
pè citatam* declaratum eſt *§. 19.* per ea. *Si alibi
celebrata fuerit, quam in conclaui clauſo, &c.
nulla ſit, et inualida.* Quidquid ſit de alijs alio-
rum Antiſtitum electionibus, quarum validi-
tas vnico verbo expenſa tantùm à loco pen-
dere non videtur, & ſi tutiùs ſit ab vſitato non
recedere, vt de Epiſcopi electione in Cathe-
drali Eccleſia *cap. Quod ſicut de elect. vbi Ab-
bas, Baldus cap. Ad hæc de poſt. num. 2. Decius
num. 3. & colligitur prætereà ex cap. cum Terra
de elect. vbi Hoſtienſis* ſcribit conſuetudinem,
ſi alicubi in vſu eſſet, vt in alio loco, decẽti ta-
men, ac decoro fieret, eſſe ſeruandam. Imo
etiam abſquè tali conſuetudine ſi ad decorem
requiſitus, qualitatemquè negotij, alius eſſet
locus, in eo fieri poſſet: cùm in dicto *cap. Quod
ſicut*, Cathedralis abſolutè nõ aſſignatur, qui-
bus ſubſubſcribit *Azor 3. par. lib. 3. c. 28. q. 16.*
qui poſſe locũ mutari electionis ex iuſta cau-
ſa, etiam ad Epiſcopatum contra Panormita-
num docet *ibid. §. quæres, Accedit Marcus An-
tonius Cucchus inſtit. maiorum lib. 4. tit. 1. n. 23.*
à quo dilucide de reliquis ad elec tiones etiam
aliàs facientibus ſcribitur *vſq. ad finem cap.*

DIS

vinculum abſolutè contrahendum, docet *Abbas in cap. Cum inter Canonicos de electione citatum num.* 4. non requiri confirmationem, quę quidem illud matrimonium facit ratum, à quo abſq. facultate ſuperioris recedi non poteſt, vt in *cap. 2. de renunc. Epiſcopi*, & vt dicitur ex conſenſu viri, & vxoris ſtat matrimonium carnale, ita ſuo modo ſpirituale. Secundò, quia confirmatione nullus tribuitur conſenſus, ſine quo coniugium, neq. de potentia Dei abſoluta ſtare poteſt, non ſolum in ratione contractus, à propria contrahentium voluntate tanquam à cauſa deriuatus, vt docet *Palatius 4. d ſt. 27. diſput. 1. fol. 153. Ledeſma in 4. part. 2. quæſtion. 47. art. 1.* nec diſcrepat *Sanchez diſp. 26. de matr. num. 1.* verùm etiam eſſentialiter conſideratum, quippè quod non in mutua corporum traditione, quæ, matrimonio permanente, tranſit, neq. in mutua obligatione, & ſubiectione ad reddendum debitum, quæ quidem, vel alterius coniugis adulterio, vel religionis ingreſſu, communi paritèr conſenſu, perſeuerante matrimonij conſumati vinculo ceſſat, ſed in ligamine, & vinculo, quo formaliter ſunt coniuges vniti, orto ex mutua traditione, & reali relatione fundata in conſenſu, & contractu, aliqua ratione externo, vti docet *Petrus de Ledeſma citatus de matrim. quæſt. 4. art. 3. fol. 128. col. 2. Enriquez de matr. lib. 11. cap. 8. num. 2.* ac *deducitur ex D. Thoma 4. diſt. 27 quæſt. 1. art. 2.* Hoc autem vinculum, ſiue coniunctio, cum relatio ſit realis, abſquè fundamento, ac termino eſſe non poteſt, quippè quæ cùm fundamento identificatur, mea quidèm ſententia, & à termino eſſentialitèr pendet. Et ſicut neq. coniunctio effectiua mutuæ dilectionis abſquè amore mutuo, qui quidèm etiam aliquo pacto in genere cauſæ formalis, ad illum vinculum ſe habet, ſic etiam copulatio animorum coniugum à voluntate mutua conſentiente: in quo ſenſu *Gabriel 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 1. Adrianus ibid. quæſt. 2. de matr.* de eſſentia ipſius matrimonij conſenſum eſſe dixerunt. Sed ex matrimonio carnali ad ſpirituale per *cap. Inter corporalia de transl.* aliaq. iura ſæpiùs citata, valet argumentum, vt ſæpè dixi, ergo, &c. Et licet inferiùs aſſerēdum ſit electum poſſe cedere electioni etiam poſt conſenſum, ac poſſe, Electo, qui ſemel cōſenſum præſtitit, reiecto, alterum eligere Electores, hoc tamen non obſtat neceſſitati conſenſus; ad poſitiuam rationem coniugij ſpiritualis ineundi, qui tamen perficitur, vltimúq. robur à confirmatione recipit, à qua neceſſariò ſupponitur.

3 Secunda aſſertio. Conſenſus electi ſufficiētibus ad ſui manifeſtationem debet ſignis innoteſcere. Nam de ratione huius coniugij ſpiritualis, quod quidèm inter homines celebratur cordis intima ignorantes, eſt, vt externo ſigno pateſiat. Et paritate coniugij carnalis confirmatur, de cuius natura eſt ſiue in ratione contractus, ſiue Sacramenti, vt ſignis externis animus, & conſenſus aperiatur internus. A qua veritate cœnum illud, & labes *Vuicleph* auſus eſt diſſentire, quem eruditè *Vualdenſis de Sacram. cap. 132.* reiecit, ſiue autèm hæc ſigna ſe habeant inſtar conditionis, vt volunt nonnulli, ſiue vt ratio intrinſeca illius, vt de carnali in ratione contractus, & Sacramenti, ſicut cenſent alij, norſta non intereſt; cum hoc, de quo loquimur, matrimonium, ſimilitudine quadam, non autem ad vnguem cum carnali conueniant. Atq. ab hac aſſertione, ſic explicata neminem arbitror diſſentire.

4 Aſſertio tertia. Conſenſus hic deſideratus ſatis erit implicitus. Moueor quia hic conſenſus ad multa ſufficere conſtat, vt videre eſt apud *Abbatem cap. Dilecti de foro compet nu. 4. & cap. Inter corporalia de transl. nu. 28.* neq. eſt, cur hanc ei vim in hoc caſu denegemus. Secundò quia hic idem conſenſus ſufficit ad ſponſalia, vt definitur *cap. Litteras cap. Acceptas de deſp. impub. & cap. vnico in princip. & §. porrò eod. tit. in ſexto*, vti ex *DD.* conſenſu probat *Sanchez lib. 1. de ſponſalibus diſp. 16. à nu. 5.* Quo autèm pacto cognoſci poſſit hic implicitus aſſenſus deducetur ex his, quæ ſcripſimus *lib. 2. diſput. 5. cap. 6. num. 24. & cap. 7.* Nùm autèm conſenſus electi virtualiter contentus ipſius preſētia, ſufficiat, & nùm validè dari poſſet per Procuratorem, litteraſq. dicemus *lib. 8 diſp. 4. c. 1.*

5 Aſſertio quarta. Conſenſus aſſertus probandus eſt ab electo intra menſem, ſic in *cap. Quàm ſit de elect. in ſexto adiuncta Gloſſa verbo Menſem.*

6 Aſſertio quinta: Hic menſis ita computādus eſt, vt dies tot habeat, quot hic ipſe, in quo præſentata eſt electio, cuius ſi dies aliqui lapſi fuerint, ſuppleantur ex ſequēti, vt probè Gloſſa citata, & nos *ſuperiori diſput. c. 2.* probauimus. Eius autèm initium a tempore ait Textus præſentationis eſſe ducendum, ideſt ab hora præſentationis, cùm debeat currere de momento in momentum, & quia aſſignatur terminus à quo, & quia in fauorem videtur conceſſus Eccleſiæ viduatæ, atque electi, vt maturè boni, rectiq. conſulens tāiū, vel ſubeat vel refugiat onus. Neq. vti rectè monet *citata Gloſſa notando ſecundo* poſt expreſſionem caſus tenetur electus illicò conſentire; neq. expedit; nè dignitatem ambire videatur; poterit tamèn abſolutè ſi voluerit.

7 Aſſertio ſexta. Ni conſentiat intra menſem aſſertum Electus, qualecumq. ius quæſiuerit per electionem, perdit, niſi fortè conditio perſonæ aliquo pacto impedimento eſſet, vt in Religioſo, ſic *citatus textus adiuncta Gloſſa.* Cùm autem nos de conditione perſonę religioſæ, cui licentia petenda eſt, ac de reliquis ad Regularis electionem expenderimus *tomo 1. lib. 4. diſp. 1. per nonnulla capita*, non eſt cur immoremur. Præterea ſi legitimè impeditus fuerit Electus ad conſenſum præſtandum, non ei currit tempus, quod impeditus minimè differt, *de conceſſ. præb. cap. Quia diuerſitatem, & nos ſupra diſputat. cap. 1. &* 2. diximus. Quamobrem ſolam negligentiam notat *Textus ſecundum additionem ad Gloſſam citati cap. quam ſit, verbo diſtulerint*, & cauſam iuſtā, ſiue impedimentum excludit. Adderem ipſe

à for-

à fortiori, & contemptum etiam, qui procul dubio magis offenderet.

8 Aſſertio ſeptima. Ex ſe videtur ſufficere conſenſus etiam non ſimultaneus. Pendet hęc aſſertio ab altera ſimili de matrimonio carnali, nùm ad illud requirantur conſenſus ſimul præſtiti, & vt probabilior eſt pars negans, dũmodò conſenſus alterutrius perſeueret, ita in matrimonio hoc ſpirituali; cum ex vno ad aliud valere ſæpè probauerimus argumẽtum.

9 Itaq. non obeſt aliquam intercedere moram, cùm in omni contractu ſatis ſit conſenſus diuerſo tempore præſtitus *l.1.§.1.ff. de verb. oblig. & l.1.§.ſed verior, ff de contrah. empt.* ſic in omnibus contractibus per nuncium, litteras, vel Procuratorem; & matrimonium etiam hoc pacto contrahitur, vt eruditè *Sanchez libr.2. diſput.11. & 12.* quando conſenſus ſimul non adhibeatur. At non adeo religione teneor, vt moralem, etiam arctiſſimam horum conſenſuum eligentium, atq. electi expetam ſimultaneitatem; ſed vel eſſe ſatis alterum alterius perſiſtere; nec reuocatum eſſe, vt ad matrimonium carnale ſufficere docuit *Maior in 4. diſtin. 27. quæſt.1 Nauarrus ſumma cap. 22. nu. 80. & alij*, vel moralem hanc ſimultaneitatem lato modo acceptam, vt Auctore *Soto 4. diſt. 27. quæſt.1. art.3. & Ludouico Lopez 2. part. inſtruct. de matr. fol. 1056.* quæ tamèn poſt ſeptemnium intelligatur non ſatis eſſe ad carnale matrimonium, vel ad ſummum, vt ait *Enriquez libr.11. de matrim. cap 3. num.6.* biennio intercedente. Hinc ad rem noſtram *Abbas cap. Cùm inter Canonicos* ſcripſit neceſſe non eſſe, vt tempore conſenſus præſtiti ab electo, perſeuerent Electores in formali aſſenſu. Imo etiam ſi diſſentirent nunc; nàm cùm de iure non poſſint recedere, vel publicato ſcrutinio, vel præſtito electi conſenſu, quemadmodum *ſeq.* dicemus *diſputat.* perinde eſt, ac ſi permanerent in illo conſenſu: quidquid neſcio quis Auctor contrarium dixerit ab eodem reiectus *Panormitano per cap. citatum, cùm inter Canonicos*, vbi & conſentire videtur, ideſt in vnum ſimul ire conſenſum Canonici, ex quo nequeunt reſilire; & fauet *cap. finale de procur. in ſexto*, ideoq. matrimonium ſpirituale *in dicto cap. cùm inter*, contrahi cenſetur; Neq. obſtat *cap. cùm poſt de elect.* quod de electione, publicato ſcrutinio, ſtatim non habita loquatur. Et licet *Gloſſa* dicat etiam propter vitium Electi electionem illam fuiſſe caſſatam; quòd eius conſenſus fuerit requiſitus, atq. ante electionem præſtitus, hanc verò interpretationẽ illa non defendit, vt notat *Abbas num.2.* Addo requiſitum non fuiſſe huius electi conſenſum, antequam ſcrutinium, & factum, atq. in ſcriptis redactum, & publicatum eſſet, quãdo notari vitio poſſet ambitionis, ſed ſolum antequam fuiſſet electus electione nimirùm cõmuni. Quarè non peccauit in formam electionis iure naturali conſtantis ex ſuffragijs tantum, vt ibi probè *Io. Andreas, & Abbas nu.3.* Neq. ex qualicumq. culpa deducitur ambitio, neq. neceſſitas ſimultanei conſenſus.

10 Vltima de hac quæſtione aſſertio deducenda eſt *cap. ſi electio de elect. in ſexto. Si electio ex eo non ſortiatur effectum, quia Electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renunciat iuri ſuo, aut fortè diem claudit extremum, ſeù propter occultum eius vitium irritatur, Electores, (qui iam fecerant, quod ſpectabat ad ipſos intra iuris terminum eligendo) habebunt à diſcenſu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio noua eſſet, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, dummodò nil fraudulentèr egerint in pręmiſſis.*

11 Ad quem Textum illud notatu dignum puto ante confirmationem etiam poſt conſenſum in omni caſu renunciationem valere, libetè ab Electo habitam quoad ipſum Electũ; in nullo tamẽn quoad ſuperiorem, cui non fieri debet præiudicium. *Sic Gloſſa poſt multa, verbo renunciat.* Etenim ſi ad Superiorem res delata ſit, & contrà Electum obijciatur, quod electionem valet annullare, poterit ille de veritate inquirere, *de ſupplenda negligentia Prælatorũ, c. licèt,* Aliàs illudi poſſet *de poſtul. cap. Bonæ il ſecondo, §. Nec noecebat.* Et ſicut de iure defuncti, quandoq. gęritur, vt ius innoteſcat ſuperſtitis. *De arbitrio, ex parte:* ſic & in caſu propoſito. Quod ſi res delata non fuerit adhuc ad Superiorem, nec tenebit renunciatio in eius præiudicium; qui quidèm ex officio habet prouidere per *cap. Quamquam de elect. in 6.* At ſi ex morte ſuum ſortita non fuerit effectum electio, vel ob delictum occultum, de quo nos tùm *ſupreriori diſp. tùm tomo 1.* ex inſtituto egimus, integrum erit ad aliam celebrandam electionem, ſiuè tertiam, & quartã, ac deinceps; ſic rectè *Gloſſa verbo alium,* ſi ſecundus, vel tertius diſſentit, renunciat, vel moriatur, vel ſuo occulto vitio caſſetur.

12 Ex his in breuiarium redigo tempora ad expeditionem Eccleſiarum vacantium aſſignata; nàm primò dantur tres menſes Electoribus ad eligendum ad Cathedralem, vel regularem Eccleſiam, vel ſex ad alia, ſecundum diſtinctionem *cap Nulla de conceſſ. præb. adiuncta gloſſa verbo infra ſex menſes*: ad præſentandum autèm datur tempus, quàm citiùs fieri poſſit, & adhuc octo dies *cap. Quàm ſit de elect. in ſexto, & cupientes in princip & §. cęterùm eodem.* Ad conſentiendum vnus conceditur menſis Electo, ſi libertatem habeat, aliàs arbitrio Iudicis, quæ omnia ſuper expendimus. Prætereà ut *ſeq. libr.* dicturi ſumus ad petendam confirmationem tres aſſignantur mẽſes *cap Quàm ſit de elect. in ſexto*. Ad conſecrationem autèm alij tres *100. diſt. Quoniam, & 71. diſt. cap.2.* & ſi pallium petendum ſit, hoc faciat à tempore cõſecrationis intra tres alios menſes *100. diſt cap.1.* In cauſis autèm Regularium, vel Cathedralium, quæ ex immediata ſubiectione, vel appellatione deuoluuntur ad Papam, ſeruandum eſt decretum *Nicolai Papæ eod. titul. de elect. in ſexto Cupientes*. Nùm autèm poſſit hic conſenſus reuocari *ſeq.* dicemus *cap.* Cùm pendeat ex iure, quod acquiritur Electo. Inſuper, vt cum *Trident. ſeſſ. 24. cap. 18. de reform.* loquar, *Epiſcopus, & qui*

ius

Ius patronatus habet infra decem dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram deputandis examinatoribus nominet. Legenda præterea eſt *conſtitutio Pij IV.* 108. ſeruandum *decretum Trident. de elect. ſup. reg. ſect. 25. cap. 6.* Nec non decreta *Clementis VIII. de reformat. Regul. editum anno 1558. & 1601. n. 36. confirmata ab Vrbano VIII. decreto 26.* Quoad Abbatiſſas autèm ſeruandum eſt decretum *Trident. laudati c. 7. & Gregorij XV. conſt. 18.* cum ſuis declarationibus.

13 Demùm quid clauſula vltima velit, dummodò non frandulenter egerint, &c. *Gloſſa*
14 *verbo fraudulentèr* exemplo rectè declaratur; quæ etiam notat eius intereſſe fraudem pro-
15 bare, qui eam allegat. Probatur autèm fraus per coniecturas, ſic *Abbas in cap. Nobis fuit nu. 4. de ſim. & Menoch. præſ. 3. nu. 45.* Neq. præſu-
16 mitur, niſi probetur, vt idem *præſump. 78. lib. 6. n. 3.* In dubio autèm minimè præſumitur, *idem præſump. 82. nn. 10. & præſumpt. 81. einſdem lib.*
17 *n. 29.* Et maxime ceſſat omnis præſumptio probationis in continenti oblata *præſumpt. 47. lib. 2. n. 1.*

CAPVT SECVNDVM.

Vtrum ex electione, & conſenſu electi ius ei comparetur ad Epiſcopatum: Duæ referuntur ſententiæ.

SVMMA.

Quæſtionis vtilitas. n. 1.

Senſus quæſtionis. n. 2.

Prima ſententia docet nullum ius electo per electionem etiam acceptatam conferri. n. 3.

Secunda ſententia ius Electo conſentienti comparari ſcribit. n. 4.

1 Inſcripſi hanc quæſtionem ad Præſulatũ contractam, ad alia beneficia ne vagetur oratio, quæ quidem ex his diſputandis facili negotio dilucidari poterunt. Et quidèm ſatis ſuperq. apud Auctores diſputata noſtram iurè ſuo requirit induſtriam, cùm ex ea non explicatio ſolum cauſæ efficiẽtis Prælaturæ, vti ſuo loco videbimus, verùm etiam exercitium, imò facultas ad munera Præſulatus obeunda ex parte pendeant.

2 Noſſe autèm ad hoc oportet, ſermonem hic non eſſe de iure, quod ſuppoſita inſtitutione beneficiorum vnuſquiſq. Candidatorum pro ratione meritorum, ſuperioribus diſputatum eſt diſceptionibus, verùm de proximo, & formali per ipſam electionem competenti electo, de quo.

3 Prima ſententia docet per electionem etiam acceptatam, conſenſuq. electi firmatam, nullum ius ei comparari; quæ quidèm ſententia maximum ſui cognoſcit defenſorem *Turrecrematam, cap. Quanto diſt. 63. num. 4. à quo citantur Hoſtienſis, Innocentius, Vincentius, & alij.*

Et probatur primò, ex electione non contrahitur plenè matrimonium ſpirituale inter electum, & Eccleſiam; igitur ſola electione etiam acceptata, non acquiritur ius adminiſtrandi res Eccleſiæ Electo; quippè qui adhuc ſponſus non eſt. Antecedens probatur, tùm quia renunciare poteſt Electus electioni, & Præſulatui ante confirmationem abſq. Pontificis facultatẽ, tùm ex *cap. 2. de transl. per ea; Sicut antèm Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis non poteſt Eccleſiam relinquere, ſic, & electus confirmatus*; circà quod verbum *Gloſſa* inquit, ergò ante confirmationem poteſt, quod verum eſt, quod adhuc habeat tenue ius, cùm poſſit repelli per exceptionem ex *cap. ſupèr his de accuſat. ergò.*

Secundò ſi Præſul electus ius haberet ex electione, poſſet abſolutè dici Epiſcopus; cum vnuſquiſq. rectè a formis, & habitibus, qui ei inſunt, denominetur: atqui nominari talis minimè poteſt, ergo.

Tertiò Electus ante confirmationem adminiſtrans punitur ex *cap. Qualitè, & cap. Bonę de electione, nec non de præb. Dudum*; cum eius electio irritatur; ergò poteſtatem adminiſtrandi non acquirit, nàm teſte *Ariſtotele lib. de ſomno, & vigilia*, cuius eſt actus, eius eſt potentia; imò è conuerſo, cuius eſt potentia, eius eſt actus; & iniuria prorſus eſſet electi, ſi poteſtatem habeat per electionem priuari eius exercitio.

4 Quartò ex *Apoſtolo ad Hebræos. Nemo ſibi honorem aſſumat, ſed qui vocatus tanquam Aaron*; per electionem igitur, propriumque conſenſum non comparat ſibi quiſpiam adminiſtrãdi poteſtatem; alioquin aſſumeret ſibi honorem, nec tanquam Aaron. Quod rationis momentum magnifacit *Turrecremata*, aitquè eſſe *Innocentij cap. Qualitèr*, vbi reprehendens quemdam electum, quod ſe ingeſſiſſet in adminiſtrationem Epiſcopatus, addit. Non attendens, quod ſecundum Apoſtolum nemo debet aſſumere ſibi honorem, &c. Quo circa Papa irritat illius electionem.

Quintò; nulla poteſtas ſpiritualis ab alio quàm à Deo, vel eius vices gerente in terris dari poteſt hominibus, ſupra cuius naturalem captum eſt; atqui poteſtas prælationis Eccleſiaſticæ ſpiritualis eſt, vt per ſe patet; ergò à vices Dei Gerente, Summo Pontifice, per confirmationem dari poterit, & non ab Eligentibus & ipſo electo conſentiente.

Sextò, Omnis poteſtas Eccleſiaſtica, poſt Chriſtum Dominum, à Petro dominium accepit, cui primò Pontificatus datus eſt in Eccleſia, vt ait *S. Anacletus*, & habetur *in cap. Innona diſt. 21.* igitur ex ſola electione, & conſenſu abſq. confirmatione Sedis Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè, non acquiritur alicui poteſtas Prælationis Eccleſiaſticæ.

Septimò ſi acquireretur poteſtas Eccleſia-

ſtie Prælationis electione, conſenſu firmata electi, ſequeretur non omnem Eccleſiaſticam poteſtatem à Sede deriuari Apoſtolica, contra *cap. ità Dominus diſt.* 19. Sequeretur prætereà non omnes Eccleſiaſticas dignitates, & iura Prelationum inſtitui a Sancta Romana Eccleſia, contra *cap Omnes diſt.* 22.

Octauò ſola electione ius adminiſtrandi cõparatur ſoli Papæ *cap. in nomine Domini* 22. *diſtin.* per ea: *Electus in Papam auctoritatem teneat regendi Romanam Eccleſiam, & diſponendi, &c.* vb. *Gloſſa* ſecùs eſſe in alijs Prelatis notat, qui non habent ante confirmationem adminiſtrandi poteſtatem *cap Noſti de elect.*

5 Secunda ſententia docet electo conſentienti purum eſſe ius ad rem, ſic *Abbas mox citandus*, & nonnulli pro prima parte noſtræ concluſionis allegandi.

CAPVT TERTIVM.

Vera ſententia de iure ad electum conſentientem deriuato ex electione.

SVMMA.

Ius alterum ad rem, alterum in re, & quodnam ſit. n. 1.

E Romana Sede, ac Pontifice omne ius eligendi ad Epiſcopos manat. n. 2.

Electio etiam acceptata per ſe, non confert expeditam adminiſtrationem Electo conſentienti. n. 3.

Quodcumq. ius, quod ex electione in electum cõſentientem promanat, deriuatur ex Apoſtolica Sede, Chriſtiq. Vicario. n 4.

Ius proximum ad Epiſcopatum à Romano Pontifice promanans aptari debet naturæ beneficiorum. n. 5.

Per electionem Electo confertur immediatum ius ad rem, & mediatum in re ad beneficium Epiſcopatus. n. 6.

Expenditur vis dictionis donec *n.* 7. *&* 8.

Ex mala huius dictionis donec *intelligentia notam illibatæ Deiparæ virginitati ſceleſtiſſimi mortalium hæretici inurere, conati ſunt. num.* 8.

Quanti ſit facienda Gloſſæ ſententia. n 9.

Confirmatio non tribuit, ſed ſupponit ius electo quæſitum. n. 10.

Declaratur ius in re mediatum, & immediatum ad rem, quod eſt electo conſentienti. numer. 11.

Poteſt electus conſenſum iam præſtitum abſq. licentia Pontificis reuocare. n. 12.

Quare ex coniugio carnali acceptans quis promiſſionem per verba de præſenti, non poteſt reſilire, poteſt tamen è ſpirituali. n. 13.

In dubio non aſſerenda eſt obligatio. n. 14.

Iacens in re ſibi fauorabili conſentire videtur. num 15.

Ratio cur Eligentes reſilire non poſſunt poſt conſenſum, vel publicationem ſcrutinij, poteſt autem Electus etiam poſt conſenſum. n. 16.

1 NOtandum habeo ius alterum eſſe in re, alterum ad rem, vti *libr.* 5. *diſp.* 2. *num* 4. *cap.* 3. ſcripſi. Illud autem pro præſenti inſtituto (quod à doctrina loci citati non diſcrepat) eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa deuincta eſt. Ius verò ad rem eſt ius circa rem aliquam, ad quod res ipſa non dum eſt alligata. Et quidèm rem iuri eſſe deuinctam, vel non deuinctam, maximoperè pendet ex iuris humani, ac poſitiui diſpoſitione, quod rectè notauit *Molina tom.* 2. *de iuſt. & iur. diſp.* 2. *ſub initio*; quæ iura, & magis expendam, & vt nunc diſtincta dicam *ſequenti lib. diſp.* 3. *c.* 1. *n.* 3.

2 Notandam ſecundo, & extremis tantum, vt dicitur digitis, nunc attingendum, quod è dignitate *lib.* 9. nobis explicandum eſt, ab electis à Chriſto Domino Apoſtolis in Epiſcopos, quibus omnis auctoritas Dominicum paſcendi gregem, Eccleſiamq. regendi conceſſa eſt, cæteros creatos eſſe Epiſcopos, eis ſuccedentes, eorumq. vices gerentes *cap. Bonum vices diſtin.* 78. His autèm vita functis in Summo Pontifice omnis poteſtas, Epiſcopatus conferendi, ſita tantùm eſt: nimirum vt in legitimo D. Petri ſucceſſore, Chriſtiq. Vicario, ſuper quam petram ædificata eſt Eccleſia Dei, è cuius Apoſtolica Sedes omnis Patriarchatus, ſiuè Metropolitani, ſiuè Primatus, ſiuè Præſulatus dignitas emanauit *cap. Omnes* 22. Et Vicario Chriſti ergò deinceps, cui vniuerſalis Eccleſiæ cura incumbit ſiuè per expreſſum, ſiue per tacitum conſenſum Clericis, & Canonicis, ſeù Populo ſimul, ſeù alijs quomodolibet ad certas Eccleſias Cathedrales Epiſcopos deſignãdi, nominandi, eligendi, vel præſentandi facultas facta eſt, vt deducitur ex *cap. factus eſt*, 7. *q.* 1. *cap. Plebs, cap Noſſe, cap Epiſcopus, cap. litteras diſt* 73. *probèq. docuit Cardinalis Bellarm. libr.* 4. *de notis Eccleſiæ cap.* 8. § *nota ſecundo*, *Necnon Azorius* 2. *part. lib.* 3. *cap.* 28. *alijque paſſim.*

3 His primoribus labijs guſtatis, Prima ſit aſſertio Electio etiam acceptata per ſe, non confert exercitium, atq. expeditam Epiſcopatus adminiſtrationem Electo conſentienti; Eſt communis omnium pro quacumque ſententia citatorum Auctorum ſenſus, eſtquè expreſſus *cap. auaritiæ de elect. in ſexto*, in quo cauetur nè per ſe, nequè per alium poſſit Electus miniſtrare; primiſquè etiam à Turrecremata argumentis factis probatur. Addò neq. conſuetudine contrarium induci poſſe, quod *Abbas* docuit *capit. tranſmiſſam, verſicul. tertio caſu de elect. & capit. Qualiter eodem numer.* 2. quem ſequuntur alij. Niſi daretur caſus, in quo electo per ſolam electionem habentem vim etiam confirmationis tribueretur perfectum ius, quod poſſent Electores præſcribere argumento, *cap. cum dilectus de conſuetudine*, &

&

& docet idemmet *Abbas cap. nihil de elect.* Dixi per ſe, nàm ſi quis in concordia fuerit electus, atq. in Prouincia valdè remota, & exemptus, ſoliq. Pontifici ſubiectus; indicatur quidèm poſſe adminiſtrare per *idem cap. Nihil de elect.* qui quidèm textus citatur ab *Abbate nu.* 4. Pœnas autem adminiſtrantis ante confirmationem expendemus infra *diſp. 3. cap. 2.*

4 Aſſertio ſecunda. Quodcumq. ius ſiue ad rem, ſiue in re, quod per electionem, & conſenſum comparat Electus ad Epiſcopatum, tanquam à fonte, promanat à Sede Apoſtolica, & Chriſti Vicario, Romano ſcilicet Pontifice, modo explicando in 8. *lib.* Catholicis Auctoribus hæc aſſertio certa prorſus eſt, vt liquet, tùm *ex 2. notando*, tùm ex vltimis argumentis pro prima opione relatis, & ſi quæ rationum momenta in contrarium à blateronibus afferuntur hæreticis, eruditè ab *Eminentiſſimo Bellarmino reijciuntur lib. 1. de Clericis per decem capita.* Confirmatur, quòd inſtitutio nouorum Epiſcopatuum in primis ad nullum etiam Eccleſiaſticum competere poteſt, cui præſcripta vna eſt regio, vel Diœceſis, cuiuſmodi ſinguli ſunt Epiſcopi, ſed ad eum ſpectat, qui vniuerſæ præeſt Eccleſiæ, cuius propriè intereſt illius protendere fines. Hęc autem facultas tùm inſtituendi, tùm prouidendi Eccleſijs, licet ad reliquos ſpectaſſet Apoſtolos ex delegatione, ad Petrum tamèn, ſuoſq. legitimos ſucceſſores ex officio, iureq. ordinario; igitur omnis poteſtas in præſentia, Romana manat ex Sede Apoſtolica. Confirmatur à fortiori ex iure Imperatorem eligendi, quod ad Principes electores à Romana deriuatum eſſe Sede, conſtat *cap. Venerabilem de elect.* ergo potiori titulo hoc merè ſpirituale ad Epiſcopatum.

5 Cęterum aduertere neceſſe quidèm eſt ius, quod fluere à Summo Pontifice dicimus, aptari debere naturæ beneficiorum, eorumq; inſtitutionibus, ità vt ſiuè ſimplex, ſiuè curatum, vel Epiſcopatus ſecundum vniuſcuiuſq. naturam conferatur iuxta ea, quæ *ſuperioribus diſp.* dilucidata ſunt; quia ſummus, ac præcipuus adminiſtrator beneficiorum eſt Papa, vt ſæpè dictum eſt. Hinc conſultò dixi proximè, ac formaliter, cum remotum ſit digno, vel Digniori hìc, & nunc expedito ius, ſuppoſita inſtitutione beneficij, vt ad illud eligatur iuxta ſuperiùs diſputata.

6 Aſſertio tertia. Per electionem validam acceptatam à Romana Sede radicitus, vti ſcriptum eſt, deriuatam, probabiliùs videtur Electo conſentienti proximum immediatum, ac formale ius conferri ad rem, ac mediatum in re. Et quidèm quoad primam partem negantē ius in re immediatum, cùm Auctoribus primę ſententiæ abſq. dubio ſentire videor, qui quidem omne ius negantes electo, etiam conſentienti, potiori nomine ab eo, fortiùs nempè in re, immediatè ab legabunt. Secunda noſtræ concluſionis pars ius tribuens in re mediatū, & eſt *Hugonis, et Goffredi apud adductum Turrecrematam, & ab Abbate docetur cap Nobis de iure Patr. cap. Exhibita de iud. nu. 1. cap. Poſtulationem de poſtul. num. 4. & poſt quam de elect. nu. 2.* vbi non plenum ius hoc appellatur electi ante confirmationem, docent *Antonius de Butr. in cap. Noſtra column. final. verſ. non hoc ſcriptum de Reſcrip. in cap. ſi electus de elect. num. 6. Philippus Franca in cap. 1. in principio, vt lite pendent. lib. 9. Stephanus Beltranus conſ. 2. lib. 3. Felinus in cap. Quoad conſultationem de re iud. & cap. ſuper his de accuſ. Decius cap. Poſtquam de elect. num. 10. & in l. mare, ff. de iure omn. iud. cap. 1. de confirm. vtil. vel inut. à fortiori, vt infra videbimus, fauet l. priuatorū C. de iure omn. iudic. Baldus ibi poſt Cynum, & Gloſſa idem concludit in elect. facta per Collegiū ſeculare, Albericus clem. vnic. de iur. iurando num. 4. & è Theologis eſt Molinæ tract. 2. de iuſt. & iure diſp. 2. §. dixi à fortiori, vt mox indicabimus, Leſſij de iuſt. & iure lib. 2. cap 2. dub. 2. nu. 11. Azorij 2. part. lib. 6. cap. 14. quæſt. 4. Layman. lib. 4. tract. 2. cap. 12. num. 2. apud quos alij.* Probatur primo *ex textu*, me quidèm Iudice, ſatis euidenti *cap. ſi tibi de præb. in ſexto, ſi tibi abſenti per tuum Epiſcopum conferatur beneficiū licet per collationem huiuſmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipſo beneficio, vt tuum dici valeat, non acquires, &c.* Poſtquam igitur ratam huiuſmodi collationem beneficij habueris, ius in ipſo beneficio acquires, vt tuum dici valeat; hoc itaq. vel in re, vel ad rem erit? non in re dicent aduerſarij, nè deſipiant; ergò ſaltèm ad rem.

7 Et quamuis non ignorem dictionem *donec* non ſemper implicare, imò nunquam, vbi ſequitur abſurdum, & licet huiuſmodi particulę negent actum certo tempore factum, non tamen neceſſariò inferunt, vel aſſerunt alio tempore faciendum.

8 Ex qua minimè percepta doctrina impiè, atq. imprudenter Florem Virginitatis in Beata ſemper Deipara illibatum non ſemper fuiſſe amentiſſimi, profligatiſſimiq. Hoſtes pudoris, & pudicitiæ audent pronunciare in locum *Matth. 1. ad finem, & non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum; Heluidius apud Hieronymum in lib. aduerſus eumdē, Iouinianus apud Auguſtinum in libro de hæreſ. Ebionei, cęteriq. Antidicomariani, quos fregit S. Epiphanius hæreſi 38. atq. eruditè, ſapienterq. S. Hieronymus ac D. Auguſtin. citat.* alijq. quippè qui non quod deinceps; verùm quod antea factum non erat per Tò *donec* dumtaxat ſignificatum doctè ſcribunt. Et habetur *cap. Quod dicitur de verb. ſignif.* Itaq. omnes hæ particulæ *donec, antequam, priuſquam, & vſque*, & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles, non ſemper affirmationem ſignificant poſt tempus adnotatum, ſi negatio præceſſit; nec ſemper negationem, cum præceſſit affirmatio, vt rectè *Hieronymus citatus, & Chriſoſtomus in 1. cap. Matth. ad finem, atq. indicatur cap. Ioſeph de verb. ſignif.* Sed abſolutè, ac remotis abſurdis è contrario ſenſu prouenientibus, & dum non ad dubium explicandum, & certum tacendum, vt loquitur de Virgine *Hieronymus* aſſeruntur, tempus limitatum ſiggnificant. Sic ſi maritus leget vxori vſum fructum, donec dotem non petierit, animo differendi dotis exactio-

nem, id præſtitiſſe dicendus eſt *l. credit. de leg. 2.* vt quouſq. non repetat dotem vxor, conſequatur vſumfructum. Sic in caſu textus à me allati *donec*, id eſt vſq. dum non det conſenſum electus non habeat ius, quo quidem dato habeat, vt probè proſequitur de dictione hac *donec Menoch. lib. 4. de præſumpt. præſump.* 110. *num.* 17. Deindè, vt ad eam partem aſſertionis, ex qua degreſſi ſumus, reuertamur, illam docent, quam plures *Gloſſæ*, & ſpeciali quidem nomine *cap. Quantò diſt. 63. ſub initio, nec non Gloſſa cap. contra Sanctorum 16. q. 7.* quę ad verbum *nominationem* addit; ergò ſola nominatione acquiritur ius. Idem habet *Gloſſa cap. Placuit 72 diſt. ad verbum eligitur.* Et quidem primæ Gloſſæ, eiuſq. doctrinæ in expoſitione textus *cap. Quantò* videtur *Turrecremata* ſuccumbere: cui nihil ſanè reſpondet. Sin autem, vt ſecundæ allatæ *cap. contra Sanctorum* ſatiſfacere contendat immerito quidem aſſerens non eſſe de *Gloſſa* curandum.

9 Cùm opinio *gloſſę* ex ſe omnes aliorum antecellat, vt habet *Bald. in l. cùm hæred. C. de Epiſcop.* ac *Innocentij* præualeat opinioni, vt ait *Immol. in cap. Paſtoralis de offic. ordinar.* quem refert *Andr. Siculus conſ. 19 col. 5. lib. 1* t. *accedit Iocob. Butr. in l. 1. C. quod per ſua iura*, vbi ſcribit non eſſe recedendum ab opinione Gloſſæ, quando firmat pedes: & quandò non eſſet communis opinio in contrarium, vt ait in *cap. Cappellanus in 4. not. de fer.* vel quando nō afferret textum, vel legem, vt ſupèr indicaui ex *Bald. in l. Reſp. C. ex qua cau. ma.* Optimi autèm allegantur textus per *Gloſſam 1. allegatam ab Abbate in cap. Nobis de iure Patr. nu. 4. quàm ferè omnes ſequuntur: tùm cap. Poſtquàm: tùm tranſmiſſam de elect.* Et plura, quæ referre neceſſe non eſt, afferuntur ab *Andr. Siculo in cap. Ne innitaris de conſt. & in conſ. ſuo primo libr. 1. & conſ. 39. colum. ante penult. & conſ. 49. col. vlt. Alexand. conſ. 66. Conſideratis lib. 1. & 122. videtur prima facie col. 2. cod. lib Bald. conſ. 351. Nonnulli ad finem lib. 1. & conſ. 351. in bonis eod. lib. 1.*

10 Argumento ſecundo. Reſpondemus omniū calculis, Electo confirmato ius eſſe; atqui per confirmationem ius non confertur, igitur ex electione, & conſenſu electi, hoc illi competit. Minor, ſiuè ſubſumpta propoſitio adeo videtur nonnullis, clara, vt *Dec. cap. Poſtquam de elect. nu. 17.* aſſerat, non modo ius ad rem eſſe electo poſt ipſius conſenſum præſtitum, ſed etiam in re; quòd eligentes variare non poſſunt, vt nos *ſeq. diſp.* dicemus ex DD. conſenſu. Verum hoc ſaltem ius imperfectum, ſeù in potentia, & habitū, quemadmodum à multis appellatur, electo conſentienti conuenire videtur exploratum, vel quia ſicut habet *Petrus de Anchar. in clem. 1. in vlt not. de iur. iuran.* cōfirmatio eſt declaratio iuris, priùs electo quæſiti, ſolumq. tribuit illius exercitium; quod etiam docuit *Oldrad. conſ. 146. col. final.* Sicut Iudicis decrètom, quod adminiſtrationem tutori decernit *l. final. C. arb. tut.* vel quia, qui cōfirmat, non dat *l. & quia ff. de iur. omn. Iud. & cap. Inter dilectos de fid. inſtr.* Quo circa ſi electio non valet, confirmatio minimè per ſe prodeſt, vt paulò antè indicauimus. Atq. de confirmatione diſputantes explicabimus *ſequenti lib. diſp. 1. c. 2. 8 ac penult.* notatq; *gloſſa c. 1. verbo irritum de poſt. Præl. in ſexto, & Abb. in cap. Quod ſicut col final. eodem.* & hoc idem habet *Bart. ſequuta acceſſione in l. abſenti, ff. de donat. allegans cap. ſi tibi abſenti de præb. in ſexto.*

11 Ex his autèm in hunc modum diſputatis, tertia noſtræ concluſionis pars declaratur, nā hoc ius Electo conſentienti competens cùm ex conceſſione Papæ, vt beneficium ei ſit deuinctum, ſitq. in re, maximè pendeat; quemadmodum conſtat ex *1. not.* reliquiſq. hactenus agitatis, neq. purum videtur ad rem, cui res deuincta non ſit, neq. purum in re, quaſi alio non indigens adminiculo; verùm immediatè ad rem, & mediante confirmatione in re: quā quidem confirmationem, ideircò facit aliquo pacto neceſſariam, vt de illa agentes dicemus; quodquè ſubindicaſſe videtur *Dec. citat. ad finem n. 18.* Declarari hoc quidèm poteſt per ius, quod quiſpiam habet in re propria, cujus poſſeſſionem amiſit, & in re, collatum cum re ipſa, non tamen cum poſſeſſione hactenus non comparata; ad quam comparandam poſſeſſionem ius etiam hoc latè patet, qua ipſum perficietur. Itaq. immediatè hac ex parte erit ius ad rem ad ipſam confirmationem adhuc non habitam electo conſentienti, per eam autèm, quam ſibi neceſſario vendicat, dicetur eſſe ius in re ad beneficium, q̄ videtur ei deuinctum, dependenter quoad eſſe completum ſtabilitatis, expeditæq. adminiſtrationis ab ipſa cōfirmatione; in quo ſenſu *Dec.* ob rationes factas ſummopere placet, cujus opinionem videtur ſequutus *Molina ſupra citatus, §. dixi ſuperius ad comparandum ius in re circa res incorporales præter titulum eſſe regularitèr neceſſariam traditionem, quoniam aliquando id non eſt neceſſarium, quando ſcilicet id peculiariter iure aliquo ſancitum eſt: Hac ratione ad comparādum ius in re in beneficio Eccleſiaſtico, illudq; efficiendum ſuum neceſſaria non eſt traditio, ſed ſatis eſt præcedat collatio, & ſequatur acceptatio, ratane habeatur collatio, efficitur acceptantis, comparatq. proindè ius in re, cùm tamèn ante acceptationem ſolum haberet ius ad rem.* Quæ quidèm vltima verba maximè fauent huic ſententiæ. In hoc etiam ſenſu loquutus eſt *Cæſar Lambertinus art. 8. quæſt. 5. part. 2. lib. 3. num. 2.* vbi ſcribit Præſentatum per præſentationem non habere ius in re, alioquin directè ageret ad inſtitutionem, ſicut electus ad confirmationem, cui eſt ius in re. Neq. alia opus eſt probatione, cùm res, quoad hoc ex voluntate pendeat Pontificis Max. Dicta tamèn maximè vera eſſe, in digniore Electo ad beneficia, non ambigo, vti ex *ſup. diſp.* conſtare poteſt. Hæc autèm clarius ex *diſp. 3. lib. 7. c. 8.* innoteſcent.

12 Aſſertio quarta. Poteſt Electus conſenſum iam præſtitum abſq. licentia Papæ reuocare. Eſt commmunis, tùm *Theologorum*, tū *vtriuſq. iuris Peritorum* ſententia, eſtq. à nobis indicata præſertim *ſuperiori cap.* eſt etiam exarata in *cap. Cùm inter Canonicos de elect. cap. & ſi*

vna-

vnanimiter eodem, cap. licet de transl. cap. ſi electio de elect. in ſexto, & eod. cap. ſi compromiſſarius adiunctis gloſſis illius verbo ſi electio, & renunciare huius verbo conſentire. Ratio autem, quę ex Canonibus, & Gloſſis citatis deducitur eſt, quòd non perfectum, ſed quaſi, coniugium ſpirituale contractum videtur inter Electores, & electum. Quamobrem non tenetur Electus ob defectum dicti coniugij nequaquam perfecti abſolutè illi ſtare. Neq. eadem eſt ratio de Electoribus, vt mox ſubijciam.

13 Obijcies, altero dicente coniugum per verba de præſenti. Te accipio in meam, ſi reſpondeat mulier, placet, factum cenſetur matrimonium, vt deducitur *ex cap. vlt. de ſponſalib. docentq. Paludanus 4. diſt. 27. q. 2. art. 4. n. 25. Hoſtienſis, cap. Si inter in princip. de ſponſ. vbi Abbas antiquus Panormitanus n. 7. atq. alij;* ergo hoc idem erit in coniugio ſpirituali; igitur ſicut à coniugio carnali non poteſt quis acceptans promiſſionem reſilire, ita neq. in ſpirituali. Quod ſi reſpondeas per electionem, atq. acceptationem non propriè coniugium reſultare, ſed quaſi coniugium, quod confirmatione ratum verè dicitur *ex cap. cum inter Canonicos: Inter corporalia;* Licet alijſq. ſuprà citatis; argumentum adhuc vigebit, nam alteri parti dicenti per verba de præſenti, accipio te in vxorem, ſicuti ſi reſpondeat altera, placet, eſt matrimonium, ita dicente alio, accipiam te in vxorem per verba de futuro, ſi reſpondeat altera, placet, erunt ſponſalia; atq. à paritate cenſebuntur hæc ſponſalia ſpiritualia ad minimum contracta inter Electores, atq. Electũ, quæ quidèm per promiſſionem alterius, atq. alterius acceptationem abſq. cauſa ſolui minimè poſſunt.

Reſpondeo tametſi nouerim *Paludanum 4. diſt. 27. q. 1. art. 1. n. 4. Enriquez libr. 11. de matr. cap. 13. n. 2. ad 2.* alioſq. nonnullos ſentire acceptationem alterius eſſe repromiſſionem. Quamobrem intercedente promiſſione ex vna parte, ex altera verò acceptione, ideſt repromiſſione conſtitui ſponſalia, quibus vterq. contrahentium deuincitur; nihilò tamèn minùs certiùs arbitror contrarium in ſponſalibus carnalibus, quæ reſultare quidèm poſſent argumento à matrimonio carnali ad ſpirituale, quod aliquo pacto valere, tùm hic, tùm 1. *tomo lib. 1. diſp. 1. c. 4.* & agentes *lib. ſeq. de poſtulatione,* dicemus. Verùm enim verò non ſufficere, contendemus acceptationem ex parte alterutrius coniugis. Et ratio eſt, quod acceptans poteſt promiſſionem acceptare in ſui fauorem tantùm, vt videlicet promittens ipſi ſolùm obligetur, igitur alio obligationis mutuæ ſigno non interueniente minimè dicendus eſt ex illa acceptatione acceptans repro-
14 mittere, atq. obligari. Nam ad ſummum res cum ſit dubia, in ea non eſt aſſerenda obligatio, quippè quæ contra voluntatis eſſet poſſeſ-
15 ſionem, ſuam libertatem poſſidentis. Confirmatur, quia ex regula vniuerſali, quam 1. *tom. lib. 2. diſp. 5. c. 7. n. 9.* tradidimus. *Tacens cõſentire cenſendus eſt de re in ſui fauore per reg. iuris in ſexto. Qui tacet, &c.* Quam in hoc caſu verificari docent *Innocentius cap. in Geneſ. de elect. n. 4. Abbas cap. Nonnè de præſumpt. nu. 1. & alij quam plures, quos citat, ac ſequitur Sanchez lib. 1. de ſponſ. diſp. 8. n. 5.* A fortiori igitur in re noſtra, in qua per tot conſtat Canones, ſola acceptatione non manere ita ligatum conſentientem in ſui electionem, vt reſilire non poſſit. At ſi alijs ſignis compertum eſſet illum etiam promiſiſſe, conſequenter aſſerendum eſſet, nõ poſſe recedere, atq. ab intrinſeco ex præcepto naturali carnalium inſtar ſponſalium obligari.

16 Hinc rationem deduco diſcriminis inter electores, & electum vnam ab extrinſeco, alteram ab intrinſeco. Ab extrinſeco, quia cùm ſecundum formam per Sacros Canones Electoribus præſcriptam hi eligant, prohibentibus illis variationem non modo poſt conſenſum electi, ſed publicato ſcrutinio, vt mox expendemus, hoc pacto, nec aliàs ab illis electio facienda eſt. E contra vero permittentibus Electo variationem etiam poſt conſenſum, poterit hic variare, ac reſilire ex horum vi. Ab intrinſeco autem quòd ex variatione electi poſt conſenſum, nullum perfringitur ius, nulliq. fit iniuria; at ſi recederent Electores non ſolum poſt electi conſenſum, ſed publicato etiam ſcrutinio, & contra ius fieret electi, eiq. iniuria inureretur, vt vberiùs *ſeq. diſp.*

CAPVT QVARTVM.

Deducuntur ad Praxim aliqua ex diſputatis.

SVMMA.

Quando penès varias rationes habet electus poſt conſenſum, & ius ad rem, & ius in re reſpectu beneficij. n. 1.

Poteſt Electus, qui conſenſit confirmationem ſuæ electionis petere abſq. ambitionis nota, imò ſui electionem defendere. n. 2.

Differentia inter Electum, Poſtulatum, & Præſentatum in ordine ad confirmationem electionis, poſtulationis admiſſionem, & inſtitutionem præſentationis. n. 3.

Cùm agatur de confirmatione electionis ad Epiſcopatum danda quidèm à Summo Pontifice, ſemper illius innititur gratiæ, cui integrum eſt omnem electionem reuocare, vel confirmationem impedire. n. 4.

Ante confirmationem Electus etiam poſt conſenſum non dicitur promotus, ſed promouendus. n. 5.

Ante confirmationem beneficium non dicitur electi. n. 6.

Lite pendente ante confirmationem beneficium dicitur vacare morte primi, non autèm morte electi non confirmati. n. 7.

ſe accipere, & non vocari, tanquam Aaron, cum vt *aſſert.1.& not.pariter 2.* expoſuimus, omnis iuriſdictio, ac poteſtas Eccleſiaſtica à Sancta Romana Sede, ac Vicario Chriſti manet, conceſſumquè Electoribus ſit quodcumquè huiuiſmodi ius. Sic pariter ſatisfacimus quinto, ſexto, & ſeptimo argumento, quibus nil amplius eſt virium, quam quarto ſoluto.

DISPVTATIO XVII.

Electores habito ſcrutinio poſſint nè ab electione reſilire.

EX hac quæſtione, cùm electi, vel eligendi notio iuris, maximoperè pendeat ad eam dilucidandam Canoniſtarum, meritò deſudarunt ingenia. Verùm in illa minimè ſermo eſt de reuocatione electionis, vel defectu materiæ, quando nimirum Electores indignum ignoranter elegerint, tunc enim, & poſſunt, & debent alium eligere ex *cap. Innotuit, & cap. Cũ terra de elect probeq. tradit Abb. cap. cùm in terra ad finem*, & ſi ſcienter id præſtiterint, nõ poterunt Electores eligere, quod ex hoc priuati ſunt poteſtate, quę translata eſt in alium, vt docui *diſp. 14. cap. 2. & cap. cùm in cunctis, §. finali, & cap. Gratum de poſt.* De electione, itaquè ritè habita quæſtio tota eſt, cuius, quo prima fronte clarior videtur ſolutio *ex cap. Publicato ſcrutinio de electione per ea: Publicato ſcrutinio variare nequeunt Electores, cum ſit facienda collatio, & electio celebranda, ad quod per Superiorem, ſi oportuerit, compellantur*; difficiliores habet explicatus, ſi rationem inueſtigemus, qua motus ſit textus, ad quam aſſignandam omnibus cõtendere viribus Auctores; quippè quæ in legibus, ac diſpoſitionibus, tanquam verum conſideratur fundamentum, *ff. de hæred. inſt. l. finali, & ff de leg. 1. l. cũ pater, §. dulciſſim.* & eſt anima legis, vt habet *Bald. in l. ſi quis ſeruo, C. de furt.*

CAPVT PRIMVM.

Principes afferuntur, ac reicijũtur hac de re ſententiæ.

SVMMA.

Prima ratio Gloſſæ *ex eo, quod res non ſit integra, non poſſe Electores variare, reijcitur, num. 1.*

Ius eligendi ad Præſulatum non eſt inſtar mandati, à quo rectum duci non poteſt argumentum. n. 2.

Reijcitur ſecunda Gloſſæ *ratio de reuocatione in damnum tertij n. 3.*

Refellitur tertia ratio Gloſſæ *petita ex Eccleſiæ damno. n. 4.*

Quarta Gloſſæ *reſpuitur ratio, deducta ex initiato iam negotio. n. 5.*

Expungitur ratio Baldi, *quia publicatio ſit potior electionis pars, & quia inchoatum debet ad perfectionem perduci, nec liceat variatio, vel quia electo eſt ius per officium Iudicis, vel quia deſiderium in actis publicatum non poteſt corrigi. n. 6.*

Nulla eſt ratio Antonij, *contendentis electionẽ ſolis perfici ſuffragijs, & publicationem eſſe quid accidentale. n. 7.*

Ad quod officiorum genus non requiritur conſenſus electi, non poſſunt variare Electores. num. 8.

Ad officia, ad quorum electiones requiritur electi conſenſus, ante hunc non acquiritur ius per Abbatem, & ab his electionibus nomine proprio factis, poſſunt Electores reſilire, non autẽ præſtito conſenſu. n. 9.

Non poſſunt Electores variare ſecundum Abbatem, ſi proprio nomine non eligunt, ad officium etiam ante conſenſum Electi. n. 10.

Ratio Panormitani *ex eo, quod Electores proprio functi ſint officio affertur, & reijcitur. num. 11. & 12.*

Epiſcopus iure proprio confert beneficia propriã intra Diœceſim. n. 3.

VT opiniones retineam, in quas abire DD. antequam allegatus emanaret *textus cap. Publicato ſcrutinio de elect quas Panormitanus ibi num. 1. refert proximius ad ad rem accedo.*

1 Primo itaq. loco *Gloſſa ſecunda citati Textus* rationem ait eſſe, qua non poſſunt Electores publicato ſcrutinio reſilire, res quia nõ eſt integra *ex cap. in cauſis de elect.* ex quo eo, vel ipſo, quod ad electionis tractatum proceditur deſinat eſſe res integra per ea in §. *quia quam cùm res non eſſet integra (quia in tractatu*

iam

*iam proceſſerant Electores) Capitulum minimè
poterat reuocari.* Verùm vt probè *Panormita-
nus citatus num.* 2, vel nihil probat *Gloſſa*, vel
etiam ante publicationem ſcrutinij variare
minimè poſſe Electores; cum per lata ſuffra-
gia, in album redacta, atq. deſcripta, illos pro-
ceſſiſſe liquet ad electionem & conſequenter
2 integram rem non eſſe: Deinde licet daremus
poſſe *per cap. citatum in cauſis*, argumentari à
paritate mandati, ſi hæc paritas eſſet (vt indi-
cat ibi *Gloſſa verbo cum res non eſſet integra*)
quod quidem re integra reuocari poteſt, atquè
à contrario, re non integra reuocari non poteſt
Inſtituta mandatum, §. rectè, cùm nihil inter ſit
mandatarij, *ff. de condit. ob cauſas dat. l. ſi pret. l. ſi
pecuniam, & l. dedi in princip.* At facultas, quæ
Canonicis, vel Electoribus competit ad eligē-
dum non eſt inſtar mandati, neq. inſtar illius,
quæ conceſſa eſt à Capitulo Toloſanæ Eccle-
ſiæ per duos Canonicos quinq. Electoribus,
ſeù compromiſſarijs, qui non proprio nomine,
ſed totius capituli ad electionem Epiſcopi
proceſſere.

3 Reſpondet ſecundo *Gloſſa*, quia non poteſt
quis conſilium mutare in alterius præiudiciū,
vt in *l. nemo, ff. de re iud. & in reg. mutare de reg.
iuris in ſexto*. Cæterum, vel hæc ratio etiam mi-
litat ante publicationem ſcrutinij, vt iudicat
citatus Abbas, quando fit etiam præiudicium
ei, de quo ſuffragia ſunt lata, ſcriptaq. vel de-
clarandum, quod ſit ius læſum illius, de quo
ſcrutinium habitum, ac publicatū eſt, vel quod
antequam ſit declaratum, vel ſi nullum ſit ius,
vt neq. abſenti quæſitum *ex l. abſenti, ff. de do-
nat.* certè dici non poteſt tractari de illius præ-
iudicio per variationem, nam cui nullum eſt
ius, nulla fit iniuria.

4 Tertia Gloſſæ ratio eſt, qua prohibetur
hæc mutatio, quod in damnum cederet Eccle-
ſiæ, cum protraheretur electio *cap Ne pro defe-
ctu de elect. ſup. diſputat.* expenſo. At præter
quam quòd eodem modo contra ſcrutinium
iam habitum, & non publicatum adhuc hæc
ratio vrget, ita vt ante eius publicationem, nec
variationi locus eſſe deberet, in illa habent
præterea Canonici trimeſtre ad maturè faciē-
dam electionem, vt in *dicto cap. nè pro defectu,
& 15. vidimus diſput.* Igitur intra illud tempo-
ris ſpatium poterunt tractare Canonici rem
vltrò citroq. diſputare, quodque ſemel factum
eſt reuocare, ad quod iure vtuntur ſuo, neque
peccant, cum legis potiantur auctoritate 23.
q. 4 qui peccat, fauet *reg. indultum de reg. iuris in
ſexto*.

5 Ait quartò Gloſſa, per huiuſmodi publica-
tionem ſcrutinij videri quodammodo electio-
nem initiatam, ſicuti per citationem, negotium
dici quaſi cæptum, *cap. Gratum de off. delegati*,
alijſq. quæ ibi citat iuribus. Verum ſemper idem
recurrit argumentum, quòd per ipſum ſcruti-
nium, & non per publicationem initiatum di-
citur negotium, & ſicut eſto in *cap. licet eod.*
dicatur per electionem hoc matrimonium ini-
tiari, aſſerit tamen *Gloſſa* initiari etiam per pu-
blicationem ſcrutinij, quòd Electores deinceps
non valeut reſilire, ſic. & ipſo dictum principiū
fieri per ipſammet explicationem, & ſuffra-
giorum collationem, vel electionem ſingula-
rem, ex qua non poterunt, neq. etiam reſilire
Electores; alioquin aſſignetur, quam quæri-
mus, ratio cur ex publicatione ſcrutinij proue-
niat hoc variationis impedimentum, idemque
argumentum fieri poteſt contra exemplum de
ſeruitute relatum ibi à *Gloſſa*.

6 Proximè his Gloſſæ rationibus accedit
*Baldus, à quo vix differt Immola vterq. in cita-
tum textum*, qui quidem, *vbi nu.* 5. notauit tres
eſſe electionis partes integrales, ſcrutinium
ſcilicet, publicationem, ipſamq. electionem,
publicationem addit eſſe perfectam partem,
ideoq. inuariabilem. Cæterùm, vt Baldo cōdo-
nem confuſionem partium, ac totius; cum ele-
ctio tertia ipſiuſmet pars eſſe non poſſit, de
hoc quærimus rationem, cur publicatio perfe-
ctior ſit, cum potiùs videatur res omninò per-
fecta, completo ſcrutinio, neq. publicatio deſi-
derari aliter, quàm vti conditio; imò perfecta,
omnibuſq. abſoluta numeris erit electio cen-
ſenda, datis iam ſuffragijs; igitur vel ſemel ab
habito ſcrutinio recedere non licebit, vel ab
electione iam perfecta poſt illum, nec abſquè
lege loqui debemus. Deindè ait *Bald.* abſolutè
licitam non eſſe variationem, *ff. de acq. emp. l. ſi
ſterilis, §. quia*; Deindè inchoatum docet, neceſ-
ſe eſſe ad effectum perduci, quia publicatio
veſtitur operis inchoatione, *ff. de pollicit. l. 1. §.
cæpiſſe*, & quod in exordio voluntarium eſt,
poſteà fit neceſſarium, *ff. comod. l. in comod. §. ſi-
cut*. At hæ omnes doctrinæ ſcrutinio ipſo per-
fecto competunt, cuius licita non erit variatio,
quod nimirum eodem pacto inchoatum, per-
ficiendum erit, quodq. voluntarium cùm pri-
mo fuerit, neceſſariò poſtea mandandum eſt
exequutioni. Inſuper *num.* 8. cùm ſpecialem
Baldus dare contendat allegati textus ratio-
nem, indicare videtur ei, de quo habitum eſt
ſcrutinium ius eſſe, vt eligatur per officium Iu-
dicis *arg. ff. de re l. ſi quis ſepul.* Verùm enim ve-
rò hæc minimè probant expectandam eſſe pu-
blicationem, imò per ipſum ſcrutinium pera-
ctum ius oriri ei, de quo habitum eſt. Et quam-
uis demus *Bald.* non poſſe illum agere, de quo
publicatum adhuc non eſt ſcrutinium; At in-
dependenter ab actione ipſius eligendi, tenen-
tur obligatione non recedendi à ſcrutinio pu-
blicato Electores, ex ſe, atq. ex proprio mune-
re etiam antequam ageret ipſe eligendus. De
hoc itaq. ratio quæritur obligationis, cur hi
teneantur Electores non variare? Demùm ex
multis legibus probat *Baldus* deſiderium in
actis publicatum corrigi non poſſe. Hoc autē
ſi quid probaret, in omnibus probaret, & ta-
mèn idemmet *Baldus docet n.* 8. quædam eſſe
adeò liberè voluntatis, quæ in neceſſitatem
tranſire non poſſunt, ſic eſt quod in re mea, du-
rante mea, atquè in meo arbitrio, non poſſum
mihi legē imponere, *ff. de præc. l. 1. §. cum prec.*
Igitur durante libertate eligentium per tres
menſes à Canonibus conceſſos, intra quos poſ-
ſunt eligere, nec non deſiderium, & ſcrutinium
poterunt reuocare, ni ad explicationem ali-
quid aliud addatur.

7 An-

7 *Antonius* autèm altam init viam aſſerens huiuſmodi obligationes è conſenſu naſci,*l.conſenſu,ff.de action. & obligat.* & conſequenter hanc electionis,quæ eſt in manibus. Electionem verò iam eſſe perfectam, contendit peracto ſcrutinio, vel per ipſum ſcrutinium, cuius ſuffragia redacta ſunt in ſcripto,iuri ſtando naturali: pro forma tamen accidentali ſtatutum inductum eſſe communis electionis, ſeù collationis,cui præcedere debet publicatio ſcrutinij, vt conſenſus cenſeatur capitularis, cùm prius quilibet Electorum per ſe ſingulariter conſenſerit.

Sed nihilò ſufficientior eſt hæc *Antonij* ſolutio. Nàm vel publicatio ſcrutinij eſt accidentalis electioni,vel ſubſtantialis? ſi accidentalis, igitur electio conſtans,& perfecta,ſecundum *Antonij* ſententiam, per ſcrutinium inducet obligationem non reſiliendi ante publicationem;Sin hæc ſit de ſubſtantia electionis, præterquam quod eſt cõtra ipſummet *Antonium*, non poterit hæc parere obligationem non reſiliendi, antequam publicetur,& per conſequens non cenſebitur perfecta ſolis ſuffragijs.

8 *Panormitanus autèm,cap.Poſtulationem de poſt.* hanc generalitèr expendens quæſtionem ad omnia officia,quatuor diſtinguit officiorum genera *ex Bartolo,l.abſenti,ff.de donat.* Primùm eſt eorum,quæ neceſſariò quis tenetur obire, ſic ſunt tutelæ,curæ, vel magiſtratus publici in propria Ciuitate: quæ ſubire deputatus tenetur,iuſta ni excuſetur cauſa,*vt in l.munerum, §.iudic.quoq.neceſſ.ff.de muneribus,& honor. & in l.Incola,ff.de munic.notatq.*|*præterea Innocentius in cap.1.de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, & in his quidèm officijs acquiritur ius electo etiam abſenti ante acceptationem, *l.illud,& ſeq.ff. de tutoribus, & curat.dan.ab his.* Hinc ab electione facta, vel deſtinatione ad hæc officia,variari minimè poteſt, neque officium electo tolli,*C.in quibus cau.hab.tut. quaſi per totum.*

9 Secundum officiorum genus eſt,quod non tenetur quis adire,ni libens, ac volens, vt notat etiam *Bartolus in l.quoties §.data, ff.de opt.leg.& in l.labeo,ff.de iure iuran.atq. in l.qui abſenti,ff.de acq.poſſ.* Sic ſi quis eligitur ad magiſtratus alterius Ciuitatis. Ad hoc autèm officiorum genus, ſiuè quorum intereſt, iure proprio intereſt,vt magiſtratui huius Ciuitatis incumbit iure proprio ad officia nonnulla eligere.Et neque ad officium huiuſmodi acquiritur ius Electo ante acceptationem: Electoreſque abſolutè poſſunt reſilire,ante dictam acceptationem,*vt in l.abſenti,& qui abſenti, ff de acq.poſſ.& cap.ſi tibi abſenti de præb.lib.6.* Non poſſunt verò poſt acceptationem, ob rationem quamdam initi contractus, vti ſupra dictum

10 eſt.Siuè ad quartum hoc munerum genus Electores iure non proprio eligunt,quia nimirum à Superiore habent facultatem hanc eligendi, vel ab alio quopiam, & ius non acquiritur abſenti electo,neq. adhuc conſentienti,neq. poſſunt Electores variare, ſemelq. habitam Electionem reuocare,quia functi ſunt officio ſuo, *vt in cap.litteris de offic.deleg.*

11 Ex his in hunc modum iactis fundamentis, *Abbas* primò deducit,canonicos eligentes abſentem hac vnica de cauſa, quod officio ſuo iam ſint functi,variare non poſſe;quoniam elegerunt iure non proprio,ſed ex officio,eis à iure delegato. Deducit prætereà Præſulem variare non poſſe beneficium conferens abſenti ante acceptationem,*vt in cap.ſi tibi abſenti*:cõtra verò ſentiendum eſſe de Domino ſæculari, vel Papa conferentibus abſenti officium, vel beneficium,quod cùm minimè cõtulerint proprio,variare ſane poſſunt.Inſuper *Abb.cap.publicato ſcrutinio n.3.de elect.* ex hiſce ſuis principijs colligit etiam nullum ius,nullamq. obligationem comparatam eſſe Electo,vel poſt publicationem ſcrutinij, ante ipſius acceptationẽ electionis,quod abſenti nihil acquiritur, vt in *l.abſenti circa quam Bartol. & conſtat ex cap.ſi tibi abſenti de prçb. lib.6.* Non poſſe tamen eligẽtes variare,quoniam officio functi ſunt ſuo. Demùm ad rem propriam,noſtramq. accedens *ad finem n.3.* germanam *text.cap publicato ſcrutinio de electione*,eam eſſe interpretationem, ait,non poſſe nimirùm Electores variare, quia functi ſunt iam officio ſuo. Nam electio communis,quę debet ſubſequi non eſt ſingulorum, ſed capituli,requiriturq. ſolummodo pro forma, vt appareat communis *ex cap. in Geneſi de elect.*|Publicatio autem requiritur de vnanimi conſenſu Eligentium. Verùm enim verò ni magni apud omnes, & apud me viri hæ rationes eſſent,à me quidem omitterentur, nè mea diſputatio,ni minus in aliquo dixerim,diminuta non ſit oblonga,& cùm mea quidèm ſententia maximè à veritate aberrent, vt rectus abſq. dubio Lectori exiſtimabit.

12 Et primùm Panormitanus non videtur cohærenter loquutus; nam cum dixiſſet *cap.Bonæ il ſecondo de poſt.n.11.* per electionem ius acquiri electo,ſecus per poſtulationem, ideoquè fas eſſe poſtulantibus ante prçſentationem poſtulationis variare,ſecus verò Eligentibus, publicato ſcrutinio. Ex qua doctrina generalem tradidit regulam, variationi nimirùm eſſe locum,antequam ſit ius alteri quæſitum,ſecus verò ſi ius alteri comparatum fuerit;quando vim haberet *Regula Mutare lib.6.* Hic autèm vt fidelitèr ex eo retulimus, & nullum per electionem,publicationemq, ſcrutinij electo reſultare ius ante acceptationem aſſerit. Et non eſſe fundatam in iure comparato ipſi electo rationem cur non poſſint variare Electores,ſed in eo tãtum,quod proprium iam obierint officiũ. Iterùm Epiſcopale munus ex hiſcè non eſt officijs,quæ tenetur quiſpiam non cõſentiens obire,ad primùm ſpectantia genus ab *Abbate* traditum,& relatum à nobis *n.8.* Sed vti probatũ eſt libens,ac volens, conſentienſq. omninò debet Epiſcopus inire Præſulatum, & ſimile potius eſt;ne dicam idem officium,ad ſecundum ſpectans genus à Panormitano deſcriptum, atq. à nobis *n.9.* relatum. Neq. ſingularis hæc electio,ſiue ſcrutinium, ſiue deſtinatio ad Epiſcopale beneficium,de quo nobis,'& dicto *cap. Publicato* ſermo eſt,ab Electoribus fit iure non

proprio,aut alieno, quaſi verò ex delegatione hæc illis conceſſa fuiſſet facultas. Quamobrem haud vrget in eos ratio,quia functi ſunt officio ſuo,variare idcirco non poſſe. Nàm vt de Præſule conferente beneficium primo dicam. Nõ ex delegatione is,neq. iure alieno,verùm proprio,intra propriam Diœceſim,ſuis ſanè Clericis confert beneficia; ſi quidem de iure communi beneficiorum ordinarius eſt collator, in quibus conferendis fundatam habet intentionem in iure,*cap.Omnes baſilicæ, cap.Nullus 16. quæſt.7.cap.Cùm ex iniuncto in fine de hæret. docetq. Felinus in cap.Cùm venerabilis nu.32.de excep.Millis in Repe. verbo beneficiorum collatio,& beneficiorum diſpoſitio,nec non verbo Epiſcopus, fundat Staphileus de litteris gratiæ in præſentatione n.70.aliq. quamplures, quos laudant,ac ſequuntur Gonzalez ad reg.de menſib. §. primò proœmij num.21.& 22.& Gloſſa 11.n.38. & 39.& Garzia de benef.5.par.cap.1.nu.52.& cap.4.n.4.* Itaq. de hoc aſſignanda eſt ratio, cur per *cap.Si tibi abſenti de præb. in 6.* Epiſcopus non poſſit variare collationem beneficij factã abſenti,ante illius acceptationem, quæ profecto videtur eadem eſſe, ac quæ hoc loco quæritur ab Auctoribus. Quod autèm *Abbas* ait, non poſſe Canonicos electionem reuocare factam de abſenti, quia functi ſunt officio proprio,eis à iure delegato,profectò vacillat; quoniam hoc idèm dici poſſet de ſecularibus alicuius Ciuitatis Electoribus; quippè qui à Rep. hanc habuere facultatem eligendi, deſtinãdiq. quoſdam ad munera publica Ciues. Imò minus conſequẽter *Panormitanus in cap cauſam, quę de elect.n.* 10.expreſsè docet,Canonicos nomine proprio, & non alieno eligere, vti præſtant compromiſſarij, ideoq. variare non poſſe,ac ſe ipſum allegat ad *cap. Poſtulationem de poſt.* vbi ſibi non cohærens alieno quidem fatetur nomine ipſos Canonicos Prælatum eligere,qua de cauſa, cum iam proprium obierint munus variare non poſſe ſcribit, Et ſanè diſcrimẽ admittere tenetur, neq. negare poſſet *Abbas* diſtinctam abſq. dubio rationem eſſe inter electionem à Canonicis factam,qui per ſcrutinium canonicè,& capitulariter quempiam eligunt in Antiſtitem,& electionem factam à cõpromiſſarijs, vel alijs, quibus à Canonicis electio commiſſa eſt, *vt in cap. in cauſis de elect.* etenim in hoc ſecundo caſu,cùm alieno nomine,poteſtateuè à Capitulo in eos translata,res transigeretur, & quia functi compromiſſarij, vel illi,quibus res delegata eſt proprio officio, & quia res non eſſet integra,vt habet Textus, reuocari non poſſet. At cùm à Canonicis capitulariter peracta ſit; eadem non eſt ratio. Deinde ratio danda eſt ab Abbate, cur non cenſeãtur functi officio ſuo Canonici, ſcrutinio peracto; atq. vt ipſemet argumentatus eſt contra Gloſſam,cur non dicatur res perfecta, vel ſaltem non integra per confectionem ſcrutinij,vt aſſeritur publicato ſcrutinio; ergò ſi quòd officio functi ſunt proprio Canonici,dicendi ſunt non poſſe variare, ad hominem in ſententia etiam *Abbatis* hoc idem aſſerendum eſt, perfecto ſcrutinio; alioquin ipſius *Abbatis* rationes contra *Gloſſam* ſanè nullius erunt momenti. Preterea *cap.ſi tibi abſenti de elect. in ſexto* laudatum à *Panormitan.* expreſsè habet ante acceptationem non acquiri abſenti ad beneficium ius in re, neq. de alio iure ad rem loquitur,& ſanè confirmari deniq. poteſt ex electione Decani per Capitulum habita cum Epiſcopi conſenſu, cui ſpectat confirmatio, quæ quidem electio tribuit ius ad rem, & non in re, vt notat *Rota deciſ.34. in nouis, incipiente cùm ad capitulum,* fauetq. *Clementina 1.§. nos itaq. vbi Cardinalis 20.not.*

CAPVT SECVNDVM.

Vera quæſtionis aſſeritur ſolútio.

S V M M A.

Quid ſit ſcrutinium.n.1.

Quæ differentia inter ſcrutinium, & electionem. num.2.

Vnde ſcrutinij publicatio duxerit originem. n.3.

Iure canonico non poſſunt Electores publicato ſcrutinio ab electione recedere.n.4.

Ratio cur prohibita ſit variatio, publicato ſcrutinio partim ex electo,partim ex Electoribus, partim ex ſcrutinio,et re ipſa deſumẽda eſt.n.5

Variatio fundat præſumptionem diſceſſus à veritate,atq. abſolutè reprehenſibilis.n.6.

Intra trimeſtre à iure conceſſum à non publicato ſcrutinio in foro externo recedere ſemper valet.n.7.

Sapientis eſt mutare conſilium in melius. n.8.

Secundum ius naturalè,forumq. internum non licet variare à ſcrutinio peracto, ſine vrgenti cauſa,etiam intra trimeſtre.n.9.

Fundamentum diſtinctionis fori externi; & interni in re noſtra.n.10.

EXpreſsè *ſub diſp.initio textui cap. Publicato ſcrutinio de elect.* alter ad veritatis dilucidationem addendus eſt *cap qui a propter de elect.§ ſtatuimus, vt cum electio fuerit celebranda,præſentibus omnibus, qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe.aſſumantur tres de collegio fide digni,qui ſecretè, ac ſigillatim vota cunctorũ diligenter exquirant; & in ſcriptis redacta mox publicentur in communi.*

1 Hinc deducendum eſt, quid ſcrutinij nomine hic intelligatur; nàm licet alitèr capiatur *cap.vnico* de ſcrutinio, & *cap.2.de cap. monach.* verùm hic pro ſcrutatione ſumitur, ſuffragiorumque exploratione ſingulorum Electorum.

2 Ex his autèm deducere fas eſt diſcrimen inter ſcrutinium,& electionem idẽ videri, quod inter propoſitionẽ ſingularẽ, atq. vniuerſalem, ſiqui-

ſiquidem, vt probè *Baldus cap. Publicato de elect. num. 6.* in ſcrutinio cuiuslibet vox eſt ſingularis, ſingulariter, & naturaliter prolata: electio verò terminus eſt communis; quia communiter profertur ab vno, vice omnium, quorum ſuffragia penè collectiuo modo, maiori ſaltèm ex parte, vnica electionis voce, pronunciantur, ita vt *Anton. ſup. cap. laudatus* ſcrutinium in ſcriptis; atq. in album redactum ſingularem appellauerit electionem, vti diſtinctam à communi propriè, & canonicè accepta. Quod minimè videtur aduertiſſe *Soarius 4. tom. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 5. num.* 24. aſſerens electionem propriè fieri, quando feruntur ſuffragia, cùm Electores eligant ſuffragium ferendo, & poſtea ſolùm publicationem ſequi ipſius electionis factæ.

3 Notandum tertiò ſcrutinij publicationem originem duxiſſe per ſimilitudinem à publicatione teſtium, quorum voces mortuæ cenſentur, antequam legitimè publicentur, *ff quæ in fraudem, l. 2. & 3. verſ. ponatur, & C. de re iud. l. geſta,* & ſi à Notario temerè publicarētur abſq. Iudicis Auctoritate, contraheretur pœna falſi, *ff. de pœna, l. ſi quis aliquid, §. inſtrumenta,* notauitq. *Baldus cap. Publicato de electione num.* 15. Demùm reuocanda in memoriam eſt tùm diuiſio iuris, tùm eius declaratio à nobis *diſp. 2. huius libri c. 1. deſcripta.*

4 His in hunc modum conſtitutis. Prima ſit aſſertio iure canonico reſilire non licet ab electione iam publicato ſcrutinio. Hæc aſſertio eſt manifeſta per *cap. Publicato ſcrutinio de elect.* cuius verba *initio diſp.* adduximus, neq. ab ea quis Auctorum diſcrepat; ſiue probabilior ſit *Ioann. Andreæ* ſententia, docentis nouum fuiſſe hoc ius, à quo talis variatio prohibita eſt, ſiue *Panorm. num.* 2. non ius nouum aſſerentis, ſed nouam conſtitutionem, antiquum explicantem ius.

5 Secunda ſit aſſertio. Cum hoc ſtatutum, cuius contendimus rationem aſſignare, ſit de arbitrarijs, vt probè notauit *Ioann. Andræas hic*, illa videtur, partim deducenda ex parte eius, in cuius fauorem ſcrutinium habitum eſt, partim ipſorum eligentium; partim ipſiuſmet rei, & ſcrutinij. Itaq. ex eius parte, in quem ſuffragia ſufficienter conuenere, probè ratio deducitur, quia propalato ſcrutinio, ius ei ſtrictius oritur, quàm ex ſolo ſcrutinio in ſe conſiderato, vt mox dicemus, ac ſtando in iure naturali, ob propriam ipſius dignitatem, atquè indemnitatem. Quamobrem recedentes ab eius electione Electores, ſiuè ſigillatim, ſiuè cuncti ſimul iniuriam ei profecto facerent contra dictum ius, quod *lib. hoc ſexto diſp. 2. c. 1. n. 3.* deſcripſimus hoc pacto. Eſt legitima facultas aliquid faciendi, ſeù obtinendi, ſeù in eo inſiſtendi, ſeù aliquo alio modo ſe habendi, cui ſi abſq. legitima cauſa contra fiat, iniuria infertur eam habenti. Cùm igitur ius ſit ei, de quo publicatur ſcrùtinium ad beneficium obtinendum, & quidèm fundatum in propria dignitate, ſuppoſita beneficiorum inſtitutione, quemadmodum *ſuperiorib.* probatū eſt *diſp.* non licet ab hoc ſcrutinio publicato recedere, cū tāta tertij iniuria. Ad quod valere poteſt ſolutio ſecunda Gloſſæ cùm Textibus ab illa allegatis, vt *n. 3.* notauimus. Verùm quia hoc idē ius eſt illi, de quo publicatur ſcrutinium, ac eſt ſingulariter electo, vt cum *Antonio* loquar neq. oſtenditur, cur potius non poſſint Electores reſilire à perfecto ſcrutinio iam exarato, quā à publicato; idcirco aliud erat aſſignandum ius ob quod potiùs à publicato, quàm à perfecto in ſe non eſt recedendū, & hoc eſt modo deſcriptum, ex cuius violatione maior iniuria per hanc variationem reſultat illi poſt publicatum ſcrutinium, quàm poſt habitum; nam non modo iniuriam ſubiret ob læſionem iuris, quod habet ad retinendum beneficium, verùm etiam iuris, quod habet, vt indēnis ſeruetur, compareretq. quidquid, vel gratis, alter ei voluerit tribuere, vt *loc. cit.* diximus *n.* 5. Quamobrem etiam ſi merè gratis, & ſine obligatione decreuiſſent Electores huic beneficiū dare, meritò inhibētur, nè variare poſſint abſq. cauſa, ex qua præter præaſſertam iniuriam hæc altera, vel atrocior ex perfractione alterius iuris fieret.

Ex parte autèm ipſorum Electorum, quibus cum iam terminus ſit præſcriptus trimeſtris ad eligendum, vltra quem nefas eſt, electionem protrahere, præfiniendus etiā erat, ſi ſemel intra illud tēpus conuenerint, vt valida eſſet electio, atq. ad citius conſulēdum Eccleſiæ viduitati, ex qua tot deriuari ſolēt mala; & nè locus daretur altercationibus, ac diſſentionibus, eo vel maximè, quòd trimeſtre datum eſt, nè vltra illud protraheretur electio, non autē ne citius, ſi pro dignitate fieri poſſet, non haberetur. Demum nè inconſtantiæ ſubirent notam, cum variatio regulariter, & abſolutè in omnibus ferè
6 reprobetur *ex clem. 1. adm. ēta gloſſa* traditiſq. *à Cardinali renunc.* qui meritò notant variationem fundare præſumptionem diſceſſus à veritate; propriamq. mulieris, cuius genus variū, & mutabile ſemper eſt, fauet *c. 1. & 2. 25. q. 2. nec nō Specul. in tit. de relat. in §. 2. verſ. ſed pone;* habetq. variatio ſemper præſumptionem contra veritatem. Quæ quamuis etiam locum haberent, ſi à perfecto ſcrutinio diſceſſiſſent Electores, non adeò tamēn propriè, neque aptè ad forum externum, qui vt mox ſubijciam certæ probationi, atq. authenticę innititur. Venio ad tertium caput, ex quo huius congruentiam Canonis deſumendam eſſe diximus ex re ipſa nimirum, à ſcrutinio; ſiquidē nullus electionis ſtatus hoc publicati ſcrutinij opportunior ad rem finiendam erat; non .n. prius variatio inhibenda, Auctorum conſenſu *Bald. Ioann. And. Panorm. Immol. & aliorum*, cum quę præcedūt explorationem ſuffragiorum, vel ipſamet ſuffragia, minimè ſint conſenſui ſubſtantialia, licet ſint ſubſtantialia formæ, vt indicat *Ioann. And.* quē libenter in hac dilucidatione ſequor; aliàs oriretur abſurdum, ante conſenſum, videlicet ſubſtantialia formæ ſubſiſtere electionis. Deindè cùm electioni, vt probè hic idem docet *Io. Andr.* ex quo *Bald. ſup. cit.* tres ſint partes, ſcrutinium, publicatio, & conſumatus electionis communis actus, perfecto tantùm ſcrutinio, variatio prohibenda non erat, de quo habito

canonicè conſtare ſanè non poſſet.

7 Aſſertio tertia. Intrà conceſſum à iure trimeſtre ſemper quoad axternum forum recedi poteſt à ſcrutinio non publicato. Eſt certum à contrario, nam cum hæc obligatio non reſiliédi ex Principis penderet voluntate, iuxta congruentiam rerum, qui fines præſcripſit non variandi poſt publicationem ſ. ſcrutinij, & velati negatiuos, nō differédi electioné, vltra ipsū trimeſtre, ſequitur neceſſariò non publicato ſcrutinio ſecūdum ius canonicum Electores poſſe variare; eſt .n. illud tempus conceſſum penès ſuperiùs diſputata, ad maturam electioné habendam. Quamobrem intra illud licebit in foro ſaltèm externo non obligari ad non mutandum conſilium, *vt cap. perpetuò de elect. lib. 6. & ff. de arbitr. l. quid tamen, & ff. de iur. iurand. l. qui per cap.* Et nè macula inſtabilitatis aſpergerentur Electores, dictum videtur tempus conceſſum. Intra quod verum eſt prouerbium, Sapiétis eſſe murare conſilium in melius abſq. alterius detrimento, ſecundum *Gloſſam cap. Publicato in ſumma.*

9 Aſſertio quarta. Iuri ſtando naturali, atq. interno foro non licet, neq. intra trimeſtre habito ſemel, ac peracto canonicè ſcrutinio abſquè rationabili, & certa cauſa variare. Sétio ex parte cum *Anton laudato*, à quò ſolum diſcrepo, quod ille ſcrutinij deſiderat publicationem ad perfectam electionis ſingularis conſtitutioné, quod ipſe nego; nàm cùm huiuſmodi obligatio ex conſenſu pendeat Eligentium, vt ex *l. conſenſus cum Antonio* vidimus, & hic ſcrutinio, ſuffragijſq. datis, atq. exaratis, nè dubium aliquod ſubrepere poſſet, eſt perfectus ſingulorum, nō eſt, cur iure naturali ſtando, nō dicatur electio facta: ex qua poſita manat complementū iuris ad dignum, ſeù digniorē iuxta ea, quæ diximus *diſp. 4. c. 3. 4. 5. & 6. & diſp. 5. 6. 7. 8. & 9.* ex quibus conſtat ius eſſe dignis, vel dignioribus ad beneficia, ad quæ ſunt eligendi, & ni eligantur fieri contra iuſtitiam ab Electoribus, & conſequentèr potiori titulo, vbi ſemel per lata ſuffragia declararunt ius Electi, fundatum in eius dignitate, cęterìſq. ornamentis ad munus deſideratis, ad quod illum per ſuffragia deſtinarūt. Dixi abſq. rationabili, certaq. cauſa, ob rationes textus, pro tertia aſſertione allatas; & quia cùm trimeſtre illud præſcriptum ſit à iure, facultas cenſetur Electoribus data, omnia intra illud exquirendi, ac perpendendi ad rectitudinem electionis neceſſariam.

10 Fundamentum autèm diſtinctionis dicti fori externi nimitū, & interni illud aſſigno, quia lex fundamentum habens à præſumptione in animæ iudicio locum ſibi non vendicat, quando præſumit, propter probationis legitimæ defectū, vt probè *Didac. cap. cùm omnes de teſtam. n. 9. & Menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 80. n. 16.* hęc autem lex canonica, publicationem requirens ſcrutinij ad inhibitionem variationis, præſumit propter defectum probationis, quæ non publicato ſcrutinio vix conſiſtere poſſet, ergo,

CAPVT TERTIVM.

Inferuntur nonnulla ex dictis ad Praxim.

SVMMA.

Electio ſolemniter, & quomodo publicanda. n. 1.

In foro interno reſilire non poterunt Electores à perfecto ſcrutinio: in externo autèm poſt publicationem. Et eſt ius Electo, nè ab eius recedatur ſcrutinio, atquè ad officium Iudicis, per quod eligatur. n. 2.

Differentia interni, atq. externi fori quoad rem noſtram n. 3.

Si electio ſingularis non fuerit nulla, licet irritanda eſſet, adhuc Electores tenerentur procedere ad electionem communem. n. 4.

Poteſt ob defectum formæ communis electio caſſari perſeuerante iure ipſi electo acquiſito per ſcrutinium declaratum, ex quo iterum eſt eligendus. n. 5.

Non eſt caſſandum totum, ſed quod eſt vitioſum, neq. vtile per inutile vitiari debet. n. 6.

Cautè agendum eſt ei, de quo ſcrutinium habitum eſt, ne notam ſubeat ambitionis. n. 7.

Nolentibus Canonicis illum, de quo publicatum eſt ſcrutinium, eligere, à ſuperiore eligendus eſt. num. 8.

Succedit idem ad iuris, & facti proſequutionem, quando ſucceſſit in eodem iure. n. 9.

Nouus Iudex non facit iudicium ſed in eodem ſuccedit, atq. ex perſona ſuccedentis in actum ipſius, actus non variatur qualitas. n. 10.

Caſu, quo Canonici omnes perirent, electum iam deberent ſucceſſores eligere, de quo actum, & publicatum fuerat ſcrutinium iuxta diſtinctionem vtriuſq. fori. n. 11.

Quæcumq. appellatiuo nomine geruntur, tranſeūt in ſubſtitutum. n. 12.

Si publicato ſcrutinio vota paria eſſent, aliuſq. eſſet: qui æq. dignus eligeretur, poſſent Electores reſilire, & quid ſi non eſſet alius eligēdus. n. 13.

Similis eſt ratio de Electoribus peracto, vel publicato ſcrutinio, ac de Antiſtite beneficium conferente. n. 14.

Breuiarium [illegible] ipuarum quæſtionum diſputatarum de electione tùm tom. 1. tùm hoc n. 15.

1 COlligo primo ex diſputatis electioné ſolemniter publicandam eſſe ex *cap. Quia propter de elect. §. electiones*, vbi *Abb. ac reliqui n. 1.* Quomodo autem facienda ſit hæc ſolemnis publicatio traditur ab *Innoc. in cap. citatum apud Abbatem.*

2 Colligo ſecundò iuxta diſtinctioné vtriuſq. fori, Electores poſſe, vel non poſſe à ſcrutinio reſilire omnes, aut ſingulos, vt notat *Bald. cap. Publicato de elect. nu. 12.* ni vota eſſent ipſo iure nulla, vt lata de indigno ſecundū à nobis dicta *diſp. 9.* in foro autèm externo præter ius declaratum eſt etiam alterum electo per ſcrutinium quæſitū ad Iudicis officium, cuius auctoritate

debet

debet per commun[e]ē electionem eligi ex *Bald. citat. ad finem n.8. arg. ff. de re l. ſi quis ſepul.*

Colligo tertiò differentiam fori externi, iu-
3 riſq. Canonici, atq. interni cōſcientiæ; quod hoc ſemper nititur veritati rei, at illud pęnes probata, & allegata, neq. cum ad prohibitionem procedit, compulſionemq. vel pęnam id pręſtat, ni requiſitis ad authenticā probationem habitis, multaq. requirit ad ſuſpicionem fraudis, ac doli, ideoq. ſcrutinij publicationem deſiderauit, antequam ad prohibitionē variationis perueniret, atq. ad vltimam manum electioni dandā. Fundatur prætereà in præſumptione ob defectum probationis, *vt ſup. cap. n.10.*

4 Colligo quartò, ſi electio ſingularis nō fuerit nulla, de qua *coroll. 2.* dictum eſt, ſed ſolum irritāda publicato ſcrutinio, teneri adhuc Electores ad electionem procedere communem, *Auctore Innoc. citat.* quod ipſi Electores non ſint eius rei Iudices, ſed ſuperior, qui fortaſſis electionem confirmabit, *arg. ff. de pecun. l. eo tempore, & l. quod debetur.* Quod exemplo probè declaratur à *Bald. cit. n.12. ad fin.*

5 Colligo quintò, poſſe ob defectum aliquem formę communem, caſſari electionem, perſeuerante iure acquiſito, & etiā declarato per ſcrutinium Electi, quem Canonici tenebuntur ite-
6 rùm eligere, ſic *Ioann. Andr. & Archidiaconus*; non .n. irritandum eſt totum, ſed quod fuit ſolū vitioſum, quidquid nonnulli ſenſerint in contrarium, contra quos agit *Bald. n.13.* ſic ēt dicimus, quod eſt nullū reformari ex actis validis, *C. quomodo, et quando iud. eſt. l. ſicut prop. & ff. de appell. l. ſi expreſſim.* Illi autèm tres actus ſcrutinij, nempè publicationis, & electionis communis ſeparabiles ſunt. Quamobrē vtile per inutile vitiari non debet, *ff. ſi certum petatur, l. certi cond. §. quoniam, & §. optimè facit.*

7 Colligo ſexto, qua ratione ſit agendū ei, cuius ſcrutinium editū eſt, cautè videlicet, vt eligatur, in genere tractando, dicatq. ſolum in ſe omnes, vel maiorem Electorum partem conueniſſe; nè notam ſubeat ambitionis; expreſſa .n. nocent, ſecus non expreſſa, *ff. de hæred. inſtit. l. ſi quis Sempronium, & ff. de aut. tut. l. 1.*

8 Colligo ſeptimo, ſi nollent pertinacitèr Canonici publicato ſcrutinio ad electionē deuenire, tenebitur Superior illum eundem, de quo ſcrutinium habitum eſt, eligere; cùm ad illum tranſierit ius idem numero eligendi, cui reſpōdet ius illius, de quo lata ſunt ſuffragia, vt eligatur, *arg. ff. de edend. l. quædam §. his autem.*

9 Succedit .n. quis in iure, ac facti proſequutione, quando idem numero eſt ius, ac de eodē electio faciēda eſt, vt proſequitur *Bald. ſępè cit.*
10 *n.17.* Sic nouus Iudex non facit iudiciū, ſed in eodem ſuccedit, *vt ff. de iudic. l. mortuo*; atq. ex perſona ſuccedentis in actu, non variatur actus qualitas, vt notat, *C. de neg. geſt. l. ſine per Cynū.*

11 Colligo ſeptimo, caſu, quo Canonici publicato ſcrutinio perirent, teneri ſubrogatos eūdem eligere de quo peractum fuerit ſcrutiniū, ex primis ſuffragijs latis, ſic *idem Bald.* cui ſubſcribo iuxta diſtinctionem allatā vtriuſq. fori, cùm & vna ſit canonica, vnumq. capitulum, iū & idem eſſet numerus præbendarum, *de præb. cap. Dilecto*, vt idem proſequitur *Bald. n.19.*

12 Et quia quæcūq. appellatiuo nomine geruntur, tranſeunt ad ſubſtitutos, *ff. de pactis, l. tale pactum §. final. addita gloſſa, & ff. de iur. om. iud. l. & quia.* Et quamuis, quæ cōmittuntur ab homine, modò per propria, modò per appellatiua nomina committi dicantur, verùm quæ à lege ſemper commiſſa dicuntur per appellatiua, vt notatur *in l. annua §. 1. ff. de ann leg.* & ratio eſt, nomen appellatiuum, quod rei valorem cōfert, tacitè intelligitur, *ff. de pact. l. ſi vnus §. is ſeruus hæred.* idē ſi in nomine appellatiuo cauſa ſubeſſet, quę non cōpetit proprio *l. Lutius ff. de inſt.*

13 Demùm colligo, ſi publicato ſcrutinio ſuffragiorum numerus, cęteraq. fuerint æqualia, ita, vt ſi ad electionē deueniretur non valeret, Electores poſſe quidē variare, ſi alius tertius ęquè dignus eſſet, qui eligeretur. In quo ſenſu ſubſcribo *Bald. n.22.* idq. propriè nō eſſet variare. Verùm ſi non eſſet alter, vel iterum ſuffragia petenda, habendumq. ſcrutinium, vel res ad ſuperiorem remittenda, qui forſan ad alterutrā accedere poterit partem, vt rectè ſtatuit *Tridentinum de elect. Parochi ſeſſ. 24. c. 18.*

14 Poſtremo infero ſimilem videri rationē, cur non poſſint Electores publicato ſcrutinio variare, & cur non poſſit Epiſcopus conferens beneficium abſenti.

15 Nobis longiùs, quæ poſſent de electionibus diſputari, tractare cōſilium non eſt, & quia minus vtilia, & quia ad rem noſtram Epiſcopatus vix vſui ſunt; & quia ab alijs eruditè ſcripta: & quia cùm *tom. 1.* de impedimentis Eligendi, tū natalium egerimus *lib. 2. diſp. 2. c. 1. ac deinceps*, tùm ætatis non legitimæ *lib. 2. diſp. 7 c. 4.* tùm criminis ac flagitij *lib. 3. diſp. 2. c. 3.* tùm infamię *ibid. nu. 9. ac deinceps*, tùm accuſationis, denunciationis, vel exceptionis *ibid. n.12.* tùm excommunicationis *lib. 3. diſp. 4. c. 1. & c. 4. nu. 7. 19. 20. 21.* tùm ignorantiæ *lib. 3. diſp. 1. c. 1.* tùm cęterorum requiſitorum *toto lib. 4.* ac de neceſſarijs conditionibus libertatis, alijſq. *hoc tomo lib. 5.* nec non de eligendi dignitate, *hoc lib. 6.* non eſt cur calamus impediatur, quē, & quæ mihi ante oculos verſatur, tot illuſtrium quæſtionum dignitas, & maxima vtilitas, ad ſe rapiunt, & hæc minora relinquere hortantur.

Finis Libri Sexti.

LIBER

LIBER SEPTIMVS

De reliquis rationibus Epiſcopatum conſtituentibus.

SEptimus quem inimus, liber comprehendet, tùm confirmationem, ciuſque diſpoſitionis, & effectus: tùm poteſtatem confirmati, ac neceſſaria ad Epiſcopatus adminiſtrationem, tum denique poſtulationem, traslationem, & Eminentiſſimorum Cardinalium promotionem ad Epiſcopatum.

DISPVTATIO PRIMA

De Confirmatione.

QVam in electione *ſuperiori libr.* ſeruauimus methodum, circumſtãtias videlicet expendendo, quibus humana conſtituitur actio, hanc etiam ſequemur in præſenti. Et quidem circumſtantiam, *Quis*, vti ſupra pariter præſtitimus ex inſtituto inſequentem tomum ſub initio reſerentes. Primo loco quidquid ad eſſentialem ſpectabit Confirmationis rationem per circumſtantiam, *Quid*, adumbratam expendemus. Deindè præ requiſita ad perſonam confirmandam, ipſamq. met perſonam, circumſtantia, *circa Quid*, contentam, tertio loco circumſtantiam, *cuius gratia*, ad quam effectus attinet, & id ad quod confirmatio dirigitur. Demùm accidentarijs circumſtantijs temporis, & loci per três diſputationes, breui tamèn agemus; Quod vix in vſu eſt confirmatio propriè ſumpta, quippè quæ propriè tantum reſpondet electioni. Etenim in præſentia, vel cum à Regibus in Italia, Hiſpania, Germania, Gallia, Polonia nominentur, ſeù præſententur ad Eccleſias Epiſcopales, inſtituuntur profectò præſentati, vel Nominati, non autèm propriè confirmantur, vel Summus ipſe Pontifex Eccleſijs prouidet, & vt infrà abſq. alia electione, vel confirmatione Præſules eis præficit: Quæ tamèn diſputanda ſunt libentiùs, eo proferam, quo magis faciunt ad *titulum de Confirmatione vtili, vel inutili* dilucidandum, atq. vtilitatis nou patùm ſibi vendicant.

CAPVT PRIMVM.

De eſſentiali confirmationis ratione.

S V M M A.

Quæſtionis ſtatus. n. 1.

Quid ſit electionis ad Cathedralem Eccleſiam confirmatio. n. 2.

Confirmatio electionis in Epiſcopum eſt per ſe neceſſaria. n. 3. & 8.

Cõfirmatione ratum redditur matrimonium ſpirituale. n. 4.

Conferens beneficium ſi poteſtatem habeat confirmandi, vtrumq. conferendo videtur præſtare. num. 5.

Neceſſitas confirmationis extenditur à Panormitano ad electiones ſæcularium officiorum. n. 6. remiſſiuè.

Confirmatio electionis alicuius ad Epiſcopatum non eſt ſimpliciter, ſed ſecundum quid neceſſaria. n 7.

Vbi vigeret, vt ab eo confirmaretur electio, cui immediatè dignitas ſubiacet, eſt per ſe neceſſaria confirmatio n. 8.

Quomodo confirmatio ab electione diſtinguatur. num. 9.

Conſtitutio, atque edictum explicandum ſecundum

*dum ius commune,per ſe loquendo.n.*10.
*Impropriè accipienda non ſunt ſtatuti verba neq. etiam,vt ſic concordent iuri.n.*11.

1 TRia mihi declaranda *hoc cap.* ſunt, primùm innata coofirmatioois ratio: ſecundùm an neceſſaria ſit ad perfectam Epiſcopatus conſtitutionem: tertium nùm neceſſario à poteſtatem habente præſtanda ſit.

2 Sit aſſertio prima. Confirmatio electionis ad Cathedralem Eccleſiam, de qua nos ſolummodò loquimur, eſt actus iuriſdictionis ſuperioris præſertim Papæ firmans electionem. Actum, inquam, iuriſdictionis eſſe; quia ſuperioris indiget auctoritate, in quo à ſola approbatione ſæpè diſcriminatur,quippè quæ poteſt haberi ſolùm auctoritate inferiorum etiam priuatorum,*ſic Baldus in l.barbarius,ff.de offic. prætor.*& deducitur *ex l.immunitate, C.de agricol.& cenſit.lib.*11.quamuis aliquando etiam approbatio requirere auctoritatem videatur, & iuriſdictionem,vt cum approbatur poſtulatio,quemadmodum infra dicemus;& dum agitur de Rege Romanorùm approbando, vt videre eſt apud *Auguſtin. Triumphum de poteſt. Papæ quæſt.*38.*art.*11.*S.Antonin.*3.*part.tit.*12.*cap.*5.*§.*13 *ex cap.Venerabilem de elect.§.oblectioni,& ponderat Azorius* 2.*part.ſummæ libr.*10.*cap.*5.*quæſt.*1. Reliquarum particularum, quibus in hac diſputatione vſus ſum,ratio eſt, quia confirmatio in genere eſt ſimul cum alijs firmatio,*ff de teſt.l.teſtium*, igitur hæc,de qua loquimur,erit actus nempè ſuperioris, vel Papæ,quo approbatur,rataq. vna ſimul cum Electoribus,& Electis,& perſona electa habetur, quod clariùs patebit,cùm ex dictis *hac diſp.* tùm ex diſputandis de cauſa efficienti *ſeq. lib.* Dixi ſuperioris, vel Papæ, quòd antiquitus, ab alijs etiam maioribus Prælatis minorum electiones confirmabantur,vt infra.

3 Aſſertio ſecuoda. Quidquid ſit de alijs dignitatibus Epiſcopatu minoribus, exploratum eſt,cõfirmationem eſſe per ſe neceſſariam poſt electionem Epiſcopi habitam. Prima pars aſſerta eſt ob doctrinam, quam ſequuntur multi *cap.cum in iure de elect.*notatq. è *Baldo Abbas n.*3. ex ſola ſcilicet electione quempiam plenũ Decanatus ius conſequi poſſe, circa quod, vt conſuetudo in re noſtra nulla eſt, ità in caſu prædicto vigere aliquo pacto videtur, cuius quæſtionis dilucidatio nos minimè tangit, vt nec etiam aliorum ſimilium caſuum, in quibus generalis de neceſſitate confirmationis fallit regula,quos enumerat *Abb.in cap. Nihil eſt de elect.*ex quo *Dec.cap.*Poſtquam *eodem à n.*2. At ſecunda pars aſſertionis noſtri,quæ propria eſt instituti,tùm eſt *omnium DD.* tùm patet ex *diſp.*16.*&* 17.*ſuperioris lib.* & ex iuribus ibi citatis præcipuè *cap.licet de transl. Epiſcop.* ex quibus ius imperfectum, quod ſibi cõparauit electione Electus, ſuam habere perfectionem è Pontificis confirmatione perſpicuò conſtar, atquè illuſtriùs ex argumentis Turrecrematæ relatis *c.*1.*citatæ diſp.*16.*& c.*5. exaratis illorum ſolutionibus abſq. dubio fit, atq. clariùs reddetur

4 *cap.*8. Ratum igitùr confirmatione perficitur matrimonium ſpirituale inter electum Antiſtitem,& ſuam Eccleſiam *ex cap. inter corporalia de transl.*ibi *non debeat in dubium reuocari,quin poſt electionem,& confirmationem canonicam inter perſonas eligentium,& electi coniugium ſit ſpirituale contractum.*Neq. adootaſſe prætereà circa boc quidquam habeo, quam de vera cõfirmatione reſpondente propriæ electioni nos loqui; non autèm de impropria,ſeù virtuali à Pontifice habita per promotionem ad Epiſcopatum,vel ad quodcumq. aliud beneficium.Siquidem notatu dignum eſt nullam exigi confirmationem, quando ille quidèm beneficium confert, cui confirmandi poteſtas eſt, quippè qui eodem videtur actu vtrumq. præſtare; cõferre videlicet,& confirmare;vt notant *Gloſſa c.*1.*verſ.electionem de elect.in ſexto, Gloſſa cap. Vt circa verbo electiones de elect.in ſexto. Innocent.cap.cùm olim de cauſ.poſſeſſ.& propriet.& cap.Cùm M col.*26.*de conſt.Felin. cap.Accedens nu.*1. *vbi Abb. qui in dicto etiam cap.cùm olim col.finali,& alij.*

6 Hanc autèm confirmationis neceſſitatem extendit *Abb.laudatus nu.*4. ad officia ſæcularia,quod noſtra non intereſt. Verùm ex allata doctrina vnum excipit caſum *Bertach.quem ſequitur Barboſ.de poteſt.Epiſcopi tit.*1.*c.*4.*n.*5. Si quis diuina fuiſſet inſpiratione electus, quem volunt non indigere confirmatione.At ego minimè aſſentior;Nàm ad Eccleſiaſticam Hierarchiam arbitror maximè facere: etiam in caſu dicto,vt à Superiore illius electi, ſiue à Romano Pontifice,& confirmaretur,& ordinaretur, atq. ius completum ſaltèm quoad publicam, autenticamq. executionem daretur. Quod,ni me mea fallit opinio, in Apoſtolo Paulo videtur ſatis delineatum;quippè qui eximia quidẽ electione per ſingulare Chriſti iudicium electus miniſter,& Apoſtolus *Actorum* 26. 18.*& q.*15.per Eccleſiam tamen cęteroſq. qui Antiochiæ erant, Epiſcopos præcipitur ſegregari *Actor.*13.*Segregate mihi Saulum,& Barnabam in opus,ad quod aſſumpſi eos.* Quam confirmationem cõſecratio ſubſequuta eſt,vt ex ſequẽti verſu,deducunt *S.Chryſoſt.ibi,& S.Leo Epiſt.*81.*aliàs* 79.*ad Dioſcor.Alexand.*

7 Aſſertio tertia.Confirmatio electionis alicuius in Epiſcopum abſolutè neceſſario non eſt concedenda à Pontifice, ſuppoſita tamèn canonica conceſſione iuris electiui, ſecundum quid,ni aliquid obſtet,ſuam habet neceſſitatẽ. Conſultò de confirmatione electionis ad Epiſcopatum aſſertionem inſtitui,nè ad alios,à breuitate in *hac diſp.*præcipuè propoſita, vagetur abberrãs oratio,quæ vt *ſup lib.diſp.penult.*præſertim *c.*4.*n.*4.neceſſariè perſe indicatę paſſim à Canoniſtis explicantur,præcipuè *in cap.Poſtquam de elect & prætereà ab Abbate c.*2.*col.finali de conceſſ præb.nec non cap.Paſtoralis col.*2. *de iure Patronatus.* Conſultò etiam de confirmatione à Pontifice habita hic diſſero, mox acturus de alijs,ſi fortè fortuna fuerit in vſu;Cęteris itaq. confirmationibus præteritis, noſtrã Præſulis, eiuſq. electionis abſolutè non eſſe cũ electione ità connexam dicimus, vt Summus

Pon-

Pontifex negare abſolutè non poſſit. Probatur tùm *ex cap. Per principalem*, tùm ex *9.q.3. cũcta per mundum*; Tùm à priori, quia cùm omnis eligendi poteſtas ab Apoſtolica Sede promanauerit, neq; alioſquàm Canonico iure ſancitum ſit, vt electio perſonæ idoneæ ſecum trahat cõfirmationem, ſicut Papa poteſt in iure Canonico validè, atq; abſolutè diſpenſare, vt tradidi *lib. 5. diſp. 3. c. 6.* poterit, & in hac canonica diſpoſitione eo potiori titulo, quo multa deſiderantur ornamenta, cum ad validitatem, tùm ad licitam electionis formam, atq; ad perſonam electam, vt ex *ſup. liquet diſpoſitionibus*, atq; ex *ſequenti clariùs innoteſcet capite*, magiſq; conſtabit ex dicendis de inſtitutione. Ex his autem, quo ſenſu dici poterit confirmatio neceſſaria, facilè deducitur, quatenus abſquè cauſa, alijs concurrentibus licitè nec poſſit ex ſuppoſitione ſaltèm à Papa non dari, vt *loco cit. lib. 5* expoſui.

8 Aſſertio quarta. Vbi antiquo iure, conceſſioneq; Pontificis adhuc viget, vt ab eo confirmatio petatur, cui dignitas immediatè ſubeſt; & conſequentèr ius eſt confirmandi veluti limitatum; dignitatis Epiſcopatu inferioris confirmatio ad Epiſcopum, ex conſilio Capituli, vel Sede ipſius vacante ad ipſum capitulum: Ad Metropolitanum verò confirmatio Præſulis; Metropolitani ad Patriarcham: Ad ſummũ deniq. Pontificem Patriarchæ ſpectabit confirmatio. Hæc erit igitur neceſſaria, habenda tamen à quocumquè Prælato, Papa minore; ni aliqua eſſet legitima cauſa, vel impedimentum contra electionem, vel electum, penès communem DD. ſententiam apud *Auctores ſup. concluſ. citatos in cap. Poſtquàm de elect.* Et nè diù immoter in re aperta, minimeq. dubia, neq. vſu frequenti, cumq. multo plura, atq. à plurimis peritiſſimis viris dicta ſint, quàm quæſtio poſtulat, illis tempero. Præterea qua ratione, etiã cogendus ſit, quicumq. diſtinctus à Papa, ſi renueret abſq. cauſa confirmare, videndum, eſt apud *citatos Auctores.*

9 Ex his infero aſſertionibus, confirmationem abſolutè diſtinctum actum eſſe ab electione, cuius complementum videtur eſſe ſiuè finis, vt loquitur *Abb. cap. cùm dilectus de conſuetud.* & conſtat tùm ex *ſuperiori lib. poſtremis diſputationibus*, tùm euidentiùs fiet è ſequentibus capitibus. At nonnunquam ſiuè lato modo, ſiuè per metonymiam dici ſolet electio, vel è contra; ſic Auctore *Innocentio III. Pontifice Maximo* ſumi poteſt in *cap. cùm dilectus de conſuet.* quæ quidem interpretatio, tametſi lata ſit, admittenda tamen, nè correctio ſequatur iuris, ad quam declinandam vſui fuit Innocentio, vt probè notat *Abb. in cap. cùm dilectus citato nu. 15. & videre eſt apud Bald in l. 1. ff. de conſtit. in*

10 *principio col. 3. in verbo itèm nota conſtitutionẽ, & edictum ſemper debere ſecundum ius commune explicari, & l. omnes populi 16. col. in verbo aduerte ergo, ff. de iuſt. & iure.* At non eſt impropria dicta Innocentij interpretatio; Si qui-

11 dem ſtatuti verba, neq; vt cohæreant iuri, vel ab eo non diſcrepent impropriè ſunt explicanda, quod ex *Bartolo*, apto exemplo, hoc illuſtrante notatum volo *in l. 4. §. præter ait, ff. de dam. infect.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm Confirmatio neceſſariò ſupponat electionem validam.

SVMMA.

Confirmatio bifariam haberi poteſt. n. 1.

Quæ ſit forma communis, & forma ſpecialis cuiuſcumq. confirmationis, reſcripti, &c. ibid.

Confirmatio conceſſa ſub forma communi nihil ferè operatur. n. 2.

Ad quid talitèr habita inſeruiat, ibid.

Quæſtiones diſputandæ. n. 3.

Confirmatio per ſe validam ſupponit electionem, vel quodcumquè ſupra quod cadit. num. 4.

Confirmatio Codicillum in teſtamentum non cõfirmat. n. 5.

Quid ſit ratificatio, ibid.

Fictio non trahitur ad impoſſibilia. n. 6.

Nullus ratificationi locus eſt de re facta contra ius. n. 7.

Papa per confirmationem nullius cenſetur iuri derogare. n. 8.

Quod non eſt confirmabile de iure non præſumitur confirmare. n. 9.

Electio non canonicè habita etiamſi Eccleſiæ expediret, confirmanda non eſt. n. 10.

Si quis poſt trimeſtre tranſactam confirmationem peteret, eius non conualeſceret electio; quod enim à principio nullum non conualeſcit. num. 11.

Confirmatio facta à Pontifice, ex certa ſcientia, electionem etiam nullam conualidat quoad ea, quæ ſunt iuris poſitiui n. 12.

Nonnunquam confirmationis nomen vſui eſt loco diſpenſationis. n. 13.

Quando Papa confirmat ex certa ſcientia, facere potius videtur id, quod confirmat. num. 14.

Pactum ab initio nullum vim recipit confirmatione Papæ. n. 15.

Teſtamentum, cùm ſcientia, vel in præſentia Principis factum, quodcumq. aliud ſuperat. num. 16.

Prioratus adminiſtratio à Pontifice confirmata tenet, nec poſſet Prior remoueri. n. 17.

Non propriè ſupplet naturales defectus confirmatio Papæ, ſed æquiualenter. n. 18.

Neq. per clauſulam, ſupplentes omnes defectus, &c. naturales propriè ſupplet defectus. n. 19.

Gir-

CIrcumſtantiam aggredior circà quã, materiæ ſcilicet, ſiuè perſonæ confirmandæ, cuius nonnulla perpendenda ſunt requiſita. Ad hoc autem præmittendum eſt bifariam confirmationem à Pontifice haberi poſſe primò, per communem formam: ſecundo per ſpecialem. Forma cõmunis eſt *Auctore Panormitano cap. Si quis de confirmatione vtili, vel inutili ſnu. 6. & cap. Examinata in 2. notan. eod. tit. et conſ. 62. col. 2. 1. libr.* qua conditionaliter confirmatur aliquod, non cognita cauſa, per hæc, vel ſimilia verba expreſſa.

Confirmamus tibi poſſeſſiones, quas iuſtè poſſides; Neq. alias ſpecialiores habet clauſulas, ex *cap. Quod diuerſitatem de conceſſione præbendæ, adiuncta eius Gloſſa.* Specialis autèm confirmatio eſt, cùm totum negotium exponitur, vel notum eſt Papę, quippè qui ex certa confirmat ſcientia, *per cap. penult. de confirm. vbi Abbas, & cap. Examinata eod. tit. in principio, & conſ. 62. col. 4.* qui quidèm ait, quando tenor rei confirmandæ exprimitur, fieri confirmationem ex certa ſcientia, etiam ſi verbis proferatur conditionalibus; quod maximè verum eſt, ſi clauſula apponatur *ex certa ſcientia*, quippę quæ idem operatur *ex Gloſſa magna in fine, l. ratas in fine, C. de reſcindenda vend. atq. ex Baldo mox citãdo*, quod derogatoria ſpecialis; ſoletq. etiam in ea apponi clauſula, *non obſtante aliqua lege*, ſaltèm ità generaliter prolata, quam ad ſpecialem ſufficere formam citatus docet Auctor, quin ſpecialioribus explicetur verbis; quoniã Princeps omnium habere cenſetur ſcientiam legum; idemq. ſcribitur *cap. Naturales ſi de feud. fuerit contractus*; his autèm omnibus ſpecialibus clauſulis certè generalis caret forma. Verùm quod hic dicimus de clauſula *certa ſcientia*, ſaltem quoad ea, quæ expreſſa ſunt in literis, profectò verũ habet, vti diximus 1. *tom. lib. 2. diſp. 5. c. 6. n. 20.*

2 Notandum ſecundò, in forma communi conceſſam confirmationem ferè nihil operari, quæ quidèm ad cautelam impetrari ſolet, nè negotium tranſigi, neſciente Principe, vel Pontifice, videatur; nec non ad timorem incutiendum Parti, vt *laudatus notat Abbas*, & expreſſius ad rem noſtram *Baldus cap. ſi quis de confirmat. num. 2.* nihil operari confirmationem hanc in forma communi traditam quoad rei conceſſæ valorem; Nec refert quod ſcribit *Decius cap. 1. de confirmat.* hanc nouum vinculum addere *ex cap. 1. de treg. & pac. vbi habetur funiculus triplex potentius ligare*; nam vt *Gloſſa verbo funiculus*, ibi primus funiculus erat excommunicatio Ordinarij, ſecundus variorum Epiſcoporum obſeruatio, vel confirmatio, quæ quidem neq; erat propria, vtpotè non à Superiore facta, nihilq. prætarea in ordine ad validitatem operatur, de qua nos diſputabimus infra. Idem dicimus etiamſi *Decio* concederemus huic formæ communi facultatem præſcri-
3 bendi. Itaq. de hac in forma communi confirmatione Pontificia diſceptatio non eſt; Sed mihi primo dicendum de confirmatione in communi; ſecundo de habita à Pontifice in forma ſpeciali, atq; ex certa ſcientia, quæ hoc explicabuntur capit. & ſequenti: tertiò de eadem, lite pendente conceſſa, quod quartò, ac deinceps præſtabitur.

4 Prima ſit aſſertio. Electionis ad Epiſcopatum confirmatio illam ſupponit ex ſe validam, quam in eius firmat robore. Eſt hæc aſſertio communis Canoniſtarum, priuſq; ea terminis vniuerſalioribus ad omne negotium; deindè ſpeciatim ad noſtrum probanda eſt. Et quidèm confirmatio naturam eius, quod confirmat mi-
5 nimè mutat. Quocirca Codicillòs in teſtamentum ſtaud conuertit, qui Codicillorum non exuũt rationem, in quibus directè ſubſtitui nõ põt, vel dari tutor, cuius auctoritate hæreditas adeatur, *ff. ad Tribell. Scæuola*; Confirmatio enim quod inuenit, roborat, quod autèm non inuenit, non diſponit, *ff. de trib. leg. l. Aurel. §. teſtam.* Neque addit inualidis vires, *l. 1. de ijs, qui ſunt ſui, vel alieni iuris*; Et ratio à priori eſt, quia ratificatio eſt quædam fictio, & actum ratificantis requirit, atque aptitudinem rei ratificatæ, *ff. communium præd. l. final.* vt probè *Baldus cap. cùm ſuper de cauſ. poſſeſ.* Scribit confirmantem dare quidèm, ſed non ſolum: addo tritum Philoſophorum axioma à priuatione ad habitum non dari regreſſum: igitur ab electione ex ſe nulla, ſeù à priuatione canonicæ electionis, ad validam non dabitur, neque per
6 confirmationem regreſſus. Prætereà fictio non trahitur ad ea, quæ de iure ſunt impoſſibilia, *ff. de leg. 1. l. talis ſcriptura*, vbi videnda eſt Gloſſa ſingularis.

7 Demùm nullus ratificationi locus eſt, quãdo factum eſt aliquid contra ius, vel contra iuris ordinem, quod illuſtratur à *Baldo* exemplo alienationis rei Eccleſiaſticæ, habitæ non præcedente tractatu, *cap. Conſuetudines de conſuet.* Neq. obſtat, ſi abſolutè loquamur, ſummum eſſe Principem, qui confirmat, ni vt ſequenti proferam aſſertione, ſub ſpecialiori forma id peragat.

8 Si quidèm Papa per confirmationem nullius vult iuri derogare, *ff. de vult. ſubſt. l. ex facto*; notatque *Baldus capit. ſi quis de confirmat. num. 10. & Abbas ibid. num. 8.* Et quamuis ex ſe confirmatio faciat aliquid validius, nè poſſit reuocari; at non facit aliquid de nullo, vt probè *Baldus cap. ex parte Epiſcopi de reſcript. num. 19.* niſi apponeret clauſulam, *non obſtantibus, & ex certa ſcientia*, vt infrà per formam ſpecialem, vel in contradictorio decerneret examine, ſicut *ff. de adop. l. Adoptio nõ iure facta.*

9 Quoniam quod non eſt confirmabile de iure, non præſumitur per iniuriam confirmatum, *l. 2. §. ne quis à Principe, ff. ne quis in loco publico.* Confirmatur propiùs ad rem accedendo. Electione inualida exiſtente, licet, vt infert *Gloſſa, cap. Cùm ſuper de cauſa poſſ.* ſi confirmatus poſſeſſionem adeptus fuerit, & poſtmodum ſpolietur, reſtituendus ſit; nihilominus tamèn ſi de nullitate conſtet electionis, minimè facienda eſt reſtitutio, vt probè notarunt *Innocentius in cap. Conſtitutus de fil. præsb. num. 5. ad finem, & Abbas in citatum cap. nu. 5. ad finem*, in quo ſenſu ſubſcribo *Baldo cap. Cùm ſuper*

de cauſa poſſ.num.2 not.2. Ex quo *in l.quacumq. C.de bon.quæ liber.* addo electionem non canonicam, inualidamq. à principio confirmari minimè poſſe, etiamſi Eccleſiæ expediret; quod admitto in eo ſenſu, vt non confirmanda dicenda ſit, ſi abſoluiè, & per formulam confir-
11 metur communem. Specialiori deniq. ratione de electione. Probatur etiam à *Gloſſa cap.1. de poſt. in ſexto verbo irritum*; nam quod a principio nullum erat minimè conualeſcit. Quamobrem *Gloſſa cap. Quam ſit de elect. in ſexto vacuetur ad finem*, notauit poſt trimeſtre à conſenſu præſtito, ſi quis diſtulerit confirmationem petere, quo tranſacto temporis ſpatio, tandem aliquando peteret, atq. obtineret, eius non poſſe conualeſcere electionem, quæ vt ſic per citatum Textum viribus caret. Accedit Bartolus *in l. Abſenti, ff. de don. allegatus, cap. ſi tibi abſenti de præbend. in 6. addita reſponſione Aret*, vt *perpendit Decius cap. Poſtquam de elect. num.* 18 *& cap. Cùm ſuper de cauſ. poſſeſ. num.* 1. notat non poſſe Patriarcham Epiſcopi confirmare electionem, non confirmandam, quod contra ius faceret.

Ex his deducitur, quid poſſit operari etiam à Summo Pontifice habita confirmatio electionis nullæ. De facta verò ſub ſpeciali forma mox dicam.

12 Aſſertio ſecunda. Confirmatio à Papa ſcienter conceſſa, electionem etiam nullam conualidat quoad ea, quæ iuris ſunt poſitiui. Eſt explorata Canonici iuris Peritis conclusio hæc, vt ex eius probationibus conſtabit. Itaq. probatur abſolutè ratione ab Innocentio indicata *cap. Cùm dilecti de elect. num.* 1. quam à priori ſic explico. Electio cùm actus ſit voluntarius, & liber ab eo vires habere poteſt, cui facultas eſt illum eliciendi; ergò vel ab eiſdem Electoribus ſi permanſerint in voluntate eiuſdem electionis primò factæ, obq; aliquod impedimentum nullæ, vel à Superiore confirmante à qua ipſamet in ſe pendeat, vt eſt in caſu noſtro; ſi quidem quæcumq. ad Epiſcopatum electio ab ipſo Summo Pontifice confirmante radicitus pendet; igitur ſi Papa ex certa confirmauerit ſcientia electionem, profectò validabit.

13 Hinc ex *Baldo cap. ſuper de cauſa poſſeſſ. num.* 1. ad rem notatu dignam deduco doctrinam; Pontificem Maximum ex certa ſcientia confirmantem diſpenſare quidem; quia ſupra ius, & contra ius, & extra ius (intelligo poſitiuum) omnia poteſt, *ff. de rit. nuptial. l. in principium §. Diuus.*

Colligo etiam, ex eodem auctore, Principem verbo confirmationis nonnunquam vti loco diſpenſationis, quod etiam prænotauerat *Innocentius cap. cùm dilecti de elect. n. 1. ad finem*, aſſerens non ſemper ſumi propriè vocabulum confirmationis.

14 Confirmatur ex *Abbate citato à Decio cap. 1. de confirm. n.* 25. quia quando Papa cõfirmat, ex certa ſcientia facere abſq. dubio videtur, vt notat *Bartolus in l. & quia, ff. de iure omn. iud.* traditque *Romanus in conſil. 98. Quoad id in principio.* Deniq. probatur à nonnullorum paritate relatorũ *per Gloſſam cap. ſicut graue de*
15 *tranſact. verbo auctoritate.* Etenim ſi pactum ab initio nullum Pontificis confirmatione vim recipit, *cap. Quotiès de pactis, l. tale pactum, §. qui prouoc. cùm Gloſſa, & notatur, ff. de pactis, l. vt iure iuran. ff. de oper. lib.* Sententia etiam, quæ non tenet confirmatione Papę valida redditur 15. *q.6. hæc quippè, C. de vet. iur. enuclean. l.1 §. ſed neque.*

16 Teſtamentum paritèr omnium teſtamentorum ſolemnitate ſuperare videtur, quod conſcientiam tenet Principis, vel præſentiam, *vt cum Tancr. & Vincent. loquar, ex C. de teſt. om-*
17 *nium*: Prætereà Prioratus adminiſtratio ex certa ſcientia, ſi confirmata eſſet alicui à Pontifice, teneret vtique; neq. poſſet Prior remoueri ſine mandato Papæ, quemadmodum notat *Gloſſa cap. Porrecta de confirm. verbo confirmatur ex cap.1. & 2. eodem, & 16. q.1. peruenit.* Addo demùm ex *Innocentio*, tùm aliam adoptionis paritatem *cap. cùm dilecti de elect. num. 1. & l. adoptio, ff. de adopt.* tùm tutoris dati ab illis, à quibus non poterat dari *l. ſicut, C. de confirm. tut.* Quorum autem actuum peti poſſit confirmatio tradit *Immola cap.1. de confirmat. num.2.* Nonnulla tamen à *Decio* (quam conſequenter eius doctrinæ ipſe viderit) afferuntur, *cap. ſicut nobis de confirm. à num.* 25. in contrarium, quæ tanti non ſunt momenti, vt ab aſſertione firmata diſcedamus; cùm nos loquamur, vbi conſtat certò moraliter de ſcientia Pontificis, apud quem omnium iurium cenſetur eſſe notitia.

18 Aſſertio tertia. Confirmatio Pontificia etiã ex certa ſcientia, naturales propriè nõ ſupplet defectus, quos tamen aliquando facit perindè, ac non interceſſiſſent: Sic *Immola cap.1. de confirm. num.3. poſt Antonium de Butrio cap. 1. de tranſact.* Accedit *Io: Andreas in titul. de leg. §. nùm offendendum, verſ.* 18. *Alexander in l. filius à Patre, §. final. ff. de lib. & poſth. & conſ. 194. Aſſumo col. 6. lib. 2.* ſic etiam communitèr DD. aſſerentes per clauſulam *ſupplentes omnem defectum*, nec etiam ſuppleri propriè hos naturales, traduntq. *citatus Immola, & Decius inter cæteros cap. 1. de confirm. num.* 48. Ratio à priori non tradita, ſed potius ab Auctoribus ſuppoſita illa mihi videtur eſſe. In iure naturali diuino directè Papa diſpenſare minimè poteſt, vti demonſtratum eſt *tom. 1. diſp. 1. libr. 2. cap. 2. nu. 2. ac deinceps*, ergò neq. per confirmationem etiam ſub ſpeciali forma, quę vim habet diſpẽſationis, conualidare poteſt, quod nullum eſt, contra ius naturale directè, ac per ſe.

19 Hinc fit, vt licet clauſula eſſet in reſcripto, vel confirmatione *ſupplentes omnes defectus, &c.* non poſſe iuris naturalis supplere, vt notant *ſupracitati Doctores, quos ſequitur Decius cap. 1. de confirmat. num.* 48. Ratio ſecundæ partis etiam è proprijs fundamentis *tomo 1. lib. 2. diſputat. 2. cap. 2. à num.* 24. deducenda eſt, quibus ſtatuimus Summo Pontifici poteſtatem eſſe, indirectè diſpenſandi in iure naturali, Diuino, humanam ſupponente voluntatem; ergo quicumque defectus intercedens

ni

in electione, tametſi ad intrinſecam electionis naturã ſpectaret, poterit à Papa ſuppleri. Hinc magis *Immolæ* dictum declaratur, ſupplet enim conſenſum ipſum Eligentium, ſi velit Summus Pontifex ſua confirmatione, præſtatq. vt habeatur, non ſecus, ac ſi elicitus fuiſſet ab Electoribus, *l. Iulianus, ff. de condit. indebit. & cap. illa de elect. vbi Expoſitores*. Confirmatur à contrario per Innocentium cap. Bonæ de confir. quem citat, & ſequitur *Abb. cap. 1. eodem n. 14.* nàm defectus conſenſus, ni pẽdeat actus à mera facultate Principis ſuppleri non poteſt, rectè verò ſi pendeat, vt conſenſus in contractu rei Eccleſiaſticæ, quippè qui quantumcumq. ſit nullus, quia Capitulum v.g. non conſenſerit, à Papa conualidari poteſt, fauet *cap. Propoſuit de conceſſ. præb. cap. Conſtitutus de reſcript. cap. Venientes de iur. iuran. cap cuncta per mundum, & cap. per Principalem 9 q. 3* Itaq. iuxta hanc noſtram doctrinam *tomo ſup.* ſatis probatam caſus admittere, vel non admittere ſecurus potes, in quibus Papam poſſe diſpenſare, referunt *Gloſſa verbo diſpenſare, cap. propoſuit de conceſſ. præb. Abb. ibid. n. 9. Specul. tit. de leg. ſuper rubricam de diſpenſ. §. nunc breuitèr in vlt. col. Angel. in leg. bene à Zenone, C. de quadr. præſcrip. Felyn. in cap. Quæ in Eccleſiarum col. 8. verſ. per hanc limitationem.*

CAPVT TERTIVM.

Quomodo probanda ſit ſcientia Principis, ex qua confirmare ſecundum ſpecialem formam dicitur.

SVMMA:

Non deſideratur clauſula in reſcripto, vel alio ſimili ex certa ſcientia *ad ſcientiam Principis probandam, ex qua illud ſit datum. num. 1.*

Ex coniecturis voluntas colligitur Teſtatoris. ibidem.

Caſus, in quibus Papa promouens cenſetur, vel nõ cenſetur virtualitèr diſpenſare. n. 2.

Impedito diſpenſato ſcientiam probare incumbit impedimenti. n. 3.

Confirmatio ex certa ſcientia, diſpenſatio dicitur. num. 4.

Qui confirmationem impetrauit eam omnis vitij tenetur expertem probare. n. 5.

Eſto aliàs, quando impugnatur reſcriptum ob aſſertionem falſi, ſpectet ad Impetrantẽ *hæc probatio, ob veri tamen ſilentium ad* Impugnantẽ *pertinet. n. 6.*

Primus modus probandi ſcientiam in Principe ex tenore expreſſo rei confirmandæ. n. 7.

Secundus ex clauſula, ex certa ſcientia, *licet aliàs non neceſſaria. n. 8.*

Quamuis ex certa ſcientia fiat aliquod reſcriptum, vel confirmatio, ſi fuerit ſubreptitia, vt poteſt aliquando eſſe, nihil operatur. n. 19.

Clauſula ex certa ſcientia ad præterita, non autẽ ad futura de nouo emergentia debet intelligi. num. 10.

Religioſus etiam confirmatus à Papa in aliqua adminiſtratione, à qua non poſſet ab Abbate amoueri, ob delictum poſtea factum poteſt. num. 11.

Idem erit, ſi quacumq. alia ratione conuincatur, exemptus non eſſet ibid.

Tertius modus probandi ſcientiam Papæ Confirmantis ſi facta ſit in literis mentio de Decretali Porrecta de confirm. *n. 12.*

Quartus cùm ſecundò Principis *inſtet iuſſio. n. 13.*

1 TOmo 1. *lib. 2. diſp. 5. c. 6.* ad probatiobationem ſcientiæ Principis, & Papæ, ex qua certa aliquid diſpenſat, non requiri clauſulam *ex certa ſciẽtia in literis n. 7. & 20.* diximus: quibus ibi adductis accedunt *Gloſſa notabilis in cap. Paſtoralis, §. præterea, verbo ex certa ſcientia de officio delegati, & clem. eod. verbo ex certa ſcientia de iudicijs. Tenetq. hoc idem, Immola in l. quidam conſulebant col. 4. verbo itẽ m aduerte, ff. de re iudicata, & clem. 2. in fine de reſcript. Franc. conſ. 65. ſuper præmiſſa, & alij, quos citat, ſequiturq. Decius cap. Porrecta de confirm.* Addo præter *loco citato 1. tom.* exaratas rationes, aliam, quòd in hoc ſolum voluntas attenditur Principis, vt probè *Innocentius cùm Eccleſiaſtica de except.* Sed in tali voluntate declaranda eſt data forma; ergò ſufficit quocumquè modo deducatur. *l. certum, ff ſi certum petatur, l. conſultiſſima, C. qui teſtam. fac. poſſ.* Sic in teſtatore ex coniecturis voluntas colligitur. *l. Imperator, vbi Bartolus de leg. 1. cùm auus de condit. & demonſtr.* cum ſit; neq. obſtat *cap. 1. de confirm.* ſicut rectè *Dec. ibi n. 15. ad finem.*

2 Cùm etiam *eodem loco 1. tom. num. 8. & 9.* docuerimus, quod Papa, quem neſcit illegitimum v.g. vel aliquo alio impedimento affectum, ſecundum ius poſitiuum promouens, nõ cenſetur diſpenſare, ni ex tenore literarum aliud conſtaret, nec non *num.* 10. errorem Papæ, ſiuè falsò putantis, quempiam legitimum, ſiuè legitimarum iam exiſtimantis, ſiue diſpẽſatum tacitè obſtare diſpenſationi, vt eſſet in caſu noſtro, ſi alicuius electionem illegitimi confirmaret, vel ſi non aduerteret, vel oblitus nullitatis formæ electionis, vel alterius annullantis formæ electionis, vel alterius annullantis defectus perſonę, vti *nu. 11.* ibi tradidimus. Pręterea cum *ibidem num.* 12. dixerimus Papam ſcientem, quem in Epiſcopum promouet, vel confirmat, eſſe vel illegitimum, vel alio excluſum impedimento, nulla pręmiſſa cauſę cognitione, cenſeri quidèm diſpenſare iuxta ea, quæ ſequenti concluſioni dicemus. Et quando inhabilitas, vel nullitas electionis expreſſa eſt

in literis conceſſionis, vel confirmationis præ-
ſumi Principem diſpenſaſſe, vt *n.* 13. imò vnum
eſſe ex modis probandi ſcientiam in Principe,
vti mox dicemus, quę tamen notitia defectus,
vel impedimenti per ſe præſumenda non eſſet,
3 nec nó Impedito, vel inualidè Electo, in dubio
impetranti litteras confirmationis incumbe-
re, ſcientiam probare impedimenti in Principe
diſpenſante fuiſſe, vt *n.* 15. & præter ibi citatos
Auctores docet *Innoc. apud Abbat. cap. Por-
rectam de confirmat. fauetq. cap. vt noſtrum, vt
Eccl. benefic. & l. fine, C. de probat.*

4 His nunc addo, confirmationem factam ex
certa ſcientia, diſpenſationem profectò dici ex
Bald. in c. Cũ ſupèr de cauſa poſſeſ. in principio ſu-
5 *periori capit. n.* 13. relato: Nec non illum, qui diſ-
pẽſationem impetrauit eam tenetur ſanè pro-
bare, cuiuſcumq. vitij expertem, vt notat *Oldr.
conſ.* 256. *Clemens Epiſcopus in dub.* 2. fauet *Cal-*
6 *derin. conſ.* 10. *tit. de probat.* Tametſi communis
alioquin doctrina ſit, reſcriptum impugnatum
ex falſi aſſertione, intereſſe illius, qui impetra-
uit, à vitio vendicare; at impugnatum ex veri
taciturnitate vitioſum oſtendere ad impugnã-
tem ſpectare. Sic *Io: Andreas in cap.* 1. *de lit.
conteſt in* 3. *quem ſequuntur Abbas in col. final. de
præſump. è cap Conſtitutus in princip. de reſcript.
Cardinal. conſ.* 69 *col. final. Decius cap. Porrecta
de confirm. & alij.* Demùm cum in foro inter-
no, tùm externo ſatis quidèm ſit quomodoli-
bet ſcientiam innoteſcere Principis, Impeditũ
promouentis, quemadmodum *loco citato num.*
16. & 21. diximus, reliquum tantum hic eſt ad-
dere modos, quibus probari poteſt ſcientia in
Principe diſpenſante, vel expreſsè, vel per pro-
motionem ipſam, vel confirmationem:

7 Primum, itaq. illum affero, quem paulò an-
te dicebam, quando rei confirmandæ tenor ex-
primeretur, qui quidem certiſſimus eſt, nec in-
diget probatione, clarè patens.

8 Secundum addo clauſulam *ex certa ſcien-
tia*, quæ tametſi neceſſariò non requiratur; ni-
hilò tamen minus, ſi in litteris apponatur pro-
bè ſcientiam Principis demonſtrabit, vt nota-
tur à *Gloſſa in clem. & ſi principalis, à Gloſſa fi-
nali Reſcriptis, & à Gloſſa* 3. *in verbo literarum,
cap. ſtatutum de reſcript. in ſexto*, docent *Abb.
cap. Examinata de reſcript. Roman. in conſ.* 227.
iuſtæ ſunt rationes col. 3. *Alexandr. conſ.* 39. *viſo
ſtatuto col* 3 fauetq. *textus clement.* 1. *de probat.*
cum ea tamèn limitatione, quam *tomo* 1. *libr.* 2.
diſp. 5. *cap.* 6. *num.* 20. expreſſi, vt intelligatur, de
his, quæ ſunt iuris, de quibus notitia præſumi-
tur in Principe, non autèm, quæ præſumuntur
ab eo ignorari, vt ſunt locorum ſtatuta, conſue-
tudines, & facta.

9 Hinc *Abbatis in cap.* 1. *de confirm. nu.* 10. *&
Decij ibid. à n* 51. duas limitationes libet adno-
tare circa clauſulam hanc *ex certa ſcientia* ad-
hibitam in literis.

Primam nihil prorſus illam operari, quando
confirmatio fuit ſubreptitia ſecundum ea, quæ
infra dicturi ſumus: licet enim aliquid factum
fuerit à Principe ex certa ſcientia, ſubreptitia
tamèn eius poterit eſſe diſpoſitio quoad ea,
quæ in facto conſiſtunt, vel quod pendente ap-
pellatione, vel lite, vt infrà, quod huiuſmodi
confirmatio falſitatem non purgát narratorũ,
vt à *Rota notatur in* 2. *deciſ. in eo tit. in nouis, atq.
à Baldo, alijſq. quos laudaui* 1. *tomo paulò ante
citato.*

10 Secundam limitationem addo, vt dicta clau-
ſula ad præterita ſe extendens intelligatur, nõ
autèm ad futura de nouo nata, quia non poteſt
ad ea patere, quæ in conſiderationem haud ce-
cidere, vt probè *Abbas citatus poſt Gloſſam ar-
gum. cap. cùm inter de renunciat. è cap. ſuggeſtum
de decim.* Itaq. qui à Papa confirmationem ob-
tinuerit ex certa ſcientia pro beneficio, poſt-
quam facinus commiſerit, ob quod iure confir-
mato meretur priuari, non obſtante confirma-
tione, ex certa ſcientia Pontificis priuari, atq.
ab Ordinario puniri profectò poterit.

11 Hinc licet Religioſus, quem Papa ex certa
confirmauit ſcientia in aliqua adminiſtratio-
ne, à qua ad nutum alioquin poſſet remoueri
ab Abbate, vel ex facili cauſa; non poſſet abſo-
lutè ampliùs à ſuo loco deturbari propter præ-
terita, neq. confirmatum ius ab Abbate tolli,
cùm vi confirmationis Papæ tantum quoad
hoc fiat ſubditus, eiuſq. obedientiæ ligatus, vt
probe *Innocentius cap. niſi de præb. ac reliqui
DD. cap. cùm inter de elect. & clem. Quod regu-
lares de ſupplenda negligentia Prælat.* Verum ex
nouo delicto, iure etiam confirmato priuari po-
terit, ſic docet *Abbas cap. Ad noſtram de con-
firmat. & Feder. de ſen. conſ.* 255. docet *Gloſſa* 2.
in cap. filiam 1. *q.* 1. nam non eſt ab Ordinarij
poteſtate per confirmationem illam exemptus
*argum. cap. Per tuas de maior. & obedient. Ant.
de Butr. in cap. cùm. inter il ſecondo col.* 3. *de ele-
ctione, & in cap. ſupèr eo col. finali de offic. deleg.
cùm ſi*; & quamuis DD. loqui videantur ſpe-
cialitèr de ratione delicti: idem videtur ſi
quacumque alia cauſa ſufficienter impeditus
cenſeretur, vel ex qua conueniatur non eſſe
exemptus, vt probè notat *Decius cap.* 1. *de
confirmation. num.* 68. *ex dicto cap. Per duas.*
Verùm ſatis de hiſcè, nunc ad inſtitutas ratio-
nes aſſignandas probandi ſcientiam in Princi-
pe reuertamur.

12 Tertius igitùr modus eſt probandæ ſcien-
tiæ Principis diſpenſantis, vel rem confirman-
tis, ſi in literis mentio fiat *de Decretali Porrecta
titul. de confirmat. argument. cap.* 1. *de exceſſ.
Prælatorum in ſexto.* Probatur præterea,
quia clauſula, *non obſtante*, & clauſula *ex certa
ſcientia*, vt ſuperius eſt declaratum æquiparan-
tur ex *Gloſſa magna in fine in l. ratas in fine,
C. de reſcindenda venditione, Bald. in l. idem Vl-
pianus, ff. de excuſat. tutor. in cap.* 1. *§. natural.
colum.* 1. *verſic. ſed ego quæro, ſi de feudis fuerit
controuerſia, Ioannes de Anania conſil.* 81. *viſo
inſtrumento col. finali, & alij apud Decium cita-
tum n.* 14.

13 Quartus modus cùm ſecundò Principis in-
ſtar iuſſio, quia ſecundum mandatum vim ha-
bet clauſul *ex certa ſcientia.* Sic *Antonius cap.
Porrecta in* 1. *colum. de confirmat. cap. Quę in
Eccleſiarum penult. col. de conſtitut. Baldus in
l. impetrata, C. ſentent. reſcind. non poſſe, & l. nec
damnoſa, C. de præter. imper. offenſ. Abbas cap.*
Por-

Porrecta, citato num. 5. Decius ibidem num. 15. Alexand. in l. 3. in principio. ff. quod quiſque iur. & alij apud eundem Decium.

CAPVT QVARTVM.

An Confirmatio aliquo pacto ſubreptitia ſit nulla.

SVMMA.

Nonnulla ſunt reſcripta gratiæ, nonnulla verò iuſtitiæ, & quænam hæc ſint. n. 1.

Ex duabus, quæ hic exagitari poſſunt quæſtionibus, quænam hic diſputanda. n. 2. & 4.

Subreptitium, atq. obreptitium quoad irritationē reſcriptorum ſinonyma ſunt. n. 3.

Confirmatio de re litigioſa, nō facta litis mētione, vel quocumque alio modo ſubreptitia, eſt nulla. nu. 5.

Reſcripta gratiæ ad beneficia ſubreptitia ſunt ipſo iure nulla. n. 6.

Litteræ gratiæ comparantur contractibus bonæ fidei, litteræ verò iuſtitiæ contractibus ſtricti iuris. n. 7.

In litteris gratiæ habendis ſinceritas optatur ſingularis. n. 8.

Super litigioſam rem nouum priuilegium impetrari quis non poteſt. n. 9.

Perpenditur ex Baldo l. qui autem, ff. ſi quis: *num. 10.*

Poſſunt reſcriptum, confirmatio, &c. ex certa ſcientia conceſſa ſubreptitia eſſe. n. 11.

Subreptio doloſæ petitionis vitiat totum reſcriptum, etſi cauſa non fuerit totius, ex ſimplicitate tamen habita, vitiat quatenus eius cauſa fuerit. n. 12. & 14.

Confirmatio in ſpecie de vna re, de qua ſubreptitia eſt, nullius eſt roboris. n. 13.

Si ex dolo ſubreptitia ſit confirmatio, quoad omnia eſt nulla. n. 14.

Sic etiam ſi fuerit ſub vna forma, nec ſeparati fuerint articuli. n. 15.

Quando in iiſdem litteris gratiæ, & iuſtitiæ reperitur reſcriptum, principali ſtandum, & ſi hoc fuerit gratiæ, erunt ipſo facto nullæ ſecus ſi iuſtitiæ. n. 16.

Quid ſit res litigioſa ſecundum Gloſſam nimis ieiunè habetur. n. 17.

Quid ſentiendum ſit remiſſiuè. n. 18.

De certitudine requiſita ad ſubreptionem annullantem reſcriptum ſecundum ſententiam Abbatis. n. 19.

Quid, & quotuplex ſit euidentia facti. n. 20.

Quacumq. ratione notoria ſit ex ſpeciebus aſſignatis ſatis eſt ad nullitatem. n. 21.

HActenùs de natura confirmationis, ad illamq. prærequiſitis, vbi multa de illius affectibus innotuere, nec non de cauſa concedente, qui in re noſtra, Summus eſt Pontifex: de illiuſq. poteſtate, tùm ad poſitiues ſupplendos defectus, tùm aliquo pacto ad naturales; illud in præſentia reliquum eſt exponere, quando ex parte impetrantis confirmatio erit nulla.

1 Notandum eſt, nonnulla eſſe Reſcripta gratiæ, nonnulla verò iuſtitiæ. Priora ſunt ad beneficia, diſpenſationes, vel alias quaſcumque gratias comparandas. Poſteriora verò, quæ ad lites forenſes impetrantur, vt ad committendam Iudici cauſam in foro externo decernendam, vt notauit *Menoch. de arbit. lib. 2. caſu 201. num. 1.*

2 Notandum ſecundo, duas eſſe poſſe controuerſias, primam quid requiratur ad rationē ſubreptionis: Secundam nùm ſubreptitiæ litteræ ſint nullæ. Hanc ſecundam hic, alibi Deo dante primam diſputabimus.

3 Notandum tertio, quamquam diſceptatio fuerit olim inter DD. quid nomine ſubreptionis, quid autem obreptionis ſignificaretur in iure, vt videre eſt apud *Innocentium cap. cùm dilecta num. 3. de reſcriptis, Abbatem ibid. nu. 7. Immolam ibi etiam num. 10. alioſq. quos citat & ſequitur Menoch. laudatus*; nihilo tamèn minus certiùs omninò mihi eſt, nullum eſſe has inter voces diſcrimen, eſſeq. ſinonymas quoad irritationem reſcriptorum; itaq. ſiue ſuppreſſa veritate, ſiue expoſita falſitate reſcripta, vel ſubreptitia, vel obreptitia dici poſſunt, quemadmodum probè *Decius cap. ſuper litteris not. 1. nu. 4. de reſcript. Rebuffus tom. 2. conſt. reg. tit. de reſcript. in præfat. num. 115. Menoch. laudat. ſup. d. num. 10.* Inficias tamèn non ibo, quidquid ſit de nomine ſubreptio, atque obreptio, quando reſcriptum ex falſi expoſitione tale dicitur, vel ex veri taciturnitate non nihil differre, vt *ſup. cap. num. 5.* indicaui, atq. ex infra dicendis fiet clarius.

4 Quibus in hunc modum conſtitutis, illud explicandum ſupereſt ex tribus *2. cap. ſub initio* mihi propoſitis. Nùm confirmatio aliquo pacto ſubreptitia vires habeat ad electionem confirmandam, quæ quidèm quæſtio ex *ſeq. cap.* (quod exponet qua ratione interpretari legem, vel Priuilegia Principis, vel de ea cognoſcere poſſet inferior) maximè illuſtrabitur. Ex quibus dubium eſſe non poteſt, nùm ſubreptitia confirmatio nullam conualidèt electionem, cùm vt infra ipſamet dicēda ſit nulla, ſed nùm valida electioni nulli conferat validitatem.

5 Aſſertio vnica; confirmatio facta de re litigioſa, non facta litis mentione, vel alio quouis modo certè ſubreptitia, eſt nulla: ſiuè fuerit Papæ, ſiuè Ordinarij. Quod dixerim, quia nullā agnoſco differentiam inter hæc reſcripta, cùm *Sanchez lib. 8. de matrim. diſp. 21. num. 4.* Concluſio eſt communis *Innocentij cap. ſi quis, & cap. Bonæ de confirmat. ibi Abbas in cap. ſi quis nu. 8. & cap. Bonæ per totum, Bald. cap. 1. 2. & 3. ac toto ferè titul. de confirm. vbi reliqui Canoniſtæ.* Habetur etiam expreſſis verbis *cap. Porrecta* in

in fine de confirmat. Per ca. Tamquàm tacita veritate ſubreptas denuncies non valere, & cap. ad noſtram cod. in fine, ac notatur per Gloſſam in cap. Dudum il ſecondo, verbo expreſſa de electione, eſtq. regula communis in priuilegijs, & beneficijs, vt notat *Cald. conſ. 1. de feud.* Probatur præterea voluerim, poſtea ſpecialiùs probaturi de conceſſo reſcripto ſub forma ſpeciali.

6 Nam reſcripta gratiæ ad beneficia, ſubreptitia ſunt ipſo quidem iure nulla *ex cap. finali de filijs præsb. in 6.* vbi *textus de diſpenſatione ad beneficia*, ſic ait, *veluti per ſupreptionem obtenta, nullius penitus eſt momenti*, qui quidem textus latè patere conſenſu DD. cõſtat ad quaſcumq. litteras, gratiam continentes, vti eſt confirmatio ad beneficia; præſertim ſi ſuper electionem cadat nullam. Ratio autem eſt, tùm quia huiuſmodi reſcripta gratiæ, & in re noſtra confirmationis, loco tituli habentur, & per ea, *vt ſequenti cap.* conſtabit, ius tribuitur perfectum, ideò hiſce ſubreptitijs, titulus remanet nullus *clem. 1. ibi nullius momenti de præb. cap. ad aures, cap. conſtitutus, cap. ad audientiam, alijſq. textibus de*
7 *reſcriptis, vbi DD.* Tùm quia litteræ gratiæ cõparantur contractibus bonæ fidei; litteræ verò iuſtitiæ contractibus ſtrictiuris; ſicut igitur in contractibus bonæ fidei exuberantia deſideratur candoris *ex l. bonam fidem, C. de action.*
8 *& oblig.* Sic in literis gratiæ ſinceritas optatur ſingularis, quæ in votis omnium eſſe debet, cum de huiuſmodi rebus ſpiritualibus agatur, vt proſequuntur *Gloſſa cap. final. poſt caſus expoſitionem uot. 2. & Menochius à num. 7 Baldus, l. præſcriptio num. 11. C. ſi contra ius, Abbas cap. Quod ſuper his de fide inſtrumentorum, & cap. Quia circa de conſang. num 5. Rebuffus pract. benefic. titul. different. inter reſcript. grat. & iuſt. nu. 1. & alij apud Menochium lib. 2. cent. 3. caſu 201. num. 1.*

Probatur inſupèr, quia non cenſetur Pontifex id confirmaſſe, cuius neſciebat ſtatum, in tertij præſertim præiudicium, non enim humanus poteſt confirmationis eſſe actus, neque voluntarius ni à principio intrinſeco ſingula cognoſcente, ut uoluntarium definitur ab *Ariſtotele 1. eth. c. 1.*

9 Quamobtem ſuper aliquod litigioſum nouum impetrare Priuilegium non poteſt quiſquam, vt à *gloſſa* notatur *cap. cauſam quæ de teſtament. & cap. 1. & vltim. Vt lite pendent.* Verùm non ad rem, me quidèm Iudice, vt legenti patebit. Probatur tamen ab eadem probè per *cap. Bonæ memoriæ de confirmat. adiuncta Gloſſa*, nàm literæ confirmationis de ſententia, à qua erat appellatum, vires quidem non habẽt, ſi appellatus malitioſè, vt probè *Panormitanus ibi in princip.* præueniat appellantem. Quæ quidèm literæ ſuſpenſæ pendere debent, donec de
10 appellatione cognoſcatur. *Neq. obſtat, l. qui autem, ff. ſi quis, quę ſanè loquitur, Baldo interprete in cap. 1. de confirmat. num. 1.* quando Princeps conceſſit ſolemniter, atq. ex certa ſcientia etiam litigij, confirmationem. Deindè priuilegium fori conceſſit ibi, non autem rei litigioſæ. Hactenus dixi de confirmatione ſub forma potiùs communi conceſſa, reliquum illud eſt, vt etiam in forma ſpeciali dicamus idem, dummodo ſubreptitia ſit confirmatio ob appellationẽ aut litem, aut alitèr, ità *cap. 1. de confirmat. vbi Expoſitores*; poteſt enim, vel confirmatio, vel
11 diſpoſitio ex certa concedi ſcientia; at eſſe ſubreptitia quoad ea, quæ in facto conſiſtunt, aut quia pendente appellatione, aut lite, illa habita ſit, ſi quidem confirmatio illa falſitatem non purgat narratorum, *vt ſuperiori capitulo*
12 *num. 9* indicauimus. Patet demum hæc aſſertio abſolutè *ex cap. ſuper literis de reſcript.* ex quo conſtat doloſam ſubreptionem petitionis totum vitiare reſcriptum, eſto cauſa non fuiſſet totius, vt probè *Panormitans ibi num. 2.* Ex ſimplicitate verò, vel ignorantia ſubreptionẽ eatenus illud vitiare, quatenus cauſa fuit conceſſionis iuxta *cap. ſupèr literis de reſcript. modo citatum.* Quod ſi locum habet in literis contẽtioſis, etiam & in gratioſis, vt probè *Abbas cap. certum de reſcript.* ſcio *Decium cap. 1. de confirmat.* conſueto ſuo acumine reuocare hanc aſſertionem in dubium.

13 Verum in primis quæſtio à nullo quidem mouetur; neq. ab ipſo Decio ſubtiliſſimo homine, ſiuè confirmationem, ſiue priuilegium, ſiue quodcumq. ſimile, cuius impetratiò facta eſt in ſpecie in vna re, in qua eſt ſubreptitium, eſſe profecto nullum; vt in Textibus à nobis citatis apertè conſtat. Deindè compertum habeo, quando etiam ſi quis impetraret confirmatinnem, vel literas ſimpliciter, pluresq. ca-
14 ſus reſpicientes, ſi ex dolo feciſſet, totum vacillare reſcriptum, & corruere; quod conſenſu DD. firmatum, neq. ab ipſomet Decio negatur, nàm in *cap. ſuper literis de reſcript. num. 3. & 7.* ſubreptionem doloſam indiſtinctè docet vitiare reſcriptum; ità vt quamuis qui impetrauit, eſſet Sanctus (vt ipſe loquitur) per ſubreptionem tamèn illud inficeret ex *Baldo per textũ c. 1 ad finem, vt lite pend.*

15 Demùm tametſi daremus *Decio ex cap. 1. de confirmat.* ſubreptitiæ nullitatem confirmationis non deduci, contra *Panormitanum* certè hoc ex alijs à nobis allegatis Textibus colligitur, atq. ex communi ſententia, vel quando ſunt ſub vna forma, capita, ſeù articuli, nec ſunt ſeparata, quòd eamdem cauſam, eumdemque reſpiciunt finem, vel ſi ex dolo habita, ut modo dicebam. Deniq. DD. conſenſu non præiudicare liti motæ, neq. aliquid ei detrimentum afferre, poſſeq. Iudicem inferiorem in cauſa inchoata ex ui illius procedere, ut eſt uidere apud *Cardinalem conſ. 65. pro diſtinctione col. finali*, fateturq. *Decius cap. 1. de confirmat. num. 4.* ſi per ignorantiam tale priuilegium fuiſſet extortum, & quamuis fuiſſet conceſſum motu proprio; quemadmodum ex multis idem *Decius notat num. 11.* & poterit legi apud *Hoſtienſem cap. cauſam quæ de teſtim. il ſecondo.* Neque quod ad maiorem huius dilucidationem aſſertionis facere poſſit addendum mihi eſt, quàm quid ſit res litigioſa, quauè certitudine de illa conſtare debeat, aperire.

16 *Quid* autèm dicendum ſit, quando in eiſdẽ literis reſcriptum iuſtitiæ, & gratiæ reperiatur, tradit *Sanchez de matrimonio lib. 8. diſputat. 21. nu. 6.*

Digitized by Google

num.6. vt ſit nullæ, ſi ſubreptio verſetur in reſcripto gratiæ, tanquam circa principale, ſecùs autèm ſi verſetur circa reſcriptum iuſtitiæ, tãquam circa principale.

17 Quæres: quænam ſit res litigioſa? Respondet *Gloſſa cap. 1. de confirm. & gloſſa cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ il ſecondo, vt lite conteſt. verbo litigioſi.* Rem litigioſam eam dici, de cuius dominio cauſa mouetur inter petitorem, & poſſeſſorem, iudiciaria conuentione ex *l. litigioſa res, C. de lite auth.* ex quo patet, controuerſiam ſupra poſſeſſionem ortam, rem ſanè litigioſam facere. Verùm enim verò, cum ſatis ieiunè quæſtio hæc à *gloſſa* dirimatur, quæ nec
18 mei propria eſt inſtituti, meum idcircò *Lectorem* ab Abbatem remitto, quàm pluribus diſputantem in *cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ il primo, vt lite conteſt. num. 7. & cap. ſi quis de confirm. num. 5.* vbi de quæſtione mota, an rem faciat litigioſam; & prætereà nùm per ſolam citationem, & quomodo actio, & res pendere dicantur, de quibus videri etiam poteſt *clem. 2. vt lite pend.*

19 Requirũtur demùm ad nullitatem cõfirmationis ſubreptitiæ, vt certa ſit ſubreptio. De gradu autèm huius certitudinis minimè conſtat apud DD. quos hæc quæſtio in varias diuiſit opiniones; qua quidèm magna ex parte pendet ex ea, num Inferior valeat interpretari legem, priuilegium, vel quidpiã ſimile Superioris. in qua Theologorum ẽt deſudarũt ingenia, & noſtrũ imbecille intendemus *cap. ſeq. Abb. igitùr è principibus Canoniſtis cap. ſi quis de cõfirmat.* ad ſubreptionem cõfirmationis, vel priuilegij illam notoriam rationem ex *Innocentio in cap. ſequens de confirm.* deſiderat, quæ conſtat, vel ex tenore literarum, vel ex confeſſione partis. Cæterùm *ex cap. ſi quis ab Abbate expenſo* id non colligitur, vt legenti patebit. Deindè videre nequeo, cur ad duo illa capita, hæc etiam ſi requireretur notorij ratio redu-
20 cenda ſit. Cùm enim notorium facti, de quo hic abſq. dubio agitur, ſit quod clara, & famoſa loquutione, ex euidentia rei reſultante, notum eſt, nullanè tergiuerſatione cęlari poſſit, vt nos expendimus *tomo 1. libr. 2. diſp. 5. cap. 3. num. 4.* quodq. ipſomet *Panormitano Auctore cap. veſtra de cohabit. cleric. & mul.* triplex ſit, vel facti permanentis, vt in platea eſſe turrim, quaſi res omnibus nota eam videre volentibus. Secundum facti tranſeuntis, neque redeuntis, vt occiſio alicuius in conſpectu populi, vel vox præconis. Tertium facti interpellati, vt mutuãtis pecunias ſub vſuris; ſemper quidèm parati, quippè qui cum non ſemper fœneretur, ſemper habitudine ad id paratus eſt. Cùm prętereà electio nulla, vel confirmatio, de qua nos diſputamus, ad ſecundum notorij genus reduci poſſit, ſi ſcrutinium, ſuffragiaq. non ſint exarata, vel ſi fuerint, electioqꝫ completa ſit, reuocari facilè poſſit ad primum genus: quemadmodũ literæ extantes confirmationis ſubreptitiæ, ad quod ex *Abbatis* ſententia, & merito, quidem ſpectat edictum, quòd actum habeat permanentem, non eſt profectò, cur ad ſolam partis confeſſionem, ipſarumq. literarum tenorem, notorietatem ſubreptionis ipſius electionis,
21 vel cõfirmationis redigere cogamur; ſed quomodolibet innoteſcere certò poterit de ſubreptione, iuxta notorij definitionem, ac diuiſionẽ, ſatis eſſe dicendum ad vires infringendas confirmationis rei aliter litigioſæ. Quamobrem etiamſi literæ ſubreptitiæ non extarent, ſi de illis certò per probationes conſtaret, adhuc notoria dici poſſet earum ſubreptio. Verùm enimuerò, cùm *per cap. de confirmationib. tit. de confirm.* compertum ſit Apoſtolicarum ſubreptionem literarum certam eſſe debere, vt de illa iudicare poſſet inferior Iudex per ea; *Aut certum ſit, quod ſint per falſi ſuggeſtionem elicitæ* controuerſia in eo verti cardine videtur, aſſignationis nimirùm huius gradus certitudinis, quæ quidèm, vt paulò antè dicebam, minimè declarata alia quæſtione, nùm poſſit inferior leges interpretari ſuperioris, prò dignitate decidi non poteſt. Idcirco ſit.

CAPVT QVINTVM.

Num inferior legem poſſit interpretari Superioris.

S V M M A.

Quæſtionis difficultas. n. 1.

D. Thomas diſpenſationem, atque interpretationem pro eodem ſumpſiſſe multis videtur. num. 2.

Non eadem eſt ratio diſpenſationis, atq. interpretationis. n. 3.

Diſpenſatio caſum ſupponit, in quo vrgeat legis obligatio, ſecus verò interpretatio. n. 4.

Quid propriè ſit interpretatio. n. 5.

Quotuplex interpretatio ſit. n. 6.

Defectus legis quotuplex ſit. n. 7.

Quotuplex dubium eſſe poſſit circa obſeruantiam legis. n. 7.

Interpretatio cur, & quando neceſſaria ſit. num. 9.

Interpretatio authentica, & neceſſaria ſolum ad legiſlatorem, eiuſq. legitimum ſpectat ſucceſſorem. n. 10.

Interpretatio in caſu particulari Summi Pontificis, quidquid de alijs ſit Principibus, vim habet legis vniuerſalis. n. 11.

Epiſtolæ Decretales in corpus iuris à Gregorio IX. redactæ, legis vim habent vniuerſalis. num. 12.

Qui tollere actum non valet, in recto ſenſu, nec valet ea vti interpretatione, qua deuenitur ad legitimam eius correctionem. n. 13.

Quid ſentiendum ſit de reſponſis, atq. interpretationibus ſingularibus cęterorum Principum. n. 14. remiſſiuè.

Epikia etiam per ſubditos locus eſt contra verba legis in caſu euidenti, in quo lex illa lo- cum

cum non habet, num. 15.

Ex æquitate depoſitum non eſt reſtituendum, imminente periculo homicidij, & porta Ciuitatis obſeſſæ aperiendæ ſunt, morte aliàs inſtante ciuium foris ſtantium, quibus orbata Ciuitas, neq. defendi poſſet. n. 16.

Epykia non ob proprium legis, vel legiſlatoris defectum intercedit, intentionem tamen ſaltē ſeruat ipſius legiſlatoris. n. 17.

Licet Epykia etiam ſubdito, & ob priuatum bonum. n. 18.

In dubio proprio, num ſit lata lex nec nè, quod facta morali diligentia, reijci non poteſt, minimè tenetur ſubditus ſtare illi legi, idemq. indicant nonnulli, tametſi lex ſit certa, dubium tamen ſit num huc, & nunc comprehendat hunc caſum. n. 19. & 20.

Non tenetur quis voto, quod propriè dubitat, an emiſerit n. 20.

Certa exiſtente lege, vel priuilegio, ſi dubium ſit negatiuum de poteſtate, vel voluntate legiſlatoris, num voluerit, vel hic, vel nùc vellet, adeundus eſt ipſe Legiſlator, vel Princeps, aut vrgente neceſſitate Epikię erit vſus. num. 21. & 24.

Ex neceſſitate, cùm non poſſet hic, & nunc aliam diligentiam facere quiſpiam, tametſi opinionem improbabilē ſequeretur à peccato excuſatur, atq. in materia iuſtitiæ pro viribus tenetur conſulere damno alterius per ſe loquendo, at cum lata culpa non ſe infecerit, non tenetur ipſe reſtituere n. 22.

Quouſq. dubium practicum deponat quis, tenetur quod tutiùs eſt ſequi, alioquin eadem ſpecie, & grauitate peccato inquinabitur, ac illud, de quo eſt dubium. n. 23.

Regula nu. 21. relata vera etiam eſt de dubio negatiuo, ſiue de actu reflexo ad illud terminato, etiam exiſtente tenui conſenſu de licita rei ratione. n. 24.

Quando eſt dubium negatiuum de re præcepta, num ſit licita, nec nè, ſtandum eſt legi. num. 25.

Si ſubditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, ſed poſitiua potiùs formidine in opinione probabili imbibita de poteſtate non ſe extendente ad hunc caſum, poterit legem ſimpliciter quis interpretari, vnamq. ex probabilibus ſequi opinionem. n. 26.

Interpretatio ſimplex legis non eſt magis propria Superioris, quàm ſubditi Docti, ac ſapientis. num. 27.

Modi omnes, quibus non licet Inferiori, interpretatione vti, è quibus ſolui poſſunt textus contrarij. n. 28.

Si verba legis fuerint omninò clara, Iudex inferior non poteſt ea interpretari. n. 29.

Duplex dubium circà verba, vel circa ſignificationem eorum abſolutè ſumptorum, vel ex ipſa intentione Legiſlatoris, vel Auctoris, exemplis declaratur n. 30.

Dubio poſitiuo exiſtente circa ſignificationem, de qua varietas ſit opinionum, quiſque Doctus legem illam, præceptum, &c. ſimpliciter interpretari poterit: ſi verò dubium eſſet negatiuum ſeruanda eſt regula quarta, num. 21. tradita. num. 31.

Dubio negatiuo intercedente nato ex ipſa intentione Legiſlatoris, &c. omninò lex eſt ſeruanda, & ſtandum præcepto, vel alij ſcripto Principis, vel ipſe adeundus eſt Princeps. Poſitiuo verò dubio probabiliori intercedente, Inferiori licet varia vti interpretatione ſimplici, non autem propriè Epykia. n. 32.

1 QVam præ manibus habemus, quæſtio, Canoniſtarum, ità malè torquet ingenia, vt quid de ea ſenſerint vix conſtare poſſit; neq. alium, quàm meum Lectorem opto Iudicem, eos ſi adire velit, præſertim in *cap. Cùm veniſſent de iudic.* & quidem ibi *Baldum, Abbatem, Immolam, & Decium*, alioſque inueniet adeò ſibi, vel non cohærentes, modoq. aientes, modoq. illud idem negantes, vt ad ſtuporem, quod quid ſenſerint deducere nō poterit. Ad veritatis autem dilucidationem, & eorum, quæ tradidimus *libr. 2. diſputation. 1. capit. 1. à n. 15.*

2 Notandum eſt primò, præter ibi dicta, & quæ ſcripſimus ibidem *cap. 3. num. 21. ac deinceps, D. Thomam, 1. 2. quæſt 97. art. 4.* pro eodem ſumpſiſſe, licet ſuboſcure, diſpenſationem, atq. interpretationem, cùm in perſonis, vel caſibus, in quibus lex deficit, qui poteſtatem habet eam condendi contrà eamdem operandi facultatem feciſſet. Fauere videtur huic opinioni *cap. Quinta vallis de iur. iurand. Auctore Speculatore titul. de diſpenſat. §. Diſpenſatio paulò poſt initium.* At cùm bifariam euenire quidem poſſit legem deficere in perſonis, vel caſibus, aut certè, atq. euidenter, aut non ità manifeſtè. In manifeſtè deficientem legem Epijkia, ſeù æquitas adhibetur, vt poteſt, à quocumq. particulari, ac priuato; verùm quando non ità cenſetur deficere lex cum eſſet periculoſum abſq. dubio, Inferioris iudicio committere hoc examen, ſolius erit ſuperioris, cuius eſt condere legem, literas expedire, vel priuilegium, eadem interpretari, hoc eſt in illis diſpenſare, quo pàcto idemmet *S. Thomas loquitur 2. 2. quæſt. 88. art. 10.* quem ſequutus eſt, *D. Antoninus 1. part. titul. 17. cap. vnico, §. 20.* agēs de legis diſpenſatione, idemq. ſentire videtur *Bonauentura in 4. diſt. 38. art. 2. quæſt. 3. de diſpenſat. Voti Couarr. cap. Quamuis pactum 1. part. §. 3. num. 4. Caietanus ſumma verbo Votum, & 2. 2. quæſt. 38. art. 12.* Quòd etiam videtur aſſerere *de diſpenſ. leg. hum. 1. 2. quæſt. 77. art. 4.* Cęterùm mea quidèm ſententia, quidquid laudati DD. ſenſerint; cùm exploratum non ſit, Angelicum relatam docuiſſe opinionem; quę ex primo loco vix deduci, atq. ex ſecundo ægrè poteſt, reijcienda quidem eſt, & quia ad diſpenſationem iuriſdictio requiritur; probè enim D. ipſe Thomas *1. 2. quæſt. 97. art. 4. in corpore*, ait, *& ideo, qui habet regere multitudinem, habet diſpenſandi poteſtatem in lege humana, quæ ſuæ auctoritati innititur, vt ſcilicet in caſibus, vel perſonis, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, vt præceptum legis non ſeruetur,* quod maximoperè differt à declaratione, q̄ licet ſit Superioris,

Digitized by Google

ris, declarat ſolummodò deficere tunc obligationem legis.

4 Quamobrem diſpenſatio, caſum, in quo viget obligatio, ſupponit; à qua aliquem eximit, ſecùs interpretatio. Et quia ſequeretur poſtquam Papa cùm aliquo diſpenſaſſet in voto; v.g. caſtitatis; ob continuos carnis ſtimulos ob eoſdem poſſe ab alijs in ſimilibus caſibus diſpenſari: quod vnuſquiſq. intelligere, ac ſibi perſuadere facilè poſſet; in ſimili caſu, illo modo explicandam, declarandamq. eſſe legem, quod eſt abſurdum; vt enim mox dicemus, declaratio, atque interpretatio aliquo pacto poteſt à quocumq. Auctore haberi ſimpliciter. Et ità ſentiunt *Durand. in 1. diſt. 48 q. 4. num. 6. Sotus in 1. lib. de iuſt. art. 3. & 7. lib. quæſt. 4. art. 1. Vaſq. 1. 2. diſp. 88. cap. 2. nu. 11. Sanchez libr. 7. de matr. diſput. 1. ſub initio, Recentiores alij*; noſq. plura diſcrimina interpretationis, ac diſpenſationis tradidimus *tomo 1. lib. 2 diſp. 1. c. 1. n. 14.*

5 Notandum ſecundò, his omiſſis, interpretationem genericè ſumptam eſſe verbi, vel ſententiæ obſcuræ per aliam declaratioñé, Auctore *Carbone lib. 11. de legib. diſp. 1.*

6 Huius autèm duplex eſſe genus, alterum neceſſariæ, alterum non neceſſariæ, ſiuè authenticæ, & non authenticæ. Neceſſaria, & authentica ſubdiuiditur in generalem, & particularem; Non neceſſaria verò in ſimplicem ſine correctione legis, & in Epijkiam, æquitaté, correctionemq. legis ex æquitate.

7 Notandum tertiò, vel defectus legis, aut eius non obligatio eſt clara, vel obſcura, vel dubia; Item ſi dubia, vel dubium, quod inuoluit, eſt purè negatiuum, ac proprium reddens ancipitem animam hæſitantis; vel poſitiuum, atque improprium imbibitum in opinione probabili cum formidine partis contrariæ.

8 Notandum quartò, vtrumque dubium verſari, vel circa ipſam legem, vel circa poteſtatem legis, & Legiſlatoris, vel circa voluntatem eiuſdem. Num cum potuiſſet hoc præcipere, voluerit præcepiſſe? iterùm ſi voluit, nùm hic, & nunc ſub his circumſtantijs mutaret ſententiam, nec né? Deindè vel potuit eſſe de ſignificatione verborum vniuerſim ſumptorum, vel de illorum extenſione? nùm clara cum ſint, hunc comprehendant caſum hic, & nunc, id eſt voluerit Legiſlator comprehendere?

9 Poſtremò notandum eſt, quod interpretatio priuilegij, legis, vel ſtatuti, omninò neceſſaria eſt, & quodammodo de iure naturali, & ideò à ſtatuto tolli non poteſt, vt notat *Baldus in l. 2. §. his legibus de ori. iur.* vnde ſtatutum remouens interpretationem de extrinſeca interpretatione intelligitur, & nó de intrinſeca, vt notat *Baldus in l. 3. circa finem, C. de libret.* Et tale Statutum, quod tollit interpretationem parùm operatur, vt ſcribunt *Bartol. in l omnes populi colum. penul. in verſicul. vltim. quæritur de iuſtit. & iur. Cardin. in conſil. 72. in primo, verſicul. colum. 7. Aret. in conſil. 109. Cogiſtis me, Alexand. in conſil. 50. viſis colum. penult. lib. 1. & in conſ. 80. col. 4. eodem lib. 1. & D. Io. Baptiſta in repert. diſt. 50. omnes populi in fin.*

10 His adnotatis, prima ſit regula generalis, authentica interpretatio ad ipſum ſolum ſpectat Legiſlatorem, legitimumque ſucceſſorem. Eſt communis omnium Canoniſtarum, vt habetur expreſsè *cap. Cùm veniſſent de iud.* habet enim vim legis hæc interpretatio, *eiuſdemque eſt legem authenticè interpretari, cuius eſt condere ex l. 9. & ſequent. C. de legat. l. ita fidei. ff. de iur. fiſc. l. facio in princip. de vulgatis, & cap. Inter alia de ſentent. excommun.* ibi, *vt vnde ius prodijt etiam interpretatio procedat*, ibique *Abbas num. 2.* de interpretatione generali probè quidèm explicat fidem faciente quoad omnes, vel de interpretatione valdè dubia, quæ ad ſolum attinet Principem, vt infra dicemus, *& in cap. Cùm veniſſet ſupra citatum de iudic.* hoc eſſe verum, ait, etiamſi caſus fuerit clarus ex *Innocentio ibi.* Quamobrem in *l. 1. ff. de conſtit. Princip.* inter modos ferendi leges, meritò hic numeratur, quo Princeps cognoſcens, decreuit, dando nimirùm definitiuam ſententiam, vt notat *Gloſſa*, atquè *in l. vlt. C. de leg. ſi Imperator partibus ſententiam dixerit, omnes omninò Iudices ſciant hanc eſſe legem non ſolum illi cauſæ, ſed & omnibus ſimilibus*. Idem docet *S. Thomas 1. 2. quæſt. 96. art. 6. in corp. §. ſed tamen.*

At cùm hæc omnibus cenſeam explorata, nùm interpretatio in caſu ſingulari Princi-
11 pum, ſeù eorum reſponſa, hanc habeant? vim controuerſia quidèm eſt, quæ tamèn hic ceſſat, dum de Pont. Max. agitur, cuius Epiſtolas, reſponſaquè, dubium nulli eſt, vim obtinere legis vniuerſalis *ex cap. in cauſis de ſentent. & re iud.* ibi. *In cauſis, quæ Summi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris, & ordo æquitatis eſt ſubtiliter obſeruandus, cùm in ſimilibus caſibus cæteri teneantur ſimiliter iudicare, adiuncta Gloſſa verbo in ſimilibus.*

12 Hinc *Epiſtolæ Decretales*, quæ in corpus iuris nobis ſunt à *Gregorio IX.* redactæ, vim vniuerſalis habent legis; quod de non inſertis verum etiam eſſe deducitur *ex Canone ſi Romanorum diſt. 19.* & proſequitur DD. conſenſu *Dominicus conſ. 46. & Vaſq. 1. 2. diſp. 157. cap. 5. nu. 37. & 38.*

13 Confirmatur tùm regula, tùm Pontificia interpretatio vim vniuerſalis legis habent, nàm qui actum tollere non poteſt, nec poterit ea interpretari ratione, per quam ad correctionem illiùs authenticè deueniatur, vt notat *Oldrad. conſil. 230. Vrbanus Epiſcopus circa finem*; cùm interpretatio pro correctione accepta non ſolum pro Epijkia, quæ inferiori competit, vt ſæpè dictum eſt, ſed non nunquam authenticè ſumatur, vt notat *Baldus in l. Gallus, §. quod ſi is, ff. de liber. & poſthum. l. 1. vbi Gloſſa in verbo interpretationem de orig. iur. & in l. 1. §. qui operas in verbo inſcriptionem ad Tertull.* vbi *Bartolus, & Gloſſa in cap. ſuper quæſt. in princip. de offic. delegat.* Hinc ſequitur ſtandum ſemper eſſe huic Pontificiæ declarationi vim legis habenti vniuerſalis, vt indicauimus, notatquè *Angelus conſil. 173. Non eſt dubium colum. 2. Paul. de Caſt. in l. hæred. palàm, §. ſi quid poſt colum. 2. de teſtim.* vbi inquit Papam ſæpè

multas habere declarationes circa gratias factas per eum.

14 Quid autèm de cœteris Principibus ſentiendum, noſtra non intereſt, de quibus idem *Vaſquez* probè ſcribit *à num.* 38. Et hæc ſanè regula mihi ſternit iter ad iudicium ferendum de interpretatione cuiuſcumq. inferioris ſiue Iudicis, ſiue non.

15 Secunda ergo regula; Epijkia etiam per ſubditum locum habet contra verba legis, vel cuiuſcumquè alterius diſpoſitionis vim legis habentis in caſu euidenti, & manifeſto, in quo conſtat illi legi locum non eſſe, ſic expreſsè *Caietan.* 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 6. *&* 2. 2. *quæſt.* 120. *art.* 1. *Sot.* 1. *de iuſt quæſt.* 6. *art* 8. *Valent. quæſt.* 1. *de legibus part.* 9. *Vaſquez diſputat.* 178. *cap.* 3. *num.* 13. *Becan. part.* 2. *tractat.* 3 *cap.* 6. *concluſ.* 3. *num.* 50. *omniumquè eſt Auctorum aſſerentium ſup.* Iudices inferiores poſſe iudicare de confirmatione Pontificia; cuius eſſet certa ſubreptio, vt mox etiam reperiemus. Deducitur prætereà ex S *Thoma* 2. 2. *quæſt.* 120. *art.* 1. vbi æquitatem aſſerit eſſe non reddere depoſitum potenti, quando periculum imminet homicidij; quippè qui caſus, eò magis euidens, certuſq. eſt, quo certius conſtar nullum obligari lege de reddendo depoſito cum tali periculo. Deinde alio eiuſdem Angelici comprobatur exemplo legis prohibentis aperire portas Ciuitatis in obſidione, quæ ni Ciuibus ante portas foris exiſtentibus, hic & tunc aperiantur, & interficientur ab hoſte, & Ciuitas eorum nudata præſidio ſe defendere non poterit, vt probè proſequitur 1. 2. *quæſt,* 6. *art.* 6. Probatur inſupèr ex definitione Epijkiæ tradita loco citato 1. *tom.*
17 *lib.* 2. *diſputat.* 1. Ex quo conſtat Epijkiam intercedere non ex defectu legis, aut Legiſlatoris, quæ ad vniuerſalia ſpectare debent, ſed ex natura rerum mutabilium, caſuumquè particularium, quibus nec potuit Legiſlator humanus, nec debuit prouidere; occurrente igitur caſu aliquo, in quo certum, euidenſquè eſt ceſſare legis obligationem, vt in exemplis allatis, peccat penè materialitèr, deficitquè vniuerſalis lex, ſeu ius, ac iuſtum, ſi ad illum non latè pateat, igitur iudicium à quo corrigatur, erit Epijkiæ, atquè æquitatis, quia ſi non ſeruantur verba legis, certè ſeruatur intentio Legiſlatoris, vt probè *D. Th. vlt. loc. citat. & Caietan. ibidem, & alij.*

18 Dixi *etiam ſubditis*, de quibus poſſet nonnulla controuerſia eſſe, nam Principibus ipſis licere nullum dubium eſt, vt notauit *Ariſtotel.* 5. *Eth. cap.* 10. Nec modo hæc regula intelligenda eſt de lege contra bonum commune euidentèr claudicante, vt exemplo Ciuitatis obſeſſæ declaratum eſt, ſed contra bonum priuatum; qui enim obſeruationem legis manifeſto putaret, fore ſibi lethalem, vel valdè perniciosam, minimè teneretur, ei per ſe ſtare; vt ſi conſtaret Hoſtes inſidias tibi parauiſſe, non teneris die feſto adeſſe Sacro; nequè teneteris ieiunare, ſi nullo alio cibo ſuppetente, nè perires famè, carnes comederes, vt probè *Sot. concluſ.* 3. *ſulut. dubij,* §. 3. *cum babuerit.*

19 Sin autèm de caſibus non euidentibus ſermo habeatur, ſit tertia regula. In dubio proprio nùm lata ſit lex, nec ne, quod quidèm facta morali diligentia, reijci non poteſt, ſubditus non tenetur illi ſtare; ſic ſentio contrà *Vaſquez* 1. 2. *diſputat.* 69. *cap.* 3. *& diſput.* 66. *cap.* 1. *cum Soar.* 5. *tom. in* 3. *part. diſput.* 40. *ſect.* 5. *num.* 13. *Sanchez lib.* 1. *ſum. cap.* 10. *num.* 32. *Henriquez lib.* 4. *de Eucbariſt. cap.* 45. *num.* 3. *litera* P. *Emanuel Sà ſum. verbo dubium numer.* 2. Ratio antèm eſt, quia hoc exiſtente dubio de quacumq. lege naturali diuina, vel humana poſſeſſio eſt pro libertate voluntatis, qua certa exiſtente, ac dubia lege eius profectò præponderat, meliorq. eſt conditio. Prætereà nemo cenſetur lege obligatus, quæ ſufficientèr non ſit propoſita: At cùm poſt ſufficientem diligentiam dubius quiſpiam remanet, nùm extet lex, vel præceptum, vel quodcumq. aliud ſimile, hæc ſatis propoſita non ſunt; igitur non obligabunt ſubditum, qui tametſi ſpeculatiuè hæſitet, an ſit lex, nec nè, practicè profectò certus erit ſe illa non teneri.

20 Quam ſanè doctrinam ad excommunicationem, de qua dubium fuit neq. diligentia euacuatum, extendit *Sanchez diſput.* 40. *nu.* 46. Nec non de voto, de quo dubitatur, non obligante defendunt Gloſſa cap. ex parte proximè ante verbum ex parte de cenſibus *Sot. lib.* 6. *de iuſt. quæſt.* 3. *num.* 2. *docum.* 2. *Suarez tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 40. *ſect.* 5. *num.* 15. *& lib.* 4. *de voto cap.* 5. *Sanchez citat. num.* 36. *& lib.* 1. *de matrim. apud quem Henriq. Rebell. & Graſis, nec non Reginaldus lib.* 18. *num.* 276. Hanc etiam extendit regulam *Sanchez lib.* 1. *ſumm. cap.* 10. *num.* 33. Quoties de lege conſtet, dubium autèm ſit, nùm hanc rem comprehendat; ad eam videlicet non obligare, quod idem ſit hoc dubium, ac dubitare nùm ſit lata, nec nè, de illa re.

21 Quarta regula: quando certa eſt lex, vel quidpiam ſimile, proprium tamen vrget dubium negatiuum, vel de poteſtate Principis, vel de eius voluntate, nùm voluerit, vel an hic, & nunc vellet, tenetur ſubditus Superiorem adire, vel ſtare verbis illius legis, vel imminente periculo obſeruantiæ illius legis, vel ex aditu ad Superiorem, per neceſſitatem Epijkia poteſt vti. Et quidèm quoad vltimam partem eſt *D. Thom.* hæc aſſertio dicentis, quod neceſſitas non ſubditur legi; aſſeritur etiam à *Caietan. loco citat.* & à pleriſquè com-
22 muniter. Huius autèm loci eſt optima *Valentiæ* doctrina 1. 2. *quæſtion.* 14. *punct.* 4. *quæſtion.* 4. *Sanchez ſumm. libr.* 1. *cap.* 10. *numer.* 5. excuſantium à peccato illum, qui cum ex neceſſitate intellectum tenetur ad alterutram partem determinare ex ignorantia, vel inuincibili inaduertentia opinionem amplectitur improbabilem, ob difficultatem expendendarum in vtramquè partem rationum, eſto teneatur, per otium vbi licebit, poſtea illas expendere; nec tenebitur in materia iuſtitiæ reſtituere, ni ex lata culpa peccauerit, vt deducitur ex conſenſu DD. apud *Rebellium* 7. *par. lib.* 2. *quæſt* 14. *ſect.* 8. *num.* 65. Verùm redeo ad propoſitam regulam, quam probant

Va-

Valentia cit. §. ſi autèm, & Becanus laudatus nu. 6. quod ad hoc teneatur ſubditus, vt enitet peccatum contra conſcientiam dubiam, nàm huiuſmodi intercedente dubio de Legiſlatoris mente, tutiùs tunc eſt, eam ſequi partem, cui fauent verba legis. Ceterum prima rationis allatæ pars arridet, cum omnibus exploratum ſit, exigi ad licitam operationem, ne ſit intellectus practicè dubius, ſed vt determinatè iu- 23 dicet hic, & nunc licere. Quamobrem dùm hoc dubium rationabiliter non deponitur, neceſſario id tenendum erit, quod tutius eſt ſiue iuris, ſiuè facti, vt probè *Sanchez lib. 1. ſum. cap. 10. num. 2.* aliàs peccabit, ſi practicè dubitans operetur, peccato eiuſdem grauitatis, & ſpeciei, ac peccatum ipſum, de quo dubitatur, ob periculum, vt idem monet *Sanchez cap. 8. nu. 4. & cap. 10 num. 6.* Confirmatur, quia quando homo non præſtat, quod in ſe eſt, ad deponendum dubium, quidquid imminet periculi tali operationi, neceſſe eſt ſibi imputari, quoniam ignorantia ibi intercedens, culpabilis eſt; igitur exiſtente dubio, vti dictum eſt, de mente Legiſlatoris, cùm poſſumus eum adire, profectò tenemur. Quoad ſecundam verò partem probationis allatæ à *Valentia, & Becano* adnotare habeo, eò potiori nomine ſubditum potentem adire ſuum Superiorem, ad eum adeũdum teneri, quò non poteſt variare iudicium illud practicum, ac dubium, cum quo operari nefas eſt, quod etiamſi periculum adeundi Superiorem eum excuſatet, adhuc teneretur ſtare legi, ex cuius parte ſtat poſſeſſio, de qua lege, eiuſq. verbis ſanè conſtat; eſto dubium verſetur de eius obligatione; ſæpè enim probaui, meliorem in dubio conditionem eſſe poſſidẽtis in quacumq. materia; Eamdemq. eſſe rationem, ſi certa lex eſſet, dubia verò abrogatio, quæ quidèm obligaret, vt ſentiunt *Dec. conſ. 28 nu. 28. vol. 1. cap. ſuper eo il ſecondo de appellat. Surd. conſ. 334. num. 15. & 16 nec non alij.* Et 24 in hoc ſenſu Auctoribus ſubſcribo dicentibus Iudicem inferiorem non poſſe cognoſcere, neq. iudicare de poteſtate Papæ priuilegium concedentis, ſic *Ant. apud Abb. cap. cum veniſſet de iudicijs num. 3. Innoc. cap. ex parte il primo de verb. ſignif. & fauet cap. ipſi ſunt 9. q. 3.* Neq. reliqui quicquam eſt mihi ad hoc confirmandum, ſi admonuerim, me quidèm loquutum non ſolum eſſe de dubio merè negatiuo, & veluti directè tendente, quo anceps eſt intellectus, neq. in alterutram partem deflectens, verùm etiam da actu reflexo, quo ſe ipſum pendulum ceſpitantem, ac dubium eſſe cognoſcit, inter quos duos actus, ſiuè alterum negatiuũ, & alterum iudicij reflexi, nonnulla licet ſint diſcrimina, quoad hoc tamèn minimè diſtinguũtur, vt probè monent *Vaſquez 1. 2. q. 19. art. 6, diſp 65. c. 1. n. 4. Suarez 3. tom. in 3. par. diſput. 40. ſect. 5. n. 2. Sanchez lib. 1. ſum. c. 10. n. 3.* Inſuper veram etiam eſſe regulam allatam non modo dubio merè negatiuo vrgente, vtriuſq. aſſenſum impediente, verùm etiam ſi tenui adhuc conſenſu putaret quiſpiam licere ſibi hanc rẽ. Ratio eſt, quia exiſtens hic tenuis aſſenſus de licita ratione agendi ob vrgentiora, vehementioraq. argumenta ferè paria, probantia eam eſſe illicitam vix poteſt percipi: eritq. potius quædam inclinatio, atq. in alteram partẽ propenſio, cum qua ſine determinato iudicij aſſenſu operari abſq. peccato non poſſem, vt rectè *Cordub. in q. 6 lib. 3. q. 5. ſub princip. Vaſq. 1. 2. diſp. 167. c. 2. n. 7.* At ſi percipi poſſet ille tenuis aſſenſus, cum eſſet probabilis ex rationibus illi fauentibus, principium eſſe poſſet rectę operationis, vel è contra, de quo ſentiendum eſſet, vt in *reg. 6.* mox dicemus ex eodem *Vaſq. & Sanchez.*

25 Quinta regula; quando dubium proprium negatiuum verſaretur circa rem præceptam, nùm eſſet licita, ſtandum eſſet legi. Hanc ſanè regulam probaui *tom. 1. lib. 4. diſp. 2. c. 3. à n. 24. ac deinceps*, & maximoperè confirmat ſuperior regula.

26 Sexta regula: Si ſubditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, ſed poſitiua potiùs formidine in opinione, quam habet probabili imbibita de poteſtate non ſe extendente ad hunc caſum, poterit legem, aut priuilegium nõ authẽticè, ſed ſimpliciter interpretari, vnamq. ex opinionibus probabilibus ſequi. Et quidẽ hæc regula, ſi de lege, præcepto, vel quouis diplomate Superioris intelligatur ex parte materiæ, circa quam lex, præceptum, priuilegium, vel quodcumq. ſimile verſatur, ſatis, ſuperq. à me probata eſt *tom. 1. lib. 4. diſp. 2. c. 3. à n. 29. ac deinceps*, vbi docui ſubditum nõ modo cognoſcere poſſe de materia legis, verum opinionem habentẽ probabilem dictãrem, non teneri obedire, nec etiam ea deuinciri quemadmodum neq. teneri dixi, ſi probabilitèr iudicauit illam legem, præceptum, &c. eſſe de re inepta, vel mala; & ſanè ſi ſit varietas opinionum, nùm lex humana poſſit obligare, nec nè, integrum eſſe ſubdito eam interpretari, ac tuto ſequi opinionem probabilem, dictantem hic, & nunc ipſum non teneri illa lege, vel eſſe nullam; eſt communis opinio etiam illorum, qui docent, (vt ibidem nu. 27. ſcripſi) ſubditum opinantem rem præceptam eſſe malam, adhuc teneri obedire, cùm etiam probabilitèr ſit bona; qui quidèm Auctores, hoc non obſtante, docent exiſtente opinione probabili dictante, ſubditum non teneri hac lege, poſſe ei non obedire. Neq. refugit *Abbas cap. cùm veniſſet de iudic. nu. 3. verſ. aliàs data.* Saltem quando res facili negotio diuidi poteſt in præiudicium Partium, vel quando difficilis eſt ad Superiores aditus, & inſtat dubium priuilegij conceſſi. Quæ tametſi vera ſint de dubio merè negatiuo, vt regula 4. dictum eſt, cùm de probabili poſitiuo *Abb.* videatur loqui, ſaltèm in hoc caſu regulam noſtram concedit, poſſe nimirum decidere Iudicẽ inferiorem de priuilegio Superioris per rationem naturalem, vel aliud ſimile ex *l. ex facto, ff. de vulgar. pupill. ſubſtit.* vt hoc idem notat *Cyn. in l. non dubium, C. de legat.* vbi docet, lege non exprimente rationem, poſſe nos naturalem cogitare, quæ Principem mouere potuit, cuius mentem ſeruantes deuenire etiam inte-

grum erit contra eiuſdem legis verba, fauet *lex non poſſunt ibi. 15. qui iuriſdictioni praeſt. ff. de legib.* vbi Recentiores expreſſe notant, & ſubijciunt, huiuſmodi interpretationem conceſſam eſſe DD. vt indicat *Petrus de Anchar. in clem. 2. de magiſterio*, qui quidem notat *nu. 5. in 10. priuilegio Magiſtrorum*, huius interpretationem probabilem eſſe, cui ſtandum, ni contraria ſit iuri. Conſonat præterea *l. ſcire oportet §. ſufficit, ff. de excuſat. tut. nec non cap. cum perſona de priuileg. in 6. & cap. accepimus de fide inſtrum.* in quo præcipit Papa priuilegium Pontificium inſpiciendum eſſe, conſiderandum, & tradendum ab Abbate S. Auguſtini Archiepiſcopo Canthuarienſi, vt videat, iudicetq. ſit nè falſum, vel alio laboret vitio. Inſuper *in cap. Venerabilem de elect.* notandum eſt, vbi textus cum habeat ad iudicium ſpectare Apoſtolicū, nū iuramentum ſeruandum ſit, nec nè, poſſe etiam Epiſcopum illud iuramentum interpretari, vt ſcribit Speculator in *tit. de lege, § nunc oſtendendum, verſ. 24. allegans cap. ſignificante de pignorib.* Confirmatur accommodatiùs ad rem noſtram, quia ſi de lege, præcepto, ac ſimili probabile dubium ſit, an obligare potuiſſet necnè, locus eſt Epijkiæ, atq. interpretationi, quam quiſq. prudens, doctus, perituſq. adhibere valet, neq. eſt interpretatio mentis Legiſlatoris, quæ ad ipſum ſolum ſpectare videtur in caſu dubio, quemadmodum *in 4 regul.* explicatum eſt, ſed interpretatio poteſtatis, quam penès Theologiæ, iuriſq. prudentiæ regulas quiſq. ſapiens tradere poteſt, in quo ſenſu *Innocent. apud Abb. c. 1. de poſtulat. num. 18.* docet, poſſe Iudicem legem interpretari in cauſa vertente, vt etiam, & reſcriptum. Quod ſi varietas opinionum ſit, non de poteſtate directè Præcipientis, verum de re, materiaq. præcepta, nùm bona ſit, vel mala, nùm apta, vel inepta, *loco paulò antè cit. 1. tom.* cohærētèr ſcripſi, probabiliùs non teneri ſubditum obedire, nedùm poſſe illam legem, præceptum, & cætera huiuſmodi, materiamq. eius examinare, ac de eius aptitudine iudicare de qua ſubminiſtrat exemplum *Vaſquez diſp. 176 n. 15.* legis humanæ præcipientis aliquid cum diſpendio, aut periculo vitæ, cùm enim probabilior opinio ſecat illam ex ſe non eſſe materiam cadētem ſub lege humana, poterit ſubditus iudicare ceſſandum eſſe ab illa, vel Epijkia vti, ſi corrigenda ſit lex peccans hic, & nunc. Quæ omnia maximè fauent noſtræ doctrinæ *loc. cit.* traditæ, in qua cum diſceſſerimus ab ipſo *Vaſquez diſp. 62 c 6. qui quidem n. 12.* ſcripſit, & poſſe, & conſequenter teneri ſubditum operari circa aliquid, quod iudicat probabiliter malum, & ineptum, probabilem ſequens opinionem Superioris præcipientis, *diſp.* tamen *176. n. 15.* (certè quàm conſequenter, non audeo contra tantum virū, exprimere) illam doctrinam non eſſe intelligēdam de caſu ſingulari docet, de quo aliquas ob circumſtantias controuertitur, an illa res potuerit cadere ſub præcepto Superioris, in quo ſanè locus eſſe poterit Epijkiæ per opinionem probabilem; nec moueat quempiam *Vaſquez* exemplo viſum eſſe probabilioris opinionis; etenim nihil hoc obſtare, eamdemque quoad hoc eſſe rationem opinionis probabilioris, & probabilis exiſtimo.

27 Quiuis igitur Doctus (vt ad propoſitum redeamus) inferior obligationem poteſt interpretari legis Superioris, licet non euidentia, ſed probabilitate tantum ducatur, neq. enim huiuſmodi interpretatio ſimplex (præſertim dum agitur de votis) potiori ratione conuenire debet Superiori, ſicuti monet *Vaſquez t. 2. diſp. 178 c. 2. n. 10.* quàm cuiq. alteri, qui maiori fortaſſe ſcientia, atquè experientia, vel certè æquali polleat, quàm Superior; cuius tamen authentica de lege interpretatio etiam ſi ſumatur pro diſpēſatione; vel inuoluens aliquā correctionem peculiari pacto eſt propria, vt diximus; Verum abſolutè veluti proprium eſt Superioris ſuam interpretari mentem, & voluntatem in re dubia, vt mox dicemus. Sic ad viros doctos pertinet illius interpretari poteſtatem, & materiam, quam reſpicit, expendere, quemadmodum notat *Becchar. part. 2. tract. 3. c. 6. n. 7. §. ſicut enim,*

28 Objicies *c. 1. de tranſlat. Prælatorum cap. ipſi ſunt 9. q. 3. & cap. cuncta per mundum ibidem.* Reſpōdeo, primum tex. nihil concludere, cùm ibi ſolum agatur de vſurpatione poteſtatis transferendi Epiſcopum vnius Eccleſiæ in alteram, quam ſibi Prælatus illicitè vſurpauerat; In vltimis verò tex. contra iudicium Romanæ Eccleſiæ non dari appellationem, neq. ad Conciliū, quod eſt omnibus Catholicis exploratū. Neq. contra noſtram militat regulam. Deinde ad ſimiles quoſcumq. Canones, textuſq. qui à iuris Cōſultis afferri ſolent, vera præ manibus eſt ſolutio, vt legenti patebit: vel enim loquuntur de interpretatione authentica legis vim habente, vt prima tradidimus regula, & ſic fatetur *Abbas cap. cùm veniſſent de iudicijs nu. 3.* idemq. tenet *Innoc.* dicens, diſputare nùm Papa potuerit, eſſe. diſputare, ſeù definire ſuper Priuilegijs cōceſſis ipſi Sedi Apoſtolicæ, quod non licet. Et quamuis non de priuilegijs à Deo conceſſis Apoſtolicæ Sedi, hoc eſſet diſputare, vt indicat *Dec. in cap. cùm veniſſet de iudicijs n. 5.* Verùm de ijs, quæ Sedes Apoſtolica concedit, hæc ipſa interpretatio authentica ſolius eſt Papæ, vt ſcripſit *Hyer. Giagas per dicta in reg. 1.* Vel iura contraria de interpretatione loquuntur, quam cum diſpenſatione nonnunquam cōfundunt, vt nos notabili primo indicauimus, vel de interpretatione animi, voluntatiſq. Principis, de qua mox ſubijciemus.

29 Ad ſeptimam autèm regulam ſupponēdum eſt, ſi verba legis, præcepti, priuilegij, reſcriptiq. adeò clera eſſent, vt explorata omnibus conſtarent, non poſſe inferiorem Iudicem ea interpretari, vt notat *Bart. in l. ab executore ad princ. col penult. C. de appell. Bald. in l. ea, quæ C. communi, vel Epiſ Aret. conſ. 61. poſt abſolutum, & in l. 5. §. ſtipulatio de verb. oblig. Alex. conſ. 225. Nec arguendi ſumus in fin. lib. 2. Dec. conſ. 10. viſo puncto col. 1. circa medium, & iterùm Bald. in cap. 1. col. 6. de conſtit.*

30 Si autèm dubium naſceretur, dupliciter occurrere poſſet, vel circa ſignificationem verbo-

borum vniuersè ſumptorum, quæ nam illa ſit, vel circa ipſam intentionem Legiſlatoris, nũ voluerit comprehendere caſum ſingularem, qui aliàs à ſimilibus verbis legis abſolutè prolatis comprehenditur. Exemplum primi dubij ſit, quod a *Tridentino* naſcitur *ſeſſ.21.c.2. de reformat.* decernente, vt Clericus ſæcularis, qui Sacris initiatur ordinibus abſq. beneficio Eccleſiaſtico, aut competenti patrimonio pœnas antiquorum incurrat Canonum; de quibus cùm neq. conſtet ex verbis ipſiuſmet Concilij, neq. ex aliorum canonum præſertim *cap.neminem,& ſeq.diſtinct.70.* in quibus ſolum decernitur irrita fore talis ordinatio, nec liqueat, quid per Tò *irrita* intelligatur, Controuerſia eſt inter DD. quid nomine talium pœnarum intelligendum ſit, nùm ſuſpenſio, an irregularitas; ſic etiam cùm *ſeſſ.6.* caſuum occultorum abſoluendi facultas fiat Epiſcopis, neque conſtet, ſed opinionum ſit varietas, quid occulti nomine intelligatur. Exemplum autèm ſecundi eſt, conſuetudo vim legis habens, quæ prohibet Carthuſianis eſum carnium; nam eſto verba clara ſint, dubium tamen eſt, an ſuperior voluerit eos etiam obligare, qui in periculo mortis non putantur iuuari poſſe, ſiue carnium

31 eſu. Si primo modo res ſe habeat, ſitq. opinionum varietas de ſignificatu vniuerſim ſumpto illorum verborum, pœnarum videlicet, vel rationis occulti, ac notorij, quiſq. doctus, & prudens legem illam præceptum, &c. interpretari ſimpliciter poterit, ſic *Vaſquez diſp.176. cap.3. n.16. Becan.cit.n.7.& alij.* Ratio autem videtur eſſe, quia potius quæſtio eſt de ſignificatione alicuius verbi generatim ſumpti, quàm de animo Superioris, eiuſq. voluntate occulta; & nũ illa verba voluntatem explicent obligantem, nec nè; ſiuè potiùs an illa verba hoc genus pœnarum, quàm aliud potiori ratione: hoc genus occulti, ac notorij, quàm aliud ſignificent. Dixi intercedente opinionum varietate probabilium, nam ſi ſolum eſſet dubium negatiuum, ad illud eruendum, vel ad euitandum periculum, cum illo operandi, Superior adeundus eſſet; ſi poteſt iſtud fieri, quemadmodum diximus in *quarta regula, docetq. Vaſq. num.18. ad finem*; ſin minùs, vel ex neceſſitate excuſandus, vt ibidem, vel ſentiendum eſt, ac ſi exiſtente lege, dubium verſaretur, an hæc res comprehenderetur ſub illa, quod idem iudico eſſe, ac nùm his verbis ſignificaretur, quando ad calcem tertiæ regulæ, ex *Sanchez lib.1.c.10.n.32.* diximus non obligari. Prætereà prudens dixi ſimplici locum eſſe interpretationi, non autèm illi, quæ coniuncta eſt Epykiæ, ſic ſentiunt *Vaſq. & Becan.* Ratio eſt quia correctio legis ex æquitate, quæ eſt Epijkiæ, tunc aliquid habet loci, cum lex deficit in aliquo caſu, cuius obſeruatio redderetur iniuſta, vel illicita, ideoque ſeruanda non eſt, imò contra ipſius regulam faciendum; at quando dubium eſt de ſignificatu verborum mentem explicantium Legiſlatoris, defectus nullus eſt illius legis, ſed ipſius potiùs ſubditi, qui mentem ignorans Legiſlatoris vim non percipit verbi; quam uim, & ſi minùs interpretetur, adhuc aſſerendum non eſt ex Epijkia, cum hoc modo non dicatur ex æquitate corrigere legem in aliquo peccantem caſu, ſed legẽ in vniuerſum explicare, ſenſumque verborum exprimere, qui ad ſui difficultatem ingenia DD. in varias diuidit ſententias, opinioneſque probabiles.

32 Sin autem dubium ſit ſecundo modo, tunc vel erit negatiuum, & obſeruanda eſt omninò lex, ſtandumq. pro præcepto, vel alio Principis ſcripto, aut Princeps adeundus eſt: vel poſitiuũ probabilitatis, & licebit non vti quidem Epijkia, ſed varia interpretatione ſimplici pro varietate opinionum. Prima pars huius regulæ inſinuata etiam a *Vaſquez loco cit.nu.19.* manifeſto deducitur ex *quarta regula*, in qua ſubſcribo *Abbati ſæpè citato* non modo, quando caſus eſt clarus, poſſe nimirum Iudicem inferiorem cognoſcere in priuilegij fauorem, vt notat *Gloſſa cap. cùm veniſſent de iudicijs verb. iudicarem*, vt etiam ſi nũnulla eſſet difficultas, facilè ſolubilis; verum ſi non eſſet caſus adeò clarus, ſed ſub opinione probabili, ſic in deciſione cauſarum inferior Iudex legem interpretatur ſcriptam, in præiudicium partium, vt notat *Innoc. in cap.cum ſpeciali de appell. fauetquè lex vnica, C. de profeſſ. in verb. conſtant. libr.12.* tamen & ſi generaliter ſcriptum reperiatur, ſolos Principes legem interpretari in *l.fin. C. de legib & cap.inter alia de ſent.excomm.* quod potiori nomine de lege probat, non ſcripta, fauet etiam idemmet *Abbas in cap.1. in primum notab.de iure vltimarum, & in cap.Cappellanus col.1.de ferijs.* Secunda autèm pars patet, quia Epijkiæ æquitas eſt ipſa lege melior, cuius quaſi emendat errorem in caſu, qui à Legiſlatore præcaueri non potuit, aut non debuit, vt ex *Ariſt.* ſæpè diximus; Sed in caſu prædicto, neq. deficit, neq. peccat lex, cum ſatis ſuperq. proprijs verbis illum exprimat caſum, in quo neq. per eam circumſtantiam certò liquet Legiſlatorem voluiſſe illum excipere, & in quo non cenſuit obſeruantiam legis eſſe iniuſtam; ergo vti non licet Epijkia. Secundo ſi certa ſignificatione verborum exiſtente, & comprehenſione huius caſus, penès formalem, verũq. ſignificatum, liceret præſumi, ob aliquam circumſtantiam tẽporis, loci, perſonæ, mentem ſ. Legiſlatoris non fuiſſe illum caſum ſua lege comprehendere, faſq. eſſet Iudicibus inferioribus, vel ſubditis non ſeruare legem, certè per Epijkiam mille fraudibus, & interpretationibus perperam habitis aditus pateret: Quicumq. enim facili negotio poſſet opinari, quod ſi Legiſlator hic, & nunc fuiſſet, hunc non cõprehenſurus eſſet caſum. Tertia pars ex varijs opinionibus patet, in quas illa Cõſtitutio longa, & vera conſuetudine Patrum Carthuſianorum firmata, diuiſit Doctores, de quibus probè præceteris *Victoria in relectione de temperãtia n.8. & Vaſquez 1, 2. diſp.162.* Dixi ſi dubium circa hunc peculiarem caſum ex verbis natum, poſitiuum fuerit, ac probabile; nàm ſi adeò eſſet arduum, & ineſplicabile, vt pro eo rationes vix attingerent probabilitatẽ tunc de illo iudicãdũ eſſet, ac de dubio negatiuo, quin ẽt recurrẽdũ tunc ad Principem, vt indicat *Abbas c.1.*

in

Digitized by Google

in 1.notando de iur.calum.ſauet textus in cap. intima ſcientia de appell.& l.1.& 2. C.de tri.cum ſi,vt tradit Decius c.1.col.penul. de conſtit. neq. cum agimus de Papa, vel Principe, ad quos deſtructio ſpectat actus, limitanda eſt ad ſemel præſtandum tantum, vt dum de aliorum diſputatur interpretatione, & videre eſt apud *Bald. in l.2.C.de ſent.ex breui reci.* Verùm millies haberi poterit, vt probè ſcribit *Ang. in l.quicquid adſtringendæ de verb.oblig.ad finem, verſ. vnum adde.* Sic Teſtator quoties volet, ſuam poterit interpretari voluntatem, quippè quæ ambulatoria eſt vſq. ad mortem, & Iudex interlocutoriam ſententiam in caſibus, in quibus reuocare poteſt: ſic etiam notatur de Principe interpretari potente legem, *§.finali inſtit. de iure naturali.*

CAPVT SEXTVM.

Nonnulla deducuntur ad praxim Confirmationis facientia.

S V M M A.

Non eſt idem interpretari, ac diſpenſare, num. 1.

Authentica interpretatio ſolius eſt legem, vel aliam ſimilem diſpoſitionem Condentis. num. 2.

In caſu euidenti, & interpretationi ſimplici, & Epikiæ locus eſt. n. 3.

Iudex inferior de intentione Superioris in caſu euidenti cognoſcere poteſt de confirmatione, aliaq. ſimili diſpoſitione. n. 4.

Poterit Iudex inferior cognoſcere de Superioris reſcripto, confirmatione, &c. euidenter nullo. num 5.

Prouiſio Papæ de aliquo beneficio etiam nulla impedit Inferiorem, nè de illo diſponat. num. 7.

Secùs autèm dicendum de Iudice inferiore, qui poterit, non obſtante confirmatione nulla, vlterius procedere. n. 7.

Quando confirmatio, vel quodcumque aliud ſcriptum impugnatur ex falſi aſſertione, onus probandi illius ſinceritatem ei incumbit, qui ſcriptum illud impetrauit, ſi autem ex veri taciturnitate, ei, qui impugnat. num 8.

In dubio legis confirmationis, vel reſcripti eis nõ ſtandum n. 9.

Certa exiſtente lege, confirmatione, &c. & ſi fuerit dubium negatiuum de poteſtate, vel de voluntate Principis, ſtandum eſt legi, confirmationi, &c. dummodo dubium non eſſet, nùm confirmatio, v. g. illa contra ius eſſet. num. 10.

Quando dubium negatiuum verſari cenſendum ſit circa materiam confirmationis, nùm apta, vel inepta ſit. num. 11.

Iudex inferior poſitiuum dubium habens probabile de poteſtate Superioris, an ad hos fines ſe extendat, confirmationem, &c. huiuſmodi, ſimpliciter interpretari poterit. n. 12.

Si probabiliter iudicauerit materiam, verbi gratia, electionem eſſe ineptam, probabiliter poterit Iudex inferior non ſtare illius confirmationi. n. 13.

Quid ſentiendum ſit de dubio ex verbis, vel intentione Principis orto. n. 14.

Cuius valoris ſit ſententia Iudicis non potentis cognoſcere. n. 15. remiſſiuè.

An Confirmator ſententiæ videre debeat proceſſum; & an Succeſſor factum teneatur confirmare Prædeceſſoris. n. 16.

1 Deducitur primò; non eſſe idem interpretari confirmationem, vel quodcumq. aliud diploma, legem, præceptum, priuilegium, &c. ac diſpenſare, probatum eſt hoc *ſuperiori cap num. 1.*

2 Deducitur ſecundò; authenticam, neceſſariamq. interpretationem priuilegij, confirmationis, legis, &c. ſolius eſſe illam condentis, vti tradidimus *ſup cap.reg.1.*& ſic in ſpecie de confirmatione, *Baldus cap.ſi quis de confirmat. num. 3. ex Cod.de leg.l.final.de regul.iuris, l.neratius.*

3 Deducitur tertio; in caſu euidenti, & interpretationi ſimplici, & Epikiæ locum eſſe, habitæ ab inferiori præſertim Iudice, ſic ſcripſimus *regula ſecunda ſuperioris capitis,* & docet etiam *Baldus ſupra citatus ad finem ſuper.*
4 *numeri.* Concedens inferiori Iudici facultatem cognoſcendi de confirmatione, quando nota eſt intentio Principis per rationem naturalem; quod omnibus profectò magiſtratibus eſt cõmune. *ff de vulg.ſub.l.ex facto. ff.de excuſat. tutel.l.ſcire oportet, §. ſi maximè.* Hinc quando
5 actus confirmationis Superioris euidenter eſt nullus, inferior iure vti ſuo minimè prohibetur: nàm vt ſic effectum non videtur producere *arg. l.§.condemnatum, ff. de re iudic.l.non putauit, §.non quæuis, ff de conturb.cum ſi,* vt ſcribit *Rota in l.ſi verò, §.de viro in 33.fallentia, ff.ſoluto matrimonio, Alexander in dictam legem quartam, §.condemnatum, & in legem tertiam, §.hæc verba ff.quod quiſq. iuris, vt locupletè Recentiores in cap.ex tenore, de reſcriptis;* Eſto ſi
6 pro effectu intelligatur aliquod impedimentum, hæc generalis regula exceptionẽ ſubeat, cum prouiſio Papæ alicui de beneficio facta, licet ſit nulla, vincula Inferiori inijcit, nè de tali diſponere poſſit beneficio, ſic *Roman. in conſil.335.circa primum,* nec nõ *Decius paulò antè laudatus num. 10.* qui non eodem modo dici poſſe probat circa Iudicem ipſum inferiorem, qui vltra procedere poteſt, ea non obſtãre confirmatione nulla.

8 Deduco quartò ex communi doctrina; ſi confirmatio, vel quodcumq. priuilegium, vel quidpiam ſimile impugnetur ex falſi aſſertione, onus incumbere probandi ſinceritatem illius

lius ei, qui illud impetrauit; ſi autèm ex veri taciturnitate impugnetur, qui ſubreptionis illud arguit, probare debet, vt rectè tradit *Ioan. Andreas c. 1. de lite conteſt. Abbas in cap. fin. de præſump. & cap. conſtitutus in principio de reſcriptis Cardinalis conſ. 69. quoad primum col. final. Soz nus conſ. 164.*

9 Deduco quintò; in dubio proprio, quo dubitatur, an confirmatio habita ſit, reſcriptum datum, vel ſancita ſit lex, ſi facta morali diligentia, tale non poterit expungi dubium, minimè ſtandum erit legi, confirmationi, &c. vt oſtenſum eſt *regula 3. ſuperioris cap.*

10 Deduco ſextò; quando certa Pontificis eſt confirmatio de electione, ſicut etiam certa ſit lex, vel præceptum cuiuſcunque alterius rei, ſi proprium vigeat dubium negatiuum, vel de Pontificis poteſtate, vel Principis talem potentia confirmationem, legem, Priuilegium concedere, vel de voluntate, qua voluerit hanc dare confirmationem, legem ſancire, priuilegium facere, &c. non poteſt Iudex inferior ex ſe de illa iudicare, ſed Superiorem tenetur adire, vel verbis illius confirmationis, legis, aut priuilegij ſtare, vel imminente periculo ex illorum obſeruantia, ſiue ex aditu non ad Superiorem perdifficilè, poterit in neceſſitate contra illa fieri, vti docuimus *quarta reg. num. 21.* limita tamèn hoc corollarium in euentu, in quo conſtaret quidèm de confirmatione, dubitaretur tamèn, an ex parte iuris? quam ob rem in hoc dubio docet *Abbas cap. examinata de confirmat. num. 6.* non eſſe cenſendum Papam concedere contra ius alio non expreſſo per argumentum eorum, quæ notantur in *cap. nonnulli de reſcriptis, & in cap. vnico de exceſſu Prælatorum in ſexto.*

11 Deduco ſeptimò; quando dubium negatiuum verſaretur circa confirmationis materiam, nùm apta eſſet v. g. nùm electio, circa quam caderet in re noſtra valida, & confirmabilis eſſet nec ne, ſtandum eſt ipſi confirmationi, veluti probatum eſt *regula 5. num. 25.*

12 Deduco octauò; Si ſubditus vel inferior Iudex dubio non teneatur proprio, ac negatiuo, ſed formidine laboret in opinione probabili imbibita de poteſtate Principis ad hunc caſum, talis, verbi gratia, confirmationis, non ſe extendente, poterit vnam ex probabilibus opinionibus amplecti, & penes eam illam interpretari.

13 Deduco nonò; Si probabiles opiniones quis Iudex inferior, vel ſubditus doctus ſciat, de materia, v. g. confirmationis; de ipſa nimirùm electione valida, vel inualida, apta, vel inepta confirmari, probabile eſt, non teneri ſtare illi confirmationi, vt neque legi, quemadmodum oſtendi in *regula 6. ſuper cap. à n. 26. verſ. quod ſi varietas.*

14 Deduco decimò; exiſtente certa confirmatione, lege, priuilegio, &c. ſi verba fuerint clara, non poterit Iudex inferior ea interpretari, quod ſi dubium fuerit poſitiuum, ortumq. habuerit ex ipſiſmet verbis, quo dubitaretur, nùm voluerit hunc caſum comprehendere Princeps, & vel erit ſolum circa ſignificatum vniuerſim ſumptum talium verborum, vel erit circa Principis intentionem, an voluerit talem caſum comprehendere? primo modo, ſi fuerit dubium poſitiuum, & ſubditus eruditus, aut Iudex inferior poterit cognoſcere, iudicare, ac ſimpliciter, non autèm per Epijkiam interpretari, ac ſequi vnam ex probabilibus opinionibus, quæ circa talem rem vigent. Si verò dubium fuerit negatiuum ſeruanda eſt *regula 4. à nobis corol. 5.* expreſſa.

Si autèm ſecundo modo fuerit dubium negatiuum, tunc pariter quarta regula ſeruanda erit; at ſi poſitiuum, eſto, non liceat vti Epijkia, licebit tamèn ſecundum varias opiniones, vti ſimpliciter interpretatione, ſic ſcripſimus in *vltima regula n. 31.*

15 Cuius autèm valoris ſit ſententia Iudicis inferioris, qui cognouit, quando non poterat, oſtēdit *Abb. cap. cùm veniſſet de iudic. n. 5.*

16 Nùm autèm confirmator ſententiæ videre debeat proceſſum, & nùm ſucceſſor teneatur factum prædeceſſoris confirmare, ac ſententia alia de confirmatione pęnè inutilia noſtra non interſunt, quorum qui deſiderat ſolutiones adeat in *tit. illum ſcribentes.*

DIS-

DISPVTATIO SECVNDA.

De Prærequiſitis ad Confirmationem;

QVa ratione confirmatio vires conferat electioni, vel validæ, vel inualidæ per generalia quidèm principia ſuperior oſtendit diſputatio; hìc ſupereſt expendenda, quæ præuia deſideretur diſpoſitio ad rectam habendam confirmationem; ad quod explicare tria neceſſe habeo; primum, an poſſit, teneaturq. Superior inquirere, cum de neceſſarijs electionis circumſtantijs, tùm de vita, moribus, ſcientia, reliquiſq. Electi, ad quam promouendus eſt dignitatem optatis ornamentis.

Secundum huius inquiſitionis habēdæ modum.

Tertium pœnam non inquirentis.

CAPVT PRIMVM.

An inquirere teneatur Superior, cui confirmanda eſt electio, tùm de huius, tùm de electi requiſitis.

SVMMA.

Nùm poteſtas confirmandi electionem Epiſcopi apud varios fuerit. n. 1.

Tenetur Superior inquirere de requiſitis electi, atq. electionis. n. 2.

Tenetur etiam ad id ſuo modo Summus Pontifex. n. 3.

1 PRænoto breui infrà *lib. 8. diſput. 5.* tractandam rationem, quæ hodiè in vſu eſt promouendi proceſſus, & inquiſitionis faciendæ, ſiue is, qui donandus eſt Epiſcopatu ad nominationem Regum, ſiuè à Papa immediatè promoueatur: in præſentia ſolum de confirmatione paucorum, ſi qui ſunt, Epiſcoporum, quorum electio ſpectat ad capitulum, de quibus ſuâ opus erit; Olim alijs etiam Prælatis confirmandi poteſtatem fuiſſe ex iure communi; Metropolitanus enim Epiſcopum electum, Metropolitanum Primas, ſiuè Primæ Sedis Epiſcopus, vt colligitur ex Concilio Carthaginenſi 3. can. 28. Primatem Patriarcha, vnus è quatuòr præcipuis, quem electum expreſsè, vel tacitè Romanus Pontifex, aut eius Apoſtolicus Legatus à latere profectò confirmabat, vt liquet ex *Epiſtola Leonis primi ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem*, & altera *Simplicij ad Achatium*. Romani tamèn Pontificis electio quamcumq. reſpuit confirmationem, quòd ei in terris Superior minimè ſit ex *Gloſſa in cap. quamquam de elect. lib. 6. verbò deuolnetur.* Sic *Panormitanus in cap. nihil de elect. & Rom. conſ. 3 32. apud quos alij.*

2 Sit aſſertio prima; non modo poteſt, verum tenetur quicũq. Superior inquirere de electione, atq. de electi ad Epiſcopatum requiſitis; eſt communis DD. concluſio; & licet Innocentij tempore, nullo ſe opponente, nulla citatione facta, nulliſque propoſitis edictis potuiſſet electum confirmare, at in præſentia nequaquã, vt probè *Gloſſ. c. 1 in 6. de elect. verbo impugnat. lit. E.* Suppleret enim in cauſa electionis de facto, *vt cap. cùm nobis, & cap. bonæ il primo de elect.* vbi examinatur, & caſſatur electio Ioannis in Epiſcopum Neapolitanum, quam noluit confirmare *Sanct. Gregorius libr. 8. Epiſtola 40.* & habetur *cap. Priuſquam diſt. 28.* ob incontinentiam ipſius electi iuxta *diſt. 61. Cutinenſis*. Deindè generatim conſtat hæc aſſertio, & *cap. vlt. de elect. in 6.* ex quo etiam irrita quæcumq. confirmatio dicitur, non ſeruata forma in eo tradita. *Nos, &c. præſenti cõſtitutione ſancimus, confirmationes tales viribus omninò carere ipſaſq. decernimus irritas, et inanes*, ſiuè fuerint electiones factæ in concordia, ſiuè non; magis autèm ſpecialiùs veritas hæc habetur *cap. nihil eſt de elect.* per ea, *is, ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet, & electionis proceſſum, & perſonam electi.*

3 Ex hoc autèm textu, hoc etiam præſtandum eſſe liquet Summo Pontifici *per §. cæterum*, qui ad Romanum pertineat immediatè Pontificem ad percipiendam ſui confirmationem, & infra, *per quos diligens inquiſitio ſuper electionibus, & electis poſſit haberi*. Sic etiam *cap. cum nobis eodem, §. qui tamèn*, iuxtà verbum Apoſtoli dicentis, *nemini citò manum imponas, & debemus attendere diligentèr ad ea, quæ circa perſonam inquirendam fuerunt, duximus ex officio noſtro, ſicut decuit procedendum, &c.* vbi *Gloſſa verb. ex officio*, meritò docet, etiam ſi nihil obijciatur electo, ille, qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit canonicè facta, nec non de perſona electi, nùm ſit idonea iuxta *cap. venerabilem de elect.* ſubſcribunt *Abbas in cap. cùm nobis citat. notando in 6.* qui probè notat ex officio Superiorem procedere, & per inquiſitionem abſque infamia, vti nos *tomo 1. libr. 3. diſputat. 8. cap. 4.* tradidimus, & mox dicemus

affert.

Digitized by Google

aſſert. 5. cui autem incumbat probare, num Electo, aut Oppoſitori, probè tradit idem *Abbas num.* 5.

CAPVT SECVNDVM.

Quæ forma ſeruanda eſt ad inquiſitionem faciendam ante confirmationem electi in Epiſcopum.

SVMMA.

Forma inquiſitionis facienda de electione, & electo ſecundum cap. final. de elect. num. 6. *num.* 1.

Summus Pontifex neceſſariò non tenetur, formæ ſancita, ad inquirendum de requiſitis electi, & electionis. n. 2.

Siuè in concordia, ſiuè in diſcordia facta ſit electio, proclamatio præſcriptis terminis facienda eſt in Eccleſia in qua facta eſt electio ipſa. num. 3.

Extenditur aſſertio ad veram poſtulationem, & præſentationem. n. 4.

Electio facta in concordia, & confirmata abſq. proclamatione, atq. edicto, iure tamen Tertij ſeruato, vel ſub conditione, ſi nullum aduerſario competat ius, neq. vitioſa, neq. inutilis erit. num. 5.

Confirmatio valida erit quocunq. ſe opponente etiam non vocato, ſi de illius iniuſtitia certò conſtiterit. n. 6.

De electione quomodolibet habita, ſemper facienda eſt inquiſitio. n. 7.

Optimum diſcrimen inter inquiſitionem faciendã de Præſule ad puniendam, & ad promouendũ, nam illa non ſine infamia, ſecus hac haberi poterit. n. 8.

Quoad formam inquiſitionis locus eſt arbitrio Iudicis. n. 9.

Initiandus Sacris Ordinibus ſatis eſt, ſi optima ſit fama. n. 10.

Nota non ſunt examinanda. ibidem.

Inquiſitio perſona confirmanda ibi habenda, vbi quis vitam degerit. ibid.

Caueat Confirmandus, nè procurando edictum reſigere, vel eius terminum abbreuiãdo vitiet. num. 11.

Dubio exiſtente de vitiato edicto, cuiuſnam arte factum ſit, confirmandi, vel aduerſariorum non prò arbitratu Iudex, ſed prò melioribus, ac probabilioribus probationibus rem decidat. num. 12.

Elapſo termino præſcripto, neq. confirmatione habita, ſi Iudex nõ decreuit, neminẽ audiendũ, adhuc erit ei locus, ſecus ſi decreuerit, vel confirmauerit. n. 13.

1 SIT aſſertio prima, in huiuſmodi confirmatione forma ſeruanda eſt ſancita in *cap. finali de electione in ſexto, §. vocatione.*

2 Et quidèm hac forma ſummum non ligari Pontificem dixere nonnulli, ſi ab eo confirmatio Præſulis petatur, & nunc fit; cujus ſanè ſententiæ, ſi ſenſus ſit, poſſe Papam illam nõ ſeruare, aliamq. præſcribere, vti de facto quoad aliqua adiuncta ſecundum proceſſum condendum in præſentia ex *Tridentino, Paulo IV. Pio V. & Greg XIV.* & infra examinandum mihi compertum eſt, & facili negotio do manum, ſiue *Marco Antonio Cucco lib.* 4. *inſt. maior. tit.* 4. *de confirm. n.* 36. ſiuè *Crauettę conſ.* 177. *col.* 2. hoc docentibus, cum poſſit etiam diſpenſari iure poſitiuo Papa, ſi opus fuerit, quemadmodum tradidimus *lib.* 5. *diſp.* 3. *cap.* 6. verùm ſi velint hi Auctores ex officio Pontifici non eſſe inquirendum de electione ad Præſulatum, vel electi qualitatibus, ſentire videntur contra textus ſuperiùs allatos, *& contra cap. cùm nobis de elect.* ibi: *quæ tamen iuxta verba Apoſtoli dicentis nemini citò manum imponas, &c. debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerunt. duximus ex officio noſtro, &c.*

3 Aſſertio ſecunda; ſiuè in diſcordia, ſiuè in concordia facta ſit electio proclamari debet per edictum generale in publico expoſitum ex *cap.* 1. *de poſt.* in Eccleſia, in qua facta eſt; vt ſi qui velint opponere, compareant, termino, ex locorum diſtantia, perſonarum qualitate, negotijquè grauitate præſcripto, vt probè *Gloſſa verbo competenti.* Ad hæc ſi quis fuerit aduerſarius, hoc eſt, qui etiam fuerit electus ad eamdem dignitatem ab alijs Electoribus, nominatim eſt vocandus, certoq. præfixo termino competente, ad opponendum, ſi quid contra electionem, alterumq. electum habeat; quæ omnia conſtant ex citato textu, cuius ratio ex eo indicatur, nè non modo in ordinato pateat aditus affectui, verùm etiam nè celeritate, quæ in huiuſmodi caſibus reprobatur, minus idonea, canonicaq. habeatur confirmatio *contra Apoſtolum* 1. *ad Timoth.* 5. *nemini citò manum imponas, &c.* Eſtquè hoc generale in omnibus promouendis 8. *quæſt.* 2. *Dilectiſſimi,* & à fortiori in Promotione ad Epiſcopatum. Item Propter nouitatem rei 33. *diſtinct. Communis filius,* vbi Archidiaconus 43. *diſtinct.* Vnde Paulus; propter reuerentiam Sacramenti reficiendi *de conſecr. diſtin.* 4. *Iudæi.* Propter incommoditatis metum 12. *quæſt.* 2. *ſine exceptione.* Propter honeſtatem, vt carior res tanta habeatur 27. *quæſt.* 2. *Inſtitutum.* Propter certitudinem habendam 17. *quæſt.* 2. *ſi quis incognitus.* Propter reuocandi difficultatem, vt in dandis ſententijs 2. *quæſt.* 1. *Deus omnipotens.* Propter rei dignitatem, qua maiorem non eſt

inuenit e 61. *diſt. miramur.* Propter periculoſam Sacramenti iterationem de conſecratione *diſt. 4. cum itaquè.*

4 Extendit autèm hanc aſſertionem *Gloſſa verbo electione* ad Poſtulationem propriam tamen apud Superiorem habitam, qui eam, admittendo confirmare aliquo pacto poteſt, atque ad Præſentationem, vt Nos infrà.

5 Aſſertio tertia. Si electio fuerit facta in concordia, & confirmata, nulla proclamatione facta, aut generali edicto habitò, ſed iure tertij ſeruato, ſub ea conditione, ſi nullum aduerſario competat ius, neque vitioſa, neque inutilis erit; ſic probè *Crauetus conſil. 176. num. 5. verſic. 6. reſpondeo, & Cucens inſt. maior. libr. 4. titul. 4. de confir. num. 37.* Precipua, qua moueor, ratio illa eſt, quia *textus cap. vlt. de elect.* nullam reddens confirmationem aliter factam, quàm ibi præſcriptum eſt, de illa loquitur, quæ cadit ſuper electionem habitam in diſcordia. Confirmatur, quia per talem confirmationem, nullum aduerſario, vel tertio cuipiam præiudiciũ infertur.

6 Aſſertio quarta; Tametſi quiſpiam aperto Marte contenderit contra electum, vel electionem, & fuerit à contraria electus parte, ſi tamèn liquidò conſtiterit, nullum ei ad talem oppoſitionem ius eſſe, etiam ſi non vocetur, imò etiam inuitus ſi fuerit, poterit adhuc haberi confirmatio; ſic *Romanus conſil. 483. incipit dubitatur primo, colum. 4. num. 15. Sebaſtianus Sapia in Apoſtillis ad Abbatem in cap. cùm olim de cauſa poſſeſſionis colum. finali, verſic. ipſo iure; Marcus Antonius Cucens inſtit. maiorum lib. 4 titul. de confirm. num. 40.* Ratio eſt, quia ius non habenti, nulla fit iniuria; cum autèm eò vocatio tendat, vt ius Tertij perpendatur, ſi certò atquè euidenter nullum hoc ſit, nulla facienda eſt proclamatio; ceſſante enim fine, ceſſaut etiam ea, quæ ſunt ad finem, quorum ille eſt ratio ex *D. Th. 1. 2. q. 15. in princip. & q. 1. art. 3. & 96. art. 1. ac alijs.*

7 Aſſertio quinta: Siue in concordia, ſiue in diſcordia fuerit electio habita, ſiue quopiam ſe opponente, ſiue non, ſemper aſſerta in *concluſ. 2.* facienda eſt inquiſitio generalis, non de certo crimine, ſed de requiſitis qualitatibus, ætatis, natalium, ſcientiæ, prudentiæ, morum, &c. idque vel per teſtes iuratos, vel non iuratos, ſi hoc expedire Superior iudicauerit, imò ſoli famæ, aut literis teſtimonialibus fidem poterit Iudex adhibere. Sic adnotauimus ex *Gloſſa cap. cùm nobis de elect. ſic Innocentius apud Abbatem cap. poſtquam de elect. num. 5. nec non Io: Andreas apud eumdem argum. cap. tua de cohabitat. cleric & mulierum.*

8 Nequè ad hanc inquiſitionem infamia requiritur, vt ſæpè *tomo 1.* ſcripſimus. Et huius loci eſt adnotare doctrinam Innocentij, quam meritò laudat *Abbas cap. 1. de poſt num. 34.* magnum quidèm eſſe diſcrimen inter inquiſitionem, quæ habetur circa aliquem Epiſcopum ad punitionem, & contra aliquem ad promotionem, nam prima fieri non poteſt, non præcedente infamia ex *cap. qualiter & quando de accuſat. ſecus ſecunda, vt præſtat Papa cap. 1. de poſt. ex cap. cum nobis de elect. ſupra citat.* Non autèm neceſſarij ſunt teſtes iurati, quod hæc inquiſitio ad ſuperioratum tantummodo fiat, ſic *Baldus in l. quorum, ff. de pignor.* quia talis informatio habita ſine iuramento præualere faciat teſtes, cum quibus concurrit, vt habet *Sebaſtianus Sapia in Apoſtillis ad Abbatem cap. 1. de poſt. liter. I.* & ſcribit etiam *Alexander conſil. 93. 4. part. conſil.* & abſquè alia informatione Iudicis etiam poſſit in Camera dari auctore *Innocentio cap. cùm in tua, qui matrim. Accuſat. poſ. & Alexander in l. cap. 4. de adult.* Sin autèm contradictor fuerit ab eo prolatus, tenebitur Iudex accipere probationes, vt indicatur *cap. fi-*
9 *nali de poſt.* quo ceſſante quoad formam hanc informationis, ſeù inquiſitionis locum eſſe arbitrio Iudicis probabilius arbitror cum *Abbate cap. Poſtquam de elect. num. 5.* Si quidèm facili negotio contingere poterit, vt electus adeò notoriè ſit idoneus, quòd nullum præterea requiratur examen per teſtem *cap. conſtitutus il ſecondo de appellationibus, & cap. nullus adiuncta Gloſſa diſt. 24.* quæ quidèm Gloſſa pro-
10 bè notat, iactis initiandum ordinibus ſatis eſſe famam habere pro ſe, ex quo deducit, nota non eſſe examinanda *47. diſt. de Petro, vbi Gloſſa verb. ignota.*

Aſſertio ſexta: Inquiſitio famæ, quam ſupra diximus faciendam, habenda eſt eo in loco, in quo confirmandus vitam degerit; in quo ſenſu lex prima notat, quempiam habendum eſſe pœnes Ciuitatis ipſius exiſtimationem, *ff. de quæſtionib. ſubſcribit Abbas cap. Poſtquam de elect. num. 6.*

11 Hic autèm Confirmandum admonere habeo, caueat, nè ſibi breuem edicti terminum, vel illud refigi, vel auferri procurando vtiier, nullumq. ipſius improba reddat arte ex *Innocent. & Abb. in cap. olim de cauſa poſſ. ad finem, Ferra. n. 110. de conſt.*

12 Sio autèm dubium eſſet, cuiuſnam malis artibus id factum fuerit ipſius Confirmandi, an vero Aduerſarij in fraudem, cum dubium ſit facil, non abſolutè in arbitrium Iudicis id reijciendum eſt contra *Cuccum inſtit. maior. libr. 4. titul. 4. de confirm. num. 42.* Sed Iudicem puto ſtare debere veroſimilioribus probationibus, perpenſis qualitatibus, moribuſq. Confirmandi, tùm oppoſitorum; cum in dubio facti docuerim *1. tomo lib. 4. diſp. 2. c. 3. n. 41.* ſecundum probabiliorem opinionem tutiorem partem eligendam eſſe.

13 Aſſertio ſeptima: elapſo termino præſcripto, nequè confirmatione habita, ſi Iudex minimè decreuit; neminem deinceps audiendum, adhuc illi locus erit; ſecus ſi vetuerit id Iudex, multoquè minus fas erit ſi confirmationem iam fecerit per ſe loquendo. Prima pars deducitur ex *Innocentio cap. vltim. qui matrimon. accuſat poſſ. ſub initio,* qui præfixo termino, etiam elapſo, matrimonio tamèn ad huc non contracto, vel non data ſententia eſſe audiendum, etiamſi in banno expreſſum fuerit, neminem decurſo termino audiendum, *argument.*

l. man-

l.mancipiorum,ff.de opt.& l.ſi.opt.§.vlt. eodem, videtur enim ille terminus non ad finiendam probationem in contrarium præſcriptum, ſed ad ſollicitandam; nàm ſicut cum vno ſtatuatur modo, eo elapſo ceſſat, ſeù obligatio, ſeù ius, *l.ſi fideiuſſor 29.§ final.ff.mandat. & l.obligationum la ſeconda, paulò poſt principium*, ibi, *ad diem autem vſquè ad Kalendas dare ſpondes*, vbi *Gloſſa verbo dare* ait, vt poſteà non tenearis, *ff.de act. & obligat.* alio autèm modo non extingueret obligationem, vt conſtat *ex l. Celſus,§.1 ff.de recip.arbitr.& cap cum dilecti de dolo,& cont.* Per ea, *cùm mandatur alicui, vt ad certum terminum ſe præſentet*; Sic à pari in re noſtra, de qua probè *Panormitanus in citat.sextum num.12.ad finem*, ait, tempus eſſe adiectum comparitioni faciendæ, atq. in ipſa re noſtra oppoſitioni, ad procedendum in cauſa; Quamobrem ſicut cauſa non deciſa ſemper imminet, ita cauſa compatendi ſemper vrget, atq. opponendi ſemper viget. Huc accedit proprior etiã huius rei ratio, quia cum electo adhuc propriũ, ac perfectum non ſ. ius in beneficio, vt *ſuperiori lib.poſtrema* dictum eſt *diſput.* oppoſitio, præſertim ad modum exceptionis indiſtinctè poteſt in eum admitti; quoniam, vt ait *Abb.cap. accedens de accuſationibus n.9.* venit ad conflictum actionis, vel iuris peritio, quę eſt in facultate petendi, Itaquè primam noſtræ aſſertionis partem, etiam ſi non probent: amplectuntur tamèn *Marcus Antonius Cuccus Inſt.maior.lib.4.tit.4.n.43.& Biax in Direc Electionis cap.45. n.1.& 2.part.3.* Secunda verò pars probatur, quia non debebat quicumq. ille fuerit, pręteregreſſo termino expectare, donec per Superiorem aditus oppoſitioni præcluderetur, *l.Titia, ff.de accuſ.* itaq. ſentiunt *Petrus Biax cit.n.3.& Cuccus laudatus.*

Tertiæ autèm partis ratio eſt, quod ex iniuria tanta meritò dolus, vel fraus præſumi videtur. Fauet *text.cap.finali, qui matrim. accuſ.* vbi *Abb.atq.in cap.cum olim de cauſa poſſeſ. & habet Biax citat.* Etenim dolus præſumitur contra eum, qui non facit, quod facere tenetur, *l.ſi Procuratorem,§.dolo,ff.mandatum,& reſponderunt, Socin.ſen.in conſ.213. n.5.lib.2.& Cranett. conſ.115.n.3.*

CAPVT TERTIVM.

Limitationes pręaſſertę doctrinæ, & pœna eam non ſeruantis.

S V M M A:

Prima limitatio, ſi fuerit ruſticus, vel fœmina, quæ opponat poſt factam confirmationem, vel terminum elapſum, & Prohibitionem Iudicis, eſt audienda.n.1.

Secunda limitatio, ſi quod obijcitur, illico proponatur probandum, quod tamen non electioni, aut confirmationi, ſed conſecrationi tantum erit impedimento.n.2.

Si autèm delictum, quod obijcitur poſt confirmationem eſſet alias oppoſitum per exceptionem, atq. reiectionem, etiamſi ab altera perſona obijciatur, vel exceptio habeatur, nihili faciendum eſt.n.3.

Popularis actio, vel quaſi popularis, vno conſumitur agente.n.4.

Tertia limitatio, ſi fuerit ab Ordinario confirmatio habita poſt appellationem ex cauſa probabili factam ad Sedem Apoſtolicam. num.5.

Superior, qui Papa eſt inferior, indignum confirmans à beneficio ſuſpenditur.n.6.

1 Limitatur aſſerta ſententia primò; niſi qui obijceret, mulier, vel ruſticus eſſet, de quibus potiùs, quàm dolus, præſumitur ſimplicitas, vt ſcribunt *Dec.conſil.180. colum.2. Tiraquellus tract.de leg.Connub.in l.9 num.40.& alij*, quos citat, ac ſequitur *Menoch.præſumpt.3.libr.5.nu.28.& Cuccus citat.num.47.* faciunt etiam multa, quæ affert idem *Menoch.num.66.* & in re noſtra dolus malus præſumitur, cum quis diù diſtulit accuſare, vel opponère exceptiones, vt probat *Bald conſ.37.quidam tabellio ad finem lib.1.Ancharan.in conſ.234.alijq.* quos ſequitur *cit.Menoch.n.105.*

2 Secunda limitatio eſt in quacumq. obiectione, nullam electionem eſſe contendente modo probanda illicò proponatur. *Sic ſe haberet*, quæ per Simoniam facta diceretur electio, vel non ſeruata forma; vel ſi confirmatio facta fuerit, non præmiſſa contrarij citatione, vel nullo adhibito edicto, cum manifectum nõ eſſet aduerſarium ipſum carere iure opponendi, & quicquid huiuſmodi poterit opponi contra confirmationem ante conſecrationem, faa erit opponi ad eam impediendam per modum exceptionis, vt probè declaratur in *cap.ſuperbis de accuſat.* à quo forma tradita adamuſſim ſeruanda eſt. Ratio autèm hæc eſt: nàm licet confirmatus perfectum habeat jus in beneficio, vt *ſequenti* dicturi ſumus *cap.* nihilò tamèn minùs aliquid flagitat vlterius iuris etiam perfectioris ad priſtinum ſubſequẽs, contra quod exceptio quaſi conflictu dimicat, & vrget; ſic *Innocentius*, quem ſequitur *Abbas cap. accedens de accuſat.nu.10.ad finem. & cap.cum dilectus de elect.Biax in Direct.Electionis c.45. part.3.ad finem.* Verùm hoc tempore habita oppoſitio electioni, vel confirmationi nocere minimè poteſt, ſed impedimento tantum eſſe con-
3 ſecrationi: ni aliàs hæc exceptio appoſita, perpenſa, reiectaq. fuiſſet; quod non ſit de eodem hominis delicto ſemel; atq. iterum, vel ſæpius agendum, vt in *cit.cap.de his de Accuſat. l.licet ff.nau. cau.* etiam ſi ab alia exponeretur perſo-
4 na; Cùm enim ſit popularis actio, ſiue populari ſimilis, vno ſanè conſumitur agente; Et ſanè vel probato crimine diſpenſabili, Iudex cùm

quo diſpenſauiſſe cenſetur, crimenque ſemel dimiſſum, iterùm in vltionem Diuina clementia venire non patitur, *de pœnitent. diſt. 4. Diuina clementia ad finem, & 23. q. 4. ſi illic, & 2. q. 3. §. notandum*, nec non *l. 3. ff. de popular. act. & Biax d. c. 45. n. 3. ſic Innoc. etiam, & Abb. cit.* & penes hanc doctrinam caponendum eſt *cap. finale de elect. in ſexto*, vel fuerit indiſpenſabile, & cum eo vltra Iudex non proceſſerat, vel falſum, & meritò reiectum eſt.

5 Tertia limitatio expreſſa eſt *de elect. in 6. cap. Poſtquam ab electione in Cathedrali vel regulari Eccleſia celebrata fuerit in ſcriptis ex cauſa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad Sedem Apoſtolicam appellatum electionem ipſam per Ordinarium confirmari contingat: huiuſmodi confirmatio, niſi priùs fuerit canonicè ab appellatione ipſa receſſum (cùm ſit ab eo, qui non potuit de facto præſumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem*; quæ quidèm limitatio quā per adducta textus verba clariùs ea poni non poterat, eamq. adnotare opus erit habere locum, etiam cum appellatur à confirmatione, vel prouiſione. Sic *Gloſſa verbo ſi Poſtquam*. Deindè eamdem non vrgere rationem, ſecuſq. iudicandum, ſi appellaretur ad alterum Papa inferiorem, vt rectè probat eadem *Gloſſa, verbo Sedem Apoſtolicam*; etiamſi ad legatum Apoſtolicum haberetur appellatio ob maximam, quæ Sedi Apoſtolicæ debetur, reuerentiam.

6 Aſſertio vltima. Superior inferior Papa, qui aditur confirmationis gratia, ſi per negligentiam indignum confirmauerit, à perceptione ſui beneficij tandiù ſuſpendatur, quamdiù eius Antiſtiti videbitur, atquè pro ea vice, id eſt prima, ad eam dignitatem ſucceſſoris confirmandi poteſtatem amittat; grauiuſquè etiam ſui Ordinarij arbitrio puniatur, ſi per malitiam id commiſerit; qui verò hoc pacto fuerit confirmatus, loco amoueatur, ac deijciatur; quæ omnia de pœnis à nobis agentibus *lib. 6. diſputat. 14.* explicantur, cumquè nobis via vſui ſint, quoniam in præſentia aliqualis confirmatio ad Cathedrales Eccleſias habetur à Papa, qui Eccleſiaſticarum pœnarum expers eſt, libentèr omittuntur, licet poſſint facili negotio explicari ex *cap. nihil eſt in principio, & §. 1. de elect. cap. qualitèr*, vbi Scriptores. Nequè ſufficit, vt qualitates in electo deſideratæ poſteà ſuperueniant, vt aliàs dixi *tom. 1.* & notat ex *Abbate, Decius cap. Poſtquam de elect. num. 23.* Itaquè ab his omnibus tempero, cum Romani Pontifices ſibi Epiſcopatuum conferendorum, & confirmandorum ius reſeruauerint, etiamſi regibus, aliiſquè Dynaſtis ius nominandi, vel præſentandi tribuerint, cui reſpondet inſtitutio.

CAPVT VLTIMVM.

Quando per Confirmationem peccetur.

SVMMA.

Quid cæteri ſenſerint Auctores de hac quæſtione. num. 1.

Confirmare inualidam electionem grauè peccatū eſt. nu. 2.

Quidquid ſit de confirmatione ab Epiſcopo facienda electionis ex ſe illicitæ, grauiſſima tenetur obligatione Papa, nè confirmet, quam ſciret illicitè factam electionem, præſertim digni omiſſo digniore ad Epiſcopatum n. 3.

Quando per accidens Papa à peccato excuſaretur. n. 4.

Dignus electus magna Capituli, Populiq. propenſione, poſſet licitè confirmari, quamuis alter eſſet cæteroqui dignior. nu. 5.

Ex multis præſentatis æqualibus ſuffragijs dignior ad Epiſcopatum confirmandus; ex æque verò dignis, pro arbitratu. n. 6.

1 SVb his terminis vniuerſalibus hanc proponere quæſtionem diluendam operepretium duxi, cùm varia habeat membra ab Auctoribus omitti ſolita, eam expendiſſe contentus, coarctatam ad præſentationē à Patronis habitam, præcipuè apud Epiſcopos, de qua dicunt primò, dignum præſentatum à Patrono, digniore prætermiſſo, poſſe, imò teneri ab Epiſcopo inſtitui, quia confirmatio actus eſt exterior, atq. iuridicus ab habente iuriſdictionem: Sed talis electio eſt valida in foro externo, ergo, &c. Sic videntur ſentire *Sot. lib. 3. de iuſt. q. 6. art. 2 concl. 8. Couarr. reg. peccatum 2. par. §. 7. n. 4. præſertim verſ. 3. planè, & Cuccus lib. 2. inſtit. tit. 1 alijq.* quos citat, & ſequitur *Sanchez in opuſ. lib. 2. c. 1. dub. 6. num. 8.* Addunt ſecundo hi Auctores, nec Summum Pontificem peccare confirmantem talem digni electionem, neq. eam poſſe irritare, cum ſit ius quæſitum iam electo. Sic idemmet *Sanchez n. 9.* Tertium, pluribus exiſtentibus Patronis, quorum maior pars eligit dignum, minor verò digniorem, teneri Epiſcopum confirmare dignū, ita *Couarr. cit. & alij apud Sanchez nu. 11.* Quartum; Si plures fuerint Epiſcopo præſentati ab vno Patrono, vel æquali multorum Patronorum ſuffragio teneri Præſulem in conſcientia digniorem eligere, vt ijdem Auctores apud eūdem *Sanchez n. 12.*

2 Aſſertio prima; Inualidam electionem ad beneficium Eccleſiaſticum confirmare, peccatum eſt ex ſe graue, ni confirmās, poſſet, & vellet eam inualiditatem licitè auferre. In hanc concluſionem exiſtimo facilè conuenire Auctores. Et quidèm eius ſecunda pars, patet ex his, quæ diſputauimus *diſp. 1. huius lib. c. 2. à nu. præſertim 12.* Prima verò patet ex eodem Capitulo *n. 10.* & probatur præterea à contraria ratione

ne facta pro ſententia ſupra relata, & quia cęteroqui, vel eſſet approbare defectum perſonæ, vel electionis, ob quam illa eſſet nulla, quod in re tanti momenti non eſt, cur laborem in eius oſtendenda grauitate peccati.

Quænàm electio valida ſit, & quæ non, tùm ex iure naturali Diuino, tùm ex poſitiuo tradidimus *ſuperiori lib.diſp.9.& 10.*

3 Sit aſſertio ſecunda; Quidquid ſit de confirmatione ab Epiſcopo habenda electionis ex ſe illicitæ, de qua ſuper allata ſententia non caret probabilitate; ſi ab ipſo Epiſcopo ius non pendeat eligentium, exiſtimo per ſe graui teneri Papam obligatione, nè electionem, quam ſcit illicitè factam, confirmet; ni conualidare vellet ea, quæ à iure poſitiuo pendent, electionemq. ipſam reddunt illicitam, vtq. ex cauſa licitè poſſet. Ratio, qua moueor, eſt, quia ex officio Summi Paſtoris, regiminiſq. quod in vniuerſalem habet Eccleſiam tenetur Papa, vt electiones ad beneficia Eccleſiaſtica, præſertim Curata, & potiori nomine Præſulatus canonicè fiant; igitur contra proprium officium peccaret in re graui, ſi confirmaret illicitè habitam electionem, imò videretur exercite cooperari peccato eligentium, vel præſentantium, vt vltimum nimirùm haberet complementum, vti clariùs ex locis infra citandis patebit. Secundo quod omnes à Pontifice qualecumquè ius habent, deriuatum participant; igitur eum abuſi eo fuerint, minimè merentur confirmationem nanciſci; nàm qui priuilegio abutitur, meritò priuatur *cap.gratum de poſt.prælatorum*, & probè notat ibi *Panorm.n.4.* & proſequitur *cap.cū acceſſiſſent n.6.* neq. ius electione, vel præſentatione comparatum tale eſt, quod in hoc caſu à Papa rejjci non poſſit, cùm canonicè minimè contractum omni ex parte ſit. Quæ quidèm rationes fortius vrgent, ſi illicita fuerit electio, vel præſentatio ob dignioris omiſſionem, cuius defectu detrimentum non vulgare ſubirent Eccleſiæ, & confirmatur ex doctrina *cap. vltimi diſput.13.à n.14. ac deinceps, & num.23.ſuper.lib.*

4 Dixi hoc per ſe loquendo, nam quando per accidens electio digni excuſaretur à culpa etiā omiſſo digniore, vt multis ſcripſimus *lib.6.diſp.8.c.1.n.12.ad finem*, aliiſq. locis ibi citatis. vacaret etiam culpa confirmatio.

5 Hinc colligo ſi electus fuiſſet aliquis dignus magno Capituli conſenſu, populiq. propenſione omiſſo alio cęteroquin digniore, poſſe Papam abſq. peccato illum confirmare, vel inſtituere: quoniam, vt probè *Caietanus in ſum. tum verbo electio §.& ſcito, tum verbo beneficium*, hoc ipſo, quo dignus eſt omnibus gratior, & Principi præſentanti varijs de cauſis cenſendus eſt aptior; nàm ex illius electione addit *Caietanus* coaleſcit charitas; ex huius autèm dignioris periculum metus, ac ſexcenta alia poſſent abſurda promanare; quod maximè conſentaneum eſt doctrinæ *cap.vlt. diſp.13. nu.24. & 25 ſuper.lib.*

6 Colligo ſecundo; Si plures eſſent præſentati ad beneficium curatum, præſertim Epiſcopatus ab eodem Patrono, vel à pluribus æqualibus ſuffragijs, teneri confirmantem eligere meliorem; ſic docet *Couarr. cit.* nec non quamplures apud *Sanchez laudati n.12.* qui quidem de Antiſtite loquuntur, eademq. eſt ratio de Papa. Vt autèm arbitrio poſſit vti Confirmans quando meritis pares proponerentur ex dictis patet *lib.6.diſ.8.c.2.*

DISPVTATIO TERTIA.

De Confirmationis Effectibus.

TErtio tomo ex inſtituto munera, Deo dante, declaratur; Præſulatus penès indicatam tùm initio huius, tùm Superioris methodum; in præſētia, quod ius, quamq. adminiſtrationem habeat per confirmationem Electus ad Epiſcopatum, aperiemus; Et quamuis quæ iuriſdictionis ſunt ei concedentes, & negantes, quæ ſunt ordinis vnico verbo rem conficeremus ex *Gloſſa cap. tranſmiſſum de elect. verbo talibus:* verùm nonnulla peculiaria explanare munera ad vberiorem doctrinam non omittemus, de quibus aliqua Doctoribus eſt diſputatio.

CAPVT PRIMVM.

Proluſio ad diſputationem.

S V M M A.

Quæſtionis ſtatus, & quid primo loco diſputandum.n.1.

De quo agendum eſt ſecundo loco.n.2.

Vera iuris in re, & ad rem realis, & perſonalis expoſitio.n.3.

Quo-

Quomodo Ars, & Scientia ſe habeant ad ſuum obiectum. n.4.
Iure antiquo hæc diſputatio procedit. n.5.

D*Iſputatione 16. ſuperioris libr. cap.3. num.6.* docuimus per acceptatam electionem, expeditam minimè cõferri adminiſtrationem, verùm tribui immediatum ſolummodo ius ad rem, mediatum verò in re, *adiuncto num.6. reliquiſq. vſq. ad vndecimum*, in quo hoc, quidem ius imperfectum à nonnullis etiam in potentia, vel habitu dictum ab ipſa profectò confirmatione minimè tributum, ſed ſuppoſitum, vt ibidem *num.10.* proſequuti ſumus, & *cap.4. num.1.* Præterea *hac* etiam ſignificauimus *diſputatione* vim, quam ad validitatem electioni conferendam habet confirmatio, & quando illam validam, quando verò inualidam faciat.

1 Illud reliquum vt primarium huc diſputandũ venit, an, & quo pacto ius in re immediatum in Epiſcopum, per ipſam confirmationem conferatur, cum quo dicitur promotus, & cum poſt electionem etiam conſenſu firmatam promouendum tantum nuncupari debere taliter electum ſcripſerimus *cap.4. allegato num.4.* quoq. proprium Epiſcopatus beneficium ità dicatur ipſius confirmati, vt dici non poſſit electi etiã conſentientis, quemadmodum tradidimus ibidem *n.6. & 7.*

2 Secundo loco diſputandum eſt de adminiſtratione per confirmationem electo, neq. alias competente; de quibus ſecundum ius antiquũ, nunc deindè *diſp.5.* ſecundum ius nouum actum. Demùm omitto hic de præcipua indiſſolubilitate tractare, quam confirmatione ſtatus Epiſcopalis habet, quod eam *tomo 1. libr.1. diſputat.1. cap.4. à num. præſertim* 18. luculenter illuſtraui.

3 Notandum præterea eſt ex his, quæ de iuſtitia, & iure præſertim ad rem, & in re breuiter *lib.6.* indicaui *diſp.2. cap. vlt. n.4.* ius quarto à nobis modo ibi ſumptum *cap.2. n.2. ad finem, ac tertio in principio*, eſſe quid relatiuum, quod quidem referri poteſt ad perſonam debito affectam, & ad rem debito deuinctam ità, vt correlatiua ſint, & alterũ ſine altero minimè percipi, nè dum eſſe poſſint. Exemplo fiat res clarior, ex emptione domus reſultat ius in emptore terminatum ad venditorem debito ligatum, nato ex venditione, quo tenetur rem illam emptori tradere, vel ad intereſſe, deindè huius facta traditione, ius oritur in eodem emptore ad rem ipſam terminatum, deuinctam ob venditionem, & hoc ſanè modo tritam DD. diuiſionem iuris intelligo in ius perſonale, atq. ius reale, inter quæ innatum illud agnoſco diſcrimen, quod ius perſonale, ſiuè poteſtas, ſiuè aptitudo quædam relatiua ſit terminata per ſe ad perſonam affectam debito dandi rem, circa quam verſatur ius, ſeù illa poteſtas, & de qua tractatur: ius autem reale, poteſtas, facultas, ſeù relatio ſit terminata ad rem ipſam deuinctam, atq. iam debitam; ità vt prima relatio directè, atq. immediatè ad perſonam debitricem, indirectè verò, ac mediatè ad rem debitam terminetur, vel intereſſe; ſecunda verò è contra directè, atq. immediate ad rem ipſam, tanquam ad proprium quidpiam illius, cuius eſt illud ius: quippè, qui eſt eius Dominus; indirectè autèm ad perſonam; ſicut igitur, & pater ad filium refertur, & filius reciprocè ad patrem; ità emptor v.g. ad venditorem, & venditor ad emptorem; emptor præterea ad rem emptam, & ad emptorem res empta. emptori itaq. ius reſultat agendi contra venditorem ad ſibi comparandum dominium rei, vel ad intereſſe iuxta varias opiniones Iuriſperitorum, in *l. primam de act. emp. & vend.* quæ actio eſt perſonalis iuri perſonali reſpondens, venditori verò reſultat debitum, ob quod relationem terminat iuris perſonalis; debitum, inquam, tradendi rem, dominiumq. emptori: emptor ius habet, nè lædatur à venditore circa rem emptam, venditor verò debitũ habet, nè emptorem lædat. Præterea emptori reſultat ius reale, & habendi, & comparandi, & rem conſeruandi, quam poſſidet, neuè in ea lædatur; in venditore autèm, & in quocumq. alio ſimili debitum oritur, nè contra rem propriam emptoris, quid fiat detrimẽti, & primum dicitur ius ad rem, ſecundum in re, hinc vna, & eadem virtus, quę dictat, ac dirigit debitorem ad rem emptori dandam debitis ſeruatis circumſtantijs, neuè ius lędat ipſius emptoris, emptorem etiam, ſeù creditorem dirigit ad ſuum proſequendum ius, ſiuè contra perſonam immediatè debitricem, ſiuè contra rem ipſam debitam prò qualitate ipſius iuris, ſiuè ad rem, ſiuè in re, debitis tamèn ſeruatis circumſtantijs loci, temporis opportuni, &c. & ius his duobus commune eſt ſanè menſurans, vt *loc. cit.* indicaui, cui proſpicere Iudices tenentur ad iuſtum, atq. æquale inducendum, quod meritò diximus obiectum eſſe iuſtitiæ formale menſuratum, ſeù finem, qui inducitur; pro ratione enim iuris, quod quiſq. in alterum habet, tota ratio menſuranda eſt iuſtitiæ, imò ipſa lex, ſeù ars iuris ſecundo modo à nobis ſumpta *cap. illo 1. n.2* menſuranda eſt ex hoc iure, quod exploratum eſt, ſi loquamur de legibus poſitiuis humanis, quæ iuſtæ cenſendæ ſunt, ſi huic iuri, quod eſſe in rebus, & eſſentialiter ſumptum dicimus, aptentur; de ipſo verò dictamine rationis, ſiuè proxima lege naturali hoc idem contendo, licet regula dicatur noſtrarum actionum, quippè quæ regulatur per hoc ius priùs natura ſuppoſitum in rebus, quam de illo dictamina formentur rationis, & ex eo, quod tale ius detur, vel non detur, dictamen illud iuſtum, vel iniuſtum dicetur.

Sic in Logicis docui obiectum artium ſecundum eſſentiam præſupponi ad illas, quæ verè, ac tales ſcientiæ practicæ erunt, ſi conformitatem habebunt ad eſſentiam obiecti, quod reſpiciunt, cuius exiſtentia rectè facta, tùm ſanè dicetur, cum conformitatem habebit ad præcepta, atq. ipſiuſmet artis dictamina. Et quoad hoc ſcientia ſpeculatiua, & practica comparata cum ſuo obiecto eſſentialitèr ſumpto, non diſcriminantur, vt enim ſpeculatiua ſcientia ſuum ſupponit obiectum, quod con-

tem-

templatur, ſic etiam ars ſuum ſecundum eſſentiam ſpectatum ſupponit, quod tamen ſecundum exiſtentiam aliquo pacto facit, quodq. à ſpeculatiua nec fit, neq. fieri immediatè ſaltē poteſt: ità in caſu noſtro. Ius autem hoc, quod reſultare in rebus dicimus, ac dictamen rationis naturale de illo dictans etiam eſſentialitèr ſumpta à Diuinis Idæis pendent, & in ratione cauſæ exemplaris, & ſupremæ regulæ, & ex cōformatione ad illam ſuam habent rectitudinē, & per alias, quas habent participationis depēdentias ratione propria, & fundamenti, cum intra latitudinem entis dependentis quomodolibet conſiderati illa ſint. Huc etiam, cùm huc deuenerim, ipſum ius naturale remotum, ſeù radicale, quod eſt ipſiſſima natura rationalis, vt talis pendens ſecundum eſſentiam modo dicto à Deo, & ſpeciali etiam ratione ſecundum exiſtentiam, & radicaliter habet dictare de iuſtitia, & iure hoc rerum, quod expendimus, quodq. in vno ſenſu pendere etiam ab hac dicimus, in qua tamen eſt diuinæ ideæ, iuſtitiæq. ſignatum; & in alio quidem ſenſu eſt obiectū, circa quod cum verſari poſſit natura rationalis, vt talis aliquo pacto, ſi non pendebit, at neceſſariam cum eo connexionem habebit. Verū reuoco ſtylum ab altioribus, quàm præſens poſtulet inſtitutum.

5 Inſuper notandum eſt, quæ hic, & *ſeq. cap.* dicturi ſumus, ſecundum potius ius antiquum diſputata cenſeantur; quid autèm iure nouo ad habendam adminiſtrationem requiratur, deinceps expendendum eſt.

CAPVT SECVNDVM.

De iure, atque adminiſtratione, quæ competit confirmato.

S V M M A.

Per confirmationem ius perfectum cenſetur habere Præſul. n. 1.

Primo modo declarari poteſt hoc ius confirmati, vt ſit vnum & idem, ac illud, quod habebat antea per electionem, ſed magis perfectum, & quomodo cenſeatur perfici. n. 2.

Inſtar relationis hoc ius ad rem, & in re declaratur. n. 3.

Secundus modus declarandi ius ad rem, atq. in re, vt ſit diſtinctum. n. 4.

Per confirmationem habetur expedita adminiſtratio electi ad Epiſcopatum per ſe loquendo ſecundum ius antiquum. n. 5. & 6.

Pœnæ contra adminiſtrantem ante confirmationem. n. 7.

Vnum, et idem verbum reſpectu diuerſorum propriè, & impropriè ſumi poteſt. n. 8.

1 Aſſertio prima. Habita confirmatione à Superiore electo cenſetur eſſe ius perfectum, atq. in re ad Epiſcopatus beneficium; habetur *cap. trāſmiſſum de elect. adiuncta Gloſſa*, vbi Scriptores, & quidem demonſtrata eſt concluſio hæc loco citato *ſuperioris libri diſp. 16. c. 3. à n. 11.* confirmariq. poteſt Turrecrematæ argumentis allatis *à n. 12.* Roboratur prætereà, ac declaratur duplici ratione (mea quidèm ſententia) primo, vt non quaſi diſtinctum ſit ius ab eo, quod Confirmato erat prius per electionē ſtabilitam conſenſu, ſed idem prorſus, quippè quod ad ſui complementum, confirmationem tantum deſiderabat.

2 Nec mirùm ius, quod aliquo pacto ex numero rerum eſt, quæ ſunt ad alium, quemadmodum *lib. 6. diſp. 2. n. 2. & 3.* indicaui, docteq. *Molina ibi citatus*, nec non *Rebellus libr. 1. de præludijs iuſtitiæ q. 1. ſec. 1. nu. 8.* pendere in ſui perfectione ab illo; & nè vagetur, vt poſſet, oratio per relationes prædicamentales, ac trāſcendentales, de quibus hęc ſole clarior eſt doctrina, ad comparandum ius in re, præter titulum, plerumq. traditione opus eſt, qua non confertur propriè ius, ſed anteà comparatum perficitur, & quaſi ex habitu, potentiaq. reducitur in actum; qui quidèm modus Canoniſtis Doctoribus magis arridet; eùm ni fallor, maximo-
3 perè in eum propendere videâtur. Neq. ab his, quæ in logicis docui diſcrepat; vt infrà explicans iuriſdictionem, dicam. Sicut enim ibi explicaui, vnam, & eandem albedinem, quæ antea album quidem ſubiectum tantum denominat antequam altera exiſteret albedo, cuius poſita exiſtentia ſimile illud idem ſubiectum etiā denominat, quin intrinſecè mutetur ex poſitione tantum alterius albedinis, ad quam relatio primę albedinis refertur; ſic idem ferè ius, quod anteà non erat in re immediatum, ſed per ſuam formalitatem relatiuam ad perſonā ſolum referebatur, poſita traditione, eſt iam in re, vt in noſtro caſu poſita confirmatione tanquam cōditione, ſiue fundandi ratione. Neq. obſtat, vnam, atq. eamdem formam duplicem tribuere denominationem, cum duplici donata ſit formalitate, neq. vnam modo tribuere, modò alteram, vel vtramq. ſimul, cum ab extrinſeco, ſiue termino, ſiue conditione, ſiue ratione fundandi pendeat, quæ omnia, & loco citato probata ſunt, tùm rationibus, tùm Philoſophorū, tùm Theologorum authoritate; & cōfirmant, quæ *ſuperiori libro diſp. 16. c. 3. à nu. 18.* ſcripſimus; fauet prætereà ſummoperè optima *Gloſſa cap. quanto 63. diſt. litera B. §. ſi quæras.*

4 Hoc prætereà ius alio ſanè modo declarari poteſt, vt ante confirmationem ſit vnum perſonale, atq. ad rem; poſt illam verò aliud in re, ac reale iuxta doctrinam *ſecundi notandi ſuperioris capitis*, cum diſtincti ſint termini immediati; perſona ſcilicet debens, debitoq. affecta, ac res debita, deuinctaq. quibus diuerſis terminis diuerſa terminandi ratio, ac diuerſæ reſpondent actiones, nec non diuerſa conſequātur fundamenta ſaltèm proxima; iuta nimirum illa, quorum diſtinctiones ex terminis, fundandiq.

Digitized by Google

diq. rationibus deſumendæ ſunt, vt Philoſophis exploratum eſt, à quibus omnibus, etiamſi veris, abſtineo, cum acutiora forſitan, quàm præſens materia poſtolat, ipſa ſint. Primus tamen modus conſentaneus magis eſt dictis *ſuperiori lib. illo 3. diſp. 16.* cui etiam hoc duplex ius aptari non diſcrepat, ſi dicamus ante confirmationem ius ad rem propriè ad beneficiũ competere Electo per electionem, conſenſu firmatam: poſt coofirmationem verò illi eſſe proprium ius in re, & immediatum, eſſeq. hæc duo plura, quorum licet ſecundum propriè ante confirmationem non competeret; probè tamèn, mediante ipſa confirmatione, ad quam aliquo pacto neceſſariam habebat habitudinẽ illud idem ius, & vt potuerit dici ad rem per reſpectum ad confirmationem, & media illa in re reſpectu beneficij; fauet huic ſecundo modo *Abbas cap. ſuper his de Accuſ. nu. 3.* duplex diſtinguens ius ad rem, & in re: ac primum Electo conſentienti tribuens: ſecundum cõfirmato, citatq. *C. de iur, omn. iur. l. priuatorum*, fauet *cap. tranſmiſſa de elect.* ex quo conſtat, Confirmatum actus omnes iuriſdictionis habere, quos per ius ſola comparatum electione non habebat. Hinc demum ſecundum hanc explicandi rationem confirmo: cum enim, & hos actus, & liberam rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem confirmato competere omnibus inconfeſſo ſit quæ ad electum conſentientem minime ſpectant ex his, vel effectibus, vel quaſi effectibus, diſtinctio iuris ad rem attingens electum, & iuris in re ſpectans ad cõfirmatum facilè colligitur.

5 Aſſertio ſecunda. Per confirmationem expedita habetur adminiſtratio Præſulatus per ſe loquendo. Eſt communis auctorum ſententia *ſuper. lib. diſp. 16. c. 3. n. 3. probato*, & conſtat *ex cap. nolti, cap. qualiter, & cap. nihil eſt de electione*, quę quidèm iura cõfirmationem, ſolam exigere videntur ad poteſtatem adminiſtrandi. Ratio autèm indicatur à *Gloſſa cap. noſti, verbo confirmationem; quoniam*, hoc vinculum cõtractum eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, *cap. inter corporalia de translatione*, quam ob rem proprium dicetur poſt confirmationem ipſius cõfirmati, ſiuè beneficiũ, ſiuè Eccleſia, ſiuè Præſulatus, cuius libera conſequenter erit adminiſtratio. Confirmatur argumentis pro prima ſententia *diſp. illa 16. c. 2 adductis.*

6 Dixi per ſe loquendo, quia ſi contraria vrgeret conſuetudo, vel ſi alter Prælaturam, aut Eccleſiam, de qua loquimur, licet iniuſtè occupaſſet, poſſeſſio prætereà deſideraretur, vt *infra diſp. 4. c. 1.* dicendum eſt.

7 Supererât examinâdæ pœnæ contra adminiſtrantẽ ante cõfirmationẽ, ũ ſimus acturi deinceps *diſp. 6. c. 3.* de pęnis adminiſtrantis ante literas Apoſtolicas iure nouo *extrauagantis iniuncta de electione*. Itaq. *cap qualitèr* dicitur irritanda electio, neſcio cuius, qui compertus eſt ante cõfirmationem adminiſtraſſe, ex quo *text. nonnulli apud Abbatem* ibi dixerunt apertè colligi electionem adminiſtrantis ante confirmationem non eſſe ipſo iure irritam, ſed per ſententiam irritandam, quod ſanè verbum reſpectu adminiſtrantis propriè ſumitur; licet reſpectu ſcientiæ videatur impropriè ex *cap. cùm in cunctis eod. tit.* vbi electio indocti eſt ipſo iure nulla, vt diximus ſupra diſp.

8 Vnum autèm, & idem verbum reſpectu diuerſorũ impropriè, & propriè ſumi poſſe diximus aliàs ex *Abbate cap. cùm dilectus de conſuetudine n. 6.* & hoc tradit *n. 4. Oldrad. conſ. 191.* Prætereà notandum eſt ex *Gloſſa cit. cap. qualitèr de elect. uerbo adminiſtratio*, licet per textum irritetur, quicquid factum fuerat ab hac electione: verum per ſolam inſtallationem non incurri pœnam huius canonis, vt probè docet ibi *Abbas n. 1. ad finem*, & legenda eſt *Gloſſa* ac limitationem tertiam.

CAPVT TERTIVM.

Limitatur ſuperioris capitis doctrina.

SVMMA.

Prima limitatio, qui in concordia ſunt electi in magna diſtantia immediatè Papę ſubiecti, neq. aliquid alienant, poſſunt adminiſtrare ante cõfirmationem. n. 1.

Hæc eadem valet limitatio de ſuffraganeo reſpectu ſui Metropolitani, ſi ab eo, vt olim confirmandus eſſet. n. 2.

Eadem intercedente cauſa idem debet eſſe ius. n. 3.

Ius correctiuum, ſiuè pęnale, ſi promanauit in bonum Eccleſiarum, reſtringi non debet. n 4.

Quomodo intelligenda ſit doctrina de non extenſione diſpenſationis. n 5.

Tertia limitatio ob difficultatem itineris, vel difficilem aditum ad Pontificem. n. 6.

Quarta limitatio de Prælato immediatè à Papa promoto, qui confirmatione alia non indiget ad adminiſtrationem. n. 7.

Quinta limitatio; intruſi adminiſtratio ſi perutilis fuerit Eccleſiæ, cui aliquid comparauit valida eſt. n. 8.

Commodum per incommodum compenſandum eſſe, licet communis ſit regula, contra Eccleſiã tamèn locum non habet. n 9.

Poſtrema demùm exceptiones de Abbatiſſa Imperatore, & Scholarum Rectore. n. 10.

PRimam generalis doctrinæ aſſertæ limitationem *loco citato cap. 3.* adduxi de electis in Prouincia remota extra Italiam, vel in æquiualenti diſtantia, de qua vide Panormitanum optimè diſputantem, idemq. meritò aſſerentem, etiam ſi Papa in Gallia, vbi aliquando erat, vel in alia Prouincia diſtanti degeret, ceſſante enim diſtantia hoc non valere priuilegium, quicquid

ſcrip-

ſcripſerit in contrarium *Immola ibid.num.6.ex*
Io: Andrea. Igitur hi electi poterunt, non expe-
ctata confirmatione, Præſulatum adminiſtrare,
dummodo in concordia electi ſint, id eſt nemi-
ne diſcrepante *clem. 1. ne Romani de elect. &*
Gloſſa cap. Cupientes de elect. in 6. verbo concor-
dem, dummodo aliquid non alienent. Et quidẽ
cohærere poteſt hæc doctrina cum explicandi
modo à nobis *ſuperiori cap. concluſ.4.* tradito,
tùm ſecundo; Primo, quòd idem erat ius ele-
cto, neq. confirmatio deſiderabatur ad nouum
comparandum, ſed vt aliquid requiſitum cẽſe-
batur eſſe neceſſaria, ex qua illud idẽ ius, quod
erat in potentia cenſeretur in actu, atq. actua-
le haberet exercitium, quod ſuppletur diſpen-
ſatione pontificia in his moralibus, & conſe-
quenter, vt deduco ex *Abbat. cap. nihil de elect.*
n.4 Secundo quia tametſi diſtinctum ſit ius in
re competens per confirmationem à iure ad rẽ
conueniens electo; verùm cum circa idem be-
neficium verſetur, illo ſuppoſito fundamento,
faciliùs æquiualenter ius in re in hoc caſu à Pa-
pa conferri poteſt, quam vtrunq; quod fit ſo-
la promotione ab ipſo facta Pontifice, vt mox
dicam.

2 Secunda limitatio (ſiue eamdem dixeris
extenſam) eſt, vt eadem ratio ſit de ſuffraga-
neo reſpectu ſui Metropolitani, ſi vt olim con-
firmandus ab illo nunc eſſet, atquè in loco di-
3 ſtanti: Eadem enim intercedente cauſa, idem
etiam debet eſſe ius *capit. translato de conſtit.*
cap. nàm concupiſcentia eodem; de translatio-
ne inter corporalia, nàm ſi nimia ſubtilitate
vtamur, res Eccleſiarum peteunt, *C. de verbor.*
ſignificat. l. eùm quidèm circa finem, & C. ad
Tribellium l. penultim. Neque obſtat, dictam
limitationem per diſpenſationem eſſe contra
iura, quæ prohibent adminiſtrationem ante
confirmationem, quaſi verò extendenda non
ſit ad ſimiles caſus ex *capitul. in cauſis de re*
indicata, & diſtinct. 56. Cænomanenſis, duplici
de cauſa, inquam, non obſtare cum *Abbate ci-*
tat. numer. 10. quòd hoc ius, cum in fauorem
promanauerit Eccleſiarum, quarum bono con-
ſulere contendit Papa, reſtringendum mini-
4 mè ſit, etiamſi aliàs ipſum fuerit correctiuum,
vel penale; ſed extendendum potius, vt habet
Gloſſa ſcitu digna *in cap. ſciant cuncti de elect.*
lib. 6. verbo alios, nec non *Ioannes Andræas in*
cap. finale de elect. in ſexto, & Abbas præſenti
cap. nihil de elect. numer. 6. Secunda ratio eſt,
5 quia doctrina docens, hanc limitationem per
diſpenſationem contra iura conceſſam eſſe,
neque extendendam, aliter intelligenda eſt,
quando legis ratio in eadem exprimitur lege:
tunc enim ijdem fines legi dandi ſunt, ac ip-
ſimet rationi ex, *Baldo in Authentica quas*
actiones, C. de Sacroſanctis Eccleſijs. Immò
quando eadem eſt ratio, propriè non fit exten-
ſio, ſed ex mente legis, omnis comprehenditur
caſus, de quo eadem militat ratio, vt opti-
mè notat *Gloſſa capitul. 1. de tempore ordinan-*
dorum in ſexto; nàm lex non verbis, ſed ra-
tione potiùs tanquam anima conſiſtit, vigetq.
ex *capitul. ſecundo requiris de appellationibus,*
& capitul. intelligentia de verbor. ſignificat. &
l. dubium. C. de legib. regula finali, vbi *Dynus de*
regulis iuris in 6. Baldus in l. maximum vitium
C. de liber. Præt. & in l. ſcire oportet, ff. de excuſ.
tutor. quæ probè proſequitur Franciſcus Curtius
ſenior in conſil. 9. Picinenſi ſtatuto colum. 8. & 9.
Huc accedit doctrina *Baldi in dicta l. maxi-*
mum initium, & poſt Cynum in citata, l. non
dubium, aſſerentium, etiam ſi ratio expreſſa
non ſit in lege, quando alia non poteſt conie-
ctura deprehendi, iuxta naturalem, præſu-
menda eſt, limiteſquè conſtituendi, ad quos
pertingere poterit extenſio; igitur cum ſatis
apertè ratio in textu, quem præ manibus habe-
mus, appareat, cur concedatur adminiſtratio
Præſuli longè diſtanti ante confirmationem,
nè videlicet ſubeant bona Eccleſiarum non
adminiſtrata detrimentum tùm in ſpirituali-
bus, tum in temporalibus, vrgeat què eadem in
Præſule confirmando ab illo, quam à Papa.
Idem de hoc ſentiendum erit, poſſe nimirùm
interim adminiſtrare, vt etiam docet *Abbas*
citat. numer. 6. verſic. & per pridem, in eo caſu,
quo etiamſi non multum Antiſtes confirman-
dus diſtaret à Curia Romana, ob difficultatem
tamèn itineris, & pericula neque ire, neque ad
Vrbem Romam quempiam deſtinare poſſet
ad obtinendam Confirmationem, habere
ſuum poſſe locum hoc, quod expendimus pri-
uilegium adminiſtrandi ante confirmationem:
nàm eſto verba deficiant; mens tamen adeſt
textus, & ratio legis; æquiualent enim loca re-
motiora locis impedimentis, ac difficultatibus
obſtruſis, nec non difficili ad Vrbem profectio-
ni argument, *l. tutor, qui repè, ff. de adminiſtra-*
tione tutelæ, ibi enim adminiſtrat Tutor, neceſſi-
tate inſtante ante confectum inuentarium, &
16. quæſtion. 4. capitul. nullus, quod probè nota-
uit *Paulus in clementinam 1. de rebus Eccleſiæ*
non alienandis. Et hanc Abbatis doctrinam
in eo ſanè caſu exploratam habeo, vbi magna
inſtaret adminiſtrationis neceſſitas, illo impe-
mento perſeuarante.

7 Quarta limitatio, vt Prælati à Papa promo-
ti non indigeant confirmatione alia pro admi-
niſtratione obeunda. Sic Panormitanus ex
communi ſententia *capitul. noſti de elect. numer.*
4. Quia talis prouiſio vim habet electionis, &
confirmationis ex *capitul. cum olim, de cauſa*
poſſeſ; vt ſæpè per tranſennam indicauimus ex-
poſituri *libr. 8.* eum de promotione à Ponti-
fice fieri ſolita ex inſtituto diſſeremus, *diſpu-*
tat. 6.

8 Quinta limitatio, vt etiamſi intruſus quis
eſſet, at ſi per adminiſtrationem aliquid acqui-
reret Eccleſiæ validè cenſeretur eius admini-
ſtratio; ſic *Gloſſa capitul. nihil de elect. verb:*
adminiſtretur. Ratio eſt, quia licet quæ perpe-
tam facta fuerint ab illo in præiudicium Ec-
cleſiæ caſſanda ſint; non tamèn ei vtilia, quæ
nõ cederẽt in detrimentũ ipſius Eccleſiæ, neq.
retorquenda, vt habetur, *C. de legibus, l. quod*
fauore, & ff. de minoribus ſi Iudex. Ex quo ſol-
9 ues, quod obijci poteſt, commodum; videlicet
per incommodum compenſandum eſſe, *ff. de*
negotiorum geſtoribus: Si negotia, quod quidem
contra Eccleſiam locum non habet. Ceterum

de hoc ipſo infrà iterùm agemus *diſp.4.c.1.* ſubſcribit prætereà *Gloſſa verbo adminiſtratio cap. qualiter de elect.* quæ videnda eſt.

10 Reliquę limitationes ſunt de Abbatiſſa electa,& Imperatore,ac de illa per *capitul. indemnitatio,§.ſi vero de elect.lib.6. adiuncta Gloſſa verbo auctoritate*, de hoc autèm *Gloſſa in clem. Romani de iure iurand.& 93. diſtinct. legimus*, quæ ad nos minimè ſpectant, vt nec etiam de Rectore ſcholarum, qui videtur à conſuetudine hoc habere ius, vt idemmet *Abb.cap.nihil de elect.n.10.*

DISPVTATIO QVARTA.

De ſpecialibus muneribus ad Epiſcopum confirmatum ſpectantibus.

MVneribus in communi declaratis ad Epiſcopum confirmatum ſpectantibus, ſupereſt ſpeciatim agere de ſingulis, quæ nonnullam inuoluunt controuerſiam, ac difficultatem. Si priùs in album quaſi ea referam omnia, ex quibus deinceps; obſita, quæ fuerint difficultatibus colligam exponenda; Itaquè iuriſdictionis ſunt per ſe loquendo, & ex iure communi iuramentum à ſubditis excipere, nouas erigere paræſias, atquè Eccleſias etiam collegiatas collapſas, vel dirutas reſtaurare, in matrices ex cauſa transferre: eligere, præſentare, præſentatos inſtituere, beneficia ex ſe vnire, conferre, eorum reſignationes recipere, eadem reſignata conferre: alienare, inueſtire, cauſas ad forum Epiſcopale ſpectantes ſaltem; quæ maioris non ſunt momenti; vt infrà cognoſcere, iudicare, viſitare, reformare, ordinare, facere edicta, conſtitutiones, & præcepta exequi, reuocare: in carcerem conijcere, torquere, mulctare, condemnare delinquentes: excommunicare, abſoluere, interdicere, & cætera huiuſmodi pręſtare, quæ fori ſunt contentioſi: gratiam facere in caſibus à iure permiſſis: pias exequi voluntates, vel ſimiles, de quibus *cap conquerente*, vbi *Abbas à num.2.de Offic. Ordin. & cap. cum ab Eccleſiarum*, vbi *Gloſſa, & Abbas eod. Gloſſa in cap. tranſmiſſam in verb. de dotalibus de elect. vbi Abbas. ac reliqui DD. in cap. At ſi Clerici. §. finali*, vbi *Felin. nu.13. Decius à n.10. de iudic ſpecul. de iuriſd.omn. iud.num.20 Bald.conſ.478. Pariſ.conſ.34. & alij apud Sborzium de Vicar.lib.2.q.4.*

CAPVT PRIMVM.

De muneribus in ſpecie,& primo de Cenſuris ſpectantibus ad confirmatum Præſulem.

SVMMA.

Quæ diſputanda ſunt.n.1.

Quę ſunt iuriſdictionis, non tamen quæ ſunt Ordinis, Epiſcopo competunt confirmato n.2.

Banna, & quæ iuriſdictioni accedunt, ſpectant etiam ad Epiſcopum confirmatum, ni alijs emolumenta fuerint deſtinata.n.3.

Poteſt Epiſcopus confirmatus excommunicare, & abſoluere, non tamèn Sacramentaliter. num.4.

Nec requiruntur minores Ordines ad ferendas cenſuras.num.5.

Ignorans imò, & inuitus, etiam poteſt abſolui à Cenſuris.n.6.

Prima requiritur tonſura ad cenſuras ferendas. num.7.

Vicarius generalis, qui cenſuras ferre poteſt, ſatis eſt, vt habeat primam tonſuram. num.8.

Nequè conſuetudine præſcribi poteſt authoritas ferendi cenſuras à laico.n 9.

1 DVO mihi hoc præſtanda ſunt capite, primo munera ſpecificè Præſuli confirmato competentia exponere, ſecundum cenſurarum ferendarum, ſoluendarumquè poteſtatem declarare, nùm autē iure nouo aliquid ad hoc requiratur dicam *diſp.6.*

2 Conſtans itaquè DD. eſt ſententia, matrimonio iam rato inter Epiſcopum confirmatum, & Eccleſiam, ei quæ iuriſdictionis ſunt munera competere, non autèm quę ſunt Ordinis. Colligitur ex *capitul. licet de translation. capitul. tranſmiſſum de elect. Rota deciſion.6. de cauſa poſſeſſ. & propria num.13. apud Cuccum inſtit. maior. lib.4. titul.4. num.58. alioſquè Auctoribus in citat. can. ſcribentes*. Fundamentum eſt ratio matrimonij iam contracti, iuriſquè perfecti confirmatione comparati, de

quo

quo egimus *ſuperiori diſput.* Confirmatur. quod ante confirmationem non licebũt hæc munera ob hanc etiam aliam cauſam, nè fortè electi, deſtinatiq. Præſules confirmationem negligerent, & quia difficile quidem aliàs eſſet, eos remouere, quorum electio aliquando vacillare comperiretur, vel ſui, vel perſonæ electæ defectu, ſi cum adminiſtratione munera infra expẽdenda electus Epiſcopus ad libitum obire poſſet.

3 Aſſertio ſecunda. Banna, & quæ iuriſdictioni accedunt, ſpectant etiam ad Epiſcopum cõfirmatum ex iure, niſi fructus iuriſdictionis, vel vacationis fuerint alijs reſeruati, ſic *Gloſſa cap. quia ſæpè de elect. in 6. verbo reſeruari, & Bald. cap. tranſmiſſam de elect. num. 1.* Ratio primæ partis eſt, quod huiuſmodi omnia neceſſaria cẽſentur ad iuriſdictionem ſpectare, atq. acceſſoria; ſicut eiuſdem fructus; ergò ſequi debent principale *de regulis iuris. Acceſſorium, &c.* Ratio ſecundæ probatur in *clem. de elect. cap. ſtatutum ad finem.* Confirmatur, cum nomine prouentuum iſta omnia contineantur, *ff quod vi, aut clam l. 15. qui in Puteum, §. ſi poſtea, vt proſequitur Petrus ab Ancarano in dictam Clemen. & cap. ſtatutum num. 1.* vbi de pœnis, cæteriſquè huiuſmodi.

4 Sit tertia concluſio. Epiſcopus confirmatus poteſt excommunicare, & abſoluere, non tamẽ Sacramentaliter ſic *Abbas cap. tranſmiſſam de elect n. 2. & habetur in cap cum ab Eccleſiarum de offic Ord. cap. ſicut de ſimon. & cap cum in Eccleſiis de maior. & obed.* Hinc deducitur etiam ſi non fuerit Sacerdos, adhuc electus, & confirmatus excommunicare quidèm poſſe, quòd ad exercitium iuriſdictionis Sacerdotium minimè requiritur. Sic Archidiaconus, qui non tenetur eſſe Sacerdos, ſed ſufficit eſſe Diaconus tantum *cap. cùm in cunctis, §. inferiora de elect.* habens iuriſdictionem excommunicare profectò poteſt, vt probè *Panormitanus cum Gloſſa in dict. cap.* addit verò *Bald. nu 2.* actum abſolutionis à cenſuris etiam poſſe conferri à non conſecrato, imò à non Sacerdote. Auctore etiã *Panormitano cap. Tranſmiſſam de elect. n. 2.* cum eadem de abſolutione, ac ligamine ipſarum cenſurarum ſit ratio *de pœnit. diſtinct. 1. cap ver-*
5 *bum*. Itaq. ſicut infra nec requiri quempiam Sacrorum ordinum, imò nec religuorum minorum, ſatiſq. eſſe ad ferendas cenſuras primam tonſuram dicemus, ità de abſolutione dictum etiam volumus, cum eadem de vtraq. ligandi, atq. ſoluendi poteſtate ratio ſit, vt probè tradit ex communi ſententia, Præter citatos Canoniſtas *Soarius de cenſuris diſp. 7 ſect 6. n. 7.* nec *Hoſtienſis cap. quoniam de vita, & honeſt. cleric.* contrarium ſentit, qui abſolutionem à peccato in foro pœnitentiæ à non Sacerdote dari non poſſe ſolum aſſeruit, vt habetur *cap. omnis de pœnit. & remiſſ.* & Theologis certo certius eſt, probeq. proſequitur *Io: Andreas in cap. dudum il ſecondo de elect.*

6 Ex hac eadem radice manat, ignorantem, vel etiam inuitum abſolui poſſe ab excommunicationis vinculo, non tamèn à peccato, vt in *cap. ab excommunicato de reſcriptis*, notatq. *Io: Andr. in cap. 1. de ſententia lib. 6. Panormit. cap. ab excommunicato de reſcrip. nu. 10.* traditurq. conſenſu *Theologorum in 4. diſt. 18. à D. Tho. q. 2. art. 5. Riccard. art. 10. q 1. Paludano q. 5. art. 3.* quia cenſura non eſt culpa, quæ vt in inuitum ferri, ità & tolli poteſt, ſpectata natura ipſius cenſuræ; tametſi vel ex delegationis modo, ac limitatione, vel ex pertinacia excommunicati, ac perſeuerantia in peccato, non poſſit niſi ab habente facultatem, illam tollendi excommunicationem, vt rectè monet *Soar. de cenſ. diſp. 7. ſect. 7. à nu. 5. ac deinceps*, ſubſcribit etiam *D. Thom. cit. art. 2. ad 1.* licet non habeat, inquit, clauem ordinis, clauem tamèn habere poteſt iuriſdictionis quiſpiam; quo etiam pacto loquitur *Riccardus ead. diſtin. art. 4. q. 3.* nec non *Sotus diſt. 20. q. 1. art. 4.* Neq. *Gloſſa* à nonnullis perperam *citata cap. 1. verſ præter diſt. 96.* contrarium ſcribit, ſed ſolum ſæcularem eſſe non poſſe, qui cenſuras ferat, de qua quæſtione mox dicemus, neq. *capitulum Canonica de ſenten. excommun.* ſiue ab *Vgulino apud Soarium de cenſuris diſput. 2. ſect. 1. num. 10. cit. ad rem in verbo qui ſicut audiuimus Præsbyter eſſe debet*, nam ibi expreſsè de abſolutione loquitur, & quamuis eadem ratio concedatur de vinculo, atque abſolutione; verum, vt probè *Gloſſa verb. Præsbyter*, inquit; *niſi eſſet Præsbyter non concederetur, ità de facili*, nùm autem, quod abſolutè Præsbyter, ideſt Sacerdos eſſe deberet, vel Clericus, addit eade *Gloſſa*, quia Laicis, &c. non conceditur, vt in . Ratio autèm à priori eſt, quia poteſtas fere i cenſuras poteſtatem Ordinis non comitatu ſed paſtorale munus, ad cuius exercitium neceſſaria quidem eſt, non ſecùs, ac poteſtas iudicandi, & puniendi, quemadmodum patet ex *titulo de offic. Ordin. & cap. qualitèr il ſecondo de accuſ. & cap. ad reprimendam. & cap. cum Epiſcopus eod. tit. in 6.* & habetur in *Trident. ſeſſ. 6. de reform. c. 3. & ſeſſ. 14. de reform. c. 4.*

7 Verùm eadem non eſt ratio de Clerico, nã etiamſi quis Ordinibus Sacris non initiatus poſtularetur in Epiſcopum, cenſuras ferre poſſet, ſi primam ſaltèm haberet tonſuram, qua à laicali ſtatu ad clericalem tranſitum feciſſet; eſt communis ſententia, tùm Iuriſtarum, tùm Theologorum ſupra laudatorum, tùm Summiſtarum *verbo excommunicatio*, vt videre eſt apud *Couarr. cap. Alma mater par. 2. num. 3. & Soarium diſp. 2. de cenſuris ſect 3. nu. 11. habetq. expreſsè Gloſſa cap præter diſt. 32. verbo Duci*. Ratio eſt, quod hæc iuriſdictio per ſe, naturaq. ſua characterem non poſtulat, quippè quæ ad forum potius contentioſum pertinet; ergo iure Diuino Sacrum Ordinem minimè ſupponit, neq. iure poſitiuo. ex quo ſolummodo habemus, nè laicus ſit ille, cui hæc facultas commiſſa eſt; è laico autèm ſtatu ad clericalẽ ſanè per primam tonſuram gradus fit ex *cap. cum contingat de ætate, & qualit. ordinandorum*. Per ea, *per primam tonſuram iuxtà formam Eccleſiæ datam à talibus clericalis ordo confertur*; ergo illa ſatis cenſenda eſt ad hanc poteſtatem habendam, atq. exercendam.

8 Hinc probè *Couarr. cit. & alij* notant Vica-

rium Epiſcopi eſſe poſſe, cenſuriſq. ferre ſola tonſura donatum, non autèm ſine illa, ſine qua neq. regularis capax eſſe poteſt Vicariatu, vt communi placito DD. tradunt *Victoria releƈt. 2. de poteſt. Eccleſ. quæſt 2. num. 4. Ledeſma in 4. 2. part. quæſt. 20. art. 4. circa medium*, neq. *Gloſſa cap. mulier 23. diſt.* contrarium habet, neq. leuiter indicare videtur, vti *Soarius cit.* ſuſpicabatur. Ex his etiam fit, Papam ſolum poſſe in hoc caſu diſpenſare iuxta ea, quæ de poteſtate illius diximus in iure poſitiuo *lib. 5. diſputat. 3.* & ſpecialiter quoad hoc notauit, *Gloſſa in cap. præter diſtinƈt. 32. verb Duci, circa finem*; Ab Epiſcopis autèm ſi diſpenſaretur circa hunc Canonem, inualidè id fieret, cum eſſet in lege Superioris diſpenſare, de quo aliàs *tom. 3.*

9 Fit ſecundo, neq. conſuetudine facultatem cenſuræ ferendæ à laico poſſe præſcribi, vt probè proſequitur *Abbas cap. cùm tanto num. 15. de conſuetud.* Quomodo autèm non baptizatus remotior ſit à capacitate talis facultatis, docet *Soar. cit. n. 12.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm in articulo mortis poſſint à laico, qui poſtulatus eſſet in Epiſcopum, atquè admiſſus, tolli cenſuræ.

SVMMA.

Quæſtio, & eius occaſio. n. 1.

Prima ſententia negans Papam laico conceſſiſſe facultatem abſoluendi à cenſuris. n. 2.

Sententia huic oppoſita. n. 3.

Subdiaconus poſtulatus, atq. in Epiſcopum admiſſus poteſt à cenſuris abſoluere. Idem dicas de habente primam tonſuram. n. 4.

In mortis articulo à quocumq. poſſe dari cenſurarum abſolutionem non eſt improbabile. num. 5.

Non modo poteſt, ſed tenetur ſiue Præſul ſubdiaconus poſtulatus, & admiſſus, ſiue Vicarius abſoluere à cenſuris ſubditum extremè laborantem; imò & non ſubditum. numer. 5. & 6.

Non eſt improbabile poſſe, imò & teneri quemlibet Chriſtianum in articulo mortis alterum quemcumq. exiſtentem abſoluere, non tamèn Sacramentaliter, à cenſuris n. 7. & 11.

Effeƈtus abſolutionis à cenſuris, qui ſunt. n. 8.

Quilibet Sacerdos, imò & Chriſtianus poterit abſolutionem impendere à cenſuris etiam ſignum pænitentiæ ex graui morbo non oſtendenti, etſi illicitè id faceret. num. 9.

Poſt mortem ei, qui ſignum pænitentiæ non dedit, abſolutio nequit dari cenſurarum. n. 10.

Cum abſolutio cenſurarum non daretur à non Sacerdote, quid eſt præſtandum deinceps. num. 12. & 13.

Qui dicatur mortis articulus, & nùm diſtinƈtus à periculo. n. 14.

1 NOn poteram, niſi hac ad ſuperius caput appendice adiuncta, diſertè quæſtionem omnem dilucidare, cuius explanatio altius repetenda eſt, atq. è ſimili deducenda, nùm in articulo quicũq. laicus, deficiente Eccleſiaſtico à cenſuris poſſit validè, licitèq. abſoluere, de qua duæ principes afferri poſſunt ſententiæ.

2 Prima docet, neq. à Papa conceſſam adhuc eſſe hanc facultatem puro laico, à quo neq. licitè, neq. validè conferri de facto poſſit cenſurarum abſolutio. ſic *Paludan. in 4. diſt. 20.* de quocumq; non Sacerdote ſermonem habens; expreſſiùs *Sot. diſt. 18. q. 4.* qui tametſi clarè loquatur de laico; cùm tamen ſubſcribat *Paludani ſententiæ*, laici nomine videtur comprehẽdiſſe quemcumque, qui Sacerdos non ſit. Accedit *Nauarr. de pænit. diſt. 6. cap. 1. in princip. nu 83.* ex *Gloſſ. in cap. præter verbo Duci diſt. 31. & in ſumm. cap. 26.* cùm Sacerdotem id tantum facere poſſe dicat. *Couarr. cap. Alma mater p. 1. §. 11. nu. 9. Graſis lib. 4. deciſ. cap. 15. n. 79. Molina tomo. 4. de iuſt. diſp. 63. num. 3. Sances lib. 2. ſum. cap. 13. nu. 13. initio*, qui deficiente Sacerdote, nullum alium poſſe abſoluere voluit à cenſuris. Demùm *Soarius diſp. 7. de cenſuris ſec. 7. nu. 9.* non autem *ſec. 6. nu. 6.* vt citatur à *Diana tract. 4. de Sacramentis deciſ. 133.* qui etiam laudat *Garziam tom. 2. par. 12. cap. 5. num. 35 a.* cum de hac re ibi, neq; verbum habeat, quod ideò monuerim, quòd alterius Typographi, mei codices ſint, vel Notarij potius errorem Iudicem, quàm Auƈtoris cætera eruditi, quippe qui eo maior eſſet; quo illius deciſiones extrinſecæ DD. auƈtoritati plerumque nituntur. *Layman* prætereà dat manum Theologiæ moralis *lib. 1. tract. 5. cap. nu 6. m. 2.* Primum fundamentum eſt, quod licet Papa hanc poſſit facultatem tali vrgente neceſſitate concedere; at conceſſiſſe nullibi legitur. Secundo pertinet etiam ad maiorem cenſurarum exiſtimationem, vt à ſolo Presbytero earum poſſit conferri abſolutio, neq; neceſſitas in contrarium vrget, cum rarus talis accedat caſus inopiæ tãtæ Sacerdotis, ergo &c. Tertio eſt odioſũ, atq; à iure alienum ſpiritualia per laicos adminiſtrari *cap. decernimus de iudicijs, & de ſentent. excomm. cap. ſi verò, & 96. diſt. cap. bene quidèm*, ergo non eſt propter ſolas congruentias id aſſerendum. Quarto, quòd abſolutio à cẽſuris, vt præuium quodpiam deinde ſibi aſciſcit abſolutionem à peccatis, quam non Sacerdos impertiri non poteſt. Neq; illa abſolutio neceſſaria eſt per ſe corpori ad ſepulturam eccleſiaſticam, vt notat *Paludan. & Sotus*, quæ quidèm poſt mortem dari poterit; neq; animæ: cui abſq; abſolutione à peccatis non prodeſt. Tandem faue-

fauere videtur huic ſententiæ *Tridentinum ſeſſ. 14.cap.7.* quod ſolis Sacerdotibus indicat conceſſam eſſe hanc facultatem.

3 Contraria ſententia huic oppoſita eſt *Syluestri verbo abſolutio 1.nu.8. Armillæ nu.39. Tabiena verbo abſolutio 1.nu.8. Diui Antonin.3.p. tit.17.cap.4.caſu 7. Ledeſmæ 2.p. quarto prænot. q.26.art.1.verſ.ſed hæſitabis, Margaritæ Confeſſorum, fol.139. Abbatis cap. à nobis il ſecondo nu.10.de ſent.excomm.& cap. Paſtoralis §. præterea verſ. præter quam in morte de offic.ordinarij, Auila de cenſ p.2.cap.7.diſp.1.dub.3. Io. Valer. indifferentijs vtriuſq fori verb.abſolutio diff. 13.nu.2. Sancij in ſuis ſelectis diſp.44.nu.7.*

4 Ego verò primum aio, Subdiaconum in Epiſcopum electum abſoluere poſſe à cenſura in articulo mortis; neq; eſt, qui hoc neget, cum id præſtare extra mortis articulum, & ex ſuperioribus, & ex mox dicendis conſtet.

Secundo dico, Primam habentem tantum tonſuram poſtulatum in Epiſcopum, admiſſa poſtulatione, quæ ex ſtylo Curiæ Romanæ, vt *diſp.9.cap.vlt. nu.31.* dictum eſt æquiualet electioni confirmatæ, poſſe validè, & licitè talem abſolutionem impertiri proprio ſubdito, ſic expreſſe Auila citatus. Hoc placitum non indiget diſtincta probatione ab ea, qua probauimus ſatis eſſe primam tonſuram ad ligandum cenſura, atq; ad abſoluendum, vt *ſup. cap. à nu. 6. ac deinceps.*

5 Hinc quartò dicendum non modo poſſe, ſed teneri ſiuè Præſulem Subdiaconum poſtulatum; atq; admiſſum in Epiſcopum, ſiue Vicarium abſoluere ſubditum à cenſura; ratio eſt, quià cum multi Auctores, quos citat, ac ſequitur *Enriquez lib. de pænit. cap 9 nu. 3. in textu, & in comm lit. S T. V.* dicant, poſſe, deficiente Sacerdote, habentem tantum primam tonſuram, præſertim ſi fuerit Vicarius, abſoluere extremè laborantem à cenſura, tenebitur id facere conformans ſe huic opinioni ſaltem ex charitate, vel ex officio proprio: quoniam illa abſolutio nocere nihil, prodeſſe verò in multis poſſet, vt infra dicam, docetq; *Sanchez lib.2.ſum. cap.& num.13.*

6 Aſſero quarto; poſſe Præſulem Subdiaconū vel Diaconum ſaltèm in mortis articulo quêlibet etiam non ſubditum à cenſura ſoluere, quem extra illum non poſſet, ſentio cum *Vgolino tabula 1.cap.45 num.6.* & fauet *Paludanus ſupra cit.diſt.18.q.15.nu.18.* Hæc aſſertio à fortiori probabitur ex ſequenti. Secundo à pari, imo à fortiori iuriſdictio, qua potitur Parochus in ſuos ſubditos, extenditur ad alienos in articulo mortis abſoluendos; imò ex *Tridentino ſeſſ.14.cap.3.* iuriſdictione qua expedita ſimplices non potiuntur Sacerdotes, gaudent in illo articulo per ea, *atq; ideò omnes Sacerdotes quoſlibet pænitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*; ergò à fortiori iuriſdictio, quā habet Præſul electus etiam ſi fuerit Diaconus in ſuos abſolutè, ex pia matris Eccleſiæ voluntate cenſenda eſt extenſa ad quoſcumq; extrèmè laborantes deficiente proprio Parocho, vel Epiſcopo, vel alio Sacerdote; Neq; par eſſet ratio de quocumq; alio Diacono, vt contendit *Suarius* contrarium ſentiens *nu.11.* quia Diaconus non Epiſcopus nullam habet iuriſdictionem ad abſoluendas cenſuras; habet tamèn Epiſcopus Diaconus in ſuos; quid ni ergo ſi huius latè patere dicatur, atq. ex pia Eccleſiæ benignitate extendatur. Præterea Sacerdotes omnes, cùm iuriſdictionem habeant abſolutè ad peccata abſoluenda, ea, qua dicemus ratione *in princip. 8. libri*, nec non ad venialia, ea careut Subdiaconis his inſuper facultas non ſit à Tridentino abſoluendi à peccatis etiam reſeruatis in articulo mortis, quæ ſit Sacerdotibus; igitur à pari conficio contra Suarium, licet hæc facultas abſoluendi à cenſuris reſpectu omnium concedatur Epiſcopo, vel Parocho Diacono in articulo mortis, non idcircò aſſerenda eſt data alijs Diaconis, neq. ex eo, quod Diaconis non detur, neganda erit Præſuli electo, qui ex fundamento ſuperioris aſſertionis tenebitur etiam id præſtare.

7 In mortis articulo, licet prima ſententia ſit probabilior, & quemplurimorum doctorum, cui abſolute ſubſcribo, improbabile tamen nō eſt poſſe quemlibet Chriſtianū in abſentia Eccleſiaſtici animam agentem ſolnere, nō tamèn ſacramētaliter neq. ſolemni abſolutione à cenſura, & à fortiori hoc verum eſt de poſtulato in Epiſcopo eius admiſſa poſtulatione. Quoad primam aſſertionis partem ſentio cum Auctoribus ſecundæ ſententiæ, & primùm probo ex *Gloſſa cap. à nobis de ſentent. ex comm. verbo nō potuerit, atq. ex Gloſſa cap. Paſtoralis §. præterea verbo præter quam in mortis articulo*; Secundo nulli dubium eſt Summum poſſe Pontificem hanc facultatem concedere laico. Igitur pium eſt credere illam feciſſe. Probatur conſequentia; nàm etſi talis abſolutio non poſſit eſſe peccatorum, non parum tamèn prodeſt tùm animæ, tùm corpori. ergo cum Eccleſia omnibus, quibus poteſt modis ſpiritualem ſalutem, bonumq. optet, ac procuret ſuis filijs, piū erit credere, ſicut nullum voluit peccatum reſeruatum in articulo mortis; nè quis pereat; ità ne aliquis tantum detrimenti ſubeat, ut abſoluatur cenſura, cùm poſſit abſque poteſtate ordinis fieri, non voluiſſe aliquam cenſuram inſolubilem, deficiente Sacerdote, vel ordinem ſacrum habente; & ſicut expedit, applicatque, vel confert iuriſdictionem ſecundum opinionum varietatem *initio 8. lib.* declarandam ad abſoluenda omnia peccata cunctis capacibus, quemadmodum ſunt Sacerdotes, ita cenſenda eſt iuriſdictionem conferre omnibus Chriſtianis ad ſoluendas cenſuras in illa neceſſitate; qui quidem capaces ſunt, vt habentur nō modo initiati Eccleſiaſticis ordinibus præſertim ſacris, verùm etiam laici fideles. Tertio abſolutio à cenſura non adeò, connexa eſt cùm abſolutione à peccato, vt ab ea ſeiungi nequeat; & enim eſto contingat hominem extremè laborantem, vel quia nullo modo peccata confeſſus eſt, neq. nutibus; vel quia iàm mente depoſitus eſt, vel quia caret ſenſu, abſolutionis incapacem eſſe; nihilo tamèn minus à quocumq. ſimplici Sacerdote à quauis cenſura abſolui poſſe compertum eſt ex *Trident. ſæpè citato,*

tato,

Digitized by Google

tato; Signum igitur eſt hanc à Cenſuris ſoluẽdis facultatem non modo fieri per ordinem ad abſolutionem à culpis, ſed etiam propter ſe ob fructum talis abſolutionis; ob hanc igitur ipsã cauſam probabile ſatis eſt concedendam, atq. cõceſſam hanc fuiſſe poteſtatem. Nam eodem *Suario Auctore nu. 4. ad finem*, nullum eſt ſanè ius poſitiuum expreſſum, quo hęc eadem poteſtas Sacerdoti cuicumq. ſimplici concedatur extra Sacramentum pænitentiæ, Sed ex benignitate Sanctę Matris Eccleſiæ deducitur. Cõfirmatur nam vt habet *Nauar. de Indu. alleg. notab. 30. nu. 9.* apud *Valer. citatum num. 3.* in hoc caſu articuli mortis quando non poteſt Clericus haberi, poterit Laicus concedere indulgẽtias idq. communiter teneri. Dixi neq. id poſſe laicum ſolemni præſtare abſolutione quoniam vt probe aduertit *Valer. citatus*. hæc abſolutio, abſolutio ſolum eſt pro foro exteriori.

8 Neq. ad huius ratiocinationis momentum video quicquam deeſſe, ſi fructus ad eum deriuatos, qui tali ſolueretur cenſura, ſubindicauero. & primus ſit ad bonum animæ, quę quidèm etiam ſi gratia non priuetur gratum faciente ex vi præcisè cenſuræ, priuatur tamen ſuffragijs communibus Eccleſiæ, qua de cauſa diù in Purgatorio purganda fortaſſe permanebit, quod parum profectò non habet detrimenti, ad quod euitandum meritò cenſet *Suarius ſæpè laudatus nu. 8. ad finem*, moralem quamdam eſſe neceſsitatem ſufficientem, ob quam pia Mater Eccleſia prouidere potuerit, vtq. ex ſua benignitate debuerit vti hac, quã aſſeruimus, facultatis conceſsione in extrema alicuius neceſſitate, inopia penitus vrgente Sacerdotis. Scio *Sotùm, & Couarru*, ab hoc diſſentire, verùm quid mirum ſi contrariæ ſubſcripſerunt ſententiæ, à qua ſatis, ſuperq. probabiliter nos diſcedimus cum Auctoribus pro ſecunda ſententia laudatis, inter quos expresſiùs hac de re *Valerus in differentia vtriuſq. fori verbo abſolutio differ. 13. nu. 3.* qui etiam notat, poſſe laicum in articulo mortis vitam agenti conferre indulgentiam plenariam Bullæ Cruciatæ, citatq. *Nauarrum de Indulgentijs notabili 3. nu. 9.* at mihi eſt *notabili 30. nu. 8* quod à fortiori verum erit in laico poſtulato in Epiſcopum admiſſa poſtulatione, & certiùs in electo Diacono confirmato, cum electus confirmatus, vel admiſſa Poſtulatione, Poſtulatus poſsit, vt infra etiam Indulgentias inter cætera munia cõferre Secundus effectus erit Sacræ Sepulturæ, etenim ſi expectanda ſit abſolutio poſt mortẽ, quæ concurrentibus circumſtantijs deſideratis per *cap. à nobis il ſecondo de ſentent. excomm.* dari debet ſæpè, vel obtineri non poterit, vel non adeò facilè, vel poſt multum temporis, quando neceſsè profectò erit corpus ſepelire, ſiuè deponere extra locum Sacrum, ex quo multum ſcandali, atq. infamię defuncto, nec nõ etiàm propinquis oriri, non eſt, qui reuocare poſsit in dubium.

9 Addo per *Vgolinum tom. 1. cap. 4. §. vltimo, nu. 4. & 5. & Nauarr. cap. 27. nu 272. apud Suarium nu. 7.* quemlibet Sacerdotem in illo articulo non ſolum valide poſſe quemcumq. animam agentem abſoluere à cenſura, iuxta ſenſum præcedentis doctrinæ qui quidèm ſigna præſtiterit contritionis, Sed etiàm qui nõ præſtiterit, etiam ſi cùm peccato id ageret Sarcerdos; quod ipſe illo in euentu admitterem cum non ex impęnitentia ſigna illa penitentiæ vel omiſiſſet vel ex, proteruia non dediſſet, Sed ex morbi grauitate; ſicut enim etiàm inuitus poteſt ab huiuſmodi cenſuris ſolui, & ligari, quemadmodũ ſupra indicaui, ſic à fortiori qui ſpiã enodari poterit, q neq. diſsentit neq. ob infirmitatis grauitatẽ cõſẽtit, Hinc penes iſtã opinionem conſequenter dicẽdum etiàm laicum in hoc caſu poſſe abſoluere à cenſura, quæ abſolutio non poterit dari poſt mortem, cùm nõ concurrerint ſigna pęnitentiæ requiſita *in cap. à nobis de ſent. excom. paulò antè citato*, Hoc autem nolo mea ſolum auctoritatę aſſertum, Sed amiciſſimus Lector ꝓbet, quod ſimillimũ vero putat, conferatque paritatem nulla meæ habita ratione ſententiæ, quam cuiquè, prudenti, & maximè veritati catholicæ atquè eccleſiaſticæ cenſurę ſubmitto à qua ni probata fuerint neq. latum. vnguem diſcedens vt non aſſerta vel exarata ex nunc habeantur.

10 Non poterit autèm concedi hæc abſolutio à ſæculari poſt mortem, vt neq. à quacumq; Sacerdote, ſed ab eo, à quo viuens iuridicè abſolui poterat, vt cauetur in *cap. à nobis citato*, & ratio eſt, quòd iam illud ceſſauit periculum mortis, per quod erat illa facultas facta, vt probè *Abbas num. 10. citato, & Nauarr in ſum. c. 27. nu. 27.* Huc accedit alius effectus, quem exarauit *Abbas ſæpè citato cap. à nobis de ſent. excom. num. 10. ad finem:* quia non cogitur hæres abſoluto patre v. g. in vita, pro abſolutione defuncti Papam adire, vel eum, à quo viuens fuerat abſoluendus, cum poſt mortem, vt modo dixi, non à quolibet Sacerdote ſolui poterat. Quæ cum ſatis, ſuperquè probabilia videantur, à fortiori vera cenſenda erunt de laico, qui poſtulatus, admiſſa poſtulatione, in Epiſcopum, nullo ibi exiſtente Sacerdote ſi ad eſſet extremè laboranti, etiam non ſubdito iuxta dicta, poſſet id præſtare cum erga ſubditos hac potiri poteſtate non Sacerdos ex munere habeat, & poſſit negotio ei, qui ad tantum munus habitus eſt aptus collata cenſeri, potius quàm alteri triuijs accerſito.

11 Demùm ex his deduco, non modo laicum, deficiẽte Eccleſiaſtico in articulo, vel periculo mortis, pręſertim ſi fuerit in Epiſcopum admiſſus poſſe, ſed etiam teneri abſolutionem à cenſuris dare animam agenti. Sic *Sanchez citatus nu. 13. ad finem*, quamuis abſolutè, vt ſuperius indicaui contrariam amplexus ſit opinionem quoad facultatem abſoluendi. Noſtri autèm ratio corollarij eſt, quia cùm hæc, quam amplexi ſumus, ſententia optimis (etiam Sancio Auctore contrario) vtatur coniecturis, & probabilis ſit nõ modo poteſt admitti, ſed admittenda eſt omninò in extremo, tantæq. neceſſitatis caſu ad effectus paulò ante enumeratos ſpirituales vtilitatis, neque nocere poſſit, vt paulo antè indicaui.

12 Poſtremò illud monuerim, cum abſolutio ha-

Digitized by Google

haberetur à non Sacerdote, tùm abſq. dubio expedire, vt poſt mortẽ obtineatur ab eo, cui reſeruata erat excommunicatio; vel ſi reſeruata non fuerit à Sacerdote, qui poterat illum eũdem ſacramentaliter abſoluere; ita citatus Sanchez.

Supereſt, vt aduerſariorum argumentis *nu.* 2. indicatis ſatisfaciamus.

Ac primo dicimus, non in controuerſiam reuocatam eſſe per dilucidatam quæſtionẽ, poteſtatem, qua potitur Papa concedendi facultatem laico ad abſoluendum in mortis articulo, deficiente alio Sacerdote: Sed in illa inueſtigauimus, nùm eã conceſſerit, ad quod eruẽdũ vtimur coniecturis, argumẽtiſq; probabilibus, nec non aliqua paritate ducta à Sacerdote, cui de iure non conſtat talem commiſſam eſſe facultatem extra Sacramentum pœnitentiæ, & tamèn ex benignitate Eccleſiæ illã colligunt DD. vti *nu.* 7. indicaui.

Secundo argumento dicimus in ædificationem, non autèm in deſtructionem facultatem cenſurarum ferendarum Eccleſiæ datam eſſe. Quamobrem talem eſſe facultatem conceſſam laico ſub dictis circumſtantijs ad tantum animæ detrimentum auertendum, vt *num.* 8. *&* 9. ſcripſimus, non eſt contra naturam, dignitatẽq; ipſarum cenſurarum. Caſum autèm ſub his circumſtantijs rarò accidere, argumentum potiùs eſſe putamus talem facultatem cõceſſam fuiſſe, ex qua timeri non poteſt abuſus, quàm non eſſe conceſſam. Laicis autèm interdictum eſt, nè tractent eccleſiaſtica negotia propria auctoritate, & non habita facultate, à quo poteſt, vt hic, à Papa, & patet ex *cap. decernimus de iudicijs adiuncta Gloſſa verbo præſumãt Cap. ſi verò ibi citatum* nihil habet contra noſtram doctrinam. At *cap. benè quidèm diſt.* 96. ex ſe, propriaq; auctoritate de rebus eccleſiaſticis agere laico non licere, ſtatuit, quod nos vltro fatemur, ſecùs autèm etiam in his ex delegatione Papæ, vt notat *Gloſſa verbo laico*, & licet odioſum ſit ſæcularem ſpiritualis tractare, verum cùm hanc facultatem conceſſam eſſe cenſeamus in bonum animarum, quãdo neq; odioſa reſtringenda ſunt, vt aliàs dixi, non eſt cur hoc nobis negotium faceſſat.

13 Quarto argumento falſum eſſe dicimus abſolutionem à cenſuris tantum concedi veluti præuiam abſolutioni à peccatis, cum ex ſe ſatis abundè vtilem eſſe ſuperius oſtenderimus.

Demùm *Tridentinum ibi laudatum* de abſolutione loquitur ſacramentali, neq. aliquem ſtatuit inter hanc, & abſolutionem à cenſuris ordinem, imò priùs de abſolutione à peccatis mentionem facit, quã à cenſuris hiſce verbis; *atquè ideò omnes Sacerdotes, quos habet pœnitẽtes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*; cùm è contra ritè habenda ſit, ex quo ſtatuere noluiſſe hunc ordinem inter hæc vincula clariùs demonſtratur, & indicat *Vgolinus ſupra citatis nu.* 4.

13 In caſu verò, quo è morbo periculoſo quiſpiam à cenſuris abſolutus emergeret, ſi reſeruatæ fuerint Papæ, atq. abſolutæ ab Epiſcopo non in ſacris penes opinionem ſuprà probabilitèr aſſertam, tenebitur ſe ſiſtere Summo Pontifici, ad quem de iure ordinario abſolutio illa ſpectat, non vt iterũ abſoluatur, qua abſolutio non indiget, vt notat *Gloſſa in cap. à nobis cit. verbo non potuerit*, cũ vera fuerit illa abſolutio ex *cap. vltimo de ſepulturis & cap. in litteris de Rectorib.* quod ſcripſit ex conſenſu DD. *Suarius de cenſuris diſp.* 7. *ſec.* 1. *n.* 5. *ac de Pœnit. diſp.* 30 *Layman.* necnon *lib.* 5. *tract.* 6. *c.* 12. *n.* 15. *& alij*, Sed vt mandatum eius accipiat *ex cap. eos, qui de ſent. excomm. in ſexto, & extrauag. inter cunctos, §. incendiarios de priuilegijs*, atq. hanc extenſionem abſolutionis à laico habitæ in mortis articulo omni abſente Sacerdote, qui nec facilè aduocari poſſit, deduco ex *Gloſſa cit. cap. à nobis il ſecondo de ſentent. excommunicationis*.

14 Quinam mortis articulus dicatur, & nùm diſtinctus à periculo ſit eiuſdem, non eſt huius loci. Breui tñ ad præſens inſtitutũ dico, mortis articulum non eſſe cenſendum vltimum vitæ, quo ducimus ſpiritum, ſed quodcumq; probabile, & aliquo pacto propinquum vitæ periculum, quod frequentet in tali caſu ſolet accidere, ſiue ex ſententia Iudicis, ſiue ex graui morbo, ſiue ex conflictu belli, vel aliàs incundum, vel aegro, per difficiliq; partu, experientis alterius docente, vel medicorum iudicio, vt notauit *Abbas cap. quod in te de pœnit. & remiſſ. col.* 2. vel periculoſa nauigatione, vel diuturna, in qua Sacerdotis copia futura non ſit, vt docent *Syluester verbo confeſſarius* 1. *q.* 6. *dicto* 7. *Couarruu. cap. Alma mater prof.* 1. §. 11. *nu.* 8. *Palud. in* 4. *diſt.* 20. *qu.* 1. *art.* 2. *concluſ.* 3 *Nauarr. cap.* 26. *manualis nu.* 31. *Molina tract.* 3. *de iuſtit. diſp.* 63. *nu.* 5. *Suarez diſp.* 26. *de pœnit. ſect.* 4. *Sanchez lib.* 2. *ſum. cap.* 13. *num.* 7. Sic etiam ſe haberet periculum eorum, qui peſte ſunt infecti, & ſubito, & præter opinionem extingui ſolent, *vt Layman notat lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 12. *num.* 13. Nùm autèm periculum cenſendum ſit mortis, quod ſpontè quis ſubit. *Corduba in ſum. qu.* 18. *punct.* 2. *dicto* 4. *& Sanchez laudatus nu.* 3. exiſtimant, non dici periculum, in quo à quocumq. Sacerdote poſſit dari abſolutio illud, in quo quis vult ſe conſtituere. Cœterùm ſentio contrarium. Nàm quis dicet eum, qui periculoſæ ſponte ſe commiſit nauigationi ſæuiente tempeſtate non poſſe abſolui? vel qui ſua ſponte bello ingruenti in ipſa conflictus imminentis occaſione nomen dederit, priuandum abſolutione? Moueor etiàm, quia ratio cur Eccleſia nullum cenſeat caſum, vel cenſuram reſeruatã, eſt, nè quis pereat, vel graue detrimentum ſubeat animæ, & vt quicumq. ſuæ poſſit ſatisfacere obligationi confeſſionis peccatorũ, aliorumq. vinculorum in extremo periculo vitæ, vnde autèm hoc periculum procedat, non curauit Eccleſia, & ſic ſentiunt *Layman citat. n.* 13. cæteriquè Auctores, qui talis non meminere limitationis.

Caput

Quomodo Ars, & Scientia ſe habeant ad ſuum obiectum. n.4.
Iure antiquo hac diſputatio procedit. n.5.

Diſputatione 16. *ſuperioris libr. cap.3. num.6.* docuimus per acceptatam electionem, expeditam minimè cõferri adminiſtrationem, verùm tribui immediatum ſolummodo ius ad rem, mediatum verò in re, *adiuncto num.6. reliquiſq. vſq. ad vndecimum*, in quo hoc, quidèm ius imperfectum à nonnullis etiam in potentia, vel habitu dictum ab ipſa profecto confirmatione minimè tributum, ſed ſuppoſitum, vt ibidem *num.* 10. proſequuti ſumus, & *cap.4. num.* 1. Prætereà *hac* etiam ſignificauimus *diſputatione* vim, quam ad validitatem electioni conferendam habet confirmatio, & quando illam validam, quando verò inualidam faciat.
1 Illud reliquum vt primarium huc diſputandũ venit, an, & quo pacto ius in re immediatum in Epiſcopum, per ipſam confirmationem conferatur, cum quo dicitur promotus, & cum poſt electionem etiam conſenſu firmatam promouendum tantum nuncupari debere taliter electum ſcripſerimus *cap.4. allegato num.4.* quoq. proprium Epiſcopatus beneficium ità dicatur ipſius confirmati, vt dici non poſſit electi etiã conſentientis, quemadmodum tradidimus ibidem. *n.6. & 7.*

2 Secundo loco diſputandum eſt de adminiſtratione per confirmationem electo, neq. alias competente; de quibus ſecundum ius antiquũ, nunc deindè *diſp.5.* ſecundum ius nouum acturi. Demùm omitto hic de præcipua indiſſolubilitate tractare, quam confirmatione ſtatus Epiſcopalis habet, quòd eam *tomo 1. libr. 1. diſputat. 1. cap. 4. à num. præſertim* 18. luculenter illuſtraui.

3 Notandum prætereà eſt ex his, quæ de iuſtitia, & iure præſertim ad rem, & in re breuiter *lib. 6.* indicaui *diſp. 2. cap. vlt. n. 4.* ius quarto à nobis modo ibi ſumptum *cap. 2. n. 2. ad finem, ac tertio in principio*, eſſe quid relatiuum, quod quidèm referri poteſt ad perſonam debito affectam, & ad rem debito deuinctam ità, vt correlatiua ſint, & alterũ ſine altero minimè percipi, nè dum eſſe poſſint. Exemplo fiat res clarior, ex emptione domus reſultat ius in emptore terminatum ad venditorem debito ligatum, nato ex venditione, quo tenetur rem illam emptori tradere, vel ad intereſſe, deindè huius facta traditione, ius oritur in eodem emptore ad rem ipſam terminatum, deuinctam ob venditionem, & hoc ſanè modo tritam DD. diuiſionem iuris intelligo in ius perſonale, atq. ius reale, inter quæ innatum illud agnoſco diſcrimen, quod ius perſonale, ſiuè poteſtas, ſiuè aptitudo quædam relatiua ſit terminata per ſe ad perſonam affectam debito dandi rem, circa quam verſatur ius, ſeù illa poteſtas, & de qua tractatur: ius autem reale, poteſtas, facultas, ſeù relatio ſit terminata ad rem ipſam deuinctam, atq. iam debitam; ità vt prima relatio directè, atq. immediatè ad perſonam debitricem, indirectè verò, ac mediatè ad rem debitam terminetur, vel intereſſe; ſecunda verò è contra directè, atq. immediatè ad rem ipſam, tanquam ad proprium quidpiam illius, cuius eſt illud ius: quippè, qui eſt eius Dominus; indirectè autèm ad perſonam; ſicut igitur, & pater ad filium refertur, & filius reciprocè ad patrem; ità emptor v.g. ad venditorem, & venditor ad emptorem; emptor prætereà ad rem emptam, & ad emptorem res empta. emptori itaq. ius reſultat agẽdi contra venditorem ad ſibi comparandum dominium rei, vel ad intereſſe iuxta varias opiniones Iuriſperitorum, in *l. primam de act. emp. & vend.* quæ actio eſt perſonalis iuri perſonali reſpondens, venditori verò reſultat debitum, ob quod relationem terminat iuris perſonalis; debitum, inquam, tradendi rem, dominiumq. emptori: emptor ius habet, nè lædatur à venditore circa rem emptam, venditor verò debitũ habet, nè emptorem lædat. Prætereà emptori reſultat ius reale, & habendi, & comparandi, & rem conſeruandi, quam poſſidet, neuè in ea lædatur; in venditore autèm, & in quocumq. alio ſimili debitum oritur, nè contra rem propriam emptoris, quid fiat detrimẽti, & primum dicitur ius ad rem, ſecundum in re, hinc vna, & eadem virtus, quę dictat, ac dirigit debitorem ad rem emptori dandam debitis ſeruatis circumſtantijs, neuè ius lędat ipſius emptoris, emptorem etiam, ſeù creditorem dirigit ad ſuum proſequendum ius, ſiuè contra perſonam immediatè debitricem, ſiuè contra rem ipſam debitam prò qualitate ipſius iuris, ſiuè ad rem, ſiuè in re, debitis tamèn ſeruatis circumſtantijs loci, temporis opportuni, &c. & ius his duobus commune eſt ſanè menſurans, vt *loc. cit.* indicaui, cui proſpicere Iudices tenentur ad iuſtum, atq. æquale inducendum, quod meritò diximus obiectum eſſe iuſtitiæ formale menſuratum, ſeù finem, qui inducitur; pro ratione enim iuris, quod quiſq. in alterum habet, tota ratio menſuranda eſt iuſtitiæ, imò ipſa lex, ſeù ars iuris ſecundo modo à nobis ſumpta *cap. illo* 1. *n.* 2 menſuranda eſt ex hoc iure, quod exploratum eſt, ſi loquamur de legibus poſitiuis humanis, quæ iuſtæ cenſendæ ſunt, ſi huic iuri, quod eſſe in rebus, & eſſentialiter ſumptum dicimus, aptentur; de ipſo verò dictamine rationis, ſiuè proxima lege naturali hoc idem contendo, licet regula dicatur noſtrarum actionum, quippè quæ regulatur per hoc ius priùs natura ſuppoſitum in rebus, quam de illo dictamina formentur rationis, & ex eo, quod tale ius detur, vel non detur, dictamen illud iuſtum, vel iniuſtum dicetur.

Sic in Logicis docui obiectum artium ſecundum eſſentiam præſupponi ad illas, quæ verè, ac tales ſcientiæ practicæ erunt, ſi conformitatem habebunt ad eſſentiam obiecti, quod reſpiciunt, cuius exiſtentia rectè facta, tùm ſanè dicetur, cum conformitatem habebit ad præcepta, atq. ipſiuſmet artis dictamina. Et quoad hoc ſcientia ſpeculatiua, & practica comparata cum ſuo obiecto eſſentialiter ſumpto, non diſcriminantur, vt enim ſpeculatiua ſcientia ſuum ſuppoſit obiectum, quod contem-

templatur, ſic etiam ars ſuum ſecundum eſſentiam ſpectatum ſupponit, quod tamen ſecundum exiſtentiam aliquo pacto facit, quodq. à ſpeculatiua nec fit, neq. fieri immediatè ſaltẽ poteſt: ità in caſu noſtro. Ius autem hoc, quod reſultare in rebus dicimus, ac dictamen rationis naturale de illo dictans etiam eſſentialitèr ſumpta à Diuinis Idæis pendent, & in ratione cauſæ exemplaris, & ſupremæ regulæ, & ex cõformatione ad illam ſuam habent rectitudinẽ, & per alias, quas habent participationis depẽdentias ratione propria, & fundamenti, cum intra latitudinem entis dependentis quomodolibet conſiderari illa ſint. Hinc etiam, cùm huc deuenerim, ipſum ius naturale remotum, ſeù radicale, quod eſt ipſiſſima natura rationalis, vt talis pendens ſecundum eſſentiam modo dicto à Deo, & ſpeciali etiam ratione ſecundum exiſtentiam, & radicaliter habet dictare de iuſtitia, & iure hoc rerum, quod expendimus, quodq. in vno ſenſu pendere etiam ab hac dicimus, in qua lumen eſt diuinæ ideæ, iuſtitiæq. ſignatum; & in alio quidem ſenſu eſt obiectũ, circa quod cum verſari poſſit natura rationalis, vt talis aliquo pacto, ſi non pendebit, at neceſſariam cum eo connexionem habebit, Verũ reuoco ſtylum ab altioribus, quàm præſens poſtulet inſtitutum.

5 Inſuper notandum eſt, quæ hic, & *ſeq. cap.* dicturi ſumus, ſecundum potius ius antiquum diſputata cenſeantur; quid autèm iure nouo ad habendam adminiſtrationem requiratur, deinceps expendendum eſt.

CAPVT SECVNDVM.

De iure, atque adminiſtratione, quæ competit confirmato.

S V M M A.

Per confirmationem ius perfectum cenſetur habere Præſul. n. 1.

Primo modo declarari poteſt hoc ius confirmati, vt ſit vnum & idem, ac illud, quod habebat antea per electionem, ſed magis perfectum, & quomodo cenſeatur perfici. n. 2.

Inſtar relationis hoc ius ad rem, & in re declaratur. n. 3.

Secundus modus declarandi ius ad rem, atq. in re, vt ſit diſtinctum. n. 4.

Per confirmationem habetur expedita adminiſtratio electi ad Epiſcopatum per ſe loquendo ſecundum ius antiquum. n. 5. & 6.

Pœnæ contra adminiſtrantem ante confirmationem. n. 7.

Vnum, et idem verbum reſpectu diuerſorum propriè, & impropriè ſumi poteſt. n. 8.

1 Aſſertio prima. Habita confirmatione à Superiore electo cenſetur eſſe ius perfectum, atq. in re ad Epiſcopatus beneficium; habetur *cap. trãſmiſſum de elect. adiuncta Gloſſa*, vbi Scriptores, & quidem demonſtrata eſt concluſio hæc loco citato *ſuperioris libri diſp. 16. c. 3. à n. 11.* confirmariq. poteſt Turrecrematæ argumentis allatis *à n. 12.* Roboratur præterea, ac declaratur duplici ratione (mea quidèm ſententia) primo, vt non quaſi diſtinctum ſit ius ab eo, quod Confirmato erat prius per electionẽ ſtabilitam conſenſu, ſed idem prorſus, quippè quod ad ſui complementum, confirmationem tantum deſiderabat.

2 Nec mirùm ius, quod aliquo pacto ex numero rerum eſt, quæ ſunt ad alium, quemadmodum *lib. 6. diſp. 2. n. 2. & 3.* indicaui, docteq. *Molina ibi citatus*, nec non *Rebellus libr. 1. de præludijs iuſtitiæ q. 1. ſec. 1. nu. 8.* pendere in ſui perfectione ab illo; & nè vagetur, vt poſſet, oratio per relationes prædicamentales, ac trãſcendentales, de quibus hęc ſole clarior eſt doctrina, ad comparandum ius in re, præter titulum, plerumq. traditione opus eſt, qua non confertur propriè ius, ſed anteà comparatum perficitur, & quaſi ex habitu, potentiaq. reducitur in actum; qui quidèm modus Canoniſtis Doctoribus magis arridet; cùm ni fallor, maximo-

3 perè in eum propendere videâtur. Neq. ab his, quæ in logicis docui diſcrepat; vt infrà explicans iuriſdictionem, dicam. Sicut enim ibi explicaui, vnam, & eandem albedinem, quæ antea album quidem ſubiectum tantum denominat antequam altera exiſteret albedo, cuius poſita exiſtentia ſimile illud idem ſubiectum etiã denominat, quin intrinſecè mutetur ex poſitione tantum alterius albedinis, ad quam relatio primę albedinis refertur; ſic idem ferè ius, quod anteà non erat in re immediatum, ſed per ſuam formalitatem relatiuam ad perſonã ſolum referebatur, poſita traditione, eſt iam in re, vt in noſtro caſu poſita confirmatione tanquam cõditione, ſiue fundandi ratione. Neq. obſtat, vnam, atq. eamdem formam duplicem tribuere denominationem, cum duplici donata ſit formalitate, neq. vnam modo tribuere, modò alteram, vel vtramq. ſimul, cum ab extrinſeco, ſiue termino, ſiue conditione, ſiue ratione fundandi pendeat, quæ omnia, & loco citato probata ſunt, tùm rationibus, tùm Philoſophorũ, tùm Theologorum authoritate; & cõfirmant, quæ *ſuperiori libro diſp. 16. c. 3. à nu. 18.* ſcripſimus; fauet præterea ſummoperè optima *Gloſſa cap. quanto 63. diſt. litera B. §. ſi quæras.*

4 Hoc præterea ius alio ſanè modo declarari poteſt, vt ante confirmationem ſit vnum perſonale, atq. ad rem; poſt illam verò aliud in re, ac reale iuxta doctrinam *ſecundi notandi ſuperioris capitis*, cum diſtincti ſint termini immediati; perſona ſcilicet debens, debitoq. affecta, ac res debita, deuinctaq. quibus diuerſis terminis diuerſa terminandi ratio, ac diuerſæ reſpondent actiones, nec non diuerſa conſequãtur fundamenta ſaltèm proxima; iura nimirum illa, quorum diſtinctiones ex terminis, fundan-

diq.

diq. rationibus deſumendæ ſunt, vt Philoſophis exploratum eſt, à quibus omnibus, etiamſi veris, abſtineo, cum acutiora forſitan, quàm præſens materia poſtolat, ipſa ſint. Primus tamen modus conſentaneus magis eſt dictis *ſuperiori lib. illo 3. diſp. 16.* cui etiam hoc duplex ius aptari non diſcrepat, ſi dicamus ante confirmationem ius ad rem propriè ad beneficiũ competere Electo per electionem, conſenſu firmatam: poſt confirmationem verò illi eſſe proprium ius in re, & immediatum, eſſeq. hæc duo plura, quorum licet ſecundum propriè ante confirmationem non competeret; probè tamèn, mediante ipſa confirmatione, ad quam aliquo pacto neceſſariam habebat habitudinẽ illud idem ius, & vt potuerit dici ad rem per reſpectum ad confirmationem, & media illa in re reſpectu beneficij; fauet huic ſecundo modo *Abbas cap. ſuper his de Accuſ. nu. 3.* duplex diſtinguens ius ad rem, & in re: ac primum Electo conſentienti tribuens: ſecundum cõfirmato, cit. iq. *C. de iur, omn. iur. l. priuatorum*, fauet *cap. tranſmiſſ. de elect.* ex quo conſtant, Confirmatum actus omnes iuriſdictionis habere, quos per ius ſola comparatum electione non habebat. Hinc demum ſecundum hanc explicandi ratione n confirmo: cum enim, & hos actus, & liberam rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem confirmato competere omnibus inconfeſſo ſit quæ ad electum conſentientem minime ſpectant ex his, vel effectibus, vel quaſi effectibus, diſtinctio iuris ad rem attingens electum, & iuris in re ſpectans ad cõfirmatum facilè colligitur.

5 Aſſertio ſecunda. Per confirmationem expedita habetur adminiſtratio Præſulatus per ſe loquendo. Eſt communis auctorum ſententia *ſuper. lib. diſp. 16. c. 3. n. 3. probato*, & conſtat *ex cap. noſti, cap. qualiter, & cap. nihil eſt de electione*, quę quidèm iura cõfirmationem, ſolam exigere videntur ad poteſtatem adminiſtrandi. Ratio autèm indicatur à *Gloſſa cap. noſti, verbo confirmationem; quoniam*, hoc vinculum cõtractum eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam, *cap. inter corporalia de tranſlatione*, quam ob rem proprium dicetur poſt confirmationem ipſius cõfirmati, ſiuè beneficiũ, ſiuè Eccleſia, ſiuè Præſulatus, cuius libera conſequenter erit adminiſtratio. Confirmatur argumentis pro prima ſententia *diſp. illa 16. c. 2 adductis.*

6 Dixi per ſe loquendo, quia ſi contraria vrgeret conſuetudo, vel ſi alter Prælaturam, aut Eccleſiam, de qua loquimur, licet iniuſtè occupaſſet, poſſeſſio præterea deſideraretur, vt *infra diſp. 4. c. 1.* dicendum eſt.

7 Supererãt examinãdæ pœnæ contra adminiſtrantẽ ante cõfirmationẽ, quũ ſimus acturi deinceps *diſp. 6. c. 3.* de pęnis adminiſtrantis ante literas Apoſtolicas iure nouo *extrauagantis iniunctæ de electione*. Itaq. *cap qualitèr* dicitur irritanda electio, neſcio cuius, qui compertus eſt ante cõfirmationem adminiſtraſſe, ex quo *text. nonnulli apud Abbatem* ibi dixerunt apertè colligi electionem adminiſtrantis ante confirmationem non eſſe ipſo iure irritam, ſed per ſententiam irritandam, quod ſanè verbum reſpectu adminiſtrantis propriè ſumitur; licet reſpectu ſcientiæ videatur impropriè ex *cap. cùm in cunctis eod. tit.* vbi electio indocti eſt ipſo iure nulla, vt diximus ſupra diſp.

8 Vnum autèm, & idem verbum reſpectu diuerſorũ impropriè, & propriè ſumi poſſe diximus aliàs ex *Abbate cap. cùm dilectus de conſuetudine n. 6.* & hoc tradit *n. 4. Oldrad. conſ. 191.* Præterea notandum eſt ex *Gloſſa cit. cap. qualitèr de elect. verbo adminiſtratio*, licet per textum irritetur, quicquid factum fuerat ab hac electione: verum per ſolam inſtallationem non incurri pœnam huius canonis, vt probè docet ibi *Abbas n. 1. ad finem*, & legenda eſt *Gloſſa* ac limitationem tertiam.

CAPVT TERTIVM.

Limitatur ſuperioris capitis doctrina.

SVMMA.

Prima limitatio, qui in concordia ſunt electi in magna diſtantia immediatè Papę ſubiecti, neq. aliquid alienant, poſſunt adminiſtrare ante cõfirmationem. n. 1.

Hac eadem valet limitatio de ſuffraganeo reſpectu ſui Metropolitani, ſi ab eo, vt olim confirmandus eſſet. n. 2.

Eadem intercedente cauſa idem debet eſſe ius. n. 3.

Ius correctiuum, ſiuè pęnale, ſi promanauit in bonum Eccleſiarum: reſtringi non debet. n 4.

Quomodo intelligenda ſit doctrina de non extenſione diſpenſationis. n 5.

Tertia limitatio ob difficultatem itineris, vel difficilem aditum ad Pontificem. n 6.

Quarta limitatio de Pralato immediatè à Papa promoto, qui confirmatione alia non indiget ad adminiſtrationem. n. 7.

Quinta limitatio; intruſi adminiſtratio ſi perutilis fuerit Eccleſiæ, cui aliquid comparauit valida eſt. n. 8.

Commodum per incommodum compenſandum eſſe, licet communis ſit regula, contra Eccleſiã tamèn locum non habet. n 9.

Poſtremæ demùm exceptiones de Abbatiſſa Imperatore, & Scholarum Rectore. n. 10.

PRimam generalis doctrinæ aſſertæ limitationem *loco citato cap. 3.* adduxi de electis in Prouincia remota extra Italiam, vel in æquiualenti diſtantia, de qua vide Panormitanum optimè diſputantem, idemq. meritò aſſerentem, etiam ſi Papa in Gallia, vbi aliquando erat, vel in alia Prouincia diſtanti degeret, ceſſante enim diſtantia hoc non valere priuilegium, quicquid

ſcrip-

ſcripſerit in contrarium *Immola ibid.num.6.ex Io: Andrea.* Igitur hi electi poterunt, non expectata confirmatione, Præſulatum adminiſtrare, dummodo in concordia electi ſint, id eſt nemine diſcrepante *clem. 1. ne Romani de elect. & Gloſſa cap. Cupientes de elect. in 6. verbo concordem*, dummodo aliquid non alienent. Et quidē cohærere poteſt hæc doctrina cum explicandi modo à nobis *ſuperiori cap. concluſ.1.* tradito, tùm ſecundo; Primo, quòd idem erat ius electo, neq. confirmatio deſiderabatur ad nouum comparandum, ſed vt aliquid requiſitum cēſebatur eſſe neceſſaria, ex qua illud idē ius, quod erat in potentia cenſeretur in actu, atq. actuale haberet exercitium, quod ſuppletur diſpenſatione pontificia in his moralibus, & conſequenter, vt deduco ex *Abbat. cap. nihil de elect. n.4* Secundo quia tametſi diſtinctum ſit ius in re competens per confirmationem à iure ad rē conueniens electo; verùm cum circa idem beneficium verſetur, illo ſuppoſito fundamento, faciliùs æquiualenter ius in re in hoc caſu à Papa conferri poteſt, quam vtrumq; quod fit ſola promotione ab ipſo facta Pontifice, vt mox dicam.

2 Secunda limitatio (ſiue eamdem dixeris extenſam) eſt, vt eadem ratio ſit de ſuffraganeo reſpectu ſui Metropolitani, ſi vt olim confirmandus ab illo nunc eſſet, atquè in loco di-
3 ſtanti: Eadem enim intercedente cauſa, idem etiam debet eſſe ius *capit. tranſlato de conſtit. cap. nàm concupiſcentia eodem*; de tranſlatione inter corporalia, nàm ſi nimia ſubtilitate vtamur, res Eccleſiarum peteunt, *C. de verbor. ſignificat. l. cùm quidèm circa finem, & C. ad Tribellium l. penultim.* Neque obſtat, dictam limitetionem per diſpenſationem eſſe contra iura, quæ prohibent adminiſtrationem ante confirmationem, quaſi verò extendenda non ſit ad ſimiles caſus ex *capitul. in cauſis de re iudicata, & diſtinct. 56.* Cænomanenſis, duplici de cauſa, inquam, non obſtare cum *Abbate citat. numer. 10.* quòd hoc ius, cum in fauorem promanauerit Eccleſiarum, quarum bono conſulere contendit Papa, reſtringendum mini-
4 mè ſit, etiamſi aliàs ipſum fuerit correctinum, vel penale; ſed extendendum potius, vt habet *Gloſſa* ſcitu digna *in cap. ſciant cuncti de elect. lib. 6. verbo alios*, nec non *Ioannes Andræas in cap. finale de elect. in ſexto, & Abbas præſenti cap. nihil de elect. numer. 6.* Secunda ratio eſt,
5 quia doctrina docens, hanc limitationem per diſpenſationem contra iura conceſſam eſſe, nequè extendendam, aliter intelligenda eſt, quando legis ratio in eadem exprimitur lege: tunc enim ijdem fines legi dandi ſunt, ac ipſimet rationi ex, *Baldo in Authentica quas actiones, C. de Sacroſanctis Eccleſiis.* Immò quando eadem eſt ratio, propriè non fit extenſio, ſed ex mente legis, omnis comprehenditur caſus, de quo eadem militat ratio; vt optimè notat *Gloſſa capitul. 1. de tempore ordinandorum in ſexto*; nàm lex non verbis, ſed ratione potiùs tanquam anima conſiſtit, vigetq. *ex capitul. ſecundo requiris de appellationibus, & capitul. intelligentia de verbor. ſignificat. & l. dubium. C. de legib. regula finali*, vbi *Dynus de regulis iuris in 6. Baldus in l. maximum vitium C. de liber. Prat. & in l. ſeire oportet, ff. de excuſ. tutor.* quæ probè proſequitur *Franciſcus Curtius ſenior in conſil. 9. Piemenſi ſtatuto colum. 8. & 9.* Huc accedit doctrina *Baldi in dicta l. maximum vitium, & poſt Cynum in citata, l. non dubium, aſſerentium*, etiam ſi ratio expreſſa non ſit in lege, quando alia non poteſt coniectura deprehendi, iuxta naturalem, præſumenda eſt, limiteſquè conſtituendi, ad quos pertingere poterit extenſio; igitur cum ſatis apertè ratio in textu, quem præ manibus habemus, appareat, cur concedatur adminiſtratio Præſuli longè diſtanti ante confirmationem, nè videlicet ſubeant bona Eccleſiarum non adminiſtrata detrimentum tùm in ſpiritualibus, tum in temporalibus, vrgeatquè eadem in Præſule confirmando ab illo, quam à Papa. Idem de hoc ſentiendum erit, poſſe nimirùm interim adminiſtrare, vt etiam docet *Abbas citat. numer. 6. verſic. & per pridem*, in eo caſu, quo etiamſi non multum Antiſtes confirmandus diſtaret à Curia Romana, ob difficultatem tamèn itineris, & pericula nequè ire, nequè ad Vrbem Romam quempiam deſtinare poſſet ad optinendam Confirmationem, habere ſuum poſſe locum hoc, quod expendimus priuilegium adminiſtrandi ante confirmationem: nàm eſto verba deficiant; mens tamen adeſt textus, & ratio legis; æquiualent enim loca remotiora locis impedimentis, ac difficultatibus obſtruſis, nec non difficili ad Vrbem profectioni argument, *l. tutor, qui repè, ff. de adminiſtratione tutela*, ibi enim adminiſtrat Tutor, neceſſitate inſtante ante confectum inuentarium, & *16. quæſtion. 4. capitul. nullus*, quod probè notauit *Paulus in clementinam 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis.* Et hanc Abbatis doctrinam in eo ſanè caſu exploratam habeo, vbi magna inſtaret adminiſtrationis neceſſitas, illo impedimento perſeuerante.

7 Quarta limitatio, vt Prælati à Papa promoti non indigeant confirmatione alia pro adminiſtratione obeunda. Sic Panormitanus ex communi ſententia *capitul. noſti de elect. numer. 4.* Quia talis prouiſio vim habet electionis, & confirmationis ex *capitul. cum olim, de cauſa poſſeſ.*; vt ſæpè per tranſennam indicauimus expoſituri *libr. 8.* cum de promotione à Pontifice ficti ſolita ex inſtituto diſſeremus, *diſputat. 6.*

8 Quinta limitatio, vt etiamſi intruſus quis eſſet, at ſi per adminiſtrationem aliquid acquireret Eccleſiæ validè cenſeretur eius adminiſtratio; ſic *Gloſſ. capitul. nihil de elect. verbo adminiſtretur.* Ratio eſt, quia licet quæ perperam facta fuerint ab illo in præiudicium Eccleſiæ caſſanda ſint; non tamèn ei vtilia, quæ nō cederēt in detrimentū ipſius Eccleſiæ, ſunt retorquenda, vt habetur, *C. de legibus, l. quod fauore, & ff. de minoribus ſi Iudex.* Ex quo ſol-
9 ues, quod obijci poteſt, commodum; videlicet per incommodum compenſandum eſſe, *ff. de negotiorum geſtoribus: Si negotia*, quod quidem contra Eccleſiam locum non habet. Cęterum

de hoc ipſo infrà iterùm agemus *diſp.4.c.1.* ſubſcribit præterea *Gloſſa verbo adminiſtratio cap. qualiter de elect.* quæ videnda eſt.

10 Reliquę limitationes ſunt de Abbatiſſa electa, & Imperatore, ac de illa per *capitul. indemnitatio, §. ſi vero de elect. lib.6.* *adiuncta Gloſſa verbo auctoritate*, de hoc autèm *Gloſſa in clem. Romani de iure iurand. & 93. diſtinct. legimus*, quæ ad nos minimè ſpectant, vt nec etiam de Rectore ſcholarum, qui videtur à conſuetudine hoc habere ius, vt idemmet *Abb. cap. nihil de elect. n.10.*

DISPVTATIO QVARTA.

De ſpecialibus muneribus ad Epiſcopum confirmatum ſpectantibus.

MVneribus in communi declaratis ad Epiſcopum confirmatum ſpectantibus, ſupereſt ſpeciatim agere de ſingulis, quæ nonnullam inuoluunt controuerſiam, ac difficultatem. Si priùs in album quaſi ea referam omnia, ex quibus deinceps; obſita, quæ fuerint difficultatibus colligam exponenda; Itaquè iuriſdictionis ſunt per ſe loquendo, & ex iure communi iuramentum à ſubditis excipere, nouas erigere parœſias, atquè Eccleſias etiam collegiatas collapſas, vel dirutas reſtaurare, in matrices ex cauſa transferre: eligere, præſentare, præſentatos inſtituere, beneficia ex ſe vnire, conferre, eorum reſignationes recipere, eadem reſignata conferre: alienare, inueſtire, cauſas ad forum Epiſcopale ſpectantes ſaltem; quæ maioris non ſunt momenti; vt infrà cognoſcere, iudicare, viſitare, reformare, ordinare, facere edicta, conſtitutiones, & præcepta exequi, reuocare: in carcerem conijcere, torquere, mulctare, condemnare delinquentes: excommunicare, abſoluere, interdicere, & cætera huiuſmodi præſtare, quæ fori ſunt contentioſi: gràtiam facere in caſibus à iure permiſſis: pias exequi voluntates, vel ſimiles, de quibus *cap. conquerente*, vbi *Abbas à num.2. de Offic. Ordin. & cap. cum ab Eccleſiarum*, *vbi Gloſſa, & Abbas eod. Gloſſa in cap. tranſmiſſa in verb. de dotalibus de elect. vbi Abbas, ac reliqui DD. in cap. At ſi Clerici, §. finali*, *vbi Felin. nu.13. Decius à n.20. de iudic. ſpecul. de iuriſd. om. iud. num. 20* Bald. *conſ.478. Pariſ. conſ.34. & alij apud Sborzium de Vicar. lib.2.q.4.*

CAPVT PRIMVM.

De muneribus in ſpecie, & primo de Cenſuris ſpectantibus ad confirmatum Præſulem.

SVMMA.

Quæ diſputanda ſunt. n.1.
Quę ſunt iuriſdictionis, non tamen quæ ſunt Ordinis, Epiſcopo competunt confirmato. n.2.
Banna, & quæ iuriſdictioni accedunt, ſpectant etiam ad Epiſcopum confirmatum, ni alijs emolumenta fuerint deſtinata. n.3.
Poteſt Epiſcopus confirmatus excommunicare, & abſoluere, non tamen Sacramentaliter. num.4.
Nec requiruntur minores Ordines ad ferendas cenſuras. num.5.
Ignorans imò, & inuitus, etiam poteſt abſolui à Cenſuris. n.6.
Prima requiritur tonſura ad cenſuras ferendas. num.7.
Vicarius generalis, qui cenſuras ferre poteſt, ſatis eſt, vt habeat primam tonſuram. num.8.
Nequè conſuetudine præſcribi poteſt authoritas ferendi cenſuras à laico. n.9.

1 DVO mihi hoc præſtanda ſunt capite, primo munera ſpecificè Præſuli confirmato competentia exponere, ſecundum cenſurarum ferendarum, ſoluendarumquè poteſtatem declarare, nùm antè iure nouo aliquid ad hoc requiratur dicam *diſp.6.*

2 Conſtans itaquè DD. eſt ſententia, matrimonio iam rato inter Epiſcopum confirmatum, & Eccleſiam, ei quæ iuriſdictionis ſunt munera competere, non autèm quę ſunt Ordinis. Colligitur ex *capitul. licet de translation. capitul. tranſmiſſum de elect. Rota deciſion.6. de cauſa poſſeſſ. & propria num.13. apud Cuecum inſtit. maior. lib.4. titul.4. num.58. alioſquè Auctoribus in citat. can. ſcribentes*. Fundamentum eſt ratio matrimonij iam contracti, iuriſquè perfecti confirmatione comparati, de

quo

Digitized by Google

quo egimus *ſuperiori diſput.* Confirmatur quod ante confirmationem non licebūt hæc munera ob hanc etiam aliam cauſam, nè fortè electi, deſtinatiq. Præſules confirmationem negligerent, & quia difficile quidem aliàs eſſet, eos remouere, quorum electio aliquando vacillare compeireretur, vel ſui, vel perſonæ electæ defectu, ſi cum adminiſtratione munera infra expēdenda electus Epiſcopus ad libitum obire poſſet.

3 Aſſertio ſecunda. Banna, & quæ iuriſdictioni accedunt, ſpectant etiam ad Epiſcopum cōfirmatum ex iure, niſi fructus iuriſdictionis, vel vacationis fuerint alijs reſeruati, ſic *Gloſſa cap. quia ſæpè de elect. in 6. verbo reſeruari, & Bald. cap. tranſmiſſam de elect. num. 1.* Ratio primæ partis eſt, quod huiuſmodi omnia neceſſaria cēſentur ad iuriſdictionem ſpectare, atq. acceſſoria; ſicut eiuſdem fructus; ergò ſequi debent principale *de regulis iuris. Acceſſorium, &c.* Ratio ſecundæ probatur in *clem. de elect. cap. ſtatutum ad finem.* Confirmatur, cum nomine prouentuum iſta omnia contineantur, *ff quod vi, aut clam l. 15. qui in Puteum. §. ſi poſtea, vt proſequitur Petrus ab Ancarano in dictam Clemen. & cap. ſtatutum num. 1.* vbi de pœnis, cæteriſquè huiuſmodi.

4 Sit tertia concluſio. Epiſcopus confirmatus poteſt excommunicare, & abſoluere, non tamē Sacramentaliter ſic *Abbas cap. tranſmiſſam de elect. n. 2. & habetur in cap cum ab Eccleſiarum de offic. Ord. cap ſicut de ſimon. & cap cum in Eccleſiis de maior. & obed.* Hinc deducitur etiam ſi non fuerit Sacerdos, adhuc electus, & confirmatus excommunicare quidèm poſſe, quòd ad exercitium iuriſdictionis Sacerdotium minimè requiritur. Sic Archidiaconus, qui non tenetur eſſe Sacerdos, ſed ſufficit eſſe Diaconus tantum *cap. cùm in cunctis, §. inferiora de elect.* habens iuriſdictionem excommunicare profectò poteſt, vt probè *Panormitanus cum Gloſſa in dict. cap.* addit verò *Bald. nu 2.* actum abſolutionis à cenſuris etiam poſſe conferri à non conſecrato, imò à non Sacerdote Auctore etiā *Panormitano cap. Tranſmiſſam de elect. n. 2.* cum eadem de abſolutione, ac ligamine ipſarum cenſurarum ſit ratio *de pœnit. diſtinct. 1. cap. ver-*
5 *bum.* Itaq. ſicut infra nec requiri quempiam Sacrorum ordinum, imò nec reliquorum minorum, ſatiſq. eſſe ad ferendas cenſuras primam tonſuram dicemus, ità de abſolutione dictum etiam volumus, cum eadem de vtraq. ligandi, atq. ſoluendi poteſtate ratio ſit, vt probè tradit ex communi ſententia, Præter citatos Canoniſtas *Soarius de cenſuris diſp. 7 ſect. 6. n. 7.* nec *Hoſtienſis cap. quoniam de vita, & honeſt. cleric.* contrarium ſentit, qui abſolutionem à peccato in foro pœnitentiæ à non Sacerdote dari non poſſe ſolum aſſeruit, vt habetur *cap. omnis de pœnit. & remiſſ.* & Theologis certo certius eſt, probeq. proſequitur *Io: Andreas in cap. dudum il ſecondo de elect.*

6 Ex hac eadem radice manat, ignorantèm, vel etiam inuitum abſolui poſſe ab excommunicationis vinculo, non tamèn à peccato, vt in *cap. ab excommunicato de reſcriptis*, notatq. *Io: Andr. in cap. 1. de ſententia lib. 6. Panormit. cap. ab excommunicato de reſcrip. nu. 10.* traditurq. conſenſu *Theologorum in 4. diſt. 18. à D. Tho. q. 2. art. 5. Riccard. art. 10. q. 1. Paludano q. 5. art. 3.* quia cenſura non eſt culpa, quæ vt in inuitum ferri, ità & tolli poteſt, ſpectata natura ipſius cenſuræ; tametſi vel ex delegationis modo, ac limitatione, vel ex pertinacia excommunicati, ac perſeuerantia in peccato, non poſſit niſi ab habente facultatem, illam tollendi excommunicationem, vt rectè monet *Soar. de cenſ. diſp. 7. ſect. 7. à nu. 5. ac deinceps*, ſubſcribit etiam *D. Thom. cit. art. 2. ad 1.* licet non habeat, inquit, clauem ordinis, clauem tamèn habere poteſt iuriſdictionis quiſpiam; quo etiam pacto loquitur *Riccardus ead. diſtin. art. 4. q. 3.* nec non *Sotus diſt. 20. q. 1. art. 4.* Neq. *Gloſſa* à nonnullis perperam *citata cap. 1. verſ præter diſt. 96.* contrarium ſcribit, ſed ſolum ſæcularem eſſe non poſſe, qui cenſuras ferat, de qua quæſtione mox dicemus, neq. *capitulum: Canonica de ſenten. excommun.* ſiue ab *Vgulino apud Soarium de cenſuris diſput. 2. ſect. 1. num. 10. cit. ad rem in verbo qui ſicut audiuimus Præsbyter eſſe debet*, nam ibi expreſsè de abſolutione loquitur, & quamuis eadem ratio concedatur de vinculo, atque abſolutione; verum, vt probè *Gloſſa verb. Præsbyter*, inquit; *niſi eſſet Præsbyter non concederetur, ità de facili*, nùm autem, quod abſolutè Præsbyter, ideſt Sacerdos eſſe deberet, vel Clericus, addit eadem *Gloſſa*, quia Laicis, &c. non conceditur, vt infra. Ratio autèm à priori eſt, quia poteſtas ferendi cenſuras poteſtatem Ordinis non comitatur, ſed paſtorale munus, ad cuius exercitium neceſſaria quidem eſt, non ſecùs ac poteſtas iudicandi, & puniendi, quemadmodum patet ex *titulo de offic. Ordin. & cap. qualitèr il ſecondo de accuſ. & cap. ad reprimendam. & cap. cum Epiſcopus eod. 1. tit. in 6.* & habetur in *Trident. ſeſſ. 6. de reform. c. 3. & ſeſſ. 14. de reform. c. 4.*

7 Verùm eadem non eſt ratio de Clerico, nā etiamſi quis Ordinibus Sacris non initiatus poſtularetur in Epiſcopum, cenſuras ferre poſſet, ſi primam ſaltèm haberet tonſuram, qua à laicali ſtatu ad clericalem tranſitum feciſſet; eſt communis ſententia, tùm Iuriſtarum, tùm Theologorum ſupra laudatorum, tùm Summiſtarum *verbo excommunicatio*, vt videre eſt apud *Couarr. cap. Alma mater par. 2. num. 3. & Soarium diſp. 1. de cenſuris ſect 3. nu. 51. habetq. expreſsè Gloſſa cap præter diſt. 32. verbo Duci*. Ratio eſt, quod hæc iuriſdictio per ſe, naturaq. ſua characterem non poſtulat, quippè quæ ad forum potius contentioſum pertinet; ergo iure Diuino Sacrum Ordinem minimè ſupponit, neq. iure poſitiuo, ex quo ſolummodo habemus, nè laicus ſit ille, cui hæc facultas commiſſa eſt: è laico autèm ſtatu ad clericalē ſanè per primam tonſuram gradus fit ex *cap. cum contingat de ætate, & qualit. ordinandorum.* Per ea, *per primam tonſuram iuxtà formam Eccleſiæ datam à talibus clericalis ordo confertur*; ergo illa ſatis cenſenda eſt ad hanc poteſtatem habendam, atq. exercendam.

8 Hinc probè *Couarr. cit. & alij* notant Vica-

rium Epiſcopi eſſe poſſe, cenſuraſq. ferre ſola tonſura donatum, non autèm ſine illa, ſine qua neq. regularis capax eſſe poteſt Vicariatu, vt communi placito DD. tradunt *Victoria relect. 2. de poteſt. Eccleſ. quæſt 2. num. 4. Ledeſma in 4. 2. part. quæſt. 20. art. 4. circa medium*, neq. *Gloſſa cap. mulier 23. diſt.* contrarium habet, neq. leuiter indicare videtur, vti *Soarius cit.* ſuſpicabatur. Ex his etiam fit, Papam ſolum poſſe in hoc caſu diſpenſare iuxta ea, quæ de poteſtate illius diximus in iure poſitiuo *lib. 5. diſputat. 3.* & ſpecialiter quoad hoc notauit, *Gloſſa in cap. prætèr diſtinct. 32. verb. Duci, circa finem*; Ab Epiſcopis autèm ſi diſpenſaretur circa hunc Canonem, inualidè id fieret, cum eſſet in lege Superioris diſpenſare, de quo aliàs *tom. 3.*

9 Fit ſecundo, neq. conſuetudine facultatem cenſuræ ferendæ à laico poſſe præſcribi, vt probè proſequitur *Abbas cap. cùm tanto num. 15. de conſuetud.* Quomodo autèm non baptizatus remotior ſit à capacitate talis facultatis, docet *Soar. cit. n. 12.*

CAPVT SECVNDVM.

Nùm in articulo mortis poſſint à laico, qui poſtulatus eſſet in Epiſcopum, atquè admiſſus, tolli cenſuræ.

SVMMA.

Quæſtio, & eius occaſio. n. 1.

Prima ſententia negans Papam laico conceſſiſſe facultatem abſoluendi à cenſuris. n. 2.

Sententia huic oppoſita. n. 3.

Subdiaconus poſtulatus, atq. in Epiſcopum admiſſus poteſt à cenſuris abſoluere. Idem dicas de habente primam tonſuram. n. 4.

In mortis articulo à quocumq. poſſe dari cenſurarum abſolutionem non eſt improbabile. num. 5.

Non modo poteſt, ſed tenetur ſiue Præſul ſubdiaconus poſtulatus, & admiſſus, ſiue Vicarius abſoluere à cenſuris ſubditum extremè laborantem; imò & non ſubditum. numer. 5. & 6.

Non eſt improbabile poſſe, imò & teneri quemlibet Chriſtianum in articulo mortis alterum quemcumq. exiſtentem abſoluere, non tamen Sacramentaliter, à cenſuris n. 7. & 11.

Effectus abſolutionis à cenſuris, qui ſunt. n. 8.

Quilibet Sacerdos, imò & Chriſtianus poterit abſolutionem impendere à cenſuris etiam ſignum pœnitentiæ ex graui morbo non oſtendenti, etſi illicitè id faceret. num. 9.

Poſt mortem ei, qui ſignum pœnitentiæ non dedit, abſolutio nequit dari cenſurarum. n. 10.

Cum abſolutio cenſurarum non daretur à non Sacerdote, quid eſt præſtandum deinceps. num. 12. & 13.

Qui dicatur mortis articulus, & nùm diſtinctus à periculo. n. 14.

1 Non poteram, niſi hac ad ſuperius caput appendice adiuncta, diſertè quæſtionem omnem dilucidare, cuius explanatio altius repetenda eſt, atq. è ſimili deducenda, nùm in articulo quicumq. laicus, deficiente Eccleſiaſtico à cenſuris poſſit validè, licitèq. abſoluere, de qua duæ principes afferri poſſunt ſententiæ.

2 Prima docet, neq. à Papa conceſſam adhuc eſſe hanc facultatem puro laico, à quo neq. licitè, neq. validè conferri de facto poſſit cenſurarum abſolutio. ſic *Paludan. in 4. diſt. 20.* de quocumq; non Sacerdote ſermonem habens; expreſſiùs *Sot. diſt. 18. q. 4.* qui tametſi clarè loquatur de laico; cùm tamen ſubſcribat *Paludani ſententiæ*, laici nomine videtur comprehẽdiſſe quemcumque, qui Sacerdos non ſit. Accedit *Nauarr. de pœnit. diſt. 6. cap. 1. in princip. nu 83.* ex *Gloſſ. cap. prætèr verbo Duci diſt. 31. & in ſumm. cap. 26.* cùm Sacerdotem id tantum facere poſſe dicat. *Couarr. cap. Alma mater p. 1. §. 11. nu. 9. Graſſis lib. 4. deciſ. cap. 15. n. 79. Molina tomo. 4. de iuſt. diſp. 63. num. 3. Sances lib. 2. ſum. cap. 13. nu. 13. initio*, qui deficiente Sacerdote, nullum alium poſſe abſoluere volunt à cenſuris. Demùm *Soarius diſp. 7. de cenſuris ſec. 7. nu. 9.* non autem *ſec. 6. nu. 6. vt* citatur à *Diana tract. 4. de Sacramentis deciſ. 133.* qui etiam laudat *Garziam tom. 2. par. 12. cap. 5. num. 352.* cum de hac re ibi, neq; verbum habeat, quod ideò monuerim, quòd alterius Typographi, mei codices ſint, vel Notarij potius errorem Iudicem, quàm Auctoris cætera eruditi, quippe qui eo maior eſſet, quo illius deciſiones extrinſecæ DD. auctoritati plerunque nituntur. *Layman* prætereà dat manum Theologiæ moralis *lib. 1. tract. 5. cap. nu 6. m. 2.* Primum fundamentum eſt, quod licet Papa hanc poſſit facultatem tali vrgente neceſſitate concedere; at conceſſiſſe nullibi legitur. Secundo pertinet etiam ad maiorem cenſurarum exiſtimationem, vt à ſolo Presbytero earum poſſit conferri abſolutio, neq; neceſſitas in contrarium vrget, cum rarus talis accedat caſus inopiæ raræ Sacerdotis, ergo &c. Tertio eſt odioſũ, atq; à iure alienum ſpiritualia per laicos adminiſtrari *cap. decernimus de iudicijs, & de ſentent. excomm. cap. ſi verò, & 96. diſt. cap. bene quidèm*, ergo non eſt propter ſolas congruentias id aſſerendum. Quarto, quòd abſolutio à cẽſuris, vt præuium quodpiam deinde ſibi aſciſcit abſolutionem à peccatis, quam non Sacerdos impertiri non poteſt. Neq; illa abſolutio neceſſaria eſt per ſe corpori ad ſepulturam eccleſiaſticam, vt notat *Paludan. & Sotus*, quæ quidèm poſt mortem dari poterit; neq; animæ, cui abſq; abſolutione à peccatis non prodeſt. Tandem faue-

faucre videtur huic ſententiæ *Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 7.* quod ſolis Sacerdotibus indicat conceſſam eſſe hanc facultatem.

3 Contraria ſententia huic oppoſita eſt *Sylueſtri verbo abſolutio 1. nu. 8. Armillæ nu. 39. Tabiena verbo abſolutio 1. nu. 8. Diui Antonin. 3. p. tit. 17. cap. 4. caſu 7. Ledeſmæ 2. p. quarto prænot. q. 26. art. 1. verſ. ſed hæſitabis, Margaritæ Confeſſorum, fol. 139. Abbatis cap. à nobis il ſecondo nu. 10. de ſent. excomm. & cap. Paſtoralis §. prætereà verſ. præter quam in morte de offic. ordinarij, Auila de cenſ. p. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 3. Io. Valer. indifferentijs vtriuſq. fori verb. abſolutio diff. 13. nu. 2. Sancij in ſuis ſelectis diſp. 44. nu. 7.*

4 Ego verò primum aio, Subdiaconum in Epiſcopum electum abſoluere poſſe à cenſura in articulo mortis; neq; eſt, qui hoc neget, cum id præſtare extra mortis articulum, & ex ſuperioribus, & ex mox dicendis conſtet.

Secundo dico, Primam habentem tantum tonſuram poſtulatum in Epiſcopum, admiſſa poſtulatione, quæ ex ſtylo Curiæ Romanæ, vt *diſp. 9. cap. vlt. nu. 31.* dictum eſt æquiualet electioni confirmatæ, poſſe validè, & licitè talem abſolutionem impertiri proprio ſubdito, ſic expreſſe Auila citatus. Hoc placitum non indiget diſtincta probatione ab ea, qua probauimus ſatis eſſe primam tonſuram ad ligandum cenſura, atq; ad abſoluendum, vt *ſup. cap. à nu. 6. ac deinceps.*

5 Hinc quartò dicendum non modo poſſe, ſed teneri ſiuè Præſulem Subdiaconum poſtulatum; atq; admiſſum in Epiſcopum, ſiue Vicarium abſoluere ſubditum à cenſura; ratio eſt, quia cum multi Auctores, quos citat, ac ſequitur *Enriquez lib. de pænis, cap 9 nu. 3. in textu, & in comm. lit. S T. V.* dicant, poſſe, deficiente Sacerdote, habentem tantum primam tonſuram, præſertim ſi fuerit Vicarius, abſoluere extremè laborantem à cenſura, tenebitur id facere conformans ſe huic opinioni ſaltem ex charitate, vel ex officio proprio: quoniam illa abſolutio nocere nihil, prodeſſe verò in multis poſſet, vt infra dicam, docetq; *Sanchez lib. 2. ſum. cap. & num. 13.*

6 Aſſero quarto; poſſe Præſulem Subdiaconũ vel Diaconum ſaltèm in mortis articulo quèlibet etiam non ſubditum à cenſura ſoluere, quem extra illum non poſſet, ſentio cum *Vgolino tabula 1. cap. 45 num. 6.* & fauet *Paludanus ſupra cit. diſt. 18. q. 15. nu. 18.* Hæc aſſertio à fortiori probabitur ex ſequenti. Secundo à pari, imo à fortiori iuriſdictio, qua potitur Parochus in ſuos ſubditos, extenditur ad alienos in articulo mortis abſoluendos; imò ex *Tridentino ſeſſ. 14. cap. 3.* iuriſdictione qua expedita ſimplices non potiuntur Sacerdotes, gaudent in illo articulo per ea, *atq; ideò omnes Sacerdotes quoſlibet pænitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt;* ergò à fortiori iuriſdictio, quá habet Præſul electus etiam ſi fuerit Diaconus in ſuos abſolutè, ex pia matris Eccleſiæ voluntate cenſenda eſt extenſa ad quoſcumq; extrèmè laborantes deficiente proprio Parocho, vel Epiſcopo, vel alio Sacerdote; Neq; par eſſet ratio de quocumq; alio Diacono, vt contendit *Suarius* contrarium ſentiens *nu. 11.* quia Diaconus non Epiſcopus nullam habet iuriſdictionem ad abſoluendas cenſuras; habet tamèn Epiſcopus Diaconus in ſuos; quid ni ergo ſi huius latè patere dicatur, atq. ex pia Eccleſiæ benignitate extendatur. Præterea Sacerdotes omnes, cùm iuriſdictionem habeant abſolutè ad peccata abſoluenda, ea, qua dicemus ratione *in princip. 8. libri*, nec non ad venialia, ea carent Subdiaconibus inſuper facultas non fit à Tridentino abſoluendi à peccatis etiam reſeruatis in articulo mortis, quæ fit Sacerdotibus; igitur à pari conficio contra Suarium, licet hæc facultas abſoluendi à cenſuris reſpectu omnium concedatur Epiſcopo, vel Parocho Diacono in articulo mortis, non idcircò aſſerenda eſt data alijs Diaconis, neq. ex eo, quod Diaconis non detur, neganda erit Præſuli electo, qui ex fundamento ſuperioris aſſertionis tenebitur etiam id præſtare.

7 In mortis articulo, licet prima ſententia ſit probabilior, & quemplurimorum doctorum, cui abſolute ſubſcribo, improbabile tamen nõ eſt poſſe quemlibet Chriſtianũ in abſentia Eccleſiaſtici animam agentem ſoluere, nõ tamèn ſacramẽtaliter neq. ſolemni abſolutione à cenſura, & à fortiori hoc verum eſt de poſtulato in Epiſcopo eius admiſſa poſtulatione. Quoad primam aſſertionis partem ſentio cum Auctoribus ſecundæ ſententiæ, & primùm probo ex *Gloſſa cap. à nobis de ſentent. ex comm. verbo nõ potuerit, atq. ex Gloſſa cap. Paſtoralis §. præterea verbo præter quam in mortis articulo;* Secundo nulli dubium eſt Summum poſſe Pontificem hanc facultatem concedere laico. Igitur pium eſt credere illam feciſſe. Probatur conſequentia; nàm etſi talis abſolutio non poſſit eſſe peccatorum, non parum tamèn prodeſt tùm animæ, tùm corpori. ergo cum Eccleſia omnibus, quibus poteſt modis ſpiritualem ſalutem, bonumq. optet, ac procuret ſuis filij, piũ erit credere, ſicut nullum voluit peccatum reſeruatum in articulo mortis; nè quis pereat; ità ne aliquis tantum detrimenti ſubeat, ni abſoluatur cenſura, cùm poſſit abſque poteſtate ordinis fieri, non voluiſſe aliquam cenſuram inſolubilem, deficiente Sacerdote, vel ordinem ſacrum habente; & ſicut expedit, applicat que, vel confert iuriſdictionem ſecundum opinionum varietatem *initio 8. lib.* declarandam ad abſoluenda omnia peccata cunctis capacibus, quemadmodum ſunt Sacerdotes, ita cenſenda eſt iuriſdictionem conferre omnibus Chriſtianis ad ſoluendas cenſuras in illa neceſſitate; qui quidem capaces ſunt, vt habentur nõ modo initiati Eccleſiaſticis ordinibus præſertim ſacris, verùm etiam laici fideles. Tertio abſolutio à cenſura non adeò, connexa eſt cùm abſolutione à peccato, vt ab ea ſeiungi nequeat; & enim eſto contingat hominem extremè laborantem, vel quia nullo modo peccata confeſſus eſt, neq. nutibus; vel quia iam mente depoſitus eſt, vel quia caret ſenſu, abſolutionis incapacem eſſe; nihillo tamèn minus à quocumq. ſimplici Sacerdote à quauis cenſura abſolui poſſe compertum eſt ex *Trident. ſæpè citato.*

tato,

tato; Signum igitur eſt hanc à Cenſuris ſoluēdis facultatem non modo fieri per ordinem ad abſolutionem à culpis, ſed etiam propter ſe ob fructum talis abſolutionis, ob hanc igitur ipſa cauſam probabile ſatis eſt concedendam, atq. cōceſſam hanc fuiſſe poteſtatem. Nam eodem *Suario Auctore nu. 4. ad finem*, nullum eſt ſanè ius poſitiuum expreſſum, quo hęc eadem poteſtas Sacerdoti cuicumq. ſimplici concedatur extra Sacramentum pœnitentiæ, Sed ex benignitate Sanctę Matris Eccleſiæ deducitur. Cōfirmatur nam vt habet *Nauar. de Indu. alleg. notab. 30. nu. 9.* apud *Valer. citatum num. 3.* in hoc caſu articuli mortis quando non poteſt Clericus haberi, poterit Laicus concedere indulgētias idq. communiter teneri. Dixi neq. id poſſe laicum ſolemni præſtare abſolutione quoniam vt probe aduertit *Valer. citatus*. hæc abſolutio, abſolutio ſolum eſt pro foro exteriori.

8 Neq. ad huius ratiocinationis momentum video quicquam deeſſe, ſi fructus ad eum deriuatos, qui tali ſolueretur cenſura, ſubindicauero. & primus ſit ad bonum animæ, quę quidèm etiam ſi gratia non priuetur gratum faciente ex vi præcisè cenſuræ, priuatur tamen ſuffragijs communibus Eccleſiæ, qua de cauſa diù in Purgatorio purganda fortaſſe permanebit, quod parum profectò non habet detrimenti, ad quod euitandum meritò cenſet *Suarius ſæpè laudatus nu. 8. ad finem*, moralem quamdam eſſe neceſsitatem ſufficientem, ob quam pia Mater Eccleſia prouidere potuerit, vtq. ex ſua benignitate debuerit vti hac, quā aſſeruimus, facultatis conceſsione in extrema alicuius neceſſitate, inopia penitus vrgente Sacerdotis. Scio *Sotùm, & Couarru.* ab hoc diſſentire, verùm quid mirum ſi contrariæ ſubſcripſerunt ſententiæ, à qua ſatis, ſuperq. probabiliter nos diſcedimus cum Auctoribus pro ſecunda ſententia laudatis, inter quos expreſsiùs hac de re *Valerus in differentia vtriuſq. fori verbo abſolutio differ. 13. nu. 3.* qui etiam notat, poſſe laicum in articolo mortis vitam agenti conferre indulgentiam plenariam Bullæ Cruciatæ, citatq. *Nauarrum de Indulgentijs notabili 3. nu. 9.* at mihi eſt *notabili 30. nu. 8* quod à fortiori verum erit in laico poſtulato in Epiſcopum admiſſa poſtulatione, & certiùs in electo Diacono confirmato, cum electus confirmatus, vel admiſſa Poſtulatione, Poſtulatus poſsit, vt infra etiam Indulgentias inter cætera munia cōferre Secundus effectus erit Sacræ Sepulturæ, etenim ſi expectanda ſit abſolutio poſt mortē, quæ concurrentibus circumſtantijs deſideratis per *cap. à nobis il ſecondo de ſentent. excomm.* dari debet ſæpè, vel obtineri non poterit, vel non adeò facilè, vel poſt multum temporis, quando neceſsè profectò erit corpus ſepelire, ſiuè deponere extra locum Sacrum, ex quo multum ſcandali, atq. infamię defuncto, nec nō etiàm propinquis orit, non eſt, qui reuocare poſsit in dubium.

9 Addo per *Vgolinum tom. 1. cap. 4. §. vltimo, nu. 4. & 5. & Nauarr. cap. 27. nu. 272. apud Suarium nu. 7.* quemlibet Sacerdotem in illo articulo non ſolum valide poſſe quemcumq. animam agentem abſoluere à cenſura, iuxta ſenſum præcedentis doctrinæ qui quidèm ſigna præſtiterit contritionis, Sed etiàm qui nō præſtiterit, etiam ſi cùm peccato id ageret Sacerdos; quod ipſe illo in euentu admitterem cum non ex impęnitentia ſigna illa penitentiæ vel omiſiſſet vel ex proteruia non dediſſet, Sed ex morbi grauitate; ſicut enim etiàm inuitus poteſt ab huiuſmodi cenſuris ſolui, & ligari, quemadmodū ſupra indicaui, ſic à fortiori qui ſpiā enodari poterit, q. neq. diſsentit neq. ob infirmitatis grauitatē cōſētit, Hinc penes iſtā opinionem conſequenter dicēdum etiàm laicum in hoc caſu poſſe abſoluere à cenſura, quæ abſolutio non poterit dari poſt mortem, cùm nō concurrerint ſigna pęnitentiæ requiſita *in cap. à nobis de ſent. excom. paulò antè citato*, Hoc autem nolo mea ſolum auctoritatę aſſertum, Sed amiciſſimus Lector probet, quod ſimillimū vero putat, conferatque paritatem nulla meæ habita ratione ſententiæ, quam cuiquè, prudenti, & maximè veritati catholicæ atquè eccleſiaſticæ cenſurę ſubmitto à qua ni probata fuerint neq. latum vnguem diſcedens vt non aſſerta vel exarata ex nunc habeantur.

10 Non poterit autèm concedi hæc abſolutio à ſæculari poſt mortem, vt neq. à quacumq; Sacerdote, ſed ab eo, à quo viuens iuridicè abſolui poterat, vt cauetur in *cap. à nobis citato*, & ratio eſt, quòd iam illud ceſſauit periculum mortis, per quod erat illa facultas facta, vt probè *Abbas num. 10. citato, & Nauarr in ſum. c. 27. nu. 27.* Huc accedit alius effectus, quem exarauit *Abbas ſæpè citato cap. à nobis de ſent. excom. num. 10. ad finem:* quia non cogitur hæres abſoluto patre v. g. in vita, pro abſolutione defuncti Papam adire, vel eum, à quo viuens fuerat abſoluendus, cum poſt mortem, vt modo dixi, non à quolibet Sacerdote ſolui poterat. Quæ cum ſatis, ſuperquè probabilia videantur, à fortiori vera cenſenda erunt de laico, qui poſtulatus, admiſſa poſtulatione, in Epiſcopum, nullo ibi exiſtente Sacerdote ſi adeſſet extremè laboranti, etiam non ſubdito iuxta dicta, poſſet id præſtare cum erga ſubditos hac potiri poteſtate non Sacerdos ex munere habeat; & poſſit negotio ei, qui ad tantum munus habitus eſt aptus collata cenſeri, potius quàm alteri triuijs accerſito.

11 Demùm ex his deduco, non modo laicum, deficiēte Eccleſiaſtico in articulo, vel periculo mortis, pręſertim ſi fuerit in Epiſcopum admiſſus poſſe, ſed etiam teneri abſolutionem à cenſuris dare animam agenti. Sic *Sanchez citatus nu. 13. ad finem*, quamuis abſolutè, vt ſuperius indicaui contrariam amplexus ſit opinionem quoad facultatem abſoluendi. Noſtri autèm ratio corollarij eſt, quia cùm hæc, quam amplexi ſumus, ſententia optimis (etiam Sancio Auctore contrario) vtatur coniecturis, & probabilis ſit nō modo poteſt admitti, ſed admittenda eſt omninò in extremo, tantæq. neceſſitatis caſo ad effectus paulò ante enumeratos ſpirituales vtilitatis, nequè nocere poſſit, vt paulo antè indicaui.

12 Poſtremò illud monuerim, cum abſolutio ha-

haberetur à non Sacerdote, tùm abſq. dubio expedire, vt poſt mortẽ obtineatur ab eo, cui reſeruata erat excommunicatio; vel ſi reſeruata non fuerit à Sacerdote, qui poterat illum eũdem ſacramentaliter abſoluere; ita citatus Sanchez.

Supereſt, vt aduerſariorum argumentis *nu.* 2. indicatis ſatisfaciamus.

Ac primo dicimus, non in controuerſiam reuocatam eſſe per dilucidatam quæſtionẽ, poteſtatem, qua potitur Papa concedendi facultatem laico ad abſoluendum in mortis articulo, deficiente alio Sacerdote; Sed in illa inueſtigauimus, nùm eã conceſſerit, ad quod eruẽdũ vtimur coniecturis, argumẽtiſq; probabilibus, nec non aliqua paritate ducta à Sacerdote, cui de iure non conſtat talem commiſſam eſſe facultatem extra Sacramentum pænitentiæ, & tamèn ex benignitate Eccleſiæ illã colligunt DD. vti *nu.* 7. indicaui.

Secundo argumento dicimus in ædificationem, non autèm in deſtructionem facultatem cenſurarum ferendarum Eccleſiæ datam eſſe. Quamobrem talem eſſe facultatem conceſſam laico ſub dictis circumſtantijs ad tantum animæ detrimentum auertendum, vt *num.* 8. *&* 9. ſcripſimus, non eſt contra naturam, dignitatẽq; ipſarum cenſurarum. Caſum autèm ſub his circumſtantijs rarò accidere, argumentum potiùs eſſe putamus talem facultatem cõceſſam fuiſſe, ex qua timeri non poteſt abuſus, quàm non eſſe conceſſam. Laicis autèm interdictum eſt, nè tractent eccleſiaſtica negotia propria auctoritate, & non habita facultate, à quo poteſt, vt hic, à Papa, & patet ex *cap. decernimus de iudicijs adiuncta Gloſſa verbo præſumãt Cap. ſi verò ibi citatum* nihil habet contra noſtram doctrinam. At *cap. benè quidèm diſt. 96.* ex ſe, propriaq; auctoritate de rebus eccleſiaſticis agere laico non licere, ſtatuit, quod nos vltro fatemur, secùs autèm etiam in his ex delegatione Papæ, vt notat *Gloſſa verbo laico*, & licet odioſum ſit ſæcularem ſpiritualia tractare, verum cùm hanc facultatem conceſſam eſſe cenſeamus in bonum animarum, quãdo neq; odioſa reſtringenda ſunt, vt aliàs dixi, non eſt cur hoc nobis negotium faceſſat.

12 Quarto argumento falſum eſſe dicimus abſolutionem à cenſuris tantum concedi veluti præuiam abſolutioni à peccatis, cum ex ſe ſatis abundè vtilem eſſe ſuperius oſtenderimus.

Demùm *Tridentinum ibi laudatum* de abſolutione loquitur ſacramentali, neq. aliquem ſtatuit inter hanc, & abſolutionem à cenſuris ordinem, imò priùs de abſolutione à peccatis mentionem facit, quã à cenſuris hiſce verbis; *atquè ideò omnes Sacerdotes, quos habet pænitẽtes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*; cùm è contra ritè habenda ſit, ex quo ſtatuere noluiſſe hunc ordinem inter hæc vincula clariùs demonſtratur, & indicat *Vgolinus ſupra citatis nu.* 4.

13 In caſu verò, quo è morbo periculoſo quiſpiam à cenſuris abſolutus emergeret, ſi reſeruatæ fuerint Papæ, atq. abſolutæ ab Epiſcopo non in ſacris penes opinionem ſuprà probabilitèr aſſertam, tenebitur ſe ſiſtere Summo Pontifici, ad quem de iure ordinario abſolutio illa ſpectat, non vt iterũ abſoluatur, qua abſolutio non indiget, vt notat *Gloſſa in cap. à nobis cit. verbo non potuerit*, cũ vera fuerit illa abſolutio ex *cap. vltimo de ſepulturis & cap. in litteris de Rectorib.* quod ſcripſit ex conſenſu DD. *Suarius de cenſuris diſp. 7. ſec. 1. n. 5. ac de Pænit. diſp. 30 Layman.* necnon *lib. 5. tract. 6. c. 12. n. 15. & alij.* Sed vt mandatum eius accipiat ex *cap. eos, qui de ſent. excomm. in ſexto, & extrauag. inter cunctos, §. incendiarios de priuilegijs*, atq. hanc extenſionem abſolutionis à laico habitæ in mortis articulo omni abſente Sacerdote, qui nec facilè aduocari poſſit, deduco ex *Gloſſa cit. cap. à nobis il ſecondo de ſentent. excommunicationis.*

14 Quinam mortis articulus dicatur, & nùm diſtinctus à periculo ſit eiuſdem, non eſt huius loci. Breui tñ ad præſens inſtitutũ dico, mortis articulum non eſſe cenſendum vltimum vitæ, quo ducimus ſpiritum, ſed quodcumq; probabile, & aliquo pacto propinquum vitæ periculum, quod frequenter in tali caſu ſolet accidere, ſiue ex ſententia Iudicis, ſiue ex graui morbo, ſiue ex conflictu belli, vel aliàs ineundum, vel aegro, per difficiliq; partu, experientia alterius docente, vel medicorum iudicio, vt notauit *Abbas cap. quod in te de pænit. & remiſſ. col. 2.* vel periculoſa nauigatione, vel diuturna, in qua Sacerdotis copia futura non ſit, vt docent *Syluefter verbo confeſſarius 1. q. 6. dicto 7. Couarruu. cap. Alma mater prof. 1. §. 11. nu. 8. Palud. in 4. diſt. 20. qu. 1. art. 2. concluſ. 3 Nauarr. cap. 26. manualis nu. 31. Molina tract. 3. de inſtit. diſp. 63. nu. 5. Suarez diſp. 26. de pænit. ſect. 4. Sanchez lib. 2. ſum. cap. 13. num. 7.* Sic etiam ſe haberet periculum eorum, qui peſte ſunt infecti, & ſubito, & præter opinionem extingui ſolent, *vt Layman notat lib. 5. tract. 6. cap. 12. num. 13.* Nùm autèm periculum cenſendum ſit mortis, quod ſpontè quis ſubit. *Corduba in ſum. qu. 18. punct. 2. dicto 4. & Sanchez laudatus nu. 3.* exiſtimant, non dici periculum, in quo à quocumq. Sacerdote poſsit dari abſolutio illud, in quo quis vult ſe conſtituere. Cæterùm ſentio contrarium. Nàm quis dicet eum, qui periculoſæ ſponte ſe commiſit nauigationi ſæuiente tempeſtate non poſſe abſolui? vel qui ſua ſponte bello ingruenti in ipſa conflictus imminentis occaſione nomen dederit, priuandum abſolutione? Moueor etiàm, quia ratio cur Eccleſia nullum cenſeat caſum, vel cenſuram reſeruatã, eſt, nè quis pereat, vel graue detrimentum ſubeat animæ, & vt quicumq. ſuæ poſſit ſatisfacere obligationi confeſsionis peccatorũ, aliorumq. vinculorum in extremo periculo vitæ, vnde autèm hoc periculum procedat, non curauit Eccleſia, & ſic ſentiunt *Layman citat. n. 13.* cæteriquè Auctores, qui talis non meminere limitationis.

Caput

CAPVT TERTIVM.

De duobus alijs muneribus, quæ competunt Epiſcopo confirmato.

S V M M A.

Quæſtiones diſputandæ.nu.1.

Quæ iuriſdictionis ſunt, & minorem requirunt excuſſionem, poteſt Epiſcopus tantum confirmatus exercere.nu.2.

Recenſentur,quæ ſunt hæc munera.nu.3.

Num poſſit iudicare de cauſa Clerici criminali, ibid.

Nùm de depoſitione, ac degradatione. num.4.5. & 6.

Quando particula, &, expoſitiuè ſumitur pro ideſt.nu.5.

Non poteſt Epiſcopus ſolum confirmatus grauem iudicare cauſam, vel pœnam inferre,requirentem, prudentis iudicio,magnam excuſſionem. nu.7.

De feudis etiam iudicare aliquo pacto poteſt. num.8.

Valet obedientiam, & iuramentum à Vaſſallis repetere confirmatus Epiſcopus.nu.9.

1 EXpenſis quæſtionibus de cenſuris ſiuè ferendis, ſiue abſoluendis, duas præſenti capite comprehendemus quæſtiones; primam, an de omnibus iudicare cauſis poſsit Epiſcopus confirmatus.

Secundam, nùm obedientiam à Subditis accipere, & iuramentum à Vaſſallis.

2 Circa primum ex *cap. tranſmiſſam de elect.* per expreſſam exceptionem patet, *ea, quæ maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant*, non eſſe tractanda a confirmato tantum Epiſcopo. Inter hæc venit expendenda, ſiue degradatio, ſiue depoſitio, nùm extra limites Antiſtitis confirmati ſint; & nè referam ad faſtidium, in re, quę vix vſu euenire ſolet, ſententias, in quas quæſtio hæc canoniſtas diuiſit à *Panormitano relatas in cap. tranſmiſſam cit. num.4.* Placet ſententia docens, poſſe quidèm cognoſcere, ac definire Præſulem tantum confirmatum cauſam criminalem Clerici ad finem deponendi à beneficio; & ſimiliter poſſe cognoſcere, ac definire de crimine obiecto per modum exceptionis, ſecùs autem ad finem deponendi verbaliter ab officio, ac beneficio, neque degradandi. Prima pars eſt *Innocentij apud citatum Abbatem nu.4 & Immolæ cap. tranſmiſſa de elect. nu. 5.* Ratio eſt, quod electus confirmatus exercere poteſt, quæ meri ſunt imperij, vt excommunicare, que quo munere ſuper egimus, & cætera huiuſmodi. Secundo, quia ſi ſæculares Iudices de cauſis poſſunt iudicare criminalibus; poterunt etiam, & Epiſcopi confirmati.

4 Secunda pars eſt *Gloſſæ verbo de talib. numerantis inter ea, quæ ſunt ordinis depoſitionem Clericorum Antonij de Rut. cit. Abbatis nu. 14. nec non Immolæ laudati*; ratio, qua potiſsimum moueor, eſt ex *textu cap. tranſmiſſam allegato*, cuius verba *nu.2.* retuli: nam non modo ea excipit, quæ miniſterium expetunt conſecrationis, verum etiam, quæ maiorem requirunt diſcuſsionem. Neq; ſans occurrit huic momento rationis *Cardinalis florentinus* aſſerens particulam, ſiue copulam, &, exponendam eſſe, ac reſoluendam in expoſitiuam particulam *ideſt*, ac ſi diceret textus, excipimus ea, quæ maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, ideſt illa, quæ miniſterium conſecrationis deſiderant. Nàm vt probè *Immola* hæc interpretatio vim infert textui manifeſtam; etenim per ſe ad ea, quę ſunt iuriſdictionis videtur ſpectare inquiſitionis diſcuſsio: ad ea vero, quæ conſecrationis ſunt, vt ad Altare conſecrandum, templa, chriſma, & cetera huiuſmodi diſcuſsio propriè non requiritur. Accedit non idcirco, quæ ſunt ordinis, proprias functiones prohiberi, nè conſecratus Epiſcopus obeat, quia maioris inquiſitionis diſcuſsionem exigunt; ſed quia ſunt actus poteſtatis ordinis: hinc *cap. quamuis diſt. 68.* quicquid ſit de functionibus iuriſdictionis, quibus ſungebantur Chorepiſcopi, at, *certè cum Apicem dignitatis Epiſcopalis non haberent*, prohibentur à proprijs muneribus ordinis. Prætereà *Cardinalis* citati interpretatio eſt contra *Gloſſam* numerantem depoſitionem inter ordinis munia, & conſequenter, etſi admitteretur, adhuc depoſitio, nō ſpectaret ad Antiſtitem ſolum confirmatum. Eſt demùm contra rationem.

5 Etenim particula, &, tunc expoſitiuè accipitur, valetquè ac *ideſt*, quando idem declarat, quod antea dictum erat. vt probè *Immola cap. Paſtoralis de reſcrip. ad finem expoſitionis caſus ante Notandum 5.* & præterea, quando copula, & inter duo ponitur, quorum vnum alteri neceſſariò ineſt: tunc enim illa duo reſoluuntur in vnum, vt ex *Bart. alijſq.* docuit *Tomo 1 lib. 3. diſp. 8. cap. 6. nu. 16.* At verò ea, quæ ſunt ordinis neceſſariò non inſunt ijs, quæ maiorem exigūt diſcuſsionem inquiſitionis, quæ quidèm magna ex parte poſſunt etiam eſſe ſpectantia ad iuriſdictionem, neque à poteſtate ordinis manantia, ergo &c. Iterùm quæ ſunt ordinis, & quæ maiorem requirunt diſcuſsionem inquiſitionis, non ſe habent inſtar generis, & ſpeciei, ergo copula, &, inter ea ſtatuta non poteſt ſumi pro *ideſt*, atq; expoſitiuè, vt *loco citato* locupletiùs ſcripſi, ex quo quamplura huc facili negotio transferri poſſunt, à quibus idcirco
6 tempero. Accedit ſpecialis ratio concluſionis ab Abbate deſcripta in *ſæpè citatum cap. tranſmiſſa de elect. n. 4.* qua probatur, non conſecratum Epiſcopum non poſſe Clericum ab ordine clericali deponere: etenim ſi non poteſt illum ordinem conferre ante conſecrationem, nec ſanè poterit auferre, imò à fortiori ex *cap. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopatus. & cap.*

finali

finali 15.*quæſt.* 8, vbi aſſeritur Epiſcopus poſſe quidem ordines conferre ſolus, non autèm auferre, quia ſpiritualia difficiliùs deſtruuntur, quàm conſtruuntur.

7 Et hoc etiam dictum volo de quacumquè alia graui pęna, vel cauſa, de qua prudentis iudicio maioris requiritur inquiſitionis diſcuſſio; in quo ſenſu dò manum *Bertacchino tract. de Epiſcopo in 4.part. principali 5. lib. in penult. quæſt.* aſſerenti, Præſulé non conſecratũ non poſſe Clericos punire, vt nec etiam poteſt ordinare per *Gloſſam citat. cap. tranſmiſſa*, quæ vt vidimus in ſenſu apto, & non ampliori, quàm par eſt, penes *Bertacchinum* intelligenda eſt.

Hactenùs de hiſce, de quibus, qui plura deſiderat, adeat Expoſitores *citati cap. tranſmiſſa*, & *Dinum de re iur Geminianum in cap. 2. poſt Joannem Andream de pęnit. lib.6. Speculatorem in tit. de Accuſat. §. 1. verbo degradatur, & §. 4. verſ. ſcelerum, Bertacchinum citat. parte vltim. lib.8.*

8 De alijs autèm minoris momenti poterit iudicare confirmatus Epiſcopus etiam de feudis, quorum ad Epiſcopum aliàs cognitio ſpectat ex *titul. de feudis.*

9 Circa ſecundum munus, adeò proprium eſt Epiſcopi confirmati obedientiam recipere à ſubditis, vel iuramentum à vaſallis, vt etiamſi poſſet in aliquibus caſibus adminiſtrare nõ confirmatus, vti diximus *cap 2. huius diſputat.* hæc tamèn præſtare munera non valeat, vt rectè *Immola cap. nihil eſt de elect. num.7.* quia omninò requirunt Prælatum confirmatum ex communi ſententia, licet Archidiaconus aliter ſentire videatur.

CAPVT QVARTVM.

Nùm Epiſcopus confirmatus poſſit Indulgentias concedere.

S V M M A.

Quæſtio diſputanda.n.1.

Facultatem Indulgentias concedendi Præſulibus confirmatis non competere, & eſſe actum ordinis malè nonnulli ſenſere. num.2.

Facultas Indulgentias concedendi competit etiã Antiſtiti, tantum confirmato n.3.

Ordines inferiores Sacerdotio per ſe non ordinantur ad myſticum Chriſti corpus. numer.4.

Ordo Sacerdotalis non eſt neceſſarius ad Indulgentias conferendas.n.5.

Merè laico poteſt facultas concedendarum Indulgentiarum committi.nu.6.

Diſcrimina inter pænarum remiſſionem ex Indulgentijs, & illam, quæ ad culpæ remiſſionem ſequitur ex vi Sacramenti. numer.7.

Elargitio Indulgentiarum eſt è Theſauro Eccleſiæ, quæ reſpectu viuorum ſe habet inſtar abſolutionis, reſpectu verò mortuorum ſolutionis. n.8. & 16.

Conſecratio, ſeù Epiſcopalis Ordo non requiritur ad conceſſionem Indulgentiarum. num.9.

Bifariam poteſt tolli pœna ob culpam debita, & quando id fiat in Sacramento à Confeſſario auctoritatiuè præſtatur, quando verò à conferente Indulgẽtias per ſubtractionem materiæ. num.10.

Pœna per Indulgentiam independenter relaxatur à Confeſſario, imò etiam diſſentiente. num.11.

Cur Indulgentiæ non poſſint inuito conferri ex Suario.n.12.

Reycitur allegata ſententia.n.13.

Auctoris ſententia.n.14.

Comparatur abſolutio à cenſuris cum Indulgentijs.n.12.13 & 14.

Quomodo poſſit concedens Indulgẽtias illis frui, etiamſi earum conceſſio ſit actus iuriſdictionis.n.15.

Modus declaratur, quo Papa, et Prælati per modum ſuffragij concedunt pro defunctis Indulgentias.n.16.

1 DE Indulgentijs non hic quærimus, nùm earum facultas ſit Epiſcopis, & quo iure conceſſa, quæ controuerſia non eſt huius loci, ſed vltimi Tomi, vbi de muneribus Epiſcopi iàm conſecrati diſputaturi ſumus cum *Diuus Thom. in 4. diſtinct. 20. aliiſq.* ſuppoſita tamèn hac facultate, quærimus, nùm exerceri poſſit, atq. expedita competat Epiſcopo confirmato, hæc facultas.

2 Nonnulli apud *Durandum diſt. 20. quæſt. 3. & 5. & Hoſtienſem, capit. Accedentibus de exceſſibus Prælatorum*, aiunt actum eſſe Ordinis, ſoliſquè competere Sacerdotibus; his ſubſcribit in re noſtra *Marcus Antonius Cuccus inſtitut. maior. lib.4 titul.4. num.58.* dicens tantum eam expedire Præſuli electo, ſi fuerit Sacerdos, quod ſi non fuerit, poterit alteri exercendam mandare, citat *Abbatem, & Hoſtienſem in capit. ſuffraganeis de elect. nec non Felynum cap. eam te de reſcript.* Et quidèm de Abbate non rectè dixiſſe Cuccum exploratum habeo; nàm ille *num. 1.* adeò expreſſis verbis contrarium habet ex *D. Thom. in 4. diſtin. 20. q. 3. et 4.* vt neſcio quo pacto in alterum abierit ſenſum.

3 Itaq. dicendum eſt; facultatem Indulgentiæ concedendæ competere Præſuli confirmato: ratio autèm eſt, quod hæc poteſtas, nequè eſt Ordinis, nequè illum neceſſariò requirit, ſed tantùm iuriſdictionis; atqui quæ

ſunt iuriſdictionis competent Epiſcopo confirmato, ergo, &c. Maior propoſitio eſt communis Theologorum, neq. diſcrepant pleriq. Canoniſtæ apud citatum *Panormitanum*: eſt itaquè *D. Thomæ in 4. diſt. 20. quæſt. 1. artic. 4. & quæſt. 2. vbi Paludanus quæſt. 4. Sotus diſtin 25. quæſt. 1. art. 4. Caietanus Opuſcul. de Indulgentijs cap. 2.* Prima pars maioris propoſitionis habetur expreſsè *cap. quod autèm de pœnit. & remiſſion. adiuncta Gloſſa verb. in dedicationib.* vbi rogatus *Alexander III.* nùm remiſſiones, id eſt Indulgentiæ conceſſæ ab Epiſcopis in Dedicationibus Eccleſiarum, alijs quàm eorum ſubditis proſit, reſpondet, non prodeſſe; *Cùm à non ſuo Iudice ligari nullus valeat, vel abſolui; remiſſiones prædictas prodeſſe illis tantummodo arbitramur, quibus, vt proſint proprij Iudices ſpecialitèr indulſerunt.* Colligitur præterea ex *ex cap. cùm ex eo eodem titulo*, ex quo ad claues Eccleſię ſpectare cõſtat hęc facultas ex *Matth. 16.* non autèm ad clauẽ Ordinis, vt infra ſubijciam, ergò, &c. Tertio hoc idem probatur à poſteriori, quod Ordinis poteſtas coarctari, vel minui non poteſt, vt hæc Indulgentiarum per *cap. cùm ex eo de pœnit. & remiſſ. capit. Romana eodem in 6.* Secundæ partis primę illius propoſitionis eam tradimus rationem; quia cum abſquè poteſtate Ordinis poterit haberi effectus, abſquè dubio cauſa non erit per ſe ſimpliciter neceſſaria illius. Probatur antecedens, quia ſi aliqua neceſſaria eſſet, maximè Sacerdotalis, & libentèr Aduerſarij concedunt; cùm inferiores Ordines per ſe non ordinentur
4 ad corpus Chriſti myſticum, ſed ad corpus reale: neq. ad remittenda peccata, vel ad pœnam pro eis debitam, & ad quæ Sacramentaliter abſoluenda non per ſe neceſſaria, ſed ratione Sacerdotij ſolum, ad quod ſupponi de-
5 bent. At hic ipſe Sacerdotalis Ordo neceſſarius non eſt ad Indulgentias, quod ex vſu Eccleſiæ patet, quem negare nec *Durandus* audet; nàm ſæpè Diaconi Cardinales, vel alij ex conceſſione Pontificis Indulgentias conferũt; & à priori, quia Sacerdotalis poteſtas Ordinis ad Sacramentum aliquod conficiendum refertur, non autèm ad remiſſionem, quæ per Indulgentias largitur pęnarum.

6 Hinc probè *Vaſquez tomo 4. in 3. par. quæſt. 93. art. 1. dub. 2.* docet, non modo Indulgentiarum concedendarum, poſſe facultatem committi Subdiacono, ſed merè Laico à Summo Pontifice.

7 Quamobrem notatu dignum exiſtimo diſcrimen inter pœnarum remiſſionem, quæ per indulgentias habetur, ab ea, quæ ad remiſſionem conſequitur culpæ: nàm hæc aliquid prætereà cùm requirat, quàm nudam poteſtatem Ordinis, vt infra, & hanc omninò neceſſariò petit: quippè quæ habetur ex opere operato per Sacramentum Pœnitentiæ, & propria Indulgentiæ non eſt, vel quia immediatè non fit, ſed conſequentèr ad culpam, vti dicebam, vel quia non fit per modum remiſſionis puræ, ſed ſatisfactionis, & potiùs punitionis, de quo aliàs.

8 At verò remiſſio per Indulgentiam non eſt actus Sacramentalis, ſed quædam elargitio, ſeù diſpenſatio Eccleſiaſtici Theſauri, reſpectu Viuorum rationem habens abſolutionis: ſolutionis autem reſpectu Mortuorum, vt probè *Eminentiſſimus Bellarminus libr. 1. de Indulgentijs capit. 5.* quem cum laude ſequitur *Soarius cit. diſp. 49. ſect. 3. et 4. nec non alij Recentiores*, & nos infrà explicabimus.

9 Hinc efficaciùs conficitur, Epiſcopalem Conſecrationem, ſeù Ordinem, nec etiam ad Indulgentias requiri, quòd ille Ordo neq. per ſe refertur ad peccatorum remiſſionem; igitur etiam ſi ad condonationem pęnarum per Indulgantias daremus aliquam neceſſariò deſiderari poteſtatem Ordinis, certè non erit Epiſcopatus.

Obijcies è *Durando*, per Indulgentiam remittitur pęna etiam à Sacerdote iniuncta in Sacramento Pęnitentiæ; ſed nemo talem poteſt relaxare pęnam, qui non habet æqualem, vel Superiorem poteſtatem in illo foro, vt ſolus Sacerdos, habet, ergò nullus Indulgentias concedere valet, qui non ſit Sacerdos: etenim nulli facultas eſt ad remittendam pęnam in foro interiori, cui non eſt ad remittendam culpam, quam, vt principalem ſequitur pęna, vt acceſſoria.

10 Reſpondeo bifariam poſſe remitti pęnam iniunctam in Sacramento Pęnitentiæ: primò per ſubtractionem materiæ, ſecundò auctoritatiuè diſpenſando, ac præceptum tollendo, vel aliquo pacto iuridicè commutando à Cõfeſſario impoſitam. Ad primum modum non requiritur poteſtas Ordinis, cùm ad tollendum, quod contraxerat debitum pęnarum peccator per ſatisfactionem, ac ſolutionem, non opus ſit poteſtate. Neq. id ſolum acquiſitione fieri poteſt Indulgentiarum, ſed per quamcumquè aliam remiſſionem pęnæ pro talibus peccatis debitæ, quauis alia via comparatam, ſiue per alia propria opera ſatisfactoria, piaq. ſuffragia ſpeculatiuè loquendo; tametſi per ſe moralitèr ob rationes, quas eruditè tradit *Soarius tomo 4. in 3. part. diſputat. 50. ſect. 2. nu. 8.* ob hæc opera quis minimè cenſendus ſit excuſatus à præcepto pęnitentiæ Sacramentaliter impoſitæ. Itaquè concedo quidèm per Indulgentias remitti reatum pęnæ temporalis in punitionem peccatorum, & non in medicinam impoſitæ, atquè per effectum Indulgentiarum tolli poſſe, ſeù relaxari Sacramentalem pęnitentiam pro quantitate, & qualitate Indulgentiæ, vt communiter *Theologi* tradunt *in 4. diſtinct. 20.* id tamen non ſecundo modo auctoritatiuè, vel iuridicè, vt voluere nonnulli, ſed per ſubtractionem, atquè amotionem, ſolutionemquè debiti duos includentem actus: alterum quo propriè remittitur illa pęna Viuis; alterum quo ex Theſauro Eccleſię applicatur tantundem pro qualitate Indulgentiarum, qui quidèm actus non ad Ordinis, ſed ad iuriſdictionis tantum ſpectant poteſtatem.

11 Ex his etiam fit, relaxari hanc pęnam om-

omninò independenter ab ipſo Confeſſario, etiam diſſentiente, quod aut à Superiore promanat conceſſio Indulgentiarum, aut ab habente poteſtatem diſtinctæ rationis, quæ à Cõfeſſario impediri minimè poteſt, quicquid in contrarium videatur indicare, *Gloſſa cap. quod autem de pœnitent. & remiſſ. verbo vt poſſint*, cui adſtipulantur nonnulli Canoniſtæ, quorum doctrinam rectè reijciunt *Corduba, Syluester, Gabriel, & alij apud Soarium tom. 4. in 3. part. diſp. 50. ſect. 2. n. 11.*

Obijcies ſecundo, ſi facultas indulgentias concedendi eſſet iuriſdictionis, erga inuitum vſui poſſet etiam eſſe; at non poteſt hoc de indulgentijs dici, ergo, &c.

12 Reſpondet *Soarius diſputat. 41. de pœnitent. ſect. 3. numer. 8.* actum iuriſdictionis duplicem eſſe, alterum ad coactionem tendentem, vel obligationem; alterum ad abſolutionem, gratiam, ſeù priuilegium: vſus primi etiam eſt in inuitum, non tamèn ſecundi, vt ſæpè è Sacris Canonibus, Canoniſtarumq. doctrina ſcripſi. Hinc neq. obligatione Superior agitur ad talem iuriſdictionis actum exercendum, ſi per ſe loquamur, etiamſi ex charitate poterit ad eum aliquando teneri Superior ob maximam, quã aduerteret in ſubditis neceſſitatem. Deſumitur prætereà è ſpeciali ratione talis actus, nè poſſit erga inuitum exerceri, cum ſit internus, tendatq. ad expiationem animæ coram Deo, & conſequenter, neq. inuitis concedendus, vti neque abſolutio culpæ, cùm actus iuriſdictionis ſit.

13 Cæterùm licet vltimæ paritati abſolutionis aſſentiar, non tamèn videtur Soarius argumẽtum planè diluere; nam abſolutio cenſurarum eſt vtiq. actus iuriſdictionis, vt patet ex *cap. 2.* neq. coactionem, vel obligationem reſpiciens, ſed abſolutionem, fauorem, & gratiam, quæ quidèm etiam in foro interno quidpiam cauſat, nimirùm vt poſſit ille, qui alioquin non valebat ſuffragijs Eccleſiæ, atquè indulgentijs frui, & tamèn erga non pertinacem, vel habentem delictum tractu ſucceſſiuo, licet inuitum poterit vſui eſſe, quemadmodum docent *Theologi in 4. diſtin. 18. D. Thom. q. 2. art. 5. Riccard. art. 10.* idemq. *Soarius de cenſuris diſp. 7. num.* ergo abſolutio per Indulgentias fieri nõ poterit inuito non ex hoc præcisè, quod actus ſit iuriſdictionis ad gratiam tendens, fauorem, ac priuilegium.

14 Verùm hac inſtantia primum dico probari potius actum iuriſdictionis tendentem ad fauorem, poſſe cum inuitis exercerè, ſicut actum tendentem ad coactionem. Deindè inſto, ergo vel aliundè deducendum erit, cur indulgentia non poſſit conferri inuito; cum ex eo, quod actus iuriſdictionis fauorabilis ſit, hoc non habeat, vel dicendum non eſſe actum iuriſdictionis, neq. fauorabilis, qui vt abſolutio cenſurarum, inuito conferri non poteſt. *Quamobrem* addo, priuilegium, gratiamq. vel eſſe putam, vel ſupponentem, ac requirentem aliquid ex parte illius, cui tribuitur: quo adnotato, argumento ità ſatisfacio, vt quicquid ſit de priuilegio, vel gratia primo modo ſumpta, certum ſit ſecundo modo conferri non poſſe inuito, ſed illud facienti, quod exquiritur: & non aliàs. Cùm igitur abſolutio pœnarum, quæ per Indulgentias tribuitur non ſit putum priuilegium, vel gratia, ſed requirens aliquid voluntariè factum ab eo, cui confertur, profectò tribui non poterit inuito. Secus ſe res habet in abſolutione à Cenſuris, quæ primò potiùs ſit modo, neq. per ſe aliquod requirit ex parte abſoluti, cum eam non habeat adiunctam conditionem, quam habet Indulgentia, cuius abſolutio compenſationem inuoluit per applicationem Theſauri, quippè quæ non ſit, niſi opere præſtito ab eo, qui vult Indulgentias lucrari; quapropter vna ex rationibus, cur ſuperuacanea non cenſetur liberalis largitio Indulgentiarũ, eſt exercitium actuum bonorum, ac virtutum ad illarum conſequutionem expetitum à concedente, vt rectè proſequitur *Soarius diſputat. 39. citat. ſect. vltim. numer. 3.* Atq. ex his patet, eſſe actum iuriſdictionis voluntariæ, quippè quæ in volentes exercetur, *l. 1. ff. de Offic. Proconſ.* cùm ſit ſoluens tantum volentes, à quibus opus aliquod voluntarium regularitèr exquirit, & rectè compararetur cum abſolutione à Cenſuris expetente non contumaciam, & remotionem delicti cum tractu ſucceſſiuo.

15 Obijcies tertio. Poteſt concedens Indulgentiam ea frui; ergo non eſt actus iuriſdictionis, quo vti in ſe nullus poteſt. Reſpondeo negando conſequentiam de actu iuriſdictionis non coactiuæ, ſed gratiam conferentis, & abſolutè fauorabilis; Itaq. licet Papa tãquam Summus Pontifex indulgentias conferat, vt homo tamèn labe culparum etiam aſperſus, pœnarũq. debitor eas lucratur.

Obijcies vltimo. Etiam conceduntur mortuis Indulgentię; ſed erga mortuos iuriſdictionem non habet Papa, neque cæteri Eccleſiæ Præſules ergo, &c.

16 Reſpondeo, Indulgẽtias Defunctis per modum ſuffragij, & ſolutionis, non autèm abſolutionis concedi, vt ſuper inſtitui dicere: neq. per proprium iuriſdictionis actum, ſed oblatione ſatisfactionum deriuatarum è Theſauro Eccleſiæ: ſecus autèm ſe res habet ad viuos, erga quos vtitur Papa aliquo pacto ſua iuriſdictione, etiam cum eis concedit non modo poſſe frui indulgentijs, ſed vt poſſint per modum ſuffragij pro defunctis illas lucrari; etenim cum Dominus Petro, eiuſquè ſucceſſoribus; claues Regni cœlorum conceſſerit, quibus generalem tribuit facultatem cuiuſcumq. vinculi ſoluendi ab eius ingreſſu impedientis, hanc etiam poteſtatem contuliſſe cenſetur remittendæ pęnę, cuius reatu à cęlo arcentur Chriſtiani, quam quidèm nõ ſolum Sacramẽtaliter in Sacramento Pęnitentiæ, ſed etiam per remiſſiones, id eſt Indulgentias ex Theſauro Eccleſiæ deriuatas, quemadmodum Sacri loquuntur Canones, præſertim *cap. quod autẽ de pęnit. & remiſſ.* expedit remittere. Hac autèm auctoritate Papa, reliquiq. vtuntur Pręlati, diuerſo tamèn modo cum viuis, atquè cum defunctis: nàm cum primis per abſolutionem

id præſtant, actu nimirùm iuriſdictionis ſubditos liberando pœnarum debito, independenter ab alia quacumq. Dei conceſſione, diſtincta à prima: & vt ſatisfaciant iuſtitiæ Diuinæ illi tantundem offerunt ex Eccleſiæ Theſauro. At vero cum defunctis nõ vtuntur iuriſdictione, qua illos abſoluãt, in quos exercere illã nõ poſſunt, cum eorum ſubditi non ſint, atq. extra militantem Eccleſiam, ſed id præſtãt ſolutione tantæ ſatisfactionis, quantæ erat debitum pœnæ, & per modum ſuffragij offerentes Deo, vt illam acceptet. Quamobrem tametſi exploratum habeam indulgentias per modum ſuffragij certas eſſe, atq. infallibilem habere effectũ, quo Defunctis capacibus legitima poteſtate clauium ſuppoſita intercedente pia, & efficaci cauſa, opereq. iniuncto ad vnguẽ exequutioni mãdato cõſulitur; Sũt tamẽ inter hos modos nonnullæ differentiæ ſuperindicatæ, quæ clariùs hoc illuſtrantur exemplo. Si duo Regi debitores eſſent decemmilliũ ſcutatorũ, vnus in Caſtro propè Regiã degens, alter in altera Prouincia, cui quidam præeſſet Prorex, vterq. ab hoc ipſo Prorege poſſet ſolui debito, diſtincto tamen modo; nàm debitor degens in Prouincia Proregis abſolutè, ac per actum abſolutionis iuridicum poſſet à Prorege liberari, atq. è carcere etiam emitti, ſi eo detentus anteà fuiſſet, ſolutione tamen adhita decemmillium ſcutatorum, nè Regius Fiſcus detrimentum ſubiret, idq. præſtaret per actum iuſtitiæ, ac poteſtatis erga illum debitorem ſibi ſubditum. At verò volens alterum extra ſuam Prouinciam degentem liberare, non poſſet quidem iuridicè, ſed oblata eadem pecuniarum quantitate, præſertim ſi eſſet ex delicto debita, Regem poſſet rogare, apud quem ſuffragari valeret, poſſetq. promiſſione Regis eidem facta, vel facultate conceſſa ad hunc actum ſolutionis ob illum debitorem non ſubditum faciendæ, eumdem liberare, cuius certa eſſet liberatio, ſubſequens non ad actum iuridicum abſolutionis, ſed ad ſolutionem factam à non Superiore, infallibilem tamen habiturum effectũ fundatum in acceptatione Regis promiſſa antecedentèr illi Proregi; primò igitur modo Chriſti Vicarius abſoluit per Indulgẽtiam Viuos, ſecũdo defunctos, & pro Defunctis ſoluit. Ad calcem demùm huius diſputationis adnotare libet, nonnullos dixiſſe facultatem concedendi Indulgentias ad Epiſcopalem ſpectare dignitatem, de qua *cap. Accedentibus de exceſſ. Prælat. & nos tom. 3. agemus*. Verùm hi ipſi Auctores docent hanc poteſtatem Indulgentiarum competere Præſuli tantùm confirmato, vt videre eſt apud *Auguſt. Barboſ. de Offic. & poteſtat. Epiſcop. titul. 1. cap. 1. num. 12.* Reliqua in limine Diſputationis quartæ ſubindicata munera ex iuriſdictionis poteſtate ad Epiſcopum ſpectantia in Tertium Volumen reijcio in quo de ſingulis ex inſtituto agere, videtur è re magis eſſe.

DIS-

DISPVTATIO QVINTA.

Nùm poſſeſſio neceſſaria ſit ad munera, ſuper aſſerta, à Confirmato Præſule obeunda ſecundum ius antiquum.

AD perfectionem iuris aſſerti, qua ratione opus poſſeſſione ſit ſecundum ius antiquum explicanda ſunt nobis nonnulla; cum ſimus acturi deinceps de his, quę ius nouum addit.

CAPVT PRIMVM.

Opiniones referuntur de poſſeſſione requiſita, vel adminiſtrationi non neceſſaria.

SVMMA.

Prima ſententia neceſſariam aſſerens inſtallationem, ſeù introductionem in poſſeſſionem pro adminiſtratione. n. 1.
Secunda ſententia oppoſita. n. 2.

1 PRima ſententia neceſſariam arbitratur inſtallationem, ſeù introductionem in poſſeſſionem, ſine qua neq. electionem, neq. confirmationem, neq. inſtitutionem, aut prouiſionem ſufficere, docet ad exercendam adminiſtrationem Epiſcopatus. Sic *Archidiaconus in cap. eum, qui de Præb. lib. 6.* vbi addit, ſi propria auctoritate promiſſionem acciperet Cōfirmatus, ius profectò perderet, quod anteà compatauerat è citato textu, vbi *Sapius Dynus in regulam primā de regulis iuris in 6. Petrus de Ancarano in regulis iuris in 6. & in cap. tranſmiſſam de elect.* ac *alij*, eo ducti rationis momento: quia confirmatio vim habet definitiuæ ſententiæ, vt *Archidiaconus* probat in *cap. final. eiuſdem lib. 6. eod. tit. vbi Io: Andreas*: atqui poſt ſententiam definitiuam nefas eſt parti auctoritate propria rem ſibi à Iudice adiudicatam vendicare non expectato poſſeſſionis decreto, per hunc eundem Iudicem facto, vt habetur *cap. in litteris*, *cap. quærenti de offic. delegati*, *& cap. cum noſtris de conceſſ. præb. vbi Innocent. & in l. qui reſtituere ff. de rei vendicat. & in l. non eſt ſingulis, ff. de regul. iur.* Secundo probatur ex *Clement. quamuis de foro competenti*, vbi ſpecialiter Epiſcopo è propria Sede expulſo conceditur, vt poſſit adminiſtrare penès ſibi traditam formam; igitur ex regula generali non poſſidens adminiſtrare non poterit. Confirmatur, quod adminiſtrationis exercitium à poſſeſſione quidem pendet, ſicut fructuum perceptio, vt *in l. bonæ fidei, ff. de acquir. rer. domin.* Tertio vſufructuario percipere fructus nō licet, neq. Tutori adminiſtrare, ni decreta illis poſſeſſione per *l. 3. ff. de vſufructuario*, ſed Antiſtites his æquiparantur *cap. 2. de don. ergo, &c.* Quarto, *cap. vt noſtrum de offic. Archidiaconi*, mentionem huiuſmodi facit inſtallationis; quippè quę ſi minimè neceſſaria cenſeretur, à iure ſtatuta non eſſet. Quinto *in cap. in nomine Domini 23. diſt.* dicitur, ſi Papa non poterit inſtallari, ſeù in Vrbe tronum aſcendere, poteſt tamèn adminiſtrare Papatum; igitur alijs Prælatis Papa inferioribus vetitum id erit. Sexto in *cap. Si qui diſt. 92.* dicitur, non poſſe adminiſtrari ſine poſſeſſione, ergo.

2 Huic oppoſita ſententia docet, poſſeſſionem poſt confirmationem, inſtitutionem, aut prouiſionem confirmationi ęquiualentem pro adminiſtratione non eſſe neceſſariam, ſic *Innocentius in cap. tranſmiſs. de elect. Compoſtella*, *Cardinalis, Anton. Felin. in cap. ne Dei, de ſimonia num. 2. §. & tenendo, Hoſtien. Io: Andreas*, alijq. complures, quibus è Theologis ſubſcribere videtur *Molina tract. 2. de iuſt. & iur. diſp. 2. §. dixi ſuperiùs.* Nec refert alias duas adducere ſententia relatas à *Garzia de beneficijs part. 5. cap. 4.* cum ad has reuocare quiſque eas poterit.

CAPVT SECVNDVM.

Vera ſententia de poſſeſſione ante adminiſtrationem.

SVMMA.

Quid ſtallus, ex quo inſtallare. n. 1.
Prælatura ab altero etiam illicitè præoccupata ſola confirmatio ſatis non eſt ad exercendam adminiſtrationem. n. 2.
Nullus propria auctoritate ſpoliare poteſt quemcumq. n. 3.
Nouus Epiſcopus confirmatus, vel Abbas beneficia Præſulatus, vel Abbatia ab alio poſſeſſa non

non poteſt per reſignationem conferre, unſequā poſſeſſionem capiat.n.4.

Prælaturæ prorſus vacantis & ius, & adminiſtrationem habet confirmatus, vel inſtitutus, ſiuè æquiualenter prouiſus, ante poſſeſſionem, modo contraria non obſtet conſuetudo.n.5.

Vacatio Eccleſiæ cenſetur durare vſq. ad confirmationem Præſulis.n.6.

Stante confirmatione, vel æquiualenti prouiſione, expeditiſq. literis non poteſt Capitulum iuriſdictionem exercere, nulla in contrarium exiſtente conſuetudine.n.7.

Per regulam generalem in beneficijs titulus attendendus eſt. & non poſſeſſio.n.8.

Beneficiarius gaudet beneficio fori ante adeptā beneficij poſſeſſionem.n.9.

Vbi vigeret conſuetudo in poſſeſſionem antea mittendi, quam liceret adminiſtrare, ſtandum eſſet ipſi conſuetudini, de qua multa.n.10.

Viget in Hiſpanijs, & alibi conſuetudo hæc ad Epiſcopatus adminiſtrationem.n.11.

Vſq. ad poſſeſſionem ſucceſſoris Epiſcopi vacare cenſetur Eccleſia, cuius beneficia vſq. ad illud tempus ſecundu regula Cancellariæ ſibi ſeruat. num.12.

Etiam Epiſcopi Cardinales dictæ tenentur ſtare conſuetudini.n.13.

Etiam vigente conſuetudine poſſeſſionis priùs capiendæ, inſtallatio non eſt de ſubſtantia, ſed ſolùm de ſollemnitate, vt Sacrum etiam habendum de Spiritu Sancto.n.14.

Hac vigente conſuetudine adminiſtratio ante poſſeſſionem non inualida, ſed tantum videtur illicitu.n.15.

Defectus ſollemnitatis accidentalis non inualidat actum.n.16.

Vbi conſuetudo contraria vigeret adminiſtrandi ante poſſeſſionem maximoperè ſeruanda eſt. n.17.

Cur non valeat conſuetudo adminiſtrandi ante confirmationem, & adminiſtrandi poſt illam valeat.n.18.

1 IN hac autèm controuerſia notare primum habeo, à ſtallo, qui ſedes eſt in choro, deductum eſſe inſtallari, hoc eſt in poſſeſſionem aliquem ponere. Nùm autèm ſola inſtallatio ſatis ad poſſeſſionem ſit, probè definit *Innocent.in cap. literis de reſtitutione ſpoliatorum.*

Secundo nota, vel Prælaturæ, de qua diſputamus, aliquem iam eſſe in poſſeſſione, tametſi illicitá, & iniuſta, vel non, ſed omninò illam vacare.

Tertio nota, vel alicubi conſuetudinem vigere adminiſtrandi ante inſtallationem, vel contrarium non adminiſtrandi ante poſſeſſionem adeptam, vel neutriùs propriè conſuetudinem eſſe, his breuitèr adnotatis.

2 Prima ſit aſſertio. Si fortè Prælatura, ad quam quiſpiam electus, & confirmatus eſt, illicitè fuerit ab altero præoccupata, ſola confirmatio ſatis cenſenda non eſt pro adminiſtratione; neq. dicta *ſuperiori diſput. neq. diſp.3.* de hoc ſanè caſu intelligenda ſunt, vt *cap.1. citatæ diſp.3.* ſubindicaui. Sentio cum *Panormitano* in *cap.tranſmiſſam de elect.n.3.* & Auctoribus infrà pro ſecunda concluſione citandis, quibus adiungo *Rebuffum in praxi beneficiorum, tit.de*
3 *ſimon.in reſignatione à nu.27.* Ratio eſt quia ſi ante quam poſſeſſionem caperet Cōfirmatus, adminiſtraret, profectò poſſeſſorem alterum propria ſpoliaret auctoritate, quod non licere, neq. validè ſanè fieri patet ex *cap.placuit 16. q.6.* & ex *cap.eum, qui de Præb.in 6.* quod etiā ſi de alijs beneficijs, Paræſijſq. loquatur, verū vt notat *Gloſſa notabili 3.* poſt caſus expoſitionem, ex communi DD. ſententia, extenditur etiam ad dignitates, fauet *lex ſi quis in tantam, C. vndè vi,* vbi probè caſus exprimitur de habente dominium rei, vt eſt noſter, in quo ſupponimus cōfirmato proprium eſſe ius ad Præſulatum, quemadmodum ſupra probatum eſt. Cęterùm ſi præoccupatus hic ab alio fuerit, non poteſt penès doctrinam à *citatu lege* deſcriptam, alterum propria ſpoliare auctoritate, fauet prætereà *lex meminiſſe, ff.de offic. Proconſ.* Sic AEgypti Præfectus non antea deponebat imperium, quam ſucceſſor eſſet Alexandriam ingreſſus: nec non *lex vna de offic. Præfecti auguſtalis, & inſtitutu vl 60.rap.* hac autèm concluſione non derogari quartæ limitationi adductæ *nu.8.c.3. diſp 3.* conſideranti patebit.

4 Ex hac aſſertione deduco cum *Rebuffo in praxi beneficiorum, titul.de ſimon.in reſignatione nu.27.* Epiſcopatus, vel Abbatiæ beneficia non poſſe per reſignationem à nouo Epiſcopo, vel Abbate confirmato conferri, niſi poſt adeptam poſſeſſionem ob rationem allatam, quia priuare id eſſet propria auctoritate alterum, quod nefas eſt, ſubſcribunt *Aufrie.in deciſ.Toloſ q 443.in fine, Gloſſa in verbo promotus, §.cēſuit de elect.et alij* Confirmatur, quia quamdiù quis ſuſtinetur in officio adminiſtrare poteſt, *cap.finali 8.q.4.cap. Ad probādum de re iudicata.l.Barbarius de offic. Prætoris.* Hinc excommunicatus toleratus poteſt conferre, & præſentare ex *Innocent.in cap.ſi vero in fine de ſent. excom.*

5 Aſſertio ſecunda. Si Prælatura à nullo fuerit occupata, & prorſus vacans, præciſa conſuetudine contraria, confirmatus, ſiuè inſtitutus, ſiuè æquiualentèr prouiſus Antiſtes poſſeſſione non indiget ad completum ius, aut ad adminiſtrationem, ſic omnes, quos *cap.1. diſp.3. aſſert.2.* citauimus. Sic Auctores 2 ſententiæ, quam vti communem meritò ſequitur *Abbas in cit.cap.tranſmiſſam*, quibus adiungo ſpecialitèr loquentes de Epiſcopo, *Bart. Paul. de Caſtr. & alios in l.cum hæredes in fine, ff. de acquir. poſſeſs. Bald.in l.final.col.2.C.de edit. & alios, quos citat Bertacch.in tract.de Epiſcopo 3. lib.1.part.q.56 Felin.in cap.ne Dei de ſimonia, n.2.Cappellæ 444.ſeù 443.Rhoce. de iur. patron. verbo ius q.5.Lambertin.3.part.2. lib.q.11.art. 6.& 7.Selua de benef.2.par.q.15. Rebuffus de pacif.poſſeſs. à n.294.& 301. ultiùs 243. & 351. et in praxi tit.de ſimon.in reſignat.nu.26.Suarez 4.tom.de pœnit.diſp.55.ſect.3. nu.19. Garzia de benef.5.par.cap.4.n.144* Ratio autèm eſt, quia, vel nihil, vel parum confirmatio operaretur, ſi poſ-

poſſeſſio prætèr eam deſideraretur; cùm tamē
ius per eam perfectum comparetur, & pote-
ſtas, quæ quodammodo in habitu erat per ip-
ſam electionem, & confirmationem ad actum
reducitur, vt citato loco proſequuti ſumus *diſ-*
6 *put.3.c.1.aſſert.1.ex cap.quanto diſt.63.* idemq.
ſentit *Gloſſa iuris ciuilis in l.priuatorum, C.de
iuriſdict.omn.iud.& Rota decis.4. et anno 1583.*
28. *Ianuarij in vna Burgenſi canonicatus coram
Illuſtriſſimo Lancellotto, quæ habetur impreſſa
2.par.diuerſ.deciſion.deciſ.*182. decidens vaca-
tionem Eccleſiæ ſolum durare vſq. ad confir-
mationem, ſiue prouiſionem Prælati factam;
7 qua ſtante, litteriſq. expeditis, de quibus infrà
etiam ante captam poſſeſſionem à Prælato, nō
poſſe Capitulum conferre; neq. iuriſdictionē
exercere, vti Sede vacante valebat, quemad-
modum proſequitur *Flaminius Pariſius de re-
ſign.beneſ.lib.7.q.23.à nu.46.* qui quidèm per
8 generalem aſſerit regulam, vt in beneficijs at-
tendatur titulus, & non poſſeſſio, ſic etiam
*Boer.dec.24.nu.*8. in qua decretum eſt à *Sacra
9 Congregatione 16.Iulij* 1587. *Beneficiarium gau-
dere priuilegio fori ante poſſeſſionem adeptam* ex
his, quæ ſcribit *Cardinalis Zabarella in Clem.
vt ij, qui §.illi vero n.10.& 11.de ætate, & qua-
litate.*
10 Aſſertio tertia. Vbi conſuetudo vigeret in
poſſeſſionem anteà mittendi, quam admini-
ſtrare liceret, conſuetudini ſtandum eſſet. Eſt
hæc aſſertio DD. conſenſu firmata apud *Ab-
bat.cap.tranſmiſſam de elect.num.3.ad medium
fauet cap.in his 11.diſt.* ſemper enim diuturni
mores pro lege ſeruantur *diſt.12.diuturni*, qui
quidèm conſenſu vtentium approbati legem
imitantur: & habetur *Inſtituta de iure naturali,
§.ex non ſcripto.* Quamobrem meritò punitur
æquè tranſgreſſor conſuetudinis, ac tranſgreſ-
ſor legis, vt 1.*q.7.ſi quis omnem*, faciunt addu-
cta ab *Innocent.in cap.literis de reſtit.ſpoliator.*
de efficacia inſtallationis ſecundum Cancel-
lariæ regulam, quippè quæ beneficia reſer-
uat ad Epiſcoporum diſpoſitionem pertinen-
tia, quæ poſt illorum obitum, dimiſſionem,
amiſſionem, ſeu priuationem vſq. ad ſucceſſo-
ris promotionem, Apoſtolica faciendam au-
ctoritate, adeptamq. poſſeſſionem vacant, ad
quod vſq. tempus vacare etiam cenſetur Ec-
cleſia. Hinc *Rebuffus de deuolut.nu.*72. Sedem
vacare docet, donec Epiſcopus nouus poſſeſ-
ſionem comparauerit: adſtipulantur *Felin.cap.
ne Dei de ſimon.6.limitatione, Rebuff de pacific.
poſſeſ.n.266.alias* 247. *Anaſtaſ.Germoni apud
Garziam de beneſ par.5.c.4.n.*255. qui quidem
naturalem, atq. actualem capiendam priùs poſ
ſeſſionem ſcribit in caſu conſuetudinis vigen-
tis ſubſcribit *Azebedo in Curia Piſana l.1.c.13.
n.*12.
11 Hanc eamdem vigere conſuetudinem affir-
mat *Garzia cit.nu.*258. non in Hiſpania modo,
ſed alibi etiam: nam nunquam Epiſcopi, eodē
Garzia auctore, ante poſſeſſionem admini-
ſtrant, ſed capitula, vt in Sede vacante, quouſq.
ad præſentationem literarum, iuramentumq.
præſtitum, de quibus *ſeq.cap.* dicemus, ſemper
durare cenſetur ad effectum adminiſtrationis.
12 Atq. huc ſpectaſſe videtur ſecunda regula
cancellariæ *ſup num.10.citata.*
13 Extendit *Garzia nu.* 274. hanc aſſertionem
ad Cardinales Epiſcopos, qui vigenti tenentur
ſtare conſuetudini, neq. adminiſtrare, non ca-
pta poſſeſſione, quicquid ſit de quæſtione; An
Cardinales ligentur Extrauaganti Iniunctæ,
de qua ſequenti *cap.et agit Nauarr.in cap. Ac-
cepta de reſtit.ſpoliatorum oppoſit.8.nu.12. Bel-
larm. de charitatiuo ſubſidio q.66. Gomez in
proemio regularium q.4.n.9.verſ.tertius caſus,
et Rota in cauſa Toletana Parochialis de Al-
candete 3.Iulij 1505.c.1.n.25.*
14 Aſſertio quarta. Stante conſuetudine præ-
mittendæ inſtallationis ante adminiſtrationē,
inſtallatio non videtur eſſe de ſubſtantia, ſed
potiùs de ſollemnitate, ſic *Abbas cit.* quo mo-
do docet etiam ſe habere miſſam de Spiritu
Sancto ad electionem. Adſtipulatur *Felinus
cap.ne Dei de ſimonia n.2.§ limita.* Ratio mihi
videtur eſſe deſumenda ex perfecto iure, quod
eſt electo confirmato, ad cuius complemen-
tum ſubſtantialiter nihil videtur prorſus de-
eſſe.
15 Ex hac autèm aſſertione ſequi videtur etiā
vigente conſuetudine, adminiſtrationem ſe-
cundum hoc ius antiquum illicitam quidem
eſſe, non tamen inualidam, quod exploratum
habeo in adminiſtratione Eccleſiæ vtili, de
qua nos egimus *ſuperior.diſput. c.2. limitat.*4.
Etenim de ſollemnitate merè accidentali lo-
16 quitur *Abbas*, cuius defectus actum non in-
ualidat, quando ex conſuetudine illa requiri-
tur ſollemnitas, licet ſciam in contrarium eſſe
*Gloſſam Anthentica, vt propon.nomen Impera-
toris ad principium verbo Auctore*, dicentem
omiſſionem ſollemnitatis ex ſola conſuetudi-
ne inductæ, vt eſt appoſitio Anni Domini in
Inſtrumentis ea vitiare; verùm contra illam
Gloſſam, vt notat *Felin. cit.* exclamat, & agit
*Abb.in proemio Decreti col.*12.
17 Aſſertio quinta. Maximopere licebit admi-
niſtratio ante inſtallationem, vigente etiam
fauorabili conſuetudine; ratio eſt, quia duo
vincula magis ligant, ius nimirum perfectum
confirmatione comparatum, quod ex ſe vide-
tur expeditum ad exercitium, atq. adminiſtra-
tionem, nec non conſuetudo fauens.
18 Dices non valet conſuetudo adminiſtrandi
ante confirmationem; ergò neq. adminiſtrandi
poſt illam. At nego conſequentiam, quia ex
adminiſtratione ante confirmationem multa
ſequuntur abſurda, quæ ponderantur ab *In-
nocent.* atq. *Hoſtienſi apud Panormit.cap. tranſ.
de elect.nu.3.§.3.* tenderet enim in maximam
Eccleſiæ perniciem illa conſuetudo; cum ele-
ctus lapidare poſſet bona Eccleſiæ, cum poſſet
indignus facilius promoueri, quàm confirma-
tus ante preuium examen, ac diligentem inue-
ſtigationem, vt diximus, & probè perpendit
*Oltrad.conſ.*191. eneruaretur prætereà diſcipli-
na, atq. obedientia Eccleſiaſtica, *contra Capi-
tulum cùm inter de conſuetudine*, & aliàs ob ra-
tiones allatas ab *Abb. cap. cum venerabilis de
conſuetudine*, & in *cap.auaritiæ de elect.*

Caput

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

SVMMA.

Confirmatio non in omnibus æquiparatur ſententia definitiuæ.n.1.

Propria licet auctoritate Domino adire rem ſuã vacantem, fructuſq. percipere. & Confirmato pariter licet poſſeſſionem capere, atq. adminiſtrationem exercere Eccleſiæ vacantis, non tamen ab altero etiam iniuſtè poſſeſſæ.n.2.

Rei à Domino poſſeſſæ vſufructuarius non poteſt propria auctoritate poſſeſſionẽ capere; vt neq. Epiſcopus confirmatus Eccleſiæ ab altero poſſeſſæ, ſecus autem vacantis.n.3.

Non rectè cum Epiſcopo Tutor comparatur.n.4.

Papa poteſt ante intronizationem adminiſtrare, et quæ differentia inter illum, et reliquos inferiores Prælatos.n.5.

SVper eſt ſatisfacere propoſitis argumentis pro contraria ſententia.

1 Primo itaq. reſpondemus, non in omnibus confirmationem æquiparari ſententiæ, ſed in fauorem tantum Electi: manifeſtum eſt enim diſcrimen, penès quod allatam amplexi ſumus doctrinam: etenim ſi Prælatura, ad quam quiſpiam electus, & confirmatus fuerit ab altero, licet iniuſtè præoccupata fuerit, ſentimus certè, non poſſe confirmatum Epiſcopum auctoritate propria illam adire, ac miniſtrare, vti prima dictum eſt aſſertione. In quo rectè conuenit cum ſententia definitiua, quippè quæ fertur inter litigantes, & quãdo Actor rem petit ab alio poſſeſſam, neq. propria poteſt auctoritate ſibi vendicare.

2 Secùs autèm ſe habent hæc duo, cum agitur de Prelatura vacante, & Confirmatus nulli vim intendit inferre, ſicut enim liceret Domino adire auctoritate propria rem ſuam vacantem, fructuſq. ex illa capere, quemadmodũ ſcribit *Innocent. in cap. quærelam de elect.* ita fas erit confirmato Præſuli titulum habenti auctoritate propria poſſeſſionem capere, bonaq. Prælaturæ adminiſtrare.

Ad ſecundum eodem pacto reſpondemus, Clementinam allatam in caſu expulſionis loqui, nimirùm quia Prælatura illa Niuernenſis ab altero, aliquo pacto poſſeſſa erat, vel talis Eccleſiæ poſſeſſio impeditur, ne de facto, alijs contradicentibus, primò caperetur, vel conſeruaretur.

Ad confirmationem patet ex ſolutione primi argumenti.

3 Tertio reſpondemus argumento; cum Dominus poſſeſſionem habeat, quid ni, ſi vſufructuarius propria non poſſit auctoritate capere poſſeſſionem? at, confirmatus Epiſcopus ius habet rei, poteritq. poſſeſſionem capere beneficij, propria quidẽ auctoritate, ni ab alio præoccupetur.

4 De Tutore autèm aio, non rectè cũ Epiſcopo comparari, & præter varias, quas affert inter illos differentias *Gloſſa cap. finalis 5. q. 3. probè addit, Prælatus habet liberam, & generalem adminiſtrationem in bonis Eccleſiæ, & dare poteſt bona aliqua, ſi hoc habeat conſuetudo Eccleſiæ, ſed Tutor non De donat. c. cæterum*; ex quibus conſtat maiorem eſſe poteſtatem Prælati, quàm Tutoris.

Quartò dicimus, fieri mentionem ibi de poſſeſſione, atq. inſtallatione, vt officium explicetur Archidiaconi, quod ad multa ſe extendit, hinc autèm nõ colligi neceſſitatem poſſeſſionis ante adminiſtrationem.

5 Quinto reſpondemus, intronizationis mẽtionem fieri ab allegato capitulo habitę reſpectu ad conſuetudinem per ea, *Planè poſtquam fuerit electio facta, ſi Bellica tempeſtas, vel qualiſcumq. hominũ conatus malignitatis, ſtudio reſtiterit, vt is, qui electus eſt in Apoſtolica Sede iuxta conſuetudinem intronizari non valeat, electus tamen ſicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam Eccleſiam.* Addo ex hoc textu non bene duci argumentum, alioquin etiam duci poſſet ad probandum confirmationem non requiri per ſe in reliquis Prælatis, vt neq. in Papa deſideratur ad adminiſtrationẽ, quod eſt falſum, quod ſupra demonſtrauimus; & rectè notauit *Gloſſa hic verbo diſponendi*. Hinc probè *Innocentius citatus* à contrario ait ex hoc textu colligi, poſſe Papam adminiſtrare, antequam intronizetur, cum præſertim id procedat de iure *ex cap. licet de elect.*

Ad vltimum denuo reſpondeo, duo ibi eſſe capitula, vnum *ſi quis ordinatus*, quod non ſolum de Præſule loquitur, cui populus obſtat, ita vt iniuſtè impediatur, & quaſi eius Eccleſia per vim præoccupetur; verùm de adminiſtratione vitanda, non autèm Eccleſiæ, ad quam deſtinatus erat, ſed eius, ad quam ſe tranſtulit per ea, *ita vt de rebus Eccleſiæ, ad quam venit nihil ſibi præſumat*; quod eſt certum, cum aliena ſit, ad quam perſequutionis tempeſtate delatus eſt, vt probè *Gloſſa verb. ſi quis alterum*, *cap. eſt ſequens*, *ſi quis Epiſcopus* eiuſdem ferè tenoris, vt citata ſcribit *Gloſſa*.

DIS-

Digitized by Google

DISPVTATIO SEXTA.

Quid iure nouo, ac de facto ad complementum iuris, atquè adminiſtrationem Epiſcopatus requiratur.

Satis de iure antiquo dictum eſt, nunc de nouo quid agendum ſit, aperiemus, ad quod quatuor præſtanda ſunt. Primum textum Extrauagantis iniunctę afferre, qui; huius eſt fundamentum diſputationis; necnon literas, quæ ſolent expediri. Secundum perpendere, nùm ſola expeditio literarũ Apoſtolicarum, vel oſtenſio ſit neceſſaria. Tertiũ extenſiones, limitationeſq. adhibere. Demùm pœnas impoſitas expendere.

CAPVT PRIMVM:

Proluſio ad Diſputationem.

SVMMA:

Aſſertur extrauagantis iniunctæ textus de electione. *n.* 1.

Literarum Apoſtolicarum compendium. n. 2.

Dictæ extrauagans à quibus innouata fuit Pontificibus. num. 3.

Cvm huius diſputationis fundamentum ſit *Extrauagans iniuncta de electione* expetens Apoſtolicas literas ad habẽdam ritè adminiſtrationem ab Epiſcopo confirmato, primo loco eam, deinceps literarum formulam afferre operæ pretiũ duxi. Itaq. in *extrauaganti laudata, §. præſenti ſic ſcribitur.*

1 *Præſenti itaq. perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, vt Epiſcopi, & alij Prælati Superiores,* necnon *Abbates, Priores, & cæteri Monaſteriorum regimina exercentes, quocumq. nomine cenſeantur, qui apud dictam Sedem promouẽtur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis Eccleſias, & Monaſteria abſq. dictæ Sedis literis huiuſmodi eorum promotionem, confirmationem, conſecrationem, ſeù benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant, nulliq. eos abſq. dictarum literarum oſtẽſione recipiant, aut eis pareant, vel intendant. Quod ſi forſan contra Præſumptum fuerit: quod per Epiſcopos, Prælatos, Abbates, Priores, & alios Monaſteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actũ fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem Epiſcopi, vel Prelati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes de Eccleſiarum, vel Monaſteriorum prouentibus percipiant corundẽ. Capitula vero Conuentus Eccleſiarum, & Monaſteriorum ipſorum, & alij quicumq. ipſos abſq. huiuſmodi dictæ Sedis literis recipientes, vel obedientes eiſdem, tamdiù ſint à beneficiorum ſuorũ perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc eiuſdem Sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoq. Epiſcopi, Prælati, Abbates, Priores, & alij Monaſteriorum regimina exercentes prædicti, ſolito fidelitatis, & obedientiæ iuramento non præſtito illi etiam Pontifices, quos apud prædictam Sedẽ pallium continget recipere, abſq. literis traditione ipſius pallij nequaquam ab eadem diſcedant: diſcedentes verò (quouſq. huiuſmodi iuramentũ præſtiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipſarum Eccleſiarum, & Monaſteriorum prouentibus percipiant, & quidquid interim per eos (vt de alijs prædicitur) actum fuerit, iuribus non ſubſiſtat.*

2 Litterarum verò Apoſtolicarum, quod præcipuum ad rem noſtram facit, eſt his verbis expreſſum. *Nos ad prouiſionem dictæ Eccleſiæ vacantis, &c. ne longè vacans exponatur incommodis, &c. de eorumdem fratrum conſilio dicta auctoritate prouidemus, teque illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, & curam, & adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ, &c. tibi in ſpiritualibus, & temporalibus plenariè, &c. Datum Romæ, &c.*

3 Prætereà relata Extrauagans innouata, & confirmata fuit ab *Alexandro VI. Pio II. Innocentio VIII.* alijſq. *Romanis Pontificibus*, & eſt in exacta obſeruantia, ſic *Mendoſius rubric. de conſtitut. nu. 42. & de ſignatura gratiæ, §. prouiſiones, Flaminius Pariſius de reſignat. libr. 8. tom. 2. quæſt. 5. num. 33. Rebuſſus in praxi benefic. titul. de ſimon. in reſignat. num. 39. Garzia de benefic. 5. part. cap. 4. n. 251. apud quos alij.*

Digitized by Google

CAPVT SECVNDVM.

Nùm, & quæ requiratur expeditio literarum ad Epiſcopatus adminiſtrationem.

S V M M A.

Puncta diſcutienda.n.1.

Siuè Prælatis in Curia Romana promotis, ſiuè à Sancta Sede immediatè confirmatis ad licitam, validamquè adminiſtrationem eſt neceſſaria literarum Apoſtolicarum expeditio. num.2.

Vicarium non poteſt Epiſcopus in Curia promotus nominare, ante literarum acceptionem. num.3.

Literæ neceſſariæ iam aſſertæ non ſunt de ſubſtantia prouiſionis, ſed probationis.n.4.

Si Papa interim obiret, antequam literæ expedirentur, non expiraret ius quæſitum Confirmato, vel promoto.n.5.

Hæ literæ non modo expeditæ, ſed ritè ſunt oſtendendæ Capitulo *ad licitam, validamq. adminiſtrationem.n.6.*

Nulla ſuffragatur auctoritas contrariæ doctrinæ. num.7.

Neq. ſufficit certa notitia literarum expeditarū ad adminiſtrationem.n.8.

Quomodo literæ, cùm non ſint de ſubſtantia prouiſionis requirantur ad licitam, validamq. adminiſtrationem.n.9.

Reſignanti Præſulatum non ſatis eſt ſcire literas expeditas eſſe Romę, ſed earum intimatio, ac præſentatio prætereà deſideratur.n.10.

Reſignans vſq. ad intimationem literarum fructus percipere poteſt.n.11.

Non dicuntur literæ expeditæ, ni plumbo affectæ, vel ſignatæ fuerint.n.12.

Ad exercitium adminiſtrationis literarum originalium, vel aliàs authenticarum oſtenſio deſideratur.n.13.

C*Oraſius, aliiq.* apud *Garziam de beneficijs par.5.c.4.n.251.* qui relatæ non meminerunt Extrauagantis facili negotio dicerent Apoſtolicarum expeditionē literarum neceſſariò minimè requiri, ducti doctrina Superioris diſputationis, iuteq. antiquiore.

1 Nobis autèm quatuor hic præſtanda ſunt, Primum neceſſitatem expeditarum literarum declarare; Secūdùm an hæ ad ſubſtantiam faciant conceſſionis; Tertium, nùm oſtenſio requiratur earum; Quartùm nùm originales debeantur oſtendi.

2 Sit itaq. aſſertio prima, ſiuè Prælatis in Curia Romana promotis, ſiuè à Sancta Sede immediatè confirmatis ad licitam, validamq. adminiſtrationem omnimodè neceſſaria eſt Apoſtolicarum expeditiò literarum. Eſt communis opinio, textu relatæ Extrauagantis planè firmata; fauet etiam à pari *cap. ſuper eo il ſecondo de appellat. ad finem* ibi *contigerit literas recepiſſe, &c.* idq. verum eſt etiam ſi certior factus eſſet electus de ſua confirmatione, vel promotione à Papa, vt probè monet præ cæteris *Abbas laudandus, & Rebuff. citatus num.32. Azor inſtit. moral. par.2. lib.3. c.29. q.9. verſ. cæterum, Flaminius de reſign. lib. 8. q.5. c.33. Barboſa in l. diuortio in principio ſer. a. n.50. ff. ſoluto matrim. Auguſt. Barboſa de offic. & poteſtate Epiſcopi alleg.54. n.161.*

3 Hinc benè *Panormitan. in cap. qualitèr de elect.* ſcribit *num.1.* ſe auctorem fuiſſe, nè quidā Epiſcopus prouiſus in Curia Romana Vicariū nominaret ante literarum Apoſtolicarum acceptionem.

4 Aſſertio ſecūda. Bulla, ſeù Apoſtolicæ literę, de quibus diximus ſuperiori aſſertione, neceſſariæ non ſunt de ſubſtantia prouiſionis, ſed probationis, ſic *Abbas, & Rebuffus laudati,* nec non in *Rubricis de conſtitutionib. §. 1. in verbo literas de mandatis Apoſtolicis in concordatis,* nec non *Iacobus Rebuffus in l. prohibitum nu. 1. & in Apoſtillis ad eam, C. de Decurionibus lib. 10.* vbi probè quæſtionem hanc expedit, *Ioan. Andreas, & Archidiaconus in proemio 6.* demum *Baldus in l. humanum, C. de legibus.* Ratio eſt, quam ſæpè indicauimus, quod omne ius per ſe perfectum eſſe ſupponitur in electo cōfirmato, vel à Papa promoto per promotionē confirmationi æquiualentem, eò vel maximè, quòd ad rationem gratię non requirantur abſolutè literæ, ſed ſatis eſt Principis factum, & conſequentèr literæ de ſubſtantia tantum eſſe videntur probationis, vt notat *Baldus in l. humanum, C. de legibus num.6.* & in caſu noſtro de Præſule perpendit: fauet etiam *cap. inſtitut. 25. quæſt. 2.*

5 Hinc ſi Pontifex Maximus interim moreretur ait *Baldus*, antequam literæ fierent, non expiraret ius quæſitum Confirmato Præſuli, vel in Curia promoto, ſed poſteà expediri deberent tempore ſucceſſoris, mentionem faciēdo de prædeceſſoris diſpoſitione, quod eſt notatu dignum. Ad probationem igitùr facient illæ literę, quę, vt aſſertione ſequenti dicemus, deſiderantur etiam ad validitatem adminiſtrationis per *dictam Extrauagantem Iniunctæ,* ad quod eundem vide *Baldum in l.1. ff. de matr. eer. l. Sacri affatus de reſcriptis, & l. ſi quis de Epiſcopis.*

6 Aſſertio tertia. Literæ requiſitæ, ac ſuperiori concluſione aſſertæ tùm ad licitam, tùm ad validam adminiſtrationem non ſufficiunt, ni legitimè præſententur Capitulo, eſt communis hæc aſſertio illis comprehenſa verbis textus, *nulliquè eos abſquè dictarum literarum oſtenſione recipiant, vt eis parcant, vel intendant,* quæ probè ſic explicat *Abbas in cap. noſti numer. 4. de elect. cap. in noſtra numer. 11. verſicul. dicit tamèn de reſcriptis,* quatenus ait, prouiſionem probandam eſſe, nequè aliàs recipiendam, *Rebuffus mox citandus numer. 31. Decius in Rubrica*

de

de Conſt. elect. nu.42. Vital. in Clementinam primam, §. porro num. 30. Felinus in cap. 5. de præſcriptionib. num. 3. vbi, licet dubitantèr aſſeruerit, ſuam tamèn exponit mentem, *cap. eam te, num. 6. verſ. Sed ea nè, de reſcript. & in rubr. de conſtit. num. 12. verſ. eodem, & in conſilio 40. nu. 7. & 9. necnon Gonzales Gloſſa 15. à num. 80.* qui quidem prudens, ità ſe reſpondiſſe ſcribit in caſu vnius Canonicatus Cordubenſis, *Rota in vna Burgenſi Canonicatus 3. Iunij 1573. coram Domino Bubalo, & apud Garziam de benef. 5. par. cap. 4. num. 252.* qui pariter conſultus ſe reſpondiſſe ſcribit anno 1603. *in vna Segobienſi ab eodem relata cap. 7. num. 139.* Deindè præter auctoritatem textus expreſsè hanc aſſertionem exponentis, eſt, & iuri, & rationi ſatis ipſa conſentanea, cùm agatur de præiudicio Capituli, & de tollenda eiuſdem iuriſdictione, atq. adminiſtratione, qua Sede potitur vacante, vt probè *in allegata Rotæ deciſione* perpenditur *ad finem, ex Felino in cap. ex parte Decani num. 22. de reſcript. Bartolo in l. 1. num. 22. de noui operis enunciatione, Ripa in l. quod te num 61. ſi certum petatur.* Demùm quòd ante oſtenſionem, literarumq. intimationem, non teneretur Capitulum ab adminiſtratione, iuriſdictioniſq. exercitio deſiſtere; igitur nè daretur bellum vtrinq. iuſtum, conflictus, & ſcandalorum locus, quam tradidimus, doctrina, cenſenda prorſus eſt irrefragabilis.

Obijcies Primo. Satis videri literas expeditas eſſe, vt non dicatur Eccleſia vacare, vtq. Epiſcopus adminiſtrare poſſit, quippe qui ab extrinſeco ſaltem ſecurus eſſe, atq. ex opinione probabili poterit operari, cum multi ſint Auctores id aſſerentes, qui mentionem præſentationis, atq. intimationis literarum faciant. Sic *Gloſſa in clem. 1. verbo Sede vacante de hæreticis,* & ibi *Immola clem. 1. verbo Sede vacãte, Card. in §. duo num. 5. in fine. Abbas cap. Noſti de elect. num. 4. & capitulo qualiter 1. notabili de elect.* quem ſequuntur *Decius rubrica de conſtit. num. 42. Caſſiadorus deciſ. 8. num. 5. de reſtitut. ſpoliat. Puteus deciſ. 277. num. 3. libr. 3. & alij.*

7 Reſpondeo, hos omnes Auctores non negare, oſtenſionem, literarumq. intimationem, imò potius ſupponere, cum explicatam extrauagantem allegent, cõtra quam expreſsè profectò ſentirent; & nè in re minimè dubia fuſius, quàm par eſt agam, ex Auctoribus pro contrario citatis argumento *vnum Abbatem* adducam *in cap. noſti laudatum nu. 4.* vbi ſic habet. *Dic tamèn, quod nõ debeat recipi tanquam Prælatus* (promotus ſcilicet à Papa) *niſi per literas Papæ faciat fidem de prouiſione ſibi facta; aliàs recipientes eum incurrant, &c. extrauagantis, &c.* quo enim pacto fidem iuridicè facere poſſet ille Prælatus per literas, niſi illis oſtenſis?

Obijcies ſecundo. Eſto requirantur literæ, earumq. impetratio; verum vbi certo conſtaret Præſuli à Papa prouiſo de nominatione, vel ipſius Pontificis prouiſione, poterit ſanè adminiſtrationem obire, vel ad ſummum deſiderata videri poterit notitia Capituli quomodolibet habita; igitur neceſſaria non erit præſentatio literarum, iuxta conſilium *Calderini de officio legati, Felini doctrinam in capit. cæterum num. 16. verſ. Sed caue de reſcript. Rebuffus in praxi titul. de reformat. Vicarius num. 210. Couarru. pract. cap. 9. num. 7. verſic. ſecunda concluſio*

8 Reſpondeo Doctores allegatos minimè loqui cum lex, vt noſter Textus, requirit literarum præſentationem; quando ſolum non ſufficere notitiam docet *ipſemet Felinus in dicto cap. cæterùm nu. 17. verſ. extenſio, Boerius quæſt. 347. Rebuffus tit. de ſimonia mox citandus, & alij.* Accedit præiudicium contrarij, nempè Capituli, ob quæ neceſſariam omninò putauerim oſtenſionem literarum.

9 Obijcies tertio. Aſſertione quarta, dictum eſt, literas Apoſtolicas non eſſe de ſubſtantia conceſſionis, vel prouiſionis, ſed probationis; igitur earum defectus non facit nullam adminiſtrationem.

Reſpondeo, Promotione, vel prouiſione, aut confirmatione Pontificia concedi quidèm totum ius, & facultatem: at quouſquè hæc eſſe conceſſa per literarum intimationem non cõſtet, interdicitur illius exercitium; imò irritum, ſi fiat, redditur ob rationes factas. Quamobrẽ literæ ſupponunt quidem ius conceſſum, quod vel confirmant, ſi expediantur, & ritè oſtendãtur, vel irritum reddunt, ſi ſecus fiat.

10 Hinc probè deduco cum *Rebuffo in praxi beneficiorum titul. de ſimonia in reſignat. num 40.* non ſufficere reſignanti Præſulatum, quod ipſe ſciat literas expeditas eſſe Romæ, ni fuerint et etiam intimatæ, ac præſentatæ. Ratio eſt, quod ei non abſolutè, ſed quatenus reſignanti notę debẽt eſſe literæ; ſicut notum delictum Iudici debet eſſe, vt Iudici *l. hæc autèm § non defendi, ff. quibus ex cauſis in poſſeſſ. ear. Bartolus in l. multum circa finem de conditionibus, & demonſtrationibus, Cardinalis in clemen. quia contingit de religioſis domib.* Poteſt autèm aliquid eſſe manifeſtum, nec Iudici vt ſic notum *cap. de manifeſta. in fine 2. q. 1. & cap. ſi duobus de appell.* ſcripſitq. *Decius conſil. 195. in cauſa col. 2. num. 5.* Accedit quod licet Reſignans noſcat reſignationem admiſſam, ignorat tamèn, an Pars acceptauerit, vel an ea velit vti prouiſione, ac literis.

11 Sequitur prætereà ex his, poſſe Reſignantẽ vſq. ad literarum intimationem fructus percipere, aliaq. obire munera Pontificalia, ſic *Philippus Franchus in cap. vt noſtrum, verſ. hoc tamen col. 4. de appellat. vbi multa de Iudice reuocato.*

12 Aſſertio quarta. Nõ dicũtur expeditæ literæ, vel Bullæ, ni plũbo affectæ, vel ſignatæ fuerint, ſic *Gloſſa in verbo aurea, clem. vnica in fine de iur. iuran. regula Cancellariæ 14. 53. & 69. fauet textus in cap. licet de crimine falſi, Caſſiodorus deciſ. 4. ſuper regulis nu. 3. Mandoſius reg. 8. q. 3. Pariſius de reſignat. lib. 10 q 1. n. 34. vbi deciſionem citat Rotæ pro vna Salmantina Parochialis menſe Nouembris coram Creſcentio 1539 teſte Sarnano reg de non iudicando iuxta formã ſuppl. q. 1. col. antepenul. verſi. & tamèn vlterius,*

Zerola Bullæ §.2. Sechius de Repub. Eccleſ.c.4. pag.159 Garzia de beneſ.4.par.c. *ad finem.*

13 Aſſertio quinta. Ad exercitium iuriſdictionis præſentatio requiritur literarum originalium, vel aliàs authenticarum. Ita colligitur ex *Abbate cap. cùm in iure de officio Delegati n.6.* fauet *cap. vlt. & penult. eodem allegata per Felinum in dictum cap. cum in iure n.8.* vbi notat, opus non eſſe, tenorem literarum regiſtrare, cùm quis producit ad eum ſolum finem, vt de productione conſtet, quemadmodum in caſu noſtro, & notat *Petrus de Ancharano conſ. 46.* cuius initium eſt *Prima facie. Rota dec.93. quæ eſt prima de fide inſtrumentorum, et alij apud cit. Felinum, & Ludouicum Gomes in cap. Statutum nu.60. de reſcript. in 6.* qui neq. ſufficere aiunt tranſumptum à Notario factum, ſeù ſubſcriptum, Auctore etiam *Garzia de beneſ. 6. par. c.2. num.16.*

CAPVT TERTIVM.

De Pœnis in extrauaganti impoſitis.

SVMMA:

Pœna citatæ Extrauagantis duplex eſt n.1.

Hac pœna ſolum afficiuntur excipientes abſquè literis Prælatos, non autèm Prælatos ipſos exceptos. n.2.

Suſpenſio à fructibus comprehendit etiam deſtributiones n.3.

Diſtincta eſt ſuſpenſio, qua non ſingulos ſingillatim, ſed quatenus vnum conſtituentes corpus ab ea, quæ ſingulos ſingillatim punit. n.4.

In hac extrauaganti ſuſpenſio contra Capitulum impoſita, etiam contra ſingulas de Capitulo perſonas ſingillatim acceptas cenſetur ſtatuta. n.5.

Si fuerint Religioſi tranſgreſſores ſuſpenſi, debent ad victum neceſſarijs donari fructibus. num.6.

Impropria pœna contra ipſos Prælatos ſine literis Exercentes. irrationis nimirum cuiuſcumq. adminiſtrationis, & ne quid poſſint percipere fructuum. n.7.

Extenditur hęc pęna ad diſcedentes ab Vrbe ſine iuramento fidelitatis, & obedientiæ præſtito, vel ſine Pallio habito ab his, quibus debetur. num.8.

1 POEna *Extrauagentis*, quæ præ manibus eſt, duplex aſſignatur: vna propria, altera aliquo pacto impropria. Propria eſt ſuſpenſio à beneficijs, donec ſuper hoc eiuſdem Sedis gratiam tranſgreſ-
2 ſores meruerint obtinere. Circa quam adnotare primùm habeo, ſolos affici illos, qui Prælatos abſq. literis Apoſtolicis exciplunt, non autèm Prælatos ipſos exceptos. Patet id ex textu, & *Gloſſa verbo, non ſubſiſtant*: etenim pœna non expreſſa non eſt extendenda, *de pœ-*
3 *nit. diſt. 1. cap. pęnæ.* Deindè quoad terminum, ſeù effectum ſuſpenſionis ſcire neceſſe eſt, nũ nomine fructuum beneficiorum hic diſtributiones comprehendantur: nàm minimè comprehendi, deduci facilè videtur ex *cap. vnico de Clerico non reſidente in 6.* traditurq. à Canoniſtis, quos refert, ac ſequitur *Couarr. lib. 3. variar. c.13. n.5.* Cęterùm certiùs eſt comprehendi, vt ſentit *Gloſſa in clem. 2. de vit. & honeſtat. Cleric. verbo ſuſpenſus*, cum hæ diſtributiones ratione beneficiorum dentur, quæ ſequuntur, vt acceſſoria; Secùs autèm ſentiendum eſt de ſtipendijs, quæ dantur, vt munera prorſus perſonalia, de quibus rectè *Soar. de cenſuris diſp. 27. ſect. 1. à n.29. ac deinceps.*

4 Deindè circa ſubiectum, ſeù perſonam hac ſuſpenſione affectam quęſtio venit huc expendenda; Nùm ſingulæ perſonæ de Capitulo à ſuis priuatis ſuſpendantur beneficijs, vel à cõmunibus totius Capituli vniuerſim ſumpti; de qua breui dico, diſtinctam quidem eſſe ſuſpenſionem, non ſingulos afficientem ex ſe immediatè, ſed vt vnum conſtituentes corpus ab ea illis inflicta, vti priuatis perſonis, & primam negari non poſſe per hanc extrauagantem imponi, qua Conuentus etiam Religioſorum ſuſpẽduntur, & ſi beneficia ſingulis Regularibus nõ ſint. Confirmatur ex *cap. quiſq. de elect. in 6.* Secundam verò, qua Capitulum non vt vnum corpus politicum eſt, ſed etiam ſinguli de illo, probamus; quia cùm delictum Capituli ità à ſingulis eius procedat membris, vt non neceſſario à cunctis committatur, poterunt perſonę tantummodo delinquentes ſulæ puniri. Poterit etiam adeò graue delictum eſſe, tâmetſi cũctorum, vt ſufficiens minimè cenſeatur pęna ſuſpenſionis ab officijs, vel beneficijs communibus; ergo poterit non ſolum ferri contra ſolum Capitulum, ſed etiam contra ſingulas ſeorſim priuatas perſonas, quas proprijs ſuſpendat beneficijs, vt videtur factũ *Capitulo quia ſępè dè elect. in 6.* vt probè *Gloſſa*
5 *ibi à beneficijs quibuſcumq.* Verùm enim vero, ſtylo, vſuq. ſpectato, ſuſpenſio in ſolum ferri ſolet Capitulum, ni aliud exprimatur in conſtitutione, vt in textu modo relato. Ratio eſt, quia Capitulum, vt ſic corpus ſignificat politicum, communitatemq. & non ſingulas perſonas, *l. ſicut mãcipium, ff. quod cuiuſq. vniuerſum* per ea, *non quod Vniuerſitas debet, ſinguli debent*. In Extrauaganti autèm præſenti nomen tantum Capituli, & Conuentus exprimitur.

6 Prætereà ſi regulares fuerint hi ſuſpenſi, qui quidèm abſquè requiſitis literis Prælatum receperint, neq. præter fructus beneficiorum Monaſterij, quicquam habeant, ex quo viuãt, debent ad victum neceſſarijs, & ad vitam trãſigendam donari, vti pluribus probat *citata Gloſſa verbo ſuſpenſi.*

7 Altera verò pęna impropria eſt contra Prælatos abſq. literis exercentes, qua præter quam quod irritum erit quicquid pręſtiterint.

Nec

Nec quicquam interim de Eccleſiarum, & Monaſteriorum prouentibus percipiant; irritumquè erit, vt de alijs .i. Prælatis modo diximus, quicquid ab eis factum fuerit, vt videre eſt apud *Gloſſam* meritò aſſerentem, hos quidèm Prælatos hac impropria ſuſpenſionis pęna affici, non verò propria, vt ſupra dictum eſt ſubditis impoſita. Verùm *Soarius de cenſuris diſp.31.ſect.5. n.24.* quem de more ſequitur *Filliucius tract.17. c.8.nu.156.* ſuſpenſione puniri putant Prælatos ipſos abſq. literis, &c. adminiſtrantes: nàm eſto non vtatur verbo ſuſpenſionis Papa in Extrauaganti allegata, re tamèn vera, atq. exercitè, cum irritet, quicquid ab illis attentatum fuerit, vt *n.6.* ſcripſimus, eos videtur ſuſpendere à proprio iuriſdictionis exercitio. Cęterùm cùm potiùs diſſentio ſit de nomine, non eſt, cur nos diù detineat, parumq. referat alterutra ſentire ratione, illud exploratum habentes, hanc pęnã diſtinctam eſſe à ſuſpenſione tùm iuriſdictionis, tùm beneficiorum Capitulo inflicta. Hac etiam cenſura Archiepiſcopus comprehenditur, vel quicumq. aliùs Prælatus, cui Pallium excipiendum eſt, ſi eo non ſuſcepto ab Vrbe diſceſſerit, quę quidèm eaſdem ſubit limitationes, ac noſtra de Epiſcopis. Prætereà extenditur ad diſcedentes abſq. iuramento fidelitatis, & obedientiæ.

CAPVT QVARTVM.

Limitationes aſſertæ diſpoſitionis.

S V M M A.

Ad pęnas Prælatis tranſgreſſoribus impoſitas requiritur tranſgreſſio ex præſumptione, primam fundans limitationem aſſertæ diſpoſitionis. n.1.

Clauſula, ſiuè in principio, ſiuè in medio diſpoſitionis poſita ad omnia eius membra referenda eſt, eadem vrgente ratione. n.2.

Omnes ex ignorantia excuſante à temeraria præſumptione contra dictam diſpoſitionem facientes, à pęnis per illam alioquin ſtatutis excuſantur. n.3.

Diſpoſitio huius Extrauagantis locum non habet in Prælatis ab alijs, quàm à Papa immediatè confirmatis. n.4.

Tertia limitatio, vt non latè pateat hæc diſpoſitio ad eos Prælatos, qui ob diſtantiã à Sede Apoſtolica etiam ante cõfirmationem adminiſtrare poſſunt. n.5.

Maſculinum genus, in diſpoſitione præſertim legali fœmineum continet. n.6.

Poteſt Abbatiſſa electa, & confirmata abſq. literis adminiſtrare. ibid.

Si confirmatus, vel conſecratus Epiſcopus abſq. licentia, literarumq. expeditione ob mortem Pontificis Roma diſcedat, pęnas Extrauagantis per quartam limitationem non incurret. n.7.

Vbi culpa non eſt, nec pęna infligenda. n.8.

Prohibitio generalis caſum non excludit neceſſitatis. n.9.

Neceſſitas cum legem non habeat, eam ſibi facit. num.10.

Statuta, & Priuilegia, quando trahuntur ad miqua, ſunt reuocanda. n.11.

Vltima limitatio Cardinalium, qui quidem aliquo pacto hac non comprehenduntur conſtitutione. n.12.

1 AD omnes huius conſtitutionis pœnas, ſeù irritæ adminiſtrationis impoſitas Prælatis abſquè literarum legitima intimatione adminiſtrantibus, vel abſq. iuramento præſtito fidelitatis, & obedientiæ, de quo infra agentes de ratione promouendi, quæ in præſentia eſt in vſu, ſeù contra recedentes à Curia, ſeù pallio non ritè recepta ab ijs, à quibus excipiendũ erat, requiritur præſumptio, quæ prima ſit reſtrictio, ſeù limitatio traditæ doctrinæ. Probatur *ex §. præſenti eiuſdem extrauagantis* per ea. *Accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant, & §. quod ſi forſan contra præſumptum fuerit*, ita paritèr docent *Cardinalis in clement. 1. de Priuilegijs quæſt. 39. Nauarr. ſupra cit. num. 32. & in cap. 2. de iudicijs*. Et licet *in §. Capitula*, vbi pęna propriè ſuſpenſionis in ſubditos Prælatos illos recipientes decernitur, textus non vtatur verbo *præſumere*, ſed abſolutè recipientibus abſque literis Prælatos, ſuſpenſionem inurat.

2 Nihilo tamèn minus cum ſæpè probauerimus *tom. 1. lib. 2. diſput. 5. cap. 4. num. 11. & 12. & lib. 3. diſput. 7. cap. 2. nu. 4. & 5.* nec non hoc tomo ſæpius clauſulam, ſiuè in principio, ſiuè in medio, ſiuè ad finem diſpoſitionis poſitam referendam eſſe ad omnia illius membra, de quibus eadem vrget ratio, vt videtur hic vrgere, & cum præſumptionem, ac temeritatem Sancta Romana velit Eccleſia plectere, ex qua abſurda ſequi videntur, & cum *Gloſſa citata verbo præſumant*, etiam recedentes à Curia abſq. iuramento, vel pallio non ex præſumptione temeraria, ſed ex neceſſitate excuſet: idcircò probabilius arbitror ad hanc etiam pœnam temeritatem, ſeù præſumptionem requiri.

3 Hinc fit omnes, ſiuè Prælatos, ſiuè Subditos facientes contra hanc, quam præ manibus habemus Extrauagantem, non ex præſumptione, ſed ex ignorantia, vel inaduertentia excuſari ab aſſertis pœnis, vt citati etiam ſcribunt Auctores: Quęnam aũt talis debeat eſſe ignorantia, tradidimus *tom. 1. lib. 2. diſp. 3. toto c. 4.*

4 Secunda limitatio refertur à *Gloſſa citata verbo non præſumant*, vt hæc Extrauagantis diſpoſitio locum non habeat in Prælatis, qui ab alijs per Priuilegium, quàm à Papa confirmati ſunt, de quibus *diſp. 1. c. 1. nu. 8.* diximus Ratio eſt, quia cum hæc conſtitutio ſit pœnalis,

lis,& exorbitans à iure communi, certè non eſt extendeuda], neq. iura ſpecialia contra regulã ad conſequentiam trahenda ſunt de regulis iuris *lib.6. quæ à iure.* Neq. *Capitulum in cauſis de ſententia, & re iudicata à Gloſſa* in contrariũ allatum eſt ad rem, cum de ſententia loquatur Pontificis, ad quam cęteri ſe aptare debent; & quamuis in ſimilibus caſibus cęteri teneantur ſimiliter judicare, vt ibi; hoc tamen intelligendum de inferiotibus Iudicibus, & Prælatis actiuè, vt ita dicam iudicantibus, non autèm de Prælatis; cauſiſq. iudicatis, ad quas dùm in re pœnali verſamur, facienda non eſt extenſio. Subſcribit huic limitationi, ac poſſe huiuſmodi Prælatos poſt electionem, & confirmationẽ recipi, atquè adminiſtrare ſine literis Apoſtolicis, docet *Io: Monachus in Gloſſa noſtræ Extrauagantis, ex quo Nauarr. cap. Accepta de reſtit. ſpoliatorum oppoſit.8. §. Infertur.*

5 Tertia limitatio eſt, vt non latè pateat conſtitutio hæc ad eos Prælatos, qui ob diſtantiam à Sede Apoſtolica etiam ante confirmationem adminiſtrare poſſunt iuxia dicta *diſp.3.c.1.n.1.* nàm hoc pacto ſiuè præſentem cõſtitutionem, ſiuè *Capitulum nihil intelligit, Gloſſa huius Extrauagantis ad finem in additionibus*, quæ quidem diſtantiam iudicat à Romana Curia vltra viginti dietas, nec non magnam deſiderat ad hanc adminiſtrationem inſtantiam Capituli, atq. Eccleſiæ neceſſitatem; tùm quia nullatenus confirmata electione, his concurrentibus, recipi poſſent huinſmodi Prælati, vt loco citato diximus; tùm quia, vt ſæpè iterauimus, hæc Extrauagans, vtpotè à iure exorbitans extendenda non eſt vltra ea, quę continet, ſic *Oldrad. conſ.6. incipit poſita ſine præiudicio, Io: Franch. in Gloſſa finali huius extrauagantis, Nauarr. modo citatus §.6. infertur.*

6 Ex hac autem, & ſecunda limitatione, quarta deducitur, quod tametſi pœnes cętera huiuſmodi extrauagantis diſpoſitio ſe extendat ad Abbatiſſas, quia maſculinum genus continet, fœmineum in diſpoſitione præſertim legali, *l.1. ff. de conſtit. pecu. l.3. in princip. ff de negotiorum geſtoribus,* notatq. *Decius reg.2.n.108. ff. de reg. iur. ex lege qui duos in fine de legatis 3. & in l. ſeruis legatis de legibus 3.* quam etiam regulam affert *Socin. in ſuo tract. fall. in regulam 155. fol.39.* vbi nouem ponit limitationes, & *Iaſon in l. ſi quis id quod, ff. de iuriſd. omn. judic.* neq. exceptionem hæc regula patitur in materia indifferenti, & viro, fęminæq. promiſcua, vt in noſtra etiam ſi fuerit odioſa, & pęnalis *Cyno Auctore poſt Odofredum in l. quicumq. C. de ſeruis fugitiuis, & Alberico per textum in l. ſi quis id, ff. modo citatis;* Verum Abbatiſſa electa poſſet profectò recipi, atq. adminiſtrare ſine literis Apoſtolicis, iuxta formam *cap. indemnitatib. de elect. in 6.* & habet vſus aſſertus à *citato Nauarr. ad finem nu.31.* qui quidem vſus aptandus ex diſpoſitioni *Tridcnt. Synodi ſeſſ. 25. de Regularib. & Monialib. c.7.*

7 Quinta limitatio. Si confirmatus, vel conſectatus Apoſtolicas literas habere non poſſet propter obitum Papæ, atq. diſceſſerit à Curia, non incurret pœnam ſuperiùs expreſſam, ita *Gloſſa verbo non præſumant ad finem, et Nauarr. citatus.* Ratio eſt, quia Summus Pontifex temerariam dumtaxat præſumptionem conſtitutione hac damnat eius, qui recedere audet abſq. literis, eamq. punit, qua de cauſa ſolum, & non ex neceſſitate Antiſtitem recedentem, ſiuè Capitulum, reliquoſquè eum recipientes afficit pœna, vt paulò ante *n.1. & 2.* explicaui-
8 mus. Igitur vbi culpa non eſt, nec pœna infligenda *de verb. ſignif. l. aliud eſt fraus in princip.* Nequè aliqua hic cauſa rationabilis puniendi ſubeſt, cum rationi conſentaneus ille ſit diſceſſus; Quamobrem temeraria præſumptio per conſtitutionem reprobata ad alium extendi
9 caſum minimè debet; neq. prohibitio generalis caſum excludit neceſſitatis, alioquin licitũ, vt probat *Gloſſa per cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignif.* meo tamèn iudicio non ad rem; licet probari poſſit per regulam generalẽ, quia
10 neceſſitas cum legem non habeat, ipſam ſibi legem facere certum eſt, quam multis explicat *Paulus Lancellottus in ſuis regulis lib.2. regula*
11 *neceſſitas.* Item ſtatuta; & Priuilegia cum trahuntur ad iniqua ſunt reuocanda *cap. vlt. de ſent. excomm. lib.6.*

12 Sexta limitatio eſt Eminentiſs. Cardinaliũ, quippè qui hac, quã explicamus, conſtitutione non obſtante, beneficia conferre poſſunt, & iuriſdictionem exercere ante captam poſſeſſionem, & oſtenſionem literatum *Auctore Belle. de charitatiuo ſubſidio q.66.n.26. & fuiſſe deciſum in una Burgenſi Canonicatus 3. Iunij 1583. coram Lancellotto* refert *Gonſales ad regulam 8. Cancellariæ Gloſſa 24.* At nè hoc intelligatur de Cardinalib. non Epiſcopis, quoad iuriſdictionem propriorum titulorum, contraria ſententia refertur à *Rebuff. in praxi tit. de ſimon. in reſignat. n.44.* vbi docet Cardinalem indultum habentem à Papa, vt nullus beneficia poſſit conferre ad eius collationem ſpectantia, illo vti nõ poſſe in beneficijs Epiſcopatus, cuius nõ accepit poſſeſſionem, ideoq. Papæ Legatus, vel alius interim poterit ea conferre, vt tradidit *Rip. lib.2. de reſcript. c.31.* allegans *Dynum in reg. 1. iuris in 6.* apud quem tamèn hanc doctrinam ipſe non inuenio. Cœterùm *Rebuffus* in eo ſolum caſu illam videtur afferre, in quo alter fuiſſet in poſſeſſione Prçlaturæ, in cujus præiudicium, neq. Cardinlis iuriſdictionem valet adminiſtrare. Quapropter arbitror Indultum. Cardinalis Ordinarij Collatoris de conferendis beneficijs ſuæ Diœceſis ad ipſius collationem de iure ſpectantibus non comprehendere beneficia, in quorum poſſeſſione cõferendi alter erat, licet de iure collatio ad eum ſpectaret. Sic *Puteus deciſ. 206. lib.1. Mohed.8. de Priuilegijs aliàs 179. Rota deciſ. 783.n.4. libr. 3.p.3. diuer. Thamiſ. deciſ.3. in manuſcrip. Anaſt. Germ. de Indultis Cardinalium §. regulares à nu. 92. & § etiam ex eod. n.23. Garzia 5. par. de beneſ. c.5.n.5.6. & 7.* quia non auget indultum iuriſdictionem Ordinariam, ſed illam preſeruat, vt *Rota in vna Roman. Beneficiatus S. Petri 28. Aprilis 1595. coram Gepſio, & alijs apud citatum Garziam.*

Caput

Digitized by Google

CAPVT QVINTVM.

Inſeruntur ad praxim nonnulla.

S V M M A.

Ante expeditas, & præſentatas literas Eccleſia vacat. n. 1.

Ante confectas literas promotus à Papa quomodo non poterit dici Canonicus Prælatus. num. 2.

Extrauagans iniuncta non eſt extendenda ad omnes Beneficiarios per Apoſtolicam Sedem prouiſos. n. 3.

Ex vi huius Extrauagantis, qui literis non expeditis poſſeſſionem caperet beneficij, ius, quod habebat ad illud non perderet. n. 4.

Non eſt reſtituendus, qui priuaretur, poſſeſſione capta dignitatis in Extrauaganti contenta ante literas expeditas, atq. oſtenſas; ſecus qui cum ſola ſignata ſupplicatione poſſeſſione reliquorũ beneficiorum in ea non contentorum capta fuiſſet priuatus. n. 5.

Non confert ſola promotio ad nouam Eccleſiam, ſi literæ non fuerint expeditæ. n. 6.

Eccleſia, ad quam Epiſcopus fuerit promotus ante adeptam poſſeſſionem, literaſq. oſtenſas Vicarius Capitularis debet exercere iuriſdictionem. n. 7.

Epiſcopi iuriſdictio, Sede vacante, ad Capitulum deuoluitur. n. 8.

Intra octo dies à morte Præſulis Capitulum tenetur nominare Vicarium, interim exercitium Iuriſdictionis ad ipſum ſpectat. numer. 9.

Etiam à die notitiæ translationis huius Eccleſiæ Capitulo currit terminus octo dierum, dummodo à Papa fuerit abſolutus à titulo dictæ Eccleſiæ Præſul. n. 10.

A die, quo à Papa Præſul eſt vinculo ſolutus Eccleſiæ à qua transfertur, eique conſtiterit, abſtinere tenetur ab exercitio Iuriſdictionis, quod competit Capitulo. n. 11.

1 EX his inſero primùm, Sedem Epiſcopalem dici vacare, donec literæ fuerint expeditæ, ac præſentatę Capitulo, ſic præter Auctores citatos *Aloyſius Riccius in prax. fori Eccleſiaſtici deciſ. 166. in 1. editione, & reſol. 500. in 2. Barboſa de officio, & poteſtate Epiſcopi allegat. 54. num. 160.*

2 Inſero ſecundo cum, *Ioanne Milis in Repertorio verbo gratia Apoſtolica*, Prouiſum à Papa ante confectas literas canonicum non habere titulum, quoad hoc ſolum, nè literis expeditis poſſit iudicari canonicus, non autèm quoad cętera; cum, vt ſuper indicauimus, perfectè promptus, & canonicè, iàm dici poſſit Epiſcopus, confirmatione habita, per titulum, & ius perfectum, ità *Caſſiadorus deciſ. 8. de reſtit. ſpoliat. Gomes in reg. 25. cancellariæ q. 5. alijq. apud Nauarr. cap. accepta de reſtit. ſpol. oppoſit. 8. n. 29.* qui probe hoc ipſum corollariũ multis illuſtrat.

3 Inſero tertiò non rectè *Felinum in cap. veniens colum. 2. de accuſat. & in cap. nè Dei col. 2. de ſimon.* extendiſſe, quam habemus præ manibus Extrauagantem etiam ad omnes per Apoſtolicam Eccleſiam prouiſos, beneficiorumq. capientes poſſesſionem per ſolas ſupplicationes ſignatas, quos eſſe vult intruſos, contra quem meritò *Nauarrus agit citat. num. 24. & Antonius de Petrucc. alijſquè apud eundem.* Ratio corollarij eſt, quod hęc Extrauagantia conſtitutio exorbitans cum ſit, & pœnalis, tantumque de noſtris diſponat Epiſcopis, Abbatibus, & Prioribus, qui loco ſunt eorum, illiſq. ęquantur extendenda non eſt ad reliqua beneficia, quorum pręſertim eadem non eſt ratio propter maius in maioribus Epiſcopatus dignitatibus periculum, argumento *capituli vbi periculum de elect. in 6.* ſaltem quoad regimen, adminiſtrationem, & etiam literarum expeditionem.

4 Inſero quartò. Non rectè *Gomeſium, Felinum citat. ſequutum ſcribentem in reg. de non iudic. iuxta formam ſupplic. quæſt. 1.* docere ex vi huius Extrauagantis, qui poſſesſionem inijt alicuius beneficij, literis non expeditis iure priuari, quod habebat, eſto ſupplicationem haberet ſignatam; tùm quia hanc Extrauagantem immeritò vterq. extendit ad beneficia in ea minimè contenta, ex qua ſcribit eos, qui contra diſpoſitionem eiuſdem extrauagantis poſſeſſionem capiunt, ius amittere, illis alioquin competens; tùm quia nequè id habet, nequè colligi poteſt ex hac extrauaganti citata à *Gomeſio*, tùm quia nequè hoc exprimit regula ſecunda Cancellariæ à *Felino* citata, vt probè *Nauarrus laudatus num. 25.* nequè perderetur illud ius, niſi cum violenter caperetur poſſeſſio, quando etiam literis expeditis amitteretur per *capitul. eum, qui de præbend. libr. 6.*

5 Colligo quinto ex *Caſſiadoro deciſion. 8. de reſtitut. ſpol.* quam explicamus extrauagantem ſeruandam quidem eſſe in caſibus in ea expreſſis, nequè ad alios extendendam; quocirca reſtituendum non eſſe illum, qui ſpoliaretur poſſeſſione, quam ſine expeditione, atquè oſtenſione literarum caperet in dignitatibus in hac extrauaganti contentis; illum vero, qui cæterorum beneficiorum poſſeſſionem abſquè literis omnino expeditis ſola cum ſignata ſupplicatione cæpiſſet, & ſpoliatus vtiquè regulariter reſtituendus, vt proſequitur laudatus *Nauarr. num. 26.* Verum corollaria hac *num. 3. 4. & 5.* contenta; vt patet ex ipſorum rationibus ex vi huius, quam expendimus Extrauagantis intelligenda ſunt: cum nouerim Conſtitutionem *Iulij III. die 27. Maij* 1553. quæ in Bullario antiquo ab hæredibus edito Antonij Bladij eſt 34. huius

Pon-

Pontificis, & in alio Laertij Cherubini 33. at expuncta in hoc poſtremo Laertij Cherubini, 25. ſolum dicti Pontificis referentis bullas; qui quidem Pontifex extendit allatas ſanctiones ad omnia beneficia, quæ vult vacare, ipſo iure, per apprehenſionem poſſeſſionis, literis non expeditis, vt notant *Mandoſ. in Regula 27. quæſt. 3. à num. 3. & Gonzales in regul. 8. Cancell. gloſſ. 19 num 98. ex multis Rotæ deciſionibus*. Verùm relatam Bullam Epiſcopos non comprehendere, notat *P. Theſaurus par. 2. verb. gratia.*

6 Infero ſexto, non ſufficere Præſulem fuiſſe ad alteram promotum Eccleſiam, ſi literæ non fuerint expeditæ, vt probè *è Stephano Gratiano diſcept. forenſ. c. 27. Aug. Barboſa de offic. & poteſt. Epiſcopi alleg 54. n. 161.*

7 Infero ſeptimo, poſſe Vicarium Capitularem exercitium continuare, donec nouus Prælatus poſſeſſionem adeptus fuerit, vt ijdem *Auctores, & Gonzales ad regul. 8. Cancell. Gloſſ. 15. §. 2. num. 88.* refert, validam eſſe quandam collationem Canonicatus, in menſe Ordinarij vacantis factam à Capitulo Burgenſi abſquè Epiſcopi iam promoti conſenſu, habentis expeditas literas ſuæ prouiſionis, non tamen ritè oſtenſas, & præſentatas, licet ſimul haberet à Capitulo dictus Epiſcopus collationem, quia cum adhuc duraret vacatio illius Eccleſiæ, potuit collatio fieri à ſolo Capitulo abſquè vlla citatione, requiſitione, aut interuentione Antiſtitis promoti, iuxta *text. cap. 1. ne Sede vacante lib. 6.*

8 Cum Epiſcopi iuriſdictio Sede vacante ad Capitulum deuoluatur, *cap. vni. adiuncta gloſſ. de maior. & obed. lib. 6. iuxta Abb. in cap. cum olim notabili vltim. num. 2. eod. titul. Molinam de iuſt. tract. 5. diſput. 11. notab. 1. 3. & 10. Riccium in praxi fori Eccleſiaſtici deciſion. 357. num. 4. in 1. editione, & reſolut. 305. num. 2. Sbrotium lib. 1. quæſt 6. Quarantam in ſumm. Bull. verb. capitulum Sede vacante*, & alios, & cum inſtat Epiſcopi Capitulum ſtatuere Vicarium poſſit ex *Trident. ſeſſ. 24. de reformat.* per
9 ea. *Item Officialem, ſeù Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omninò teneatur, & c. ſi ſecus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio huiuſmodi deuoluatur*, & cum tempore octo dierum à Tridentino præſcripto poſſit Capitulum adminiſtrare, vt probè *Quaranta citatus*, necnon *Barboſa de offic. ac poteſt. Epiſc. alleg. 54 num. 163.*

10 Infero octauo, huiuſmodi terminum octo dierum currere Capitulo etiam à die notitiæ translationis Epiſcopi ad alteram Eccleſiam, dummodo fuerit Epiſcopus à Papa abſolutus à vinculo prioris Eccleſiæ, ſic refert deciſum *Quaranta citatus*; nàm illicò poſt translationē abſquè aliquo Epiſcopi translati conſenſu eū perdere iura primæ Eccleſiæ decidit *Rota apud Farinacium deciſ. 475. par. 1. Recentiorum*, refertquè deciſum *Maſob. de modo habendi concurſum requiſ. 1. dub. 9. ſecundum Romanam impreſſionem, Barboſa in coll. ad cap. 1. n. 4. de tranſlat. Epiſcopi, & de offic. & poteſt. Epiſc. ſupracit. n. 164. 9 qui quidèm octo.*

11 Hinc infero nono, Eccleſiam, à qua volens Antiſtes transfertur, ſeù diſcedit ab eo quidèm tempore vacare, quo idem Epiſcopus, & illius vinculo à Summo Pontifice in Conciſtorio ſoluitur etiam ante literarum expeditarum oſtenſionem, vel captam poſſeſſionem ſecundæ Eccleſiæ, & poſtea quam huiuſmodi abſolutionis ſcientiam habuerit etiam ex teſtimonio, ſeù Sacri Collegij Secretarij documento, quo habito, & abſtinere ab adminiſtratione, atquè exercitio ordinariæ iuriſdictionis Eccleſiæ relictæ tenetur, quæ tranſit, vti dictum eſt ad Capitulum, quod infra octo dies, vt ſupra, Vicarium ſtatuere debet Capitularem, iuxta decretum etiam Sacræ Congregationis, relatum *ab Auguſt. Barboſa in coll. ad cap. 1. de transl. Epiſcopi.*

DIS-

DISPVTATIO SEPTIMA.

An Capitulum iure debeat, vel poſſit Epiſcopo contradicente, Præſulatum adminiſtrare, quando literæ prouiſoriæ non oſtenduntur intra ſex menſes à die expediti breuis Apoſtolici concedi ſoliti ad capiendam poſſeſſionem.

HVic diſputationi euentus cuiuſdam Præſulis Eccleſiæ Conimbricenſis anſam præſtitit, qui quidem Epiſcopus habito breui Apoſtolico, quod concedi ſolet, ante expeditas literas; ad poſſeſſionem Epiſcopatus capiendã cum hac clauſula. *Volumus autem, quod intra ſex menſes, à data præſentium computandos, literas Apoſtolicas ſuper prouiſione, & præfectione huiuſmodi ſub plumbo in totum expedire, & iura Cameræ Apoſtolicæ propterea debita perſoluere omninò tenearis, alioqui eiſdem ſex menſibus elapſis prouiſio, & præfectio prædicta nullæ ſint, & eſſe cenſeantur*, habito inquam hoc breui, Apoſtolicas literas, intra præſcriptum ſex menſium ſpatium, Epiſcopus Conimbricenſis non expediuit; quibus elapſis orta eſt controuerſia, num Capitulum Conimbricenſe pronunciare deberet Sedem quaſi vacantem, & nùm etiam Epiſcopo diſſentiente poſſet, vel teneretur Epiſcopatum adminiſtrare, de qua *Martinus Nauarrus* Auctor locuples honoris cauſa nominatus contra nonnullos eiuſdem ætatis viros eruditos pro concione diſputauit, nobiſq. quod tribus præſtabimus Capitulis, neceſſitatem intulit, eamdem noſtro modulo prò veritate dilucidandi.

CAPVT PRIMVM.

Aſſeritur prima propoſitę quęſtionis ſententia.

SVMMA.

Probatur à poſſeſſione, qua nullus poteſt inuitus, nec auditus priuari. n. 1.
Nemo ob amiſſionem tituli poſſeſſionem perdit, ni verus, vel præſumptus interceſſerit animus eam perdendi. n. 2.
Quæ ipſo iure perduntur tolli minimè poſſunt à poſſeſſore ante ſententiam Iudicis. n. 3.
Nemo poteſt iudicare in cauſa propria. n. 4.
Nemo poteſt ſuum iudicare Superiorem. n. 5.
Nemo dubius de ſua iuriſdictione poteſt iudicare. num. 6.
Diſpoſitio conditionalis effectum non habet ante conditionem impletam. n. 7.
Diſpoſitio à iure exorbitans extendenda non eſt, præſertim ſi ſit pęnalis, neq. eadem vrgeat ratio. n. 8.

1 MArtinus Nauarrus *3. tom. relect. & comment. explicans cap. Accepta de reſtit. ſpoliat. ad ſolutionem oppoſit. 8. n. 12.* quam præ manibus habemus quæſtionem ſibi diſputandam proponens *ad finem n. 17.* ſic diluit, vt ſentiat, non potuiſſe Capitulum in caſu dicto adminiſtrare.

Probat primo, nemo inuitus poteſt, neq. debet non auditus, ac damnatus à poſſeſſione legitimè præſertim comparata deponi *c. 1. 2. q. 1. c. 2. de cauſis poſſeſſionis, & proprietatis*, etiamſi Dominus rei poſſeſſe ipſo iure dominium perdat *cap. licet il ſecondo de præbend. in 6* multiſq. alijs allatis textibus à *Nauarr. in prælect. cap. cũ contingat de reſt. in 3. cauſa nullitatis nu. 3.* Sed Epiſcopus in caſu noſtro obtinuit, & quidèm legitimè poſſeſſionem per dictum breue, igitur nec potuit, nec debuit inuitus ea priuari antequam audiretur, atq. damnaretur.

2 Secundo probatur, nemo rei etiam Eccleſiaſticę perdit poſſeſſionem ob amiſſionem tituli, nec ipſo iure per aliquam negligentiam, delictum, aliamq. actionem, ni verum, vel præſumptum habuerit animum eam perdendi, vti in *oppoſitione 7.* hic idem Auctor docet, ergò licet ob negligentiam Apoſtolicas expediendi literas Antiſtes Epiſcopatum perdidiſſet quoad proprietatem, ſecùs autèm quoad poſſeſſionem, cum ei non fuerit animus illam perdendi; ergo non eſt cenſendus Epiſcopatus quoad eam vacare, & conſequenter neq. Capitulum abſq. præſumptionis ſpecie decernere poterit illum vacare, ac tanquam vacantem adminiſtrare.

3 Tertio, quæ ipſo iure perduntur, tolli minimè poſſunt à poſſeſſore ante ſententiam Iudicis competentis illa perdita iam eſſe declarantis *cap. cum ſecundum leges de hæret. in 6. & l. eius, qui debitorem in princip. de iure fiſci*: at in noſtro caſu nullus fuit declaratus Iudex, ergo.

4 Quarto, nemo iudicare poteſt in cauſa pro-

ptia,l.1.*cap.ne quis iu ſua cauſa ius dicat,& c.1.*
4.q.4. Nemo præterea ſuum poteſt iudicare
5 Superiorem *cap.cum inferior de maior.& obed.*
& cap.inferior. 21.diſt. Inſuper nemo dubius
6 de propria Iuriſdictione poteſt iudicare iuxta
doctrinam *Bart.in l.multum intereſt,ff.de con-*
*dit.& demonſtr.*ac docent *Petrus ab Ancaran.*
necnon *Felinus per textum in c.2. de offic.deleg.*
Gloſſamq. ſingularem in cap. ſæpè verbo perem-
*ptoriæ de appel.*Atqui in caſu poſito cauſa erat
Capituli, quod quidèm erat inferior Iudex iu-
dicās ſaltem de poſſeſſione,in qua Præſul erat,
ac dubitabat de iuriſdictione, quoniam de va-
catione hęſitabat; igitur neq. poterat eum lo-
co mouere ſine cognitione,neq. cognoſcere,
num eſſet excludendus, & conſequenter,nec
potuit declarare Epiſcopatum fuiſſe perditū,
& ad ſe deuolutam eſſe adminiſtrationem.
7 Quinto diſpoſitio conditionalis effectum
non habet ante conditionem expletam *cap. ſi*
pro te de reſcript.in 6.l.cedere diem,ff.de verbor.
ſignific. neq. illius virtute poteſt aliquid priùs
iudicari, quam conſtet illam impletam eſſe *ar-*
*gumento legis duo ſunt Titij,ff.de teſtam.tutel.*at
prædictum Breue eſt conditionale, quatenus
inducit vacationem ſub ea nimirùm conditio-
ne,ſi non expediantur literæ intra ſex menſes;
ergò nihil per illud fieri poterit, donec con-
ſtet,eas intra illud tempus expeditas non eſſe:
hoc autèm conſtare nequaquam valet, tū quia
contingere poteſt,vt vno,vel altero die ante
præſcriptum ſex menſium terminum Romæ
literæ fuerint expeditæ; tùm quia aliqua erit
danda dilatio Allegantì earū expeditionē fa-
cilem non eſſe,vel ex itineris difficultatibus,
longitudine, ac periculis, vt neq. poſt duode-
cim menſes Romæ literas expeditas quis Co-
nimbricæ poſſit oſtendere.
8 Sexto diſpoſitio à iure communi exorbi-
tans non eſt extendenda *cap. quia iure de reg.*
iur.in 6. præſertim cum ipſius iuris non conti-
neat materiam,ſed aliquid contra, vel præter
ſecundum Panormitanum in cap. ad Audientiā
de clerico non reſidente, præcipuè ſi ſit pœnalis
cap. pœnę de pœnit. diſt.1. & maximè ad eum
caſum, in quo eadem non vrgeret ratio, ſed
Extrauagans *iniunctæ de electione,* quæ in ma-
nibus eſt, exorbitat à iure communi, pœnam
continet,diſponit in materia, quæ eſt contra,
vel præter ius,atq. in caſu alio à noſtro,in quo
maior ratio ſuadet diuiſionem huius Extraua-
gantis,ergo,&c.quod autem exorbitet à iure
communi, probatur; quia illud habet,
probari poſſe acta per teſtes, ac per inſtru-
menta,*l.in excedentis,C.de fide inſtrumentorum,*
at hæc præſcribit prouiſionem Epiſcopatuum
non poſſe probari, niſi per inſtrumenta, imò
neq. per quælibet,ſed per literas Apoſtolicas,
cap.licet,cap.quā gratia de crimin. falſ. traditq.
Felinus in cap. ex diligentia col. finali de remot.
*exhl.*continet præterea multas pęnas; diſponit
de caſu diſtincto à noſtro, de prima ſcilicet,&
noua Præſulis receptione, necnon quorumdā
aliorū,in quo maior vis rationis huius Extra-
uagantis deciſionem ſuadet, quam in cōtinuā-
da receptione Epiſcopi, de quo loquitur an-
tiqua,*argum.cap quemadmodum de iure iur.*er-
gò non erit ad eam extendenda, cùm præſer-
tim ſit conſtitutio ſequens ſcripturam ad pro-
bandum, quippè quę potius reſtringenda eſt,
quàm extendenda,vt habet *Rot.deciſ.533.quæ*
in nouè rubricatis eſt 27.de reſcript.in nouis apud
Ripam in rub.de conſt.n.50.& lib.2.reſponſ.c.1.
eò quod hæc extrauagans reſtringenda ſit, &
ſpeciatim docet eius *Gloſſ.verbo præſumant*,
quæ etiam vt ſingulariter laudatur à *Nauarr.in*
*verbo recipient,*oſtenſionem literarum ait eſſe
quidèm neceſſariam à principio, cùm poſſeſ-
ſio capitur,non autèm poſtea.

CAPVT SECVNDVM.

Vera ſententia.

SVMMA.

Quæſtiones diſputandæ.n.1.
Etiamſi à Præſule non habitæ, vel demonſtratæ non ſint literæ,neq. irrita, neq. irritanda ſunt acta vſq. ad finem Semeſtris habita.n.2.
Pœnalis diſpoſitio in dubio ità interpretanda eſt, vt minimùm pœnæ,quod poteſt,inferat.n.3.
Qualitas iniuncta verbo, intelligenda eſt ſecundum tempus verbi.n.4.
Conſtitutio non trahitur ad præterita, ni expreſſè ſignificetur per textum.n.5.
Quod certum eſt de conſtitutione confirmante: de irritante vero etiam, quando cauſa annullationis de nouo in odium inducitur.n.6.
Per reſcriptum Princeps non poteſt præiudicare notabiliter iuri alteri quæſito n.7.
Diſtinctus eſt ſenſus diplomatis caſſantis diſpoſitionem ipſam,vel eius iam peractū effectū.n.8
Ab vltimo Semeſtris die per diploma præſcripti, ni literæ oſtendantur expeditæ,cenſetur vacare Sedes,cuius illicita,atq. inualida noui Prę-ſulis erit adminiſtratio.n.9.
Diſpoſitio conditionalis ſuum non poteſt effectum habere,conditione non poſita.n.10.
Intentio Principis,gratiam concedentis, eſt inſpicienda.n.11.
Cauſa finalis extrauagantis iniunctę eſt, nè iura Cameræ Apoſtolicę fraudentur.n.12.
Lex noua non clarè loquens interpretationem, atq. expoſitionem ſubit per antiquam.n.13.
Si Capitulum bona fide,vel opinionē ſequens Nauarri decurſo Semeſtri,neq. literis oſtenſis, vel ex ignorantia Præſulem reciperet, non incurreret pęnas extrauagantis iniunctæ.n.11.

1 AD veritatem noto duas hic poſſe in
dubium reuocari quæſtiones;alterā,
an ſex elapſis menſibus,datis per di-
ploma Pontificium ad literarū cō-
parationem, his non habitis,vel nō oſtenſis in
fine dicti Semeſtris ceſſet à poſſeſſione,atq.ab
adminiſtratione Prę́ſul, qui per illud diploma
eam inierat:alteram an diſpoſitiones,cæteraq.
ab eo adminiſtrata in Semeſtri,& à pūcto habi
ti diplomatis,nulla cenſeantur,vel in irritum
reuocanda ſint. Nùm autèm ex illa prima-

ne;

neceſſariò ſequatur hæc altera, ex infra dicendis etiam conſtabit.

2 His breuitèr adnotatis, Prima ſit aſſertio. Etiam ſi à Pręſule non habitę, vel demonſtratę ſint literæ in forma Cameræ, præſcriptæ per Extrauagantem Iniunctę, neq. irrita, neq. in irritum reuocanda ſunt acta facta in eo ſemeſtri. Sentio cum *Nauarro citat. num. 21. §. 4. quod nemo, & numer. 42. & 43. nec non cum aliis auctoribus ab eodemmet citatis nu. 12. §. fuerunt viri.* Ratio autem eſt, quod hæc duo in notabili explicata valdè diuerſa ſunt, & vt mox dicā vnum alterum neceſſariò non inferens, atqui in diplomate non irrita, neq. irritanda ea, quæ per Præſulem, qui poſſeſſionem iniuit, decernuntur, ſed ſolum prouiſiones, & præfectiones datæ per dictum diploma nullæ dicuntur, & reuocatæ; ergo, &c. Secundo non obſtante cõſtitutione citatæ Extrauagantis præſcribentis expeditionem, literarumq. oſtenſionem ante poſſeſſionem, & Epiſcopatus adminiſtrationẽ, & hæc, & poſſeſſio per diploma conceduntur à Papa; ergò ritè poſſeſſio capta, probéq. adminiſtratio habita eſt, ergò cum non reuocentur acta, eo quidèm tempore, quo benè, ac legitimè perſeuerarunt, non cenſentur reuocata, neq. reuocanda. Tertio, controuerſia, quæ in manibus eſt ad minimum, vel dubia, vel probabilis eſt, tùm ab extrinſeco, à qua eſt *Nauarrus* homo mihi apprimè doctus, neq. alij, quos legerim in contrarium vrgeant, cùm ab intrinſeco, quòd rationes contrariæ mox dilucidandæ tanti ſanè momenti minimè ſunt, vt quam amplexi ſumus ſententiam probabilem minimè relinquant, vel ad ſummum dubio negatiuo ex ſe ancipitem reddãt; dubium autèm vel proprium, & negatiuum, vel poſitiuum, quod idem eſt, ac probabilitas in eo ſitum eſt, nùm diploma Pontificium, in pęnam literarum non expeditarum, impoſuerit ſolam Epiſcopatus vacationem à die Semeſtri decurſi, ac finiti, vel à die dati breuis; ergo intelligendum eſt ita, vt illa vacatio poſt finem Semeſtris, & non à puncto conceſſi breuis intelligatur. Antecedens noſtrum, vt explicauimus, omnibus eſt, ni fallor; exploratum; Conſequentia manifeſtè pro-

3 batur. Pœnalis diſpoſitio, qualis hęc eſt in dubio ità exponenda eſt, vt minimum, quod poteſt, vel ſignificare videtur, imponat pœnę, argum. *legis ſi de interpratat. ff. de pœnis*, docetq. communis vtriuſquè iuris, ac Theologorum ſententia; ſed minorem continet pœnam hæc diſpoſitio, ſi illam poſſeſſionem, atq. adminiſtrationem irritam tantum faciat ab vltimo die Semeſtris, quàm à die dati diplomatis) ergo, &c.

Quarto, Breue Pontificium non habet pro infectis prouiſionem, ac præfectionem, ſed tãtum annullat, quod ſanè minus eſt, ac primùm; imò, cum primum, vt nimirum quidquid ſequutum eſt irrietur, præſtare Pontifex velit præſtat profectò expreſſis verbis, vt videre eſt in Conſtitutione *Clem. I.* in qua non ſolum Conſtitutionem *Bonifacij VIII. incipientem Clericis. De immun. Eccl.* reuocat, *Sed quidquid ex ea ſequutum eſt, irritat.*

Quinto; quod dictum diploma nuſquam diſponit prouiſionem, ac præfectionem abſolutè eſſe nullas, ſed elapſis tantummodo ſex menſibus, ni expediantur literæ, non obſcurè indicat hanc nullitatem non à die termini ſex menſium elapſi incipiẽdam eſſe. Quamobrem perpendenda Sedulò ſunt illa verba, *Sex menſibus elapſis prouiſio, & præfectio prædicta nullæ ſint, & eſſe cenſeantur*; nàm, vt probè notat *Baldus* in *l. in delictis, ff. de noxalibus*

4 *actionib. §. ſi damnum, qualitas iuncta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi*, quo circa nõ dicuntur ibi, vt nullæ fuerint, neq. fuiſſe cenſeantur. Sexto argumentor ex doctrina *Gloſſa cap. non debet de conſanguinit. & affinit. verbo de cætero.* vbi conſtitutiones, ait, de ordinario non trahi ad pręterita, ni exprimatur, *per textũ cap. vlt. de conſtitutionibus ibi, Conſtitutionem non ad præterita, ſed ad futura tantum extendi, cum leges, & conſtitutiones futuris certum ſit dare formam negotijs, nõ ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.* quæ diſpoſitio multis illuſtratur *à Gloſſa verbo futura*, de cuius materia ſcitè diſputat *Abbas cap. quoniam, ſeù vltimum de conſtitutionib. à num. 9.* qui quamuis abſolutè dicat,

6 conſtitutionem expreſsè non explicantem extenſionem ad præterita, ſi confirmans ſit, extendendam non eſſe, ſecùs autèm, quando fuerit annullans actum, vt eſt hoc, quod in manibus eſt diploma; nihilo tamèn minus, cum cauſa annullationis non ſit de præterito, ita vt ipſo iure factum annullauerit, ſed potius in odium inducitur de nouo, extendendum non eſſe, probè docet *ipſemet Panormitanus, verſ. hoc autem limitarem*, atq. huiuſmodi hoc noſtrũ videtur eſſe diploma. Addo potius hoc idem conuenire cum reſcripto, quod ſpeciales ex ſua natura concernit perſonas, quàm cum conſtitutione omnes, & etiam communitatem

7 reſpiciente. Sicut igitur per reſcriptum Princeps nequit notabiliter præiudicare quæſito iuri alterius, vt rectè notat *Abbas in cap. qui Eccleſiarum de conſtitution. & in cap. vlt. eodem num. 9. verſ. ego*, ità neq. per hoc diploma, per quód cum ius fuerit quæſitum Epiſcopo ad Epiſcopatus adminiſtrationem habitam in toto Semeſtri, non eſt dicendum, ni aliquid con-

8 ſtet expreſſiùs, ei derogaſſe. Et quidèm toto cœlo diſtinctus eſt ſenſus diſpoſitionis, ſi dicat, vt literæ expeditæ, vel diploma nullum ſit, & eſſe cenſeatur, vt habet noſtrum, cuius verba ſub initio retulimus, ac dicere, vt conſtitutio, vel diploma pro infecto habeatur, nam prima dicendi ratione caſſata conſtitutione, eius non caſſatur effectus, iam peractus, ſecus ſecunda, quod probè adnotadit, idemmet *Panorm. cap. cap. quæ in Eccleſiarum de conſtitut. nu. 3. notab. 4. & in clem. de immun. Eccleſiaſtica quoniam n. 1. & 2. & cap. non debet de conſanguinitate, et affinitate.*

9 Aſſertio ſecunda. Ab vltimo Semeſtris die per diploma deſignati, niſi literę expeditę fuerint oſtenſę, cenſetur vacare Sedes, atq. illicita, inualidaq. erit Epiſcopatus adminiſtratio idemq. ſentiendum de quocumq. Superiore,

Abbate, Prælato, aut Priori, qui Abbati æquatur, promotuſq; ſit apud Sedem Apoſtolicam. Eſt aſſertio contra cit. *Nauarr. post Doctorum ſenſum ab eodem ad finem num. 12. laudatorum*, quorum rationes maioris apud me momenti ſunt, quod maius etiam pro veritate addere conabor, & primò quidèm argumentor in hũc modum, aut hæc adminiſtratio erit licita, & valida poſt illud ſemeſtre ex vi iuris antiqui ante Extrauagantē Iniunctæ de elect. vel ex vi diplomatis, & conceſſionis Pontificiæ datæ ad poſſeſſionem ineundam. Nō primum, cum per extrauagantem citatam ab omnibus admiſſam dictam à *Nicolao Boer.* meliorem mundi, derogatum ſit iuri antiquo, vt ſuperiori tradidimus diſputatione. Non ſecundum, cum diploma hoc iam expirauerit, & fuerit reuocatum, nullumq. habendum ſit expleto Semeſtri, vt patet ex verbis relatis initio diſputationis, vt ipſemet *Nauarrus* vltrò fatetur locis ſuperiore citatis aſſertione, in quibus *n.37.& 42.* ait caſſari, atq. annihilari dictum breue, eſſeq. nullū per ea poſtrema vltimo loco relata verba; igitur ex vi nullius poterit licita, vel valida

10 cenſeri talis adminiſtratio. Confirmatur ad hominem contra *Nauarrum*, diſpoſitio conditionalis ſuum non poteſt effectum habere, non poſita conditione per *text. in §. argum. ab ipſo Nauarro adductos*, ſed hæc eſt conditionalis, vt idem fatetur *Auctor. n. 21.* igitur non poteſt effectum habere conditione minimè poſita: atq. conditio poſita non eſt, decurſo iam Semeſtri, quia literæ expeditæ non oſtenduntur, ergo ex vi illorum iurium non poterit adminiſtratio perſeuerare, ſed neq. alio iure ergo, &c.

11 Secundo ſic arguo. Intentio Romani Pontificis gratiam dicti breuis concedentis attendenda eſt per *cap. ſuper literis de reſcript. cap. finali de præb. & cap cum in illis §. 1. eod. tit. lib. 6.* ſed intentio Papę, qui eiuſmodi breue conceſſit, eſt vt ni expediantur literæ intra ſex menſes, eadem inducatur vacatio, deinceps exacto Semeſtri incipienda, quæ vel fuit antea, vel vtiq. inducenda eſſet, ni literæ expeditæ oſtēderentur ſecundum præſcriptionem extrauagantis Iniūctæ; ergo ſicut, niſi fuiſſent expeditæ, atq. præſentatæ hæ literæ, neq. Capitulum recipere Præſulem, eiquè obedire, neq. Præſul adminiſtrare poſſet: ſic etiam decurſo iam Semeſtri, neq. illis expeditis, oſtēſiſq. literis, Huic aũt argumēto ſic expoſito, quā longè diſtat, vt ſatisfaciat *Nauarr.* videat amicus Lector.

12 Tertio cauſa finalis citatæ extrauagantis, & quidèm tacita eſt, ne Cameræ Apoſtolicæ iura fraudentur, vel protrahantur, ſi Epiſcopi ſuſcipi poſſent, atq. Epiſcopatuum adminiſtrare negotia ſine literis expeditis; atqui ſi poſſent adminiſtrationem protrahere vltra ſex menſes, gratia diplomatis conceſſi, liceretq. Capitulum illi obedire, illorum fraus iurium perinde ſequeretur; ergo, &c.

Negare autem hanc eſſe finalem cauſam tacitā, in meridiana eſſet luce cæcutire, nequè aliter ſibi cauere Sedem Apoſtolicā videmus ad fraudem iurium declinandā, quàm clauſula derogatoria Breuis, ſeù Diplomatis. Ex his verò patet, nihil referre, quod *nu. 40. Nauarrus* affert pro huius argumenti ſolutione. Prudens in aſſertione dixi, literas expeditas poſt Semeſtre demonſtrandas eſſe, nam *ſuperiori* demonſtrauimus *diſp. c. 1. aſſert. 3.* literas non modo præſcribi per hanc extrauagantem expediendas eſſe, ſed legitimè demonſtrandas Capitulo ad validam poſſeſſionem, & adminiſtrationē; ergo hoc idem ſentiendum eſt de his ipſis literis, quarū expeditio per gratiam Breuis per ſex dilata eſt menſes, quę quidèm cum eędem ſint, ac deſideratæ per extrauagantem Iniunctæ, ſicut ad poſſeſſionem ex illarum vi primo captandam debebant oſtendi, ità ad eandem continuandam debent pariter ritè demonſtrari: neq. inter has à *Nauarr. n. 41.* aſſignatur differētia, imò nec aſſignari facilè poteſt. Ac ſanè per accidens omninò ſe habet, fuiſſe Præſulem in poſſeſſione ex vi gratiæ, ſi ceſſante hac nō habet aſſignare ex vi cuius in poſſeſſione permanere poſſit, vt primò perpendimus argumento; cùm enim ad nihilum redactum ſit diploma gratiæ, Semeſtre iam decurſo, quo expedito literarum Apoſtolicarum prorogata fuit, vel eodem modo, quo ab illa deſiderantur tradendæ ſunt, vel eas non eſſe neceſſarias aſſerendum, cum eædem præſcriptę ſint per extrauagantem, quæ expediendæ ſunt poſt decurſum Semeſtre, per quod ex gratia earum prorogata eſt expeditio.

13 Demùm mihi perſuadeo fore, vt *Nauarrus* manum abſq. dubio eſſet daturus, ſi meminiſſet, legem nouam non expreſsè loquentem interpretationem ſubire, atq. explicationem per antiquiorem ad vitandam iuris correctionem, vt ſæpè docuimus *1. tom lib. 4. cap. vlt. nu. 5. & alibi*, ac præter ibi citatos Auctores videndi ſunt *Rebell. lib. 1. de oblig. iuſt. q. 6. ſect. 5. necnon Sales de legib. diſp. 11. ſect. 6.* apud quos probè adaſſeruntur regulæ; igitur cùm expreſsè in extrauaganti. Iniunctæ oſtenſio præſcribatur literarum per ea, *nulliq. eos abſq. dictarum literarum oſtenſione recipiant, &c.* cumq. eædem omninò expediendæ dicantur literę intra Semeſtre dilationis gratioſę per breue, ſicut illæ expediendæ, ità & hæ; alioquin non contemnenda etiam abſurda ſequerentur, nàm ſæpius ex negligentia, imò aliquando ex malitia ad protrahendas bullarum expenſas reputaret aliquis Præſulem deficientem emolumentum maius, vel ſaltèm tantum oneris non ſubire, ac alter, qui primù poſſeſſionem iniret omnis expers culpæ, & priuilegij abuſus non culpæ verti, ſed potiùs merito, *Gloſſam autèm verbo recipient*, non obſtare huic doctrinæ infrà trademus vltimo ſatisfacientes argumento.

Dixi præterea inualidam forè deinceps huiuſmodi Prælati adminiſtrationem, ſi ob ſolam diplomatis gratiam, non expeditis literis poſſeſſionem iniret, quod *ſuperiori diſp.* c. 1. *aſſert.* 1. demonſtraui, & patet ex textu citatę extrauagantis.

14 Ex his autèm colligo, ſi Capitulum, vel bona fide, vel ex ignorantia iuxta ea, quæ *cap. 1. ſuperiori diſp.* diximus, vel adhęrens opinioni *Nauarr.* quę quamuis mihi vix ab intrinſeco

ſit

ſit probabilis, auctoritate tamèn tanti viri, ſua non caret ab extrinſeco probabilitate, poſt Semeſtre Pręſulem reciperet, antequam literas oſtenſas videret, non incurrere pœnas per hanc noſtram Extrauagantē pręſcriptas, quod ex eodem *Nauarro* deduco *nu.35.ad finem*; & hoc idem eadem etiam ductus ratione, aio, de ipſiſmet Pręlatis, qui in poſſesſione, atq. adminiſtratione perſeuerarent, dummodo fraus, doluſq. abeſſet malus.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

SVMMA.

Poſſeſſio ſub conditione de futuro conceſſa, hac non poſita de facto ceſſat. n. 1. & 3.

Exiſtens in recenti poſſeſſione tenetur titulum probare, ſi contra illum objiciatur. n. 2.

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur ſententia. n. 4.

Cur ad priuationem bonorum contra hæreticos requiratur iuxta probabilem opinionem ſententia, ſecùs autem ad priuationem poſſeſſionis initæ ex vi diplomatis, non adimpleta conditione oſtenſionis literarum. n. 5.

Si non expeditis literis intra conceſſum Semeſtre dilationis, Epiſcopus non acquieſceret Capitulo inſtāti, vt ceſſaret, iudicare, videretur ſuum Superiorem, Papam ſcilicet, & in cauſa propria ſententiam ferre. n. 6.

In hoc caſu Epiſcopus potius, cum eſſet dubius de ſua iuriſdictione iudicare non poſſet, neq. in poſſeſſione pergere. n. 7.

Exponitur Gloſſa extrauagantis iniunctæ de electione. n. 8.

PRimo igitur argumento *Nauarri* reſpondemus, quicquid ſit de quęſtione, nùm Iudex ſimul posſit, & agere de poſſeſſorio, ac petitorio, de qua in locis allegatis diſputatur, certè abſre noſtra illa eſt; equidèm Capitulum non tanquam Iudex debet poſſesſione Pręſulem illum priuare, ſed ip-
1 ſo facto ea Pręſulem cadere, contendimus, ſicut loco ceditquia poſſesſio, & vſq. ad Semeſtre à Papa ei ex gratia conceſſa eſt, & perpetua non niſi ſub conditione expeditionis, atq. oſtenſionis literarum, quo circa verbis concedit expresſis *Nauarr. n. 21. argum. 5.* diploma prædictum eſſe conditionale, quatenus vacationem Eccleſiæ, & conſequentèr poſſesſionē inducens, vel auferens, vel prorogans; itaquè ad argumenti formam conceſſa maiori propoſitione, minor ſubſumpta diſtinguenda, & concedenda de poſſeſſione ſub conditione expeditionis, & oſtenſionis literarum, negāda verò abſolutè, fit autèm clarior hæc noſtra ſolutio *per text. cap. commiſſa de elect. in 6. il ſecondo.* vbi quamuis Parochiale beneficium datum non Sacerdoti intra annum; illo nolente conferri non poſſit, etiamſi ad vltimum peruentum ſit menſem, in quo habendæ non ſunt ordinationes; at vacare intelligitur elapſo anno, & poſita conditione anni decurſi, poterit vtiq. alteri conferri per ea; *Commiſſa tibi Parochialis Eccleſia, quamquam tantū de anno tranſierit, quod infra ipſum, nequeas iuxta ſtatutum generalis Concilij Lugdunenſis ad Sacerdotium promoueri: non eſt, niſi tunc demum, cum ex toto fuerit ipſe annus elapſus, cenſenda vacare, nec poteſt antea ſe nolente conferri*, vbi nota quomodo vacet ipſa Eccleſia poſita conditione, ſub qua erat alteri conceſſa, eius non obſtante poſſeſſione, vt probè perpendit *Gloſſa ibi verbo te nolente*, idem allegans *cap. licet de prabend. in 6. il ſecondo*, quod non rectè affert *Nauarrus* in confirmationem maioris propoſitionis huius argumenti.

2 Addo ad vberiorem doctrinam etiam Exiſtentem in recenſiori poſſeſſione, contra quem objicitur defectus tituli, teneri titulum probare, vt notatur à *Io: Andrea poſt* Innocentium, & *Hoſtienſem in cap. 1. de conceſſ. præb. lib. 6. & Panormitano cap. nihil de elect. n. 13.* igitur cùm hic Epiſcopus in recentisſima fuerit poſſesſione, contra illum objicere poſſunt Canonici defectum tituli, vel ex vi Extrauagātis, vel vltimæ concesſionis.

3 Hinc gradum ad ſecundum faciens argumentum dico, verum eſſe antecedēs, primamq. propoſitionem de poſſesſione abſolutè collata, ſecùs vero de illa, quę ſub conditione datur, & accipitur, vt exemplo paulò ante relato cōſtat, non adimpleta ipſa conditione, quæ quidē ex ſe ruit, neq. ob delictum proprium, vel aliquam culpam contra titulum, ſed omisſione conditionis requiſitæ: fuit. n. non fuit animus Papę per ſuum diploma facere facultatem Epiſcopo ineundi poſſesſionem abſolutè, ſed ea ſub conditione, literarum. ſ. expeditarum; ita neq. animus ritè poterat eſſe Præſuli poſſesſionis capiendæ, ni ſub eadem; ergo ſicut cùm quis Romæ in fauorem certæ perſonæ renunciet cum illa clauſula, apponi ſolita in Curia in fauorem talis perſonæ, & non aliter, nec aliàs: qua conſtat renuntianti non fuiſſe mentem relinquendi beneficium, eiuſq. poſſesſionem, niſi quatenus acquirenda eſt ab illo ſub expreſſo modo, ſicut & idemmet *Nauarr.* ſæpè docet *oppoſitione præſertim 7. n. 7.* ſic etiam Papa cenſendus eſt voluiſſe conferre Præſuli illam poſſesſionem, nec aliàs, niſi ſub conditione talium literarū, neq. voluntatē efficacem potuiſſe Præſulem habere illam abſolutè, ſed ſub eadem ineundi.

4 Ad tertium aio. In canone citato agi de pęna hæreticorum, priuatione nimirum bonorum, ad quam requiri ſententiam Iudicis probabilis fert opinio apud multos, quos refert, ſequiturq. *Sanch. lib. 2. ſum. c. 22. à nu. 7.* licet contraria ſuam etiam habeat probabilitatem, ſic paritèr è proximiori Sede poterat argumentū

à ſimili duci de pęna *per Extrauagantem Ambitioſè ſancitam de rebus Eccleſiæ non alienandis*.
5 Verùm neutra facit ad rem, veramq. continet ſimilitudinẽ: Si quidèm Epiſcopus, de quo diſputamus, non in pœnam priuatur adminiſtratione, quam inierat, ſed poſſeſſione cadit ex ſe, quippè quæ conceſſa minimè fuerat, niſi ſub conditione literarum expeditarum, neq. ad tẽpus extra Semeſtre, niſi literis expeditis: & cõſequenter nulla intercedente ſententia poſſeſſio ruit, vtpotè nulla ex vi breuis per ea; *alioquin eiſdem ſex menſibus elapſis prouiſio, et præfectio prædictæ nullæ ſint, & eſſe cenſeantur*, ſicuti nullæ fuiſſent ex vi Extrauagantis Iniunctæ, niſi conceſſum fuiſſet hoc diploma, & gratia Pontificis hac ſub conditione, neq. aliter. *In lege autèm citata* de criminali tractatur cauſa, in qua vt probè *Bald. l. tranſigere de tranſact. n.* x8. ait, ſemper ad pęnam deſiderari ſententiam Iudicis; at in noſtro caſu, vt vtar verbis *citatæ legis, eius, qui debitorem de iure Fiſci ad finem* §. 1. hæc .n. non pęnæ, ſed cauſæ reſtitutio eſt.

6 Primos etiam à *Nauarro* textus in contrarium quarto loco adductos admitto quidem; verùm negò in cauſa propria Capitulum iudicare proprium præſertim Superiorem: etenim hac ſola de cauſa Præſul ille neq. adminiſtrare, neq. poſſeſſione cadere debet, quam iniuit gratia per breue tantum habita, & ſub conditione literarum intra Semeſtre expeditarum; alioquin nullius deinceps roboris illa gratia cenſeretur, ac prouiſio, præfectioq. nullæ; imò facilè poſſum retorquere argumentum contra *Nauarrum*; etenim ſi non poſita præſcripta cõditione à Pontifice, inſtante Capitulo, vt ceſſaret ille Præſul, alitèr iudicaret faciendum, potiori profectò iure vidèretur iudicare in cauſa propria, imò ſuum Superiorem, Papam videlicet iudicare, cui parere non arbitraretur.

7 Inde ad alteram eiuſdem argumenti partem transeo admittens, dubium de iuriſdictione propria iudicare non poſſe; igitur cùm ſaltèm dubius ſit hic Epiſcopus, an poſſit adminiſtrare, ſuaq. vti poteſtate iuriſdictionis, illa ſanè nequibit vti tùm in reliquis muneribus, in quibus antea vſus erat per totum Semeſtrem, tùm in hac ipſa quæſtione, & controuerſia Capituli, qua contendit ad ipſum adminiſtrationem deuolutam eſſe.

Quinto, maiorem concedimus propoſitionem, qua in confirmationem primi argumenti *ſuperior. cap.* vſi ſumus; libenter etiam minori aſſentimur in eo ſenſu, vt conditio non ſolum ſit de literarum expeditione, habita Romę, verum de iuridica oſtenſione facienda Capitulo, vt *capite ſuperiori ad finem probauimus*. Itaq. cùm intra ſex illos menſes literę Capitulo non fuerint oſtenſæ, conſtat, conditionem non eſſe appoſitam.

Ad ſextum dò *Extrauagantem Iniunctæ* à iure exorbitantè eſſe, neq. extendendam; at non video quomodo ad rem hoc faciat, quam ſi penitùs inſpiciamus, vel non ex vi illius extrauagantis, ſed ex vi diplomatis, diſpoſitioniſq. cõditionalis cauſa cadere Epiſcopum comperiemus, vel ſi ex vi illius extrauagantis res ad priſtinum reuocetur ſtatum, non erit extenſio, ſed ipſiſſima eiuſdem materia nullo pacto latiùs patens, nè videlicet poſſeſſio ineatur, quin priùs expediantur, oſtendanturq. literæ.

8 Demùm bona tanti viri venia *Gloſſa* tantum à Nauarro commendata, ſingulariſq. dicta, certè mihi talis non eſt, vt neq. meo, ni ſallor Lectori, ſi libuerit eam percurrere, quàm vt facilius præſtare poſſit, hic ſubijciam, ad verbũ Recipiât, *Sed nunquid oportebit, me Prælatum ſemper oſtendere literas? dic, hic loquitur, quando accedit Prælatus ad Prælaturam, non quando diù in poſſeſſione ſtetit*; nàm primò tota reſponſio aptata interrogationi continenti illam particulam Tò *ſemper*, rectè quidem ſe habens, nobis tamen nihil faceſſit negotij, vt ad oculum patet, quaſi verò non ſemel, atq. iterũ, ſed ſæpè, vel ſemper oſtendendæ ſint literæ ẽt poſt initam poſſeſſionem, quod negat *Gloſſa* cum initio ſufficiat eas ſemel oſtendiſſe. Deindè dico, loqui textum, Gloſſamq. de Præſulis receptione ex vi electionis, & confirmationis poſſeſſionem ineuntis, qui recipi non debet, quin expeditas prætereà literas oſtendat, & conſequenter, ait *Gloſſa*, huic Præſuli ſemel in principio literas oſtendendas eſſe, & non ſemper. Demùm addo, loqui *Gloſſam* de receptione Pręſulis ex vi literarum, quas ſatis eſt ſemel oſtendiſſe, quod vtiquè, & nos requirimus; cum poſſeſſio, qua potitus eſſet ille Præſul in Semeſtri, non ex vi literarum, ſed ex vi gratiæ per diploma conceſſæ inita fuiſſet, cùm itaquè poſſeſſio iure nouo Extrauagantis Iniunctæ per Apoſtolicas accipienda ſit literas, ad eam in principio dicenda eſt illarum oſtenſio neceſſaria, cum principium poterit illud dici poſſeſſionis iuridicæ remota gratia breuis, alioquin nunquam erit neceſſaria talis oſtenſio literarum; nàm non in principio, quando per Breue poſſeſſio capta fuit, cum non eſſent expeditæ, & illarum loco ſucceſſerit, tunc ex gratia facultas Breuis: non poſteà per *Nauarrum*, cum iam poſſeſſio capta ſit, diùq. in illa perſeuerauerit Epiſcopus; ergò nunquam. Quod haud exiſtimo *Nauarrum* adeò facilè conceſſurum.

DISPVTATIO OCTAVA.

An Epiſcopus electus,& confirmatus poſſit ea, quæ ſunt Ordinis per alium præſtare.

QVuamquam non inficiar huic eſſe quæſtioni connexionem cum altera penè oppoſita: quia contrariorum eadem eſt diſciplina; nempè num Epiſcopus conſectatus poſſit alicui,v. g. Vicario ſuo generali,non Epiſcopo,ea, quæ ſunt Ordinis obeunda demandare. Verùm quia hæc maiorem quidèm habet affinitatem cum altera infra diſputaoda, nùm Pontifex Maximus facultatem facete poſſit ea exercendi,quę ſunt propria Ordinis Epiſcopalis non Epiſcopo in eum locum referenda eſt.Itaq. præſentem vnico capitulo comprehendam,cùm penè vacet difficultate,&ſi non vtilitate.

CAPVT VNICVM.

Epiſcopus electus, & confirmatus etiam,quæ ſunt Ordinis per alterum Epiſcopum præſtare poteſt.

SVMMA.

*Sententia negantium poſſe id fieri.n.*1.

*Contraria ſententia certa, & catholica poſſe non conſecratum Epiſcopum ea, quæ ſunt Ordinis alteri Epiſcopo conſecrato commendare. num.*2.

*Quæ Papa decernit maximè per decretales Epiſtolas ſunt infallibilia.n.*3.

*In decretis morum Papa non poteſt errare. num.*4.

*Meritò reprehenduntur Caietanus, & Sotus æſtimantium deciſionem Leonis X. de Monte Pietatis ad certitudinem fidei non pertinere.n.*5.

*Siue à ſolo Papa,ſiue à Papa in Concilio decretales ſanctiones eiuſdem auctoritatis, & fidei habendæ ſunt.n.*6.

*Decretales literæ, vel reſcripta etiam extra ius exiſtentia in caſibus ſingularibus data, vim continent irrefragabilis legis ad cęteros ſimiles caſus.n.*7.

*Sede vacante Capitulum committere poteſt alteri Epiſcopo ea,quæ ſunt Ordinis exercenda. num.*8.

*Capitulum Metropolitanæ,Sede vacante, conſecrationem poteſt demandare alicuius Eccleſiæ ſuffraganeo Epiſcopo,n.*9.

*Per ſpecialem auctoritatem à proprio Præſule ſibi factam, poteſt Vicarius generalis alteri Epiſcopo, quæ ſunt Ordinis munia committere.n.*10.

*Eadem eſt facultas Capitulari Vicario committendi munia Ordinis alteri Epiſcopo.n.*11.

*Qua cautela dicta commiſſio facienda ſit.n.*12.

*Quando exceptionem patiatur regula, qui per alium facit,per ſe ipſum facere videtur.n.*13.

OCcaſione caſus expoſiti per *cap. ſuffraganeis de elect.* Metropolitani electi, & confirmati, non dùm tamèn pallio donati, nùm is poſſet per aliquem Epiſcopum ſuffraga-
1 neum quempiam conſecrare in Præſulem, nõnulli apud Abbatẽ ibidem in eam abiere ſententiam,vt abſolutè negauerint, poſſe Præſulem electum,& confirmatum demandare ,quæ ſunt Ordinis in ſua Diœceſi exercenda Præſuli conſecrato. Quibus ſi obijcias citatam *Decretalem ſuffraganeis de electione*, negant hanc eſſe decretalem, ſed prouiſionem quamdam fundatam in ęquitate. Probant prætereà ſuam opinionem hi Doctores. Primo quia, qui per alium facit,per ſe ipſum facere videtur *ex cap. mulieres de ſent.excommun.& ex regul. qui per alium in 6.* Secundo, quod ſuo non licet facere nomine,neq.alieno licebit,*ex alia eiuſdem texti regula, quod alicui in 6.* tertiò directè contra caſum dictæ decretalis, argumentum ſumitur ex *c.1.diſt.*100.vbi dicitur,non debere Archiepiſcopum propriam differre conſectationem, nè ſuffraganeorum protrahatur conſecratio; ergo ſignum eſt, non poſſe Metropolitanum non conſecratum,alteri committere conſecrationem ſuffraganei, alioquin non eſſet,cur ad propriam teneretur feſtinare conſecrationem, ſi abſq. illa facili delegatione ſuffraganeo cõſecrando conſulere poſſet.

2 Verùm contraria ſententia omnino certa eſt,& catholica,de qua nefas ſit ambigere,quã dicimus poſſe, ſiuè Archiepiſcopum non dum habito pallio,ſiue Epiſcopum electum,& confirmatum,vel à Papa debitis circumſtãtijs nominatum nominatione æquiualenti electioni, & confirmationi, de qua *ſequenti libro* dicemus,nec dum conſecratum poſſe,quæ ſunt Ordinis alteri committere Præſuli. Habetur expreſsè in *citato canone ſuffraganeis de elect. Suffraganeis alicuius Metropolitani ad mandatum ipſius poſt confirmationem electionis ſuæ,etiam ſi pallium non receperit,licitum eſt electum, qui*

ad eius iuriſdictionem pertinet,conſecrare;quem
textum probè declarat non modo eius *Gloſſa*,
ſed Gloſſa c.1.de translat. Addo *cap.Is,cui de*
elect.in 6.ad finem,§ alia quippè,ex quo conſtat,
adminiſtratorem, & Procuratorem Eccleſiæ
Pictauienſis illa, quæ miniſteria conſecratio-
nis expoſcunt, id eſt munera Ordinis Epiſco-
palis(niſi fuerit Epiſcopus) per alios poſſe ex-
pedire.Ex his autèm hoc argumentum confi-
3 cio.Quæ Papa decreuit,& maximè per Decre-
tales Epiſtolas Eccleſiæ] proponit infallibilia
ſunt habenda;ſed hæc veritas per ſuperallatas
4 decretales exponitur;ergo,&c. Maior propo-
ſitio certa eſt, cùm in decretis morum Papa
minimè poſſit errare, vt eruditè probant *Ba-*
gnes in breuioribus commentarijs 2.2.q.1.artic.
10.dub.Bellarmin.lib.4.de Pontifice c.10. Moli-
na lib.2.de iuſt.diſp.325. qui meritò reprehen-
dit doctrinam *Caietani tom.2. opuſculorum*
tract.6.& Soti 6.de iuſt.q.1.art.6. putantium
definitionem *Leonis X. in Concilio Lateranen.*
§.10.decernentis, Montem Pietatis non eſſe
vſurarium ad fidem non pertinere. Ratio au-
tèm huius noſtræ propoſitionis eſt tùm com-
munis Eccleſiæ ſenſus, quo recipit has defini-
tiones tanquam omninò certas, atq. indubita-
tæ fidei, tùm quia eſſet contra ſanctitatem
eiuſdem Eccleſiæ, ſi Papa poſſet ei proponere
quidpiam minus certum,& contra bonos mo-
res,vel rationis dictamen,vel leges Sacramen-
torum,vel ad regimen ipſiuſmet Eccleſiæ ſpe-
6 ctans. Hoc autèm & exploratum eſt omnibus
Catholicis de legibus Eccleſiaſticis generalem
vim habentibus,quæ tametſi varijs nuncupen-
tur nominibus, eandem tamèn habent pote-
ſtatem ſiuè à ſolo Pōtifice ſint latæ, ſiuè ab eo
in Concilio generali, vel approbato, vt rectè
notat *Vaſquez 1.2.diſp.157.c.5.nu.37. ex com-*
muni Theologorum ſententia D.Thoma 2.2.q.1.
art.10.& q.11.art.3.Vualdenſis lib.2. de doctri-
na fidei c.47.& 48.Turrecremata lib.2. ſummæ
c.109.Driedi lib.4.de Eccleſiæ dogã c.3.punt 3.
Caiet.opuſc.de poteſt.Papæ c.9. Ecky lib.1.de
Primatu Petri c.18.Petri Soti in Apologia cap.
83.84.& 85.Cani 6.de locis c.7.atq Interpretum
7 *D.Thomæ in locis cit.*Et habet etiam verum de
Decretalibus,reſcriptis,ac peculiaribus reſpō-
ſis,Epiſtoliſq. Pontificum in caſu etiam ſingu-
lari datis,quæ ſanè vim obtinent pariter legis
ex cap.in cauſis de ſentent.& re iudic. vbi Inno-
centius III.ait:In cauſis, quæ Summi Pontificis
iudicio deciduntur,& ordo iuris, & vigor æqui-
tatis eſt ſubtilitèr obſeruandus ; cùm in ſimilibus
caſibus cæteri teneantur ſimilitèr iudicare. Nam
quid eſt cęteros Iudices debere in cauſis ſimi-
libus eodem iudicare modo, niſi reſponſum
Pontificis in caſu ſingulari datum in alijs ſimi-
libus vim legis habere? Quamobrem plurimę
decretales Epiſtolæ, quæ in corpus iuris ſuo
ordine à *Gregorio IX.* redactæ habentur, certè
vim legis retinent vniuerſalis,tametſi pro caſu
ſingulari exaratæ fuerint: igitur meritò ſiuè
Epiſtolas,ſiuè decreta Pontificia extra ius exi-
ſtentia, iuſſit, ſeù declarauit *Nicolaus Pa-*
*pa in can.ſi Romanorum 19.diſt.*reuerenter ob-
ſeruanda eſſe,vt ibi Canoniſtæ paſſim, ex quo
rectè redarguitur *Paulus de Caſtro l.1.num.5.*
ff.de conſtitut.Principum contrarium iudicans.

Hinc gradum facio ad minorem noſtri primi
argumenti probandam; nam quicquid ſit de
decretali ſuffraganeis de elect., quæ quando ſub
ſecunda compilatione erat,inquit *Abbas ibi.n.*
*2.*non habebatur Papalis, certè deinceps cùm
& à Papa propoſita ſit,atq. ità ſicut cæteræ ab
vniuerſali excipiatur Eccleſia, atq. à *Gregorio*
IX. omnes præcipiantur vſui eſſe ſecundum
hanc,& non aliam compilationem tùm in iu-
dicijs,tùm extra vt legitur in proemio Decre-
talium ſanè non poſſet abſq. errore in contra-
riam iri ſententiam. Quapropter meritò *Gra-*
tianus diſt.20.ſub initio, Decretales ait Epiſto-
las Canonibus Conciliorum pari iure exequē-
das eſſe.

Verùm vndè opportunè digreſſa eſt oratio
reuertatur; Porro non modo ex Sacris con-
ſtat Canonibus,vt dictum eſt,noſtra concluſio,
ſed ratione etiam liquet; quia Præſul electus,
& confirmatus, non autèm conſecratus alteri
conſecrato Præſuli munera committens Ordi-
nis propriam tantum exercet iuriſdictionem,
proprios nempè ſubditos alteri Epiſcopo quo-
ad illa munera ſubmittendo, circa quos alter
Antiſtes ſua poteſtate in conſecratione habita
vtatur,vt probè notat *Abbas cit.n.3.*

8 Confirmatur, quia Sede vacante, Capitu-
lùm committere poteſt alteri Epiſcopo Cleri-
cum propriæ Eccleſiæ,vel Diœceſis Sacris ini-
tiandum Ordinibus *ex cap.cum nullus de tem-*
pore ordinandorum in 6. ſeruata tamen forma
præſcripta à *Tridentino ſeſſ.7.c.10.de reformat.*
cum omnibus exploratum ſit, Capitulo facul-
tatem non eſſe illum eundem Clericum ordi-
nandi, quippè quod Epiſcopo defuncto in his,
quę ſunt iuriſdictionis tantum ſuccedit *ex cap.*
9 *cum olim de maior. & obed.* Sic pariter poteſt
Capitulum,Sede vacante,alium inuitare Præ-
ſulem ad exercenda Pontificalia *per cap. Pon-*
tifices 7. q.1. & ex allato textu deducit Com-
poſtellanus,poſſe Metropolitana Sede vacan-
te, eius Capitulum demandare conſecrationē
Suffraganeo, cum hic ſit actus ſolius iuriſdi-
ctionis.

10 Ex his deduco per ampliationem noſtræ aſ-
ſertionis ſpecialem auctoritatem poſſe ab Epi-
ſcopo fieri ſuo Vicario committendi alicui An-
tiſtiti ea,quæ ſunt ordinis munia.Sic *Abbas in*
cap.his,quæ,& in cap.cùm olim de maioritat.&
obed. inſt. iuris canonici de Vicario Epiſcopi nu.
121.Bertachin.de Epiſc.3. part.q.61. Sbrozius
de Vicario lib.2.q.12.n.1. Rebuff.in pract.benef.
*in forma Vicariatus n.33.*probè notans ſpecialī
mandato ad id opus eſſe Prę ſulis ex communi
DD.ſententia *in cap.final.de elect.*

11 Deduco ſecundo hanc etiam facultatem eſ-
ſe Vicario Capitulari, Sede vacante,quam re-
ctè *Rebuff.modo citatus tit.de reuol. n.66.* poſſe
vocare docet Epiſcopum vicinum ad Sacros
Ordines conferendos. Notat autèm *Abbas in*
12 *laudatum cap.his quæ nu.3.*quem ſequitur *Re-*
buffus,huiuſmodi commiſſionem cautè facien-
dam eſſe cum proteſtatione, quod nihil iuris
ex hoc actu Prælato rogato acquiratur, immò

cau-

cautionem præſtandam eſſe vult *Rebuffus* à dicto Prælato accito. Cæterùm vbi certò id cōſtaret, hoc ab illo gratis exigi abſq. iure, quod eidem competeret, neutrum neceſſarium eſſe putarem.]

Supereſt, vt contrarijs ſatisfaciamus argumentis, cum iuris allegati euaſioni ſuper occurrerimus. Et quidèm primò argumento *cit.* reſpondet *Abbas n.* 3. regulam, doctrinamq. textus adducti non procedere, quando is, cui cōmittitur facere non poteſt nomine ſuo, ſed totum illud peragit negotium, tanquam alter, à quo committitur. Verùm niſi huic aliquid addatur ſolutioni, efficax, ad argumentum ſoluendum minimè videtur: etenim etiam mandatarius proprio poſſet nomine manus violētas inijcere clerico; & tamen ſi in vi mandati id præſtiterit, mandans excommunicationem canonis incurret, vt in *allegato textu mulieres*, *§. hi vero* clarè notatur. Itaq. his, quæ in citatis regulis tradunt Auctores, omiſſis cum *Dyno in regulam ad argum.* 1. *adductam*, *§. ſed dicendum*
23 aio, dictas regulas exceptionem ſubire, quando perſonæ induſtria eligitur, *l. inter artifices*, *ff. de ſolutio.* Cum autèm in noſtro caſu perſonæ Præſulatu donatæ qualitas eligatur, quę quidē tantum ſubiectione illius, circa quem ordinis actus eſt exercēdus, ac materia indigebat proportionata per ſubiectionem ſubditi, iure ſuo his poſitis, munera illa obibit, neq. nomine deſtinantis Epiſcopi electi, niſi quoad iuriſdictionem, ex qua illa materia ſubditi, vel quaſi ſubditi exhibita eſt apta. Eodem pacto alteri regulę in ſecundo argumento exaratæ reſpondendum eſt.

Ad tertium dico cum Gloſſa ibi eſſe ſermonem de Archiepiſcopo, qui fuit vltra tres mēſes in mora, quando in pœnam nec poteſt conſecrationem ſui ſuffraganei alteri committere, vt ibi. Aliæ duæ ſolutiones minus efficaces afferuntur ab *Abbate loco cit. n.* 3. Verùm data ſufficit.

DISPVTATIO NONA.

De Poſtulationis natura.

Poſtulationis, quæ præ manibus nobis eſt, titulum nō ignoro in iure Canonico præmitti electioni; verùm maius operæ pretium me facturum arbitratus ſum, ſi electionem primò comprehenderem, quod 5. *& 6. lib.* præſtiti, quippè quæ multis *ſuperioribus etiam* 1. *tom. libris* illuſtrata erat, ac per ſe videtur intenta, & innixa iuri, quæſtioneſq. ſcitu digniores, atq. vſu frequentes continens, quàm poſtulatio ei potiùs acceſſoria, in eiuſq. locum penè ſuffecta, & in gratia fundata. Accedit longè etiam ab Aula, & à Curia Romana, vt plurimum eſſe amandatam, Auctore *Lambertino* 1. *p. lib.* 2. *q.* 7. *art.* 10. *n.* 6. *in fin. Mandoſ. in regul.* 2. *Cancellariæ in præfatione n.* 3. *Gonzales de benefic.* 4. *p. c.* 1. *nu.* 11. Cum autem confirmatio ſupra electionem cadat, cuius eſt complementum, neq. cum Poſtulatione connexionem habeat, idcircò de illa prius etiam diſputaui. In poſtulationis itaq. dilucidatione, qua, declarans electionem, vſus ſum, methodum proſequar; vt igitur electionis expendi circumſtantias, Quid, propter Quid, & Cuius gratia, ea ratione, qua ſubſtantialiter acceptas tradidit Ariſtoteles, & *lib.* 5. *diſp.* 1. *c.* 3. *à n.* 8. expoſui, in nonum librum reijciens circumſtantiam *Quis:* quippè quæ cum cauſa coincidit efficienti Pręſulatus; ità paritèr in eandem circumſtantiam *Quis*, cauſamq. efficacem Poſtulationis referens, Primo peracturus ſum loco de illius natura, atq. eſſentia per circumſtantiam *Quid* comprehenſa. Deindè circumſtantiam *Circa Quid*, conditionemq. materiæ, ſiuè perſonæ poſtulandæ, ſecunda explicabit diſputatio; Tertio autèm rationem expēdam finis, & circumſtantiæ, cuius gratia, ad quam tota poſtulatio quanta eſt, dirigitur ad ius, nimirùm Poſtulato conferendum.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit Poſtulatio.

S V M M A.

Prima refertur, ac reijcitur poſtulationis definitio relata, Gloſſa. n. 1.
Secunda Panormitani refellitur. n. 2.
Baldi definitio reſpuitur. n. 3.
Poſtulatio ex ſe ſaltem non ſemper ad facultatē conſequendam eligendi refertur. n. 4.
Decij definitio adducitur, & expungitur. n. 5.
Definitio Turrecrematæ reijcitur. n. 6.
Primo diuidenda eſt poſtulatio, cuius genus ſit ſubalternum. n. 7.
Vera definitio Poſtulationis aſſeritur. n 8.
Quid propriè petitio ſit, & quam aptè in definitione poſtulationis inſerta ſit. n. 9.
Quid ſignificet Particula in Prælatum definitioni inſerta. n. 10.
Realitas actus magis inſpicienda, quàm verborum. n. 11.

Quid ſibi vult particula certæ perſonæ appoſita definitioni.n.12.

Quid alia ſignificet canonicè.*n.13.*

Poſtulandus non debet eſſe omninò impeditus.numer.14.

Omnis defectus eſt Superiori exponendus, ob quē quis poſtulatur.n.15.

Expenditur vltima particula, videlicet apud Superiorem diſpenſare potentem.*n.16.*

Superior non tenetur Poſtulationem admittere. n.17.

LIcet definitio in iure periculoſa ſit, quia tamē ex *Ariſtotele 1.topic.4.* quod quid eſt rei explicat, id eſt rei naturam, & eſſentiam, *l.omnis, ff.de reg.iur.* & à locupletibus, quos infra laudabo Doctoribus inueſtigata eſt, à nobis, ſilentio minimè prætermittenda. Præcipuas itaq. Poſtulationis definitiones reijcere aggredior, ex quarum indicatis vitijs eius natura clarior innoteſcet.

1 A *Gloſſa* itaq. *cap. vnici de poſtulat.in 6.* Poſtulatio definitur *Petitio gratiæ à Superiore facta*; verùm vt omittam amphibologiam cōtra præceptū *Ariſt.6.top.c.2.* qua maximè laborat hæc definitio, cum æque ſignificet petitionem Superioris apud alium expoſitam, quàm alicuius apud Superiorem habitam per appoſitionē vocis à *Superiore* in caſu ablatiuo, adeò latè patet, ut ad quaſcumq. ſe extendat petitiones gratiæ, nec propriam aſſignat differentiā Definiti, neq. cum eo cōuertitur, quo præcipuè nomine reijcitur ab *Abbat.in præfationem ad tit. de poſtulat.circa fin. n.1.* & eſt parum conſona *Ariſtotelicæ* doctrinæ *6 top.c.1.*

2 Abbas igitur ſuam ibidē hac affert ratione, *Poſtulatio eſt quædam gratiæ petitio à Superiore facta de promouendo aliquem ad Prælationem, ad quam de iure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum eligi, ſeù promoueri nō poterat.* Ceterum eadem amphibologia, quam contra primam obiecimus hanc Panormitanā definitionem etiam uitioſam eſſe, non eſt, qui non uideat. Redundat præterea uerbis, cum defectus, atq. impedimenti fruſtra utatur nominibus, ut cætera taceā, & à doctrina Philoſophi diſcrepans *7.top.2.*

3 Accedit *Bald in rubric.ad tit.de poſtulat. n.1.* ſic definiens, *Poſtulatio eſt actus canonicus, per quem de gratia petitur à Superiore, quòd prouideat de Prælato, vel det licentiam Capitulo eligendi eum.* At primo ſcopulum amphibologiæ ſuperi indicatæ, *Bald.* non euitauit; Deindè per genus generaliſſimum, ac remotum, tradidit definitionem, ex hoc profectò uitioſam, non ſecus ac, ſi quis hominem, non per animal rationale, ſed per ſubſtantiam ſpiritualem definiret contra *Ariſtotel.lib.2.poſt.c.14.& 6.top.3.& 6. phyſ.c.3.text.27.* Iterùm quid ſit petere de gratia, haud facile intelligitur, cum poſſit referri, tùm in Superiorem, à quo gratia expectatur, tū in Capitulū, quod ex gratia hanc poſtulat perſonam à Prælato, ut uidetur indicatum in *c.1. de poſtul.ad uerb. Poſtulaſtis*; uerùm malè, ut rectè notat *Dec.in hoc cap.n.7.ad fin.* nàm Capitulum dum poſtulat non facit, uel præſtat, ſed petit gratiam. Quarto cum duplicē *n.1.* diſtinguat *Bald.* poſtulationem ſimplicem, ac ſolemnem, legenti, uel primo intuitu conſtabit eius definitione non comprehendi ſimplicem, qua non petitur facultas eligendi, ſed prouiſio noui, atq. idonei Paſtoris. Sic etiam neq. latè patet ad poſtulationes, quæ ab alijs, quàm à Capitulo fieri poſſunt, ut à Principibus, quibus ius eſt præſentandi, ſi uellent præſentare canonicè impeditum, ſponſum u.g. alterius Eccleſiæ.

4 Demùm poſtulatio non tendit ſaltē ſemper ad facultatem conſequendam eligendi perſonam impedimēto irretitam, ſed in Superiorē, uel eius diſpēſationem, qua Poſtulatum admittat. Quamobrem Superior minimè debet reſpondere liceat uobis talem, quē poſtularis eligere, ſed ut *Innoc.in cap. gratum de poſtulat. n.4. Secundū quod poſtulaſtis de tali prouideo, vel poſtulationem veſtrū admitto*; quę formula magis uidetur uſitata, qua propter minimè placet *Abb.in rub.ad tit.elect.n.2.* neq. ex eo *Dec. in rub.ad tit.de poſtul.n.1.* aſſerentes poſtulationē referri, atq. ordinari ad electionem futurā, cuius eſt præambula, cùm præſertim idēmet *Abb.* ibi *& c.1.de poſtul.n.34.* ſcribat, admiſſionem poſtulationis ſolemnis uim habere electionis, & confirmationis; nō autèm nego, poſſe poſtulari, vt liberetur quiſpiam impedimento à perſona, à qua ipſe aliquo pacto pendet, quo remoto poterit eligi. Verum hoc non habet ex ſe poſtulatio propria, & ſolēnis, ſed impropria, quam mox indicabimus parare viam electioni, vt etiam indicat *Imol.cap.& ſi vnanimiter n.5. de poſtulatione Prælatorum.*

5 Hinc Decij etiam reijcio definitionem, quā falſo ille refert ex Panormitano. *Gratia videlicet facta à Superiore de promouendo aliquem ad Prælationem, ad quam de iure commun eligi nō poterat propter aliquod impedimentum.* Etenim poſtulatio non eſt gratia, ſed expoſitio voluntatis optantis, ac petētis gratiam à Superiore, vt velit in poſtulatam perſonam conſentire.

6 Neq. poſſum approbare adductā definitionem poſtulationis à *Turrecremata cap. Oſius diſt.6 1.n.1.* ex Hoſtienſi. *Poſtulatio eſt alicuius perſonæ, quæ eligi prohibetur propter defectum, concors, & certa Capituli facta petitio.* Nàm quādo cæteras haberet rectæ definitionis qualitates, illa ſanè caret, quòd non ad omnes patet poſtulationes, ſed ad eam tantum, quæ habetur à Capitulo. Si quidem vt hic idem Auctor merito docet *nu.13.* qui poteſt eligere, poteſt etiam poſtulare; atqui vis eligendi, præſentandi, aut nominandi non modo eſt Capitulo, ſed alijs, vt infrà declarabimus; igitùr neceſſaria conficitur ſequela ab alijs, quàm à Capitulis poſtulari poſſe, vt *n.ſeq.* perpendemus.

7 Longiùs non proſequar aliorum reijciens definitiones ad faſtidium, verū cū poſtulationem latis ſub terminis acceptam genus ſubalternū iudicē, prius cū *Ariſt.lib.2.poſt.c.15.tex.4.* diuidendā, quàm definiēdā eſſe arbitor. Itaq. vt ſimplicem nunc acceptam à *Bald. cit. nu.3.* omittam, quæ non tendit ad gratiam captandam à Superiore, potente in defectu diſpenſare, cuius cauſa eligi minimè poteſt in

Præ-

Prælatum is,qui poſtulatur,ſed ex diſcrepantia
ſuffragiorum.Poſtulatio primò diuiditur ratio-
ne perſonæ poſtulantis,& altera eſt Canonica,
quæ à Capitulo fit,altera quæ à quocumq. cui
ſit ius nominandi,eligendi,vel præſentādi,quę
quidèm iuxta varios defectus,quibus irretitur
Poſtulatus, in varias poteſt ſubdiuidi ſpecies;
Et licet ſciuerim, poſtulatione propria Patro-
num vti non poſſe, quippè cui competit ido
neum præſentare ex *cap. 2. de ſupplenda negli-
gentia Prælatorum,& cap.2.& 3. de iure Pa-
tronatus;* at impropriè non eſt, cur Patronus
poſtulare nequeat. Deindè diuiditur ratione
perſonæ,apud quam exponitur:Et hæc vel eſt
impropria,qua non diſpenſationem,in gratia
fundatam ex communi DD. placito innititur
poſtulatio, ſed potius conſenſum alterius ex-
quirimus,vt ſi poſtularetur Monachus in Præ-
latum,conſenſus Abbatis obtinendus eſſet ex
cap.ſi Religioſus de elect.in 6. quemadmodum
rectè notat *Sylueſter poſtulatio 1.& Immol.in
rubr.ad tit.de poſtul.num.12.* vel ſi à Domino
poſtularetur ſeruus, vt notat *Immol.cap.& ſi
vnanimiter de poſtul.n.5.*

8 His itaq. exploſis definitionibus eam aſſe-
ro.*Poſtulatio eſt petitio in Prælatum certæ per-
ſonæ,canonicè,non tamèn penitus impeditæ, ex-
poſitæ Superiori diſpenſare potenti.* Petitio loco
9 generis appoſita eſt, reliqua vero loco diffe-
rentiæ. Præterea petitio à nobis vſurpata eſt
in ſenſu proprio,nàm auctore *Varrone* petere
propriè eſt, precatio aliquid poſcere, & *Valla*
petere,ait,dicimur,cùm aliquid humiliter, &
precibus petimus; cum enim Poſtulatio,con-
ſenſu Doctorum, innititur gratiæ, ſuppliciter
habenda quidem eſt,vt probè *Abbas cap.1.de
poſtulat:* fauet etiam *cap.bona il primo, necnon
Capitulum poſtulationem de poſtul.Prælatorum,
& cap.cupientes, §.deq. de elect.in 6.*

10 In Prælatum addidi, quòd hic dicitur iuriſ-
dictionem propriè habere, vt notatur ab *Ab-
bate in cap.decernimus de iudicijs,* verùm enim
verò licet quis poſtularet aliquem in Curato-
rem Eccleſiæ, vel in ſimile officium, ſatis ſu-
perquè cenſeretur ſe explicaſſe, ſi cœteras ad
11 poſtulationem deſideratas appoſuiſſet condi-
tiones:quia realitas actus magis eſt inſpicien-
da,quàm verborum, *ff.de condic. & demonſtr.
l.Pater Seuerianam,§.conditionem verba, & ff.
de negot.geſt.l.qui aliena,§.quamquam,* & ſic de
electione tenet *Baldus Rubric. ad titul. de po-
ſtulat.num.5.* quòd generaliter per ſe dictum
volo,quando ex æquipollentibus, etiamſi di-
ſtincta non enuntiaretur ratione, dummodo
mentis conſtantia,& veritas eadem ſit, *C.de
teſt.l.quoniam indignum ff.de action.& obligat.
l.conſenſu.* Neq. aucupationi ſyllabarum inſi-
ſtēdum eſt,quæ quidem ſunt ambages, & ina-
nes formulæ, *C.de formulis l.1.*

12 *Certæ perſonæ*, quia non compromittitur,
niſi Capitulum fuerit diuiſum *per cap. Bona 1.
& 2.* verùm deſignata petitur, vel ad diſtin-
ctionem à nominatione,in qua plures quidèm
exprimuntur,vel exprimi poſſunt,& eſt in cer
ta quoad expreſſos petitio.

13 *Canonicè, &c.* ideſt ſecundum Sanctiones
Sacrorum Canonum, ex quorum diſpoſitione
maximoperè pendet habilitas ad officium,
dignitatemq; ad quam quis poſtulatur.

14 *Non tamèn omninò, &c* etenim,vt infrà di-
cemus,defectum patientes, quo non poſſunt
officium obire,ad quod promouentur, vel ex
ſe,vel ex iuris diſpoſitione,qua inhabiles fiunt
ad talem dignitatem, eligi minimè poſſunt,
ſed poſtulari, vt probè *Abbas cap.& ſi de po-
ſtul.u.num 8.§.tergia reg.* Inhabiles,inquit,non
omnino,vt hic etiam adnotant cęteri DD. ſed
quo impediuntur,ne eligi queant, cum multi
non modo eligi, ſed ne poſtulari quidèm poſ-
ſint.Sic Hæretici,criminoſi, in crimine perſe-
uerantes,cæteriquè ſimiles *ex cap.1.& 2. de
poſtulat.* docetque probe *Panormitanus cap.&
15 ſi eodem num.9.* Vtrum autem hic defectus di-
ſtinctus eſſe debeat à morali, infra explicabi-
mus,expendentes qui nàm poſtulandi,vel non
poſtulandi ſint. Exploratum tamèn illud ſit,
omnem,& quemcumquè defectum,ob quem
quis non eligendus, ſed poſtulandus eſt, ex-
primendum eſſe Superiori, vt deduco *Inno-
centio in cap.Dudum il ſecondo de elect.atque ex
cap.1.& 2.de filijs Præsbyterorum lib.6.* ac do-
cet *Abb.cap.cum Nuncius de teſt. & cap. non
dum de conſangu.& affin.* vbi diſpenſatus in
vno,non videtur in alio diſpenſatus,quemad-
modum proſequuti ſumus *Tomo 1.lib.2. diſp.
2.cap.1.num.13.& 16.& diſput.5.cap.5.per to-
tum,* alioquin vno tantum non aperto defectu,
admittenda poſtulatio non eſſet,taleſq. poſtu-
lantes eſſent priuati,vt proſequitur *Abb.cap.
& ſi vnanimitèr de poſtul.n.9.*

16 *Apud Superiorem diſpenſare potentem*, quæ
particula primò diſtinguitur ſollemnis, ac
propria poſtulatio,de qua diſputamus à qua-
cumquè minus ſolemni, quæ apud quemuis
alium, vt conſenſum præſtet aliquo pacto ex-
ponitur,vt ſuper indicaui,probèq.notat *Imol.
citat.num.5.* hinc rectè monent DD. ad Supe-
riorem dirigi poſtulationem ad quem ſpectat,
ex gratia poſtulationem admittere. Sic *Innoc.
c.1.de poſtul. Abb.in rubr.in tit.de poſtul.ad fin.
& alo.*

17 Qui quidèm Superior non tenetur admitte-
re poſtulationem, vt tenetur electionem,
vel præſentationem, vti proſequitur *Rub.in
cap.1.de poſtulat.lib.6.* cum poſtulatio actus ſit
gratiæ, ideoquè ordinarì dicitur ad diſpenſa-
tionem,vt notatur à *Gloſſa cap finali, verſ. per-
miſſione de poſtulat & cap.indemnitatib.in prin
cip.verbo eligatur in 6.* quæ omnia ex infra diſ-
putandis clariùs innoteſcent.

CAPVT SECVNDVM.

Quo pacto ab electione, ac nominatione poſtulatio diſtinguatur.

S V M M A.

Quod olim non cenſebatur eſſe diſcrimen inter poſtulationem, atquè electionem, nunc eſt. num.1.

Primum diſcrimen deſumptum ex eo, qui poſtulatur, vel eligitur.n.2.

Secundum quod per electionem in electum conſentitur tanquam in Eccleſiæ ſponſum, ſecus per poſtulationem.n.3.

Tertia differentia, eo quod variari licet à poſtulatione, antequam exponatur Superiori, minimè verò ab electione publicato ſcrutinio. num.4.

Quarta differentia, quia poſtulatio non confirmatur, vt electio.n.5.

Caſus, in quo concurrerent electio, & poſtulatio quænam præferenda ſit.n.6. remiſſiuè.

Quomodo nonnunquam electio dicitur nominatio, & viceuerſa nominatio electio.n.7.

Triplex eſt nominatio.n 8.

In quo conueniant, ac differant Poſtulatio, & nominatio.n.9.

EXplicata poſtulationis eſſentia, et ea, quo pacto ab electione, ac nominatione differat, quibus cum affinitatem videatur habere, hoc ad maiorem eiuſdem dilucidationem caput expendet.

1 Et quidèm penès antiqua iura vix fuiſſe poſtulationem, atquè electionem diſtinctas, quarum vocibus indifferenter maiores noſtri vtebantur, patet *ex 63.diſt.literas*, notatq. *Innocentius in cap.1.de poſtulat. num.1.* At verò deinceps *proprius intellectus*, vt proſequitur idemmet *Innocent.II.iura, & conſuetudinem cuilibet verbo eſt accomodatus*, & indicatur *cap.Oſius 61.*& apertè demonſtratur ex diuerſis titulis in iure expoſitis, *argum.l.ſi idem, C.de Codicillis.*

2 Primum igitur diſcrimen ex parte materialis cauſæ deſumitur: nam hæc habetur de eo, qui eligi minimè poteſt, quamquam non prorſus inhabilis, vt explicabimus cum circumſtantiam, circa quid, & quis poſtulandus ſit, aperiemus.

3 Secundum aſſigno ex termino ad quem tendit electio, qua quidem electores conſentiunt in electum, tanquam in Sponſum, Prælatum, vel Canonicum: At verò per poſtulationem qui petunt, minimè conſentiunt in perſonam rogatam abſolutè, tanquam in Sponſum, Prælatum, &c. Sed penè ſub conditione; ſi Superiori placuerit, vt probè *Innoc.cit.n.1.* Quãobrem ad Superiorem dirigitur poſtulatio potiùs immediatè.

4 Hinc tertiam deduco differentiam variationis, quam poteſt poſtulatio ſubire; refugit autem electio *per cap.Bonæ il ſecondo de poſtul.* quod ritè *Panormitanus* explicat *nu.10.& 11.* & nos expendimus *ſuperiori lib. diſp.19.* Itaq. in hoc differentia ſita eſt, vt antequam expoſita ſit poſtulatio Superiori, in re v. g. noſtra Summo Pontifici, poſſit à Poſtulantibus, inuito Poſtulato, mutari, ità vt, auctore Innocentio hic, quem communiter ſequuntur DD. à nuncio ad poſtulationem expooendam miſſo poſſit illa ante pręſentationem reuocari, quod fieri ſanè poteſt, etiamſi res fuerit publica: at verò in electione, publicato ſcrutinio, neqoaquã admittitur variatio, vt cauetur *per cap. Publicato de elect.* notatq. *Gloſſa per cap. Bonæ il ſecondo verb. temerè*, neq. conueniunt inſtabilitate, ni poſtquam poſtulatio Superiori expoſita ſit, à quo expectandum eſt iudicium, & ſententia, alioquin illuſio videretur *ex clemin. cum illuſio, & variatio de renunciat.* neq. Superioris præſertim Papæ iudicium pendere debet ex arbitrio inferioris, *l.ſi prætor, ff.de iudic.* Vtrum autèm ad reliquas dignitates, atq. officia ſæcularia hæc extendenda ſit doctrina, noſtra non intereſt decidere, vt præſtat *Abb. cap.Poſtulationem de poſtul.n.5.*

5 Ex his ad quartum diſcrimen gradum facio, quia poſtulatio nunquam cõfirmanda eſt, cum ex ſe nihil iuris conferat, vt confert electio acceptata, ac diximus *ſuperiori lib.diſp.16.* quamobrem, vt rectè *Innocentius cap.Bonæ il primo num.4.* Superior dicere minimè debet, confirmo veſtram poſtulationem; Sed poſtulationem veſtram admitto. Ratio autèm hujus diſcriminis ab *Abbate* optimè refertur *capit. ſcriptum de elect. num.7.* quod vt in definitione *ſuperiori capitul.* expoſita tradidimus, poſtulatio innititur gratię, nequè principium dat Spirituali coniugio, quemadmodum præſtat electio *ex capitul. inter canonicos de elect. & capit. final. de translat. Epiſcop.* Sed preces potiùs exponit Superiori rogans, vt per eum liceat poſtulãtum in Epiſcopum habere: Siquidèm admiſſio poſtulationis alicuius ad Epiſcopatum à Pontifice præſtita, vim habet electionis, & confirmationis.

6 Caſu verò in quo electio, & poſtulatio ſimul de varijs concurrerent perſonis, quænam præferenda ſit docet *Abbas modo citat.* & nos inferiùs attingemus. Hactènùs de differentia poſtulationis, atq. electionis, neq. ceteris opus eſt, cum hæc ſatis, ſuperq. ſint ad dilucidationem vtriuſq. naturæ, qui tamèn plura cuperet, *Antonium* adeat *Butrium cap.finali col.2. de poſtulat.* afferentem, & ea, in quibus conueniuor, quæq. paulo vberiùs exponenda patebunt etiam ex infra dicendis.

7 Circa ſecundum de nominatione adnotare primum habeo, nonnunquam nominatione appellari quidem poſſe ſub latiori ſignificato, electionem ipſam, quaſi verò electionis, quam men-

Digitized by Google

mente habuiſti, effectus ſit nominatio, quæ loco ſuæ cauſæ ad eam exponendam ponatur, & è contra electio dici poterit nominatio, quaſi per ſuum effectum declarata per figuram Metonymiam; nequè de hac nobis eſt hic ſermo, cùm ſatis ab electione, poſtulationem diſtinxerimus.

8 Deindè triplex nominatio cadit in conſiderationem; prima eſt, non ſolemnis, qua quiſpiam in collegio proponitur, de quo ſcrutiniū habeatur, cui tamèn ſic nominato, non confertur ius, ſed ſternitur potius via ad ius per electionem conferendum, vt indicat *cap. quod ſicut de elect.* vbi *Abbas num.* 1. Alia nominatio eſt, quæ in ipſo habetur electorum ſcrutinio, à qua illo publicato, non poſſunt ex ſe nominantes recedere; quæ an conferat ius, nec nè ante conſenſum electi, diximus *ſuperiori lib. diſp.* 16. & explicatur à *Cucco inſtit. maior libr.* 4. *tit.* 1. & *num.* 53.

Tertia nominatio eſt ſolemnis, cum duo, vel plures Principi nominantur, ex quibus petitur, vt eligatur vnus, à qua vt ante præſentationem factam recedi, ità poſt illam, non poteſt, & ſi non conferat ius, vt rectè *Panormitanus cit.* & nos *lib. ſeq.* dicemus.

9 Ex his deducitur primo, cum poſtulatione has omnes petitiones conuenire, quia per eas ſiue nominato, ſiue poſtulato per ſe ius non confertur.

Deindè à 1. & 2. recedi non poſſe poſt publicationem ſcrutinij, vt neq. à poſtulatione ſuperiori expoſita. Differt autèm poſtulatio à triplici nominatione, quod hæ poſſunt de pluribus haberi, ſecus poſtulatio per ſe. Sic *Hoſtienſis cap. Bonæ il primo de poſtul. Abb. paulò ante citatus ad finem num.* 1. tametſi pro eadem nonnunquam videantur poſtulatio, & nominatio vſurpari, & indicat *Gloſſa finalis cap. Bonæ il primo citati.*

DISPVTATIO DECIMA.

De Circumſtantia circa quid poſtulationis, & ratione materiæ, ſiuè perſonæ poſtulandæ in genere.

QVamquam 1. *tomo* per quatuor libros cauſam expendentes materialem in communi Præſulatus, *&* 6. *huius tomi* peculiarem electionis circumſtantiam circa quid ex declarantes multa, quæ huc ſpectare poſſunt dilucidauerimus; hic tamèn, quæ propria ſunt ſubiecti, perſonæquè poſtulandæ perpendemus. Ad vberiorem itaquè doctrinam, atquè ad maiorem aſſertæ naturæ poſtulationis declarationem, atquè eorum, quæ infra dicemus, & regulam conabimur generalem tradere, qua conſtent conditiones Poſtulandorum; & præcipuas, aptioreſquè ad vſum, & frequentiores quæſtiones ſcitu dignas continentes hic diſputabimus.

CAPVT PRIMVM.

Quis poſtulandus, vel non poſtulandus ſit?

S V M M A.

Quæſtionis difficultas. n. 1.

Caſus particulares, in quibus poſtulare licet, non autem eligere ad quatuor reuocat Gloſſa. num. 2.

Prima regula falſa, quod hi poſtulandi ſunt, qui abſq. alterius licentia electioni de illis habitæ conſentire non poſſunt. n. 3.

Secunda regula claudicat, quæ eos poſtulandos docet, qui ab vna ad alteram Eccleſiam abſq. licentia tranſire non valet. n. 4.

Cur Clericus poteſt in ſui electionem conſentire abſq. Superioris licentia, ſine qua alienam Eccleſiam, ad quam electus eſt, non poteſt adire. num. 5.

Tertia regula ſtatuens Epiſcopos, Superioreſq. non poſſe eligi, ſed poſtulari, reijcitur. n. 6.

Quarta regula docens, omnes Clericos eligi poſſe

ad

ad Epiſcopatum, reſpuitur.n.7.
Quinta expungitur, quæ reijcit impeditos ab officio.n.8.
Sexta refellitur, quæ poſtulandos eos dicit, qui alio, quam impedimento delicti eligi minimè poſſunt.nu.9.

1 CVm omnibus exploratum ſit quamplures poſtulari poſſe, qui nequeunt eligi, generalis deſideratur regula ad eos deſignandos; quam quidèm adeo putarunt aſſignata difficilem, nè dicam impoſſibilem, tùm antiqui Canoniſtæ Auctore *Abbate cap. & ſi vnanimiter de poſtul.num.6.& Immola eodem cap.num.4.* tùm Theologi, qui hoc attigerunt, vt peculiares potiùs contenti fuerint enumeraſſe caſus, in quibus non electioni ſed poſtulationi patebat aditus, quòd inter cęteros præſtat *Innoc.cap. citat.& ſi vnanimiter d n.4.*

2 Vbi Gloſſa poſt expoſitionem caſus teſtnalis, ad quatuor videtur omnes reuocaſſe, ad defectum videlicet Ordinis, ætatis, natalium, & ſæcularis ſtatus alienigem. Alij verò difficultati minimè ſuccumbentes, nonnullas tradidere regulas, quarum pręcipuas ſi expenderimus, aptam in medium, quam afferamus, inueniemus.

3 Refertur, itaq. primo loco ab Antiquioribus hæc aſſerta regula, vt qui electioni de ſe ipſo habitæ abſq. licentia, vel alterius conſenſu conſentire non poſſunt, poſtulandi ſunt. Verùm hæc falsò ſanè videtur in Religioſis, quippè qui poſſunt in Epiſcopos eligi, tàm & ſi non valeant in electionem aſſentire, non habito Superioris conſenſu, vt fusè proſequuti ſumus *tom.1.lib.4.diſp.1.* reijcitur prætereà alijs à *Panormitano in cap. & ſi vnanimiter de poſtulat. n.5.& 3.*

4 Secundam alij tradiderunt regulam, vt poſtulandi ſint, qui ad aliam Eccleſiam tranſire non poſſunt abſq. Superioris facultate. At hæc eſſe falſa demonſtratur ex Clericis, qui potiuntur Eccleſijs, quas neq. dimittere abſq. facultate Prælati quidem valent, cum poſſint tamèn eligi, atq. in electionem de ipſis factam conſentire, neq. expectata facultate, *per cap. Dudum de elect.& cap.cum inter canonicos.&*
5 *cap.ſi Abbatem eodem lib.6.* Et ratio cur eligi abſq. facultate Superioris ſubditus etiam alterius Eccleſiæ poſſit; ſine qua tamèn nequit dignitatem illius Eccleſiæ adire, deducitur *ex cap.literas 64.* qua conſenſus in propria eſt poteſtate, non autèm ſe expedire à vinculo proprię Eccleſiæ, quo detinetur, penès quem ſenſum interpretor *Innoc.* ſatis aliàs ſe non explicantem *c.1.de poſtul.n.2.& 3.*

6 *Panormitanus* autèm *cap.& ſi vnanimiter ſæpè citato num.6 ad finem,* primam affert propriam regulam in hunc modum Epiſcopi, & Superiores non poſſunt eligi, ſed debent neceſſariò poſtulari. Cœterùm non modo non latè patet hæc regula ad omnes poſtulatos cuiuſcumq. generis, verùm neq. ad omnes eiuſdem, cum ipſomet *Panormitano auctore nu.7.* Epiſcopus, qui Præſulatui renunciauit, imò & electus ad alteram dignitatem, ante confirmationem, necnon Abbas etiam immediatus Eccleſiæ Romanæ, tametſi abſq. Pontificis facultate ſuam non poſſit Eccleſiam dimittere, poteſt tamèn eligi, vt habetur *cap.ſi Abbatem de elect.in 6.& Gloſſa cap.& ſi vnanimiter de poſtul.verbo permiſſione circa medium,* notatq. *Bald.cap.& ſi eod.n.2.*

7 Alteram addit idem *Panormitanus num.8.* omnes Clerici, circa Epiſcopos, non prohibẽtur eligi, quòd habent Eccleſias ſeù dignitates inferiores. Verùm præterquam quod hæc regula, ex parte, primæ contraria eſt, cum Superior aliquis Clericus, qui non ſit Epiſcopus, ſecundum primam regulam poſtulari, non autèm eligi valeat; quia in illa nullus dicebatur Superior eligi poſſe. Deindè non eſt vniuerſalis, tùm quia licet, vt Clerici eligi quidem poſſint, & non poſtulari, poterunt tamèn impedimento alio diſtincto teneri, quo poſtulandi ſint, & non eligendi, vt ex terminis patet. Quid? quòd & ſi nobis conſtaret, non poſtulandos eſſe Clericos, nùm ex hoc poſſemus colligere, qui præter eos poſtulandi, vel non poſtulandi ſint?

8 Demùm idem Abbas tertiam ibidem affert regulam hiſce. Patientes defectum, propter quem non poſſunt exercere officium, ad quod promouentur, vel aliàs habilitantur à iure ad illam dignitatem, ſeù officium eligi minimè, poſſunt tamen poſtulari. Cuius regulæ ratio eſt, quoniam cum non poſſit ex his quiſpiam officium obire, ob quod beneficium, vel dignitas datur, in eum minimè conuenire poſſunt Electores, tanquam in ſponſum, quippè qui ineptus ad ſpirituales ſupponitur nuptias ineundas. Cœterum & ſi præſter hæc regula alijs hactenus datis, minimè tamèn ſatisfacit, nàm quamplures ex indignis, non modo ad officium, atq. Eccleſiaſticum beneficium, ſeù miniſterium inepti ſunt, quo fungi minimè poſſunt, & conſequenter non modo non eligi, verùm etiam neq. poſtulari queunt, ſic hæretici, vel criminoſi per impœnitentiam in crimine perſeuerantes *ex c.1.& 2.de poſtul.* neq. idemmet *Abb.negat loc.cit.*

9 Demùm Immola hanc ſcripſit regulam, eos eſſe poſtulandos, qui alio, quàm impedimento delicti non poſſunt eligi. At vacillat, cum multi etiam cum delicto valeant poſtulari, vti ſunt criminoſi, ſi fuerint pœnitentes; ſic *Innoc.cap.& ſi vnanimiter de poſtul num.4. & Abbas citatus ibid.* & quamuis de gratia admitteretur hæc poſtulatio, vt indicat Immola, penès naturam fieret poſtulationis; neq. eſt, vnde colligatur gratia futura ſpecialiſſima huius poſtulationis admiſſio ab Immola explicata, non tamèn per regulam expreſſa, vt par erat ad declinandam latiſſimam hanc exceptionem.

10 Ad regulam itaq. vniuerſalem, minuſq. obnoxiam exceptioni afferendam ſuppono ex 1.*tom.lib.1.diſp.1.c.4.num.5.* Summo Pontifici poteſtatem eſſe ordinariam, necnon abſolutam: qua ſuppoſita poſtulandos eſſe, aio non va-

valens eligi ob defectum, qui ſaltèm à Papa poteſtate abſoluta tolli poſſit. Hęc regula, & defectus ordinis, ætatis, natalium, nec nõ quoſcumquè in cenſuris Eccleſiaſticis deriuatos in Regulares etiam intruſos vi ſæcularis potentię, criminoſos pœnitentes tamèn, & quonis alios, qui nequaquam eligi poſſunt, planè cõplectitur, in quos tanquam inhabiles ad matrimonium ſpirituale, ſi fuerint Epiſcopi, vel ad munera, atq. officia Eccleſiaſtica, aliaſq. ſimiles dignitates conſentiri nequit ab his, quorũ intereſt eos eligere; & licet ad nonnullorum defectum videatur perdifficilis diſpenſatio, quibus irretiti, nec poſtulandi quidem ſunt, vt indicat *Panormitanus citatus in fine 6. ex cap. poſt translationem ad finem de renunciatione*. Verum ille textus non demonſtrat, illum etiã Epiſcopum Sarnatenſem, qui olim Epiſcopatui proprio ceſſit, vitamq. monacalem inijt, non eſſe poſtulandum, vel cum eo diſpenſare minimè poſſe, ſed durum eſſe talem poſtulationem admittere per ea. *Alioquin cùm durum nimis extiterit contra tam ſolemne* Concilium *huiuſmodi poſtulationem admittere*, nàm vt addit *Gloſſa verbo durum*, non eſt id impoſſibile in his nimirum, quæ ſunt iuris poſitiui. Prætereà Concilium Conſtantinopolitanum, de quo loquitur textus, ità per illum exponitur, vt *intelligatur, quod in eo loquitur caſu, cũ propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens ad vitam monaſticam pœnitentiæ cauſa deſcendit, vel pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confeſſus ob quod depoſitus fuerat Epiſcopatu, & in Monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus, vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo Epiſcopatum retinens, pœnitentiã dignè agere non valebat, cedendi obtenta licentia, vitam monacalem elegit; vel propter ſe reſurgere nequeat, ideſt repetere quaſi debitũ, quod tali modo dimiſit*, qui omnes defectus videntur, vel indiſpenſabiles, vel maxima cum difficultate diſpenſandi; nil mirum igitur, ſi Pontifex in eo canone iniungat, alium eligendum eſſe potiùs quàm perſeuerandum in dicta poſtulatione, ad cuius approbationem ſufficiens non aderat cauſa.

Comprehendit etiam aſſerta regula, Præſulem alterius Eccleſiæ (de quo infra ſpecialiùs dicemus) cum indiſſolubilitas ſpiritualis coniugij iuris eſſe poſitiui, ac diſpenſabilis à Summo Pontifice; de potentia tamèn abſoluta *citato loco lib. 1.* demonſtrauimus. Ratio autèm noſtræ regulæ eſt, quia poſtulatione vtimur, cùm eligere abſolutè non poſſumus: ità vt in remedium inſtituta Poſtulatio videatur. Quòobrem poſtulandi debent nobis quidèm innoteſcere ex carentia qualitatum, quarum defectus impedimento eſt, nè eligantur, vt ex definitione *1. cap.* tradita *ſuperiori diſp.* conſtat.

CAPVT SECVNDVM.

Nùm eligendus poſsit poſtulari.

S V M M A.

Quæſtio hæc quomodo diſtincta ſit à Superiore. num. 1.

Quotuplex ſit dubium n. 2.

Cum certò conſtet de qualitatibus perſonæ, vel eligendæ, vel poſtulandæ iuxta ſupradicta, eligi debet. n. 3.

Perpenditur cap. poſt translationem de renũciat. *n. 4.*

Formula hæc eligo poſtulando, vel poſtulo eligendo, ſeù eligo Poſtulandum, aut è contra, & ſimilis quæcumquè alia valida non eſt.

Non eſt valida formula hæc. Simpliciter eligo, et poſtulo pro vt de iure. n. 6.

In dubio validam eſſe formulam adductam ſentiunt multi. n. 7.

Ex auctoris ſententia ſi dubium poſitiuum fuerit facti, dicta formula, eligo, & poſtulo, prout de iure admittenda eſt. n. 8.

Si dubium ſit poſitiuum iuris, gloſſa docet valere dictam formulam. n. 9.

In ſententia tamèn Auctoris, mot alit primum eſt præmittenda diligentia ad euacuandum dubium. n. 10.

Deindè in dubio iuris poſitiuo valere cenſenda eſt dicta formula. Eligo, vel poſtulo hunc expoſitum v. g. prout de iure. n. 11.

Regula iuris. Ignorantia iuris, neq. eſt probabilis, neq. excuſat, *intelligenda eſt de ignorantia iuris clari, non autèm aliqualiter obſcuri, de cuius ſenſu multæ ſunt opiniones. ibid.*

In dubio facti negatiuo abſolutè eligendus eſt quiſpiam, neq. vſui eſſe poteſt adducta formula. Eligo, vel poſtulo. n. 12.

Hæc tamen formula vſui poterit eſſe Patronorum. n. 13.

Is, de quo illa formula vſi ſunt Poſtulantes, vel eligentes, alterutram iure tenetur rationem poſtulationis, nempè, vel electionis. n. 14.

1 Longè diuerſa hæc eſt quæſtio, quàm explicata: licèt enim multi ſint, qui poſtulari poſſunt, cùm nequeãt eligi, poſſent tamèn omnes eligibiles poſtulari, de quo num fieri poſſit, quidq. iuris ſit, quæritur.

2 Ad cuius ſolutionem quæſtionis, notandum primò, vel certò conſtare de aliquo, qui ſit eligendus, vel non eligendus, ſed poſtulandus, vel rem dubiam manere, & hoc bifariam, aut proprio dubio, quo redditur anceps animus, ac pendulus, aut improprio, accepto pro

for-

ſormidine imbibita in opinione probabili. Præterea ſiue dubium negatiuum, ſiue poſitiuum, poteſt eſſe facti, vel iuris: facti cum non cõſtet de eo, neq. parere poſſit aſſenſum, neq. diſſenſum; vel ſi poſſit, eſt ſormidoloſus iuris, cum de iure certo conſtet, non tamen de eius ſenſu, ac vi; ſed aut probabilis, aut dubia legis vis manet, de quibus dubijs ſæpè 1. *tomo* egimus.

3 His poſitis; Prima ſit aſſertio, ſi certò conſtet de qualitatibus illius, cum quibus iuxta ſuperiùs dicta eligendus, vel poſtulandus eſt quiſpiam, neq; is, qui eligendus, eſt poſtulandus, neq. contra. Sic expreſsè habetur *cap. vnico de poſtulat. in 6.* & apud *Gloſſam cap. etſi vnanimiter de poſtulatione, verbo permiſſione*. Et quidem poſtulandum, eligendum non eſſe ſatis probatum eſt: è contra verò qui poteſt eligi, poſtulandus non eſt, quia meliori, quo poſſunt modo Canonici, vel alij propriæ conſulere tenentur Eccleſiæ, & cum poſſint in aliquè conuenire, vt in eius ſponſum, ac per electionem initium facere matrimonio ſpirituali, nequeunt poſtulatione vti, qua nullum horum præſtatur; quemadmodum præter *Gloſſ. citatam* indicat *Abbas cap. & ſi vnanimiter modo cit. n. 10. ad finem*, alias, quod potuerunt illi, quorum intereſt, dicendi ſunt noluiſſe: & quod voluere, non potuiſſe.

Obijcies *tex. poſt translationē de renunc. ibi S. Ferdiani Lunenſem Canonicum olim Epiſcopum Sarnotenſem in fauent. Epiſcopum poſtulādum elegit*; vbi Gloſſa poſtulandum, inquit, eligi potuiſſe; ergo poſtulandus eligi poterat. Reſpondeo eligere, vel propriè ſumi poſſe, vel impropriè pro deſignare: primo modo non poteſt is eligi, qui poſtulādus eſt, vti diximus, poteſt autem ſecundo. Quamobrem probè ibi Innocentius nihil aliud ait eſſe, poſtulandum eligere, quàm poſtulare: nàm ſi elegiſſent illū ad Epiſcopatum, profectò caſſaretur electio, *cap. Innotuit de elect. & cap. vlt. de poſtulatione*, vt mox clariùs patebit.

5 Secunda ſit aſſertio, ſi conſtet de aliquo eligendo, vel poſtulando, non poſſe ſecūdum proprietatem hac formula ad eum eligēdum quempiam electorum vti. *Eligo poſtulando, vel è contra, ſeù eligo poſtulandum, aut vice verſa*. Nàm vt definitum eſt *cap. vnico de poſtulat. in 6. nec vera electio, nec vera poſtulatio reſultat ex ipſis, quia ſibi potius aduerſantur: neq. alias eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum, cum rem imperfectam ſignificare noſcūtur, &c. ſi ſecùs actum fuerit, eo ipſo irritum decernentes*.

6 Aſſertio tertia, ſi de quopiam, vel eligendo, vel poſtulando conſtet ſub hac formula; *eligo, & poſtulo, prout poteſt meliùs de iure valere*, vel ſimili non valet, & factum eſt irritū, vt liquet *per cap. citatum ibi. Statuentes, quod contra factum fuerit viribus omninò carere*, & ratio vnico verbo à textu indicatur, *cùm incertitudinem contineat*, forma illa. Vota autē incerta, vt ſubdit *gloſſa in electionibus, & poſtulationib.* reprobata ſunt *cap. 2. de elect. in 6.* Præterea non poſſunt illæ formulę accipi à proprietate communi, vt cum *Baldo loquar cap. & ſi vnanimitèr de poſtulat. nu. 2.* quia diſcrepant, neq; à proprietate alterius tantum, quia determinata vota non continent alterutrum; quo circa confuſionem inuoluunt, atq; inutilem indeterminationem.

7 Quod ſi dubium ſit, quamuis communitèr tùm à *Gloſſ. cap. vnici de poſtul. in 6.* tùm *ab Innocentio cap. etſi de poſtulatio. paulò ante citat.* tùm *ab Abbate ibid. n. 10. ad finem à Ioanne And. in rub. ad titul. de elect.* tùm *à Baldo citat.* admittatur formula vltimo loco notata. Ve-
8 rùm penès diſtinctionem adſcriptam *nu. 2.* diluenda eſt quæſtio, ſi dubium fuerit facti poſitiuum; ità vt probabile ſit, perſonam hanc promouendam ad beneficium curatum v. g. 25. annum attigiſſe, vel in Epiſcopatum, agere trigeſimum, quę ſunt exempla *Gloſſa cap. vnici de poſtul. in 6. verbo probabiliter*, in quibus, ac ſimilibus dicta formula poterit admitti, vt habet *citatus text. cap. vnici ibi. Niſi quando probabiliter dubitaretur, vt cum quis ſit eligendus, vel potiùs poſtulandus*. Sic etiam ratione dubij libellus admittitur disiunctiuus *ff quorum legatorum, l. 1. §. qui autem*.

9 At ſi dubium poſitiuum, ſeù probabilitas cùm ſormidine opinionis, non eſſet facti, ſed iuris *Gloſſ. cit. cap. vnici verbo probabilitèr* negare videtur, poſſe formulam illam vſui eſſe; probat, quòd ignorantia iuris, nec eſt probabilis, neq; excuſat *ff. de iuris, & facti ignorantia in 6.* ac tenerentur ea laborantes conſulere
10 peritiores. Verùm enimvero expoſitionis indigere hanc doctrinam arbitror, & primò nullus eſt, qui neget moralem præmittendam eſſe diligentiam ad amouendum dubium, ſiue negatiuum, de quo inferius, ſiuè ad poſitiuum dilucidandum; at opiniones probabiles ex humana mente prorſus arcere poſſe, eaſquè abſolutè ignorantias appellare, falſum omninò eſt: nàm probabilem ſi habeas opinionem de aliquo pūcto iuris, licet aliquo pacto ignorantia dicaris laborare, quatenus hæc notitię opponitur certæ, atq; euidenti, cuiuis catentiam inuoluit; non tamèn ignorantia ſimpliciter laborare diceris, quippè quæ vt ſic negat quamcumquè notitiam etiam probabilem.

11 Quamobrem regula iuris allegata ſic exponenda eſt, vt ignorantia iuris clari, omnibuſq. noti non excuſet, *Dyno interprete n. 4.* necnon *Couarr. 4. decretalium 2. par. c. 8. §. 1. n. 9.* alijſq. apud hos: ſecùs autem ſi ius ſit obſcurum, cogitq; DD. in varias abire ſententias, probabileſq. ipſius interpretationes. Et ne longiùs vagetur oratio, talis in re noſtra eſſet quæſtio de Expoſitis, nùm defectu Natalium legitimorū poſtulandi eſſent, vel eligendi, cum tres ſint probabiles Auctorum opiniones. Prima illos docens ſpurios, ſecunda dicens eſſe illegitimos, atq. irregulares, tertia quam alijs prętulimus, *tom. 1. lib. 2. diſp. 2. c. 3. n. 23.* non eſſe illegitimos; Itaq. cum ex varia iurium interpretatione, atq; intelligentia hæc varietas promanet ſententiarum; quæ, quacumq. morali adhibita ſtudij diligentia, perſeuerat adhuc apud Auctores, non eſt, cur vſui dicatur eſſe

non

non poſſe illa formula, qua dicatur, *hunc Expoſitum, vel poſtulo, vel eligo prout de iure.*

12 At ſi dubium ſit negatiuum, & facti, an videlicet hic legitimus, vel illegitimus ſit, vel aliquo ſimili teneatur impedimento, quo non poſſit eligi, ſed poſtulari abſolutè, eligendum illum eſſe pronuncio: neq. poſſe vti illa formula disiunctiua: Ratio autèm, quia quilibet eſt dignus, ni contrarium probetur, *cap. vnico de ſcrutinio, & cap. dudùm de præſumptionib.* tectèq. *Gloſſa cap. cum deputati de iudicijs*, vbi Expoſitores, & *Gloſſa cap. dudum paulò ante citato verbũ præſumitur*, vt nos proſequuti ſumus *tomo 1. loco modo citat. num.* 24. 25. 16. & 57. ex quibus patet, dubio exiſtente merè negatiuo, quod, competenti adhibita diligentia, tolli nequit, non eſſe quempiam poſtulandum, ſed eligendum, & conſequenter ſuper allatam formulam reijciendam eſſe: licet enim in dubijs poſitiuis, quæ probabilibus in opinionibus inuoluuntur, vtrumquè ſit probabile, nec faueat vni parti præſumptio, vt fauet in negatiuis, pro qua præſumptione ſtandum eſt, quod maximè conſonat noſtræ doctrinæ *tom. 1. lib. 2. diſp. 2. c. 4. à nu.* 2. vbi de dubio impedimento ætatis; aliter ſentiendum eſſe dixi, ob fauorem ætatis, ac ſtatus Epiſcopalis. n. 14.

13 Quęres quid ſentiendum ſit de Patrono, nũ ea formula poſſit vti? aio cum *Baldo cap. & ſi vnanimiter de poſtulat. n.* 4. poſſe; quòd hæc forma non eſt contra naturalem rationem; neque Patronus certæ obligatus eſt formæ; nequè præſentatio eſt propriè electio, uel poſtulatio; nequè proprietatem cum ipſis habet quoad hoc commungem ex *Archidiacono*, & *Paulo Deleaza.*

14 Quando dicta admittitur forma, qua Promotores, vel illi, quorum intereſt eligere, vel poſtulare rectè vſi ſunt; is, de quo agitur alteram de duabus rationibus inire debet, ſiue poſtulationis, ſiue electionis ad ipſum terminatæ, antequam conſenſum præſtet, à qua recedere, atquè ad alteram accedere minimè poterit, vt decretum eſt *cap. vnico de poſtulat. in 6. ad finem*, vbi *Gloſſa*. Ratio textus eſt, nè in incerto vagetur, cum conſenſus in vnam certam ſententiam ſit itio, *ff. de pec. l. 1. § conuentionis*, & omninò non pręſtaretur, niſi in Eccleſiam, vel dignitatem, ad quã ipſe poſtulatus, vel electus eſt, non aſſentiret, ſed in modum poſtulationis, ſiuè electionis, in quem immediatè conſentiendum eſt. Alteram prætereà rationem addo ea *Baldo cap. & ſi vnanimiter de poſtulat.* quia ad conſenſum confirmatio ſequitur, qua quidem fit ex cauſæ cognitione, habetq. vim ſententiæ, quæ certa eſſe debet *Inſtit. de act. §. curare.* Demum cum alicui detur optio duorum contrariorum, vno ex his electo, videtur renunciaſſe alteri, ad quod regreſſus minimè datur, vt habet *text. lib. 6. citat.* addita *Gloſſa in princip. notabili vlt.*

DISPVTATIO VNDECIMA.

De Præſulum tranſlatione.

DEfectibus ad Poſtulationem vrgentibus, & quibus ab electione temperandum eſt vniuerſim explicatis, necnon præcipuis ſuperiùs expenſis, vt natalium per *cap. innotuit de elect. de quo lib. 2. diſput. 2. cap. 1. ac deinceps.* AEtatis, ob cuius defectum pariter poſtulandus quis eſt ex *cap. cum nobis olim de elect. lib. 2. diſput. 7. cap. 2.* de ordinis etiam Sacri defectu, ob quem ex *cap. Dudum il primo de elect.* egi pariter *lib. 4. cap. vnico diſputat. vltima.* Supereſt, vt de Præſulatus, & Cardinalatus impedimento diſputemus, quod hac, & ſequenti diſputatione præſtabimus.

CAPVT PRIMVM.

An vnius Eccleſiæ Præſul ad alterius regimen, & Epiſcopatum ſit eligendus, vel poſtulandus.

S V M M A.

Status quaſtionis. n. 1.
Falſa nonnullorum opinio. n. 2.
Dubia diſputanda. n. 3.
Duo ſunt genera renunciationum. n. 4.
Electus in Epiſcopum vnius Eccleſia, etiamſi in electionem ſui conſenſerit, poteſt ad alteram eligi. n. 5.
Nullus electus ad vnam Eccleſiam, & confirmatus propria poteſt auctoritate tranſire ad alteram. n. 6.

Cur Diaconus] vnius Eccleſiæ in electionem ſui ad alterius Epiſcopatum poteſt conſentire, ſine licentia, ſine qua tamẽn non poteſt trãſire. n. 7.
Cur Diaconus non expectata Superioris licentia ad ſtatum Religioſum poteſt ſe conferre, ſecùs verò ad Epiſcopatum. n. 8.
Non poteſt Præſul Diacono electo, & confirmato validè negare licentiam abſq. graui cauſa Epiſcopatum adeundi, ad quem eſt electus. n. 9.
Cogendus eſſet à Papa Præſul, Diacono electo ad Epiſcopatum alterius Eccleſiæ denegans facultatem tranſeundi. n. 10.
Pater ex cauſa cogi poteſt ad emancipandum filium. n. 11.
Non à Capitulo, neque à viſitatore poteſt hac facultas fieri ad alienam tranſeundi Eccleſiã. n. 12.
Epiſcopus electus, ſeù confirmatus, ſeù conſecratus non eſt eligendus, ſed poſtulandus ad alteram Eccleſiam etiam vltra montes. n. 14.
Epiſcopus ad vnam Eccleſiam electus, & confirmatus non poteſt ad aliam tranſire, vel conſentire in alterius electionem abſq. facultate Summi Pontificis. n. 13.
Qui proprio Præſulatui iuſta de cauſa renunciauit, ad alterum eligi poteſt, nec poſtulari: ſecùs ſi propter demeritum aliquo pacto è loco ceciderit. n. 15.
Præſul, de quo dubitatur, nùm iuſta de cauſa ſponte, vel ex delicto ceſſerit Eccleſiæ, ad alteram poterit eligi. n. 16.
Nemo, vel peccator, vel malus eſſe præſumitur, vt neq. delictum præſumendum eſt. n. 17.
Conſilium, quod poteſt eſſe bonum, & malum, præſumendum eſt bonum. n. 18.
Poteſt Epiſcopus, qui ad Religioſam vitam ſe contulit alia cauſa, quam ob voluntarium delictum, vel ad eundem Epiſcopatum, uel ad alteram eligi. n. 19.
Præſul ab hoſtibus expulſus, ad alteram Eccleſiam poſtulari, non eligi poterit. n. 20.
Epiſcopus merè titularis eligi poteſt ad aliquam Eccleſiam. n. 21.
Archiepiſcopus, qui de licentia Papæ ceſſit, poteſt eligi in Epiſcopum. n. 22.
Poſtulatio de Præſule vnius Eccleſiæ ad alterã regendam apud ſolum Papam fieri poteſt. n. 23.
Pœna contra tranſeuntes propria auctoritate ad alteram Eccleſiam, vel contra eligentes huiuſmodi Præſules. n. 24.

CVm Eccleſijs Cathedralibus tribus ſanè modis conſuli ſoleat electione, poſtulatione, ac trãslatione: electione pro noſtro inſtituto ſatis abũde declarata, operę pretium nos facturos arbitramur, occaſione data titulũ attingendi translationis, eum vna cũ poſtulatione non omittere.

2 Ad præſcotis autèm quæſtionis dilucidationem notandum primo, eam agitari poſſe ad Præſulem tantum ad vnam Eccleſiam electum, nùm ad alteram, eligi, atq. auctoritate propria tranſire valeat, vel potiùs poſtulandus ſit, tertio de illo, qui renunciauit Epiſcopatui; quarto de priuato; quinto quid intercedente dubio, nùm renunciauerit ob crimen, nec ne; ſexto, quid de renunciante ob crimen: ſeptimo de expulſione; octauo de Præſule merè titulari; nono de Archiepiſcopo, qui ex licentia Papæ tranſit in Epiſcopi Sedem, an poſtulandus ſit.

3 Quidam indiſſolubilem ſpiritualis matrimonij nexum ſpectantes in eam falſam abiere ſententiam relatam in *cap. ſicut 7. q. 1.* vt neque Papæ facultatem eſſe ſenſerint illum diſſoluẽdi, atq. Epiſcopum ex vna in alteram Eccleſiã transferendi.

4 Ad cuius ſomnij deluſionem dilucidandã, ac veritatem eruendam, ſuppono duas eſſe renunciationes ex *cap. poſt translationem de renunciat.* ſuo loco infra Deo dante exponẽdas. Prima eſt dignitatis, Secunda ordinis. Et quidem loco cedere Præſulatus, eiuſq. dignitati renunciare nullam habet difficultatem: at verò renunciatio Ordinis in eo ſita videtur, vt licet Ordo, eiuſque caracter Epiſcopalis remaneat iuxta opinionem Canoniſtarum, vel Sacerdotalis iuxta Theologos, ab eius tamèn exercitio, cui cedit, cadere cenſetur renunciãs, ac propterea videtur illud deperditum ex *cap. quod quidam, verſ. ſi fortè 1. q. 1. & cap. non liceat 12. q. 2. & cap. legitimus diſt. 93. ac de elect. in 6. prouida*, de quibus opinionibus agentes de conſecratione infra *libro octauo* diſputabimus.

5 His in hunc modum ſtatutis. Prima ſit aſſertio, Præſul ad vnam electus Eccleſiam, etiã ſi in propriam conſenſerit electionem illius Eccleſiæ, poterit ad alteram eligi abſq. diſpenſatione, necnon ad eandem tranſire; ſic expreſsè habetur *cap. ſi electio de elect. adiuncta Gloſſa verbo ſi electio*, ex quo textu *Panormitanus, & alij cap. & ſi vnanimitèr de poſtulat. num. 7.* & è Theologis poſt alios *Layman libr. 4. tract. 2. cap. 12. num. 8.* Ratio autèm eſt, quod aut non conſentit electus, & conſenſus defectu ſuum non ſortitur effectum electio, aut ſi conſenſum præſtiterit, reuocare ſanè poterit, cuius reuocatione fruſtrabitur etiam electio, vt diximus *ſuperior. lib. diſputat. 16. cap. 1. à num. 11.* Poterunt igitur, dummodo fraus ob fuerit, vt citatus aduertit textus, Electores alterum denuò eligere, neque ita electus conſenſum non præſtans, vel reuocans eſt cur ad alteram non poſſit eligi, & conſentire Eccleſiam. Scio controuerſiam inter Doctores eſſe, nùm electus poſt conſenſum præſtitum poſſit electioni abſq. facultate Superioris renunciare per ea, quæ Gloſſa citati textus affert uerbo *renunciare*; uerùm ante confirmationem ualere renunciationem quoad ipſum electum ſuppono cum eadem *Gloſſa ad finem loci citati*, & conſequenter cum Eccleſiæ, ad quam deſtinatus anteà fuerat alligatus non ſit, ceſſat ratio, qua non poſſe ad alteram propria tranſire auctoritate neque eligi, ſed poſtulari, mox dicemus. Poſt confirmationem uerò quid ſentiendum ſit, ſequens aperiet aſſertio.

6 Aſ-

6 Aſſertio ſecunda. Nullus electus ad vnam Eccleſiam, & confirmatus, propria poteſt auctoritate ad alteram tranſire, liquet hæc aſſertio ex *canone 14. Apoſtolorum*, atq. ex *tit. de tranſlat.* quo ſancte, prudenterq. tranſitus prohibetur ab vna Eccleſia ad alteram ad varia ibi indicata cauenda abſurda, quorum nonnulla indicabimus infra, *licet* (*ait Innocent. cap. inter corporalia hoc titul. de tranſl.*) *vſq. ad tempora iſta, quod cautum fuerat de Epiſcopis expreſſum non fuerat de electis; propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatem potius, ucinimi poterit videri dubium ſubtiliter intuenti, &c.* Et quamquã *cap. literas eod.* de Diacono vnius Eccleſiæ loquatur in Epiſcopum deſtinato alterius, ad cuius executionem deſiderari dicitur proprij illius Epiſcopi licentia: quem etiam caſum explicat *cap fraternitatem diſt 61. adiuncta Gloſſa verbo licentia.* Verum à fortiori de Præſule confirmato, atq. electo probant hi textus, cum ratio matrimonialis vinculi arctiùs Epiſcopum abſq. comparatione liget, quod ex infra dicendis clariùs conſtabit ex *Gloſſa cap. & ſi de poſtulat. verbo permiſſione.* Probatur hoc idem ex *Concilio Nyceno relato per cap. nõ oportet 7. q. 1.* ex *Antiocheno præterea relato per cap. Epiſcopum 7. ead. q. 1. & alijs.* Demum vnicum à ratione petitum conclusionis affero fundamentum, vinculum videlicet ſpiritualis coniugij, cui ea eſt inſolubilitas, quæ à ſolo Summo Pontifice, neq. de ordinaria, ſed de abſoluta poteſt ſolui poteſtate, vt vberiùs proſequuti ſumus *1. tom. lib. & diſp. 1. cap. 4.* & ſpecialius *n. 26.*

7 Verùm antequam vlterius progrediar, obiter illud habeo de Diaconis adnotare, ex quo ad noſtrum poſſet Epiſcopum argumentum deſumi, & illud quidem traditum ab *Innoc. c. 1. num. 3. de poſtul.* rationem ſcilicet, cur poſſit abſquè facultate Præſulis Diaconus in ſui electionem pro aliena Eccleſia conſentire, cuius tamèn omninò indiget pro exequutione, tranſituq. ad illam faciendo: quia deuinctam non habeat libertatem inſtar Religioſi hominis, cũ tamèn perſonam huic Eccleſia addictam retineat.

8 Prætereà rationem adnoto, cur non expectata licentia Præſulis, Diaconus valeat ad Religionis tranſire ſtatum, ſine qua tamen non poſſit Epiſcopatum adire *19. q. 2. c. 1.* cum verſa vice potiùs res videatur prima frõte rationi magis conſentanea: Siquidem gradus ad religionem ob priuatum fit bonum; ad Epiſcopatum autèm ob commune, quod priuato præiudicat *cap. ſuas 7. q. 1. & 8. q. 1. in ſcripturis, & de poſtul. cap. Bonæ il primo.* Addo perfectiorem eſſe Præſulatus ſtatum, vt nos *lib. 1. diſp. 2.* proſequuti ſumus. Verùm enim vero meritò per Sacros Canones dicimus eſſe Sancitum facultatem Præſulis expectandam eſſe ad legitimũ Diaconi vnius Eccleſiæ tranſitum ad Epiſcopatum alterius; non autèm ad inſtitutum Religioſæ vitæ ineundum, quòd hoc deiectionis ſit, humilitatis, paupertatis, atq. obediẽtiæ, vacans occaſione ambitionis, cæterarumq. rerũ, quæ animum à diuinis auocare poſſunt, nihilq. habeat, ob præſumatur ambiri: Status aũt Epiſcopalis quidẽ Religioſo perfectior, at vel ob dignitatẽ, vel ob facultates, ac diuitias et annexas, vel ob alias rationes patet ambitioni, quæ in Diaconi præſumeretur deſtinatione, ſi adhuc Epiſcopi non expectata licentia ingerere videretur, cum ad tantum onus, etiam Angelicis humeris formidandum trahi potiùs deberet *8. q. 1. ſciendum*, quæ omnia vberiùs agitauimus *lib. 4. diſp 1. à c. 2.*

9 Iterùm eſto videatur poſſe ab Epiſcopo facultas denegari, quoniam nemo cogitur emãcipare filium, vt *Inſtit. qui mo. ius pa. po. ſol. §. vltimo*, at malè ſanè faceret, ſi abſquè iuſtiſſima

10 cauſa negaret *7. q. 1. omnis qui*; Et per Superiorem cogi profectò poſſet argumento, *cap. nullus de iure patr. & q. 9. 3. cap. nunc*, atque ea his, quæ loco laudato *1. tom. à c. 3.* de Religioſo etiam diximus magis confirmari poterit. Non ignoro *cap. literas 63.* indicare cogi non poſſe Præſulem ad id, vt ſignificare etiam videtur *cap. dilectionis diſt. 76. & cap. Florentinũ diſt. 85.* hoc tamèn intelligendum iuſta cauſa vrgente ad hanc facultatem denegandam, vt probe *Turrecrematu ibi n. 3.* Superior autèm, à quo cogendus ad facultatem faciendam eſt Summus Pontifex *9. q. 3.* nunc vero, vt neq. à Metropolitano poſſit quemadmodum proſequitur *cit. Turrecremata.*

11 Adde Patrem ex cauſa cogi poſſe ad filium emancipandum, vt *loc. cit. Dynus, et Bartol. in l. quidam cum filium, ff. de verb. oblig.*

12 Demùm hæc Diacono facultas à Capitulo Eccleſia vacante, fieri minimè poteſt, quia quędam alienatio eſt, quæ quidem abſq; ſpeciali Præſulis conſenſu fieri nequit. Sic *Gloſſa cap. fraternitatem diſt. 71.* vbi *verbo licentiam*, ibiq. *Turrecremata n. 1.* qui etiam hanc facultatem cum Gloſſa viſitatori negat, & probabiliter Archiepiſcopo, vel Metropolitano. Verùm nimis multa de Diacono, alijſq. aliarum Eccleſiarum Clericis, de quibus etiam agit *cap. eos 7. queſt. 1. et cap. ſi quis Presbyter de renunciat.* nunc ad rem noſtram de Præſule reuocamur.

13 Aſſertio tertia, Epiſcopus electus, & confirmatus pro vna Eccleſia non modo tranſire nõ valet ad alteram abſq. facultate Summi Pontificis, ſed neq. in ſui electionem, nominationem, vel deſtinationem conſentire. Hæc eſt aſſertio communis, quam tamèn *Gloſſa cap. etſi de poſtul. verbo permiſſione* rectè non probat: etenim neq. valet hæc ratiocinandi ratio, non poteſt, quis conſentire, ergo nec eligi: neq. cõtra non poteſt eligi, ergò neq. conſentire; nàm Religioſus cum non poſſit conſentire, poteſt profectò eligi in Epiſcopum *cap. quorundam de elect. et cap. ſi nullus eod. in 6.* vt nos *libr. 4.* proſequuti ſumus. Diaconus prętereà vnius Eccleſię, poteſt quidem conſentire in Præſulem alterius optatus non tamèn eligi, *cap. literas de tranſlat. adiuncta Gloſſa verbo vi & cap. fraternitatem 71. ſupra cit. cap. Oſius 62. et Gloſſ. ad Gratianum ibi verbo aliud eſt*, et *§ ipſius Gratian.* quamuis ſciam contrarium doceri ab *Abbate in cap. & ſi vnanimiter de poſtulat. in 2.*

reg.n.8.ex cap.ſi Abbatem de elect.lib.6.et cap. cum inter,& cap.Dudum il primo eodem.Turrecremata cap.Oſius paulò ante citatas n.8. necnō *in cap.literas etiam citatus*: Verùm hos omnes etiam aliquo pacto poſtulandos eſſe à ſuis Superioribus concedunt hi Auctores, vt ibi Abbas; quia nimirū, ſiue Diaconus, ſiuè Religioſus, tametſi poſſint eligi neq. ſollemnis indigeant poſtulationis, quæ a Superiore ſubmiſsè petantur, à quo cum aliquo eorum impedimento, ex quo propriè eligi non poſſunt, diſpenſari queat; opus tamen eis eſt altera poſtulatione non ſolemni, qua petantur ab eo, cui ille, qui petitur ſit ſubiectus, vel ad conſentiendum, atq. adeundam Eccleſiam, vt Religioſus, vel ad Eccleſiam adeundam tantum, vt Diaconus, vel Clericus vnius Eccleſiæ ad alteram, vt probè *Immol.cap.poſt translationem de renanciat. n.9.* ex textu itaq. deſumenda ratio eſt *cap. etſi de poſtul.* quia nimirum Eccleſiæ propriæ alligatus iam eſt Epiſcopus electus, & confirmatus, atq. expeditam habet voluntatem non modo in exequutione tranſeundi ex illa propria in alteram, verùm nec etiam conſentiendi; cum per proprium conſenſum aliud cum prima Eccleſia ſpirituale cenſeatur iniiſſe coniugium. Confirmatur *ex cap. inter corporalia de tranſlat.* ex quo manifeſtè conſtat, conſecrationem nihil maioris addere firmitatis, ac roboris matrimonio inito iam per electionem, conſenſum, atq. confirmationem per ea. *Vnde cum non ſit maius vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam, quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroq.* ſed indubitatum eſt, Epiſcopum conſecratum vnius Eccleſiæ non poſſe in alteram conſentire; ergo idem dicendum eſt de electo, & confirmato, ſicut de eo, qui vnam duxerit vxorem, in alterius matrimonium conſentire nequit, etiam ſi de matrimonio rato ſit ſermo.

14 Aſſertio quarta Epiſcopus, ſiue electus, & confirmatus, ſiue conſecratus vnius Eccleſiæ, non eligendus, ſed poſtulandus eſt ad alterā: Eſt omnibus exploratа concluſio per *cap. poſt translat. de renunc.* niſi cum pridem eodem in fine: inter corporalia de tranſlatione, & per *cap. etſi vnanimiter de poſtulat. diſt. 63. literas 7: fraternitatem,* quæ à fortiori probant, vt cōcluſione ſecunda ſubindicauimus, omneſquè docent Scriptores Sacrorumquè Expoſitores Canonum. Manifeſtò prætereà ſequitur ex *c.1. huius diſp.* atq. ex ſuper aſſertis concluſionibus, cum enim propria auctoritate non poſſit Antiſtes conſentire alteri deſtinatus Eccleſiæ; nedum ad illam tranſire, vinculumq. contraxerit cum ea prima Eccleſia ſola Summi Pontificis abſoluta poteſtate diſſolubili, impeditur profectò, nè poſſit eligi, non autem poſtulari. Deniq. hanc aſſertionem locum etiam habere in Eccleſijs vltra montes notant Ioannes *Andreas, & alij apud Abbatem, cap. quanto de translat. n.15.*

15 Aſſertio quinta, Epiſcopus, qui proprio Præſulatui ex ſe iuſta de cauſa renunciauit, poteſt eligi ad alterum, neq. poſtulandus, ſic *Abbas cap. & ſi vnanimitèr de poſtulat. num. 7. & cap. poſt translat. de renunc.* non contradicit *Ioannes in citat. cap. poſt translat.* ſuper Gloſſam ſecundam à contrario ſenſu textus, *cap. & ſi vnanimiter de poſtulat.* vt mox dicam, *Imola ibidem num. 1.* Ratio eſt, quia ceſſat ratio, qua ſuperiori concluſione conſecimus, non poſſe Præſulē electum, confirmatum, vel conſecratum eligi, non enim eſt certæ Eccleſiæ deuinctus, qui ſe Præſulatu abdicauit: habetur enim veluti ciuiliter mortuus ille, qui qua potiebatur antea Eccleſiæ, miſſum dedit. Quamobrem ſolutus omnino priori cenſetur vinculo: & licet maior videatur cauſa illum poſtulandi, qui non ſolum loco, ſed ordini etiam Epiſcopatus renunciauit, cum ratio ſolutionis vinculi coniugalis in vtroq. permaneat, non eſt cur concluſionem coarctemus, vt neq. ab Auctoribus inuenio preſtitum. Dixi ex ſe atq. iuſtis de cauſis; quarum nonnullæ *à Capitulo poſt translationem de renunciatione* enumerantur, atq. à Doctoribus ibi perpenduntur: nàm ſi non renunciauiſſet aliquis ob aliquam virtutem, ſed ob demeritū priuatus fuiſſet, eligi profectò non poſſet, vt probat *Zaccarias in additionib. ad Abbatem cap. niſi vnanimiter de poſtulat. litera G.* poſſet itaq. tunc poſtulari, alijs concurrentibus ſuper indicatis, tùm in definitione poſtulationis, tum in explicatione regulæ ad eos dignoſcendos, qui poſtulandi ſunt. Ratio autèm diſparitatis inter Renunciantem, & Priuatum, eſt, quòd priuatio ignominiam importat facti, atq. inhoneſtatem, vt inquitur *Baldus cap.1. de renanciat, & notat, ff. de manu teſt. l. teſtam. centurio;* at ceſſio honeſta quidem eſt, *ff. de infam. l. 2. §. ignominia,* quod ſi cauſa, ob quas primo quiſpiam Epiſcopatui renunciauerit, ità perſeuerant, vt non minus obſtare videatur primo, quam ſecundo, ad quem deſideratur Epiſcopatum, eum potiùs poſtulandum indicauerim: etenim cum illæ graues eſſe debeant, atq. rationabiles, ſi aptæ ad vinculū ſoluēdum cū prima Eccleſia habitæ ſint aptæ, aptę ēt ne dicam aptiores, profectò intercedere debent ad impediendum, nè iterum cùm altera contrahatur; non tamèn inficior poſſe, nonnullas eſſe proportionatas ad vinculum ſoluendum cum illa prima Eccleſia, quæ non cenſebuntur ad contrahendum cum hac ſecunda, ſic putarem, cum quis ob malitiam plebis primo ceſſit Epiſcopatui *ex cap. niſi cum pridem de renunciatione.*

16 Aſſertio ſexta Præſul, qui renunciauit abſolutè loco, & non ordini, etiamſi dubitetur, an ob iuſtam, & rationabilem cauſam ſpontè ſe abdicauerit, vel ob delictum, eligendus eſt; ſecus ſi renunciauerit etiam ordini. Hæc aſſertio eſt *Abbatis citati, Immola ibidem num. 18.* & per partes probanda; & primùm ex *textu poſt translat. de renunciat.* vbi cùm incertum eſſet Papæ, nùm Antiſtes olim Satnateoſia inierit monaſticam vitam ob delictum, vel ob aliam cauſam ex ibi relatis à Pontifice, hæc habet. *Quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantum, & non ordinem reſignauit;* ergo ſi reſignauit locum, præſumptio eſt, non ex delicto

cto

Digitized by Google

cto adijſſe Monaſterium, quando per Concilium Conſtantinopolitanum non licuiſſet, nec poſtulationi de eo habitę aſſentiri, nèdum eligi,
17 vt ibi proſequitur *citatus textus*. Secundò, quòd in dubio delictum non præſumitur, vt omnibus exploratum eſt, ac rectè proſequitur *Romanus conſ.*354. & hic dũ de Præſule diſputatur maximè locum habet: etenim nemo præſumitur deliquiſſe, cùm peccare viri boni non ſit ex textu *legis meritò, ff. pro ſocio, Vlpian. in Litem apud labionem, §. ſi communem, ff. de iniur.*

18 Hinc conſilium, quod poteſt eſſe bonum, & malum, præſumendum eſt bonum ex *Baldo in l. primam num.* 13. *C. de ſeru. fug. Iaſone ibidem, Alciato de præſumptionib. reg. 3. præſumpt.* 1. *num.* 1. probatq. erudite hoc idem *Menoch. lib. 5. pręſumpt.* 11. *à princip.* Eſt autèm hæc pręſumptio vehementiſſima, vt ex *Flo. notat Imola cap. cit. poſt translat. de renunciat. num.* 19. *& iuris, ac de iure, vt in allegato textu Hoſtienſis* habet, contra quam obiectio non admittitur in contrariũ *ex cap. is, qui de ſponſalib.* Secunda pars probatur, quæ ſcribitur expreſsè à Panormitano *in cap ſæpè citat. poſt translat. de renunciat. num.* 11. 12. *&* 24. probatur inquam à contrario, nàm tunc vrgeret præſumptio, quod renunciauerit propter delictum, vt allegatus etiam indicat textus.

19 Aſſertio ſeptima. Poteſt quidèm Epiſcopus, qui ad Religioſum trãſiuit inſtitutum propter perſecutionem, infirmitatem, defectum ſcientiæ, ſimoniam, ipſo ignorante, commiſſam, vel aliam ſimilem cauſam ad Epiſcopatum reaſſumi, vel ſeundem, vel alterum ſaltem, vt tradit *cap. poſt translat. modo citat. §. quamquam*, & explicant ibi Expoſitores, quibus accedit *D. Thomas 2. 2. quæſt.* 185. *art.* 4. *ad* 2. Verùm ſi propter delictum renunciauerit, vel loco, vel ordini, non poterit eligi, ſed ad ſummum poſtulari, quæ tamen poſtulatio vix admittenda eſt. Patet concluſio ex *cit. textu, & ex cap. niſi cum pridèm de renunciat. & iuxta* D. *Thomam laudatum*, cum agatur de delicto publico irregularitatem ad Epiſcopatum cauſante, de quo, & *Abbas citat. num.* 31. & nos nimis multa diſſeruimus tùm *ſuperior. lib. diſputat. 6. cap. 3. num.* 5. tùm 1. *tom. lib. 3. diſputat. 2. cap.* 3. quod dixerim ſpectata auctoritate Papæ ſupra Concilium ex ſe, ac ſecluſis impedimentis iure Diuino naturali, vti eſſet, ſi renunciauerit quiſpiam ob totalem ſcientiæ defectum iuxta dicta *tom. 1. lib. 3. diſputat. 1. & ſuperior. libr diſputat. 9. cap. 3. num. 9. &* 10. *& iuxta cap. ſunt quidam* 25. *q.* 2. *& cap. niſi cùm pridem de renunciat.* traduntq. *Innocentius, & alij apud Abbatem allegatum num.* 26.

20 Aſſertio octaua. Præſul ab hoſtibus expulſus ad alteram Eccleſiam non eligi, ſed poſtulari poteſt. Deducitur *ex cap. Paſtolis 7. q. 1. & cap. niſi cùm pridèm de renunciat. ad finem*, docet *Vincentius cap. de translat. Io: Andreas, quē citat, ac ſequitur Turrecremata in cap. Paſtoralis. num.* 4. Ratio autèm eſt, quod ſiue dicamus Epiſcopum ad ſecundam, ad quam poſtulatur, Eccleſiam tranſire ſub conditione, in quam pura reſolueretur inſtitutio, ſiue ea ratione, vt iure poſtliminij deinceps reuertatur ad primam iam ab hoſtibus liberatam, vt ſtatuitur in caſu expreſſo *in cap. Paſtoralis 7. quæſt.* 1. *addita Gloſſa*; nonnulla, quæ videntur obſtare, nequaquam obſtant: quia vinculum cum prima Eccleſia ſolutum non eſt, quippè quæ non deſinit eſſe ſacer locus 1. *q. c.* 1. quod quidã, & ſi viduatus, vt proſequitur *Gloſſa reuerſurus*; igitur intercedit impedimentum, quo libet non ſit tali Præſuli volatus ad alteram Eccleſiam, vt ſic loquar cum *cap. niſi cùm pridèm de renunc. & cap. ſicut alius 7. q.* 1.

21 Aſſertio nona, Epiſcopum nullius Eccleſiæ, ac merè titularem, de quo egimus *tomo* 1. *& lib. 3. diſputat. 7. cap.* 4. eligi poſſe puto ad certam Eccleſiam: etenim vinculi expers eſt, cum nulli alteri deuinctus ſit; onuſque ſit huic, vel illi Eccleſiæ ſe addicere, cui pręeſſe legitimè iubebitur iuxta dicta *tomo* 1. *loco paulò antè citat.* & docet expreſsè *Panorm. cap. ad ſupplicationē de renunc. nu. 9. ad finem ex Hoſtienſi*, ſubſcribit etiam *Imol. ibid. n.* 12. *& alij.*

22 Aſſertio decima, Archiepiſcopus, qui de licentia Papæ ceſſit Archiepiſcopatu ob aliquã cauſam ex ſupra relatis, poterit eligi ad Eccleſiam Epiſcopalem, ſic Hoſtienſis, quem laudat, ſequiturq. *Abbas in cap. ad ſupplicationem modo citat. num. 9. Imola num.* 12. *& in cap. cum ex illo de translat. num.* 14. apud quem *Ioannes Andreas*, & ratio eſt, quod ſi quid obſtaret, maximè *textus cap. 1. de translat. per ea. Miramur, quod Lapamen. electum in Tripolitanam Eccleſiam tranſtuliſti, & nouo quodam mutationis genere paruificaſti maiorem, & magnum quodam modo minoraſti, Epiſcopare Archiepiſcopum, imò potius de archiepiſcopare præſumens.* At hic *textus* non obſtat, quippè qui loquitur de Archiepiſcopo Apamenſi electo, & confirmato, qui quidem, & *Archiepiſcopalia, quantum ei licuit, miniſtraret*, vt ibidèm habetur: at verò noſter Archiepiſcopus tempore, quo in Epiſcopum eligeretur, nullo potiretur Archiepiſcopatu, eſſetq. ſimplex Epiſcopus, à quo non diſcriminaretur ordine, nulli tamèn addictus Eccleſiæ. Quamobrem non deſcenderet, quia, vt habet Hoſtienſis, eſſet dearchiepiſcopatus per renunciationem, quemadmodum alijs *Imola* proſequitur *citatus*, neque obſtat, quod obijciunt nonnulli, poſſe nimium hoc in fraudem fieri; nam Papa, cuius tantum intereſt ceſſionem admittere Præſulatus, obuiam ire poterit huic abſurdo cauſaa ceſſionis inueſtigans, vt *citatus* habet *Imola.*

23 Aſſertio vndecima, apud ſolum Papam poſtulandus eſt quicumq. Præſul ad alteram optatur Eceleſiam, conſtat hæc aſſertio ex *titul. de translat, ac renunciat.* & patet ex inſolubilitate vinculi ſpiritualis coniugij Pręſulis cum Eccleſia. Ex qua aſſertione, atq. ex his, quæ cõcluſione tertia diximus patet propriè, Poſtulationem apud Summum Pontificem habendã eſſe; impropriè verò apud eos, quibus vel quoad perſonam, & munus, vel quoad arbitrium,

&

& conſenſum ſubiecti ſunt promouendi, vt de Religioſis diximus lib. 4. & videre eſt apud *Imol. in cap. etſi vnanimiter de poſtul. nu. 4. Turrecremata, cap. Oſius diſt. 63. n. 10.*

14 Pœnas expenderem per Sacros Canones indicatas tùm contra Prælatos propria auctoritate transeuntes ex vna ad alteram Eccleſiam, tùm contra illos eligentes; Verùm quia vix vſui hæ ſunt, cum ferè nullus in Dei Eccleſia tantæ audaciæ detur caſus, in quo propoſitiones, præſentationes, nominationes, Electionumq. prouiſiones optimis ſub formulis rectèq. Deo fauente, habentur, & quia ſunt quidem pœne potiùs ferendæ, ſatis, ſuperq. à doctiſſimis Canoniſtis expoſitæ, præſertim *in cap. quanto de translat.* ad alia maſſiora, ac longè vtilia, properante calamo, prætergrediuntur. Breui tamen, qui eas indicatas ſcire cupiet, legat apud *Marc. Antonium Cucchum inſtit. maior. lib. 4. tit. 7.*

CAPVT SECVNDVM.

Num, & ex quibus cauſis expediat Epiſcopum vnius Eccleſiæ ad alteram transferre.

S V M M A.

Per ſe translatio Præſulis ex vna Eccleſia ad alteram non expedit. n. 1.

Ad alteram Eccleſiam neq. poſtulandus, neque Promouendus Epiſcopus, niſi ex vrgentiſſima cauſa. n. 2.

Cauſa ex quibus translatio habẽda eſſet, ſpectare debent ad bonum commune. n. 3.

Ex his cauſis cogi poteſt Epiſcopus, vt ex vna ad alteram tranſeat Eccleſiam. n. 4.

Ad neceſſitatem, vel manifeſtam Eccleſiarum vtilitatem iuſtitia reducenda eſt cauſarum. num. 5.

Diſpenſatio nunquam contra commune bonum eſſe debet. n. 6.

Præclarum monitum, ſeu conſilium Eminentiſſimi Cardinalis Bellarmini, Clementi VIII. expoſitum de rara Præſulum translatione. num. 7.

Quid nomine neceſſitatis, publicæq. vtilitatis intelligendum ſit. n. 8.

QVàm Eccleſiæ Catholicæ perutilis, ne dicam neceſſaria propoſitæ quæſtionis explicatio futura ſit, ratiouum momenta, quibus noſtræ probandæ ſunt aſſertiones, oſtendent.

1 Sit itaq. aſſertio prima. Per ſe non expedit vnius Eccleſiæ Præſulem ad alteram, vel poſtulare, vel promouere. Neceſſaria in primis deducitur ſequela hæc aſſertio *ex Canone 14. Apoſtolorum, atq. ex corol. 3. num. 4. cap. 6. diſputat. 23. ſuperiori. lib.* vbi tùm à priuatione indiſſolubilis vinculi à ſpeciali tantum Summi Pontificis poteſtate pendentis, *ex cit. cap. ex cap.* ſemphoris, atq. à poſteriori ratione, quæ ſequeretur abſurdis è re Chriſtiana Republica, per ſe non eſſe translationem Epiſcoporum per Sacros Canones, vt ſic prohibitam demonſtrauimus. Confirmatur *ex cap. inter de translat.* vbi habetur Epiſcopatum coniugium eſſe poſt conſecrationem conſumatũ; id autem quamuis per omnimodam accipiendum nõ eſſe proportionem, ac paritatem cum carnali *lib. 1. diſputat. 1. cap. 4. num. 11.* docuerim; verùm negari minimè poteſt maximum inuolui nodum Antiſtitem inter, & Eccleſiam eius ſponſam, qui quidem ex ſe indiſſolubilis eſt ſecundum potentiam ordinariam, vt loco citato ex inſtituto diſſeruimus; ergò non expedire videtur, vt facili negotio diſſoluatur. Secundo probatur ex pacto, quod inter Præſulem ſponſum, atq. Eccleſiam ipſius Sponſam intercedere *lib. 1. cap. 4. citat. num. 11.* demonſtrauimus, atq. *cap. niſi cum pridèm de renunc. ibi: expremiſſis verum ſi propter alias cauſas. Nõ debes deſerere ſponſam tuam; cui deſigendo manum apud extraneum te, fide media copulaſti*: igitur ex ſe contra hoc pactum, eiuſq. firmitatem per tranſitum ad alteram Eccleſiam agendum non eſt.

2 Aſſertio ſecunda. Ad alteram Eccleſiam poſtulandus, neq. promouendus eſt Epiſcopus alterius, niſi ex vrgẽtiſſima cauſa indicauimus *coroll. cit. 3. n. 4. cap. 7. diſp. 13. ſuperior lib. necnon lib. 1. diſp. 1. c. 4. à nu. 27.* Nam idcircò in Sacris Canonibus ſæpiſſimè ſpeciali nomine diuina dicitur auctoritate ſolui primum matrimonij ſpiritualis vinculum, Epiſcopumq. transferri ex vna in alteram Eccleſiam; Hinc inquit *c. ep. quantum de translat. Poteſtatem transferendi Pontifices ità ſibi retinuit Dominus, & Magiſter, quod ſoli Beato Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis ſpeciali priuilegio tribuit, & conceſſit.* Deindè ſi ſpiritualia connubia faciliùs conſtituuntur, quàm deſtruantur, *vt cap. inter corporalia de transl.* ſcribitur, cum tot, tantaq. deſiderentur ad illa ineunda, vt ſex integris tradidimus libris, facilè deduci poterit, quàm operoſum negotium erit illa ipſa diſſoluere. Demum ſolent ex hac, quam habet Pontifex, ſingulari poteſtate, deducere Doctores facultatem eiuſdem Pontificis ad monialem voto ſoluendam, vt ſcribit inter alios *Bald. in allegatum; cap. inter corporalia n. 5.* Igitur ſicut ad nodum arctiſſimum Religionis diſſoluendũ vrgentiſſimæ requiruntur cauſæ, adeo vt D. *Thomas 2. 2. q. 88. art. 2.* votum caſtitatis Religio-

gioſorum, neq; à Papa poſſe relaxari cum alijs docuerit, & quicquid de hac opinione ſit, quã minus probabilem iudico, illud ſanè compertum habeo ex vrgentiſſimis cauſis hoc Papæ faciendum eſſe; igitur ea eiſdem ferè tranſitus permittendus ex vna Eccleſia in alteram, imò cum ad illud præſtandum cauſa requiratur boni communis, vt erudité ea multis probatur à *Sanchez lib. 8. de matrim. diſp. 8. nu. 8.* tùm, quia ſit hæc diſpenſatio cum aliquo religioſi ſtatus detrimento; tùm quia aliàs ſæpiſſimè, ac paſſim huiuſmodi concedendæ diſpẽſationes eſſent; tum quia frequentiùs religioſi tentationibus vexarentur, cauſaſq; priuati boni obtenderent ad hanc ſolutionem impetrandam; ſed ſimiles in noſtro etiam caſu faciunt cauſæ, cum translatio Præſulis, ex vna in alteram Eccleſiam abſq; impedimento ſtabilitatis ſtatus Epiſcopalis, atquè indiſſolubilitatis perpetui coniugij ſpiritualis fieri non poſſit: & niſi vrgentiſſimæ deſiderarentur cauſæ, ſæpiùs quam par eſſet concedendæ huiuſmodi trãſlationes eſſent, ad quas aſpirantes Epiſcopi maximo, cum Eccleſiarum propriarum detrimento cauſas adornarent ſatis, ſuperquè friuolas, non ſine ſcandalo, atquè occaſione, qua linguacibus hæreticis præberetur blaterandi, atquè obtrectatoribus obloquendi. Demùm probatur. Spirituale coniugium Epiſcopi cum Eccleſia, matrimonio rato carnali ad minimũ cõparatur, vt patet ex ſępè *cit. cap. inter corporalia*, cęteriſq; iuribus, tũ allegatis, tũ allegandis: at qui ſtabilis, adeoquè firmus eſt nexus matrimonij rati, vt vel à Papa diſſolui nõ poſſit quemadmodum docuere multi cum *Bonauentura in 4. diſt. 17. ar. 3. quæſt. 2. Scoto ibidem diſt. 31. q. 1. verbo 3. modo dici poteſt, Soto lib. 7. de iuſt q. 2. ar. 5. ver. & licet peregrè; & in 4. diſtin. 27. q. 1. ac alijs*, quos citat *Sanchez lib. 2. de matrim. diſp. 14. nu. 1.* vel, vt alij, qui licet concedant hanc poteſtatem Papæ, nihilo tamèn minus irritam eſſe dicunt diſpenſationem, abſq; iuſta cauſa in matrimonio rato; ſic *Ancaranus conſ. 239. ad finem. Dec. conſ. 112. Couarr. 4. decretal. 2. p. cap. 7. §. 4. num. 14. Menocchius de præſumptionib. lib. 2. præſumpt. 10. nu. 37. abſquè quos ſequitur Sanchez lib. 2. de matrim. diſp. 15. nu. 6.* Omnes tamèn conſentiunt cauſas eſſe debere iuſtas, & graues; ergò hoc idem dicendum eſt in diſpenſatione coniugij ſpiritualis, quæ per tranſlationem habetur, eò potiori ratione, quod in *cap. inter corporalia, de translat. fortiùs dicatur ſpiritnale vinculum, quàm carnale.* Saltèm argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale propter hoc caput rectè inferri aduertunt *Innocentius cap. inter corporalia, nu. 2.* alijsquè Recentiores paſſim, atquè expreſſam hanc legimus ſimilitudinem, atquè inſolubilem ab alio, quàm à Sũmo Pontifice firmitatem in *cap. licet ſub initio, de translat. & cap. ſicut 7. q. 1. & cap. ſicut alterius, eod.* Deniquè *vniuerſi tituli, de translat. ac de renunciatione*, vbi ferè omnes in eos tractatus ſcribentes.

3 Aſſertio 3. cauſæ, ex quibus translatio ritè concedenda eſt, ſpectantes eſſe debent ad bonum commune; probatur 1. *ex canone 14. Apoſtolorum*, paulò antè citato, vbi poſtquàm Epiſcopo non licere decretum ſit alteram Eccleſiam adire, niſi fortè quis cum rationabili cauſa compellatur, tanquam qui poſſit ibidem conſtitutus plus lucri conferre, & in cauſa religionis aliquid profectus proſpicere. Secundo à paritate relaxationis voti religioſæ caſtitatis, vel ordini ſacro annexæ, atquè diſpenſationis in matrimonio rato, præſertim in eorum ſententia, qui firmitatẽ vinculi ſpiritualis matrimonij inter Epiſcopum, & propriam Eccleſiam iuris diuini naturalis dicunt, à me *citati cap. 4. diſp. 1. lib. 1.* Prætereà præcipuè habetur in *cap. mutationes 7. q. 1. Mutationes (inquit Anterius Papa) Epiſcoporum ſcitote communi vtilitate, atquè neceſſitate fieri licere*; quod multis maiorum exemplis firmat Sanctus Pontifex, Principis videlicet Apoſtolorum de Antiochia Romam, Euſebij ex Vercellina, vt explicat *Gloſ. verbo parua* ad Alexandrinam; Felicis ex Ciuitate, in qua ſacris initiatus erat ad Epheſinam, addo Gregorium Nazianzenum doctiſſimum ſanctiſſimumq; Epiſcopatu primò Saſimorũ, deindè Nazianzi, demũ Præſulem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ: Idem docet *Pelagius Papa II. cap. ſcias 7. quæſt. 1.* per ea. *Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda, argum. cap. Dilectiſſimi 8. q. 2. & 16. quæſt. 1. nos autem*; cum bonum commune priuato præferendum ſit Prælati præſertim bono pęnè temporali maioris nimirùm quietis, vtilitatis, vel conſolationis temporalis, vt cum *Turrecremata* loquar *cap. ſcias cit. nu. 3.* Demùm à priori probatur, quòd Epiſcopatus primario in bonum Reipublicæ Chriſtianę, atq; Eccleſiarũ inſtituti ſunt; ergò huic primò conſulendũ, neq; hæc Eccleſia huic; neq; illa alteri dãda, niſi in bonũ eiuſdẽ Eccleſiæ, & ſecũdario tantum in bonũ miniſtrorũ, cui fini Papa ꝓſpicere tenetur, quo fundamento diximus *Superiori lib. diſp 4 cap. 5. nu. 6.* duobus exiſtentibus beneficijs curatis, vt Epiſcopatus, quorum altero pinguius eſſet, atquè in hoc pinguiori minus induſtriæ, perſonaquè non adeò apta requiratur, quam in minus pingui hoc dandum digniori; primum autèm locuples minus digno per ſe loquendo; ex quo neruus aſſertionis noſtræ magis patet, nàm ſicut in prima collatione Præſulatus primario communi Eccleſiarum bono conſulendum eſt; ſecũdario verò bono Candidatorum; ſic etiam in tranſlatione, quæ non ex cauſa tantum inuoluente bonum priuatum præſertim temporale, cui minus proſpiciendum eſt; ſed commune Eccleſiarum, tùm ex qua, tùm ad quam tranſlatio ſit, profectò habenda eſt.

4 Hinc patet; non modo fas, eſſe, atquè decere trãſitum per eiuſmodi cauſas, ex vna Sede in alteram; verùm etiam poſſe Papam licitè cogere quemcumquè Præſulem ad translationem, ea propria in alteram Eccleſiam huiuſmodi vrgentibus cauſis: qui quidèm Antiſtes coactè mutaretur, vt habet *text. cap. ſcias citati*: poteſt enim hoc pacto cogi, vt do

renuen-

renuente fiat volens 23.q.5.*diſplicet* , *& deſtin.*74. placuit,vel abſolutè, vt infrà, & probè corollarium hoc confirmant dicta *lib.5.diſp.3.cap.6. à nu.*28. *& lib.2.diſput.*3.*cap.1.nu.*15. *&* 16. fauent *Layman lib.4.tract.2.cap.15.ad finem*, *Vgo apud Turrecrematam in cap.ſcias paulò antè cit.ex cap.cunctà,il 1.& 2.9.q.3. & in cap.omnis 7.q.1. adin Gloſ.*

5 Aſsertio 4.ad neceſsitatem,vel euidentem publicam, communemque vtilitatem Eccleſiarum iuſtitia, atq. urgentia cauſarum tranſlationis reducēda eſt,quibus Papa diſpenſans proſpicere tenetur. Deduco ex *cap.quanto de tranſl.Non enim homo(ait Innocentius III.)ſed Deus ſeparat,quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris) Eccleſiarum neceſſitate,vel vtilitate penſata non humana,ſed diuina potiùs auctoritate diſſoluit*,& ni diſpenſatio hos habeat neceſſitatis,vel vtilitatis cardines profectò non videtur appellanda diſpenſatio,vt notat *Abbas hic nu.*5.quod ſi DD.conſenſu diſpenſatio publicam, plerumq. cauſam deſiderat,aliàs non diſpenſatio,ſed diſſipatio dicenda eſt 7.*cap.requiſitis*, §.*niſi rigor potiori iure hæc hoc pacto appellanda*. Videantur dicta *lib.5.diſp.3.cap.6.à numer. præſertim* 26. vbi memini me ibi non ſemper deſiderari cauſam directè ſpectantem ad commune bonum aſſeruiſſe. Verùm hoc abſolutè loquendo intelligi debet. At cùm de bono Eccleſiæ alicuius agatur,quippè quod eſt commune reſpectu perſonæ transferendæ,à fortiori illi dicendum eſt conſuli debere per Pōtificem. Quid? quod niſi his cauſis proſpiceretur,maximum ſanè detrimentum,& vniuerſali Eccleſiæ,& Reipublicæ Chriſtianæ ob rationes, &

6 factas,& mox inſerendas immineret. Probatur deindè, quia quod detrimentum Reipublicæ Chriſtianæ poteſt excogitare maius,quàm ambitioni oſtium reſerare: ab amore ſponſæ,quo maximè proſequi eam tenetur ſponſus Epiſcopus,& auocari,& recedere; qui quidem cum altera mox contrahere,vt ſperat,ità inertiæ locum dare, quæ aggredi tenebatur difficilia omittere,præclara,& laborioſa ad bonum ouiū ſpectantia potius declinare, ac per tranſlationem ſubterfugere;imò ſcandali præbere occaſionem non vulgarem carpendi Eccleſiam Catholicam ſtultiloquis hæreticis, quippè qui Præſulatus negotium ad quæſtum potiùs, lucrumq. temporale, ac priuatum commodum referri; paruula licet data occaſione blaterareat, quàm ad commune bonum Chriſtianæ Reipublicæ, ac ſpirituale cuiuſcumq. quippè, quod vt ſic,& vt partis in totius corporis bonum commune dici poterit etiam redundare? quæ, ac ſexcenta alia abſurda Lectori primo etiam intuitu occurrentia demonſtrabunt,quā vrgentes cauſas requirat hæc tranſlatio. Tertio probatur concluſio ex *cap. ſcias frater* 7.q.1.quod cauſam neceſſitatis, aut communis vtilitatis neceſſariam oſtendit ibi. *Nam plurimorum vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati præferenda eſt*. etenim illuc decet Prælatum accedere, vbi plus lucri ſpiritualis facere poteſt,licet maior ibi ſit pœna, vt habet Gloſſa verbo plurimorum ex *cap. Sancta* 2.*q.*8. Demùm finem huic aſſertioni,faſtigiumq. imponat, vnum è conſilijs à Cardinale Bellarmino Sanctitate vitæ, ac Sapientia Eminentiſſimo 5.loco exaratum in ſcriptura, quam Clementi VIII. Pontifici Maximo ex magno Chriſtianæ Eccleſiæ zelo tradendum curauit,atq. habetur *cap.*5 *lib.*3. eiuſdem vitæ,ait itaq. *Quinta res*. (Bellarmini ſunt verba,quibus libenter vtor, ne meis præclaram tanti viri doctrinam obſcurem) *eſt facilis tranſlatio Epiſcoporum de vna Eccleſia ad aliam; tranſlatio enim Epiſcoporum ſecundum canones, atq. vſum veteris Eccleſiæ*

7 *neceſſitatem,vel maiorem vtilitatem: neq. enim inſtitutæ ſunt Eccleſiæ propter Epiſcopos,ſed Epiſcopi propter Eccleſias. Nunc autèm quotidie traſlationes fieri videmus ea ſolum de cauſa, ut Epiſcopi,uel honore,uel opibus augeantur. Propterea notum eſt ex cap.inter corporalia de tranſlatione Epiſcoporum, uinculum matrimonij ſpiritualis eſſe aliquo modo maius quàm uinculum matrimonij corporalis: & idcò non poſſe ſolui,niſi à Deo,ſiue à Vicario Dei declarante uoluntatem Domini ſui. Quis autèm credat uelle Deum, ut ob ſolum temporale lucrum, uel honorem uinculum huius Sancti coniugij diſſoluatur? præſertim, cùm id ſine detrimento animarum fieri nequeat,ut experimentum ipſum docet; neq. enim Epiſcopi Eccleſias diligunt, quas breui ſe deſerturos ſperant, ut ad alias commodiores tranſeant*. Ad hæc autèm Pontifex ſcripto ſuo in oris ſingraphæ Bellarmini,vt alijs præſtitit monitis hiſcè reſpōdit. *Nos cum difficultate transferimus: & non defuimus monere Principes per nos,& per Nuntios noſtros*. Hæc verba tùm Eminentiſſimi Cardinalis,tùm Santiſſimi Pontificis expreſſi,vt omnibus quanti momenti ſit res,quam habemus præ manibus,compeſta ſit. Nunc ad inſtitutum redeamus.

8 Nomine autèm neceſſitatis, atq. publicæ communis utilitatis, quibus innixæ cauſæ diſpenſandi, ac ſoluendi huius ſpiritualis nodi coniugium inter Eccleſiam,& ſuum Paſtorem ad alterum contrahendum non modo dixerim Eccleſiæ à qua,& Eccleſiæ,ad quam tranſlatio habenda eſt Epiſcopi, ſed etiam vniuerſalis Eccleſiæ,cui Summus præeſt Pontifex, & cōſulere tenetur,quamobrem ſi vacaret Eccleſia Regiæ Ciuitatis,ad cuius regimen, ac ſpiritualia munia,rametſi neceſſitas nulla, nullaq. vtilitas urgeret reuocandi à Præſulatu alterius uirum doctum,prudentē,eximiaq. præditum uirtute;cogeret tamèn, & utilitas, & neceſſitas illum, præſertim Poſtulatum transferendi ex ea,cui actu præeſt ad Regiam,ut ipſius nimitam prudentia, conſilio, ac doctrina uteretur Rex ad Regnum,Rempublicamq. non politicè tantum,ſed Chriſtiani, atquè optimè adminiſtrandam; Profectò cauſa ſatis iuſta hæc cenſeretur ad trāslationem, ex qua de ſingulis alijs à ſimili iudicium ferendum eſt,

Caput

CAPVT TERTIVM.

Speciales Sacris Canonibus excerptæ cauſæ ad translationem Eccleſiarum habendam, vel non habendam.

SVMMA.

Prima cauſa eſt malitia plebis.n.1.
Secunda vera,ac notabilis perſecutio Populi.n.2
Tertia Senectus reſpectiuè.n.3. & 8.
Quarta declinatio grauis periculi. n.4.
Quinque cauſæ, ex quibus non licet translatio Præſumptionis videlicet, propriæ voluntatis; auaritiæ,appetitus effrenatus,dominationis,ac demum priuatæ delectationis.n.5.
Leuitatis, ſeù ambitionis turpis eſt cauſa tranſitus ad alteram Eccleſiam.n.6.
Defectus OEconomiæ,vel remiſſæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ non eſt ſufficiens cauſa translationis.n.7.
Qui tranſitus eſt facilior ex minori ad maiorem Eccleſiam? vel è conuerſo.n 9.
Quando alicui conceſſus eſt gradus ad maiorem, eſt etiam conceſſus ad minorem dignitatem. num.10.
Non eſt facilior, imò deteſtabilis tranſitus è minore ad maiorem Eccleſiam ex ambitione, vel ſimili turpi motiuo.n.11.

VT ex his, quæ per Sacros Canones adnotatæ ſunt cauſis, cæteræ, quæ poſſunt occurrere, facilè agnoſci poſſint, rectumq. de eis iudicium feratur, quas ex illis legi, huc afferam; ſiue ex quibus licet, ſiuè ex quibus non licet haberi translatio Epiſcoporum.

1 Prima cauſa malitia eſt plebis. Quando plebs adeò duræ ceruicis exiſtit, vt proficere nequeat. Sic habetur in *cap.niſi cum pridem de renunc.*

2 Secunda cauſa veræ, ac notabilis perſecutionis *ex Matth.* 10. *Si vos perſecuti fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam*, quæ aſſertur *ſeptima q.1.cap.ſicut alterius*, non ob priuatum ſolum Epiſcopi bonum, ſed nè cura Paſtoris in detrimentum verta tur ouium. Quamobrem addit textus. *Si autèm vtilitatis cauſa fuerit mutandus, &c.* ac infrà neceſſitatis, &c.

3 Tertia eſt Senectus, illa videlicet, per quã impotens redditur Epiſcopus ad exequendum officium Paſtorale *ex cap. niſi cum pridem de renunc. §. alia cauſa*. Verum hæc cauſa licet ad renunciationem ſufficere videatur *iuxta cit.cap.* non tamèn ad translationem, ni reſpectiuè modo *infra n.8.* declarando.

4 Quarta cauſa eſt declinatio grauis periculi, ob quam Gregorius Ioannem tranſtulit ex Ciuitate Vilitrenſi ad alteram dictam à Sancto Andrea eiuſdem Diœceſis, quam Sedem conſtituit Epiſcopalem *cap.Temporis 7.quæſt.* cauſa non vtilitatem ſolius perſonæ, ſiuè neceſſitatem reſpicit, ſed ipſiſmet Sedis; in quo caſu non ſoluitur per hanc translationem nodus coniugij; cum Sedis tantum, & non perſonæ translatio fit, nequè ex vna Diœceſi ad alteram, ſed ex vna Ciuitate ad alteram eiuſdem, vt habetur in textu Diœceſis, ità vt prima Ciuitas, ex qua Sedes migrat auctore *Turrecrematà in cit cap. Temporis n.1.* deſinat eſſe Epiſcopalis.

Eas præterea adſcribam hic cauſas, ex quibus minimè licet per Sacros Canones translatio, qua; & quidem ampliſſima patefieret via ſceleratorum hominum ambitioni, atq. audaciæ,

5 Quinque igitur adumbrauit nobis cauſas *Pelagius Papa Epiſtola 2.* Benigno Archiepiſcopo data, quas exaratas in *cap.ſcias 7.q.1.* legimus; neq. à Pelagio diſcrepat *Anthetus Summus Pontifex 7.q.1.* mutationes. Prima eſt præſumptionis; ſecunda propriæ voluntatis; Tertia auaritiæ; quarta appetitus effrenatus, Vltima priuatæ delectationis.

6 Addo ex *Hugone*, atq. *Archidiacono apud Turrecrematam in cap. non oportet 7.q.1. ſub initio*, ſextam leuitatis, & ſeptimam ambitionis, quatenus hæc à præſumptione diſtincta eſt, & ab appetitu dominandi, atq. in deſiderio inordinato maioris conſiſtit dignitatis per *D. Thom.2.2.q.131.art.1.* & nos tradidimus *tom.1. lib.4.diſp.12.cap.1.in princ.* quas cauſas vel numero diminuto, atq. ad breuiorem redacto, vel ordine immutato, alij numerant, vt *Gloſſa verbo ambitionis, cap quia frater 7.q.1.* legendus *Vgo* de his etiam agens.

7 Illud demùm reliquum mihi eſt adnotare, neq. defectum OEconomiæ, atquè adminiſtrationis rei temporalis Eccleſiaſticæ, nèq. ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſeruandam prudentiæ notam abſolutè ſufficere ad translationem, ſed ad coadiutorem dandum, vt conſtat *ex cap.quia frater 7.q.1. Pelagij Papæ*, & meritò cum hi defectus cuicumque adminiſtrandæ Eccleſiæ noceant; non tamèn inficior non tantum alicui, vel prudentiæ, vel OEconomiæ, vel aliarũ ad regimẽ deſideratarũ aliquãdo virtu-

8 tũ eſſe neceſſariũ, quantũ ad vnã Diœceſim, & Eccleſiã, quã in præſentia regit adminiſtrandã aliquãdo requiritur; quod ſatis profectò cenſeretur ad minorem Eccleſiam regendam, ad quam facultas fieri poſſet abſquè eius tamèn detrimento tranſeundi ob hanc ipſam cauſã, atq. ob bonum Eccleſiæ, quam relinquit: quod etiam dictum volo de ſenectute, corporiſquè imbecillitate, quæ quidem ex ſe, vt paulò ante inſtitui dicere ad mutationem Eccleſiarum minimè ſufficiunt, ſed ſolum ad coadiutorem habendum *ex cap.petiſti 7.q.1.* Verùm reſpectiuè, vt ità dixerim, quæ impedimento eſt Senectus, vel afflicta valetudo regimini magnæ

Tt Diœ-

Diœceſis, poterit ſanè non obſtare alteri minoris, imò ſalubritas aeris, cęliq; temperies Ciuitatis, ad quam fit tranſitus, ad hanc poterit translationem prodeſſe, dummodò non Epiſcopi tantum conſulatur perſonæ, ſed vel bono communi Eccleſiæ, quæ omittitur, nec probè regi à ſene, vel attritæ valetudinis Præſule poteſt vel alterius, ad quam tranſitus habetur; ſeruatis ſemper ijs, quæ probè notantur in *cap. niſi cum pridèm de renunc. §. alia verò cauſa eſt.*

9 Quæres. Qui conceſſu facilior ſit tranſitus ex Eccleſia minori ad maiorem, vel è contra ex maiori ad minorem. Et ſanè in *cap. licet de translat.* apertè videtur hoc definitum per ea, *in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari*. Quamobrem *Gloſſa verbo ad parem tranſitum* è minori ad maiorem Eccleſiam minus contra ius commune, magiſq. eſſe diſpenſabile ſcripſit, nō alia de cauſa, quàm maioris vtilitatis per textum indicatæ. Hinc ex permiſſione tranſitus ad maiorem Diœceſim, atq. Eccleſiam non permitti colligit *Abbas hic n. 4. & 8.* tranſitum ad minorem, vel æqualem ſubſcribit *Cuccus inſtit. maior. lib. 4. tit. 7. n. 15.* quia permiſſio illa in maiori fundatur fructu, atq. ſpirituali vtilitate Ec-

10 cleſiæ, ad quā trāſitus cōceditur. Secus eſſet ſi fundaretur in maiori habilitate perſonæ, cui ſi permiſſus eſſet ad maiorem gradus, à fortiori videretur conceſſus ad minorem, vel æqualem; vel non valere à maiori ad minus argumētum in exorbitantibus. Quamobrem non ſequitur, diſpenſatum eſt in maiori, ergò in minori *ex c. cui de præbendis in 6.* ac pluribus, quæ memetipsū alibi allegans *Abb. & Immol. n. 8.* tradūt; & nobis ſatis ſint. Nūc ad propoſitum regreſſi faciliorem dicimus tranſitum è minori ad maiorem, quàm ad minorem, vel æqualem Eccleſiam: tum ob rationem aſſignatam; tùm quia cæteræ, quas retulimus cauſę faciliori negotio hoc vrgent ad maiorem gradum, quam ad æqualem, vel minorem diſcenſum.

11 Silentio tamèn non prætercam, vbi cupiditas innotuerit Epiſcopi optantis Eccleſiam propriam in meliorem motare, eiuſdem conatum præſumi ex ambitione, atq. improbitate ortum ducere per cap. ſi quis Epiſcopus, vbi vtraq. vt careat per ſententiam Papę ſancitur, & notant, *Vgo, & Archidiaconus apud Turrecrematam, & per cap. ſequens 7. q. 1. & cap. 1. de Clericis non reſidentib.* Quod etiam notant *Alciatus in tract. de præſumptiomb. 34. præſumpt. reg. 2.* ex quo *Menoch. lib. 5. de præſumpt. præſumpt. 35. n. 7.* non autèm locus erit huic præſumptioni, quando Summi Pontificis mandato Epiſcopus Eccleſiam aſſequitur iuxta huius capitis doctrinam, & DD. in *citatum textū de Clerico non reſidente, Alciatum, & Menochium laudatos.*

CAPVT QVARTVM.

Quando licitè, vel illicitè transfertur Epiſcopus ex vna ad alteram Eccleſiam.

SVMMA.

Abſq. iuſta cauſa Pontifex ex vna ad alteram Eccleſiam Epiſcopum trāsferre ſimpliciter nō poteſt. n. 1.

Eadem ſe culpa obſtringit, qui vel petens, vel acceptans translationem certò cognoſcit abſque iuſta cauſa concedi. n. 2.

De potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè poteſt Papa, abſq. iuſta cauſa, ex vna in alteram Eccleſiam Epiſcopum transferre. n. 3.

Epiſcopus de plenitudine poteſtatis, atq. abſoluta Papæ potentia ſine cauſa iuſta translatus ad alteram Eccleſiam ſuas exercens functiones minimè peccat. n. 4.

1 Aſſertio prima, Sūmus Pontifex graui tenetur obligatione ex vna non trāsferre ad alterā Eccleſiam Antiſtitem abſque cauſa iuſta ſecūdum allatam doctrinam. Hanc concluſionem neceſſaria deduco ſequela ex certa, quam amplexi ſumus ſententia *lib. 5. diſput. 3. cap. 6. n. 8.* hoc videlicet argumento non poteſt Papa in iure humano Pontificio licitè diſpenſare abſq. iuſta cauſa; ſed hæc de translatione lex eſt canonica tot, ac tantis ſancita decretis, nè abſq. iuſta cauſa fiat, vt vidimus; ergo, &c. Huius autèm fundamentalis rationis maior propoſitio loco citato ex auctoritate grauiſſimorum Theologorum vtriuſq. iuris peritorū, ac perſpicuis probata eſt argumentis, atq. eo arctiùs concludit; quo Præſulum translatio ſolutionem inuoluit nexus coniugij ſpiritualis inter ſingulos Epiſcopos, & Eccleſias, ex quo Sacri Canones difficultatem colligunt ſolutionis, vti ſæpè dictum eſt. Hic itaq. nodus adeò inſolubilis eſt, vt à nonnullis primæ notæ Doctoribus prorſus indiſſolubilis iure etiam diuino aſſeratur, ideòq. dictus Deo tantum reſeruatus *cap. inter corporalia de translat.* quemadmodum tradidimus *tomo 1. lib. 1. diſp. 1. cap. 4. nu. 3.* & à Summo Pontifice non diſpenſante, ſed declarante voluntatem Domini tolli valens, vt ſcribit *Bellarminus cit. cap. 4. num. 7.* ab alijs verò, quibus acceſſimus *loco citato nu. 10.* tametſi habeatur hæc indiſſolubilitas iuris eſſe canonici; adeò tamèn aſſeritur diſpenſatu difficilis, vt auctoritate ſola cenſeatur Dei ſolui poſſe, quam & ſibi reſeruauit, & per ſpeciale priuilegium, commiſſionemq. ſuo tantum Vicario conceſſit non alitèr executioni mandandā, quā ex vrgētiſſima cauſa; vt vberiùs *loco 1. tom. laudato proſequuti ſumus n. 27.* Quāobrē in dis-

diſpenſationibus aliarum Eccleſiaſticarum legum, licet ab extrinſeco probabilem ſententiam duxerimus dicentem, poſſe Pontificem in eis diſpenſare abſq. cauſa; in hac tamèn magni quidem momenti, quã tanti, & meritò faciunt Sacri Canones, non adeò facili negotio id auderem aſſerere, cum neq. in ſpecie auctorem excuſantem hactenus legerim.

Demùm grauem commiſſurum culpam Papam patet ex grauitate materię, fine legis, atq. ex abſurdis ſuper indicatis, quæ ex contrario ſequerentur inata doctrinam, quam *lib. 5. diſp. 3. c. 6. n. 11.* exarauimus.

2 Aſſertio ſecunda, eadem ſe culpa inficiet, vel Petens, vel Acceptãs translationem, quam certò cognoſcit abſq. iuſta cauſa concedi. Probatur ex communi ſententia de petente, vel acceptante diſpenſationem in iure Pontificio abſq. cauſa à nobis abundè declarata in loco mox citato *n. 12.* Adde, quod Papa beneficiorum, atq. Eccleſiarum diſpenſator eſt quemadmodum ſæpè *lib. 5.* demonſtrauimus; qui quidem pro ſuo arbitratu nequit de beneficijs diſponere, ſed iuxta ipſorum naturam, & rationabilem Sactorum Canonum diſpoſitionem, in qua ſine iuſta cauſa licitè diſpenſare non poteſt. Confirmatur à paritate tùm eius, qui plura obtinuit beneficia per diſpenſationem abſq. iuſta cauſa, quem in conſcientia tutum non eſſe docet conſenſus Theologorũ, *D. Thomas, quodlib. 9. art. 15. Maior. in 4. diſt. 24. q. 3. Adrianus in 4. quæſt. de pluralitate præbendarum incipiente, quia in præmiſſis, Caietanus ſumm. verbo benefic. multiplicatio, Sotus libr. 3. de iuſt. quæſt. 6. art. 3. Toletus lib. 5. ſumm. cap. 61. Leſſ. libr. 2. de iuſt. & iur. cap. 34. dub. 28. nu. 151.* Necnon *Canoniſtæ apud Garziam de benef. part. 11. cap. 5. à num. 182.* Patet etiam à paritate illius, qui dignus cum ſit, digniorem pręuertit, de quo nos *ſuperiori lib. diſput. 5. ac deinceps* egimus.

3 Aſſertio tertia, de potentia ordinaria neq. licitè, neq. validè poteſt Papa abſq. cauſa vnũ Epiſcopum ex vna in alteram Eccleſiam transferre; poteſt tamèn validè de plenitudine poteſtatis abſolutę. Prima pars noſtræ concluſionis eſt Auctorum omnium, quibus ſubſcripſimus *lib. 5. diſp. 3. cap. 6. num. 13.* aſſerentium, non poſſe Papam, neq. licitè vt dictum eſt, neq. validè de ordinaria poteſtate diſpenſare in iure canonico abſq. rationabili cauſa, & eiſdem ibi allatis probatur rationibus. Secunda pars ea Auctoribus, & rationum momentis conſtat, quibus loco laudato *num. 14. & 15.* probauimus, poſſe Papam valide in legibus diſpenſare conanicis etiam abſq. cauſa; & confirmatur ex varijs abſurdis, quæ aliàs ſequerentur tùm in cęteris rebus, tum maximè in re noſtra, ex contraria ſententia, quæ quidèm coincidunt, cùm à nobis *ſuperiori lib. diſp. 10. cap. 1.* relatis, ad quem locum meum remitto Lectorem; quem admonitum hic volo, hanc aſſertionem eo certiorem eſſe, quo ſolutio nodi cõiugalis inter Epiſcopum, atq. Eccleſiam primam, ex qua translatio facienda eſt ad ſecundam, ità à Summo Pontifice fit, vt dicatur de potentia abſoluta, eiuſq. plenitudine fieri, non modo, quia validè, vt paulò ante diai etiam abſq. cauſa præſtare poteſt; verũ etiam & quia ex cauſa fit non ſolita, & paſſim in vſu ſeruata, petitq. vrgentiſſimam rationem, vt tradidimus *lib. 1. diſp. 1. cap. 4. num. 5.* & quia ea ſpeciali conceſſione facta Papę hic nodus ſolui poteſt *per cap. inter corporalia ſæpè citatum*, & locis allegatis perpenſum.

4 Aſſertio quarta, Epiſcopus functiones exercens Epiſcopales in Eccleſia; ad quam translatus eſt de potentia abſoluta, abſq. iuſta cauſa, non peccat. Hanc deduco concluſionem ex generali doctrina *libr. 5. diſp. 3. ſæpè citata cap. 6. num. 5.* de ſubdito vtente diſpenſatione in iure poſitiuo conceſſa à Principe ſine cauſa. Et quidèm licet peccauerit Epiſcopus, vel petens, vel primò acceptans hanc translationem, vt *aſſert. 2.* probauimus; non tamèn in vſu ſuæ iuriſdictionis peccabit, cum lex illum prohibens per validam diſpenſationem reſpectu ipſius veluti inadæquatè ſe habentem expuncta ſit, eiq. obligatio ſublata, vt ibidem ex multis docui Auctoribus. Diai de potentia abſoluta translatis; nàm vt loco ſępè citato *5. lib. à num. 16.* indicaui, ni hac vtatur potentia Pontifex, quæ per clauſulam de plenitudine poteſtatis, vel ſimilem, ſatis declaratur neq. licitè, neque validè in hac ſpiritualis coniugij lege ſpecialiori nomine, quam in cęteris etiam canonibus diſpenſare poteſt. Qua ẽt poteſtatis plenitudine Principẽ minimè, diſpẽſare puto, ni iàm dictis clauſulis eam exprimat, alioquin præſumendus eſſet ordinaria poteſtate vti, quemadmodum *n. 19.* citati loci proſequuti ſumus.

DISPVTATIO DVODECIMA.

De Promotione Eminentiſſimorum Cardinalium in Epiſcopos.

EA eſt quæſtionis inſcriptæ dignitas, ea vtilitas, & ſumma, ni mea me fallat opinio, Chriſtianæ Reipublicæ neceſſitas, vt ingenioli mei optarem vires, deſiderio pares eam luculenter tractandi. Itaq. ſi non prò votis, prò viribus ſaltèm quatuor præcipua declaranda ſunt. Primum, an poſtulandi, vel eligendi ſint Eminentisſimi ad Epiſcopatus. Secundum ſi poſtulandi, qua ex cauſa poſtulationi ſummus poterit aſſentiri Pontifex. Tertium an huiuſmodi diſpenſationes expediant. Quartùm, an Cardinalis inſula inſignitus Vrbi, an ſuæ Eccleſiæ intereſſe teneatur.

CAPVT PRIMVM:

Nùm Eminentiſſimi Cardinales poſtulandi, vel in Epiſcopos eligendi ſint.

SVMMA.

Prima ſententia Cardinalem aſſerit eligendum, non autèm poſtulandum in Epiſcopum. n. 1.

Secũda ſententia poſſe Præſulatum ait dari Cardinali tanquam adminiſtratori, non autèm in titulum. n. 2.

Tertia ſententia poſtulandum in Epiſcopum eſſe Cardinalem docet n. 3.

Puncta diſputanda. n. 4.

Non loquimur hic de ſex Epiſcopatibus, qui Cardinalatibus annexi ſunt antiquioribus. n. 5.

Quidquid ſit de Cardinalibus, iuris certè diuini eſt, vt Papa habeat Epiſcopos, Præsbyteros, ac miniſtros, ex quibus Hierarchia conſtat Eccleſiaſtica. n. 6.

Cardinalatus, vt Cardinalatus iuris eſt Pontificij. n. 7.

Collegium cunctorum etiam Cardinalium iuris eſt etiam Pontificij n. 8.

Maximi faciendum eſt Eminentiſſimorum Collegium Cardinalium. n. 9.

Cardinalis in Epiſcopum non eligendus, ſed poſtulandus. n. 10.

Verborum proprietas non eſt deſerenda, cum cõſtet de mente Legislatoris. n. 11.

Proprietas verborum ſemper ſeruanda eſt contraria ceſſante conſuetudine. n. 12.

Ad exigentiam proprietatis verborum licet in materia odioſa lata etiam interpretatio habẽda eſt. n. 13.

Quando proprietas verbi ſeruanda non ſit. numer. 14.

Quando verbum reſpectu membri vnius propriè, ac reſpectu alterius impropriè accipi poſſit. num. 15.

A nominis etimologia Cardinalium, eos Romæ, Summo Pontifici, rebuſq. Eccleſiæ vniuerſalibus aſſiſtere debere non inconcinnè deducitur. num. 16.

Si à titulis Cardinalibus Cardinales dicantur; ex hoc non ſunt ad Epiſcopatus eligendi. numer. 17.

Multa licent Cardinalibus, quæ videntur propria Præſulum eſſe. n. 18.

Prærogatiuæ Cardinalium eos non eligendos, ſed poſtulandos eſſe demonſtrant. n. 19.

Qua ratione Stellæ fixæ dicantur, quibus eum Cardinales conferuntur. n. 20.

De iure Cardinales reſidere tenentur in Vrbe. num. 21.

Vacare cenſetur beneficium curatum, vel dignitas alia minor per promotionem ad Cardinalatum. n. 22.

Non poteſt Cardinalis beneficium reſidentiam expetens acceptare in titulum. n. 23.

Diſtinctio trium ordinum Cardinalium arguit, eos non eſſe in Epiſcopos eligendos. n. 24.

1 QVidam apud *Panormitanum cap. bona memoria il 1. de poſtulat.* docuere, Dominos Cardinales eligendos potiùs eſſe in Præſules, quam poſtulandos ducti, quòd in eis ceſſet ratio vinculi ſpiritualis, quo vnius Eccleſiæ Antiſtes penès dicta Superioris diſputationis obligatur, nè ad alteram tranſire poſſit, neq. à textu *cap. bonæ memoriæ cit. retrahuntur*, quippè qui ab his Auctoribus exponitur, vt non propriè ſit vſus verbo poſtulandi, dùm de Cardinali in Epiſcopum promouendo ſermonem habet, cùm idem verbum propriè ibidem vſurpatur ad Epiſcopum vnius Eccleſiæ ad alterã transferendum.

Secunda ſententia, poſſe quidèm aſſerit Cardinali Epiſcopatum dari, verùm tanquam perpetuo adminiſtratori, non autèm in titulũ; cuius opinionis fuiſſe *Hoſtienſem*, *Ioannem Andream Butrium in cap. Eccleſia veſtra poſteriore de elect. Martinum Laudenſem, Manphedũ, & Conradum tradit Marcus Antonius Cuccus inſtit. Maiorum. lib. 2. tit. 4. n. 121. ad finem.*

3 Tertia demùm ſententia docet poſtulandos eſſe Dominos Cardinales in Epiſcopos ſiuè Presbyteri fuerint, ſiuè ex ſex ẽt Epiſcopis.

4 Mi-

4 Mihi verò cum compertum ſit magnum Eccleſiæ Catholicæ, Chriſtianęq. Reipublicæ detrimentum eſſe poſſe abſentiam Eminentiſſimorum Cardinalium ab Vrbe, Romanaquè Curia, hæc vltima ſemper placuit ſententia; ad quam breui exponenda eſt princeps propoſita quæſtio, nùm poſtulandi, vel eligendi ſint Eminentiſſimi in Epiſcopos, ad cuius dilucidationem.

5 Notandum eſt primò nos minimè loqui de ſex Epiſcopis Hoſtienſi, Portuenſi Prænestino, Tuſculano, Sabinenſi, atq. Albanenſi, qui quidem Cardinalatibus annexi ſunt antiquioribus, in quibus ratio ceſſat difficultatis; dum enim adſunt Vrbi ſex hi Cardinales, adeſſe profectò cenſentur ſuis Eccleſijs: quippè quæ vti ſuburbia Romæ habentur; ſuntq. ſuffraganei Papæ, quemadmodum proſequuti ſumus *lib.1. diſp. 1. c.2. nu.6.* atq. è Theologis docet *Sotus lib. 10. de iuſt. q.3. art. vlt.* expendens cauſas excuſantes à reſidentia Præſules; quibus addo conſtitutionem Sanctiſſimi Domini Vrbani Papæ VIII. 27. *alias 137. cuius initium Sancta Synodus.* ex qua vix reſidentiam requiri ad hos Epiſcopatus deduci videtur, vt ibi §. 17.

6 Notandum ſecundò; nonnullos eſſe Auctores aſſerentes iuris quidèm diuini eſſe, ordinem, inſtitutionemq. Eminentisſimorum Cardinalium, de qua quæſtione ex inſtituto diſputat *Cardinalis Albanus lib. de Cardinalib. q. 5.* quam ſententiam amplectitur *Abbas cap. per venerabilem, qui filij ſunt legitimi.* quem Canoniſtæ plerumq. ſequuntur, & è Theologis *D. Antoninus 3. par. tit. 21. c.1. & 2. Turrecremata in ſumm. lib. 1. c. 80. & 83. & in cap. quamquam 2. q.7. n.2. And. Barbatius in tract. de præſtantia Cardinalium q.1. apud quos alij.*

Notādū inſupèr quā plures præſertim Theologos cū *Sot. in 3. diſt. 24. q.2. a.4. ac de iuſt. lib. 3. q.6. art. 3. & 4. caſu quartæ aſſertionis* in contrariam, & meritò ab ire ſentētiā, quibus fauet *D. Bernardus de conſideratione ad Eugenium, et hi, inquit, quos tu non elegiſti, ſed ipſi te, poteſtatem non habent, niſi quam tu eis, aut tribueris, aut permiſeris, tibi imputa quicquid patieris ab eo, qui ſine te poteſt facere nihil.*

Adde ad rem noſtram facere illud cenſeo conſenſu Doctorum exploratum eſſe iure quidem diuino conſtare, vt Papa Chriſti Vicarius habeat Epiſcopos. Præsbyteros, & Miniſtros adiutores, ex quibus Eccleſiaſtica conſtet Hierarchia, diuina ſanè ordinatione inſtituta, vt *Concilium* teſtatur *Tridentinum ſeſſ. 23. can 6. Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Præsbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.* Inter hos autem Papæ coadiutores Eminentisſimos eſſe Cardinales nullus eſt, qui ambigat, quorum Collegium Senatus meritò dicitur à capitulo Eccleſia haber *16. q.1. & à cap. In nomine Domini diſt. 23.* vnū corpus aſſeruntur eſſe cum Pontifice; quorum inſtitutio adumbrata, atq. inſtar eſt Sacerdotum Leuitici, auctore *Innocentio III. P.M. in cap. Per venerabilem, qui filij ſint legitimi.* ibi. *Sunt autèm Sacerdotes Leuitici generis, fratres noſtri, qui nobis iure Leuitico (ex cap. 17. Deut.) in exequutionem Sacerdotalis officij coadiutores exiſtunt.*; Vbi rectè *Abbas adue in cap. ex geſtis col. 1. de clerico non reſidente, Speculatorem in tit. de legit. §. ſequitur in principio, And. Barbatium in tract. de præſt. Cardinalium 1. part. q.1. d. n.33. Cuccum inſt. maior. lib. 2. tit. 4. n.3.* ex quibus manifeſta conficitur ſequela iuris quidem diuini eſſe in Eccleſia Epiſcopos eſſe, Præsbyteros, ac Miniſtros, vt nos *lib. 1. diſp. 2. cap. 4. nu. 26.* ſcripſimus. His autèm Eminentisſimos accedere Cardinales cuiuſcumq. ordinis iuris eſſe Pontificij, cum nullibi legatur, Cardinales,
7 vt Cardinales à Chriſto Domino inſtitutos fuiſſe; Quamobrem, quod ipſum eſſe Cardinalitium addit Epiſcopatus, Præsbyteratus, ac Miniſtrorum ordinationi quantum eſt à Romano manauit Pontifice, iuriſq. eſt Pontificij, vt probè indicat *Azorius inſt. moral. par. 2. lib.*
8 *4. cap. 1. q.3.* Quo circa non modo dictum hoc volo de ſingulis Eminentisſimis, verum de integro etiam eorum Collegio, quod pœnes prærogatiuas omnes, officia, & munera à Summo pendet Pontifice, à quo, & illa promanarunt, vt ex *Bernardo indicauimus ſup.* & alij poterant adminiſtri, coadiutoreſq. deſtinare. Atq. ex his reici poteſt *Cuccus cit. nu. 42. & 124.* cōtrarium indicans.

9 Summi tamèn momenti hanc eſſe inſtitutionem canonicam Collegij Eminentisſimorū nullus eſt, qui non videat, & oſtenditur *cap. fundamenta de elect. in 6.* ibi. *Decet namq. ipſi Romano Pontifici per fratres ſuos Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, (qui ſibi in exequutione officij Sacerdotalis coadiutores aſſiſtunt) libera prouenire conſilia.* Hinc à D. Bernardo Laudato ſeniores, & Orbis Iudices meritò dicuntur, quæ omnia ex adducendis aſſertionibus clariora fient. Quibus in hunc modum, vt certis conſtitutis, quæ fusè ab alijs diſputata ſunt, ac liberè, ea mox articulatim, diſtinctèq. dicenda ſunt, vt bonum agamus Patrem familias, maiorumq. hæreditatem ad poſteros non ſine compendio tranſmittamus, quem *n. 4.* ſuper indicauimus ordinem ſeruantes.

10 Aſſertio prima. Eminentisſimus Cardinalis in Epiſcopum non eligendus, ſed poſtulandus eſt. Videtur concluſio expreſſa *in cap. bonæ memoriæ il primo de poſtul.* ibi. *Quidam veſtrum Sancta Praxedis Præsbyterum Cardinalem. Quidam verò Imolenſem Epiſcopum poſtulauerunt.* Neq. ſatisfacies, ſi cum Auctoribus primę
11 ſententiæ huic occurreris textui, aſſeras verbum, *poſtulauerunt*, quoad Cardinalem impropriè ſumi, propriè verò quoad Epiſcopum, quoniam verborum proprietatem non eſſe deſerendam tradidimus *lib. 3. diſp 4. c. 4. nu. 21.* idq. hic abſq. ratione prorſus fieret. Deindè, quo, quęſo, pacto à proprietate verbi poſtulo diſcedendum eſt; cùm de mente conſtet eſſe legiſlatoris, quando videlicet nefas id eſſe ſcripſimus *lib. 3. diſp. 8. cap. vlt. n. 23.* atq. conſtat ex *cap. de intelligentia; de verb. ſignific.* mens autèm Trāſlatoris nobis quidèm aperitur manifeſtè per ea; *Vndè non immeritò pręferentes ſpirituali vtilitati communem, & minori maiorem,* pre-

Digitized by Google

prędictum Cardinalem Poſtulationi veſtrę non
duximus concedendum, & infra, *& quod poſtu-*
lationes huiuſmodi non conſueuerit in tanta diui-
ſione,&c.recipere; Præterea in *cap.ex literis il*
primo de ſponſ. & matr. habetur. *Et cogantur*
vterq. verba prolata in eo ſenſu retinere, quem
ſolent rectè intelligentibus generare. Vbi *Panor-*
mitanus n.4. Verba,ait, debere habere ſuam
vim,& proprietatem ſecundum iuris diſpoſi-
tionem,neq. ſophyſticè accipienda.
12 Inſuper proprietas verborum,ceſſante con-
traria conſuetudine,ſemper ſeruanda eſt,vt re-
ctè proſequitur *Decius in cap.Canonum de con-*
ſtitut.num.86.ex l.1.§.15.qui nauem, verſ.in re
igitur dubia,ff.de exerc. & in l.non aliter de le-
gib.& probat Mantic.de coniect.vltim. volunt.
13 *lib.3.titul.5.num.6.*apud quem alij. Et quidèm
vrget adeò verborum proprietas, vt licet ma-
teria ſit odioſa, lata tamèn fiat interpretatio
ad exigentiam illius proprietatis, vt notat
Angel.in l.final.in princ.col.final.verſic.3. quæ-
ritur,ff de conſt.Princip.Caldermus conſ.1.tit.de
conſangu.& affin. Aret. per textum in l.cum le-
ge,ff.de teſt.
14 Scio,nonnunquam contra propriam ſignifi-
cationem verbum vſurpari, *vt cap.rogo 11.q.3.*
per textus in additionibus adnotatos, & ver-
bum neceſſitatiuum aliquando non neceſſita-
re, docet *Abbas cap.inter alia de ſentent. ex-*
comm.num.4. Verùm eodem auctore, hoc tunc
euenit cum ſubiecta materia proprietatem
15 non patitur. Quando etiam verbum vnum
reſpectu vnius propriè, ac reſpectu alterius
impropriè ſignificare poſſe idem habet Au-
ctor,conſtatq. ex *Gloſſa in l.11.verbo manu mit-*
ti,ff.de offic.Proconſ.& notat Bartol. in l.1.C.de
vſufruct. Dec.cap.ex parte de reſcript. num.47.
& cap.Quoniam,Abbas de offic.deleg.nu.2. &
in cap.in fine de reſcript. il 6. Verùm vndè ad-
uerſarij deducunt,Cardinales poſtulandos nõ
eſſe,ſed eligendos? Quarè cum verba citata
clara ſint,neq. conſtet de contraria Pontificis
intentione,non eſt ab eis diſcedendum, vt ex
cap.ad Audientiam de decim. nn. 3. probè docet
Abbas.
16 Deindè prima probatur ratione à *textu cit.*
adumbrata,atq. à *Panormitano declarat.2.nu.5.*
ex Hoſtienſis opinione,quia liberum non habet
Cardinalis volatum, quippè qui alligatus eſt
Eccleſiæ Romanæ,nec non vniuerſali,vt enim
ait Innocentius hic Cardinalium inſtantem eſ
ſe ſollicitudinem omnium Eccleſiarum. Ac-
cedit *Canon 6.ſecundi Conc.Lateranen. ſub Leo-*
ne X.Cum Cardinalium officium in primis verſe-
tur in frequenti Romani Pontificis aſſiſtentia, &
Sedis Apoſtolicæ negotijs, ſtatuimus, vt omnes
Cardinales in Romana Curia reſideant, & qui
ſunt abſentes,ſi in Italia iuxta ſex menſes, ſi ex-
tra Italiam infra annum à die publicationis præ-
ſentis conſtitutionis reuertantur, &c. quæ ſanè
ratio ab ipſomet Cardinalis nomine locuple-
tatur;primo, nàm ſiuè Cardinalis à Cardine
deducatur,circa quem valuæ, foreſuè voluun-
tur,ſiuè à Cardinibus cœli, qui & axes nuncu-
pantur, circa quos orbis rotari videtur, ſiuè à
græco nomine *καρδία* cor ſignificant; ſiuè à
ſumma rerum, quam Cardinem dicimus, in
quo tota res eſt,illud in primis exprimit oſtiũ,
ideſt Chriſti Vicariũ,qui primũ oſtium,& Pa-
ſtor eſt,in hiſcè eſſe debere,atq. his inniti Car
dinibus;neq. Eccleſia modo Romana,ſed vni-
uerſalis, totuſq. Chriſtianus Orbis circa hos
verſari Cardines, æqualitatemq.motus, ordi-
numq. conſtantiam ipſis penè Præſidibus ſer-
uari:à quorum Collegio,tanquam à corde,vi-
tæq. fonte regimen quodammodo totius ani-
matur Eccleſiæ,in quibus ſumma omnium re-
rum videtur eſſe, atq. vt antiquitus Cardinea
per fabulam dicebatur Dea, quæ Cardinibus
præerat;,ità re vera per fabellam adumbrata
Domini Cardinales Cardinibus, ideſt ſummis
præſunt Orbis totius negotijs, quæ quidèm in
ſuis cenſentur eſſe Cardinibus, vt antiquum
habet prouerbium,ſi in prudentia,conſilio,ac
pectore reponantur Eminentiſſimorum Car-
dinalium. Quæ cùm ità ſint,quam contra tan-
torum virorum inſtitutionem, finemq. Eccle-
ſiæ ſit eos à latere Pontificis Maximi abſq.ſpe-
ciali eiuſdem diſpenſatione auocare, non eſt,
qui non videat.Etenim auctore *Leone IX.Epi-*
ſtola ad Michaelem cap. 32. Clerici Romanæ
Eccleſiæ Cardinales vocantur,quia Papæ pro-
ximè adhærent, qui eſt,alia quidèm ratione
veluti totius Eccleſiæ cardo.
17 Quòd ſi à locis, ac titulis Cardinalibus ad
perſonas Eminentiſſimorum nomèn Cardina-
lium deriuatum eſſe ex *Sancti Gregorij Synodo*
lib.4 regiſtri cum Bellarmino tom.2.libr.1.c.16.
de clericis aſſeramus,hi tituli,cum æquiparen-
tur Eccleſijs Epiſcopalibus, vt ſcribit *Ioannes*
Mon.apud And.Barbatium in Clem. irritum de
elect. num.14. cum habeant de iure communi
ſub ſe Cappellas,Eccleſiaſq. Parocchiales *cap.*
querelam de elect. & cap. dilectus de cappellis
Monacorum, quæ quidèm Parochiæ loco ſunt
Diœceſum *cap.nullus de tempore ordinandorum*
*lib.6.*volatum impediunt Cardinalium, nè ad
alias ſe transferant Eccleſias, vt more Sancto-
rum Canonum loquar. Et quamuis non igno-
rem Innocentium in contrariam abijſſe ſenten
tiam; eius tamèn fundamentum non propriè
Diœceſes,neq. propriè Præſules ſingulos eſſe
Cardinales probat; non autèm quod ad eos
proximè non accedant,eorumq. tituli ęquipa-
rentur Eccleſijs Epiſcopalibus iuriſdictionem
habentes,quaſi Epiſcopalem, quod *allegatum*
cap.querelam verbo in ſpiritualibus pleno iure,
quo cappellam Sancti Saluatoris tanquam
ſubiectam titulo Sanctæ Suſannæ ſpectare ad
Cardinalem ait;in ſpiritualibus autèm ſpecta-
re,dicitur Eccleſia pleno iure,quando ille, nec
alius exerceret ſpiritualia iura, vt in *cap.Quo-*
niam de priuilegijs,quibus fauet *Imola ead.Cle-*
men.de elect.num.23. Hinc Cardinales habere
ordinariam iuriſdictionem ex *cap his,quæ de*
*maior.& obed.*docent *Felin.nu.5. & alij apud*
Gonſalez reg.8.cancellariæ gl.13.nu.20.Mandoſ.
reg.7.q.2.
18 Ex his multa licent Cardinalibus, quę non
niſi Epiſcopis conceduntur, Pontificijs nempè
inſignibus vt auctore *Hoſtienſe, ac Ioanne An-*
drea de ſuppl.neglig.Prælatorum cap.1. Cuccus

inſt.

inſtit.maior.lib.2. tract.4. num.68. ſolemnem benedicendi ritum Epiſcoporum exercere,minoreſq. conferre ordines ex Hoſtienſi, Ioanne And.laudatis, & Bertacchino in tract.de Epiſcop.3.part.lib.3.nu.11.ſub initio: correctionem, excommunicationis ſententiam ex Mandoſio in reg.7.n.10.Belenſi de charitatiuo ſubſidio q.5. Gomes de tricn.poſſeſ.q.51.à nu.14.Cucco laudato nu.66.

19 Secundum ex Prærogatiuis Eminentiſſimorum argumentum deduco, in Extrauaganti execrabilis,§.itaq.de præb.Ioannis XII.vbi hæc habentur.Cardinalibus tamèn Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui circa nos vniuerſali Eccleſia ſeruiendo,ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, ac Regum filijs, qui propter ſublimitatem eorum, ac generis claritatem ſunt potiores prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis, qua ratione igitur poſtulandi non ſunt,vel libere hi poterunt Eminentiſſimi,atq; ad vnam tãtum Eccleſiam vnius vrbis electione allegari,cuius breui ſpatio, quaſi cancellis tanti viri prudentia,matura conſilia, ac virtutes cunctæ vniuerſali addictæ Eccleſiæ cum eiuſdem detrimento circumſcribantur? quocirca Baldus cap. bonæ memoriæ il primo de poſtul.num.1. meritò reiectam ait, poſtulationem habitam de Cardinali in Epiſcopum, quia vtilior eſt Eccleſiæ, ac toti Mundo apud Sedem Apoſtolicã, quã in quodã Archiepiſcopatu:Et quidèm huc tendunt præclara illa,& nomina, & præeminentiæ,quibus pars corporis dicuntur Summi Pontificis,fratres Papæ,eiuſq. Cõſiliarij, Eccleſiæ Columnæ, Reges, Maximi Principes, Senatores,poſt Papam maiores, ac Patres ſpirituales, totiuſquè Orbis Terrarum Cardinales,quas tradunt,explicantq.Gometius in proœmio regularum Cancellariæ q.4.n.1.ad 5. Andræas Barbatia de præſtantia Cardinalium, Manfredus in eodem tract.de Indultis Cardinalium in deſcript. §. Epiſcopus à num.7.atquè in tract.de Sacr.immun.lib.1.cap.6.Flaminius Pariſius de reſignat.lib.7.quæſt.12.Hinc Baldus allegatus num.5.ſtellis fixis,ait,Cardinales æquiparari,quæ non mouentur,niſi motu Orbis, & Cardinales,nonniſi motu Papæ.

20 Quàm ſanè Baldi ſimilitudinem non ex eius ratione veram iudico, nè,cum huc incidi, illud prætercam,quod minus eam reddit efficacem; nàm Stellæ non ideò dicuntur fixę, quia non proprio motu, ſed ad motum cieantur Orbis, quo pacto etiam Planetæ dicendi eſſent fixi, qui ad motum orbium,quibus inſunt, circumferuntur,ſed fixę dicuntur, quòd eundem ſemper inter ſe ſitum, atq. diſtantiam ſeruant, auctore Ptolomæo dict.7.Almageſto, Ioanne de Regio Monte in Epitome eiuſdem dictionis, necnon Clauio in ſphæram Ioannis de Sacro Boſco in diuiſ §.appellat. Sed quonam ego liber, ac deuius ab incępto longiùs abeo? Cęterum hæc dicta ſint, quod Cardinales fixas Stellas ideò dixerim, quoniam eundem ſitum, ordinem, atquè indiſtantiam à Romana Sede ſeruare deberent ex officio.

21 Tertiò de iure Cardinales reſidere tenentur in Vrbe,vt probè Panormitanus cap. ex geſtis de Cleric.non reſid.num.2.notab.3. Cardinalis Alexandrinus in cap. filium veſtrum num.2. part.quæſt.5. Hoſtienſis in cap. bonæ memoriæ num.1.de poſtul. Gambara de auct. legati à latere lib.5.tit. an legatus poſſit plura beneficia vni conferre.n.227.

22 Hinc vacare cenſetur beneficium Curatũ, aut alia dignitas minor per promotionem ad Cardinalatum ex cap.de multa de præben. Auctore Abbate cap.Eccleſia veſtra il ſecondo de

23 elect.num.3. Et è contra Præsbyter Cardinalis non poteſt de nouo beneficium; curatum, vel requirens reſidentiam in titulum habere ex dicto cap.de multa, Panormitano interprete, tùm ibi,tùm loco citato,atq. ex cap. relatum, cap.cum ad hoc de clerico non reſidente. Quid autèm ſentiendum ſit de huiuſmodi beneficijs in commendam, patet ex his,quæ aſſertione vltima dicemus.

24 Demùm huius loci antiquiſſimam eſſe arbitror Cardinalium diſtinctionem, quam tradit Condiſaluus,Villadiego in tract. de origine Cardinalium,quæſt.3.num.3.& Manfredus de Cardinalibus cap.4 concluſion. 3. apud quos communitèr cæteri Doctores triplicis ordinis Epiſcoporum,Præsbyterorum, & Diaconorum, & quidèm Epiſcoporum ſex tantum,nec plurium expreſſorum num.5.qui neq. proprijs Eccleſijs reſidere tenerentur, quibus cenſerentur adeſſe,dùm in Vrbe Roma intereſſent. Quamobrem huius opinionis ſunt omnes ferè Canoniſtæ,quos referunt, ac ſequuntur Imola cap.bonæ memoriæ il primo num.1.Baldus ſup.citatus; & Cuccus inſtitut.maior.lib.2.titul.4.num.122. & è Theologis Syluester poſtulatio num.3. ad finem,Sotus lib.10.de iuſt.& iure quæſt.3.num.4 abſolutè pronuncians, incompatibiles eſſe dignitates Cardinalatus, & Epiſcopatus Azor, par.1.lib.4.q.9.§.meo iudicio,& lib.4.c.3. apud quos alij.

CAPVT SECVNDVM.

Nùm,& ex qua cauſa expediat Cardinales poſtulatos in Epiſcopos concedere.

S V M M A.

Ad ſingulos Cardinales amouendos ab Vrbe, atq. in Epiſcopos promouendos, cauſa grauis ad bonum commune ſpectans neceſſaria eſt. num.1.

Abſq. vrgentiſſima cauſa ad maximum faciens commune bonum totum Collegium Cardinalium amandandum non eſſe à Curia, etiam ad Epiſcopatus obeundos.n.2.

Plerumq. non expedit Cardinales Epiſcopatibus in-

inſigniri, licet poſſint ad Principes, præcipuaſq. Cathedrales. n. 3.

Vetus conſuetudo dandi Cardinalibus Epiſcopatus in Commendam. n. 4.

Reijcitur hic vſus à Soto n. 5.

Qua ratione Cardinales, & Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis. n. 6.

Sanctus Gregorius Papa Cardinalibus non nunquam Cardinales dedit Eccleſias. n. 7.

Cardinales Epiſcopi potiùs proprijs Eccleſijs Epiſcopalibus adeſſe, quàm Romanę Curiæ tenentur. n. 8.

Satis fit contrarijs opinionibus. n. 9.

HActenus diſputata, quæſtio quanti momenti ſit clarè cõſtat, in præſentiam quam rarò Eminentiſſimi Cardinales vniuerſali Eccleſiæ addicti, Epiſcopatus vinculis obligandi ſint: dilucidandum eſt, & qua cauſa hoc præſtari, tametſi rarò, poterit.

1 Aſſertio prima, ad ſingulos Cardinales amouendos ab Vrbe, atq. in Epiſcopos promouendos, cauſa requiritur, & quidèm grauis, communi nempè bono, publicęq. vtilitati Reipublicæ Chriſtianæ, totiuſq. Eccleſiæ compenſans, atq. ęquiualens; quę maior, vel minor deſiderabitur, prò qualitate communis vtilitatis, vel neceſſitatis perſonæ Cardinalis, quæ Epiſcopatu donatur. hanc concluſionem neceſſaria deduco ſequela *ex cap. bonæ memoriæ ſuperiùs allegato il primo de poſtulat.* vbi cum Cardinalis Sanctæ Praxedis in Archiepiſcopum Rauennatem poſtulatus *ab Innocentio III.* meritò denegatus ſit. *Conſiderauimus verò* (inquit Sãctiſſimus) *quod eiuſdem Cardinalis præſentia vtiliter ſit non ſolum Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali, tàm apud Apoſtolicam Sedem, quã apud Eccleſiam Rauennatem; Vnde non immeritò præferentes ſpeciali vtilitati communem, & minori maiorem, prędictum Cardinalem poſtulationi veſtrę, non duximus concedendum.* Vbi pondero vtilem ſanè futurum fuiſſe Cardinalem illum Eccleſiæ Rauennati; at magis vtile Eccleſiæ Catholicæ per aſſiſtentiam Papæ ad vniuerſales Reipublicæ Chriſtianæ cauſas. Deindè perpendo, ſi vtilitati Eccleſiæ Rauennati meritò prefertur maior vniuerſalis Eccleſiæ, quãto potiori nomine, priuatæ cuiuſcumq. Cardinalis vtilitati præferenda eſt ea, quæ ex illius ſperatur præſentia Romæ? quippè qui talis ſapientiæ, conſilij, prudentiæ, ac virtutis meritò à nobis ſupponitur eſſe, qualis ad tantam optatur, ac per Sacros Canones deſtinatur munus. Huc etiam ſpectat decretum *Tridentin. ſeſſ. 24. cap. 1. Cardinales Sanctiſſimus Romanus Pontifex ex omnibus Chriſtianitatis nationibus, quantum commodè fieri poterit, prout idoneos reperierit, aſſumet*, vt nimirum omnibus totius Orbis pręſint Eccleſijs, quibus ex officio conſulere tenentur; Quamobrem omni conatu, animiq. affectu orandus eſt Deus, vt ſemper Cardinales, ea, quę par eſt eminentię doctrinę, prudentię, ac virtutis eligantur; & ne tales electi defectu redituum Eccleſiaſticorũ à tanto munere, vniuerſali quidèm Eccleſię in primis vtili, ad peculiares Eccleſias abducantur, minuſq. vtilitèr, & maximo cum Reipublicæ Chriſtianæ detrimento alligentur. Ex hoc autem perſpicua fit ſecunda noſtra concluſionis pars, cum ex maiori; quæ de ſingulis Eminentiſſimis concipitur, ſpe ad Chriſtianam Rempublicã, vniuerſalemq Eccleſiam iuuandam ſua præſentia Romæ, penſanda ſit cauſa, ad vnumquemque Cardinalem à Curia remouendum, atq. in Epiſcopum promouendum; ſic ea cenſetur, qua Legati ad Reges Eminentiſſimi deſtinantur ad ardua componenda, vel tractanda negotia, ad quæ viris appriomè prudentibus, doctrina, atquè experientia præditis opus eſt, qui quidèm præter auctoritatem, nomenq. purporati Senatus, imò Santiſſimi Pontificis, perſpectum habeant animum in Republica Chriſtiana bene gerenda.

2 Aſſertio ſecunda, licet non modo Cardinales, ſed totum illorum Collegium iuris quidẽ ſit poſitiui, *& ſuperior. cap. num. 7. & 8.* dictum eſt; nihilo tamèn minus abſq. vrgentiſſima, & grauiſſima cauſa ad commune bonum ſpectante, quando nimirum (quod Deus auertat) eſſet neceſſe in maxima conuerſione, & perturbatione rerum, temporibus potius parère, quam rectis cętera legibus, non omnes in Epiſcopos promouendi ſunt, atq. à Curia ablegandi. Quo ſenſu ſubſcribo Auctoribus, qui potiùs iuris diuini totum eſſe Collegium Cardinalium arbitrantur; quippè qui omnes aſſiſtere tenentur Papæ. hi ſunt *S. Antoninus titul. 21. cap. 1. & alij apud Marcum Antonium Cuccum inſtitut. moral. lib. 2. titul. 5. num. 124.* quorum opinio à fortiori hanc noſtram firmant aſſertionem, quę etiam è Superioribus patet aſſertionibus ſpectato munere, officio, ac fine, ad quem Cardinalium Collegium per Sacros Canones inſtitutum eſt.

3 Aſſertio tertia, plerumq. non expedit Eminentiſſimos Cardinales Epiſcopatibus inſigniri Ciuitatum præſertim non inſignium; ad Principes tamèn, ac Metropolitanas è re Chriſtiana, atq. Eccleſiæ bono reor eſſe illos promoueri. Prima pars huius concluſionis probatur primò ex ſupradictis; Deindè cum requiratur diſpenſatio ad huius modi promotionẽ, vt ex aſſertione relaxatio prima deducitur, quæ quidèm eſt iuris ex communi DD. conſenſu, non eſt ſanè frequenti vſu adhibenda, cùm meritò vulnus dicatur iuris *23. q. 4. pietas.* Tertio, quòd olim apud maiores noſtros vſquè ab Abbatis Panormitani tempeſtatem id non erat in vſu poſitum, quando, eodem Abbate auctore, in *cap. bonę memorię il primo de poſtul. n. 6.* per interpretationem verbis nimis addictã *cap. de multa de præbendis* nonnulli putauerunt ex dicto textu non deduci Epiſcopatus, & Cardinalatus incompoſſibilitatem.

4 Non ignoro veterem conſuetudinem Epiſcopatus dandi Cardinalibus tanquam adminiſtratoribus commendatos, & vt cum *Anthero Sanctiſſimo Pontifice*, ac præclariſſimo Martyre loquar. *Abſit, vt quicquam ſiniſtrum de his arbitemur, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes,*

tet, Chriſti corpus Sacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus, qui Claues Regni cælorum habentes ante iudicium iudicant. Cùm præſertim Domini Cardinales Epiſcopatus ineant auctoritate Vicarij Chriſti, cuius & ſumma poteſtas eſt, & iudicio ſtandum.

5 Verum, quia Sanctiſſimus iuris obſeruantiam velle tollere nullo pacto præſumitur, & vt habet, *cap. Eccleſia veſtra il ſecondo de elect. neq. enim credendum eſt Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigilijs, & inuentum, velle ſubuertere.* Hinc *Sotus lib. 10. de iuſt. q. 3. art. 4. Si fas eſt, inquit, minimo Monacho Chriſtiano, tamèn, de re fari Chriſtiana, hæc Epiſcopatus commendatio apertam præſefert legis eluſionem, quaſi non tàm ſtricto iure obligetur, cui Eccleſia commendatur illic reſidere, ac ſi eſſet legitimus Epiſcopus. Aufertur Cardinali Eccleſiæ titulus eo ſolum, quod reſidere non poteſt, & tamèn non timetur eamdem ipſiſſimo commendari; vtinam hoc non ſit Deo imponere. Porrò ergo, qui diuinum ius conſuluerit, primum hoc æquiſſimè iudicabit, vt nemo Epiſcoporum Cardinalis creetur, & libr. 3. q. 6. art. 3. in 4. caſu. Eſt lex, ait, probibens, nè Cardinales, qui Romæ reſident, fiant Epiſcopi, & nè huius fiat præuaricatio legis, commendantur illis Eccleſiæ perpetuo, nihilò differentiùs, quam ſi titulus illis inſcribatur. Profectò ſi fas eſſet ita loqui hic commendationis prætextus præuaricatio eſt legis, & ſi perſonata: & fortè eo criminoſior, quo ſit magis in fraudem legis; nàm in fraudem legis facit, qui ſaluis legis verbis, ſententiam eius circumuenit, l. contra, ff de legib.* & infrà. *Ratio namquè, quæ inſtat, faciat, ac legitimam commendationem, hæc eſſe debet, quòd haberi tunc perſona non poſſit, cui legitimo ſub titulo adſcribatur, non autem Commendatarium ditare*, hæc ille, quæ, nè hac, vllaquè tempeſtate ad rem Eccleſiæ Catholicæ faciant ſummis optandum eſt votis.

Secunda noſtræ concluſionis pars oſtenditur, quia nonnulli, vt ſcribit *Azorius 2. par. lib. 4. cap. 1. q. 2.* Epiſcópos inſignium Ciuitatum dictos Cardinales eſſe voluere hac ipſa de cauſa, vt principibus illi præſint Eccleſijs titularibus, & ratione ſanè videtur conſentaneum, vt ſicut Præsbyteri, vel Diaconi Cardinales, vt ſuper explicatum eſt, præcipuè nuncupati ſunt a præcipuis, & Cardinalibus titulis, ſic etiam qui præſunt Epiſcopi Metropolitanis, ac ſummis Ciuitatibus, Eccleſijſq. & vocentur Cardinales, & ſint; quorum opus eſt prudentia, conſilio, ſapientia, ſummiſq. quibus
6 exornati ſunt, & eſſe debent donis. Confirmatur hoc ex ratione *D. Antonini 3. part. tit. 21. cap. 1. §. 2.* Cardinales alia quidèm ratione, quàm Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, quos quidem conſtituit Chriſti Vicarius, dum eos Cardinales creat ſuos fratres, Orbiſq. Principes, vt patet ex formula, qua dicit, *Eſtote frates mei, & Principes Mundi*. Cæterum Apoſtoli biſariam præſto fuere Chriſto Domino: primo cum ei fuerint aſſiſtentes, ante paſsionem, ipſiuſq. aſcenſionem in cœlum, ſecundo cum per Orbem miſsi fuerunt, & poſt Aduentum Spiritus Sancti è tenebris mundum vindicarent, Prouincias ſibi decernentes, penè in ſortem proprij muneris Apoſtolici. Itaq. eſto munus Eminentiſsimorum ſit vices gerere Apoſtolorum. Prima ſcilicet ratione Sanctiſsimo Pontifici aſsiſtendo, quam nos *part. 1. noſtræ concluſionis* proſequuti ſumus, & Epiſcoporum intersit Apoſtolis ſuccedere ſecundo modo, curâ gerẽdo Eccleſiarum, quemadmodum in cœleſti Hierarchia nonnulli ſunt Angeli diuino aſsiſtentes Numini. alij verò, quos Deus Optimus M. prò ſua pietate ad nos mittit. Verùm, vt cũ eodem Antonino loquar, hoc eſt de communi lege, & ſecundum communem ſtatum; tamèn ſublata cauſa, non tollitur, quin Cardinales aliquando mittantur, vt Legati, & Epiſcopi aliqui etiam vocati à Papa ſint ei aſſiſtentes; ſicut etiã Angeli aſſiſtentes aliquando ſecundum aliquos, mittuntur, ſicut de Seraphico Spiritu ad *Iſaiam 6.* cum Seraphicæ mentes ex Deo ſint aſſiſtentibus.

7 Hunc etiam ſeruaſſe morem *S. Gregorius Papa* dicitur, *auctore Ioanne Diacono lib. 3. eius vitæ c. 7.* ſcribente illum tùm Cardinalibus Eccleſiæ ſuæ, nimirùm Romanæ; tùm ſui Monachis Monaſterij Epiſcopales nonnunquam Eccleſias commendaſſe. Demùm cùm omnes vnius ſimus corporis membra ex Apoſtolo, ſinguliq. cæterorum ope indigentes, mutua profectò charitate præſto alij alijs eſſe debemus, & cum præſtantiora nobiliſsimarum Cathedralium membra non cuiuslibet ſtudium, doctrinam, auctoritatem, ac prudentiam, ſed Eminentiſsimorum deſiderẽt, è re Chriſtianæ Reipublicæ, atq. vniuerſalis Eccleſiæ facturum exiſtimo Summum Pontificem, ſi ex viris alioquin deſtinatis ad totius Reipublicæ Chriſtianæ bonum, ad huiuſmodi ſingulares, principeſq. Eccleſias regendas mittat nonnullos; quarum vtilitas in bonum totius abſq. dubio reſultat: ſicut .n. ad Reges, Dinaſtas, Imperatorem, aliaq. grauisſima negotia mitti Cardinales, & poſſunt, & debent, atq. antiquisſimo maiorum vſu conſtat; ità ad maximarum Diœceſum regimen deſtinandi, cum eo etiam numero ſint Eminentisſimi, vt & Papæ ad Romanam, & vniuerſalem moderandam Eccleſiam aſsiſtere, & aliquando ad legationes, & ad præcipuas Metropolitanas Eccleſias regendas deputentur. Quod è dignitate Cardinalium eſt, vt non nomine ſolum, ſed re ipſa Eminentisſimi ſint, atquè habeantur.

8 Vltima concluſio. Cardinalis inſula inſignitus Epiſcopatus, potius in Eccleſia reſidere tenetur Epiſcopali, quàm in Curia Romana. Eſt communis Doctrina, tùm Theologorum, tùm Canoniſtarum, quorum nonnulli, vel ſentiunt reſidentiam Epiſcoporum eſſe iuris diuini, vel tanti ſanè momenti, vt non tantum detrimenti ab Vrbe Roma posſit afferre Cardinalis abſentia, quàm à propria Diœceſi; eò vel maximè, quod illi per alios eiuſdem prudentiæ, ac ſapiẽtiæ Eminentisſimos conſuli poterit; ſecùs huic. Confirmatur auctoritate *Trident. ſeſſ. 23. cap. de reform.* per ea. *Declarat Sacroſancta Synodus*

Vſu om-

omnes; Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & *Cathedralibus Eccleſijs quibuſcumq. quocumq. nomine, ac titulo præfectos, etiã ſi S.R.E. Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiã*. Et ex *c.1. de reform. ſeſſ.6.* Demùm roboratur ex conſtitutione vltima Sanctiſſimi Vrbani Papæ VIII. de reſidentia.

Ex hac aũt bulla deducendum, cui potius teneatur adeſſe Cardinalis Eccleſiæ, nũ vni ex ſex penè ſuburbanis, cuius eſt Epiſcopus, an alteri etiam ſi præſit commendatæ. Nec me latet, Cardinales Epiſcopos à reſidentia excuſari per *Martinum Laudenſem de Cardinalibus q.5.* & *in alio ſimili tractatu q.68. Andream Barbatium de præſtantia Cardinalium q.11. Villadiegum de origine Cardinalium q.5.n.11.* & *12.* & *q.13.nu.62. Gonſalez Gloſſa 24.nu.128.* in quos propendere videtur *Auguſtinus Barboſa de poteſt. Epiſcopi allegat.63.n.13.* Cæterùm, ſtantibus dictis, quam minimum veritatis habeat hæc opinio, doctis, prudentiſq. Lectoris iudicio relinquo; illud vltrò fateor, quam amplexi ſimus doctrinam non modo probabiliorem, ſed omninò, me iudice, certam eſſe; quam poſt antiquos docent *Valentia tom.5. diſp.10. quæſt.3. punct.5. col.3. verſ. ſed quæres. Azor inſtitut. moral. par.2. lib.7. cap.4. q.7.* & *cap.6. q.1. Vaſq. in opuſc. de beneſ. cap.4. §.2. dub.2. nu.141.* ac deinceps, *Turrians de reſiden. pag.45.* *Sà verbo reſidentia, Flaminius de reſign. lib.1. q.10. n.8.* & confirmatur laudata Bulla Vrbani.

9 Ex his patet, quid primæ ſententiæ *1. cap. n.1.* relatæ reſpondendum ſit, vinculum ſcilicet, cum certa Eccleſia, non eſſe ſolum impedimẽtum, ob quod quis non eligendus, ſed poſtulãdus ſit; Verum cum Romana, atq. vniuerſali Eccleſiæ nexus, & vinculum eſſe etiam impedimento, ne quis Cardinalium addici poſſit certæ, ac ſpeciali, ad quam idcircò poſtulandus eſt, *Cap. autèm bonæ memoriæ*, ſenſum non eſſe ab Aduerſarijs perceptum diximus *ſuperiori cap. n.11.* Prætereà futilem eſſe diſtinctionem illam allatam à ſecunda ſententia, ni ſubſit cauſa, ex qua Pontifex maximus cenſeat è re Chriſtiana, atq. Eccleſiæ Catholicæ magis eſſe Cardinales præcipuis præferre Eccleſijs, quã ſecum Romæ habere.

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

De fine Poſtulationis.

QVod ſub exordio primæ diſputationis expendendum propoſui, circũſtantiam nimirum cuius gratia poſtulationis, rationem finis intenti à poſtulantibus inuoluentem, ideſt ius, ad quod conferẽdum poſtulatio dirigitur, hæc diſputatio exponet.

CAPVT VNICVM.

An, & quod ius comparetur Poſtulato?

S V M M A.

Quibus modis poteſt ſe habere Superior, cui poſtulatio exponitur. n.1.

Quando poſtulatio præualeat, ac præferri debeat electioni. n.2.

Duplex poſtulatio altera ſolemnis, ſecùs altera. num.3.

Poſtulatio facta ex minori Capituli parte non in concordia, vel vbi agitur de contemptu eligentium, poteſt de gratia tamèn ſpeciali, à ſuperiori admitti. n.4.

Poſtulatio propter vtilitatem, vel Eccleſiæ neceſſitatem in concordia facta, ſiue à duabus Capituli partibus concurrens cum electione, ſiue à maiori non concurrens poteſt de gratia generali admitti. n.5.

Gratia aliquando debetur à Superiore, qui à maiori poterit compelli, ſecùs autèm de Papa id intelligendum eſt. n.6. & *7.*

Poſtulatio non poteſt non pendere à gratia ſaltèm generali. n.8.

Poſtulantibus implorandum eſt officium Iudicis, non tamèn iuris actione agendum. n.9.

Quæ cauſa cenſenda ſit iuſta poſtulationis admittendæ. n.10.

Non poſſunt a poſtulatione ſuperiori expoſita poſtulantes reſilire, poſſunt tamèn antea etiam poſt publicatũ ſcrutinium. n.11.

Num in electionibus ad alias dignitates ſit locus variationi. n.12. remiſſiuè.

Gloſſæ auctoritas quando relinquenda, vel acceptanda ſit. n.13.

Propoſitum ex ſe nullam inducit obligationem, & quare. n.14.

Variatio eſt licita, quando ius nullum eſt quæſitum. n.15.

Om-

Digitized by Google

Omnibus variatio eſt turpis, verùm Eccleſiaſticis ex ſe turpiſſima. n. 16.

Aliundè habet poſtulatio, ſi aliquando priuſquam Superiori ſit expoſita reuocari non poſſit. numer. 17.

Sic neq. poſſunt reſilire à poſtulatione illius poſtulantes, quem hac ſpe Sacris fecerunt initiari. n. 18.

Quando debeantur expenſæ ob poſtulationem factã à poſtulato, ſiuè à poſtulantibus, re non ſecuta. n. 19.

Poſtulationi etiam Superiori expoſitæ, ab illo tamèn non adhuc confirmatæ poſtulatus poteſt conſentire. n. 20.

Ingrediens Monaſterium, vt Abbas eligatur, idq. ſi proteſtatus ſit, in Abbatem eligi non poteſt. n. 21.

Poſſet poſtulatus, nî fuerit Præſul alterius Eccleſiæ non diſſentire à poſtulatione de illo habita. n. 22.

Abſolutè nolens, nequè conſecrari, nequè eligi, in Prælatum, nequè poterit poſtulari. numer. 23.

Epiſcopus vnius Eccleſiæ ad alteram poſtulatus, neq. conſentire, neq. diſſentire debet ante confirmationem. n. 24.

Epiſcopus ad alteram transferri poteſt Eccleſiã etiam inuitus. n. 25.

Poſt poſtulationem aliquando aliquod tribuitur ius. n. 26. 27.

1 NOtandum eſt, tùm ex *Gloſſa finali, cap. gratum de poſtul.* tùm ex *Innocentio cap. 1. eod. num. 2. & 3.* atq. ex *Abbate ibid. n. 13.* duobus poſſe modis ſe gerere Superiorem, cui exponitur poſtulatio admittenda, primò vt dicat, Prouidemus Eccleſiæ veſtræ de tali perſona, vti poſtulaſtis: qui quidem modus indicatus habetur *cap. citato Gratum, verbo prouidiſti*; altero, vt dicat Superior, Petitionem veſtrã admittimus, &c. qui magis iuri congruus eſt ex *cap. bonæ memoriæ il 1. & 2. ad finem.* Neq. poſtulationem confirmare debet Superior, quippè quæ, vt ex prima diſputatione patet, ad ipſum dirigitur, neq. ius, vt mox ſubijciemus ſola dat poſtulatio.

2 Notandum ſecundò, ex *Gloſſa cap. Bonæ il primo de poſtul. verb. in tanta diuiſione*, vt poſtulatio præiudicet electioni numerum requiri Poſtulantium duplo maiorem numero Eligentium, *cap. ſcriptum eſt de elect. adiuncta Gloſſa*, nam licet Eligentes nitãtur iuri, & Poſtulantes gratiæ; non tamèn illi his præferendi, ſunt, qui minimam faciunt partem Capituli: neq. electio valida eſt, nî à maiori eiuſdem ſit capituli parte, *cap. Eccleſia veſtra, & cap. Cumana de elect.* dummodo ob aliquod peccatum priuatum non ſit iure eligendi ex *cap. Gratum de poſtul. & cùm in cunctis de elect.*

3 Notandũ tertio, ex *Abb. c. 1. n. 34. de poſtul.* poſtulationẽ duplicis quidẽ rationis eſſe, alteram ſolemnem, quæ ad eum dirigitur, qui poteſt in impedimento diſpenſare: alteram minùs ſolemnem, quæ ad eum refertur, à quo licet non poſſit diſpenſari, conſenſus tamèn Poſtulati pendet.

4 His præmiſſis. Prima ſit aſſertio. Poſtulatio non facta in concordia, & ex minori parte Capituli, concurrẽs cum electione, vel vbi agitur de contemptu eligentium, poteſt à Superiore reijci, vel admitti. De gratia tamèn ſpeciali. Sic expreſsè habetur in *textu cap. poſtulationem de poſtul. adiuncto, cap. antecedenti Bonæ il ſecondo, ſupra citato. Poſtulationem,* (inquit Pontifex) *potuiſſemus repellere memoratam, vt tamèn vobis de ſpeciali gratia conſulamus, &c.* vbi *Abbas n. 1. & 2. Imol. n. 2. & alij.* Confirmatur ex *cap. cupientes de elect. in 6. §. deniq. Nec per hoc, quod de poſtulatis pro celeri Eccleſiarum expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minus dependere intelligantur à gratia, &c.* vbi legenda eſt Gloſſa, & patet ex definitione poſtulationis *ſupra tradita*, quæ in hoc euentu iuxta nunc dicta explicanda eſt. Demùm confirmatur, quia non compellitur Prælatus poſtulatum concedere *63. diſt. literas Auth. de Sanctis Epiſcopis, §. nullus collat. 3.*

5 Aſſertio ſecunda. Poſtulatio propter vtilitatem, vel Eccleſiæ neceſſitatem, & concorditèr à duabus partibus facta Collegij concurrens cum electione, vel à maiori parte; non tamèn cum electione concurrens poteſt de gratia generali admitti; ità communiter Doctores, *Ioannes Andreas, Hoſtienſis, quos citat, ac ſequitur Abbas tùm in cap. Poſtulationem de poſtul. n. 2. tùm in cap. Bona memoria il primo num. 13. vſq. ad 15 incluſiuè eod. Bald. cap. & ſi de poſtul. num. 6. & 7. Imola modo cit. apud quos alij.* Probatur ex *Gloſſa cap. Bonæ il primo, verbo in tanta diuiſione*, vbi habet injuriam fieri poſtulato, & poſtulatoribus, ſi poſtulatio non admittatur abſq. cauſa, & licet hoc ex gratia pẽdeat
6 generali, vt mox adijciemus; gratia tamèn quandoq. debita aliquo pacto videtur, iuſta nimirùm intercedente cauſa illam faciendi, & fauet *Gloſſ. 1. q. 7. §. niſi rigor, & Gloſſ. 2. in cap. quanto de iure iur. Gloſſa 1. in cap. non eſt de voto*, & rectè proſequitur *Oldrad. conſ. 202.* Præterea probatur *ex Gloſſa cap. exigunt 1. q. 7. & argumento c. 1. de appell. lib. 6.* necnon *2. q. 6. ad Romanam, ac de iure patronatus, cap. nullus, alijſq. iuribus allatis ab Abbate, cap. Bonæ il primo n. 13. qui quidèm n. 14. ex Gloſſ. in verbo quod grati*, notat, iuſta ſubeunte cauſa, poſſe Superiorem compelli ab alio maiore, vt ritè idem auctor proſequitur *n. 15.*

7 Hinc patet. Papam compelli minimè poſſe, in quem compulſio non cadit, quippè qui nullum in terris Superiorem agnoſcit *cap. licet de elect.*

8 Dixi ſaltèm de gratia generali, quia poſtulatio quæcumq. ſit à gratia eximi non poteſt, vt ex eius conſtat definitione ſuperius explicata: Patet hoc idem è textibus ad calcem Superioris aſſertionis allatis, tùm ex his, quæ ſcribit *Gloſſa cap. Bonæ il primo de poſtul. verbo gratia*; tùm quia Superior abſolutè videtur poſſe concedere, vel repellere Poſtulatum, cum non teneatur inuitus gratiã facere *argumento cap. procuriæ 10. q. 2.* quod ſi compellatur hanc Iu-

dex concedere gratiam, iuxta ſupradicta, indirectè compellitur, vt probè *Gloſſa citata*, ſi fuerit Poſtulatus idoneus, cùm teneatur ei ſaltèm prouidere de conſimili beneficio *cap. Paſtoralis*, & à fortiori id erit, ſi in concordia, vel ex maiori parte fuerit electus, vrgente neceſſitate, vel Eccleſiæ vtilitate, cui debet conſulere.

9 Hinc probè infert *citata Gloſſ.* in huiuſmodi poſtulationibus officium implorandam eſſe Iudicis, & non iuris actione agendum *argumento cap. ad hæc verſic. ſi de offic. Delegati*, *& de integra reſtit. per totum*, *& Inſtituta de officio Iudicis per totum*, docetq. *Turrecremata in cap. Oſius diſt. 61 n. 16.* Imploranda igitur eſt gratia nimirum generalis, ex qua Iudici agendum. Secunda verò pars de poſtulatione habita à maiori parte Capituli, concurrente neceſſitate, vel vtilitate, atq. idoneitate placet, vt arridet *Goffredo, & Abbati citato*. Ratio eſt, quia regulariter valet, quod à maiori fit parte Capituli *cap. quia propter de elect. & c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, ac diſt. 65. c. 1. & 2.* Adde rationem indicatam à *Gloſſa cap. Bonæ il primo de poſtulat. verbo in tanta diuiſione*.

10 Quæres, Quæ cauſa cenſenda ſit iuſta poſtulationis neceſſariò admittendæ.

Reſpondeo ex *Abbate cap. Bonæ il primo de poſtul. n. 15.* cauſam concernentem ad Eccleſiæ vtilitatem, vel neceſſitatem, quod maximè cõſentaneum eſt cauſis, ex quibus poſtulari poſſe, & nonnunquam deberi, atq. admitti poſtulationem tùm Epiſcopi vnius ad alteram Eccleſiam, tùm Cardinalis ad Epiſcopatum diximus. Sic ſe haberet, ſi poſtulatus potens eſſet ad Eccleſiam defendendam, aut apprimè doctus, prudens, & ſi legitimorum non eſſet natalium, neque alius reperiretur, qui Eccleſiæ, ad quam poſtulatur æquè conſulere poſſet; ſecùs autèm, ſi cauſa ad bonum ſolius ſpectaret Poſtulati, non modo temporale, de quo nullum eſt dubium, ſed neq. ſi bonis inſtructus eſſet moribus, atq. artibus, & cætera mereretur diſpenſationem, ſi poſſet per alium non habentẽ defectum, neq. indigẽtem diſpenſatione æquè benè proſpici Eccleſiæ ex qua doctrina varij textus, & Gloſſæ, quæ aliqua videntur ratione pugnare in concordiam reuocari facilè poſſunt.

11 Aſſertio tertia. Non poſſunt à poſtulatione expoſita Superiori Poſtulantes reſilire; poſſunt tamèn etiamſi fuerit publicatum ſcrutinium, ſi non conuenerint cum eius Superiore, non obſtante repugnantia Poſtulati. Prima pars eſt expreſſa in *cap. Bonæ memoriæ il ſecondo de poſtul.* per ea. *Non obſtabat eorum diſcordia, &c.* Et infrà, Cœterùm, *Quidam veſtrum à poſtulatione veſtra, quam nobis præſentaueritis communitèr, temerè recedentes alijs perſiſtentibus in eadem*. Huic textui adiungenda eſt Gloſſa. Defenditur prætereà plerumq. concluſio à Canoniſtis per *Gloſſam citatam in expoſitione caſus nu. 50.* tametſi nullum ex præſentatione poſtulato ſit acquiſitum ius, vt mox dicam; nàm ſi poſtulantibus integrum, quidèm eſſet à poſtulatione Papæ præſentata recedere, pueriles eſſent abſq. dubio nugæ poſtulationes ipſæ, quibus poſtulantes ſibi ſæpiùs illuderent à quarum iudicio poſtulatio expoſita potius eſſet pendula, imò, & iudicium nonnunquam Sanctiſſimi, vt in poſtulatione Præſulis à poſtulantium pendere videretur arbitrio; contra quod facit *cap. ſertium de reſcript.* Necnon *lex ſi Prætor, ff. de iudicijs*, & hæc veriſſima quidèm ſunt de poſtulatione Summo Pontifici præſentata; de illa verò, quæ alijs exponitur Superioribus videtur etiam vera, cum DD. ſententia communi, tùm identitate rationis, nè Superiori poſtulantes illudant, fauetq. *Clementina, cùm illuſio, & variatio de renunciatione*, neque valeret alterius electio, vt notat *Turrecremata cap. Oſius diſt. 61 num. 18.*

12 Nùm autèm indiſtinctè in alijs dignitatibus, ſeù officijs variationi ſit locus, probè diſputat *Bart. in l. abſent. ff. de donationibus, & in l. ex eo, ff. de teſtam. milit. Ioannes Andreas in cap. publicato de elect. q. 12. Abbas, cap. poſtulationem de poſtul. n. 5. apud quos alij.* Secunda pars à nobis indicata eſt *c. 2. diſ. 1. n. 4.* at videtur cõtra *Gloſſam cap. Bonæ il ſecondo verbo temerè*, verùm communitèr, vt aduertit Abbas, hæc impugnatur, & in præſentia, vt etiam notat *Imola ibi n. 2. verſ. & aduerte*, contrarium dictæ Gloſſæ exploratum eſt auctoribus, & videre ed apud laudatum *Abbatem in dictum cap. Bonæ il ſecondo n. 11, & 23.* & ratio eſt, quod nullũ per poſtulationem ius poſtulato comparatur quippè impedito. Nec textus Gloſſæ vim habet eodem *Abbate auctore n. 23.* quia loquitur in electione, & non in poſtulatione, quæ cum gratiæ, & illa iuri innitatur, maximè quoad hoc diſcrepant, vt mox aperiam.

13 Gloſſæ autèm non creditur, niſi legem adleget, vt rectè notat *Baldus in l. Reſpublica, C. ex qua Ka. ma.* Hinc ad rem noſtram *Abbas in cap. Cappellanus notabili 4.* potiùs communi opinioni deferendũ eſſe docet, quã Gloſſæ; licet hæc plurimum comparata cum alijs virium habeat, quibus ſingulis præſtat, vt ſcribit *Baldus in l. cum habetur hæreditas, C. de Epiſcopis*, de qua re probè tractat *Decius cap. ad hæc de poſtul n. 74* cùm itaq. poſtulantes hanc rogare à Papa gratiam liberè decernant; neq. ad perſeuerantiam ſe obligent in hoc propoſito, antequam Pontifici expoſuerint, non tenentur ab eo non recedere; cum propoſitum proprius ſit voluntatis actus, quæ communi, ac trito Canoniſtarum prouerbio vſq. ad mortem dicitur ambulatoria.

14 Hinc propoſitum cum procedat ex ſola rei faciendæ deliberatione, non autèm obligationis ſibi, vel imponendæ, vel acceptandæ rei, de qua agitur, nullam parit obligationem, niſi promiſſione firmetur ex *cap. literarum de voto*, ſic etiam docet *D. Thomas 2. 2. q. 88. art. 1. vbi Caiet. & in opuſculis tomo 1 tract. vlt. ſeptemdecim reſponſionum reſponſ. 7. Abbas in dictum cap. literarum n. 2. ad finem, Syluest. verbo votũ 1 q. 2. Sotus lib. 7. q. 1. art. 2. Sanchez ſumm. lib. 4. c. 1. n. 18. Nauarr. ſumm. c. 12. n. 24. & 26. Valentia 2. 2. diſp. 6. q. 6. puncto 1. col. penult. in ſolutione*

ne ad 2. Azor lib. 11. inſt. cap. 13. q. 5. apud quos alij. Hinc deducitur primo diſcrimen inter poſtulationem, atq. electionem à nobis *c. 2. nu. 4.* expoſitum.

Deducitur ſecundo, non eſſe cur doleat Superior de hac mutatione poſtulationis, coram eo adhuc non expoſitæ, cum integrum fuerit poſtulantibus illam exponere: & vt Poſtulato nullum per eam acquiſitum eſt ius multò minus ſuperiori, vt ei præſentetur, fauet *Abbas cap. Bonæ il ſecondo n. 11.* Verùm hæc ex ſe intelligenda ſunt: nàm ſi damnum ex retractatione poſtulationis impéderet poſtulato, modo, quo mox dicemus, aliundè orietur obligatio ibi aſſerenda poſtulantibus.

15 Deducitur tertio, generalis regula maximè conſona principijs iactis *diſp. vlt. ſuper. libri c. 2. à n. 9.* ex qua conſtat variationem eſſe licitã, quando nulli ius eſt acquiſitum, fauetq. textus in *l. final. C. de repudianda hæred. vbi Moder.* nec non *regula l. patre furio, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris,* dilucidatur etiam à *Felino cap. ſuper his col. 2. de accuſ. & in cap. quæ Eccleſiarũ col. 18. verſ. ſecundus caſus de conſtit.* à *Iaſone in l. 1. ſub principio col. 3. ff. de no. operis nuntia.* fauet *Concilium* Cald. *17. in tit. de intepatr. verſ. an laicus, & l. ſi quis iur. C. de re cred. & ibi Bald. & in Auth. habita in verſ. 3. quæro col. 12. C. ne filius pro patre.* Itaq. variare minimè licet, vbi quæſitum ſit ius alteri per regulam: *Mutare cõſilium quis non poteſt in alterius detrimentum in 6.* vt eſſet in electione, à qua recedere, publicato ſcrutinio non poteſt, de quo caſu loquitur adducta regula, & nos diſputauimus *ſuper. lib. & diſp. & c. 1. paulò ante allegato.*

16 Verũ ſi mutatio conſilij, atq. decreti in hiſce rebus in alterius detrimẽtũ turpis eſt, *turpiſſima* quidèm erit à perſonis Eccleſiaſticis, habita, quæ cæteris exemplo debent eſſe *Clement, cum illuſio, & variatio de renunciatione.* Hinc *Doctores in cap.* Continebator *de his, quæ fiunt à Prælatis,* aiunt, eſto ſæcularibus liceat variare re vni vendita, alteri eam tradendo, vt ſic ſecundus èmptor ſit potior, *C. de rei venditione, l. quoties;* hoc tamèn non eſſe licitum Clericis, ideoq. apud hos primus erit potior, vt notat *Imola in citat. Clement. n. 1.*

17 Si autem aliquæ poſtulationes etiam non expoſitæ Superioribus reuocari minimè poſſunt, id aliundè profectò habent. Et huc ad rẽ ſpectat caſus, *cap. in cauſis de elect. in quo, §. quia verò,* decernitur, poſtulationem Epiſcopi Conuennatum in Epiſcopum Toloſanæ Diœceſis non poſſe reuocari, quia nimirum res iam non erat integra, vt probè *Gloſſa proſequitur verbo cum res non eſſet;* anteceſſerat enim contractus ex promiſſione, ac poteſtate compromiſſarijs tradita, in quos ius contulerant, quod illi receperant, atq. iurauerant etiam. Quamobrem ſiue ratione huius promiſſionis acceptatæ, ſiuè donationis, non eſſet purum mandatum. Illud autèm notatu dignum eſt ex *Abbate in cit. cap. n. 13.* ſi compromiſſarij, conſenſiſſent, potuiſſe reuocari illam poſtulationem ante præſentationem, quia poſtulatus nullum poſſet prætendere ius acquiſitum.

18 Demũ huic monito adnecto alterũ, nefas videlicet eſſe mutare poſtulationẽ illius, quẽ fecere poſtulantes hac ſpe initiari Sacris, cui, vel ea hoc aliqualiter comparatum erit ius, vt notat *Gloſſa cap. Oſius diſt. 61.* & ibi *Turrecrem. n. 16.* tenerentur .n. tunc poſtulato eluſo, etiã ſi poſtulatio non eſſet expoſita Superiori, actione iniuriarum; quia vt dicebamus non licet mutare conſilium in alterius præiudicium, *ff. de reg. iur. apud citatum Turrecrematam.*

19 Hinc ſoluenda eſt alia quæſtio, numquid expenſas poſſet Poſtulatus repetere, ſequuta poſtulantium variatione, quas vel de eorum conſenſu, vel occaſione fecerit poſtulationis. Cui quæſtioni abſolutè reſpondent *Innocentius, & communiter DD.* negantes poſſe Poſtulatum illas repetere, quòd eas ſine iure, & cum ambitionis nota fecerit. Ego verò primùm aio, ſtandum eſſe deciſioni *cap. cupientes de elect. in 6.* vbi ad finem hæc habẽtur. *Porrò in ſingulis caſibus ſupradictis in recuperandis, vel reddendis expenſis eligentium Electorum Poſtulantium, & etiã Poſtulati illud ſeruari decernimus, quod iuſtum fuerit, ſeù æquitas Canonum indicabit.* Deindè ſi tantum occaſione poſtulationis nõ præſentatæ, factæ fuerint expenſæ, ſeotio cum cõmuni ſuperiùs relata ſententia; ſi verò etiam occaſione poſtulationis præſentatæ, vel de cõſenſu Poſtulantium, tunc diſtinguendum erit cum *finali gloſſ. textus cit.* quam ſequitur etiam *Abb. cap. Bonæ il ſecõdo n. 13. & 14.* vel .n. poſtulatio (& idem dico de electione) facta eſt in cõcordia, præſertim ex cauſa, & tunc ſiuè cum effectu, ſiue non fuerit facta, etiamſi de indigno ignorante competunt expenſæ de bonis pertinentibus ad Prælatum, eaſq. recuperare poterunt, ſi ex proprijs fecerint per *text. allegatos à cit. gloſſ.* ſic etiam ſi in diſcordia, dummodo ex cauſa rationabili neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ incepta proſequatur electio, vel poſtulatio, quæ omnia fusè proſequitur *gloſſ. cit.*

Tertia pars, quæ reſtringit, & circumſcribit primam eſt *Hoſtienſis, atq. Innocentij apud Abbatem cap. Bonæ il primo n. 8.* quibus idemmet & ſubſcribit in *cap. Bonæ il ſecondo nu. 1. 12. & 23.* quos paſſim reliqui ſequuntur Canoniſtæ; & primo probatur *ex cap. Bonæ il ſecondo cit.* ex quo conſtat Papam feciſſe facultatem à poſtulatione præſentatam recedendi ſub certa forma.

20 Aſſertio quarta. Poſtulatus poſtulationi de ſe habitę, nec dùm à Superiore confirmatę, minimè conſentire poteſt; habetur expreſsè in *cap. Cupientes de elect. in 6. §. deniq.* & ſcribit *Abb. cap. vlt. de poſtul. n. 11. et vlt. de transl. Cardinalis in §. ſecundum aliud 61. diſt. et alij apud Zacchariam in Apoſtillis ad Abbatem cap. vlt. de poſtul.* necnon colligitur etiam ex *gloſſ. fin. cap. licet de transl.*

21 Huc ſpectat, quod affert idemmet *Abb. in cap. cum ad noſtram de conſuetudine,* quòd ingrediens Monaſterium ſpe conſequendi Abbatiam, ſi proteſtatus fuerit hoc animo, conſilioue ſe ingreſſum eſſe in Abbatem, eligi non poſſit, de quo etiam *Iaſon in Auth. ingreſſi col. 7. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Hinc diſcrimèn aſſigna-

Digitized by Google

gnatum inter poſtulationem, atq. electionem
clariùs innoteſcit, vt notat *Hoſtienſ.in c.2. cum
gloſſa verbo circa poſtulationem ad fin.de poſtul.
Prelatorum,& in cap.final.eod.tit.ſub principio.*
22 Non tamèn inficior Poſtulato cuicumquè ſi
Præſul non fuerit alterius Eccleſiæ, integrū eſ-
ſe ſuam aperire voluntatem; quæ ſi propēdeat
in conſenſum, poterit aſſerere ſe nō diſſentire.
Sic in *cap.cit.Cupientes lib.6.§.Deniq.* ſic etiam
*Abb.cap.vlt.de poſt.n.*11. nam hoc eſſet mediū
quid inter conſenſum, & diſſenſum, vt notat
Gloſſ.cit.cap.verbo non diſſentiri, qui actus ter-
minatus ad negationem diſſenſus requiritur
per cit.textum antequam Papæ poſtulatio ex-
23 ponatur, nè de nolente fiat. Etenim vt hic omit
tam quæſtionem, an poſſit quis compelli ad
Epiſcopatum, ità vt parere teneatur, quam diſ-
putauimus 1.*tom.lib.4 diſp.vlt.c.*3.& certū eſt,
Papam poſſe non modo Eccleſiaſticos ad Præ-
laturas ex iuſta cauſa compellere, vt præter cit.
Auctores allegato loco tradunt etiā *Antonius*,
quem ſequitur *Abb.cap.etſi vnanimitèr de poſt.
n.*10. ſad etiam laicos ſaltem indirectè, & cauſa-
tiuè per cenſuras, vt de nolentibus fiant volen-
tes; certè abſolutè nolens quiſpiam, conſecran-
dus non eſt, neque eligendus, aut poſtulandus
ſimpliciter in Prælatum; cùm ad Prælaturā Epi
ſcopalem, vtpotè ad matrimonium ſpirituale
ſponſi requiratur conſenſus *cap. cùm inter Ca-
nonicos de elect.alijſq.iuribus ſuper. diſput.citat.*
ideoq. requiritur in Poſtolato declaratio vo-
luntatis non diſſentientis.
24 Addidi niſi fuerit iam Epiſcopus vni addi-
ctus Eccleſiæ; etenim cum agatur de trāſlatio-
ne Præſulis ex vna in alteram Eccleſiam, poſtu
latus Antiſtes neq. conſentire, neq. diſſentire
debet, ſic *Io.Andreas*, cui ſubſcribit *Abb.in
cap.etſi de poſt nu.*11. atq. exprimitur *à text. cu-
pientes de elect.*in 6.§ *deniq.ſæpè cit.* ex eo enim,
25 quò ſemel Epiſcopalem inyt ſtatum, inuitus
etiam poterit ad alteram transferri dignitatē
eiſdem ex cauſis, quas *ſup.* exatauimus *diſp.c.*3.
& ni aliqua obſtaret, ex qua nō teneretur obe-
dire, de qua quæſtione vberius *allegato loco* 1.
tom. diſputauimus, quibus mea quidèm ſentē-
tia ceſſantibus, vt ſcribit *Hoſtienſ.c.2.ex Gloſſa
verbo niſi poſtulationem de poſtul.et in cap.fina-
lem eod.ſub initio* comparatur Epiſcopus conſe-
cratus Monacho poteſtatem non habenti cō-
tradicendi ſuo Superiori 12.*q.1.cap.nolo*, quod
ſi non dum eſſet conſecratus, ſed ſolum confir-
matus, vt cedere non poteſt ſine auctoritate
Pontificis; ſic neq. debet compelli, niſi ex vrgē-
tibus cauſis, ſed Sāctiſſimi ſe penitùs commit-
tere diſpoſitioni. Ratio autem eſt, quam Hoſtien-
ſis citatus tradit, quod Epiſcopus poſtulatus
cum matrimonio ſit deuinctus, alteri conſenti-
re non poteſt: Neq. obligatur diſſentire. Verū
quemadmodum dixi, expedit arbitrio ſe Pon-
tificis addicere, vt ſcribit *Zacchar.in Apoſtolus
ad Abbatem in cap. licet verbo non poſtulatus.*
26 Aſſertio quinta. Per poſtulationem Superio-
ri etiam præſentatam impropriè aliquando ius
competit poſtulato. Probatur ex concluſione
ſecunda, in quo ſenſu ſubſcribo *Turrecrem. in
cap.Oſius diſt.*61. *& Guigliel.apud eundem n.*16.
aſſerentibus poſtulato nonnunquam ius com-
petere. Confirmatur per *cap.cum Monaſterium,
& c.cum in nobis olim,§.vlt de elect.* ac per alia
iura apud citat. Auctores, quidquid ſit de va-
rijs, quas refert Hoſtiēſis in ſūmma, ſententijs.
Declaratur aſſertio per concluſionem ſecū-
dam, vt dicebam, ex qua conſtat de gratia ſal-
tèm generali talem eſſe admittendam poſtula-
tionem, ac per concluſionem tertiam, ex qua
patet, quando poterunt, vel non poterunt reſi-
lire Poſtulantes.
27 Aſſertio ſexta. Poſtulatio ſolemnis admiſſa
tribuit ius è ſtylo Curiæ Romanæ, ſecùs non
ſolemnis. Eſt Doctorum conſenſu hæc firmata
concluſio, & videre eſt apud *Abbat. c.1 de po-
ſtul.n.*34. *ac Turrecrematā in cap. Oſius diſt.*61.
n.14. nec aliàs intelligi poteſt *Lambertin. de iu-
repatron.1.par.lib.2.art.12.n.*3. Et quoad primā
partem ratio eſt ad euitandum circuitum, Ec-
cleſiarumq. diſpendium, *ff de condition.indebit.
l.Dominus,& cap.nè pro defectu de elect.* Quā-
obrem poſtulationem ſequitur admiſſio, qua
poſtulatus eodē habendus eſt modo, ac ſi fuiſ-
ſet electus, & confirmatus, neq. alia indigens
electione, vel confirmatione *cap.cùm inter Ca-
nonicos de elect.* Itaq. quicquid ſit de effectu,
quem poſtulatio poſſet habere ſecundum, *cap.
Innotuit de elect.ad finem,& Gloſſ.cap.Oſius cit.*
penès obſeruationem Romanæ Curiæ, cui de-
ferendum eſt, ex quo admiſſa poſtulatione, po-
ſtulatus, non modo poterit confirmari, vt ait
Turrecremat.loc.cit. verum vt confirmatus eſt
habendus *ex cap. cum Monaſterium de elect.*
quod alium ſenſum habere non poteſt, ſi pro
vera ibi poſtulatione petitio in Abbatem illius
Monaſterij ſumatur, & non pro electione, vt
ibi *Gloſſ.verbo poſtulantes.* Ratio autèm ſecun-
dæ partis eſt, quia Superior, apud quem hæc
non ſolemnis poſtulatio exponitur, non habet
poteſtatem prouidendi, vt ex ſupra indicatis
notabili 3. deducitur.

Digitized by Google

LIBER OCTAVVS

De reliquis formis Epiſcopatum conſtituentibus.

HActenus diſputata, proluſionis loco videntur ſanè præmiſſa, ſi conſerātur cum in diſceptationem vocandis, ſiuè hoc poſtremo huius voluminis libro, ſiue cum alijs vltimi, quod meditor inuoluendis. Quippè quę, & vſu frequentiora, & maiores, paſſimq. occurrentes habent difficultates. Itaq. cum tres intrinſecæ ſuperſint rationes Præſulatus, Præſentationis à Patronis factę, qua nominationem à Regibus alijſq. Dynaſtis comprehendimus: Nominationis à Summo Pontifice, electioni, & confirmationi æquiualentis, necnon conſecrationis, hoc poſtremo Libro explicandæ ſunt.

DISPVTATIO PRIMA

De Natura Præſentationis.

QVod electionem, puſtulationemquè dilucidans meo modulo præſtiti, earum videlicet tircumſtātias ſubſtantialiter, ac more Ariſtotelico acceptas illuſtrans, hunc ipſum de Præſentatione diſputans ordinem ſeruabo. Itaquè in principium *ſequentis Tomi* reijciens circumſtāriam *quis*, vbi de cauſa Præſulatus effectrice ex inſtituto tractandum eſt. Primum *quid*, naturam ſcilicet, atquè eſſentiam ipſius Præſentationis hęc excipiet diſputatio; & merito cum vna ſit è rationibus, quibus Eccleſijs conſuli ſolet, generalitèr ſtatuta per Toleranū Concilium, vt habetur, *cap. decernimus 16 q. 7. cap. Cum Bertoldus, & integro tit. Patronatus*: de quo mihi propoſitum ſolum eſt ea in diſputationem vocare, ac declarare, quę pręteriri ſine hiatu noſtri tractatus minimè poſſent: Et quidem frequentia vſu, ſcitu digna, & apprimè vtilia, reliquis omisſis, quę propria ſunt tituli iuris Batronatus, de quibus integra conſcripta extant ab Eruditis volumina.

CAPVT PRIMVM:

Diſputationis Proluſio.

S V M M A.

Ius Patronatus ex Priuilegio poteſt haberi ad Cathedrales Eccleſias n. 1.
Ius Patronatus etiam quoad pręſentationē multis competit, & quomodo. n. 2.
Ius Patronatus aliud Eccleſiaſticum, aliud laicale, & vnde hæc deſumatur diſtinctio. n. 3.
Ius Patronatus prò noſtro inſtituto eſt facultas pręſentandi perſonam inſtituendam ad Eccleſiam Gathedralem. n. 4.

1 SVppono primo, DD. conſenſu meliores notę, Iuſpatronatus canonicum eſſe diſtinctum ab introducto per Ciuiles leges reſpectu liberi, *l. 37. ff. de iure patr.* & haberi poſse ad Cathedrales Eccleſias ſaltem ex Priuilegio Papę, ſic Prępoſitiuus *cap Hortamur 71. diſt. col. 1. Rocchus de iure patron.*

tron.tùm q.1.tùm 16. & indicatur per *Gloſſam verba niſi aliter cap.nobis de iurepatron.* hoc idẽ docent *Archidiaconus cap. Præmenſis 16.q.7. & in cap.lecti 61.diſt.Baldus in Decretalem Rex Pacificus n.19.& cap. Quanto de iudicijs*, & tanet *cap.ſi quis Imperatorum de iurepatron*, docetq. prætereà *Turrecremata cap. Imperium veſtrum diſt.10. Lambertinus de iurepatr.1. par. lib.4.art.2.q.11. Viuianus de Iurepatr. lib.3.c.1. n.2.& 37.*

2 Notandum ſecundò, licet Iurepatronatus potiatur quicumq. Cathedralem etiam Eccleſiam conſtruxerit cum licentia Papæ, vel ſufficienter dotauerit quoad reliqua, vt ad alia beneficia in dictis Eccleſijs exiſtentia, ſicut habetur *cap.Venerabilem de elect.* ac docet *Præpoſitinus in cap.Imperium ſup.citatum*; non tamen quoad præſentationem Epiſcopi ad illius Eccleſiæ regimen, vt colligitur *ex cap. Nobis de iurepatr.* præſertim ſi fuerit Laicus, in quem iuspatronatus ex ſe non cadit *per cap.Sacroſancta verſ.attendentes de elect.* ita vt contraria conſuetudo damnabilis dicatur *cap.enim tamẽ, cap.Quiſquis, cap.Meſſana de elect.* docentquẽ *Baldus de præſumpt.1.part.5.pars.q.7.nu.17.& q.10.n.4.Selua de benefic part.2.q.23.nu.12.& 21.Firmanus de Epiſcop lib.1.par.3.q.60.& lib. 2.par.1.q.31.* Verum vel quod id habeat Iuris Patronus Cathedralis Eccleſiæ, vt poſſit ad illam ſaltem petere perſonam idoneam; vt vult *Lambertinus cit.ex multis n.3.ad finem*; ſic explicans Auctores ſupra laudatos, abſolutè Iuſpatronatus ad Cathedrales Eccleſias extendẽtes: quæ quidem petitio Patrono competens, ſine præuia præſentatione, ipſi præſentationi æquiualet, quam implicitè importat, vt ex multis idemmet ſcribit *Lambertinus 2.par.2.lib.1. quæſt.principalis art.11.nu.1.& 2.vt aſſert.3.ſeq. cap.*indicabimus. Vel quia quamplures Reges id habent ex priuilegio Pontificis, quod poſſe dari, ſubindicauit *cap.nobis* per ea. *Niſi alitèr de ſua iuriſdictione obtineat*, ac probè *Gloſſa* declarauit ad hæc verba, Illud compertum habeo, ad multas Cathedrales Eccleſias, Regibus, abſolutiſq. Principibus, vel nominare, vel petere, vel præſentare facultatem eſſe conceſſam à nonnullis Summis Pontificibus, atq. ab alijs conſuetudine toleratam, vt 3. *tom ſub initio libr.9.* dicemus cauſam expendentes effectricem.

3 Notandum tertio Iuſpatronatus, alterum eſſe Eccleſiaſticum, alterum laicale: quæ quidẽ diſtinctio non ex iis, qui ea poſſident, eſt deſumenda, cum poſſit Eccleſiaſticus laicali Iurepatronatus potiri, ſed ex cauſa, ex qua hoc ius radicitus promanauit; ex bonis nempè, ex quibus fundata, inſtructa, vel donata ſit Eccleſia, aut Cappellania, aut cætera huiuſmodi erecta. Itaquè ſi hæc bona fuerint Eccleſiaſtica, Eccleſiaſticum erit Iuſpatronatus: & prętereà ſi comperat alicui ratione dignitatis Eccleſiaſticæ, vel Eccleſiæ; vt ſi habeas ius præſentandi, quia Decanus, Prępoſitus, vel Abbas, aut Epiſcopus fueris, ius tibi erit Patronatus Eccleſiaſticũ. Quod ſi ex bonis patrimonialibus, vel proprijs tuis ſæcularibus tribueris fundũ, in quo fundata ſit Eccleſia, vel tuis bonis conſtruxeris, laicale diceris habere Iuſpatronatus: Quippè, q̃ ex bonis laicalibus ortũ agnoſcet. Deducitur ex *Clement. 2. de iurepatron.* ac traditur à multis apud *Couarruuiam in quæſtion. practicis cap.36.& Vaſq. opuſcul. de benef.cap. 2.§.1.num.1.& 2.*necnon *Leſſium lib.2.cap.34. dub.4.n.18.*

4 Notandum quarto. Multis omiſſis definitionibus Iuriſpatronatus, quas eruditè tradit, ac perpendit *Cæſar Lambertinus de iurepatron. ſub initio art.1.*cum de illo per ordinem tantũ ad Præſentationem hoc loco nobis agendum ſit ex *D.Thoma ſin 4.diſt.25.q.3.art.2.*aio Iuſpatronatus poteſtatem eſſe præſentandi perſonam inſtituendam ad beneficium Eccleſiaſticum vacans, & deducitur ex *Concilio Lateranenſi relato per cap. Quoniam de Iurepatronatus*, a quo vocantur *Poteſtas præſentandi, in qua Eccleſia huc vſq. Patronos ſubſtituit.*

CAPVT SECVNDVM.

Quid ſit Præſentatio.

S V M M A.

Definitio Præſentationis n.1.
Inſtituendus aliquo pacto præſens debet eſſe; num.2.
Quomodo præſentatio conditionalis, dubia, atq. obſcura valeat.n.3.
Præſentatio eſt actus, ſeù exercitium ſpiritualis poteſtatis, Iuris nempè Patronatus.n.4.
Qua ratione Iuſpatronatus aliquid ſit ſpirituale. num.5.
Vix aliquid temporale in Iurepatronatus inueniri ſpeciali ratione Auctoris oſtenditur. num.6.
Præſentatio à Patrono facta ad beneficium etiã Epiſcopatus eſt ſpiritualis.

HIs per tranſennam indicatis, tria neceſſe hic habeo tractare. Primùm deſcriptionem, ſeù definitionem aperire Præſentationis. Secundum eius conditionem quoad libertatem, & certitudinem. Tertium eiuſdem gradũ in ratione entis moralis, nùm ſit ſpiritualis an non.

1 Primùm itaq. Præſentationem ad Cathedralem Eccleſiam ſic deſcribo. Eſt exhibitio perſonæ ſecundum Sacros Canones aptæ, & præſentis à Patrono facta alteri, cuius intereſt illam inſtituere ad Cathedralem Eccleſiam vacantem Conueniunt in hanc deſcriptionem Auctores, & videre eſt apud *Abbatem in cap. Ea noſcitur notando ſecundo, de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli*, & conſtat ex

Gloſſ.

Gloſſa Clementina Dudum in verbo præſentari
de ſepulturis, quam plerumq. ſequuntur *DD. in*
cap. cum parati 1. colom. de appellationibus, vbi
Præpoſitiuus, Rocchus de Iurepatron. in princip.
quæſt. 3. Rebuffus in concordatis titul. de collat.
§. Præfatique Ordinarij verbo Præſentationem,
& in praxi titul. de præſent. num. 3. Garzia de
benefic. part. 4. cap. 1. num. 15. Lambertinus 1. par.
lib. 2. q. 1. art. 2. apud quos alij. Ad partes autem
huiuſq. deſcriptionis membra dilucidanda,
quod afferam, mihi non eſt diſtinctum ab his,
quæ diſputanda ſunt inferiùs, tùm de perſona
inſtituenda, tùm de Eccleſijs, ad quas præſen-
2 tanda eſt; tùm de perſona inſtituente. Si tan-
tum expenderim quid intelligatur per Tò *præ-*
ſentem. Etenim ad præſentationem, quam ex-
hibitione declarauimus perſonæ inſtituendæ,
adeò videtur neceſſaria præſentia, quemadmo-
dum infra diſputantes de perſona præſentan-
da declarauimus, vt non valere conſuetudinē
in contrarium ſcripſerint *Abbas conſ. 76. nu. 2.*
Lambertinus q. 11. part. 1. lib. 2. art. 2. Garzia de
benefic. part. 4. cap. 1. num. 17. Quamobrem vel
reali præſentia, vel aliquo pacto intentionali,
vt cum Philoſophus loquar, cognitus eſſe de-
bet Inſtituenti Præſentatus, cuius teneat qua-
litates, ſic probè *Abbas cap. ea noſcitur de his,*
quæ fiunt à Prælatis, & cap cum parati de ap-
pellat. & conſ. 76. 2. par.
3 Secunda ſit aſſertio, licet quæ de libertate,
ac ratione voluntarij electionis diximus, Præ-
ſentationi etiam ſuo competunt modo; nihilo
tamèn minus ſi fiat à Patrono ſaltem laico præ-
ſentatio conditionalis incerta, dubia, atq. ob-
ſcura valet, dummodò infrà præſcriptum ad
præſentandum tempus, conditio purificetur,
incertitudo, dubietas, atq. obſcuritas auferan-
tur. Deduco *ex Lambertino 2. part. 2. lib. q. 3. art.*
5. num. 3. 4. & 5. Garzia de benefic. 8 par. cap. 2. à
num. 1 ac deinceps. Ratio autèm eſt, vt faciliùs
Eccleſijs Patroni poſſint conſulere. Quando,
& cur electio non valeat incerta, & conditio-
nalis tradunt *Lambertinus, & Garzia citat.*
quam quæſtionem expendere actum eſſet age-
re, & parum vtilitatis ad electionē noſtri Præ-
ſulis afferre; quippè quæ difficultas vſu rarò
venit.
Quid autèm ſentiendum ſit de voluntate
præſentandi, & nùm præſentatio ſit, mentis
tantùm Patroni declaratio tradit eruditè *Lā-*
bertin. 2 par lib. 2. q. 3. principali art. 2.
4 Tertia ſit aſſertio. Præſentatio ad benefi-
cium Eccleſiaſticum, præſertim Epiſcopatus,
eſt actus; ſeù exercitium facultatis ſpiritualis
nimirum Iuriſpatronatus. Duæ ſunt huic aſſer-
tioni partes, quarum prima pendet à poſteriori
de qua magna controuerſia eſt inter Canoni-
ſtas, & pleriq. contrarium ſentiunt. Verùm non
caret diſertis auctoribus noſtra concluſio, &
quidèm vrgentioribus, vt arbitror rationum
momentis. Itaquè *Goffredus* è noſtro Regno
Neapolitano *Tranenſis* antiquus auctor, ac pe-
ritiæ iuris nulli ſecundus in *ſumm. de Iurepa-*
tron. §. 1. vltra medium, cui acceſſit *Dominus*
Antonius vir ſummæ doctrinæ in *cap. quanto*
de iudicijs aſſerit, Iuſpatronatus realiter eſſe
ſpirituale, & ibidem *Andreas Barbatius hac in*
rubrica de iudicijs, quos è noſtris Theologis ſe-
quuntur *Soarius tomo 1. de Religione, ac de ſi-*
monia lib. 4. cap. 28. num. 8. Layman lib. 4. tract. 2
cap. 14. num. 20. & 21. aliiq. Recentiores dedu-
centes ex antiquioribus Theologis docenti-
bus, in venditione rei temporalis, cui annexum
eſt iuſpatronatus, nullam huius rationem ha-
bendam eſſe, nec quia ſpirituali annexum ſit
aliquid temporale, vt habetur in *cap. de iure*
de iurepatron. ſic Paludanus in 4. diſt. 25. q. 5. art.
2. Sanctus Bonauentura ibid. art. 1. q. 3. Verùm
5 cum formaliter, atq. in ſe Iuſpatronatus dixe-
rimus aliquid eſſe ſpirituale, non eo diximus
ſenſu, quaſi aliquid phyſicè, atq. abſolutè ſum-
ptum ſpirituale eſſe ſignificaremus: quemad-
modum eſt anima in genere naturali; gratia, &
habitus ſupernaturales in genere ſupernatura-
li, ſed moraliter ius ſumimus, de quo loqui-
mur, ac de ſpirituali ſcribunt iuriſdictione
Doctores de iure eligendi ad beneficia, cæte-
riſq huiuſmodi, quæ nuncupantur incorpora-
lia: quo etiam pacto dicit *Baldus cap. quanto*
num. 2. omnia iura, quæ non metimur ex cor-
pore, ſed ex ſubſtantia iuris incorporei indiui-
dua eſſe *ff. de vſu, & habitu, l. vſus pars, ff. ad l.*
falcidiam, l. 1. §. vſusfructus, ff de Iurepatronatus
l. Cornelia pia Additq. *Baldus*, eſto Iuſpatrona-
tus quoad conſecutionem v. g. ſucceſſionis,
atq. emolumenta ſecundum *Gloſſam cap. quan-*
to cod. diuiſibile ſit; realitèr tamen ſectionem
non recipit, & eſt ex his, quæ ſolo iuris intelle-
ctus percipiuntur, id eſt non corporaliter, ſed
moraliter, ac ſpirituali modo exiſtunt. Hoc au-
tèm pacto expoſita cōcluſio quoad ſecundam
eius partem, ex qua primam pendere diximus.
Probatur ex *Gloſſa vlt. cap. Præterea il primo*
de tranſact. verbo ſimoniaca, qua rationem aſſi-
gnans, cur Papa definierit, non valere tranſa-
ctionem de iure præſentandi, ait, *Cum non li-*
ceat tranſigere de re ſpirituali interuentu pecu-
niæ. Hoc idem indicat *Gloſſa cap. piæ mentis 16.*
q. 7. quæ cum dixiſſet, eſſe indiuiſibile Iuſpa-
tronatus; per diuerſos tamen addit reſpectus
poſſe diuiſibile dici non realiter, atq. à parte
rei, vt Philoſophi loquuntur, ſed opere intelle-
ctus: quemadmodum ex Baldo paulò ante
ſcripſimus. Reſpectus autèm ex quo tum cita-
ta Gloſſa, tùm cæteri Auctores aduerſarij di-
cunt, hoc ius temporale, ſeù laicale, & non ſpi-
rituale, atq. Eccleſiaſticum illud eſt, quod lai-
co competat. Verum mea quidèm ſententia
potiori nomine hoc probat eſſe ſpirituale.
Quamobrem ſic tertio loco poſt Gloſſarum
adductas auctoritates arguo. Ius temporale,
ſeù laicale ex ſua natura ſubiectum, cui com-
petit, petit laicum, & non Eccleſiaſticum; atqui
Iuſpatronatus præſentandi perſonam ad Ec-
cleſiaſticam dignitatem, vel beneficium, natu-
ra ſua non competit laicis fundantibus, con-
ſtruentibus, vel ſufficienter Eccleſiam dotan-
tibus, ſed ex priuilegio, & gratia Papæ; reſpici-
turq. quicumquè laicus ab illo iure tanquam
ſubiectum improportionatum, ſoloq. fauore,
ac poteſtate Pontificis quaſi eleuatum ad il-
lud ius, cum laici de iure non debeant tractare

ſpiritualia negotia *cap.decernimus de iudicijs,& cap.Meſſana de elect.* Igitur ex reſpectu ad ſæcularem perſonam, quem natura ſua minimè ſibi vendicat hoc ius, atq. è conuerſo è reciproco, mutuoq. reſpectu perſonæ ſæcularis, quæ non ex ſe, ſed vt affecta Pontificis Priuilegio habet ad hoc ius, deducitur meritò hoc idem eſſe ſpirituale: quippè quod non ex ſe habet ad hæredes tranſire,ſed ex eodem,quod aſſertum eſt priuilegio,& gratia Pontificis,ſeu Eccleſiæ. Quarto argumentor ex iure eligendi,quod omnium calculis eſt ſpirituale, & tamen olim permiſſum forſitan erat laicis, vt ex *diſt.63.* colligitur videtur,præſertim *cap. Hadrianus,*& licet conceſſum propriè non fuerit, neq. concedatur, hoc non probat non eſse ſpirituale,atquè Eccleſiaſticum ius præſentandi, ſed tantum eſse ſpiritualius eligendi ius, vt probè notarunt *Antonius,& Barbatius*: quia cò ſpiritualior eſt actus ad aliud ordinatus, quo magis proximus eſt fini ſpirituali:cùm igitur per electionem initium ſumat ſpirituale matrimonium inter electum Præſulem, & Eccleſiam,vt *ſuper.libro, & lib.1.* ſæpius dictum eſt: Ius autem Patronatus non initiat matrimonium, ſed per ſolam præſentationem aptam reddit perſonam inſtituendam, quæ quidèm poſtea coniugium inibit, idcirco conceſſit Eccleſia ius hoc laico, ſecùs autèm ius eligendi.

6 Quintò à priori hoc idem oſtenditur; nàm ſi cauſam, à qua hoc deriuauit ius perpenderimus,ſpiritualem,atq. Eccleſiaſticam fuiſse poteſtatem comperiemus: hæc enim Eccleſiaſtica ſunt beneficia,ſi modum inſtituendi,& conferendi, ſi tamopem formalem gratitudinis, ac fouendi pia fidelium vota ad opera Religioſa, etiam maiora,cum Dei gratia obeunda,aliaſq. conditiones omnes ſpirituales reperiemus, Bona etiam ipſa,ob quæ nonnulli minimè rem inſpicientes;iuſpatronatum laicale dixerunt, etiam ſuo modo ſpiritualia eſse contendo;Etenim ſiuè fundus, ſiuè pecuniæ ad extruendam, vel dotandam Eccleſiam,licet in ſe materialia, ac temporalia ſint; verum vt inſtrumenta pietatis conſiderata ac Religionis, necnon velut obiectum,ſeù materia actus harum virtutum, ex quibus ad pia, religioſaq. opera præſtanda moti ſunt fideles,ſpiritualia quidèm inſtrumẽta dici meritò poſſunt.Confirmatur,quia ſimilia bona ſiuè agri, ſiuè fundi, ſiuè pecuniæ ſi fuerint Eccleſiæ, hac ſola denominatione dicenda ſunt Eccleſiaſtica;igitur & hæc, de quibus loquimur, quoniam & obiecta, circa quæ virtutes verſantur, & inſtrumenta ſunt piorũ operum,imo & materia,circa quam Chriſtiani virtutum actus exercentes æternitatem merentur Gloriæ; profectò ſpiritualia dicenda ſunt. Terminum deniq. ſi ſpectemus, ſiuè vltimum, beneficium ſcilicet Eccleſiaſticum, poteſtateſq. demum,quæ ad illud conſequuntur, aut in eo imbibuntur,quomodo Eccleſiaſticũ, ac ſpirituale non aſſeremus? Idem dicendum de immediato termino, actum nempè Præſentationis, quam ſi probauerimus eſſe ſpiritualem, principem profectò noſtræ concluſionis partem oſtenderimus.

7 Itaq. hanc, de qua loquimur, Præſentationem,actum eſſe,atq. exercitium in ſe formaliter ſpirituale contendimus, ſpiritualis, quam hactenus probaumus poteſtatis, atq. iuriſpatronatus. Probatur primò, quod eius terminus immediatus,ad quem tendit,ſpiritualis eſt,beneficium videlicet Eccleſiaſticum, vt ex materia de beneficijs exploratum ſuppono, nequè Præſentatio tantum applicatio dicẽda eſt ſubiecti; quo pacto vt quid merè extrinſecum ſe haberet,quatenus applicans actiua paſſiuis, vt loquuntur Philoſophi: verùm proximè ſubiectum illa diſponit,vt per inſtitutionem ius habeat deinceps, poteſtatemq. omninò perfectã; de eo etiam ſecundum canonicas leges eſt facienda præſentatio, qui aptus, ac dignus ſit, vt infra dicemus ex *cap.ſignificaſti,cap.ſuggeſtum, alijſq.textibus de Iurepatronatus.* Confirmatur, quod inſtitutio, ſi abſq. præuia præſentatione fiat, ex ſe irrita eſt *ex cap.illud eod.tit.* ergò præſentatio licet non conferat ius proximè,vt infrà;confert tamèn proximam diſpoſitionem, ſeù capacitatem ſubiecto,& vt ad formam ſpiritualem,atq. Eccleſiaſtica poteſtate ordinata, prærequiſita; ſpiritualis proculdubio cenſenda eſt.

Confirmatur, quia hic præſentationis actus à poteſtate,& facultate iuris eſt ſpiritualis, nèpè Patronatus, quod cum aliter ſit probatum, ſpirituale,ex illo rectè deducitur,Præſentationis actum,vt ſpiritualem habendum,

CAPVT TERTIVM.

Nonnulla deducuntur ex diſputatis,

SVMMA.

Sicut olim non iurabatur de calumnia in cauſa ſpirituali,ſic etiam in cauſa Iuriſpatronatus, num.1.

Ius poſſeſſum non ſortitur poſſeſſoris naturam, quando ex gratia,& priuilegio illi competit num.2.

Neq. Iuſpatronatus,neq. Præſentatio ſunt vendibilia.n.3.

Præſentatio non eſt ius,ſed iuris exercitium. n.4.

Præſentatio dicitur aliquo pacto donatio. n.5.

Præſentatio potiùs Patroni, quam Inſtituentis dicitur donatio.n.6.

In vno tamen caſu Præſentatio cenſeretur potius donatio in inſtituentis, quàm Patroni. nu.7.

Ius petendi ad Cathedralem competit Patrono ex priuilegio, ſiuè præuia fiat Præſentatione, ſiuè non,nu.8.

Nonnulla ſunt diſcrimina inter Petitionem à Patrono factam, & à non Patrono. nu.9,

Ex

1 EX dictis colligitur primò,quod ſicut olim non iurabatur de calumnia in cauſa ſpirituali, ità neq. in cauſa iuris Patronatus, *Gloſſa cap.literis de iuramento calumniæ.*

2 Fit ſecundò. Ius poſſeſſum ab aliquo non ſortiri poſſeſſoris naturam, quando ex gratia, & priuilegio id habet: quia nimitùm improportionatus natura ſua illi ſit iuri, vt de Patronato poſſeſſo à ſæculari, de quo probè notauit *Abbas cap.quanto notabili vltimo num.3.de Iurepatron.* Sic etiam character baptiſmi eſt natura ſpiritualis, & tamèn non ſortitur rationem ſubiecti.

3 Fit tertiò. Neq. Iuſpatronatus, neq. Præſentationem ipſam præcipuè ad Præſulatum eſſe vendibilia; cum ſpiritualia ſint, ac materiam propriæ ſimoniæ per *cap. Praterea 2. de tranſact.* vbi *Abbas, & alij, quos refert, & ſequitur Rednanus par.3.c.13.n.22.* & proſequitur eruditè *Soar.tom.1.de relig.lib.4.de ſimonia, c.23. n.10.& 11.*

4 Fit quarto. Præſentationem non eſſe ius, ſed actum, & exercitium iuris, poteſtatiſq. ſpiritualis; quod quidèm effectum, ſeù fructum iuris dicunt nonnulli cum, *Gloſſ.final in cap. cū Bertold.de re iudicata, Abbas, & alij in cap. cōſultationib.de Iurepatr. Felin.cap.cum olim in 1. colum.de maior.et obed. Filipp.Dec.cap. ſuper eo in 1.notab.de offic.deleg.*

5 Fit quinto. Præſentationem aliquo pacto dici poſſe donationem, vt indicatur *cap.final. de conceſſione prębendæ,* vbi *gloſſa verbo donationes, et Abbas in penult.notab.* Ratio eſt, quia Pręſentatus ornamenta requiſita ſi habeat ad beneficium, vel dignitatem, debet illam conſequi per *cap.Decernimus 16.q.7.* quod etiam ſentiunt *Hoſtienſ.Io.Andr.& Cardinalis*, quos citat, ac ſequitur *Lambertin.1.par.2.lib.q.1.art.3. num.1.*

6 Hinc licèt Præſentatio perfectum non det ius, ac inſtitutio, vt conſtat ex *cap.cum Bertold. de re iudicata, & cap.ex frequentibus de inſtitut. primaq. regula de reg.iur.in 6.* ex neceſſitate tamèn, qua inſtitutor tenetur præſentatum inſtituere, donationis liberalitas, potius præſentantis, quàm inſtituentis eſſe cenſetur, cui liberum fuit illa erga hunc, vel illum vti.

7 Vnus tamèn excipitur caſus, quando vel cum poſſet Patronus, plures præſentaret, *cap. quod autem de Iurepatr.* vel tali ſub conditione priuilegium fuiſſet ei conceſſum ad Cathedralem Eccleſiam præſentandi; tunc potiori nomine donatio diceretur inſtituentis eſſe, quàm præſentantis; quia ex arbitrio illius penderet inſtitutio huius potius, quam alterius, cui daret plenum ius. Hoc autem intelligo in caſu, quo æquè præſentati eſſent digni, quando pro arbitratu huic potiùs, quàm alteri poteſt beneficium dari iuxta dicta *lib.6.diſp.7.c.3.* Secùs cum vnus cæteris eſſet dignior, qui neceſſario inſtituendus eſſet, vti diximus *diſp.10.* & iudicat, *cap.cum autèm de iurepatronatus.*

8 Fit ſexto. Ius petendi ad Cathedralem Eccleſiam etiam competere Patrono ex Priuilegio, ſiue fiat præuia præſentatione, ſiue petitione, præſentationem implicitè inuoluente. Sic deduco ex *Lambert.de iurepatr.1.par.2.lib.q.1. art.11.n.2.*

9 Sunt autèm inter petitionem à Patrono factam, & alteram à non Patrono nonnulla diſcrimina. Primùm, quod hæc, & Præſentationem inuoluit, & aliquale ius modo infra declarando aliquo pacto tribuit: Secus facta à non Patrono, ſic *Archidiaconus cap.Hortamur 71.diſt.* Hęc neceſſario inſtitutioné inducit, ſuppoſito iam priuilegio iam facto; non autèm illa, eodem Archidiacono auctore. Tertium ſine illa collatio eſſet nulla in cęteris beneficijs ab Ordinario facta, *cap.Decernimus 16. q.7.* atq. à Papa, ſi fieret ſpecialiter derogandum eſſet Iuſpatronatus; ſecùs verò ſiuè hac, vt idem Archidiaconus docet. Quartùm ad petitionem Patroni exponendum eſt edictum ex *cap.final. iuncta gloſſ.de elect.in 6.* qui textus ad petitionem non habitam à Patrono, minimè latè patet. Demùm Patroni petere debent intra præſcriptum à iure tempus, vt infrà dicemus: Secus qui Patroni non ſunt per ſe loquendo, vt notat *Lambertin.1.par.lib.2.q.1.art.11.*

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur obiectiones in contrarium.

SVMMA.

Ab initio ſemper Iuſpatronatus ſpirituale fuit, quo ſæcularis capax non erat, niſi priuilegio penè eleuatus.n.1.

Etiamſi Pręſentatio ius non conferret Pręſentato, ſpiritualis tamèn eſſet dicenda.n.2.

Iuſpatronatus ad hæredes tranſit ex Eccleſiæ Priuilegio, quod eius non officit ſpiritualitati. nu.3.

Præſentatio eſt aliquid relatiuum proximè diſponens ad beneficium.n.4.

Quod eſt cum altera connexum, eiuſdem poteſt eſſe gradus cum eo.n.5.

Vaſa ſacra, & reſpectum ad Sacrificia dicunt, et quatenus conſecrata aliquo pacto ſpiritualia dici poſſunt.n.6.

Connexio Iuriſpatronatus, & beneficij ſpiritualitatem illius arguit.n.7.

Bona laicalia non obſtās ſpiritualitati iuriſpatronatus.n.8.

1 OBijcies primò ex *Abbate cit.n.6.* Ius præſentandi nunquam in eſſe deductum fuit; igitur dici non poteſt originaliter ſpirituale. Reſpondeo, vbi primùm initium habuit hoc ius præſentandi fuiſſe quidèm laico conceſſum, nō

tamèn tanquam ſubiecto proportionato, ſed ex Priuilegio,& gratia, quaſi eleuato; quippè quod ſicut Eccleſiam,vel fundauit,vel conſtruxit,vel donauit proprijs bonis, quæ vt materia virtutis,religionis, & pietatis nō merè temporalia dici poterunt,ſed per denominationē petitam,tùm ex actibus dictarum virtutum,quos terminatunt;tùm ex termino,ad quem ordinātur,Eccleſiæ videlicet bonum, ſpiritualia dici poſſūt;ſic & ipſe Patronus ſimilibus de cauſis, quibus proportionem aliquā ſibi comparauit, qua inſtrumentum,& ſubiectum proportionatum dici pariter poſſit ex gratia,& priuilegio ad recipiendum hoc ius ſpirituale.Quod ſi magna licet componere paruis,ſicut ſiue,anima, ſiue intellectus humanus non eſt ex ſe beatæ viſionis proximè capax;affectus tamèn lumine gloriç ad illā proportionē habet; ſic & in caſu noſtro Patronus iuris ſpiritualis ex ſe capax non eſt, niſi Priuilegio,& gratia Pontificis donatus.

2 Objcies ſecundò è Præſentatione nullum confertur,vel acquiritur ius Præſentato; ergò Preſentatio non eſt ſpiritualis, neque ius exigit ſpirituale.

Reſpondeo quicquid ſit de antecedente, q̄ infra expēdemus,cauſam finalem Preſentationis declarantes,Præſentationem eſſe ſpiritualē ſatis abundè ſuperiori capite demōſtratū eſſe, atq. ad id ſatis eſſe à poteſtate ſpirituali, ſiuè proxima iuris Patronatus, ſiue remota Eccleſiæ,à qua ius illud cōceſſum eſt per Priuilegiū deriuari, atq. ad terminum,& formam tendere ſpiritualem,tùm inſtitutionis,tùm beneficij, ſiue dignitatis Eccleſiaſticæ, ad quam proximam ipſa confert capacitatem neceſſariò requiſitam.

3 Objcies tertio,Iuſpatronatus tranſit ad hæredes;ergo non eſt ſpirituale. Reſpondeo,non tranſire ad hæredes ex vi hæreditariæ ſucceſſionis,vel temporalis iuris,ſed ex gratia,priuilegioq. Eccleſiæ,quæ ex benignitate, ac maxima gratitudine fauorē ſuum ad Vocatos à Patrono,vel eius hæredes latè patere voluit.

4 Objcies quarto. Præſentatio eſt quædam inchoatio ordinata ad ſpiritualem inſtitutionem, vt colligitur *ex cap. Quod autèm de iurepatr.* ergo non eſt aliquid ſpirituale.

Reſpondeò Præſentationem nō eſſe aliquid abſolutum, ſed potius cōſtitutum per reſpectū ſpiritualem,cum ad perſonā præſentatā, tùm ad ius,ex quo tanquam è potentia morali fluit immediatè:tùm etiam ad inſtitutionem,ac beneficium,ſeù dignitatem Eccleſiaſticam, neq. eſſe remotum aliquod principium, ſed proximam,neceſſariamq. diſpoſitionem inſtituendi ſecūdum inferius dicenda, *in cap. autèm citato* meritò quidem dicitur inchoatum eſſe negotium illius, qui primò fuit præſentatus, collatus cum preſentato à Patrono, & inſtituto ab Ordinario.

5 Objcies quinto ex *Decio cap. quanto de iudicijs n.3.* qui hoc argumēto arctiùs vrget. Quod eſt cōnexum,eſſentialitèr diſtinguitur,eſtq. diuerſum ab eo,cui connectitur *arg. l. quod nerua ff. depoſiti*, fauetq. *text. in cap. finali de inſtitutionib. & cap per veſtras de iurepatronatus*. Sed iuſpatronatus eſt connexum rei ſpirituali per *cap. Quanto de iudicijs*, ergò non eſt ſpirituale. Maiori propoſitioni reſpōdeo; quod eſt connexum alteri,non repugnat eſſe in eodē gradu, ſi fuerit ex genere reſpectiuorum, vel ordinē dicentiū ad aliud; Sic accidens naturale ſubſtantiæ naturali;accidens ſpirituale ſubſtantiæ ſpirituali vna relatio in altera probabiliter,imò,& cetera accidentia non modo in materia, ſed in quantitate ſubiectantur,& coniuguntur.imò ſi hæc connexio fuerit intrinſeca,& neceſſaria, arguit potiùs extrema eiuſdem ferè eſſe ordinis. Quamobrem ſi ab his Auctoribus hæc aſſeratur,vt videtur aſſeri connexio inter iuspatronatus,atq. inſtitutionem,ſiue beneficiū Eccleſiaſticum, neceſſe eſt, vt fateantur illud in eodem etiam eſſe ponendum ordine.Quod totum confirmari poterit auctoritate *D. Thomæ 2.2.q.100.art.4.in corpore*, qui quidèm ex dependentia,& connexione, quam beneficium Eccleſiaſticum habet cum officio illud abſolutè ſpirituale pronunciat.

6 Addo vti vaſa ſacra etiam, vt ſacra non obſtare,quominus ad ſacrificiū reſpectū habent, ac dicant,vt probè *D. Thom. cit.* & quomodo vt conſecrata,ſpiritualia ſint,ità de Iurepatronatus dicimus eſſe quidèm in ſe quid ſpirituale; quia tamèn totū ſuum eſſe habet in ordine ad inſtitutionem,ac beneficium Eccleſiaſticū;ideò annexum alteri ſpirituali principaliori.

7 Hinc euidentiùs conſtat, quod primo loco ſcripſi; nàm cum connexio hæc cum beneficio intrinſeca ſit,& connaturalis Iuripatronatus, atq. inſeparabilis, ità vt licet Eccleſia tale poſſet ius deſtruere,non tamèn præſtare,quod ſit; & connexionem non habeat cum beneficio,vt rectè notauit *Soar. 1. tom. de relig. lib. 4. de ſimonia c. 28. n. 10. ad fin.* neceſſariò ſit,vt vel ex hac neceſſaria dependentia, nequaquā minori,quā ſit inter officium,& beneficium,ſicut, auctore *D. Th paulò ante cit.* ſpiritualitas beneficij deducitur ex officio, ità & ſpiritualitas iuris Patronatus ex beneficio; lex autèm citata diſtinctum, quid eſſe inquit id, quod cum altero connectitur,& id,quod connexum eſt: hæc autèm diſtinctio non neceſſariò diuerſitatem arguit in gradu, & ratione ſpiritualitatis, imò vti probatum eſt, potiùs eamdem indicat rationem. Ad minorem propoſitionem,aio ex illo *textu cap. quanto* non deduci iuſpatronatus annexum iuri ſpirituali,ſed cauſam iuriſpatronatus eſſe connexam cauſæ ſpirituali, vt aduertit Auctor adnotationis *ad Abbatem in cap. cit. quanto l. C.* & quamuis iuſpatronatus beneficio eſſe annexum diceret, nobis fauere demonſtrauimus.

8 Objcies vltimò, ex eodem Auctore Iuſpatronatus ducit originem à bonis profanis, atquè à laico oblatis;igitur eſt laicale.

Reſpondeo ducere quidèm originem ex bonis laicalibus impropriè tanquam ex materia remota, eſtquè reſpectus remotus,quod illa bona ſint à laico etiam oblata;Verum quicquid

quid ſit de hoc,illud certum, atquè exploratum eſt, & illa bona tanquam materiam, circa quam virtutis ſe habere, & eſſe quaſi eleuata,vt ità dicam,& vt terminantia virtutis actum,minimè profana; & Laicè ex Religione,& pietate motuo ſpirituali ex ſe obtuliſſe, quæ omnia nudant profanitate bona laicalia, induuntq. pietate,ac Religione.

DISPVTATIO SECVNDA

De cauſa materiali,alijſquè circumſtantijs Præſentationis.

CAuſa formali, & circumſtãtia; Quid prçſentationis in ſuperioribus diſputationibus expenſis,aggredimur in præſentia cauſam materialem declarandam, quæ ſiue ad circumſtantiam circa quid, ſiue ad illam eamdem quid reducitur. Cùm autem multa de hac ipſa dixerimus, *vt 1.tomo lib.2.* de illegitimis excludendis ab hac dignitate; *lib.3.* de ætate promouendi,de ſcientia,de integritate vitæ, dequè alijs requiſitis: de vitijs ptætereà,quibus carere Præſul debeat,atq. de impedimentis Eccleſiaſticarum Cenſurarum; nec non *libr.4. vbi diſput.1.* de Religioſo ſtatu,& voto nùm perſonæ promouendæ impedimento ſint, & an votum non acceptandi Præſulatum paritèr impediat *diſp.3. diſput.deniq. vltima* de ordine, quem petit Epiſcopatus in Promouendo. Deindè cum hoc *ipſo tomo lib.5.* ſimoniæ, atquè ambitionis excluſerimus fœditatem ab electione canonica;liberq. ſextus digniorem expoſuerit ſemper in Epiſcopum præferendum, vbi poſt multa ad valorem diſputata collationis, & ad conditionem dignioris requiſita per quinque diſputationes, *diſput.* deinceps *ſexta cap.1.* de aptitudine,ac dignitate promouendi cum egerimus, *cap.2.* pèccatum promouentis indignum declarauimus, necnon obligationẽ Regum,Principumquè præſentantium ad Eccleſias Cathedrales *à num.14. & cap.3. à num.* 8.Inſuper *diſp.7.* de peccato non proponentis digniorem *cap.præſertim 2.* & quid agendum ſit,cum æquę digni fuerint multi *cap.3.* ac tota *diſp.8.*ſpeciali ratione de Promotore ad Epiſcopatum. Validatem prætereà expendimus electionis *diſp.9.& 10.*vbi *cap.1.* expreſsè ſermonem habuimus *num.3.* de præſentatione, *diſp.etiam 11.& 12.* de reſtitutione malè promouentium, vbi de Cardinalium obligatione à Summo Pontifice interrogatorum de dotibus,atquè ornamentis Perſonæ propoſitæ ad Cathedralem Eccleſiam *cap.4. à n.14.*& *cap.8.* ſpecialiter actum eſt de Patroni obligatione *à num.5.* Iterùm diſceptauimus de præſentandis, atq. obligationibus Patronorum præſentantium *diſput.13. cap.7. à num.16.* Demùm pœnas exponentes contra malè eligentes *diſp.14.cap.2.num.14.* ad Patronos ſpectantes indicauimus, & in dubio quæſtionem expoſuimus *cap.3.* Poſtremò multa ad perſonam ſpectantia confirmandam, quæ huc referri poſſunt in ordine ad inſtituendam, & non pauca ad perſonam poſtulãdam, pauca ſanè ſupererunt hic ad perſonam præſentandam ſpectantia diſputanda,quæ mox ſubijciam.

CAPVT PRIMVM:

Nùm prçſentatio ad Cathedralem Eccleſiam eſſe debeat perſonæ præſentis.

SVMMA.

Status quæſtionis.n.1.
Sententia neceſſario requirens præſentiam inſtituendi ad Cathedralem *Eccleſiam.n.2.*
De iure per ſe loquendo præſentia requiritur talis Inſtituendi.n.3.
Præſentatio facta de abſente inſtituendo in Præſulem valet admiſſa à Pontifice.n.4.
Ad Epiſcopatus Hiſpaniæ, & Galliç promouendorum in Epiſcopos examen non Romæ, ſed in partibus habendum eſt.n.5.
Ordinarius abſenti poteſt beneficium conferre, illumq. per Procuratorem inueſtire.n.6.

1 SEcundò *cap.diſp.1.n.1.* diximus, ad rationem præſentationis aliquo pacto ſpectare præſentiam Prçſentati,quam prçſens caput excipiet explicandam. Et ſanè bifariam de hac quæſtione diſputare poſſumus:ideſt generaliter de omnibus ex iurepatronatus præſentatis, quod ſuperuacaneum eſſe minimè dubito; quia à quampluribus ex Inſtituto Iuſpatronatus expendentibus

bua præſtitum eſt, vt à *Lambertino par. 1. libr. 2. q. 11. ab art. 1. ac deinceps*, *Rocche apud eundem*, *Viuiana par. 2. lib. 6. cap. 8. Sella de benefic. par. 3. q. 6. num. 7. Garzia pariter de benefic. part. 4. cap. 1. à num. 16. Zerula titul. Iuſpatron. Barboſa de offic. & poteſtate Epiſcopi allegat. 62. num. 157. alijſq.*

2 Secundo autem modo inſcripta quæſtio poterit agitari ad Præſulatum contracta, de qua *Bertachinus tract. de Epiſcopo in 3. part. ſecundæ principalis lib. 3. q. 7. Lambertinus de iurepatron. 1. part. lib. 2. quæſt. 11. art. 1. num. 4. verſic. idem vult, & art. 3. num. 9.* ni mala illius Codicis interpunctio me fallat. Docent itaq. eligere, nominare, præſentare, ſeù literas de præſentando Epiſcopo mittere non ſufficere, ni facta reali præſentatione inſtituendi coram Inſtituente. Fundamentum eſt idem, ac de alijs præſentationibus mox afferendum.

3 Sit aſſertio prima. De iure per ſe loquendo non modo ad licitam, ſed ad validam præſentationem habitam à Patrono ad Eccleſiam Cathedralẽ reſpectu ipſius Patroni realis deſideratur præſentia Præſentati. Eſt hæc ſententia conſenſu Doctorum certa, vt apud citatos eſt videre, apud quos alij. Probatur ex *cap. cũ & plantare, §. in Eccleſijs, Gloſſa in Clementina Dudum in verbo præſentari de Sepulchris*. Secundo ex etymologia, quia repræſentari dicitur, qui præbetur, atq. exhibetur ſenſibus corporeis *l. 1. in princip. ff. verborum obligat.* atque ità deciſum fuit *in vna Papienſi iuriſpatronatus 31. Ianuarij 1504. coram Cardinale Mellino*, *& in vna Gerũdenſi Beneficij 28. Ianuarij 1600. coram Corduba.* Ratio fundamentalis eſt, quia præſentatus ad Cathedralem præſertim Eccleſiam examen ſubire debet, de quo infra, quod examen perſonale cum ſit, neq. ab vno pro altero poſſit haberi, neceſſario ſequitur huiuſmodi Præſentatum coram Pontifice teneri realitèr adeſſe Conſultò dixi reſpectu ipſius Patroni, nàm reſpectu Inſtituentis præſertim Papæ hoc neceſſarium non eſſe compertum habeo, ad quod.

4 Sit aſſertio ſecunda. Præſentatio facta de abſente in Præſulem inſtituendũ valet admiſſa à Pontifice. Probatur, quia ſi quicumq. Ordinarius eſto non teneatur admittere præſentationem illius habitam, qui perſonalitèr ſe non exhibuerit, eam tamèn ſi admiſerit, valet præſentatio, licet non nouerit præſentatum, vt expreſsè docent *Abbas citatus, Boccus de iurepatron. verbo honorificum q. 6. nu. 27. Lambertinus dicta q. 11. art. 4 Garzia de benef. par. 4. cap. 1. nu. 18.* quicquid in contrarium dicat *Berous conſ. 87 num. 8. volum. 1.* à fortiori id verum erit de ad-
5 miſſione præſentationis à Summo Pontifice facta. Eò vel maximè, quod vt infra dicemus ex *Bulla Clementis VIII.* ad Epiſcopatus Hiſpaniæ, & Galliæ examen, non Romæ coram Pontifice, apud quem fit præſentatio, examen habendum eſt de præſentatis, ſed in illis Regnis, vel coram S.R.E. Cardinali Legato, vel forſitan tunc exiſtente, vel corã Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nuntio ibi degente; & conſequenter de his præſentatis hæc noſtræ concluſionis pars erit certior. Secundò quia fundamentalis ratio, vt *num. 3.* indicaui, huius realis præſentationis eſt examen Præſentati habendum, quod quidèm eſto pro forma Inſtitutionis ſubeundũ ſit, neceſſariò tamen non requiritur pro forma præſentationis, ad quam examen minimè deſideratur; quam ob rationem non modo praxis ad Cathedrales Eccleſias, quæ poſſet in contrarium eſſe, ſaluatur, ſed quæ de alijs beneficijs eſſe aſſeritur *Garzia citat. num. 24.* qua ferè nunquam præſentari corporaliter ait inſtituẽdos. Multa poſſem ad hanc aſſertionem firmãdam è paritate rationis congerere, ſed videri poterunt apud *Lambertinum vlt. loco cit. à n. 2. ac deinceps.*

Obijcies. Conſuetudo in contrarium præſentandi abſentem non valet, auctore *Abbate conſ. 76. nu. 2. Lambertino cit. q. 11. art. 2. allegato Garzia n. 17. ergò, &c.*

Reſpondeo, non poſſe conſuetudine valere præſentationem factam de abſente coram Prælato reſiſtẽte cuius intereſt præſentatum inſtituere, cum ex iure Patroni realitèr præſentare teneantur, & iuxta Superiorem concluſionem præſentati non dicatur propriè abſens, vt ibidem, & proſequitur *Abbas citat.* apud quem *Ioannes Andreas, & in cap. ea noſcitur de his quæ fiunt à Prælatis, &c.* At vbi conſentit, & præſentationem admittit, profectò conſuetudo hoc modo præſentandi de conſenſu inſtituentis valere poterit: & à fortiori, ſi fuerit Summus Pontifex, cui ad hęc ſumma poteſtas eſt.

Confirmatur Ordinarius, & à fortiori Papa, poteſt abſenti beneficium conferre ex *cap. ſi tibi abſenti de Præbendis lib. 6 & cap. gratia de reſcriptis eod. lib.* valet etiam inueſtire abſentem per Procuratorem, vel ipſum Procuratorem pro abſente, vt ſcribit *Abbas in allegato conſil. nu. 3.* ergo, & poterit admittere præſentationem factam de abſente, quippè quę quoddam eſt inchoamentum ad inſtitutionem obtinendam, *vt in cap. quod autèm de Iurepatronatus*, ac docet *Innocentius in cap. quod ſicut de electione*, vt rectè proſequitur *citatus Abbas*. Quæ maximè vera ſunt de perſona nota inſtituenti, vt habet *communis DD. apud citat. Lambertinum*, licet hoc ſolum de notitiâ, aliàs excuſante, exceptionem habeat in Epiſcopis, qui examinandi ſunt omninò, vt infrà dicemus, & notat *Bertacchin. de Epiſcopo 3. part. 2. princip. 3. lib. quæſt. 7.*

Caput

CAPVT SECVNDVM.

Nùm Patronus ſe ipſum ad Cathedralem poſſit Eccleſiam præſentare.

S V M M A.

Patronus etiam Clericus nequit ſe ipſum ad Cathedralem Eccleſiam præſentare. n. 1.

Nùm Patronus pauper poſſit Cathedralem ſibi Eccleſiam deprecari. n. 2. remiſſiuè.

Non poteſt Patronus per Procuratorem à ſe ipſo conſtitutum ad Eccleſiam nominari. n. 3.

Regula, qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, quando locum habet n. 4.

Quomodo, ac quando poteſt à Compatrono alter Compatronus præſentari. n. 5.

Donatarius perpetuus nominare poſſet donatorē Iuriſpatronatus n. 6.

Limitatio aſſertæ concluſionis. n. 7.

Poſſet Filius à Patre, Nepos ab Auo, & ſic de ſingulis ſanguine iunctis nominari. n. 8.

QVinto libro diſp. 4. ſimilem quæſtionem in electione canonica frequētem, prò viribus elucidauimus, ex qua huius ſolutio ad præſentationē applicatæ deducenda eſt.

1 Sit itaq. aſſertio prima. Patronus etiam Clericus nequit ſe ipſum ad Cathedralem Eccleſiam præſentare. Manifeſtò deducitur ex his, quæ *loc. cit. c. 3. & 4.* diximus; deindè ad rem propius adduco ibi etiam perpenſum textum *cap. per noſtras adiuncta gloſſa*, tùm *verbo ingerere*, tùm *verbo præſentare*. Et quidèm verba illa textus, *Cùm igitur nullus ſe ingerere debeat Eccleſiaſticæ Prælationis officij*, clariorē noſtram hanc reddunt aſſertionem, quæ etiam dilucidatur ex *cap. Conſuluit eod.* vbi *Abbas*, *Ioannes Andreas*, *Ancaranus*, *& alij*, quos allegatq. loco Doctores citaui, quibus addo *Lambertinum de Iurepatron. 1. part. lib. 2. q. 8 principali art. 2. & 6 Conſalez in Commentarijs ad reg. Cancellariæ gloſſ. 2. nu. 57. & Rotam deciſ. 185. part. 2. diuerſarum*, *& in vna Papienſi Parochialis 13. Maij Anni 1598. coram Orano apud Iulianum Viuianum de Iurepatron par. 2. libr. 6. cap. 9. in princip.* Rationes autèm noſtræ concluſionis petendæ ſunt à loco citato, quas inutile protſus eſſet huc transferre. Prudens dixi, Patronus etiam Clericus, cùm de ſæculari à fortiori hæc omnia probent. Plura tradit *Lambertinus* pro hac concluſione, atquè nonnulla in contrarium acuta, quæ ſoluit *de Iure-*
2 *patr. 1. part. lib. 2. q. 8. art. 1. & 4.* vbi probè diſputat. An poſſit Patronus pauper precibus ſibi deprecari Eccleſiam vacantem.

Aſſertio ſecunda. Non poteſt Patronus per Procuratorem à ſe ipſo conſtitutum ad Eccleſiam nominari, ſic *Abbas in dicto cap. per noſtras, vbi additiones litera D. & Viuianus cit. num. 7.* tuitq. decretum à *Rota Romana in vna Salmantina Cappellaniæ 14. Octobris anni 1552. apud Caputaquenſem, ſeù Verallum deciſ. 397. par. 2. & in altera pariter Salmantina coram Veſtano apud Pariſium de reſignat. benefic. libr. 9 q. 17. n. 113. Cardinalis in cap. ex inſinuatione verſ. 2. quaro de iurepatr. Campanilius in diuerſa iura canonica lib. 21. cap. 13. num. 399. Barboſa*
4 *allegat. 62. num. 87. ac deinceps.* Ratio eſt, quia qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur *de regula iuris in 6.* quam regulam meritò locum habere docuimus *diſput. 8. ſuper. lib. cap. vnico num. 13.* quando non deſideratur induſtria perſonæ, ponitusq. alter alterius nomine præſtat, vt Procurator in caſu noſtro, ſi ſuum peteret Patronum; fauet *cap. cum quis de ſent. excommun. lib. 6. necnon lex 1. ff. de vi, & vi armata*; Cùm autèm vt *concluſ. 1.* diximus obſtet, vt quis ſe ipſum nominet, à ſe oriatur, ac ſe ſe ingerat in prælationis officia, quemadmodū *diſp. 4. lib. 5.* demoſtrauimus, proculdubio conficitur, vt neq. per Procuratorem à ſe ad hunc effectum conſtitutum, nominari poſſit.

5 Aſſertio tertia. Poterit à Compatrono alter præſentari compatronus ad Eccleſiam Patronatam, ſic *Gloſſa in cap. conſuluit verbo concludunt ad finem de Iurepatr. Rocchus verbo honorificum q. 4. principali n.* 20. quam concluſionem vniuerſaliter ad quaſcumq. Eccleſias cōmunem docent *Hoſtienſis in ſumm. tit. de Iurepatron. Lambertinus 3. part. lib. 2. q. 8 principali art. 5.* fauet *Abbas conſ. 26. par. 2. & in cap. conſuluit num. 4. & alij*, quod dictum volo iuxta doctrinam exaratam *cit. diſput. 4. lib. 5.* quando nimirùm in fundatione Iuriſpatronatus expreſſum eſſet, vt compatronus, vel compatroni vnum ex ipſis nominare validè poſſent, vt *ibid. cit. diſp. 4 cap. 3. num. 12.* diximus in euentu, quo electio duobus tantum compromiſſarijs ea lege committeretur, vt alter alterum etiam validè poſſet eligere adiuncto electi conſenſu, & penès illa, quæ *cap. 4. tradidimus n. 10. 11. & 12.* vel quando ſufficeret nominatio maioris partis compatronorum, quæ quidèm clarè conſtaret conuenire in vnum è compatronis, cuius conſenſus non ad numerum augendum præſentantium, ſed ad complementum iuxta infra dicenda, nè inuitus eligeretur, vt probè *Abbas citatus conſ. 25. & Viuianus de Iurepatronatus mox allegandus n. 13.* tantum requireretur.

His autèm ſeruatis, ſcopulus ambitionis, ortus videlicet à ſe ipſo, atq. indiſtinctionis inter electum, ac eligentem, quem declinare Sacri contenderunt canones, iuxta ſupradicta, euitabitur. In quo ſenſu, & *Rotæ* ſubſcribo *in vna Aquilegrenſi beneficij apud Viuianum de Iurepatron lib. 6. cap 9. num. 14. & in vna Papienſi Paroechialis 13. Maij 1598. & manum do Lambertino mudò citat. art 8 num. 3. Marco Anton. variar. reſolut lib. 1. reſolut. 51. num. 5. Barboſæ de officio, ac poteſtate Epiſcopi allegat. 72. num. 92. aſſerenti etiam num. 91.* quando plures Patroni

ſunt

ſunt, vel Clerici, aut alter clericus, & alter lai-
cus ex ſe ipſis poſſe vnum nominari, ac præ-
ſentari. *Cardinali* prætereà *Tuſco adſtipulor*
pract. concluſ. iuris, litera P. concluſ. 595. aliiſq;
neq; aliàs quandocumquè à ſe ipſo quis offere-
tur, vel cum non eſſet expreſſum in forma cō-
promiſſi, vt vnus compromiſſariorum, & à ſi-
mili Patronorum præſentari validè poſſet, vel
numerum augere præſentantium propria præ-
ſentatione, vel res non tranſigeretur palam. 5
vel ſi palam non eſſet etiam ex maiori parte
deſiderata ad præſentandum; in quibus qui-
dem euentibus contra Sacros Canones locus
eſſet ambitioni. Neq. in huiuſmodi præſenta-
tionibus habenda eſt ratio *cap quia propter de*
elect. quippè, quod de voto proprio ſibi dato
augente, vel non augente numerum calculorū
nihil diſpoſuit. Quamobrem aliundè huius
pendet quæſtionis deciſio, *vt diſput. citata* pręſ-
ſertim *cap. 5. num. 3. 4. & 5.* ſcripſimus. Contra
quam doctrinam videtur etiam erraſſe cum ci-
tatis Auctoribus *Viuianus* allegatus *num. 14.*
ad finem.
6 Aſſertio quarta. Donatarius perpetuus Iu-
riſpatronatus poſſet nominare donatorem.
Talis eſſet, ſi datetur caſus, in quo Princeps ob
res v.g. fortiter geſtas in bello, vel rectè admi-
niſtratam Rempublicam donaret Ciuitatem
vaſſallo, vel alteri cum omnibus iuribus, inter
quę ius etiam eſſet Patronatus præſentandi ex
Priuilegio perſonam ad regimen Cathedralis
illius Ciuitatis; ab hoc eodem Princeps ille ſi
miſſum dederit ſæculo, poſſet in Præſulem no-
minari. Deduco ex communi DD. hanc aſſerē-
tium concluſionem vniuerſalitèr agitatam de
omnibus donatarijs; quos aiunt poſſe donan-
tes ipſos nominare ad Eccleſias, ad quas ab eiſ-
dem ius recepere Patronatus, dummodo do-
natio fuerit perpetua cum conſenſu Ordinarij
in reliquis, in noſtro autem caſu de licentia
Summi Pontificis. Et ratio eſt manifeſta, cum
diſtinctus eſſet præſentans à præſentato; neq,
Pręſentatus offertur à ſe ipſo, neq. ambitioſus
7 haberetur; Secùs autem eſſet, ſi donatio iuriſ-
patronatus pro vna tantum vice facta fuiſſet,
quippè quæ habita præſumeretur in fraudem,
vt donator à donatario pręſentari poſſet. Sic
Abbas in cap. vlt. de inſtit. num. 1. & 5. Rocchus
ſupra citat. verbo ipſe, vel is, a quo q. 20. num. 37.
Lambertinus citat. art. 11. Viuianus allegatus
num. 22.
8 Aſſertio quinta. Poſſet filius à patre, vel ne-
pos ab auo, & ſic de alijs ſanguine coniunctis
nominari, vt communis fert DD. ſententia de
ſingulis iuriſpatronatus, *gloſſa in cap quia Cle-*
rici verbo filij, & in cap. conſuluit verbo propria
auctoritate de iurepatronatus, Cardinal. in cap.
quia Clerici citat. quæſt. 1. Pariſius de reſignat.
lib. 9 quæſt. 17. num 122. Barboſa de Epiſcopo al-
leg. 72. num 93. Azorius inſt. moral. part. 2. lib. 6,
cap. 21. quæſt. 2. Ioſeph Ludouicus tomo 3. comm.
opin. titul. de iurepatron. Viuianus ſæpè citat. nu.
23. Et ratio eſt à contrario, cum patens non
fiat ambitioni locus. Confirmatur quia exe-
quutor à teſtatore nominatus ad bona diſtri-
buenda inter pauperes, poterit in proprios di-
ſtribuere filios, & conſanguineos paupertate
preſſos Auctore *D. Thom. 2. 2 quæſt. 32. art. 9. &*
ibi Caietan. ac reliqui Commentatores. Abbas in
cap. 1, num. 5. de cohabit. Clericorum, & mulier.
Calderinus conſ. 39. art. 9. Cardinal. Mantica de
coniectur. vltimarum voluntatum lib. 8. titul. 5. à
num. 16. Gonſales gloſſ. 2. ad reg. 8. cancellariæ
num. 54. Viuian. de Iurepatron. part. 2. lib. 6. cap.
9. nu. 23. Imo ſibi ipſi poterit applicare, ſi pau-
per fuerit, *Abbas in cap. cum in iure de elect. nu.*
4. Nauarr. in Manuali cap. 35 num. 122. Pariſius
de reſignat. lib. 9. q. 17. n. 120. & cit. Viuian. ergò
à pari.

Quid autèm dicendum ſit, ſi nominatio fie-
ret a Cōpromiſſario, in quem omnes, vel ma-
ior pars conueniret compromittentium dixi-
mus ſæpè citat. *diſputat. 4. lib. 5.*

CAPVT TERTIVM.

Nùm Præſentatio ad Cathedralem Eccleſiam certa, determinata omninò debeat eſſe.

SVMMA.

Ratio dubitandi, ſtatuſquè quæſtionis. n. 1.

Præſentatio certa debet eſſe, ac determinata. num. 2.

Præſentia inſtituentis licèt communitèr dicatur ſuppleri non poſſe, non tamèn repugnat. n. 3.

Satis eſt Patronum dicere, Præſento, quin perſonam pręſentatam nominet. n. 4.

In electione ſubintelligitur nomen dignitatis, ad quam quis eligitur. n. 5.

In ſtipulatione per Virginem facta ſubintelligitur cauſa dotis n 6.

Legatum relictum virgini intelligitur cauſa dotis. n. 7.

Inſtitutio Titij, etſi non dicatur in hæredem, valida eſt. n. 8.

Hęc formula Pręſento, quem talis Cardinalis nominauerit, vel ſimilis valet. n. 9.

Etiam generalitèr ſub conditione, ſi vacauerit ex cauſa dari poteſt alteri facultas nominandi. num. 10.

Nequit Patronus promittere nominationem, vel pręſentationem Eccleſię non vacantis. num. 11.

Quomodo Reges ad præſentādum in Curia Procuratores conſtituant. n. 12.

Poteſt conſtitui Procurator ad præſentationem faciendam Eccleſię mox vacaturę ex renunciatione, translatione, vel priuatione. n. 13.

Et quoties captandę mortis alterius, qui eſt in poſſeſſione Eccleſiæ ceſſaret periculum. num. 14.

Nùm

Nùm vnus, vel plures poſſint præſentari. n.15.
An valeat ſecunda præſentatio, non caſſata prima, vel cum primus præſentatus non conſenſerit, vel renunciauerit. n.16.
Quam eantè ſe debeat habere præſentatus, ſi illius retineatur præſentatio. n.17.
Quando poterit institui præſentatus, etiam nolente Patrono. n.18.
An vnus Eccleſiæ Præſul ad alteram poſſit præſentari. n.19.

1 DIximus de ambiguitate pręſentationis formalitèr, atquè in ſe acceptæ *cap.2. diſp.1.* nunc de eadem aliter cauſata. Etenim cum præſentatio varias inuoluat habitudines, ſiue ad terminum ad quem, ad Eccleſiam nempè, ad quam præſentatur, ſiue quaſi ad obiectum, id eſt ad perſonam, quæ præſentatur, ſiue ad ſubiectum, ad perſonam videlicet præſentantem; ſiuè demùm ad Superiorem, apud quem eſt facienda huiuſmodi præſentatio, ex ſingulis, vel aliquibus horum capitum ſimul poteſt aliquã incertitudinem ſubire præſentandi actus, quæ mox explicanda nobis eſt.

2 Sit aſſertio prima. Per ſe loquendo certa debet eſſe, ac determinata ex quacumquè indicatarum cauſarum præſentatio. Ità communis Doctores ſententia, nam cum de genere ſit habentium ad aliud habitudinem abſquè ſuis terminis conſiſtere nequaquam poteſt. Et quidèm per ſe loquendo omnium perſonarum, præſentantis nimirum, præſentati, atquè inſtituentis præſentiam aliquo pacto intercedere neceſſario requiri docent, *Lapuſ. allegat. 73. colum. 2. & allegat. 75. incipiente, caſus talis eſt, Cardinal. clem. 1. colum. 2. de Iurepatron. Abbas, aliquè Scriptores in cap. vlt. de Iurepatron. Lambertinus 2. part. lib. 2. quæſt. 4. à num. 1.* apud quem quamplures, quibus Addo. *Viuianum de Iurepatron. 2 part. lib. 8 cap. 7. num. 5.* conſtat ex *cap. Ea noſcitur* ibi *Ipſis Diœceſanis præſentauit,* vbi *Abbas, & cæteri de iis, quæ fiunt à Prælatis, & cap. vltim. de Iurepatron. necnon è Tridentino ſeſſ. 24.* vt clariùs infra. De perſona verò præſentata *cap. diximus 1.* De præſentante conſtabit, dum de cauſa tractabimus efficienti, atquè ex aſſertione ſequenti, ex quibus de certa Eccleſia, ad quam præſentatio ſit clarius patebit. Secundo præſentare cum effectu debet eſſe, atquè intelligi, nam verba cum effectu intelligenda ſunt per iura omnibus obuia: id autèm abſq. his tribus perſonis, atquè Eccleſia, ad quam præſentatur, per ſe intelligi non poteſt, ergo, &c.

3 Sit aſſertio ſecunda, licet communiter dicatur Inſtituentis præſentiam ſuppleri non poſſe, non tamèn video cur id repugnet. Prima pars eſt communis Doctores apud *Lambertinum 2. part. lib. 2. quæſt. 3. art. 3. num. 5. Viuianum 2. part. libr. 8. cap. 7. num. 6.* Secunda pars, quæ propria eſt, à paritate probatur rationis. Etenim ſi per Procuratorem Patronus præſentare poteſt, vt omnibus exploratum eſt; ſi prętereà vt *cap. 1.* diximus præſentia præſentati non eſt omnino ad ipſam præſentationem neceſſaria; ſed ad Inſtitutionem potiùs, & conſecrationem, ſi fuerit Epiſcopus, non video cur præſentia ſuppleri non poſſit inſtituentis, quoad præſentationem ipſam, cur per alium ab Inſtituente acceptari non poſſit, & ea haberi, quæ ad huius actus validitatem neceſſaria ſunt, vt clariùs fiet ex ſolutione fundamenti contrarię ſententiæ.

Objicies igitur contra hanc ſecundam noſtræ concluſionis partem ex *Viuiano num. 6. cap. 2. de integra reſtitut.* nec non *5. regulam de regul. iuris in 6.* Verum *cap. 2. allegatum* nequè verbum ad rem habet, quam diſputamus, ſed agit de reſtitutione Eccleſiæ læſæ propter negligentiam Procuratoris, qui non produxit iura illius Eccleſiæ; nequè ſufficientior eſt regula adducta, ex qua tantum conſtat beneficium Eccleſiaſticum ſine inſtitutione canonica obtineri non poſſe, quod nos vltro concedimus, nequè de inſtitutione diſputamus, ſed de præſentatione, quam dicimus fieri poſſe apud aliquem, cui commiſerit Pontifex, vel alius habẽs inſtituere, ita vt apud eum validè fieri valeat. Imò contra intentum regulæ hodiè eſt regula triennalis poſſeſſionis pacificæ, qua oſtenſa, vt gloſſa ſcribit in expoſitione caſus, poterit ſe defenderé beneficiarius, etiam non oſtenſa inſtitutione, de quo alibi.

Objicies ſecundo, Iuſpatronatus competit ex gratia, ita vt à Patronis nequeat accipere perfectionem, quam totam quantam, quantam habet, ab Inſtituente habet, à quo confirmationem, & ius ſibi vendicat. Cœterùm hæc omnia conceſſa, qua ratione probent Inſtituentem non poſſe per alium præſentationem admittere, cui ſuas committat vices, non intelligo: Sicut Patronus per Procuratorem præſentationem ipſam inire poteſt.

In hoc itaquè ſenſu communem interpretor Auctorum ſententiam aſſerentium, neceſſariam eſſe præſentiam Inſtituentis, vt præſentatio viribus certè careat, niſi apud Inſtituentem, vel alterum ab eo ritè ſuffectum fiat, aliàs ſit nulla, vt in *cap. cum laici de Iurepatron.* vbi Expoſitores, & *Rota in vna Mediolanenſi Cappellania 26. Iunij 1596. coram Cardinali Panfilio, in vna Hoſtienſi Cappellania 17. Nouembris 1600. coram Iuſto. In Vidana Iuriſpatron. 28. Nouembris 1601. coram Ludouiſio poſtea Gregorio XV.*

4 Sit aſſertio tertia. Quamuis Patronus præſentatum non nominaret, ſed coram Inſtituente ſolum hoc verbum diceret, Præſento, talibus ſub circumſtantijs, vt prudenter intelligi poſſet illum Clericum ibi aſtantem, & non alium ad Eccleſiam hic, & nunc vacantem, & non aliam, deſtinari, eſſe validam præſentationem, ſic *Lapus citatus allegatione 75.* & expreſſiùs *Lambertinus 2. part. lib. 2. quæſt. 3.*
5 *art. 3. num. 5.* & probatur, nam vt rectè *Bertacchinus in tractatu de Epiſcopo 1. part. libr. 3. quæſt. 26.* electio valet per ſimplex verbum,

eligo, facta, licet non addatur in Epiſcopum; ergò & præſentatio à pari: Sic enim ſubintelligitur in electione nomen dignitatis, ad quam conſentiunt electores vocati; ſic in caſu noſtro *argumento gloſſæ textus, l. quod autèm, ff. de iure dotium*, vbi in ſtipulatione facta per virginem intelligitur cauſa dotis. *Quod autèm in ſtipulatione*, ait textus, *non eſt neceſſaria dotis adiectio*. Vnde addit *Gloſſa*, quod licet non dicat Capitulum, eligimus te in Epiſcopum, ſed eligimus, valeat electio, Sic docet *Baldus in l. 4. C. de iure dotium*.

7 Qui quidem hanc eamdem habet doctrinam de legato abſolutè facto alicui virgini, quod certè pro dote intelligendum eſt, auctore *Bartolo in citatam, l. quod autèm*.

8 Confirmatur, quia inſtitutio Titij in hæredem valida cenſetur, eſto per ſolum verbum Inſtituo facta fuerit, non addito in hæredem, *l. 1. ad finem, ff. de hæred. inſtit.* docetq. *Bartolus in l. filium, §. ſed ſi portio, ff. de legatis præſtandis*; fauet, *§. propoſitum, l. Pamphilio, ff. de legib. x.* quę omnia probant, ſiue non exprimatur perſona pręſentata, ſiue Eccleſia, dummodo ex adminiculis facilè colligatur, cum non neceſsè ſit verbis exprimi, quod aliàs innoteſcere poteſt; magis enim res, quam verba intuendę ſunt, *l. promittendo, ff. de iure dotium*.

9 Aſſertio quarta. Pręſentatio habita per hanc formulam a Rege, v.g. Præſento, quem Cardinalis. N. nominauerit, ſiue vt particularis perſona ſit nominaturus, ſiue vt protector alicuius Regni, valida eſt, ſi infrà tempus pręſcriptum dictus Cardinalis nominauerit, Sic deduco *ex Abbate infra citando, Rota 1. in x. dub. de Iurepatron. in antiquioribus, Lapo allegat. 8. col. 1. de hoc eod. tit. Pan. in tractatu de Sede vacante in 2. par. quæſt. 5. x. & vlt. colum. necnon è Lambertino x. par. lib. x. q. 3. art. 5. n. 4. & 1. part. lib. 2. q. 4. art. 2. n. 4.* queſtionem generaliter expendente. Ratio eſt quia tunc propriè Rex minimè præſentat, ſed potiùs procuratorem inſtituit ad pręſentandum, ſiue id faciat ſequens intentionem Regis, aliàs ipſi Cardinali declaratam, ſiue habita facultate, atquè iure à Rege proprias ei vices committentis; quę quidèm inſtitutio procuratoris, oratoris, vel vices regias gerentis non modò fieri ſolet, Eccleſia iam vacante, ad quam pręſentatur, vt probè docent *Auctores in cap. final. de conceſſ. preben.* quos refert, ac ſequitur *Lambertinus 1. par. 2. lib. in q. 4. ſub initio art. 1.* Sed etiam vniuerſaliter ſub conditione nominandi facultas dari ſolet, ex cauſa tamèn, quod expreſsè docet *Abbas in citat. textum cap. vltimi de conceſſ. præben. num. 6. & Lambertinus etiam art. 2. num. 3.* Prima pars noſtræ concluſionis probatur à contrario iure ex regula trita, Exceptio firmat regulam in contrarium in caſibus non exceptis. Etenim cùm improbet Pontifex in *cap. citat.* promiſſiones, nominationes, donationes, ſeù poteſtates nominandi factas à Comitiſſa Flandrenſi beneficiorum non vacantium, ad vacantia nó improbare huiuſmodi facultates rectè deduci-tur. Secundo vt *lib. 9.* videbimus, poſſunt Reges præſentare, & mox etiã in *2. part.* dicemus per Procuratorem, ſed in caſu expoſito aliud non fit, quam procuratorem, ſeù perſonam, cui ſuas Rex commiſit vices conſtituere, ergo, &c. Secundæ autèm partis ratio eſt, quia licet, ſicut Collator beneficium non poteſt committere vacaturum, neq. alteri facere poteſtatem illud conferendi, *vt in cap. conſtitutus, & cap. 2. de conceſſ. præb.* Sic neq. proprius Patronus, ſiue ex Priuilegio poteſtatem habeat nominandi ad Cathedralem, de qua nos præcipuè loquimur, nequit alicui præſentationem promit-
11 tere, nec dare in ſpecie facultatem nominandi, ac pręſentandi ad Eccleſiam non vacantem, ſed quando vacabit, cum eadem militet in collatione, ac præſentatione ratio deſiderandi, & captandi mortem alterius, qui in præſentia illam poſſidet Eccleſiam, ad quã daretur nominandi, ſeù præſentandi poteſtas; quod omninò contendit Eccleſia declinare. Verùm vt rectè ex DD. conſenſu *cit.* notat *Abbas n. 6. verſ. dicunt tamèn DD. apud quem Io. And.* in genere poſſe huiuſmodi facultatem nominãdi, ac prę-
12 ſentandi vniuerſaliter dari ex cauſa, vt eſſet in Regibus abſentia à Romana Curia, vel aliqua ſimilis: æquiualet enim Cardinalis ille procuratori generali omnium bonorum; Procuratoris .n. officium maximè neceſſarium eſt humano vſui, *l. 1. ff. de procurat.* ceſſatq. ratio indicari abſurdi. Hoc autèm dictum volo de facultate præſentandi ad omnes Eccleſias regalis ditionis, ſed etiam ſingulorum Regnorum v. g. Regis Catholici, quorũ vnus, vel plures ſunt Cardinales de facto Protectores, cum eadẽ videatur eſſe ratio de ſingulis Regnis, ſi ſingularibus ſuis potirentur Regibus, ac ſi ſub vno ſint omnium Monarcha, dummodò talis facultas adeò non circumſcriberetur, vt ſpecialis contra *cit. cap. cum dilecta* videretur. Confirmatur quia Patroni ſingulares validè, ac licitè compromittere poſſunt in aliquem, vt docet *Lambertin. 2. part. libr. x. quæſt. principali*, & idem facere poſſunt omnes de Collegio, nemine illorum contradicente, vt idem auctor *ibidem 2. quæſt.* eſt, ac alteri facultatem propriam nominan-*principali] art. 17.* ſed compromittere idem-di tribuere, ergo ẽt præſentare aliũ, quem. N. pręſentauerit, & huius loci eſt regula ſuper expenſa, qui per aliũ facit, per ſe ipſum facere videtur, fauet *Clem. plures, §. quib. de iurepatr.* legẽdus eſt *Lambert cit. q. 3. art. 7.* vbi tractat, an laicus poſſit eſſe Cõpromiſſarius, de qua quæſtione quicquid ſit, cũ extra noſtrũ ſit inſtitutũ, compertum habeo, poſſe Patronũ laicum demandare vices alteri tanquã Procuratori etiã laico *ex c. 1. de Procuratoribus lib. 6. cap. in cauſa de elect. cap. ſi compromiſſarius eod. lib. 6.* His addo licet probabilitate non careat contraria opinio de Eccleſia vacatura per mortem, vt illius captandæ tollatur quæcumq. vmbra deſiderij: at verò poterit Patronus procuratorem ad vacaturam conſtituere ex cauſis renunciationis mox faciendę permutationis, vel ſimilis, vt rectè *Lambert. 1. par. lib. x. q. 4. art. 3. nu. 6.* de

om-

omnibus beneficijs Iuriſpatronatus agens. Imò ſi hæc etiam commiſſio poterit fieri de vacatura in ſpecie Eccleſia Epiſcopo, in quo non præſumitur fraus, neq. locum haberet *cap. final. ſæpè cit.* vt volunt *DD. in cap. ſignificaſti de iurepatr.* apud Lambertin. cit. n.7. potiori quidem iure, ſi Rex v.g. ex Priuilegio habens præſentare acceptam Eccleſiam, Papam oraret, vt etiam ad vacaturam nominare poſſet.

14 Hinc vlteriùs progredior cum *alleg. Lambertino n.8. & Rocebo in eod. tract. verbo honorificum q.5. a. colum.* atq. in omni caſu, in quo fraus, vel votum captandæ mortis ceſſaret, enim diſpoſitio dicti *cap. final. de conceſſ. præbend.* cuius ratio adæquata deſinere cenſeretur, in quo caſu Patronus aduacatura poſſet beneficia Procuratorem inſtituere. Objicies, *cap. in electionibus, vbi gloſſ. in verbo incerta de elect. lib.6.* expreſsè docet inualidam electionẽ eſſe ſub hac forma, *Eligo quem Archidiaconus eliget*; quia certum non exprimit conſenſum, atq. adeò per hunc textum reprobatur, tametſi antea conditionalis conſenſus, ſeu votum permitteretur, vti deducitur *ex cap. ſtudij 61. diſt. è Diuo Gregorio* ad Clerum, ac nobiles Ciues Neapolitanos. Et confirmatur, quia certa debet eſſe perſona eligenda, ſicut Iudex, Arbiter, Tutor, & Procurator, *cap. ad hæc de reſcript. & innotuit de arbitr. ff. de teſt. tut. l. Tutor incertus, ff. de Proc. l.2.* quas quidèm doctrinas cum extendat *Gloſſa cum Compoſtellano* ad collationem, ſeù prouiſionem beneficiorum, vtiquè ad præſentationem, ſeù nominationem eas latè patere videtur profectò ſentire. Accedit DD. conſenſus, ex quo *Firman. de Epiſcopo idem ſcribit 3. part. lib.1. q.37.*

Reſpondeo, dictum textum habere locum in electione; ſecùs autem in præſentatione; ſic *Lapus in alleg.8. fol.8. & allegat.38.* Sic etiam Auctores *in 2. Clem. de iurepatr. cum gloſſa verbo libera*, ex qua cauſam adducn cur citatus textus hic non militet, eſſe nimirùm eamdem, quæ adducitur *in cap. vltimo de conceſſ. præbendæ.* Sicut enim ibi dicitur, non valere commiſſio data in ſpeciali alicui ad certam Eccleſiam præſentandi, quia fiebat ad fraudem: ſic etiam dico ob eamdem rationem locum habere in ſpeciali electione citatum textum, quod ad auertendum fraudem locutus eſt, ſicut autèm in caſu noſtro, cum datur facultas generalis ad faciliorem prouiſionem Eccleſiarum, & ad quamcumq. tollendam diſcordiam, atq. ideò cum cauſa diximus, poſſe dari? legas, amice lector, *citatam gloſſam dict. cap. vltimam de iurepatron. verbo libera, §. non obſtat*, ex qua veritatem huius doctrinæ dilucidatam habebis: fauet *gloſſ. citat. Clementinæ 2. & Abbas ibi n.5.*

Reliqua in confirmationem adducta, præſentationem probant faciendam à Cardinali, vel alio, cui facultas nominandi conceſſa èſt debere certæ perſonæ eſſe; non autèm probant non poſſe Regem certæ perſonæ committere præſentationem faciendam certæ etiam alterius perſonæ: & ſicut non repugnat principali procuratorem inſtituere: ità neque à Patrono certum alterum ſuffici, cui propriæ committitur vices nominandi.

Colligo ex his cum *Lambertino art.5. n.4.* ui Titius, cui facultas eſt commiſſa præſentandi intra tempus, in quo poteſt præſentare, non præſentaſſet, cum Patronus præſentare, his ſtãtibus non poſſet, facultatem deuolui ad inſtituentem, quem voluerit inſtituendi, deducitur è DD. conſenſu in *cap. cum Vos de offic. Ordinarij, & in cap.2. de ſupplenda negligentia Prælatorum.*

Quomodo hæc præſentatio fieri poterit priuatiuè, & cumulatiuè leges apud *Lambertinum 2. part. libr.2. quæſt.3. articul.5. num.4. §. vnum.*

15 Nùm autèm duo, vel plures poſſint præſentari in re noſtra pendet ex priuilegio Principibus facto præſentandi; cùm nonnullis factum ſit, vt vnum dumtaxat poſſint, alijs, vt plures, quod magis conſentaneum eſt *Clem. plures, verſ. quibus etiam de iurepatr.* vt faciliùs Eccleſijs prouideatur.

16 An verò valeat ſecunda præſentatio alterius, non caſſata prima; ſicut de electione, & poſtulatione; & an Patronus poſſit iterùm præſentare, quando præſentatus non conſenſit præſentationi, vel quando poſt conſenſum renunciauerit, ſeù quando morte correptus, ante inſtitutionem, probè decidunt aſſerendo *Firmanus in tract. de Epiſcopo 1. lib. in 3. part. q.39.* dummodo abſit fraus, & *Lambertinus de iurepatron. 1. part. 2. lib. q.6. art.4. 5. & 7.* qui rectè varijs ſub diſtinctionibus quæſtionem omnem diuidit, ac dirimit: quam neq. nos prorſus ieiuni prætermiſimus, ſiquidèm *lib.6. diſput.17.* aliquo pacto agitauimus, agentes, nùm electores, habito ſcrutinio, poſſint reſilire; vbi teneri electorem, & conſequenter Patronum diximus alterum eligere, vel præſentare, ſi primum indignum comperint in proœmio *citatæ diſput. cuius 1. cap.* varias reijcimus rationes, quibus alij docuere, non poſſe alterum nominari ab Electoribus, publicato ſcrutinio; quæ quidèm militare etiam poſſunt, neque ſubſiſterent in præſentatione iam expoſita coram inſtituente; & *cap.2.* veram tradidimus rationem, cur variari poſſit intra trimeſtre in electionibus, non publicato ſcrutinio, quæ vſui eſſe poterit in præſentatione intra tempus infra *ſeq. diſput.* decernendum, antequam præſentatio fiat ante Papam; non tamèn inficior, quod ibi *nu.9.* diximus in foro interno, peracto ſcrutinio, quod non ſit variandum accomodari non poſſe ad præſentationem, cum antequam hæc coram Inſtituente fiat, nullas vires habeat, etiamſi de illa decrouiſſet Patronus antequam apud Inſtituentem fuiſſet ritè expoſita.

Quod autèm ius comparetur præſentato ad Cathedralem Eccleſiam infra dicemus, quem cum electo *cap.2. ac 3. citatæ diſput.17.* contulerimus.

17 Inſupèr qua ratione cautè ſe debeat habere præſentatus, ſi forſitan de illo retractaretur præſentatio, conſtat ex ibi *dict. cap.3. n.7.*

18 Deindè ſicut nolentibus Canonicis illum, de quo publicatum eſt ſcrutinium eligere, à Supe-

rioꝛe eligendum eſſe docuimus ibi *nu.* 8. ſic ſi abſquè rationabili, & probata cauſa nollet ſemel præſentatum Patronus inſtitui, poterit ab Inſtituente ad rem noſtram, à ſummo ſcilicet Pontifice, cæteris ſeruatis ſeruandis inſtitui.

19 An verò vnius Eccleſiæ Præſul poſſit ad alteram ſimul præſentari, pendet ex quæſtione inferiùs tractanda, núm ad plures Eccleſias quiſpiam poſſit conſecrari Præſul; Eſt an vnius Eccleſiæ Antiſtes poſſit ad alteram præſentari, relicta prima, decidendum eſt ex dictis de poſtulatione *diſput.* 10. *ſup. lib. cap.* 1. *&* 2. & ſpecialiùs integra *diſp.* 11.

Et has quidem quæſtiones explicaſſe ſufficiat; quippè quæ magis propriè ſpectare videtur ad cauſam materialem, ſeù circumſtantiam circa quid præſentationis, de cuius alijs magis accidentalibus *ſequent. cap.* dicemus.

CAPVT QVARTVM.

De Tempore, & loco Præſentationis.

SVMMA.

De neceſſitate citò præſentandi. n. 1.

Quantum diſtare debeat inter præſentationem noui Præſulis, & mortem Prædeceſſoris, numer. 2.

Quacumq. hora fieri poteſt præſentatio. n. 3.

Tempus ad præſentandum datum. n. 4.

Præſentatio fieri poteſt quacumq die etiam feriata. n. 5.

Actus extraiudiciales diebus etiam feriatis fieri poſſunt. n. 6.

Intercedente lite de iudicio præſentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri proceſſus die feriato, num. 7.

A quo die initium ſit ſumendum temporis, quo debeat negligentia conuinci Præſentantis, num 8.

Quomodo dies, à quo tempus hoc menſurandum erit potius à vacatione, quàm à notitia deſumendum ſit vacationis. n. 9. *&* 11.

In dubio præſumitur ſcientia mortis. n. 10.

Quomodo probanda ſit ſcientia præſentantis de vacatione beneficij. n. 11.

Ex quo colligẽdum ſit, núm fauorabilis, vel odioſa ſit conſtitutio. n. 13.

Omne tempus ex ſe currit de momento in momẽtum. n. 14.

Rex Galliæ ſex habet menſes ad nominandum, num. 15.

Quomodo in concordiam reuocari poſſunt diſſidentes ſententiæ docentes tempus præſentationis à die obitus, vel notitiæ vacationis Eccleſiæ computandum eſſe n. 16.

Regi ſcienti neq. quadrimeſtre currit. n. 17.

EXplicata circumſtantia quid, & circa quid Præſentationis iuxta ſæpè iteratam methodum circumſtantiam
1 aggredimur temporis. De qua cum *lib.* 6. *diſp.* 15. ex inſtituto diſputauerimus, vbi *cap.* 1. de neceſſitate, quam primum Eccleſijs prouidendi tractauimus: & ſpeciatim ad præſentem queſtionem præſentationis ſenſum *Clementis VIII. n.* 4. attulimus, quan-
2 tumquè diſtare debeat inter electionem (quod etiam ſentiendum eſt de præſentatione) noui Præſulis, ac mortem defuncti *n.* 11. *&* 12. diximus penès doctrinam auctorem agentium *de*
3 *Iurepatron.* quos citat *Viuianus lib* 8. *c.* 1. *n.* 12. cui addo ex *Abbate in cap. cum nobis in fine de elect. ac Viuiano* Præſentationem quacumq. hora fieri poſſe, ad quam neceſſariò non prærequiritur celebratio miſſæ ad auxilium Spiritus Sancti rogandum, *vt in c.* 1. *cap poſtulaſti de celeb. miſſarum.* Præterea cum *c.* 2. *cit. diſput.* egerimus de modo menſurandi trimeſtre, *& c.* 3. núm ante mortem Prælati licitè, vel validè de altero promouẽdo tractari poterit, quam queſtionem etiam *ſuper. diſput. cap. vlt.* attigimus.
4 Et cum totum tempus Patronis conceſſum ad præſentandum, quadrimeſtris nimirum laicis *cap. cum propter de Iurepatr.* Eccleſiaſticis verò ſemeſtris *cap. vnico, §. verum de Iurepatr. lib.* 6. *& cap. ſicut de ſupplenda negligentia Prælatorum* ſit continuum, vt probè *Lambertin. de Iurepatr. par.* 2. *lib.* 2. *q.* 2. *art.* 1. *&* 2. præſentatio
5 fieri poterit quocumquè die etiam feriato Paſchatis, quod eſt aliquid extra iudiciale, atquè
6 ſpirituale modo *diſp.* 1. *explicato cap.* 1. Actus autem extraiudiciales poſſe diebus etiam feriatis fieri, docet *Hoſtienſis in ſumm. tit. de ferijs §. quid in his agi debeat per textum in l. actus, C. de ferijs, Barboſa de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 71. *n.* 145 *&* 148. & alij paſſim. Quod
7 ſi aliqua intercederet lis de iudicio, præſentatione, vel iurepatronatus proceſſus, die non poteſt fieri feriato, cum formam habeat iudicij per vulgatos *text. gloſſæ in Clement. diſpendioſum verbo in beneficijs de iudicijs, Lambert. cit. art.* 3. *& alios.*

Supereſt in præſentia queſtio, quam huc ex citato loco *diſp.* 19. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 2. remiſimus, núm doctrina ibi abſolutè tradita vera ſit, an aliquam potius exceptionem patiatur.

8 Et quidem non ignoro tempus ad conuincendam eligentium, ſeù conferentium negligentiam circumſcriptum, non habere, tãquam terminum, à quo, diem vacationis beneficij, ſed notitiæ ipſius vacationis, vt expreſſè ſcribitur in *cap. Quia diuerſitatem de conceſſ. præb. ad fin. & in cap. licet de ſupplenda neglig. Prælatorum,* vbi communiter DD. inter quos *Rebuff. in praxi tit. de deuolut. n.* 10. *& in concordatis de nominatione regia §.* 1. *in Gloſſ. intra ſex mẽſes ad princip. Azor non modo cap. illo n.* 2. *cit. ſed lib.* 6. *c.* 27 *q.* 10. *Gregor. Lopez lib.* 8. *tit.* 16. *par.* 1. *Zerola in praxi Epiſcopali par.* 1. *verbo Iuſpatr. §.* 8. *dub.* 1. *Mantic. deciſ.* 260. *n.* 3. *& deciſ.* 158. *n.* 1. *Garzia de benef. par.* 10. *c.* 1. *nu.* 15. *vbi quamplures affert deciſiones à nu.* 21. *ac deinceps, Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. par.* 2. *alleg.* 126. *quos alij ſequũtur.*

Et

Digitized by Google

Et ratio eſt, quia cum dictum tempus ad conuincendam, ac redarguendam culpabilem Prælatorum negligentiam conceſſum ſit, quippe quę talis eſſe nequit, intercedente probabili illorum ignorantia, cauſante inuoluntarium, ſine quo peccatum cõmitti non poteſt, vt apud Theologos eſt certum, ac ſępè in his meis do- cui lucubrationibus iuxta regulam *cap. cum voluntate de ſentent.excomm. & in c.2. tum ad principium, tùm ad finem de conſtitutionibus*, & rectè docet *Couarr. cap. Almamater part.1.§.10.n.12.*

9 Verùm, & quia non ſolum conſenſu DD. notitia vacãtis beneficij nõ eſt cenſenda actualis, ſed ſatis quidem eſt, ſi à notitia incipiat, quam tenẽtur prouiſores, electores, nominantes, vel promouentes habere, atq. adhibita diligentia ex proprio requiſita munere poterunt ſibi comparare, ità vt licet in re vacationem Eccleſię non nouerit, eam tamen ſi ſcire debebat, ac poterat, non excuſabitur, tempuſq. curret à die vacationis beneficij, vt bene *Rebuff. cit.tit.de deuolut.n.10. Petr.Gregor.ſintagma iuris par.2.lib.17.c.9.n.31.ad fin. Rota deciſ.323.n.2.part.2. Recentiorum apud Nicolaum Garziam par.10.c.2.n.29.& 30. Zerola cit.verbo Iuſpatr. §.8.dub.2. Gomes cap.2. de conſtitutionibus in 6. num.54.*

10 Et quia in dubio, vt ſcribit *Abbas cap. quia diuerſitatem n.7.de conceſſ præbendæ*, pręſumitur ſcientia ſiue in Epiſcopo, ſiue in alio conferente, vel eligẽte ad beneficium *per cap. vt noſtrum, §. porrò tit. vt Eccleſiaſtica beneficia, &c.* ſcientia pręſumenda eſt, niſi iam verò ſimiles prętenderint cauſas probabiles ignorantię etiam adhibito iuramento electores, auctore Abbate ibi, vt illis, quas infrà nominatim perpendemus, cauſis à Iudice excuſſis, atque examinatis talis tollatur pręſumptio: pręſertim ſi fuerit vacatio beneficij de iure, & nõ de facto, vt ſi vacauerit primum beneficium per adeptionem, & conſecutionem ſecundi incompatibilis in remotiori aliqua prouincia exiſtentis; ſic rectè *Rot. deciſ.6. Maſcard. de prob. concluſ. 626. à num.19. Zerola §.8 dub.1.& 2. Nicolaus Garzia cit.n.31.* Tunc autem huiuſmodi defectus ſcientię computandus eſſet inter impedimenta, quibus detentus quitumq. promouens ad beneficia, & non curret tempus pręſcriptũ, vti nos diximus *loc. cit. cap.2. n.13.* ac docent pręter ibi cit. *Abbas in allegatum cap. quia diuerſitatem n.3. Coſmos in pragm. Sarcionum tit. de collation. §. item circa verbo tempus, Selua de benef.3.par.q.64. Rebuff.tit.de deuolut.n.13. Couarr. in cap. nos quidem nu.4. de teſtamentis, Menoch. de arbitrarijs caſu 182. nu.59. Gonſales in reg. Cancellaria 8. in proœmio §.5. à n.38. Pontius de reſign. benefic. lib.11.q.13.n.4. Garzia 10.par. c.2. à n.16. & alij apud Auguſt. Barboſ. de Epiſcopo alleg.126.n.49.*

11 Quod ſi quis contrarium ſentire velit cum *deciſ.173. apud Farinacium par.2. Recentiorum*, ſcientiam nempè vacantis beneficij, ad quod præſentare debet Patronus plenè præhabendam eſſe, neque ſufficere teſtes de auditu, & ignorantiam potiùs præſumi, quàm ſcientiam, cui doctrinæ non potui in præſentia ſubſcribere, quam Deo dante infra expendam, licet eam amplectantur quamplures apud *Auguſtinum Barboſam de officio, & poteſt. Epiſcopi alleg. 72. n.134.* quibus ille dat manum, cum poſtea *alleg. 126.n.48.* non ità ſentiat; & manifeſtè nunc falſitatis redarguo, è textu quem allegant *cap. præſumitur de reg. iur. reg 47.* vbi probè *Gloſſa verbo præſumitur* aduertit, regulam hanc locum non habere in his, quæ publicè fiunt, aut eueniunt, cuius ſcientia pręſumitur, niſi probaretur ignorantia *de poſtul. cap.1. gloſſa 3. verbo allegans 12. quæſt.2. quod, vt humanis, & 16. diſt. quod diuitis de conſtitut. cap.2.* Inſuper vera non eſt citata regula de his, quæ ſcire, vel indagare tenetur, ſicut in eligendo Prælato *61. diſt. cap.2. 8. quæſt.2. dilectiſſimi, & de elect. cum in cunctis*, vbi præſumitur ſcientia, niſi probetur ignorantia, *vt eod. cap. innotuit*, quæ iura ſi vidiſſent, vel citati perpendiſſent Auctores, fortaſſe magis cohærenter loquuti fuiſſent de Patrono, ac de Electore. Verùm quicquid ſit de hac opinione, cum ipſe in hanc vltimam propendeam partem, ſolum ex contraria ſequitur ſententia, probandam eſſe ſcientiam, atq. impedimentum non fuiſſe ignorantiæ, quod neq. contra nos militat.

12 Itaquè abſolutè loquendo doctrina *cap.2. diſp.15. lib.6.* vera eſt; etenim à die obitus, & vacationis Eccleſiæ Cathedralis tempus currit, ſiue eligendi, ſiue nominandi omnibus, quibus ad id ius eſt, Romano Pontifice excepto, cui nullum ſanè circumſcriptum eſt tempus ad quęcumq. beneficia conferenda, iure Eccleſiaſtico, cum ſuperiorem non habeat in Terris, *argument. text. in cap. aliorum quæſt. 3.* ac docent *Rebuff citat. num.5. Franchus in cap ſtatutum de præbend. in 6. Caſſiad. deciſ.8. de præbend. Lamber. de Iurepatron 2.part. lib.3. quæſt.2 art. 8. num.8. Mandoſ reg. 34 de annua. quæſt.90. nu. 5.* meritò reprehendens *Paulum de Citadinis de Iurepatron 6.part. art.3. quæſt. 26. num. 44.* contrarium indicantem. Qua verò teneatur obligatione ad quamprimum poterit Eccleſijs conſulendum Papa, ex iure diuino naturali patet ex dictis *diſput. illa 15. citata cap.3.* Quod ſi ſupponatur notitia vacationis Eccleſiæ prouidendæ in eo, cuius intereſt ad eam eligere, nominare, &c. omnium calculis à die vacationis tempus currit, ſi dubium fuerit præſertim facti, præſumptio erit contra huiuſmodi Prouiſores. Si autem ignorantia probabilis, & ſpectata locorum diſtantia inter nominantem, prouidentem, eligentem, &c. ac locum, vbi Eccleſia vacauerit fama loci, qualitate beneficij cum citiùs præſumatur ſcientia in magno Cathedrali (verbi gratia) Eccleſiæ beneficio, quàm in Paruo, & in Curato, quàm in ſimplici, ſicut ſcribit *Abbas cap. quia diuerſitatem num. 7. de conceſſ præbend.* ſpectato præterea modo vacationis cenſebitur prudentis iudicio probabili detentum fuiſſe ignorantia Collatorem, vel Patronum, atque huiuſmodi ignorantiam excuſare dicimus,

Google

mus, quominus tempus illud præfinitum curtat; quod quidèm ignorantiæ impedimentum inter cętera ponendum, eſt, vt ſuper inſtitui dicere, quibus præſcriptum interrumpitur tempus, & currere non cenſetur.

Addo ſpecialem eſſe rationem in Cathedralium Eccleſiarum prouiſione, nàm compertum habeo, in illis tempus eſſe conſtitutum, ac præſcriptum in earum fauorem, ne ipſarum prorogetur viduitas, & vt multa, quæ in citatis textibus indicantur mala, Eccleſijs imminentia diù Paſtoribus deſtitutis, euitanda citiùs remedium haberent; quemadmodum videre eſt in ſæpè *citata diſputat. noſtra* 15 *cap.* 1. *&* 2. quibus addo *cap. ſtatutum de conceſſ. præben. lib.*6. quod quidem ſi Pontifex intra menſem non prouiderit beneficium in Curia vacans, concedit *poſt menſem à die quo dignitates, ſeù beneficia ipſa vacauerint numerandum, ea conferre valeant*. Vbi *gloſſa verbo numerandum* dat rationem, cur non computetur hic menſis à die notitiæ, ſed à die vacationis, vt in textibus ſuper allegatis ait, quia hoc ſtatutum fuit in fauorem Eccleſiarum, ne contingerent beneficia diù vacare, cùm ad eumdem finem cętera ſint ſancita iura, præſertim *cap. Nè pro defectu de elect.* cęteraque iura, *diſputat. illa* 15. relata. Meritò igitur dicimus, & eſſe in fauorem Eccleſiarum ſancita, & non in odium, & conſequenter non ab eius notitia, ſed à vacatione Eccleſiæ, vel beneficij tempus datum computandum eſſe; Nequè, vt meritò aduertit *Barboſa citatus allegat.* 126. *num.* 44. deciſiones citatæ contra hanc faciunt doctrinam, ſed contra illud tempus, quod in odium alicuius poſitum eſt, vti ſe habent ſtatutum contra negligentes Prælatos ad nonnulla beneficia per textus adductos. Et huic interpretationi conſentiunt *Abbas in repertorio cap. cum eſſes numer.* 34. *de teſt. Rebuffus in concordia titul. de nominat. reg. pal.* 11. *incl. verb. à die vacationis, & in titul. de deuolut. numer.* 15. *Tiraquell. de retract. reg. §.* 35. *gloſſ.* 4.

13 *numer.* 26. Confirmatur quia *vt libr.* 4. *diſputat.* 12. *cap. vnic. numer.* 12. dixi a fine primario intento in conſtitutione decernendum, eſt, nùm ſit fauorabilis, vel odioſa; cùm igitur ex allatis textibus, qui non deduceret in fauorem Eccleſiarum trimeſtre præſcriptum eſſet attritæ ſanè frontis, nè diù vacarent, & nè damna imminentia ſubirent, ſequitur in his non diem notitiæ, ſed vacationis eſſe terminum, à quo dictum debet computari tempus.

14 Confirmatur ſecundo, quia vt *locis citatis tùm libr.* 4. *tùm libr.* 2. *diſputat.* 7. *cap.* 1. ſcripſimus omne tempus currit de momento in momentum, vbi à iure aliud non exprimitur, & in dubio intelligitur continuum, *l. nunquam,* *§.* 1. *ff. de vſu capion. & poſt. §. celebrem ad rub. ff de diuerſ. tempor. præſumpta*, docentquè *Superiores per cap. vnicum sext. de vita, & honeſt. Cleric. libr.* 6. & proſequitur *Antonius Comes var. tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. *& ex multis Barboſa citatus num.* 43. ergò non eſt, cur per ſe loquendo alter terminus à quo huic trimeſtri aſſignetur, quam obitus Epiſcopi, vel Eccleſiæ vacatio.

15 Confirmatur tertio, nam vt in Concordatis cum Rege Galliarum *§. de nom.* ſex menſes dantur Regi ad nominandum à die vacationis, vt ex *Rebuff. ibi litera N.* inferiùs agentes de nominatione proſequemur. Quod ſi probabili teneatur ignorantia is, ad quem ſpectabit, iuxta ſupradicta ad impedimenta referenda illa erit; & hoc pacto diſſidentes Doctorum ſententiæ, & eorum, qui cum trimeſtre hoc vacans impedimentis eſſe debere doceant, illud tamèn non à die vacationis dicunt computandum, ſed notitiæ, cuius defectum, atquè ignorantiam probabilem, impedimentum non eſſe animaduertunt, quos citauimus, auctoribus, addo *Viuianum part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 1. *&* 2. fauent prætereà huic ſententiæ de computatione *cap.* 2. *de ſupplenda negligentia Prælatorum, & in cap.* 2. *§. cum vero de conceſſ præbend. & cap. cum de te de Iurepatron. Rebuffus in praxi beneficiorum, l.* 1. *titul. de deuolut. numer.* 8. *Villalobus tom.* 1. *commun. opin. libr.* 4. *titul.* 22. *numer.* 127. *pag.* 608. *Perens l.* 2. *verſic. quæres ſunt vlteriùs titul.* 6. *libr.* 1. *ordin. pag.* 153. *Flores apud Verſien part.* 10. *cap.* 3. *numer.* 25, quam communitèr amplectuntur Auctores, Sententia, hæc ſi rectè perpendatur eſt noſtræ contraria; ſiquidèm currere ſeriò tempus fatemur Patrono à die obitus, vel vacationis Eccleſiæ, vtiquè illi noto, nequè per ignorantiam excuſari culpabilem, ſed inculpabilem, ſeù probabilem; qua poſita dicimus ei non currere, quem hoc impeditum rationabili cenſemus impedimento, iuxta ſupradicta, & penès quem ſenſum ſubſcribimus Auctoribus modo citatis, nec non ab *Azorio libr.* 9. *cap.* 21. *quæſt.* 11. *Cap. rubr. & cap.* 13. *num.* 323. *Capus. deciſ.* 248. *part.* 3. *apud Aloyſium Ricc. in Praxi fori Eccleſiaſtici collectan.* 119. *& deciſ.* 283. *numer.* 2. *& in dicta praxi reſolut.* 255. *Flores de Vena variar. l.* 1. *quæſt.* 3. *à numer.* 20. *Leſſ. de iuſt. lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 27. *Rotæ Romanæ deciſ.* 180. 500. *&* 532. *apud Farinac. in* 1. *collectione nouiſſimarum, & deciſ.* 173. *apud eumdem part.* 2. *recent.*

16 Dixi trimeſtre ex citatis textibus vltra, quod Eccleſia Cathedralis eſſe non poterit viduata per ſe loquendo, ad quod præſentationes Patronorum cenſerem aptandas eſſe, nequè ad quadrimeſtre, vel ſemeſtre datum ſęcularibus, atquè Eccleſiaſticis *per cap. cum propter de Iurepatron. cap vnic. §. verum de Iurepatron. in ſeſſ. cap. ſicut de ſupplenda neglig. Prælator.* ſpectandum eſſe; qui quidèm textus de alijs videtur loqui beneficijs Epiſcopatu minoribus. Hoc autèm intelligendum eſt, niſi de mente Pontificis, qui nullis huiuſmodi legibus alligatus eſt, aliud legitimè cõſtaret, *vt Cabbe. de patron. Regiõ cor. cap.* 28. *numer.* 7. *et* 8. aſſerens, nec. ſcienti Regi currere quadrimeſtre,

17 Regi verò Galliæ ſex aſſignanter menſes numerandi, vt infra. Demum cum ſi quæ ſint quęſtiones minimè declaratæ, hic è *diſput. illa* 15.

ſæpè

ſæpè citata, & ex his, quæ dicturi ſumus Tertio Tomo agentes de inſtitutione facienda per Epiſcopum facilè innoteſcât: & cum nihil præterea de loco ſuperſit differendum, quòd ex ſupradictis conſtat, faciendam eſſe præſentationem coram Inſtituente, vel Vices eius gerente, & conſequenter, vbi ille deget, & vt ex forma præſentationis patet, quę in Conciſtorio fieri ſolet ab his omnibus tempero, & ad conſenſum exa[m]inandum præſentati me confero.

DISPVTATIO TERTIA

De conſenſu perſonæ præſentatæ ad Cathedralem Eccleſiam.

QVamquam magna ex parte quęſtiones hac diſputatione comprehenſę, ſint explicatę *lib. 6. diſp. 16. et lib. 7. diſp. 13. cap. vnic.* vbi abunde de conſenſu electi, & poſtulati diſputauimus, ſuperſunt tamen hic nonnulla magis propria pręſentationis, maiori indigentia dilucidatione.

CAPVT PRIMVM:

An Præſentatus ad Cathedralem Eccleſiam debeat conſentire.

SVMMA:

De præſentati conſenſu prima ſententia docēs eſſe neceſſarium expreſsè datum. n. 1.

Secunda adſtruens virtualem. n. 2.

Primus præſentati conſenſus ante conſequutionē omninò neceſſarius eſt n. 3.

Præſentationem fieri debere de perſona præſentinum. 4.

Quando Præſentatio ad Cathedralem Eccleſiam fit de præſenti, huius conſenſus expreſſus minimè neceſſarius eſt n. 5.

Quando præſentatus eſt abſens etiam notus debet conſentire. n. 6.

Poteſt conſenſus aſſertus validè dari per procuratorem, de ſpeciali tamen mandato, vel per literas ipſius abſentis. n. 7.

Non poteſt ſanguine coniunctus abſque ſpeciali mandato acceptare beneficium conſanguineo, vel affini collatum. n. 8.

Speciale mandatum ad conſentiendum non debet eſſe pro ſpeciali Eccleſia, vel beneficio, ſed vagè pro aliquo n. 9.

Conſenſus, an ratihabitio aſſerta intra tempus ad præſentandum habenda eſt. n. 10.

Patronus non acceptante præſentato non habet tempus ad iterum præſentandum, vti habet integrum, ſi præſentatur poſt acceptationem renunciauerit, vel obierit n. 11.

De neceſſitate conſenſus præſentati poſtulati n. 12 remiſſiuè.

1 PRima de hac re ſententia fit affirmans *Calder. Conc. 17. cuius initium eſt Præſentato, Rocch. in tract. de iur. patr. apud Lambertinum ibid. 2 part lib. 2. q. 5 princip. art. 1. nu. 1.* Probatur quia per conſenſum, quod antea per ſolam præſentationem non habebat Præſentatus, ius acquirit ad rem ſaltem; ergo debet conſenſum adhibere; quod etiam ſignificarunt Nonnulli apud *Viuianum de iur. patron. lib. 7. c. 5. n. 8.*

2 Secunda ſententia eſt *Cardinalis in cap. finali in vlt. columna* aſſerens ſatis eſſe virtualē aſſenſum, qui cenſetur contineri in voluntaria inſtituendi præſentatione reali, neq. alium requiri conſenſum; cum præſentia ipſa Inſtituendi exhibita Inſtituenti ſufficere videatur; probatq. ex *clem. vnic. §. ſecus de conceſſ. præb. & Gloſſa verbo præſentati, clem. dudùm in verſ. deinde de ſepultura.*

3 Ad ſolutionem noto primum per ſe loquendo conſenſum præſentati ante conſecrationē ſaltem neceſſarium eſſe, vt patebit ex dicēdis; etenim nullus præſentatus ad acceptandam Cathedralem Eccleſiam cogi poteſt per ſe loquendo, niſi in caſu a nobis expreſſo *lib 4. diſp. 2 c. 3. & lib. 7. diſp. 3. cap. vnic. n. 27.* de qua quęſtione in communi de quocumq. præſertim munere, qui plura cuperet, adeat *Lambertin. de iur. patr. par. 2. lib. 2. q. 5. art. 4.*

4 Notandum ſecundo è ſuperiori *diſp c. 1. aſſert. 1. & 2.* præſentationem fieri debere de præſenti, tametſi nonnunquam de abſenti fieri poſſe, compertum habeam.

5 Prima aſſertio, quando præſentatio ad Cathedralem Eccleſiam fit de præſenti, conſenſus expreſſus minimè neceſſarius eſt, ſic ſentio cū *Cardinali paulò ante cit. & cum Benedicto Caputaq. in cap. vnic. de iur. patron. in 6. & cum Rocch. per honorificum queſt. 36. & Cæſar. Lamber.*

ber.de iur.patr.2.part.lib.2.quæſt.5.art.1.num.2. Confirmatur quia, vt poteſt Patronus facto præſentare, ità videtur, & Præſentatus poſſe, & facto acceptare, vt probat fusè *cit. Lambert. 1.part.lib.2.q.1.art.9.*

6 Aſſertio ſecunda, quando Præſentatus fuerit abſens, etiam notus debet conſentire. Sic ſentio cum prima ſententia, & cum Auctoribus ſupra laudatis pro noſtra prima aſſert. & videtur eſſe contra *Abbatem conſ.36. 2. part.* & iſtos, qui docent, ſi Præſentatus fuerit notus non teneri conſentire, cum per Procuratorem è ſpeciali mandato Præſentatus videatur conſenſiſſe, quando eſt notus Inſtituenti.

Probatur autèm concluſio, tùm fundamento pro prima ſententia ſcripto: tùm quia cum tres in hac præſentatione tranſigenda neceſſario deſiderentur perſonæ, Præſentantis, Inſtituentis, & Præſentati, huius præſentia ſuppleri ſanè poterit notitia, qua quis ſit, ac dicitur præſens, non autèm conſenſus, quippè qui non erit cenſendus formalis, cum is, à quo expetitur, ſit abſens, non virtualis cum per factum perſonæ præſentis exhibitæ Inſtituenti hic habeatur, ſecùs ſi abfuerit; ergo nullo modo. Secundo etiamſi præſentatio de abſente noto æquipararetur collationi abſenti, hæc tamen cõpleta non eſt ita, vt faciat beneficium illius, cui collatum eſt, quin eius intercedat conſenſus, & acceptatio per *Capitulum ſi tibi abſenti de præb. & dignitate in 6. & per legem quia abſint. ff. de acq.poſſ.* ergò à pari de præſentatione, quæ habebit vires ante acceptationem. Confirmatur *ex l.ſi ego, ff de negot.geſt.abſent.* vbi non acquiritur dominium negotiorum geſtori abſenti niſi à tempore, à quo Dominus habuit ratum.

7 Aſſertio tertia. Poteſt conſenſus aſſertus validè dari per Procuratorem de ſpeciali tamen mandato, vel per literas ipſius abſentis. Prima pars eſt *Abb. expreſſa conſ. illo 76. ſec. part. citat. Lambert. laudati art.5. & vlt.* probatur *ex cap.accedens de præb.* à fortiori argumento, quo paulò ante pro ſecunda concluſione diſputauimus; nam ſi Procurator adeſſe poteſt ad actum collationis pro abſente noto, à fortiori poterit intereſſe ad complementum actus præſentationis, cum per collationis actum plenum transferatur ius ſpirituale; ſecus autem per præſentationem, ſed ſatis diminutum, vt infra, quippè quæ inchoatio eſt inſtitutionis ex *cap. Quod autem de iur.patr.* Secundo quia gratificatio per intermediam poteſt haberi perſonam *l.ſi ego, ff.de neg.geſt. & Gloſ.in cap.quam ſit de elect.in 6.* aſſerente in hiſce ſpiritualibus poſſe negotiorum geſtorem interuenire. Oſtẽditur ſecunda pars, neceſſariò nimirum requiri ſpeciale mandatum; quæ quidem eorumdem eſt Auctorum. Ratio eſt, quia non ſufficit mandatum generale, tùm propter qualitatem rerũ huiuſmodi ſpiritualium, tùm propter præiudicium, quod euenire poſſit, vt probè *Abbas in cap. Accepimus apud Lambert de iur. patr. 1. par.2.lib q.11.art.5. & vlt.n.2. & conſ.76.in 4. dub.* Quamobrem tùm beneficium cenſebitur quæſitum abſenti, cùm ipſe abſens per Procuratorem inueſtitur, ſiue procurator nomine abſentis, *vt ex citat.cap.accepimus, arg.l.1.C.de acqu.poſſeſ.et l.1 §.per Procuratorem, ff.de acq. poſſeſſ.* tradit *Lambert.cit.n.5.*

8 Hinc fit ſanguine coniunctum pro conſanguineo non poſſe validè hoc acceptationis officium obire, niſi intercedente ſpeciali mandato; ſic *Abbas ex multis apud Lambert.cit.* quia ſanguinis coniunctio non ſupplet ſpecialis defectum mandati, *l.pater, ff.de minor.* docentquè *Innocent.apud eumdem Lambert.nu.5 et Speculator tit.de coniuncta perſona*; & quia conſanguinei promittere ratò tenerentur, quæ ratificatio promiſſa intra tempus infra aſſerendum, facienda eſſet, quo circa nihil operaretur, vt rectè idem *Lambert.n.6.ad finem.* Hæc eadem argumenta probant conſenſum validum cenſendum eſſe per literas datum. Et confirmatur *ex cap.ea noſcitur de his, quæ fiũt à Prælatis, etc. et cap.ſi tibi abſenti de Præbendis, et dignitat.in 6. ac docent Auctores cit.*

9 Aſſertio quarta, ſpeciale mandatum, ex quo Procuratori conſentiendum eſt validè, nõ debet eſſe de ſpeciali illa Eccleſia, vel beneficio, ad quod abſens eſt præſentatus, ſed ſufficit, ſi fuerit de beneficio aliquo vagè ſumpto, ſeù incerto, ſic *Ioannes Andr. Abb.atq. Immola apud Lambert.laudatum num.6.* Ratio eſt, quia per huiuſmodi ſpeciale mandatum ſatis paret animus Domini, ſiue ſpecialis præſentari per Procuratorem conſtituentis.

10 Aſſertio quinta. Conſenſus, ſeù ratihabitio aſſerta intra tempus ad præſentandum à iure conceſſum habenda eſt. Sic probè *Rota Romana deciſ.211.de in nouiſ.de iur.patr. et Lambert. citat.num.2.* Ratio eſt, quia aliàs non euitaretur præiudicium, damnumq. quod Eccleſiæ ſacelli negotio ſubirent ex dilatione completę inſtitutionis, atq. ex ipſarum viduitate, vt ſæpè in ſuperioribus libris oſtenſum eſt.

11 Ex his deducitur, Patronum, non acceptante Præſentato, non habere tempus ad iterum præſentandum, quia præſentatio ab illo præſtita, omnibus minimè fuit numeris abſoluta: ſecus autem dicendum ſi poſtquam acceptauerit, Præſentatus renunciauerit, vel vltimam clauſerit vitæ diem, ante inſtitutionem, quando perfecta cenſetur præſentatio per adhibitum conſenſum. Quamobrem integrum erit Patrono tempus *ex cap.ſi electio de elect.in 6.*

12 Quid autem ſentiendum ſit de neceſſitate conſenſus in caſu, in quo præſentatus etiam poſtularetur, & quomodo tunc non poſſet conſentire, ſeq. gerere deberet diximus *lib.7. diſp. 13.cap.vnic.*

SVM-

CAPVT SECVNDVM.

Quod Ius Præſentatio conferat Præſentato.

SVMMA.

Quod ius conferat præſentatio Præſentato. nu.1. & 2.

Prima ſententia docet Præſentatum à Clerico habere ius in re; à ſæculari verò ius ad rē. n.3. Secunda ſententia ius tribuit præſentato implorandi officium indicis. n.4.

Per præſentationem non acquiritur præſentato ius in re. n.5.

Præſentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præſentato. n.6.

Qualecumq. ius ſit, quod in præſentatum transfertur, originem habet à Summo Pōtifice. n.7.

An quod competit ius Præſentato præſentatione acceptata competat etiamſi à Papa non fuiſſet admiſſa. n.8.

1 Reliquis pro mei inſtituti ratione præſentationis explicatis circumſtantijs, vti de cęteris formis, ſiuè electionis, ſiuè poſtulationis egimus, præſtandū nobis hic eſt, quod ſupereſt è circumſtantia cuius gratia, declarare, ideſt ius, quod præſentatione transfertur in præſentatum.

2 Ex his igitur, quæ de cæteris beneficijs tradunt Auctores ad noſtrum tractatum ſpectantia, varijs ſeruatis, in quibus diſcrepant, hæc aliqualis ad Eccleſiam Cathedralem præſentatio deducenda eſt.

3 Itaq. abſolutè de omnibus iuriſpatronatus beneficijs diſputans *Gofred. Tranen. apud Lambert. de iurepatr. 2. part lib. 2. q. 5. art. 8.* videtur ſentire Præſentatum à Clerico habere ius in re, à ſæculari verò ius ad rem, quippè qui variare poteſt; quod ſi non variauerit, ius etiam tribuet in re, quemadmodum Clericus.

4 *Goffredo* licet adhærere videatur *Hoſtienſis in ſumm. tit. de iurepatr. §. quib. verſ. alia,* quia *præſentato è verſic. illo autem dubium;* nihilo tamē minus *in cap. ſi Bertold. in 2. colum. de re iud.* ſiuè variauerit, ſiuè non variauerit patronus, ius concedit præſentato ſaltem implorandi officium Iudicis ad Eccleſiam habendam, ad quā fuit præſentatus, vacantem, vel vt ſic habitam etiam cum iniuria primi Pręſentati, ſi Patronus cumulatiuè varians, ſecundum nominauerit præſentatum, dummodo ille non fuerit inſtitutus iuxta *cap. Paſtor. de iurepatr.* cùm tunc non vacaret Eccleſia Ex quibus deducitur concedi *ab Hoſtienſi* Pręſentato ius ad rem, quod etiam ſentire videtur *Cardin. in cit. cap cum Bertold. de re iud. & in 2. 3. & 4. oppoſit.*

5 Prima ſit aſſertio. Præſentato non acquiritur, per præſentationem a quouis factam, ius in re, hæc eſt aſſertio communis apud DD. quos citat, ac ſequitur *Lambert. 2. par. lib. 2. q. 5. art. 8. n. 2.* quibus addo *Felin. in ſæpè citat. cap. cum Berlold.* Probatur ab electionis paritate, qua non conferri ius in re demonſtrauimus *libr. 6. diſp. 46. c. 3. à n. 6.* ergo cum ſit nullus, qui neget per electionem maius, nè dum æquale, ac per pręſentationem acquiri ius, vt videre eſt apud *DD. in cap. cum Bertold.* ſi per electionem ius in re non confertur Electo, multo minùs per pręſentionem Præſentato.

6 Secunda aſſertio. Pręſentatione non acquiritur ius ad rem propriè Præſentato, ſed valdè diminutum. Prima pars eſt Doctorum communis, vt notat *Gay in repetitione cap. final. n. 24. de elect. lib. 6.* cum dicant per præſentationem ſterni potius viam ad inſtitutionem, quàm ius cōferri, ſic *Cardin. clem. 1. de ſuppl. neglig. Prælat. col. 15. & cap paſtoral. de iurepatr. Rocch. de iur. patr. verbo ius in 4. q. Abb. cap. quod autem de iurepatr. & cap. 2. & cap. nobis eadem, et in cap. quod ſicut de elect.* necnon *cap. poſtul. de poſtul. n. 4. & alijs.* Ratio eſt, quia, vt incępi dicere, Præſentatio quædam eſt inchoatio, ſiuè præambulum ad inſtitutionem ex *cap. quod autem de iurepatr. & gloſſ. verb. inchoatio*; hoc autem maximè verum eſt ſi Patronus variauerit. Secunda pars eſt *Lambert. cit. nu. 9.* nec non *Abb. in ſæpè cit. cap. cum Bertold. de re iud. n. 11. & 12.* quatenus ius aliquod ait quæſitum præſentato, præſentante patrono in ſua præſentatione, quo quidem iure poterit agere, vt Epiſcopus habens inſtituere, ad ipſam compellatur inſtitutionem. Confirmatur, quia cum variare poſſit Patronus alterum accumulando, vt Canoniſtæ loquuntur, & nos mox declarabimus, acquiritur aliquale ius ſecundo præſentato; quo fit, vt eius inſtitutio valida ſit, & Primi infringatur. Quæ omnia cum ſolum per quandam Analogiam in præſentatione ad Cathedrales Eccleſias Patronis, ac Præſentatis conueniant, quorum inſtitutio Summi ſolius eſt Pontificis, in quem nemo ius habet, atq. à nullo cogi poteſt, idcirco non diù expendenda, ſed videndi ſunt citati Doctores.

7 Illud verò ſilentio haud prætermittā qualecumq. ſit hoc ius, quod præſentatione cenſetur translatum in Præſentatum, originem habere à Pontifice Maximo, à fortiori per ea, quæ *loco cit. de elect.* dixi, neq. aliquod ſibi vendicare robur ante conſenſum Præſentati, modo, quo neceſſario dandum eſſe ſupra diximus, vt probè *Cardin. conſil. 17. cuius initium eſt Præſentato de iurepatr.*

8 Quæres, num quod aſſeruimus ius conuenire Præſentato præſentationem accepianti, competat, etiamſi præſentatio non fuerit admiſſa? *Rocch. apud Lambert.* qui videtur ſubſcribere *2. par. lib. 2. q. 5. art. 8. n. 12.* abſolutè affirmat. Verum quæſito duplex poterit eſſe ſenſus, vel poſitiuus, quaſi verò per poſitiuam reiectionem in caſu noſtro Pōtifex reieciſſet huius perſonæ, ad talem Eccleſiam, nominationē, vel pręſentationem factam, & penès hunc ſen-

ſum omninò falſa eſt Rocchi doctrina, ad rem noſtram præſertim contractâ; cum enim à Papa omne ius, ſiue ad præſentantem, ſiue ad præſentatum manet, nullum ad ipſum præſentatũ deriuari poterit, Summo ipſo renuente Pontifice: vel poterit ſenſus eſſe quæſito, negatiuè, id eſt, antequam Papa conſentiat, ſnum habeat ius præſentatus per ſolam præſentationem, & hoc pacto verám eſſe pronuncio aſſertam à Roccho ſententiam.

CAPVT TERTIVM.

An Præſentans, vel nominans ad Cathedralem Eccleſiam poſſit ante inſtitutionem variare.

S V M M A.

An Præſentans, vel nominans ad Cathedralem Eccleſiam poſſit ante inſtitutionem variare, num. 1.

Senſus quæſtionis. n. 2. & 3.

Vnde dicatur iuſpatronatus Eccleſiaſticum, vel ſæculare remiſſiuè. n. 4.

Variatio altera adæquata, altera inadæquata, & quænam hæ ſint. n. 5.

Patroni ex Priuilegio habent nominationem ad Cathedralem Eccleſiam. n. 6.

Patronus laicus per ſe poteſt variare etiam poſt conſenſum præſentati. n. 7.

Patronus, ſiue laicus, ſiue Clericus poteſt multos nominare ſimul. n. 8.

Hoc autèm negatur ab alijs de Clerico. n. 9.

Pendet ex tenore Priuilegij, vt vnum, vel plures à Dynaſtis nominentur ad Eccleſiam Cathedralem. n. 10.

Accumulatina variatio intra tempus conceſſum ad præſentandum, præſentationis acceptatæ tantum à Præſentato, non tamen ritè expoſitæ Inſtituenti, etiam à Clerico Patrono habitæ in foro externo valida eſt, non ſecus ac facta à ſeculari. n. 11.

In foro autem conſcientiæ ſi fiat abſq. legitima cauſa illicita cenſenda. n. 12.

In hac nominatione, vel præſentatione aliquo pacto imbibitur promiſſio, vel donatio. n. 13.

Patronus Clericus neq. validè, neq. licitè poteſt præſentationem acceptatam, & ritè coram Inſtituente expoſitam reuocare. n. 14.

Patrono laico per ſe loquẽdo permittitur variare quoad forum externum cumulatiuè, id eſt alium nominare etiam poſt primam præſentationem. n. 15.

Nullus Patronus variare põt adæquatè contra eum, quem cauſa nominationis, ac preſentationis ordinare feciſſet. n. 16.

Cuius damno cedere debeant expenſæ factæ occaſione reuocationis n. 17. remiſſiuè.

Quam cautè Præſentato agendum ſit ante inſtitutionem. n. 18. remiſſiuè.

De iure adminiſtrationis præſentatis, ſiue inſtitutis conueniente: deq. ſpecialibus, eorum muneribus. n. 19. remiſſiuè.

De poſſeſſione ad relata munera deſiderata. n. 20. remiſſiuè.

Num Præſentatus ſiuè Inſtitutus poſſit munera, quæ ſunt ordinis exercere. n. 21. remiſſiuè.

1 NOtandum primo ad ſolutionẽ, quæſtionem non eſſe de reuocatione præſentationis, vel defectu perſonæ præſentatę, quando nimirum Præſentans præſentauerit indignũ, vel minus dignum, cum poſſet digniorem nominare, tunc enim mutatio neceſſario facienda eſt, vt monui ſimilem expendens quæſtionẽ *lib. 6. diſp. 17. ſub initio.* Verum de præſentatione rite alioquin habita diſputandum erit.

2 Notandum ſecundo. Cũ quæſtio propria ſit de præſentatione ante Præſentati conſenſum à fortiori, quę hic dicemus, vera eſſe ſentimus de præſentatione acceptata, qua maius, & firmius confertur ius præſentato, ac de qua etiam præcipuam eſſe quęſtionem oſtenditur per textũ *Quod autem de iurepatr.* à *Lambertino mox citando* ſub initio articuli relatum.

3 Notãdũ tertio diſtinctã quęſtionẽ eſſe de valore præſentationis, ac de licita eiuſdẽ ratione.

4 Notandum quarto, Patronum non dici Eccleſiaſticum deſumpta denominatione perſonæ iurepatronatus donatæ, ſed ſumpta denominatione ab Eccleſia à qua immediatè fluit ius ipſum patronatus, vt explicauimus *diſput. 1. c. 1. n. 3.*

5 Notandum quinto. Variationem ſumi poſſe tùm adęquatè, tum inadæquatè, & primo modo accepit *Rocch. apud Lambert. 2. par. lib. 2. q. 8. art. 23. n. 4.* Et eſt cum penitus à primo receditur nominato priuatiuè, vt etiam habet *Dyn. in regula mutare de reg. iur. lib. 6.* Inadæquatè vero ſumi à multis apud *Lambert. allegatum art. 22. & 23. n. 4. & 5.* cum non recedit Præſentans abſolutè à primo, ſed accumulatiuè, vt loquitur *Lambert.* alterum nominans, qua nominatione alteri aliquo pacto derogat.

6 Notandum ſexto. Patronos ex priuilegio nominationem, vel præſentationem ad Cathedrales Eccleſias habere, eſſeque Dynaſtas, quemadmodum indicauimus *diſput. 1. cap. 1.* & potius dici laicalem, vt probat *Lambertinus lib. 1. quæſt. 10. art. 3. num. 1.*

7 Sit aſſertio prima. Patronus laicus per ſe validè poteſt variare etiam poſt conſenſum à Præſentato præſtitum, & hoc pacto ſubſcribo communi ſententiæ apud *Lambertinum 2. par. lib. 2. q. 7. art. 1. ex cap. quod autem de iurepatr. & cap. paſtor. eodem.* Et quamuis multas, prò qualitate geniorum, afferant rationes, approbo tamèn traditam ab *Hoſtienſi in ſumm. titul. de ſpouſ. duor. §. quot modis.* Quia præſentatione ſpirituale matrimonium de præſenti minimè contrahitur, ſed ſponſalia, vt probè *Laus etiam ſcribit in allegat. 13. fol. 27.* & ſicut ſponſalia Contrahens ad aliud poteſt tranſire

ma-

matrimonium, ita vnum Præſentans poteſt alterum deinceps præſentare: & quemadmodum à ſponſalibus ad matrimonium de præſenti gradus fieri poteſt per copulam cum altera, *ex capitulo bis, qui fidem de ſponſalibus; & capitula ſi inter virum eodem*, & ex communi Theologorum, & Canoniſtarum ſententia; ità per inſtitutionem præſtitam ſecundo præſentato, matrimonium dicetur perfectum, non obſtante Primi nominatione ex *cap. Paſtorali de iurepatron.* Video hoc argumentum aliquo pacto deficere, vt ab Auctoribus proponitur, cum Præſentans non ſit ſponſus, ſed hac ratione accipiendum puto, vt intelligatur poſita præſentatione inter Præſentatum, & Eccleſiam, ad quam præſentatur, ſponſalia ſolum reſultaro, non matrimonium. Confirmatur ratione tradita à *Roccho de iurepatron. verbo honorificum in quæſt. 9.* deducta *ex Gloſſ. 2. in ſimili, cap. cum vos de officio ordinarij, qua etiam vtuntur Paulus de Cittad. de iurepatron. 6. part. quæſt. 9. & Lambert. ibidem 2. part lib. 2. q. 7. art. 1. num. 4.* quia Laicus veram non habet notitiam idoneitatis, quæ requiritur in Clericis, ac dubitans, nè minus dignum præſentauiſſet alium repræſentare poterit, vt ei conceditur *per Capitulum quod autem, & capitulum cum autem de iurepatron.* idquè, vel ſucceſſiuè, vel eodem tempore fauet *Clementina* plures *in fine de iurepatron.* & fusè proſequitur *Lambertinus 7. part. lib. 2. quæſt 10. art. 4.*

Demùm hæc aſſertio intellecta intra tempus, quod habet Patronus ad præſentandum maximè, fit. ...atur etiam à fortiori ex his, quæ diximus de electoribus, qui quidem in foro externo valent variare, non publicato ſcrutinio intra tempus eis conceſſum, vt *lib. 6. diſputat. 17. cap. 2. num. 7.* indicauimus. Nequè dolere poteſt Inſtituens de hac retractatione etiam inadæquata præſentationis, quippè quæ coram ipſo adhuc ritè habita non eſt, per ea, quæ tradidimus in re ſimili *de poſtulat. lib. 7. diſputat. 13. cap. vnic. num. 18.* Dixi per ſe loquendo; nàm aliundè poſſet ſaltem illicitam eſſe hanc reuocationem, vt infra dicemus: Cum autem loquor hic de variatione, de inadæquata ſermonem habeo, non recedendo à prima, cum exploratam etiam habeam eorum ſententiam, qui docent cumulatiuè tantum, non autem priuatiuè poſſe laicum variare: ſic *Ioannes Andreas in regula in re communi de regul. iuris lib. 6. Archidiaconus in cap. vnico in 2. colum. verſic. verum de iurepatron. in 6. Abbas cap. quod autem de iurepatron. in 2. notab. oppoſit. 1.* & alij quamplures apud *Lambertinum 2. part. quæſt. 7. art. 10. num. 3.* Patronum autem, ſiuè laicum, ſiuè Clericum poſſe multos ſimul nominare docent per *Clemen. plures, §. final. de iurepatron. Cardinal. Petrus de Ancarano, Immola, & Ioannes Andreas cap. cum autem de iurepatron. in principio.*

9 Negat autem *Lambertin. de Clerico ex alijs Auctoribus 2. part. lib. 2. quæſt. 3. art. 6. & 8.* nec

10 non *quæſt. 7. art. 21.* Cùm autèm ex Priuilegio in re noſtra, Dynaſtæ præſentent eius teneri ſtandum eſt, vt multos ſimul nominent, ex quibus Papa vnum eligat, vel vnum tantum præſentent.

11 Sit aſſertio ſecunda. Iuncta ſupradicta variatio accumulatiua, intra tempus conceſſum ad præſentandum, præſentationi acceptatæ tantum à Præſentato, non tamèn ritè expoſitè Inſtituenti, etiam à Clerico Patrono habitæ, in foro externo valida eſt, non ſecus ac facta à ſæculari, cum in vtroquè militent rationes, quas locis citatis pro prima aſſertione fecimus. Nequè contra communem ſententiam hanc meam eſſe concluſionem contendo, cum & *capitulum quod autem, & cap. cum autem, & paſtoralis*, & ſi quæ ſunt alia iura, & Auctores ea exponentes de præſentatione non modo acceptata, verum etiam habita coram Inſtituente loquantur: quæ ſi habita ſit à Clerico, nulla ab eis deciditur, vt nos infra dicemus; nequè quæſtionem hanc dirimunt de præſentatione tantum acceptata à Præſentato intra tempus, patrònis conceſſum ad præſentationem faciendam.

12 Aſſertio tertia. Eſto validè vterquè Patronus intra tempus præſcriptum variare poſſit, vt ſuperius dictum eſt, illicitè tamèn in foro conſcientiæ id aget, etiam per ſe loquendo, ſi retractauerit præſentationem acceptatam à præſentato abſquè iuſta cauſa, etiam intra tempus ei conceſſum ad præſentandum. Porrò de Clerico Patrono hoc mihi quiſquè concedat, verum de omnibus probatur argumentis factis prò varietate in electione *lib. 6. diſputat. 17. cap. 2. & 3.* nam licet me non lateat maius quidem ius, & ſtrictiùs peracto ſcrutinio per electionem Electo, quàm Præſentato Conſentienti competere, cum præſerrim ſciuerim quid habeat *cap. quod autem de iurepatron. ibidem*. Quoniam antequam præſentatio per Diœceſanum Epiſcopum approbetur, ratum non eſt, quod à Patrono fuerat inchoatum, eſtquè maximè verum in præſentationibus, ſeù nominationibus coram Pontifice habitis; At quod aliquale ius Præſentato acceptanti conueniat, negari minimè poteſt; vt *ſuperiori capit* probatum eſt. Deindè cum etiam ei ob proprias qualitates, ac dignitatem aliquale ſit ius ad huiuſmodi beneficia iuxta dicta *lib. 6. diſputat. 6. cap. præſertim 1. & 2. num. 14. 21. 26. & 27. & cap. 3. inſuper diſputat. 7. & 8. cap. 1. num. 3. ac deinceps necnon 9. diſput. & 10. cap. 1. num. 3.* non eſt cur poſt præſentationem, atquè acceptationem in arbitrium Patroni tantum reijciamus, ſtare dictis, nec ne, &

13 conſtantiam in deciſis. Addo quod licet poterat hic patronus fortaſſe non nominare, quia multi erant eiuſdem dignitatis, ac bonitatis ad hanc Eccleſiam apti; at cum ſemel nominauerit, in qua nominatione, & præſentatione videtur eſſe imbibita promiſſio, vel quaſi donatio, vt ita dicam per hanc ſane acceptatam obligabitur, vt communis Doctorum ſententia docet, promiſſionem ſcilicet acceptatam obligationem inducere grauem ſub mortali in re graui, ſic *Syluc-*

ſter verbo pactum quæſt.4. Nauarr. cap.18.ſum. num.6. Sot. lib.7. de iuſtit. quæſt.2. art.1. ad primum, & alij, quos referunt, ac ſequuntur Sanchez lib.1. de matrimon. diſputat.5. numero. Leſius cap.18. dub.8. & Reginaldus lib.25. num.82. Siue iuſtitiæ ſit hæc obligatio, vt vult *Vaſquez 1. part. diſputat.85. cap.6. num.4. & 4. tomo in 3. part. diſputat.5. de matrimon. cap.1.* ſiue fidelitatis, vt habet *Soarius relect. de libertate diuina diſputat.2. ſect.2. num.22. Leſius, & Rebellus citati,* ergo cum Patronus & nominet, & hanc ſuam nominationem, inuoluentem promiſſionem, vt ſupra, quę etiam à facto exorditur, exponat Præſentato; qui quidem illam conſentiendo acceperit, etiam ſi nullum prętereà damnum ipſi Pręſentato eueniret in reuocatione; non poterit reuocare, peccabitquè grauiter, cum in re graui verſemur. Nequè deſunt Canoniſtę, qui ab hac mea ſint ſententia, etenim *Roerbus tract. de iurepatron. verbo honoriſicum quæſt.11.* aſſerit Patronum teneri illum præſentare, cui promiſit; Non tamèn inficior hunc ipſum auctorem in foro externo id ipſum ſeotiſe, à quo, quoad hoc, diſcrepo. Porro, & iura, quæ in contrarium poſſunt afferri, ac Doctores in ſenſu ſolum noſtræ concluſionis admittendi ſunt, non autem aliàs; ſic pariter reijcio *Ioannem Andream apud Immolam cap. fin. de conceſſ. præbend. Lambertinum 2. part. libr 2. quæſt. 6. art.15. num.3.* malè aſſerentes, non modo variare poſſe, ſed etiam reuocare præſentationem Patronom, qui expreſsè aliquem certum promiſerat Præſentare ad Eccleſiam vacantem. Cum nos dicimus in eos pro veritate, non ſolum quando expreſsè Patronus promiſſionem alicui fecit ad Eccleſiam vacantem, ſed etiam teneri promiſſione virtualiter incluſa in ipſamet præſentatione, quam neq. ſolum adæquatè reuocare poteſt; neq. ex parte per nominationem alterius. Conſulto dixi ad vacantem Eccleſiam, nam ad non vacantem, nulla abſquè dubio eſt præſentatio per *Cap. finale de conceſſ. præbend. alioſq. vulgatos textus.* Et licet hæc directè contra variationem priuatiuam tendant, contra tamen accumulatiuam aliquo pacto etiam faciunt, quæ derogatur iure primi nominati, ſi fiat abſq. cauſa rationali, vt ſupponimus, & promiſſio facta ſit ei abſolutè per primam nominationem, ac præſentationem.

14 Aſſertio quarta. Patronus Clericus, neq. validè, neq. licitè poteſt pręſentationem acceptatam, & ritè coram Inſtituente expoſitam reuocare. Hæc eſt communis ſententia, quæ tum *cap. quod autem* in prima reſponſione, tum *cap. cum autem, & cap. Paſtoralis de iurepatr. expreſsè habetur,* fauent prætereà *Clementina plures in §. finali de iurepatron. gloſſ cap.1. in cap. quod autem citat. Gloſſ penult. in allegatum cap. cum autem, Gloſſ. verb. robur. in cap. paſtoralis, & Gloſſ. in cap. vnico verb. Eccleſiaſticus de iure patron. in 6. omneſquè expoſitores. Gotfred. in ſumm de iurepatron. column.2. verſ. ſed laicus repræſentet, Hoſtienſis in ſumm. directorij iuris, §. 23. & §. 31. Innocentius, Ioannes Andreas, Cardinalis, Abbas, & alij in loca citata, quos refert, & ſequitur Lambertinus de iurepatron. 2. part. lib.2. quæſt.7. art.1. num.1.* Verum in aſſignanda huius certæ concluſionis ratione, hoc opus, hic labor eſt; nam cum eadem non ſit ratio de Clerico, ac de ſæculari per iura modo citata, conſenſumq. Doctorum, ſola tamen præſentatione ad Eccleſiaſticum beneficium etiam habita à Clerico ſponſalia tantum contrahuntur, non ſecus, ac præſentatione facta à laico. Quãob rem ſicut ex hac cauſa laico licet variare, licebit etiam, & Clerico, vt optimè demonſtrat *Lambertinus ſæpè citat. num.5.* licet ergò ratio hæc ſponſalium optima ſit ad facultatem probandam reſiliendi, ac variandi laici, qua in concluſione prima vſi ſumus, ſecus vero, imò contra ſtabilitatem præſentationis à Clerico factam vrget. Inſuper neq. maius ius à Clerico confertur, quam à laico, quod è *ſuperiori cap.* deducitur, mihiq. eſt exploratum contra *Gloſſ. in cap. cum autem de iurepatron merito reiectam à Cardinali ibidem, & ab Hoſtienſi in idem cap. cum autem colum. vlt.* Hinc neq. vrgere ratio poteſt, quæ à multis DD. videtur eſſe *Innocentij,* quia nimirum præſentatio Clerici æquiualet electioni, à qua pariter peracto ſcrutinio non poteſt recedi, vt diximus *lib.6. diſp.17. cap.2. & 3.* nam vt probè citatus *Lambertinus* ſolum quandam analogiam maiorem inter præſentationem Clerici, & electionem indicauit Innocentius, non autem omnimodam ſimilitudinem, alioquin plus iuris præſentatio Clerici, quàm Laici tribueret, quod eſt falſum cõtra *citatam Gloſſam.* Itaq. illa nobis arridet prę omnibus ratio, quia cum præſentatio hæc immediatam ducat originem à poteſtate Eccleſiaſtica, vt notabili quarto indicaui, eſt prorſus ſpiritualis; argumento *capituli Meſſanæ, & cap. Sacroſancta de electione.* Igitur cuiuſcumq. variationis expers eſt, ne imprudenter fiat; ad quod vitandum meritò Clericis Patronis conceſſum eſt per ſe plus temporis, bimeſtre videlicet, quàm Laico; Hinc ædnotare licet, quod non idcircò laicus poteſt variare, non autem Clericus patronus, quia huic datur ſemeſtre, illi quadrimeſtre; ſed è contra, quia nimirum ille variare poteſt, nequaquã hic, idcirco huic ſemeſtre conceditur ad rectè perpendendam, atq. habendam præſentationem, vt rectè *Lambertinus contra Gloſſam ſecundam citat. cap. cũ vos num.7.* licet contrarium indicet *1. part. lib. 1. quæſt.10. art.3. à num.3. & ad finem citat. art. 6.* Confirmatur inſuper quia quædam Clericis prohibentur, quæ permittuntur laicis. Quamobrem in eodem genere delicti plus dicitur peccare Clericus, quàm laicus *cap. nulli fas 1. quæſt.3. ſaluatur 11. q.3.* varijſq. *alijs iuribus à Lambert. relatis num.2. & 8. circa medium, vt enim habet Clementinam cum illuſio de renunciatione, illuſio, & variatio in perſonis Eccleſiaſticis maximè ſunt vitanda,* cum variatio ponatur loco deceptionis, vel deriſionis, vt aliàs, Nec refert clerico ius habenti patronatus, ratione matrimonij, poſſe variare, nam vt ſic laicus potius patronus dicendus eſt, attenta dicti iuris origine, vt ſæpè allegato notabili ſupra di-

dictum eſt : & huic rationi robur eſſe puto, quicquid in contrarium dixerit citatus *Lambertinus ad finem 6.art.q.7.* Porrò præſentatio illa licet terminatiuè ratione Eccleſiæ, ad quã tendit,ſpiritualis ſit,ratione tamen cauſæ præſentantis, penès dicta, cenſetur eſſe à laico, cui per Sacros Canones aliqua ratione licet variare. Quod ſi in hoc caſu non probaret hęc ratio,neq. probaret,fas eſſe laico Patrono variare,cuius pręſentatio,etiam hoc pacto,ſpiritualis eſt,cum ad beneficium Eccleſiaſticum perſonę Eccleſiaſticę ſit, Confirmari hęc omnia, poſſunt in re noſtra nominationis,& pręſentationis factę coram Pontifice Maximo ex dictis *lib.7.diſp.13.cap.vnico n.15.& 20.*

De conſenſu verò Inſtituentis variare, nec poſſe ſentio,licet in *loc.citat.nu.23*,contrarium dixerimus de Poſtulantibus,moueor,tum quia poſtulantibus ex ſe licet variare, ſecus pręſentanti laico;deindè Poſtulato nullum eſt acquiſitum ius, at aliquale eſt Pręſentato, vt *ſuper. cap.* diximus.

15 Aſſertio quinta. Patrono laico per ſe loquẽdo in iure permittitur variare, quoad forum externum cumulatiuè,ideſt alium nominare, etiam poſt primam pręſentationem:patet hoc ex iuribus,& *Auctoribus allegatis pro ſuperiori concluſione*, neq. alia opus eſt probatione, ſi Lectorem meum tantum admonuerim non licere Principi variationem, vt ex *Felino* ritè notat *Lambertinus 2.part.2.lib. q.7.art.2. nu.2.* Erit autẽ licita hęc variatio, ſi ex cauſa fiat, vt in ſimili probauimus *lib.7.diſp.13.cap. vnico n. 23.§.3.part.*

16 Aſſertio ſexta. Nullus Patronus variare poteſt,nequè adæquatè contra eum, quem cauſa nominationis, ac pręſentationis feciſſet, ordinare. Probatur hęc aſſertio eiuſdem rationum momentis, quibus ſimilem probauimus *libr.7. diſp.17.cap.vnico n.22.*

17 Quid autem de expenſis factis, occaſione reuocationis ibidem exarauimus *n.23.*

18 Quam cautè Pręſentato agendum ſit ante inſtitutionem in *lib.6.* tradidimus *diſp.17.c.3.n.7.* Supereſtat de inſtitutione tractare, verum cum hęc,vel propria non ſit noſtrę materiæ, ſed reliquorum beneficiorum, vel abſq. aliqua analogia nominatos ad Cathedrales Eccleſias nõ concernat,& cum ex formula clarè conſtabit, qua vtuntur ij,quorum intereſt has in Conciſtorio proponere Eccleſias, infra inſerenda, atq. ex ea ratione,qua Summus Pontifex de facto promouet ad Eccleſias Cathedrales tùm à Regibus nominatos, tùm non nominatos,nõ eſt cur à nobis in diſputationem vocetur.

19 Prætereà de cauſa finali præſentationis poſſemus agere,ac de iure adminiſtrationis, quod præſentatis,atq. inſtitutis Epiſcopis ad regales Eccleſias, vel aliorum Principium conuenit; Cęterum ſatis de illo diſputauimus *lib.7.diſp.3* agentes dę ſimili iure ad confirmatos Epiſcopos ante conſecrationem ſpectante; vbi quæ diximus huius etiam loci eſſe dubium non eſt; cum quod confirmatus Epiſcopus habet ius adminiſtrationis ante conſecrationem, habeat etiam,quaſi inſtitutus ante confirmationem, & à Pontifice promotus,vt infra idemq. dicas de ſpecialibus muneribus,quæ vt ſic obire poſſunt huiuſmodi Epiſcopi,de quibus *diſp.4.eiuſdem libri* ſcripſimus.

20 Deindè de poſſeſſione ad relata munera requiſita,tùm iure antiquo,tum nouo *diſp. 5. 6. & 7.* diſputauimus.

21 Inſuper num poſſint munera,quæ ſunt ordinis præſtare diſceptauimus *diſput. 8.* Demùm formula hic deſiderabatur, qua vtuntur in Conciſtorio Cardinales Regnorum protectores,quorum intereſt, & Promouendum,& Eccleſiam proponere, Verùm hęc infra referetur.

Digitized by Google

DISPVTATIO QVARTA.

De ratione, quæ magis eſt in vſu, promotionis ad Cathedrales Eccleſias.

EGgimus *lib.7.diſp.2.* de inquiſitione promouendi facienda, deq. alijs requiſitis ad confirmationem habendam Epiſcopi electi à capitulo. Nũc de modo, qui eſt in vſu omnium penè promotionum, diſputandum eſt. Itaquè hactenus adductæ rationes Epiſcopi promouendi ferè omnes ad Vbertatem potius doctrinæ factæ videntur, quàm ad vſum, in noſtra præſertim Italia, Hiſpania, cęteriſquè Regnis, in quibus tùm *Tridentinum Concilium*, tum *Bulla Gregorij XIV. de hac re edita*, & venerationi, & vſui ſunt. At mox agitandam agredimur ex conſuetudine, ac ſtylo rationem maximè illuſtrem ad promotionem pro quibuſcumq. Eccleſijs Cathedralibus à Summo Pontifice habitam; de qua regulæ extant Cãcellariæ Apoſtolicæ in principio, vbi Summus Pontifex ſibi generaliter reſeruat omnes Eccleſias Patriarchales, Primatiales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales: necnon habetur in *Pontificali Romano par.1. in rub. de conſecrat.* Et ſanè pro arduo, quod agitatur, negotio multa ſancita ſunt, & paſſim reperiuntur in Sacris Canonibus decreta, vt videre eſt in *Conſtitutione Alexandri III. in Lateranenſi Concilio edita, & in cap. cum in cunctis de elect. ſiue in conſtitut.6. Leonis X. incipiente. Superna de generali Clericorum, & Laicorum, ac Romanæ Curiæ reformatione*; quæ quidem decreta paucis, vel mutatis, vel additis vſq. ad Pontificatum *Pauli IV.* ſeruata ſunt; qui omnium primus, & merito, præcipiens addit, vt propoſitiones Eccleſiarum, ac Promouẽdorum, quæ in Conciſtorio deinceps habendæ erunt, non eodem die, vt hactenus, ſed ſequenti abſoluerentur, aliquo nimirum dato temporis interuallo, quo Cardinales Eminentiſſimi de qualitatibus Promouendi aliqua ratione certiores fieri poſſent, vt rectè *Mandoſius in regul.24. Cancellar. de mal prom. quæſt.2. ſub nu. 12.* Siué tandem videri licet in *Concilio Tridentino ſeſſ.24 cap.1. de reformat.* Verum ſicut tempore poſtremum obtinet locum diploma *Gregorij XIV. Summi Pontificis*, ita dignitate, atquè obſeruantia primum; quippè quod cætera videtur complexum, atquè ad Concilij Tridentini ſenſum explicandum, & ad formam ab illo deſideratam exponendam, à Papa editum, atquè à Romana Curia maximè in præſentia obſeruatum. Itaquè hoc diploma per ſingula membra, & eiuſdem Pontificis verbis referre, nè maieſtati ſermonis quidpiam detrahere videar breui exponere; ac demum quæſtiones nonnullas ex eodem deriuare diſſerendas decreui, quibus nonnullas expendam circumſtantias, quæ alibi exponendæ eſſent, poſtquam de eſſentia conſecrationis *diſput.7.* egimus, verum cum praxis, & vſus conſecrandi alia ratione tradi minimè potuiſſent abſquè illorum dilucidatione, illæ prius erunt expendendæ.

CAPVT PRIMVM.

Referuntur, ac breui perpenduntur Pröemium, ac finis conſtitutionis Gregor. XIV. P. M. de forma promouendi ad Cathedrales Eccleſias.

S V M M A.

Pröemium Bullæ Gregorij XIV. refertur num.1.
Scopus dictæ Bullæ num.2.

1 POſtquam Summus Pontifex eximium expreſſerit ſtudium, quo in Tridentina Synodo Illuſtriſſimi, ac Venerabiles Patres è toto penè terrarum Orbe vocati laborarunt, *vt rationem inuenirent, qua viri doctrina, pietate, prudentiaquè excellentes, & Eccleſiaſticis functionibus diu, multumq. verſati Eccleſiaſticis Cathedralibus præficerentur*; hæc addit; *Nos igitur, qui cum in minoribus conſtituti, &c. in eodem Concilio cum Sanctis illis Patribus interfuimus, &c. magno ſemper deſiderio flagrauimus, vt tam ſalubria generalis Concilia decreta exequutioni debitæ mandarentur.*

2 Ex his meus deducat Lector non ex proprio ſenſu modo, & quidem Sanctiſſimo, ſed ex tanti Concilij Summum Pontificem hanc emiſiſſe conſtitutionem, modum præſcribentẽ, quo *inſtructio, examen, & inquiſitio de fide, vita, moribus, doctrina, & prudentia promouẽdorum, tàm accuratè, fideliter, ac ſerio inſtituatur, vt omnis fallaciæ fuco ſemoto, certo confidere valea-*

teamus (ait idem Pontifex) tales à nobis Chriſti gregi paſcendo eſſe propoſitos , quales tantum onus angelicis videlicet humeris formidandum exigit,&c.

Qualé, ac quantum tale ſit onus,& quæ hæc deſiderata Præſulis ornamenta, tùm *tomo 1.* à nobis, tum hoc certis diſputationum locis infra etiam ſubindicandis expenſa ſunt . Nunc propius ad ſingula allegatæ bullæ membra expendenda accedamus.

CAPVT SECVNDVM.

Expendens primàm Conſtitutionis partem de perſonis , quarum intereſt inquiſitionem, ac proceſſum facere promouendi in Antiſtitem.

SVMMA.

Affertur prima pars Bullæ Gregorij XIV.

Si promouendus ad Epiſcopatum in loco, vel Vrbe exiſtat, vbi eius Ordinarius degit ad hunc, defectu Legati, vel Nuntij Apoſtolici, ſpectat facere inquiſitionem.n.2.& 3.

Si promouendus cum ſit patria Nolanus degat Neapolis , cuius ſit inquiſitionem facere Archiepiſcopi Neapolitani, an Præſulis Nolani . num.4.

Quę deſideretur habitatio ad mutationem domicilij.n.5.

Decennium habitationis, quid conferat ad mutationem domicilij, & an omninò neceſſarium ſit.n.6.

An poſſit Archiepiſcopus ad inquiſitionem promouendi ſe ingerere , quando hæc ad Epiſcopum Ordinarium eius ſuffraganeus ſpectat . num.7.

Quid ſi Ordinarius promouendi , vel nollet , vel ſuſpectus eſſet ipſi promouendo, num hoc negotium ad Archiepiſcopum ſpectaret . num.8. & 9.

An nomine Ordinarij in Conſtitutione Gregorij XIV. veniat Vicarius Epiſcopi.n.10.

Quis ſit Vicarius Generalis, ibidem.

Si Vicarius in vna ſola Ciuitate ſtatuatur etiam Metropoli, non eſt generalis.n.11.

Ordinarij nomine omnes ſignificantur poteſtatem habentes ordinariam.n.12.

Eadem eſt Vicarij,& Epiſcopi iuriſdictio, idemq. Tribunal, neq. à Vicario ad Epiſcopum valet appellatio. n.13.

Vicarius foraneus iuriſdictionem habet Delegatam tantum ab Epiſcopo, & non à Canone . n.14.

Quæ ignorantia excuſabit à tranſgreſſione primæ partis Bullæ. n.15.

Quid importet clauſula ſpeciale mandatum . numer.16.

Satis erit ſpeciale mandatum ad inquiſitionem, vel proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum etiam, prout diſtinguitur à ſingula talis Promouendi ad talem Eccleſiam.n.17.

Si mandatum tale eſſet, & non ſpecificaretur ad inquiſitionem , & proceſſum faciendum promouendi in Epiſcopum ſpecificè talem non ſufficeret.n.18.

Ad iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur.n.19.

Mandatum regulariter strictè exponendum eſt . num.20.

Per quæ verba mandatum exprimatur ſpeciale remiſſiuè.n.21.

1 *CVm promouendus, vel extra Vrbem eſſe poſſit, vel in Romana Curia, primo de illo cauit Summus Pontifex , deinde de hoc.*

Præſenti noſtra, inquit, perpetua valitura conſtitutione decernimus , vt cum extra Romanam Curiam examen, inſtructio, ſiue inquiſitio facienda erit , nemo omninò cuiuſcumq. ſtatus, gradus, aut conditionis fuerit, inquiſitionem prædictam ſibi arrogare præſumat , ſed integrum hoc negotium ijs, qui à prædicto Tridentino Concilio deſignantur Apoſtolicæ Sedis Legatis , ſeù Nuncijs Prouinciarum, aut eis, de quo inquiſitio fit Ordinario, eoq. deficiente Ordinarijs vicinioribus relinquatur , niſi iuſtis de cauſis nobis , aut pro tempore exiſtenti Romano Pontifici per ſpeciale mandatum alicui alteri hoc munus , quandoq. committendum viſum fuerit.

2 Quæres ſi non affuerint legati , ſeù Nuncij Apoſtolici, vbi promouendus degit, quando ad Ordinarium ſpectare conſtat ex verbis præſentis conſtitutionis, quam expendimus, cuius Ordinarij erit hoc ſubire munus examinis, proceſſus,&c. conficiendorum.

3 Reſpondeo , ſi Promouendus propria in Vrbe, vel loco exiſteret, vbi ipſius degit Ordinarius, rem difficultate carere ; cum pateat ad dictum Ordinarium totumq́ ſpectare negotiū ex verbis *Gregorij* ibi: *aut eius, de quo inquiſitio fit Ordinario.* At vrget difficultas quæſiti, vbi , N. promouendus Neapoli v.g. exiſteret, cum propriè eſſet Nolanus, num intereſit Archiepiſcopi Neapolitani , vel Nolani Præſulis inquiſitionem, ac proceſſum condere, N. promouendo. Et quidem, vel Promouendus cum Neapolitano domicilium mutauit Nolanum, vel non . Hoc poſito in hac quęſtione, de qua Auctores, qui hactenus hanc Epiſcopi materiam tractarunt minimè diſputauere , dicendum eſt proprium Epiſcopum , atq. Ordinarium Promouēdi ad Epiſcopatum, illum eſſe, de cuius Diœceſi ipſe Promouendus eſt Oriundus , vel habet domicilium habitationis . Deduco *ex cap. cum nullus de temp. Ordin. in 6.* qui textus de promouēdis ad Ordines expreſsè loquitur, ex quo à ſimili, quam dixi , deducitur doctrina propoſiti quęſiti dilucidatio; eſto Neapoli fuerit

Google

rit Promouendus, ſi tamen vel oriundus ſit ab Vrbe Nola, vel ibi ſuum habeat domicilium, eius Ordinarius, dubio procul erit Epiſcopus Nolanus. Si autem domicilium mutauerit cum Neapolitano, Neapolitanus eius erit Ordinarius.

5 Ad mutationem autèm domicilij habitationis, & ad comparandum Neapolitanum, vt in eodem pergam exemplo, adnotaſſe neceſſe eſt, qualemcumq. non ſufficere habitationem, ſed vnà cum illa animum requiri, perpetuo ibi habitandi, aliàs nunquam comparabitur, ſic *Gloſſa ver. larem. C. de incolis lib. 10. Hoſtienſ. ſumm. tit. de Paroch. §. pen. Abbas cap. final. nu. 8 de Par. & conſ. 62. n. 10. par. 2. & alij, quos citat, & ſequuntur Berdach. in repert. lit. D. verbo domicilium, verſ. cōtrah. per decem annos, Menoch. lib. 2. de arbitrarijs cent. 1. cau. 86. nu. 5. 7. & 22. & lib. 6. de præſump. præſ. 42. Maſcard de prob. concl. 535.*

6 Ex quibus deducere licet, quod & ſi multæ leges ſint exigentes habitationem decennij ad mutationem domicilij, *vt ex l. 2. C. de Incolis lib.* 10. & aliȩ intelligendȩ tamen, vt procedant ad præſumendum animum perpetuo ibi habitandi; ea propter comparabitur domicilium ex hoc ſolum, quando ex alijs coniecturis animus non deprehendetur, ad cuius notitiam, & ſi, vti dicebam, ſit ſatis decennialis habitatio, non tamen prorſus neceſſaria, cum poſſit aliundè innoteſcere, quo patefacto acquiritur domicilium ſtatim etiam ac quis incipiat habitare per *legem domicilium, ff. ad municipium, ibi domicilium re, & facto transfertur, iuncta Gloſſa verb. domicilium. Hoſtienſis ſumm. titul. de par. § penul. nu 7. Abb cap. fin. num. 8. de par. Felin. cap. dilect. il ſecondo de reſcript. n. 11. verſ. 2. caſ. è verſ. 2. limita, Nauar lib. 1. conſ. in 2. edict. titul. de tempore ordin. conſ. 10. n. 2. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. caſu 86. n. 2. Enricus lib. 10. de Sacram. Ord. c. 22. n. 2. & alij.*

7 Quæres ſecundo. An poſſit Archiepiſcopus in hoc negotium ad Epiſcopum ſuffraganeum ſpectans ſe ſe ingerere. Reſpondeo abſolutè non poſſe, quia non eſt Ordinarius ipſius promouendi, neq. iuriſdictione pollet, niſi in cauſa, vel appellatione ad ipſum deuoluta, & in alijs caſibus ſingularibus per *cap. Paſtoralis in principio*, vbi Canoniſtæ: ſic etiam è Theologis *Petrus de Ledeſma de matrim. q. 45. art. 5. par. 3. ante dub. 4 Manuel 1. tom ſumm. 2. edict. c. 219. num. 16. Secura directorio iudicum 2. part.*

8 *c. 15. n. 50 & alij.* Quod ſi Epiſcopus Ordinarius promouendi, vel nollet inquiſitionem, & proceſſum facere, vel ſimultates exerceret cū Promouendo, vel ob alias rationabiles cauſas eidem eſſet ſuſpectus, fas eſſet Promouendo ad Archiepiſcopum appellare; qui quidem ſi vicinior eſſet Epiſcopo Ordinario ipſius Promouendi potiori etiam iure poſſet, ac deberet cauſam cognitam amplecti, quam quicunque alius è ſuffraganeis, qui non eſſent adcò vicini; patet tùm ex verbis conſtitutionis rem traducentis ad viciniorem Epiſcopum defectu proprij Ordinarij; tùm quia negligente proprio Epiſcopo iuriſdictio deuoluitur ad Archiepiſcopum ex *Gloſſ. c. 1. verbo culpis de ſuppl. negligent. Bi ælau 6. Abbas repetit. cap. ſi quis contra Clericum n. 4. de foro compet.* & in ſimili caſu de aſſiſtentia matrimonij, docet *Thom. Sanus lib. 3. diſput. 28. num. 4.* Quod ſi alius eſſet ſuffraganeus vicinior, quam Archiepiſcopus Ordinario Promouendi, Recuſante, vel ſuſpecto, poſſet alicui videri rem ad eumdem Archiepiſcopum ſpectare, quia non obſtat in hac noſtra conſtitutione dici, *Ordinario deficiente Ordinarijs vicinioribus relinquatur.* Quod in hoc caſu non deficit Ordinarius, ſed potius negligit, vel ſuſpectus habetur ad ritè officium præſtandū. Quamobrem non ad alios viciniores, quibus circa hoc non eſt iuriſdictio, ſed ad Archiepiſcopum ſpectare videtur, quippè qui in hoc caſu dici poterit Ordinarius Promouendi, qui ſi viciniorem Epiſcopum adire vellet, non poſſet ex vi huius Bullæ, cum non eſſet aliquis, cui deberet oſtendere defectum proprij Ordinarij. Et confirmatur, quòd iure antiquo multa erant huic muneri ſimilia, quȩ ad Archiepiſcopum attinebant: ſic electus in Epiſcopum ab Archiepiſcopo confirmabatur ex *cap. innotuit, & cap. cum dilectus de elect. & cap. inter corporalia de translatione Epiſcopi*: inſuper quando vota eligētium fuerint diuiſa, merita, cæteraq. præferendi dona iudicio Metropolitani committuntur per *cap. fin diſt. 63.* Iterum electione intra trimeſtre præſcriptum, non celebrata, iuſto tamen impedimento ceſſante, Electores ea vice eligendi facultate priuantur iuxta ſupradicta, & ipſa electio deuoluebatur ad Archiepiſcopum ſuperiorem proximum per *cap. ne pro defectu de elect. & cap. quamquam de electione in 6.* ergo à pari de re noſtra.

9 Cæterum, & ſi probabilis ſit hæc opinio, probabilius tamen iudico promouendum teneri apud Archiepiſcopum cauſas, rationeſq. ſuas exponere, cur nolit tractari negotium ab Ordinario proprio, eumq. ſuſpectum habeat, pariterq. Ordinarium teneri coram eodem Archiepiſcopo momenta referre ſuarum rationum, ob quȩ differt, vel nolit inquiſitionem, proceſſum, & *cæt. facere*: deinceps Archiepiſcopus cognita cauſa non poterit ſibi examen, inquiſitionem, proceſſum, &c. ſibi auocare, ſed vt è re magis videbitur data ſententia poterit remittere, vel non remittere negotium ad viciniorem Epiſcopum, & quia id expedire videtur ad exequutionem conſtitutionis, & ob rationem numero præcedenti factam, cum alioquin non eſſet, qui poſſet iudicare inter Promouendum, & eius Ordinarium.

10 Quæres tertio, num in hac conſtitutione nomine Ordinarij veniat Vicarius Epiſcopi? Antequam quȩſtionem diluam, operæ pretium eſt noſſe Vicarium Epiſcopi alterum eſſe generalem, alterum foraneum. Primus dicitur, qui vices gerit Ordinarij eum conſtituentis in eodem loco, ac Tribunali, in quo conſueuit, & ipſe ius dicere, ſic *Bart. l. vnic. fin ff quis, & à quo Rebuff. prax. benefic de Vicar. Epiſcop. nu. 6. Marant. Practic. 4. part. diſp. 5. princ. an iudicium ſit Ordinarium, Sbrozius lib. 1 de Vic. Epiſc. q. 28. n. 7. Barboſa de poteſt. Epiſcopi par. 2. allegat. 32. n. 28.*

numer. 28. Couarr. pract. cap. 4. numer. 8. ità tem. explicans, vt Vicarium generalem illum dici velit, qui locum tenet Ordinarij à quo com-
21 miſſam habeat iuriſdictionem. Addiderim (à Canone conceſſam, vt infra) ad omnem Diœceſim ſe extendentem; nam ſi conſtituatur in vna ſola Ciuitate etiam Metropoli, in qua reſidet Epiſcopus non erit generalis, ſed foraneus, vt ſcribit *Sbrozius modo laudatus q. 23.* Quid autem ſentiendum ſit ſi fuerit ſolum in ſpiritualibus, vel ſolum in temporalibus conſtitutus videas apud eumdem *quæſt. 25. num. 4. & 26. & quæſt. 23.* ex qua conſtabit Vicarium foraneum illum eſſe, qui quam expoſuimus, iuriſdictione caret.

22 His delibatis reſpondeo præſentem conſtitutionem Ordinarij nomine, Vicarium generalem, comprehendiſſe, non autem foraneum. Ratio primæ partis eſt, quia quoties in aliquo decreto mentio fit Ordinarij, niſi materia, de qua tractatur aliud poſtulet, non modo ſignificatur Epiſcopus, ſed omnes etiam Ordinariam habentes Iuriſdictionem, qui Ordinarij, & ſunt, & dicuntur, ſic *Gloſſ. cap. Ordinarij verbo locorum de Offic. Ordin. in 6. vbi Dom. num. 3. Abbas in cap. de mon. n. 5. verſ. item aduertit de Præsb. Syluester excomm 9 caſu 47. n. 92. notab. 2. verſ. ſed aduertit Nauar. lib. 4. conſil. in 2. edict. tract. de ſponſ. conſ. 5. n. 2. Sanchez lib. 3. de mat. diſp. 29. nu. 5.* & ratio deſumitur, quia Vicarius generalis Epiſcopi iuriſdictionem habet Ordinariam conceſſam à *Canone ex cap. 2. de offic. Vic. in 6.* & quia à delegato appellatur ad delegantē *cap. ſuper quæſt. §. Porrò de offic. deleg.* ſecus à Vicario generali ad Epiſcopū, *cap. Rom. de*
23 *appellat. in 6.* Et quia eadem eſt Vicarij, & Epiſcopi iuriſdictio, idemq. Tribunal per *tex. cap. Romana de appellat. in 6. & cap. 2. de conſuetud. in 6.* ſic docet *Gloſſ. leg. fin. verbo lect. Gloſſ. de Offic. eius*, qui vicem gerit, & *Gloſſ. cap. Officialem de Offic. Vicarij in 6.* necnon *d. cap. Romana initio verbo generaliter de appellat. in 6.* vbi Doctores, quos refert, ac ſequitur *Sbrotius libr. 2. de Vicar. Epiſc. quæſt. 55. num. 9. Maſcardus de prob. concl. 1411. num. 9. & 22. Enriquez lib. 6. de pœnit. cap. 7. num. 3. & in commento lit. C. ac aliqui cum, Sanchez de matrim. libr. 3. diſputat. 29. num. 3.*

24 Secūda pars prob. quia cū Vicarius foraneus Delegatus ſit, aliam non habet iuriſdictionē, quàm ab Epiſcopo conceſſam, à quo Iuriſdictio ordinaria manare non poteſt, vt nec etiam manat ad Vicarium generalem illam habentem à *Can. per cap. 2. de Offic. Vicar. in 6.* Quod dictum volo etiamſi ab Epiſcopo Vicarius foraneus cum *Bart. l. vnic. ad finem, ff. quis eſt & à quo Cardinali in Clem. 2. de reſeru. quæſt. 24. Abbas cap. rel. num. 8. de Offic. Delegat. Rebuff. in prax. benef. de Vicar. Epiſc. nu. 6. Maranta pract. 4. par. diſput. 5. princ. Sbrot. lib. 1. de Vicar. Epiſc. q. 22. n. 7. Sanchez lib. 3. de matr. diſp. 29. n. 10. & patebit magis ex ſeq. cap. n. 4.*

25 Quæres quarto, quæ ignorantia excuſare poſſit à primę tranſgreſſione partis huius Cōſtitutionis? Reſpondeo cum in ea verbum præſumant, vſurpet Papa, ignorātiam quamcumq. excuſare, quæ non ſit affectata æquiualens dolo iuxta dicta *tom. 1. lib. 2. diſp. 3. c. 4 præſ. n. 20. & 21. & lib. 3. diſp. 4. n. 8. & diſp. 7. c. 3. n. 36.*

16 Quæres quinto, de clauſula exprimente ſpeciale mandatum. Reſpondeo hanc clauſulam operari, vt inquiſitio, vel proceſſus conſenſus promouendi ſit vnus è caſibus, ad quem ſpeciale requiratur Papæ mandatum, cum Sedes Apoſtolica ſibi hunc caſum reſeruaſſe videatur, quem ſolum conceſſit Ordinarijs promouendi, & ei, cui per ſpeciale mandatum facultas facta fuerit, vti deducitur *ex cap. quod translationem de Offic. Deleg.* ſic ad ea, quæ ſunt Epiſcopo reſeruata ſpeciale requiritur mandatum, vt rectè *Calder. conſ. 70. aliàs 3. de Offic. Vicarij.*

17 Illud prætereà non piget adnotare ſatis quidem eſſe mandatum ſpeciale ad hoc munus obeundum etiam, prout diſtinguitur à ſingulari, exprimente ſcilicet fieri facultatem alicui ad inquiſitionem, vel proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum, etiamſi non addatur particula talis promouendi ad talem Eccleſiam iuxta ea, quæ tradit *Bald. in l. 1. C. etiam per procuratorem cauſ. in init. conſtit. Burſatt. in l. gen. ff de ritu nup. Alexander conſ. 189 n. 8. lib. 7. & conſ. 155. n. 8. Proland. caſu 26. n 9. ac deinceps libr. 2. de diſcrimine horum mandatorum.* Ratio eſt, quia conſtitutio non diſtinguit, ſed mandatum inſinuat ſpeciale per ea, *Niſi per ſpeciale mandatum alicui alteri hoc munus quādoq. committendum viſum fuerit.* Continet. n. certum quid munus, nimirū inquiſitionis proceſſus, & faciendorum, quod tamen veluti genus varias amplectitur ſpecies, vt è *Crauett. deduco conſ. 126. n. 6.* & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. 1. §. gen. ff. de l. præſt.* vbi *Gloſ. verb. infinitum, & l. 3. in fin. ff. de Offic. Præſ.*

18 Illud tamèn non negauerim non ſufficere ſi tale mandatum eſſet, vt per illud facultas fieret alicui ad quamcumq. inquiſitionem faciendā, examen, proceſſum, &c. *C. de perſona in dignitate conſtituenda*, niſi expreſſa, & ſpecifica fieret mentio inquiſitionis, examinis, ac proceſſus faciendi de Promouendo in Epiſcopum. Ratio, qua moueor eſt, quod illa videretur generalis expreſſio non exprimens ſpeciē (vt cum logicis loquar) infimām, de qua paulò ante loquutus ſum, ſe extendentem ad ſingulas inquiſitiones, examina, ac proceſſus ſingulorum promouendorum in Epiſcopos, quam ſatis eſſe diximus, licet non indiuiduaret, hoc eſt exprimeret inquiſitionem, vel proceſſum talis promouendi ad talem Epiſcopatum, ſed potius ſubalternam explicaret ſpeciem comprehendentem quamcumq. inquiſitionem, ac proceſſus cuiuſcumq. promouendi ad quamcumq. dignitatem etiam Epiſcopatu minorē, quæ quidem ſatis non eſt ad ſpeciale manda-
19 tum, ſed potius generale inuoluit. Sic ad iurandum de calumnia non ſufficeret mādatum ad præſtandum quoduis iuramentum, ni ſpecies exprimatur iuramenti, nimirum calumniæ, vt probè *Ioannes de Immola. & Franch. in cap. fin. de iur. cal. in princ. Fuſcus verb. mandatum*

Digitized by Google

30 *ſpeciale lit.M.& num.44.* Confirmatur quia regulariter mandatum ſtrictè exponendum eſt per *Roman.conſ.130. ex cap.cum dilectus in fin. de reſcript.* Per quæ autem verba exprimatur ſpeciale mandatum, ſi optas ſcire, adeas *Bart. in l.filiusfamil.de donationib.& in l.1.§.pater filium ff.de falſ.& in cap.qui ad agendum de proc. in 6.*

CAPVT TERTIVM.

Explicantur Secunda, & Tertia pars Conſtitutionis Pontificiæ exprimentis perſonas, ad quas attinet Proceſſum facere Promouendi.

S V M M A.

Affertur ſecunda Bulla Pontificia pars. numer.1.

An affinitas, vel conſanguinitas probanda ſit. num.2.

Quo pacto computandi ſunt gradus, intra quos ſi fuerint ille, qui proceſſum condere debet Promouendi, & Promouendus, debeat à ſe reijcere hoc negotium, ibidem.

Modus computandi gradus propinquitatis iure canonico, & ciuili.n.3.

In actibus canonicis modus computandi Canonicus eſt in vſu, in Ciuilibus ciuilis.n.4.

Tertia pars conſtitutionis refertur.n.5.

Quænam locorum diſtantia impedimentum erit ad examinandos teſtes.n.6.

Qua ratione probanda ſit diſtantia n 7.

Quinam dicantur in dignitate conſtituti. numer.8.

Quid ſit dignitas Eccleſiaſtica.n.9.

Ex quibus ſignis agnoſcenda ſit dignitas Eccleſiaſtica.n.10.

Vicarius Generalis cenſetur in dignitate Conſtitutus.n.11.

Præeſt Vicarius Canonicis in Eccleſia Cathedrali, & Archidiacono.n.12.

Quo iure dignitas Eccleſiaſtica Vicario competat.n.13.

Num inquiſitio ſpecialis alicuius articuli Vicario generali commiſſa competat eius ſucceſſori. num.14.

Vicarius Capituli eſt in dignitate conſtitutus. num.15.

Si Articulus committeretur Vicario, vel Officiali Præſulis, an poſſit examinari per Vicarium Capituli ſede vacante. n.16.

Capitulum nõ poteſt, quod Vicarius Capituli hac in re poteſt n.17.

An Vicarij cæterorum Prælatorum dignitatem habentium quaſi Epiſcopalem ſimilium commiſſionis ſint capaces, cum etiam ſint in dignitate conſtituti.n.18.

Vicarius Epiſcopi non dum conſecrati capax eſt alicuius ex dictis commiſſionibus commiſſis à Sede Apoſtolica viris in dignitate conſtitutis. num.19

Articulus commiſſus Officiali Epiſcopi duos habentis Officiales, cenſetur commiſſus præſtantiori.n.20.

Commiſſio facta Archidiacono, duobus exiſtentibus, cenſenda eſt facta præſtantiori. numer.21.

Quod ſi vterquè Officialis Epiſcopi æquè principalis eſſet (vt eſſe poteſt) neuter cenſeretur idoneus, antequam ab eo declararetur; à quo committitur articulus expendendus. num.22.

Quid ſentiendum ſit cum nominatur tutor incertus.n.23.remiſſiuè.

Quando requiritur induſtria perſonæ non ſatisfit iuri, ſi per alterum id fiat.n.24.

1 *ADdit deindè Conſtitutio, quod ſi fortè aliquis prædictorum conſanguinitate, aut affinitate vſquè ad tertium gradum incluſiuè Promouendum contingeret, vt omnis opinio carnalis affectus à tam Sancto negotio repellatur, ille quidem, eo caſu cenſeatur excluſus, atquè ad eum, qui proximè ſequitur, hoc eſt, ſi legatus excludendus erit, ad Nuntium: Si Nuntius ad Ordinarium: ſi Ordinarius ad viciniorem Ordinarium inquiſitionis officium deferatur. In Curia verò hæc functio ſpectat, vel ad eos Cardinales, qui à nobis, vel pro tempore exiſtente Romano Pontifice deligentur, vel ad Cardinales earum Prouinciarum, ſeù Regnorum apud nos, & Sedem Apoſtolicam Protectores, in quibus Eccleſiæ ipſę conſiſtunt, ſi tamen ad ipſos huiuſmodi vacantium Eccleſiarum relatio pertinebit. Quod ſi de Epiſcopo, vel Metropolitano extra Romanam Curiam degente ab vna Eccleſia, ad aliam, ex aliqua graui, & iuſta cauſa transferendo agetur; hoc munus deficientibus legato, vel Nuncio Apoſtolico eius Prouinciæ aut Regni, vbi Eccleſia ipſa, à qua transfertur, ſita erit ad Metropolitanum, ſi Epiſcopus; Ad ſuffraganeum verò antiquiorem Præſidentem, ſi Metropolitanus transferendus erit pertinere declaramus.*

2 Quæres primo. An affinitas, vel conſanguinitas in tertio gradu incluſiuè, de quo conſtitutio agit, probanda ſit, & à quo? Reſpondeo, vbi clarè non conſtiterit, Probandam non eſſe à Promouendo; quòd nemo cogatur teſtificari contra ſe ipſum in cauſa propria, id eſt ad ipſius commodum, vel incommodum ſpectante per *Baldum conſil.227. quando pro debito num.3.lib.5.& l.nimis graue, C.de teſtim.* Vt autem actus ritè fiant, vel Ordinarij

inte-

intererit promouendi, cui aliàs incumberet
proceſſus condere, vel aſſerenti conſanguinita-
tem illam, vt ex communi ſententia tradit *Tu-
ſcus lit. P. 768. à nu. 1.* vel de bono, & ęquo ità
iuridicè fiat, vt ritè cauſa poſſit ad alterum vi-
ciniorem tranſire.

3 Quæres ſecundò, quo pacto computandi
ſunt hi tres gradus, intra quos hic, qui códitu-
rus eſſet proceſſum, ſi fuerit cum Promouendo
à ſe debet reijcere cauſam? Reſpondeo ſuppo-
nens non eſſe diſtinctum modum computandi
huiuſmodi gradus ex iure canonico, & ciuili in
linea recta, vt ſcitè *Sanchez de matrim. diſp. 50.
lib. 7. n. 7.* ſed ſolum eſſe diſtinctum in tranſuer-
ſali, quia videlicet ius ciuile, ſi linea ſit æqualis
quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite to-
to duplicato diſtat inter ſe: Si verò linea fuerit
inæqualis, quot ſunt perſonę, cóputatis extre-
mis, & medijs, ſtipite dempto, tot ſunt gradus;
ſic duo fratres iure canonico ſunt in primo gra-
du, & in ciuili in ſecundo. Patruus, & filius ex
fratre iure canonico ſunt in ſecundo, in ciuili
in tertio.

4 Quo poſito dico in actibus canonicis re-
gulam canonicam, & in ciuili ciuilem ſeruan-
dam eſſe, ſic *Couarr. 4. decr. 2. part. c. 6. n. 8.*

Reliqua vero huius ſecundæ partis, quòd
aperta ſint, atq. in dubium reuocari minimè
poſſint abſq. alia quęſtione omittenda, atq. ad
tertiam eiuſdem conſtitutionis partem ſtylus
conuertendus.

5 *Deindè quia Sacrum Tridentinum Concilium
non ſine magna ratione eminentes perſonas, &
quæ negotij magnitudinem probè intelligerent ad
hoc officium nominauit, declaramus, & ſtatui-
mus, tàm legatos, ſiuè Nuncios, quàm Ordinarios,
vel alios ab hac Sancta Sede fortè delegandos,
non per Auditores, aut Vicarios, alioſquè Mini-
ſtros, ſed per ſe ipſos inquirendi munus exercere
debere, quamuis ab eiuſmodi perſonis, alijſq. viris
peritis adiuuari poſſint, & ſi Prælatus inquirens
per ſe non poſſet ob locorum diſtãtiam teſtes exa-
minare circa articulum aliquem, vel legitimos
natales, vel ætatem, vel aliquid huiuſcemodi, lice-
bit ei articulum illum alteri perſonæ in dignitate
Eccleſiaſtica conſtitutæ ſubdelegare, non autem
vniuerſam inquiſitionem.*

6 Circa quæ quæres primò; quænam locorũ
diſtantia cenſebitur impedimento eſſe, quomi-
nus poſſit Prælatus teſtes examinare.

Reſpondeo modicam diſtantiam in conſi-
derationem non cadere, cum minimè noceat,
*ff. de integrit. reſtit. leg. Diuus, ff. de arbitr. l. item ſi
vnus § 1. vbi Expoſitores.* Deindè dico, nullam
aptiorem aſſignari poſſe regulam, quàm pru-
dentis iudicium; quo decernatur, quænam di-
ſtantia legitimè poſſit impedimentum dici.
Præterea illud ad ſenſum patet, locorum atquè
itineris diſtantiam menſurandam eſſe directè
via quidem ordinaria, ac recta, neq. aliquo pa-
cto obliqua, per *Bart. in tract. Tyberiadis fig. 20.
& l. 2. C. de arbitr.*

7 Demum, qua ratione diſtantia probetur, ac
qualiter articuli formari debeant, teſteſq. de-
ponere, tractat *Bart. in l. continus, §. cum ità, ff. de
verb. oblig.*

8 Quęres ſecundo quinam dicantur in di-
gnitate conſtituti? Reſpondeo, hic non eſſe ſer
monem de quatuor dignitatũ generibus, quæ
poſt mortem Imperatorum poteſtas condit, de
quibus vide eſt *Commentarium de verbis iu-
ris verbo dignitatum genera, & ad verb. lexicon*
9 *iuris cod. verb.* ſed de Eccleſiaſtica dignitate,
quæ pœnes aliquos eſt præeminentia ex admi-
niſtratione, ſic multi apud *Sbrontium libr. 2. q.
27. n. 10. Oltrad. conc. 150. in Eccleſia Valentina
n. 3.* Vel rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratio
cum iuriſdictione ex *Ioann. And. Innoc. Archi-
diac. & alijs in c. 1. n. 2. & 6. de conſuetud. Ab-
bas in cap. de multa num. 21. verſic. 1. concluſ. de
probat.*

10 Cœterùm cum dignitates Eccleſiaſticæ ple-
rumq. ſecundum conſuetudinem loci ſint, hæc
maximè attendenda eſt, vt rectè *Cardinalis Za
barella conſ. 62. in princ.* Prætereà ex tribus ſpe-
ctandis ſignis dignoſci debet. Primum, quando
is, qui habet officium, præeſt adminiſtrationi
cum iuriſdictione. Secundum quando nomen
officij, dignitatem aliquo pacto præſefert, vt
Archipræsbyter, Archidiaconus, & Primice-
rius. Tertium, quando ex conſuetudine, vel cõ-
ſtitutione pro dignitate habetur, ita *Franciſc.
Aretin. concl. 23. in princ.* fauent *cap. illud de
præſumpt. cap. per tuos de prob. Feder. conc. 8. nu.
2. verſ. nec præſupponitur, Gemin. concluſ. 101. &*
vbi poſſe conſuetudinem operari, docet, vt ha-
bens officium ſine prærogatiua ſuper alios di-
gnitas dicatur.

11 Hinc deducitur in primis Vicarium genera-
lem Epiſcopi eſſe, ac dici in dignitate conſtitu-
tum, & quia in Eccleſia Cathedrali, prærogati-
uam, & præeminentiam habet, præeſt enim
12 Archidiacono, nèdum Canonicis, alijſq. inferi-
oribus, & quia iuriſdictione potitur rerum Ec-
cleſiaſticarum, *cap. Rom. vbi Canoniſtæ ſub initio
de appellat in 6. cap. non putamus de conſuetud.
in 6. cũ Gloſſ. verb. videatur vbi Archidiaconus,
& alij apud Sbrotium de Vic. libr. 2. q. 55. & 57.*
& quia non deeſt illi adminiſtratio, *cap. Petitio,
vbi DD. de proc. cap. in nona, vbi qui adminiſtra-
tionibus aſſociantur 16. q. 7.* ex quibus textibus
firmatur hæc opinio communis, *Barb. de offic.
& poteſt. Epiſcopi allegat. 54. à num. 133. ac dein-
ceps, Fuſch. de viſitat. libr. 1. cap. 15. num. 32.
Pauin. in tract. de offic. & poteſt. cap. ſed vacan-
te part. 2. q. 10. num. 16.* ſcio contrariam ſenten-
tiam ſcitè defendi à *Io. Picar. Menoch. volum.
1. reſponſ. 51. & volum. 325.*

13 Non tamèn inficior, hanc dignitatem non
conuenire Vicario iure proprio, vt rectè *Bart.
l. quod Principi in fine, & l. more num. 19. ff. de
iuriſd. omn. iur. & ex multis Sbrot cit. de Vicar.
Epiſ. l. 3. q. 49.*

18 Quæres tertio, Nùm inquiſitio alicuius ar-
ticuli commiſſa Vicario generali Epiſcopi cõ-
petat eius ſucceſſori? Reſpondeo hac de re
duas opiniones eſſe, quas pro præſenti inſtitu-
to iudico probabiles, quarum altera affirmat,
negat altera apud *Sbrotium* modo citatũ. Nunc
redeo ad propoſitum.

15 Secundus, qui dicitur in dignitate conſtitu-
tus eſt Vicarius Capituli. Ratio eſt, quia eſt

Vicarius iuriſdictionis Epiſcopalis, vt rectè *Gloſſ.Clem.2.de reſcript.verb.Epiſc.* & ibi *Cardinalis q.13.n.5.Anchar.n.1.ad fin. Immola n.29. Euerard. in Topicis loco à vi ſubrogationis nu.2.* quidquid in contrarium dixerit *Boniſac.eadem clement.2.n.33.*

16 Verùm quid ſentiendum ſit, ſi articulus cōmitteretur officiali, & Vicario Capituli, Sede Vacante, poſſet examinari, cum vterq. in dignitate ſit conſtitutus. Placet ſentire poſſe etiam Vicarium Capituli, Sede vacāte; ratio eſt, quia hic non ſolum eſt in dignitate conſtitutus, ſed ſuccedit Vicario Epiſcopi. Imò ipſius Epiſcopi Vicarius dici poteſt, vt ſcribit *Cardinalis in clem.2.mod.cit.* Quamobrem *Clement. ſecundā de reſcriptis* dicentem, Vicarios Epiſcoporum commiſſionum capaces eſſe, meritò DD. paulò ante citati exponunt etiam de Vicariis Capituli Epiſcopalem habentibus iuriſdictionem quod etiam docet *Sanchez l.8.de matr. diſp.27. n.33.*

17 Obijcies ex *Felino cap.eam te num.17.de reſcrip.* contrarium ſentiente Capitulum ipſum non poſſe hac de cauſa cognoſcere, igitur neq. illius Vicarius, nemo enim poteſt plus iuris transferre, quàm habeat per reg.79.*nemo poteſt in 6.* Secundò quia poteſtas hæc eſt delegata, neque Vicarius Capituli dici poteſt Vicarius Epiſcopi. Reſpondeo allegatam regulam æquè probare de Vicario Epiſcopi, ac de Vicario Capitulari, cum nec etiam Epiſcopus queat talem facultatem dare, qui tantum Vicarium cōſtituit. Quapropter concludere dicerem argumentum, ſi iuriſdictio cognoſcendi de hac cauſa manaret in Vicarium Capitularem à Capitulo, vel in Vicarium Epiſcopi ab Epiſcopo; at nequaquam manat, ſed Epiſcopus ſuum conſtituit Vicarium, & Capitulum ſuum, qui vt ſic conſtituti capaces ſunt, ac poſſunt huiuſmodi commiſſiones exequi virtute reſcripti Apoſtolici, Vicario committentis, vel immediatè, vel mediante facultate facta Ordinario Promouendi, vel alicui viciniori iuxta ſupradicta.

18 Tertio loco dicerem in dignitate conſtitutos Vicarios Prælatorum iuriſdictionem habentium quaſi Epiſcopalem, qua dignitate etiā pollent ſufficienti ad ſimiles delegationes, vt tradit ex multis *Sanch.lib.8.de matr.diſput.27. num.34.*

19 Ex quo Auctore dico capacem huius commiſſionis etiam eſſe Vicarium generalem Epiſcopi confirmati, tametſi non conſecrati ex *gloſ.clem.1.verb Epiſc.de reſcrip.* & ibi *Anchar. n.1.ad fin.Boniſ num.33.* tametſi *Immola, & alij,* contrarium, ſed immeritò, doceant, quòd Vicarius ille verè dicatur plenam habere iuriſdictionem, qua neque caret Epiſcopus, & ſi non adhuc conſecratus. Neq. fundamentum eſt dicendi à Canone talem non conferri iuriſdictionem illi Vicario, atq. ad eam requiri conſecrationem in Antiſtite.

20 Præterea ſi committeretur ab Ordinario Promouendi aliquis articulus expendendus ab Officiali Epiſcopi, qui quidem duos haberet Officiales, hæc commiſſio cenſeretur facta principaliori. Ratio eſt, quia nomen dignitatis, ſub cuius expreſſione perſonæ per bullam illa commiſſio fit, ſtat in principali, & abſolutè decidit *clem.2.de reſcript.* Principalem Epiſcopi officialem capacem eſſe ſimilium commiſſionum, vbi *gloſſ.verb.Principalis, & Immol.n.10.*

21 Ac in ſimili, quando commiſſio fieret Archidiacono, eſſentq. illi duo, intelligi de principaliori, docent *Bald.cap.quoniam, Abbas in 4.de offic.delegat.Bellamera queſt.9.num.21.* Quod

22 ſi vterquè eſſet æquè principalis, vt poſſet conſtitui ab Epiſcopo tradunt è quam pluribus *Sbrotius lib.2.cap.50. per Clement.ſi princ. de reſcript.vbi Cardin.in num.3. & per cap.quoniam de offic.Ordinar.Vgolin.de offic.& poteſtat. Epiſcopi cap.4.§.6.num.4. Barboſ.de eodem Epiſcop.allegat.54.num.136.* apud quos alij. Igitur ſi vterque eſſet æquè principalis, & nullus illorum in reſcripto, vel delegatione nominaretur, maior eſſet difficultas, de qua cum communiori ſententia dico, neutrum eſſe Iudicem, vel officialem legitimum, donec Ordinarius Promouendi declaret, vtri è duobus Vicarijs, vel in dignitate conſtitutis elegerit ad inquiſitionem, vel examen alicuius articuli commiſ-

23 ſum. Sic à pari cum nominatur tutor incertus, decernitur in *l.2.ſunt Titij ff de teſt.tut.* &c. & ità docent *Hoſtienſis citat.cap.quoniam, Abbas num.5.Ioannes Andreas num.35.* & alij, quos citat, ac ſequitur *Sanchez lib.8.de matrimon.*

24 Per illam autem particulam non per alios, *ſed per ſe ipſos, &c.* indicatur induſtria requiri perſonæ; quæ vbi deſideratur non ſatisfit iuri ſi per alterum fiat, vt probè *Abbas in cap. final.§.15.autèm de offic.delegat.num.1.poſt gloſ. in clemen.1.de vit.& honeſtat.clericor. in verbo perſonaliter*, ſic à pari ſtatutum eum puniens, qui perſonaliter aliquid fecerit, illum minimè comprehendit, qui per alterum id præſtiterit, ita *Bald.in l.vnic.§.nè autem num.3.C.de caduc. tollend.* Quo pacto nominatio ad Cathedrales Eccleſias nonnullis competat Regibus, ſupra dictum eſt. Quænam ſint hæ Eccleſiæ conſtabit ex earum albo ad finem hujus Tomi adſcribendo. Qui ſint Protectores Cardinales patet ex vſu, cum iuriſdictio vna ſit, & vna facultas, ſiuè vni, ſiuè pluribus plurimorum Regnorum, vt ea, quæ Catholico Regi ſunt, plures Cardinales habentia Protectores, quorum intereſt huiuſmodi negotia pertractate.

Caput

CAPVT QVARTVM.

Enodatur quarta conſtitutionis pars faciens ad perſonas, quarum ſecundario intereſt cōcedere Promouendi Proceſſum.

SVMMA.

Refertur quarta pars conſtitutionis.n.1.
Quod ſit legitimum impedimentum, & qui dicatur legitimè impeditus.n.2.
Abſentia quando legitimum conſtituat impedimentum.n.3.
Inimicitia, ſeu ſimultates, quando inter impedimenta commemorentur. n.4.
Semel inimicus de futuro præſumitur iuimicus. num.5.
Niſi probetur reconciliatio, præſumitur in hærede perſeuerare inimicitia.n.6.
Cur amicitia non aſſeratur in conſtitutione impedimentum, ſicut aſſeritur inimicitia.n.7.
Infirmitas eſt impedimentum legitimum.n.8.
Bellum pariter impediret. n.9.
Quid probandum ſit, vt quis cenſeatur legitimè impeditus.n.10.
Quid faciendum ſit impedito, quando impedimētum non cenſetur legitimum.n.11.
Ratio probandi impedimentum.n.12.
Quibus committitur inquiſitio, ſeu proceſſus Promouendi committitur informatio Eccleſiæ promouendæ.n.13.
Quid faciendum ſit, ſi in vna Prouincia, vel Regno fuerit Eccleſia, atq. in altera Promouendus.n.14.

1 *QVod ſi fortè contingat aliquem ſupradictorum legitimè impediri, vt per ſe hoc munus præſtare nō poſſit, ad alios ea cura traſfertur, qui ſunt ab eodem Concilio Tridentino ad hoc officium deſignati, vt ſupradictum eſt de iis, qui ob conſanguinitatem, vel affinitatem ab hoc munere excluduntur.*

2 Quæres primò, quod ſit legitimum impedimentum, vel quinam dicatur legitimè impeditus? Reſpondeo impedimentum legitimum illud dici, quod nulla ratione, vel admodum difficili effugi poteſt, *l.quæſitum, ff.de re iudic. Bald.conſ.454.ſuper facto n.2. verſ.tamen impedim.lib.4.* Ex quo facili negotio deducitur quinam ſit dicendus legitimè impeditus.

3 Hinc pariter colligas ad rem noſtram abſentiam illius, ad quem ſpectat inquiſitionem, vel proceſſum facere Promouendi, vel Eccleſiæ prouidendæ, ſi fuerit notabilis, & neceſſaria, excuſare, atquè impedimentum legitimum eſſe; ſecus ſi voluntaria, vel affectata, aut procurata fuerit: deduco è *Claro, § fin quæſt.15. ſub init. & num.2. Farin.q.11. & n.32. verſ.1. impedimenti.*

4 Deduco ſecundo, ſimultates Promouendi
cum Ordinario, vel cum eo, cui proceſſus incumbit poſſe legitimum impedimentum dici;
colligo è *Signorello conſ.131.nu.3. Card.Tuſcho lit.I.28.imped.num.17.* & à paritate rationis;
etenim liquet, ſi conſanguinitatis vinculum
meritò cenſetur impedimentum, meritò cenſeri debet, per eamdem pontificiam conſtitutionem, ſimultas, vel inimicitia, eo potiori iure,
5 quò ſemel inimicus, de futuro præſumitur inimicus, niſi ceſſaſſe probatur inimicitia per *Baldum in l.ignorat.C.de exhibend. Felin. in cap.cū oporteat n.5. verſ. idem ſe tenuit in vinculis de Accuſ. Surdus conſ.94.poſt n.8.* ita vt ni probe-
6 tur reconciliatio præſumitur etiam in hærede
perſeuerare, ſic *Felinus cit. nu.5. verſ.item antè ex l.4.ff.de adimenda leg,* dummodo è leuibus
noo promanaſſet cauſis, vel animi leuitate per
Baldum conſil.176.num.3. verſic. ſed inimicitia ortæ lib.2.

7 Dices, cur amicitia non erit impedimētum ſicut, & inimicitia, eo vel maximè, quod iure amicus æquiparatur conſanguineo ex *Alciato de præſumpt.reg.1.præſump.28. & Iaſon.in l.quæ dotis n.75. ff.ſol.matr.* Reſpondeo impedimentum conſanguinitatis fuiſſe expreſſum in conſtitutione, quam expendimus, ſecus amicitia; deindè inimicitiam in damnum cedere alterius nimirum Promouendi, qui perſonam condentis proceſſum exciperet, & ſuſpectam aliàs allegaret. Quod ſi quis pro Eccleſia, vel Summo Pontifice intimam pariter adduceret neceſſitudinem inter Promouendum, & Ordinarium condentem Proceſſum, eumq; ſuſpectum redderet, videtur par eſſe ratio eiuſdem caſus, vt par habita eſt de teſtibus in eadem *conſtitutione infra, §. proindè tam cognati, ac nimirum familiares, quam inimici, atq. æmuli excludendi ſunt.*

8 Deduco tertio, infirmitatem illius, ad quē ſpectat condere proceſſum eſſe legitimum impedimentum colligo ex *Auth. vt ſponſ. largit. §.hoc quoq. ſancimus coll.9. Oltrad.conſ.208. vlt. dati ſunt ad finem num.2. & ex l.2.§.2. & 3. ff. ſi quis cautior.* Dummodo grauis infirmitas fuerit, atq. ex ſe negotium faceſſens, nam ſi eſſet febris quarii circuitus non impedire ſcribitur, *l.quæſitum, ff.de re iud. apud Card. Tuſchum lit.I. conſ.128.*

9 Deduco quarto, bellum ſæuiens etiā quoad neceſſarias diligentias ad inquiſitionem impediret, proprium conſtitueret impedimentum. Probatur à pari in eo, qui eligere, poſtulare, vel præſentare deberet intra certum temporis ſpatium, & ob bellum, diceretur legitimè impeditus per *Bald.lib.4. conſ.469. Sanctiſſimæ recordationis.*

10 Quæres quid probandum ſit, vt quis legitimè cenſeatur impeditus? Reſpondeo, vt impedimentum excuſet, duo probanda eſſe, & impedimentum, de quo ſupra, & Impeditum quan-

quantùm, pro viribus licuit, feciſſe ad illud auertendum; ſic *Bartolus in l. qui commeatus, ff. de re milit. Alexander conſil. 49. columm. 2. libr. 2. incipit inſpectis num. 5. verb. accedit, vbi Apoſt. ad incleſſet. Afflictus deciſ. 29. num. 2. & alij apud Cardinalem Tuſchum liter. I. concl. 28. num.* 31. Non tamen impeditus tenetur ſe exponere periculo, cum ſufficiat probare impedimentum, ità *Beorus deciſ.* 30. *num.* 50. *& Felin. in cap. tranſmiſſa de reſcriptis.* In omni verò diſpoſitione qualificata, ſi qualitas reddatur impoſſibilis, vel natura, vel impedimento accedente habenda eſt pro impleta; & in caſu noſtro probandum eſt aliquod ex dictis impedimentis, vt res cenſeatur ad alium pertinere.

31 Quod ſi impedimentum videretur non legitimum cenſeo Promouendum teneri ſuperiorem adire, & colligo tum ex *Bartolo conſil.* 16. *incipit Angelus libr.* 1. *tum è Caſtro conſil.* 278. *columm.* 2. *in fine numer.* 2. *verſicul. dicitur autem libr.* 2. *Roman. conſil.* 352. *num.* 9. *& ſequentibus.*

32 Ratio autem probandi plerumquè ſolet eſſe iuramentum Impediti, eo potiori iure, quo ille in re noſtra tractaret de damno Promouendi aliqua ratione vitando. Deduco ex *Geminiano conſil.* 152. *num.* 3, Nihilominus ſi eſſet facilis probationis, aut per ſe conſtaret, vel non ſufficeret, vel non requireretur, Vide *Signorellum Homod. conſil.* 19. *in aſſumptione.*

33 Demùm ad calcem horum capitum, quibus egimus de perſonis, ad quas inquiſitionem facere, examen habere, proceſſumquè condere ſpectat, duo adnotare eſt neceſſe. Primùm eiſdem per hanc eamdem conſtitutionem penès Tridentini ſenſum committi informationem Eccleſiarum, vel Monaſteriorũ, quibus commiſſa eſt inquiſitio, examen, ſiue proceſſus perſonæ Promouendæ per ea. *Poſt inquiſitionem verò de fide, vita, & moribus, &c. Promouendi: necnon Informationem de Statu Eccleſiæ, alijſquè neceſſarijs rebus, quæ pariter coram Superioribus expreſſis Prælatis iuxta eiuſdem Concilij decreta fieri debet.* Alterum quod ſi contingat in alio Regno, vel Prouincia eſſe Eccleſiam, & in altero Promouendum, poſſe Prælatum inquirentem ſubdelegare Epiſcopo, qui erit vicinior Eccleſiæ, vel Monaſterio munus conficiendi Proceſſus de ſtatu dictæ Eccleſiæ, vel Monaſterij, vt habetur in *Conſtitutione ibi. Idem quod dictum eſt de perſona promouenda intelligatur de informatione Eccleſiæ accipienda, ſi quando contingeret, vt in alia Prouincia eſſet Eccleſia, in alia Promouendus.*

CAPVT QVINTVM.

De modo conficiendi Proceſſus per viam Inquiſitionis.

SVMMA.

Modus conficiendi proceſſum in Gregoriana Cõſtitutione Statutus, vel inquiſitionem. num. 1.

Num ſchedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, ſtudia, &c. Promouendi adnotanda ſunt ad inſtructionem proceſſum facientis, ipſi proceſſui inſerenda ſit. n. 2.

Quæ iuramenti forma præſcribatur. n. 3.

Num verbum iuro in iuramento præſtando explicitè proferendum ſit. n. 4.

Quando tangenda ſint Euangelia ad iuramentũ. num. 5.

1 Modus, quem aggredimur, eiuſdem conſtitutionis exprimendus eſt verbis, vt maius eſſe operę pretiũ ſuper indicaui.

Ad hæc, vt mens eiuſdem Concilij, &c. declaramus, ac ſtatuimus non eſſe in vita, ac doctrina Promouendi inueſtiganda, atquè eam rationem adhibendam, vt ab ipſo Promouendo articuli offerantur, ac teſtes producantur, ſed oportere, vt Prælatus, qui munus inquirendi ſuſcipit, articulos conſcribat, atquè ipſe ex officio ſuo illos teſtes vocet, atquè examinet, quos de rebus inquirendis ſincerum, ac fidele teſtimonium daturos eſſe exiſtimet. Et infra. *Verum vt inquiſitio prædicta facilius, ac plenius perfici, atq. expediri queat, vtile erit, ſi Prælatus, qui inquiſitionem facturus eſt, vel à Promouendo, vel ab aliquo alio confici curet Schedulam, in qua ſint ordine deſcripta nomen Promouendi, cognomen, Patria, Parentes, ætas, Ordo, gradus, profeſſio, functio, ſi quam is forte exercuit, loca, in quibus aut Theologiæ, vel iuri Canonico operam dederit, aut longo tempore verſatus fuerit, deniquè amici, ac familiares, qui tam ipſum, quam parentes eius intimè norint. Quod ſi Promouendus documentum aliquod exhibere voluerit, vnde ipſius ætas, gradus, dignitas, Sacri Ordines, functum officium, munera, aut aliud eiuſdem comprobetur admittendum, ac proceſſui inſerendum erit, modo documentum publicum, ſeù authenticum fuerit.*

2 Quæres, Num hæc ſchedula debeat inſeri proceſſui? Reſpondeo nequaquam inſerenda; Ratio eſt, quia petenda ſolum eſt ad aliqualem notitiam Promouendi habendam, eamq. extra iudicialem, ea propter non inſeri proceſſui, nequè mentionem eiuſdem fieri, ſed inqui-

inquiſitione facta,laceranda eſt.

Et inferius.*Porro teſtes eiuſmodi Prælatus, q examen, ſeu inquiſitionem habiturus erit ſeorſim, ac ſigillatim examinabit, & ſi quando iudicauerit expedire, eis ad memoriam reducet tum iuramenti vim,tum periurij grauitatem: eoſdem etiam ſerio,& grauiter admonebit ipſos reos futuros apud Omnipotentem Deum eorum omnium, quorum vel committendo, vel omittendo rei erunt,qui promouebuntur,ſi vel falſa narrando, vel reticendo vera, in cauſa erunt, vt homines indigni, vel minus idonei Eccleſijs præficiantur.*

3 Quæres de forma iuramenti.Forma iuramenti hæc eſt,vt Prælatus, cui demandatus eſt proceſſus in manibus proprijs iuramentum excipiat ſingulorum teſtium, quod ab Epiſcopis præſtatur pectore facto, ab alijs autem inferioribus, tactis Sacris Scripturis; quia iuramentum corporaliter hoc modo præſtandum eſt, aliàs probari non poſſet præſtitum, idquè coram Notario,vt ex *Baldo* deduco *conſ*. 456. incipit *quæritur ſi factum lib*.1. Notatius autem etiam aſſerat teſtem ex officio fuiſſe accerſitum,atq. examinatum à Prælato inquirente, necnon ſingulorum teſtium dicta cum alijs ad totum hoc negotium facientibus, atquè in publicum inſtrumentum referat.

4 Illud autem ſilentio minimè premam, non eſſe neceſſarium,vt verbum,iuro, exprimatur, vt bene docet *Abbas in cap.& ſi Chriſtus n.*10. *de iureiurando*. Præterea de conſuetudine, quá refert *Tuſchus lit.I. concl.*496.*n*.7. deferri ſolere iuramentum per tactum cuiuſcumq. ſcripturæ,& ni ageretur de aliquo iuramento ſollemni, non tangantur Euangelia, vt etiam docet

5 *Bart.in l.qui per ſalutem,ff de iur.iurand.& Vincentius Mancinus tractat.de iureiurando part*.1. *quæſt*.4.

CAPVT SEXTVM:

De qualitatibus Teſtium.

SVMMA:

*Quanam eſſe debent qualitates teſtium.n.*1.
*Quinam dicantur æmuli ab inimicis diſtincti. num.*2.
*Affectio maxima perpendenda eſt, qua veritatē tegere ſolet.n.*3.

1 *Illud quoq. probibendum cenſuimus, ac expreſsè probibemus,nè ad teſtimonium dicendum de fide Catholica,vita,moribus, doctrina,atq. aptitudine ad regendam Eccleſiam quilibet homines admittantur,ſed viri tantum graues,pij,prudentes, docti, qui de qualitatibus promouendorum rectum iudicium ferre valeant,ac vt ſupra diximus, ſincerum, ac fidele teſtimonium dare valeant: deindè tàm cognati, ac nimium familiares, quàm inimici, atq. æmuli excludendi erunt.* Et infra *diligenter etiam teſtium qualitates cognoſcere ſtudebit, ac potiſſimum,quam ſint ad Promouendum affecti, vt inde cognoſcat verum ex affectu,an in veritate teſtimonium dicant.*

2 Cum ferè cuncta hiſce clauſulis contenta, vel per ſe pateant, vel quæſtiunculis circa ſuperiora habitis,illuſtrata ſint,ſupereſt, vt

Quæras quinam dicantur æmuli ab inimicis diſtincti, qui quidem remouendi ſunt. Reſpondeo propriè æmulari, ſignificare, ex inuidia(quæ inſtar ignis ſemper alta petit)atq. ex ambitione conari, quod ab alio cum laude præſtitum eſt,ſuperare ad maiorem gloriolam captandam,alterumq. vincendum, *cap.ſcimus diſt* 44.

3 Præterea in omnibus his perpendenda eſt affectio, quæ ſæpè ſæpiùs veritatem impedire ſolet,*cap.accuſator,vel teſtes* 3.*q*.5. vbi *Caliſtus Papa epiſt.*2.*ad Epiſc.Galliæ*, *Accuſatores ait, vel teſtes ſuſpecti non recipiantur nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiam conſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimonium dicant:quia propinquitatis,& familiaritatis,ac dominationis affectio veritatem impedire ſolet. Amor carnalis,& timor,atq. auaritia plerumq. ſenſus bebetant humanos,et peruertūt opiniones; vt quæſtum pietatem putent, & pecuniam quaſi mercedem prudentiæ*. Quo nihil aptius dici poterat ad rationem noſtræ conſtitutionis rectè exponendam.

CAPVT SEPTIMVM.

Modus interrogandi teſtes, ac reſpondendi:

SVMMA:

*Modus affertur interrogandi teſtes,& num teſtis agnoſcat Promouendum in Epiſcopum.n.*1.
Num ſit eius conſanguineus. n.2.
Cuius Ciuitatis ſit.n.3.
An ab Hæreticis Ortum habeat Promouendus. n.4.14.*&* 16.
An filius conceptus antequam parens in hæreſim lapſus fuerit,ſit inhabilis ad Epiſcopatum. nu.5.
De Matre libera concipiente, parturiente tamen Ancilla,an filius ſit ingenuus.n.6.
Debeat nè vterque parens eſſe hæreticus ad Canonicas pœnas ſubeundas.num.7.
Filius ſponte reuelans hæreſim parentis, non eſt cenſendus inhabilis ad dignitates,num.8.
An filius parentis ſuſpecti de hæreſi inhabilis ſit ad Epiſcopatum,num.9.

Quid

Digitized by Google

Quid ſentiendum, ſi natus fuiſſet è parentibus ad fidem reuerſis, vel per quos non ſteterit, quominus pænitentiam egerint, num. 10.

Quid ſi parentes promouendi in loco nati fuerint Hæreticorum, num. 11.

Inhabilis eſt ad Epiſcopalem dignitatem quicũq. è parentibus Ortus crimine læſæ Maieſtatis humanæ notatis. n. 12.

Præſertim in Summum Pontificem, tanquam in Principem temporalem, num. 13.

Ius ciuile indirectè aliquem facit inhabilem ad Eccleſiaſticam dignitatem. ibidem.

Num Promouẽdus inhabiles cenſendus ſit ſi fuerit filius Parentum non dum hæreſis condemnatorum. n. 14.

Sunt pariter ad huiuſmodi dignitates inepti nepotes Hæreticorum fautores. n. 15.

Quid ſentiendum ſit de filio hæretici, cuius ſtatua combuſta eſt. n. 16.

De nobilitate promouendi eiuſq. ætate, de quibus teſtes interrogandi ſunt. n. 17. & 18.

Num ſciant teſtes Sacris eſſe initiatum Ordinibus promouendum. n. 19.

De exercitio Ordinum ſuſceptorum, ac Sacramentorum frequentia. n. 20.

An ſciant mores Promouendi, fidem, bonamque habere famam. n. 21.

Quam præclara ornatus fide debeat eſſe Promouendus. n. 22.

Hæretici etiã à prima tonſura excluduntur: necnõ à quocũq. beneficio Eccleſiaſtico. nu. 23. et 24.

Hæreticus verè penitens in ordine, quem ſuſceperat, permittitur miniſtrare, non tamen ad maiorem aſcendere. n. 25.

In hæreſis irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt, ſi crimen fuerit publicum. n. 26.

Poteſt tamen in ea ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare. n. 27. remiſſiuè.

Si Promouendus defeciſſet ſolum in confeſſione externa fidei adhuc reiciendus eſſet à dignitate. n. 28.

Interrogandi teſtes de grauitate Promouendi, vbi de grauitate in ſe remiſſiuè, ac de viro graui. num. 29.

Præterea de gradu in iure canonico, vel Theologia, vbi de doctrina Præſulis. n. 30.

An ſciant aliquod munus Promouendum exercuiſſe. n. 31.

An aliquod dederit ſcandalum publicum. nu. 32.

An aliqua corporis, vel animi affectus ſit nota. n. 33.

An vtilis talis Eccleſiæ futurus ſit talis Promouendus. n. 34.

Ratio exarandi relatas teſtiũ depoſitiones n. 35.

1 Itaquè primò interrogandus eſt teſtis, an Promouendum agnoſcat, qua ratione, & à quo tempore.

2 Secundo an ſit eius conſanguineus, affinis, nimium familiaris, inimicus, aut æmulus.

3 Tertio an teneat, cuius Ciuitatis, loci, vel Diœceſis Promouendus ſit, & quomodo ſciat.

4 Quarto, an ſciat illum è legitimo matrimonio natum è patribus catholicis, atque honeſtus, & quæ ſit cauſa ſcientiæ circa legitimos Epiſcopi natales, quæ difficultates oriri ſolent, diluimus *tom. 1. lib. 2. diſp. 2. c. 1. & 2.*

5 De Hæreticis verò quæres primò, num ſi promouendus fuerit filius hæretici, conceptus ante parentum lapſum, ſit inhabilis ad Epiſcopatum. Reſpondeo duas eſſe opiniones, alteram affirmantem, negantem alteram, cui adhæreo, vt benigniori, ac probabiliori; Eſſet enim filius hæreticorum, vel hæretici materialiter ſumpti, nõ formaliter. Porro cum iura huiuſmodi pœnas in filios, cętera innocentes ſtatuentia maximè rigida ſint, vt fieri poteſt, ſtrictè ſunt explicanda: ſic probè *Robadus vol. 3. conſ. 74. n. 6.* fauent *l. emancipat. ff. de ſenat.* vbi vt quis Senatoris filius dicatur, tempus ſpectatur conceptionis, *l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebellianum, §. ſed ſi inſtituta de ingenuis;* & de matre

6 concipiente, dum erat libera, parturiente tamen iam facta ancilla. *Bart. in l. Senator nu. 1. C. de dign. lib. 12.* Docet expreſſè hanc ſententiam, multiſq. probat noſter *Santorell. cap. 34. dub. 1.* neq. praxis eſt in contrarium, vt nonnulli volunt *apud citatum Auctorem n. 2. obiect. 4.* cum illa negetur à multis huius ſententiæ Doctoribus apud *Rodriq. 1. tom. ſum. c. 130. n. 5.*

7 Quæres ſecundo debeat nè vterq. parens eſſe Hæreticus ad pœnas Canonicas ſubeundas à filio? Reſpondeo ſatis eſſe alterutrum, præſertim patrem: colligo ex pœna priuationis bonorum, de qua in *l. ius autem ciuile ff. de pact.* & aliis allatis iuribus à *Sanct. cit. cap. 36. dub. 1. n. 7. & 8.* Quod ſi conceptus filius fuerit ab hæreticis parentibus, ad fidem tamen conuerſis ante natiuitatem pueri, per vim paritatis à contraria ratione aliter videretur ſentiẽdum; Verùm cum ſimus in odioſis, vt *nu. 5.* diximus, hoc idem iudicamus non affici pœnis huiuſmodi.

8 Quæres tertio, an promouendus, qui ſponte reuelauit hæreſim parentum, impedimentũ habeat? Reſpondeo, nequaquam, cum filij Hæreticorum etiam geniti poſt delictum, reuelantes, &c. huiuſmodi pęnas non ſubeant, ſic in *cap. vt inquiſit. de Hæret. in 6.* atquè ex *conſtitut. Federici Imperatoris incipiente commiſſi apud Pennam, ſic idem Penna in directorio Inquiſitorum part. 2. cap. 14. comm. 15. & 3. part. comm. 164. Sanchez lib. 2. operis moral. c. 27. nu. 30 apud quos alij.*

9 Quęres quarto, num contraheret huiuſmodi pœnas Promouendus ſi filius eſſet parentũ Hæreticorum, qui tamen condemnati ſint tanquam hæreſis ſuſpecti, non tamen, vt Hæretici?

Reſpondeo non contracturum cum huiuſmodi ſuſpectorum de hęreſi filios, eos non contrahere doceant *Auctores apud Lancham tract. de Hæreſ. c. 28. Reein. in tract. crim. c. 28. n. 3. Reper. Inquiſ. verbo filij.*

10 Quæres quinto, num afficeretur his pœnis Promouendus, ſi parentes ad fidem tamen rediiſſent? Nec etiam, niſi fuerint combuſti, vt relapſi *cap. ſtat. in 2. de Hæret. in 6. ſic Hoſtienſis in ſumm. rubr. de Hæret. §. deprehend. num. 3. Nauarr. conſ. 23. de Hæret. n. 4. & alij.* Et idem dictum volo de paratis ad pœnitentiam, ſi per ipſos

ipſos non ſteterit, vt patet *ex eodem capit.*

11 Quæres ſexto, an ſubiret has pœnas, ſi natus fuerit in locis Hereticorum? Reſpondeo nequaquam, vt rectè *Sanchez lib. 2. ſumm. cap 27. num. 28. & lib. 4 cap. 5. num 4. Sa. verb. hæreſ. 4. & alij.*

12 Quæres ſeptimo. Nùm ſi promouendus fuerit filius parentis, qui quidem crimen commiſit Læſæ Maieſtatis humanæ in Principem temporalem ad Epiſcopatus dignitatem ſit inhabilis? Eſt quidem; ratio eſt, quia infames, ad beneficia Eccleſiaſtica, & maximè ad dignitates, inhabiles ſunt. *Notatis enim, & Infamibus portæ dignitatem patere non debent l. vnica, C. de infam lib. 10. & l. 2 C de dignitat. lib. 12. cap. inter dilect. de exceſſ. Prælator. cap. Infames 6. quæſt. 1.* vbi Scriptores: At filij huiuſmodi parentum ſunt infames, *l. quiſquis, ff. filij vero, C. ad legem Iuliam maieſt.* ergo ſunt inhabiles; maximè ad ſummam Epiſcopi dignitatem. Imò ad omne beneficium, ſic *Abb. in cap. ſuper eo de elect. num. 2. & 5. Couarr. lib 3. variar. cap. 3. num. 5. Lambert. de iurepatr. 1. part. lib. 2. q. 9. art. 16. n. 3. & alij apud Sanctorellum de hæreſ c. 34. dub. 1.*

13 Ex quo deducimus non directè, ſed indirectè ius ciuile Infames declarando, inhabilem aliquem reddere poſſe ad Eccleſiaſtica beneficia, ac dignitates, & potiori ratione, quo infames iure ciuili, plerunquè ſunt etiam infames iure canonico per *cap omnes vero 7. quæſt. 1.* ac rectè notant *Azor. tom 2. libr. 6. cap. 7 quæſt. 3. Soarius de cenſuris diſput. 48. ſect. 1. num. 4. & 5. Auila de cenſuris 7 part. diſp. 4. dub. 5. concluſ. 1. Felinus in cap. teſt de teſt. num. 15. & alij.* Deduces etiam à fortiori tali pœna puniendos eorũ filios, qui in Summum Pontificem, vel tanquam Principem temporalem huiuſmodi delictum commiſerit.

14 Quæres octauo, num Promouendus inhabilis cenſendus ſit, ſi fuerit filius parentum, qui non dum ſint hereſis condemnati? Nequaquã reſpondeo cum *Peña in direct. Inquiſ. 3. part. comm. 163. Suar. de cenſ diſ. 4. ſect. 3. nu. 2.* Probatur quòd ante condemnationem parentum, filij non ſunt infames, ni fuerint notorij hæretici; idemq dictum puta, ſi de hæreſi parentũ conſtaret per euidentiam facti, vel per propriã confeſſionem.

15 Quæres nono, num ſoli filij Hæreticorum ſint inhabiles ad beneficia, dignitateſq. Eccleſiaſticas, vel eorum deſcendentes nepotes, &c. Reſpondeo non ſoli filij Hereticorum, ſed eorum fautores, defenſores, receptores, deſcendentes, atq. nepotes vſq. ad ſecundam generationem, *ex cap. vt commiſſi §. priuandi, & cap. quicumq. l. Haret. in 6. conſtitut. Innocentij IV. Nouerit Vniuerſitas, verſ. Hæretici apud Peñam inter literas Apoſtolicas.* Quod limitatum eſt, deindè in filijs, & nepotibus deſcendẽtibus per lineam paternam, & maſculinam vſq. ad ſecundam generationem, ideſt vſq. ad liberos, & nepotes, per lineam verò maternam, & fœmineã vſq. ad primam generationem, nempè vſq. ad filios *ex cap. ſtatutum il ſecondo de Hæreticis in 6. vbi Gloſſ. verbo mane, & Ioann. Monachus nu. 1. ac deinceps, Molin. t. 3. de iuſt. diſp. 658. nu. 19. Soar. de cenſur. diſp. 45. ſect. 4. n. 1. & alij.* Et propter articulus, de quo teſtes inquiruntur de promouẽdo, etiam ad eum, ſi fuerit nepos Heretici, extendendus eſt, nam ſi talis fuerit, infamis eſt, & ſingularis. Imò non ſolum huiuſmodi Hereticorum deſcendentes inhabiles erunt ad beneficia, dignitatemq. Eccleſiaſticam, de nouo acquirendam, ſed etiam ad retinendum beneficium, ſeù dignitatem Eccleſiaſticam, quam habuerant ante inhabilitatem, contractam: ſic *Gloſ. clem. 1. de penit. verb. obtinend. vbi Card. n. 4. q. 3. Couarr. in cap. Alma mater 1. par. § 7. n. 2.* ſunt. n. tales perſonę inhabiles ad acquiſitionem noui iuris, ac beneficij, vt euenit in permutatione.

16 Quæres decimo. Quid ſentiẽdum ſit de filio Hæretici, cuius ſtatua combuſta fuit, quia cum vocatus fuerit ab Inquiſitoribus ad ſe defendendum, non comparuit. Reſpondeo etiamſi non deſint Auctores tenẽtes non incurrere tales inhabilitates filios horum parentum apud *Sanctorell. c. 34. dub. 1. n. 10.* cõtrarium tamen eſſe probabilius *ex Mol. tom. 3. de iuſt. par. 1. diſp. 659. n. 19 Decian. in tract. crim. lib. 7. c. 41. nu. 35.* Nam reputantur hi tanquam conuicti de crimine herefis *per gloſſ final. in addit. cap. cũ conſumatio de hæret. in fin.* filios autem merito puniri ob nonnulla Parẽtum delicta, conſtat *Geneſios 19. n. 17.* vbi dehiſcens terra abſorbuit filios Datan, & Abiron, *Viſitat Dominus* (quem imitatur Eccleſia ob hæreſim) *iniquitatem patrum in filios Exod. 20.* Ratio autem cur ad pęnam de filijs deſumendam Sacri mouẽtur Canones, eſt tum quia, vt aduertit *Gloſ. verb. non infamata,* filij regulariter tales eſſe ſolẽt, quales parentes fuere, *cap ſi gens Anglorum diſt. 56.* timetur. n. fore, vt filij mores imitentur parẽtum *ex l. quiſquis, § filijs, C. ad l. Iuliam maieſt.* & nos proſequuti ſumus *1. tom.* partim agentes *de illeg. lib. 2. diſp. 2. partim de nobil. lib. 2. diſp. 6. c. 4.* partim quia ſi parum faciũt proprias ſibi impoſitas pœnas Heretici, metuant certè filiorũ. Neq. hoc inquit *Chryſoſtomus homil. 29. in Geneſim* abſq. ratione factum eſt, *quia pater non minorem pœnam, & cruciatum habet, quã filius, grauius enim eſt videre filios ſupplicijs affici, quã ſi ipſi parentes ijs fiant obnoxij,* partim quia cum Hæretici memoria ab hominum animis delenda ſit, merito expũgitur, ob pęnas filijs iouſtas, in quibus ſe perennare putabant. Videndus eſt *Bald. in l. Gallus, § quidem rectè num. 2. ff de lib. & poſthum Fulgoſ conſ. 159. nu. 1. Sanctorell. de hac. c. 24 dub. 3.*

17 Ad propoſitum tamen examen teſtium reuerſus. De nobilitate ſcripſi *tom. 1. l. 2. diſp. 6. cap. 1.*

18 An ſciat, cuius ætatis ſit, & nũ expleuerit annum trigeſimũ, & quæ ſit cauſa ſcientię? AEtatem autem hanc ad Epiſcopatum neceſſariam cum nonnullis, quæ de illa poſſint emergere difficultatibus abunde docui *tom. 1. lib. 2. diſp. 7 cap. 1.*

19 An ſciat eſſe Sacris initiatũ ordinibus, quibus à quo tempore, præſertim ſi ante ſex menſes, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

Quos expoſcat ordines Epiſcopatus docui *tom.1, lib.4.diſp.vlt cap.vnico.*

20 An ſciat eum eſſe in Eccleſiaſticis functionibus, atq. in ſuſceptorum ordinum exercitio diù verſatum? Sacramenta ſæpè ſuſcepiſſe?

De exercitio ordinis lege *loc. ſuper.cit.præſertim n.2.*

De frequentia Sacramentorum per ſe patet.

21 An probè ſciat Promouendi candorem fidei, morum probitatem, bonam famam, & quæ ſit cauſa ſcientiæ.

22 Quanta debeat ſinceritate fidei pollere Præſul, non eſt, qui neſciat, & cum lux Eccleſiæ ſit, ac luminare ſuper Candelabrum dignitatis Eccleſiaſticæ expoſitum, quam longè à tenebris hæreticæ prauitatis abeſſe debeat Lippis, ac Tonſoribus notum eſt, hoc autem ex omnibus nominibus, quibus Præſulem noſtrũ dotari diximus *tom.1 lib.1.diſp.1.c.1.* deduci facili negotio poterit. Ratio autem, cur merito ab Eccleſiaſtica dignitate repellantur quiſquilię Hæreticorum, prętèr dicta eſt ob irregularitatem ſępè ſæpiùs indicatam, qua Hæretici innodãtur, vt probè tradunt *Nauar.in ſum.c.27.nu.205.& conſ.29.de hæret.Sylu. verbo irregularitas q.24. & verbo crimen q.2.n.3.Valent.tom.4.diſp.7 q.10.punct.3.in 3.ſpecie irregularitatis, Azor tom.1.lib.8.c.11.q.13.c.21 q.8. Sanchez lib.2. de cal. c.25.nu.2.Soar.tom.5. in 3.part.de cenſuris diſp.43.ſect.3.n.1.& in tract.de fide diſp.21.ſect.5.n.1.apud quos alij; ex capite nos diſtin.51. & cap. Præsbyter de penit.diſt.5.cap.inter ſollicitudines de Purgat.Canon.ex concil Illiberitano c.51. per ea. Ex omni hæreſi, qui ad nos fideles venerit, minimè eſt ad clerum Promouendus ex epiſt Cornelij Papæ apud Euſebium lib.6.hiſt.Eccleſ.cap 35. reuertentes ab hæreſi ad fidem non eſſe ad gradus promouendos, ac demum ex Cypriano epiſt 68. & Innoc.1.c.4.ad Epiſcopos Macedoniæ.* Sunt autem hæretici irregulares non modo propter infamiam, quam turpiter cuntrahunt ex *l. cunctos populos, C.de ſumm.Trin.ex Authent. Gazzarros in princip.C.de hæretic.ex Leone X. Exurge Domine apud Peñam inter literas Apoſtolicas, & cap.infamer 6.q.1.alijs textib. atq. Auctoribus eruditè traditis ab Antonino Sanct. tract.de hæreſ c.27. dub.2.* Sed propter ipſammet fœditatem hæreſis, cui irregularitatem annexam eſſe probant, *cit. Auctor dub.1.circa me-*

23 *dium*, ità vt ad primam tonſuram admittendus ſit hæreticus ex *cap.Præsbyter, §.de his diſt.10,* ac docent *Sotus in 4 diſt.21.c.1.art.3.Sylu.ver-*

24 *bo irregularitas q.5.& alij.* Neq. beneficio aliquo donari poteſt, vt patet *ex cit.cap.laudatiſq. Auctoribus*; & licet verè penitens hæreticus permittatur in ordinibus ſuſceptis miniſtrare;

25 Ad maiores tamen ordines aſcendere prohibetur, vt ſcitè *Soar.tom.1. de cenſuris diſput.43. ſect.1.n.2.Peña 3.part.directorij comm.162. & 175.Syln.verbo irregularitas, §.5.per cap.Salubre, & cap.conuenientibus 1.q.7.cap.nos conſuet. diſt.12.cap.illud diſt.5.*

Quam verò cautè funeſtum Hæreticorum ignem, etiam cinere ſubdolæ penitentiæ coopertum tractare debemus, ſcripſi *tom.1.libr.3. diſp.2.c.3.n.21.*

26 In hac autem irregularitate ſolus Pontifex diſpenſare poteſt quoad ordines, & præſertim quoad hunc præcipuum Epiſcopi ſuſcipiendũ, ſi crimen fuerit publicum; prima pars huius noſtri placiti eſt *Soar.tom.1, cit.de cenſ.diſp.43. ſect.1.nu.6.Azor.tom.1.lib.8.c.21.q.8. Val.tom.4.diſp.7.q.19.punct.3.Farin.de hær.q.189.§.4.n.13.& aliorum, quos citat, ac ſequitur Sanctorell. de hær.c.21.dub.1.n.5.*

Quid autem ſentiendum ſit de diſpenſatione in vſu Ordinũ, præſertim Miſſæ, non eſt huius loci, ſed cum acturi ſimus de functionibus, ac poteſtate Epiſcopi in 3.*tom*, videatur *citat. Sanctorel. à n.9.ac deinceps*, penès quem habetur ſecunda pars indicata de facultate Epiſcopis, facta per Tridentinum, diſpenſandi in huiuſmodi irregularitate prouenientę à crimine occulto, de qua nos aliás.

28 Quęres hic primò, quid ſi teſtes deponerent Promouendum ob timorem aliquem feciſſe actum externum, fidei repugnantem. Reſpondeo, & ſi ille non feciſſet contra fidem, ſed contra fidei confeſſionem, adhuc eſſe reijciẽdum; & quia præſumptio contra illum eſſet: & quia tametſi non eſſet Hæreticus, & quam modo indicauimus irregularitatem non contraxiſſet, alterum ſubiret propriam latam contra tale crimen, *cap. Præsbyteros diſt.10.* vt rectè *Maiol. lib.1.de irregul.c.3.& 4.nu.2.Soar.tom.5.diſp.43. ſect.2.n.1.& alij.*

Dicendũ hic eſſet quid nomine hęreſis propriè intelligatur; Verum, & quia quę ad noſtrũ faciunt Inſtitutum, dum nonnulla ſuper expendimus de filijs Hæreticorum examinauimus; & quia è regimine Domus Dei, ſummaquè dignitate Eccleſiaſtica non modo teterrimum crimen hęreſeos diſtare, quam maximè debet, ſed ipſius etiam leuiſſima ſuſpitio, idcirco ab his, ad propria properans calamus, temperat, contentus indicaſſe, quomodolibet Hæreticũ ab hac dignitate remouendum eſſe.

De probitate morum Epiſcopi ſcripſimus *tom.1.lib.3.diſp.2.c.1.& c.4.n.5.& 6.* de fama, & infamia diſputatum eſt *tom.1.lib.3. diſp.2.c.2.& 3.*

29 An ſciant teſtes Promouendum eſſe virum grauem, prudentem, & rerum experientia præditum? Præſulis prudentiam expendi *tom.1. lib.3.diſp.3.c.1.n.17.* grauitatem verò *nu.18.19. & 20.* vbi de viro graui.

30 Norit nè aliquo gradu in iure canonico, vel Sacta Theologia donatus, vbi quantum tẽporis his in ſcientijs impenderit, & an eum ſufficienti ad tantum onus doctrina polleat?

De doctrina, cęteriſq. ad ſcientiã ſpectantibus Antiſtiti neceſſariam egimus *tom.1. lib.3. diſp.1.c.1.& 2.ac lib.4.diſp.2.c.3.n.42.*

31 Num ſciat Promouendum aliquod Eccleſiaſticum obijſſe munus, & qua ratione ſe geſſerit in eo regimine?

32 An ſciat eum aliquando publicum dediſſe ſcandalum? De hoc autem lege, quæ tradidimus *lib.3.cit.diſp.2.& diſp.3.c.1.& 2.*

33 An aliquo corporis, vel animi impedimẽto, ſeù vitio teneatur?

Quę ad hũc facere videntur articulũ tradita

loca

loco modo cit. tum de impedimentis Cenſurarum *tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 4. *toto.c.* 1. *&* 2. *diſp.* 1. *c.* 1. *diſp.* 7. *c.* 3. Necnon de impedimento inſtituti, vel voti religioſæ vitæ *lib.* 4. *c.* 1. 3. *&* 4. de vitijs autem quibus maximè vacare debet Epiſcopus ſcripſi *lib.* 3. *diſp.* 2. *&* 3.

34 Demum interrogandi ſunt teſtes, an ſufficientem, & vtilem cenſeant Promouendum ad munus Epiſcopale talis præſertim Eccleſiæ, ad quod euehendus eſt, & qua de cauſa id iudicent.

Hæc autèm notitia ex Ornamentis pendet, quibus donatus eſſe Præſul, & è varijs impedimentis, quibus carere maximopere debet. Te-
35 ſtium autem horum depoſitiones diſertè, neq; per affirmationem ſolum, vel negationem exarentur.

CAPVT OCTAVVM.

De ijs, quæ iuxta hanc bullam deſiderantur, ad plenam notitiam doctrinæ perſonæ ſecularis Promouendæ in Antiſtitem, quando præſertim eſt Prouinciæ, in qua ſunt publica.

S V M M A.

Affertur clauſula deſideratam expendens in Epiſcopo doctrinam n. 1.

Expenditur n. 2. *remiſſiuè.*

Num Priuilegium Doctoratus inſerendum ſit proceſſui. n. 3.

Quo ſub titulo enunciandus ſit electus. n. 4.

Examen indictum à Clemente VIII. n. 5.

Ad quem finem examen Præſulis indictum ſit, & quanta cum æquitate cum Promouendis agendum. n. 6.

Quid reſpondere debeat Promouendus interrogatus, an vtrumq. ſciat teſtamentum. nu. 7. *remiſſiuè.*

Quomodo peccent Examinatores indoctum, proprio voto in Epiſcopum approbantes. nu. 8. *remiſſiuè.*

Num poſſit cum Promouendo diſpenſari in doctrina ei neceſſaria. n. 9. *remiſſiuè.*

Qua teneatur obligatione Pontifex Maximus circa approbationem Epiſcopi quoad eius doctrinam n. 10 *remiſſiuè.*

An defectus doctrinæ Præſuli electionem irritet. n. 11. *remiſſiuè.*

An Cardinales peccent, atq. ad reſtitutionem teneantur interrogati in Conciſtorio, eorum muneri non ſatisfacientes. n. 12. *remiſſiuè.*

Quid ſentiendum ſit de Cardinali, cui dubia eſſet ſufficientia Promouendi. n. 13. *remiſſiuè.*

CVm locis *ſuperiori capite interrogatorio* 29. citatis multos attulerim Canones, præcipientes non vulgari doctrina inſignitos eſſe debere Præſules, ſolum hic adnotaſſe ſatis erit, conſtitutionem hanc maximoperè veſtigijs inhærere *Tridentini Concilij*, tùm *ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 1. tùm *ſeſſ.* 22. *de reform. c.* 2. His itaq. proſequitur Pontifex.

1 *Et quia circa doctrinam plures fraudes committi ſolent, ſæpè enim contingit, vt nonnulli ſciētia vacui ſolo Doctoris titulo, aut priuilegio glorientur volumus, vt de eorum etiam doctrina diligenter inquiratur, qui vel doctoratus, aut licentia titulis, & Priuilegijs gaudent, vel etiam à publicis Academijs teſtimonium habuerūt, quòd idonei eſſent ad alios docendos, niſi forte aliquorum inſignis doctrina, ex publica ipſorum functione, notoria eſſet. Ita verò inquiſitio facienda erit, vt quibus in locis, quanto tempore Theologiæ, vel iuri canonico Promouendus operam dederit, cognoſcatur. Et quoniam in quibuſdam Prouincijs nulla ſunt ſtudia generalia, neq. vlla publicæ ſcholæ, neq. vſus habet, vt qui ſtudijs operam nauant vllis doctoratus, aut licentiæ inſignibus decorentur, declaramus in huiuſmodi locis, ſufficere ſi teſtimonio virorum grauium, & Sacræ Theologiæ, vel Iuris Canonici peritorum conſtet Promouendos ea ſcientia Theologiæ, vel Canonum vere pollere, & idonei ſint ad ea docenda, quæ Populum Chriſtianum ſcire oportet, ac muneri iniungendi neceſſitati valeant ſatisfacere. Teſtes prætereà deponant ſe de ſcientia Promouendorum certos redditos eſſe ex eo, quod prædictos promouendos ſpecimen ſuæ doctrinæ publicè, vel priuatim dediſſe cognouerint.*

2 Circa quæ præter indicata *ſuperiori capite interrogatorio* 29. de puplico teſtimonio, quo doctrina Præſulis innoteſcere debeat, actum eſt à me *libr.* 3. *citat. diſputat.* 1. *cap.* 1. *num.* 8.

Quomodo autem indoctus Epiſcopus peccet, & quid facere teneatur, ibidem dixi *nu.* 19. *vſq. ad* 28. incluſiuè.

Quis verò præferendus ſit Iuriſperitus, vel Theologiæ, ibidem dixi *diſp.* 1. *c.* 2.

3 Priuilegium prætereà doctoratus originale inſerendum eſſe Proceſſui, vel eius exemplar ſub authentica forma rectè docet *Barboſa de poteſtat Epiſc. tit.* 1. *c.* 5. §. *quæ requiritur.*

4 Inſuper perſona Promouendi hoc enunciètur titulo affectus, ſi fuerit Prelatus, Admodum *R.* D. vel P. ſi verò non fuerit Prælatus *R.* N. N. nunquam tamèn electus, ità vocatur abſolutè, neq. ſe ipſum hac ratione nominat, vel ſubſcribit, niſi præceſſerit electio Capituli, atq. Conuentus.

5 Demum ad ſummum imponendum faſtigium diligentiæ, qua omninò innoteſcat doctrina Promouēdi *Clemens VIII. Pontifex Maximus* ſtatuit in Italia, Promouendos ad Ca-

thedrales Eccleſias in Vrbe, coram Papa pro tempore exiſtente, ſacraq. Congregatione Cardinalium, aliorumquè grauium, ac peritorum Prælatorum, virorumq. doctorum: In Hiſpania verò, & Gallia coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi exiſtentibus, & legatis deficientibus coram Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nuncijs, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis de ſpeciali mandato Pontificis Summi aſſiſtentibus, alijs Prælatis eruditis, doctiſquè viris, pro tanti qualitate negotij examini ſubjacere. Quod maximè conſonum eſt *Tridentino de reform. ſeſſ. 24. c. 1.* vt nimirum hac ratione approbati digniſſimi quiq. Epiſcopatus tronum aſcendant; par enim erat, vt ſi per eamdem Tridentinam Synodum ibidem Paræſias recturi propriæ periculum ſcientiæ in rigoroſo examine facerent, certè Summi Parochorum Parochi, Cathedrales, non ſine magno examine adeant Eccleſias ex *cap. rationis ad finem diſt. 100. & cap. ſuggeſtum 7. q. 1.*

6 Verum enim verò, vt quod ſentiam de hoc examine vnico verbo, dicam potius ad ſtimulum inutendum Promouendis, aurumu hoc eſſe indictum examen, quo candidati Præſulatus, & omnibus viribus doctrinę dent operam, & quanti ſit momenti, quod ſibi onus imponunt, intelligant: & nè oſcitanter ſubeant, ſed potius ſeriò de eius abdicatione curent, ſi ſufficienti non polleant doctrina, quam ad plenā illorum ſcientiæ notitiam habendam. Nam quotuſquiſq. erit, qui ad majeſtatem tantam Pontificis, & Purpuratorum in Vrbe non palleat, atq. exhorreſcat? Quamobrem metu cadente in conſtantem virum ſæpè excuſandi erunt, qui alijs documentis conſtant eſſe docti, etiamſi vacillauerint. Quod cum proportione dictum volo de examine habito in Gallia, atq. Hiſpanijs.

7 Inſuper quæro, quomodo promouendus ſciſcitatus, an ſciat vtrumq. teſtamentum, reſpondere debeat? Verum nos de hac quæſtio tractauimus *loc. cit. n. 24.*

8 Quæres ſecundo, quomodo peccent Examinatores in Epiſcopum Promouentes Indoctum, vide *loc. cit. n. 29.*

9 An autem in obligatione Promouēdi quoad ſcientiam eidem neceſſariam diſpenſari poſſit leges ibidem *n. 30.*

10 De obligatione verò, circa hoc, Summi Pontificis ſcripſi hoc *tom lib. 6. diſp. 6. c. 2. n. 15.*

11 An autèm defectus ſcientiæ electionem irritet in Epiſcopum dixi eodem *lib. 6. diſp. 9. c. 3.*

12 Inſuper vtrum Cardinales peccent, ac teneantur ad reſtitutionem interrogati in Conciſtorio, dixi ibidem *diſp. 12. c. 4. n. 14. 15. & 16.*

13 Quid autèm ſentiendum ſit de Cardinali, qui eſſet dubius de ſufficiētia, dignitateq. Promouēdi ibidem dictū habes *n. 17. & 18.* & quid ſi talis electionis cauſa non eſſet *n. 19. & 20.* vel ſi taceret Cardinalis in conciſtorio *n. 23.*

CAPVT NONVM.

De notitia habenda doctrinæ perſonæ regularis Promouendæ.

SVMMA.

Clauſula de regulari in doctrina. n. 1.
Quænam ſit ſufficiens doctrina. n. 2.
Num ſtatus religionis impedimentum ſit Epiſcopatui. n. 3. remiſſiuè.
De licentia acceptādi Epiſcopatum Religioſo neceſſaria. n. 4 remiſſiuè.

1 *QVod autèm ad Regulares pertinet cum ad Eccleſias Cathedrales promouendi fuerint, nè fraus vlla ſubrepere poſſit, nè quod idem Tridentinum Concilium ſtatuit circa Regulares à ſuis Superioribus ſufficientis doctrinæ teſtimonium habeant. Nomine autem Superiorum eos dumtaxt intelligendos eſſe, qui nullum ſui ordinis Superiorem agnoſcat, &c.* Et infra. *Et nihilominus præter Superiorum teſtimonium, qui fidem faciant einſmodi regulares ad alios docendos idoneos eſſe, volumus ea ſeruari, quæ de ijs diximus, qui publicum ſuæ doctrinæ teſtimonium ab aliqua Academia habent, vt videlicet ſerio inquiratur, an Regulares ad Cathedrales Eccleſias Promouendi eos progreſſus in ſtudijs fecerint, qui in futuro Antiſtite inquirantur.*

2 Quid nomine ſufficientis doctrinæ intelligatur declarauimus *tom. 1. lib. 3. diſp. 1. c. 5. num. præſertim 23.*

3 Nùm ſtatus Religionis impedimento ſit Epiſcopatui dixi *tom. 1. lib. 4. diſp. 1. c. 2.*

4 Quæ licentia, & curus, Religioſo neceſſaria ſit, dictum eſt *diſputat. 1. cap. 3.* eiuſdem libri.

Præter Superiorum, Regularium teſtimonium inquirendum eſt de Regularis doctrina, non ſecus, ac de ſæculari hactenus explicatum eſt.

CAPVT DECIMVM.

In tranſlatione Præſulis ad alterum Epiſcopatum quid præſtandum ſit.

S V M M A.

De examine habendo ad tranſlationem Epiſcopi ab vna Eccleſia ad ad alteram per octo articulos à n. 1. ad 8. incluſiuè.

QVæ per inquiſitionem dilucidata ſunt de illo, qui primum in Antiſtitem promouendus eſt, eadem comperta eſſe debere de Transferendo ex vno in alterum Epiſcoparum, nullum eſt dubium. Quod ſi huiuſmodi probationes, vel non conſtarent omninò, ea examinandi erunt ratione, teſtes eiuſdem cõditionis, quæ diximus deſiderari ad formandum proceſſum, primo Promoti de omnibus ſupra relatis articulis, de quibus minimè liquet. Præterea ſpecialiter iji in examine adducendi ſunt articuli per teſtes explicandi.

1 Primum an ſciat transferendum Conſecratum in Epiſcopum fuiſſe, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

2 An ſciat, & per quot annos Transferendum Epiſcopale munus obijſſe?

3 An ei compertum fuerit Transferendum in ſua Eccleſia reſediſſe: ſuam Diœceſim diligenter viſitaſſe, prudenter, ac prouidè iuxta Sacrorum Canonum præſcriptum regiſſe, & quæ ſit cauſa ſcientiæ.

4 An ſciat Transferendum ſæpè ſolemniter celebraſſe, propria Confirmationis, & Ordinationis Sacramẽta prò neceſſitate Eccleſiarum miniſtraſſe, cęteraq. Epiſcopalia obijſſe, & quę ſit cauſa ſcientiæ?

5 Num nouerit Promouendum Dei verbo, morum ſanctitate, prudentiæ, pietatis, hoſpitalitatis, charitatiſquè exemplo populum ei commiſſum edificaſſe, atquè ad Chriſtianam doctrinam, & vitam inſtituiſſe, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

6 An ſciat ſtrenuè operam nauaſſe in defendendis, conſeruandis, augendis potius iuribus, ſiuè ſpiritualibus, ſiuè temporalibus Eccleſiæ, quam hactenus rexerat, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

7 An ſciat Transferendum minori quam par erat doctrina ornatum fuiſſe compertum, vel idoneam retinere, nequè ſenio, nequè alia quauis infirmitate obliteratam habere, qua poſſit Populum, vel maiorem (ſi forte talis fuerit) ei committendum ſufficienter docere?

8 An idoneum cenſet Transferendum ad regendam Eccleſiam ei committendam vtilem, vel neceſſarium, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

CAPVT VNDECIMVM.

De Profeſſione fidei à Promouendo facienda.

S V M M A.

Modus facienda Profeſſionis fidei praſcribitur. n. 1.
Formola deſumpta è conſtitutione facienda Profeſſionis fidei. n. 2.
Flexis genibus hac fidei Profeſſio emittenda eſt. n. 3.
Manu tangenda ſunt Euangelia, qua Deoſculabitur Promouendus. n. 4.
Vbi, & quomodo proprium adſcribet nomen Candidatus. n. 5.
Pralatus, qui Profeſſionem fidei excipit proprium etiam adſcribit nomen. nu. 6.
Quid poſtmodum praſtare debebit Notarius. n. 7.
Nomina teſtium ibidem adnotanda. nu. 8.
Litera omninò in fidei profeſſione deſcripta vitanda. n. 9.
Quanam pœna ſancita ſint in eum, qui dictam fidei Profeſſionem non emitteret. num. 10.
Quam culpam contrahet Epiſcopus, qui contra profeſſionem fidei explicitam faceret. n. 11.
Verba in diſpoſitionibus, ac legibus quomodo accipienda ſint. n. 12.
Claris verbis non eſt addendum, vel minuendum. n. 13.
Quando verba impropriè poſſumus interpetrari. n. 14.
Votum, & iuramentum duplici obligant obligatione contra quã duplici peccato ſpecie diſtincto peccatur. n. 15.
Quomodo peccat, qui animo ficto iurat. num. 16.
In praſenti Conſtitutione, quam pra manibus habemus Gregorij XIV. *hac circa propoſita fidei Profeſſionem à noſtro Candidato Epiſcopatus faciendam decreta ſunt.*

1 In-

3 IVxta eiuſdem Concilij decreta fieri debet profeſſio fidei Catholicæ à Promouendo, quam quidem ab eo dumtaxat recipiendam eſſe declaramus ad quem inquiſitio pertinebit, niſi forte qui profeſſionem emiſurus eſt à Prælato inquirente longe diſtet; tunc enim is Prælatus ex ſubdelegatione inquirentis profeſſionem committere debebit, cui Promouendus vicinior erit. Et infra, recipiat autem Prælatus profeſſionem Promouendi præſente Notario publico, ac teſtibus, atq. eam à ſe admiſſam, ac receptam propriæ manus ſubſcriptione teſtabitur. Is quoq. qui profeſſionem huiuſmodi in eo loco, vbi proprium nomen profitentis exprimi ſolet, nomen ſuũ manu propria adſcribet. Deniquè his peractis Notarius publico Inſtrumento fidem faciet de profeſſione prædicta adhibitis teſtibus, vt Præfertur. Et inferius in qua re obſeruari volumus, vt profeſſio fidei eiſdẽ omninò verbis deſcripta ſit, quę in ea forma continentur, quam felicis recordationis Pius Papa IV. prædeceſſor noſter ſtatuit obſeruandam, &c.

Conſtitutio hæc Pij IV. in Bullario antico eſt 114. in nouo autèm Laertij Cherubini eſt ipſius Pij IV. 80. cuius initium eſt, Iniunctum nobis Apoſtolica, &c.

§. Itaq. primò hæc exarata habentur. Nos volentes, &c. & ad hoc vt vnius eiuſdem fidei profeſſio vniformiter ab omnibus habeatur vna, eaquè, & certa illius forma cunctis innoteſcat, noſtræ ſollicitudinis partes in hoc alicui minime deſiderari formam ipſam præſentibus adnotatam publicari, et vbiq. gentium per eos, ad quos ex decretis ipſius Concilij, & alios prędictos ſpectat recipi, & obſeruari, ac ſub pœna per Conciliũ ipſum in Contrauenientes latis iuxta hãc, & non aliam formam, profeſſionem prædictam ſolemniter fieri auctoritate Apoſtolicã ea tenore præſentium diſtrictè præcipientes mandamus huiuſmodi ſub tenore.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo S.R.E. vtitur videlicet. Credo in vnum Deum Patrem Omnipotentem, factorem Cœli, & Terræ, viſibilium, &c. Apoſtolicas Eccleſiæ traditiones, reliquaſq. eiuſdem Eccleſię obſeruationes, & conſtitutiones firmiſſimè admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam iuxta eum ſenſum, quem tenuit, & tenet Mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione Sacrarum Scripturarum admitto; nec eam vnquam niſi iuxta vnanimem conſenſum Patrum accipiam, & interpretabor.

Profiteor quoq. ſeptem eſſe vera, & propria Sacramenta nouę legis à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtitata, atq. ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Eucbariſtiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, illaq. gratiam conferre, & ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem, ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos, & approbates Catholicæ Eccleſiæ ritus in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio, & admitto. Omnia, & ſingula, quæ de peccato originali, & iuſtificatione in Sacroſancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt amplector, & recipio. Profiteor pariter in Miſſa offerri ei verum proprium, & propitiatorium Sacrificium pro viuis, & defunctis: Atq. in Santiſſimo Eucbariſtiæ Sacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem vnà cum anima, diuinitate fieriq. conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem; quam conuerſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum, atq. integrum Chriſtum, verumq. Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo Purgatorium eſſe, animaſq. ibi detentas fideliũ ſuffragijs iuuari. Similiter, & Sanctos vna cum Chriſto regnãtes venerandos, atq. inuocandos eſſe, eoſq. orationes Deo pro nobis offerre, atq. eorum reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſero. Imagines Deiparę ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas eſſe atq. eis debitũ honorem, ac venerationem impertiendam: Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe illarumquè vſum Chriſtiano Populo maximè ſalutarem eſſe, affirmo. Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omniũ Eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſco. Romanoquè Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis ſuceeſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario veram obedientiam ſpondeo, ac iuro. Cœtera item omnia à Sacris Canonicis Oecumenicis Concilijs ac præcipuè in Sacroſancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atq. profiteor, ſimulq. contraria omnia, atq. hæreſes quaſcumq. ab Eccleſia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, Ego pariter damno reijcio, & anathematizo. Hãc verò Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo eamdem, integram, et immaculatam vſq. ad extremum

vitæ

vita ſpiritum conſtantiſſimè, Deo adiuuãte, retinere, et confiteri atq. à meis ſubditis, ſeù illis quorum cura ad me in munere meo ſpectabit teneri, et doceri, prædicari quantum in me erit curaturum.

Ego idem N. ſpondeo, voueo, ac iuro, ſic me Deus adiuuet, et hæc Sancta Dei Euangelia.

3 Circa praxim autem opus eſt adnotare
Promouendo genibus flexis dictam fidei pro-
4 feſſionem emittendam eſſe, atq. in fine vtraq:
manu Sacroſancta Dei Euangelia tangenda,
quæ ſpondens, vouens, atq. iurans, vt in forma
deſcripſimus, oſculabitur.

5 Inſuper Candidatus ipſe, qui fidem dicta
ratione profitetur, duobus in locis, ſub initio
ſcilicet, & ſub fine exaratæ profeſſionis pro-
pria manu nomen, & cognomen adſcribat.

6 Prælatus autèm, qui profeſſionem excipit
propria etiam manu ſubſcribet ad finem exa-
ratæ formæ, eamq. teſtabitur à ſe receptam hi-
ſce verbis.

Ego N. fidei profeſſionem iuxta ſupraſcriptam formam à R.E.P.D N. ad verbum expreſſam recepi, & ita manu mea teſtor.

7 Præterea Notarius ad finem eiuſdem exem-
plaris immediatè poſt Prælati ſubſcriptum pu-
blico inſtrumento extenſo fidem facit de præ-
8 dictæ profeſſionis nuncupatione, ac receptio-
ne præſentibus teſtibus, quorum nomina, &
cognomina exprimenda ibidem ſunt iuxta
Conſtitutionem Gregorij XIV. ſuper adnota-
tam.

9 Demum caueant, tùm Promouendus, tùm
Prelatus, apud quem fidei profeſſio habenda,
tùm Notarius, nè vel minima litura, ne dicam
mendæ ſubrepant. Ea propter expediret pu-
blicis typis magna cum diligentia dictam fidei
formam mandare, propria tamen manu vti di-
ctum eſt, & à Promouendo, & à Prælato reci-
piente ſubſcriptam.

10 Quæres primo, quæ ſint pœnæ contra ſecus
facientes, à Concilio adnotatæ? Reſpondeo
duobus in locis *Tridentinum Concilium* huius
diſpoſitionis feciſſe mentionem. Primo *ſeſſ.* 24.
c. 12. qui quidem locus in oris ſub initio Con-
ſtitutionis *Pij IV.* adnotatur, & *ſeſſ.* 25. c. 2. *de*
reform. Et quidem primo in loco hæc habet.
Prouiſi etiam de beneficijs quibuſcumq. curam
animarum habentibus teneatur à die adeptæ poſ-
ſeſſionis ad munus intra duos menſes in manibus
ipſius Epiſcopi, vel eo impedito coram generali
eius Vicario, ſeù Officiali ortodoxæ ſuæ fidei pu-
blicam facere profeſſionem, & in Romanæ Eccle
ſiæ obedientia ſe permanſuros ſpondeant, ac iu-
rent. In ſecundo autem loco. *Præcipit igitur*
Sancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Ar-
chiepiſcopis, & in omnibus alijs, qui de iure, vel
conſuetudine in Concilio Prouinciali intereſſe de-
bent, vt ipſa prima Synodo Prouinciali poſt finẽ
præſentis Concilij habendam, ea omnia, & ſingu-
la, quæ ab hac Sancta Synodo definita, & ſtatu-
ta ſunt, palam recipiant; necnon veram obedien-
tiam Summo Pontifici ſpondeant, & profitean-
tur: ſimulq. hæreſes omnes à Sacris Canonibus
& Generalibus Concilijs, præſertimq. ab hac ea-
dem Synodo damnatas publicè deteſtentur, &
anathematizent. Idemq. in poſterum quicumquè
in Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epi-
ſcopoſq. Promouendi in Prima Synodo Prouin-
ciali, in qua ipſi interfuerint omninò obſeruent.
Quod ſi quis ex ſupradictis omnibus (quod abſit)
renuerit, Epiſcopi Comprouinciales ſtatim Sum-
mum Pontificem admonere ſub pœna diuinæ in-
dignitatis teneantur; interimq. ab eiuſdem com-
munione abſtineant.

Ex his autèm patet per primum textum nullam decerni pœnam; per ſecundum autem præter præſcriptum ſub pœna diuinæ indignationis impoſitum Epiſcopis Comprouincialibus, priuantur etiam Renuentes id facere communione, &c.

Deinde animaduerto per citatas *Conſtitutiones, tùm Pij IV., tùm Gregorij XIV.* tempus præſcribi diſtinctum eo ipſo, quo quis promouendus eſt, antequam promoueatur, quin Synodus Prouincialis prima expectanda ſit. Deindè aſſignari perſonam apud quam, neque in Synodo Prouinciali, ſed extra facienda ſit hæc profeſſio. Demùm aliam non imponi pœnam, quam præſcriptam à Tridentino, quippè quã, vt ex ſupra relatis Concilij locis colligere licet, non video diſtinctam à communione, quæ prohibetur haberi à cæteris Epiſcopis cum Promouendo contumaci, & renuẽte, fidei profeſſionem emittere, per ea modo adnotata. *Quod ſi quis ex ſupradictis, &c.* Etenim *Pius Papa IV.* cum in ſua *Conſtitutione in Bullario antiquo* 112. & in nouo *Laertij Cherubini* 87. *incipiente Sacroſancta, &c.* ſtatuiſſet contra Doctores, & Profeſſores cuiuſcumq. facultatis nõ facientes fidei profeſſionem in manibus Ordinarij excommunicationem; contra Promouendos, tamen ſolum ſe remittit ad Concilium Tridentinum, vt patet ex §. 1. *n.* 2. *hic adnotato.* In conſtitutione autem Gregorij XIV. aliam pœnam iniunctam non inuenio.

11 Quæres quot, & quas contraheret culpas
Epiſcopus, qui contra aliquod ex membris in
profeſſione fidei explicatis, faceret. Ratio du-
bitandi fundamentum habet in poſtremis te-
latæ formulæ verbis. *Ego ipſe N. ſpondeo, voueo,*
ac iuro. Quę quidem verba tùm voti, tùm iura-
menti vinculum demonſtrant.

Reſpondeo, Tranſgreſſorem cuiuſcumq. rei
grauis illa formula contentæ peccare peccato
Sacrilegij, duplici formali malitia ſpecie diſtin-
cta affecti, tùm contra votum, tùm contra iura-
mentum. Ratio, qua moueor, eſt, quia præter
ea, quę *tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 1. *c.* 4. *n.* 20. & 21. docui,
verba nimirum eſſe cum effectu accipienda,
12 compertum habeo; necnon verba ipſa propriè
in diſpoſitionibus, & legibus explicanda eſſe,
l. 1. §. *ſi is, qui nauim, ff. de exerc.* Et in perfecto
ſenſu *l. rei appellatio,* §. *opere legato, ff. eodem.*
13 Et claris verbis non eſſe addendum, vel mi-
nuendum, vt probè *Bald. l. maximi, C. de liber.*
14 *præter.* Neq. opus eſſe interpretatione, *l. con-*
tinuus, §. *cum illa ff. de V.O.* & ſolum cum accipi
minimè poſſint in ſignificatione propria, vt hic
non euenit, impropriari poſſe, *l. ſed & poſſeſſio-*
nis,

Digitized by Google

nis,§.ſed & ſi.ff de iureiurand. Atqui vt patet in fine allegatæ formulæ expreſsè dicitur, ſpondeo,voueo, & iuro, ergo tùm voto, tùm iuramento Promotus dicendus eſt ligatus,ſed qui circa eamdem etiam materiam, & voto, & iuramento debitam peccat, peccato duplicem ſpecificam malitiam habente,ſe inficit;ergo,&

35 in caſu noſtro. Neq. ad euidentiam huius ratiocinationis deſiderati aliud video, quã probationem huius vltimæ ſubſumptæ propoſitionis aſſerentis tranſgreſſorem voti, & iuramenti etiam circa eamdem rem duplici malitia ſpecie diſtincta peccare. Quę quidem doctrina mihi certiſſima eſt;nam eſto tanquam optimã, moralem amplector regulam ſcitè ab *Henrich. lib.5.de pænit.c.1.n.6 Vaſq.1.2.q.72.art.6.diſp. 98.n.3.& 4.Sanchez lib.9.matrim.diſp.15.nu.4.* alijſq. traditam, docentem peccatum lege aliqua prohibitum biſariam poſſe altera lege,vel iure prohiberi, primo intuitu eiuſdem virtutis,quando vnica n habebit tantum malitiam: ſecundo alterius etiam virtutis intuitu, & tũc duplicem ſibi aſciſcet malitiam ſpecificam. Sic iniectio,v.g.violenta manuum in Clericum iure naturæ ob iniuſtitiam homicidij vetita,iure etiam Eccleſiaſtico ob circumſtantiam perſonæ prohibetur;nihilominus tamen poteſt vna, & eadem materia aliquando prohibita eſſe duplici,præcepto intuitu vnius virtutis ob duplicem tamen rationem formalem, ob quam poteſt contra illam virtutem,eiuſq. actus ſpecie diſtinctos fieri,ac tunc actus,quo peccatur cõtra illam virtutem duplici ſcatet malitia contra duas illas rationes formales. Sic res noſtra in præſentia ſe habet,nam licet votum,& iuramentum,eorumq. obſeruatio ad virtutem ſpectent Religionis.quia tamen non ſolum diuerſis prohibentur præceptis, quod ad propoſitũ hic,& nunc non facit,ſed quia diuerſa ratione formali ad ipſam Religionis virtutem pertinent;quod voti obſeruatio præcipitur,vt fides Deo debita ſeruetur,iuramenti verò, nè Deus in falſum teſtem inducatur; idcircò duplici laborat malitia ſpecie diſtincta huiuſmodi tranſgreſſio,vt rectè *Actores citat.*

36 Quia verò ratione peccaret animo ficto id iurans,vide apud *Sanchez lib.3.ſumm.c.6.à n.4. vſq.ad* 11. Et quomodo remaneret obligatus animo doloſo iurans c.10. Ad hanc formam,adnectere habetem alteram fidei exprimendam, atq. emittendam à Græcis Epiſcopis. Verum cum circa illã,nihil præterea occurrat, niſi vellem falcem in meſſem alienam inijcere,Gręcorum errores, quos illa eorum fidei forma continet expendendos, non ſine maximo mei Lectoris faſtidio;quem pro aliqua eorum notitia, idcirco remitto ad *Conſtitution. Gregory XIII. apud Cherubinum citat.33. initium eſt Sanctiſſimus Dominus noſter,&c.*

CAPVT DVODECIMVM.

De Inquiſitione, ac relatione ſtatus Eccleſiæ facienda.

SVMMA.

Articuli ad ſtatum Eccleſiæ habendum, de quibus interrogandi ſunt teſtes,& primo de Ciuitate.n.1.

De Fabrica Eccleſiæ,Turri,& Campanis.n.1.

De Sacris ædibus,ſeu Sacriſtia,& ſupellectili,organis,& Odæo n.3.

De ſuffraganeis Eccleſijs.n.4.

De dignitatibus,& Canonicatibus,ac cæteris beneficiis.n.5.

An cura animarum in illa ſit,vel tantum ſit baptiſmalis.n.6.

De eius reliquijs.n.7.

De alijs Eccleſis,ſiue Regularum,ſiue ſæcularium. n.8.

De Seminario.n.9.

De Parœſijs Diœceſis.n.10.

An Hæreſi ſit infecta.n.11.

1 IN Gregoriana, quam hactenus expendimus,conſtitutione,hæc deinceps habentur. *Poſt inquiſitionem verò de fide,&c.de ſtatu Eccleſiæ,alijſq. neceſſarijs rebus*, & infra eum ſtatuiſſet iuxta ſupradicta, à quo inquiſitio,& proceſſus perſonæ faciendus eſt,ſubdit. *Quod idem intelligatur de ſtatu Eccleſiæ accipiendæ.*

1 Circa hunc autem ſtatum primùm inquirendum eſt à perſona,cuius intererit penès dicta,an teſtes ſciant cuiuſnam Regni, vel Prouinciæ Ciuitas ſit Eccleſiæ,de qua agitur: Cuiuſnam ſitus,qualitatis,& magnitudinis, quot conſtat hominibus, quotuè Chriſtianis,& ſub cuius temporali ſit dominio, & quæ ſit cauſa ſcientię.

2 An ſciant eſſe in illa Ciuitate Cathedralẽ vel Metropolitanam Eccleſiam, ſub qua inuocatione,cuiuſnam ædificij,vetuſtate nè,ac temporum iniuria ruinam minantis,vel firmę ſtructuræ? Qua in Vrbis parte,ac vicinia ſita ſit,& an domibus Canonicis addictis circum ſepta? Nùm Palatium Epiſcopale ſit propè templum ad Epiſcopum,eiuſq. familiæ aptum. Si ad Cãpanas Turrim habeat opportunam,Campanis inſtructam,ſi Cœmeterium aptum ad oſſa, & cineres demortuorum Chriſtianorum condendos.

3 Nùm Sacras ædes, ſeù Sacriſtiam habeat Eccleſia, indumentis inſtructam ad ſacra officia aptis, & ad Pontificalia exercenda,argenteis vaſis illuſtratam, aliaq. ſacra ſuppellectili ornatam? Num aptum ei ſit organum,atquè

Odęum

Odæum ad laudes Deo decantandas accomodum.

4 Si Eccleſia fuerit Metropolitana, nùm ſciāt quot eis ſint ſuffraganeę Eccleſiæ Epiſcopales, & quæ ſint: Si autem Epiſcopalis cuiuſnā Metropolis fuerit ſuffraganea, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

5 Quot ſint in ea Dignitates, & quot Canonicatus, Beneficiati ad reſidentiam obligati, & qui cęteri Præsbyteri, aliįquè Clerici. Quæ dignitas ſit Princeps. Quales beneficiorum ſingulorum reditus, & an ſit Theologalis præbēda, & Pęnitentiaria, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

6 An in dicto Templo animarum habeatur cura, & à quo. Num fons baptiſmalis in eo ſit?

7 Num inſignibus Sanctorum reliquijs donata ſit Eccleſia, & quorum, & quæ cauſa ſit ſcientiæ?

8 An reales nouerint Epiſcopalis menſæ, vel Archiepiſcopalis reditus, è quibus deducuntur, vel vbi ſiti ſint. An aliqua ſint, & in cuius fauorem, penſione onerari, & quæ ſit cauſa ſcientię?

9 Quot aliæ ſint in ea Ciuitate Eccleſiæ, ſiue Collegiatæ, ſiue Parochiales, ſiue baptiſmales, ſiue aliæ Confraternitates, vel Religioſorum virorum, vel Sacrarum Virginum Conuentus, aut Monaſteria, Noſocomia, Hoſpitium, Valetudinarium, Xenodochium, Mons pietatis, cęteraq. loca pia, & quæ ſit cauſa ſcientiæ?

10 An inſtitutum in ea ſit, & quot puerorum, ſeù Iuuenum Seminarium iuxta Sacræ *Tridentinæ Synodi* diſpoſitionem *ſeſſ*. 23. *cap*. 18. *de reformat*. & an Alumni de reditibus viuant beneficiorum, eidē Seminarij Collegio vnitis: Velè fructuum portione ab alijs beneficijs deriuatorum iuxta præſcriptum allegati Tridentini.

11 In Diœceſi quot ſint Parœciæ, ſub cuius titulo, de quibus eædem habendæ ſunt interrogationes, ac de Parœcijs Cathedralis Eccleſię principis Ciuitatis.

12 Si tota Diœceſis, ac præſertim Vrbs Epiſcopalis Hæreſis peſte vacet: Quot cenſeatur perſonis conſtare, & quæ ſit cauſa ſcientię?

CAPVT XIII.

Inquiſitione perfecta, quid faciendum ſit?

S V M M A.

Quid præſtandum ſit à Notario facta iam inquiſitione, & examine. n. 1.
Cui mittendus ſit Proceſſus factus. n. 2.
A quo deputandus ſit Notarius. n. 3.

1 PErfecto autem examine, atq. inquiſitione hactenus explicata, tùm perſonæ, tùm Eccleſię prouidendæ, Notarius ſcripturas omnes authenticas, quibus illa continentur in authenticum rediget inſtrumentum, ac Prelato, cuius intereſt, tradet.

2 A quo ſi extra Curiam cōfectus fuerit Proceſſus, obſignatus, & clauſus ad Romanum Pontificem immediatè tranſmittendus eſt, ſi ex illis fuerit Eccleſijs, quibus immediatè Papa prouidet. Quod ſi Eccleſia prouidenda ex his fuerit, quæ ad nominationem alicuius Regis prouideri ſolet, confectus mittendus eſt Proceſſus obſignatus, ac ſigillo munitus Cardinali Protectori Regni, vel Prouincię, in qua talis Eccleſia ſita eſt. Ipſe autem Prelatus, vt habet conſtitutio Gregoriana, cui inſiſtimus, vel per literas ſeorſim, ſimul tamen cum proceſſu mittendas, vel per ſubſcriptionem dicti Proceſſus, ſignificet, quanta fides teſtibus examinatis, eorumq. dictis, & ſcripturis productis, ſuo iudicio, habenda ſit: ſimul etiam quid de Promouendo ipſe ſentiat.

3 Hic autem, de quo diximus, Notarius, vt rectè *Pariſius de reſignat. benef. lib.* 8. *tit.* 11. *n.* 3. deputandus eſt à Cardinali, qui relationem eſt facturus, ſi Promouendus ſit in Curia. Quodſi extra Curiā, res poſtulat, vt à Prelato deſignetur, cui idem Proceſſus commiſſus fuerit. Verū hic adnotaſſe non abs re erit, allegatū, *Pariſiū loc. cit.* conceſſiſſe Notario, vt coram Auditore Cardinalis, & cum eiuſdem participatione teſtes examinare poſſit. Quod ſatis non eſſe conſtat per pręſentem *Conſtitut. Gregorianam*, quę eſt prę manibus; iuxta ea, quę *cap*. 5. ex illa tranſcripſimus; nil tamen mirum cum vir doctus vix illam conſtitutionem videre potuerit, *vt num*. 12. & 60. *præſtatur*.

DISPVTATIO QVINTA

De promouendi in Antiſtitem praxi Conciſtoriali; eiuſdemq. difficultatibus.

BREVI dilucidatione *Gregorij XIV.* Conſtitutione illuſtrata ad praxim Curię accedimus, eiuſq. difficultates explicandas, quas præſens expediet diſputatio.

CAPVT PRIMVM:

Proponitur praxis promotionis habitæ in Curia.

SVMMA.

Quæ circa promotionis praxim in Curia Romana habitam dicuntur de Epiſcopo, Archiepiſcopis etiam, & Patriarchis competunt. nu. 1.

Quid facere teneatur Promouendus cum primũ nouerit Pontificis mentem, eum volentis promouere. n. 2.

Poſt indictum diem examinis, ſubſequitur ipſum doctrinæ Promouendi examen, ante quod tenetur omnes, vel pleroſq. adire Cardinales. num. 3.

Quarta actio eſt commiſſio proceſſus. Quinta eiuſdem confectio reliquis cum actionibus neceſſarijs breuiter indicatis à nu. 4. vſq. ad 20.

Promouendus in Curia maiorem Cardinalium partem adire tenetur. n. 21.

Quid præſtare debeant Cardinales ordinum capita, quibus tradendus eſt proceſſus Promouendi. n. 22.

A quo facienda ſit in Conciſtorio propoſitio, ſeũ præconizatio. n. 23.

Quid ſit hæc præconizatio. n. 24.

Inter vnum Conciſtorium, in quo proponitur, ſeũ præconizatur, & alterum, in quo expendenda res eſt intercedit confectio Schedulę, cuius proponitur forma. n. 25.

Quænam ſint iura ſoluenda Collegio Cardinaliũ, & Officialibus, quæ autem ob Promouendi paupertatem, ſi fuerit Religioſus condonari ſoleat à Papa. n. 26.

Quando Sanctiſſimus proponit, quomodo Schedula efficienda ſit. n. 27.

Eadem ſeruanda eſt forma Cedulæ, cuius nonnullum exemplar affertur aliqua munita clauſula, ſiue per obitum Prædeceſſoris, ſiue per reſignationem, ſiue per translationem Eccleſia vacet. n. 28. & 30.

Eodem etiam modo Coadiutor Epiſcopo cum futura ſucceſſione datur. n. 29.

Forma ſchedulæ facienda quando Promouendus eſt à Rege præſentatus. n. 31.

An Præconizatio vim habeat electionis. n. 32.

Num Præconizato ius per præconizationem acquiratur. n. 33.

Formula proponendi negotium in ſecundo Conciſtorio ſecreto. n. 34.

Ni habeant, quod opponant Cardinales in ſecundo Conciſtorio, a Pontifice approbantur proceſſus, & relatio. n. 35.

Admiſſio propoſitionis à Cardinali factæ de Promouendo æquiualet confirmationi. n. 36.

Cedula firmata iam à Cardinali dicitur, cedula Conciſtorialis habens vices ſupplicationis expeditæ in Cancellaria. n. 37.

Formula, ſub qua mittitur cedula Conciſtorialis ad Vicecancellarium. n. 38.

Formula cedulæ componendæ à Vicecancellario. num. 39.

Quænam dicitur contraſchedula, vel contracedula. n. 40.

Nũm in Vrbe aliter poſſit, vel ſoleat promoueri in Epiſcopum. n. 41.

Quando Papa abſolutè proponit Promouendum ſibi omnino notum, &c. quæ forma cedulę Cõciſtorialis facienda ſit. n. 42.

Omnibus peractis in Conciſtorio, & cedula facta quid requiratur iure antiquo, & nouo ad ea, quæ ſunt iuriſdictionis exercenda. n. 43.

Cardinales tamen hac aliorum communi regula poſſeſſionis, & oſtenſionis literarum non comprehenduntur, quippè qui ſtatim exercere poſſunt munia Epiſcopalia iuriſdictionis. n. 44.

PRæſenti quidèm capite ad maiorem claritatem, primũ habeo functiones, ſeù actiones enumerare, quibus promotio conficitur alicuius in Epiſcopũ: deindè ſi qua ſunt circa illas difficultates euoluere.

1 Ad hoc autem præſciẽdum eſt, quę de Epiſcopis dicturi ſumus, locum etiam habere in Archiepiſcopis, Patriarchis, & cęteris huiuſmodi Prælatis, cùm ex his, quę 1. *tom. lib. 1. diſp.* 1. exarauimus, tùm quia hi in iure appellationis comprehenduntur Epiſcopi ex *gloſ. in cap quia periculoſũ de ſent. excomm. in* 6. vbi Expoſitores.

2 Itaq. cùm primum. N. Promouendo conſter Summi Pontificis conſilium volentis eum in Epiſcopum promouere, ſiue ab illius Beatitudine ipſi declaratum fuerit, ſiue ab alio fide digno id acceperit, vbi grati animi officiũ, vti de more fieri ſolet per gratiarũ actiones, apud ſanctitatẽ Papę, obierit: vel ſi proprię animę cõſulere voluerit, sãctiſſimos Epiſcopos Eccleſię imitatus, poſtq̃. ex corde ad pedes Põtificis humi-

humiliter ſe à tanto onere excuſauerit, ſi voti compos factus non fuerit, primus in hoc negotio actus ſolet eſſe præſcriptio habita à Summo Pontifice diei ad examen, & periculum faciendum ſcientiæ ipſius Promouendi iuxta ſupradicta. Secunda actio eſt ipſum examen, quod coram Summo Pontifice, alijſq. purpuratis Patribus, Prælatis, ac doctis viris habetur.

3 Tertia. Tenetur Promouendus omnes, vel pleroſq. adire Cardinales.

4 Quarta. Commiſſio proceſſus faciendi de vita, moribus, ſcientia, alijſq. requiſitis in Promouendo ornamentis, atq. Eccleſiæ, ad quam euchendus eſt.

5 Quinta. Confectio Proceſſus.

6 Sexta. Profeſſio fidei à Promouendo facienda.

7 Septima. Subſignandus, ac firmandus eſt proceſſus à Cardinali, cuius intererit.

8 Octaua. Mittitur idem Proceſſus tribus Ordinum capitibus, Cardinalibus.

9 Ab his tribus Cardinalibus approbatur, & ſubſcribitur.

10 Remittitur ab his eiſdem Cardinalibus ad Cardinalem referendarium.

11 Proponitur ab hoc ipſo Cardinale referendario in Conciſtorio.

12 Fit cedula, ſeù ſchedula, quaſi breuiarium quoddam Proceſſus iam facti.

13. Huius breuiarij, ac Summæ Proceſſus tot exemplaria fiunt, quot ſunt Cardinales, qui mox in Conciſtorium ſe conferent, & vnum pro Papa.

14 Dantur huiuſmodi exemplaria, tùm Papæ, tùm ſingulis Cardinalibus ad faciendam propoſitionem in Conciſtorio.

15 Admittitur à Papa cedula hæc, atq. à Cardinali referente ſubſcribitur, cuius ſigillo munitur, & expeditur.

16 Mittitur cedula à Cardinali referente Vicecancellario.

18 Munus Vicecancellarij circà hanc cedulam.

19 Literæ Apoſtolicæ expenduntur.

20 Vigore literarum poſſeſſio conceditur.

His breui quaſi per tranſennam indicatis ad ſecundum accedamus punctum, ad difficultatum ſcilicet explicationem. Et primo circa primum membrum ſecundi numeri, cum Vrbanitatis, ſeù grati animi contineat officiũ, quod liquet, nihil mihi adnotandum eſt. De ſecundo autem abdicandi ſe hoc munere non habeo quid addam dictis *tom. 1. lib. 4 diſp. 2 c. 1.*

De ſecundo autem puncto *n. 3.* indicato diſſerui *ſuperiori diſput. c. 8.*

21 De tertio; ſtatuit primum *Leo Decimus in ſua Conſtitutione ſeptima, cuius initium ſupernæ, de reformatione generali Prælatorum Eccleſiaſticorum anno 1514. edita. Ne Cardinalis relator vllo modo referat niſi præſens in Curia Promouendus maiorem Cardinalium partem antea adierit, vt quæ à referente Collega ſint audituri, occulta fide, quantum ad perſonam promouendi attinet, cognoſcere poſſint.*

Deindè *Gregorius XIV* in Conſtitutione ſæpè citata, & à nobis ſuperiori diſputatione expenſa idem decreuit ibi; *Volumus autem, vt Cardinalis relator moneat Promouẽdum ſi præſens in Curia fuerit, vt iuxta Concilium Lateranenſe nouiſſimè celebratum omnes Cardinales, ſiuè maiorem partem Collegij adeat, antequam Eccleſiam proponat, vt quæ à referente collega ſint audituri, occulta fide, quantum ad perſonam promouendi attinet cognoſcere poſſint.*

Ex his patet finis, ad quem Promouendus Dominos Cardinales adire teneatur.

De quarta actione ſatis dictum eſt *ſuperiori diſput. c. 1. 2. & 11.*

Quintam functionem *ſuperiori* integra complexus ſum *diſputatione.*

De ſexta *c. 11.* actum eſt.

Septima à Cardinali proponente ſubſcribitur, cui proceſſus commiſſus eſt in publicum inſtrumentum redactus, vt ſupra *c. 11. ſuperiori diſput.* diximus, & à quo aſſeritur ex eo conſtare ipſum Promouendum requiſitis affectum ornamentis.

Octaua, nona, & decima *allegato capite vltimo* comprehenſæ ſunt, neq. alia indigent expoſitione.

22 Itaq. mittitur proceſſus tribus ordinum capitibus Cardinalibus: Seniori ſcilicet ex ordine Epiſcoporum; ſeniori ex ordine Præsbyterorum, ac ſeniori ex ordine Diaconorum, quippè qui cum perpenderint an rectè, atq. adamuſſim factus ſit, comperiaq. habeant requiſita Promouendi penès obligationem reliquorum Eminentiſſimorum Cardinalium, quæ potiori quidem iure hos tres afficit, & à nobis declarata eſt *ſuperior. diſput. c. 8. nu. 12. & 13.* ſubſcribunt, & approbant, eo tamèn ordine, vt primo loco Epiſcopus, ſecundo Præsbyter, ac tertio loco Diaconus ſignent, aſſerentes ſinguli per accuratam exhibitam diligentiam exploratas habere qualitates, atq. ornamenta in perſona Promouenda deſiderata, & præſcripta à iure præſertim à Sancta Tridentina Synodo, certumq. exiſtimare illam eſſe idoneam. Hac autèm atteſtatione, triumquè Cardinalium ſubſcriptione munitus proceſſus ad Cardinalem relatorem remittitur. Quæ omnia, vt clarius innoteſcant hiſce verbis à *Concilio Tridentino ſeſ. 24. c. 1. ad fin.* præſcribuntur. *Omnes verò inquiſitiones, reformationes, teſtimonia, ac probationes quæcumq. de Promouendi qualitatibus, & Eccleſię ſtatu à quibuſcumq. etiam in Romana Curia habitæ per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Conciſtorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipſa Cardinalis relatoris, et trium Cardinalium ſubſcriptione roboretur, in qua ſinguli Cardinales affirment ſe adhibita accurata diligentia inueniſſe Promouendos qualitatibus, & à iure, & ab hac Sancta Synodo requiſitis præditos, ac certo exiſtimare ſub periculo ſalutis æternæ idoneos eſſe, qui Eccleſijs præficiantur ita vt relatione in vno Conciſtorio facta, quò maturius interea de ipſa inquiſitione cognoſci poſſit in aliud Conciſtorium iudicium differatur, niſi aliud Beatiſſimo Pontifici iudicabitur expedire.*

23 Circa vndecimam actionem quæres primò, à quo fieri debeat præconizatio, ſeù propoſitio, vel nominatio perſonæ in Conciſtorio. Reſ-

pondeo à Cardinali, cui commiſſus eſt proceſſus, ſi Eccleſia danda ſit non ad nominationem alicuius Regis. Quod ſi danda fuerit hoc pacto à Cardinale Protectore illius Regni, vel Prouinciæ, ad quem iuxta ſupradicta à Nuntio, vel alio Prælato remiſſus eſt proceſſus.

24 Quæres ſecundo. Quid ſit hæc præconizatio, Reſpondeo ex *Pariſio de reſign lib.8.tom.7.nu.* 18. hac præconizatione peti in Conciſtorio facultatem à Cardinali, cui commiſſus fuerat proceſſus, vt poſſit in primo altero Conciſtorio referre, ac proponere talem Eccleſiam, quapropter præconizatio erit, poſtulatio licentiæ ad certam Eccleſiam Proponendam certę perſonæ deſtinandam.

25 Circa duodecimam ſciendum eſt, præconizatione facta in primo Conciſtorio, antequam hác ipſam Eccleſiam, ad quam Cardinalis propoſuit iam Promouendum, iterum in altero Conciſtorio exponat poſt nonnullos aliquos dies, ſi interceſſerint inter primum, & hoc ſecundum, vt idem *Pariſius ſcribis nu.* 18. *&* 19. Schedulam faciendam eſſe, ſeù breuem ſummam articulorum proceſſus huius tenoris.

Eminentiſſime, ac Reuerendiſſime Domine.

IN Primo Conciſtorio ſi D. N. placuerit Ego Cardinalis N. referam de Eccleſia N. vacante per obitum B. M. N. vltimi Epiſcopi extra Romanam Curiam defuncti (vel in Romana, &c.) ac de qualitatibus Reuerendiſſimi Domini, ſeù Patris, ſeù Magiſtri, &c. N. (ſi fuerit Religioſus) ordinis Prædicatorum v.g. ad eam promouendi, Ciuitas N. ſita eſt in Prouincia Regni Neapolitani, quę dicitur Campania, ſalubri cœlo, pingui agro quinque millibus familijs, ſeù vt vulgò dicitur focis conſtat, ditioni Regiæ ſubiecta In ea eſt Cathedralis Eccleſia ſub inuocatione Deiparæ Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubiecta, vel tali Metropolitanæ ſuffraganea, tot habet ſuffraganeas, antiqua nobilis, ac perampla ſtructura, iniuria temporis pœnè fatiſcentis, ac reparatione indigentis. Turrim ſex campanis ornatam habet, non multum ab ædibus Epiſcopalibus diſtat, cincta varijs domibus, pro Canonicis. Neceſſaria eſt inſtructa ſupellectili, & ſerica, & linea apta etiam ad Pontificalia munera exercenda. Choro ſubſellijs ornato, potitur Organo, muſicorumq. numero ſatis idoneo ad diuina officia decantanda.

Quatuor ei ſunt dignitates, Archidiaconatus maior, Archipræsbyteratus, Prępoſitura, & Cantoria, ſexdecim alij Canonicatus, ex quibus vnus Pœnitentiarij, ac Theologi: quinquaginta præterea alij, ſiuè minoribus ordinibus inſigniti, ſiuè Subdiaconi, ſiuè Diaconi, ſiuè Sacerdotes. Quorum tertia pars ſingulis diebus, cuncti autem feſtiuis diuinis officijs, atq. Eccleſiæ inſeruiūt, trecenti aurei ſingulis ſunt Canonicis: Beneficiatis nonnullis centum, alijs quinquaginta, vel nullos alios redditus habent Canonici, quam quotidianas diſtributiones. Vel partim in diſtributionibus, partim in alijs redditibus ad centum in ſingulos annos aſcendentibus. Fructus in libris Cameræ taxantur ad florenos trecentos, penès communem vſum computantur biſmille, & octingenti aurei, non grauati, vel grauati tamen penſione quingentorum aureorum ad fauorem N. Animarum cura ab Archipræsbytero per vnum Coadiutorem de gremio Capituli, ac quatuor alios Parochos exercetur. Tres præterea ſunt Collegiatæ Eccleſiæ, in quorum ſingulis duodecim Canonici ſunt, ac Prior, ſeù Præpoſitus. vnū Xenodochium, vnum publicum hoſpitium, ſeù valetudinarium. Incurabilium Noſocomium, tres Confraternitates. Conuentus quatuor Religioſorum Sancti Dominici, S. Franciſci, S. Auguſtini, & Cappuccinorū, tria Monialium Monaſteria. Diœceſi per ampla, in qua decē ſunt oppida, quindecim villæ, ac perſonæ. &c.

Reuerendiſſimus Dominus Promouendus Catholicis, et illuſtribus Parentibus, atq. legitimo matrimonio natus, annum agit quadrageſimum I.V.D. D.N. in vtraq. ſignatura Referendarius, fidei profeſſionem in manibus meis emiſit (vel ab adoleſcentia in Dominicanorum ordine fuit, vbi Religioſa vita, & Sacris Theologiæ literis operam nauauit, magiſterij lauream adeptus, Neapoli, ac Patauij ſtudiorum ſuæ Religionis moderator, ac Regens fuit, poſtquam in earumdē Ciuitatum Lyceo per plures annos tum Philoſophiam, tum Theologiam Sacram publicè docuit. Dynaſtis apprimè carus, & Concionator non vulgaris, ſacro Sacerdotij ordine inſignitus, &c. Cęteris præterea qualitatibus præditus à Sācta Tridētina Synodo in Antiſtite deſideratis. Fidei profeſſionē in manibus meis emiſit, habet fidē ſui generalis) quæ omnia in proceſſu conſtant corā me firmato, & ab Eminentiſſ. DD. meis Cardinalibus, Ordinū capitibus, atq. à me ipſo approbato, & ſubſcripto. Supplicatur pro expeditione clauſulis, &c. conſuetis, &c. (Quod ſi fuerit Religioſus) & ſi ſanctitati ſuæ placuerit cū cōditione iuriū Sacri Collegij, & Officialiū attenta magna paupertate electi.

26 Hæc

26 Hæc autem in certa quadam pecuniæ ſumma ſita ſunt, quæ ſingulis alioquin eſſet eroganda.

27 Præterea circa relatam formam primo notandum eſt. Si Sanctiſſimus fuerit, qui proponit, tùm Præſulem futurum, tùm Eccleſiam, nõ haberi præconizationem, ſed Schedula abſolutè incipit; *Vacat Eccleſia, &c.*

28 Secundo noto quacumq; ratione vacet Eccleſia eumdem ſeruandum eſſe modum, ſiue per reſignationem, ſiue per præſentationem, ſiue per translationem, variata ſolum clauſula, & vbi dicitur, *vacat per obitum, &c.* dicatur per *liberam reſignationem Illuſtriſſimi Domini N. &c. vel Eminentiſſimi Cardinalis in manibus S.D.N. per perſonã Illuſtriſſimi Domini N. &c.* Itaq. ſi quis vellet ſuum Epiſcopatum renunciare, aget, vel ipſe, vel per alterum cum Papa, vt admittat renunciationem, qui ſi admiſerit, alicui è Cardinalibus committit proceſſum, vt ſupra diximus conſtruendum, &c. cum in omnibus his modis eadem iuris ratio ſeruetur, vt rectè *Sarnanus de infir. reſign. q. 14. col. 1. ſub initio, & col. 2. Mandoſius in rubr. conſtit. n. 43. Pariſ. de reſign. lib. 8. tom. 11. q. 7. n. 18.* qui quidem quamplures formulas refert cum varijs reſeruatoriis, aliiſq. vſu receptis clauſulis, quarum nonnullas hic adnotare ad maiorem lectoris commoditatem minimè piget. Igitur quandoq. reſignatio Epiſcopatus fit ex eo, quod velit Epiſcopus abſq. cura animarum viuere; & vt omittam renunciationem loci, ac dignitatis, quæ per crimen infligitur, probè indicatam ab *Abbate ex communi ſententia in c. 1. ſpondemus de ordine ab Epiſcopo, qui renunciauit n. 8. à Matolo de regular. lib. 3. c. 6. n. 8. Pariſ. de reſign. libr. 1. q. 17.* aliquando renunciatur loco, tum renũciatur Ciuitas, cura, & adminiſtratio Eccleſiæ, vt in *cap. ad ſupplicationem de renunt.* & hac ratione remanet cum dignitate Præſul, qui ſecundum ſtylum adhuc denominari poterit Epiſcopus Eccleſiæ renunciatę. Quandoq. renunciat, quia ipſe transfertur Antiſtes ad alteram Eccleſiam, vel quia impetratur gratia, vt concedatur alteri doctiſſimo viro probitate inſigni, amico, nepoti, vel conſanguineo cum reſeruatione fructuum, vt patet ex Schedula.

Beatiſſime Pater vacat Eccleſia N. per ceſſionem Eminentiſſimi Cardinalis N. Epiſcopum N. ad eam nominat Rex Chriſtianiſſimus N. vt à vinculo, quo Eccleſiæ N. tenetur, abſoluatur, & ad prædictam Eccleſiam transferatur. Deinceps proſequitur, vt ſupra Eccleſia v.g. Narbonenſis, &c. vt in ſuperiori Schedulæ. ad cuius finem additur. Supplicatur pro translatione cum reſeruatione fructuum prædicto Eminentiſſimo D. Cardinali cedente, demptis ſcutis mille, et quingentis pro eodem Domino transferendo, & retentione compatibilium. Vel alter fructus Eccleſiæ in libris Cameræ taxantur 1000. aurei, ſuper quibus reſeruatur annua penſio 200. ſcutorum auri pro Reſignante. Supplicatur pro expeditione cum reſeruatione Nominis denominationis, & compatibilium.

Reliquas formulas, quas breuitatis gratia prætereo, leges apud *cit. Pariſium*, apud quem inuenies, quando non in Conciſtorio, ſed ſeorſim per motum proprium reſeruantur fructus, ſeù penſio.

29 Notandum tertio, ſi coadiutor ſit ſubrogandus alicui Epiſcopo cum futura ſucceſſione, eodem reſeruato ordine, modoq. hactenus explicato confertur Coadiutori titulus Epiſcopatus etiam in partibus Infidelium.

30 Notandum quarto, ſi fuerit per translationem aliquis ad aliquã Eccleſiam Promouẽdus in Schedula dic. *Abſoluit Sanctiſſimus Promouendum à vinculo prioris Eccleſiæ, vt fuſius in literis expediendis dicemus ex Pariſ. n. 32.*

31 Notandum quinto ſi Eccleſia, ad quam euehendus quiſpiam eſt, fuerit ex his, quæ ad nominationem Regis prouidentur, ſic inſtituenda erit Schedula, ſeù memorialis. *Beatiſſime Pater vacat Eccleſia N per obitum N. illius vltimi Epiſcopi, ad quam Sereniſſimus Hiſpaniarũ Rex Catholicus, cui ius præſentandi ad eamdem pertinet, nominauit, ac præſentauit R.D. &c. plura apud alleg. Pariſ. d. n. 58. & 32.* circa decimã quartam actionem non eſt quid addam.

32 Quæres tamen hic, num hæc præconizatio in Conciſtorio ſemel habita rationem ſibi vẽdicet electionis. Reſpondeó Promouendos ad Eccleſias ex libera Pontificis diſpenſatione pendentes eligi cum in Conciſtorio præconizantur, ità poſt alios *Io: Franciſcus Leo in Theſauro fori Eccleſiaſt. par. 1. c. 5.* Itaq. præconizatio rationem habet electionis. Conſulto dixi ad Eccleſias ex libera diſpoſitione Summi Põtificis pendentes, nam ad alias Eccleſias, ſi quæ nunc ſunt, quę per veram, ac propriam electionem dãtur, vel ad nominationem alicuius Regis iuxtà *diſp. 5. ſuper. lib.* ſecus fit; cum ipſa electione propriè eligantur, vel deſignatione Regia deſtinentur Promouendi. Quæcumq. tamẽ illa ſit, ſiue deſignatio, ſiuè nominatio præcedens habita à quibuſcumq. iure gaudentibus deſignandi, nominandi, vel eligendi facultate ſemper ad ſui complementum hanc deſiderat præconizationem, per quam eo conſilio nominatur perſona ad Epiſcopatũ aſſumenda, vt ſi alicui contra illam aliquid ſcit, quod opponat, exprimere poſſit.

33 Quæres ſecundo, num per hanc præconizationem aliquid conferatur iuris Pręconizato? Cum loquamur de hac præconizatione, non ſecus, ac de electione, ſicut per electionem ius ad rem comparatur electo immediate ad Epiſcopatum ſcilicet, & mediatũ in re, vt diximus *lib. 6. diſp. 16. c. 3. & lib. 7. diſp. 3. c. 2.* Ita ſentiendum de hac nominatione in Conciſtorio, & ſicut ibidem diximus nullam eſſe expeditam iuriſdictionem ad fructus, neq. ad adminiſtrationem perſonæ electæ, niſi iam cõfirmata fuerit, ſic Nominato in Conciſtorio, ac ſemel præconizato ius nullum erit, vt in terminis docet *Rebuff. form. de miſſ. liſt. par. n. 3. Oldrad. conſ. 246.*

Circa decimamquintam ſciendum eſt in altero Conciſtorio ſecreto, iterum habito, data Schedula ſingulis Cardinalibus, & ipſi Sũmo Pontifici ſub hac forma præſentationem fieri.

33 *Beatiſſime Pater vacat Eccleſia, &c.* iuxta formulã Schedulæ, ac primæ præconizationis,

ad

ad cuius finem ſubiungitur, *ſupplicatur pro expeditione.*

35 Circa decimamſextam. In Conciſtorio ſecreto poſt primam habito, & poſt primam præconizationem inquiritur, ſi quis Cardinalium habeat, quod opponat, & ſi aliquod impedimẽtum poſtmodum emerſerit: ſi minus approbatur à Sũmo Pontifice, tùm proceſſus, tùm eius compendium, ſchedula contentum, & tunc admiſſa propoſitione, Cardinalis relator domi deinceps propria manu ſignat ſigillo ſuo ſchedulam, quam vt mox dicam ſub hac formula Cardinali Vicecacellario mittit.

36 Quæres hic primo, nũ admiſſio hujus propoſitionis factę in ſecreto Conciſtorio vim habeat confirmationis? Reſpondeo. habere ex *cit. Io. Franciſc. Leo n.6.* expedita tamen cedula, vt ſupra diximus.

37 Quæres ſecundo, quomodo hæc Schedula, ſeù Cedula iam firmata nuncupetur? Reſpondeo dici Cedulam Conciſtorialem habentem vices ſupplicationis in Dataria expeditæ, quippè quæ eſt fundamentum iuxta dicẽda, *ſequent. capit.* ſuper quod literæ Apoſtolicę ſub plumbo cõficiũtur, atq. expediũtur; & antequã expediãtur gratia dicitùr informis nõ ſecus atq. ipſa ſupplicatio pariter dicitur informis gratia, vt rectè idẽ *Leo cit. et Gomez de infor. reſig. q.18. n.1.*

38 Quæres tertio ſub qua formula mittatur dicta Schedula iam ſubſcripta, ac ſigillo Cardinalis relatoris inſignita? ſub hac.

EMinentiſſime Domine hodie Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter Innocentius diuina prouidentia huius nominis X. in Conciſtorio ſuo ſecreto, vt moris eſt ad relationem meam, Eccleſiam N. Prouincia Campania in Regno Neapolitano ex eo, quod N. qui Regimini, & adminiſtrationi dicta Eccleſia, cui tunc ex diſpoſitione Apoſtolica praerat, obÿt, vel in manibus Sanctitatis Sua ſua ſponte, & liberè ceſſit, ipſaq. Sanctitas ſua ceſſionem huiuſmodi admitiens, Paſtoris ſolatio deſtituta de perſona N. I.V.D. nobili genere è Catholicis Parentibus, & legitimo matrimonio nato, legitima atate, Sacerdotÿ ordine inſignito, cateriſq. pradito requiſitis à Sancta Tridentina Synodo de Eminẽtiſſ. DD. meorum S.R.E. Cardinalium Cõſilio Apoſtolica auctoritate prouidit, ipſumq. illi in Epiſcopum prafecit, & Paſtorem, curam, & adminiſtrationem eiuſdem Eccleſia N. ſibè ſpiritualibus, & temporalibus plenariè committendo. In quorum fidem praſentem Schedulam mei ſoliti ſigilli impreſſione muniri feci, eamquè manu propria ſubſcripſi. Datum Roma in ędibus meę ſolitę reſidentia die 24. Nouembris Anno à natiuitate Domini 1644. Pontificatus eiuſdem S.D.N. Papa primo.

Eminentiſſ. D.V.

Humillimus ſeruitor
N. Cardinalis N.

38 Vicecancellarius autem, recepta hac Schedula, alteram hoc pacto componit breuiorem.
39 *Hodie ad relationem Cardinalis N. S.D.N. P. &c. vt ſupra breuiori, tamen ſub ratione: & hac* contra *Schedula nuncupatur*, vt probè *Mandoſ.*
40 *in rub. extr. de conſtit. n.43. & 44. & communiter in praxi ſeruatur.*

41 Ad finem tandem huius capitis quæres, an aliàs Promoueri poſſit aliquis in Epiſcopum ſine proceſſu, &c.

Reſpondeo poſſe, ac aliquando fieri, *auctore Pariſio ſæpè citato num.16.* ac tunc cum perſona promouenda nota eſt Summo Pontifici, quippè qui tunc refert, & concedit, approbantibus Eminentiſſimis Cardinalibus, vt apud eumdem Auctorem promotus fuit à Pio V. Cardinalis Montis Regalis. Quando vero Papa proponit Vicecancellarius, vel alter ab eo deputatus de hoc fidem facit his verbis.

43 *Roma apud S. Petrum 21. Octobris 1644. fuit Conciſtorium, in quo S.D.N. Proponente Sanctitate Sua abſoluit N. Epiſcopum Nolanum à vinculo, quo ipſe Eccleſia Nolana tenebatur, & eum tranſtulit ad Eccleſiam Neapolitanam, vt ſupra n.28. vel aliter, ſi non per translationem, ſed abſolutè promouit.*

44 His autem perfectis functionibus collatio facta cenſetur à Papa ad Epiſcopalem dignitatem, cui collationi vim ineſſe electionis, nominationis, deſignationis, præſentationis, inſtitutionis, & confirmationis nos ſępiſſimè diximus, & ſcitè docet *Azorius Inſtitut. moral. par. 2. lib.3. cap.19. quaſt.5. & 6.* Ex vi autem huius collationis licet iure antiquo communi, Epiſcopus poſtquam fuerit canonica inſtitutione confirmatus, habeat ea, quæ ſunt iuriſdictionis exercere, nihilominus tamẽ iure nouo *Extrauagantis iniunctæ de electione inter communes*, opus eſt expeditione literarum Apoſtolicarũ, ſine quibus, nec admitti, neq. in Epiſcopum recipi, nec poſſeſſionem Eccleſiæ ſibi collatæ cõſequi poterit, vt nos *lib.7. diſp.6.* docuimus, & in terminis notat *Barboſa in l. diuortio in princ. part.2. n.40. ff. ſolut. matrim. Pariſius de reſignat. lib.8. quaſt.5. nu.33. Azorius dict. c.29. q.9. verſ. cęteri n.44.*

Huius verò extrauagantis diſpoſitio limitatur in Cardinalibus; illa enim non obſtante, poterunt, & ſe conferre, & iuriſdictionem exercere ante captam poſſeſſionem, & literarum oſtenſionem; ita notant *Bellecin. de caritatiuo ſubſidio q.66. n.26.* & fuiſſe reſolutum in vna *Burgenſi Canonicatus 3. Iunÿ 1683. coram Eminentiſſimo Lancellotto refert Gonzales ad regulam Cancellaria Gloſſ.24. nu.7.* verum de his luculentius peregi *lib.6. diſp.5. & 6.*

Capue

CAPVT SECVNDVM.

Perpenduntur poſtremæ functiones ad Epiſcopalem Promotionem neceſſariæ.

S V M M A.

Quando admiſſa cedula lineo Rocchetto Pontifex Maximus donat Promotum.n.1.

Formula literarum neceſſariarum.n.2.

Quid requiratur ad expeditionem literarum. num.3.

Cui ſtandum ſit, ſchedulæ, vel contra ſchedulæ? num.4.

Contra ſchedula matrix dicitur literarum. num.5.

Semel, atq. iterum in Conciſtorio propoſitus factus inhabilis ante conſecrationem, adhuc recipi poteſt.n.5.

An Percutiens Epiſcopum in Conciſtorio admiſſum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bullæ cœnæ.n.6.

Num per electionem, & confirmationem, ſiue per promotionem in Conciſtorio iam completam, beneficia vacent Promoti.n.7.

Beneficia Præſulis promoti, & ſi non dicantur vacare ante poſſeſſionem Epiſcopatus, prouideri tamen poſſunt.n.8.

Abſq. effectu tamen, ante poſſeſſionem adeptam. num.9.

Num ceſſent penſiones, quas habebat Promotus per adeptum Epiſcopatum.n.10.

Quid ſentiendum ſit de penſione, quam acquiſitã habebat Promotus in Eccleſia, ſi illam renunciauerit.n.11.

Promotus ad Epiſcopatum non poteſt beneficia retinere.n.12.

Beneficia Promoti in Epiſcopum poſſunt conferri non expectata ſententia declaratoria, neq. poſſeſſione.n.13.

Promotus ad Epiſcopatum ſtatim tenetur beneficijs, quæ ante habebat, abdicare, aliàs ad reſtitutionem fructuum obligatur.n.14.

Pœna propriè culpam ſupponit, ſine qua imponi non poteſt.n.15.

Amiſſio beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto, niſi Papa, vt ſolet diſpenſauerit.n.16.

Secunda limitatio non relinqui beneficia prius adepta, eſt Epiſcoporum promotorum in partibus Infidelium.n.17.

Quod dictum eſt de incompoſſibilitate beneficiorum præobtentorum cum Epiſcopatu, militat etiam in Abbatijs, alijſq. huiuſmodi beneficijs n.18. & 26.

De incompoſſibilitate verò cæterorum beneficiorum.n.19.

Tertia limitatio non abdicandi beneficijs præobtentis, ſi Præſul à Populo non reciperetur. num.20.

Quarta limitatio, ſi fructus Epiſcopatus excipere non poſſit Epiſcopus.n.21.

An diſpoſitio ad trimeſtre, vt differatur conſecratio ſe extendat etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum Promoti.n.22.

Quando diſpenſatur cum Minore ad beneficium Parochiale conſequenter cenſetur diſpenſatiuè intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari.n.23.

Quando diſpenſatur ad plura beneficia, cenſetur diſpenſatum ad reſidendum in alterutro. numer.24.

Non vacant beneficia præhabita à Promoto in Epiſcopum ob cõſecrationem dilatam propter infirmitatem.n.25.

Quæ dicta ſunt de Epiſcopis ad alias dignitates Epiſcopatu minores ſe extendunt.n.26.

1 NOn me fugit, facto vltimo Conciſtorio, dici *Vrbanum VIII. Prædeceſſorem Innocentij X.* nunc Deo gratia *Eccleſiam vniuerſam regentis, ac Pontifici Maximis,* admiſſa ſchedula, de more, proprijs conferre ſolitum manibus conſecratum lineum Rochetum, quod poſtridie alij præſtare ſolebant Pontifices, circa quod, quid addam, non habeo, cum de omnibus, ac ſingulis veſtibus Epiſcopalibus poſtquam egerimus infra de conſecratione, abundè dicturi ſumus. Superſunt itaq. poſtremæ functiones ad promotionem neceſſariæ à ſuis nodis explicandæ. Et primo loco literarum formulam affero, quarum compẽdium eſto tradiderim *lib.7. diſp 6.c. 1n.2.* nihilominus tamẽ, vt ex ea cęteræ cum alijs clauſulis facili negotio poſſint innoteſcere, referẽda eſt magis extenſa, quæ ſic habet.

2 *Innocentius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Dilecto filio N. electo Nolanæ Eccleſiæ Epiſcopo ex eo, quod nos nuper venerabilem fratrem noſtrum N. Archiepiſcopum Neapolitanum, nuper Nolanum, à vinculo, quo dictæ Eccleſiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de fratrum noſtrorum conſilio Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine abſoluentes, illum ad Eccleſiam Neapolitanam certo tunc expreſſo modo vacantem, de pari conſilio, Apoſtolica Authoritate traſtulimus præficiendo ipſum illi in Archiepiſcopum, ac Paſtorem prout in noſtris inde confectis literis plenius continetur apud Sedem prædictam Paſtoris ſolatio deſtitutã, &c. nos ad prouiſionem dictæ Eccleſiæ felicem. &c. Nè ipſa Eccleſia Nolana longe vacans, exponatur incommodis, &c. de eorumdem fratrum conſilio dicta authoritate prouidemus, teq. illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, curã, adminiſtrationem ipſius Eccleſiæ Nolanæ, &c. tibi in ſpiritualibus, ac tẽporalibus plenariè, &c. Dat. Romę apud S. Petrum Anno Incarnationis 1644. 6. Kal. Nouembris, Pontificatus noſtri anno primo.*

3 Quid autem requiratur ad literarum expeditionem, quid ad poſſeſſionem per illas capiẽdam

dam explicatum eſt *lib.7.cit.diſp.5. & 6.* De pœnis verò contra non exequentes, quæ præcipiuntur in *Extrauaganti Iniunctæ c.2. egimus dicta diſput.* vbi ſi quæ ſunt quæſtiones ſciu dignæ enodatę ſunt. Limitationes vero dictæ extrauagantis *ibidem c.4.* Sic de neceſſitate dictarum literarum egimus *c.2. & 3.* Nũ autẽ ante expeditas literas Eccleſia vacare dicatur *c.5.n.1.* & an conferat noua promotio ad alteram Eccleſiam literis non expeditis *ibid. nu. 6.* Ante adeptam autem poſſeſſionem; quomodo Vicarius Capitularis iuriſdictionem exercere debeat *nu.7.* Sede autem vacante, quando ad Capitulum iuriſdictio Epiſcopalis euoluatur *n.8.* & an Capitulum debeat, vel poſſit Epiſcopo contradicente, Præſulatum adminiſtrare, quando literæ prouiſoriæ non oſtenduntur intra ſex menſes, deciſum eſt *diſp.7. eiuſdem libr.* Præterea nonnullæ ad exactam huius rei tractationem ſuperſunt adhuc difficultates mox expendendæ.

4 Quæres igitur primo cum *ſuperior. capite n.17.* dictum ſit Vicecancellarium, habita ſchedula ad eum à Cardinali relatore remiſſa, alteram breuiorem facere debere, dictam contraſchedulam, vtri igitur ex his ſtandum ſit, ſchedulæ nè, vel contraſchedulæ? Reſpondeo ſtãdum eſſe contraſchedulæ Vicecancellarii, qui ppè qui Officialis eſt deſtinatus ad ea, quę Summus Pontifex concedit in Conciſtorio. Quod fuit reſolutum in vna *Marianen. & Aurn. penſ. 7. Maij 1576. coram Cotta*, in qua deciſione pręſcriptum eſt, vt volentes literas expedire, ex vi ſchedulæ expreſſam habeant à Papa facultatem, vt in *alia Brixiana fructuum coram Sarnano 8. Iunij 1542.* Addo vſum habere, vt è contraſchedula literæ Apoſtolicæ expediantur, quarum ipſa contraſchedula matrix dicitur. ſic *Puteus dec. 328. lib. 1. & Pariſ. de reſign. lib.8. tom. 11. q.5. n.26.*

5 Quæres ſecundo, num electus, vel confirmatus, vel hac ratione ſemel, aut iterum in Conciſtorio propoſitus, & approbatus, factus inhabilis ante conſecrationem repelli poſſit ab Epiſcopatu. Reſpondeo poſſe, vt patet ex his, quæ diximus *lib.6. diſp.16. c.1. n.11. diſp.17. c.2. n.6.* & hoc libro *diſp.4. c.3 in prin.* docentq. in terminis *Io: And. Antonius Cardinalis, Immola, & alij in cap. ex parte de Cler ægrot.* quos ſequitur, & citat *Nauar. in cap. ſi quando excep. 10. n.13. de reſcriptis.*

6 Quæres tertio, num percutiens Epiſcopum confirmatum, vel hoc pacto in Conciſtorio admiſſum, excommunicationem incurrat Bullæ Cœnæ.

Reſpondeo cum *Nauar. in Manuali c.27. nu. 67.* non incurrere etiamſi Promotus adeptus fuiſſet poſſeſſionem, ratio eſt, quia licet electus, & confirmatus dici poſſit Epiſcopus, ac vere ſit quoad ea, quæ ſunt iuriſdictionis, ſecus tamen quoad ea, quæ ſunt ordinis, eiq. deeſt conſecratio, cui proſpicere præcipuè videntur huiuſmodi Priuilegia, in quorum derogatione ſimiles fundantur cenſuræ. Nam Clero Priuilegium cõceſſum eſt immunitatis, & Canonis, non ob iuriſdictionem, ſed ob conſecrationẽ.

Fauent nonnulli apud *Fellucium tract. 16. 6. ſcilicet de cenſuris c.9. num.240. Barb. de Epiſc. tract.1. cap.4. de confir. n.10.* Et in hoc ſenſu do manum aſſerentibus ante conſecrationem electum, & confirmatum, ſiue in Conciſtorio admiſſum, dici Epiſcopum non poſſe, ſic *gloſſ.1. in c.1. de Relig. dom. Abbas in cap. cum te notab. 1. vbi Addit. dq reſcrip. & ibid. Felinus.*

7 Quæres quarto, num beneficia, quæ prius habebat Promouendus per electionem, & cõfirmationem, ſiue completam nominationem, & promotionem in Conciſtorio ſecundo habitam, vacent. Antequam reſpondeam noto quæſtionem hanc, vel de iure ſolui poſſe, vel de ſtylo, & conſuetudine. His adnotatis. Reſpondeo primum de iure per eſequutionẽ Epiſcopatus, quodcumq. Eccleſiaſticum vacare beneficium, quod ante promotionem erat ipſius Promoti ex *cap. cum in cunctis, §. cum vero de elect. ibi, Gloſſ. verbo ad quem, Innoc. Abbas, Hoſtienſ. Ancharan. Dec. & alij cõmuniter apud Alphonſum Hoiedam in tract. de incomp. benef. part. c.4.* Deinde aſſero hanc vacationem ipſo iure ſequi, ſic *Oldradus conſ.14.* cum quatitur *Cal. conſ.1. de transl. Prælat Hoſtienſ. in ſumm. de elect. §. quo tempore verſ. quod autem, Abb in dictum §. cum vero cap. cit. cum in cunctis, Gigas de penſion. q.56. n.4 & alij communiter.* Tertio aio quatuor ad hanc beneficiorum prius obtentorum vacationem deſiderari ex iure, prouiſionem, confirmationem, conſecrationem, & poſſeſſionis aſſecutionem per *alleg. §. cum vero, vbi Butrus, Abb.* Cardinalis, & reliqui communiter *Rebuff. in concordatis tit. de mand. Apoſtol. § ſtatuimus, & titul. Eccleſias Cathedrales Roman. conſ.335. colum.1.* Quarto dico de ſtylo Curiæ ſtatim atq. à Papa quiſpiam promotus fuerit ad Epiſcopatum, eius beneficia conferri poſſe, tanquam ferè vacantia, non expectata conſecratione, ſic *Abb. et Dec. in dictum §. cum vero Io. And. in clem. 1. gloſſ. in verbo collocato, vt lite pendente, Mandoſ. de benef. vacantib. per permutationem q.4. n.4. Ferrer. conſ.53. n.6. Horeda cit. num. 14. Caſſad. dec. 2. de conſtitutione.*

8 Quinto animaduerto *ex cit. Ferrerio* etiamſi dicta beneficia conferri poſſint, minimè tamẽ dici abſolutè vacare, non adepta poſſeſſione Præſulatus ab illo, cuius erant, & deciſum fuit in vna *Panormitana beneficiorum coram D. Accorambono 9. Ianuarij 1548. apud Mandoſ. cit at. & apud Caputaquenſem dec. 401. part. 2. & in alia Senenſi 23. Iunij 1573. coram Decan. Plura leges apud Flamin.* Pariſ. *de reſign. benef. libr. 3.*
9 *q.1. n.78.* Quamobrem teſte *Vgolino* collatio horum beneficiorum effectum habere non debet, ante Promoti conſecrationem, atquè Epiſcopatus poſſeſſionem, quam ni adipiſcatur propria amittere non debet beneficia è *cap. ſi quis iam translatus 21. q.2. & cap. ſi qui Epiſcopi diſt.92. vbi Gloſſ. verbo vbi prius*, quæ rectè monet etiamſi beneficia prius à Promoto poſſeſſa fuiſſent alijs collata, eſſe tamen Promoto reſtituenda, ſi adeptus non fuerit per veram, pacificamq. poſſeſſionem propriam, ad quam promotus eſt, Eccleſiam per varia ibi citata iu-
10 ra. Demum ait non ſolum beneficia, ſed etiam pen-

penſiones vacare, ſiue extingui per promotionem ad Epiſcopatum, ni habeatur a Pontifice, vt de ſtylo ſolet, facultas eas retinendi, Auctore *Gigant.de penſ.quæſt.*56. & habetur deciſum apud *Caputaquenſem deciſ.*303. *part.*2. *&* 304. 400.*&* 401.*eadem part.*2. eſtq. communis ſententia apud *Azorium Inſtit.moral.part.*2.*lib.*8. *cap.*10.*q.*2.*Vgolinum de poteſt.Epiſc.c.*1.*§.*2.*num.* 3.*ad fin.*

11 Quid autem ſentiendum ſit de penſione, quæ erat Promoto ſuper Eccleſiam, quam deinde adeptus eſt, & poſtmodum dimittit, an illa penſio reuiuiſcat, dicendum puto cum *Gigante de penſionibus quæſt.* 49. in hoc euentu Epiſcopum Epiſcopatui renunciantem ex obedientia Summi Pontificis ex qua ad alteram Eccleſiam tranſit, non amittere penſionem, quã habebat prius ſuper illam Eccleſiam, ſecus vero ſi abſolutè pro arbitratu ſe Epiſcopatu abdicaret: quod probari poteſt ex varijs allatis *text.à citato Auctore à num* 6.*vſq.ad* 8.

12 Ex his fit primo. Euectum ad Epiſcopatum non poſſe renunciare in fauorem alicuius beneficia, quæ antea obtinebat, ſic *Oxeda tractatu de incompoſſibilitate beneficiorum* 1.*par.c.*4. *num.*11.*Rebuffus in concordatis titul.de mãdat. Apoſtolic.§.vlt.*& ratio eſt, tum quia, qui nullum ius habet ſupra aliquod, de illo diſponere nequit: atqui promotus ad Epiſcopatum nullum habet ius ad beneficia prius poſſeſſa, re ipſa nunc vacantia, ergo. Tum quia cum ipſo iure vacent, alienari nequeunt per *Baldum in Authentica Inceſtus,C.de inceſt.nupt. Collectan. in cap.de quibuſdam colum.*1 *de pœnit. Pariſius conſ.*26.*num.*57.*&* *conſil.*65.*num* 67. *volum.* 3. *aliquè apud eumdem Flaminium idem de reſignat.benefic.libr.*3.*quæſt.*1.*&* 80. *Cald.de tranſlatione Præſ. conſil.*1. Quæ rationes cum probent de iam completè promoto, à contrario videntur probare de perfectè non Promoto, vt eſſet electus non confirmatus, vel non omnino admiſſus in Conciſtorio.

13 Fit ſecundo dicta beneficia conferri poſſe, nulla expectata ſententia declaratoria, neq. citato poſſeſſore, ſic *Bald.in dictum cap.cum in cunctis in princ. de elect. & in cap.*2. *de fraudis ſiue culp.admiſſ. Abbas in cap accept.de reſtitut. ſpoliat.Card.in clem.*1.*notab.*15.*de pœnit.Mandoſ. in addict.Adl.ſp.alleg.*16.

14 Fit tertio teneri Præſulem in conſcientia beneficijs prius poſſeſſis, conſequuto Epiſcopatu, ſe abdicare. Quæ ſi de facto retineret, ad reſtitutionem obligaretur fructuum ex communi ſententia apud *Tiraquellum in l. ſi vnquam, verſic.reuertar.num.*291.*&* 292: *& deinceps,C.de reuocan.donat.&* *apud* Pariſ. *libr.*3. *de reſignat.q.*1.*num.*81.*&* 82. Licet id non ſequatur ex ratione, qua hi mouentur Auctores, quia nimirum ad pœnam, ad quam quis damnatus fuerit, obligatur in conſcientiæ foro; etenim pœna, vt pœna, & propriè ſumpta culpam ſupponit, *l.Sancimus,*C.*de pœnis*, nequè imponi poteſt abſquè culpa, *l.abſentem,ff.de pœnis.* Eſt
15 enim pœna ſupplicium, quo quis ob delictum afficitur, eſtquè punitio delicti ex communi Theologorum ſententia. Sed ratio, qua moueor, eſt quia ſicut contingit cum quis, re ſu ipſo iure priuatur, de re illa diſponere non poteſt, ita in caſu noſtro; cum ſupra dixerimus ipſo iure beneficijs antea habitis priuari, atque amittere Promotum in Epiſcopum per promotionem, vel tranſlationem, & poſſeſſionem ciuilem, & naturalem Epiſcopatus. fauet *Abbas in cap.extirpandæ, §.qui vero de præbendis, Felinus in cap.inquiſit. volum.*2. *de accuſat.* & ſcitè ſcribitur *à Rota* 5. *Iulij* 1538. *in vna Cracouienſi Decanatus coram Mædan. eodem text. in recoll.manuſcripta deciſion.*26. *apud cit.Pariſ.num.* 82. qui nequè Promouendum ait renunciare poſſe beneficijs, quę antea habebat per *regul.*21.*Cancellariæ Sixti V.* quam dictus Auctor *num.*83.trãſcribit. Ex hac autem carentia iuris, qua laborat, qui Promotus eſt ad Epiſcopatum, manat obligatio reſtitutionis, ſi perceperit, vel retinuerit fructus, qui ipſius non ſunt.

16 Infertur quarta, allatam doctrinam nonnullas ſubire limitationes. Prima eſt, niſi Papa, vt de more ſolet, ad petitionem, vt ſupra in forma relationis, & ſchedulæ à nobis deſcriptæ indicauimus, retentionem conceſſerit prius obtẽtorum beneficiorum: ità *Gigas tract.de penſion. q.*56.*n.*4.*Rebuff.in prax.tit de diſpenſ. de non reſiden.n* 77.*Caputaquenſis dec.*303.*part.*2. *Mandoſ.de regul.de benef.vacant.per promot.q.*4.*n.*4 In hoc enim caſu ex diſpenſatione Pontificia poteſt retinere, ſiue renunciare; cum ſupponatur ex eadem diſpoſitione nunc poſſe quempiam plura beneficia Eccleſiaſtica habere, *Gloſſ.in cap quia in tantum de præb. & cap. dudum il ſecondo de elect ſpeculator in titul. de diſpenſ.§.dicendum, Lambertinus tract. de Iurepatronatus par.*1.*lib.*2.*q.*7.*principali art.*5. *& Expoſitores cap. de multa de præb. Nauarr. in Manual c.*25.*n.*125.*& Hoyeda de incompoſſibili beneficiorum part.*2.*c.*22.*& vlt.* ſic in commendam dari ſolet beneficium ſimplex vacans etiã per reſignationem, quę ſæpè admittitur, attenta præſertim fructuum menſæ Epiſcopalis tenuitate ſub hac formula *ſupplicat, &c. deuotat creatura veſtra N. Epiſcopus N. quatenus, reſignationem huiuſmodi admittendo.&c. beneficiũ prædictum,&c.eidem N. Epiſcopo per eum quoad vixerit etiã vna cum Eccleſia N.&c. ac ſex, ſeù ſeptem perpetuis ſimplicibus, &c. beneficijs Eccleſiaſticis, quæ in titulum, vel commendam ex conceſſione, & diſpenſatione Apoſtolica obtinet, ac quorum fructus, &c. non excedunt, tenendum, &c.*

17 Secũda limitatio eſt in Promotis ad Epiſcopatus in partibus infidelium. Ratio eſt, quia maximè contra æquitatem eſſet, cum taliter Promotus poſſeſſionem aſſequi minimè poſſet ſui Epiſcopatus, quando nequè ad aliquam obligatur diligentiam ad eum aſſequendum, quæ quidem fruſtra adhiberetur, *l. vltim. §. quis ordo in bonor.poſſeſſion.ſeruat.l.ex ſtipulatio, §.diuus,ff.vt legat.nomin. caueat*, obligari ad abdicationem beneficiorum, quæ vacare non cenſentur, iuxtà ſupradicta *membr.* 3. *quæſt.* 4. *num.*74. non intercedente poſſeſſione Præſulatus cum effectu, ad quem ille euectus eſt.

Digitized by Google

Nequè promotus fuerit in mora ad illam poſſeſſionem capiendam, vt probè notat *Abbas in cap. cum in cunctis ſæpè citat. §. cum vero in fin. vlt. notand.* Itaq. cum nihil poſſeſſione Præſulatus poſſit ſibi vendicare, Promotus ad Eccleſiam Infidelium, nulla poterit incompatibilitas vigere cum beneficijs, quæ prius comparata habebat. Quamobrem meritò huiuſmodi Præſules vulgò nulla tenentes appellari ſolent, inter quos, ac alios Epiſcopos reales redditus verè poſſidentes magna intercedit differentia, ità *Bald. in authent. licentiam, C. de Epiſcopis, & Clericis, Ripa reſponſ. 23. & 25. de legibus libr. 1. Sarrianus de annal. quæſt. 47. Felinus in cap. poſtulaſti num. 7. de reſcript. Burſatius conſ. 352. lib. 4.* Non me latet *Cardinalem in clement. in pleriſquè ante finem de elect. & Rebuff. ſuper concordata de mandato Apoſtolico, §. ſtatuimus,* docere in contrariam abire ſententiam ſentio cũ *Mandoſia in reg. 27. Cancell. benefic. vacant. per promot quæſt. 4. Alphonſus Hozeda de de incompatib. benefic. 1. part. cap 4. ad finem, Anaſtaſius Germonius de Indultis, § ſi vero illa num. 26. Pariſius de reſignat. benefic. lib. 3. quæſt. 1. num. 89. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcop. cap. 1. §. 2. num 3. verſic. excipitur: fauet Rota in vna Panormitana beneficiorum apud Accorabonum 9. Iunij 1548.*

18 Quod autem diximus de Epiſcopatu ſentiendum eſt de Abbatia; non poſſe Promotum ad Abbatiam, renuntiare beneficia prius obtenta, quippè quæ vacant ſtatim poſt pacificam poſſeſſionem etiam ante benedictionem, vt videre eſt apud *Abbatem in cap. quanto de offic. ordin. Oldradum, & alios citatos à Pariſio modo allegato num. 96. apud quem l. quid de duo-*
19 *bus beneficijs curatis,* num compatibilia ſint, & alterum vacet per conſequutionem alterius, De Perſonatu, de Eccleſiaſtica dignitate, de Canonicatu, cum impoſſibilitatem habeant cum alijs eiuſdem rationis, vacentq. ſimileſq. alias inuenies comparationes, quas expendere noſtri non eſt inſtituti, probè tamen *laudatus Auctor* explicat *ad finem vſq. cit. quæſt.*

20 Tertia limitatio ſi Præſul non exciperetur à Populo, vt rectè *citat. Vgolinus*, ratio eſt eadẽ, cum ad vacationem beneficiorum prius obtentorum pacifica requiratur poſſeſſio, quæ tũ dari dicitur, cum poſſeſſor neq. de iure, neq. de facto, per litem aliquã turbatur; ita *gloſ. in cap. commiſſa, §. annus de elect. Abbas c. 1. confir. vtili, vel inutili, & alij.*

21 Quarta limitatio, quando non poſſet excipere fructus Epiſcopatus, ad illum iam Promotus etiamſi eius poſſeſſionem conſequutus pacificè fuerit, tunc enim poſſet fructus beneficiorũ antea adeptorum percipere, ſic *gloſ. in cap ſi tibi conceſſo, verbo vacare de præb. lib. 6. Tuſchus lit. B. concl. 21. n. 24. & 26. Ancharan. conſ. 328.* apud quos alij. Ratio autem eadem eſt; decet .n. non ſubire diſpendium beneficiorum antea adeptorum Promotum, qui nullo potitur emolumento proprij Epiſcopatus.

22 Quæres quinto, caſu, in quo Pontificia intercedit diſpenſatio, vt vltra tres menſes à iure præſcriptos conſecratio differatur, num hæc eadem diſpenſatio ad beneficiorum retentionem extendatur, quæ à conſecrationis die propriè vacare cæteroquin deberent, quemadmodum ſupra *n. 7.* notatum eſt.

Prima opinio eſt diſpenſationem illam non extendi ad dicta beneficia retinenda, & conſequenter vacare, quod ità non ſint connexa, quin ſeparari poſſint; ergo etiamſi differatur terminus conſecrationis per eamdem non eſt cenſendus protrahi terminus vacationis beneficiorum, actu à Promoto poſſeſſorum; ſic *Innocent. cap. de multa n. 2. verſ. ſed quid ſi ex diſpenſatione de præb. & in cap. cum in cunctis ſæpè cit. de elect. n. 3. verſ. item, et quando Monachus, cap. ſi gratioſè n. 4 de reſcript. in 6. Ioan. And. in cap. cit. cum in cunctis n. 19. Hoſtienſis ibidem nu. 26. Anaſtaſius Germonius de Indultis, Cardinalis, §. ſi verò illa n. 18.* Quam tamen ſententiam limitat *Hoſtienſ. & Ioan. And. citat.* niſi diſpenſatio fuiſſet conceſſa motu proprio.

Cæterum contrariam ſententiam, & communem, & veram abſolutè pronuntio, ex qua ſentio nullo pacto dicta beneficia vacare vltra illos tres menſes. Ratio eſt, quia diſpenſatio non ità ſtrictè intelligenda eſt, quin ad neceſſario, & inſeparabiliter connexa extendatur, nè ſuo fruſtretur effectu, vt omnes fatentur.

23 Sic quando diſpenſatur cum minore ad habẽdum beneficium Parochiale, diſpenſatur conſequenter, nè intra annum Sacerdotio teneatur initiari, & ne incurrat pœnam decretam in *cap. licet Canon de elect. n. 6.* & ratio eſt, quia neceſſariam habet connexionem ætas, in qua ille ad dictum beneficium diſpenſatur cum ineptitudine ad Sacerdotium ineundum intra annum: ſic probè *Antonius in cap. atſi Clerici de iudijs, § de adulterijs num. 14. Dec. cap. cum in cunctis §. cum vero de electione in noua edict. nu. 23. & alij apud Borg. tract. de interp. diſpenſ. n. 5.*

24 Sic pariter cum diſpenſatur ad plura beneficia, diſpenſari cenſetur ad licentiam non reſidendi in vtroq. ſed in altero, vt rectè *gloſſ. cap. non poteſt, verbo retinere de præb. in 6.* & quamplures apud *Sanchez de matrimon. lib. 8. diſp. 1. num. 19.* At vero vacatio beneficiorum antea poſſeſſorum à Promoto connexionem inſeparabilem ſolum habet cum dilatione culpabili conſecrationis, qualis non eſt, habita per legitimam diſpẽſationem, ergo diſpenſatio ne poſt trimeſtre conſecratio fiat, extenditur etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum.

25 Confirmatur quia, idem *Innoc. cap. de multa n. 2. de præb. comm. receptus,* meritò docet minimè vacare huiuſmodi beneficia conſecratione dilata ob morbum Epiſcopi Promoti; Quod à culpa ſit immunis; at non minus culpa vacat dilatio conſecrationis per legitimam diſpenſationem Papæ, ergo, &c.

Hinc deduco ſi res inſpiciatur in adducto caſu propriè non eſſe diſpenſationis extenſionem, in qua ceſſet beneficiũ, ſed potius ex eo, quod non differatur cõſecratio cum culpa, cui annexa eſt talis ceſſatio. Amplectuntur hanc ſententiam *Antonius cap. cum in cunctis, §. cum vero de elect. num. 14. & ibi Abbas num. 9. Dec. in noua edict. num. 14. Felinus cap. poſtulaſti n. 13.*

limi-

limit.3.de reſcriptis.Rebuff.in praxi benef. tract. de diſpenſ.ad plura benef.n.74.Euerard.loco à ratione legis largæ fallent.11. Sanchez de matrim. lib.8.diſp 1.n.25.

26 . Ad calcem demum huius diſputationis illud adnotaſſe iuuabit,quæ de Promouendo ad Epiſcopatum hactenus dicta ſunt, ſeruanda quidẽ eſſe in eorum etiam promotione, qui nominati, præſentati, aut electi fuerint ad Abbatias, Prioratus, Monaſteria, aut aliorum Regulatiũ Præfecturas, de quibus conciſtorialiter prouideri ſolet, iiſquè præſertim, quibus ſpiritualis vel temporalis annexa eſt in Populum iuriſdictio, vna tamen excepta ætate, de qua nihil innouatur, vt ſcitè *cit. Pariſius lib.8.tom.2.q.5.nu.25.* quod potiori ratione dictum volo de Abbatijs, quippèquæ æquiparantur Epiſcopatibus, Auctore *Rebuff. in Concordatis de mandat. Apoſt.§.ſtatuimus è varijs teſtibus,* quos eruditè refert *Hoyeda par.1.de incompoſſ.c.5.n.5.*

DISPVTATIO SEXTA.

De natura, & eſſentiali ratione Conſecrationis Epiſcopi.

PRæluſimus ſatis ſuperioribus diſputationibus, quibus ad hanc diù exoptatam, primo quidem loco intentam noſtri Præſulis conſecrationem, viam ſtrauimus: in cuius dilucidatione alia, quã hactenus methodo tenuimus, nõ vtemur; itaq. vti, reliquas expendendo Præſulatus formas, circumſtantias modo Ariſtotelico acceptas, euoluimus, ſic in præſentia eaſdem cõſecrationi congruas exponemus. Interim tamen illud meum lectorem admonere habeo circumſtantiam *Quis* partim nos infra, dum praxim conſecrationis explicabimus, dilucidaturos, partim *lib.9.* expoſituros.

CAPVT PRIMVM.

An Epiſcopi conſecratio ſit Sacramentum.

SVMMA.

Status quæſtionis.n.1.
Error Aerij Hæretici.n.2.
Qui alij hoc errore infecti fuerunt.n.3.
Error Lutheri circa hoc. n.4.
Nonnulli Catholici negantes iure diuino eſſe diſtinctionem inter Epiſcopatum, & Sacerdotium, ex parte non diſcedunt ab Hæreticis. num.5.
Epiſcopatus verum eſt Sacramentum.n.6.
Quonam modo gratia infunditur per Sacramentum Ordinis.n.7.

1 QVamplures eſſe Doctores non ignoro, qui num Epiſcopi conſecratio rationem nanciſcatur ordinis, prius volunt agitandum, quam num Sacramentum ſit, imò ex illo hoc ſibi neceſſaria conſequutione videntur deducere. Verum aliter nobis agendum eſt, & quia ratio Sacramenti per ſe ſpectata genus eſt ad ordinem, qui vna illius eſt ſpecies, & quia, vt infra diſputantes, aperiemus, licet Præſulis conſecratio non eſſet ordo rigoroſè ſumptus, Sacramenti rationem ſaltem per quandam analogiã ſubiret. Hoc igitur caput tria explicanda comprehender. Primum num ordinatio Epiſcopi ſit Sacramentum. Secundum, num diſtinctum à Sacerdotio. Tertium, num iure diuino, vel humano.

2 Ad hæc autem ex inſtituto perpendenda cogunt nos audacia, & inuidia Aerij Hæreſiarchæ, contra quem, & ſi *lib.1.diſp.2.c.4.* ex parte egerimus, aſſerentes præſtantiorem eſſe Epiſcopatum Præsbyteratu, adhuc ſatis eum non præſtrinximus, vt prò veritate nunc præſtabimus. Etenim monſtrum hoc cum Euſtatio eius Collega, cui poſthabitus eſt, de inſula obtinenda contendens, inuidia, atq. impietate actus in rabiem, venenum, quod liuido conceperat animo contra catholicam auſus eſt effundere veritatem, & quam aſſequi minimè poterat Epiſcopatus dignitatem, laceſſere, affligere, ſoloq. pro viribus æquare conatus eſt. Itaq. erroribus Arrij imbutus, qui cum tanta erat affinitas nominis, addidit proprios, quorũ tertius erat his exaratus verbis ab *Epiphanio aduerſus hæreticos hæreſi 25. Quid eſt Epiſcopus ad Præsbyterum? nihil differt hic ab illo vnus enim eſt ordo, & vnus honor, & vna dignitas. Imponit manus Epiſcopus, ita etiam Præsbyter: Lauacrum dat Epiſcopus, ſimiliter & Præsbyter. Diſpenſationem cultus diuini facit Epiſcopus, Præsbyter ſimiliter: Sedet Epiſcopus in Throno, ſedet etiam Præsbyter.*

3 Vt autem Vualdenſes, ſeù pauperes de Lugduno huic errori non ſubſcripſerunt eruditè docet *Vaſquez tomo 3. in 3. part. diſp. 221. c. 1. & nos diſp. 2. c. 4. cit.* indicauimus, & tamen infectos eſſe *Marſilium de Menandrinis vulgari Idiomate dictum, de Padua*, & demum *Ioannem Vuiclephum* videre eſt apud *Alphonſum de Castro lib. aduerſus hæreſes*, verbo Epiſcopus apud *Sanderum libr. 7. de viſibili Eccleſia hæreſi 166.* & apud laudatum *Vaſquez n. 3. 4. & 5.*

4 Non ignoro peſtē illā Orbis Lutherū, hac imò peiori nota dignū eodē detentum errore; nam non ſolum Auctore *Alphonſo de Castro paulo ante cit. in lib. cuius titulus eſt, contra falſa nomina ſtatuum Eccleſiæ* docuit Epiſcopos indoctos, laruaſquè eſſe Papæ, quorum tegimen expūgendum eſt, ſed *lib. de captiuitate Babilonica*, omnes baptizatos per ſummam impudentiam docet æqualiter eſſe Sacerdotes: quæ doctrina, & ordinem Sacerdotalem è medio tollit, & quamcumq. diſtinctionem impiè negat, ſiue de iure diuino, ſiue de iure humano, ſeù Eccleſiaſtico inter Sacerdotalem ordinem, & Epiſcopalem.

5 Cæterum Catholicorum nonnulli neq. infimæ ſortis infra citandi ab hæreticis ex parte non diſcrepantes docuere, non diuino iure, ſed ſolum humano Epiſcopatum à Presbyteratu differre. Verum cum horum Princeps Sanctus Hieronymus fuiſſe dicatur, cuius pium declarauimus ſenſum *cit. diſp. 2. lib. 1.* ſolum hic admoneor adnotare ex hac horum Auctorum opinione neceſſario ſequi Epiſcopatum non eſſe Sacramentum, cum ab his Auctoribus aſſeratur à Chriſto inſtitutum non fuiſſe; neq. ſatis eſt dici inductum per conſtitutionem Eccleſiaſticam, vt indicauit rectè *Vazquez diſp. 240. c. 1. n. 17.* & patebit ex infra dicendis, his adnotatis.

6 Prima ſit aſſertio. Epiſcopatus verum eſt Sacramentum. Eſt hæc concluſio adeo certa, vt hac noſtra tempeſtate abſq. graui nota negari minimè poſſit: Quam etiam de fide eſſe docet, *Petrus de Sot. lib. de inſtit. Sacerd. lect. 4. de Sacr. Ord. §. & his igitur:* Periculoſam contrariam aſſerit opinionem *Michael Medina lib. 2. de ſact. hom. continentia c. 15.* verum cum *Vaſq. cit. c. 4. n. 36.* eam dico clarè deductam è *Tridentino*, à quo licet definita non ſit, eſt tamèn clare indicata. Porro cum *ſeſſ. 23. c. 3.* definiuerit Concilium, Sacramentum Ordinationis conſtare verbis, & externis ſignis, Gratiam conferre, & conſequenter vnum eſſe è ſeptem Sacramentis, tùm c. 4. definit etiam ad Hyerarchicum ordinem præter cęteros Eccleſiaſticos gradus Epiſcopalem ſpectare: Damnans præterea *canone 6.* negantes Hyerarchiam non eſſe iure diuino ex Epiſcopis, Præsbuteris, & Miniſtris inſtitutam, manifeſtè demonſtrauit ordinationem Epiſcopi eſſe Sacramentum, per quam decreuit gratiam conferri ſanctificantem; eſt enim Sacramentum, trita Theologorum definitione, ex *Auguſtino* deſumpta *libr. 10. de Ciu. Dei c. 5.* inuiſibilis gratiæ forma viſibilis. Inſuper idem *Tridentinum* cum docuiſſet *loc. citat.* Sacram ordinationem eſſe Sacramentum, id probat ex *2. epiſtola ad Timotheum c. 1.* quam omnium calculis de ordinatione ipſius Timothei in Epiſcopum, loqui manifeſte conſtat. Demum *can. 3.* cum hoc ipſum definiuiſſet, addit can. 4. *Si quis dixerit per Sacram ordinationē non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum Sanctum, etc. Anathema ſit.* Secundo probatur ex *1. ad Timotheum 4. noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij*: Si igitur per impoſitionem manuum gratia Timotheo data eſt, ergo conſecratio Epiſcopi, quæ per impoſitionem manuum habetur, vt infra, Sacramentum eſt. Idq. ex eo mihi efficacius perſuadeo, quia gratia græcè χάρισμα, non tantum gratiam gratis datam;
7 ſed gratiam etiam gratum facientem ſignificat, vt colligere licet ex *Epiſt. ad Roman. c. 5.* non ſicut delictum, ita & donum, græce χάρισμα, gratiæ ſcilicet Chriſti ſanctificantis: Neque quocumq. modo hæc gratia datur per ordinationem, ſed apta, & exigens auxilia neceſſaria ad idoneè, ac dignè tantum munus Epiſcopale obeundum. Quamobrem exiſtimo hanc gratiā explicauiſſe *Ambroſium, & Chryſoſtomum* per officium, & ordinem Epiſcopi quaſi per finem, ad quem diriguntur, nempe ad hæc rectè obeunda munia, datam, quo ſenſu ad eumdem *Timotheum epiſt. 2. cap. 1. verſ. 6.* dixit Apoſtolus, *propter quam cauſam admoneo te, vt reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuū mearum*, intelligens gratiæ nomine gratiam ſanctificantem, vt *ad Rom. 5. verſ. 25.* gratiam oppoſitam peccato χάρισμα vocauit, & effectum gratiæ auxilia ſcilicet, & dona requiſita ad munus Epiſcopale, vt eum *ad Rom. 6. verſ. 23.* per χάρισμα vitam ſignificauit æternam, quæ effectus eſt gratiæ, ita hic & gratiam ſanctificantem, & eius effectum indicauit. Cum ergo per impoſitionem manuum, & ordinationem Eiſcopi, tanquam per inſtrumentum, gratia ſanctificans infundatur, non ſecus, ac per baptiſmi ablutionem, ſicut hoc eſt Sacramentum, ita & Epiſcopi conſecratio; quippèquę ſua habet ſigna, & ſymbola, vt infra, materiam, & formam, quorum Symbolorum, vt dixi, effectus eſt gratia. Neque à rerum non omnino ignaro reſponderi poterit, hoc de ordinatione ſimplicium Sacerdotum intelligi, cum in his ſanè locis diſertè Symbolum, ſeù ſignum externum adſtruatur cum promiſſione gratiæ, & agatur de ordinatione Timothei in Epiſcopum à Paulo creati, omnium interpretum calculis. Adde *Actorum 13. de ordinat. Epiſcop.* ſermonem haberi Pauli, & Barnabæ. Demum, vt vno verbo multa concludam, quæ adduci è Sacris literis poſſent; probatiores omnes ſententias, quibus è Scriptura Sacra Catholici probant Auctores, ordinationem eſſe Sacramentum, de ordinatione Epiſcoporum maximè probare, quæ quidem *Auctore Bellarmino tom. 2. controuerſ. libr. 1. de ſacr. Ord. cap. 5.* ſi Sacramentum non eſt, certè è Sacris literis ritè probari non poſſet ordinationem aliquam eſſe Sacramentum. Tandem Sanctorum au-
8 ctoritate probatur, quorum teſtimonia locuple-

pletè tradita ſunt ab eodem *Eminent. Cardinali Bellarmino lib. 1. de Sacr. Ordin. cap. 3.* nam nomine Præsbyterorum, vel Sacerdotum Patres maiores noſtri Epiſcopos paſſim ſignificabant, vt nos *tom. 1. lib. 1. diſput. 1. cap. 1. ac diſput. 2. cap. 4.* proſequuti ſumus, quibus à Bellarmino relatis vnum addo clarius *Ambroſij* teſtimonium *lib. de dignitat. Sacerdot. cap. 5. Quis dat frater Epiſcopalem gratiam, Deus, an homo? Reſponde ſine dubio, Deus, ſed tamen per hominem dat Deus*; Ergo ex *Ambroſio* in Præſulis ordinatione per hominem Epiſcopum ordinantem gratia à Deo confertur Præſuli ordinato. Et ſanè cum *diſput. 2. lib. 1. cap. 4.* demonſtratum ſit Epiſcopum iure diuino maiorem eſſe Sacerdote, eius profectò conſecratio ritum aliquem exteriorem iure etiam diuino conſtitutum, par erat habere, per quem cum gratia concedatur, vt diximus non eſt, cur veram non obtineat rationem Sacramenti. Porro ſi è collatione gratiæ, ſine qua Sacerdos non valeret miniſtrare Sacramenta, merito Theologi probant ordinationi Præsbyteri rationem inesse Sacramenti, quis adeò, attritæ frontis erit, qui Epiſcopi ordinationi eam audebit denegare? Cum Epiſcopus, & ea, quæ ſimplex Sacerdos Sacramenta, & propria conferat ordinationis, & confirmationis. Certè non eſſet benè conſultum Eccleſiaſticæ Reipublicæ, ſi gratia in Sacramento collata, quæ dari per ordinationem Sacerdotalem aſſeritur ad munia Sacerdotalia, rectè obeunda, denegaretur Epiſcopis dari per conſecrationem ad munera, atquè officia longè præſtantiora, ac difficiliora. Ex quibus omnibus hanc formo rationem Theologicam. In ordinatione Epiſcopali, & gratia confertur ſanctificans habitualis, & poteſtas confirmandi, atquè ordinandi maximè, profectò ſupernaturalis, & ad munera, atquè ad officia ardua, & ſumma in Eccleſia deſtinatur Epiſcopus ordinatus, ad quæ ſummis indiget auxilijs ſupernaturalibus, ergo ordinatio, & conſecratio Epiſcopi erit Sacramentum potiori quidem iure, quàm ordinatio Sacerdotalis, & matrimonium temporale. Adſtipulatur huius concluſionis veritati, communis ſententia *Canoniſtarum in cap. Cleros diſtinct. 21. & in cap. perlectis diſtinction. 25. necnon Theologorum Altiſiodorenſis 4 parte ſummæ Theologalis Ioann. Moioris, Scoti, & Paludani in 4. diſtinct. 24. Soti ibidem quæſt. 2. art. 3. & lib. 3. de iuſt. & iur. quæſt. 1. art. 2. Petri à Soto ſect. 4. de Sacramen. ordin. inſtitut. Sacerd. Caietan. tom. 1. opuſculorum opuſc. 11. Bellar. ſæpè citat. Vaſquez laudatur. Valent. tom. 4. diſputat. 9. quæſt. 1. punct. 4. Oniate de Sacrament. ord. diſputat. 20. dub. 6. num 41.* Qui quidèm Auctores cum ritum inſpexerint conſecrationis Epiſcopi, de quo nos infra dicturi ſumus, atquè in nulla ſanè alia ordinatione tantam animaduerterint ſollemnitatē ab Eccleſia adhiberi, manuum ſcilicet impoſitionem, vnctionem, iot, ac tanta Sacramentalia, & ceremonias maximè Sacramenti rationem indicantes, merito ſenſerunt, vel Epiſcopi conſecrationem verum eſſe Sacramentum, vel vt ſupra dicebam, nullum ex ordinibus Sacramenti rationem inuoluere.

Nonnulla ſupererant argumenta in contrarium, quæ poſt aſſertam ordinis rationem faciliùs infra expendentur.

CAPVT SECVNDVM.

An Epiſcopi conſecratio Sacramentum ſit Ordinis penes varias Auctorum ſententias.

S V M M A.

Status quæſtionis. n. 1.
Prima refertur ſententia. n. 2.
Fundamenta primæ ſententiæ negantis conſecrationem Epiſcopi eſſe Sacramentum. n. 3.
Secunda ſententia docens conſecrationem Epiſcopi verum eſſe Sacramentum, & Ordinem. num. 4.

1 SVperiori quidem capite rationem Sacramenti conſecrationi tribuimus Epiſcopi, reliquum eſt, vt quænam hæc ſit, explicetur; cum enim inſtar generis ratio Sacramenti ſe habeat ad hoc, vel illud comparatum, vt ſupra indicaui, nobis in præſentia inquirendum eſt, num rectè illa contrahatur, tanquam per ſpecificam Sacri Ordinis differentiam, cum qua compoſitione metaphyſica, vt philoſophicè loquar, vnam componat metaphyſicè ſpeciem Sacramenti: nam vt optime *Bellarm. tom. 3. controu. lib. 1. de ord. cap. 7.* non idem eſt Ordo Sacer, & Sacramentum, nam multi exiſtimant ordines minores eſſe Sacramenta, cum eos appellare non poſſint Ordines Sacros, vt appellantur ſoli três Diaconatus, Archidiaconatus, & Præsbyteratus, *Auctore Magiſtro lib. 4. diſt. 24.* Itaq. quærimus num Epiſcopatus, ita Sacramentum ſit, vt verè ſit Ordo Sacer.

2 Duæ ſe ſe offerunt de hac quæſtione ſententiæ. Prima negans conſecrationem Epiſcopi propriè ordinem eſſe, ac Sacramentum, & characterem imprimere; eſſe tamen Epiſcopatum impropriè ordinem, quatenus ordo ſumitur pro officio ad nonnullas functiones ſacras directo. Habet hæc ſententia non paucos Auctores. *D. Thomam in 4. diſtinct. 24. quæſt. 3. art. 2. quæſtiuncul. 2. D. Antonin. 3. part. titul. 4. cap. 6 Sanctus Bonauent. in 4. diſtinct. 24. 2. part. titul. 2. quæſt. 3. Capreol. ibidem diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ibidem Dezam diſt. 23. quæſt. 2. & Riccardum ibidem art. 3. quæſt. 3. ad prim. & art. 5. quæſt. 2. Bartholomæum à Ledeſma de Sacrament. Ord. dub. 5. 8. 9. & 10. & in dub. 5.* qui contrariam ſen-

ſententiam vocat temerariam. Verum vereor ne hic Auctor eam notam contraxerit, quam tot Doctorum virorum opinioni, quot infra recenſemus, immeritò inurere auſus eſt. Sunt etiam eiuſdem opinionis nonnulli Canoniſtæ, *Panormitanus cap. ex literis de exceſſ. Prælatorum, Turrecremata in cap. Cleros diſt. 21. num. 16 & 17. Couarruuias libr. 1. variar. reſolut. cap. 10. num. 15.* & è Summiſtis *Silueſter ordo 1. quæſt. 1. dub. 3.* apud quem *Roſella ordo 1. n. 4. Tabienna verbo Epiſcopus quæſt. 8. Bonac. diſputat. 8. P. nu. 3. ad finem.* Primum horum Auctorum fundamentum eſt, quia Sacramentum ordinis ad Eucharistiam refertur, quatenus actu perficitur, vel præparatione rerum ad id neceſſariarum, ad quam inferiores inſeruiunt ordines, vel ipſius perfectioni operis, ad quam Sacerdotium ordinatur. Epiſcopatus autem remotè ſolum ad collationem ipſorum ordinum ſe habet: non eſt igitur ordo. Secundo ſi Epiſcopatus, ordinis haberet rationem, octo ſanè numerarentur ordines, ac totidem Sacramenta contra *Trident. ſeſſ. 23. cap. 2.* communemque Eccleſiæ ſenſum, ſeptem tantum agnoſcentis, & numerantis Sacramenta, ergo, &c. Tertio ſi Epiſcopatus eſſet ordo, poſſet aliquis non Sacerdos in Epiſcopum ordinari, & conſequenter poſſet Euchariſtiam conſecrare, quod eſt abſurdum; Probatur antecedens, Ordo ſuperior inferiorem è Sacramenti neceſſitate non prærequirit; poſſet igitur Sacerdotio non inſignitus in Epiſcopum cõſecrari, qui quidem cum inferiorem Sacerdotij ordinem virtute ſaltem contineret, poſſet officio, ac poteſtate Sacerdotis fungi ad Hoſtiam conſecrandam, non ſecus atq. Sacerdos officio poteſt fungi Diaconi, & ſi Diaconus non eſſet. Demum quia ſi Epiſcopatus eſſet ordo, daretur Ordo Eccleſiaſticus Sacerdotio perfectior contra Doctorum conſenſum, cum enim ordines per habitudinem ad Euchariſtiam inſtituti ſint; neq. perfectior illo inueniatur, quo à Sacerdote conficitur, conſequens eſt, vt hoc cæteris omnibus præſtet.

4 Secunda ſententia huic eſt oppoſita docens, Epiſcopatum, & eſſe verum Sacramentum, & proprium eſſe ordinem. Eſt communis *Canoniſtarum in cap. vnico de ord. ab Epiſcopo qui Epiſcopatum renunciauit*, teſte *Couarruuia ſupra citat. & habetur à Gloſſ. in proemio 6. verbo Epiſcopus ab Abbate tum in cap. citat. tum in cap. aqua de conſecrat. Eccleſiæ.* Nec deſunt Theologi *Caietan. tom. 1. opuſculorum tractatu 11. de modo tradendi ordines, Petrus à Soto ſect. 4. de ord.* qui tanquam de fide eſſe tenendam docet *Altiſiodorenſis 4. part. ſumm. tractat. 8. quæſt. 1. Maior, & Almainus in 4. diſt. 24. quæſt. 1 ibidem, Durandus quæſt. 6. & Paludanus quæſt. 7. Bellarm. controuerſ. tom. 3. de Sacr. ord. lib. 1. cap. 5. Vaſquez in 3. par. tom. 3. diſp. 240. cap. 4.* aſſerens contrariam abſq. dubio ſine graui nota defendi non poſſe, *Valentia tom. 4. diſput. 9. de Sacr. Ord. quæſt. 1. par. 4.* qui quidem *§. quod eum Durandus*, putat, ſi D. Thomas in Partibus ſuis Theologicis hanc agitauiſſet quæſtionem, oppoſitum ſanè fuiſſe cenſurum *Conink de Sacr. Ord. diſput. 20. dub. 6. nu. 41. Nauarrus ſumm. lat. cap. 22. num. 18. Sà verbo ordo num. 7. Fornarius cap. 1. de ordine, & alij Recentiores.* Horum Auctorum ſenſus cum maximè catholicæ conſentaneus ſit veritati, magiſq. ab hæreticorũ diſcrepet ineptijs, mihi arridet, quem, de more ſi prius pauca prænotauerim aliquibus exponam aſſertionibus.

CAPVT TERTIVM.

Vera ſententia de Conſecrationis Epiſcopalis Sacramento à Sacerdotio diſtincto.

SVMMA.

Quid ſit Ordo ſub latiori acceptione ſumptus num. 1.
Quid ſit Ordo ad Eccleſiaſticam Rempublicam contractus n. 2.
Epiſcopatus eſt ordo pro gradu in Eccleſia ſumptus n. 3.
Epiſcopatus eſt in omni rigore ordo. n. 4.
Diſtinctio inter Sacramentum conſecrationis Epiſcopi, & Sacerdotis eſt iuris diuini. n. 5.
Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propriè eſſe Epiſcopi. n. 6.
Si aliquando ſimplices Sacerdotes confirmarunt id ex delegatione, vel permiſſione fecerũt. num. 7.

1 Omiſſa latiore Ordinis acceptione, de qua *Auguſtinus lib. 9. de Ciuitate Dei cap. 13. & Ariſtoteles 12. Metaphyſices cap. 10. text. 52.* Quæ eſt rerum parium, diſparumq. ſua loca tribuens diſpoſitio, quo pacto hic non accipitur ordo.

2 Notandum primo Ordinem ad Eccleſiaſticam Rempublicam contractum bifariè accipi poſſe; primum pro gradu, ſeù ſtatu Clericorum eminenti ad certas Eccleſiaſticas functiones, & munia conſecratorum, vt probè *Scotus in 4. diſt. 24. q. 1. §. circa quæſtionem.* Secundo pro actione ipſa Sacra, qua huiuſmodi homines Deo Sancti conſecrantur.

Notandum ſecundò hanc actionem, conſecrationem, ſeù ordinationem tum ex *Magiſtro in 4. diſt. 24. lit. R.* tum ex *alijs Theologis*, ità definiri; Sacramentum, quo ſpiritualis ſignificatur, ac traditur poteſtas aliquo modo deſtinata ad venerabilem Euchariſtiam ritè peragendam.

3 His breui notatis, prima ſit aſſertio, Epiſcopatus eſt ordo Eccleſiaſticus primo modo ſumptus. Placitum hoc commune quidem eſt

tum

tùm *Doctorum prima ſententia, tum ſecundæ*; & prætereà probatur, quia eminens ille gradus in Eccleſiaſtica Republica inſtar gradus equeſtris Nobiliũ, & Senatorum, quo in Republica carere Plebei dicuntur, cui potiori conueniat iure, non video, quam Sacris Præſulibus, ſiuè ratione ſummæ, quam adepti ſunt in Eccleſia, dignitatis, ſiuè ratione functionum Epiſcopi propriarum, vt mox dicemus, ſiue ob ſpecialem firmitatem, ſtabilitatemquè ab ordine Eccleſiaſtico requiſitam, & conſecratione collatam, vt optimè ſenſu catholico contra nouatores Hæreticos aduertit *Ægid. Conink diſp. 20. de ord. dub. 1. n. 4.* quam quidem ſtabilitatem, vt aptè ſibi Epiſcopatus adſciſcit, docuimus *tom. 1. lib. 1. diſput. 1. c. 3. & 4. necnon diſput. 2. c. 1.*

4 Secunda ſit aſſertio. Epiſcopatus verus, & proprius eſt ordo ſub propria ſignificatione acceptus. Probatur ex applicatione definitionis ſupra *notabil. 2.* ex communi Doctorum ſenſu traditæ; nam conſecrationem Epiſcopi eſſe Sacramentum *ſuperiori cap.* probatum eſt: Ex quo pariter deducere licet, & ſpiritualem poteſtatem ſignificari, ac tradi omnibus, qui ordine potiuntur Eccleſiaſtico, ideoq. relati ad Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Secundo probatur ex *cap. 1. diſt. 32. adiuncta Gloſſa verbo à capite, ac Tridentino ſup. cap. perpenſo.*

Tertio Epiſcopi ordinatio tria continet ad verum Sacramentum ordinis neceſſaria, primum externum ritum: Secundum eius diuinitus traditam inſtitutionem: Tertium collationem gratiæ, igitur eſt verum Sacramentum Ordinis. Conſequentia certa eſt non apud Catholicos modo, ſed apud etiam Hæreticos; Tota verò difficultas in antecedenti propoſitione ſita eſt, quæ quidem quoad primam partem negari minimè poteſt, etenim ordinatio Epiſcopi, ità fit ſemper, vt liquet authoritate *Pauli 1. ad Timotheum 4.* cum impoſitione manuũ Præsbyterij: & *ſecunda ad eumdem Timotheum c. 1. Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum.* Nec non ritu Romano, quem infra fusè perpendemus è Rituali; ergo conſecratio ritu fit externo, quo confertur gratia, vt ſuperiore proſequuti ſumus capite. Confirmatur, quia ſi quis ad aliquod officium, ſeù dignitatem eleuaretur à Deo, in cuius exercitio gratia requireretur, hanc ipſam gratiam ab eodem Deo reciperet, quippè qui dum aliquem tanquam ad finem vocat, vocat, & dat ea, quæ ſunt ad illum finem; vocanſq. ad dignitatem, dat ad eam gratiam neceſſariam; ſed Epiſcopus in ſuis functionibus, certè difficilibus, indiget gratia tum actuali, tum habituali, præſertim dum ordinat, confirmat, & conſecrat, ſecus mortaliter peccat; ergo in ſui conſecratione gratiam recipit. Supereſt ſecundum requiſitum è tribus indicatis, probandum, hunc ſcilicet ritum diuinitus inſtitutum eſſe, ex quo maximè veritas ſuperioris capitis dilucidatur. Porro noſter *Vaſquez 3. tom. in 3. par. diſp. 240. c. 3.* acutè probat Epiſcopatum à Chriſto Domino primò inſtitutum, deindè Sacramentum, & ordinem eſſe, à quo non diſcrepamus, ſolum aduertimus, & ex eo, quod talis ritus hoc pacto à Chriſto inſtitutus ſit, poſſe oſtendi Sacramentum, & etiam ex alijs momentis ſuperiori capite adductis, quæ maximè ex hac inſtitutione corroborantur, quæ inſtitutio, tum ratione ritus externi, tum Sacramenti, tum gratiæ productionis adiunctæ, Epiſcopi conſecrationem, verum eſſe Ordinis Sacramentum demõſtrat. Et quidem noſtri Præſulis conſecrationem à Chriſto Domino inſtitutam docent *Durand in 4. diſt. q. 5. nu. 9. Paludan. eadem diſt. q. 7. art. 3. n. 13. & 14. Supplementum Gabriel ibidem quæſt. vnica dub. 6. Maior ead. diſt. 24. q. 1. colum. 2. §. ſequent. Almainus ibid. quæſt. vnica art. 2. ad finem, Nauarr. in ſumm. c. 22. n. 18. Petrus Sotus lib. de inſtitut. Sacerd. lect. 4 de Sacram. Ord. § ex hic ergo, & alij*, quos citat, & ſequitur *laudatus Vaſquez n. 25.* qui *nu. 26.* punctum hoc negari abſq. hæreſis nota minimè poſſe merito docet; Eſt .n. expreſsè definitum à *Trident. Concil.* vt ſuperiori capite indicaui, nam *canone* 3. in vniuerſum definit Ordinem Sacramentum eſſe, & *can. 4.* ex impreſſione Characteris ſactos initiatis ordine ſacra, decernit laicos iterum fieri nõ poſſe contra Hæreticos, & eos præſertim, qui docent omnes pari poteſtate potiri, omneſq. Chriſtianos promiſcuè Sacerdotes eſſe, Hierarchiam Eccleſiaſticam confundentes, ad quã & Epiſcopos Preſbyteris Superiores pertinere dicit, quorum aliqua ſunt propria miniſteria, quæ ab alijs fieri nequeunt, ac demum hanc ipſam Hierarchiam iure diuino conſtitutam Patres Concilij hiſce decernunt. *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam quæ conſtat ex Epiſcopis, Præsbyteris, & Miniſtris, Anathema ſit, vt nos tom. 1. lib. 1. diſp. 2. c. 4.* proſequuti ſumus. Tertiũ autem requiſitum ad rationem Sacramenti ordinis, collatio ſcilicet gratiæ, ſuperiori capite demonſtratum eſt; ergo conſecratio Epiſcopi veram habet rationem Sacramenti ordinis.

5 Hinc Tertia ſit aſſertio, diſtinctio inter Sacramentũ conſecrationis Epiſcopalis, & Sacerdotalis eſt iuris diuini. Cõcluſio hæc ex his deducitur, quæ locupletè *tom. 1. lib. 1. diſp. 2. cap. 4.* dicta ſunt, vbi tum poteſtate ordinis, tùm iuriſdictionis maiorem eſſe Præſulatum Præsbyteratu docuimus, idq. iure diuino. Probatur prætereà auctoritate *Anacleti Martyris atq. Pontificis IV. à S. Petro epiſt. 3. c. 1. hæc habentis. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus eſt, & ſicut Dominus illum cõſtituit à nullo debet perturbari:* quo teſtimonio quid clarius poſſit adduci, non video. Deindè poſtquam Epiſcopatum aſſeruiſſet idem Pontifex ordinem ſub Apoſtolis traditum fuiſſe, atq. eorum loco inſtitutum, ordinationem verò Sacerdotum loco 70. duorũ diſcipulorum aſſertam; ad finẽ addit. *Amplius quam iſti duo ordines Sacerdotũ, nec nobis à Deo collati ſunt, neq. Apoſtoli docuerunt*, non quia cæteros negauit ordines, ſed vt Chore Epiſcopos excluderet, vt probè notauit *Vaſquez cit. c. 5. n. 9. & diſp. 238. c. 3. n. 27.* Quibus veritatem hanc, & à Chriſto traditam eſſe, & Apoſtolica traditione certam inſinuat. Perturbantur igitur

non

non ſolum ab Hæreticis, ſed à Catholicis quibuſcumq. hi ordines ſi aſſerantur iure diuino non eſſe diſtincti. Dices *eumdem Summ. Pontificem c.3.* diſtribuiſſe ordinem Epiſcoporum in Primates, & Patriarchas, qui quidem ordines diſtincti minime ſunt. Verum ipſius Pontificis verba huius inſtantiæ ſolutionem exhibeant. *Epiſcoporum, ait, ordo vnus eſt, licet ſint Primates illi, etc.* ac ſi dicat, vt probè *Vaſquez ſeit. n. 29.* vous iure diuino eſt Epiſcoporum ordo, licet in Primates, Patriarchas, & cęteros poſtmodũ, Eccleſiaſtico iure, ſit diſtinctus.

Demum duo Sacramenta Epiſcopum agnoſcere proprium Miniſtrum *3. tom.* Deo dante, è conſenſu totius Eccleſiæ dicemus cum *Eugenio IV. in Conc. Florentino in decreto fidei poſt vltimam ſeſſ. atq. è Tridentino ſeſſ. 7. can. 3. de confirm. & ſeſſ. 23. c. 4. atq. ab Euſebio Papa in epiſt 3. quæ eſt ad Epiſcopos Campaniæ. Manus quoq impoſitionis Sacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab alijs perfici non pôt, niſi à Summis Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab alijs, quã ab ipſis Apoſtolis legitur, aut ſcitur peractum eſſe, nec ab alijs, ſicut iam dictũ eſt, quam ab illis, qui eorum locum tenent vnquã perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, neq. inter Eccleſiaſtica vnquam reputabitur Sacramenta.* Adſtipulatur *Innocentius I. ac decernit epiſt. 1.* quæ eſt ad Decentium Epiſcopum Eugubinum.

Ex hac aſſertione deducere licet tenebrionẽ illum Aerium non adeò in ſuis tenebris cecutiiſſe, vt non videret ex diuerſitate miniſteriorum, ordinum colligi diſtinctionẽ, eaq. propter vt probaret nullum eſſe diſcrimen inter Epiſcopũ, ac Præsbyterũ, vnũ, & eumdẽ eorũ ordinẽ eſſe, impiè docuit, eaſdẽ vtriuſq. eſſe functiones, quemadmodum ſcitè notauit *Vaſquez tom. 3. in 3. par. diſp. 240. c. 3. nu. 32.* Verum Aërius noctuas tulit Athenas; Porro nos è catholica doctrina, propria Epiſcopis miniſteria aſſignauimus, idq. ex iure diuino, ſacros conferendi ordines confirmandi, & nonnulla conſacrandi, & propriè etiam diſcrimen eſſe inter Antiſtites, & ſimplices Sacerdotes iure diuino, adſtruimus, & cũ Epiphanio aduerſus *eumd. Aërium c. 1.* ex diuerſis miniſterijs Epiſcoporum, ac ſimplicium Sacerdotum, quod hi præſertim filios per baptiſmum, & Pęnitentiam: Epiſcopi vero patres in Eccleſia generant, nempè Sacerdotes ipſos, ideoq. iure diuino deducimus palmare inter illos diſcrimen.

7 Neq. huic doctrinæ officit, ſimplices Sacerdotes nonnunquam confirmationis contuliſſe Sacramentum; cum id, vel fecerint ex ſola commiſſione, ſeù delegatione, vel ex ſola *Gregorij Magni* permiſſione, vt ſuo loco *3. tom.* ſuſius dicemus.

Auctoritati Hieronymi adductæ in contrarium quid dicendum ſit, conſtat ex *diſp. illa 2. cit. lib. 1.* ſupereſt, vt contrarijs ſatisfaciamus argumentis, quod ſequenti capite præſtabimus.

CAPVT QVARTVM.

Soluuntur argumenta contraria pro prima ſententia relata.

S V M M A.

Epiſcopatus vt ordo ad Euchariſtiam ordinatur. num. 1.

Potior eſt habitudo Epiſcopatus ad Euchariſtiam, quam Subdiaconatus, ac Diaconatus. num. 2.

Non eſt nouum aſſerere plures quam ſeptem eſſe ordines. n. 3.

Nouem eſſe Ordines dicunt Canoniſtæ. n. 4.

Probabilis opinio eſt aſſerens ordines eſſe octo. num. 5.

Admittitur ſeptenario numero contineri ordines, & in quo ſenſu. n. 6.

Non eſt definitum à Concilijs, num ſeptem ſint ordines vnitate ſpecifica, vel generica. n. 7.

Qua ratione præſtantior aliquo pacto ſit in Epiſcopo poteſtas Euchariſtiam conficiendi. num. 8.

Vnitas, & pluralitas Sacramenti ordinis, Extremæ vnctionis, & Euchariſtiæ declaratur: num. 9.

De potentia ſaltem ordinaria non poteſt Epiſcopus ordinari, qui non initietur, vel initiatus nõ ſit Sacerdotio. n. 10.

Cur Epiſcopatus Sacerdotium inuoluat, & poteſtatem conſecrandi, & abſoluendi. n. 11.

Qua ratione Epiſcopatus maior ſit Sacerdotio. num. 12.

Nec bene explicatur ex maiori intentione. n. 13.

Lumen gloriæ perfectius eſt viſione beata. n. 14.

Per pulchra comparatio inter ordinem Epiſcopalem, & Sacerdotalem, atq. inter lumen gloriæ, & viſionem beatam. n. 15.

PRimo argumento pro prima ſententia relato *cap. 1.* Reſpondet *Vaſquez ſæpè citat. cap. 5. num. 51.* negans deſumendam eſſe per ſolum reſpectum miniſterij ad Euchariſtiæ conſecrationem relati. quid enim, ait, obſtare poteſt, quominus etiam per reſpectum ad conſecrandos, atq. ordinandos Sacerdotes Euchariſtiæ Miniſtros poſſit ordo conſtitui, qualis eſt Epiſcopatus? Verum ne à communi Doctorum definitione recedamus; cum turpe ſemper exiſtimauerim rerum definitiones à maioribus noſtris ſcitè
1 traditas non venerari, nè dum eis noſtras præferre, Admiſſa maiori illius argumenti propoſitione; ad minorem, negamus Epiſcopatum non ordinari ad Euchariſtiam, non modo rerum præparatione, dum actu perficitur; ordinatur enim ad conſecranda vaſa, ſine quibus rite

rite perfici minimè poteſt Euchariſtia. Deindè cum *Vaſquez* in hoc ſentimus, abſq. fundamẽto, neque ex mente Maiorum, contrarios Auctores illam appoſuiſſe particulam in definitione ordinis, hunc nempè referri ad Euchariſtiam, dum actu perficitur, in eo ſenſu, quaſi ſatis non eſſet ad ipſam referri abſolutè ſumptã. Quamobrem ſatis eſſe dicimus ſi ordo referatur ad initiandos Sacerdotes, alioſq. miniſtros omnes ad Euchariſtiæ conſecrationem neceſſarios. Imo ſi velint Contrarij illam clauſulam in rigore exponendam eſſe, ſequitur profectò, vel Subdiaconatum, & Diaconatum non eſſe ordines, vel potiori iure Epiſcopatum ordinis rationem ſubire; qui quidem multo magis ad Euchariſtiam refertur, quam illi, quippèquæ abſque illorum ordinum miniſterio confici poſſit; non ſine miniſterio Præſulis, ſine quo Sacerdotes nullatenus eſſent ad conſecrã-
2 dam Euchariſtiam neceſſarij. Et vt argumentum in eos contorqueam ſic argumentor. Quãdo hi Auctores dicunt, ordinem, vt Sacramentum importare habitudinem ad Euchariſtiã, intelligunt de habitudine immediata in conſecrando tantum, & contra ſe ipſos dicunt, qui aſſerunt, ſaltem Subdiaconatum, ac Diaconatum verum eſſe Sacramentum ordinis, cum hac habitudine careant; vel intelligunt etiam in diſponendo ad cõſecrationem, vel conſecrati ſusceptionem, & planè ſecum ipſi pugnãt, quia ſicut poteſtas Diaconatus, & Subdiaconatus refertur ad diſponendum, vel ad conſecrationem, vel ad conſecrati ſumptionem, ità poteſtas Epiſcopi refertur ad ordinandum miniſtrum neceſſarium ad Euchariſtiæ conſecrationem, & ſicut dicitur præſtantior habitudo, quam habet conſecrans ea, quam habet Recipiens Euchariſtiam, ità præſtantior eſt habitudo Epiſcopi alia quacumq. aliorum ordinum.

3 Ad ſecundum argumentum primo dicimus rem nouam minime nos tradituros, ſi plures ordines, quam ſeptem eſſe pronunciaremus.
4 Nouem enim contendunt, primam tonſuram, & Epiſcopatum, de quo diſputamus, ſeptem ordinibus communiter receptis addentes *Canoniſtæ in in cap cum contingat de ætate & qualitate per eumdem textum, & per cap. Cleros 21. diſt. cap. perlectis 25. diſtinct.* nec deſunt, qui varias huius numeri afferunt coniecturas non improbabiles, quibus omnibus liberalior *Tilmanus lib. de Sacramentis cap. 3.* Pſalmiſtarum,
5 ſiuè Cantorum adiungit ordinem alium, cui fauet *Conſilium Carthaginenſe 4. can. 10.* Deindè ſi octo eſſe ordines aſſeramus probabilem ſanè ſententiam amplecti videmur, & præter ſeptem, qui vni, & eidem ordinariè ſolent conferri, & paſſim exponuntur ab Auctoribus ſeptenario numero ſcribentibus contineri ordines, Epiſcopatum addentes, ſentiremus enim non modo cum Canoniſtis ſupra relatis, ſed etiam cum Theologis non infimæ notæ *Altiſiodorenſi libr. 4. ſumm cap. de ſacr. ord. quæſt. 1. Durando in 4. diſt. 24. quæſt. 6. Paludano ibidem q. 7. Vualdenſi tom. de Sacr. cap. 19. Caiet. tom. 1. opuſ. tract. 11. qui eſt de modo tradẽdi, ac recipiẽdi ordinis, Michaele Medina lib. 1. de celebr. cap. 16. Petro de Soto lib. de inſtitut. Sacerd. lect. 4. §.* ex his igitur, *Nauarro in manual. cap. 22. num. 18.* qui quidem ait, ſe non poſſe bona fide reſpondere *Trident ſeſſ. 24. cap. 4.* abſolutè Epiſcopatum dicenti eſſe ordinem *Valentia diſputat. 9. quæſt. 1. de Sacrament. ordinis punct. 2. ad finem:* Nequè in contrarium vrget *Tridentinum Concilium*, quod quidem non definit vtra opinio Canoniſtarum, ac illorum, quos modo laudauĩ Theologorum, ac Cœterorum ſit tenenda, vt probè notauit *Nauarr. citat. num. 18. § porro ad reuertendum.* Deindè ad vberiorem doctrinam admittimus ſeptenarium ordinum numerum indicatum tum à *Florent. Conſ. in decretis Eugenij IV. quod eſt poſt ſeſſionem vlt. et à Trident. ſeſſ. 1. can. 1. & 3.* tum quia communis hæc eſt Doctorum ſententia apud *D. Thomam in ſupplemento quæſt. 32. art. 2. & apud cæteros modo relatos,* tum quia *Trident. loc. citat.* dogmaticè cum loquatur omninò videtur veros ordines enumerare, alioquin imminutam certè proferret doctrinam, quam eo ſanè loco euitare prorſus debuit; cum præſertim ibi contra Hæreticos agat, quippè qui aliquos admittentes ordines, reliquos petulanter negabant, contra quos intendit S. Synodus docere, quot, & quinam ſint. Cœterum licet hæc vera ſint, hactenus tamen definitũ nõ eſt, an ſub aliquo horũ ſeptẽ ordinũ aliæ ſpecies diſtinctæ cõtineãtur, ſed id in cõtrouerſia poſitum eſt apud Scholaſticos. Qua propter nõ deſunt, qui probabiliter id ſentiũt in ratione Sacramentũ de extrema vnctione propter varias vnctiones, & formas verborum, quas illa continet; iuteq. potiori de Sacri ordinis Sacramento ſentire debent, nam ſinguli ordines ſeorſim conferuntur, ac propriam habent ſignificationem, & effectum gratiæ, quod non pauci docent de Euchariſtia, vt mox explicabo: & nè diù per alias materias vagetur oratio contrahatur ad Epiſcopatum, quem (& hæc ſit pro ſecunda argumenti ſolutione) ſatis, ſuperq. probabiliter cum *Scoto in 4. diſt. 24 quæſt. vnic. § ſed tunc, Maiore quæſt. 1. § circa hanc quæſtionem. Almaino quæſt. vnic. § conſequenter quæritur, Vaſquez ſæpè citat. diſp. 238. cap. 3. num. 6. & cum Eminentiſſimo Bellarmino citat. cap. 6. Conink diſp. 20 dub. 6. n. 3.* pronuncio eſſe vnum cum Sacerdotio, non ſpecie, ſed genere, ad quam declarandam ſolutionem noto, ſpeciem quamcumq. hominis v. g. compoſitione methaphyſiica duabus eſſe compoſitam rationibus, altera generica, altera differentiali, & à generica hominem habere principium ſentiendi, & à ſpecifica differentia principium ratiocinandi: ſic à pari, vt per ea, quæ naturalia ſunt, ſupernaturalia cum proportione, & innoteſcant magis, & explicentur, Epiſcopatum ſpeciem quamdam eſſe dicimus omnino perfectam Sacerdotij, quæ à gradu generico, ratione ſcilicet puri Sacerdotij facultatẽ conſecrandi Euchariſtiam inuoluit, ſuper quã ſpecialiſſimam addit rationem ſacramentalem per propriam materiam, & formam Aio præterea gratiam ſignificare, ac tradere neceſſariam ad alias duas poteſtates conferendi ordines ſacros, & confirmandi. Quamobrem Epiſcopatus & adequatè, ac totaliter ſecundum totũ, quod in-

includit, conſiderari poteſt, & formaliſſimè t
Primo modo, & duas claudit rationes alteram
per modum generis, alteram per modum pro-
prijſſimæ differentiæ, & formalitatis, & duos
etiam characteres, vt infra, & probè indicat
Bellarm.cit.§.itaq. Neq. ſeruata proportione
naturali ad ſuper naturalem, & aliquo pacto
moralem video quid diſcriminis ſit inter com-
poſitionem methaphyſicam hominis, & Epi-
ſcopatus, quam vnum, vel alterum, quod prima
fronte perſpicuo apparet. Etenim, quod perfe-
ctius eſt principium, nempè ratiocinandi ha-
bet homo, à differentia, graduq. ſpecifico adde-
re enim huiuſmodi differentiam aliquid per-
fectionis mihi exploratū eſt è definitione tra-
dita à *Porphirio*, differentia eſt id, quo ſpecies
excedit genus; at vero Epiſcopatus à gradu
generico Sacramenti, dicente habitudinem ad
Euchariſtiam, nec quomodolibet, ſed imme-
diatam per poteſtatem illam conficiendi, qua
perfectior non datur, habet præſtantiorem ra-
tionem; per ſpecificam autem ſibi minus præ-
8 ſtantem adſciſcit. Verum ſi penitius rem inſpi-
ciamus, etiam quoad hoc, Totum noſtrum Me-
thaphyſicum Epiſcopatus ſupernaturale rectè
componitur cum naturali; nam & ſi Epiſcopus,
quà Sacerdos, eamdem eſſentialiter habeat po
teſtatem cōficiendi Euchariſtiam, ac quicumq.
alius Sacerdos; nihilominus tamen per conſe-
crationem Epiſcopalem complementum vide-
tur conſequi, ſiue expeditionem facientem ad
vltimam talis poteſtatis perfectionem, quæ
quidem expeditio in hoc ſita eſt, vt poſſit hanc
ipſam facultatem alijs ſimplicibus communi-
care Sacerdotibus, quos quaſi generat, atq. ef-
format, & ſicut iuuenis ætate rubuſtior præ-
ſtat puero, ob facultatem generatiuam expedi-
tam, vt probè noſter indicat *Vaſquez citatus
num.50.ad finem*, ſic Epiſcopus ſimplici præſtat
Sacerdoti, ſic pariter *tom.1.lib.1.diſput.2.* in-
dicauimus perfectius eſſe, quod poteſt facere
ſibi ſimile cum *Durando in 4.diſt.24.q.6.num.8.*
ita, & Epiſcopatus ſe habebit per cuius colla-
tionem Sacerdos facultatem accepit, nonos
creādi Sacerdotes, & ſuo modo, vt infra etiam
Epiſcopos. Quamobrem hæc ipſa poteſtas pu-
ri Sacerdotis, & ordo Sacerdotalis ſupernatu-
ralis ab Epiſcopali pendet, ita vt neq. eſſet, niſi
ab hoc penderet. Deindè pendet, ita hæc ea-
dem poteſtas Sacerdotalis ab Epiſcopali ſpe-
cifica ratione, quoad actum, cum poſſit Epiſco
pus Sacerdotes ſuſpendere, ad tempus inter-
dicere, nè conſecrent, vel præcipere, vt tali lo-
co tempore, ratione, nec aliter celebrēt, vt pro-
bè *Bellarm.cit.* & ſicut dicitur Papatus intrin-
ſecè, & eſſentialiter Epiſcopatum includere, ſic
Epiſcopatus Sacerdotium, & ſicut quatuor di-
cuntur virtutes morales, cum tamen ſub ſe plu
res alias ſpecies nonnullæ illarum contineant,
ita in ordinibus, dicuntur ſeptem Ordines eſto
aliqui plures amplectantur ſpecies, quo etiam
pacto ratiocinatus eſt *Vaſquez laudatus de Sa-
cramentis*, quæ abſurdum nultum eſſe putat aſ-
ſerere plura, quam ſeptem eſſe in ſpecie infi-
ma, tametſi genericè non ſint plura.

Obijcies ſi ratio Sacramenti ſe habet inſtar
generis, vt initio *c.1.& 2.* diximus, quo pacto
hic aſſerimus Sacerdotium vicem generis ge-
rere in Methaphyſica Epiſcopatus cōpoſitio-
ne. Reſpondeo rationem Sacramenti ab omni-
bus Sacramētis abſtractam ad modum generis
generaliſſimi ſe habere: Sacerdotij vero ratio-
nē generis immediati, vel quaſi generis, quod
contrahitur ad Sacerdotium ſimpliciter ſum-
9 ptum, & ad Epiſcopatum. Quocirca ſatis, ſu-
perq. probabile erit Ordinem, Extremam vn-
ctionē, & Euchariſtiam, ſingula eſſe, vnum ge-
nere Sacramentum, & ſub vnoquoq. ex ijs plu-
res contineri ſpecies talis participantes ratio-
nem Sacramenti, quæ referuntur ad vnum finē
Sacri miniſterij, aut ad vnum præcipuū Sacra-
mentum illius generis, quod videtur ſpeciale
trium indicatorum Sacramentorum, ex quibus
ad alia quatuor rectè duci non poteſt argume-
tum, quæ quaſi partes integrantes, vel ſubiecti-
uas non habent, quibus nomen, & ratio conue
niat Sacramenti, vt habent Extremaunctio, Eu
chariſtia, & Ordo, & ſpecialis hic Sacerdotij.
Sicut igitur non eſt improbabile aſſerere ſpe-
cies panis, & ſpecies vini conſecratas cum ali-
qua reſtrictione, duo eſſe Sacramenta, cum ho-
rum ſingula vere Sacramenta ex *Trident.* dicā-
tur *ſeſ.21.c.3.* & quodāmodo completa, & ſpe-
cie diſtincta, dummodo concedatur ex eis cō-
poſitū tale Sacramētū Euchariſtiæ, ſimpliciter
vnū in ratione conuiuij; ſic potiori iure cōple-
ta ſunt Sacramēta Sacerdotiū, & Epiſcopatus,
eſto hic ſit omnino cōpletus ex vtroq. cōſtitu-
tus. Inſtabis in naturalibus vnam ſpeciem ad
compoſitionem alterius non ordinari, at verò
è noſtra hac ſolutione ſequitur vnā Sacramen-
ti ſpeciem, Sacerdotium nempè referri, imò cō-
ponere alteram ſpeciem, ſcilicet Epiſcopatus.
Reſpondeo hoc eſſe alterum diſcrimen, quod
paulò ante ſubindicaui inter compoſitionem
ſpeciei naturalis, & hanc ſupernaturalis, neq.
omnia cōponi rectè poſſunt in huiuſmodi cō-
parationibus, in quibus inter ea, quæ compo-
nuntur, aliqua intercedit Analogia. Addo di-
ſcrimen ex eo deſumi, quia ſpecies Leonis v.g.
ſic eſt contracta ratio animalis per ſuam diffe-
rentiam ſpecificam, vt vltimo conſtituta ſit ſpe
cificè cum negatione compoſitionis alterius
ſpeciei, quam excludit: Cœterum ratio Sacra-
menti Sacerdotalis, ità conſtituit Sacerdotiū,
vt quamuis in ratione puri Sacerdotij vltimo
cōſtituat cū negatione, atq. excluſione alterius
ſimilis Sacerdotalis Characteris, nihilominus
tamē non habet ità cōſtituere, vt faciat incom
municabile, atq. excludēs alterā rationē Sacra
menti Ordinis, & Characteris, cū qua vnū to-
tale fiat Sacerdotiū adęquatū, & omninò com-
pletū Epiſcopatus, & ſicut non repugnat ſpe-
ciei cōponere cū differentia indiuiduali indi-
uiduū aliquod, ità poſſumus aliquo pacto hāc
Epiſcopatus adęquatā rationem explicare; &
ſicut ſentiendum eſt de ſingulis Sacramentis
ſpecierum panis, & vini ſingula eſſe completa
in ratione cibi, & potus, incompleta vero quo-
dammodo in ratione conuiuij, quę ſi lato modo
plura poſſunt dici Sacramenta, tum quia plura
continent ſigna partialia gratię, tum quia quę-
libet è ſpeciebus quādā rē Sacram ſignificant
alte-

alteram nempè carnem, alteram ſanguinem Chriſti, ità ob ſingulas rationes poterunt hæc duo dici Sacramenta, & duo ordines Sacerdotis, & Epiſcopi, quia gratiam diſtinctam, diſtinctum characterem, diſtinctamquè ſignificant, & conferunt poteſtatem; Quapropter diſtinguntur diſtinctione includentis ab incluſo; cum Epiſcopatus Sacerdotium includat, cui aliquid aliud addit; vnum autem genere erit Sacerdotium; & ſicut omnes tenentur ſimile argumentum ſoluere de Sacramentis, quæ cum in confeſſo ſit eſſe ſeptem, vel dicendum Subdiaconatum, ac Diaconatum non eſſe Sacramenta, vel plura eſſe Sacramenta, quam ſeptem, quod tamen argumentum à quamplutibus modo a nobis indicato ad rem noſtram ſoluitur; Deindè dico Ordinem vnum dici poſſe cum *Durando ſupra citat. & Sanchez lib. 7. conſil. moral. cap. 1. dub. 9.* qui hanc noſtram ſententiam, vt probabiliorem amplectitur tanquam perfectum, & minus perfectum, quòd Epiſcopus ſit eximius, ſeù primus Sacerdos, & ſicut ſecundum ſententiam horum Doctorum conſecratio panis, & vini vnum conſtituunt Sacramentum, tanquam partes integrales Etherogenicæ, ità conſecratio puri Sacerdotis, & principis Sacerdotis, id eſt Epiſcopi. Ad calcem deinum ſolutionis huius argumenti operæ pretium erit adnotaſſe, quæ de Epiſcopatu hactenus dicta ſunt propriè conuenire conſecrationi Pręſulis, quo nomine explicatur etiam Epiſcopatus, nam conſecrationi, ſiuè Sacerdotis, ſiuè Epiſcopi propria competit ratio Sacramenti, quemadmodum competit eſſe ſignum ſenſibile gratiæ inſenſibilis. Sacerdotium verò, & Epiſcopatus ratione conſecrationis hoc habent nomen. Prętetea cum conſecratio, qua Epiſcopus conſecratur, vt ſignum gratiæ, & verum Sacramentum Sacerdotis non includat conſecrationem, quam ſupponit, & ſi integrum ſit gratiæ ſigni abſquè reſpectu ad aliud, conſequenter fit, vt optimè notauit *Conink citat. num.* 42. hanc conſecrationem Epiſcopi, & conſecrationem Sacerdotis poſſe potiori iure duo Sacramenta dici, quam ordines duo, quia in ratione Sacramenti altera, alteram non includit, in ratione autem ordinis, Epiſcopatus, quia perfectum ſtatum perſonæ ſignificat, omninò intrinſecè includat Præsbyteratum, vt ſupra dictum eſt, licet non obſtet, quominus & in ratione ordinis poſſint dici duo modo ſupra declarato.

10 Ad tertium reſpondeo impoſſibile eſſe de potentia ſolum ordinaria in Epiſcopum initiari, qui, vel antea non fuerit Sacerdotio inſignitus, vel tunc ſimul vtrâq. excipiat conſecrationem; quia vt ſæpè diximus vtraquè conſecratio de eſſentia eſt Epiſcopatus, ea propter Epiſcopalis ordo formaliſſimè ſumptus, & non adęquatè ab alia comparte pendet, qua cum adæquatè conſtituitur, vt enim diſtinguitur Virginitas à caſtitate, quam includit, ita Epiſcopatus à Sacerdotio, neq. vrget paritas Diaconi, & Præsbyteri, quia Pręsbyteratus eſſétialiter non includit Diaconatum, ſicut Epiſcopatus Præsbyteratum, cuius eſt vltima perfectio, & conſumatio. Addo non deeſſe Canoniſtas docentes, poſſe quempiam in Epiſcopum conſecrari, qui prius Sacerdos non fuerit, addentes non poſſe ordinem Epiſcopatus exercere, ſi Sacerdotio non fuerit initiatus, ſic è *Ioanne And. Conarr. lib. 1. variar. reſolut. c.* 10. *Marcus Ant. Cuccus lib. 2. inſt. maior. tit. 6. num.* 20. verum ex communi, & vera opinione, quod paulò ante dixi, certum indico.

11 Hic quæres rationem, cur Epiſcopatus intrinſecè Sacerdotium inuoluat. Omiſſis, quas indicat, rationibus Recentior quidam, rationē eſſe aio, quia cum Epiſcopus eſſentialiter ſit Paſtor, & Medicus, vt vlterius demonſtrant *lib. 1. diſput. 1. & 2.* facultates eſſentialiter ſibi vendicat præſtandi, tum cibum ouibus per verum Chriſti Corpus conſecratum, tum eaſdem curandi per poteſtatem conferendi pœnitentiam, & abſolutionem peccatorum, quæ quidē poteſtates Sacerdotis propriæ ſunt, vel dicas duo hæc munera ſibi Præſulem vendicare, ſiuè quà Paſtor cuius intereſt, & paſcere, & curare oues *Ezecchiel* 34. ſiuè qua Medicus cui, & curare, & cibare infirmos incumbit, & licet cum *Valentia diſp. 9. q. 1. de Sacerd. puncto 4. & cum Canoniſtis modo laudatis*, admitteremus poſſe de potentia Dei abſoluta Characterem Epiſcopatus, & poteſtates proprias Epiſcopales conferri, non collata prius, vel ſimul poteſtate ſimpliciter Sacerdotali; at ex hoc non ſequitur illum, qui hoc modo per ſaltum tali poteſtate afficeretur, poſſe eadem vti; nam vel nulla poſſet fungi, vt indicabant Canoniſtę, vel cum non eſſet Sacerdos, non poſſet Corpus Chriſti conficere, vel peccata remittere, imò non eſſet, nec etiam in rigore, & adæquatè Epiſcopus, quòd Epiſcopatu omnibus illis poteſtatibus conſtante non polleret. Vtrum autem poſſet in tali caſu confirmare, & ordinare *Valentia citat.* videtur negare, quo ad ordinationem Sacerdotis cum poteſtatem Sacerdotis ordinandi dicat habere, & qua Epiſcopus, & qua Sacerdos: Verum vel id concedendum iudico, cum poteſtatem completam videatur ad has functiones habere, vel ſi negandum, non quia, quatenus Sacerdos ordinat, ſed quia cum Epiſcopatus eſſentialiter conſtet omnibus his facultatibus, non habens mere Sacerdotales, propriè non eſt Epiſcopus. Vel dicendum cum *Durando cit. n. 9.* actus reliquorum ordinum inter ſe non habere neceſſariam connexionem, vt actus Epiſcopalis, & Sacerdotalis; cū enim Epiſcopus Sacerdotes creare poſſit, quibus conſequenter eſt maior, non eſſet profectò talis, ni Sacerdotium includeret, vt explicatius mox dicam; hoc enim modo melius, & clarius Epiſcopatus Pręsbyteratu maior catholicè defenditur, penès quam ſolutionem negamus ſequi Epiſcopum non Sacerdotem, Euchariſtiā conſecrare poſſe, quia pugnantia eſt in adiecto, dari nempè poſſe Epiſcopum, qui Sacerdos non ſit. Qua propter doctè *Bellar.* hoc eſſe docet figmentum, vt in naturalibus eſſet rationale, quod non eſſet Animal, & Archiepiſcopus, qui non eſſet Epiſcopus.

12 Ad quartum reſpondeo, vel comparationē

Digitized by Google

ficri inter ſimplex Sacerdotium, & Epiſcopatum, vel inter ordinem, & characterem, quem habet Epiſcopus, qua Sacerdos eſt, & ordinē, & characterem, qua Epiſcopus eſt, ſumpto Epiſcopatu inadęquatè, & formaliſſime, ſi primo modo maiorem, ait, eſſe ordinem Epiſcopalem adęquatè ſumptum, vt rectè *Bellar. ad fin. c. 5. et Sanchez n. 7* quoniam, vt ſic Epiſcopatus habet ſe, vt totum quoddam non modo ſuum propriū ordinem, & charectetem, includens, ſed etiam Sacerdotalem, penès quem ſenſum Epiſcopatus Præsbyteratu eſt maior, vt nos *tom. 1. lib. 1. diſp. 2. c. 4.* diximus, ſi autem comparatio ſecundo habeatur modo, maiorē eſſe dicunt *cit. Auctores* intēſiuè Sacerdotalem ordinem, ordine Epiſcopali, non autem extenſiuè. At ego non
13 percipio, quid ſibi velint hoc modo loquendi Auctores hi, cum intenſio, quando in aliquo, vt in charactere admittitur eſſentialem non cōferat perfectionem, ſed intra eamdem ſpeciem rationem indiuidualiter perfectiorem; & perfectio characteris, & ordinis Sacerdotalis ſi ſumatur per habitudinem ad immediatā Euchariſtiæ conſecrationem, ita vt Tò immediatè de eſſentia ſit talis poteſtatis, perfectionem ſpecie potius diſtinctam, arguat in poteſtate, & charactere illo, quam intentionem, tum ex nimia diſtinctione cum alijs Epiſcopi poteſtatibus, tum quia maior intentio non poteſt diſtinctū effectum formalem dare ſubiecto per gradum perfectiorem, ſed ſolum materialiter, ſeu ad ſūmum eterogeneè diſtinctum, vt ex cōmuni Philoſophorum ſentētia ſuppono, & patet adſenſum in colore, & calore. Itaq. argumento reſpondeo ſi cōparetur ordo, & character Sacerdotalis cum ordine, & charactere Epiſcopi inadęquatè ſumpto per habitudinem non ad à Sacramentum confirmationis conferendum, ſed ad Sacramentū ordinis, eſto abſolutè non adęquet perfectionem poteſtatis immediatè conficiendi Corpus Chriſti, Euchariſtiamq. conſecrandi, ex hac præciſa ratione, quam inſpicientes Sacri DD. docuere, maiorē Sacerdotij poteſtātem nullam dari; at adæquat ſub ālia conſideratione non modo extenſiuè, cum Epiſcopatus includat, & poteſtatem confirmandi, & ordines cōferendi, ſed etiam, quia cum hi omnes ordines habitudinem habeant ad venerabilem Euchariſtiā, dum character, & poteſtas Epiſcopalis, vt ſic illos reſpicit, quos cōferendo miniſtros ipſius Euchariſtiæ, Sacerdoteſq. generat, & conſequenter per hanc habitudinem, ipſam etiam Euchariſtiam reſpicit à qua ſummam ſortitur dignitatem, & in ſe formaliter, & etiam extēſiuè; cum non tot, quin plures reſpiciat, quos poteſt ordinare miniſtros Euchariſtiæ; Porrò ſi character, & Epiſcopalis poteſtas ordines Sacros conferendi in ratione potentię, & cauſæ aliquo pacto conſiderentur reſpectu poteſtatis, & characteris Sacerdotalis illis pręſtabit.
14 Nā ſicut habitus luminis gloriæ à quāpluribus Theologis aſſeritur perfectior viſione beata, licet hæc immediatè Deum repræſentans attingat, ſiuè quia reſpectu illius rationē habet potentiæ, quæ nobilior eſt actu, ſiue quia omnis viſio beata eſt ſuo habitu luminis gloriæ inadęquatus actus, cum in ea ſim ſententia, vt exiſtimen omnem habitum luminis gloriæ ex ſe latepatere, atq. extendi poſſe ad vidēdas in Deo omnes creaturas, quę ab intellectu creato
15 in eo poſſunt cognoſci: ſic à pari character, & poteſtas ſacros conferendi ordines Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotij penès hanc conſiderationem maiorem includit perfectionem his omnibus ordinibus, eſto character, & poteſtas Sacerdotalis immediatè cōcurrant ad conſecrationem Euchariſtię, & quia habet rationem potentiæ concurrentis ad collationem illorum ordinum, & quia nullus eorum ipſius eſt actus adęquatus cum Epiſcopalis poteſtas ad plures, & plures ſe extendant huiuſmodi ordines conferendos. Nec refert à Sacerdotali facultate immediatè attingi conſecrationem Corporis Chriſti, ſicut non obſtat viſionē beatam, ex qua à ſimili duximus argumentum immediatè attingere vitali expreſſione Deum quem repreſentat, nē io perfectione vincatur à lumine gloriæ.

Et hoc ſanè, me quidem Iudice, contendit Epiphanius nobis exponere hereſi 75. *Dicere ipſum Epiſcopum, & Preſbyterum æqualem eſſe, quomodo erit poſſibile? Epiſcoporum n. ordo Patrum generator eſt, Patres n. generat Eccleſię; Præsbyterorum verò nō potens generare Patres per lauacri regenerationem, generat filios Eccleſiæ, non tamen Patres, aut DD. & quomodo poſſibile erat Præsbyterum conſtituere non habentem manuum impoſitionem ad eligendum, aut dicere ipſum æqualem eſſe Epiſcopo?*

Dices maiores ordines in Sabbato ſolū conferuntur, ergo cum Epiſcopatus conferatur in Domica die, non eſt ordo. Verum inſtantia hæc eſt nullius momenti, nam id ſolum eſt ab Eccleſia inſtitutum *c. 1. diſt. 75.* vel ob maiorem ſolēnitatem, maiori, ac perfectiori debitam ordini, vel quia cum Sacerdotium, qui eſt inchoatus Epiſcopatus, die conferatur, Sabbati, eius cōplementum ad ſummum Sacerdotium dandū fuit die Domini, qui eſt ſummus, & Princeps Sacerdos, vel quia ad ſponſalirium, vel ſpeciale matrimonium inter Epiſcopum, & Eccleſiam de quo ioſra dies Dominicus erat, aptior, vt rectè *Durand. cit. ad fin. q. 6.*

DIS-

DISPVTATIO SEPTIMA:

Præuia ad characterem Epiſcopalem, characteris abſolutè ſumpti, & ſecundum ſe explicans rationem.

Reliquum eſt ad exactam Epiſcopalis conſecrationis notiam, ſcire, num per eam character imprimatur, nec ne? quę quidem quęſtio pręambubulam hanc ſibi vendicat de ipſius characteris natura.

CAPVT PRIMVM:

Aliorum afferuntur, ac reijciuntur opiniones de Charactere.

SVMMA.

Character non eſt relatio rationis. n. 1.
Neq. relatio prædicamentalis. n. 2.
Dicit character ad varios relationem, trăſcendẽtalem n. 3.
Character non eſt modus, nequè in opinione Soti ibidem.
Quid ſit modus n. 4.
Quodnam ſit fundamentum diſtinctionis modalis n. 5.
Quodnam ſit ſignum modalis diſtinctionis n. 6.
Licet dicatur modus à Deo creari poſſe, non poterit tamen eſſe ſine actuali dependentia à re, cuius eſt. n. 7.
Character accidens eſt reale de Prædicamento qualitatis. n. 8.
Non eſt figura n. 9.
Non ad ſpeciem potentiæ, atq. impotentię ſpectat. num. 10.
Character Epiſcopalis, potentia non eſt actiua in ordine ad Sacramenta, quæ confert Epiſcopus. n. 11.
Neq. eſt potentia in ordine ad effectus Sacramentorum. n. 12.
Epiſcopalis character ad alios Sacerdotales, vel pariter Epiſcopales per phyſicam actionem producendos non concurrit. n. 13.

1 Primum itaq. ad veritatem percipiendam habeo dicere contra *Durand. in 4. diſt. 4 q. 1.* characterem non eſſe relationem rationis, à qua ſententia non longè *Scotus* abfuit *ibidem diſt. 6. q. 10. & in 1. diſt. 45. q. 1. ad vltimum argum.* vbi cum tria relationum genera tradiderit: primom realis intrinſecè: ſecundum extrinſecè aduenientis, qua forſitan extrinſecam exponere voluit denominationem, quippèquæ ſi ab intellectu concipiatur, vt forma ſubiectum denominans, ac referens, relatio dici poterit rationis; genus demùm tertium relationis proprium rationis; addit characterem eſſe relationem extrinſecus aduenientem, neq. qualitatem abſolutam, ſaltem problematicè, vt videre licet in *§. ad quæſtionem*, poteſt dici. Verum in his non immoror, vt neq. in vendicanda hac *Durand. & Scot.* ſententia à cenſura Eccleſiaſtica, quod præſtant *Sot. in 4. diſt. 1. q. 4. art. 2. §. hanc fateor, & Vaſq. tom. 1. in 3. part. diſp.* 84. c. 2. in quem agũt *Ægid. Conink de Sacramentis q. 63. art. 2. nu. 6.* & expreſſiùs, atq. vberius *Eminent. Ioannes de Lugo ibid. diſp. 6. ſect. 2. à n.* 18. potius (vt credere par eſt) diſcedẽdi cauſa è modo loquẽdi Hęreticorum, quam *Vaſquij* doctrinam impugnandi, quæ eos ingeniorum, cum acuit, non præciditur.

2 Deindè ſuppono, characterem non eſſe relationem prædicamentalem: tum quia ad relationem propriam, non datur per ſe motus ex *Philoſopho 5. phyſicorum c. 3. vt proſequitur Caietanus in 3. part. q. 63. art. 4. Capreolus in 4. diſt. 4. q. 1. art. 3. ad argum.* contra primam concluſionem, *Vaſq. citatus à n. 41. §. ſed vero*: at character re ipſa per ſe producitur, eſtquè productionis, motus, ſeù mutationis terminus. Quod rationis momentum ponderis eò magis habet, quò euidentius *in logicis cap. ad aliud* probauimos, prædicamentalem relationem modum nõ eſſe intrinſecum ſuperadditum fundamento, ſed formalitatem fundamenti ſuum communicantem effectum, poſito termino, ad quem illud refert: tum quia character ſubiectum perficit, ſignat, atq. illuſtrat, vt mox dicam. Nec ſolum ad alium refert, quod proprium munus eſt prædicamentalis relationis, ſed alia, vt dixi, præſtat munera, quemadmodum eruditè proſequitur *Suar. 3. tom. in 3. part. ſect. 2. §. ſecundæ argumenta opinionis.*

3 De relatione verò tranſcendentali non ſũ loquutus, quam non repugnat importare characterem, tum ad Chriſtum, cuius eſt, tum ad auxilia ratione Sacramenti debita, tum ad hominem, in quo recipitur tanquam in filio, ſeruo,

Digitized by Google

uo, milite, vel miniſtro.

4 Supponendum eſt prætereà characterem non eſſe modum, quam opinionem tribuunt, *Soar. tom. 3. in 3. par. diſp. 11. ſect. 2. §. 3. ſententia, & Ioannes de Lugo*, *Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 2.* quippè qui, §. hæc fateor opinio, licet dicat: *Quātum ad id, quod ponit characterem non eſſe rem diſtinctam à ſubiecto, nūquam mihi viſa eſt à veritate ità multum aliena, &c.* Verum horum Auctorum erat perpendere de quanam opinione *Sotus* loquebatur: etenim comperiſſent de ſententia Durandi eum agere, quam immediatè expoſuerat, ac vendicauerat ab omni cēſura, in quam argumenta contraria per hæc ſoluit. *Quod, ſcilicet cum character ſit terminus actionis realis. Item quod cum ſit poteſtas agendi aliquid reale, nempè ſuſcipiendi, aut adminiſtrandi Sacramenta, non eſt merum ius rationis: eadem .n. argumenta currunt de Prætore, & Iudice à Rege inſtituto*; Hæc ille quibus, & alijs deinceps allatis manifeſtò docet, nomine rei diſtinctæ à ſubiecto non intelligere realem, oppoſitam modo reali, ſed oppoſitam enti rationis. Quamobrem hæc opinio non eſt Soti, ſed probabiliter tantum tradita; ex ſe tamèn falſa; & omninò reijcienda: tum quia propria, ac reali actione producitur character ad eum directè terminata; cui quidem independenter etiā à gratia habituali in Sacramento vires eſſe iudico, quidquid in contrarium *citatus Sotus* adducat. Inſuper non aliter, ac gratia habitualis, & charitas eſt accidens ſupernaturale productum; de quibus neq. fundamentum alioquin haberemus aſſerēdi, qualitates eſſe abſolutas, vt probè indicat *Soarius citat. §. 2. ſententia, & Cardinal. Ioannes de Lugo ad finem citat. ſect. 2.* tum quia in metaphyſicis docui, licet per quādam ſimilitudinem, modi variè ab Auctoribus vſurpari ſoleant; at propriè eos eſſe, qui in rebus realibus ineſſe cenſentur ob varias dependentias, indeterminationes, & compoſitiones, quarum cauſa varijs indigent illæ adminiculis: hæc autèm cum entitates, neq. eſſe, neq. intelligi poſſint, modi dicuntur, afficientes entitates, extra tamen earum eſſentias, atq. indiuiduam exiſtentiam, quam non extrahunt è propria ratione formali. Quo circa neq. ſimpliciter entia, neq. propriam videntur habere exiſtentiam, ſed ſecundum quid, & conſequenter nequè de potentia Dei abſoluta poſſunt eſſe ſine, cuius ſunt modi, habentq. neceſſitatē inhærendi, cum res è conuerſo, ſine hoc ſaltem,
5 vel illo modo eſſe poſſit. Fundamentum autem huius modalis diſtinctionis, ibidē etiam attuli, limitationem nempè intrinſecam entitatis in re indigente determinatione, vel dependente, aut componente, necnon carentiam entitatis
6 in altero, nempè in ipſo modo. Signum autèm talis diſtinctionis eſſe à poſteriori cognoſcibilitatem adæquatam vnius ſine alio ad intrinſecam eius rationem ſpectante, & ſeparationē in indiuiduo, cum neceſſaria, & omnimoda deſtructione, ipſius videlicet modi, quæ nequè à
7 Deo impediri poteſt. Etenim eſto quis cum *Mendoza in diſputat. 12. phyſica ſect. 5. à num. 49.* nonnullos cōcedere vellet modos à Deo creari poſſe; at hi eſſe neq. diuinitus valerent hoc eodem Auctore *num. 51* ſine dependentia à rebus, quarum ſunt modi: quæ ſanè dependentia de illorum ſit intrinſeca natura, & eſſentia. Verum hæc minimè characteri poſſunt conuenire, de quo nulla ſpecialis apparet ratio, cur aliter ſentiamus, quàm de gratia habituali, cæteriſq. habitibus ſupernaturalibus, qui reales qualitates meritò Theologorum conſenſu eſ-
8 ſe dicuntur. Erit igitur character accidens reale, & quidem abſolutum, & cum non ſit duratio, vbicatio, habitus, ſeù veſtitus, nec ſitus ad qualitatem pertinere neceſſe eſt. Cæterum nē fuſius, quam meum expetit inſtitutum agam, curſim alijs ſpeciebus qualitatis reiectis in propria pedem ſiſtam.

9 Itaq. character non erit propriè figura ad quartam ſpectans qualitatis ſpeciem, quod voluit *Marſilius in 4. q. 4. art. 1. concl. 7.* cui ſubſcribit *Catherinus in opuſc. de carit. parum à princ.* quorum ſententia refellitur è principijs *D. Thomæ q. 63. art. 2. ad 1. à Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 2. Vaſq. cit. diſp. 234. c. 3. num. 50. Soario tom. 3. in 3. par. diſp. 11. ſect. 3. §. 2. ſententia.*

10 Non ad potentiam, atquè impotentiam reuocandus eſt character, vt arbitrantur *Thomiſtæ, Caiet. Sot. Capreol. Paludan. & alij*, quos refert *Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 2. diſp. 8. ſect. 3. num. 57. & reijciunt Soarius, & Vaſq. modo citat.*
11 manifeſtis rationibus. Ex quibus eas reticere non poſſum, quibus character Epiſcopalis, ad cuius dilucidationem hanc inſtituimus diſputationem, potiori quidèm titulo demonſtratur potentiam phyſicam non eſſe. Igitur ſi nullus character potentia phyſica erit ſiue paſſiua, ſiuè actiua, vrgentiori quidem ratione, nec etiā erit Sacerdotalis, ſeù Epiſcopalis; Et ſanè non eſt character paſſiua potentia, cum non dentur huiuſmodi potentiæ accidentales ad recipiēdum, vt ex Phyſica ſuppono melioris notę Auctoribus exploratum eſſe. Non actiua, nam eſſet ordinata, vel ad auxilia, vel ad gratiam Sacramentalem. Non ad primum, nam auxilia, quæ dantur ratione confirmationis, aut ordinis ſunt actus voluntatis, & intellectus ad profeſſionem fidei, vel Sacerdotale munus obeūdum, qui abſq. alio neceſſario adiumento ab habitibus producuntur infuſis, vel à Deo vna cum intellectu, & voluntate. Non ad ſecundū, ad quod ſicut ad Sacramenta à Sacerdotibus, atq. Epiſcopis collata, eorumq. effectus minimè neceſſaria, talis erit potentia; quia Sacramenta ferè omnia, etiam ſuo modo Euchariſticum (vt explicat *Soarius citat. §. atquè ex his*) quoad ſuum eſſe, in re ſolum ſenſibili, ſeù inſenſibili ſita ſunt actione; ſed ad huiuſmodi ſenſibilia ſufficientia ſanè ſunt organa, potentiæq. corporis Epiſcopi, vel Sacerdotis: nam ad verborum prolationem naturalis ſufficit vis loquendi; ad lauandum, vel vngendum potentia manus motiua, vna cum aqua, & oleo, & ſic de alijs; ergo ad id præſtandum, quod eſt ſenſibile in hiſce Sacramentis alia potentia præſertim ſpiritualis phyſicè actiua, vti character neceſſaria non erit; vt nec etiam ad inſtitutionem ipſius Sacerdotis, vel Epiſcopi: neq. ad in-

ten-

tentionem, perfectionemq. Sacramenti neceſſaria; quippè quæ nulla indiget potentia phyſica ſupernaturali, ni miracula, & entia ſupernaturalia multiplicare abſq. neceſſitate, velimus.

12 Hoc idem probari poteſt, ſi characteres iſti referantur ad effectum Sacramentorum ab illis collatum, gratiam videlicet: quia vel impoſſibilis eſt qualitas ordinata, vt potentia actiua, & cauſa principalis ad phyſicam gratiæ productionem, vti proſequitur *Soarius citat. §. ſupereſt, vt probemus:* neq. ipſe definio, cum ad viſionem beatam nouerim de tacto lumen gloriæ, vt cauſam principalem, multorum ſententia, ſatis, ſuperquè probabili, ſe habere: vel quia omninò ſuperflua, vt ſic erit, atq. in ratione potentiæ actiuæ. Quod ſi quis aſſereret, characterem Sacerdotalem, vel Epiſcopalem inſtrumentariam eſſe cauſam gratiæ Sacramētorum à Sacerdote, vel Epiſcopo collatorum, præterquam, quod abſquè ſufficienti loqueretur fundamento; nil aſſereret referens ad ſpecificam characteris naturam explicandam, cum vnaquæq. qualitas, imò & ens per obedientialem eleuari poterit potentiam ad effectum improportionatum, vt ad gratiam v.g. Euchariſtiæ; ad quam conferendam Sacerdos potius ſe habet, vt applicans Sacramentum iam factum, vt probè ratiocinatur *Soarius ſæpè laudatus, §. atq. ex his.* Et licet character Epiſcopalis ſibi ſimilem efficere, vel in ſpecie, vel genere videatur, vt conſtabit ex infra dicendis, cum Sacerdotem Epiſcopus ordinat, vel alte-

13 rum conſecrat Epiſcopum: qua de cauſa rationem poſſet ſubire potentiæ phyſicæ: verum, & quia non per phyſicam actionem Epiſcopalis character ad alterum imprimendum terminatam concurrit, ſed per formam, & materiam Sacramenti, quod confert ſiue ſit ordinis, ſiue ſit confirmationis, & quia huiuſmodi actiones generandi ſibi ſimiles longè diſtant à qualitatibus ſupernaturalibus, quæ in ratione principij remoti, ſeù proximi ad actus immediatè tendunt vitales; vt in gratia, cęteriſq. videre eſt habitus ſupernaturalibus, qui immediate, nequè alios producunt ſimiles, neq. ſe ipſos intendũt. & quia cum ſimplex Sacerdos ex commiſſione Summi Pontificis (de quo infra) Diaconatu poſſit, & Subdiaconatu initiare, non poſſet dici eius character, vt ſic, producturus ſibi ſimilem: neq. ſi ex commiſſione eiuſdem Papæ conferret confirmationem, vim haberet imprimendi characterem ex ſola extrinſeca deputatione, quam antea non haberet.

CAPVT SECVNDVM.

Vera de Charactere ſententia.

S V M M A.

Character eſt ſignum, quo ſiue in filium, ſiue in ſeruum, ſiue in militem, ſiue in famulum quis adſcribitur. n. 1.

Quæ in Sacris literis accipiuntur de Chriſto capite in ſenſu primario: in ſecundario de membris intelligenda etiam ſunt. n. 2.

Quæ conueniunt Chriſto, vt filio naturali Dei, cōpetunt ſecundario aliqua ratione filijs adoptiuis. n. 3.

Quomodo Chriſtus quatenus homo dicatur inſignitus, & ſigillatus. n. 4.

Ratio imaginis, & ſanctificationis, ac veri ſigni, & characteris in nobis eſt n. 5.

Character baptiſmalis eſt aurea bulla filiorum Dei. n. 6.

Quomodo character eſt ſignum ſeruitutis Chriſtianum. 7.

Quid eſt alteri nomen dare, vel alterius nomen ferre. n. 8.

Quo ſpectat mos imponendi nomen in baptiſmate. n. 9.

Quomodo character ſignum eſt militiæ Chriſtianæ. n. 10.

Quomodo character ad famulatum faciat. numer. 11.

Character ſigni rationem habet non extrinſecè, ex mera extrinſeca inſtitutione diuina ad placitum. n. 12.

Character non eſt repreſentatio formalis, vt ſpecies expreſſa, ſeu verbi, neq. virtualis, vt impreſſæ, ſed obiectiua rerum explicatarum, quas ſignificat, quo viſo, vt quod in cognitionem earumdem deuenitur. n. 13.

Quomodo character Deum, Chriſtum, filiationem adoptiuam, ſeruitutem, militarem dignitatem, ac munus famulatus, necnon gratiam, auxilia, & alia Sacramenta repræſentet. numer. 14.

Quomodo cætera indicat Sacramenta, cum quibus connexionem habet, & ad quæ diſponit. n. 15.

Idem non eſſet character, ſi vnum è repreſentatis per ipſum, vel non fuiſſet poſſibile, vel inſtitutum ad illud non eſſet repræſentandum. num. 16.

Connexio characteris cum rebus, quas repræſentat, non habet actuale exercitium, ſed illud petit. num. 17.

Nullus cæterorum eſt capax Sacramentorum abſq. charactere baptiſmatis. n. 18.

Sanctificatus in vtero eſſet baptizandus. n. 19.

Character, neq. potentia eſt, neq. potentiæ prædicatum includit. n. 20.

Quæ

Quæ ſecunda qualitatis ſpecies ſit, nimirum potentia.n.21.
Duplex eſt reſiſtentia, effectiua, & formalis. num.22.
Neutra ad ſecundam ſpectat ſpeciem qualitatis, neq. ad rationem characteris.n.23.

1 Sit prima aſſertio, Character eſt ſignum, & ſigillum, quo ſiue in filium adoptiuũ, ſiue in ſeruum Dei, ſiue in Militem, ſiue in famulum adſcribitur quiſpiam. Expoſiturus itaq. aſſertionem meam de charactere ad ſeruitutem, militiam Chriſtianam, Deiq. famulatum breui rationibus vtar Auctorum, qui hactenus eruditè quæſtionem hanc illuſtrarunt. At verò quoad filiationem Dei adoptiuam nonnulla ſubdam, ad quam præcipue, me quidem Iudice, tendit Baptiſmus per characterem, quem imprimit *ex Ioannis 3. niſi quis renatus fuerit, &c.*

2 Ad cuius dilucidationem generalis notanda eſt regula conſenſu Sacræ Scripturæ Interpretum recepta, eorum nempè, quæ in Sacris literis dicuntur de Chriſto tanquam de capite in ſenſu primario, in ſecundario ſingulis cõpetere membris: Ex qua probè deducitur, nil
3 eſſe mirum, ſi quæ Dei filio naturali propria ſunt, filijs etiam aliquo pacto conueniant adoptiuis. Inter hæc autem pulchra profectò characteris eſt ratio, ſigni, ſigilli, ſiue figuræ ſubſtantiæ Patris ex *Epiſtola ad Hebræos 1. qui cũ ſit ſplendor gloriæ, & character, ſeu figura ſubſtantiæ eius*, vbi figura græcè exprimitur χαρακτήρ id eſt expreſſa, & quaſi ſculpta imago. Hinc *Concilium Epheſinum nu. 1. in epiſt. ad Neſtorium tom. 1. conciliorum fol. 316. Cũ enim ait, de duobus digniſſimè loquitur de ſe ipſo, qui me videt, videt, & Patrem. & ego, & Pater vnũ ſumus, diuinam eius intelligimus, ineffabilemquè naturam, ſecundum quam vnus eſt cum Patre ſuo propter vnam, eandemq. ſubſtantiam imago, & character, ſplendorq. gloriæ eius exiſtens.* Hoc idem docent *Epiphanius, Baſilius, Cyrillus, Athanaſius, atque alij*. Imo non ſolum quà Deus, ſed etiam quatenus homo Chriſtus Dominus dicitur ſigillatus *Ioannes 6. 27.* hunc enim Pater ſignauit, græcè ἐσφράγισεν ideſt ſi-
4 gillauit. Nam vt rectè *Auguſtinus* ait *tract. 25. Pater ſignauit hunc hominem, quia diuinitatem illi humanitati, velut impreſſit per vnionem: quia homo ille Deus eſt.* Quamobrem bene etiam Toletus in citatum locum, hanc ſigillationem, & ſignationem dici, ſcribit, quia filius, qui imago, & character Patris eſt, ille eſt vnius, & coniunctus humanitati, vt optimè notat *Hilarius lib. 8. de Trinit.* Et licet adoptiua filiatio, ad Chriſti Domini filij naturalis Dei exemplar, ratione gratiæ ſanctificantis propriè competat iuſtis; quæ quidem gratia appellationem ſortitur characteris, ſigilli, atq. imaginis, vt loquitur *Ignatius epiſt. 3. ad Magneſianos*, ſaltem moraliter ad *Epheſios 4. Nolite contriſtare Spiritum Sanctum, in quo ſignati eſtis in die redemptionis*, vt mox dicam; non tamen excluditur, quin hæc ſigillatio intelligatur de charactere ſaltem quoad externam faciem ſigilli, ſignificantis internam vitam, & imaginis animam, ſecundum quã filius generatur ſimilis Patri hac ſpirituali generatione gratiæ: quæ quidem in fronte reſidere dicitur *Apocal. 7.* in mente ſcilicet ſuperna hominis parte ceteras regente, quæ omnia ad miraculum *Ambroſij* declarauit eloquentia *4. tom. lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 6. locum explicans ſecũdæ ad Corinth. 1. Qui vnxit nos Deus, qui & ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris. Sicut enim, inquit, in Chriſto morimur, vt renaſcamur, ita etiam Spiritu ſignamur, vt ſplendorem, atq. imaginem eius, & gratiam tenere poſſimus, quod eſt vtiq. ſpirituale ſignaculum. Nam & ſi ſpecie ſignemur in corpore: veritate tamen in corde ſignamur, vt Spiritus Sanctus exprimat in nobis imaginis cæleſtis effigiem* In quibus verbis, & ratio aliqualis imaginis Dei in nobis expreſſa per gratiam ſanctificantem declaratur: & ratio ſignaculi, ſigilli, characteris, & ſigni eiuſdem gratiæ, qua conſtituimur filij adoptiui. Sic etiam exponit idem Sanctus Doctor addens. *Quis igitur audeat dicere diſcretũ à Deo* Patre, & Chriſto eſſe Spiritum Sanctum, cum per ipſum ad imaginem, & ſimilitudinem Dei eſſe mereamur, & per ipſum fiat, quemadmodum *Petrus Apoſtolus* dixit, *vt diuinæ ſimus conſortes naturæ?* In quo vtiq. non carnalis ſucceſſionis hæreditas, ſed adoptionis gratiæ ſpirituale commercium eſt. Confirmo hoc idem ex *D. Thom. 3. part. q. 63. art. 1. ad 2.* qui habere rationem huiuſmodi ſigni characterem ait, etiamſi ſenſibilis non ſit, additq. ſicut Chriſtus dicitur figura paternæ ſubſtantiæ ad *Hebræos 10.* Fauet huic meæ ratiocinationi *Chryſoſtomus homilia 2. in Epiſt. Epheſios. Porrò idem, inquit, charactere Spiritus Sancti nos inſigniuit,* & infra. *Signati ſunt etiam Iſraelitæ, ſed circumciſionis nota, vt pecora; nos autem, vt filij ſignati ſumus Spiritu Sancto.* Huius etiam ſententiæ fuerunt, ni fallor *Alenſis in 4. par. q. 8. membro 8. art. 1. §. 3. & Bonauentura in 4. diſt. 6. 1 par. q. 3.* cum dicunt, charactere animam noſtram ad ſimilitudinem Dei conformari.

Quæ omnia dicta eo ſenſu velim, vt hoc ſignaculum actualem non habeat connexionem neceſſariam cum ſpirituali filiatione gratiæ, ſed eam habere petat ex ſe modo infra declarando, vt patet in eo, qui gratia ſanctificante ob peccatum caret: verum ita ſigno characteris baptiſmalis inſignitus eſt, vt Chriſtianus ſemper ſit. E contra etiam ipſa ratio imaginis, & filiationis per gratiam adoptionis eſſe poſſit in anima (vt nihil de Angelis hic dicam,) quin hoc ſignetur charactere, vt videre in ijs eſt, qui baptiſmo ſanguinis, vel flaminis per veram charitatem, & contritionem ſaluantur.

6 Hunc igitur characterem, quaſi auream dixerim bullam, quæ inſigne ingenuorum erat puerorum ex varijs Auctoribus apud *Tiraquellum in Alexandro ab Alexandro lib. 2. genialiũ c. 19. & 25.*

7 Secundam aggredior concluſionis partem de ſeruitute, ad quam per baptiſmum initam ſignificandam opus eſſe diximus charactere.

Et vt omittam quæ ex *Vegeſio lib.1. de re milita.rs cap.8. ex Baſilio Nat.13. Nanziazeno oratione in Sanctum Baptiſma, Chryſoſtomo hom.2.in Epiſt.ad Epheſ. Epiphanio, Ambroſio, & Auguſtino* eruditè aſſerunt *S. Thomas 3.part.quæſt. 63.art.1. Bellarminus lib.2.de effectu Sacramentorum cap.21. Soarius, Vaſquez, & Salas citat.* è quibus, vt apis *Cardinalis de Lugo* optimus mellis opifex ſuos fingit fauos. Primum ſic expono per *Epiſtolam Pauli ad Epheſ. cap.4. Nolite contriſtare Spiritum Sanctum, in quo ſignati eſtis in die redemptionis*, quo ſigno, ac ſigillo, vel ſicut literas regias obſignatos vos filios eſſe Dei cognoſcant per gratiam cum charactere, & ſigno datam *in die redemptionis*, id eſt, in die, quo baptizati eſtis, quando redempti eſtis à ſeruitute peccati, ac Diaboli, vt probè *OEcumenius, vel in die redemptionis*, ideſt reſurrectionis, in qua liberandi eritis ab omni malo, atquè ad cœleſtem gloriam, ac beatam vitam adſcribendi, vtpotè iam adſcripti in libro vitæ, tanquam domeſtici Dei, eiuſq. gratia, quaſi ſigillo, & arrha hæreditatis Cœleſtis obſignati, vt rectè *Chryſoſtomus, Hieronymus, Theodoretus, atque Ambroſius*. Et licet adæquatè hæc obſignatio ob gratiam fiat, etiam diuerſimodè datam, vt infra dicam, inchoatiuè tamen per characterem indelebiliter impreſſum, vt ſemper ſimus, & maneamus deſtinati ad Chriſti ſeruitium, vel ex eius familia, vel ex eius athle-
8 tis. Verum vt ſigillatim de ſingulis loquar, ad Characterem Baptiſmi, de quo Paulus hic, illud aſſero, ſeruos quondam dominorum nomina frontibus inuſta præferre. Hinc *Seneca Epiſt. 35.* nullius ſententiæ ſe addictum aſſerens, nulliquè magiſtro tanquam aſſeclam nomen dediſſe: *Non enim me, ait, cuiquam mancipaui, nullius nomen fero. & Plinius lib.18. cap.3.* loquutus de agris, qui olim ab Imperatoribus colebantur, ſeruos ita deſcribit. *At nunc eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus exercent.* Ea propter Auctore *Cælio Rhodigino lib.7. cap.31.* ſerui dicebantur literati, & *Philo Hebræus lib. quod mundus ſit corruptibilis ad initium. Vitiorum ſcripſit ſtigmata vix eluibilia.*
9 Atq. huc ſpectaſſe mos Eccleſiaſticus videtur nomen imponendi in Baptiſmate inſtar Iudæorum in circumciſione ex *Geneſi 17. num. 12. Leuitic 12. num.3. Lucæ 1. num.59.* nam quo die Deo per gratiam quis naſcitur, eodem donandus eſt nomine. Et ſicut prius per circumciſionem ſignabatur corpus, ſic in baptiſmate charactere afficitur, gratia illuſtratur, ac nomine Chriſtiani digno donatur. Hinc *Theophilactus c.1. quia prius, inquit, ſuſcipiendum eſt ſignaculum Dei, & tunc humanũ nomen, ſeù quia nullus niſi prius abijciat carnalia dignus eſt, vt nominetur miles Dei, & in libro Cœlorum ſcribatur nomen eius.*

10 Ex his ad rationem militis, qua Chriſtianus conſtituitur in confirmatione, gradum facio, ad quam character pertinet, vt citati Auctores doctè proſequuntur; quibus addo, quod licet temporalis militia non ad fœminas, ſed ad viros ſpectet, Auctore *Virgilio*.

Bella viri, pacemq. gerant, quis bella gerenda.

Spiritualis tamen mulieres etiam admittit, vt eruditè *Diuus Laurentius Iuſtinianus libr. de inſtitut. & regim. Prælatorum cap.* 14. Quibus enim communes hoſtes ſunt caro, & ſanguis, Principes, & Poteſtates, Mundi Rectores tenebrarum harum, ſpiritualia nequitia *Epheſ.6.* quibus paria ſunt etiã arma, non carnalia, ſed à Deo data *2.Corinth.* 10. Lorica videlicet iuſtitiæ, ſcutum fidei, galea ſalutis, gladius ſpiritus, quod eſt verbum Dei ad *Epheſ.* 6. eiſdem eadem plane certamina ſunt cõmunia, in quibus imbecillitas ſexus ſolet virtute compenſari ſpiritus, vt probè *Chryſoſtomus homil.8.in Matth.* Sępè enim in huiuſmodi acie fortius viris fœminæ decertarunt, ac trophæis inſignibus claruerunt.

11 Et nè diù immorer, charactere debent inſigniri Dei obſequio Addicendi, tum ob alias à cæteris Auctoribus allatas rationes, tum vt intelligant ſoli Dei ſeruitio, ſeù obſequio deditos, cum nemo duorum nomina dominorum præferre ſanè poſſit; *nemo enim poteſt duobus Dominis ſeruire Matth.6.* Nequè eamdem imaginem animæ per characterem penè inciſam famulatus, & ordinis Eccleſiaſtici alteri, quam Deo offerre. Sic probè *Hieronym.* exponens è *Sophonia 1. num.5. verba. Diſperdam, qui iurant Domino, & iurant in Melcon. Hi ſunt, ait, qui ſæculo pariter, & Domino putant ſe poſſe ſeruire, & duobus Dominis ſatisfacere Deo, & Mammonæ, qui militantes Chriſto obligant ſe negotijs ſæcularibus; & eamdem imaginem offerunt Deo, & hominibus.* Quod ſpectant renunciationes, & abdicationes factæ tum in Baptiſmate, tum cum ordinibus initiantur clerici, quiquè, faciunt etiam quæ à *Theophilacto ad locum 1. ad Corinth. num.21.* ſcribuntur *Qui, & ſignauit nos, & c. vnxit nos, & ſignauit in Reges, Prophetas, & Sacerdotes*. Tametſi ille locus *Pauli* accomodatius explicetur à Bellarmino. *3.tom.controuerſ. 2. libr. de effectu Sacramentorum cap.2. & à Cornelio à lapide ad characterem confirmationis rectè declarandum ibidem num.20.*

12 Sit aſſertio ſecunda. Character ſigni rationem habet non extrinſecè, atquè ex mera inſtitutione diuina ad placitum; ſed ex ſua intrinſeca natura ſignificans. Ita *Salas in 1. 2. tract.2. diſputat.8. ſect.3. num.61. & Cardinalis Ioannes de Lugo de Sacrament. diſputat. 6. ſect. 3. num.38.* Ratio eſt, tùm quia meliori quidem modo, & Sacræ Scripturæ loca, & *Patrum, Theologorumquè* ſententiæ explicantur. Cum igitur qualitas ex ſua natura, ſiuè gratiam, ſiuè poteſtatem, ſiuè filiationem adoptiuam, ſiuè ſeruitutem, ſiue militiæ rationem connotare poſſit, non eſt cur concedenda non ſit; tum quia fundamentum alioquin nequaquam haberemus, quo characterem, qualitatem diceremus eſſe ſupernaturalem, ni ex propria eius natura iam indicata ſignificaret, ſed tantum extrinſecè ex inſtitutione diuina, ad quam quæcumquè potuiſſet res aſſumi, vt repræſentatiua; ſicuti quælibet res in genere inſtrumenti per potentiam obedientialem ad effectus improportionatos, vel ſupernaturales. Imò

Fff neq.

neq. proportionem haberet, qua nonnulla ſunt affecta inſtrumenta in illo genere, vt intellectus ad viſionem beatam, ad quam concurrit effectiuè, & in qua quidpiam reperitur illi reſpondens, nempe vitalitas; cum charactêri extrinſecè deputato ad repræſentationem, nihil prorſus eſſet proportionis maioris, quam in qualibet alia re ad illud munus expreſſionis.

13 Sit aſſertio tertia. Character non eſt repræſentatio formalis, vti cognitio, ſpecies expreſſa, ſeù verbum, neque virtualis, vt ſpecies impreſſa, ſed obiectiua, quia cognita, vt quod, in cognitionem nos ducit rerum, quas exprimit. Non quidem propter ſimilitudinem, vel conuenientiam entitatiuam, ſed ex intrinſeca connexione, atq. habitudine ad illa exprimenda.

Probatur aſſertio: tale ſignum ſpirituale è ſua intrinſeca vi repræſentans dari minimè repugnat: etenim ſi intra limites entis naturalis, & poſſibile, & actualiter illud eſt reperire, cur intra fines rerum ſpiritualium id repugnabit? Quod ſi non repugnat, cum connaturaliori, perfectioriquè modo, & res, ad quas ſignificandas aptum eſt natum, repræſentet, & hoc pacto poſitum melius per Sacras literas, conſenſumquè Doctorum, quæ dicuntur explicari poſſunt, non eſt, cur hoc pacto aſſeri non debeat. Antecedens probatur, tum in brutis, quibus obiectiua ſunt ſigna ex ſua natura exprimentia, ſiuè appetitus, ſiuè variorum affectuum. Sic latratus canis, & caudæ motus, ſiuè ad blanditias Domino, ſiuè ad vexationem, ſiue contra hoſtes tutelam ſignificantes. Columbarum, ac Turturis gemitus, aliaquè huiuſmodi ſexcenta ſigna abſquè vlla prorſus entitatiua, vel intentionali ſimilitudine ſignificantia. Præterea paris etiam rationis in homine riſus, lætitiæ, gemitus, ac ſuſpiria, triſtitiæ, ſeù mœſti animi, ac doloris ſigna ſunt, & obiectiua, & naturalia, quæ viſa, vel audita ob connexionem, atquè innatam habitudinem ſignificatiuam, quam habent, obiectiuè illa ſignificant, atquè exprimunt, ad quorum notitiam nos deuenimus, & inſtar vocum, quæ ex inſtitutione hominum quidpiam ſignificant, omnia hæc ſiuè dolorem, ſiuè lætitiam, ſiuè alium naturaliter exprimunt affectum. Ad horum igitur ſignorum naturalium ſimilitudinem non repugnare dicimus ſigna ſupernaturalia, cuiuſmodi characterē de facto ſignum eſſe ſupernaturale, qualitatemq. contēdimus.

Obijcies è *Soarto tomo 3. in 3. part. diſputat. 11. ſect. 1. §. ſecunda opinio eſt ad finem.* Character non poteſt repræſentare Sacramenta futura, quia fieri poteſt, vt nunquam ſint, neque hunc hominem illorum eſſe capacem: quia ſicut Sacramenta pendent ex inſtitutione; ita quod homo tali affectus entitate characteris, ſit illorum capax, & non alio modo, ex inſtitutione pendet, & non ex rei natura.

Reſpondeo, characterem, & ſignificare, & dicto diſponere modo ad Sacramenta, vel recipienda, vel conferenda, vt vberius infra declarabimus, præſertim *aſſertione* 5. per innatam vim, atquè habitudinem ad illa ex ſuppoſitione, quod à Chriſto inſtituta fuerint: poteſt enim aliqua qualitas huiuſmodi dari, vt connexionem innatam cum alijs habeat rebus ex ſuppoſitione producendis. Sic gratia habitualis, auxilia petit immò Sacramentalis ex inſtitutione danda per Sacramentum connexionem innatam habet cum auxilijs proportionatis.

14 Aſſertio quarta. Character primo loco, vt effectus ſupernaturalis repræſentat Deum, à quo ſolo fieri poteſt: iterum baptiſmalis Deum ipſum, cuius filiationis adoptiuæ ſignum eſt illam petens. Chriſtum pręterea, & in ratione cauſæ meritoriæ; & inſtrumenti ad Sacramenta, à quibus vel phyſicè, vel moraliter producitur, pro varietate opinionum, penès quas dicuntur Sacramenta ad gratiam concurrere. Peculiari etiam ratione eumdem Chriſtum Dominum, velut illum, cui homo inſignitur, ac deſignatur tanquam frater ob filiationem adoptiuam iure ſuo expetitam à charactere Baptiſmi, qua ſicut filius adoptiuus Dei, conſtituitur Chriſtianus, ob gratiam habitualem ſanctificantem, & hęres Regni cęleſtis, ita frater ſtatuitur ipſius Chriſti, *qui tanquam* homo filius ēt eſt naturalis Patris Dei *Matth. vlt. num. 10. Ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galileam, &c.* vbi *Maldonatus, Cornelius, ac Tanderus* probè poſt Antiquos, vel deſignatur, aiunt, Seruus, vel Miles, vel Miniſter, ac Domeſticus. Ad hæc exprimit character ipſū munus, aut filiationis, aut ſeruitutis, aut militiæ, aut miniſterij, ac famulatus. Deinde gratiam ipſam Sacramentalem, atq. habitualem ſanctificantem non quaſi actualiter in ſeruo, milite, vel miniſtro exiſtentem, ſed quam petit infundi ex vi Sacramenti, quod comitatur, remoto quocumque obice, & etiam ſuo modo petit cum ea ineſſe, vt ſemper quidēm ineſſet; ni ob peccatum Chriſtianus illa nudaretur. Repręſentat inſuper auxilia Diuina, quæ debentur homini, ſiue ratione Sacramenti, ſiue ratione gratiæ habitualis per Sacramentum collatæ. Inſuper, repręſentat pactum Dei cum homine ordinato de cōcurſu Diuino in āctionibus Sacramentalibus, vt rectè *Bellarm. lib. 1. de Sacr. ord. c. 5. §. nitent.*

15 Demum, indicat alia Sacramenta, cum quibus ipſe character connexionem habet, ita vt de ea recipienda, vel conferenda ſuo modo ius conferat, ac diſponat. Etenim per characterem Baptiſmi homo cęterorum fit capax Sacramentorum, & Subdiaconus ſecundum communiorem Auctorum ſentētiam, proprio charactere natura ſua ſternit viam ad Diaconatū; Diaconatus verò ad Sacerdotium, cuius character, vel includitur, vel ſupponitur, vel extenditur, iuxta dicenda de charactere Præſulatus. Nec non Sacramenta ſignificat Pœnitētię, Euchariſtiæ, Extremæ vnctionis, quæ Sacerdos conferre poteſt.

16 Ex hac aſſertione colligo, non futurum eumdem characterem, ſi aliquid ex his, quibuſcum neceſſariam habet connexionem, ordinemque intrinſecum, minimè repre-

repræſentare valeret. Præterea character Epiſcopalis ad Sacramentum ordinis, & confirmationis ſe habet, quæ ſolus Epiſcopus conferre valet: neq. potiorem eſſe rationem de charactere ordinis cũ alijs Sacramẽtis collati, quam Baptiſmi cum cæteris pariter Sacramentis, & functionibus, quàm etiam Confirmationis ſuis cum muneribus.

17 Aſſertio quinta, Connexio hactenus expreſſa neque ex parte characteris cum rebus quas repræſentat, & petit, neq. harum rerum cum illo neceſſarium omnino habet actuale exercitium ex parte vtriuſq. extremi, ſed illud certè petit; Etenim, vt *aſſertione* 3. dictum eſt, licet character in Baptiſmate datus hominem ad adoptiuam Dei filiationem deſignet, eamquè petat ex ſua intima ratione, illam tamen neceſſario non inducit, vel inductam, atq. actualiter exiſtentem in homine baptizato repræſentat, vt fide certum eſt, locoq. citato declaratum, tum, vel ex obice, dum Sacramentum Baptiſmi ſumitur, vel ob peccatum à Baptizato poſtea commiſſum integro perſeuerante charactere fieri poſſet, vt non adſit ſanctificans gratia. E contra verò ſi quis Baptiſmo ſanguinis, vel flaminis, ac deſiderij per verum contritionis, vel charitatis actum ex voto realis Baptiſmi ſanctificaretur modo quo *Doctores* cum *D. Thoma* tradunt *in* 3. *part. q.* 68. *art.* 3. *apud Vaſq. ibid. diſp.* 199. vel ſi quis ritè baptizaretur, ac Deus tunc nollet characterem producere, vel alio modo eius impediret productionem, de abſoluta ipſius potentia præciſo ordine per rationem ad ſuum decretum de facto de quo inſtitutionis decreto mox dicam à *num.* 19. eſſet profecto Chriſtianus per Sacramentum Baptiſmi, eiuſq. Sacramentalem gratiam, haberetq. huiuſmodi aqua luſtrali, ac Sancta ablutus ius ad auxilia; & gratias baptizatis cæteris debitas, eſſetq. cæterorum capax Sacramentorum, vt volunt nonnulli, à quibus minimè diſcrepat *Cardinalis de Lugo de Sacramentis diſp.* 6. *ſect.* 3. *n.* 45. & 46.

18 Verum hanc ipſe neceſſariam cõnexionem admitto in primis inter characterem baptiſmalem, & alia Sacramenta, quorum ſine illo nullum exiſtimo capacem, neq. validè ſumere, vt communis fert Theologorum ſententia, cum *D. Thom. in* 4. *diſt.* 45. *art.* 6. *in corpore*: & licet darem, poſſe diuinitus gratiam infundi bap-

19 tizato ſine charactere: at vt optime *D. Thom.* & ex eo *Syluester verbo Baptiſmus* 4. *ſub initio*, Sanctificatus in vtero matris baptizandus eſſet, vt ſigno afficeretur, atquè incorporaretur Chriſto, & vt filius, ſeruus, miles, ac famulus eiuſdem inſigniretur. Quamobrem etiamſi daremus poſſe Deum ad characterem producendum baptizati non concurrere, vt nunc ſuppoſita tali baptiſmatis inſtitutione, non põt nõ cõcurrere deberẽtur tamẽ ei, & gratia habitualis, & auxilia, non tamen connaturaliori modo, vt ab intrinſeco expetita de facto ſunt per characterem. Qua de cauſa merito dixi, non eſſe omninò neceſſarium exercitium huius mutuæ connexionis, quòd maior ſit ex parte characteris cum rebus ſignificatis, ad quas ordinatur, quam harum ad ipſum abſolutè: quæ omnia ex ſequenti aſſertione magis patebunt.

20 Aſſertio ſexta. Character non modo potentia non eſt, ſed neq. propriè in ſua entitate phyſicæ prædicatum potentiæ includit. Hæc aſſertio eſt directè contra doctrinam nonnullorum Recentiorum; Verum non modo eſt noſtri *Vaſq. c.* 4. *nu.* 95. in quem agit noſter *Cardinalis de Lugo de Sacram. diſp.* 6. *ſect.* 3. *n.* 42. ſed etiam *Soarij diſp.* 11. qui cum per totam penè *ſect.* 3. characterem probauerit, neq. potentiam phyſicè paſſiuam, neq. actiuam eſſe. Demum *§. quarto ex his conſtat*, ſolam ei rationem poteſtatis concedit moralis, non autem phyſicæ; ac demum, *§. vltimo ergo*, adſtruit eam potentiam ad primam ſpectare qualitatis ſpeciẽ, vt mox dicemus. Et vt omittam, quas tũ ipſe *Soarius*, tum *Vaſquez* exararunt copioſè, atquè acutè, quibus directè probant characterem non eſſe potentiam: tñ contendam Prædicatum neq. habere potẽtiæ phyſicæ, tametſi Recẽtioribus concedam, characterem, tãquam notum Deo, atq. Angelis illos mouere, vt illo in frõte ſignatorũ ſpecialem habeant curã illuminandi, protegẽdi, & gubernandi. Verum quomodo ex his characteri ſequatur intimè prædicatum ineſſe potentiæ phyſicæ non video. Etenim mouere ad illuminationem, protectionem, & gubernationem paſſiuam, vt ita dicam, quidpiam eſſe morale, non eſt, qui non videat: nam neq. characterem phyſicè ad lumen recipiendum, protectionem, aut gubernationem concurrere ipſis, ac tonſoribus eſt notum. Neq. effectiuè huiuſmodi munia præſtare: neq. quodnam ſit illud lumen ab his auctoribus declaratur, qui ſi exprimere contendant auxilia, hoc mox reijciam.

Protectionem præterea, & gubernationem prout diſtinctam à ſerie auxiliorum quidpiam eſſe morale, vt etiam excitationem ad illas nõ ſpectare ad phyſicam potentiæ qualitatem, nõ arbitror eſſe, qui neget. Quamobrem, vt nobis eſt in votis, ab his Auctoribus declarandũ erat, quid gubernatio, quidue protectio, præter auxiliorum ſeriem comprehenderet. Dices è *Salas* 1. *tom. in* 1. 2. *tract.* 2. *diſp.* 8. *ſect.* 3. *num.* 65. hæc quidem moralia eſſe, ſed phyſicè expoſci per exigentiam petentem exaratos effectus. Verum enim verò ſi terminus huius exigentiæ aliquid eſt morale, quomodo potentia, & exigentias illius erit phyſica? Deindè vndè quæſo phyſicam rationem, ac ſpecificationem hæc exigentia deſumet, cuius terminus actui reſpondens adæquato veræ potentiæ ſit moralis? Inſuper dò, moueri charactere Deum optimũ maximum ad ea conferenda in ordine ad functiones, ad quas per Sacramentum deſtinantur Chriſtiani, quo ſenſu dicuntur armari, atq. inſtrui charactere talia exigente arma: necnon, expoſcere tentationes, vel impediri, vel refrangi, ac minui. Verum hanc exigentiam non eſſe prædicatum potentiæ conſtat, tum quia potiori ratione id gratiæ competeret habituali, quam tamen Doctorum conſenſus ad tertiã docet pertinere ſpeciem qualitatis, tum quia cum aſſeratur ineſſe characteri prædicatum

potentiæ ; quæro de quanam potentia ſermo habeatur ? de ea nè, quæ ad ſecundam attinet ſpeciem qualitatis, vel de alia ? Si de alia, non eſt cur fatigemur; cum de potentia conficta ſermo habeatur ab his Auctoribus, quæ hoc nomine ad libitum donatur ; & cum diſtincta ratione res ad prædicamenta ſpectantes pro arbitratu ſtatuere, quam *Ariſtoteles*, ac Philoſophi antiqui tradere, integrum cuiq. eſſe minimè putem.
21 Arctius vrgeo, ſecunda qualitatis ſpecies, potentia nimirum, eſt qualitas primo, & per ſe inſita à natura, vt principium operandi; quemadmodum in logicis, prædicamentum hoc expendens, docui ex verbis *Philoſophi; ſed quia naturalem, aut vim, aut imbecillitatem facile aliquid faciendi habent*, vel melius à *Perionio* redditis, *ſed quia vim quandam, aut imbecillitatem eis natura tribuit*. Ex quibus duo prima potentiæ prædicata deducuntur ; Primum, quod ſit à natura; ſecundum quod ad agendum primo, & per ſe data ; num autem ad recipiendum, noſtra nunc non intereſt. Quamobrem cum character à natura non inſit, ſed qualitas ſit ſupernaturalis à Deo producta per Sacramentum, hoc certè prædicatum potentię non habet, vt probè *Vaſq. ſupra cit. n. 77. 78. & 79.* Deindè cum neque primo, & per ſe ſit operatiuus character, ſed ad ſummum moraliter excitatiuus, vel Dei, vel Angelorum, neque ſecundum ſibi vendicabit attributum potentiæ. Deniq. quæcumq. eſſet potentia reſiſtendi, hæc ſanè ad hanc potentiæ qualitatem non ſpectaret, neq. eius aliquod attributũ illi phy-
22 ſicè competeret. Siquidem duplicem agnoſco reſiſtentiam, alteram effectiuam, qua media actione retunditur, minuitur, atq. extenuatur contrarium, vt calor ignis, media actione agit in frigus, illud deſtruens. Alteram formalem, qua ex ſua intrinſeca natura qualitas vna trudit contrariam, qua cum impoſſibilitatem in eodem habet ſubiecto ; ſic albedo, vt octo, & nigredo pariter intenſa. At neutra harum reſiſtentiarum, potentiæ conuenit, de qua loquimur, quæ ſecunda ſpecies eſt qualitatis : nam ſecunda reſiſtentia nullo modo ad agendum ordinatur ; & prima ſecundario tantum, vt quamplures volunt : Quapropter non modo characteri prædicatum non competeret potentiæ; ob aliquam ex hiſce reſiſtentijs, etiamſi eam haberet ; verum eo longius ab hoc diſtat prædicato, quo nec etiam huiuſmodi reſiſtentias immediatè ſibi aſciſcit ; ſed merè moraliter, & occaſionaliter. Quamobrem ſi tam tenui fundamento prædicata potentiæ characteri dicemus ineſſe, eadem profectò facilitate eidem poſſemus prædicata cuiuſcumquè ſpeciei qualitatis tribuere, vt legenti primo quidem intuitu parebit; eo vel maximè, quod Recentiores, quos reijcimus, admittunt baptizatum, charactere diuinitus impedito, habere ius ad auxilia, & gratias charactere Baptiſmatis Inſignito debitas, capacemq. eſſe aliorum Sacramentorum, quod ſupra *n.* 19. & nunc conſtanter conſenſu Doctorum negamus. Quo circa coguntur hi Auctores aſſerere, characterem eſſe inſtar bullę aureę, & ſigilli, quo teſtificatur Deus, & profitetur poteſtatem, & ius, quod homo per Sacramentum acquiſiuit. Ex quo patet, quam per accidens ſit quæcumq. altera exigentia, quæ præter aſſertam ſignificationem, atq. atteſtationem iuris, & poteſtatis dicatur ineſſe characteri à Recẽtioribus iſtis, ſine quo integra eſt in eũ nõ habente. Omitto hic indicare bullas, ſeù Apoſtolicas literas, cum quibus characterem component non eſſe de ſubſtantia gratiæ, quam ſupponunt, ſed potius probationis, vt videre eſt apud *Auctores* à me citatos *ſuperiori libro diſp. 6. c. 2. nu. 4.* Quapropter deficiunt etiam in hac comparatione Doctores allegati.

CAPVT TERTIVM.

Ad quam ſpeciem qualitatis character ſpectet.

S V M M A.

Opinionum varietas de inſcripta quæſtione num. 1.
Hæc quæſtio non eſt tantum de nomine. n. 2.
Sub certa ſpecie qualitatis eſt character. n. 3.
Qualitates naturales, & ſupernaturales vniuocè conueniunt. n. 4.
Sub certo genere ſubalterno, & ſpecie vltima eſt character. n. 5.
Character ad primam non ſpectat ſpeciem qualitatis. n. 6.
Character ad tertiam qualitatis ſpeciem pertinet n. 7.
Ad hanc eamdem tertiam qualitatis ſpeciem gratia ſanctificans reducitur. n. 8.
Non ſolum qualitates ſenſibiles ſub tertia ſpecie ſunt qualitatis. n. 9.
Subiectum proprium, & proximum inhæſionis, ac denominationis characteris eſt anima num. 10.
De potentia Dei ordinaria character eſt indelebilis. n. 11.
De abſoluta Dei potentia poſſet character deſtrui. num. 12.
Character poſt mortem etiam remanet. n. 13.
Chriſtianus è morte reuocatus iterum non eſt baptizandus, neq. ſi fuerit Sacerdos, iterum Sacro initiandus eſt ordine. n. 14.
Viſio beata, & fides ſupernaturalis eiuſdem myſterij non phyſicè, ſed moraliter repugnant eſſe in beato. n. 15.
Cur ſicut habitus luminis gloriæ, & fidei ſupernaturalis in Patria moraliter nequeunt in beato eſſe, nequeat etiam eſſe character num. 16.
Cur Eccleſia conſecrata deſtructa conſecrationem amittat, quam neque iterum adipiſcitur extructa eiſdem cementis, ſecus de homine

ini-

initiato morte deſtructo, inuenius anima ſemper character perſeuerabit. n. 17.

Character manet in anima poſt mortem, abſque poteſtate tamen, vel iuriſdictione ei annexa. num. 18.

Sacerdos mortuus ad vitam reuocatus, ſicut denuo non eſſet ordinandus, ita vtraq. poteretur poteſtate tùm ordinis, tùm iuriſdictionis. num. 19.

Chriſti Sacerdotium eſt æternum: ſecus noſtrum. num. 20.

Ex ſua natura chararacter eſt indelebilis, & non ex mera, atque extrinſeca inſtitutione. num. 21.

Poſſibilis eſt qualitas contraria characteri illum expellens in pœnam. n. 22.

Num autem capax ſit extentionis character. num. 23. remiſſiue.

NOn eſt conſilium ſingulas expendere Auctorum ſententias, quod eruditè præſtitere poſt antiquos *Soarius 3. tom. in 3. part. diſp. 31. ſect. 3. Vaſquez 2. tom. in eamdem 3. part. diſp. 134. c. 3.* & alij, nè actum agam, ſed eiſtantum indicatis, ſi qua ab aliquo addita ſunt momenta rationum contra noſtra principia reijcere.

1 Itaq. cum quatuor qualitatis ſpecies à Philoſophis, duce Ariſtotile, tradantur, habitus videlicet, & diſpoſitio. Potentia, & impotentia; Paſſio, & Patibilis qualitas. Forma, & figura Auctorum nonnulli ad nullam ex his ſpectare characterem docuerunt directè, ſed ſolum reductiuè. Sic *S. Thomas 3. part. 63. art. 2.* quem communiter plerīq. ſequuntur Thomiſtarum Alij ſub quarta ſpecie qualitatis directè ſtatuūnt characterem, ſic *Marſilius in 4 q. 4. art. 1. concluſ. 7. ad 4.* Alij ad primam ſpeciem habitus nempè reuocant, ſic *Alenſis in 4. part. q. 19. art. 2. Sot. in 4. q. 10. Soarius §. vlt. dicendum, Vaſq. num. 70. Conink de Sacrament. q. 63. art. 2. num. 11.* non alio fundamento, quàm aliarum opinionum reiectione. Sumunt autem hi Auctores habitum non tanquam principium ſimpliciter, vel facilius operandi, ſed tanquam formam diſponentem ſubiectum ſecundum ſe, vt bene ſe habeat. Alij quarto ad tertiam referunt ſpeciem qualitatis, ſic *Altiſiodorenſ. lib. 4. tract. 3. c. 2. verſ. ad id, quod quæſitum*, cui nuper *Eminentiſs. Cardinal. de Lugo ſuperiori cap. citat. n. 47. & 48.* ſubſcripſit.

2 Verum ad ſolutionem noto primum. Non eſſe de voce ſi penitus quæſtionem hanc ſpectemus; nam eſto prædicamenta formaliſſimè ſumpta, vt *in Logicis* expoſui, rationis ſunt entia, cum prædicamenta ſuperiora ab inferioribus realiter, vt res à re non diſtinguantur, & conſequenter ordo ille ſit rationis; at verò prædicamenta materialiter ſumpta pro rebus ſub illis poſita, ſunt quidem realia, & pro aggregato ſumpta eſſe res ipſas reales non abſolutè, ſed conſideratas à noſtro intellectu, quod ſignificauit *Gabriel in. 4. diſp. 6. q. 2. dub. 3.* dicens, collocari res in prædicamento non abſolutè, ſed vt nominibus ſignificantur, quia, vt probè *Vaſquez citat. n. 53.* voces ſubſtituuntur in locum conceptuum. Ex quibus planè fit, cum de charactere inueſtigemus ſub qua ſit ſpecie qualitatis, de eius reali natura nos quærere, quæ probè per prædicamentum innoteſcit.

3 Aſſertio prima. Sub certa ſpecie qualitatis character eſt, nec ſolum reductiuè. Sic maior Auctorum pars, atq. expreſsè *Soarius ſæpè laudatus ſect. 3. ſub initio, Vaſq.* toto illo capite ſupponit, vt certum, ac *diſp. 134. probat cap. 3. num. 49.* alijq. Recentiores. Et quidem ob duplex fundamentū à recta ſerie directè alicuius prædicamenti videtur reijci character ab Auctoribus cōtrariæ ſententiæ, vel quia ſupponitur eſſe aliquid incōpletū, vel quia ſupponitur eſſe inſtrumentum, q̄ indicare videtur *S. Thom.* vel quia ſupernaturalis eſt, quod potius amplectitur *Riccardus in 4. diſt. 5. art. 1. q. 1. ad 5.* Non ob primum, quia, vt modo dicemus, & probè ratiocinatur *Soarius citatus* nō eſt quidpiam incompletum character, neq. inſtrumentum. Non ob ſecundum, nam vel excluderetur, vt qualitas ſupernaturalis, vel vt talis: non vt qualitas, cum qualitates naturales, ac ſuperna-

4 turales conueniant vniuocè ſub ratione communi qualitatis, quæ ſecundum vnicum conceptum concipi poteſt ob ſimilitudinem, & conuenientiam, quam ſingulæ ſeruant in habitudine, ac rationē ſubiectum afficiendi: ſicut actus ſupernaturales omnes, ſiuè intellectus, ſiuè volūtatis in ratione actus vitalis vniuocè etiam conueniunt ſub ratione communi qualitatis vitalis; cum ſupernaturalitas non ſit conditio diminuens, ſed eminentior ad illuſtriorem potius euehens ordinem qualitatem ipſam: neq. quatenus talis qualitas ſupernaturalis id habet; quippè quæ comparata cum alijs ſupernaturalibus, non eſt cur dicatur ſecundum quid, vel analogicè, cum ſimpliciter afficiat, perficiatq. animam, ſitq. permanens, perpetua, atq. indelebilis: nec habitudinem aliquam dicit ad alium, quæ forſitan vniuocationi obſit: nam vel tranſcendentalis eſt, vel ad modum ſigni, ſeu expreſſionis, vt ſupra diximus: quibus habitudinibus, vtpotè nobis notioribus, qualitates ſæpiùs explicantur, quemadmodum probè *Vaſquez* notauit *n. 53.*

5 Ex his autem cum *Soario* neceſſaria deduco ſequela, ſub certo genere ſubalterno, & ſpecie vltima qualitatis characterem directè, & propriè conſtitui, cum fieri non poſſet quidpiam eſſe ſub aliquo ſupremo genere, niſi medijs generibus ſubalternis, ac ſpeciebus adæquatè diuidentibus illud genus.

Deduco præterea licet daremus *Cardinali de Lugo ſect. 3. n. 32.* characterem verè eſſe indiuiduum completum qualitatis; ex hoc tamen non neceſſario deduci, ponendum eſſe ſub certa ſpecie, & prædicamento qualitatis, cum aliquis contendere poſſet, ſub hac ſupernaturalia indiuidua non eſſe, vt volebat *Riccardus in 4. cit.* ſed ſolum naturalia, quibus cum vniuocè *Riccard.* dicit, non conuenire. Itaq. aſſerta concluſio, quam etiam ample-

ctitu

Digitized by Google

ctitur *Eminent. de Lugo* eius probari fundamē-
to non poteſt, niſi quę retulimus è *Soario* adhi-
beantur ad probationem.

6 Aſſertio ſecunda. Character ad primam
non ſpectat qualitatis ſpeciem. Probatur; quia
vel quando inueſtigamus ſpecificam rationem
characteris impropriè cum metaphora, ſeu re-
ductiuè de illa philoſophamur, vel propriè,
atq. in rigore, vt par eſt, dum rerum eſſentias
inquirimus. Si primum, ſicut ad primam quali-
tatis ſpeciem, ſic ad cœteras character reduci
facilè poterit. Si ſecundum cum eſſentia primę
ſpeciei qualitatis ſita ſit in eo, quod per ſe pri-
mo inſtituta tendat ad perficiendam ſubſtan-
tiam in ordine ad operationem, ob quod mu-
nus ſit addita potentiæ ex *Philoſopho* 2. *Ethic.*
c. 5. & id characteri minimè conuenire fatean-
tur vltro huius opinionis Patroni, non video,
quomodo ſub habitu illum ſtatuant. Secundo
vel habitus à diſpoſitione ponitur eſſentiali-
ter diſtinctus, vt vult *D. Thomas* 1. 2. *q.* 49. *art.*
2. *ad* 3. *Sotus, Caiet. Toletus, Rubeus*, & alij, vel
non: Si primum, cuius opinionis videtur eſſe
etiam *Soarius diſp.* 42. *metaph. ſect.* 5. *n.* 15. non
poterit character habitus dici: quippè qui po-
tius erit aſſerendus diſpoſitio, cuius diffe-
rentia ſpecificans, eamquè diſtinguens eſſen-
tialiter ab habitu eodem Auctore *Soario*, eſt
eſſe formam, & actum ſecundum, perfi-
cientem potentias; habitum verò actum pri-
mum ordinatum ad operandum. Quod ſi ſe-
cundum aliquos dicatur diſpoſitio ab habi-
tu diſtincta per id, quod facile mobilis ſit fa-
cilitate proueniente ex cauſis efficientibus, vt
ſentiunt *Conimbricenſes*: vel ex parte ſubiecti,
vt *Rubeus q.* 2. ſpectare non poterit character
ad diſpoſitionem, qui quidem eſt difficile mo-
bilis, imò indelebilis. Si autem eſſentialiter nō
dicuntur hæ duæ qualitates diſtinctæ, vt opi-
nor probabilius cum Græcis interpretibus
Alberto Magno, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 78. *c.* 3. *nu.* 20.
alijſq. cum eatum eſſentiam character minimè
participet, qualitatis nimirum primo, & per ſe
ſuperadditæ potentiæ ad operandum, quam
habitus perfectè ſibi vendicat, imperfectè vero
diſpoſitio, ad quam habitus imperfecti reuo-
cantur, conſequens eſt ad hanc primam quali-
tatis ſpeciem non reuocari characterem.

7 Aſſertio tertia. Character ad tertiam ſpe-
ctat ſpeciem qualitatis. Sic ſentio cum Aucto-
ribus quartæ ſententiæ, & cum alijs, quos taci-
to nomine, indicat *Soarius ſect.* 3. 3. *paulò ante*
finem, §. *niſi forte*, necnon cum *quampluribus Re-*
centioribus Hiſpanis Theologis, quibus hæc erat
communis opinio, dum apud eos ſtudijs operā
darem. Nequè fundamento moueor *Altiſiodo-*
renſis, cum non arbitrer characterem lumen
eſſe ſpirituale; cuius rationem ſi haberet, po-
tius habitus eſſet, qui diſponeret, adiuuaret,
vel eleuaret intellectum ad perfectius, vel vl-
tra naturales vires operandum. Præterquam
quod vti ſuper. confecimus, character non eſt
per ſe operatiuus in ordine præſertim ad in-
tellectum, cum quo actum, atq. expreſſam re-
pręſentationem producere deberet. Nec quia
terminus eſt proprius actionis: etenim vt pro-
bè *Soarius citatus*, hæc ratio termini vt ſic, eſt
ſola denominatio extrinſeca, atq. à cęteris ferè
omnibus vindicatur. Sed quia cum hæc quali-
tas per ſe primo ſit inſtituta ad perficiendam
ſubſtantiam in ſuo eſſe, & character à Deo per
Sacramentum inducatur ad animam perficiē-
dam, vel in ratione exigentiæ filiationis adop-
tiuæ, vel ſeruitutis, militiæ, famulatus, ac mini-
8 ſterij; ſicut etiam gratia ſanctificans (ſi diſtin-
guatur realiter ab habitu charitatis) quæ ſan-
ctificat animam, perfectaq. ratione facit filium,
ornat, ac quodammodo Deificat, cum diuinæ
participem faciat naturę, ad hanc eamdem cen-
ſeo ſpectare ſpeciem, vt eam communiter po-
nunt *Theologi apud Soarium in metaph. tom.* 2.
diſputat. 42. *ſect.* 4. *num.* 23. *eſto tomo* 3. *de gratia*
lib. 2. *num.* 11. indicat eſſe ſub ſpecie habitus.
Deindè ſufficiens enumeratio cęterarum ſpe-
cierum, à quibus meritò rejicitur character, id
probat. Demum quia & ſcripturæ loca, & Au-
ctorum dicta propriori ratione hoc modo de-
clarantur, cum characterem aſſeramus tende-
re ad perficiendam, & ſigno afficiendam ani-
mam iuxta dicta.

9 Neq. ab hac ſententia me retrahit, quod
in hac ſpecie ſolum corporeæ videantur collo-
cari qualitates, quæ ſunt obiecta ſenſuum cum
Auctore *Philoſopho in prædicamentis, cap. de*
qualitate, huius ſpeciei ſint etiam qualitates
ſpirituales; quapropter iracundia, atq. inſania
conſtituuntur, quæ tamen ſenſibiles per ſe non
ſunt, vt nequè actus intellectus, & voluntatis,
qui tamen ab his, qui docent qualitates tan-
tum ſenſibiles huius eſſe ſpeciei ſub illam po-
nuntur. *Diuus autem Thomas* 5. *metaph. lect.* 16.
qualitates aſſerens tertię, & quartia ſpeciei
ſolis rebus conuenire corporalibus, ex natura
rei exponendus eſt; cum in ſubiecto naturali
hæ ſubiectentur qualitates; non tamèn de po-
tentia abſoluta Dei, ſupra naturæ ordinem ali-
quid producente, vt probè idem *Soarius diſpu-*
tat. citata 42. *ſect.* 4. *num.* 11. *&* 12. Hæc autem
licet ita ſe habeant, non ideò tamen negaue-
rim, characterem, ſiue vt notam exigentem fi-
liationem adoptiuam, vt de baptiſmali dictum
eſt, ſiue vt ſignum ſeruitutis militiæ, ac famu-
latus iure quidem ſuo exigere auxilia, & gra-
tias ad has pręrogatiuas, & munia debitas, nec
non characterem ordinis poſtulare poteſta-
tem, & iuriſdictionem Sacerdotalem confi-
ciendi Corpus Chriſti, & remittendi peccata
iuxta infra dicenda. Verum cum primo, & per
ſe hæc non expetat, ſed in ordine ad perficien-
dam, ſignandamq́, atquè illuſtrandam animam
datus ſit, propriori ratione ad tertiam refer-
tur ſpeciem, non ſecus ac primæ qualitates,
vt calor, &c. quæ tametſi operatiuæ ſint, non
tamen ordinantur primo, & per ſe ad opera-
tionem, ſed ad perficiendam ſubſtantiam; cum
igitur *D. Thomas* dicat eſſe characterem ſub
ſecunda ſpecie, explicandus eſt in ſenſu mora-
li, in quo reductiuè ad primam etiam ſtatuit;
vel explicaſſe ſecūdario characterem, vt *art.* 4.
conſiderauit.

10 Aſſertio quarta. Quidquid ſit de alijs opi-
nionibus, quas *Vaſquez laudatus cap.* 4. *&* *Soa-*

rius

rius eruditè, ac doctè reijciunt, characteris ſubiectum propriè, ac proximum inhæſionis, ac denominationis, in ſcholis ſubiectum quod, appellari ſolitum eſt anima, neq. alio præter eã indiget ſubiecto, quo; ratione cuius animæ totus homo, ſubiectum dici poteſt, quo pacto intelligendus eſt *Eugenius IV.* in decreto fidei *Concilij Florentini poſt ſeſſionem vltimam, §. 5. Eccleſiaſticorum, ac Trident. ſeſſ. 7. can. 9. de Sacramentis, ſic Marſilius in 4. quæſt. 4. art. 1. ad 2. dubium, quod eſt in fine articuli, Vaſquez citatus num. 77. Soarius pariter citatus, §. in hac re, Conink in art. 4. & alij* Recentiores. Fundamentum primæ partis eſt ad noſtra principia conſonum, quia cum character tertiæ ſpeciei ſit qualitas perficiens, atq. animam ſignãs ad varias prærogatiuas, officia, funtioneſquè ei profectò debet ineſſe, quam ſignat, illuſtrat, atquè deſignat; neq. dici poteſt ineſſe tamquam ſubiecto, quo, potentiæ intellectus, vel voluntatis: etenim cum neq. naturalem potentiam characterem eſſe, neq. proprium eius prædicatum habere ſupra demonſtratum ſit: neq. propter eſſe operationis, ob quod à ſecunda ſpecie illum reijcimus, ſed qualitatis tertię ſpeciei rationem, vti dictum eſt, ſortiatur, animam nempè perficientem ſecundum ſe, atq. in ſe ipſam, non ſecus, ac de gratia ſanctificante ſentimus. Quæ quidem ratio non modo probat in minus probabili ſententia docente, potentias animæ realiter ab illa non diſtingui, quemadmodum patet, ſed in probabiliori etiam aſſerente, illas quidem diſtingui. Rationes autem contrariorum rectè tum à citatis ſoluuntur Auctoribus, tum *à Cardinali de Lugo diſputat. 6. de Sacramentis ſect. 4. à num. 56.* Verùm quia ratio quędam à *Salas ſupra citato ſect. 3. num. 68.* noſtræ opponitur ſententiæ magis directè, quàm cęteræ, ſic ſoluenda, vt licet rationem imaginis, ac ſimilitudinis ſpiritualis, intentionalis, & expreſſæ meritò collocandam eſſe demus in intellectu: ſecus autem de charactere ſentimus, quatenus rationem imaginis, & ſimilitudinis ſibi vindicat non intentionalem, ſed obiectiuã modo ſupra declarato.

11 Aſſertio quinta. De potentia ordinaria character eſt indelebilis in hac vita. Eſt communis Auctorum ſententia, *D. Thomæ quęſt. 63. art. 5. Caietani ibidem, Vaſquez cap. 5. Suarez in expoſitione art. 5. citatæ quæſtionis 63.* & aliorum apud hos. Et quidem de potentia ordinaria diuina, atq. in hac ſaltem vita, aſſertionem intellectam, de fide docet eſſe, *Soarius ſub initio:* vtquè firmam, & conſtantem perpetuam Eccleſiæ traditione, definiuit *Eugenius 4. in citato decreto Concilij Florentini poſt vltimam ſeſſionem, §. 5. Eccleſiaſticorum,* necnon *Concilium Trident. ſeſſ. 7. can. 9. de Sacrament.* cum enim Sacramenta, quibus character inuritur iterari nequaquam poſſint, ſignum eſt, characterem ſemper in hac vita ſaltem permanere. Neq. obſtat gratiam habitualem ſanctificantem charactere perfectiorem peccato lethali expelli; nam cum gratia rationem filiationis adoptiuæ actualis, & amicitię, necnon conuerſionis ad Deum ſuo modo contineat, minimè cum mortali poteſt peccato conſiſtere, ſaltem de potentia Dei ordinaria, ſimulq. eſſe, quo infectus homo, adoptiuus filius amplius non eſt, adoptione orbatus, ſed inimicus, Deo inuiſus, & auerſus: ſecùs cum charactere, qui quidem ſolùm [illegible] perit filiationem, atq. amicitiam: & ſicut primo poterat cum peccato exiſtente produci, & recipi, ſic pariter deinceps conſeruari.

12 Prudens loquutus ſum de potentia ordinaria; nam de obſoluta, licet admitterem, non poſſe qualitatem produci, vel certè cum fundamento aſſeri, characterem contrariam, de qua infra breui dicam: at poterit certè Deus ſuum contrahere concurſum; quo character, vtpotè realis qualitas conſeruatur, eoq. contracto, ac denegato, ad nihilum reducere: imò etiamſi cum eis ſentiremus, qui characterem extrinſecam dicunt denominationem, vel relationem rationis prouenientem è præterita Sacramenti actione, poſſet etiam deleri character, vt probat *Vaſquez citatus cap. 5. num. 77.* ſi ſtatueret Deus, vt qui peccatum mortale committeret, aut inhabilis ad filiationem adoptiuam, & ad alia efficeretur Sacramenta, nè iterum baptiſmate noxam ablueret, aut Sacramentum nõ poſſet adminiſtrare, niſi iterum ordinaretur, aut minimè cenſeretur ad diuinam deſignatus militiam, niſi denuo confirmaretur; vbi non ſecus, ac Eccleſiæ conſecratio, quæ ſicut non ſolum ea actu præterito conſecrationis, ſed ex inſtitutione diuina, vel Eccleſiæ pendet, ita character ſi hac eadem inſtitutus fuiſſet ratione, vt poſito aliquo peccato illum habentis deleretur, quo poſito peccato profectò tolleretur, vt rectè proſequitur *Soarius §. præterea.*

13 Aſſertio ſexta. Character poſt mortem etiã remanet. Ita *S. Thomas 3. part. quæſt. 63. art. 5. ad 3. Alexander 4. part. quęſt. 8. membro 8. art. 1. Bonauentura diſt. 6. in 4. art. 2. quæſt. 5. Sotus ibidem diſt. 1. quæſt. 4. art. 6. Vaſquez, & Soarius modo citati, aliique Recentiores.* Ratio eſt, quia perſeuerat eius immediatum ſubiectum, anima ſcilicet, in qua fruſtraneus non erit; etenim in anima iuſti inſitus ponitur ad ornatum, decorem, illuſtremq. teſſeram, ſiue filij, ſiue militis, ſiue famuli, aut ſerui Dei: in anima verò damnati ad opprobrium, fœdamquè ignominiam, ac turpiſſimam pœnam, ſiue exhæredationis, ſiue defectionis, ſiue infidelitatis, & contumacię, quòd inſignitus tali nota, ſeù ſigno illis omnibus donis, quæ ab eo petebantur per propriã culpã cũ ſpoliatus ſit, par erat, & rationi conſonum, vt indelebilis perſeueraret character.

14 Secundo à poſteriori. Chriſtianus per diuinam potentiam ad vitam è morte reuocatus non eſt iterum baptizandus, neq. ſi fuerit Sacerdos iterum initiandus, Sacerdotio; ergò ſignum eſt perſeuerare characterem, nec morte deſtrui; cum Concilia ex eo, quod tria Sacramenta non poſſint iterari, colligant, characterem imprimi: Et licet dici poſſet, quod è mortuis ſuſcitato, Deus illo tunc characterem reſtitueret, hoc tamen miraculum abſq. neceſſitate aſſerendum non eſt.

Obij.

Objicies habitus fidei perit per ingreſſum
in beatitudinem, qui tamen reſtitueretur bea-
to, ſi rediret ad ſtatum viatoris; ergo etiam
character amiſſus reſtituendus eſſet ad vitam
reuocato.
15 Reſpondeo. De lege ſaltem ordina[illegible]ctum
fidei, & viſionem beatam incompoſſibiles eſſe
in eodem intellectu; & habitum fidei, & lumen
gloriæ, non ob fundamentum à *Soario inductum*
1. tomo in 3. part. quæſt. 7. art. 3. quia nimirum fi-
des debet eſſe de re obſcura, qualia non ſunt
myſteria fidei beatis, à quibus per viſionem
16 clarè videntur: nam ad fidem ſolum requiri-
tur, vt res credita ſit obſcura per medium ſuũ
ei proportionatum, videlicet extrinſecum, non
verò vt obſcura ſit per aliud medium, vt in ſi-
mili philoſophatus ſum de fide, ſcientia, & opi-
nione, & in materia de Incarnatione dixi. Sed
incompoſſibiles cenſeo dictos actus non phy-
ſicè, ſed moraliter ratione ſtatus beatifici; quip-
pè qui cum præſtantiſſimus ſit cęterorum om-
nium, nõ eſt, cur in eo actus obſcurus aſſeratur
fidei circa ea, quæ meridiana luce clariora bea-
tus intuetur. Sicut multa, quæ licet Regibus, ac
Dynaſtis phyſicè non repugnant; moraliter ta-
mèn eos dedecent ratione præclariſſimi ſta-
tus. Et ſic pariter ratiocinatur *citatus Soarius*
ad probandum in Chriſto Domino admitten-
dos non eſſe actus fidei humanæ, vel opinio-
nis, imò, & morbos, & cætera huiuſmodi, quæ
phyſicè cum natura Chriſti Domini nullam
habebant oppoſitionem. Vt igitur moraliter
actus viſionis, & fidei repugnant eſſe in vno
beato; ſic etiam & habitus fidei, & lumen glo-
riæ de lege ordinaria, & ratione ſtatus; qui
quidem habitus ad illos cum ordinẽtur actus;
nihil mirum ſi eodem pacto ſimul eſſe non poſ-
ſint; ſi habitus igitur fidei deſtrui ſupponitur
in beato, hic ad vitam ſi reuocaretur, iterum
eo reproducto donandus eſſet. At character
nullam habet oppoſitionem cum aliquo ha-
bitu, ſiue viſionis beatæ, luminis videlicet glo-
riæ, vel amoris Dei in Patria, aut cum aliquo
dedecore damnati. Pręterea habitus fidei cum
per ſe primo ad actum ordinetur, fruſtraneus
eſſet in Patria, in qua de lege ſaltem ordina-
ria, ratione ſtatus, vt dixi, actus fidei eſſe non
poteſt; verum cum character primo, & per ſe
ordinetur ad hoc, vt inſigniret, ornaretq. filiũ,
famulum, ſeruum, vel militem Dei, ſicut bulla,
teſſeraq. militis, quæ etiam à milite geſtabatur
in triũpho, perſeuerare dicẽdus in Patria; ſæpè
n. inſignia dignitatis, publica inſtrumenta ma-
gnorũ officiorũ armaq. victoriæ ad familię ſplẽ-
dorẽ aſſeruantur accuratè, quę ad dedecus ho
muncionũ, ẽt inſeruiunt quo pacto ex iuſtitia
Dei character perſeuerabit in damnato, qui
chriſtiani nominis gloriam propriorum dede-
corum tenebris offudit, & illuſtri Reipublicæ
muneri minimè ſatis faciens, vel eam malè geſ-
ſit, vel deficiens notam perpetuę contraxit in-
famiæ.
17 Neq. obſtat Eccleſiam conſecratam deſtru-
ctam; conſecrationem amittere, quam non re-
cuperat etiamſi iterum eiſdem ædificetur
cœmentis, cum illa conſecratio toti adhæreat
compoſito, vt ad modum entis moralis poteſt,
quo quidem deſtructo, deleta illa cenſetur; at
character qualitas cum ſit realis inhærens tan-
quam immediato ſubiecto animæ, vt hæc per-
ſeuerat, ſecuta hominis morte, etiam & ille
perſeuerabit per æternitatem ſicut, & ani-
ma.
18 Aſſertio ſeptima. Character permanebit poſt
mortem non tamen cum poteſtate, ſed in illius
ſignum, quam quis habuit, ſi fuerit præſertim
confirmationis, vel ordinis conferendi, vel Eu-
chariſtiam conſecrandi, vel peccata remitten-
di, *ſic è Ledeſma* docet *Vaſquez citatus. nu. 96.*
Et quidem perſeuerantiam characteris in Pa-
tria ad maiorem honorem, felicitatemq. beati,
& in barathro infernali ad æternum dedecus
damnatorum ſupra probatum eſt: carentia ve-
rò poteſtatis probatur ex eo, quod annexa eſt
characteri tantum exiſtenti, atquè inhærenti
homini viatori; quod ex eius fine conſtat, ad
quem ordinatus refertur, quo ceſſante cum vi-
ta mortali: Si quidem in Patria Sacramentorũ
vſus non eſſe liquet, ceſſare etiam debet.
19 Ex hoc conſequenter fit, Sacerdotem, ad vi-
tam ſi reuocaretur, non eſſe iterum ordinandũ,
cum characterem retineret, quemadmodum
Angelicus docuit *lectione 7. in cap. 11. Epiſtolæ*
ad Hæbreos. Conſequenter igitur potiretur
vtraq. conſecrandi, atq. abſoluendi poteſtate,
eam exigente charactere in homine iterum
facto viatore, atq. coniunctionem hanc mora-
liter expetente: non autem poſt vniuerſalem
reſurrectionem poſtquam ſuper vacaneæ ſunt
vt probè proſequitur *Vaſquez num. 94.* Idemq.
dices de Epiſcopo rediuiuo quoad poteſtatẽ
etiam confirmandi, ordineſq. conferẽdi: Quod
à fortiori concedunt Auctores aſſerentes Sa-
cerdotium Chriſti poſt extremum illum diem
minimè manſurum, quos citat, & reijcit *Vaſq.*
1. tomo in 3. part. diſput. 85. cap. 1. & 2. cum quo,
20 vt ibidem diximus, Sacerdotium ſentimus
Chriſti manſurum in æternum; quia Sacerdos
eſt ſuaptè natura; nos autem participatione
quadam accidentaria. Verum ſatis de his,
cum directè ad noſtrum non faciant inſtitu-
tum.
21 Fit præterea characterem eſſe natura ſua
indelebilem, & non ex Dei tantum inſtitutio-
ne. Etenim cum nobis certò conſtet eſſe inde-
lebilem in hac vita in homine viatore exiſten-
tem, & probabiliter etiam conſtet tum ex ca-
rentia contrarij de facto, tum ex ratione, &
Scholaſticorum auctoritate perſeuerare in al-
tera vita, & poſt reſurrectionem eſſe etiam
perſeueraturum: quæ quidem ſicut poſt mille,
& quingentos annos v.g. fieri poſſet; ità & du-
ratio interminata characteris aſſerenda eſt;
quæ qualitati non repugnat, nec fingenda
ſunt, vel aſſerenda miracula abſquè neceſſi-
tate.
22 Nùm autem ſit poſſibilis qualitas contra-
ria characteri, negari videtur à *Vaſquez diſput.*
134. cap. 5. n. 86. ad finem. At mihi de potentia
abſoluta Dei non eſt improbabilis: eius autem
effectus eſſet incapacem reddere hominem ex
aliquo v.g. grauiſſimo peccato, tum ad omniũ
di-

Digitized by Google

dictarum prætogatiuarum deſignationem, tum ad ornaméta, & decora omnium poteſtatum. Nam vt per peccatum originale tot miſer homo contraxit calamitates, & ſpirituales, & corporeas præter orbationem gratiæ, Dœmon quoquè ſubijt obſtinationem in pœnam peccati, per quam à peccato reſurgere, atquè in gratiam ſanctificantem nequeat redire, & ſicut per peccatum ſubtractionem cuiuſcumq. gratiæ etiam ſufficientis in pœnam idem meruit, ita & poſſet Deus ordinare, vt per peccatum aliquod homo priuaretur quocumq. charactere, præſertim ordinis ſacri, nè tam illuſtri teſſera inſignitus eſſet, idq. ſignificare contraria altera qualitate, atq. infami nota etiam ſpeciali, quæ inſtar eſſet turpis habitus, ſeù veſtitus, quo à Iudicibus Sacri Tribunalis fidei inquiſitoribus indui merito ſolent Rei: talem enim qualitatem repugnare Diuinæ Omnipotentiæ non video, ac uiſe poſſet inuri in pœnam omni peccatori, qui quidem ob peccatum priuari meretur quocumq. ſpirituali beneficio, & qualibet affici pęna.

23 An autem intenſione, vel extenſione ſit capax character eum ſequenti diſputatione de ordine, & Sacramento Epiſcopali diſputaturi ſumus prò noſtri neceſſitate tractatus, non nihil dicemus.

DISPVTATIO OCTAVA.

De Charactere Conſecrationis Epiſcopalis.

PER proluſionem ſuperioris diſputationis naturam Characteris prò noſtri neceſſitate inſtituti expoſuimus: Reliquum eſt, vt expendamus, an per Epiſcopi Conſecrationem nouus à Sacerdotali diſtinctus imprimatur, vel potius quaſi per nouam acceſſionem, atq. auctum, vel alia ratione Sacerdotalis character extendatur.

CAPVT PRIMVM.

An per Conſecrationem in Epiſcopum Character imprimatur penès varias opiniones.

SVMMA.

Prima ſententia negat per conſecrationem Epiſcopi characterem produci, vel imprimi. nu. 1.

Secunda ſententia docet per conſecrationem Epiſcopalem nouum non imprimi characterem, ſed extendi Sacerdotalem. n. 2.

Tertia ſententia eodem pacto characterem Sacerdotalem extendit ad Epiſcopatum, ac conſecrandi characterem ad remittenda peccata. num. 3.

Quarta, & vera ſententia nouum imprimi characterem docet. n. 4.

1 PRima ſententia negat omnino per cõſecrationem, & ordinationem Epiſcopi produci characterem, ſiue intelligat nomine productionis nouam illius eductionem, ſiue prioris Sacerdotalis extenſionem, vt alij citandi ſentiunt, ſic *Vaſquez tum diſputat. 240. cap. 5. n. 54. tum diſputat. 239. cap. 6. num. 54.* qui eodem permanente charactere Sacerdotali poteſtatem Epiſcopo aſſerit conferri diſtinctam ab ea, qua potiebatur, quatenus Sacerdos, Euchariſtiam conſecrandi, & peccata remittendi. Fundamentum, quo vtitur; eſt, quia, vt diſtincti characteres in ordinationibus imprimãtur, opus eſt, vt vnus alium non ſupponat neceſſariò; Cùm igitur propriæ poteſtates Epiſcopales, poteſtates ſupponant Sacerdotales, ita, vt ſi quis non Sacerdos ordinaretur in Epiſcopum, Epiſcopus non eſſet, neq. facultatem ordinandi, & confirmandi haberet; quippè quæ ab illis pendent, conſequenter vna cũ hiſcè Epiſcopo character non imprimitur. Confirmatur à paritate, nam ſicut eſto diſtincta ſit conſecrandi poteſtas à poteſtate remittendi peccata, quæ quidem per diſtinctam materiam, & formam, ac diſtincto tempore traditur, non arguunt tamen, neq. dicuntur per diſtinctos characteres dati ob hanc neceſſariam inter eas connexionem, qua poteſtas abſoluẽdi neceſſariò poteſtatem conſecrandi ſupponit, ita vt ſi quis facto ipſo illam ſine hac vellet alicui conferre, nihil efficeret: ità cum eadẽ ratione ſe habeant poteſtates propriæ Epiſcopales cum his Sacerdotalibus neq. arguent, nequè per eas duo conferentur characteres.

2 Secunda ſententia eſt *Sot. in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. poſt concluſ. 3. ad fin.* docens, per ordinationẽ Epiſcopi nouum non imprimi characterem, ſed Sacerdotalem extendi, quod non euenire ſentit in charactere impreſſo Sacerdoti cũ poteſtate conſecrandi, quem non extendi pu-

tat,cum eidē Sacerdoti cōſertur poteſtas alios abſoluendi à peccatis,vt aſſerit *diſt.14.q.1.art.4.* tametſi primo *loc.cit.*id conceſſerat in chara ctere Apoſtolorum,quem primum Sacerdotes in cœna receperunt ad conſecrandum, & poſt Reſurrectionem Domini extenſum habuerūt ad abſoluenda peccata. Huic ſententiæ non-nulli adſtipulantur Recentiores.

3 Tertia ſententia eſt *Paludan.in 4.q.7.art.5 n.16.* qui eodem pacto philoſophatur de charactere Sacerdotali, qui quidē imprimitur ad Euchariſtiam conſecrandam,& extenditur ad remittenda peccata,atq. in hoc Sacerdotali, qui extenditur per conſecrationem Epiſcopalē ad confirmandū,& ad ordines conferendos.

4 Quarta ſententia eſt *Michael.Medinæ lib.2. de Sacror. hominū conſcietia c.16.§.imbecillior,* qui Recētiores pro ſecūda ſententia relatos irridet,&,prò viribus aſſerit p ordinationē Epiſcopi nouū produci,atq.imprimi characterem.

CAPVT SECVNDVM.

Vera ſententia de Epiſcopali charactere.

S V M M A.

Per conſecrationem Epiſcopi aliquod intrinſecū imprimitur conſecrato.n.1.

Quod in conſecratione Antiſtitis producitur eſt verus,& proprius character.n.2.

In quo ſenſu Epiſcopus ſit Chriſti ſeruus.n.3.

Per hoc intrinſecū quod produci dicimus, Sacerdotalis non extenditur character, ſed nouus ſpecie penè diſtinctus producitur.n.4.

Expenditur,et impugnatur extentio characteris. num.5.

Epiſcopus rediuiuus polleret facultate ordinandi, & confirmandi, non autem Iuriſdictione in Eccleſia altero Epiſcopo conceſſo.n.6.

SIt prima concluſio,per ordinationem Epiſcopi aliquid intrinſecum ei conſecrato imprimitur,hæc aſſertio contra primam ſententiam,eſt *Auctorum 2.3.& 4.necnon Bellarm.lib.1. de Sacr.ord.c.5.§.tertio in Epiſcopo,Conink.diſp.2. dub.6.* Probatur primo,quia hic ordo repeti non poteſt; ergo imprimit aliquid intrinſecum ordinato Epiſcopo;ex hoc enim à poſteriori deducimus characteris impreſſionem in Sacramento Baptiſmi, & Confirmationis. Secundo,quia per tres ordinationes Subdiaconatus,Diaconatus,& Sacerdotij aliquod producitur intrinſecum, etenim ſola deſtinatione extrinſeca, vel relatione aliqua rationis ad munera propria illorum ordinum,ſatis non cenſentur conſtituti Subdiaconi,Diaconi,& Sacerdotes;atqui Epiſcopus per conſecrationē conſtituitur in eminentiori gradu Eccleſiaſtico ad duo Sacramenta,quæ ſolus conferre poteſt;ergo per conſecrationem illius aliquid intrinſecum in eo producitur.

2 Secūda cōcluſio,intrinſecū,q producitur per conſecrationē,eſt proprius,& verus character. Probatur primo auctoritate *Dionyſ. Areopag. de Eccleſiaſt.Hierarchia c.5.Epiſcopo,Sacerdoti & Diacono virtus ſacrat.or. habituſq. infunditur.* Nomine aut virtutis characterem certē intelligentis, & nomine habitus gratiā ſanctificantem,vt in cęteris, quos indicat, ordinibus Sacer dotij,ac Diaconatus.Secūdo probatur à priori,quia,vt *ſuper. diſp.c.2.* dixi character eſt ſignū ex ſua natura tale,quo cognito, vt quod in cognitionem deueniuntur rei,quam ſignificat;ſed per conſecrationē Epiſcopi gratia habitualis ſanctificans cōfertur,& cōſtituitur inſignitus miniſter,famulus, & ſuo modo ſeruus Dei iuxta illud, *Quis putas eſt fidelis ſeruus, &*

3 *prudens?* Seruus,inquam,honorarius,diſpeŋator,Oeconomus,Vicarius;hęc .n. omnia nomina Præſuli eſſe *tom.1.lib.1.diſp.1.* docui,nā huiuſmodi ſerui Hæbraicè Meſcaretim,quali miniſtri dicuntur ad eorū diſtinctionem, qui Abbadim appellantur,ſerui nempè,qui viliſſima ſunt mancipia in neruis,& compedibus habita. Siue alij,qui Mediaſtini, vt ſunt famuli Ciuiū, ſeu nobilium,quorum omnium non habent rationē Epiſcopi,ſed primorū quidem, ad quorū munus characterem dicimus imprimi,ſic *Paulus 1.ad Corinth.4.verſ.1. vocat Epiſcopos diſpenſatores,& David appellat Principes, Conſtitues eos Principes ſuper omnem Terram,* eodēq. ſenſu Chriſtus Summus Pontifex *Iſaiæ 49.ver. 3.* dicitur *Seruus meus es tu Iſrael,quia in te gloriabor,vt hic Hieronymus, & Cornelius à Lapide 1.cap.epiſt.ad Philippenſes n.3.* quæ denominatio quomodo conueniat Chriſto, vt homini ſcitē docet ex multis *Soar.in 3.p.diſp.44.1.& 2.*

4 Sit tertia concluſio per hunc, quem dicimus produci characterē, non extenditur character Sacerdotalis, ſed eſt numero, & aliquo pacto ſpecies diſtinctus ab illo, ſpectans ad totalē rationē Epiſcopatus,fundamentalis huius noſtrę aſſertionis ratio deducitur ex loco paulò antè allegato *ſup.diſp.c.2.* Porrò cum ſignum ſpecificetur à rebus,quarum eſt ſignum, & character ſuo modo ſignum ſit,vt quod exprimēs,vel diuerſa munera propria Epiſcopalia, vel diſtincta Sacramenta,vt ordinis,& cōfirmationis,ad quæ conferenda,eſt Epiſcopo poteſtas: vel ſignificans diſtinctum ſtatum, & gradum in Eccleſia maximum Epiſcopi,vel gratiam ſanctificantem,variaq. auxilia ad modo indicata munera congrua,& ab his,quæ per cætera Sacramēta donātur aliquo pacto diſtincta,manifeſtè cōcluditur conſequēria characterē huncin ratione ſigni,quā gerit,pluſquam numero à charactere mere Sacerdotali differre. Secūdo Auctores aſſerentes extenſionem characteris,vel volunt Sacerdotalem characterem extendi re ipſa,vel quoad ſolam ſignificationem, quatenus in Epiſcopo ſignum eſt plurium poteſtatum,quam in Præsbytero:Si primum,cęremonia,quæ hūc habet effectum ſpiritualem, & ſupernaturalem, realem nempè extenſionē characteris, & erit Sacramentum, & ſufficienter inuoluet ſaltem nouū imprimendi,cum extenſio realis, vt mox dicam, vel erit noui gradus, vel nouæ partis,ad cuius productionem tantū deſideratur virium,atq. ad indiuiduum characteris producendum? Si ſecundum,Auctores,in quos

quos agimus, dixerint, non video quo pacto in ratione ſighi poſſit extendi character tot, ac tanta ſupernumerata ſignificans, quæ non ſignificantur, neque arguuntur per characterem ſacerdotalem, quin etiam entitatiuè; imò ſpecie, vt inſtitui dicere, ab illo diſtinguatur. Ad hæc cum hoc ſignum quid reale ſit, vt ſupra probatum eſt, ſicut cum noua aſſignantur munera nouus ſtatus, & gradus, & noua poteſtas, nouus profecto character aſſeritur, ità cum noua fiat additio realis, additio noua aſſerenda eſt characteris. Tertia ni velit quis prorſus allucinari, nõ videbit magis diſtare poteſtatem conſecrandi, & abſoluẽdi à peccatis, à poteſtate confirmãdi, & conferendi ordines, quam poteſtatem legendi Epiſtolam, & Euangelium in Miſſæ ſacrificio, ſed ad hæc ponuntur ab Aduerſarijs duo diſtincti characteres in Subdiacono, ac Diacono, neq; ſatis eſſe cenſetur vnus ad alterum extendi; ergo hoc idem cenſendum eſt in Sacerdote, atq. in Epi-
5 ſcopo. Demum, vel hæc extenſio characteris fieret inſtar extenſionis rei quantæ, vel inſtar extenſionis habitus, qua nonnulli putant vnũ, & eundem habitum ad plures extendi actus, ſic habitum acquiſitum circa primam concluſionem ad reliquas volunt extendi; atqui neutro modo ſatis exponi poterit huiuſmodi extenſio, ergo. Non primo, nam per talem extenſionem, nihil diuerſæ naturæ additur rei extenſæ, quod ante in illa non contineretur; igitur ſi hoc pacto characteris Sacerdotalis fieret extenſio, nulla poteſtas Epiſcopo tribueretur per eius conſecrationem, quæ in Sacerdotali antea non cõtineretur puro Sacerdoti collata, quod pluſquam falſum eſt: ſequi autem neceſſaria ſequela, quod intuli, vel ex hoc patet, quia ſicut extenſio partium quantitatis, vel rei quantæ, non tradit rei extenſæ nouam ſubſtantiam, quantitatem, aut vim, ità neq. maiorem ad operandum virtutem tribuet, vt videre eſt in extenſione ceræ, vel pellis, qua maiorem ſolum habet cera, vel pellis occupare locum; Neque etiam inſtar extenſionis habitus, tum quia, vt in logicis docui, huiuſmodi extenſio nulla eſt ex communi Doctorum ſententia; tum quia vnus numero habitus acquiſitus ad plures ſpecie diſtinctos nequit ſe extendere, cum facultatem tribuat ad actus tantum ſimiles illis, à quibus productus eſt: tùm quia huiuſmodi actus ſpecialem habent difficultatem ab alia aliorum diſtinctã. Verum quidquid ſit de habitibus certè vix poterit hæc extenſio ſatis declarari, qua ratione fiat, quin pars noua, ſiuè nouus gradus producatur in primo charactere, ad quem producendum, vt ſupra dicebã, neſcio, quæ minor efficacia, vel poteſtas deſideretur, quàm ad nouum characterem producendum, qui omnino nouus, ac diſtinctus dicẽdus ſit. Ea propter ad rem *Valentia de Sacram. Ord. diſp. 9. q. 1. punct. 4. §. quo enim*, merito docet contrarium vix ab aliquo intelligi poſſe, additq. & puto ſi *D. Thomas in ſumm. Theologica hanc quæſtionem* tractare potuiſſet, aliter fuiſſe ſenſurum. Adde characterem non præciſè imprimi ad poteſtatem aliquam ſupernaturalem conferendam, alioquin confirmatione non imprimeretur, per quam nulla poteſtas propriè confertur, quod rectè indicauit *Conink laud. n. 51.*

Exinde infero, ſicut ſupradictum eſt, Sacerdotem Rediuiuum characterem, & vtramq. poteſtatem habiturum conſecrandi, atq. abſoluendi, ſic Epiſcopum Rediuiuum eiſdem ornatum eſſe confirmandi, & ordines conferendi, non autem iuriſdictione pollebit in Eccleſiam, quam morte reliquerat, ſi fuerit prouiſa.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur argumenta contraria.

SVMMA.

Neceſſaria connexio inter Sacerdotium, et Epiſcopatum, non obſtat propriæ noui Characteris productioni. n. 1.

Quid ſecundum veram opinionem dicendum de Epiſcopo ordinato per ſaltum. Quid in opinione aliorum, an poſſit conſecrare, & peccata remittere. n. 2.

Sacerdotalis poteſtas potiùs videtur diſpoſitio, quàm concauſa ad ordinandos Presbyteros, vel Chriſtianos confirmandos. n. 3.

Ratio, cur vnus, & idem character ſufficiat ad Euchariſtiam conficiendam, & peccata remittenda, & vnus, et idem character non ſufficiat tum ad hæc, tùm ad ordinandum, & confirmãdum. n. 4.

1 AD fundamentum *Vaſq.* quo primã probabat ſententiam. Reſpondeo gratis, & abſq. rationis momento aſſumi characterem, tunc tantum aſſerendum eſſe in ordinibus, quãdo vnus neceſſario alterum non ſupponit. Porro in reliquis ab inſtitutione Chriſti docemur aliter, ſupponũt .n. neceſſario cęteri characteres, qui per alia Sacramenta imprimuntur characterem baptiſmatis, quin eorum productioni, atq. impreſſioni neceſſaria illa connexio obſteterat q. à *Vaſq.* probãdum hoc ipſum, quod tanquam exploratum aſſumit, & nos negamus, & cum tota hæc res à diuina pendeat inſtitutione, ex hac ſolum deſumitur aſſerta cõnexio inter characteres, & poteſtates puri Sacerdotis, & Epiſcopi, quę non inuenitur inter characteres cæterorum ordinum inferiorum cũ cha-
2 racteribus Superiorum. Ea propter inſtitutione Chriſti factum eſſe dicimus, vt Sacerdotium collatum, non pręmiſſo Diaconatus ordine, vel Subdiaconatus verum ſit, & ſi mum, at Epiſco-

patus adæquatè non habeat eſſentiam, niſi præuio Sacerdotio, ſicut neque poteſtas abſoluendi de potentia ordinaria Sacerdoti confertur, ſuppoſita, quam indicauimus, Chriſti inſtitutione, non præconceſſa poteſtate conſecrandi, vt infra dicam. Congruentia verò talis Chriſti inſtitutionis, vel deſumēda ex noſtra ratione, quam *diſp.6.cap.vlt. ad finem ſolut.3.arg.n.* 11. tradidimus, vel neq. improbabiliter, ſi ſentire velis cum *Val.cit.in ſolut.1.arg.* dicas, Epiſcopum ſecundum certam, atq. ordinariam Dei legem adhoc ordinari, & Characterem, poteſtatemq. excipere, vt alios poſſit Sacerdotes creare, quod ſimplex Sacerdos præſtare non valet, & conſequenter opus eſt, Sacerdotali etiam poteſtate donatum eſſe, vt præſtantior ſit ſuo effectu, vel quaſi effectu, cum autem ille poteſtatē habere minimè poſſit eminenter, certè in aliquo ordine Sacerdotio præſtantiore formaliter contineri debet, quo nullus ſanè cęterorum ex communi ſentētia de facto, ac de potētia ordinaria perfectior eſt, & præter eam alias poteſtates ſibi vendicat Epiſcopatus, vt ſunt confirmandi, & ordinandi, quibus inſtructus præſtantior ſit Præsbyteratu. Cęterum hæc de potentia dicta ſint ordinaria; nam cum nobis ab Aduerſarijs, & iure cōcedatur aliqua poteſtas realiter diſtincta in Epiſcopatu, qua Sacerdotium caret, rectè cū *cit.Valen.* inferri poterit, poſſe peculiarem Epiſcopi poteſtatem dari per ſaltum, non præmiſſa, vel præaccepta Sacerdotali, quod fieri poſſe de potentia ordinaria, negamus, quodq. in cęteris ordinibus de facto de eadem potentia ordinaria, eſto illicitè fieri concedimus.

3 An autem Epiſcopus ad conferendum Sacerdotium non modo poteſtate propria vtatur, vel ſimul & Sacerdotali, ità vt vtraquè ad creandum Sacerdotem influat, & nùm ad reliquos ordines Sacerdotio minores non per vtramq. poteſtatem, ſed per ſolam Epiſcopalē inadęquatè ſumptam concurrat, in quod *Val. cit.§.atq. ex hac doctrina* propendit, non eſt huius loci, parumq. refert vtro modo ad rem noſtram dicatur; & in præſentia ex ordinatione potius diuina, præuia Sacerdotalis poteſtas in Epiſcopo videtur deſiderata potius, vt cōditio, & præuia diſpoſitio, quam vt concauſa.

4 Ad confirmationem verò primæ ſententiæ Reſpondeo, rationem diſcriminis potiſſimam deſumendam eſſe tùm ex connexione maiori, quę eſt inter poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam, & abſoluēdi à peccatis, quam inter has, & poteſtates confirmandi, atq. ordinandi, vel quia primæ ad Euchariſtiam tēdunt, altera immediatè conficiendo, altera mediatè ad eamdē fideles diſponēdo, vt ſupra ex *D.Thom.* docuimus; vel quia Sacerdos eſt Princeps, Miniſter, & Mediator vnionis Chriſti cum Eccleſia, quę præcipuè fit per Euchariſtiam iure dictam Sacramentum vnionis, & etiam minus præcipuè, ſiuè diſpoſitiuè, ſiuè per gratiam, quę cōfertur ex vi Sacramenti Pęnitentiæ, vt probè indicat *Durand. in 4.diſt.24.q.2.n.14.* Nil igitur mirum, ſi vni, eidemquè characteri hæ duæ poteſtates adeò connexę, coniūctę ſint, ad alias verò duas Epiſcopatus proprias alter ponatur character in Epiſcopo. Ad hæc neq. ad characterē imprimendum neceſſario requiritur poteſtas tradita, neq. ex hac poteſtatū diſtinctione arguitur characteris diſtinctio, alioquin nullus per cōfirmationē imprimeretur, vt optimè *Conink ſup. laud.dub.6.n.5.* Sequeretur præterea duos aſſignandos eſſe characteres in ſimplici Sacerdote, & quatuor in Epiſcopo, quod eſt inauditū. Itaq. cum characteres, vt ex *ſuperiori diſp.* conſtat, ſigna ſint, notæ, & qualitates inſtar teſſerarum, quibus in certo ſtatu, & gradu, vel filiorū vel militum, vel miniſtrorum, aut famulorum, cum aliqua immutabilitate cōſtituitur aliquis, quando talia munera, ſeù prærogatiuæ reperiūtur in vno, & eodem, vt ſatis abundè in Epiſcopo, qui in ſtatu pfectiſſimo, & ſupremo gradu Eccleſiaſtico ſtatuitur, certe per characteres dicendum eſt ea ſignificari, vt rectè *cit.Conink dub.6.nu.*51. eo vel maximè, quòd conſequenter poteſtates ad talem gradum, ſtatum, & officium conceduntur, quæ etiam ipſomet ſignificātur charactere, iuxtà dicta ſuper *alleg. capitis.* Igitur quia per conſecrationem Epiſcopus in Supremo Eccleſiæ gradu, perpetuoquè ſtatu collocatur, merito characterem per eam illi dicimus imprimi: cum autem Sacerdos habens facultatem conficiendi Corpus Chriſti, non euehatur ad alterum gradum Eccleſiaſticum per poteſtatem remittendi peccata, imò cum prima poteſtas, & actus ſit præſtantior; & ad collationem pręſtārioris, ſiuè actus, ſiuè poteſtatis communicatæ character imprimatur, quando aliqua ordinatio non vnum, ſed duo reſpicit, ſiue actum, ſiue poteſtatem, vt notauit *Durand.cit.nu.*8. rectè deducimus vnum ſolum produci characterem per Sacerdotalem conſecrationem, & non duo, & ea propter *Sot.* extendi docuit, vt in ſecunda ſentētia retulimus, characterem Sacerdotalem in Epiſcopo, non autem datum Sacerdoti characterem opus eſſe extendi ad ſolutionem dandam. Ex his patet falſitas primæ, ſecundæ, & tertiæ opinionis, quartā vero noſtris principijs amplexi ſumus.

DIS-

DISPVTATIO NONA.

De materia,& forma Sacramenti Conſecrationis Epiſcopalis.

VBi conſecrationem Epiſcopi veram habere rationem Sacramenti Ordinis aſſeruimus, ſuperſunt materia,& forma declarandæ,ex quarũ notitia eiuſdem natura Epiſcopalis ordinis clarius innoteſcet.

CAPVT PRIMVM:

De materia ordinationis Epiſcopi variæ ſententiæ.

SVMMA.

Prima opinio de materia remota, proxima, & forma ordinis Epiſcopalis docens eſſe oleum, vnctionem,& verba.n.1.

Secunda ſententia materiam aſſerit librum Euangeliorum impoſitum ſuper ſcapulas Epiſcopi, formam verò. Accipe Spiritum Sanctum. num.2.

VAſquez *3.tomo in 3.part. diſput.240. cap.5.n.56.* de materia,& forma ordinis Epiſcopalis, quam aggredimur explicandam,nihil apud Scholaſticos præterquam in vno, vel altero, neq. in Pontificali Romano notatum legiſſe fatetur. Verum *Canoniſtæ in cap.Epiſcopus diſt.23.* hanc fusè diſputant quæſtionem, & præterea *Hoſtienſis in ſumm. Rubricæ de Sacra Vnctione,§.à quo,& alij apud Turrecrematam in cit. cap. Epiſcopus n.7,§.ad 4.* necnon *noſter Enriquez*, qui primum Venetijs *anno* 1596. ſummam Theologiæ moralis publicis conſignauit monumentis *libr.10.de ordin.Sacr.cap.7.expreſsè num.4.* impoſitionem manuum materiam,verba vero formam eſſe docuit. Accedit *Bellarminus* de hac eadem non ſolum in communi diſputans *de Sacr.ord.lib.1.c.9.ſed de Cler.lib.1.c.5.*

1 Itaq. ordinis materiam remotam poſſet aliquis ſuſpicari eſſe Chriſma,proximam verò vnctionem, qua conſecratus vngitur in capite, formam autem eſſe verba, quæ in ipſa vnctione proferuntur ab Epiſcopo ordinante, ac dicente, *vngatur, & conſecretur caput tuum cœleſti benedictione in ordine Pontificali in nomine Patris, &c.* Probatur primo, quia nullis alijs verbis clarius exprimitur poteſtas, & propriũ munus,ad quod conſecratur Antiſtes, quam relatis,ergò hęc erunt forma,& materia Chriſma, & Vnctio tunc adhibita. Secundo ſi quæ alia eſſet materia, & forma maximè impoſitio manuum Epiſcoporum,verbaq. illa *Accipe Spiritum Sanctum*: Sed hæc vſq. adeò generalia videntur,vt proprium non exponant munus, ac dignitatem,ſeù poteſtatem Epiſcopalem, quod proferuntur etiam in ordinatione Diaconi,& Præsbyteri,&c.

2 Secunda ſententia formam docet eſſe illis verbis expreſſam *Accipe Spiritum Sanctum*, materiam verò non eſſe manuum Epiſcopaliũ, ſed libri Euangeliorum impoſitionem ſuper ſcapulas, ſeù Ceruicem Epiſcopi conſecrandi vna cum manus impoſitione ſuper caput eiuſdem Ordinandi,ſic *Antoninus 3.par.tit.4.c.16. §.9.Turrecremata in cap.Epiſcopus diſt.23.apud quem alij Canoniſtæ,Carolus Bouius in ſchol. cap.3.lib.8 conſt.Clement.in 1.tom. concil. ac Franc. Turrianus lib.2.pro epiſt. Pontif.* in hanc eamdẽ propendens ſententiam.

CAPVT SECVNDVM:

Vera ſententia de materia, & forma Sacramenti Ordinis Epiſcopalis.

SVMMA.

Quid ſit de ratione materiæ ordinis.n.1.

Sacramentum conſecrationis Epiſcopalis propriam habet materiam,& formam.n.2.

Vnctio in capite Conſecrandi habita probabiliter non eſt materia,neq. verba tunc dicta ſunt forma huius Sacramenti.n.3.tametſi æque probabile ſit contrarium.n.4.

Miniſter huius Sacramenti Ordinationis Epiſcopi plures ſunt Epiſcopi,non vnus.n.5.

Impoſitio libri Euengeliorum ſupra ſcapulas cõſecrandi non eſt materia Sacramenti conſecrationis.n.6.

In omnibus ferè Sacramentis eiuſdem miniſtri eſt adhibere materiam,& proferre formam. num 7.

Expenditur Capitulum Epiſcopus diſt.23.n.3.

Eſt æque probabile materiam remotam eſſe Chriſma proximam vnctionem;formam vero eſſe verba.n.8.

Ma-

Materia proxima conſecrationis Epiſcopi, eſt manuum impoſitio trium Epiſcoporum ſuper caput Conſecrati; forma verò verba, quæ ab illis Epiſcopis proferuntur. n. 8.

Variæ ſignificationes impoſitionis manuum ad victimas Deo ſacratas ſignificandas, & ad libertatem ſeruis conferendam. n. 10.

Manuum impoſitio quid demum ad rem noſtram exprimat. n. 11.

1 AD ſolutionem noto, materiam Sacramenti ordinis generaliter ſumpti è communi ſententia indicata à *Bellarmino de Sacram. ord. lib. 1. c. 9.* ſub initio aliquod eſſe ſignum ſenſibile, formam verò eſſe verba quæ dicuntur, dum illud exhibetur ſignum. Quo prælibato.

2 Prima ſit aſſertio Sacramentum Ordinis, & conſecrationis Epiſcopalis propriam debet habere materiam, & formam. Eſt communis ſententia è cæteris deducta Sacramentis, & è Sacramento Ordinis. Probatur, plus requiritur ad diſpenſandum, quam ad ſuſcipiendum Sacramentum. Sed Baptiſmus, qui datur ad ſuſcipienda Sacramenta, materiam, & formam, habet; ergo Sacramentum Ordinis datum ad miniſtranda Sacramenta materiam; & formam habet. Confirmatur quia plus requiritur ad ordines diſpenſandos, & poteſtatem conferendã diſpenſandi Sacramenta, quàm ad ipſam Sacramentorum diſpenſationem, cum hæc dicat actum, illud autem potentiam, & facultatem: ſed omnes ordines ſacri materiam habent, & formam; ergo & ordo præcipuus Epiſcopalis, ex quo cęteri manant materiam potiori iure, ac formam habebit.

3 Sit aſſertio ſecunda. Probabile eſt Vnctionem in capite Conſecrandi adhibitam non eſſe materiam Sacramenti Ordinis, & conſecrationis Epiſcopi, neq. formam eſſe verba, quę tunc dicuntur, & ſi ęquè probabile ſit contrarium prima pars eſt, *Vaſq. 3. tom. in 3. part. diſp. 240. n. 58. & Auctorũ pro 3. concl. infra citandorũ.* Et pręter ea in confirmationẽ, quartæ conclusionis adducenda probatur in præſentia.

4 Ex diuina inſtitutione multi requiruntur miniſtri ad cõſecrationem noſtri Antiſtitis: atqui vnctio in capite conſecrati ab vno tantum habetur Epiſcopo, ergo, &c. Maior propoſitio probatur auctoritate *Damaſi Papæ, qui epiſt. 4.* vna ex rationibus, quibus Chorepiſcopos probabat veros non eſſe Epiſcopos eſt, quia illorum ordinatio ab vno tantum Epiſcopo fiebat ordinante: at veri Epiſcopi conſecratio non vnum, ſed tres neceſſarios ſibi per ſe vendicat Præſules ordinantes. Secundo ex eo, quod nõnulli Chorepiſcopi à pluribus Epiſcopis fuerint ordinati, vt habetur in *Concilio Antiocheno can. 10.* quamplures deducunt Theologi eos fuiſſe veros Epiſcopos, vt non erant, qui ab vno: neq. ob hanc rationem à *Damaſo epiſt. 10.* reiecti, ex quo penès communem ſententiam rectè deducit noſter *Vaſquez tum diſp. 240. c. 5. n. 58. tum 238. c. 6.* proprios miniſtros iure diuino conſtitutos conſecrationis Epiſcopalis eſſe tres Antiſtites; an verò autem allatus ſenſus fuerit proprius Concilij Antiocheni non eſt huius loci, rectè tamen à *cit. Vaſq. diſp. illa 238. c. 7. n. 71.* perpenditur.

Secunda pars probatur, tum ex rationibus pro prima ſupra relatis, præſertim ſecunda; nã ob ſimilem defectum noſter *Vaſquez diſp. 238 cap. 4.* huiuſmodi verba *Accipe Spiritum Sanctum* dicta ſupra Ordinandum in Diaconum, docet non eſſe formam Ordinationis Diaconi. Iterum quòd adducenda verba *n. 7. ex canon. 5. conſil. 4. Carthaginenſis non vulgarem ingerunt difficultatem.* Porro ex illis primum deduco, tunc vnum fuiſſe Præſulem formam proferentem Auctore *Vaſq. alleg. nu. 64.* igitur non eſt omnino certum formam huius Sacramenti per illa verba à tribus Epiſcopis prolata conſtitui: vel dicendum hanc formam ſubijſſe variationem contra communem doctrinam apud eumdem *Vaſquez* inſuper deduco ab vno proferri formam, & ab alijs materiam, vel non omnes proferre formam, qui applicant materiam adæquatum.

Tertia ſit aſſertio, neq. materia Sacramenti ordinationis Epiſcopi eſt impoſitio libri Euangeliorum ſuper ſcapulas, ſeù Ceruices Conſecrandi, ſic rectè *Vaſq. diſp. 140. cap. vlt. n. 61. & Auctor. pro 3. concluſ. mox laudandi:* nequè eo hæc mea tendit aſſertio, vt velim negare hanc Sacram ceremoniam ſuam duxiſſe originem ab Apoſtolorum tempeſtate, quod eruditè contra Centuriatores noſter probat *Turrianus lib. 2. pro Epiſtolis Pontificum,* cuius meminere *Clemens citat. & Dyoniſius de Eccleſiaſt. Hierarchia cap. 5. par. 3. quæ de ſpirituali eſt intelligentia poſt medium alias c. 10. in contempl. 2 poſt medium;* Sed cum eam admittam omni veneratione dignam, nego tamen materiam eſſe huius Sacramenti; Idq. probatur in Sacramentis cæteris, vno excepto Pœnitentię, vt ſuo loco proſequar, & mox breuiter indicabo. Ab eodem legitimo miniſtro adhiberi debet materia, à quo profertur, vel proferri poteſt forma, ſed liber Euangeliorum ſcapulis imponitur Conſecrandi ab vno è Cappellanis, vt habetur in *Rubrica Pontificalis Romani,* & olim à Diaconibus fiebat *Auct. Clemente lib. citat. aliàs 3. cap. 2. aliàs 3. ad finem* qui quidem omnes non ſunt miniſtri, neq. formam proferre poſſunt; ergo hæc impoſitio libri non poteſt eſſe materia Sacramenti. Maior huius ratiocinationis propoſitio ex communi Theologorum probatur placito; quippèqui nec etiam in caſu extremæ neceſſitatis, nequè in Sacramento ad ſalutem per ſe neceſſario, vt eſt Baptiſmus, admittunt ab vno poſſe adhiberi materiam, ab altero verò formam, ſic *S. Thomas 3. part. q. 77. art. 6. ad 3. Alexander 4. part. q. 8. membr. 8. art. 6. Bonau. in 4. diſt. 5. art. 1. q. 1. ad 1. Durandus q. 3. n. 5. & ſequent. Scotus diſp. 6. q. 2. §. reſpondeo, vel ſecundo membro, Gabriel in eadem diſputat. q. 1. art. 2. concluſ. 6. Caietanus in comment. art. 6. quæſt. citat. 77. §. ad euidentiam,* & ſi contrarium doceat §. *in reſponſione ad 3.* in extrema neceſ-

6 ſitate. Deindè confirmatur ratione; nam in adminiſtratione Sacramentorum, quæ in actione con-

conſiſtunt, atquè in applicatione materiæ, & prolatione formæ, vno excepto Pœnitentiæ, eiuſdem miniſtri eſt vtrumq. præſtare munus applicandi materiam, & formam pronunciandi, alioquin ſufficienter propria non ſignificaretur actio miniſtrandi, quod iure diuino requiritur, ergo, &c.

Confirmatur ſecundo à paritate Baptiſmi, de quo expreſsè *citat. Auctores* diſputant, ſicut enim vno aquam infundente, vel applicante, & altero dicente, ego te baptizo, vel nos te baptizamus nihil facerent, neq. validè Baptiſmum conferrent, quia hoc modo ſatis non demonſtraretur actio miniſtri, ità in ordine conſecrationis verum non fieret Sacramentum, ſi vnus vt materiam adhiberet impoſitionem libri Euangeliorum, Epiſcopus verò verba proferret formę, dicens *Accipe Spiritum Sanctum*, cum non ſignificaret ſe ordinem Epiſcopatus, & poteſtatem conferre: ſecus eſt, vt modo inſtitui dicere, de Sacramento Pœnitentiæ, quod cum inſtitutū ſit per modum iudicij abſolutionis ab vno, pœnitente ſcilicet applicari debet materia per confeſſionem, à Sacerdote verò debet forma proferri, qui alterum à peccatis confeſſis, non autem ſe ipſum abſoluit. Ea propter actio miniſtri pœnitentiæ in ſola conſiſtit abſolutione, non autem actio Sacramenti Ordinis, confirmationis, & cœterorum huiuſmodi, quæ non in ſola forma, ſed in applicatione ſita eſt materiæ, ad quam verba formæ referuntur, vt probè *Vaſquez tom. 3. in 3. part. diſp. 237. c. 2. nu. 24. tum 2. tom. in eand. 3. part. diſp. 148. c. 4. n. 19.*

7 Obijcies *Capitulum Epiſcopus diſt. 23.* ibi *Epiſcopus cum ordinatur, duo Epiſcopi ponant, & teneant Euangeliorum Codicem ſuper caput, & ceruicem eius, & vno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes Epiſcopi, qui adſunt manibus ſuis caput eius tangant*, ergo per *Concilium 4. Cartag. can. 2.* vnde deſumptus eſt textus allegatus, non requiritur, vt ab eodem miniſtro, à quo applicatur materia, proferatur forma, cum ex allegatis verbis conſtet ab vno tantum Epiſcoporum tunc proferri conſueuiſſe formam. *Accipe* ſcilicet *Spiritum Sanctum*, benedictionis nomine ſignificatam, & ab alijs manus imponi; ergo ab vno adhibebatur forma, & ab alijs materia. Reſpondeo ex allegato *textu* ſolum deduci vnum tantum Epiſcopum conſueuiſſe tunc formam proferre, qui etiam manus imponebat, applicabatq. materiam; ex quo non ſequitur, iuxta noſtra dicta, poſſe ab vno materiā adhiberi, & ab alio miniſtro formam, vt autem cuncti concurrere dicerentur ad conſecrationem, ſatis erat communicare in applicatione materiæ ideſt in impoſitione manuum, ſic probè *Vaſq. 2. tom. in 3. par. diſq. citat. 240. n. 64.*

Inſtabis non poteſt vnus miniſter applicare materiam, & alter, vel alij proferre formam, ergo è contra non poterat olim vnus proferre formam, & alij applicare materiam. Probatur conſequentia; nàm ſicut non ſatis exponeretur actio conſecrationis conſiſtens non ſolum in prolatione formę, ſed in applicatione materiæ, ſi ab vno forma proferretur, ab altero adhiberetur materia, ſic neq. exprimeretur conſecrationis actio, ſi à multis adhiberetur materia, & non forma, quæ ſolum ab vno proferretur. Reſpondeo ad conſequentem illationem, ſi à multis adhiberetur materia, excluſo illo, à quo proferretur forma, & concedo; illo incluſo, & nego. Vrgebis, ergo non omnes dicerentur conſecrare, ſed ſolus ille, qui proferret formam, *Accipe Spiritum Sanctum*, qui etiam materiam, impoſitionem ſcilicet manuum abhiberet. At concedo cum è tribus illis Epiſcopis vnus tantum dicatur propriè cōſecrator, alij de facto Epiſcopi ſolum inadæquatè, vt communicantes in applicatione materiæ.

8 Quarta ſit aſſertio. Proxima materia conſecrationis Epiſcopi eſt impoſitio manuum trium Epiſcoporum ſuper caput Ordinandi: forma vero ſunt verba, quæ tunc ſimul ijdem Epiſcopi proferunt, ſic ſentio ſatis probabiliter cum *Vaſquez citat. diſputat. illa quadrageſima cap. 5. num. 58. Maiore in 4. diſtinct. 24. quæſt. 1. column. 4. in extremis verbis ante §. his paucis. Armilla verbo Ordo numer. 11. Conink de Sacr. ord. diſputat. 20. dub. 7. num. 58. & alijs Recentioribus*, quibus ſubſcribit *Cornelius à Lapide in 1. ad Thimot. c. 4. n. 38.*

Probatur primo ex omnibus Sacrarum litterarum locis, ex quibus *ſuperiori diſputat. cap. 1.* probauimus ordinationem Epiſcopi verum eſſe Sacramentum, præſertim ex *1. ad Thimot. cap. 4. noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Præsbyterij*, vt enim ibi diximus de ordinatione Thimothei in Epiſcopum ſermo habebatur, & nomine Præsbyterij conuentus, ſiue Epiſcoporum ſignificabatur concurſus: cum igitur Paulus per impoſitionem manuum Epiſcoporum collatam eſſe gratiam aſſerat, profectò ſequitur hanc eſſe materiam; formam vero verba, quæ illo tunc pronunciantur ab Epiſcopis *Accipe Spiritum Sanctum*. Neque ſatisfacies reſpondens impoſitionem manuum allato demonſtrari quidem *textu*, ac alijs ſimilibus *loco citato* perpenſis, verum ex eis non deduci illam eſſe eſſentialem. Nam vt rectè ratiocinatur *Bellarminus lib. 1. de Sacrament. Ord. cap. 9.* ſi licet ità ſcripturas exponere, eadem ſanè facilitate poterimus materiam negare omnium aliorum Sacramentorum, ac dicere aquam non eſſe de eſſentia Baptiſmi, nec vinum in Euchariſtia, neque in extrema Vnctione Oleum, quo quid abſurdius dici poteſt? Deindè gratiæ promiſſio non eſt facta accidentalibus cęremonijs, ſed eſſentialibus. Demum cum ſcriptura non ſoleat in alijs Sacramentis niſi eſſentiales ritus, & cęremonias tradere, quis adeò hebes erit, vt ſibi perſuadeat in ordinis Sacramento accidentalem ſemper indicari cęremoniam, omiſſa eſſentiali? Secundo probatur ex Concilijs, & Patribus, gratiæ infuſionem dę omnibus ordinibus, ac ſpeciatim de hoc Epiſcopatus aſſerentibus, quorum ſententias non habeo huc transferre è *Bellarmino citat.* contentus *Tridentin.*

ſeſſ.

ſeſſ.23. can.4. Si quis dixerit per ſacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Epiſcopum dicere Accipe Spiritum Sanctum, Anathemaſit, quibus verbis tum ordinari, Præsbyteros oſtenditur, eiſq. dari gratiam Spiritus Sancti, cum illis dicitur *Accipe Spiritum Sanctum*, atqui tunc imponuntur eiſdem manus, ergo ſicut forma expreſſa eſt illis verbis, ità materia ſita eſt in impoſitione manuũ. Plura refert Bellarminus Sanctorum teſtimonia apud ipſum legenda *loc. citat.* quæ quidem de ordine in commune probant, cuius materia manuum aſſignatur impoſitio.

9 Loquuntur enim Sacræ literæ, Concilia, Patres, ac Doctores de ordinatis non ſecus, ac de victimis oblatis Deo, & conſecratis, quibus manus imponebantur *Exod. 29. n. 10. 15. & 19.* quo ritu ſignificabatur è Sacerdotali manu rê in ius Dei tranſire: Sic etiam ſimili cœremonia Romani ſuis ſe abdicabant ſeruis, quos manu mittebant; tenens enim ſerui caput, Dominus dicebat hunc hominem liberum eſſe volo, quem manu propria emittebat. Sic pariter apud Gentiles eoſdemq. Romanos, *Auctore Liuio lib. 1. decada 1. capiti.* Numę Põpilij cum in ſummum Sacerdotem crearetur, manus impoſitæ fuerunt.

Cœterum ego de re noſtra in particulari, non quamcumq. neq. cuiuſuis impoſitionem manuum probabiliter aſſero materiam eſſe huius Sacramenti, ſed trium Epiſcoporum ad ordinationem concurrentium, quod hactenus è ſcriptura tantum deduximus: Nunc autèm ratione probamus. A miniſtro proprio Sacramẽti, à quo forma profertur, debet etiam adhiberi materia, vt ſuper indicauimus, aliàs actio propria miniſtri, vtrumq. ſignificans munus, non exprimeretur: ſed miniſter proprius iure diuino Sacramenti ordinationis Epiſcopalis tres ſunt Epiſcopi; ergo, & hi formam, & materiam applicare debent: atqui hæc eſt impoſitio manuum; ergo impoſitio manuum à cunctis tribus habita, erit materia. Huius ratiocinationis prima minor præpoſitio probationis indiget, quam nos de cauſa efficienti, Deo dante diſputantes initio 3. *tom.* probabimus, contenti nunc aſſerere ad veram ordinationem Epiſcopi iure diuino tres requiri Epiſcopos tanquam ordinarios miniſtros, licet ex commiſſione duobus etiam, imò, & vni ſoli hoc miniſterium committi potuiſſet, vt videtur indicatum *ab Antiocheno Conſilio ſupra relato*, ſaltem

10 quoad prolationem formæ. Atq. hac manuum impoſitione potiori quidem iure vtpotè ad apicem Eccleſiaſticæ poteſtatis, & muneris neceſſario cõmunicatio ſignificatur Spiritus Sancti, vt probè *Amalarius lib. 1. de Eccleſ. offic. c. 12.* quam exprimit ordinans, dum profert formam, *Accipe* ſcilicet *Spiritum Sanctum*, non quomodocumquè datam, ſed cum plenitudine deſiderata ad tot, tantaſq. functiones, atquè ad ſummum munus ritè obeundum, ſic *Deutor. 24. verſ. 9.* Ioſuè repletus eſt Spiritu Sapientiæ, quia Moiſes poſuit ſuper eum manum ſuam, quaſi conſecrans ducem populi, ſua nempè manu protegendum, regendum, atq. ad culmẽ perfectionis exercendæ dirigẽdum, vt inſinuauit *Areopagita de Eccleſ. Hierarchia cap. 5. par. 3.* his verbis. *Manuum impoſitione indicatur protectio Principis, & perfectoris Dei, qua interne illi ipſi, quibus manus imponitur, tanquam filij ab eo gubernantur, & qua virtutem, ac robur illis largitur.*

11 Dixi prudens me ſatis probabiliter ſentẽtiæ huic ſupra conſentire, quã non habeo certã, tũ ob rationes pro ſecunda parte citatæ concluſionis habitas: tum quia 3. *tom.* Deo dante, *diſputat.* 1. dicemus non omnino neceſſarios eſſe tres Epiſcopos ad conſecrationem, & conſequenter non erit omnino certum horum trium impoſitionem manuum eſſe materiam, ni velimus concedere variationem in illa, quæ ſanè vitanda eſt. Itaq. ſiuè hanc quam modo declarauimus ſententiam: ſiuè alteram aſſerentem materiam huius Sacramenti remotam eſſe Chriſma, proximam vero eſſe vnctionem in capite, formã vero eſſe verba nẽpè, *vngatur, & conſecretur caput tuum cœleſti benedictione in ordine Pontificali in nomine Patris, &c.* poterit ad libitum, quis problematicè, ac probabiliter amplecti.

CAPVT TERTIVM.

Soluuntur Argumenta contraria.

SVMMA.

Cur vnctio in capite non ſit materia Sacramenti ordinis Epiſcopalis. n. 1.

Manuum impoſitio, & verba illa Accipe Spiritum Sanctum, *qua ratione propriè determinentur, vt ſint forma, et materia huius Sacramenti. n. 2.*

Non eſt improbabile Chriſtum Dominum non reliquiſſe inſtitutam aliquam materiam determinatam ordinis, & præſertim huius Epiſcopalis. n. 3.

1 SVpereſt, vt argumentis initio capitis adductis faciamus ſatis, quod operoſum non erit. Itaq. vnctionem in capite materiam non eſſe conſecrationis Epiſcopi deducimus, tum quia, cum ex ſupra diſputatis conſtet, miniſtros adhibentes materiam tres eſſe debere, non potent vnctio prædictæ materiæ rationem ſubire, quæ ab vno tãtum fit, vt in Pontificali videre eſt; nequè ex commiſſione, ſed ita poſſe ex ipſius inſtitutione. Hinc fit conſequens, nequè formam illa eſſe verba, quæ tunc proferuntur: contrarium autem eſſe probabile non negamus.

2 Secundo argumento dicimus manuum impoſi-

p oſitionem , quæ abſolntè ſumpta generale o noddam eſt ſignum , vt etiam verba illa , *Accipe Spiritum Sanctum* ſacta tamen à tribus Epiſcopis , quos omnes dicimus per ſe loquendo oeceſſarios huius Sacramenti miniſtros : ac præfata verba ab eiſdem relata, & materiæ rationem ſubire,& formæ, quia tres Epiſcopi ſimul talia proferentes ſuper ordinatum , illum in ordine Epiſcoporum ſatis aſſerere ſignificant , talemquè gratiæ vbertatem eidem conferri,quæ ad tot, ac tanta deſideratur munia Præſulis ; cum enim dicatur dari Spiritus Sanctus ad hæc ſpecioſa , atqoè omnium maxima munera , magis aliquid ſignificatur, quàm elargitio cuiuſcumquè gratiæ ; igitur eius plenitudo hic indicatur dari ad ſummum ineuodum Eccleſiæ gradum , ſummumquè officium exercendum neceſſaria, vt optimè indicat *Vaſquez diſputat.* 240. *cap.* 5. *citat.num.*61. quæ quidem gratiæ plenitudo, nequè ſignificatur , nequè confertur per impoſitionem maouum, habitam ab vno Epiſcopo io quocumq. alio ordine,& verba illa abſolutè prolata.

Fuodamento ſecundæ ſententiæ tametſi cõcedamus contra Centuriatores cũ noſtro *Turriano citat.cap.*4.hanc cęremoniam vſu receptam eſſe , etiam apud Apoſtolos in conſecratione Epiſcoporum:at non eſſe materiam probauimus , quia oon adhibetur ab eiſdem Epiſcopis,à quibus profertur forma.

Obijcies Chriſtum Dominum , ſiuè immediatè ordinauerit omnes Apoſtolos , ſiuè ſolum Sanctum Petrum , Epiſcopi ordinantis munus ſolum exercuiſſe, vt etiam poſtmodum Apoſtoli cæteros conſecrarunt Epiſcopos , quos in vniuerſam diſtribuerunt Eccleſiam ; ergo non eſt de eſſentia materiæ impoſitionem manuum trium Epiſcoporum.

Reſpondeo, quod de pluralitate trium Epiſcoporum ſentiendum ſit ex inſtituto , nos infra dicturos *initio* 3.*tom.*diſputantes de cauſa efficienti cum Canoniſtis in *cap. Porro diſt.*38. & cum Theologis præſertim *Vaſq.*3.*tom.in* 3.*par.diſp.*245.*c.*6.

3 Deiodè aio oon eſſe improbabile Chriſtum Dominum non inſtituiſſe aliquam determinatam , atquè indiuiduam huius ordinis materiam , ſicut nequè abſolute Sacramenti ordinis, ſed aliquo pacto, vagam,atquè indeterminatam quoad ſpecificationem ſaltem, ſic *Vict.de Sacr.ord.num.*227. *vbi ait,omnes ordines fuiſſe à Chriſto inſtitutos in particulari ipſo viuente,vel ſaltem generaliter,quia Chriſtus dedit poteſtatem Eccleſiæ conſtituendi miniſtros , & conſecrandi eos ad Sacrificium Eucharistiæ, idemquè* docet *Bellarminus de Sacrament.ordinis libr.*1.*cap.* 9. *ad finem* ; credibile namquè ſcribit eſſe , Dominum inſtituiſſe materias ordinum non quidem io particulari,ſed generatim . Quamobrem inſtitoiſſe manuum impoſitiooem per ſe loquendo à tribus Epiſcopis habitam , formamquè ab eiſdem tunc prolatam , vt nunc eſt in vſu,ac teſtatur *Ægidius Conink diſp.*20.*dub.*1.*nu.*58.vel ſaltem ab vno, vt indicare videtur *cap.Epiſcopus diſt.*23. *deſumptum è Canone Concilij* 4. *Carthaginenſi ſuper adductum.*

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMA:

An Epiſcopatus ſpiritualis rationem habeat matrimonij, & quà tale Sacramentum ſit.

TVm tom.1.lib.1. diſputat. 1. cap. præſertim 4. tùm hiſce vltimi libri modò exaratis diſputationibus ſæpè mentionem fecimus quæſtionis, quam penè ſuppoſuimus, nunc ex profeſſo perpendendam.

CAPVT PRIMVM:

An Epiſcopatus ſpirituale ſit Coniugium Epiſcopi cum Eccleſia.

SVMMA.

Spiritualis coniugij rationem Epiſcopatus ſibi vendicat.n.1.

Ratio matrimonij ſpiritualis comparatione corporalis exprimitur.n.2.

In concordiam reuocantur textus Capituli licet de translatione,& cap.inter corporalia eod. tit.n.3.

Quanta ſit ſimilitudo inter matrimonium carnale,& ſpirituale.n.4.

Diſcrimina inter carnale,& ſpirituale coniugiũ. num.5.

Quomodo Epiſcopus in Partibus Infidelium Eccleſiam habens verus Epiſcopus ſit. numer.6.

Ad quid teneantur Epiſcopi habentes Eccleſias in partibus Infidelium.n.7.

Andreæ de Ouiedo eximia commendatur virtus. num.8.

Epiſcopus nullius Eccleſiæ *quomodo ſit ſponſus. num.9.*

1 NON eſt,quem viderim, auctor rationem coniugij negans Epiſcopatui, quæ expreſſis adeò verbis à Sacris Canonibus aſſeritur, vt pluſquam temerarium eſſet eam inficiati.Itaq.Catholicæ ſententię ſubſcribens, compertum habeo,Epiſcopatum veram,habere rationem coniugij ſpiritualis; id enim clarè docetur *Canon.Inter corporalia de traſl.Epiſcopatus,ibi dubitari non debet, quia Omnipotens Deus ſpirituale coniugium,quòd eſt inter Epiſcopum, & Eccleſiam ſuo tantum iudicio ſeruauit diſſoluendum,et capitulo niſi cum pridem de Renunciat.*ibi.*Propter laboris anguſtias, aut perſequutiones incurſus, non debes deſerere ſponſam tuam,cui deſigẽdo manum apud Eſtraneum,te fide media copulaſti.*Hinc *Hoſtienſ.in d.cap.inter corporalia de transl.n.18. Vere ergo,*inquit,*non ſolum dignius eſt ſpirituale matrimonium, quàm carnale,honorabilius,atq.ſpiritualiter fecundius, ſalubrius,atq.ſecurius,ſed firmius in aliquo ſenſu.*

2 Verum præ omnibus illuſtrem hanc ſpiritualis matrimonij coniunctionem Epiſcopi cũ Eccleſia nobis expoſuit *Euariſtus Pontifex Maximus,qui anno Domini viguit 112.epiſt.2. de Epiſcopis eiectis ad Epiſcopos Galliæ*, cuius maieſtatem doctrinę,ne meus ſtylus aliquo pacto obrumbet, & vt ad manus habeant Epiſcopi, quibus inſeruio,eiſdem exponã verbis. *Ipſe .n.* (id eſt Chriſtus)*eſt ſponſus,& Eccleſia ſponſa, cuius filij nos ſumus, & ideò vnum Patrem habemus Deũ in cælis.Sacerdotes verò vice Chriſti legatione funguntur in Eccleſia:& ſicut ei cõiũcta eſt ſponſa, ideſt Eccleſia,ſic Epiſcopis cõiungãtur Eccleſiæ vnicuiq proportione ſua:& ſicut vir nõ debet negligere vxorẽ ſuã,ſed diligere,& iuſtè cuſtodire,& amare,atq. prudẽter regere,ſic Epiſcopus,& multo magis cuſtodire,et amare,atq. prudẽter regere debet Eccleſiã,et velut vxor,quę ſub manu eſt viri,obedire debet viro ſuo, eũq. diligere,et amare,ità potius ẽt Eccleſia Epiſcopo ſuo in omnibus,obedire,eumq.diligere,& amare,vt animam ſuam debet,quia illud fit carnaliter, hoc ſpiritualiter*. Plura in hoc argumento congerit Summus Pontifex, quæ ſi lubent, poterunt facili negotio è *citat. loco epiſt.peti, quæ habetur primo tom.Conciliorũ,vbi de Euariſto Papa VI. dato à Diuo Petro.* Concinit *Calixtus in epiſt.2.* quæ eſt ad omnes Epiſcopos Galliæ,& refertur *cap.ſi quis 7.q.1. & cap.licet de translat. per ca. Quod matrimoniũ in electione initũ,ratũ in cõfirmatione, & in conſecratione intelligitur conſumatum,*vti ſæpè hoc tomo ſcripſimus, dum rationem electionis, & confirmationis expendimus.Hùc etiam tendunt verba conſecrationis Epiſcopi, quemadmodum infra è Pontificali trademus Romano. *Accipe Annulum fidei* (ſignaculũ ſcilicet)*quatenus ſpõſam Dei ſanctã* (videlicet Eccleſiã)*intemerata fide ornatus illibatè cuſtodias.*Etenim Annulus apud ferè omnes nationes ſymbolũ fuit matrimonij Nec refert Eccleſiam dici ſponſam Chriſti,cum hic ſit vniuerſalis Eccleſiæ,& omniũ ſponſus, Epiſcopus vero viſibilis, & huius ſpecialis,cui alioquin minimè traderetur Annulus, vt rectè *Vaſq. 3.tom.in 3.pãr.diſp.241.c.1.n.5.*

3 Hinc

Digitized by Google

3 Hinc duo *textus* prima fronte contrarij, ſunt in concordiam reuocandi: prioius eſt *Capituli licet de tranſlat.* paulò ante citati, vbi *Innocentius III. Quod* (matrimonium videlicet) *in electione initium, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſumatum. Alterum cap. inter corporalia eodem titulo, vnde cum non ſit maius vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam, quàm electi maximè, cum fuerit cõfirmatus, imò idem penitus, & non aliud, idem iuris obtinet in vtroque.* Nam, vt doctè *Vaſquez citat. num. 6.* non ità primus locus accipiendus eſt, vt dicamus ordinationem Præſulis eſſentialiter eſſe matrimonij conſumationem, tum quia quando ad vnam Eccleſiam ordinatus ab ea ad alteram transfertur, cum hac ipſa aliud matrimonium init, & conſequenter, vel iterum ordinandus eſſet, nè ſuo careret eſſentia matrimonij, vel cum hoc falſum ſit, dicendam ordinationem non eſſe de illius eſſentia, neque iterum conſecrandum eſſe Antiſtitem ab vna in alteram tranſlatum Eccleſiam, vnamquè pro pluribus Eccleſijs conſecrationem eſſe ſufficientem. Ea propter Epiſcopatus dicitur coniugium initum electione, cõfirmatione ratum, & conſumatum conſecratione, quod his omnibus confectum, omnium completionem habeat numerorum, plenamquè poſſeſſione capta, Eccleſiæ ſuſcipiat curã Epiſcopus, cui adeò adhæret, vt iam ſint vnus ſpiritus, & quaſi vna caro, ex qua mutua traditione manat indiſſolubilitas à nobis *lib. 1. diſput. 1. cap. 4. & diſput. 2. cap. 2.* declarata, coniugalis vinculi ſpiritualis inter Epiſcopum Sponſum, & Eccleſiam ipſius Sponſam, à neutro coniugum prò arbitratu diſſolubilis. Hoc autem non opponi ſecundo, quem citauimus loco *cap. inter corporalia* mihi exploratum eſt, quòd ibi tantum vnum, atquè idem eſſe vinculum contendit textus, neq. aliquid eſſentiale deeſſe Præſulatui poſt electionem, & confirmationem, omninò ad indiſſolubilitatem requiſitum, cum matrimonij huius ſpiritualis contractus idem omninò ſit, idemq. ius in alterutro coniugum, quod neq. ab altero, neq. ab vtroq. neque alicuius poteſtate, quam Papæ tolli poſſit. Quamobrem *Abbas in cap. cit. inter corporalia n. 10. & 11.* ait, matrimonium hoc ante conſecrationem conſiſtere, & *n. 9.* addit eligentes eſſe loco Eccleſiæ, inter quam, & conſentientem Electum fieri contractum matrimonij.

4 Ex his doctrina à nobis *loco citat.* tradita maximè firmatur, ac deducitur, omnimodam inter carnale, ac ſpirituale matrimonium ſeruandam non eſſe ſimilitudinem; nequè ab vno ad alterum omnimodam eſſe ducendam argumenti paritatem, vt ibidem etiam oſtendi contra *Vaſquez* qui tamen hic *diſputat. 241. cap. 1. ad finem* ab hoc noſtro ſenſu minimè diſſentit. Hinc probè *Suarius 3. tom. de relig. lib. 1. cap. 16. num. 2.* monuit comparationem inter hæc coniugia carnale, & ſpirituale non eſſe per ſimilitudinem, ſeu conuenientiam vniuocam, ſed per quamdam proportionalitatem, vt magis patebit ex his, quæ *ſequenti cap.* tradēmus. Etenim

5 nim matrimonium carnale ſola cõiugum perficitur conſenſu, vt ſit ratum: ſecus ſpirituale, quod præter electionem, atq. acceptationem, confirmatione Pontificis indiget, vt ex *eodem capitulo inter corporalia, et cap. licet de tranſlat.* conſtat. Præterea carnale matrimonium per vſum conſumatur contrahentium, quod coniugij vinculum maiorem ſubit indiſſolubilitatem è communi Doctorum conſenſu, catholicaq. doctrina; at ſpirituale, vt modo dicebam, nihil firmitatis maioris habet per conſecrationem. Inſuper matrimonium carnale conſumatum, nequè Papæ diſſolui poteſt auctoritate, *quos enim Deus coniungit, homo non ſeparet*, ſecus ſpirituale auctoritate Pontificis diſſolubile, vt *loco ſupra laudato 1. tom.* vberius tractatum eſt. Demum auctoritate Pontificia nemini licet duas ducere vxores, at vni Epiſcopo per eam duę concedi poſſunt Eccleſię, vt infra. Hæc, & alia ſimilia hæc inter coniugia difficile non eſſet inuenire diſcrimina.

6 Objicies matrimonium ſpirituale conſiſtere minimè poterit inter Epiſcopatum titularem, & Eccleſiam in partibus Infidelium exiſtentem: ergò de ratione Epiſcopatus non eſt ratio coniugij, *Andreas Freyhub in diſp. Lipſica*, futili auſus eſt fundamento aſſerere huiuſmodi non eſſe veros Epiſcopos, quòd in *Concilio Calcedonenſi act. 15. can. 6.* ſtatutum ſit nullum abſq. Eccleſia in Epiſcopũ ordinandum eſſe, & manuum impoſitionem abſq. certa Eccleſia nullam eſſe. Ceterum, vt bene *Vaſquez diſput. ſupè cit. 241. cap. 1. n. 6. canon citatus* non modo de Præsbyteris, verum de Diaconibus, ac de quibuſcumq. in Eccleſiaſtico gradu per ordinationem conſtitutis loquitur. At errat profectò *Andreas Freyhub* putans idem eſſe abſolutum ab omni Eccleſia, vel abſq. omni Eccleſia ordinari Epiſcopum, atq. ordinari ad Eccleſiam impeditã; nam eos qui hac ratione ordinãtur, error eſt aſſerere non eſſe Epiſcopos, quos vt tales agnoſcit *Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 2. de reform.* docetq. modum, quo miniſtrare debēt, & ſicut qui antequam Ciuitas caperetur ab hoſtibus, verè illius erat Antiſtes; ita, eadem capta, non priuatur ordine Epiſcopali; Quod ſi è vita decedat, ille qui ſufficitur, verum cum Eccleſia deſtituta Paſtore etiam ab inimicis detenta, ſpirituale init matrimonium, quam teneretur adire, atq. adminiſtrare, ſi quando è

7 captiuitate illa emergeret: Quapropter in literis, quas vocant dimiſſorias, ſeu expeditionis eis tantum, non alijs Eccleſias expeditas habēntibus, Pontifex Maximus iniungit, vt ad Eccleſias ſibi commiſſas ſe conferant, non quaſi ſtatim ad illas ineundas obligare illos velit, quarum nulla eſt ſpes conuerſionis, vel ſpiritualis profectus, ſed vt moneantur ſpiritualis matrimonij vinculo teneri ad reſidentiam, earumq. conuerſionem, & curam ſtatim atq. ab hoſtili fuerint iugo liberatæ; licet in præſentia ob periculum excuſentur, quod tamen nonnulli fortes Epiſcopi propria conſtanter poſt habita vita per ſummam caritatem adiuere, ſic *Bartholomæus Bononienſis auctore Leandro Bononienſi*

8 *in lib. de viris illuſtribus*. Sic etiam hac noſtra ætate vir eximiæ virtutis, ac doctrinę *Andreas*

Quiedus noſtræ Societatis, Primus Neapolitani Collegij Rector, Aethiopiam petijt Epiſcopus Hieropolitanus, deinceps Aethiopiæ Patriarcha creatus, ſummis exantlatis laboribus magis quam ætate confectus, non ſemel petitus, ab Abeſſinis ad mortem, eam cum vita æterna meritorum corona ad omnium ſtuporem commutauit, vt par eſt nobis ſperare commutauit. Tandem huiuſmodi ordinati Epiſcopi ſuis ouibus maximè ſunt adiumento precibus apud Deum; & reliquis Epiſcopis noſtræ præſertim Europæ ad munera Epiſcopalia plerumq. præſto ſunt; ita vt in Germania ſuffraganei dicantur Epiſcoporum, certas regentium Eccleſias. Demum ordinatos etiam abſq. titulo alicuius certæ Eccleſiæ docuimus *tom.1.diſp.1.lib.1.c.4 n.9.* & mox iterum dicemus veros eſſe Præſules, ergo à fortiori hos, de quibus loquimur, qui ad certam initiati ſunt Eccleſiam, eſto impeditam.

2 Obijcies ſecundo *tom.1.lib.1.diſp.1.c.4.nu.9.cit.* dictum eſt, non repugnare, imò expedire nonnullos veros creari Epiſcopos abſq. certa Eccleſia: ſed hi coniuges, ſeù ſponſi eſſe non poſſunt abſq. ſponſa; ergo poteſt dari Præſulatus, qui non ſit ſpirituale coniugium, & matrimonium. Verum admiſſa doctrina allegata, quã præter *Soar.* ibi *cit.* deſcodit *Vaſq. ſæpè laudatus diſp.illa 241.c.1.nu.8.* è *Clemente Romano lib.7. Conſtitutionum Apoſtolicarum 47.aliàs 46 atq. ex Epiphanio cõtra hæreſes hæreſi 427. poſt medium*, aſſerẽtibus S. Linum, & Cletum hoc pacto fuiſſe ordinatos, vt *loc.cit.* indicaui, cui doctrinæ non obſtare *Concilium Chalcedonenſe*, tum ibi diximus, tum ſcribit *cit. Vaſq. ad finem n.9.* cum ex illo conſilio ad ſummum prohibitio deducatur Eccleſiaſtica, quam relaxari nõnunquam ex cauſa idem docet *Auctor*. Obiectioni tamen dico vnum è diſcriminibus, quæ aſſignari poſſunt inter ſpirituale, & carnale matrimonium, hoc eſſe, quod aliquo pacto ſpirituale ſubſiſtat cum colligatione ad Eccleſiam Vagè, *vt loc.cit. 1.tom.* fuſius ſcripſi; deindè aio non eſſe neceſſarium conſenſum Eccleſiæ etiã peculiaris, ad quam eligitur Epiſcopus, ſed loco Eccleſię eſſe ſiuè Electores, quorum intereſt eligere Antiſtitem, ſiuè Nominantem, ſiuè Sũmum Pontificem, cuius nominatio, vt ſæpè dixi, in Conciſtorio vim habet electionis, & confirmationis, idq. deducere videor ex *Abbat. in cap. inter corporalia n.9.* docente, Eligentes eſſe loco Eccleſię, qua propter cum Epiſcopis abſq. certo Eccleſiæ titulo, vel eligitur, vel proponitur à Regibus, vel à Summo Põtifice nominatur, vt ſupra, conſequenter fit, aliquo pacto eſſe, qui vicem Eccleſiæ ſponſæ gerat.

CAPVT SECVNDVM.

In quo ſita ſit eſſentia matrimonij inter Epiſcopum, & Eccleſiam.

S V M M A.

Definitio carnalis, & ſpiritualis matrimonij. num.1.

Quæ puncta in diſceptationem cadere poſſunt. num.2.

In quo ſita ſit eſſentia coniugij ſpiritualis. n.3.

Vinculum matrimonij, tum carnalis, tum ſpiritualis, an relatio ſit realis, vel rationis. n.4.

SAcris Canonibus inſiſtentes, quos ſuperiori citauimus capite, eſſentiam ſpiritualis matrimonij inſtar corporalis expendere contendimus, ad quod.

1 Suppono primum è carnalis matrimonij definitione tradita in *cap. Illud in fine, de Præſumptionibus, & 27. quæſt.2. cap. in ſumma, necnon leg.1.ff. de ritu nuptiarum, & §.1. inſtituta de patr. poteſt.* matrimonium eſt coniunctio maritalis viri, & fœminæ inter legitimas perſonas indiuiduam ritè conſuetudinem retinens; hanc poſſemus deducere Epiſcopatus in ratione matrimonij ſpiritualis. Epiſcopatus eſt ſpiritualis, & maritalis coniunctio Epiſcopi canonicè Promoti, atq. Eccleſiæ.

2 Suppono ſecundo ex definitione carnalis matrimonij ſex inueniri rationes, de quibus diſceptatio eſſe poteſt, in qua illarum ſit via, atq. intrinſeca ratio matrimonij. Prima mutuus conſenſus, Secunda externus contractus; Tertia mutua corporum traditio, quæ immediatè eſt effectus illius contractus, Quarta vinculum ortum ex illo contractu, Quinta mutua obligatio ex his omnibus manans ad reddendum debitum; Sexta vſus, & conſumatio matrimonij, & licet poſſent cũcta hęc proportione quadam in hoc, quod expendimus coniugio ſpirituali, & aſſignari, & exponi; breui tamen ea ſola, quæ ad rem faciunt, & cadere in controuerſiam poſſunt, perpẽdẽda ſe ſe offerũt, mutuus. ſ. conſenſus inter eligentes, & nominantes, qui vicem gerunt ſponſæ, & Eccleſiæ, *vt ſuperiori capite* indicaui, & ipſum electum, vel nominatum Epiſcopum conſentientem; ſic pariter externũ contractũ erit inuenire, vt ex *ſuperioribus libris hoc tomo præſertim contentis* liquet; tertium, vinculum quoddam ex illo contractu manans, ex quo mutua deriuat obligatio perpendi in hoc cõiugio ſenſibili firmato perpetuitate, & indiſſolubilitate ſolum à Summo Pontifice, vel à morte pendente.

Demum ſuppono carnalis eſſentiam matrimonij bifariam ſumi poſſe, vel pro contractu,

vel

vel pro vinculo reſultante ex ipſomet contractu, vt rectè *Ægidius Conink diſp.24. de eſſentia matrimonij* ſub initio, & primo modo in ipſo contractu eſſentialiter conſiſtere, ſecundo in vinculo, quo formaliter ſunt coniuges vniti, ſic optimè tradit ex multis *Sanchez libr.2. de matrimonio diſputat.1. num.6. ex Diuo Thoma, & alijs.*

3 His in hunc modum conſtitutis. Dicẽdum eſt matrimonium hoc ſpirituale ſitum eſſe proportione quadam, & in ipſo contractu pro fundamento, & in vinculo, & formali, ac mutuo nexu.

4 Quæres num hoc vinculum ſit relatio realis, vel rationis? *Sotus in 4. diſt.26. art.3. & alij* dicũt in matrimonio carnali eſſe rationis, probant quia eſt immanens, & nihil in re ipſa hoc vinculum ponit, ideoq. neq. producere poteſt realem relationem.

Sanchez vero cit. nu.7. ex alijs verius exiſtimat realem eſſe relationem, quia fundatur in ratione externa, & reali contractu externo, nõ autem interno.

Cœterum huius quæſiti, vtpotè ad rem parum conducentis, breuis danda eſt ſolutio, ac dicẽdum matrimonium ſpirituale pro fundamento vinculi ſumpto, verum eſſe, & proprium realẽ contractum ſitum, & in actibus internis, & in externis utpotè internorum actuum expreſſiuis cõiugum ſupradictorum. Vinculum autem ex illo reſultans contractu, vel quippiam eſſe morale, relationis realis nexus inſtar, quod exiſtimo nobis teſtatum reliquiſſe Doctores primæ ſententiæ, vel quidpiam reale inſtar relationis realis non ſolum fundatæ in actione externa reali, ſed in actu interni conſenſus, qui quidem realis qualitas eſt, non minus atq. externus, etiam ſufficiens ad hoc vinculum relatiuum reale fundandum. Contra quod quo rationis momento videatur ſentire *Sanchez citatus*, non video.

Verum hæc omnia per quamdam proportionem analogicam dicta ſint, vt ſupra inſtitui dicere.

CAPVT TERTIVM.

An Epiſcopatus, qua ſpirituale matrimonium, ſit Sacramentum.

S V M M A.

Quotuplex Sacramentum ſumatur. n.1.
Epiſcopatus quà coniugium ſpirituale aliquam habet rationem Sacramenti. n.2.
Multiplici ſub ratione gratia, & character confertur per Epiſcopatum, quatenus ſacrum coniugium eſt. n.3.
Epiſcopatus quatenus ordo, diſtinctum non eſt Sacramentum à ſe ipſo, quatenus ſacrum eſt coniugium. n.4.
Quanam ſit materia, & quæ forma ſpiritualis matrimonij. n.5.
Ad valorem ſpiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma. n.6.
Spirituale hoc matrimonium pergit eſſe Sacramentum etiam poſt Conſecrationem. n.7.
Quomodo non peccant tum Epiſcopus, tum Eccleſia ſpirituales ineuntes matrimonium in peccato mortali. n.8. & 9.
Quomodo aliàs peccat Epiſcopus ille tale ſuſcipiens Sacramentum. n.10.

AB Auctoribus, qui materiam hanc illuſtrarunt, vt nonnullas alias hactenus à nobis dilucidatas, hanc cum non inueniam quæſtionem diſputatam, ſi proprio marte quidpiam ad eam exponendam afferre neceſſarium habuerim, condonandum eſt nouitati rei explicandæ.

1. Notandum primo eſt, Sacramentum bifariam ſumi poſſe, vt ſuper aliàs indicaui, primo lato modo pro quocumq. ſigno rei ſacræ diuinitus inſtituto. Secundo propriè pro re, vel ceremonia diuinitus nobis data, quæ quidem ſi vt communis ſumatur, etiam ſe extendens ad Sacramenta veteris legis ſolam habet rationẽ ſigni veræ ſanctitatis, & gratiæ, vel ab eo non collatæ, quod colligo ex *Vaſq. tom.2. in 3. part. diſput.128.* ſi autem contracta conſideretur ad nouam legem, rationem habet ſigni efficacis veræ ſanctitatis, & gratiæ.

Notandum ſecundo. Nonnulla Sacramenta vt Eucharistiæ, & matrimonij carnalis conſiderari poſſe tùm in fieri, tùm in facto eſſe, ſic & Epiſcopatum quà Sacramentum in conſiderationem cadere poſſe.

2. His adnotatis primum dico Epiſcopatum quà ſpirituale matrimonium eſt, aliquo pacto rationem ſubire Sacramenti. Hanc aſſertionẽ videntur tùm Theologi, tùm Canoniſtæ ſupponere, licet illorum, quos viderim, nemo exprimat: ſic *Hoſtienſis in cap. Inter corporalia de translat. relatus ab Abbate ibid. n.34.* conferens carnale, & ſpirituale matrimonium, ait, Epiſcopatum dicit coniugium, & *quidem ſpirituale, quia fortius imprimitur, & fortius operatur, cũ Character imprimatur in anima per conſecrationem ipſius, quæ nunquam delebitur, & gratia datur, & multiplicatur, quod non eſt in corporali.* Hæc ille, vt autem ſupra indicauimus character, & gratia neq. imprimitur, neq. hoc pacto ex vi alicuius ſigni ſacri datur, niſi per Sacramentum. Ex hoc autem facile deduci poterit Epiſcopatum, vt coniugium ſpirituale, & primo, & ſecundo modo ſumptum eſſe Sacramentum. Primo modo, quia quatenus coniugium ſpirituale inter Antiſtitem ſponſum, & Eccleſiam ſponſam ſpiritualis eſt ſignum vnionis, & charitatis, necnon gratiæ ad hunc finem datæ; imò potiori quidem ratione, quam corporale ſignum vnionis, & vinculi perpetui inter Chri-

ſtum

Digitized by Google

ſtum, & Eccleſiam, de quo poſſunt à fortiori pronunciari verba *Pauli ad Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*; cum Epiſcopus vicem gerens Chriſti Summi Sacerdotis, & Epiſcopi Animarum noſtrarum Eccleſiæ particulari ſe coniungat. Hinc, & ſecundo modo rationem etiam ſibi vendicare Sacramenti conſtat, cum ſit ſignum
3 efficax gratiæ, & characteris, quem imprimit, quod eo ſenſu dictum volo, non quaſi nouum characterem, nouamq. gratiam imprimi, atquè infundi contendam per hoc Sacramentũ, quatenus coniugium ſpirituale eſt, & quatenus ordo Sacer, ſed eamdem gratiam per hoc Sacramentum multipliciter dari; Etenim per illud, vt ordo Sacer eſt, gratia ſignificatur, & cõfertur inſtar ſanctitatis requiſitæ ad ſuprema Epiſcopalia munera exercenda, per auxilia illis proportionata, ab eaq. gratia ſanctificante requiſita, quemadmodum ſupra vberiùs diximus. At vero, vt ſpirituale matrimonium eſt, gratiam ſignificat, & confert per modum vnionis, & ſpiritalis nexus vinculi, & coniugij, quo Epiſcopus, & Eccleſia coniunguntur ſine ad ſpirituales, filios producendos, atq. educãdos, prolemq. Chriſtianis Sacramentis, legibus, & moribus imbuendam, ſiue ad perpetuitatem huiuſmodi declarandam, firmandamq. ſiuè ad admirabilem vnionem diuini Verbi cum humanitate firmam, omniſq. expertẽ mutationis adubrandam, ſiue hoc ipſum inſolubile coniugium Chriſti vniuerſali cum Eccleſia ſua Spõſa, cui adhęrebit vſq. ad cõſumationẽ ſęculi, dũ erimus in via, & poſtmodum in cœleſti Patria per æternitatem. Hoc ipſum de Charactere dico, nam vt ordo Sacer illum imprimit, quo ſignatur, & ſignificatur Antiſtes tanquam Miniſter, famulus, & ſuo modo ſeruus honorarius ac diſpenſator iuxta dicta *diſp. 9. c. 1.* At vero vt coniugium ſpirituale characterem imprimit Epiſcopatus, quo inſignitur Epiſcopus in Sponſum intercedente conſecratione, vt mox declarabitur, quod ſicut ex *Hoſtienſ. & Abb.* indicabam, non inuenitur in corporali coniugio, cui vel ex hoc ipſo præſtat.

4 Ex his deducere licet, neq. hoc Sacramentum à nobis aſſeri, quaſi diſtinctum à Sacramento Ordinis, ſed Epiſcopatum dicimus, non modo rationem ſubire Sacramenti, quatenus ordo Sacer eſt, & quidem in omni rigore, ſed aliquo etiam pacto, quatenus ſpirituale coniugium eſt cum Eccleſia.

5 Dico ſecundo materiam, & formam propriam ſpiritualis matrimonij infieri conſiderari eſſe verba, ſeù ſigna, Contrahentes autem Epiſcopum nempè, & Eccleſiam eſſe materiam circa quam. Probatur à paritate corporalis cõiugij, cuius penès probabiliſſimam ſententiam verba, ſeù ſigna conſenſum exprimentia contrahentium ſunt materia, & forma, vt rectè *Sanch. libr. 2. de matr. diſp. 5. n. 6. Conink diſp. 24. ſect. 3. à n. 35.* & penès hanc eamdem ſententiã ſeruatis ſeruandis in re noſtra idem dicendũ; in verbis enim, ſeù ſufficientibus ſignis eſt expreſſio mutuæ traditionis, & ſecundum hanc rationem materia dicuntur: Quatenus vero ſunt expreſſio mutuæ acceptationis, qua quilibet coniugum alterius acceptat traditionem, ſunt forma. Quod ex eo conſtat, quia traditio illa imperfecta eſt, atq. inefficax, donec ſuum acceptatione habeat cõplemẽtum, quo ratum omninò intelligatur matrimonium. Hæc autẽ, quæ iuxta claram, ac veram ſententiam de corporali matrimonio explorata ſunt, vt apud cit. *Auctores* videre eſt, ſuo modo ſpirituali etiã comperiuntur coniugio Præſulatus. Nam, vt ſupra ſæpè indicaui, eligitur ſanè Antiſtes, ſiuè canonicè à Capitulo iuxta dicta *libr. 5. 6. & 7.* ſiuè à Summo Pontifice promouetur, quæ promotio electionis, & confirmationis vicem habet, at conſenſus præterea deſideratur ipſius electi, quibus poſitis actibus, tam coniugium hoc ſpirituale cenſetur initum, *vt c. t.* indicauimus ex *Innocentio III.* dicente matrimonium in electione initum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligi conſumatum.

Illud ſolum perpendere neceſſe erit, ſpirituale hoc matrimonium requiſita non habere, niſi ex vna parte electio, & confirmatio, vel Pontificia nominatio intercedat, & ex altera Promouendi conſenſus, quibus poſitis omnia, quæ ad rationem mutui vinculi, & ad ſtabilitatẽ nodi deſiderantur ei conueniũt, vt ex *loco cit. Innocentij III. & per cap. inter corporalia de tranſl.* cõſtat; & prętere a opus eſt ad perfectiõnẽ omnẽ, vt ſuper indicaui, inſigniri Charactere, quem ſupra coniugium corporale hoc ſpirituale ſibi adſciſcit.

Hinc etiam deducere habeo meam non eſſe mentem, vt aliàs inſtitui dicere, nouum aſſerere Sacramentum Epiſcopatus, quà matrimoniũ eſt, neq. eſſe ſubſtantialiter perfectum, non intercedente conſecratione, ſed vnum, & idem in re, tametſi penès varias formalitates non ſolum hanc ſubit rationem, quà ordo eſt, ſed etiã quà matrimonium, cuius materiam, & formã in fieri aſſignauimus, & mox in facto eſſe indicabimus ad Canones ſupra relatos, communemquè cathalicam doctrinam magis dilucidandam.

6 Tertia concluſio. Ad valorem ſpiritualis matrimonij certa non requiruntur verba, ſed quæcumq. ſufficiunt ſigna. Concluſio hæc, & patet ex materia matrimonij corporalis, ex qua noſtri ſpiritualis deducimus ſimilitudinem, & è ſuperioribus libris de electione, cõfirmatione, & acceptatione diſputauimus.

7 Quarta concluſio. Spirituale hoc matrimonium pergit eſſe Sacramentum etiam poſt cõſecrationem; nam viuente Præſule, & ſuam Eccleſiam regente, coniunctio inter coniuges eſt ſignum externum coniunctionis internæ, mutuæq. charitatis, & gratiæ illos cõglutinantis, & etiam mutui nexus, atq. coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ vniuerſalis. Itaq. in facto eſſe ipſi contrahentes, Epiſcopus ſcilicet, & Eccleſia ſunt materia ex qua; coniunctio vero, & vinculum, & ſignum externum ſunt proxima ratio Sacramenti, ſicut .n. Sacramentum Euchariſtiæ à nonnullis declaratur Theologis, vt eſt in fieri in verbis conſiſtere, cuius materia circa

quam

quam ſit panis, & vinum ; at dum poſtea permanet, ſpecies materia ſint ex qua: Sacramentũ pariter carnalis matrimonij, dum eſt in fieri tãquam materiam, & formã verba habet, & contrahentes reſpicit tanquam materiam circa quam: poſtmodum autem dum pergit, eſt etiã Sacramentum, cuius materia ex qua ſunt contrahentes, & eorum coniunctio eſt ſignum externum gratiæ, & coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, vt probè ex multis declarat *Sanchez cit. n. 6. et 4.* ita in re noſtra ſeruata proportione.

Obijcies Epiſcopatui, vt ſpirituale matrimoniũ diſtincta materia eſt, ac diſtincta forma à materia, & forma eidem aſſignata, quatenus ordo Sacer, vt ex dictis patet ; igitur eſt diſtinctum Sacramentum. Secũdo poſita materia, & forma Sacramenti tota ponitur eſſentia Sacramenti, ſed materia, & forma Epiſcopatus, quà matrimonium eſt, ante conſecrationem ponitur, & ante characteris impreſſionem; ergo tota eius eſſentia poſita cenſebitur abſq. conſecratione, & abſq. charactere. Tertio Miniſter Sacramenti Epiſcopatus, quatenus eſt ordo ſacer, vel eſt vnus Epiſcopus conſecrans, vel omnes tres Epiſcopi, ſed eiuſdem, vt ſpirituale cõiugiũ eſt, ſunt ipſi contrahentes, à paritate matrimonij corporalis, cuius miniſtrum, ipſos eſſe contrahentes, probabilior opinio docet apud *Sanchez lib. 2. diſp. 6. n. 2. ergo, &c.* Quarto. Tametſi Promouendus in Epiſcopum, dũ eligitur, confirmatur, & cõſentit, in lethali peccato exiſtens, non peccaret mortaliter, quatenus miniſter eſt Sacramenti ſpiritualis coniugij, vt nec peccare coniuges quà ſunt miniſtri corporalis ex communi ſententia idemet *Sanchez docet n. 4.* at verò quatenus ſuſciperent illud Sacramẽtum, peccarent certè, vt omnibus exploratũ eſt peccare coniuges corporales ſuſcipientes matrimonij Sacramẽtum in mortali peccato; ergo idem erit de Epiſcopo ſuſcipiente hoc Sacramentum, imò & Eccleſia ſpiritualis eius ſponſa deberet in ſtatu gratiæ eſſe. Hoc autem inauditum eſt in Eccleſia Dei.

Cæterum hæc omnia rationum momenta nodum haberent inexplicabilem, ſi propriam, & rigoroſam Sacramenti rationem dederimus Epiſcopatui, verum cum ſæpè dixerimus proportione quadam, & analogicè potius ei hanc ſpectare, non eſt, cur multum impendamus laboris in illorum ſolutione. Itaq. cum Sacri nos doceant Canones ſuperallegati, Epiſcopatum rationem ſubire ſpiritualis matrimonij; cũ præterea in eo characterem imprimi inſinuent, nec multiplicanda ſint entia abſq. neceſſitate; ideò reſpondemus ad primum argumentum, veram illam eſſe regulam de Sacramentis propriè acceptis. Epiſcopatus autèm, cum propriè Sacramentũ ſit, quatenus eſt ordo ſacer, tametſi, vt coniugium eſt ſpirituale, cũ Eccleſia etiam ſuo modo ſibi adſciſcat rationem Sacramenti, at ex ſua inſtitutione non niſi dependenter à conſecratione. Quamobrem eſto in ratione contractus, & inſolubilis nodi cum ſua ſponſa à conſecratione non pẽdeat, vt è textibus ſupracitatis conſtat; at vero completam non eſt cenſendus habere rationem Sacramenti, etiã analogicè ſumpti, niſi charactere impreſſo, qui ante conſecrationem non imprimitur, idq. ex ſua inſtitutione; quã nos deducimus ex varijs Canonibus, qui penes modum loquendi Scripturæ Epiſcopum nominantis ſponſum, & Eccleſiam ſponſam, coniugij, ac matrimonij nomine donant Epiſcopatum.

9 Ex his autem ſolutio patet ſecundi argumenti. Ad tertium, eſto miniſtri corporalis matrimonij ſint ſoli contrahẽtes, nihilominus tamen huius noſtri ſpiritualis coniugij miniſtri ſunt quidem Contrahentes in ratione contractus, at vero in ratione Sacramenti præter ipſos aliquo pacto, & proportione analogica ſeruata etiam Epiſcopus, vel Epiſcopi ordinantes, & conſecrantes ſunt; ſicut igitur nonnulli Theologorum docent corporalis matrimonij, miniſtrum eſſe Parochum, vt *Canus lib. 8. de locis Theolog. c. 5. in ſolutione ad 3. et Autor Enchiridij Concil. Colonienſi* ſit in hoc noſtro dicimus.

10 Quarto reſpondemus, peccare ſuſcipientes Sacramentum in lethali, tum quia ponũt obicem gratiæ, neq. per neceſſariam diſpoſitionẽ peccatum retractant modo requiſito ad primã gratiam recipiendam, vt cum *Magiſtro in 4. diſt. 14. & D. Thom. 3. par. q. 62.* tradunt Doctores, ſic etiam peccare ſentimus Epiſcopum, ſi Sacramentum proprium Epiſcopalis cõſecrationis ſuſciperet abſq. debita diſpoſitione; at verò quatenus Epiſcopatus etiam rationem aliquo pacto ſubit Sacramenti in ratione matrimonij, nec quando ſuam habet firmitatem, nodumq. perpetuum natura ſua, ſoliuſq. dependentem ab abſoluta Pontificis poteſtate, ſed quãdo per impreſſionem Characteris omnino cẽſetur perfectum, cum quo, & infunditur gratia, & deinceps auxilia ad illum ordinem ritè exercendum, & gratiam, & proportionata etiam auxilia ad matrimonium obeundum ritè contractum. Quamobrem tunc ſi obicem poneret, atq. in peccato eſſet, peccaret ſanè peccato Sacrilegij, vno quidem numericè, formalitates verò diſtinctas habente malitiæ, quatenus contra effectum Sacramẽti propriè ſumpti in ratione ordinis, & aliqualiter accepti in rationem matrimonij ſpiritualis. Plura ad hoc ſpirituale coniugium facientia, ex quibus maximopere hæc illuſtrantur videri poſſunt *tom. 1. lib. 1. diſp. 1. c. 4.*

DIS-

DISPVTATIO VNDECIMA:

Præambula ad Epiſcopalem Iuriſdictionem de Iuriſdictione cuiuſcumquè Sacerdotis.

PRinceps Epiſcopi ratio, cui cæteræ hactenus explicatæ, omnes ancillantur, ſua iam luce oculos ad ſe conuertit; verum nè perſtringat, inſcriptam ei præferendam arbitramur quæſtioné, cuius explicatione clarior profectò fiet dilucidatio conſecrationis.

CAPVT PRIMVM.

De Iuriſdictione cuiuslibet Sacerdotis in myſticum Chriſti Corpus ſecundum varias Auctorum ſententias.

S V M M A.

Ratio dubitandi.n.1.
Sententia Durandi explicatur. n.2.
Eius impoſſibilitas.n.3.remiſſiuè.
Secunda ſententia eiuſdem Durandi, Cani, & aliorum diſtinguens poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis, quomodo partim vera, partim falſa.n.4.& 5.
Tertia ſententia Caietani iuriſdictionem ſtatuens à pœnitentibus promanare. n.6.
Reijcitur remiſſiuè.n.7.
Quarta ſententia Nauarri diſtinguens iuriſdictionem in habitualem, & actualem.n.8.& 9.
Quinta ſententia Soarij diſtinguens ſententiam declaratiuam, & eius exequutionem, & illam eſſe ab Eccleſia, & à poteſtate iuriſdictionis, per quam ius dicit Sacerdos; hanc autem importare efficientiam gratiæ ſanctificantis ſoluentis, ac delentis peccata, eſſeq. à poteſtate ordinis.n.10.
Soarius poteſtatem iuriſdictionis à poteſtate ordinis, & in ſimplici Sacerdote, & in Parocho non adhuc ordinato diſtinguit.n.11.
Sexta ſententia Conink dicens, poteſtatem ordinis eſſe, incompletam poteſtatem iuriſdictionis: hoc autem complementum tribui ab Eccleſia, & ab hoc quod eſt idem, ac poteſtas iuriſdictionis applicationem diſtingui materiæ, quæ fit à pœnitentibus.n.12.

1 DIfficultatis ea eſt ratio, quia negari minimè poteſt Sacerdoti poteſtas aliqua in myſticũ Chriſti Corpus, vna ſimul data cum poteſtate in verum, ac reale ipſius corpus conficiẽdũ in Euchariſtia. Nã Io.20.legimus. Quorũ remiſeritis peccata, &c. quibus conſtituũtur Iudices, vt ex iiſdẽ verbis deducit *Trid.ſeſſ.14 c.5.* Ex altero tamẽ capite Catholici omnes, quotquot ſunt, auctores conueniunt, perſpectâ ſaltẽ canonica lege, ac ſtatutis, non omnibus, ſingulisq. Sacerdotibus hanc eſſe facultatem expeditam, vt abſolutionem ad libitum dare cuicunq. Chriſtianorum valeãt. Qua igitur ratione hæc ſint componenda, quomodo nimirum illa ſola poteſtas per conſecrationem Sacerdoti data non ſufficiat, & quid prætereà deſideretur, & à quo debeat concedi. Hæc inquam omnia quã propoſuimus difficultatẽ ſcitu dignam, & minimè facilem inducunt; ad noſtrum etiam inſtitutum ſpectantem, ex qua quod diximus ſumus de conſecratione, ac iuriſdictione noſtri Præſulis maximè pendet.

2 *Durandus* itaq. *in 4.diſt.19.q.2.* tametſi *n.13.* ad finem communem ſequatur ſententiam; alteram tamen efficaciter proponit, quam ei aliquando placuiſſe fatetur, & quam videtur ſequutus *Armacanus lib.11.qq. Armenorum à c.1.* quatuor comprehendentem placita. Primũ, ſecluſa quacunq. Eccleſiæ ordinatione, à quolibet Sacerdote, per Chriſti inſtitutionem, quẽlibet Chriſtianum abſolui ſacramentaliter de quocumq. crimine poſſe. Secundum per inhibitionem Eccleſiaſticam non poſſe quemlibet Chriſtianum à quocumq. Sacerdote abſolui. Tertium Eccleſiam ſuis ritè ſancitis legibus nil immutare de ſacramentorum eſſentialibus. Quartum addit 7. *numer.* Sacerdotem eſſe Iudicem arbitrarium de voluntate Partium aſſumptum, ex ſe iuriſdictionem habentem. Ex his autem infert Durandus, quod quamuis ſi pœnitens ſcienter aperiret ſua peccata Sacerdoti non habenti facultatẽ; confeſſio eſſet nulla ob obicem peccati, quod committeret ipſe pęnitens; at ſi bona fide id præſtaret, valida eſſet confeſſio, & abſolutio; teneri tamen huiuſmodi pęnitentem iterum illa peccata legitimo iudici aperire, cum primum cognouerit illum Sacerdotem facultate non potiri, ob pręceptũ Eccleſiaſticum.

3 Hæc à Durando allata, vt probabilia, quam à veritate ſint aliena doctè præ alijs demonſtrat *Vaſq.de pænit.tom.4.* in tertiam partem *q.93.art.1.* ſingulari cuius doctrinæ profectò nihil addi poteſt.

4 Se-

4 Secunda ſententia communis eſt aſſerens præter ordinis poteſtatem iuriſdictionis etiam requiri facultatem in ordine ad myſticũ Chriſti Corpus,ideſt Eccleſiã,vt Sacerdotes abſoluere valeãt. Verum quo pacto,& à quo detur, vel habeatur hęc abſoluẽdi poteſtas,vel clauis aperiendi, qua tamen ad libitũ vti non poſſunt Sacerdotes,non vulgarẽ continet,vt modo dicebam difficultatẽ;quippèquæ Theologorum ingenia in varias diuiſit opiniones: ex quibus *Canus* duas diſtinguit poteſtates,alteram ordinis,alterã iuriſdictionis,idemq. pręſtiterat *Durand.in 2.* & primã aiunt à Chriſto immediatè conferri in ipſa ordinatione,quę tamen ſola nõ ſufficit;ſecundã verò ab Eccleſia tantum,à qua circumſcribi ad certas quaſdam, & non alias perſonas,& ad quędam peccatorũ genera, facta cęterorum reſeruatione,addit *Medina,C.de confeſſ.quæſt.de alieno ſine licentia proprij de facto abſoluente quempiam.* Solum Pontificẽ Maximum immediatè a Chriſto accipere iuriſdictionem,alios verò ab illo.

5 Hec autèm ſentiendi ratio veritatẽ quomodo contineat ex veræ ſententiæ declaratione patebit.Quomodo aũt obſcura ſit,& à veritate deflectere videatur,traditur à *Vaſq.cit.num.9.*

6 *Caiet.tom.1.opuſc.tract.7.q.1.* diſtinguit poteſtatem ordinis à poteſtate iuriſdictionis: deindè ait,biſariã hanc haberi poſſe,ideſt,ex parte principij iudicandi, quippèquæ virtutem,& efficaciã Iudici tribuit,vt iudicare poſſit,ſimilẽ ei,quæ in Principe eſt ad pũiendũ,& in Eccleſia ad cẽſuras ferẽdas;alterã ex illius parte, qui iudicandus eſt,vt videre eſt in iudicio Arbitrorum:nã hi non habẽt ex ſe poteſtatẽ iudicandi, habent tamen hoc ſecundo modo acceptam ab ijs,qui iudicandi ſunt. Docet demũ *Caiet.* neceſſariam non eſſe iuriſdictionem primo modo;Sed ſecundo,acceptã ab ijs, qui abſoluendi ſunt.

7 Hic autèm ratiocinandi modus,& quoad rẽ, & quoad modum cùm a *Nauarr.cap.placuit de pęnit.diſt.6.à n.7.ac deinceps præſertim n.26.* tũ a laudato *Vaſq.à n.18.* probè reijcitur,vtpotè à veritate declinans, necnon *à Soar.tom.4.in 3. par.diſp.16.n.11.12.& 13.*

8 *Nauarr.autèm modo citat.à n.14.* docet poteſtatem iuriſdictionis immediatè Sacerdotes à Chriſto accipere,verum habitualem,actualem verò ab Eccleſia.Quid autèm intelligat *Nauar.* nomine habitualis,& actualis iuriſdictionis explicat à dicto numero,ac deinceps habitualẽ.ſ. eſſe poteſtatẽ abſoluẽdi,Sacerdoti traditã in ordinatione in Corpus myſticũ Chriſti,non ſecus ac poteſtas conſecrandi,quę quidem,nec tolli, nec circumſcribi poſſunt: *num.vero 22.& 25.* addit, habitualem iuriſdictionem in actualem seduci per legitimam pęnitentis ſubiectionẽ, *& n.27.* affirmat,in primitiua Eccleſia concedi ſolitam cùm poteſtatem habitualẽ,tùm actualem, ideſt nulla lege Superioris impeditam, vt nunc eſt per *cap.Placuit* imò per Tridentinum coarctata, quomodo in ordinatione recipitur. Quamobrem in *ſent. Nauar.* actualis iuriſdictio eſt iuriſdictio non impedita,cui non eſt ſubtracta materia ab humana lege, a qua ſubtrahi poteſt;habitualis autem,vel erit impedita, vel abſq. materia proportionata,vel quia nunquã cõceſſa,& aſſignata,vel quia fuerit ſubtracta: *n.48.* demum addit,Pontificem non poſſe poteſtatem adimere Sacerdoti abſoluendi, vel ligandi;ſed tantum materiã, cuius defectu nulla erit abſolutio, ſicut auferre poteſt materiã panis,& vini,cuius defectu nulla erit cõſecratio.

9 At in quo *Nauarr.* claudicet, patebit *ex ſeq. cap.*& rectè *à Vaſq.cit.* demonſtratur *n.13.* atq. *à Soar.diſp.16.de pænit.n.15.* qui tamen, ni fallor, *Nauar.cit.* præſertim *n.48.* immerito dicit, non diſtinguere iuriſdictionem habitualem à poteſtate ordinis,quam tamẽ ſupponere,vbiq. diſtinctam arbitror,& locis citatis non obſcurẽ indicare. At non explicat *Nauar.* quomodo ſola Summi Pontificis prohibitione tollatur omnino materia,& ſubditus, vt .n. quacumq. prohibitione poſita,ſi Sacerdos,vel furtim,vel quocumq. modo panẽ habeat efficax erit conſecratio ſuper pane illo prohibito ita, ſi Sacerdos plenam, quantum eſt ex parte ſua habeat à Chriſto poteſtatem, atquè iuriſdictionẽ abſoluendi, ſi quis propria peccata ei ſubdat per propriam confeſſionem efficax erit abſolutio; vt .n. ibi non deeſt materia conſecrabilis de facto, etiam ſi de iure deſit; ita neq. hìc deeſt materia remiſſibilis de facto;etiam ſi deſit de iure ob prohibitionẽ; remiſſibilia .n. ſunt pacata ipſa, & ille pęnitens iure ducatio per *Nauarr.* eſt ſubditus.

10 Accedit *Soar.* qui alijs modis reiectis explicandi nodum hunc,noſtram ſententiam,quam ſequenti capite præferemus cęteris ait *nu.26.* nominibus,vocibuſq. ſolis à ſecunda opinione ſupra relata differre; quam ipſe ità declarat, atq. amplectitur *nu.27.* vt in actu iudicij pęnitentialis duo diſtinguantur.Primum ſententia, quatenus eſt declaratio iuris, inuoluens iudiciũ,quo Confeſſarius iudicat hunc pœnitentẽ dignum tali ſententia. Secundum exequutio huius ſententiæ,ſeù effectio illius remiſſionis, & huic actui, ſeù ſententiæ ſecundo modo acceptæ reſpondere ait,ſupernaturalem efficientiam conferendi gratiam ſanctificantem ex vi ſupernaturali collatã Sacerdoti per Sacramentum ordinis;verum actui, ſeù ſententiæ declaratoriæ iuris,atq. iudicium inuoluenti reſpondere iuriſdictionem requiſitam ad moralitatẽ ipſius ſententię,quam declarationem affert ſępiſſimè *n.32.* reſpondens argumentis,vbi circa medium,Sacerdotes,inquit, ex vi ordinationis non habere ius ad ferendam ſententiam; ſed præcipuam poteſtatem in tali ſentẽtia,& *n.33.* confeſſarium non modo proferre ſententiam addit,quatenus declaratiuam iuris; verum vt eius effectum efficacem habeat, quem ſignificat, quam quidẽ efficaciam à poteſtate habet ordinis. Itaq. duplex,vel vna ex duabus integrata partibus aſſeritur à *Soar.* poteſtas in hoc foro; altera, quæ confertur in Sacramento ordinis ad remittenda peccata per infuſionẽ gratiæ exequutioni mandando ſententiam,quam non appellat iuriſdictionem: altera, quæ cõfertur ab Eccleſia,qua ius dicitur,& ſententia fertur,& ab eo appellatur iuriſdictio,tùm ibi,tùm

*ſect.3.n.27.et n.29.*docet, ab Eccleſia dari hanc iuriſdictionem. Itaq. *Soar.*in re inter aſſertas opiniones diſtinctionem non agnoſcit, ſed in modo loquendi, eamq. præfert,quæ Sacerdoti negat iuriſdictionem in ordinatione dari, quā ab Eccleſia ſanè conferri putat:& quia admittitur paſſim à Theologis, præſertim *D. Thoma 2.2.q.38.art.3.& 4. contra gentes c.72. & in 4. diſt.17.q.3.art.3.quæſtiunc.4.& diſt.19.q.1.art. 3.quæſtiunc.1.alijſq. ab eo relatis n.7.*& quia hic modus magis conſentaneus eſt rationi conciliorum tùm *Florentini in decreto Eugenij*, tùm *Trident.ſeſſ.14.c.7.per ea. Quoniam igitur natura,& ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in Subditos dumtaxat feratur,perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, et veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere,quam Sacerdos in eum profert,in quē ordinariam,aut ſublegatam nō habet iuriſdictionem.*Ex his ait *Soar.n.26.*ex neceſſitate Subditorum colligere Concilium iuriſdictionis neceſſitatem,cum hæc ſe habeant,vt correlata: Supponit autèm Concilium,Sacerdotem omni carere iuriſdictione, & ideò poſſe ſubditis pariter carere,in quos ferat ſententiam, etiamſi poteſtate potiatur ordinis. Quod ſi reſpōdeas abſq. Subditis, applicationeq. materiæ,eſſe incompletam iuriſdictionem in Sacerdote, inſtat *Soar.*hanc loquendi rationem nouam eſſe,concilijs inuſitatam,ineptam ad explicationem, vt ad confuſionem aptam.

11 Preterea *n.29.*ſcribit,has poteſtates ordinis, & iuriſdictionis eſſe diſtinctas,cum ſint mutuo ſeparabiles non ſolum in ſimplici Sacerdote, qui quidem ordinis gaudet poteſtate, non autèm iuriſdictionis, verùm in Parocho non adhuc ordinato,qui poteſtatem iuriſdictionis habet,& non ordinis.

12 Demùm *Conink de Sacramentis diſp.8.dub.2. n.11.* ſic ſecundam à nobis ſupra relatam ſententiam defendit, vt eſſe diſtinctam poteſtatē ordinis à poteſtate Iuriſdictionis velit, illamq. eſſe incompletam Iuriſdictionis,quippèquæ in actum exire non poteſt, niſi complemento addito poteſtatis, quæ ab Eccleſia confertur, & propriè dicitur Iuriſdictionis: eſſeq. ſimplices Sacerdotes non ſecus, ac licentiati ab Vniuerſitate ſtudiorum,ſiuè Doctores,qui quidem eligi poſſunt in Iudices, cū habuerint Iuriſdictionis poteſtatem, ſiuè complementum primæ illius poteſtatis Doctoratus.Ait preterea diſtingui hāc Iuriſdictionis poteſtatem ab applicatione materiæ, quæ tantum fit per penitentes. Summus autem Pontifex penitens in ſe ipſum Iuriſdictione,qua vtitur Dei nomine,poſſe per alterum vti.

CAPVT SECVNDVM.

Proluſio Diſputationis.

SVMMA.

Iudicium biſariam ſumitur.n.1.
Quid ſignificet iudicium ſtricto modo, & ciuiliter.n.2.
Quid ſit cauſa.n.3.
Quid ſit Iuriſdictio.n.4.
Iuriſdictio diuiditur in ordinariam,delegatam,et voluntariam.n.5.
Iuriſdictio diſtinguitur ab eius exercitio.n.6.
Iudex,qui dicatur.n.7.
Iudex alius Ordinarius, alius Delegatus, alius Arbitrarius,& quod eorum munus.n.8.
Quinam ſint Iudices chartularij.n.9.
Quæ differentia inter Iudices Arbitrarios, & chartularios.n.10.

1 NOtandum primò.Iudicium biſariam accipi poſſe, primo generatim pro animi ſententia vera, vel falſa de quacumq. re,& ſic à ſimplici diſtinguitur apprehenſione, in qua neq. veritas propriè, neque falſitas eſt, actuſque eſt intellectus ad ſecundam eius ſpectans operationem componentem, vel diuidentem.

2 Secundo ſtrictè, vel ciuiliter pro determinatione iuris,facta per Iudicem, ideſt pro ſententia Iudicis, qua quod ſecundum ius Iudex exiſtimauit,exterius profertur; atq.in humanis controuerſijs,negotijſq.ſiuè contractuum,ſiuè delictorum,ſiuè ſimilium rerum, quod cuique competit, dèfinitur. Dicitur præterea iudicium,quaſi Iuriſdictio.*ita cap.forus mox citandum*, & extenditur ad totius cauſæ diſcuſſionem.Hinc *citato cap. Forus de verborum ſigni-*

3 *ficatione.*Cauſa,à caſu,quo venit dicitur: eſt enim materia,& origo negotij,nec dum diſcuſſionis examine patefacta, quæ dum proponitur,cauſa eſt,dum diſcutitur,iudicium, dum finitur,iuſtitia.

4 Notandum ſecundo. Iuriſdictio dicitur, quaſi dictio Iuris:dictio enim Auctore *Azone de iuriſdict.omnium Iudicum* eſt iudicium,ideſt poteſtas Iudicis legitimi,& probè definitur facultas ei conceſſa, qui iuri dicendo præeſt, ſic ex ipſo *Azone,& alijs. Syluester verbo Iuriſdictio n.1.*ideſt facultas ſtatuendi, ſententiandi, ceteroſq. actus preſtandi, qui ad adequatam iuris faciunt dictionem, quaq. poteſtate commiſſa,intelliguntur omnia conceſſa, ſine quibus explicari non poteſt, *ſic lex 2.ff.de iuriſd.*

5 *omn. iud.* Diuiditur autem in ordinariam, delegatam, & voluntariam; & quamuis diſtinctio horum membrorum à cauſa illam concedente deſumi ſoleat,ita vt ordinaria ſit, quæ da-

datur,vel à lege mortua, vel viua, vt à Principe,Imperatore,& Papa,vel à conſuetudine,ve ab vniuerſitate approbata. Delegata verò at habente ordinariam,vt videre eſt apud Auctores agentes de Iuriſdictione omnium Iudicũ, præſertim *Azonem cit.* & de foro competenti; at ex eodem ad rem noſtram ordinaria eſt,quæ datur non ad vnam,vel alteram cauſam, ſed ad omnes ferè illius Ciuitatis; delegata verò ad vnam,vel alteram,vt *n.2.& 5.* demùm voluntaria,quæ exercetur inter volentes.

6 Notandum tertio, diſtingui quidem Iuriſdictionem ab eius executione, neq. nomine iuriſdictionis accipi in iure propriè executionem. Quamobrem probè *Bald.in l.1.ſi non à Iudice competent.n.24.* Iuriſdictionem ait differre ab officio Iudicis, ſicut differt habitus ab actu,cum Iuriſdictio ſit poteſtas exhibendę iuſtitiæ:officium autèm ſit Iudicis,illius exequutio poteſtatis; licet reſpectu Iudicis, quandoq. Iuriſdictio,& officium tãquam idẽ habeantur. Sic tituli,qui *tractãt* de officio Magiſtratuum, nomine officij Iuriſdictionem intelligunt, vt idem *Bald.notat.l.cum ſcimus nu.2.vbi,& apud quem,*& hic ait, Iuriſdictionem ordinariam eſſe in territorio,tanquam in re,ac in Iudice,tanquam in perſona.

7 Notandum quarto. Iudicem dictum eſſe quaſi ius dicentem Populo,ſiue qui in re diſceptat,ideſt iudicat iuſtè,*de verborum ſignif. cap. forus,§.in omni.* Secundum autem *D.Thom.2.2. q.67.art.1.in.corp.& ad 1.* Iudex eſt Ordinarius,
8 Delegatus,& Arbitrarius. Ordinarius,vt rectè *Syluester verb.Iudex 1.nu.1.ex Innocentio, Hoſtienſi, Archidiacono,& Io.Andrea,* eſt, qui ab Vniuerſitate, vel Collegio electus, & per Superiorem confirmatus:adde ex *Azone notabil.2.* ad omnes cauſas illius communitatis. Delegatus,qui non præficitur omnibus cauſis, ſed nonnullis,vt ex eodem auctore patet,afferitquè
9 *Syluester modo cit.* Arbitrarius autem duplex, vel qui eligitur,vt purus arbiter,qui iuris ordinem ſeruare debet,vel arbitrator de bono, & æquo inſtar amici rem dirimens, vel vt Iudex chartularius,qui maximè ad rem noſtram ſpectat, vt ſupra, & de quo tum *l.1.de iudicijs adiuncta gloſſ.verbo qui tribunali ad finem,* tum *lex finalis,C.vbi,& apud quem,* tùm *l.1.ff.de iuriſd.omn.iud.* mentio fit, & apud *Bartol.in l.fin. C.vbi,*& apud quem *citat.ex gloſſ. ibi* in quæſito vltimo,vbi ait, Iudices huiuſmodi nulli preeſſe adminiſtrationi, qui voluntariã habent iuriſdictionẽ,& *in l.1.ff.de iuriſdictione* paulò ante citata addit,*non eſſe de neceſſitate, quod iuriſdictio cohæreat territorio,põt n. eſſe iuriſdictio ſine territorio,vt in iudicibus chartularijs.* Hæc ille.

10 Ex his autèm patet diſcrimen eſſe inter hos chartularios Iudices,& Arbitros: nam Arbitri eligebantur ex litigantium conſenſu;at Chartularij ab Imperatore poteſtatem habebant, vt ius dicere, atq. iudicare poſſent in eorum cauſis,qui ſe vellent illis ſubijcere. Quamobrem à Rege, ſeù Imperatore deriuata facultas eis erat ius dicendi,quę propriè eſt iuriſdictio, vt indicauimus ſecundo notabili: nequè aliud eis deerat,quàm materia, circa quam vti hac iuriſdictione poterant; quippè quæ non actu fuerat aſſignata ab Imperatore,ſed potentia, & in communi,ſiuè vagè tranſiens in actualem pro arbitratu illorum,qui a tali Iudice iudicari voluiſſent;non quaſi ab illis iuriſdictio tribueretur,quæ quidem ab Imperatore cõmunicata ſupponebatur; ſed quia indeterminatè data à Principe pro arbitratu iudicandorum cẽſebatur determinata, vt deducere mihi videor ex *Bartol modo cit.* rectè dicente,poſſe iuriſdictionem eſſe talium Iudicũ ſine territorio, & ſubditis actu determinatis.

CAPVT TERTIVM.

Relatæ de poteſtate Iuriſdictionis ſententiæ reijciuutur.

SVMMA.

Ad validam abſolutionem requiritur Iuriſdictio ex iure diuino promanans.n.1.& 3.

Cum in iure exprimitur quidpiam fieri non poſſe, de inualiditate ſermo eſt.n.2.

Iuriſdictio ſufficiens ad abſoluendum neq. datur, neq. dari poteſt à ſubditis.n.4.

Ad quid requiratur voluntaria pœnitentis ſubiectio.n.5.

Iuriſdictio ſi immediatè completè daretur per ius diuinum,ab Eccleſia minimè tolli,vel limitari poſſet.n.6.

Directè non poteſt ſemel deſignatam Sacramenti materiam Eccleſia impedire.n.7.

Non admittitur antiqua conſuetudo eligendi ad libitum ſibi confeſſarium.n.8.

Iuriſdictio perfecta,& completè ſufficiens ad iudicium abſoluendi,& eligendi,neq. datur,neq. poteſt ab Eccleſia dari.n.9.

Prima Soarij ſolutio,eiuſq. reiectio.n.10.

Secunda Soarij ſolutio dicens dari facultatem exequendi ſententiam per infuſionem gratiæ,vel non exequendi per negationem aſſeritur,atquè expungitur.n.11.

Tertia Soarij ſolutio aſſerens, in ordinatione Sacerdotes Iudices fieri non actu, ſed aptitudine impugnatur.n.12.

Iuriſdictio neceſſaria in foro pœnitentiæ non eſt ſolum ad executionem ſententiæ.n.13.

Ab effectu primario remiſſionis culpæ, & pœnæ gratiæq. infuſionis non poteſt ſeparari Iuriſdictio,iudicium,ſententiæ latio, & applicatio num.14.

Actus retinẽdi peccata,cuius poteſtatis ſit n.15.

Quid ſit poteſtas clauium.n.16.

Digitized by Google

1 HIS, quæ ſuperiori capite prænotauimus ſuppoſitis, Prima ſit aſſertio contra primam opinionem ad validam abſolutionem in foro pœnitentiæ poteſtas neceſſario requiritur Iuriſdictionis, ſeù ipſa iuriſdictio ex iure diuino. Hæc ſententia communis eſt expreſſa ab Auctoribus ſecundæ opinionis ſupra relatæ, & rectè dicitur de fide à *Vaſq. tom. 4. de pœnitent. q. 93. art. 1. dub. 2. n. 6.* cuius ingenium, eruditionem, coherentiam, diuinamq. penè doctrinam in hac quæſtione ſatis mirari non poſſum, vtinam imitari valeam, vt prò viribus contendam: ſubſcribit *Conink de pœnitentia diſp. 8. dub. 2. concl. 1.*

Probatur primo ex *Concilio Florentino ſeſſ. vlt.* in decreto Eugenij, quippè qui Sacramentum pœnitentiæ declarans *4. doc. §. quartum Sacramentum, ad finem,* ait; *Miniſter huius Sacramenti eſt Sacerdos habens auctoritatem abſoluendi, vel ordinariam, vel ex commiſſione Superioris,* quibus cum explicat, quæ iure diuino ad eſſentiam requiruntur Sacramentorum, apertè docet, hanc Iuriſdictionem iure diuino neceſſariam eſſe.

Probatur ſecundo è *Trident. ſeſſ. 14. c. 5.* docente, abſolutionem à peccatis ex Inſtitutione Chriſti actum eſſe iudicialem per ea. *Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cælos Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit tanquam Præſides, & Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles inciderint, qui pro poteſtate clauium remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient, & c. 7.* Addit. *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat nullius momenti eam abſolutionem etiam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quē ordinariam, aut Subdelegatam non habet Iuriſdictionem.* Ex his propria deducitur ratio in hunc modum. Abſolutio à peccatis eſt vera, & iuridicialis ſententia: ſed hæc natura ſua petit Iuriſdictionem, vt ex primo Tridentini loco, è noſtris notandis, atquè ex omnium votis patet; ergo ſic inſtitutam eſſe abſolutionem, atq. huius iudicium fori ſentiendum eſt. Et quamuis potuiſſet in omnes Iuriſdictionem ſingulis Sacerdotibus concedere Chriſtus, ſi voluiſſet; noluiſſe tamen conſtat, quod aliàs omnibus Sacerdotibus, quos certè cōſtituit Iudices, vt definit Tridentinum, ordinaria, & non delegata eſſet Actoritas, nullaquè limitatione coarctari poſſet ab Eccleſia, ſi iure Diuino eis, vt ſic abſoluta ab omni ſubordinatione ad Eccleſiam data eſſet, quemadmodum ſequenti dicemus aſſertione; imò fruſtra Cathedrales Eccleſiæ, ac Parecciæ inſtitutę eſſent ad Iuriſdictionis diuiſionem, validaquè eſſet quælibet abſolutio à quocumq. cuilibet pęnitenti data; cum materia, forma, ac legitimus Miniſter adeſſent: quod falſum eſſe patet; quin etiam cum *cap. ſi Epiſcopus de pœnit. & remiſſ. in 6.* definiatur, *quod nulla poteſt cōſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui Superioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſoluere, vel ligare,* vti definitum erat *cap. omnis vtriuſq. ſexus de pœnit. & remiſſ.* manifeſtò conficitur ex iure Diuino manare impoſſibilitatem, qua laborat quicumq. velit ab alio, quàm à Suo Sacerdote abſolui, & qua Sacerdos tenetur, nè ad libitum quemcumq. abſoluere poſſit.

2 In his autem Canonibus Tò poſſit, & poſſe notanda ſunt, ex quibus non ad licitam, ſed ad validam abſolutionem, completam non habere facultatem Sacerdotes non proprios, declaratur: nam ſi ab Eccleſiaſtico iure id manaret, in ipſum profectò conſuetudine præſcribi poſſet, vt habetur *cap. vlt. de conſuetudine.*

3 Neq. hanc aſſertionem ita intelligo, vt cū *Suar. & Ægid. Conink de pœnit. diſput. 8. dub. 2. concluſ. 1.* alijſq. apud eos, velim iure diuino requiri in Sacerdote poteſtatem Iuriſdictionis quam tamen hij Auctores ab Eccleſia immediatè dari docent, & mediatè à Chriſto, ſed eo ſenſu illam aſſerimus, vt hanc Iuriſdictionem competere immediatè Sacerdotibus iure Diuino ſentiamus, quibus à Chriſto, vt infra dari ſufficienter, vt Iudices dicantur, ac ſint, mox dicemus.

4 Secunda ſit aſſertio. Iuriſdictio neceſſario requiſita ad abſolutionis valorem in Sacerdote nec datur, nec dari poteſt à ſubdito, ſeù pœnitente. Hęc aſſertio eſt directè contra *Caietanum ſuper cap. cit.* à pleriſq. ferè Theologis reiectum, ſic doctè *Nauarrus cap. Placuit de pœnitent. d. n. 17.* ac deinceps, & quidem ſi de actiua poteſtate intelligatur, dat manum *Caiet.* quem ſicut referens eius opinionem dixi, cum reijciant citati Auctores, non eſt cur actum agam, ſolum oſtendam, Iuriſdictionem neceſſario requiſitam ad hoc iudicium Sacramentale non poſſe dari à pœnitente abſoluendo. Primo quia aſſertam facultatem ligandi, atq. ſoluendi hanc continere Iuriſdictionem nobis exploratum eſt, & fiet euidentius ex infra dicendis, probeq. aduertit *Vaſquez citat. n. 20.* cum enim Sacerdos ſit Iudex, & Superior, profectò Iuriſdictionem, ac poteſtatē, ius dicendi, ſententiā ferendi, ligandi, ſoluendiq. habere debet, igitur, cum *Caiet.* hanc actiuam facultatem à Chriſto deriuatam in Sacerdotes, & non à Subditis fateatur, dicat etiam neceſſe eſt, Iuriſdictionē non à Subditis concedi. Secundo probatur à priori, Iudicium, quod in Sacramentali ſit foro, eſt inter Deum, & hominem: eſt enim homo reus, Deus autem Opt. Max. Princeps offenſus, & Iudex; ergo nullus Iuriſdictionem dare potèſt in tali iudicio, niſi vel ſolus Deus, vel qui Vices eius habet; cum igitur pœnitens vices non gerat Dei, non poterit Iuriſdictionem, ac poteſtatem iuridicè agendi tribuere Sacerdoti, quem, vt infra dicemus ex *Trident. ſuper. concluſ. allato,* Vicarium, Præſidem, ac Iudicem, cum Chriſtus reliquerit, ipſi formam, per quā talis conſtitualiter intrinſecè conceſſit.

5 Voluntaria verò ſubiectio ex parte pœnitentis conſiderata in hoc iudicio eò tantum neceſſaria eſt, vt in illo fiat proportionata, ac ritè habita accuſatio: quo pacto pęnitēs, actor,

&

Digitized by Google

& reus dicitur; non autem, vt conferat iuriſdictionē. Quamobrem diſtincto ſanè modo hoc iudicium, ac iudicium Arbitri procedit; nam huic partes, ſiuè Iuriſdictionem, ſiuè notionem dant proprio cedentes iuri, quod in Arbitrum, vel Arbitratorem transferunt. At verò pœnitentiale totum, quantum eſt, & eſt ſupernaturale, & iuriſdictio ad illud requiſita, ſiuè immediatè, ſiuè mediatè è Chriſto fluere neceſſario debet. Demum quia conſtat ex *Florentino, & Tridentino Concilio*, hanc Iuriſdictionem, vel ordinariam, vel Delegatam eſſe debere, quam patet à pœnitente non poſſe tribui; & ſi poſſet iure Diuino, nulla interueniente Eccleſiæ prohibitione, quicumq. Sacerdos, omnes, & ſingulos fideles abſoluere, qui vellent illi ſe ſubijcere, imò nec poſſet ab Eccleſia limitari, vt mox *contra Nauarrum* dicemus.

6 Aſſertio tertia. Iuriſdictio hactenus aſſerta, ſi iure Diuino immediatè Sacerdoti datetur ex ſe completa, ac determinata; nequaquam poſſet quoad efficaciam, & validitatem ab Eccleſia pendere. Eſt concluſio hæc directè contra *Nauarr. ſuper cap. cit.* Probatur, quia Iuriſdictio Sacramentalis, & in habitu, & in actu ex ſe iam per *Nauarr.* immediatè à Chriſto dari dicitur, vt ſecluſa prohibitione, atq. Eccleſiæ conſtitutione quiuis Sacerdos (vt eodem Auctore referente, fiebat in primitiua Eccleſia) quemlibet volentem ſe illi ſubijcere abſoluere poſſet; ergò quamuis Eccleſia prohibeat hanc ſubiectionem cuiuſcumq. Chriſtiani cuilibet Sacerdoti factam; hæc ſanè prohibitio operari poterit, nè licitè iudicium habeatur, non autē, nè validè. Probatur conſequentia in ordinatione per *Nauarr.* quicumq. Sacerdos actu recipit Iuriſdictionem, & poteſtatem ſufficientem in quemlibet Chriſtianum, qui ſe velit ei ſubijcere; igitur quilibet Chriſtianus volens ſe ſubijcere materia eſt legitima Sacramentalis illius iudicij: ſicut omnis panis triticeus, & vinum ex vuis, Euchariſtiæ, ergò ſicut Eccleſia nequit ſua
7 prohibitione cōſecrādi poteſtatē quoad valorē impedire, ſed ſolum indirectè ſubtractione corporalis panis, ita in caſu noſtro ſubtractione pęnitentis; & ſicut iure Diuino deſignata Euchariſtiæ materia poteſtati non ſubeſt Eccleſiæ, vt mutari, vel auferri poſſit quoad validitatē cōſecrationis; ità deſignata materia penitentialis Iuriſdictionis, vt ex ſe quicūq. ſit Chriſtianus, volēs ſe ſubijcere, nō eſſet prohibitioni Eccleſiaſticę ſubiecta quo ad valorē illius iudicij, ſed ſolū indirectè. Secūdò ſic ratiocinor. Iuriſdictio hęc vel iure Diuino ſufficiēs ex ſe ad iudiciū, & cōpleta, quacūq. Eccleſię ſecluſa lege, datur in ipſa ordinatione; vel poſita ſubiectione voluntaria pœnitētis cōfertur à Chriſto: neutro modo, ergo, &c. Probatur primū membrū; Si daretur in ordinatione ab Eccleſia impediri, aut coarctari non poſſet: atqui circumſcribitur, & impeditur, vt patet, & omnibus *ex Concilijs in 1. concluſ.* adductis, ergo, &c. Probatur hæc ſequela. Si daretur in ordinatione, ab Eccleſia auferri nequiret; ſed ſi auferri non poſſet, nec poſſet impediri, ergo. Probatur maior propoſitio à paritate Sacramenti Euchariſtici ſupra declarata: tum quia ſicut poteſtas ordinis cum detur ex vi ordinationis per impreſſionē characteris, auferri nequit, ita neq. Iuriſdictio hęc tum quia vel impediri poſſet ab Eccleſia, nè daretur, vel data auferretur; neutrum dici poteſt; ex quo ſequeretur neutrum effectum eſſe Sacramenti ordinis, ſi ab Eccleſia ex ſua volūtate impediri poſſit, nè conferatur, poſitis omnibus iure Diuino requiſitis, vt neq. ſemel tributum impediri: cum præſertim hæc poteſtas dicatur in hac ſententia data ex vi Sacerdotalis ordinationis, quia continetur in ſignificatione, illorumq. verborum efficacia. *Accipe Spiritum Sanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur.*

Hinc gradum facio ad alteram illationis partem, nimirum, ſi auferri ab Eccleſia hæc Iuriſdictio non poſſet, ab eadem, nec impediri valeret. Probatur itaq. & è paritate poteſtatis ordinis, quam cum auferre nequeat Eccleſia, nec poteſt impedire, quominus ea Sacerdos validè vtatur, quoad Corporis Chriſti, confectionem; ergo cum poteſtas Iuriſdictionis, ſecluſa quacumq. Eccleſiaſtica lege, ex ſe ponatur ſufficiens conceſſa Sacerdoti, erga Corpus myſticū Chriſti ad proprium actum iure Diuino, etiam ſufficiet quacumq. poſita prohibitione Eccleſiaſtica; quippè quæ poſitis omnibus per diuinum ius requiſitis, nihil ſanè poteſt operari circa valorem actus ab illa non pendentis; igitur cum ſupponamus Iuriſdictionem ex ſe completam, & ſufficientem Diuino iure datam Sacerdoti, eiuſdem intentionem, ſubiectionem voluntariam pęnitentis, eſto illicitam contra prohibitionem Eccleſiaſticam; hæc tamen nihil contra valorem efficere poterit illius Sacramenti. Et quamuis, vt in Euchariſtia, poſſet Eccleſia prohibere, nè applicaretur hæc, vel illa panis materia, vel vini, quod potius ad vim ſpectaret, à quocumq. potente valentem præſtari; non tamen poſſet efficere, vt ſemel applicata, reliquis adhibitis neceſſarijs non conſacretur: ità in caſu noſtro, hac poſita opinione, eſſet quidem auctoritas Eccleſiæ, ne hic, vel ille fidelis ſubijciatur, & nè licitè; at ſubiectus, nè validè abſoluatur, non eſt; voluntaria enim ſubiectione pęnitentis omnia compleri in hac ſententia defenditur. Et ſicut quicumq. Sacerdos habere dicitur Iuriſdictionem ex ſe, per quam poteſt abſoluere ritè quicumq. Chriſtianus pęnitens ſubijcibilitatem habet requiſitā, vt poſſit abſolui. Et ſicut illa in ſe ab Eccleſia non pendet, ſic neq. iſta; nam correlatiua ſunt, vt probè notanit *Soar. cit. diſ. 16. ſect. 3. n. 20.* circa medium *ex Tridentino, & Florentino allegatis.*

Secundum autem membrum primi argumenti ex eo patet, tum quia *Nauarr.* hoc pacto neq. dari concedit Iuriſdictionem: tum quia non expediret ad regimen Eccleſiaſticum ità conceſſa facultas à Chriſto, vt ex arbitrio cuiuſcumq. penderet pęnitentis: tum quia nequiret ab Eccleſia ob ratiocinationem iam factā limitari, ſicut Prælatus inferior facultatem à Papa factam alicui ſibi eligendi confeſſarium, impedire non poteſt. Neq. credibile eſt fuiſſe con-

non ceſſam talem ſubditis poteſtatem dependenter ab Eccleſia, vt ſi concederetur à Papa ſubditis alicuius Epiſcopi dependeret ab illo, quo autem pacto hæc Iuriſdictio per Chriſtum conferatur dependenter ab applicatione materiæ, ſuiq. termini ab Eccleſia, infra dicemus.

8 Quam autem ſcribit, antiquam Eccleſiæ conſuetudinem *Nauarr.* de libera à quocunque Confeſſarij electione non admittimus, contra quam nō modo *Vrbanus II. in cap. Placuit*, ſed ante *Dyoniſ. c. 1. 13. q. 1. & Caliſtus I. 9. q. 2. c. 1.* diuiſione Parœciarum abſtinere, quorum decreta non fuiſſe recepta, ſine fundamēto à *Nauarr.* aſſeritur, vt ſcribunt *Vaſq. 4. tom. in 3 par. art. 1. dub. 2. n. 15. & 16. & Soar. ibid. ſect. 3. nu. 22. 23. & 24.*

9 Aſſertio quarta. Iuriſdictio perfecta, & cōpletè ſufficiens ad validum iudicium, & ſententiam ferendam ligandi, vel ſoluēdi neq. datur, neq. poteſt ab Eccleſia dari. Hæc aſſertio eſt in Auctores ſecundæ ſententiæ ſupra relatæ, & contra *Soar.* eſt tamèn tum Auctorum primæ ſententiæ, tùm *Nauarr.* tùm *Antonin. 3. par. tit. 17. c. 4. caſ. 3. Angel. verbo confeſſio 3. n. 4. Maioris in 4. diſt. 19. q. 1. circa fin.* & expreſſius eſt *Paludan.* infrà in explicatione veræ ſententiæ citandi, & deducta eſt ex *Vaſq. ſæpè laudato*, qui præ omnibus clarius, ac doctius rem acu tetigit. Itaq. ſi concluſio ſolum intelligatur de paſſiua quaſi Iuriſdictione, ſeu applicatione hanc ſolum quomodolibet acceptam non ſufficere contra *Caietan. aſſer. 2.* declaratum eſt: & à fortiori ſi de hac eadem Iuriſdictione ab ipſis pœnitentibus data, in quo cuncti conueniunt: Si autem de actiua, ſiuè incompleta, ideſt non applicata, ſiuè completa intelligatur ſecūdum totum, quod includit, probatur. Ab Eccleſia non conſtituuntur Sacerdotes Præſides, & Iudices, neq. vt habeant claues claudendi, vel cœlum aperiendi, peccata detinendi, aut abſoluēdi; imò nec dari poteſt talis illis facultas; igitur neq. Iuriſdictio. Probatur conſequentia ex iuriſdictionis definitione *notabil. 2.* relata: quippè quæ eſt poteſtas ius dicendi, ſententiam ferendi, &c. vt ibi. Antecedens probatur de facto tùm ex *Concilio Trident. ſeſſ. 14. c. 5.* cuius verba retulimus *nu. 1.* ex quibus conſtat, à Chriſto Domino Sacerdotes conſtitutos eſſe Iudices, ac Præſides; tùm quia in forma Sacerdotes ordinandi, qua Chriſtus vſus eſt, ſunt hæc verba. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* Sed hæc vtpotè Sacramenti efficacia ſunt, idq. efficiunt, quod ſignificant; ergò vim, & facultatem detentiuā, vel remiſſiuam peccatorum Sacerdotibus cōferunt; ergò hac facultate à Chriſto Domino, & non ab Eccleſia donantur Sacerdotes, imò nec poſſunt donari: Catholica enim docet ſententia, Eccleſiam, neq. inſtituere, neq. poſſe mutare, vel cōferre aliquid circa finem, materiamq.

10 Sacramentorum. Occurrit huic argumento *Soar. cit. n. 32.* & per citata verba docet, dari quidem Sacerdotibus veram poteſtatem per ſe, atq. in ſuo ordine ſufficientem ad ſubditorū remittenda peccata, quando illos habebunt, non verò iuriſdictionem dari, ſeu Subditos. Verum ſi velit *Soarius* non dari Iuriſdictionem, ideſt materiam Iuriſdictionis, quæ identificatur cum Subditis, ſane nobiſcum ſentit; at nos contendimus magis proprio modo loqui. Quod ſi aliud velit, argumentum certe adhuc vim habet: quia poteſtas ſoluendi, & ligandi, ſententiæ ferendæ, necnon iuris dicendi negari minimè poteſt, quod propria ſit Iuriſdictio: cum definitionibus debeamus, vti iam iure probatis. Deindè ſubditi non ſunt ipſamet Iuriſdictio, & facultas iuriſdicendi; ſed materia, circa quam ius dicendum eſt, & ſententia ferenda. Iterum vel illis verbis, potentia confertur paſſiua, vel actiua, vel neutra, vel vtraq. Non paſſiua: nam retinere peccata, & remittere, non ſunt actus potentiæ paſſiuæ, vt ad oculum patet: non neutra, vel vtraq. vt ab Aduerſarijs ingenuè conceditur; ergo actiua, & propria. Inſuper vel per aſſignationem ſubditorum datur Iuriſdictio diſtincta ab ea, quæ non poteſt negari, vtpotè à Concilio definita, & Chriſti verbis declarata: vel non datur. Si datur, erit duplex Iuriſdictio ſupra Corpus myſticum Chriſti, quod eſt inauditum, & alterutra erit ſuperuacanea: Si non datur, habemus intentum.

11 Reſpondere præterea quiſpiam poſſet iuxtà huius ſententiæ principia, dari facultatem ſoluendi, ideſt exequendi ſententiam per infuſionem gratiæ, vel non ſoluendi per non infuſionem: & hanc facultatem ordinis Sacramento reſpondere: non autèm iudicandi, & ſententiam ferendi, quæ confertur ab Eccleſia. Sed contra quia ſi hoc eſſet, a Chriſto Sacerdotes conſtituti, non eſſent Iudices in ordinatione, ſed executores ſententiæ Iudicum, vt *ſequenti* proſequar *cap.* Deindè Sacramentum ordinis, & character, per quem conceditur facultas in Corpus reale, non dicit habitudinem ad Corpus Chriſti myſticum, neq. ex ſe, & vt ſic collatiuum eſt gratiæ primò ſanctificantis. Demùm optarem ſcire, quæ nam poteſtas eſt illa ordinis, vt diſtincta à Iuriſdictione, qua detinetur peccatum, nec ſoluitur peccator, neq. aperitur, ſed clauditur potiùs Cœlum, nec per gratiam, imò è contrario per carentiam fit gratiæ, quæ omnia ex infra dicendis clarè cōſtabunt in noſtra ſententia.

12 Demùm, tertiò reſpondent oppoſitæ ſententiæ DD. Sacerdotes Iudices à Chriſto conſtitui per poteſtatem iudiciariam, cuius actum exercere non poſſunt, niſi per modum iudicij; quæ cum per ſe non ſufficiat ad illud exercendum abſq. Iuriſdictionis poteſtate, dicēdi ſunt Sacerdotes per eam inſtitui aptitudine, non actu. Verum enim verò hic tantiſper meum cādidum rogo Lectorem, vt ſuo prudenti perpēdat iudicio vtra harum duarum ſententiarum, etiam in modo loquendi, Concilijs magis conſentanea ſit. Etenim cum Tridentinum Sacerdotes conſtitutos eſſe à Chriſto Domino decernat; *& qui pro poteſtate clauium remiſſionis, vel retentionis peccatorum ſententiam pronuntiant.* Quam parum Conſilio conſonet, eos aptitudine, ac remotè Iudices dicere, non eſt, qui non videat, cum hi Iudices tales profectò non ſint,

ſint;ſed potius ſint futuri Iudices;neq. poſſint ſententiam ferre, ex eo quod hoc modo Iudices remotè, & aptitudine conſtituti à Chriſto ſint;ſed ex Iuriſdictione potius, quã deinceps accepturi ſunt ab Eccleſia.Itaq. cum *Soar.* propter hoc præcipuum fundamentũ *loc.cit. n.26.* traditum,relatam amplectatur ſententiam, quod conſtat vacillare,& cum magis conſona ſit noſtra mox explicanda aſſerens,Sacerdotes veros conſtitui Iudices per propriam Iuriſdictionem à Chriſto datam,*ad quos omnia mortalia crimina deferantur, &c. ac de quibus verè ſententiam ferre poſſint*,vt ait *Concilium*, conſequenter fit,vt non in ſolo loquendi modo à veritate declinent huius opinionis auctores; ſed re ipſa;ob quam.

13 Sit aſſertio quinta. Poteſtas Iuriſdictionis neceſſariò aſſerta non eſt ad exequutionem ſententiæ latæ à Sacerdote,atq. ad gratiæ tantum infuſionem,& non ad iudicium faciendũ, ipſamq. ſententiam ferendam. Eſt hæc aſſertio directè contra doctrinam appoſitam ;in quam cęterorum habeo Theologorum ſenſum,apud quos ferè inaudita hactenus fuit ſuperallata diſtinctio. Deindè adduco verba ipſa *Concilij cap.illo 7.* ſuperius adnotata,quibus & Præſides,& Iudices, ad quos peccata ſunt deferenda,circa quæ ſententiam ferant, merito dicuntur Sacerdotes. At verò Iudex non eſt qui ſententiam exequitur,vt ad oculum patet, præſertim ex *notabil.4.* Præterea Iuriſdictio,atq. Iudicis officium diſtinguntur tanquam habitus, & actus,vt indicaui *notabil.3.* Quamobrem etiãſi ad officium Iudicis admitterem exequutionẽ ſpectare ſententiæ in foro pęnitentiæ; hac tamen Sacerdos minimè conſtitueretur Iudex, neq. hęc eſſet Iuriſdictio iudiciaria,qua formaliter conſtitueretur Iudex. Nam quis Iudicem appellare,ni deſiperet,eum auderet,qui bona fiſco addicta,reſtituere curaret reo,non autem illum,qui iudicaret, reum eſſe dignum varijs de cauſis condonatione, & reſtitutione bonorum amiſſorum? Inſuper & à priori,& ad hominem ſic argumentor contra dictam opinionem.Sacerdotibus duplex in ordinatione confertur poteſtas; altera conſecrandi, & in Corpus Chriſti reale;altera ligandi,atq. ſoluendi, & in Corpus Chriſti myſticum, vt traditur à *Concil.Trident.ſeſſ.14.c.6.& can.10.* necnon *ſeſſ.23.c.1.* & docetur ab ipſomet *Soar.diſp.16.ſect.1.n.3.* ſed hæc poteſtas Iuriſdictionis eſt iudiciaria,ſiuè permodum iudicij exercenda,vt eſſe de fide idemmet fatetur *Soar.ſect.1.n.19.* ex *Trident.ſeſſ.14.cap.1.& can.9.* ergo proprius actus poteſtatis iudiciariæ,veræq. Iuriſdictionis eſt iudicium,ſententia,& iuris propalatio, atq. huic caſui applicatio, etiamſi nihil efficaciæ haberet ad exequutionem;Quod præ reliquis explicauit *Hieronymus epiſt.1.* Sacerdotes aſſerens eos eſſe,quos traditione Eccleſiæ ſemper atteſtante reliquit Chriſtus Dominus, vt Iudices, quorumq. in Eccleſia ſpirituale conſcientiæ Tribunal inſtituit,habentes claues ante diem Iudicij iudicare.

14 At reſpondebis,verum hoc eſſe,Iuriſdictionemq. Sacerdotibus conuenire ab Eccleſia datam.Cęterum ſi rectè rationis factæ perpendatur momentum,facilè comperietur,vim habere ad hominem etiam cõtra *Soar.* cum & è ſcriptura,& è Concilio Tridentino conſtet,immediatè dari à Chriſto Sacerdotibus in ordinatione Iuriſdictionem in Eccleſia, in qua Iudices,Præſides conſtituuntur, & hoc patet ſpirituale erectum eſſe Tribunal. Et licet poteſtas Iuriſdictionis,vt primarium habeat effectum, peccatum remittere quoad culpam, & quoad æternam pęnam, & conſequenter etiam temporalem iuxta pœnitentis diſpoſitionem;nihilo tamen minus, cum hoc totum iudiciali modo præſtandum ſit ex ſua inſtitutione, à qua hanc habent Sacerdotes poteſtatem,adeo habent etiam iudicialem auctoritatẽ; Cum itaq. hæc eis conferatur in ordinatione, vt diximus eſſe de fide, exploratum etiam aſſerimus in ea propriam Iudicum eis fieri auctoritatem, poteſtatemquè Iuriſdictionis, à qua vt ſic ſecerni minimè poteſt iudiciũ,iuris explicatio, dictio, ac ſententię prolatio.Demùm ſic hãc opinionẽ argumentor. Actus retinendi,& ligandi expreſſus per illa verba,*quorum retinueritis, vel quorũ ligaueritis*,quibus verbis in ordinatione Sacerdoti poteſtas tribuitur Iuriſdictionis in hoc Tribunali neceſſario iudicium,& ſententiam inuoluit prolatam, qua decernitur hic reus indignus eſſe remiſſionis peccati,qui conſequenter ex eo non ſoluitur,igitur actus ſoluendi, & remittendi non ſolum exequutionem ſententiæ,& remiſſionem, ſolutionemq. per gratiæ infuſionem, ſed ipſum iudicium, & prolationẽ debet ſententiæ comprehendere ; igitur totus quantus eſt erit Iuriſdictionis datæ in ipſa ordinatione.

15 Primum antecedens probatur, tum quia actus retinendi peccata non eſt poſitiuus,neq. fit per directam huius poteſtatis actionem, cũ in culpam non influat, aut eam conſeruet, aut eius impediat remiſſionem;tum quia hæc omnia ſunt præter primarium eius poteſtatis finẽ, vti docet *Soar.diſputat.16.ſect.2.num.15. ad fin.* Prima illatio probatur à paritate rationis, ſecunda ex vi conſequentię.Quod ſi dicas,diſparitatẽ eſſe inter hos actus illius poteſtatis inadæquatos, quòd actus retinendi cum non ſit poſitiuus ex ſe adſciſcere ſibi debet poſitiuam ſententiæ prolationem, ſecus actus ſoluendi, qui per gratiæ infuſionem exequutioni mandatur. Porrò hæc gratis, & abſq. fundamento in re iam graui dicuntur,cuius inſtitutio ex ſola Chriſti libera voluntate pependit. Deindè quam parum rationi conſentaneum eſt iuridicum vtrumq. actum tot inter formalitates inter ſe oppoſitas diſtinguere, atq. aſſerere collationẽ gratiæ,reſpuere iudicium ex ſe, illudq. non requirere, quo talis gratia meritò conferẽda iudicetur,& hoc ipſum tribuere alteri facultati à ſola Eccleſia datæ;idemq. in retentione peccati non ſentire, quæ quidem retentio quamuis dicatur deriuari à poteſtate Iuriſdictionis in ordinatione data; includere tamen aſſeritur iudicium, prolationemq. ſententię,ad quam poteſtas ab Eccleſia conferri dicitur. Iterum cur ita totaliter exequutio ſententię quo-

ad

ad infuſionem gratiæ reſpondebit Iuriſdictioni à Chriſto datæ in ordinatione, vt eidem non poſſit etiam iudicium, & ſententia de eadem danda, tribui? Deniq. Iuriſdictio à Chriſto data quoad actum retinendi, & non ſoluendi, totalis erit per *Soar.* & completa, neq. pendens à Iuriſdictione data per Eccleſiam; ſecùs verò juriſdictio ſoluendi, atq. remittendi, quæ quoad iudicium, & ſententiam ferendam à Iuriſdictione Eccleſiæ ortum habebit. Hęc aũt, quam conſona ſint rationi Theologorum conſenſui, Sacriſq. Concilijs; æquus, atq. eruditus iudicabit Lector.

Sequitur præterea, Parochum Sacerdotali adhuc non inſignitum ordine poſſe confeſſionem peccatorum excipere, atq. iudicare, num hic pęnitens abſoluendus ſit, nec nè, atq. ſententiam proferre ex vi Iuriſdictionis ei tributæ ab Eccleſia. Deindè exequutionem ſententiæ à ſe latæ poſſe committere Sacerdoti. Etenim, cum hæ duæ poteſtates ita realiter diſtinctæ ſint, vt altera ſine altera dari poſſit; quemadmodum Auctores contrariæ ſententiæ, eas deſtinguentes, paſſim concedunt, & altera in ordinatione, altera moraliter per extrinſecam conceſſionẽ, aut alicuius Eccleſiaſtici muneris Paſtoris, aut Parochi collationem detur independenter à poteſtate, ſiuè ordinis, ſiuè Iuriſdictionis datæ in ordinatione, vt expreſsè de Parocho non Sacerdote tradit cum communi *Soar. diſp. 16. ſect. 3. n. 27.* ſanè non video quomodo negari poſſit earum actus non poſſe ſeorſim exerceri. Et quamuis ipſa ſolutio infuſionem gratiæ ſanctificantis exequẽs, neceſſario ſupponat poteſtatem ordinis: at verò iudicium, & ſententię prolatio, quæ proprius eſt Iuriſdictionis actus per *Soar.* ab Eccleſia traditæ, poterit quidem exerceri abſq. poteſtate eius exequutionem faciendæ: quod an Cõtrarij concederent maximè ambi-
16 go. Tandem ſic arguo. Poteſtas iudicialis remittendi, ac detinendi peccata in ipſa ordinatione Sacerdotibus conceſſa rectè comprehẽditur, atq. explicatur metaphora clauium, quarum poteſtas ex *Ioanne XXII. in extrauaganti, quia quorumdam de verborum ſignificatione*, §. *clauis*, definitur poteſtas, qua Iudex Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad Regnum Cęlorum, & repellere indignos, vt concedit *Soar. cit. ſect. 4. n. 3. & à n. 7. ac deinceps*; de qua poteſtate omnibus etiã Sacerdotibus conceſſa *Euſebius Emiſſenus Homil. in Natali S. Petri. Petro, ait, principaliter dicitur; cęteris tamen Apoſtolis etiam dictum eſſe intelligi debet, & Epiſcopis, & Sacerdotibus; iſtis enim, & clauis, & poteſtas à Deo data eſt, vt non ſolum Eccleſiam, ſed etiam cęlos aperiant.* Atqui ſub actu harum clauium comprehenduntur, vel ſunt duo requiſita ad omne iudicium; alterum eſt examinatio, ſeù cauſę cognitio: alterum ſententię prolatio, igitur cauſæ cognitio, & prolatio ſententię sũt actus poteſtatis conceſſæ Sacerdotibus in ipſa ordinatione; huic igitur poteſtati non reſpondet tantum exequutio ſententiæ, atq. infuſio gratiæ, qua deleantur peccata. Huius autem ratiocinationis quantum ſit pondus prudens arbitretur Lector, qui maiorem propoſitionẽ apud *Soar. paulò ante cit.* reperiet: minorem autem ipſiſſimis eiuſdem auctoris verbis expreſſam eadem *diſp. 16. ſect. 4. n. 6.* ex quibus euidẽs eſt conſequutio.

Hinc diſcerem à *Soar.* quid illi poteſtati deeſt, quominus in ſuo ordine perfecta non ſit iuriſdictionis, ad quã & actus cognitionis, & examinationis cauſæ, & ſententię prolatio, & ipſius exequutio, ſolutio ſ. & remiſſio peccati ſpectat: quæ completiſſima, quemadmodum dicemus quoad intrinſecum eſt, nec quod ei deſit aſſignari facilè poteſt, præterquam applicata materia. Neque hæc poteſtas, vt ordinis eſt formaliter ad hos actus ſe extendit, ſed quatenus eſt Iuriſdictionis immediatè à Chriſto conceſſa, dependenter tamen à Petro, & in adminiſtratione materiæ, & quatenus ipſemet ordo, eiuſq. poteſtas à Petro per poteſtatem ordinariam ad reliquos promanauit Sacerdotes. Cõfirmatur, quòd Eccleſia claues Regni Cęlorum in foro pęnitentiæ conferre non poteſt, cum tantum clauem tribuat poteſtatis ad cenſuras ferendas, vel ſoluẽdas, atq. indulgentias concedendas, quam cui voluerit, etiam laico, vt *ſuperiori diximus libro* tribuere poteſt. Verum ad tollenda peccata, aut detinẽda, non confert, neq. conferre poteſt clauem; ergo neq. poteſtatem Iuriſdictionis. Quamobrẽ vel hi Auctores fateri tenentur, claues non dari in ipſa ordinatione, quod refugiunt, vt vidimus ex *Soar.* præſertim *nu. 8.* vel concedere, & quidem perperam, metaphora clauium non comprehendi poteſtatem Iuriſdictionis, vt ſcripſit *Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 7. de Romano Põtif. c. 5.* à quo merito diſſentit *Soar. cit. n. 7.* vel continere perfectã iuriſdictionis rationẽ, quæ neq. ſit ab Eccleſia, ſed à Chriſto. Ex his autem reijcitur explicatio *Conink vlt. loc. ſuper. cap. cit.* duplicem diſtinguentis iuriſdictionis rationem; alterã requiſitę iure diuino; alterã datã ab Eccleſia: & primo modo eſſerẽtis eſſe poteſtatem iuriſdictionis, *vt ad fin. n. 9.* ſecundo modo eſſe in cõpletã pariter iuriſdictionis, *vt nu.* 12. Neq. hic auctor, cũ *n. 10.* ait, requiri iuriſdictionẽ iure diuino in miniſtro huius Sacramẽti ſe ſatis explicat, num. ſ. à Chriſto immediatè datam, vel iure diuino ità pręſcriptam velit, vt per Eccleſiam poſtea in ordinatione detur, vt videtur ſignificare *n.* 11. Illud autem, quod idẽ Auctor ex doctrina Soarij affert, poſſe vnum, & eumdem in ſe ipſum iuriſdictione vti, eiuſq. actum exercere, ſub diuerſa ratione perſonæ, vt Paſtor, vel Chriſti Vicarius ius dicens, & vt ouis ſibimet ſubijciens, præterquam quod maiori quidem indiget explicatione, vt ex pluribus, quæ affert *Nauarr.* apparet *cap. Placuit de pęnit. diſt. 6. à n. 15. ac deinceps* non facit adeò facilem ſolutionem, cur Papa ſe ipſum neq. abſoluere poſſit; cum diſtinctio illa perſonarum in hoc Sacramento præcipuè naſcatur ex diſtinctione Rei, & Iudicis, aliundè Auctoritatem habentis. Quod quidem argumentum, quam facilem habeat explicationem in noſtra ſentẽtia mox demonſtrabimus.

Caput

CAPVT QVARTVM.

Vera ſententia de Sacerdotis Iuriſdictione.

S V M M A.

Quos aliorum ſcopulos declinare debet vera de Iuriſdictione Sacerdotali ſententia.n.1.

Quiuis Sacerdos in ordinatione immediatè à Chriſto vera accipit Iuriſdictionem iuridiciariam ex ſe omninò perfectam, & actualem, non tamen ad certos Subditos applicatam. num.2.

Sacerdotes inſtar Iudicum ſunt chartulariorum, vna limitatione tantum adhibita. num.3. & 8.

Carentia determinatorum Subditorum Iuriſdictioni non obſtat actuali.n.4.

Eſſentia relationis expenditur, ad cuius ſimilitudinem explicatur actualis Iuriſdictio Sacerdoti data in ordinatione.n.5.

Omnis cauſa, & forma ſuas petit conditiones, ac diſpoſitiones ad effectum edendum. n.6.

Aſſerta Iuriſdictio Sacerdotalis ſingulis non datur iure Diuino expedita, determinanda à ſingulis pœnitentibus, neque immediatè determinata à Chriſto Domino in ipſa ordinatione. num.7.

Iudex non dicitur ab actuali exercitio iudicandi, ſed à poteſtate, ac facultate.n.8.

Vnde conſtet non fuiſſe inſtitutum ordinis Sacramentum cum poteſtate, atquè Iuriſdictione ad tollenda, vel retinenda peccata dependenter ab Eccleſia.n.9.

Quam conſentaneum rationi fuit, vt applicatio Sacerdotalis Iuriſdictionis ab Eccleſia, eiuſq. Prælatis penderet. n.10.

Quod melius decerni poteſt à viua lege, ſuperiore videlicet in illum referendum eſt n.11.

Diuiſio Paræſiarum, quàm prudenter remiſſa ſit Eccleſiæ Prælatis.n.12.

Poteſtas actiua à peccatis abſoluendi, & vera, propria Iuriſdictio eſt diſtincta à poteſtate ordinis, vt modus, & res.n.13.& 16.

Iudæ non fuit data poteſtas Iuriſdictionis. numer.14.

Poteſtas Iuriſdictionis inualidè cenſetur dari, cui non eſt data poteſtas ordinis. n.15.

Poteſtas ordinis, atquè Iuriſdictionis non modo realiter, modaliter, vt n.13.& 16. dictum eſt, ſed formaliter, & ſpecificè diſtinguntur. num.17.

Poteſtas Ordinis, & poteſtas Iuriſdictionis per diſtinctas materias, ac formas in Sacramento ordinis, & ſignificantur, & conferuntur, num.18.

Inadæquata materia Sacramenti ordinis eſt manuum Epiſcopalium impoſitio.n.19.

Quid nomine Præsbyterij à Tridentino ſignificetur.n.20.

Inadæquata forma Sacramenti ordinis eſt illis expreſſa verbis: Accipe Spiritum Sãctum, quorum remiſeris peccata, remittuntur eis, & quorum, &c.n.21.

Quæ ſit adæquata materia, & adæquata huius Sacramenti forma.n.22.

Per ſingulas materias, ſingulaſq. formas inadæquatas diſtincta poteſtas, & gratia ad eius vſum confertur.n.23.

Si quis ordinaretur Sacerdos per inadæquatam materiam, traditionis videlicet Patenæ cum hoſtia, & Calicis cum vino, inadæquatamquè formam his expreſſam. Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium, &c. *non poſſet remittere peccata, neque in Sacramento pœnitentiæ, neque in Sacramento extremæ vnctionis. num.24.*

1 ALijs à veritate deflectentibus ſententijs ſecluſis, earum fugientes ſcopulos, recta ad veritatem peruenire conabimur. Itaquè neruis omnibus contendemus, nè cum prima relata ſententia quidquid ad valorem iudicij, atquè expeditam abſolutionem Sacramentalem, neceſſarium eſt iure Diuino, Sacerdoti aſſeramus in ipſa ordinatione ità dari, vt nullo pacto ab Eccleſia pendeat, vel ſolum indirectè, vt volebat *Nauarrus*. E contra verò ſecundæ ſententiæ nè tantum adhæreamus, vt Iuriſdictionem, quanta quanta eſt ab Eccleſia Sacerdotibus conferri putemus, vel à pœnitente, vt malè *Caietanus* videtur indicaſſe, neq. Iuriſdictionem actiuam in Sacerdote negantes, neque actum pœnitentialem in plures formalitates, præter ferè omnium grauiſſimorum Theologorum ſenſum, in prolationem, atquè exequutionem ſentẽtię perperam diuidamus, illamq. immeritò Iuriſdictioni ab Eccleſia deriuatæ; hanc poteſtati ordinis tribuentes, vt nõ rectè præſtitiſſe videntur alij.

2 Prima itaquè ſit aſſertio. In ordinatione immediate à Chriſto Domino quicumquè Sacerdos verum accipit iudicialem Iuriſdictionem ex ſe omninò perfectam, & actualem; non tamèn applicatam ad certos Subditos. Hæc aſſertio eſt in terminis exarata à *Vaſquez* quem præcipuum in hac re ducem ſequar 4. *tomo in 3. part. quæſt. 93. art. 1. dub. 2. à num. 73. vſquè ad 26. incluſiuè*. Et quidem ad hoc iudicium Iuriſdictione opus eſſe iure Diuino, probatum eſt *ſuperior. cap. aſſert.* 1. Hanc autem non è Subditis deriuari *aſſert.* 2. Neque ab Eccleſia dari *aſſer.* 3. 4. & 5. ſed à Chriſto immediatè *per totum citat capitulum demonſtratum eſt*. Supereſt igitur, vt explicemus, hanc eſſe in ſe perfectam, atq. vt ſic eſſe poſſe, tametſi adhuc non applicatam ad certos Subditos. Quod
3 primo præſtamus exemplo Iudicum chartulariorum, quorum inſtar Sacerdotes conſtitutos eſſe Iudices, vna ſolũ adhibita limitatione, de qua infra, meritò putamus. Et ſanè hiſce Iudi-

cibus ab Imperatoribus veram Iuriſdictionem olim datam eſſe; textibus *notabili 4. cap. 1.* adductis patet, quod immeritò negauit *Soarius citatus ſect. 3. nu. 32.* horum autem Iuriſdictioni ſimilem dari à Chriſto Sacerdotibus probamus; nam ſicut actuali cum potirentur Iuriſdictione chartularij illi Iudices nulli præerāt adminiſtrationi, quemadmodum *ex Bartolo* ibidē tradidimus, ità pariter aſſertum volumus de Sacerdotibus, quibus &ſi vera, completa, & actualis ſit Iuriſdictio, nihilo tamen minus determinatis carent ſubditis, nulliq. ex ſe præſunt adminiſtrationi. Neq. hæc actuali Iuriſdictioni obſtare probatur ex doctrina, quam ibidem exarauimus ex *eodem Bartolo*, & mox iterum philoſophicè probabimus. Nec noſtro Marte abſq. locupletè Auctore, Sacerdotalem explicamus Iuriſdictionem comparatione chartulariorū Iudicū, cū textus ſuperiori loco adduxerimus, quibus expreſsè vſus eſt omnium primus, quē ipſe viderim, *Petr. Paludanus, qui viguit anno 1350. in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 3. caſu 3. num. 21. & col. 7. verſ. 1. caſus*, vbi *omnis*, inquit, *Sacerdos eſt, ſicut erant olim Iudices chartularij, qui à principio fiebant Iudices eorum, qui ſe illis ſubyciebant; ita quod priuatorum conſenſus non dabat eis Iuriſdictionem.* Ex hoc autem Auctore multi è Canoniſtis, præſertim *Panormitanus Clementina Religioſi de pœnit. nu. 16.* necnon *Nauar. allegatus* idem docuere, authoritate etiam ducti *Hoſtienſis in ſumm. in titul. de pęnit. & remiſſ. §. cui.* Porro toto cęlo diſtinctum eſt habere poteſtatem abſoluendi peccata, & habere ſubditos, in quos hæc poteſtas exerceri poſſit, nam Reges, & Præſides laici habent quidem populos ſubditos, at eos non poſſunt à peccatis abſoluere, quòd hanc à Chriſto non habeāt poteſtatem; imò in hoc ipſo pęnitentiali foro eſt quidem aliquis, cui ſubditi ſint, quos tamen abſoluere à peccatis nequeat, vt videre eſt in Parocho non Sacerdote; is enim cum collatum excipiat beneficium Parochiale, priuſquam ordinetur ordinariam habet Iuriſdictionem, ſubditoſq. omnes ſuos Parochianos, etiam, quoad forum pęnitentiale, cum poſſit hanc ipſam Iuriſdictionem committere, atq. alicui Delegare Sacerdoti approbato, qui ex tali delegatione poterit abſoluere ſubditos dicti Parochi non Sacerdotis, qui quidem ab illo abſolui non poſſunt Sacramentaliter, igitur euidens eſt poteſtatem remittendi peccata aliquid eſſe diſtinctum à ſubditis, atq. à completa Iuriſdictione ordinem inuoluente ad ſubditos etiam in foro pęnitentiali, ſic etiam Vicarius Epiſcopi, quandoq. eſt Clericus non Sacerdos, & tamen ſubditos habet, atq. Iuriſdictionem erga omnes fideles Epiſcopalis ſuæ Dięceſis etiam in foro pęnitentiali ita, vt Sacerdotibus facere poſſit licentiam, vt audiant confeſſiones, abſoluantq. à reſeruatis, quam ipſe per ſe non valet exercere. Sic etiam in foro exteriori, ac ſeculari poteſt aliquis Iudex, vel Præſes conſtitui ita, vt habeat iudicandi poteſtatem, qui habeat ſiue ſubditos, ſiuè cauſas forēſes, quę tamen in particulari poſtea illis aſſignantur: Fiat res exēplo clarior è noſtro Regno Neapolitano petito, in quo ita Protex Magnæ Curiæ Vicariæ creat Iudices, vt tamen nullius cauſam iudicare poſſint, niſi eorum, quæ illis in ſpecie aſſignantur à Regente ipſius magnæ Curiæ; ſic etiā in Tribunali Sacri Conſilij creantur à Rege Cōſiliarij, qui tamen eorum ſolum cauſas iudicare poſſunt, quas eis Præſes eiuſdem Conſilij ſpeciatim aſſignat.

5 His addo rationem philoſophicam; etenim ſicuti in cap. de relatis in Dialectica fusè docui, totam formalitatem relationis exiſtere poſſe antequam ponatur terminus, quo poſito exercitè hic, & nunc denominar ſubiectum relatū, illudq. refert ad terminum, cuius poſitione aliquid de nouo non adiungitur fundamento, vel relationi intrinſecum, de cuius eſſentia non eſt dicere actualem reſpectū, vel denominare fundamentum relatum ad terminū, niſi poſitis requiſitis, vt ibidē tradidi cum *Baccone in primo, diſtinctione 30. articulo 5. §. 1. Smigleſio diſp. 10. quæſt. 2. dicto 3.* neq; diſcrepat *Soarius diſp. 47. Metaphyſices ſect. 6. num. 9.* quam ſententiam ſi per vitam, & vires licebit, Deo dante, cum noſtris Philoſophicis lucubrationibus edemus, in

6 pręſentia contenti fundamentum curſim indicare. Itaq; ſingulę cauſę conditiones petunt, ſiuè diſpoſitiones, ſine quibus non agunt, quod ad ſenſum omnium patet, neq; indiget probatione in efficienti approximationem petenti, cæteraſq. paſſi proportiones cum agente. Idē etiam eſt videre in cauſa finali, quæ quin proponatur, ex qua propoſitione denominationē tantum ſortitur extrinſecam, mouere minimè poteſt. In formali vero, & materiali coſtans etiā eſt, licet enim in materia intrinſecè, ac penetrata quodam modo poneretur forma, nulla tamen intercedente vnione, qua media informarētur, neq. formaliter cauſaretur, neq. eam cauſaret cui potius aſſiſteret. Hoc idem repetitur in actu vitali, qui ſi poneretur in lapide, vt poteſt ſecundū probabilem opinionem, illum non redderet formaliter intelligentem defectu capacitatis ſubiecti, licet denominaret qualem.

Quantitas pariter in Euchariſtia eſto, ſecundum probabilem nonnullorum ſententiam, vniatur etiam formaliter Chriſto, non tamen illum reddit extenſum; quia vt ſic incapax eſt talis effectus formalis, ac denominationis, corpus etiam in indiuiſibili poſitum, vt eſt Chriſti in Euchariſtia; tametſi intra ſpheram ſit oculi; at non videtur defectu extenſionis neceſſario requiſitæ. Gratia demum ſubſtantialis vnionis hypoſtaticæ, licet facta fuerit ad ſingulas partes ſubſtantiales, atq. integrales Corporis Chriſti Domini, eas tamen non illa ſanctitate reddit Sanctas, qua reddit animam; quia huius partes illæ non ſunt capaces, ſed proportionata ſolum afficit dignitate; igitur idem dicendum eſt de forma relatiua, cui non repugnabit totaliter eſſe quoad intrinſecum in fundamento, quin illud denominet antequam ponatur terminus,

cuius

cuius exiſtentiam exigit ad actuale exercitiũ,
vt vberius alibi, Deo dante, dicam; igitur
idem erit de Iuriſdictione Sacerdotali, de qua
loquimur; quippèquæ tota, quoad intrinſecum
eſſe poterit,& erit Sacerdoti, antequam adhi-
beantur ſubditi, appliceturq. materia, ad quã,
vt ad terminum, quemadmodum dicemus, ſe
habet. Quare neq. de eſſentiali ratione formæ,
quæ eſt relatio, eſt actu referre, vel reſpicere
terminum, ſed poſita tantum exiſtentia eiuſdẽ
termini,& conditionibus ad id neceſſarijs: ac
de eſſentia Iuriſdictionis non eſt actu reſpice-
re ſubditos, ac Territorium, vt retuli ex *Bartol.*
ſed poſſe proximè, & actu poſitis ſubditis, &
applicata materia, necnon Territorio.

7 Sit ſecunda aſſertio. Sacerdotalis Iuriſdi-
ctio non confertur Sacerdotibus iure Diuino
expedita, determinanda ab omnibus, & ſingu-
lis pœnitentipus; neq. immediatè determinata
à Chriſto Domino in ipſa ordinatione, ſed de-
terminanda ab ipſius Vicario, alijſq. Prælatis.
Ita deduco *ex Antonino 3. part. titul. 17. cap. 4.
caſu 3. Angelo verbo confeſſio 3. num. 4. Maiore
diſt. 19. quæſt. 1. circa finem*, & expreſſius *ex
Vaſquez ſæpè citato num. 25. 26. & 27.* Prima
pars probatur argumentis, quibus firmauimus
ſecundam, & tertiam Superioris capitis con-
cluſionem. Nam ſi hoc pacto determinatam,
atq. in omnes, qui vellent, expeditam à Chriſto
ſuſciperent Iuriſdictionem, Sacerdotes, probè
ibi demonſtrauimus fore, vt non poſſet illa de-
8 inceps ab Eccleſia limitari. In quo vno diffe-
runt Sacerdotes è chartularijs Iudicibus, qui-
bus cum à me ſupra compoſiti ſunt, hac ſolũ
addita limitatione: Si quidem illi Iuriſdictio-
nem ea ratione determinatam ab Imperatore
accipiebant, vt in omnes, eos eligentes exerce-
se poſſent, neq. alia materiæ applicatione, ſiuè
determinatione indigebant; ſecus aſſerendum
eſt de Sacerdotibus, qui quidem ſi eodem pa-
cto, etiam quoad hoc, à Chriſto Domino deter-
minata, atq. in omnes prò arbitraru volentes
expedita inſignirentur Iuriſdictione, non poſ-
ſet hæc per legem Eccleſiaſticam eis limitari,
aut tolli, vti neq. Iuriſdictio chartulariorum
à Principe Imperatori inferiore coarctari, aut
auferri, quin atiam clariùs hoc ipſum exemplo
Indicum in hoc noſtro Regno, & Conſiliario-
rum, inſtar quorum Sacerdotes Præſides,& Iu
dices à Chriſto Domino Conſtituuntur pote-
ſtate, atq. Iuriſdictione eis facta iudicandi, ac
peccata remittendi in foro interno, eorum ta-
men Subditorũ, quos aſſignatos habebit à Su-
perioribus Prælatis, atq. à Papa, ſinè quibus il-
la Iuriſdictio defectu externi connotati, Sub-
ditorũ. ſ. omnino completa pęnès ordinem, &
habitudinem minimè diceſur. Declarat *Vaſq.
citat.* hanc doctinam paritate præcepti confeſ
ſionis, quod ſicut à Chriſto ſancitum fuiſſe do-
cet indeterminatum ſanè, quoad tempus,
minimè aſſignatum ijs, quos eo voluit ob-
ligare, determinandum tamèn à ſuo Vica-
rio, in quo conuenit etiam *Soar. in 4. tom. in
3. part. diſp. 35. ſect. 3. num. 9.* ſic Sacerdotes pa-
riter in ordinatione conſtituit veros,& actua-
liter Iudices per veram, actualemquè Iuriſdi-
ctionem, ideſt poteſtatem dicendi ius in pecca-
ta, peccatoreſq. qui autem hi futuri ſint, non
aſſignauit Chriſtus, ſed aſſignandos reliquit
eius Vicario, reliquiſq. Epiſcopis, ac Prælatis
Eccleſię, ad cuius bonum regimen expediebat,
vt è ſequenti concluſione clariùs fiet.

9 Neq. remotè Iudices illa poteſtate iudicã-
di,& actuali Iuriſdictione potiuntur, ſed vera,
& propria; etenim Iudices non ab actuali exer
citio, ſed ab actuali forma eos conſtituente ta-
les actualiter, & eſſe cenſentur,& dicuntur;
actualis autem forma eſt Iuriſdictio, ſiuè pote-
ſtas actiua ius dicendi, cui nihil intrinſecè de-
eſt, antequam determinetur, vti declaratum eſt
ſuperiori concluſione; ſed ſolum extrinſeca
materia terminus, vel potentia paſſiua deſide-
ratur, vt ſtatim explicabimus. Demum licet
poſſibilis fuerit inſtitutio huius Sacramenti,
ita vt vel ad libitum ſubditorum adhiberi poſ-
ſet materia per voluntariam ſubiectionẽ, quo-
rum Iuriſdictio in Sacerdotibus ſupponeretur
determinata reſpectu cuiuſcumq. peccatoris,
vel vt Eccleſia, ſuppoſito charactere ordinis,
poſſet Iuriſdictionem, ac poteſtatem iuris di-
cendi, atq. abſoluendi tribuere; verum non ità
inſtitutum de facto fuiſſe colligimus; tum quia
conſtat è ſcriptura,& concilijs ſupra citatis, Sa-
cerdotes conſtitutos, relictoſq. Iudices à Chri-
ſto Domino fuiſſe, à quo conſequenter per nos
aſſeruntur donari Iuriſdictione, tanquam vera
forma Iudicem conſtituente. Et quidem con-
ſentaneum id erat rationi, vt ſtabiles, & firmi
Præſides talis iudicij eſſent in Eccleſia,& ſicut
quoad facultatem,& valorem conficiendi, &
conſecrandi corpus Chriſti reale independens
eſt Sacramentum à quacumq. humana volun-
tate ſecundum formam, materiam, atq. eſſen-
tialia,& ſubſtantialia; ſic etiam quoad facul-
tatem ſupra myſticum eiuſdem corpus ſoluen-
di, ligandi, retinendi, ac tollendi eius culpas.
Præterea cum è Concilijs nobis conſtet, inua-
lidam eſſe ſententiam latam à Sacerdote Iuriſ-
dictionem Ordinariam, vel Delegatam non
habente; conſequenter dicimus, ita Sacerdoti
communicari actualem Iuriſdictionem, & fa-
cultatem iudicandi, ſententiamquè ferendi in
hoc foro, ac Tribunali, vt non ſit determinata
ad omnes fideles; alioquin omnis Sacerdos or-
dinaria potiretur Iuriſdictione, neq. vlla eſſet
Delegata.

10 Inſuper ſicut par erat, vt Iudices talis, tan-
tiq. negotij, Præſideſquè huius Tribunalis à
Chriſto Domino immediate fierent, ac relin-
querentur, ità conſonum maximè rationi erat,
vt applicatio materiæ, diuiſio Paræſiarum,
Diœceſum, atq Eccleſiarum, quæ prò humana
conditione à varietate Regnorum, & Prouin-
ciarum, à volubilitate ditionum, à varia propa-
gatione fidei, apoſtaſia ab illa, ab inconſtanti
ſene rerum, bellorum, viuæ legi, Principi, nimi-
rum Eccleſiaſtico, Summo Pontifici, alijſq. Prę-
11 ſulibus ſubiecta,& ſubordinata eſſet. Etenim
probè *Philoſophus 3. Politicorum cap. 12.* ita do-
cet. *Quæcumq. tamen videntur per legem quidem
terminari non poſſe, per hominem verò cognoſci
poſſe, prudenter cauens lex adiungit.* Vbi *Diuus*

Thomas lect. 15. iterum ait, *Si aliquid inueniatur ſecundum rationem melius, quam lex poſita determinet, iſtud dimittendum eſt Principi, vt ipſe*
12 *ordinet pro lege*: Quæ noſter eſt caſus de diuiſione Parœciarum Eccleſiarum, ac Diœceſum, quæ vniuerſali, ac perpetua decerni lege non poterat, cum ex varijs ſingularibus pendeat, atq. accidentibus. Addo demum eiuſdem Philoſophi doctrinam alteram, eodem loco traditam, ex qua Iuriſdictionem ex ſe permanentē, ſtabilem, ac ſufficientem Sacerdotibus datam; indeterminatam tamen quoad ſubditos, Territorium, Parœcias, ac Diœceſes clariſſimè cōſtabit, prudentiſſimè à Chriſto Domino inſtitutam eſſe ea quidem ratione, vt Pontifex maximus, ceteriq. Eccleſiæ Prælati determinent. *Sunt autem*, ait *Ariſtoteles*, *etiam nunc Magiſtratus cum poteſtate iudicandi de quibuſdam, ceu Iudex, de quibus lex prouidere non poteſt; nā de quibus lex determinare poteſt, nemo dubitaret, ſed cum quædam comprehendi legibus poſſint, quædam non poſſint; & hæc ſint illa, quæ dubitationem, & quæſtionem faciunt, vtrum melius ſit ab optima lege, an ab optimo viro gubernari; nā quę in conſultationem veniunt, de eiſdem ferri legem impoſſibile eſt. Non igitur hoc aiunt, quod neceſſarium ſit hominem in huiuſmodi rebus iudicare, ſed quod non vnum ſolum, ſed plures; iudicat .n. vnuſquiſq. in Magiſtratu benè, ſi ſit eruditus primò lege.* Circa quæ doctè D. Thomas, qui legendus eſt.

13 Aſſertio tertia. Poteſtates actiua à peccatis abſoluendi, & ſupra Corpus Chriſti myſticum, quæ vera, & formalis eſt Iuriſdictio ſuper explicata realiter (modo, quo moralia poſſunt) diſtinguitur à poteſtate conſecrandi, & conficiēdi Corpus Chriſti reale. Hæc aſſertio non ſolum eſt *Auctorum, quos ſupra ſequuti ſumus*, ſed etiam eorum, & quidem à fortiori, qui Iuriſdictionem, atq. etiam actiuam abſoluendi à peccatis poteſtatem ab Eccleſia dari ſentiunt; eſt etiam expreſsè *Vaſquesij de Sacramento ordinis ac 3. tom. in 3. part. diſputat. 239 cap. 4. Soarij citat ſect. 3. num. 29.* Probatur primo, quòd altera poteſtas harum data eſt in ipſa cœna Domini, altera poſt reſurrectionem, ergo realiter ſunt diſtinctæ; cum realis diſtinctionis argumentum præcipuum ſit realis ſeparatio; antecedens oſtendemus *aſſertione quinta*, tùm quoad Apoſtolos, tum quoad reliquos Sacerdotes, ad quos ab illorum ordinatione rectè deducitur rationis momentum, vt probè lau-
14 datus *Vaſquez num. 24 §. & ſanè.* Secundo in Iuda, cui poteſtas fuit conſecrandi, cum ordinatus fuerit Sacerdos in cœna à Chriſto cum reliquis Apoſtolis, quibus omnibus dictum eſt, *hoc facite in meam commemorationem*, non autem fuit poteſtas abſoluendi, ceteris data poſt Reſurrectionem, quando laqueo iam ſe ſuſpenderat; ergò, &c. Tertio traduntur hæ poteſtates per diſtinctam materiam, & formam in ordinis Sacramento, vt mox dicemus, ergo, &c. Ceterum cum poteſtas conſecrandi perfectè conferatur independenter à poteſtate abſoluendi, peccataq. remittendi: quia non modo prius abſolutè confertur; verū etiam ea vtitur Sacerdos conſecrādo ſimul cū Epiſcopo prius-
15 quam hanc vltimam accipiat: & ipſa poteſtas remittendi peccata communi Doctorum conſenſu inualidè conferri cenſetur ei, qui poteſtatem conſecrandi prius non receperit, in eam abeo ſententiam, vt aſſeram, has duas poteſtates realiter modaliter (vt poſſunt morales res)
16 diſtingui cum hoc pacto res, modoſuè reales diſtingui probauerim tum *in Logicis*, tùm *in Metaphyſicis diſputationibus*. Ratio autem huius dependentiæ à priori eſt ipſa Chriſti inſtitutio; congruentia tamen prima poterit aſſignari præter Doctorum conſenſum, quod ſicut Chriſtus caput à corpore myſtico non pendet, ita poteſtas illud conſecrandi à poteſtate ſanctificandi myſticum corpus; quippè quod, vt pendet in ſanctitate à ſuo capite Chriſto, ita, & poteſtas Sacerdotalis ad illam tendens. Secundam deduco congruentiam *D. Thoma in 4. diſt. 24. q. 2. art. 2. in corpore, & ad ſecundum*, quia Sacerdotalis ordinis Sacramentum dupliciter refertur ad Corpus Chriſti verum: primo in Euchariſtia, illud immediate conſecrando, ſecundo mediatè, myſticum præparando ad receptionem eiuſdem Corporis Chriſti veri per poteſtatem remittendi peccata, ſanctificantemq. gratiam conferendi; ſicut igitur in naturalibus primario ab agente introducitur forma, & ſecundario, atq. ab illa dependenter diſponitur materia, ita in re noſtra ſupernaturali primario ſe habet poteſtas conſecrandi, & Corpus Chriſti ponendi in Euchariſtia, ab hac vero dependenter poteſtas diſponendi corpus myſticum per pœnitentiam ad participationē eiuſdem Euchariſtiæ.

17 Aſſertio quarta. Hæ duæ poteſtates formaliter, ac ſpecificè diſtinguuntur. Moueor, quod vna verum Corpus Chriſti reſpicit, quod conſecrat; altera corpus myſticum: illa nullum habet ordinem ad ius dicendum, ad ſententiam ferendam, ad remittenda peccata, vel retinenda: hæc autem habet. Quamobrem cum actus adæquati, ac termini vtriuſq. ſint diſtincti ſpecie, ſiuè per modum potentiæ, ſiuè relationis declarentur hæ facultates formaliter, ac ſpecificè diſtinctæ eſſe debent.

18 Aſſertio quinta. Hæ duæ poteſtates per diſtinctam materiam, & formam inadæquatè diſtinctas, & ſignificantur, & in Sacramento traduntur ordinis. Hanc mihi deducere videor cōcluſionem è *Scot. in 4. diſt. 24. quæſt. vnic. § de 3. art. per ea. Sed in Sacerdotio videtur probabile, quod ibi ſint duæ formę partiales, in quorū altera profertur poteſtas conficiendi Euchariſtiā, in reliqua poteſtas abſoluendi in pœnitentia; & ex iſtis coniunguntur duæ materiæ, hoc eſt duo ſigna viſibilia propria: primæ traditio calicis, & patenæ cum hoſtia, Accipe poteſtatem celebrandi, &c. Secundæ formæ impoſitio manus Epiſcopi ſuper caput, Accipe Spiritum Sanctum, &c. & ex Michaele Medina lib. 1. de continentia Sacerdotum, c. 121. & 212*, probante Sacerdotium Sacramentum eſſe, & quoad poteſtatem conſecrandi, & quoad poteſtatem abſoluendi; atquè ex *Vaſquez tom 3. in 3. part. de Sacramento ordinis diſp. 239. c. 3. & 4.* quatenus probè docēte, neq.

totam materiam ordinationis Sacerdotij traditionẽ eſſe calicis cũ vino,& aqua,necnon patena cum hoſtia,neq. integram eſſe formã verba illa ſimul cum aſſerta traditione ab Antiſtite prolata ante Corporis, & Sanguinis Chriſti conſecrationem. *Accipe poteſtatem offerẽdi Sacrificium, miſſaſq. celebrandi, tam pro viuis, quã pro defunctis.* Sed prętet hanc ad integrę materiæ complementum manuum etiam impoſitionem accedere à ſolo Præſule poſt Euchariſtiæ cõſecrationem,& communionẽ factam;atq. ad complementum integræ formæ verba tum, cũ manus imponuntur ab eodem prolata. *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta ſunt.* Eſt etiam *Viguerij* in inſtitutionibus *Theolog. cap.16 §.6 Rophenſis in lib. de defenſ. Sacerdotij contra Lutherum congreſſ.3. axiomate 9. et in lib. cõtra captiuitatẽ babilonicã c.12.§.3. Vualdenſ. tom. 2. qui eſt de Sacramentis c.123. à n.5. ac deinceps, & 3 tom qui eſt de Sacramẽtalibus tit.7. c.65. n.5. Card Bellarm. de ordine c.9. Conink. de Sacram. ordin. diſp.20. dub.7. n.60.* quam tamèn cohęrenter ad ea,quæ docuit immediatè ſupra citatus,immediatè nimirum poteſtatem abſoluendi ab Eccleſia dari Sacerdotibus,ipſe viderit. Probatur ergo prima noſtræ concluſionis pars eiſdem argumentis,quibus communiter à Doctoribus probatur materia huius Sacramẽti eſſe patena cũ pane,& calix cum vino, eiuſq. forma *Accipe poteſtatem, &c.* quæ rationum momenta neceſſe non habeo hic referre contẽtus decreto *Eugenij Papæ IV. in Concil. Florent. poſt vlt. ſeſſ. §. ſext.* vbi expreſsè ſcribitur aſſertio noſtra quoad hanc 1 *p.* Et præterea confirmatur ex verbis ipſius ordinationis,eiuſq. materiæ traditione, quibus planè demonſtratur poteſtas conſecrandi. Itaq. cum nouæ Sacramenta legis efficiant, quod ſignificant, negari minimè poterit per allegata verba. *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificiũ, miſſaſq. celebrandi, &c.* eis conferri, in quo conueniunt *Ruard. Taper art.17. §. de materia autem*, quatenus aſſerit,materiã huius Sacramenti Sacerdotalis ordinis eſſe traditionem patenæ cum pane,& Calicis cum vino,& aqua:formam aũt eſſe. *Accipe poteſtatem, &c.* necnon alij, à quibus tamen diſcedimus,quatenus,vel expreſsè docent, vel ſubindicare videntur, totam Sacramenti ordinis materiam eſſe paulò ante indicatam,totãq. formam modo dictã. Ab alijs etiã recedimus, qui è contra totam materiam volũt impoſitionem eſſe manuum Epiſcopi, totamq. formam verba ſupra relata illis reſpondentia, vt habet *Bonauent. in 4. p. diſt. 24. p. 2. ar. 1. q 4.*

19 Secunda noſtrę aſſertionis pars ab omnibus ſanè admitteretur Auctoribus,ſi ſibi perſuaderent,diſtinctam dari poteſtatem Iuriſdictionis in ordinatione,vt notauit *Vaſq. c.4. n.24.* Quãobrem poteſtates ordinis, & Iuriſdictionis cũ diſtinctas eſſe ſupra nos probauerimus,per diſtinctã materiam,& formã,& ſignificari, & cõferri meritò contendimus. Itaq. vt omittã collationem huius poteſtatis factã Apoſtolis, quã multis doctè, atquè eruditè *Vaſq. diſp.239. c.4.* probat de ſingulis tãtum Sacerdotibus primo probarę poſſem ex *Concil. Carthaginenſi 4. c.3.* & habetur *c. Præsbyter diſt.23.* vt præſtat *Conink ſupra cit. c.7. n.60.* contendẽs, non loqui de mera cæremonia ibi Concilium,dum de impoſitione manuũ Epiſcopi ſermonem habet,quia tamen probabilius eſt illud non agere de manuum impoſitione,quæ fit a ſolo Epiſcopo, cũ ea profert verba. *Accipe Spiritum Sãctum, &c.* de qua inter DD. eſt controuerſia, ſed de altera anteriori, quæ ante traditionem patenæ, & calicis,cum ab Epiſcopo, tum à Sacerdotibus habetur adſtantibus quippè qui ordinare non poſſunt:& quidem fit abſq. verbis:& quia illius Concilij inſtitutum minimè fuit,materiã,& formã aſſignare Sacramentorum:& quia non vtitur illa formula *per manuum impoſitionem* ordinari Sacerdotes;ſed ſolum ait,Presbyterum cũ ordinatur,recipere manuum impoſitionem, vt probè *Vaſq cit. tùm c.5. n.18. tum 6. n.51.* idcirco huius auctoritate omiſſa Concilij,cõcluſionẽ probo è *Concil. Mogũtino ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo c.35.* ibi. *In collatione ordinum, quæ cum impoſitione manus, veluti viſibili ſigno traditur*, quibus verbis indicaſſe non obſcurè videtur viſibile ſignum, in quo hoc Sacramentũ ſitũ eſt,& cuius virtute datur poteſtas, & gratia,manuum eſſe impoſitionem. Tertio probatur clarius è *Trident. ſeſſ.14. c.3. de Sacram. vnct. in princ.* cuius miniſtros eſſe Præsbyteros decernit,ideſt Sacerdotes ab Epiſcopis rectè ordinatis per impoſitionem manuũ hiſce verbis. *Nam, & oſtenditur illic proprios huius Sacramẽti miniſtros eſſe Eccleſiæ Præsbyteros, quo nomine eo loco non ætate Seniores, aut Primores in Populo intelligendi veniunt; ſed aut Epiſcopi, aut Sacerdotes ab ipſis rectè ordinati per impoſitionem manuum Præsbyterij.* Vbi cum dicit Præsbyteros ordinãdos eſſe per manuũ impoſitionẽ,ab Epiſcopis factã clarè demõſtrat manuum impoſitionẽ eſſe materiam huius ordinationis. Et licet nomine Pręsbyterij *1. ad Thim. 4. Græci intelligant*, Epiſcoporum concurſum;at in *alleg. Concilio* ſumitur Præsbyterium pro dignitate Epiſcopi, à quo manus imponuntur Sacerdotibus, quia *Paulus* loquebatur de ordinatione Timothei in Epiſcopum; *Trident* autèm de Sacerdotis ordinatione; quod rationis momentũ optimè proſequitur *Vaſq. citat. à n.39. ac deinceps*,& ſanè niſi per hãc manuum impoſitionẽ, veluti per materiam,& ſignificentur,& dentur tùm poteſtas,tùm gratia Sacerdotalis,neutra ex illo ſcripturæ loco, aut Patrum teſtimonijs data probari poſſet; cũ ſcriptura,& antiquiora Cõcilia ſolum per manus impoſitionem cõferri pronuncient. Demũ quia ferè omnes Sancti Patres antiqui ordinationem manus appellant impoſitionem;aſſerere autèm ſemper eos loqui de aliqua cærimonia accidentali, & eorũ profectò ſẽſui repugnat;quippè qui de manus impoſitione, vti de præcipuo aliquo loquuntur ordinationis, & incredibile eſt ſola ilia cæremonia contentos ſubſtantialem omiſiſſe materiam ordinationis.

21 Quod autèm de materia inadęquata huius Sacramenti,quatenus collatiui poteſtatis Iuriſdictionis dictum eſt facili negotio ad formam

etiam

etiam inadęquatam huius eiuſdem Sacramenti pariter collatiui eiuſdem poteſtatis accomodari poteſt, & ad poſtremam aſſertionis noſtræ partem probandam, quæ primò præterea roboratur ex manifeſta ipſius formę ordinationis partialis ſignificatione, *Accipe Spiritum Sanctũ, quorũ remiſeris peccata, remittuntur eis, etc.* Etenim, vel ſermo eſt de poteſtata remittendi peccata nunc collata, cùm hæc exprimitur forma, qua dicuntur remittẽda, vel de prius habita, vel de mox danda. Non hoc tertium, vt omnium conſenſu patet: non de iam data, ergo de poteſtate, quæ datur ex vi formæ ordinationis *accipe, &c.* applicatæ materiæ proporionatæ, manus videlicet impoſitioni. Probatur aũt vltima aſſertionis pars; nã ſi iam data eſſet poteſtas remittendi peccata, per quam remittenda dicuntur, ſimul etiam Spiritus Sanctus ad vſum illius poteſtatis datus eſſet, ſed hoc dici non poteſt, quaſi datus iam eſſet Spiritus Sanctus, eiuſq. gratia, qua nõ rectè diceret Epiſcopus, *Accipe*, cũ non propriè dicatur de illo *Accipe*, quod iam datum eſt. Præterea ſicut per inſufflationem, ac ſimilia verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, & receperunt Apoſtoli poteſtatẽ remittendi peccata, & Spiritum Sanctum ad eius rectum vſum, neq. dici poteſt illa prius accepta fuiſſe ab Apoſtolis, ac deindè Spiritus Sanctus, qui ad hunc effectum dari demõſtratur per ea. *Quorum remiſeritis, &c.* illico addita poſt inſufflationem à Chriſto: ſic in ordinatione Sacerdotum, in qua ad manuum Epiſcopaliũ impoſitionem, eadem proferũtur verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, ergo ſicut damnatum eſt, aſſerere illis verbis à Chriſto traditũ non eſſe Spiritum Sanctum Apoſtolis contra Theodorum Mompſueſtenum in *S. Synodo Conſtãtinopolitana dicta Cermana ſeſſ.* ſeu *collat.* 8. *canon.* 12. ita parum ſecurè diceretur per eadem verba impoſitioni manuum Epiſcopaliũ addita, vel non cõferri poteſtatem remittendi peccata, vel Spiritum Sanctum ad rectum eius vſum. Et ſanè nõ erit aſſignare quibus alijs verbis illa tradatur poteſtas, quam tradi probauimus ſupra, eſſe de fide. Demum verba adeò clara ſunt exprimentia collationem gratiæ Spiritus Sancti ad functionem illius poteſtatis, dicta ab Epiſcopo inſtar Chriſti, qui ſimillima dixit Apoſtolis, & cõſequenter à perſona poterat vtramq. ſuo modo dare, vt illuſoria quidem eſſent, ni cùm proferuntur, efficacia eſſent, præſtandi, quod ſignificant: & ſicut *Cyrill. Alexandrinus lib.* 12. *in Ioannem c.* 56. *col.* 3. *in medio aſſerit. Acceperunt igitur quando inſufflauit, & dixit. Accipite Spiritum Sanctum, nunquam .n. dixiſſet, qui mentiri*

22 *neſcit, niſi dediſſet*: Ita & nos ſentimus, accipere Sacerdotem per manuum Epiſcopaliũ impoſitionem, & poteſtatem, & ad eius rectum vſum Spiritum Sanctum, tanquam per inadęquatam formam Sacramenti ordinis, verbis ſupra relatis expreſſam, ex qua, & ex alia, *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificiũ, &c.* vna integratur forma huius Sacramenti, quemadmodũ ex inadęquata materia manuum .ſ. iam probata impoſitione, ac traditione calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia vna totalis eiuſdem Sacramenti conficitur materia.

23 Ex hac autem aſſertione fit primo, per vnãquamq. inadęquatam formam inadęquatè materiæ reſpondentem, vt & ſupra dictum eſt, & proportionatam conferri poteſtatem, vel circa Corpus Chriſti verum, vel circa myſticum: & nouam gratiam Sacramentalem ad rectũ eius vſum, vt probè *Vaſq. cit. c.* 5. necnõ *Conink diſp.* 20. *de ordin. Sacrament. dub.* 7. *n.* 61. notarunt. Sicut igitur diſtincta poteſtas confertur diſtinctę materiæ, & formæ reſpondens; ſic etiam, & diſtincta gratia; ſic rectè *Vaſq. diſp.* 239. *c.* 6. *n.* 54.

24 Deducitur ſecundo. Si aliquis Sacerdos ordinaretur per traditionem tantum calicis, & patenæ cum forma ei proportionata, non autèm per manuum impoſitionem, & formã propriã; *Accipite*, videlicet, *Spiritum Sanctum, &c.* fore, vt non poſſet à peccatis abſoluere, etiamſi eligeretur in Parochum, vel alias ab Epiſcopo, vel Papa iuriſdictionem haberet in aliquem, quod maximè notatum volo ex *Vaſq. c.* 5. *n.* 49. ad ea, quę de communi errore dicenda ſunt infra. Et in hoc abſq. dubio errarunt *Sot. in* 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 4. docens oppoſitum: quia per traditionem calicis, & Patenę exiſtimat, poteſtatem remittendi peccata dari, & *Palud. ibid. diſt.* 25. eo quod arbitratur per commiſſionem Papæ poteſtatem illam dari poſſe, quod fundamentũ futile à *cit. Vaſq.* demonſtratur: cum poteſtas actiua remittendi peccata à ſolo Deo conferri poſſit per ordinis Sacramẽtum; vti de facto inſtitutum eſt: neq. à Summo Pontifice ſuppleri, ſed materia. ſubditiquè tradi poſſunt, vt mox dicemus. Itaq. per traditionem patenæ, & calicis nulla transfertur poteſtas remittendi peccata, neq. in Sacramento Pęnitentiæ, neq. extremæ vnctionis, vt probè *Vaſq. n.* 39. *ad fin. &* *n.* 40.

DIS-

DISPVTATIO DVODECIMA

De cauſa finali conſecrationis.

VT in cæteris formis, quibus noſter conſtituitur Epiſcopus, & Epiſcopatus præſtitimus ſingulas earum declarantes circumſtantias, ità in hac præſtantioris conſecrationis, cuius finis hic expendendus ſupereſt, & licet ex parte innotuerit, quia per conſecrationis ordinem,& gratia infunditur,& character imprimitur,necnon poteſtas cõfertur ordinis, qui ſiuè effectus,ſiuè finis rationem ſortiuntur ipſius conſecrationis, reliquum tamen adhuc eſt iuriſdictionis poteſtatem exponere diſtinctam à poteſtate ordinis. Hęc autem partium ex his, quæ *tom.* 1.*lib.* 2.mox allegãdo tradidimus,partim ex his, quæ ſpeciatim diſputabimus adęquatam Epiſcopatus,& Epiſcopi cauſam finalẽ per integrum ſequentem Tomum expendentes,clare cõſtabit.Itaq.in preſentia pauca ſunt addenda,nè actum agamus, vel è propria ſede quęſtionis remoueamus,ad hęc autem expedite maximopere duximus diſputationem modo allatam de iuriſdictione cuiuſcumq.Sacerdotis præmittere.

CAPVT PRIMVM:

Epiſcopalis iuriſdictionis poteſtas per comparationem cum ſacerdotali declatur.

SVMMA.

Duplex Antiſtiti eſt iuriſdictio. n.1.

Iuriſdictio dicit duo,& poteſtatem,& ipſius applicationem.n.2.

Epiſcopo iure diuino aliqua competit iuriſdictio. num.3.

Quomodo hæc ipſa iuriſdictio ſit actualis, & radicalis,quando in ſe perfecta ante applicationem,minus tamen expedita, & quando perfecta ante applicationem habitam ſubditorum. num.4.

Hæc iuriſdictio quoad applicationem ad hanc, vel illam Diœceſim iuris eſt Eccleſiaſtici. n.5.

Sine certa Eccleſia poteſt Præſul conſecrari. n.6.

Antiſtes ordinatus,ac deſtinatus ad Eccleſiam in partibus Infidelium exiſtentem, vel ad aliquam vagę,vbi illam,vel aliquam certam,liberamq. nactus fuerit abſq. alia conceſſione Pontificis poteſt ſua vti iuriſdictione. n.7.

Actualis iuriſdictio habitudinem inuoluens ad certam hanc Eccleſiam iuris eſt Eccleſiaſtici. num.8.

Quomodo conferantur Eccleſiæ Præſulibus de earumq. & Parœſiatum diuiſione.n.9.

Epiſcopatus non poteſt intelligi,nedum eſſe abſq. potentiali connexione cum Eccleſia.n.10.

Epiſcopo non ad certam Eccleſiam cõſecrato eſt obligatio,certam deinceps ſi aſſignetur Eccleſiam gubernandi.n.11.

Translationes,& abdicationes Eccleſiarum iure diuino non ſunt prohibitæ. n.12.

Reſidentia Epiſcoporum eſt iuris Canonici.n.13.

NOn eſt cur poteſtatem ordinis, ad quam conſecratio Præſulis præcipuè dirigitur, hic aggrediar exponendam, quæ vt modo in diſputationis limine dixi,& adumbrata eſt ſuperius,& è peculiaribus muneribus Præſulis,ſacrorum præſertim ordinum, confirmationiſq. conferendæ clariſſimè conſtabit. Sola igitur Epiſcopalis ſe ſe offert Iuriſdictio, ad quam,vt ad finem etiam tendit conſecratio,& licet vt è ſuperioribus horum librorum liquet diſputationibus Epiſcopo electo, & confirmato aliquid ſit iuris,& iuriſdictionis,nihilo tamẽ minus plena ſuis abſoluta numeris per conſecrationem ſanè tribuitur.

1 Itaq. duplicem agnoſco in Præſule iuriſdictionem,alteram in foro interiori animę,ſeù poli,vt vulgo dicitur,alteram in foro exteriori, ſeù fori,externoq. regimine Eccleſiaſticæ Reipublicæ ſingulis Epiſcopis commiſſæ. Illa eſt ad abſoluendum à peccatis, atq. ad internum regimen animarum, hæc ad Eccleſiaſticas pœnas ferendas,atq. ad alia iudicia,quæ ad externam faciunt gubernationem Subditorum, & cum propria ſit Epiſcopi poteſtas,qua differt à Sacerdote in foro externo,non autem in interno,niſi ſolum,quod in illo hæc eadem eſt, quaſi fœcunda,qua poteſt Epiſcopus Sacerdotes ordinare,eademq. donare iuriſdictione, non ſecus,ac diximus de ordinis poteſtate; idcirco hæc è re ſolum erit exponenda,ad cuius dilucidationem maximopere confert ſuperior diſputatio ad hunc finem præmiſſa.

2 Demum notandum eſt in qualibet Iuriſdictione in aliquem duo eſſe inſpicienda, ac diſtinguenda; alterum eſt ipſa actiua poteſtas iuriſdicẽdi,alterũ applicatio materiæ,ac ſubditi, erga quem hæc poteſtas actiua poſſit iuſdicere,ſententiamq.ferre,vt inferiùs *ſuper. diſputat. c.2.n.6.& c.4.à n.4.* ac deinceps tradidimus.

3 His adnotatis dicẽdum eſt mihi primo Iuriſdictionem veram, & propriam omnibus numeris abſolutam Epiſcopo competere iure diuino,ratione præſertim ſuæ ordinationis. Hæc aſſer-

aſſertio patet, tũ quia Epiſcopis promiſit Chriſtus *Matth.* 18, Claues Regni Cœlorum ad ſoluendum, & ligandum: intellexitq. de clauibus ad excommunicandum etiam, cenſuraſq. reliquas ferẽdas, & ab eis ſoluẽdas, ipſaq. ordinatione illis tradidit, vt ſint Paſtores, & Iudices, vt probè indicat *Vaſq. tom. 3. in 3. par. diſp. 240. c. 4. n. 41. art. 2. diſp. 152. c. 3. n. 26. & Conink de miniſtr. Sacram. pœnit. diſp. 8. dub. 3. n. 11.* tùm ex his, quæ fuſius de hac ipſa quæſtione diſputauimus *tom. 1. diſp. 1. c. 4. n. 5. ac deinceps, & ſuper.*
4 *diſp. c. 2. à n. 3. vſq. ad 6.* Quomodo autem hæc ipſa iuriſdictio dici poſſit actualis, & etiam radicalis: quomodo in ſe perfecta, vel ante applicationem ſubditorum factam tùm 1. *tom. loco cit. tùm ſuper. diſp. à nu. 3.* ac deinceps vberius explicauimus, & clarius *Deodante* dicemus *tom. 3. lib. 9.* diſputantes de poteſtate legiſlatiua Epiſcoporum.

5 Dicendum ſecundo hanc Iuriſdictionem Epiſcopis ex ipſa ordinatione conuenientem quoad applicationem, & habitudinem ad hãc, vel illam Eccleſiam, ſiuè Diœceſim eſſe iuris Eccleſiaſtici. Proſequutus ſum hanc eandem doctrinam *tom. 1. diſp. 1. c. 4 cit. à nu. 7. cum Conink cit. nu. 20. conſ. 2. vt Vaſq laudato,* qui rectè iuriſdiuini eſſe, atq. Eccleſiaſtici ſcribit: diuini quidem in radice, vt diſtincta ab actuali habitudine, vt ritè ipſe interpretatur: Eccleſiaſtici, pro vt illam habitudinem inuoluit, quemadmodum vberius dixi præcedenti *diſp. tot. cap. 3. & c. 4. à num. 7. ac deinceps* de iuriſdictione cuiuſcumq. Sacerdotis, de qua par eſt ratio, ac de Epiſcopali, & loco modo allegato *tom. 3. iterum confirmabo.*

6 Ex his aſſertionibus deducitur primo in quo ſenſu, ex vi conſecrationis, & actualis in eſſe cenſetur forma iuriſdictionis Epiſcopo cõſecrato, & hęc ipſa potentialis, ſeù radicalis dicitur abſq. actuali habitudine conſiderata ad certam Eccleſiam, ſine qua certa Eccleſia, ſiue creari, ſiue conſecrari Præſulem non repugnat, quæ omnia diſertè dicta habes amice Lector in noſtro *1. tom. diſp. 1. c. 4. n. 8. et 9.* & confirmare poteris ex iuriſdictione ſingulis Sacerdotibus in illorum ordinatione, & conſecratione collata, quæ in ſimili ſenſu actualis dici poteſt ſecundum ea, quæ intrinſicè complectitur, & ſi ad certos adhuc ſubditos non fuerit relata, vt modo *præmiſſa diſputatione* docui *c. 4. ab initio vſq. ad n. 10.* necnon huius *tom. libr. 6. diſp. vlt.* ex *cap. Inter corporalia de translatione.* An autẽ Epiſcopo ritè electo, & confirmato, vel à Papa ritè nominato iuriſdictionis poteſtas conueniat etiam iure diuino conceſſa *volum 3. libr 9.* diſputantes de facultate legiſlatiua Præſulis conſtabit.

7 Hinc Epiſcopus titularis, ſi fuerit ad Eccleſiam in Partibus Infidelium ordinatus, vel ad aliquam Eccleſiam vagè, ſimulatq. in illam Ciuitatem, ad quam deſtinatus erat, peruenerit, ſiue habuerit aſſignatam deinceps certam Eccleſiam, poſſet abſq. vlla alia Pontificis conceſſione ſubditos iudicare, excommunicare, &c. quod ex eo maximè deducitur, Auctore *Vaſq. 3. tom. in 3. p. diſp. 240. c. 4. n. 43.* quia nullus Epiſcoporum cum excommunicat, aut à cenſuris abſoluit, dicere poteſt, ego te excõmunico, aut te abſoluo in nomine, ſeù auctoritate Pontificis, cum id propria præſtet, ſicut nec quilibet Sacerdos dicere poteſt, ego te abſoluo à peccatis auctoritate Papæ, vel alterius, ſed Ieſu Chriſti, quia ſicut Sacerdos, ita Epiſcopus auctoritatem, & poteſtatem habent Iuriſdictionis in ſenſu dicto iure diuino.

8 Deducitur ſecundo actualem Iuriſdictionẽ inuoluentem habitudinem ad certam Eccleſiam, & Subditos, actualemq. indiſſolubilitatẽ cum hac ipſa Eccleſia, & Subditis iuris eſſe Eccleſiaſtici. Hoc *cit. loc. 1 tom. c. 4 nu. 10. ac deinceps,* probatum eſt, & illuſtratur egregiè doctrina *ſuper. diſp. c. 4. nu. 11. & 12.* vbi applicationẽ ſubditorũ ad completam Iuriſdictionẽ, actualem relationem inuoluentem ad certos Subditos cuiuſcumq. Sacerdotis diximus ab Eccleſia, & Summo Pontifice pendere, vt etiam diuiſionem Paræſiarum.

9 Aſſignatio igitur materiæ, ſeù Subditorũ, in quos operetur poteſtas legitima primo fieri debet via ordinaria per aſſignationem Epiſcopatuum auctoritate Summi, ac Romani Pontificis, qua decernitur huic Epiſcopo hæc Diœceſis, talis Ciuitas, ac tale territorium, cuius incolę omnes legitima ſint materia Iuriſdictionis Epiſcopalis, in quos poſſit ſententiam ferre, ac cetera obire munera huic ſimilia. Deindè Paræſiæ aſſignãtur eiuſdẽ auctoritate Pontificis, ſiuè immediatè, ſiue per alios ex ipſius commiſſione, ſic Petri conſenſu, antiquorumq. Põtificum Romanorum factam fuiſſe diuiſionem antiquitus Epiſcopatuum, & Parochiarum, optimè notat *Vaſq. 4. tom in 3. par. q. 93. art. 1. dub. a. n. 29.* reſpectũ quarum Antiſtites habẽt non modo Iuriſdictionem communicatam in promotione, atq. ordinatione, ſed etiã applicationem, materiam, & ſubditos, circa quos illa verſatur, atq. expeditè poteſt exerceri; quæ quidẽ poteſtas dicitur ordinaria non ſolum ex parte poteſtatis, vt in promotione, & ordinatione collata; ſicut hanc eandem habẽt In foro interno abſoluendi, ac retinendi peccata, qua pariter omnes donantur Sacerdotes in eorũ ordinatione, ſed ob applicatã materiã ex ordinario iure, munere, officio, ac dignitate illã expoſcentibus, quia Paſtores, & Iudices cum ſint, eam ſibi flagitãt ex intima talis officij, ac dignitatis ratione, cui iure per aſſignationẽ materiæ ſatiſfit. Secundus modus aſſignationis huius materiæ non habetur via ordinaria, ſed ex Delegatione, & voluntate committentis, vt idem aduertit *Auctor n. 30. & 31.* & vt committitur Sacerdotibus, quibus munus Cõfeſſarij ex Delegatione conuenit, non autem Epiſcopis, quidem ordinaria potiuntur facultate.

Hinc optime deducunt Doctores, vt *loc. ſup. adnotatis 1. tom.* indicant diſcrimen inter Summum Pontificem, reliquoſq. Epiſcopos, quod ille Iuriſdictionem habeat non modo radicalẽ, ſed actualem, ac iure Diuino determinatam ad vniuerſalem Eccleſiam; Epiſcopus autem licet

neceſ-

Digitized by Google

neceſſario aliquam habeat radicalem, ac determinabilem, ſeù determinandam ad hanc, vel illam Eccleſiam, non autem determinatam, & actualem, iureq. diuino connexam, cum hac, vel illa Eccleſia, & hæc ipſa, talis eſt naturæ, vt prorogari, dilatari, circumſcribi, maior, vel minor reddi poſſit à Summo Pontifice Romano.

10 Deducitur tertio, neq. eſſe, neq. intelligi poſſe Epiſcopatum, pęnes hæc eſſentialia, abſquè potentiali connexione cum aliqua Eccleſia vagè ſaltem ſumpta, vt docui *l.1.tom.1.diſp.1.c.4.n.13.* quod dictum volo non ſolum de Epiſcopo conſecrato, ſed enim de ritè electo, & confirmato, vel à Papa ritè promoto ante conſecrationem, vt expreſſius dicemus *volumine 3. lib.9.* diſputantes de poteſtate legislatiua Præſulis.

11 Deducitur quarto, obligationem ineſſe Epiſcopo non ad certam Eccleſiam creato, & conſecrato illam regendi ſpecialem Eccleſiam, quę legitimè deinceps à Summo Pontifice commẽdatam habebit, ſic *loc.cit.* proſequutus ſum *n.4.*

12 Deduco quinto, Eccleſiarum translationes, atq. abdicationes iure diuino prohibitas non eſſe, quippèquæ fieri nequeunt, ni diſſoluto nexu cum Eccleſia, à qua transfertur Epiſcopus, vel qua ſe abdicat, nè detur bigamia, vel Polygamia, vel vinculum actuale abſquè Eccleſia ſponſa.

13 Deducitur ſexto, obligationẽ reſidentię, quã fuſiùs *tom.3.* Deo dante euoluemus, ſubſequẽnẽ hoc actuale vinculũ, dicentẽq. actualẽ cõnexionem cum hac Eccleſia, cui adeſſe tenetur Epiſcopus, maiorem non inducere obligationẽ actualis connexionis inter hunc Epiſcopum, & hanc numero Eccleſiam, quã obligatio, ex qua eſt ipſi Eccleſiæ deuinctus; cũ igitur nodus iuris ſit Canonici, conſequens eſt, iuris etiam canonici eſſe reſidentiam ſe habentem, vt acceſſorium; ſicut.n. iuriſdictio pone actuata, fędus, & contractus cum hac, vel illa Eccleſia, quæ ſe habent inſtar principalis, iuris eſt Canonici, ita ſubſequens, atq. acceſſorium, iuris debet etiam eſſe Canonici ex *regul. 42. in 6. acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*, ſic cum adeſſe Eccleſiæ, & in ea reſidere, Epiſcopus teneatur, cum qua eſt actualiter ligatus, & ex eo, quod ei ſit deuinctus, ſicut hæc actualis allegatio iuris eſt Canonici, ita & obligatio reſidendi per eãdem regulam; Deindè Diœceſes, & Parochiæ, vt diximus, neq. fuerunt à Chriſto Domino diuiſæ, neq. huic, neq. illi adſcriptæ, neq. determinatio Iuriſdictionis actualem dicentis ordinem, atq. adminiſtrationem, ſed à Papa; igitur à Papa potiori pendebit iure adeſſe huic Iuriſdictioni, & huic adminiſtrationi. Inſuper non poteſt Epiſcopus in omnibus locis eſſe Diœceſis præſens, ergo ſicut poteſt à reliquis abeſſe, dum adeſt vſu, ſic iuſtis de cauſis per *Trid. ſeſſ. 23.c.4.* præſertim indicatis, iudicio, & auctoritate Summi Pontificis ſufficientibus iudicatis poterit à tota Diœceſi abeſſe: ad hæc Chriſtus Dominus Petro, vt ſuas paſceret oues præcipiens non immediatam iniũxit curam, ſed mediatã, ergo hoc ipſum ſingulis præſcripſit Epiſcopis. Et quidem ſi translatio, ſeù abdicatio Eccleſiarum, quæ vel repudio, vel diuortio aliquo pacto æquiparantur, cum ſoluatur per illas fędus ſpiritualis coniugij, Summi poſſunt Pontificis auctoritate fieri, à cuius Canonico iure pendet, profectò à fortiori reſidentia, quæ ad ſummum, cum diuortio quoad totum conferri poteſt, ab auctoritate pendebit Papę, imò ſicut viro prudenti iuſtis de cauſis licet ad tempus abeſſe à coniuge, ſic moraliter, pẽſatis grauibus cauſis maximè à *Trid. modo alleg.* expreſſis cõiux ſpiritualis à ſua, per ſe loquẽdo, poterit abeſſe Eccleſia ſponſa, ſeruatis tamen Pontificis de hac re datis decretis. Hæc pertranſeũter, & currenti calamo indicauerim *tom.3.* pro dignitate, Deo dante, locupletanda, in quo *lib.9.* plura agentes de poteſtate legislatiua Epiſcoporũ adijciemus.

CAPVT SECVNDVM.

An poſſit Epiſcopus ad duas Eccleſias conſecrari, in quibus propriam habeat iuriſdictionem.

S V M M A.

Pluralitas beneficiorum quando mala, & prohibita. n.1. & 2.

Iure humano, & canonico etiam pluralitas beneficiorum prohibita eſt. n.3.

Epiſcopatus per ſe incompatibilis eſt cum Cardinalatu. n.4.

Quomodo Cardinalibus dari ſoleãt Epiſcopatus, ſiuè in titulum, ſiuè in Comendam ex ſtylo Curiæ. n.5.

Sex Cardinales ſeniores quomodo de more Epiſcopi ſint. n.6.

Vnus Epiſcopus ex ſe duas Eccleſias, ſiuè in titulum, ſiuè in comendam habere nequit, & peculiari ratione probatur ab auctore. n.7. & 8.

Conſilium, ſeù monitum Belarmini datũ Clementi VIII. Pontifici Maximo circa pluralitatem Eccleſiarum. n.8.

Reſponſio Clementis VIII. data Belarmino. n.9.

Poteſt Papa ex cauſa vrgenti ad pluralitatem Eccleſiarum diſpenſare. n.10.

Papa diſpenſante ſine cauſa in pluralitate Eccleſiarum, eas Poſſidens non excuſatur in foro conſcientiæ. n.11.

Diſpenſatio abſq. iuſta cauſa in pluralitate Eccleſiarum, neq. valida eſt, neq. licita n.12.

In his, quæ ſunt iuris naturalis non poteſt validè, atq. illicitè à Papa diſpenſari. n.13.

An Papa validè diſpenſet in iure naturali diuino ex cauſa quæ putata ſufficiens n.14.

In dubio num cauſa ſufficiens ſit ad diſpenſandã pluralitatẽ Eccleſiarum, & cęterorũ huiuſmodi, num ſit valida diſpenſatio. n.15.

Si poſt diſpenſationẽ ex inſufficienti cauſa habitam cauſa ſufficiens aduenerit, quid ſentiendum ſit. n.16.

LII In-

Incōpatibilitas Archiepiſcopatus inter ſe, & cū Epiſcopatu, & cū Metropolitanatu.n.17.et 18.

Quomodo vacet prima Eccleſia per aſſumptionē ad ſecundam.n.19.

Quæ obligatio vrgeat vnam ex Eccleſijs renunciandi.n.20.

QVam propoſui quæſtionem dilucidaturus, conſilium non habeo, alteram e propria ſede diuulſam, perpendere de pluralitate beneficiorum, ex qua videtur hæc promanare, & ſatis ad rem noſtram puto me facturum ſi de hac ipſa, quid in præſentia probabilius æſtumem, indicauerim.

1 Itaq. ſupponendum primo, pluralitatem beneficiorum ſtando in iure naturali, neq. indifferentem eſſe, neq. adeò intrinſecè malā, vt nulla poſſit ratione honeſtari, vt .n. *tom. 1.lib.2. diſp.1.c.3.n.35.* ſcripſi in duplici eſſe differentia conſtat, ea, quæ iuris naturalis diuini ſunt: alia intrinſecè bona, ſic ſancti as neceſſaria in ſāctis tractandis; alia mala, ſic odium Dei, libido contra naturam, mendacium, &c. alia uerò quæ ratione alicuius adiuncti, & circumſtantiæ licitè fieri poſſunt, cuius rationis eſſe, ad propoſitum dixi *l.1.c.4.n.18.ſolutionem decimarum*, nā etſi Eccleſiaſticorum ſubſtentatio iuris naturalis diuini ſit, modus tamen, ac diſtributio talis impoſitionis, uel oneris inter fideles iuris eſt humani. Itaq. huius etiā rationis eſſe prò præſenti inſtituto probabilius putauerim, pluralitatē beneficiorū ex *D.Thom.quodl.9.art.15. Adriano in 4. vbi de reſtitutione quæſtione cuius initiū eſt, quia in præmiſſis. Sylueſtr.benef.4.ſub initio, Rebuff. in prax. beneficiorum cap. de diſpenſ. ad plura beneficia n.29.45.58 59.& 60 Nauarr.in ſumm.latina c.25.n.128.S.Antonin.3.part.ſummæ notab 15.c.1.§.8.Sot.lib.3.de iuſt. q.6. art.3. Cordub.lib.1.qq.20.*& alij, quos citat, ac ſequitur *Sances conſil.moralium lib.2.c.2.dub.5.* quibus eò potiori ratione ſubſcribo, quòd *libr.6.* agens *de beneficior.inſtit.* ſæpè dixi, in pleriſquè pactum interceſſiſſe inter fideles, ac diſtributores ipſorum, quod quidem humana voluntate cum contrahatur, ex hac parte mutabile cēſendum eſt per Superioris voluntatem, Pontificis ſcilicet *loc.modo cit.lib.6.diſp.1. cap. illo 3.* ſęprùs dixi.

2 Cum aūt iuris naturalis diuini vi aliquo pacto prohibitam dicamus pluralitatem beneficiorum, non eo ſenſu acceptum volumus, quaſi immediata ſit à iure diuino talis prohibitio, nā neq. adhuc erāt introducta beneficia, neq. erecta; Deinde vt verbis vtar *D.Thom ſup.cit. In iure diuino non inuenitur determinata expreſsè ſingularitas beneficiorum, vel pluralitas prohibita, quamuis ad eā argumenta ex aliquibus auctoritatibus ſcripturæ fortè adduci poſſint, quæ tamē non lucidè veritatem oſtendūt,* hæc ille. Hinc fit, eſſe iuris naturalis; & aliquo pacto diuini, facta ſaltem beneficiorum inſtitutione, negationem pluralitatis illorum modo iam dicto. Quamobrem cum pluralitas hæc non adeò ſtrictè à iure naturæ prohibita ſit, quin ex cauſis iuſtis honeſtari poſſit, quibus concurrentibus licitè, quis plura obtinebit beneficia, idcirco iure humano

3 ēt vetita eſt, ita, vt concurrentibus ēt honeſtātibus cauſis, nec potiri pluribus poſſit beneficijs aliquis abſq. Sūmi Pontificis diſpenſatione ex vrgentibus, & maximis cauſis, præſertim ſi huiuſmodi beneficia fuerint curata ex *21. q. 1.cap.1.& 7.Synodi cap.Clericum 21.q.2.ē Cōc. Chalcidonenſi c.10.cap.Sanctorum diſt.70.ē Placentino Conc.cap.vnico 10 q.3.& Toletano Cōc. cap.quia in tantum de præbend.ē Lateranēſi, cap. referente, cap.ad hæc, cap.præterea, cap.cum non ignores, cap.cum iam dudum, cap.de multa de præbend. cap. quare nonnulli de Clerico non reſidente, cap.licet de præbendis in 6.Clem.ſi plures eodem, extrauag.execrabilis Ioannis XXII. eodem, & ē Trident.ſeſſ.24.c.17.* Adde quamplures rationes, quas refert *S. Thom.cit.* inceno *Rebuff.in prax.p.2.tit.de diſpenſationib.ad plura beneficia, Ioānes dè Lignano de pluralitate beneficiorum Alph.Oſceda de beneficiorum incompatibilitate, & compatibilitate, noſter Sances loc. cit.& Felluc.tract.41.c.7.à.n.3.* ac deinceps, adductis ſolutionibus *à nu.5.* & alijs auctoribus apud hos, apud quos conſtat, poſſe, quidē pluralitatem beneficiorum aliquando concedi ex maximis, & approbatis cauſis, quibus deficiētibus, *Alexander III.cap.quia tutum de præbendis* meritò teſtatum reliquit, beneficiorum pluralitatem certum continere animarum periculum, cuius multa refert abſurda *Ioannes XXII in extrauag.execrabilis cit.* Demnm *ſeſſ.24 c.17. à Trid.* pluralitas beneficiorum appellatur peruerſio totius Ordinis Eccleſiaſtici.

Cauſę aūt hę rectè numerātur *cit.Felluc.n.15.*

4 Prætetea ſupponendum ſecundo, Epiſcopatū ex ſe, ac præciſa diſpēſatione aliquā habere incōpatibilitatē cum Cardinalatu, exceptis ſex Epiſcopatibus Romani territorii, qui pęnè in ſuburbijs Romę cēſētur eſſe. *Hoſtiēſi, Portuēſi, Sabinenſi, Præneſtini, Tuſculano, atq Albanenſi.* Prima pars huius ſuppoſiti, ſatis probata eſt *lib 6 diſp.12.c.1.* vbi poſtulari quidem, non eligi, neq. abſolutè promoueri, ſed cū aliqua diſpēſatione diximus Cardinales in Epiſcopos, quæ ex ſtylo Curiæ legē Condēte, vt indicat *Oſced.*

4 *t.p.c.2.n.7.* maximoperè cōprobantur, nā Summus Pontifex olim conferre non ſolebat Epiſcopatū in titulum Cardinali, ſed ſolū in Commendam, vt tantā ſuſtiuere perſonā pro dignitate Eccleſiaſtica, moderatiſq. per prudentiam Chriſtianā ſumptibus valeāt, tametſi alter aliquo pacto contrarius aſſeratur ſtylus *à Felluc. cit.tract.41.c.7.n.33.* ex quo cōſtat Epiſcopatus Cardinalibus ēt in titulū dari, de quo loco nobis citato tractauimus cū *Sot.* Hos aūt Epiſcopatus aliqui retinēt, ac ſe ad illos de licētia Papæ ſe cōferunt, vel diſpenſantur à reſidentia, ꝙ officiū aliquod in Vrbe maioris vtilitatis exerceāt, vel ꝙ cęlum, in quo Epiſcopatus ſitus ſalubre nō credatur, vel alia ſimili de cauſa iuſta à Sūmo Pōtifice iudicata, tametſi nōnulli Epiſcopatus reſignāt cū reſignatione fructuū, quorū aliquos relīqnūt Reſignatario, de quo legatur *Felluc loc.cit.* de hoc ant duplici ſtylo Curię nō pigeat Lectorē meū *Sot.* adire *de iuſt.et iur.* mox citādum, apertis ſanè verbis ſenſum proprium aperientem.

6 Se-

6 Secunda verò pars noſtri ſuppoſiti,tùm ex antiquiſſimo deſumitur ſtylo Curiæ , neq. per Tridentinam Synodum [incõtrarium alioquin ſummoperè vrgentem mutato, tùm Auctore *Sot.lib.de iuſt.& iur.lib.10.q.3.pag.2.* à principio peti debet à proximitate ad Vrbẽ,atq. ab eminenti,ſiue eruditione,ſiuè prudentia, ſiue rerũ ad vniuerſalem Eccleſiam probè gerendam experientia,qua dictis ſex Præſules ornati habendi ſunt,cum ergo, & crebrò propriam Diœceſim ſinguli viſitare poſſint , & communi bono vniuerſalis Eccleſiæ conſulere,opem ſuam Sacro Cardinalium Senatui impendendo,merito hiſce licere dicendũ Epiſcopatu,& Cardinalatu potiri . Plũra *loc.cit.7.* libri exarata leges,& apud *Felluc.cit.à n.33.*Nos ad inceptum de incompoſſibilitate reliquorum Epiſcopatuum redeamus.

7 Dicendum itaq. eſt ea ſo vnus Epiſcopus ad duas præfici,& conſecrari Eccleſias nequit ſiuè in titulum , ſiuè in Commendam,ſic per communem ſententiã Auctores paſſim,& probant primo ea *cap.Clericum 21.q.1.* deſumpto è Concilio Calcedonenſi.Cęterum cum ſtatim ſubiungantur verba Capituli Qui plures è Leone IV. concedente poſſe vnam Eccleſiam haberi in titulum, & alteram in Cõmendã, & Capituli Relatio,& cap.Illud quoq.in quibus Gregorius *lib. 2.epiſt.113.ad Agnellum, aliàs c.52.* concedit Epiſcopo Fundenſi Eccleſiam Terracinenſem non relicta Fundenſi potius contrarium conficitur,quam noſtræ Concluſionis veritas comprobetur.Affertur etiam *cap. per laicos 16.q.7.* Verum ad calcẽ de omnibus loquitur Eccleſijs præſertim Parochialibus,quorum pluralitatem licere ob paupertatem ait Gloſſa ibi.Præterea *cap.ſicut de exceſſibus Prælatorũ*, quod de vnione Eccleſiarum facta à Prælato inferiore citra Epiſcopi conſenſum loquitur , neq. ad rem facit:*cap.cum in cunctis, §.cum vero de electione*, quod de vacantia beneficiorum per promotionem ad Epiſcopatum directè ſermonem habet : parui etiam momenti eſt ad rẽ noſtram alius quicumq. textus adduci ſolet , quamobrem his omiſſis primo loco probanda concluſio eſt ex *c.2.Concil.Lateranenſis ſub Alexandro IV.relato in cap.de multa de præbendis, & dignitatibus*.Secundo per Extrauagantem Execrabilis , quę tametſi de pluralitate loquatur beneficiorum,præſertim dignitatum,& curam habentium animarum potiori quidem iure competit Epiſcopatibus , quibus maximopere illa quadrant, & dum non ſunt proprij in ſingulis Eccleſijs Rectores priuantur multis cõmodis immutijs varijs eapoſitæ,&c.Et quamamarius eſt dolendũ,animarũ cura negligitur.Tertio *ex Trident.ſeſſ.7.c.2.de reformat.* nemo quãcumq. dignitatem,&c.plures Metropolitanas, ſeù Cathedrales Eccleſias in titulum,ſeù commendam,aut alio quouis modo contra Sacrorum Canonum inſtituta recipere,aut ſimul retinere pręſumat. Inſuper probatur ratione petita à matrimonio ſpirituali , quod ſubire diximus Epiſcopatum *diſp.* 10. Argumẽtum autem a matrimonio carnali ad ſpirituale,&,vſui eſſe in iure,& roboris non parũ habere ſæpè ſcripſimus ex *cap.inter corporalia. & finali de tranſlatione,cap.quoniam frequenter,§.porrò*,vt liquet non contraria,alijſq. iuribus eruditè allatis ab *Euerard.de locis loco 77.* à matrimonio carnali ad ſpirituale ; Nemini licet duas ſimul habere vxores matrimonio carnali deuinctas,vt communis,& catholica fert doctrina , ergo neq. in matrimonio ſpirituali id licere dicendum eſt.

At dicet aliquis argumentum nimis probare,nam vel ex eo conficitur,ſicut Summus Põtifex nequit in pluralitate vxorum diſpenſare , ita neq. in pluralitate Eccleſiarũ,vel nihil probare,vt nos iterum indicauimus hoc *lib.8.diſp.* 50.Cęterum ſi adducto adiungamus argumentum à fortiori, quod ſummi eſſe roboris demõſtrat citatus Euerardus in loco à minori,viribus non carebit. Illud autem ſic efformo auctore *Paulo ad Titum c.1.* Epiſcopus dicitur vnius debere eſſe vxoris virum,per cuius coniugium ſignificatur matrimonium ſpirituale inter Chriſti humanitatem,& Verbum,quod Sacramentum magnum eſt ; igitur à fortiori Epiſcopus debet eſſe natura ſua vnius vxoris vir ad Sacramentum iam dictum explicandum. Inſuper probatur ex multis, quæ refert abſurdis Extrauagãs citata Execrabilis de Præbendis , quorũ illa ad rem ſunt præcipua,redundare pluralitatem Eccleſiarum in detrimentum debitæ curæ animarum neq. per alium æq. bene, ac per ſe paſtor poterit illis proſpicere , alioquin malè Cathedrales Eccleſias eſſe diſtinctas,& fruſtra duabus duos eſſe deſtinatos Paſtores . Quod ſi dicas temporum iniuria, alteram , vel vtramq. ſatis eſſe diminutam potius ato agendũ eſſe de vnione,quæ eſt extra noſtrum caſum. Deindè non ſolum in præiudicium id videtur eſſe aliorum dignorum , cum plures etiam fortaſſe digni eſuriunt , & vnus pluſquam ſatis eſt abundat; verum in præiudicium vertitur Eccleſiarũ, ad quod miniſterium ſunt relati redditur, cum Eccleſiæ fidelium debito ſeruitio,atq.intentione fraudentur , quippè qui fideles ſufficientes ad proprium Paſtorem ſubſtentandum,& cum dignitate alendum annuos deſtinauerunt redditus,non autem ad ſupplementum, neſcio cuius,vt ita dicam . Hinc ordo boni peruertitur regiminis,dum vnus plures gerit perſonas , al-
8 teriuſq. miniſtri officium vſurpat. Demum alia deſumitur ratio à neceſſitate reſidentiæ , quæ ſumma eſt, neq. præter quàm ex vrgentiſſimis cauſis maximè per *Trident.* indicatis diſpẽſari poterit,& rarò Hinc inter Conſilia,ſeù monita Clementis VIII.Pontif.Max.data eiuſdem iuſſu à noſtro Cardinali Belarmino, quartum locum obtinet hoc, quod placet eiuſdem referre verbis,ne meis aliquid maieſtatis deperdat ſermo,ſiue Summi Pontificis, ſiue ſimilis Docto-
9 ris,ac Purpurati . *Quarta res*,inquit Bellarminus,eſt *Polygamia ſpiritualis,cum videlicet vni perſonæ plures Eccleſiæ cõmittuntur. S.Bernard. in epiſt.ad Comitem Theobaldum,niſi diſpenſatorie ob magnam Eccleſiæ neceſſitatem. S.Thomas ſcribit,beneficiorum præſertim curatorum multiplicitatem non ſolum contrariam eſſe iuri cano-*

*nico,ſed iuri naturæ,nõ quòd ita ſit intrinſicè mala,vt nullo modo honeſtari poſſit,qualia ſunt adulteria,mendacia,& ſimilia,ſed quòd abſolutè mala ſit,poſſit tamen ob certas circumſtantias honeſtari,vt ob Eccleſiæ neceſſitatem: ex quo colligit idem S.Thomas,eũ,qui ex diſpenſatione duas Eccleſias habet,non eſſe tutũ in conſcientia,niſi cauſa illa adſit,nempe Eccleſiæ neceſſitatis,vel certè maioris vtilitatis,quoniam diſpenſatio nõ tollit, niſi vinculum iuris poſitiui : Et hanc S.Thomæ doctrinam omnes Theologi probant.Quare timendum eſt,ne forte non ſint in conſcientia tuti, qui aliquando duas habent vnam Cardinalitiam, alteram non Cardinalitiam,cauſa .n. cur Epiſcopis Cardinalibus duæ permittuntur Eccleſiæ,non videtur eſſe neceſſitas,vel vtilitas Eccleſiæ,ſed maior perſonæ dignitas,vel commoditas.*hæc Belarminus: Cui Pontifex Maximus maxima cum prudentia,ac dignitate reſpondit.*Quoad iſtam Polygamiam, ea interdum ſolum eſt in iſtis ſex Epiſcopatibus Cardinalitijs, circa quos nihil mutandum duximus,cum à Prædeceſſoribus noſtris etiam poſt Concilium Tridentinum res hæc examinata fuerit,& ita conſtituta: Et turbare ordinem Collegij, & redarguere facta Prædeceſſorũ noſtrorum, & tot Cardinalium non viſa fuit nobis res,quæ ſine ſcandalo fieri poſſit.*

Hæc noſtra tamen aſſertio certior quidem eſt ad rem noſtram Præſulatus contracta,qui ſi dandus eſſet in commendam,certè in commẽdam dandus eſſet perpetuam, de qua *Trid. ex ſeſſ.24.c.27.*omnium pluralitatem beneficiorũ comprehendẽs,*& ſeſſ.7.c.2.de reform.*hæc ſpeciatim amplexum,vt probè notant *Sot.lib.3.de inſt.q.6.art.3.Cordub.lib.1.qq.q.20.Nauar.ſumma latina c.25.n.126.& alij.*

10 Secunda concluſio.Poteſt Papa ex cauſa vrgenti diſpẽſare in pluralitate Eccleſiarum Cathedralium. Deducitur hæc aſſertio à fortiori ex noſtro ſuppoſito primo, Auctoribus ibidem citatis,atq. ex aſſertione prima,idq. etiam præſtitiſſe Papam colligitur ex *cap.Relatio* adiuncto *text.in cap.illud* 21.*q*.1.vbi expreſſa Pontificia habetur de duabus Eccleſijs diſpenſatio.

11 Ex hac ſecunda concluſione deducitur diſpenſationem Romani Pontificis, quando ſine iuſta cauſa eſſet,non excuſari in foro conſcientiæ poſſidentem duas Eccleſias, *ſic Belarminus cit.*& Auctores infra citandi, quia illa pluralitas Eccleſiarum eſſet contra ius naturæ,nequè abſq. cauſa validè diſpenſabile.

12 Tertia concluſio. Diſpenſatio habita à Papa in pluralitate Eccleſiarum abſq. iuſta cauſa,neq. valida eſt,neq. licita, ſic deducò ex *D. Thom.quodl.cit.9. art.15.Syluest. benefic.4. in princ.& q.2.Ang.ibid.n.35.Armilla.nu.42.Tabienna benefic.2.n.28.Antonin.3.par.tit.15.c.1. §.8. & 10.Gabriel in 4.diſt.15.q.8. art.3. dub.2. Gannauenſi quodl.2.q.27.Nauar cap.quando,& in ſum.c.22.n.75.Panormit.cap de multa de præbendis n.20.Io.And ibid.Turrecrem.c.1.diſt.89. n.14.15.& 16.Caiet.& alij,quos citat, & ſequitur Sances lib.2.Conciliorum c.2.dub.6.n.13. & alijs.* Ratio eſt,quia pluralitas horum præſertim beneficiorum abſq. cauſa honeſtante,iuris eſt naturalis diuini,in quo nõ poteſt validè Papa diſpenſare,vt oſtendi *tom.1.lib.2.diſp.1.c.4. ergo,&c.*

13 Ex his deduco primùm rem notatu dignam, non poſſe illicitè, ſed validè in hac pluralitate beneficiorum diſpenſari,vt in his,quæ ſunt iuris poſitiui:nã vel diſpenſaretur ex iuſta cauſa, & tunc licitè,& validè fieret, vel ex iniuſta, & tunc non ſolum illicitè,ſed inualidè, quia vt ſic illa pluralitas eſt contra ius naturale Diuinum.

14 Quid autem ſentiendum ſit, ſi bona fide putaret Pontifex cauſam eſſe iuſtam diſpenſandi, cum re vera non ſit,nùm valida eſſet talis diſpenſatio;etiamſi hic non definio abſolutè de cęteris alijs ; at in re noſtra màgis nunc placet ſententia affirmans , validitatem tribuens diſpenſationi huiuſmodi,quia non aliam credendum eſt naturam eſſe huiuſmodi legum , ſiue naturæ,ſiuè Dei, vt geſta à Prælatis, præſertim à Papa,permaneant firma abſq. ſcrupulis,& vt obuietur quãpluribus abſurdis, neq. in huiuſmodi rebus , quæ ad humanum ſpectant regimen punctum ad Methaphyſicam trutinam reuocandum eſt, ſatis enim erit , ſi penes regulas prudentiæ negotium perpendatur. Plura *Sances lib.8.de matrim.diſp.17.n.8. Azor.lib.7. inſtitut.moral.c.29.q.6.Io.Sances in ſelectis diſp. 54. & alij,* neq. in contrarium allata à *Caſtro Palao tom.1.tract.3.diſp.6.punct.8.§.2.n.5.*tanti ſunt momenti, nam tametſi ad Eccleſiaſticũ regimen minimè ſpectet firmare diſpenſationes abſq. vlla cauſa,ſpectat tamen firmare eas ex cauſis ſecundum prudentiale iudicium ſufficientibus,quod quidem cum fallibile ſit , vtpotè humanum, neq. euidens, nil mirum ſi pro imbecillitate ſtatus humani ex illò cenſeatur in huiuſmodi rebus data facultas diſpenſandi. Inſuper aio,ſępè vbi nulla cenſetur opus eſſe facultate,cum re vera opus ſit,vel quis eam putet habere,cum non habeat,vel alicui eſſe,cum non ſit,talem facultatem ſuppleri , vt eſt videre,vbi intercedit titulus coloratus,& communis error, & ſæpè nos in hoc tomo proſequuti ſumus. Exemplum allatum contra *Sances*,noſtramq. doctrinam à *Caſtro Palao* non probat , etenim non eſt à quo ſuppleri cenſeatur poteſtas ad contrahendum in contrahentibus bona fide in gradibus prohibitis,cum *Sancta* Mater Eccleſia,à qua poſſet ſuppleri,perſequatur potius,quam excuſet huiuſmodi matrimonia, ad quamplures fraudes , atq. abſurda auertenda, quæ ex contrario emergerent , neq. obeſt audiri ſubditos,vel alios allegantes,Superiores diſpenſaſſe abſq. cauſa,quòd hoc tendat ad irritandam , vel irritam declarandam diſpenſationem ex cauſa,vel omninò inſufficienti , vel inſufficienti quidem in re , ſufficienti verò ſecundum probabile iudicium prudentiale.

15 In dubio autem dico, vel hoc verſari circa exiſtimationem cauſæ,an ſit cauſa diſpenſationis in pluralitate Eccleſiarum , vel circa eiuſdẽ cauſæ ſufficientiam,ſi primò modo ſe habeat , diſpenſari non poterit,quia poteſtas diſpenſandi circa huiuſmodi omnino requirit cauſam , de qua non conſtat : at verò ſi ſecundo modo poterit diſpenſari per validam diſpenſationẽ, quia in hoc dubio in benigniorem partem propendendum eſt,id enim expetit ſuauè Reipublicæ præſertim Eccleſiaſticæ regimen , &

con-

contrarium multis eſſet obnoxium ſcrupulis ſic *Syluester verbo diſpenſatio q.14.n.10. in fine, Palatius in 4.diſt.38.diſp.3. Sances lib.4. matrimonij c.45.n.10.*

16 Hinc vlterius fit, ſi poſt diſpenſationem ſuperueniat cauſa, dupliciter intelligi poſſe, vel hanc ſuper inductam cauſam eſſe veram, nulla cum antea interceſſerit, vel prorſus falſa; vel hanc ſuperinductam cauſam eſſe nũc certè ſufficientem, cum antea inſufficiens fuerit; ſi primo modo, certum eſt non ſatis eſſe diſpẽſationem, quæ ab initio fuit nulla, neq. tractu temporis conualidari poteſt ex *regul.* 18. non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit, vbi varij ad rem afferuntur à Gloſſa caſus, quod ſi ſecundo modo, diſpẽſatio pergit, & corroboratur, quæ ab initio iuxta præcedentem numerum fuit valida, & hoc pacto noſtrum *Sances interpretor lib.2.Conc.dub.6.nu.4.* docentem, illum, cum quo diſpenſatum eſt ex cauſa, vel nulla, vel falſa, vel inſufficienti, ac dubia poſſe retinere, vel non retinere beneficia, abſq. noua diſpenſatione. Illud autem, quod ſubindicare videtur *Sances* aliquando peccauiſſe in acceptatione Acceptantem, vel Procurantem ſibi plures Eccleſias, vel beneficia, non autem peccare in illis retinendis, mihi facit diſficultatem, nam vel cauſa fuit falſa, & nulla, & vt inualidè, & iniuſtè in his diſpentatum eſt, ita illicitè, & inualidè ſubditus acceptauit illa beneficia, vel Eccleſias: vel cauſa fuit dubia, & vt diximus, & licitè, & validè diſpenſatum eſt in pluralitate beneficiorum, ſeù Eccleſiarum, & licita fuit illarum acceptatio, & eſt earum retentio, vel cauſa fuit inſufficiens, & excludens dubiũ, & non video, quomodo diſpenſatio fuerit illicita, & inualida, & quomodo licita, & valida acceptatio, & retentio. Verum de his alias.

17 Preterea deduco Archiepiſcopatus eſſe etiã incompatibiles inter ſe; cum eadem de his vigeat ratio, & habetur in *Trid.ſeſſ.7.c.1.* hoc idẽ dictum volo de duobus Patriarchatibus, ſeù Primatibus.

18 Inſuper colligo incompatibiles pariter eſſe Epiſcopatum, cũ Archiepiſcopatu, vel Patriarchatu, de quibus omnibus eadem eſt ratio, & quia ſub ſimplicibus continetur etiam iſte per *Bart.* aliiſq. ſcribentes *in l.2.ff.de verbor.oblig. & in l.ſi ita ſcriptum.ff. de liber. & poſthum.* et *in §.omnium inſtituto de actionibus.* vbi *Dyn. & Iaſon,* necnon *Bald.in c.1.verſ.conſuetudo. Qui feudum dare poſſunt.*

19 Colligo etiam eo ipſo quod Epiſcopus vnius Eccleſiæ fuerit factus alterius vacare primum Eccleſiæ Epiſcopatum, ex *text.cap.ſi qui iam tranſlatus eſt.21.q.12.& cap.cũ in cunctis,§.cũ verò de elect.* & proſequitur *Alphonſ. Oſced.de beneſic.incompatibilib.1.par.c.3.à n.11.* ad quem effectum, realem huius Præſulatus poſſeſſionem, atq. adminiſtrationem, nos locupletè ſuperius docuimus.

20 Demum infero quoad obligationem renuntiandi vni ex duabus Eccleſijs, vel beneficijs, & quoad reſtitutionem fructuum me certiorem neſcire regulam, quam ad iuſtitiam cauſæ, ob quam diſpenſatum eſt reſpicere, nam ſi cauſa fuit iuſta, ſufficiens, vel ſaltem dubia poterit is, cum quo diſpẽſatum eſt, ſecurus pergere, neq. ad renunciationem, neq. ad reſtitutionem tenebitur: quod ſi cauſa fuerit nulla, falſa, atq. ita inſufficiens, vt neq. intra terminos dubij ſe cõtineat, res eſt ſcrupulis, ac valdè dubijs perplexitatibus implexa, ita vt nulli, cum quo diſpenſatum eſt, auctor eſſem, ſecuritatis in conſcientia, neq. facile ſubſcriberem doctrinæ *Sances n. 16 & 17.* & ſi eidem *n.13.* dem libenter manus.

CAPVT TERTIVM.

An duo Epiſcopi vni Eccleſiæ præfici poſſint.

SVMMA.

Duo Epiſcopi ad vnam, eamdemq. Eccleſiã præfici nequeunt. n.1.

Varia nomina, quæ ſingulis Eccleſijs competunt ipſarum vnitatem demonſtrant. n.2.

Quid vrgente neceſſitate faciendum, & qua ratione poſſit Papa duos Epiſcopos vni Ciuitati præficere. n.3.

PEr antiqua fuit hæc in Eccleſia Dei cõtrouerſia cui, præſtitit anſam S. Doctoris Auguſtini electio in Epiſcopum, viuente Valerio Epiſcopo Hipponenſi, cui videtur non ſucceſſiſſe, ſed acceſſiſſe potius Auguſtinus, vt habetur *cap Non autem 7.q.1.* Cum itaq. de hac nonnulla dicenda ſint. Primum an id pro arbitratu Pontificis Maximi fieri poſſit. Secundum an de abſoluta eius poteſtate. Tertium an expediat aperiemus.

1 Prima ſit aſſertio. Duo Epiſcopi nequeunt ad vnam, eamdemquè Eccleſiam præfici. Eſt communis, & catholica ſententia. Probatur, tum perpetua in Eccleſia traditione ab Apoſtolis ducta, tum *ex cap. quoniam de offic. Iudicis ordinarij* ibi. *Prohibemus autem omninò, nè vna, eademquè Ciuitas, ſiue Diæceſis diuerſos Pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuerſa capita, quaſi monſtrum:* Ad quam doctrinam dilucidandam multos *text.* refert *Gloſſ. verbo monſtrum.* Inſuper probatur 7.*quæſt.1.* quod autem ex nonnullis Concilijs ibi citatis. Præterea id patet ex *Gregorio Magno Regeſti lib. 9. epiſtol.41. ad Anatorium, & Auguſt. epiſtol. 148. ad Valerium* relata *diſt. 40. Ante omnia peto,* vbi ſecundum locum in Eccleſia Hipponenſi, apertis fatetur verbis, ſe habere. *Vis mihi facta eſt merito peccatorum meorum; nam quid aliud exiſtimem, neſcio, vt ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere*

nere non noueram. Adde *Gloſſam.verb. gubernaculorum*. Quarto probatur ratione, & vt omittam eas, quæ *ex cap.1.diſputat.1.lib.1. primi noſtri Tomi*, deduci ad propoſitum facile poſſent, quæ vt neceſſitatem Epiſcoporum demonſtrant, ita & ſingularum vnitatem Eccleſiarum ſub ſingulis earum capitibus, petitur tum à ratione exercitus, tùm Reipublicæ, tùm
2 cœleſtis Hierarchiæ. Addo ſolum, non eſſe, qui non videat nonnulla nomina, quę vniuerſali Eccleſiæ tribuuntur ſingulis etiam ſuo modo competere, & à Sanctis Patribus applicari; ſic ouile dici vnaquæque poterit *Ioannis 1.* Domus *1.ad Thimot.3.* Nauis, ſeu Arca Noë *1.Petri 3.*eò, vel ipſo, quòd maximum in vnoquoquè genere menſura ſit cæterorum, vt habet Philoſophus. Igitur ouile vnum ſub vno Paſtore voluit Chriſtus eſſe, non modo ex omnibus conſtatum, quæ ſunt in Eccleſia, omnibus ſub vno Paſtore Pontifice Romano, ſed ſingula ſingularum Eccleſiarum vnumquodquè ſub priuato ſuo Paſtore. Hinc *Cyprianus lib.1. Epiſtolarum epiſtol.6.* ad Magnum ſermonem habens de Nouatiano, qui Romanum affectabat Epiſcopatum, ac Summum Pontificatum, quem Cornelius Papa iam obtinebat, *idcirco Dominus inſinuans nobis vnitatem de diuina authoritate venientem ponit, & dicit, Ego, & Pater vnum ſumus, ad quam vnitatem redigens Eccleſiam ſuam demandatam, & erit vnus grex, & vnus Paſtor*. Quod ſi vnamquamquè reſpicies Eccleſiam, quatenus domum, vnum etiam ſibi poſcere Oeconomum comperies. *Lucæ 12. quis putas, eſt fidelis ſeruus, græcè Oeconomus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*; quam ſententiam primario dixit Petro Dominus, vt rectè *Chriſoſtomus lib.2.de Sacerdotio circa principium*, & ſecundario ſingulis ſingularum Eccleſiarum Epiſcopis. Nauis etiam vnus eſt gubernator, vt admonuit *Hieronymus: & Cyprianus lib. 1.epiſt.6.* poſtquam dixit Arcam Noë eſſe typū Eccleſiæ, indè probat Nouatianum non potuiſſe huius arcæ fieri gubernatorem, cuius Cornelius iam factus erat.

Obijcies Veneti habent Patriarcam ſimul, & Epiſcopum, ergo, &c. Fecere mentionem huius obiectionis *Abbas cit & in cap. quoniam de officio ordinarij, et cap. ſi Epiſcopus de Parochijs, & gloſſa cap. in illis diſt.80. verbo ſingulos*, aſſerente illum non eſſe Patriarcham Venetum, ſed Grandenſem.

3 Aſſertio ſecunda. Ex vrgentiſſima cauſa poſſet Pontifex diſpenſare, ac duos præficere Epiſcopos vni Eccleſiæ auctoritate, & poteſtate pares, deducitur ex *cit. gloſſ. & Abb.* docet etiam *Azor par.2. Inſtitutionum moral. lib.3.c.29.qq.19.* ratio eſt, quia vnitas Paſtoris ſingularum Eccleſiarum iuris eſt Canonici, in quo, vt ſæpè diximus ex legitima, cauſa Summus Pontifex diſpenſare poteſt; vt .n. diuiſio Eccleſiarum, & Paræſiarum iuris eſt canonici, ita talis diuiſio, vt vni Præſuli vna ſit Eccleſia addicta. Cæterum cum è traditione Apoſtolica cōtinuo vſu firmata hanc in Eccleſia Dei vnitatē ſemper eſſe ſeruatam diximus, & cum maximè ad ſingularum Eccleſiarum vnitatē, & Monarchicum regimen vniras Antiſtitū ſummopere faciat, meritò aſſertum volumus, nō abſq. vrgentiſſima cauſa id fieri debere, cum agatur de re proximè accedēte ad præſcriptionem iuris naturalis diuini. Quamobrem, & ſi, vt ſuperiori aſſertione indicauimus, *Auguſtinus Valerij Epiſcopi penè Vicarius fuiſſet*, quòd ſecūdum ab illo locum tenere talis ſit, at cum Epiſcopi iura videretur exercere, viuente Valerio, modo iam dicto, fertur dixiſſe, ſi ſciuiſſem Eccleſiæ prohibitionem nunquam hanc ipſam adminiſtrationem Eccleſię accepraiuiſſem, *ſic Abb. in cap. Quoniam de offic. ordinarij* refert.

Obijcies inter Epiſcopum, & Eccleſiam cōiugium, & ſpirituale matrimonium contrahi, diximus *ſuper. diſp.11.* ſed matrimonium eſt inter vnum, & vnam, ergo, &c. Reſpondeo eodē pacto, quo ſimile argumentum ſoluimus *ſuper. capit.n.7.* Addo nunc *ex Azor. cit.* iuris naturalis diuini eſſe, vt vni vxori vnus ſit vir per matrimonium carnale, non autem iuris diu ini naturalis eſſe, vt vni Eccleſiæ vnus ſit Epiſcopus iuxta prædicta.

Obijcies ſecundo, Eccleſię Catholicę nequit eſſe, quam vnum caput, Summus .ſ. Pontifex Romanus, ergo neq. ſingulis Eccleſijs.

Reſpondeo eſſe iuris diuini, vt in Eccleſia Catholica regimen habeatur Monarchicum, vnumq. ſit eius caput viſibile, Pontifex .ſ. Maximus Chriſti Vicarius, ſucceſſor Petri, vt in *text. cit.* pro noſtris cōcluſionibus notant *Gloſſ.* & patet è rationibus allatis *lib.1. loco ſupra cit.* & modo allatis pro noſtra primā concluſione, quæ directè probāt de vnitate Paſtoris, Ducis, Oeconomi, & Monarchæ Eccleſiæ Catholicę, de quibus *Bellarmin. erudit. ac doctè agens de Summo Pontifice lib.1.c.9.* ſic etiam quod probè notauit *Azor. è Gloſ. cit.* cum iuris non ſit diuini Imperatoris vnitas duo poſſent ex legitima cauſa creari Imperatores, qui inſolidum pari poteſtate Eccleſiæ eſſent deſenſores.

Ex dictis conſtat minimè id expedire, niſi in rariſſimo caſu, vt vni corpori duo ſint capita.

CAPVT VLTIMVM.

De poſtremo effectu ordinationis, & Conſecrationis Epiſcopi.

SVMMA.

Proponitur ſententia Pauli ſecunda ad Timotheum primo exponenda.n.1.

Duplex aſſertur dictæ ſententiæ ſenſus.n.2.

Dona ſpiritus ſenſim, & ſine ſenſu langueſcunt,

&

& ſunt renouanda.num.3.
Quibus id fiat modis.n.4.
Duces Chriſtianæ militiæ inſtituuntur Epiſcopi per gratiam in ordine acceptam.n.5.
Quibus virtutibus muniantur Epiſcopi per gratiam ordinis.n.6.
Prima virtus eſt præſtantia, & fortitudo.n.7.
Exempla illuſtrium Pontificum, qui conſtantia, & ſanctitate ouibus ſuis etiam contra Dynaſtas conſuluerunt.n.8.
Secunda Præſulis virtus, caritas eſt.n.9.
Tertia eſt ſobrietas.n.10.

1 ANſam dat nobis Apoſtolus effectum
præſtantiſſimum ordinationis, &
conſecrationis Epiſcopalis ea pen-
dendi, quem aliquo pacto rationem
ſubire finis ſæpè ſuperius indicaui-
mus, dum ea pendentes vim Sacramenti ordi-
nationis Epiſcopalis ſententiam Pauli 2. *epiſt.
ad Timoth.* perpendimus *cap.1. verſ.6. Propter
quam cauſam admoneo te, vt reſuſcites gratiam
Dei, quę eſt in te per impoſitionem manuum mea-
rum.* Vbi tamen nomine gratiæ, quæ græco vo-
cabulo ea ponitur *χάρισμα*, gratiam dicimus
præcipuè ſignificare ſanctificantē, qui proprius
eſt effectus Sacramenti, nihilo tamen minus
hac ipſa voce, neq. negauimus, neq. inficiamur
in pręſentia, non exclusiſſe Paulum, imò & am-
plexum eſſe ſentimus, gratias etiam gratis da-
tas, quale munus eſt docendi, regendi, ac ſimi-
lia, necnon dona quædam, virtuteſq. Epiſcopi
maximè proprias, quas adumbrans mox *Apo-
ſtolus immediato verſu ſeptimo*, ſummopere, quē
ea poſuimus ſenſum, commendat. *Non enim*, ad-
dit, *dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtu-
tis, dilectionis, & ſobrietatis*. Quibus cauſam
profecto affert, cur Timotheus, & quicumquè
alius Antiſtes gratiam, qua in conſecratione
2 donatus eſt, excitare debeat. Id autem in dupli
ci sēſu ea poni poteſt. Primo vt hęc, quę refert
dona Paulus Timotheo data per impoſitionē
manuum, cōſecrationemq. ſint impulſus, & ra-
tio, quæ moueat animum Timothei ad reſuſci-
tandam gratiam ſanctificantem, etiam per ipsā
ordinationem acceptam, quem ſenſum proſe-
quitur *noſter Cornelius à Lapide* hanc Apoſtoli
exponens ſententiam. Secundo quem ipſe am-
plector, vt hæc ipſa dona, & virtutes cariſmatū
nomine ſignificata, iure petant ſup, penè exu-
ſcitari, quaſi diceret Apoſtolus, idcirco *Admo-
neo te ò Timothee, vt reſuſcites gratiam Dei*, quę
eſt in te *per impoſitionem manuum, quia non de-
dit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, dile-
ctionis, & ſobrietatis*, quæ quidem virtutes ſi-
cut ignis, frigido quaſi extinctus contrario fla-
tu, folle, aut flabello ſuſcitatur, atq. ad priorem
vim reuocatur, ita ad priſtinum robur, & vires
dona Spiritus Sancti, virtuteſq. reſtituendæ.
3 Etenim animi ornamenta in ordinatione acce-
pta ſenſim, & ſine ſenſu, temporis iniuria lan-
gueſcunt, nec modo hebeſcunt otio, ni vt Euā-
gelicus Dei ſeruus Epiſcopus talentis acceptis
rectè vtens, tātumdem fidelis reddat Domino
lucri meritorum, ſed partim humanę conditio-
nis ad malum procliuis in ſua volubilitate cō-
ſtantis, partim trium hoſtium Dęmonis mundi
& carnis ſemper ſæuiētibus armis, partim oſci-
tantiæ, partim perſequutionum timore, veluti
frigido ſopiuntur cinere, ac reſtinguuntur. Om
nibus cōtendas velim viribus Timothee, vt ea
penè extincta dona ad priſtinam lucem, & can-
dorem reuoces, & ſuſcites, vel, vt legit *Ambro-
ſius*, recrees.
4 Quibus autem inſtrumentis id præſtandū
ſit Epiſcopo, huius loci nō eſt, ea tamen doctè,
ac piè *cit. Cornel.* enumerat. Nos ad propoſitū
redeamus, nempè ad effectum ſupernaturaliū
virium, ac donorum, quæ ſuſcitanda pręcipiun-
tur Timotheo, quorum primum eſt, ſpiritum
virtutis, ideſt conſtantiæ, ſeù fortitudinis op-
poſitæ ſpiritui timoris, ac timiditatis, quem no-
bis non Deus dedit, vt in perſequutionibus, ac
tētationibus animo ſimus ſupino, quo timidè,
atq. ignauiter deficiamus, ſed ſpiritum conſtā-
tiæ, ac fortitudinis, quo fidem fortiter non mo-
do teneamus; verum prædicemus Chriſtianæ
Religionis myſteria medios inter hoſtes, mor-
tis non timidi, ſed candidati, quæ propria eſt
profeſſio, & vocatio, munus, atq. officium Pa-
ſtoris, Ducis, atq. Magiſtri, vt .n. in Baptiſmate
Chriſtiani omnes, vt filij Dei adoptiui, ſeruiq.
& formamur, atq. inſtruimur, gratia per ipſum
nobis infuſa, & ſicut confirmationis Sacramen-
to ad militiam deſignamur, atq. inſignimur mi-
lites eius gratia muniti, fortiter deinceps actu-
ri contra communes hoſtes tartareos, contra
quos potius vitæ, quam fidei iacturam facturi
ſumus, ità per ordinationis Epiſcopalis Sacra-
6 mentum Chriſtianæ militię Duces conſtituun-
tur Antiſtites, ad quod munus ritè obeundum
ære veluti triplici eorum munitur pectus vir-
tutis, ideſt fortitudinis, dilectionis, & ſobrieta-
tis robore: & licet vberius hæc, aliaq. Præſuli
neceſſaria ornamenta *tom.1. tum lib.1. diſp.1.c.
3. tùm lib.3. diſp.2.c.4. & diſp.3.c.1.* tradita à no
bis ſint, aliqua tamen ad locupletiorem inſtru-
ctionem in præſentia ſubiungemus.
7 Itaq. Paulus Epiſcopalis ordinationis effe-
ctum aſſerit inuictum animi robur, & fortitu-
dinem, qua non ſolum tartarea eludat Epiſco-
pus terriculamenta, hominumq. perſequutio-
nes, quibus, veluti cote, vis animi Epiſcopalis
acuatur potius, quam infringatur, ſed etiam ca-
tholicæ lucis facem referens, armaq. fidei fir-
ma, aptioraq. omni gladio ancipiti, ſiuè Luci-
fer, ſiuè Dux doctrina, & exemplo Chriſtianos
omnes, & maximè ſibi ſubditos, ſi opus fuerit,
ad glorioſas Cruces, atquè illuſtrem martyrij
triumphum, & impellat, & præcedens attra-
hat. Inſuper conſtantiæ, veluti lorica armatum
Antiſtitem.

Si fractus illabatur Orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Neq. hoſtis tanta vi aculeatum iaculetur telum
vllum, quod Epiſcopalem animum perfodiat,
conſtantia munitum, non obſequijs cedentem,
non periculis, ſed fortiter exantlatis laboribus
Chriſtianæ firmitatis doctrinam proferat, pro-
priæ vitę commendatam exemplo, quo cęteros
doceat Chriſtianos, obuijs quemq. difficulta-
tibus

Digitized by Google

ribus Cedentem, vix vnquam palmas arripere, proprio, ſi opus fuerit, ſanguine irrigãdas, neq. coronas mereri, quæ ni ſpineæ fuerint, in flores non erumpent gloriæ ſempiternæ. Verum nos qui ſcribimus exemplo potius Antiſtites conferre ſuis omnibus fortitudinem, quam verbis, exempla Sanctiſſimorum Epiſcoporũ, qui Dei Eccleſiam illuſtrarunt, pro huius diſputationis coronidè referamus.

Primus itaq. (vt Apoſtolos taceam) qui egregio quidem facto fortitudinem per Sacramentum præſertim acceptam comprobauit, Cornelius fuit Pontifex Maximus, cuius geſta, nè quid detraham à maieſtate ſermonis *S. Cipriani epiſt. 57. ad eund. Cornelium* eiuſdem referam verbis *Exultantes accepimus ducem te illis cõfeſſionis fratribus extitiſſe, ſed & confeſſionẽ Ducis de fratrum confeſſione credidiſſe, vt dum præcedis ad gloriã, multos feceris gloriæ comites, & Confeſſorem Populum ſuaſeris fieri, dum primus paratus es pro omnibus confiteri, vt non inueniamus, quid prius in vobis prædicare debeamus, rectam nè tuam promptam, & ſtabilem fidem, an inſeparabilem fratrum caritatẽ. Virtus illis Epiſcopi publicè comprobata eſt, adunatio ſequentis fraternitatis oſtenſa eſt, dum apud vos vnus animus, & vna vox eſt, Eccleſia omnis Romana cõfeſſa eſt.* Secũdo loco præclarũ *Eliæ* ſui çui pluferã exẽplũ, ſic. n. ab Athanaſio Lucifer Calaritanus Epiſcopus appellatur, qui Coſtãtiũ Imperatorẽ, ità alloquutus eſt. *Mactaſti plurimos, laniaſti, diſperſiſti, ſed hi omnes Martyres sũt, crede mihi, quod à te ſtatuerimus interfici, quia vt melius eſſe videmus in omnia æua Deũ habere amatorem, quam tecum Iuda Scarioth Iudęorum imitatore puniri. Hinc eſt Conſtanti, quod ſtridores colubri per te illatos, non timentes, ſubire parati ſumus omnes exitium.* Nec te pigeat legere, vt nec me lector exarare, quę de Hoſio Cordubẽſi Epiſcopo ſcribit idẽ *Athanaſ. epiſt. ad ſolitariam vitam Agentes.* Hoſius igitur ità Conſtãtium Imperatorem affatus eſt. *Deſine quęſo Imperator, nec te miſceas rebus Eccleſiaſticis, neq. nobis in hoc genere præcipe, ſed potius ea à nobis diſce, Tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit.* Hoc idem Cõſtantiæ, & fortitudinis dedit exẽplum *Ambroſ.* Theodoſium coarguens Iuſtinę Auguſtę reſiſtens, ac Maximum, atq. Valerianum Imperatorẽ graui ſermone caſtigãs. *Noli te grauare Imperator, vt putes, te in ea, quæ diuina ſunt, Imperiale ius habere, noli te extollere, ſi vis diutius imperare: ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotẽ Eccleſiæ,* ex eodem *Ambroſ. epiſt. 33. ad Marcellinã ſororem, & ex noſtro Nicolao Cauſino de Prælato Sacræ Curiæ,* doctè multa ad rem noſtrã congerit. *Accedat Gallorum Lucifer Hilarius lib. contra Conſtantium Imperatorem. Proclamo, inquit, tibi Conſtãti, quod Neroni loquutus fuiſſem, quod ex me Decius, & Maximianus audirent, cõtra Deũ pugnas, contra Eccleſiam ſæuis, Sanctos perſequeris, Religionem tollis, Tyrannũ, iam non humanorum, ſed diuinorum, Chriſtianum te mentiris, Chriſti nouus hoſtis Antichriſtum præuenis.* Et ne præclara hæc geſta ſola in antiquitate ſpendeſcere dicas, quando robuſtè inerat Eccleſiæ iuuenta, nullius certè fortitudini antiquorum cedit *Caroli Borromei* inuicta conſtantia, qua ferè noſtrum illuſtrauit ſæculũ Mediolanenſis Prouinciæ Regium Gubernatorem è fidelium cętu, veluti contra Eccleſiaſticam immunitatem reum per cenſuras remouit, atq. ab illo præmiſſa cohorte domi obſeſſus, & grauitate, & maieſtate Crucis vexillum præmiſſum ſubſequens, quaſi triumphans prodijt, & quos alias quicumq. ſæuientes timuiſſet Satellites, pios ad proprios pedes Oratores aſpexit ſupplices; eſt. n. ſe ipſa merito armata conſtantia, in quam neſciam timere mortẽ, fruſtra pugnatur. Eadem conſtantia claruit *Reginaldus Polus Cardinalis,* cuius nomen proprio ſanguine fortiter pro fide Catholica effuſo, æternæ vitæ libro mandatum nulla temporis obliuio, nulla Nouatorum delebit iniuria, è nefariorum hominum ferro, quos in eum immiſit cæcus, atq. impius Henrici VIII. furor, incolumis euaſit, dum è Gallia diſcedere cogebatur, tanta eſt vis fortitudinis etiam apud Impios, etiam apud Eccleſiæ euerſores.

9 Secunda virtus, quę per Sacram ordinationem copiosè Præſulibus datur, eſt caritas erga Deum, & erga proximos ei commiſſos, de qua nos *tom. 1. lib. 3. diſp. 2. c. 4.* egimus à *n. 5.*

10 Tertia ſobrietas, ſiuè accepta pro temperãtia à cibo, & potu, ſiuè à quibuſcumq. voluptatibus, vel ſenſus illecebris, quam ſatis abundè perpendimus loco *alleg. à n. 16.* ſiuè nomine ſobrietatis hic exprimatur continentia, Auctore *Auguſtino de Gra. lib. arbit. c. 18.* quæ quidem virtus eſt generalis mẽtem continẽs in officio, nè timore, amore, odio, vel alia effrenata animi ducatur cupiditate, affectu imbuatur, eneruetur Epiſcopus. Sine ſobrietate pro animi ſanitate vſus fuerit hic *Paulus, vt aliàs 2. ad chorin. 5. verſ. 13.* nam ſapere, ſeù mente eſſe ſana opponitur illi, quod eſt inſanire, vel deſipere. Itaq. Antiſtes ita debet eſſe ſano animo, vt proprias non modo repreſſerit cupiditates, ſed eaſdem frenare ſuum doceat Populum, nè illarum furijs actus in vitia, & tandem in æternos cruciatus ſe præcipitem agat.

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMATERTIA

De Praxi Conſecrationis.

FActum potius, quàm ius; accidentales circumſtantiæ, quàm ſubſtantia, atq. eſſentia conſecrationis hactenus explicatæ excipientur ab hac diſputatione, quæ elucubrationibus huius noſtri 2. *tom.* ſummum imponet faſtigium.

CAPVT PRIMVM:

Adumbrantur actiones,quibus Conſecratio Pręſulis perficitur.

S V M M A.

*Prima actio ad conſecrationem Epiſcopi pręuia. num.*1.
*Secunda actio ieiunij,ac reliquæ à n.*2.*vſq. ad* 25.

EXpenſis iam intrinſecis, ac proprijs conſecrationis Epiſcopalis cauſis, ſuperſunt accidentia quędam eiuſdē perpendenda. Itaq. quinq. ſupra viginti è Pontificali Romano actiones legi hîc enumerandas.

1 Prima igitur committitur, vel per Pontificium viuæ vocis oraculum, vel per literas Apoſtolicas, vel per mandatum à Camera Apoſtolica depromptum, vt ab aliquo Epiſcoporum conſecratio habeatur Electi.

2 eſt ieiunium pridie ſeruandum tum à conſecratore, tùm à conſecrato.

3 Ad Eccleſiam itur, vbi facienda eſt conſecrationis functio, ac Sacerdotalibus induitur Antiſtes candidatus indumentis.

4 A ſeniore è duobus Epiſcopis conſecrationi adſtantibus Eccleſię nomine petitur, vt Electus à Conſecrante ſacro initietur ordine.

5 Hac audita petitione quæritur, nū Pontificiū extet mādatum, ꝙ compertū, legi iubetur.

6 Lecto mandato præſtat iuramentum obedientiæ Summo Pontifici Cādidatus electus.

7 Subit deinceps examen fidei per varias quæſtiones de myſterijs noſtræ fidei, quas diſertè declarat.

8 Auguſtiori induitur habitu.

9 His ornatus Pontificalibus ſanctiores inire incipit actiones, quæ ex antiquiſſima ad nos manarunt maiorum traditione, vt ſunt humi proſtratio, genuflexio ad altare, benedictio, & precatio, & crucis obſignatio.

10 Imponitur deindè liber Euāgeliorum ſupra ſcapulas conſecrandi.

11 Manus impoſitio ſupra caput conſecrandi habita à duobus aſſiſtentibus Epiſcopis.

12 Inuocatio *Sancti Spiritus per hymnum* Veni Creator Spiritus.

13 Vnctio Capitis.

14 Vnctio manuum.

15 Donatur deinceps paſtorali baculo.

16 Exornatur anulo.

17 Datur ei liber Euangeliorum, quem humeris antea ſubſtentabat.

18 Pacis oſculum à Conſecratore excipit.

16 Offert panem, vinum, duaſq. cęreas faces.

20 Excipit pacem.

21 Sacramenti Corporis, & Sanguinis Chriſti particeps efficitur vna cum cōſecratore ex eadem hoſtia, & calice.

22 Pontificali ornatur mitra.

23 Chirotecas accipit.

24 Solium aſcendit Pontificale.

25 In gratiarum actionem hymnus Te Deum laudamus cantatur.

CAPVT SECVNDVM.

Dilucidantur tres primæ ex enumeratis functionibus.

S V M M A.

Quomodo certus eſſe debeat conſecrator Epiſcopus facultatis ei factæ ad nouum Epiſcopum conſecrandum n. 1.
*Omnibus Epiſcopis, vel vni ex illis, qui cōſecrationi cooperātur faciēda nè ſit hęc facultas. n.*2
*Non eſt præcepti, ſed conſilij ieiunium tàm conſecrantis, quam conſecrati. n.*3.
Regula generalis ad agnoſcendum, ac diſtinguendum præceptum à conſilio. n. 4.
*Quæ verba præceptum ſignificant. n.*5.
*Verbum, mando, an aliquam poſſit ſubire limitationem. n.*6.
*De veſtimentis, quibus opus habet conſecrandus. n.*7. *remiſſiuè.*

1 CIrca primam actionem notandum eſt certò conſtare debere Conſecratori de facultate à Pontifice Maximo facta, vt Pontificale Romanum expreſsè habet. *Nemo conſecrari debet, niſi prius conſtet Conſecratori de commiſſione conſecrandi*, ſiuè per literas Apoſtolicas, ſi ſit extra Curiam, ſiue per commiſſionē viuę vocis oraculo à Summo Pontifice conſecratori factam, ſi Cardinalis fuerit, cum alteri fides non detur. Addit *Barboſ. tit.* 1. c. 5. *n.* 5. hanc etiam fieri facultatem ſolere per mandatum à Camera Apoſtolica datum, ſi in Curia res tranſigenda ſit.

2 Quæres, vni nè, vel omnibus ad conſecrationem concurrentibus Epiſcopis facienda ſit hęc facultas, vt conſecret. Verum infra cum de

cauſa efficienti omnium horum agendum ſit, è re poterit magis hæc quæſtio dirimi, in præſentia ſatis erit indicare formulam literarum, & mandati ritam eſſe à ſtylo.

4 De ſecunda functione quæres, an ieiunium conſecrãtis, & cõſecrati præcepti ſit, vel cõſilij.

Reſpondeo eſto non directiuum, ſed continens leges, ac præcepta diceremus Pontificale Romanum, certè conſilij illud eſſe ieiuniũ cenſeo, ex verbis ipſiuſmet Pontificalis, § *ſtatuta die ad finem*. *Et tam conſecrator, quàm electus conueniens eſt, vt præcedenti die ieiunent.* in hac autem re, ac in ſimili alia nobis regula ſeruanda non eſt, ex qua deducamus, num aliqua verba præceptum contineant, vel conſilium quàm aſſignata à *Clemente V. in clement. exiui de Paradiſo de verbor. ſignific.* vt probè admonemur à *Medina, C. de ieiunio q. 7. Alphonſo de Caſtr. lib. 1. de lege pœnali c. 4. doc. Syluestr. verb. præceptũ q. 2. Armill. eod. tit. n. 7. Nauar. in ſum. c. 23. n. 30.* ac deinceps, *Couarr. regul. a peccato 2. par. § 15. n. 2. & 3.* nempè quidquid ſtatuitur per verbũ præcepti, aut inhibitionis obligare ad culpam.

5 Verba vero præcepti rectè deſcripta ſunt à *Caſtro, ac Ioann. Med. citat. Præcipio, mando, iubeo, prohibeo, inhibeo, peto, interdico.* Aequipollentia præcepto ſunt hæc, *debeant, teneantur, obligentur, neceſſario, neceſſaria eſt, non licet, non poteſt.*

6 Et quamuis verbum *Mando* aliquam poſſit limitationẽ ſubire, quando tamen ponitur in conſtitutione, vel ſimili diplomate vim habet præcepti, vt doctè proſequitur *Vaſq. in 1. 2. tom. 2. diſp. 158. n. 20.* & fauet *Abb. conſ. 102. in cauſa n. 4. verſ ſed iis non obſtantibus.* Scio nonnullas leges ferri per verbum imperatiuum, vt in Canonibus, & conſilijs, vt laudatus explicat *Vaſq.* & aliquas leges Eccleſiaſticas ſanciri per verbum *Oportet*, vt notant *Ioan. Med. cit. ac Nauar. n. 53.* verum neq. hoc verbo *Pontificale Romanum* vtitur in re noſtra.

7 Circa tertiam actionem, cuius finis eſt factũ mox in conſecratione faciendum, ad quod Sacerdotalibus indumentis opus habet Cõſecratus, qui quidẽ ſupponitur, & merito eſſe Sacerdos ex his, quę *tom. 1. lib. 4 diſp. vlt. cap. vlt.* ac vltimis huius libri diſputationibus diximus.

CAPVT TERTIVM.

Tres aliæ ſubſequentes expenduntur actiones.

S V M M A.

Petitur conſecratio noui Præſulis ex neceſſitate, qua Eccleſia viduata premitur. n. 1.

Epiſcopatus appellatur onus. n. 2.

Mandatum, vel literæ Apoſtolicæ petuntur à cõſecratore, dum requiritur, vt conſecret. n. 3.

Iuramentum, eiuſq. præſtandi formula. n. 4.

Quam obligationem importet hæc formula. n. 5.

Iuramentum continet, tum promiſſorium, tum aſſertorium. n. 6. & 7.

Qui requiſitus iurare tangit Euangelium, vel rẽ Sacram conſequenter iurare, ibidem.

Quot culpas committeret conſecratus aliter cõtra hanc iuramenti formulam faciens. n. 8.

Quæcumq. tranſgreſſio cuiuſcumq. rei promiſſæ vnicam habet rationem formalẽ malitiæ. n. 9.

Ab omni damno in Summum Pontificem, ſe abſtinere tenetur Epiſcopus. n. 10.

Circa quæ præſtare debeat Præſul obedientiam Pontifici. n. 11.

Peccaret duplici peccato Præſul nõ obediẽs Põtifici, & cõtra virtutẽ, ad quã ſpectat materia præcepta, et cõtra iuramentũ, et religionẽ. n. 12.

Quomodo duplici peccato peccat, qui vouit, & iurat obedire alicui Superiori. n. 13.

Quomodo Religioſus Franciſcanus duobus peccatis ſe inficit, non ieiunans in ſexta feria Quadrageſimæ. n. 14.

Si alienet Epiſcopus bona Eccleſiaſtica, quo pacto peccet. n. 15.

Non eſt adſtrictus Epiſcopus ex ui conſecrationis voto obedientiæ ad firmitatem ſtatus emiſſo. n. 16.

Quid ſit canonica præpeditio. n. 17.

Qua obligatione voti, an iuramenti teneatur Epiſcopus Apoſtolorum limina viſitare. n. 18.

Quartam aggredior actionem, quam hiſce verbis Romanũ explicat Põtificale, *Cum ſic locati fuerint, et aliquantu quieuerint, ſurgunt Electus ſiue ſedentes, & aſſiſtentes Epiſcopi ſine mitris, & ſenior aſſiſtentiũ verſus ad conſecratorem dicit.*

1 *Reuerendiſſime Pater poſtulat Sancta Mater Eccleſia Catholica, vt hũc præſentem Presbyterum ad onus Epiſcopatus ſubleuetis, &c.* Ex quibus primo neceſſitas oſtẽditur, qua Eccleſia viduata ſuo Paſtore premitur, de qua diſputauimus *tom. 1. lib. 1. diſp. 1. c. 5.* Secundo neq. Plebi, neq. Magiſtratui Reipublicę Dynaſtę, vel Regi ius eſſe cõſtituẽdi Præſulẽ, ſed à Vicario Chriſti, Romano Pontifice, quemcumq. tanquam à viſibili capite promanare, vt colligitur ex reſponſione Conſecratoris mox expendenda. Tertio Sanctam Eccleſiam Catholicam, cuius mẽbrum eſt peculiaris illa, ad quam Conſecrãdus aſſumitur, id mediatè poſtulare, cũ opus ea habeat, & Summus Pontifex aliqua teneatur obligatione per Epiſcopos, & Conſulendi, cuius nomine poſtulatio hæc habetur, vti docuimus

2 *tom. 1. lib. 1. diſp. 2. c. 4. n. 27.* Demùm merito dicitur onus Epiſcopatus, tùm ob ea, quę *tom. 1. de ſtatu illius* ſcripſimus, tùm ex alijs hactenus diſputatis præſertim *lib. 4. diſp. 1. c. 3. n. 2.*

3 Huic poſtulationi ſcribitur in Põtificali Romano ibidẽ ſic reſpõdere Cõſecrator. *Habetis mandatum Apoſtolicum?* Reſpondet aſſiſtentiũ ſenior Epiſcopus *Habemus*. Tunc Cõſecrator dicit. *Legatur.* Quæ in ordine eſt quinta, ex enumeratis, actio. Proſequitur Põtificale. *Notarius Conſecratoris accipiens mandatum de manu Epiſcopi aſſiſtentis legit à principio ad finem.*

Vel ſi Conſecratio fit vigore literarũ Apoſtolicarũ, &c. literis ipſis lectis, &c. Circa hæc, prętor hactenus dicta nihil mihi addendum eſt.

4 Sexta actio Iuramentum cõtinet, quod pręſtandum eſt Conſecrando, ſic *Pontificale, lectis literis, vel Apoſtolico mandato. Antequã Cõſecrator aliud dicat, Electus de Sede ſua veniens.*

coram

coram Conſecratore genuflectit,& legit iuramẽtum de verbo ad verbum iuxta tenorem commiſſionis prædictæ præſtandum in hunc modum videlicet.

Ego N. electus Eccleſiæ N. ab hac hora in antea, fidelis, & obediens ero B Petro Apoſtolo, S.R.E. & D.N.D.N. Papæ N. ſuiſq. ſucceſſoribus Canonicè intrantibus. Non ero in Conſilio, aut conſenſu, vel facto, vt vitam perdent, aut membrum, ſeù capiantur mala captione, aut in eos violentæ manus quomodolibet ingerantur, vel iniuriæ aliquæ inferantur, quouis quæſito colore. Cõſilium vero, quod mihi credituri ſunt per ſe, aut per Nuntios ſuos, ſeù literas ad eorum damnum, me ſciente, nemini pãdam. Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adiutor eis ero ad retinendum, ac defendendum ſaluo meo ordine contra omnem hominẽ. Legatum Apoſtolicæ Sedis in eundo, et redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo, iura, honores, priuilegia, & auctoritatem S.R.E. D.N.P. & ſucceſſorum Prædictorum cõſeruare, defendere, augere, promouere, curabo, neq. ero in cõſilio, vel facto, ſeù tractatu, in quibus contra ipſum D.N. vel eandem R. E. aliqua ſiniſtra, vel præiudicialia perſonarum, iuris, honoris, ſtatus, & poteſtatis eorum mutaretur; & ſimilia à quibuſcumq. tractari, vel procurari nouero, impediam, & pro poſſe, & quanto citius potero ſignificabo eidem D N. vel alteri, per quem poſſit ad ipſius notitiam peruenire. Regulas SS. PP. decreta, ordinationes, ſeù diſpoſitiones, reſeruationes prouiſiones, & mandata Apoſtolica totis viribus obſeruabo, & faciam ab alijs obſeruari, Hæreticos, Schiſmaticos, & Rebelles eidem D. N. vel Succeſſoribus prædictis pro poſſe perſequar, & impugnabo. Vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Apoſtolorum limina ſingulis triẽnijs perſonaliter per me ipſum viſitabo, & D.N. & ſucceſſoribus præfatis rationem reddam de toto meo Paſtorali officio, ac de rebus omnibus ad meæ Eccleſiæ ſtatum, ad Cleri, & Populi diſciplinam animarum. Denique de earum, quæ meæ fidei traditæ ſunt ad ſalutem quouis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtolica humiliter recipiam, & quam diligentiſſimè exequar, quod ſi legitimo impedimẽto detentus fuero, præfata omnia adimplebo per certũ nuntium ad hoc ſpeciale mandatum habentem de gremio mei Capituli, aut alium in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutum, aut alium perſonatum habentem, aut his mihi deficientibus per Diœceſanũ Sacerdotem, & Clero deficiente, omnino per aliquem alium Presbyterum ſæcularem, vel regularem ſpectatæ probitatis, et Religionis, de ſupradictis omnibus bene inſtructum. De huiuſmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes ad S.R.E. Cardinalem proponentem in Cõgregatione Sacri Concilij per ſupradictum Nuncium tranſmittendas. Poſſeſſiones verò ad menſã meam pertinentes non vendam, nec donabo, neq. impignorabo, nec de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo etiam cum conſenſu Capituli Eccleſiæ meæ inconſulto Romano Pontifice. Et ſi ad aliquam alienationem deuenero pœnas in quadã ſuper hoc edita conſtitutione contentas, eo ipſo incurrere volo.

Huius autem formulæ mens non eſt ſingula verba, vel clauſulas explicare, quod faſtidium, nauſeam abſq. vtilitate lectori meo pareret, ſed nonnulla proferre circa aliqua ſcitu digna, & quæ in vſum poſſent facili negotio venire, cum præſertim ab alijs, quos ſciuerim non ſint agitata.

5 Quæres igitur primo, quæ obligatio Præſuli per hanc formulã imponatur? *Noſter Thom. Sanchez lib. 4 operum moral. c. 15. n. 12.* ſermonẽ habens de vnius membri huius formulæ continẽtis obligationẽ Epiſcopi Romam adeundi, docet hanc eſſe voti perſonalis. Verum .n. vero, vt multa didici ab hoc doctiſſimo viro, ita huius doctrinæ fundamentum ab ipſo exaratum maximè optarem, quòd neq. ſuboſcurè adumbrat. Quamobrem abſolutè dico hac formula verã explicari obligationem iuramenti, ſic .n. tum ab *Auctoribus* indicatur, tùm à *Pontificali Romano* inſcribitur *forma iuramenti*; tum in Rubrica antecedenti declarante perſonam, apud quam faciendum eſt tale iuramentum, tùm in ſubſequenti, tùm ex formula ipſa ſupra relata, in qua ne leuis quidem fit mentio voti, & finis adductæ formulæ, qui ita componendus eſt è præſcripto citati Pontificis dicentis. *Conſecrator gremio ſuo librum Euangeliorum ambabus manibus apertum tenens inferiorem partem libri Electo verſam ab eo, nuncupationem huiuſmodi iuramenti excipit, Electo adhuc coram eo genuflexo dicente. Sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia, & ipſum textum Euangeliorum ambabus manibus tangente, &c.* Neque immoror in explicanda vi iuramenti expoſcẽtis tactum Sancti Dei Euãgelij ex iure, de qua multa ſcitu digna, quæ non ſunt huius loci, doctè ſcribũtur ab eodem *Sanchez lib. 7. matrim. diſp. 108. n. 14.* Ad propoſitum itaq. regredior, & iuramenti promiſſorij hac formula contineri aſſero, nam qui requiſitus iurare tangit Euãgelia, verè iurare dicitur *Sylueſtr. verb. iuramẽtum 1. ſub initio notab. 1. Tabiens. verb iuramentum n. 1. ibid. Armilla nu. 1. Sot. lib. 8. de iuſt. q. 1. art. 1. col. penult. ac de Sacram ab vſu cap 4. Manual. 1. tom. ſumm. in 2. edict. c. 191. nu. 2. Aragon 2. 2. q. 89. art. 1. ante dubium circa 1. concluſ. notab. vlt. ac ſæpè ſupponit Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 2.* Promiſſorium præterea modũ claudere hanc formulam conſtat ex eo, quod in ordine ad veritatem futuram, ac multa præſtanda emittitur, neq. per ſimplicem conteſtationem, ſed per execrationem, quo circa, & execratorium etiam hoc iuramentum dicendum eſt.

7 Nam quando ſub his formulis, *ſic me Deus adiuuet, &c.* profertur, contrariam inuoluit execrationem ideſt, *Deus aliter nõ me adiuuet, hiſq. bonis priuet, ſi hoc non eſt ita, &c. vel hoc, vel illud omittam, aut faciam, &c. ità Caiet. 2. 2. q. 89. art. 1. verſ. ad hoc dicitur in fin. Sylueſt. verb. iuram. 1. q. 1. Sot. lib 8. de iuſt. q. 1. art. 1. ad fin. Nau. ſumm. c. 15. ſub initio in 7. doctrina, Leſſius libr. 2. de iuſt. c. 42. dub. 2. n. 8. Sayrus in claui regia lib. 7 c. 2. n. 3. & c. 3. nu. 14. Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 2. n. 136.*

8 Hinc deducitur, vnicam tantum culpam cõmitti ab huiuſmodi periuro ratione iuramenti

Digitized by Google

execratorij, quod expoſuit, vt probè de omnibus ex communi ſententia *cit.* probat *Sanchez.* Dixi ratione iuramenti, nam penes varias, quas promittit, res, Epiſcopus conſecrandus varia periurij peccata facere poterit pro multiplici diuerſitate rerũ, quas promitt, & nõ adimplet, cũ poſſit, vel animum non habet adimplendi.

9 Deducitur ſecundo, quãcumq. cuiuſuis rei tranſgreſſionem, vnicam rationem formalem habere malitiæ periurij, quia cum iuramentũ formaliter conſiſtat in inuocatione Dei in teſtem, materialiter ſe habet modus illum inuocãdi, vel res, de qua inuocatur, vel promittitur, & ſi aliundè ad talem rem magis ratione materiæ ex ſe, & aliqua virtute obligatur iurans, ità deduco ex *Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 7. p. 2. ſub initio, Sot. lib. 7. de iuſt. q. 1. art. 1. ad fin. Soar de iuram. lib. 1. c. 5. n. 13. & c. 9. n. 2. & 12. num. 10. & alij apud Sanchez lib. 3. oper. moral. c. 1. n. 9.*

10 Queres ſecundò à quibus abſtinere ſe habet Epiſcopus contra Papam, vel Eccleſiam ex vi huius iuramenti.

Reſpondeo omnia eſſe clare expreſſa in formula, vnũ verò hic admonere non piget, quidquid ſit de opinione, quã ſequuntur *Rodriq. in ſum. c. 80. verb. excom. 15. concluſ. ad fin. & Auila de cenſ. 2. p. c. 5. diſp. 3. dub. 12. & alij* docentes, illum, qui veneno Clericum occidit ſecreto, nõ incurrere excommunicationem *Canonis ſi quis ſuadente 17. q. 1.* quia non infert vim perſonæ, ſed naturæ, quæ quidem opinio, maximo indiget examine, & quod eſt huius loci, certè hic prorſus reijcienda, vbi nullam habet vmbram probabilitatis, cum expreſsè iuret noſter Conſecrandus his verbis. *Neq. ero in conſilio, vel pacto, ſeu tractatu, in quibus contra ipſum Dominũ noſtrum, &c. machinentur,* quibus tum actiones contra perſonam, tùm contra naturam amplectitur.

11 Queres tertio. Circa quæ præſtare debeat obedientiam, quam promiſit Epiſcopus Summo Pontifici.

Reſpondeo generaliter teneri Præſules, vt ſic, obedire in omnibus ijs, quæ pertinent ad ſtatum Epiſcopalem, in quibus nolle obedire, ſi res grauis fuerit, eſt peccatum mortale. Dixi Præſules vt ſic, nam vt Clerici, & vt Chriſtiani tenentur in rebus ad eorum ſtatum ſpectantibus, terminis habilibus etiam parere.

12 Queres quarto. Cum vt ex dictis patet, iuramento ſe obſtrinxit Antiſtes Conſecrandus ad omnia in formula contenta, quorum vnum eſt obedientia Summo Pontifici præſtanda, qualẽ peccatn peccabit, ſi in re ſpectante ad propriũ officium iuſſus à Summo Pontifice non obediſet v.g. ſi iniungat Papa Præſuli, vt indicat triduanum ieiunium in ſua Eccleſia ad implorandum diuinum auxilium, vel ad iuſtam iram diuinam placandam?

Reſpõdeo duplici peccato, vel vno realiter, duplici affecto malitia formaliter, ac ſpecificè diſtincta peccaturum, vno contra præceptum Pontificium, altero contra iuramentum, quo ſe obligauit obedire in ijs præſertim, quæ ad proprium ſpectant officium, & quidem ſi contra præceptum faceret ieiunij peccatet cõtra temperantiam, vel materiã illius præcepti, vel contra miſericordiam, & voluntatem opem ferendi Eccleſiæ neceſſitati, & quia faceret contra iuramentum, peccaret etiam contra virtutem Religionis, etenim vt ſcite ſibi ſemper ſimilis *Vaſq. docet 1. 2. diſp. 91. c. 2. & 3.* ſpecifica malitia peccatorum detumenda eſt è ſpecifica, ac diuerſa oppoſitione cum eadem, vel diſtincta virtute: cum eadem, nam vt *diſp. 5. c. 10. n. 15.* indicaui, aliquando variæ obligationes per varia præcepta ſpecie diſtincta ſubeuntur contra eãdem virtutem, circa quam verſari poſſunt præcepta ſpecie diuerſa habentia diuerſam oppoſitionem cum illa, & cũ natura rationali, vt tali, in qua, vt aliàs diximus, malitiã putamus conſiſtere peccati. Cũ diſtincta verò virtute, quando ex diſtincto motiuo, & ratione formali, & proximo fine imponitur tale præceptum, vel contrahitur obligatio. Itaq. cũ Pontifex iubeat triduanum ieiunium, hoc præceptum datum inferiori, nempè Epiſcopo, vt quæcumq. alia lex poſitiua hanc habet vim, ad hoc, quod iuſtis de cauſis præcipit, ipſo facto conſtituendũ in materia neceſſaria talis, aut talis virtutis iuxta motiuum, finem proximum, rationemq. formalem, quam intendit; cum igitur ieiunium præcipiat Papa Præſuli, illud conſtituit in materia neceſſaria temperantiæ, ſi hanc intendat, vel ſub motiuo, & proximo fine pœnitentiæ, vel miſericordiæ, ſi ſub his motiuis illud præceperit; Præſul ergo cum iurauerit obedire Pontifici, & hoc iuramentum ſpectet ad Religionem, Porrò contra Religionem etiam faciet, periurij noxam contrahens, non ieiunans, neq. ieiu-

13 nium indicens Populo. Hæc autem eſt differẽtia inter eum, qui non obediret alicui, cui ſe tãtum obſtrinxit voto, vel iuramento obediẽtiæ, quem tamen, vt ſuperiorem non agnoſcit, & eum, qui non ſolum obedit ratione voti, vel iuramẽti, ſed etiam titulo principatus, vel dominatus, vel ſuperioratus, ratione cuius etiãſi non vouiſſet, vel iuraſſet, ſubditus aliquo pacto illius eſſet; nam Primus ſolum faceret contra votum, vel iuramentum, ſi ei non obediret, peccãs contra Religionem; Secundus non modo cõtra votũ, vel iuramẽtum, ſed etiam contra virtutẽ, ad quam materia imperata ſpectat, nam & ſi quis vouens, vel iurans ſeruare obedientiam alicuius, teneatur ei obedire, in eum tamen nõ transfert dominium ſui, ita vt ille poteſtatem in eum habeat, ac dominium, quod nemo ſupra ſe impendere poteſt, ſed debet à Principe effluere, vt rectè *Vaſq. 1. 2. c. 4.* Itaq. cum iuramẽto ſe obſtrinxerit Præſul obediendi Papæ, & cum Pontifex aliundè verè, ac propriè ſuperior ſit Epiſcoporum, quibus poteſt præcipere, ni hic pareat, peccabit & contra iuramentum, virtutemq. Religionis, & contra præceptum penès materiam, quæ præcipitur, non ſecus, ac Religioſus iuſſus à ſuo Superiore, nec obediens peccat, & contra materiam præceptam ad aliquam virtutem ſpectantem, & contra votum

14 obedientiæ. Sic Franciſcanus non ieiunans feria ſexta in Quadrageſima duplici peccato ſpecie diſtincto peccat, altero contra præceptum ieiunij, ac temperantiæ ab Eccleſia poſitum, alte-

Digitized by Google

altero contra votum, quo vouit ſe obſeruaturum regulam, quæ eſt obligatoria ad ieiunium ſexta feria.

25 Quæres quinto. An Epiſcopus votum emittere cenſeatur ad firmitatem ſtatus, quem ipſe conſecrādus initurus eſt. Sæpè præſertim *tom. 1. lib. 1. diſp. 1. c. 4. ac diſp. 2. c. 6. & ad fin. 4 libri* ſubindicauimus huiuſmodi voto non eſſe Præſulem obſtrictum, nunc in eadem pergimus ſententia, quam docent *Caiet. in loc. mox citand. D. Thom. necnon Soar. tom. 3. de relig. lib. 1. c. 16. n. 25.* ratio eſt, quia ad firmitatem, ac ſtabilitatē ſtatus Epiſcopalis hoc votum neceſſarium non deſideratur, cum ſatis abundè oſtenderimus illam ſibi vendicare aliundè, vti *tom. 1. lib. 1. diſp. 1. c. 4.* diximus, deindè nullum eſt fundamentū talis aſſerendi voti, cum conſecrationi Præſulis nullum eſſe adiunctum votum è varijs expreſſis formulis pateat; præter illud, quod aſſeruimus *c. 4. ſuper. diſput. n. 11.*

16 Quæres ſexto. Quid ſit Canonica præpeditio, qua detentus excuſari dicetur Epiſcopus vocatus ad Synodum? Reſpondeo eſſe impedimentum legitimum, ac ſecundum Canonicas Sanctiones admiſſum, de quo quia ſatis dixi *diſp. 5. c. 4. n. 2.* quod ad rem faciat, nō habeo addendum.

17 Quæres ſeptimo. Qua obligatione voti nè, an iuramenti obligetur Epiſcopus ad Apoſtolorum limina viſitanda? *Thom. Sanchez ſup. cit. lib. 4. oper. moral. c. 15. n. 12.* ait, hanc obligationem eſſe voti perſonalis, quod tamē inſtar realis obligat, & poſſe per alium impleri; nam ſtylus habet, & explicat hoc votū, vt per ſe ipſos, vel alios id præſtent Epiſcopi, atq. ità ſolent cōmittendo alicui Romę, vt id nomine Epiſcoporum, prętertim diſtantium faciant, nam ideſt de ratione voti perſonalis à ſciente perpetuum ſibi eſſe impedimentum, vt ab alio, emittentis nomine, poſſit adimpleri, & videtur approbatū ab Eccleſia ſciente, nec obligante, vt aliàs hoc votum impleatur: & ſanè ſi ſecùs intelligeretur, eſſet impoſſibile Epiſcopis longè diſtantibus, necnon irritum, cum impediens eſſet reſidentiam iure diuino ab ipſis debitam. Tandem addit hic Auctor etiam exiſtentem Epiſcopū Romę ſatisfacere, ſi impleat hoc votum per alterum.

Circa quam doctrinam multa mihi ſunt difficilia. Et quidem primo loco hanc, vt ſingularū aliarum partium huius formulæ, non eſſe voti, ſed iuramenti promiſſorij ſuper oſtendi, quam ſpecie diſtingui ab obligatione voti ſępè hic docui. Deindè dico, nō promanare à natura voti perſonalis per modū realis emiſſi, poſſe Pręſulem per aliū ſatisfacere huic obligationi, ſed ex ratione modi, ac formulæ, ſub qua promiſit, vt patet è ſupra exarata per illam clauſulam. *Quod ſi legitimo impedimēto detentus fuero, prę fata omnia adimplebo per certum nuntium, &c.* Neq. ſcio aliter vſum habere, eo præſertim, quod in dicta forma multas amplectitur perſonas Promouendus iurans, quibus de ſenſu proprię Eccleſię inſtructis poſſit totum hoc negotium committere. Neq. facilè dederim manū Sanchio, vt aſſeram, abſq. [illegible] impedimē-to Pręſulis poſſe hanc rem tranſigi, cum expreſſè caueatur id in forma iuramenti, imò vt patet è clauſula penultima, legitimum impedimentū promittit Epiſcopus per legitimas probationes ſe docturum, eaſq. remiſſurum ad Cardinalem proponentē in Congregatione Sacri Concilij, tametſi facili negotio admitti relationem Eccleſiarum longè diſtantium, non negauerim ob longitudinem, periculumq. itineris, & ob alias, quę ſolent afferri, tricas impedientes viatores. Neq. quod affert *Sanchez* de impedimēto reſidentiæ aliquid probat, cum huiuſmodi obligatio ſatis abundè circumſcripta ſit, atq. attemperata, vt ex Italia, Inſulíſq. adiacentibus tertio quoq. anno teneantur Epiſcopi Romā adire: Galli, Hiſpani, Germani, Belgæ, Boemi, Hūgari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, ac ſimiles quinto quoq. anno, ac decimo cęteri è remotioribus regionibus, vt Aſiatici, ac noui Orbis. Deniq. vltimum Sanchij placitum non approbo, vtpotè cōtra expreſſū iuramētū, quo ſe deuincit Epiſcopus. Itaq. In Curia Romana exiſtens Antiſtes, ni legitimo infirmitatis, vel alio impedimento detentus, nō poſſet, neq. ſuæ ſatisfaceret obligationi, ſi munus hoc alteri demandaret. Tandem circa vltimum huius iuramenti membrum adnotare non abs re erit, merito in eo mentionem fieri aſſenſus Capituli neceſſarij ad quamcumq. ibi indicatam alienationē, vt ſcitè tradit *Alfonſus Villagut* Neapolitanus *in tract. de rebus Eccleſiaſt.* non ritè alienatis *par. 1. c. 1.* Pęnæ autem ſtatutæ contra alienantes abſq. conſenſu, ac facultate Summi Pontificis, continentur, non modo antiquioribus iuribus, quæ à *cit.* referūtur *Auctore lib. 7. eiuſdem tract. c. 2. nu. 4* ſed à *Concil. Trid. ſeſſ. 22. de reform. c. 21. & Extrauagante Pauli II. Ambitioſæ de rebus Eccleſiaſticis non alien. Iulij Papæ III. incipiēte Cum ſicut accepimus, Pauli IV. iniunctum nobis. &c. Pij V. & ſi de ſingulis, Clementis VIII. Romanum decet. &c.*

18 Demùm non piget illud animaduertere, tametſi nulla ex his cōſtitutionibus emanauerit, Epiſcopos, imò & Abbates non poſſe regulariter alienare in caſu etiam aliàs licito, & ſeruatis ſollemnitatibus, inconſulto Romano Pontifice, ex vi iuramenti, quod modo declarauimus ibi. *Poſſeſſiones verò ad menſam, &c.* cui iuramento ſimile præſtant *Abbat. in cit. Pontificali fol. 134.* mutato tātum nomine *Menſæ, in Monaſterium,* & nomine *Capituli* in nomine *Cōuentus* Monaſterij mei, ſic *Panorm. in cap. vt ſuper de reb. eccleſiaſt. non alien. & in cap. finali de Eccleſ. benefic. Rodoan. q. 55. Nauar. in comm. de rebus Eccleſ. non alien. à n. 11. vſq. ad 15.*

Hinc deduco cōſequenter de facto Pręſulē, vel Abbatem non ritè alienantem bona Eccleſiaſtica peccare duplici peccato, vel vno duplici malitia affecto, altero contra iuramentum, altero contra materiam harum bullarum, præſertim *extrauagantis ambitioſæ,* ideſt contra cultum diuinum, contra quem fit. Quamobrem contra Religionem faceret, cuius actus eſt iuramentum, quo Deus vocamus in teſtem, ſicut contra eandem eſt periurium.

Digitized by Google

CAPVT QVARTVM.

Enodantur duæ partes examinis, quod ſextam continet actionem ex enumeratis.

S V M M A.

Refertur formula præſcribens examen faciendū à Conſecrando n.1.

Quando reſpondere debeat Præſul *ſciſcitatus de ſcientia.n.2.*

Interrogatorium de traditionibus ſeruandis. n.3.

De obediētia exhibēda quartūinterrogatoriū.n.4

Quid nomine fidei hic intelligatur, dum à Conſecrando expetitur.n.5.

Commendatur Epiſcopo morum probitas,ex qua interrogatione maximè confirmatur, quod de perfectione ſtatuimus Epiſcopi to.1.diſp.7.n.6.

Septimo loco examen habendum fidei Conſecrandi,quod habet duas partes, alteram potius ad mores,ac regimen Eccleſiæ ſpectantem: alterā ad myſteria fidei diuinæ. Et quoad primam hoc examen, quod ab antiqua Patrum traditione manauit,ſic ſe habet apud Pontificale.n.7.

1 *ANtiqua Sanctorum Patrum inſtitutio docet,& præcipit, vt is, qui ad Epiſcopatus ordinem eligitur, diligentiſſimè examinetur cum omni veritate de fide SS.Trinitatis, et interrogetur de diuerſis traditionibus,& conſuetudinibus,quæ huic regimini cōgruunt, ac neceſſaria ſunt retinere,ſecundum Apoſtoli dictum,manus nemini cito impoſuerit,& vt etiam his, qui ordinandus eſt, erudiatur, qualiter ſub hoc regimine conſtitutum oporteat cōuerſari in Eccleſia Dei,& vt irreprehēſibiles ſint,qui ei manus ordinationis imponūt. Eadē itaq. auctoritate,& præcepto interrogamus te,dilectiſſime Frater, caritate ſincera, ſi omnem prudentiam tuam,quāta tua capax eſt natura,diuinæ ſcripturæ ſenſibus accomodare volueris.*

Reſpondet.

Ita ex toto corde volo in omnibus conſentire, & obedire. Vis ea,quæ ex diuinis ſcripturis intelligis plebem,cui ordinandus es,& verbis docere, & exemplis?

Reſpondet.

Volo.

2 Quomodo autem ſciſcitatus de ſcientia vtriuſq. teſtamenti, reſpondere teneatur Præſul diximus *tom.1.lib.3.diſp.1.c.1.n.24.*

Qua vero ratione per ſe,vel per alios obligetur concionari, populumq. docere,ibidem tradidimus *diſp.2.c.2.à n.11.ac deinceps.* Nunc redeamus ad Interrogatoria.

3 *Vis traditiones orthodoxorum Patrum,ac decretales, & Apoſtolicæ Sedis conſtitutiones veneranter ſuſcipere,docere,ac ſeruare?*

Reſpondet.

Volo.

4 *Vis B.Petro Apoſtolo, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi,ac ſoluendi,eiq. Vicario D.N.Papę N. ſuiſq. ſucceſſoribus Romanis Pontificibus fidem,ſubiectionem,& obedientiam ſecundum ca-*
5 *nonicam auctoritatem per omnia exhibere?*

Volo.

Nomine autem fidei,fidelitatem hic ſignificari,nō dubito, inſtar illius,quam Principi ſeruare ſubditus tenetur,& qua quiſq. debet non ſolum illum non offendere,ſed prò viribus etiā defendere,atq. indicare,quidquid ſciuerit cōtra Pontificem Maximum moliri,qui quidem habetur tanquam Deus in terris, vt loquitur *Bart.in extrauag. Ad reprimendum verbo totius fidelitatis.* Certè Vicarius eſt Chriſti Domini hominis Dei,eiuſq.vices gerens. Quæ omnia maximè conſonant iuramēto præſtito per Cōſecrandum paulò ante declarato penès primas clauſulas. Neq. abeſſe obligationē fidelitatis ratione ēt adminiſtrationis à Præſule iudico *Auth.Iuſiurādū,quod præſtatur ab ijs,§.iuſiuran.*

De obedientia aūt diximus *quæſito 4.* ex inſtituto circa iuramentum ſuperiori capite declaratum.

6 *Vis mores tuos ab omni malo temperare, & quantum poteris,Domino adiuuante,ad omne bonum commutare?*

Volo.

De Vitæ,morumq. integritate Præſulis ſatis abundè ſcripſi 1.*tom.lib. 3.diſp.3.c.1.* Cęterum ex his maximè confirmari ſentio, quæ de ſtatu Epiſcopali,eiuſq. perfectione docuimus *tom.1 lib.1.diſp.2.c.1.& 2.præſ.à n.14.ac deinceps.*

Vis caſtitatem,& ſobrietatem cum Dei auxilio cuſtodire,& docere?

Volo.

De ſobrietate Antiſtitis dixi *loc.modo cit. n.12.& 16.de caſtit.verò n.22.ac deinceps.*

Vis ſemper in diuinis eſſe negotijs mancipatus, et à terrenis negotijs,vel lucris turpibus alienus, quantum te humana fragilitas conſenſerit poſſe?

Volo.

Materiam huius articuli tractaui *tom.1. lib. 3.diſp.3.c.1.n.14.et 15.ac diſp.1.c.2.nu.præſertim 14.& 15.*

Vis humilitatem, & patientiam in te ipſo cuſtodire,& alios ſimiliter docere?

Volo.

Antiſtitis humilitatem expoſui *tom.1. lib.3. diſp.3.c.1.n.7.& 12.& cap.patientiam n.13.*

Vis Pauperibus,& Peregrinis,omnibuſq. indigentibus eſſe propter nomen Domini affabilis,et miſericors?

Volo.

De hoc articulo vide, quæ docui *loc. modo cit.n.14.necnon 9 10.11.& 25.*

Altera pars examinis habendi,eſt fidei, de qua varij articuli inſtituuntur, de quibus Conſecrandus interrogatur,qui quidem cum Symbolo Apoſtolorum,Nyceno,& Athanaſij contineantur,eos hic adnotaſſe ſuperuacaneū eſt. Vltimus ſolus articulus eſt Sacrę Scripturę nimirum.*Credis etiam noui, & veteris teſtamenti legis,& Prophetarum, & Apoſtolorum vnū eſſe*

Au-

Auctorem Deum, ac Dominum Omnipotentem ?
Credo

Et meritò fidei, morūq. magiſter Epiſcopus periculum fidei, rerumq. ad optimum regimen ſpectantium ſubit, de cuius materia examinis, quid addam ad rem non habeo, præterquam quod accuratè à Sacroſancta Synodo Tridentina affertur ſub initio de Scriptura Sacra. Et quamuis poſſem de reſolutione fidei diuinæ, quomodo in auctoritatem Dei reſoluetur, hic agere, abſtineo, nè extra chorū ſaltare videar.

CAPVT QVINTVM.

De Sacris Epiſcopi veſtibus.

SVMMA.

Quam rationi conſonus, et omnibus ferè gentibus commendatus, atq. à Deo approbatus proprius, ac ſpecioſus ſacrorum miniſtrorū amictus. n. 1.
Quid in communi ſignificent Epiſcopalia *indumenta. n. 2.*
Quot propria ſint indumenta Præſulis. n. 3.
Mitræ etimologia à Tiara diſtinctæ. n. 4.
Quam antiquus mitræ ſit vſus. n. 5.
Mitræ ſignificatus. n. 6.
Rationalis loco crucem è collo pendentem gerit Epiſcopus. *n. 7.*
Quid ſit dalmatica, eius vſus, & ſignificatus. n. 8.
Dalmatica vtuntur Epiſcopi ad martyrium ſubeundum, ſi opus fuerit. n. 9.
Sandaliorum etimologia, & ſignificatus. n. 10.
De chirothecarum perantiquo vſu. n. 11.
Significatus chirothecarum. n. 12.
Annuli vſus. n. 13.
Varij ſignificatus annuli applicantur annulo Epiſcopali. n. 14.
Significatus baculi Paſtoralis. n. 15.
Quid caligæ ſignificent. n. 16.
Quid ſuccintorium. n. 17.
Pallij ſpirituales varij ſignificatus. n. 18.
Pallium humiliter poſtulandum. n. 19.
Nō datur Palliū, niſi pſtito prius iuramēto. n. 20.
Epiſcopi Græci donantur pallio. n. 21.
Vſus pallij quādo, et quibus diebus habetur. n. 22.

OCtaua ſuper à nobis relata actio, hoc ſibi caput vendicat, quod ſingulas, hac data accaſione veſtes Epiſcopales explicabit.

1 Quidquid nōnulli in Pontifice Maximo Damaſo, ſiue in Baſilio Antiſtite æquè Sanctis, ac doctis Eccleſiæ Catholicæ Paſtoribus dixerint contra eorum cultum, & ornatum Pontificiū, vt videre eſt apud *Marcellin. lib. 17. & Cyrum Prodomum in Tetraſticis*, certè ſiuè iubente, ſiuè approbante Deo in Pontifice Hębreo habitum ſplendidiorem Sacerdotum, ritu etiam Eccleſiaſtico Epiſcopis præſcribēte, necnon ipſo lumine naturalis rationis maximopere fauente, blaterones habendi, qui contra illū ſētire auſi ſunt. Et quis fuit barbarus adeò humanitatis expers Populus, quæ gens, cui maximæ venerationi non fuerit Religioſus cultus, ſiuè Sacerdotum, ſiuè Pōtificum? Porrò, vt reliquos taceam, Aſia redimitos aurea corona ſuos venerabatur Sacerdotes *Auctore Tertull.* & Aeneā rem diuinam facturum hiſce deſcribit Virgilius.

Purpureo velare Comas adopertus amictu.

Et Romæ Magiſtratum prætextæ vſum habuiſſe iure Sacerdotij teſtatum nobis reliquit *Feſtus.* Addo rationem Angelici Doctoris noſtræ rei propriam, quę de omnibus probat miniſtris diuini cultus, & habetur *in Additionib. ad 3. p. q. 40. art. 7. Dicendum, quod veſtes miniſtrorum deſignant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina.* Quamobrem potiori quidē iure ſacræ habendæ ſunt, ac veneratione dignę
2 veſtes omnes Epiſcopales, quas aggredimur explicandas, de quibus illud in communi ſeſe offert dicere, quod nouū induere debeat Antiſtes hominem: Vetere cum actibus ſuis in crucem acto, nouis veſtitus indumentis, quorum candida, atq. occulta, occultæ ſanctitatis exprimant candorem ſoli Deo cognitæ, quæ aſſidua paſtorali cura, nè minuatur, omnibus viribus Antiſtiti contendendum eſt, reliquæ verò, quæ ad ſenſus cęterorum paterent, optimum adumbrent exemplum, quod ſuis pręſtare ouibus tenetur Epiſcopus per frequentes caritatis, cęterarumq. virtutum actus.

3 *Gemma animæ c. 219.* ſeptem enumerat Epiſcopi veſtes, Mitram, Rationale, Dalmaticam, Sandalia, Chirothecas, Anulum, & Baculum, quibus duo, vel tres alias addit D. Thomas paulò ante citatus, Caligas, Succintorium, Tunicam, ita, vt nouem, vel decē donetur Epiſcopus ornamentis, quibus non gaudent Sacerdotes. *quia nouem ſunt, quæ ipſi ſupra Sacerdotes poſſunt, Clericos ſ. ordinare, Virgines benedicere, Baſilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chriſma conficere, veſtes, & vaſa cōſecrare.* Quæ ſic interpretor, vt non ſingula ſingulis adnotatis functionibus indumenta reſpōdeant, ſed cum Miniſtri ſignificent idoneitatē, vt hęc maior eſt in ſupremis miniſtris, quam in cæteris, quippè qui maiora ex officio tenentur tractare munia, ita varijs donādi ſunt veſtibus, quibus variæ deſignantur virtutes, atq. animi ornamenta mox exponenda. Inſuper notandū eſt nullā Rationalis feciſſe mentionē *S. Thom.* cuius *Gemma* meminit, ideoq. nouem, vel decē enumerari, ſiuè per illum, ſiuè per doctrinam *Gemmæ*, dixi. Et licet aliæ ſint veſtes Epiſcopales, has tamen ſolas aggredimur explicandas, quæ myſticas inuoluunt ſignificationes, ac myſteria, quibus pallium addemus exponendum etiam ſequuti *D. Thom.*

4 Mitra à voce græca dicta eſt μίτος filum ſignificante, quòd filo lineo amiceretur. Non diſcriminant aliqui mitram à Tyara, inter quas tamen *Herodotus* diſcrimen agnoſcit *lib. 1.* nam Tyara in occipitio ſtringebatur, mitra ſub mentum redimiculis obligabatur, ſic *Virgilius lib. 8. Aeneidos.*

Longe redemicula Mitræ
Meonia mentum Mitra, crinemq. madentem.

Digitized by Google

5 Vſus mitrę antiquiſſimus fuit, etiam in prophanis, vt videre eſt apud *cit. Virgilium, Ouid. epiſt Deianiræ, Polienum lib. 7. ſtrategit,* tum etiã in ſacris literis *Leuitic. 8. verſ 9.* vbi mentio mitræ fit Summi Pontificis, quæ Cidaris dicebatur. *Cidari quoq. texit caput, & ſuper eam contra frontem poſuit laminam auream conſecratam in ſanctificatione,* ſicut præceperat ei Dominus. Atq. in Eccleſia Catholica de illius Sũmo Pontifice Chriſto Ieſu ſcripſit *Hieronym. epiſt. 128. ad Fabiolam. habet Cidarim, et nomen Dei in frõte portat Diademate ornatus regio.* Hoc idem ſentiendum eſt de *Ioanne,* cęteriſq. Apoſtolis, quod *Epiphanius hæreſi 19. & 78. de Iacobo* ſcripſit, *licuit ei bracteam auream in capite gerere,* & quod *de Ioãne* teſtatum nobis reliquit *Policrates ad Victorem. Ioannes fuit Sacerdos bracteam auream in capite gerens.* Sanctus autem *Gregor. Naziãzenus* de huius etiam vſu loquitur in *Apologia Idcirco me Pontificem vngis, et podere cingis, capitiq. cidarim imponis.* Et quidẽ duo ſunt cornua mitræ, vt etiam in veteri teſtamento *Exod. 30. fecerunt mitras cum corniculis ſuis ex biſſo.*

6 Multos etiam haber ſignificatus, quorũ pręcipuum Sancta Eccleſia, dum per Conſecratorem Epiſcopum illa nouum Antiſtitem donat, aptè nobis exponit. *Imponimus Domine capiti huius Antiſtitit, & Agoniſtæ tui, Galeam munitionis, & ſalutis, quatenus decorata facie, & ornato capite cornibus vtriuſq. teſtamenti terribilis appareat aduerſarijs veritatis, & te ei largiẽte gratiam impugnator eorum robuſtus exiſtat, qui Moyſi famuli tui faciem ex tui ſermonis conſortio decoratum lucidiſſimis tuæ claritatis, ac veritatis cornibus inſigniſti, & capiti Aaron Pontificis tui tiaram imponi iuſſiſti.*

Porrò his mitram indicat è genere armorũ eſſe ad propriam defenſionem, atq hoſtium offenſionem, ac detrimentum. Præterea eſſe pulchritudinis inſigne, ac fortitudinis, vel quia imitari admonentur Epiſcopi Chriſtum Summum Paſtorem, qui decorem induit, & fortitudinem *pſal 92.* decorem inquam ſubſtãtialis ſanctitatis, *vt cum Idelfonſo* loquar *ſermone priori de purgatione, & parturitione B. Mariæ art. 2. in 9. tom. Bibliothecæ,* qua nimirũ eius cam deificata, vt loquitur *6. Synodus Generalis act. 17.* in primis fortis, hoſtibus omnibus humani generis terribilis ſit, ita, & Eccleſiaſtici Paſtores eius gratia donati, vt decori fortitudine curent in primis pollere ad terrorem inimicorum Eccleſiarum eis commendatarum. Etenim Ornatum veſtium Epiſcopalium, præſertim mitræ hũc tendere, atq. decorem, ac fortitudinem exprimere docent *Arnold. Boneuall. Abb. tract de 7. verbis Domini ad fin.* applicans prima verba *pſal. 92. Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem.* ſpirituali ornamento Sacerdotis; vel quia duobus illis mitræ, ſeù cidaris cornibus, quaſi duplici ſcientia veteris, noniq. teſtamẽti, qua inſtructus eſſe debet Antiſtes iuxta ſupradicta *ex cap. Epiſcopus 23 q 7. ac D. Thom paulo ante cit.* Eccleſiæ hoſtes petere. Hac fortitudine inſtructus Petrus in Neronem, in Conſtantium Liberius, Ambroſius in Theodoſium, Baſilius in Valentinum, in Arcadium Chriſoſtomus, Leo in Gẽſericum, atq. Attilam fortiter egerunt, vt bene *Hieronym Hyelmus de Epiſcopis titularibus* ſcripſit *p. 2. fol. 13.*

7 Rationali Pontifices Iudęi vtebantur, cuius loco noſtri Pręſules Crucem aureã, in quo omnes ſunt Dei theſauri habent è collo ad pectus pendentem. *Ad rem in epiſt. ad Carolum Fabrũ Ioannes Diaconus, ait Phylacteria tenui argento fabricata, viliq. pallio de collo ſuſpenſo, exilitas Balthei vnius pollicis menſuram non excedit, vt Monachorũ S. Benedicti. Item pallium eius Phylacteria, & Baldeum oſculantur.* Phylacteria .n. vocat Crucem pectoralem reliquijs ornatam è collo ſuſpendi ſolitam: quæ vox vſui eſt omnibus Epiſcopis, quam *Nicephorus Conſtãtinopolitanus epiſt. ad Leonem in Actis Concilij Epheſini nominat Encolpium; Mittimus, inquit, Encolpium aureum, cuius vna facies cryſtallum incluſum; altera picta nigello, & intus habet alterum Encolpium, in quo ſunt partes honorandi ligni in figura Crucis poſitæ.* Loco aũt Rationalis vtuntur pallio Metropolitani, ſic *German. in Litur. Pro rationali, ait, nunc Summi Pontifices, quos Archiepiſcopos dicimus pallio vtuntur, &c.* Verum de pallio ad calcẽ huius capitis agemus.

8 Dalmaticæ Tunicæ ſericæ, candidæ, auro inſignis vſus olim mollitiem arguebat, *vt Gellius lib. 7. c. 12. Suetonius in Caligula, Trebellius in Claudio, et alij* referunt. At ceſſit tandẽ in chriſtianum ritum, quo ſacratus eſt, quia Pontifices noſtri ad alium finem ſibi vendicarunt. Eſt aũt Dalmatica *Auctore Alcuino lib. de diuinis officijs veſtimentum in modum Crucis habet in ſiniſtra parte fimbrias, dextera fimbrijs caret, incõſutilis, amplioribus, & capacioribus manicis.* Veſtis Chriſti Domini ſummi Sacerdotis exprimit ſpeciem, ſic *Gemma animæ c. 212.* Dalmatica Domini inconſutilis tunica, &c. eius largitas brachiorum, hilaritatem, & penè largitatem in operibus miſericordiæ ſignificat, vt volunt *D. Thom. & Alcuinus cit.*

9 Hic puto admoneri Præſules martyrij, quod vel ſubire tenentur, ſi opus fuerit ad fidẽ Chriſti ſanguine defendendam, vel ad ſalutem ouiũ eis à Deo commiſſarum; Martyres .n. olim non efferebantur, ni Dalmatica indutij nam purpurato colobio, vel abſq. Dalmatica, decreuit *Eutychianus Papa,* ne quis Martyrum ſepeliretur; habetur in *Pontificali,* & apud *Anaſtaſium Bibliotecharium.*

10 Sandalia, vt habet *Gemm. animæ c. 209.* vel à Sandice herba, vel à Sãdalicioo colore dicta, *Eſt autẽ Auctore Alcuino lib. de diu offic. genus calceamenti, quo induũtur Miniſtri Eccleſiæ ſubterius ſolea muniens pedes à terra, ſuperius nihil operimenti habens,* vt nimirum ſaluti prouidè conſulatur per vſum ſoleæ ad arcendam à plãta pedis humiditatem, & per nuditatem ſupernæ partis, paupertas euangelica, & pœnitentia commendentur. Quamobrẽ meritò *Matth. 10.* à diuino Magiſtro prohibentur Apoſtoli, vti calceamentorum genere diuitibus conueniẽti. Eſſe vero Sandalia propria Epiſcoporum *Rubertus eſt Auctor lib. 1. de diu offic.* & Chriſtum Dominum inſtruxiſſe diſcipulos ſuos, vt San-

dalijs

dalijs vterentur, teſtatur *Marc.6.* vt etiam eos doceret, ſtandum eſſe ad exantlandos labores, non otio ſupinos, vel ad inſtruendos ad brauiũ percurſum capeſſendum, vel ad veloces pedes reddendos Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona, vel myſticè pariter ſignificans pedem, nec tectum deſuper, nec nudum ad terram deferendum, ideſt non occultandum Euangelium, nec terrenis commodis innitendum, vt ſcribit *Sà in ſenſu litterali text. cit. D. Marci*, nec diſcrepat *S. Thom. ſup. laudatus* ſcribens, Sãdalijs exprimi contemptum rerum terrenarum.

11 De vſu Chirothecarum perantiquo ab Apoſtolorum tempeſtate petito, ſcribit *Gemm. ani-*
12 *mæ lib. 2. antiquorum rituum c. 215.* Duos colligere videor è *Pontificali* fines, ob quos Epiſcopis dantur Chirothecæ, primus eſt ad benedictionem adumbrandã *Iacobo Patriarchæ* olim à *Patre Iſaac* ob cibos ei oblatos, qua lõge ditiorem habebit Epiſcopus à Deo, pro ſuis ouibus ſacrificium incruentum altaris offerens; ſic legitimus in oratione, quæ à Præſule Conſecratore dicitur, dum Chirothecis donat nouum Epiſcopum. *Circumda Domine manus huius miniſtri tui munditia noui hominis, qui de cælo deſcendit, vt quemadmodũ Iacob dilectus tuus pelliculis hedorum opertis manibus paternam benedictionem, oblato patri cibo, potuq gratiſſimo impetrauit, ſic & iſte oblata per manus ſuas hoſtia ſalutari gratiæ tuę benedictionem impetrare mereatur, &c.* Alter eſt munditia animæ, qua ſummopere tenetur ornari Præſul, quæ quidem, tũ primis huius orationis verbis indicatur, tùm verbis in benedictione Chirothecarum expreſſis, *vt quicumq. miniſtrorum tuorum ſacrorum Pontificum his velare manus ſuas cũ humilitate voluerit, tam cordis, quam operis ei munditiam tua miſericordia ſubminiſtret* His adde è *D. Thoma* cautelam neceſſariam Epiſcopo per Chirothecas ſignificari. Prætereà rationem aliam affert *Durand. in Rationali diuinorum lib. 3. c. 12.* quæ non arridet.

13 Anuli originem à Prometheo repetunt Grçci, quem ea lege caucaſo ſolutũ volunt, vt anulum è lapide, & ferro geſtaret. Dabatur anulus in nuptijs pro arrabone, *et apud Photium in Bibliotheca Euſebius Philoſophus* dicit vxori ſuæ, tibi olim dedi anulum pignus cõuictus ad prolem. Rectè *Iſidor. lib. 2. de diu. offic. c. 25.* quod in primis nuptijs anulus à ſponſo ſpõſæ datur, fit nimirum, vel propter mutuæ dilectionis ſignum, vel propter id magis, vt eodem pignore eorum corda iungãtur, vnde, & quarto anulus digito inſeritur ideò, quia in eo vena quædam fertur ſanguinis ad cor vſq. peruenire. Itẽ anulo vaſa, & literæ obſignantur, ſic *Martialis.*

Nam ſignat meus anulus Lagænas.

Prçterea anulum aureũ olim Romç Legati, qui ad exteros mittebantur Reges, ſoli geſtabant, quem Symbolum, & vagulum vocabant. Equitibus, & alijs, vt honoris, ac diuitiarum inſigne Imperatores dabant, *Auctore Martiali libr. 5. epiſt. 11.*

14 Hæc aũt omnia facili negotio ad Epiſcopalem accomodari anulum poterunt, & quidem ab ęrumnoſa ſæculi vita liber, ad Epiſcopalem perfectionis ſtatum aſſumptus eſt Epiſcopus anulo donatus, & ad mutuum amorem, & conuictum in ſpirituali coniugio conciliandum, & ſignificandum inter nouum ſponſum Antiſtitem, ſuamq. ſpõſam Eccleſiam docemur à *cap. quanto perſonã, & cap. inter corporalia de tranſlat. necnon epiſt. 2. Euariſti, & cap. ſicut alterius 7. q. 1.* Inſuper ad fidelitatem, perpetuumq. vinculum exprimendum, vt .n. gẽma duobus anuli extremis colligatur in Orbem, & circulum deuincta, quo æternitas etiam ſignificatur, ſic fœdus, ac matrimonium ſpirituale inter Epiſcopum, & ſuam Eccleſiã anulo exprimitur, quod ritè adumbrat S.R.E in *Pontificali*, ait .n. Cõſecrator, *Accipe anulum fidei S. ſignaculum, quatenus ſponſam Dei Sanctam videlicet Eccleſiam intemerata fide ornatus illibate cuſtodias.* Et quamuis hic non appellatur Eccleſia ſponſa Præſulis, ſed Dei; at Epiſcopo conſecrato non traderetur anulus, qui apud omnes ferè nationes inſigne coniugij eſt, niſi eſſet ſuæ Eccleſiæ ſponſus, vt vniuerſalis Eccleſiæ eſt Chriſtus, ſic doctè *S. Thom. cit. per anulum, docens, Sacramentũ fidei ſignificari, quo Eccleſia deſponſatur Chriſto: Epiſcopi .n. ſunt in Eccleſia loco Chriſti*, quemadmodum probè proſequitur *Vaſq in 3. p. tom. 3. diſp. 241. c. 1. n. 4 & 5.*

Deindè cum Epiſcopus Legati, ac mediatoris ſubeat officium inter Deum, & homines vicemgerens Chriſti Domini, qui ab *Apoſtolo ad Galatas 3. n. 20.* mediator appellatur inter Deũ, & homines iuxta *Auguſtinum, Theophylactum, & alios* meritò anulo donatur. Demũm ad ſummam dignitatem ſpiritualem, atq honorẽ Epiſcoporum, de quo *lib. 1.* ſatis egi meritò exornantur anulo.

15 De Baculo Paſtorali, qui datur Epiſcopo, certe non ad ſuperbiam, & vanitatem oſtendendam regalis vſurpatione inſignis, quod videtur à *Carolo Magno apud Monacũ Sangulenſem lib. 1. c. 19* reprehenſum, ſed ad poteſtatem, qua pollet animarum regia potiorem exercendam iuxta dicta *lib. 1. diſp. a. c. 3.* Prçterea illud adnotare non piget ex *Hugone de Sancto Victore lib. de Sacr. c. 4.* qui ſic ait. *Epiſcopo dum regimẽ Eccleſia committitur baculus quaſi Paſtori traditur, in quo tria notantur, quæ ſignificatione non carẽt recuruitas, Virga, cuſpiſq. ſignificatio, hoc carmine contenta,* cuius etiam mentionem fecit *D. Thom. cit.*

Collige ſuſtenta, ſtimula, vaga morbida lenta.
Hoc eſt Paſtoris, hoc virga figura, & honoris.

Vel hoc alio diſtico.

Attraho peccãtes, iuſtos rego, pungo vagãtes,
Officio triplici ſeruio Pontifici.

Quæ munera, qua ratione Antiſtiti obeũda ſint perbellè adumbrantur in Pontificali Romano, vbi .n. Conſecrator, conſecrato Paſtori baculũ tradit, ſic loquitur. *Accipe baculum Paſtoralis officij, vt ſis in corrigendis vitijs piè ſæuiens, iudicium ſine ira tenens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate ſeueritatis cenſuram non deſerens.*

16 Per Caligas verò, quarum *S. Thom.* meminit, eodem Auctore, ſignificatur, rectitudo greſſuũ Paſtoris.

17 Per ſuccinctorium amor honeſtatis.

Per Tunicam perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem dicitur habuiſſe, quaſi deſcendentem vſq. ad talos, per quos ſignificatur extremitas vitæ, hæc Angelicus.

Demùm de Pallio, vt omittam, quæ breui D. *Thom.* hiſce indicat verbis, *ſed vlterius Archiepiſcopi pallium habent ſignum Priuilegiatæ poteſtatis, ſignificat .n. torquem aureum, quem ſolebant legitimè certantes accipere.* Nonnulla adijciam, ex quo nomen ſolum aſſumit Archiepiſcopus, ſiue Patriarcha; vt .n. probè *Pontificale Romanum* ad finem cōſecrationis Epiſcopalis habet. *Quando electus in Patriarcham, vel Archiepiſcopum conſecratur forma præmiſſa in omnibus obſeruatur, ſed per huiuſmodi conſecrationem non aſſumit ſibi nomen Patriarchæ, vel Archiepiſcopi, quod per traditionē pallij dumtaxat ſibi attribuitur, vſq. ad quam dicitur electus etiā poſt conſecrationem prædictam,* vt infra. *Electus vero in Epiſcopum, cum primum conſecratus eſt, Epiſcopus vocatur non electus.*

Hoc itaq. pallium patriarchale, ſeù Archiepiſcopale breue eſt, quod humeros, & pectus tegit. Hoc *Iſidor. Peluſiot. lib. 1. epiſt. 136.* negat è lino, vel byſſo fieri, *ſignificat pellem ouis, quam errantem Dominus, cùm quæſiuiſſet humeris tollit.* Huc tendit, quod *Photius in bibliotheca pag. 269.* græcè ſcribit, & ità latinè redditur. *Humerale, quo amictus eſt Epiſcopus ſignificat pellem ouis, quam errantem reperiens Dominus in humeris ſuis ſuſtulit, et cum ijs, quæ non errauerunt, numerauit. Habet autem, & Cruces, quia Chriſtus humeris ſuis portauit Crucem.* Hæc ille; quia per Crucem habita noſtra redemptio ſit, & ouiculæ ad ouile reductio. Habet prætereà ſecundum myſterium à *Ruperto* nobis expreſſum *lib. 1. de diu. offic. c. 27.* his verbis. *Octauum Archiepiſcopis indumentum eſt aurea lamina ab Apoſtolica Sede datum, quod à collo circa pectus dependens, deſignat humilitatis, vel ſapientiæ torquem.* Eſt aūt proprium Archiepiſcoporum, & Patriarcharū, vt ſuper indicaui, ſcribit .n. *Germanus in liturg. Pro rationali nunc Summi Pontifices, quos Archiepiſcopos dicimus pallio vtūtur, quod à S. R. Sede Apoſtolica dante accipiūt, & Alcuin. lib. de diu. offic. Pallium Archiepiſcoporum nihil eſt aliud, niſi diſcretio inter Archiepiſcopum, & eius ſuffrag. meos,* apud *Iuonē verò Carnotenſem lib. 1. ſub Damaſo Papa,* hoc decretum factum eſſe legitur. *Quiſquis Metropolitanus infra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendā, palliumq. ſuſcipiendū ad Apoſtolicam Sedem non miſerit commiſſa ſibi careat dignitate.*

18 Et ſanè opus eſt infimis poſtulari precibus pallij ornamentum à S.R.E. *Auctore D. Gregor. Papa lib. 7. epiſt. 5. Priſca conſuetudo obtinuit, ut honor pallij niſi exigentibus meritis cauſarum, & fortiter poſtulanti dari non debeat.*

19 Non datur hoc Palliū, niſi premiſſo iuramēto, cuius formula in *Pontificali* habetur, atq. à nobis tradita *c. 2.* quod olim in vſu ēt fuiſſe, teſtatur his verbis. *S. Bonifacius Apoſtolus Germaniæ in epiſt. ad Ibertum. Maior nobis ſollicitudo Eccleſiarum, & cura populorum propter pallia credita, & recepta quam cæteris Epiſcopis, qui proprias tantum curant Parrochias, incūbit: Decreuimus in noſtro Synodali Conuentu, & confeſſi ſumus fidē catholicam, & vnitatē, & ſubiectionem Romanæ Eccleſiæ fine tenus vitæ noſtræ velle ſeruare: S. Petro, et Vicario eius velle ſubijci: Metrapolitanos pallia ab illa Sede quærere, et per omnia præcepta S. Petri canonicè ſequi.*

20 Qua verò ratione Præſules Græci omnes pallio donentur legas apud *Photium in bibliotheca pag. 269. de Metrophone Epiſcopo Bizantij.* Inſuper quando Romanus Imperator filium ſuum Theophylactum, vt in Patriarcham cōſtitueretur, procurauit, per Alberinum effecit, vt à Romano Pontifice, ſuiſquè ſucceſſoribus pallium concederetur, cuius exemplo cæteros Epiſcopos Græcos illud vſurpaſſe refert *Bulengerius lib. 1. c. 10. de pallio.*

21 Vſus autèm non eſt pro arbitratu Archiepiſcopi, vel Patriarchæ, ſed certis diebus, vt in Pontificali Dies nimirum Natiuitatis Domini cum tribus ſequentibus feſtis.

Circumciſionis Domini.
Epiphaniæ.
Dominicæ Palmarum.
Feriæ v. Maioris hebdomadæ.
Sabbati Sancti.
Reſurrectionis.
Dominicæ in albis.
Aſcenſionis.
Pentecoſtes.
Corporis Chriſti.
Feſtiuitatum B. Virginis.
Natiuitatis S. Ioannis.
Omnium Sanctorum.
Dedicationis Eccleſiarum.
Principalium feſtorum propriæ Eccleſiæ.
Ordinationis Clericorum.
Conſecrationis Epiſcoporum.
Anniuerſariæ Dedicationis Eccleſiæ.
& Conſecrationis propriæ.

22 Hinc *Nicolaus Papa epiſt. 47. Audiuimus te non certis temporibus, & iuxta morem alijs Antiſtibus definitis, pallio à Sede Apoſtolica tibi cōceſſo vti: quod bene tempore, quo ipſius pallij vsū à Sede Apoſtolica percepiſti,* ſcripto paginæ, more ſolito tibi oſtenſum eſt. Demum de his omnibus Præſulis veſtibus, atq. ornamentis dicam cum *Brunone in Exod. ad illa verba ſuper humerale, &c. Reſpice Epiſcope ad onus, quod portas, reſpice ad ſuperhumerale. Vides ibi aurū da operam, & ſtudium ſapientiæ. Vides ibi Iacynthum intuere Cælum, & contemplare Deum. Vides ibi Coccum biſtinctum tingat te, ſi neceſſe fuerit pro Dei, et proximi dilectione ſanguis martyrij. Vides ibi biſſum retortum, carnem doma, macera, affige, vt & ſpiritui ſeruiat, ſemperq. candidior, & mundior fiat. Pallium deniq. vicesgerere ſuperhumeralis, ſiuè rationalis Summi Sacerdotis Iudæi, quod Ephod dicitur, & Sculpta habebat nomina filiorum Iſrael, vt nimirum Sāctæ Eccleſiæ Antiſtites ſciant Populum, & Subditos ſibi cōmiſſos portandos eſſe non tantum in pectore, cum amantur, ſed in humeris cum illorum onera ferūtur iuxta illud ad Galatas 6. alter alterius onera portate, Gemit, ait Recentior Auctor quidam è no-*

noſtra Societate in Exod. c. 28. n. 1. ſub onere paupertatis Proximus, onus eius eleemoſynis ſubleua: ſub onere ægritudinis decumbit, erige: ſub faſce peccati iacet, attolle: colericus eſt, melanconicus, puſillanimis fer, & porta cum humeris tuæ patientiæ, caritatis, & conſolationis. Verum de habitu Archiepiſcopi, & Epiſcopi in propria Diœceſi, ſiuè Domeſtico, ſiuè Eccleſiaſtico agit Cerimoniale Epiſcopum, tùm *lib. 1. c. 3. ac 15.*

CAPVT SEXTVM.

Ab octaua vſq. ad decimamſeptimam Actiones facientes ad conſecrationem expenduntur.

S V M M A.

Ab octaua, vſque ad decimamſextam rationes conſecrationis expenduntur. n. 1.
Impoſitio libri Euangeliorum ſuper cap. & ſcapulas Dilecti, quid ſignificet. *n. 2. & 7.*
Quid unctio ſignificet. n. 3. & 6.
An hæc Antiſtitis vnctio præſtet Regum vnctioni. n. 4.
Quo vngendus ſit oleo Antiſtes n. 5.

1 HAbito examine tùm fidei, tùm prudentię, ac reliquarum virtutum ad reginę Eccleſiaſticum deſideratarum, octauo loco nonnullis è perpenſis, atq. explicatis veſtibus induitur Candidatus conſecrationis, vt Sādalijs, Dalmatica, dè quibus ſuperiori capite ſatis abundè dictum eſt, alijſq. inferioribus indumentis candorem fidei, morumq. ſanctitatem ſoli Deo cognitam indicantibus.

Nono loco ſigna, cęteræq. actiones ſanctiores innuuntur ab *Areopagita apud Barboſ. tit. 1. c. 5. n. 9.* ſex enumerantur, genuflexio videlicet ad altare, manuum impoſitio, Crucis obſignatio, benedictio, & precario, vnctio capitis, & manuū. Et quidē cum ex his quinq. ſiue ad auxilium à Deo precandum, ſiuè ad humilitatē, animiq. ſubmiſſionē, facere pateat ad ſenſum, & cum vnctio inferius à nobis explicanda ſit:

2 Sequitur nunc exponenda libri Euangeliorum impoſitio ſuper caput, & ſcapulas Electi, cuius caput cum Aſſiſtentes Epiſcopi tangant, vt in *Pōtificali Rubrica, §. tū conſecrator pag. mihi 65.* Itaq. legis Euangelicæ liber recumbit in capite, & humeris Epiſcopi; ſuper caput vel ad reuerentiam, & obſequium; ſuper humeros ad exemplum; Vel vt intelligat non modo docendi munus habere, ſed etiam opere complendi ea, quæ populū docet, vel quia, vt nouus Atlas humero Euangelicā ſubſtentare tenetur legē; vel quia cum per humeros in ſacris literis ſubmiſſio animi humilitas, & patiētia ſignificētur his maximè virtutibus oſtēditur indigere Præſulem ad onera Euangelicæ diſciplinæ ferēda; vel quia cum Euāgeliorum liber inſigne ſit poteſtatis, ac dignitatis Euāgelicę, imitatus Antiſtes Chriſtum Summum Sacerdotē, ac Pontificē in humeris illum habeat, de quo *Tertull. lib. contra Iudęos* eruditè ſcripſit. *Quis omninò Regum inſigne poteſtatis ſuæ humero præfert, & nō aut in capite diadema, aut in manu ſceptrū? Sed ſolus Rex nouus nouorum ſeculorum Chriſtus Ieſus nouam gloriam, poteſtatem, & ſublimitatem ſuam in humero extulit Crucem ſ. vt ſecundum Dauidis prophetiam (pſal. 95. n. 10. iuxta ſeptuaginta)* deindè *regnaret.*

Reliquæ verò actiones vſq. ad vnctionem capitis, quæ 13. loco numeratur non indigent explicatione.

3 De vnctione igitur capitis nè tēpus in moralibus, ſeù typicis ſignificationibus pluſquam par eſt impendam, & ſufficere videatur, quod eſſentiam expendentes ſupra cōſecrationis de ipſa diximus; ſolum nūc aſſero, vngi præſertim in capite noſtrum Candidatum, quia caput eſt ſuæ Eccleſiæ, quem illa loco ſponſi, & Capitis venerari debet, vel quia quantū gratiæ in corpus Eccleſiæ eius ſponſæ à Deo conferendum eſt per ipſum Epiſcopum tanquam per caput deriuandum, vel per Chriſtum, quod caput eſt totius Eccleſiæ, cuius perſonam in ordine ad hanc peculiarem Epiſcopus gerit.

Hæc autem vnctio prēſtat Regum vnctioni, quippèqui in humero vnguntur, & brachio, quaſi ad defenſionem Regni, & ad eiuſdem ſuſtentationem, vt in ſecunda oratione, quæ habetur in *Pontificali* de vnctione Regis legitur, dum ungitur, & incipit *Deus, Dei filius.*

4 Demùm in capite ungitur, ut ex eo oleum illud, quo copioſa Spiritus Sancti gratia ſignificatur, in omnes corporis partes influat, nouiſq. Epiſcopū integrè ità ſantificet, ut inſtar Chriſti Domini oleo diuinitatis, ac ſanctitatis per unionem hypoſtaticā, omninò imbutus ſit Antiſtes, atq. accidentali gratia ſanctificante, auxilijſq. gratiæ actualis pleniſſime, ad tantū munus, ac dignitatem requiſitę, ſit, & ille copioſiſſimè inſtructus Chriſtum repræſentans; quod clarè demonſtratur ex pijſſimis uerbis, quæ conſecrator poſt unctionem exprimit. *Hoc Domine copiosè caput eius influat, hoc in ſuis ſubiecta decurrat, hoc in totius corporis extrema, &c.*

5 Tandem addo non quocumq. oleo ungi, ſed oleo, & unguento inſtar illius, quo caput unctū eſt Aaronis Summi Pontificis, & quidem ſuauiſſimo *Exod. 30.* & quod deſcendebat in barbam eiuſdem Aaronis *pſal. 132.* Quamobrē hic idem *pſal.* poſt unctionem hanc noſtri Epiſcopi dicitur. Ex quo illud myſteriū non uulgare deduco: commendari hac unctione unionem capitis cum mēbris, ſiuè membrorum cū capite, ideſt ouium cum ſuo paſtore. Etenim ſicut unguentum, quo ungitur caput, non deſcenderet in barbam, & oram ueſtimenti, ideſt in illā partem, quæ collum circūdat, ac eſt immediatè ad barbam, niſi hęc ſibi cohęrerent, & unita inuicem eſſent, ut rectè notauit *S. Auguſtin. in dict. pſal.* & ſignificare uocem hæbraicam, & græcā ſcitè notat *Eminent. Bellarm. ibid.* ità plenitudo gratiæ neq. à Chriſto in omnes Chriſtianos, neq.

Digitized by Google

neq. à Prælatis in ſuos ſubditos, niſi hi habirēt in unum, tùm unitate fidei, tùm inter ſe glutino caritatis conjuncti, quemadmodum erāt, ac viuebant Chriſtiani omnes initio florēts Eccleſiæ *Actorum* 4. *Erat autem multitudinis Credētium cor vnum, & anima vna*, idq. qua ratione altera explicetur ſimilitudine Roris, montis Hermon, & Sion, legat, qui volet apud allegatum *Bellarmin.*

Decimoquarto loco perunguntur manus, vt quidquid benedixerit nouus Antiſtes benedicatur, & quidquid ſāctificauerit, ſanctificetur: ſecundo, vt ſi opus fuerit ad gratiam ſanitatis, pollex oleo Sancto delibutus, vel manus Epiſcopi valeat, ſic.n. proſequitur oratio, qua orat, dum hanc obit functionem Conſecrator Antiſtes; *Et conſecratæ manus iſtius, vel pollicis impoſitio cunctis proficiant ad ſalutem.* Alludens ad illud Euangelij *ſuper ægros manus imponēt, & bene habebunt Marc.* 16. *verſ.* 18. Tertio, vt ſciat nouus Antiſtes non ad otium, ſed ad operoſū negotium vocari. Quarto, vt illius manus gratia Sancti Spiritus ad egregia dirigantur opera.

Præterea, quæ de baculo dicenda eſſent ſuperiori capite à nobis relata ſunt. Item & de anuli ſignificatione *ibid.n.* 15. ſcripſimus.

Decimoſeptimo loco Euangeliorum liber, qui antea ſubſtentabatur Epiſcopi ſcapulis, eidem datur in manus, vel ea de cauſa, quæ per orationem dictam à Cōſecrante indicatur, dū hoc præſtat munus. *Accipe Euangelium, & vade, prædica Populo tibi commiſſo*: vel vt ſignificet prædicationem Euāgelij bonis potius operibus è manibus Diuina Spiritus Sancti gratia delibutis fluentibus comprobari, quā verbis, & ne tanto munere, atque onere terreatur nouus Dux Eccleſiæ addit. *Potēt n. Deus, vt augeat tibi gratiā tuā*, ſub hac ſpe tibi laborandum eſt, inſtar. n. Moyſis, & Aaronis, Epiſcopus populū ſibi cōmiſſum ex Egyptiana moribus infectis labe vitiorū educere debet, nō ſolū verbis, ſed manibus iuxta *pſal.* 67. *n.* 21. *Deduxiſti ſicut oues Populum tuū in manu Moyſis, & Aaronis, vbi Origenes, ad exeundū*, inquit, *de Egypto, non ſufficit vna manus Moyſis, quæritur, & manus Aaron. Moyſes indicat ſcientiā legis: Aaron ſanctificandi Deo, & immolandi peritiam. Opus eſt ergo, vt exeūtes de Egypto non ſolum ſcientiā legis, & fidei, ſed operum, quibus Deus placetur, fructū habeamus.* Et infra. *Ideo vtraq. manus neceſſaria eſt de Egypto exeuntibus, vt inueniatur in eis nō ſolum fidei, & ſcientiæ, ſed actionū operumq. perfectio. Neq. ſatis eſt ineſſe ſapientiam Antiſtiti, eamq. in capite per doctrinam geſtare, ſed in manibus præferre neceſſarium omnino eſt, quia eiuſdem metalli, auri nimirum, erat caput, & manus ſponſi, caput eius aurum optimum, et manus eius tornatiles aureæ. Nam ſicut pictoriam, ait, Theodoretus ibi, aut ſutoriam artem perdiſcunt non ſolum, vt earum rationem teneant, eiq. dent operā, ſed multo magis, vt ſuis manibus exerceant, ſic moralis philoſophia, hoc eſt Euangeliorū doctrina non tantum diſcenda eſt, vt eam ſciamus, ſed vt & verbis, & moribus, & vita exprimamus.*

CAPVT SEPTIMVM.

Reliquæ perpenduntur actiones conſecrationis.

SVMMA.

Oſculum conſecratoris Epiſcopi, & cōſecrati. n. 1.
Oblatio panis, & vini. n. 2.
Ad eandem hoſtiam, & vini conſecrati à Conſecratore admittitur Conſecratus. n. 3.
Cur in eminentiori loco collocatur Conſecratus. num. 4.

1 ANtequam ad ſacrificium offerendū accedant tùm Conſecrator, tū conſecratus Epiſcopus, ad oſculum cōſecrator petitur Conſecrati, vt nimirum Chriſtianis omnibus exploratum ſit nullam, ſiuè ad hoc ſacrificium immolandum, ſiuè ad ſacram Sinaxim aptiorem, magiſq. neceſſariam eſſe diſpoſitionem ipſa vnione, ac pace, vt præcipitur *Matth.* 5.

2 Decimonono loco panem, & vinum Conſecratus Epiſcopus offert Conſecrāti, duaſq. accenſas faces, vel ad gratitudinem, vel ad oſtendēdum ordinem, penès quem vterq. eſt Sacerdos, & Antiſtes, videlicet Melchiſedech, in fide tamen Chriſti per faces expreſſa, ſignificantes etiam caritatis ignem.

3 Ad corpus verò, & ſanguinē Domini ex eadem hoſtia, & calice admiſſus à Conſecratore, oſtenditur admitti etiam ad vnam, eamdemq. poteſtatem, qua vterq. potitur in Corpus Chriſti reale ex vi ordinis, vel ad vnitatem, ſimilemq. iuriſdictionem, & poteſtatem vtriuſq. in Corpus Chriſti myſticum, ideſt in Eccleſiam.

Vigeſimoſecundo loco benedictio Mitræ, ſi antea non fuerit benedicta, ac eius collatio, de qua *ſuperiori capite n.* 5. locupletè ſcripſimus.

Vigeſimotertio, ſignificatus etiam Chirothecatum *ibid. n.* 11. traditus eſt.

4 Vigeſimoquarto in ſummo loco ſedens collocatur, vel ad iudicium animarum ſibi commiſſarum, vel ut in ſpecula, de qua nos nomen Epiſcopi perpendentes *lib.* 1. *diſp.* 1. *c.* 1. nonnulla diximus.

Explicui quæſtiones meas omnes, & ſermonem, amice Lector, de cauſis intrinſecis Epiſcopi, atq. Epiſcopatus, ſpero non ſolum gratas tibi, ſed utiles; etenim prætuli in his tractandis utilitatem iucunditati, ueritatem gratiæ. Huic igitur Volumini lubēs finem impono, uel quia finis ipſius Præſulatus, quę cauſa mihi ſupereſt omni ſtudio expenpenda, ut præcipua animum allicit, & calamum, uel quia uereor, nè meæ uitæ finis, meorum laborum finem præuertat, quem è limine ſenex iam ſalutare uideor.

Meas haſce lucubrationes ſponte, ac libēter ſubijcio Catholicæ fidei, Eccleſiæq. Romanæ ſententię, atq. Oecumenicis Concilijs, necnon Romanorū Pontificū ſanctionibus, quas ultro maxima animi ſubmiſſione ueneror, amplector ac propriæ etiam uitę iactura uſq. ad ultimum ſpiritum defendere contendam.

L. D. B. M. V.

Digitized by Google

INDEX RERVM NOTABILIVM.

A

ABbas, *Ingrediens Monaſterium, vt Abbas eligeretur, idq; ſi proteſtatus eſſet in Abbatem eligi non poſſet lib.7.diſp.13.c.2.n 23.* 342

Poteſt Abbatiſſa electa, & confirmata abſq; literis adminiſtrare lib.7.diſp.6.c.4 n.6. 302

Abrogare, *Poteſt ſucceſſor Princeps prædeceſſorum leges lib.5.diſp.3 c.6 n.1.* 44

Abſolutio, *Validus eſt conſenſus baptizandi, confirmandi, et abſoluendi certam perſonam, etiãſi erretur in qualitate accidentali libr.5.d.1.c.4. n.8.* 16

Subdiaconus poſtulatus, atq; in Epiſcopum admiſſus poteſt à cẽſuris abſoluere, idem dicas de habente primam tonſuram lib.7.d.4.c.2.n.4. 285

In mortis articulo à quocumq; poſſe dari cẽſurarũ abſolutionẽ, non eſt improbabile ib.n 5. ibid.

Non modo poteſt, ſed tenetur, ſiue Præſul Subdiaconus poſtulatus, et admiſſus, ſiue Vicarius abſoluere à cenſuris Subditum extremè laborantem, imò & non ſubditum ib.n.6. ibid.

Non eſt improbabile poſſe quemlibet Chriſtianum in articulo mortis alterum quemcunq; exiſtentem abſoluere à cenſuris, non tamen Sacramẽtaliter ib n.7.& 11. 286

Effectus abſolutionis à cenſuris qui ſint ib.n 8.

Quilibet Sacerdos imò, & Chriſtianus poterit abſolutionem impendere à cenſuris etiam ſignum pænitentiæ non oſtendenti in graui morbo, licet illicitè id faceret ib.n.9. ibid.

Poſt mortem ei, qui ſigna pænitentiæ non dedit, abſolutio nequit dari cenſurarum ib.n.10. ibid.

Cum abſolutio cenſurarum non daretur à non Sacerdote, quid eſt præſtandum deinceps ib. n.13. fol. 287

Qui dicitur mortis articulus, & vtrum diſtinctus à periculo ib.n.14. ibid.

Acceptio perſonarum, *Quid eſt acceptio Perſonarum lib.6.d.5.c.1.n.1.* 111

Germana expoſitio ſententiæ Secundi Cap. D. Iacobi ib.n.5. ibid.

Ethimologia acceptionis perſonarum ib.n.4. ibid.

Acceptio Perſonarum optima metaphora dicitur acceptio facierum ib.n.8. 112

Areopagitæ Iudices noctu cur iudicabant ib.n.7. ibid.

Cur Thebis Iudicum imagines conniuentes, & abſq; manibus videbantur ib.n 8. 112

Non poteſt acceptio Perſonarum eſſe, non intercedente aliquo debito rei, circa quam verſatur. ib.n.10. ibid.

Debitum, atq. ius perſonarum, quibus fiat iniuria, requiſitum ad acceptionem perſonarũ, ex Auguſtino probatur ib n.11. ibid.

Perſonarum acceptio peccatum eſt ex ſe graue ib.n.12. ibid.

Regula ad peccatum mortale dignoſcendum à veniali diſtinctum ib.n.16. 113

Perſonarum acceptio propriè contra iuſtitiam eſt partim commutatiuam, partim diſtributiuam ibidem.n.17. ibid

Expenditur locus Matthæi 22. Scimus, quia *verax es, &c. ib.n.18.* ibid.

Punitio Delicti ad commutatiuam ſpectat iuſtitiam ib.n.19. ibid.

In iudicijs omnium conſenſu acceptio committi poteſt perſonarum, quæ neceſſariò concedi debet contra diſtributiuam, commutatiuamq. eſſe iuſtitiam ib.n.20. ibid.

Quãdo reperitur impropriè perſonarum acceptio contra iuſtitiam eſt purè diſtributiuam ib.n.21. fol. 114

Circa quæ acceptio perſonarum verſatur lib.6.d. 5.c.2.n.1. ibid.

Grauius eſſe peccatum acceptio perſonarum circa ſpiritualia, quã circa tẽporalia ib.n 2. ibid.

Ad perſonarum ſpectat acceptionem in vnum multa congerere beneficia, laborantibus alijs inopia ib.n.4. ibid.

Turpis perſonarum eſt acceptio, Eccleſiæ opes, ratione cognationis, aut affinitatis, aut ſimilis in vnum, vel paucos deriuare ib.n 5. ibid.

Acceptio perſonarum aſſeritur in diſtribuẽdis honoribus, atq; oneribus, & in vectigalibus imponendis ib.n.7. 115

In Deo eum nulla ſit acceptio perſonarum ib.n.9. ibid.

Nomine perſonarũ acceptionis Paulus ad Rom. c.1. *non proprium acceptionis vitium intellexit, ſed oppoſitum liberali indifferentiæ Dei erga omnes ib.n.13.* ibid.

Quam impropriam perſonarum acceptionem etiã à Deo D. Petrus act.10. *longe amandauit ib.n. 14.* ibid.

Electio Indigni, omiſſo Digno, ad acceptionem ſpectat perſonarum ib.n.17. 116

Acceptatio, *Probabile eſt legem humanam pendere ab acceptatione lib.5.d.3.c.3.n.19.* 32

Probabilis eſt contraria vim legis aſſerens independẽter ab acceptatione lib.5.d.3.c.5.n.20. 41

Accidens, *Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit, & ſic de ſingulis aliarũ qualitatũ accidentalium erroribus lib.5.d.1.c.4.n.7.* 15

Actus, *Quinam ſit actus primò primus, ſecundò primus, & plenè deliberatus lib.5.d.1.c.2.n.3.* 9

Quãdo lex prohibẽs irritat actũ ib d.3.c.2.n.6. 29

Reiteratio actus denotat voluntatis firmitatem lib.5.d.4.c.4.n.19. 67

Actus præſumitur factus ita vt valeat libr.6.d. 14.c.2.n.24. 212

Realitas actus magis inſpicienda, quam verborũ lib.7.d.9.c.1.n.11. 315

Accuſator, *Non probare obiectũ crimen per accuſationem non eſt calumniare lib.6.d.14.c.5.n.26 fol.* 224

Onus probandi calumnia vacare accuſationem, Accuſatori incumbit ib.n.27. ibid.

Non probans qui accuſauit Epiſcopum, afficitur pœna ſuſpenſionis ib.n.28. ibid.

Ante quas pœnas accuſatoris nõ pbatis admittẽdæ

Digitized by Google

I N D E X.

ſunt probationes ib.n.29. ibid.

Ex regula generali denuncians, vel accuſans neq; probans præſumitur calumniaſſe.ib.nu.30. & 33. ibid.

Pœna tranſitoria poſſet affici ex præſumptione dicta non probans Accuſator ib.n.31. 224

Adminiſtrator *tenetur iuſtitię lege, ne ſua negligentia inferatur damnum Domino lib.6.d.11.c.1. n.4.* 258

Siue Prælatis in Curia Romana promotis, ſiue à Sancta Sade immediatè confirmatis ad licitā, validamq; adminiſtrationem eſt neceſſaria Apoſtolicarum literarum expeditio lib.7.d.6. c.2.n.2. 298

Acconomus, *Ius multorum, quibus res diuidenda efficaciter deſtinata eſt quale ſit, ac quale peccatum acconomi, eiuſq; cuius talem voluntatē efficacem donatoris, teſtatoris, vel alterius dātis intereſt adimplere, neq; adimplet lib.6.d.3. c.1.n.13.* 90

Acqualitas *altera rei ad rem, & arithmetica, altera proportionis ad proportionem, & geometrica lib.6.d.2.c.3.n.1.* 87

Conſenſu DD. æqualitas arithmetica eſt obiectum puræ commutatiuæ iuſtitiæ, geometrica verò diſtributiuæ ib.n.2. ibid.

Nulla æqualitas ad iuſtitiam ſpectat, ni ex aliquo iure lib.6.d.3.c.3.n.3. 94

Præter arithmeticam, & geometricam, datur vtriuſq. particeps æqualitas lib.6.d.3.c.1.n.1. ſol. 89

Quæ æqualitas, quodnè ius ad puram ſpectat commutatiuam quæ, qualeq; ius ad puram diſtributiuam ib.n.2. ibid.

Aequalitas arithmeticę, et geometricę particeps etiam eſt, quæ ſpectatur à tribus contractum ineuntibus ſocietatis, quorum quantitas vnius duplo per proportionem accedit ad aliam alterius ib.n 7.& 20. 89.& 92

Cùm reſtitutio facienda ſit, à quo integra haberi non poteſt, ni ſeruata proportione maioris, vel minoris debiti æqualis ſecūdum cætera, æqualitas ſeruanda eſt, nec purè geometrica nec purè arithmetica ib.n.8.21.& 22. ibid.

Aequalitas geometrica, & arithmetica cum adæquatè ſint, ſingulas conſtituunt ſpecies lib.6.d. 3.c.2.n.6. 93

In vna, & eadem æqualitate, quando connectantur, & diſtinguātur geometrica, atq; arithmetica ib n.7.& 8. ibid.

Quādo rationes æqualitatis geometricæ, & arithmaticæ per accidens coniunguntur, ab eodē nō reſpiciūtur indiuiſibili habitu ib.c.3.n.13. 96

Ad æqualitatem geometricam ea reuocatur, qua res indiuiſibilis digniori datur ib.n.14. ibid.

Aetas, Nobilitas, *De nobilitate promouendi, eiuſq; ætate de quibus teſtes interrogandi ſunt lib.8. d 4.c.7.n.17.& 18.* 377

Affectio *maxima perpendenda eſt, quæ veritatem tegere ſolet lib.8.d.4.c.6.n.3.* 375

Alienatio, *Agrorum alienatio quo ſiue habebatur olim in Eccleſia lib.6.d.4.c.1.n.4.* 98

Alius, *Regula qui per alium facit per ſe ipſum facere videtur, quando locum habet lib.8.d.2.c.2. n.4.* 351

Amicus, *Quando certa eſt Amici, vel Affinis aptitudo, dubia verò non Affinis, vel Amici, tenetur, nedum poteſt ab Electore illic eligi ad beneficia Eccleſiaſtica lib 6.d.2.c.3.n.10.*

Apoſtoli, *Redarguuntur hæreſēs Dicentium Apoſtolos neq; recepiſſe, neq; in craſtinū ſeruaſſe pecuniam lib.6.d 4.c.1.n.3.* 98

Quo pacto Apoſtolorum electio fuerit optima lib. 6.d.6.c.2.n.28. 124

Appellatio, *Quæcumq; appellatiuo nomine gerūtur tranſeūt ad ſubſtitutū lib.6 d.17.c.3.n.12.* 253

Recurſus ad Superiorem propriè non eſt appellatio lib.7.d.13.c.1.n.8. 339

An appellans de infamia poſſit puniri lib.6. d.9. c.3.n.19. 151

Approbatio *confeſſariorum iuxta Tridentinum facta, iuridica eſt declaratio, ſeu ſententia ex iuſtitia debita lib.6.d.6.c.2.n 12.* 121

Archidiaconus, *Commiſſio facta Archidiacono, duobus exiſtentibus, cenſenda eſt facta Prǫſtātiori lib.8.d.4.c.3.n.21.* 372

Archiepiſcopus, *An poſſit Archiepiſcopus ad inquiſitionem promouendi ſe ingerere, quādo hęc ad Epiſcopum ordinarium eius ſuffraganeum ſpectat lib 8.d 4.c.2.n.2.* 367

Quid ſi Ordinarius promouendi, vel nollet, vel ſuſpectus eſſet ipſi Promouendo, num hoc negotiū ad Archiepiſcopū ſpectaret ib.n.8.& 9. 368

Neceſſaria connexio inter Epiſcopatum, & Sacerdotium non obſtat propriæ noui characteris productioni lib 8.d.8.c.3.n.1. 419

Argumentum *à minori ad maius ritè concludit in eo fundatū principio, cui licet plus, licet vtiquè q eſt minus deſtructiuè lib.6.d.9.c.2.n.3.* 147

Argumenti vis à fortiori qualis ſit lib.6.d.9 c.3. n.3. 148

Vis argumenti à ſimili, vſu, & conſuetudine lib.6 d.9 c.4.n.9. 152

Argumentum à contrario ſenſu vires habet, quādo contrarium iure non eſt cautum, ſecus ſi cautum l.6.d.13.c.6.n 3. 194

Ars, *Inter malas artes impedimēti adornādi, meritò importunę cōnumerātur pces ib.c.3.n.29* 186

Inter has malas artes uū reſeratio cōnumeranda ſit literarū vacationis beneficij ib n.30. ibid.

Quomodo ars, & ſcientia ſe habeant ad ſuum obiectum.lib.7.d.3.c.1.n.4. 228

Articulus, *commiſſus officiali Epiſcopi duos habentis officiales cenſetur commiſſus præſtantiori lib.8 d.4.c.3.n.20.* 372

Articulos mortis, *Non modo poteſt, ſed tenetur ſiue Præſul ſubdiaconus poſtulatus, & admiſſus, ſiue Vicarius abſoluere à cenſuris ſubditum extreme laborantem, imò et non ſubditum lib. 7.d.4.c.2.n.6.* 275

Poſt mortem ei, qui ſigna pœnitentiæ non dedit, abſolutio nequit dari cenſurarum ib.n.10. 286

Cum abſolutio cenſurarum non daretur à non Sacerdote, quid eſſet faciendum deinceps ib.n.12. & 13. 286.& 287

Artifex, *Quod ius habent Artifices, vt locentur, Milites, vt ad ſtipendium vocentur, operarij ad laborem lib.6.d. 2.c.3.n.6.* 285

Audere, *pluſquam oportet, an ſit temerè facere lib.6 d.14.c.5.n.22.* 223

Bap-

I N D E X.

B

Baptiſmus, *Validus eſt conſenſus baptizandi, cōfirmandi, abſoluendi certam perſonam etiamſi erretur in qualitate accidentali lib. 5. d. 1. c. 4. n. 8.* 16

Nullus cæterorum eſt capax Sacramentorū abſq. charactere baptiſmatis lib. 8. d. 7. c. 2. n. 18. 411

Sanctificatus in vtero eſſet baptizandus ibid. nu. 19. ibid.

Beneficium, *Sententia docens electionem, vel beneficij collationem ſimoniacè factam iure noſtræ eſſe validam lib. 5. d. 3. c. 2. n. 1.* 28

Num electio, vel collatio Beneficij ſimoniacè facta iure Eccleſiaſtico ſit valida lib. 5. d. 3. c. 3. nu. 1. 30

Omnis electio ad Epiſcopatum per ſimoniam ſaltem realem ſiue occultam, ſiue publicam habita iure Eccleſiaſtico eſt irrita libr. 5. d. 3. cap. 3. n. 3. ibid.

Sequitur obligatio reſtituendi ex hac collatione inualida. ibid. n. 4. ibid.

Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli lib. 5. d. 3. c. 3. n. 5. ibid.

Qui tamen reijciuntur. ibid.

Electio, vel collatio Beneficij num iure naturæ ſit valida? lib. 5. d. 3. c. 4. n. 1. 34

Omnis venditio rerum ſpiritualium, vel commutatio pro pretio temporali, ſpectata ratione tantum ſupernaturali, eſt ſimonia iure naturali ibid.

Eccleſiaſticum beneficium formaliter conſideratum, quatenus eſt ius fructuum ex officio Sacro debitorum, iure diuino, eſt inuendibile ibid. nu. 14. 36

Eccleſiaſticum beneficium materialiter inſpectū, vt ius ad fructus, nō conſiderato eius ſubiecto, cauſa, vel eſſentia, vnde quaſi manat, à Papa ſaltem eſt vendibile ibid. n. 15. ibid.

Omnes Prælati Papa inferiores reſignantes titulos neceſſariò reſignare cenſentur fructus ibid. nu. 17. ibid.

Exigens aliquid temporale ex vi Iuris ad fructus fundati in re ſacra, cenſetur exigere pro re, vel officio ſacro ibid. n. 18. ibid.

Beneficium, ſecundum temporale, vendere, vel pecunia alienare, vel emere, eſt ſimonia ſecundū Eccleſiaſticum ius lib. 5. d. 3. c. 4. n. 20. 37

Ius Patronatus, vt quid ſpirituale inuendibile eſt omni iure, & contractus talis nullus, et reſtitutioni obnoxius eſt lib. 5. d. 3. c. 5 n. 13. 39

Quomodo abſq. ſimonia redimi poteſt impedimēti vexatio in ſpiritualibus lib. 5. d. 3. cap. vlt. n. 47. 56

Etiam ante electionem, ſi iniuſte impediaris, poteris eam auertere pecunia libr 5. d. 3. cap. vlt. nu. 48. ibid.

Quid nomine beneficij ſignificetur libr. 6. d. 4. c. 3. nu. 2. 101

Ex titulis tanquam ex ratione formali, vel finali diuiſio beneficiorū deſumenda eſt ib. n. 3. ibid.

Diuiditur beneficium in ſimplex, et compoſitum, ſeù duplex ibid. n. 4. ibid.

Aliud beneficium præeminentiam in Eccleſia habens abſq. Iuriſdictione, quod reuocari ſolet ad compoſitum ſeù duplex, ſic ſe habet Primiceriatus, Præcentoria & ſimilia ib. n. 14. 101

Quodcunq. beneficium ex ſua inſtitutione inadequatè ſe habet ad ſubſtentationem Eccleſiaſticorum lib. 6. d. 4. c. 4. n. 1. 102

Beneficiarij quoad partem propriæ ſubſtentationis beneficiorum ſunt Domini ibid. n. 3. ibid.

Ratio cur beneficiatus fructus non faciat ſuos, ni diuinum recitauerit officium, eſt, quia ſub huius onere illi dantur ibid. n. 4. ibid.

Per accidens abſq. peccato dari poterit beneficiū digno omiſſo digniori lib. 6. d. 7. c. 2. n. 23. 134

Penuria vrgente Aptorum ad beneficia; cū Meliores deſtinandi ſunt parœſijs, minus digni poterunt pinguiora dari ibid. n. 24. 135

Si tamen nequiret imponi pēſio ſupra hoc beneficium pingue, in vtilitatem dignioris, cui demādatur Parœſia ibid. n. 25. ibid.

Poſſunt Eccleſiaſtica beneficia cōſanguineis, vel affinibus, vel amicis æquè dignis, magna tamē cum cautela ad ſcandalum, & periculum effugiendum, conferri lib. 6 d. 7. c. 3. n. 4. 136

Præmium beneficij requirentis induſtriam perſonæ, non auitis datur meritis ibid. n. 9. 137

Papa non eſt Dominus beneficiorum lib. 6. d. 7. c. vlt. n. 3. 140

Indignitas ad beneficium Eccleſiaſticum ex quatuor indicatis defectibus in cap. cum in cunctis de electione, *vel copulatiuè, vel disiunctiuè acceptis deducenda eſt lib. 6. d. 9. c. 3. n. 1.* 148

Defectus ſcientiæ totalis nullam reddit electionē lib. 6. d. 9. c. 3. n. 8. ibid.

Abuſus malè collocandi beneficia Eccleſiaſtica apud quos ſit lib. 6. d. 9. c. 4. n. 8. 152

Collatio legum præſcribentium rationem conferendi beneficia, & vltimarum voluntatum lib. 6. d. 12. c. 6. n. 8. 175

Qui abſq. vi, fraude, aliſq. malis artibus quempiam impediret, ne cognoſceretur ab Epiſcopo, à quo cognitus haberet beneficium, et aliàs non debitum, non tenetur ad reſtitutionem, ni impeditus cæteris indignis, fuiſſet ſolus dignus, vel ſolum dignior ad beneficium curatum, vel ex concurſu, aut aliàs dandum lib. 6. d. 3. c. 3. n. 11. 95

Quicunq. potens beneficium conferre promittens primum vacans digno, non exiſtente digniore, ſi fuerit iam vacans, quando fuit promiſſum, tenetur illud conferre, ſecus ſi non erat illo tunc vacans lib. 6 d. 13. c. 7. n. 7. 198

Promiſſio conferendi primum beneficium vacaturum iuramento non firmatur ib. n. 8. ibid.

In ſummam omnes temporis termini ad prouiſionem Eccleſiarum, & beneficiorum rediguntur lib. 6 d. 16. c. 1. n. 12. 240

Reſcripta gratiæ ad beneficia ſubreptitia ſunt, atq. ipſo iure nulla lib. 7. d. 1. c. 4. n. 6. 262

Prouiſio Papæ de aliquo beneficio et nullam impedit inferiorem, ne de illo diſponat lib. 7. d. 1. c. 6. n. 6. 270

Per regulā generalē in beneficijs titulus attendēdus eſt, & non poſſeſſio lib. 7. d. 5. c. 2. n. 8. 295

Vacare cenſetur beneficium curatum, vel dignitas alia maior per Promotionem ad Cardinalatum lib. 7. d. 12. c. 1. n. 22. 335

Ordinarius Abſenti pōt beneficium cōferre, illūq. per procuratorē inueſtire lib. 8 d. 2 c. 1. n. 6. 350

Quomodo probanda ſic ſcientia præſentationis de vacatione beneficij lib. 8. d. 2. c. 4. n. 11.

Num per electionē, & confirmationem, ſiuè per

I N D E X.

promotionem in Conciſtorio iam completam, beneficia vacent Promoti libr.8.diſp.5.cap.2. n.7. 392

Beneficia Præſulis promoti, & ſi non dicantur vacare ante poſſeſſionem Epiſcopatus, prouideri tamen poſſunt lib.8.diſp 5.c.2.n.8. 392

Abſq. effectu tamen ante poſſeſſionem adeptam lib.8.diſp.5.c.2.n.9.

Promotus ad Epiſcopatum non poteſt beneficia renunciare lib.8.diſp.5.c.2.n.12. 393

Beneficia Promoti in Epiſcopum poſſunt conferri nõ expectata ſententia declaratoria, neq. poſſeſſione. ibid.n.12.

Promotus ad Epiſcopatum ſtatim tenetur beneficijs, quæ ante habebat, abdicare, alias ad reſtitutionem fructuum obligatur. ibid. n.14.

Amiſſio beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto, niſi Papa vt ſolet, diſpenſauerit lib.8.d.5.c.2.n.16. 393

Secunda limitatio nõ relinquendi beneficia prius adepta eſt Epiſcoporum promoturum in partibus infidelium lib.8.d.5.c.2.n.17. ibid.

Quod dictum ſit de incompoſſibilitate beneficiorum præobtentorum cum Epiſcopatu militat etiam in Abbatijs, alijſq. huiuſmodi beneficijs lib.8.d.5.c.2.n.18.& 26. 394.& 395.

De incompoſſibilitate verò cæterorum beneficiorum lib.8.d.5.c.2.n.19. ibid.

Tertia limitatio non abdicandi beneficijs præobtentis, ſi Præſul à populo non reciperetur lib.8 d.5.c.2.n.20. ibid.

Quarta limitatio ſi fructus Epiſcopatus excipere non poſſit Epiſcopus lib.8.d.5.c.2.n.21. ibid.

An diſpenſatio ad trimeſtre, vt differatur conſecratio ſe extendat etiam ad reſtitutionem beneficiorum antea adeptorum Promoti libr. 8. d.5.c.2.n.22. ibid.

Quando diſpenſatur cum minore ad beneficium Parochiale conſequetur cenſetur diſpenſatum, nè intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari. lib.8.d.5.c.2.n.23. ibid.

Quando diſpenſatur ad plura beneficia, cenſetur diſpenſatum ad reſidendum in alterutro ibid. num.24.

Non vacant beneficia præhabita à Promoto in Epiſcopum ob cõſecrationem dilatam propter infirmitatem ibid.n.25.

Pueris beneficia Eccleſiaſtica, neq. ob ſpem, quæ corrumpitur diuitijs, conferantur lib.6.d.4.c.4. n.12. 104

Multis dantur pingula beneficia in meritum præmiorum præteritorum ibid.n.13.

Beneficia inſtituta ad bonum animarum, atq. Eccleſiaſticum Chriſtianorum regimen primariò in bonum Eccleſiarum, ſecundariò in bonum eligendorum inſtituta ſunt. ibid.n.14.

Eccleſiaſtica dignitas, atq. officium ſummè proemijs ſubleuanda. ibid.n.15.

Beneficia ſecundariò inſtituta in proemium, etiã ſimplicia, dignioribus danda ibid.n.17. 105

Reliqua beneficia ſimplicia, ſecus inſtituta, ſat eſt ſi dignis dentur ibid.n.18.

An ex pacto, præceptonè naturali diuino beneficia Eccleſiaſtica danda ſint Dignioribus lib.6. d.4.c.5.n.1. 106

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contractu aſſerto dignioris eligendi ad hæc beneficia explicata etiam eſt præcepto Eccleſiaſtico lib.6.d.4.c.5.n.6. 107

Ex hoc pacto iuſ, atq. obiectum deducitur iuſtitiæ commutatiuæ reperiri in hiſce beneficijs lib. 6. d.4.c.4.n.10. 103

Probatur punctum difficultatis .i. pactum imbibitum in inſtitutione beneficiorum, ad quæ digniores, eligendi ſunt lib.6.d.4.c.5.n.13.& 14. fol. 107.& 108.

Ex cauſa finali demonſtrantur huiuſmodi beneficia danda melioribus libr. 6. diſput. 4. cap.5. n.15. ibid.

Ex officio diſtributoris inſtar Oeconomi, cuius obligatio ad rigoroſam iuſtitiam reuocari facilè poteſt, confirmatur aſſertio lib.6.diſp.4.cap.5. n.17. 108

Arctiori vinculo tenetur diſtributor beneficiorũ, quam Oeconomus lib.6.d.4.c.5.n.18. ibid.

Oſtenditur aſſertio ex ipſo inſtitutore Chriſto Domino Eccleſiaſticorum officiorum, munerum, ac dignitatum lib.6.d.4.c.5.n.19. 109

Idem dicendum de beneficijs ſimplicibus locupletioribus in proemium inſtitutis ob eaſdem rationes, quod diximus de Curatis ibid. nu.20.

Pactum, aſſertumq. præceptum non præſtant, vt ſi Digniores non eligantur, inualida ſit electio, nec etiam in foro interno. ibid.n.21.

Et ſi ex vi inſtitutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud ſit, poteſt tamen electione, ac traditione ius in re eſſe Electo ibid. n.22.

Eodem modo de inſtitutione beneficiorum Curatorum, ac de præbendis Collegiorum, & Cathedrarum loquendum eſt lib.6.d.4.c.5.nu.12. fol. 107

Quomodo danda ſint beneficia, vt proemia non quidem ſolius charitatis, ſed ornamentorum deſideratorum ad optimum regimen Eccleſiaſticum lib 6.d.4.c.6.n.1. 109

Nonnulla eſſe beneficia in proemium inſtituta, ſecus alia. lib.6.diſp.4.c.6.n.2. 110
Vide diſtributor, & Elector.

Iniquus, & Infidus elector, ſeù diſtributor beneficiorum Curatorum, ſeù in proemium deſtinatorum, tum Eccleſiæ primario, tum ſecundario dignioribus nocet lib.6.d.4.c.6.n.6. 110

Aptitudo ad beneficia deſumenda eſt ex ordine ad officia, ob quæ dantur lib.6. d.6.cap.1.nu.1. fol. 117

Indignus ad beneficium eſt ineptus ad officium, ob quod datur. ibid.n.2.

Ad beneficium Eccleſiaſticum dignior non eſt, qui tantummodo ſanctior lib.6.d.6.c.1.n.4. ibid.
Vide electio, & Elector.

Quomodo exiſtens in peccato iudicandus ineptus ad beneficium lib.6.d.6.c.1.n.5. 118

Numerantur bona requiſita ad beneficia Eccleſiaſtica præſertim Epiſcopatus ibid.n.8. 118

Digniores prætermittere in electione beneficij maioris momenti, inſtituti ſecundario in bonũ eligendorum eſt peccatum contra fidelitatem, atq. vtramq. iuſtitiam lib.6.d.7.cap.2.nu.17. fol. 133

Etſi non paſſim in hiſce beneficijs non omitteretur dignior, ſingulis tamen vicibus peccaretur

gra-

INDEX.

grauiter,contra aſſertas virtutes ibid.n.18.

Reliqua beneficia adminiſtratione vacantia, neq. locupletia,ſemel,atq. iterum conferrē dignis,omiſſis dignioribus,non erit lethale,ſecus ſi ſæpè fieret lib.6.d.7.c.2.n.21. 134

Beneficia tenuis etiam redditibus, nè dentur ſcādaloſis, vel otioſis ibid.n.22.

Bonum,Quomodo cohæreat illud principium, Non ſunt facienda mala ,;vt eueniant bona cum altero,Minus malum eſt eligendum lib.6.d.6 c.2.n.23. 123

Quilibet præſumitur bonus lib.6. d.10. c.1. nu.4. fol. 155

C

CAlumnia,Sicut olim non iurabatur de calumnia in cauſa ſpirituali,ſic etiam in cauſa Iuriſpatronatur lib 8.d.1.c 3.n.1. 347

Ad iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur lib 8.d.4.c.2.n.19. 369

Columniator,Pœna per Canonem impoſita contra Calumniatorem lib.6.d 14.c.5.n.4. 221

Expenſæ ſoluendæ à non probante oppoſita debēt eſſe moderatæ,ac iuramento taxatæ lib.6.d.14 c.5.n.6. ibid.

Secunda pęna in opponentem minimè probantem contra perſonam eſt latæ ſententiæ lib.6.d.14. c.5.n.7. ibid.

Tertia pœna eſt latæ ſententiæ lib.6.diſ.14.cap.5. num 8. ibid.

Contra quam functionem eligentium debet quis opponere ad ſubeundas aſſertas pœnas ibid. num.11.

Ob quas actiones quis puniendus ſit his pęnis lib. 6.d.14.c.5.n.14. ibid.

Quid ſit planè aliquid non probare præſertim in re noſtra,lib 6.d.14.c.5.n.15. ibid.

Sex plenæ probationis ſpecies libr.6. d.14 cap.5. nu.16. ibid.

Quid eſt deficere in probatione lib.6.d.14. cap.5. num.16. ibid.

Deficiens in probatione,licet non appellauerit pęna ſtatuta afficiendus eſt lib.6.d.14.c.5.nu.27. fol. 223

Cedula firmata à Cardinali dicitur cedula Conciſtorialis habens vices ſupplicationis expeditæ in Cancellaria lib.8.d.5.c.1 n.37. 390

Quænam dicitur contra ſchedula, vel contra cedula lib.8.d.5.c.1.n.40. Ibid.

Omnibus peractis in Conciſtorio,& Cedula facta quid requiratur iure antiquo,& nouo ad ea, quæ ſunt iuriſdictionis exercendæ. ibid.nu.43.

Qui vnum ex multis oppoſitis probat,quod ſufficiens eſt,priuandus quis beneficio , cæteris non ligatur hac pœna idid.n.18.

Qui ſub clauſula alternatiua nonnulla obiecit , quorum vnum probauit , etiamſi alia non probauerit,num ligatur hac pœna ? ibid n.19.

Qui ſub clauſula copulatiua multa propoſuit,vnū eſto ritè probauerit, afficiendus eſt hac pœna ibid.n.20. 223

Ignorantia etiamſi fuerit craſſa,atq. ex lata culpa excuſat ab hac pœna ibid.n.23.

Quid ſit calum ia libr.6.diſp.14 cap.5. num.24. fol. 223

Quomodo calumnia vitium ab ipſa calumnia diſtinguatur lib.6.d.14.c.5.n.25. ibid.

Non probare obiectum crimen per accuſationem, non eſt ex ſe calumniare lib.6.d.14.c.5.nu.26. fol. 224

Onus probandi,calumnia vacare accuſationem, Accuſatori incumbit ibid.n.27.

Non probans,qui accuſauit Epiſcopum , afficitur pœna ſuſpenſionis, antequam moneatur libr.6. d.14.c.5.n.8. 221

Ante quas pœnas Auctoris non probantis,admittendæ ſunt probationes,libr.6 d.14.c.5.nu.29. fol. 224

Ex regula generali,Denuncians,vel Accuſans neq. probas præſumitur calumniaſſe ibid.n.30. & 33.

Pœna tranſitoria poſſet affici ex præſumptione dicta non probans Accuſator lib.6.diſ.14.c.5. n.31. 224

Quomodo plectendus ſit Denunciator non probans ibid.n.32.

Quid ſit præſumptio Iuris,& de Iure ibid.nu.33.

Iudex dubitans,nùm Accuſans probauerit , cum tenetur,veluti calumniatorem condemnare. ibid.n.34.

Non eſt in Iudicis arbitrio agere, vel non agere de Accuſatore non probante, vt eſt de cauſa eum excuſante à calumnia ibid.n.35. 223

Quid ſit euidens calumnia ibid.n.36.

Quando prò Iudicis arbitratu Iudex poſſit agere intercedente calumnia ib.d.n.37.

Primus caſus,in quo accuſator non probans excuſatur à calumnia,eſt,ſi ex officio accuſauerit lib.6.d.14.c 6.n.1. b225

Secundus caſus ex neceſſitate , vt quando æres Occiſi accuſat , vel accuſatio ortum habet ab Occiſo teſtante ibid.n.3.

Tertius ex iuſto dolore,quando procedit accuſatio ibid.n.4. 226

Quartus caſus ob criminis atrocitatem non probans,non eſt ex eo habendus , vt calumniator ibid.n.6.

Quintus caſus ſi Accuſator alias eſſet infamatus de hoc crimine ſecundum probabilem opinionē lib.6 d.14.c.6.n.8. 126

Secundum aſſertam opinionem requiritur primo, vt fama probetur ex viris fide dignis ab Accuſatore ibid.n.9.

Quæ fama dicenda ſit longo tempore duraſſe lib.6.d.14 c.6.n.20. ibid.

Probabile ſatis,ſuperq. eſt neq. ex fama probata excuſari à calumnia Accuſatorem ibid. n.11.

Accuſator ſemiplenè probans , ni ſolutus eſſet calumnia,vel in eum aliquid accuſatus in ſui defenſionem probaret,excuſaretur à calumnia. ibid.n.13.

Excuſaretur ſeptimò Accuſator ſi conſtaret à teſtibus fuiſſe deceptus ibid.n.14.

Excuſaretur præterea Accuſator , ſi per teſtes probauerit ex qualitate, vel defectu ab accuſato reiectus ibid n.15.

Infames,vel reiciendi,vel corrupti dolo contra accuſatum ab auctore eſſent,ex eo ſolum , quod accuſatus liberatur , cenſendus non eſt Accuſans Calumniator. ibid.n.16.

Canones Sacri,Non eſt conce denda Catholicis auctori-

Digitized by Google

ctoribus facultas inuertendi ſenſum Sacrorum Canonum obturpe, quod daretur hæreticis exẽplum lib. 5. d. 3. c. vlt. n. 32. 54

Capitulum, *Quando de rebus grauibus electio habenda eſt, per vota ſecreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non ſit neceſſarium, ſed optabile lib. 5. d. 4. c. 1. r. 8.* 58

Huic ſecreto num obſtet oſtenſio cedulæ, vni factæ ibid. n. 9.

Capitulum abſq. Epiſcopo nouas inducere cõſuetudines, vel veteres abrogare, minimè poteſt lib. 5. d. 4. c. 5. n. 20. 70

Capitulares, quibus ius eſt eligendi in Prælatum ex proprio gremio huic poſſunt cedere iuri lib. 6. d. 13. c. 7. n. 28. 203

Hac pœna etiam Capitulum afficiendum eſt, indignum ſi eligat, quamquam ex ſe pœna contra Prælatum impoſita, non extendatur ad Capitulum lib. 6. d. 14. c. 4. n. 11. 218

Stante confirmatione, vel equiualenti prouiſione, expeditiſq. literis, non poteſt Capitulum iuriſdictionem exercere, nulla incontrarium exiſtẽte conſuetudine lib. 7. d. 5. c. 2. n. 7. 295

Intra octo dies à morte Præſulis Capitulum tenetur nominare Vicarium, interim exercitium Iuriſdictionis ad ipſum ſpectat libr. 7. d. 6. c. 5. n. 9. 304

Etiam à die notitiæ translationis huius Eccleſiæ Capitulo currit terminus octo dierum, dummodo a Papa fuerit abſolutus à titulo dictæ Eccleſiæ Præſul. ibid. n. 10.

An Capitulum iure debeat, vel poſſit Epiſcopo contradicente Præſulatum adminiſtrare, quãdo literæ prouiſoriæ non oſtenduntur intra ſex menſes à die expediti breuis Apoſtolici concedi ſoliti ad capiendam poſſiſſionem lib. 7. d. 7. c. 1. n. 1. 2. & 3. per totum. 305

Si Capitulum bona fide, vel opinionem ſequens Nauarri decurſo ſemeſtri, neq. literis oſtenſis, vel ex ignorantia Præſulem reciperet non incurrere penas Extrauagantis Iniunctæ lib. 7. d. 7. c. 2. n. 14. 308

Sede vacante Capitulum committere poteſt alteri Epiſcopo exercere ea, quæ ſunt ordinis lib. 7. d. 8. c. 1. n. 8. 312

Capitulum Metropolitanæ Sede vacante, conſecrationem poteſt demandare alicuius Eccleſiæ ſuffraganeo Epiſcopo ibid. n. 9.

Non à Capitulo, neq. à Viſitatore poteſt hæc facultas fieri ad alienam tranſeundi Eccleſiam lib. 7. d. 11. c. 1. n. 12. 325

Cappellania, *Peccat mortaliter eligens indignum ad Cappellaniam, cuius eſt fundator, vel Patronus, ſiue fuerit Cappellanus eligendus ex eadem familia ſiue ordine proximitatis libr. 6. d. 6. c. 3. n. 8.* 126

Cappellaniæ, vel beneficia ſimplicia, quæ fundari ſolent, danda perſonis ex eadem familia, nunquam indignis, Dignis tamen, nec perquiſitis dignioribus, intra eamdem familiam, dummodo curata non ſint, conferenda lib. 6. diſp. 13. c. 7. n. 14. 15. & 17. 200

Vtrum Præſuli probãdus ſit defectus, quem obijcit Præſentato, à Patrono ibid.

Diſcrimen inter beneficia Iuris Patronatus, & cætera pinguiora ibid. n. 16.

Prole poſſet inſtitui Monaſterium, vel aliud Iuris Patronatus Beneficium ea lege, vt Superior ex eadem eſſet familia, cuius non inueniretur melior, vel eſſet æquè dignus, ac cæteri externi ib. n. 17.

Cardinalis, & Cardinalatus, *Quid ſit Beneficium Cardinalatus lib. 6. d. 4. c. 3. n. 12.* 101

Quomodo Eminentiſſimi Cardinales debent reſpondere interrogati in Conciſtorio de promouẽdo in Epiſcopum lib. 6. d. 6. c. 2. nu. 29. remiſſiuè fol. 124

Non ſubeunt Cardinales indignum ſi eligerent in Summum Pontificem penas huius Canonis: nùm autem alias lib. 6. d. 14. c. 2. n. 15 remiſſiuè fol. 211.

Cardinalis quando nõ comprehendatur penis extrauagantis iniunctis de elect. libr. 7. d. 12. c. 1. & 2. per totum. 323

Cardinalatus, vt Cardinalatus Iuris eſt Pontificij lib. 7. d. 12. c. 1. n. 7. 333

Collegium cunctorum etiam Cardinalium Iuris eſt etiam Pontificij. ibid. n. 8.

A nominis ethimologia Cardinalium, eos Romæ, Summo Pontifici, rebuſq. Eccleſiæ vniuerſalibus aſſiſtere debere non inconcinnè deducitur lib. 7. d. 12. c. 1. n. 16. 334

Si a Titulis Cardinalibus Cardinales dicuntur, ex hoc non ſunt ad Epiſcopatus eligendi ibid. n. 17

Multa licent Cardinalibus, quæ videntur propria Præſulum eſſe ibid. n. 18.

Prærogatiuæ Cardinalium, eos non eligendos, ſed poſtulandos eſſe demonſtrant libr. 7. d. 12. c. 1. n. 19. 335

Vacare cenſetur beneficium Curatum, vel dignitas alia minor per promotionem ad Cardinalatum lib. 7. d. 12 c. 1. n. 22. 335

Non poteſt Cardinalis beneficium, reſidentiam expetens, acceptare in titulum ibid. n. 23.

Diſtinctio trium Ordinũ Cardinalium arguit eos non eſſe in Epiſcopos eligendos ibid. n. 24.

Cardinales Epiſcopi potius proprijs Eccleſijs Epiſcopalibus adeſſe, quam Romanæ Curiæ tenentur lib. 7. d. 12. c. 2. n. 8. 337

An Cardinales peccent, atq. ad reſtitutionem teneantur interrogati in Conciſtorio eorum muneri non ſatisfacientes lib. 8. d. 4. c. 8. n. 12. 380

Quid ſentiendum ſit de Cardinali, cui dubia eſſet ſufficientia Promouendi ibid. n. 13.

Quid præſtare debeant Cardinales, ordinum capita, quibus tradendus eſt proceſſus libr. 8. d. 5. c. 1. n. 23. 387

Cardinales tamen communi regula Poſſeſſionis, & oſtenſionis literarum non comprehenduntur, quippè qui ſtatim exercere poſſunt munia Epiſcopalis Iuriſdictionis lib. 8. d. 5. c. 1. nu. 44. fol. 390

Quænam ſint iura ſoluenda Collegio Cardinaliũ, & Officialibus; quæ autem ob Promouendi paupertatem, ſi fuerit religioſus condonari ſoleant à Papa lib. 8. d. 5. c. 1 n. 26. 389

Cauſa, *Ceſſante cauſa, ceſſat effectus libr. 5. d. 4. c. 4. n. 12.* 65

Quæ cauſa dicenda ſit finalis libr. 5. d. 4. c. 4. n. 28. fol. 67

Nemo poteſt iudicare in cauſa propria libr. 7. d. 7. c. 1. n. 4. 306

con-

Digitized by Google

I N D E X.

Cenſura, *Pœna ſtatuta in delictum locum non habet, ni fuerit illud conſumatum libr.6. d.14.c.2. n.10.* 210

Delinquens cenſuram ſubibit vigentem in territorio, vbi conſumatum, non autem vbi inceptū eſt delictum lib.6.d.16.n.12. 211

Cenſura lata contra facientem non comprehendit ex ſe mandantem; At hæc cum verbis æquiualentibus exprimatur, mandantem etiam Epiſcopus ligat ibid.n.26. 213

Regula ad cognoſcendam cenſuram ipſo facto latam, vel ferendam ibid.n.38. 214

Ignorans imò, & inuitus etiam poteſt abſolui à cenſuris lib.7.d.4.c 2.n.6. 283

Prima requiritur tonſura ad cenſuras ferendas ibid.n.7. ibid.

Neq. conſuetudine præſcribi poteſt Auctoritas ferendi cenſuras à laico ibid.n.9. 284

Character *non eſt relatio rationis, neq. relatio prædicamentalis lib.8.d.7.c.1.n.1.& 2.* 405

Character non eſt modus ibid.nn.3.

Character accidens eſt reale de prædicamento qualitatis lib.8.d.7.c.1.n.8. 406

Character Epiſcopalis potentia non eſt actiua in ordine ad Sacramenta, quæ confert Epiſcopus ibid.n.11.

Non eſt potentia in ordine ad effectus Sacramentorum ibid.n.12. 407

Epiſcopalis character ad alios Sacerdotales, vel pariter Epiſcopales phyſicè producendos non concurrit ibid.n.13. ibid.

Character eſt ſignum, quo ſiue in filium, ſiue in ſeruum, ſiue in militem, ſiue in famulum quis adſcribitur lib.8.d.7.c.2.n.1. 408

Quomodo character ſignum eſt militiæ chriſtianæ ibid.n.10. 409

Quomodo character ad famulatum faciat ibid. n.11.

Character ſigni rationem habet, non extrinſecè, atque ex mera extrinſeca Dei inſtitutione ad placitum ibid.n.12.

Quomodo character Deum, Chriſtum, filiationem adoptiuam, ſeruitutem, militarem dignitatem, ac munus, famulatum, necnō gratiam, auxilia, & alia Sacramenta repreſentet ibid.n.14.

Ratio Imaginis, & Sanctificationis, ac veri ſigni, ac characteris in nobis eſt lib.8.diſp.7.c.2.n.5. fol. 408

Quomodo character eſt ſignum ſeruitutis Chriſti ibid.n 7 ibid.

Ad quam ſpeciem qualitatis character ſpectet; ac opinionum varietas, de hac quæſtione lib. 8 d.7.c.3.n.1. 413

Subiectum proprium, & proximum inhæſionis, ac denominationis characteris eſt anima ibid. n.10. 414

De potentia Dei ordinaria character eſt indelebilis ibid.n.11. 415

De abſoluta Dei potentia poteſt character deſtrui ibid.n.12.

Character manet in anima poſt mortem abſq; poteſtate tamen, vel iuriſdictione ei annexa ibid. n.18. 416

Ex ſua natura character eſt indelebilis, & non ex mera atq. extrinſeca inſtitutione ib.n.21.

Poſſibilis eſt qualitas contraria characteri illum expellens in pœnam ib.nu.22.

Num autem capax ſit extenſionis character ib. n.23.remiſſiuè. 417

Per conſecrationem Epiſcopi aliquod intrinſecum imprimitur Conſecrato lib.8. d.8.c.2.n.1. fol. 418

Quod in conſecratione Antiſtitis producitur eſt verus, & proprius character ib.n.2.

Per hoc intrinſecum, quod fieri dicimus, Sacerdotalis non extenditur character, ſed nouus ſpecie penè diſtinctus producitur ib.n.4.

Chriſtus, *Quæ in Sacris literis accipiuntur de Chriſto capite in ſenſu primario, in ſecundario de membris etiam intelligenda ſunt lib.8.d.7.c.2. n.2.* 408

Quæ conueniunt Chriſto, vt filio naturali Dei, cōpetunt ſecundario aliqua ratione filijs adoptiuis ib.n.3. ibid.

Quomodo Chriſtus quatenus homo dicatur inſignitus, & ſigillatus ib.n.4.

Chriſti Sacerdotium eſt æternum, ſecus noſtrum lib.8 d.7.c.3.n.20. 416

Chriſtianus, *Quæ in Sacris Scripturis accipiuntur de Chriſto capite in ſenſu primario: in ſecundario de membris intelligenda etiam ſunt lib.8.d. 7.c.2.n. 2.* 408

Quæ conueniunt Chriſto, vt filio naturali Dei, cōpetunt ſecundario aliqua ratione filijs adoptiuis ib.n.3.

Chriſtianus è morte reuocatus, iterum non eſt baptizandus, neq; ſi fuerit Sacerdos iterum Sacro initiandus eſt ordine lib.8 d.7.c.3. n.14. fol. 415

Circumſtantia, *Quot ſunt circumſtantiæ ab Ariſtotile diſtincto modo, et à Theologis adductæ lib. 5.d.1.c.3.n.8.* 12

Ciues, *qui pro Republica laborarunt, vel fortiter fuere, ius habent ad eius bona, vtriuſq; etiam particeps æqualitatis, idemq; de Iure militum eſt, qui ſtrenuè bellarunt, ad ſpolia lib.6.d.3.c.1 n.6.12.13.15.& 17.* 89 90.& 91

Bona Reipublicæ quando ſint etiam Ciuium ib. n. 15. 91

Quomodo debetur, vel ſtipendium pro labore, vel merces pro præmio ciui pro Republica laboranti ib.n.19.

Ciuis non habet ius ad quatuor, ni collata eius cōditione cum alio ius habente ad duo lib.6.d.3. c.2.n.10. 94

Qui ſunt fructus inuidiæ, ſcopuliq; fugiendi à virtuoſis Ciuibus lib.6.d.13.c.7.n.26. 202

Clauſula *in quacumq. parte diſpoſitionis apposita ad omnia referenda eſt membra, eadem vigēte ratione lib.6.d.14.c.4.n.22.& c.2.n.21. & lib.7.d.6.c.4.n.2.* 212.219.& 301.

Particula, ſcù clauſula, verè, vel verùm, quando pro Sed, & quando pro Quin etiam, & aſſerentis vim habeat lib.6.d.14.c.4.n.25. 220

Neq; per clauſulam ſupplentem omnem defectum, &c. naturales propriè ſupplentur defectus lib. 7.d.1.c.2.n.19. 258

Quid importet clauſula ſpeciale mandatum lib.8 d.4.c.2.n.16. 369

Clauſula adhiberi ſolita in literis, Si eſt idoneus, *ni verificetur, nullam facit collationem libr.6. d.9.c.4.n.3.* 151

Quan-

I N D E X.

Quando clauſula, ſi, vel dummodo, *rationem habet conditionis, vel modi, atq; Inſtructionis ib. n. 5.*

Conditio formam importat ib. n. 6. 152

Clauſula, ſi eſt idoneus, *intrinſecè imbibitur in Electione, quam non reddit conditionatam, neq; ſuſpendit, ſecus autem ſentiendum de clauſula, ſi* inuentus fuerit idoneus, *vel ſi facta indagatione inuentus fuerit idoneus ib. n. 7.*

Diſiunctiua clauſula non facit copulatum ſenſum lib. 5. d. 3. c. 4. n. 11. 35

Dictio, vel, *colligatio eſt diſiunctiua ib. n. 11.*

Dictio, vel, *pro,* &, *nonnunquam vſurpatur ibid. n. 12.*

Quam vim Particula, vel, *habeat libr. 6. d. 9. c. 3. n. 5.* 148

Clericus, *Maiorum mos, atq; inſtitutum vitæ communis ad Clericos, poſt modum tantum deinceps ſpectans lib. 6. d. 4. c. 1. n. 12.* 98

Inſtitutum vitæ communis cur demq; à Clericis etiam demiſſum lib. 6. d. 4. c. 3. n. 1. 100

Clerici unde ſint dicti ib.

Quale ſit ius Clericis conditiones habentibus deſideratas ab Inſtitutoribus beneficiorum lib. 6. d. 6. c. 2. n. 21. 122

Collegium, *Prebendæ Collegiorum primario in bonum Academiarum, ſecundario in præmium Scolaſticorum inſtitutæ ad Præſtantiores inſtruendos DD. lib. 6. d. 4. c. 4. n. 16.* 104

Commodum *per incommodum compenſandum eſſe, licet communis ſit regula, contra Eccleſiam tamen locum non habet lib. 7. d. 3. c. 5. n. 9.* 281

Compromiſſum, & Compromiſſarius, *Si Compromiſſarij ſeptem eſſent, ac tertius in publico voto ferenda ſibi ſuffragaretur, inualida eſſet electio, etiamſi deinde quartus alius accederet lib. 5. d. 4. c. 4. n. 7.* 64

Si electio Præſulis per Compromiſſum *haberetur ſecretum modo, quo indicatur in* cap. ſicut cum de electione in 6. *non poteſt votum Electi augere numerum ſuffragiorum lib. 5. d. 4. c. 4. n. 9.* *ibid.*

Quando in compromiſſi forma facta eſt facultas expreſſa, vt votum electi numerum ſaltem augeat æqualem, vel vt vnus Compromiſſariorū poſſit eligi, etiamſi palam tranſigeretur, poſita illa forma poſſet vnus Compromiſſariorum voto ſuo numerum æqualem ſaltem Eligentium augere ib. n. 10. 11. & 12. 64. & 65

Quæ differentia inter electionem factam in ſcrutinio, & in compromiſſo ib. n. 13. 65

Vera ratio cur in compromiſſo electi votum augeat numerum, quando ex vi formæ Compromiſſarijs conceditur, vt vnus ex ipſis poſſit eligi ib. n. 14. 66

Compromiſſarius ex vi formæ compromiſſi ſibi palam per votum conſulens cauere debet, nè quoad modum peccato ſe inficiat ſcandali ib. n. 15.

Probabilis eſt remota ſpeciali clauſula Compromiſſi, qua ſit Compromiſſarijs facultas eligendi vnum ex ſe ipſis, non poſſe id validè præſtari ex vi compromiſſi per ſe, atq; in genere ſumpti. ib. n. 16.

Qua ratione conſtare debeat nullum ſibi ſuffragatum fuiſſe ib. n. 23. 68

Concilium, *Quod ius Prouinciali Concilio ad Epiſcopos ſuſpendendos lib. 6. d. 14. c. 4. n. 7. remiſſiuè.* 218

Conciſtorium, *A quo facienda ſit in Conciſtorio propoſitio, ſeu præconizatio lib. 8. d. 5. c. 1. n. 23. fol.* 387

Conciuis, *Cur conciues plerumq; liuore tanguntur Inuidiæ lib. 6. d. 13. c. 7. n. 25.* 303

Concurſus oppoſitio, *Duplex oppoſitionis, & concurſus forma lib. 6. d. 12. c. 4. n. 1.* 168

Formula concurſus pactum includit inter Collatores, & Candidatos ib. n. 2.

Si alio conſilio, aliaq; mente vocarentur Oppoſitores, cenſerentur decepti, ni expreſſè illis aperiretur ib. n. 3.

Conditio, *Quando clauſula, ſi, vel dummodo rationē habet conditionis, vel modi, atq; inſtructionis lib. 6. d. 9. c. 4. n. 5.* 151

Vide Clauſula.

Diſpoſitio conditionalis effectum non habet ante conditionem impletam lib. 7. d. 7. c. 1. n. 7. 306

Diſpoſitio conditionalis ſuum non poteſt effectum habere conditione non poſita lib. 7. d. 7. c. 2. n. 10 fol. 308

Confeſſarius, *Approbatio Confeſſariorum iuxta Tridentinum facta iuridica eſt declaratio, ſeu ſententia ex iuſtitia debita libr. 6. d. 6. c. 2. n. 12. fol.* 121

Confirmandus, *Inquiſitio perſonæ confirmandæ ibi habenda, vbi quis vitam degerit lib. 7. d. 2. c. 2. n. 10.* 264

Caueat Confirmandus nè procurando edictum refigeret, vel eius terminum abbreuiādo vitiet ib. n. 11. *ibid.*

Confirmatio ad beneficia, *Confirmatio bifariam haberi poteſt lib. 7. d. 1. c. 2. n. 1.* 257

Quæ ſit forma communis, & forma ſpecialis cuiuſcumq; confirmationis, reſcripti, &c. ib.

Confirmatio conceſſa ſub forma communi nihil ferè operatur ib. n. 2.

Confirmatio per ſe validam ſupponit electionem, vel quodcumq; ſupra quod cadit ib. n. 4.

Confirmatio Codicillum in teſtamentum non cōfirmat ib. n. 5.

Quid ſit ratificatio ib.

Fictio non trahitur ad impoſſibilia lib. 7. d. 1. c. 2. n. 6. *ibid.*

Nullus ratificationi locus eſt de re facta contra ius ib. n. 7. *ibid.*

Papa per confirmationem nullius cenſetur iuri derogare ib. n. 8.

Quod non eſt confirmabile de Iure, non præſumitur confirmare ib. n. 9.

Electio non canonicè habita, etiamſi Eccleſiæ expediſſet, non eſt confirmanda ib. n. 10. 258

Si quis poſt trimeſtre tranſactam confirmationē peteret, non conualeſceret Electio, quod enim à principio eſt nullum non conualeſcit ib. n. 11.

Confirmatio facta à Pontifice ex certa ſcientia electionem etiam nullam cōualidat quoad ea, quæ ſunt Iuris poſitiui ib. n. 12.

Nonnunquam confirmationis nomen vſui eſt loco diſpenſationis ib. n. 13. 258

Confirmatio ex certa ſcientia diſpenſatio dicitur l. 7. d. 1. c. 3. n. 4. 260

Confirmatio de re litigioſa, non facta litis mentione,

Digitized by Google

tione, vel quocumq; alio modo ſubreptitia, eſt nulla ib.n.5.
Confirmatio in ſpecie de vna re, de qua ſubreptitia eſt, nullius eſt roboris ibid.cap.4.n.13. 262
Si ex dolo ſubreptitia ſit confirmatio quoad omnia eſt nulla ib.n.14.
Sic etiam ſi fuerit ſub vna forma, nec ſeparati fuerint articuli ib.n.15.
In dubio legis, confirmationis, vel Reſcripti eis nō ſtandum eſt ib.c.6.n.9. 271
Quando dubium negatiuum verſari cenſendum ſit circa materiam confirmationis nūm apta, vel inepta ſit ib.n.11.
Confirmatio valida erit quocumq; ſe opponente etiam non vocato, ſi de illius iniuſtitia certo conſliterit lib.7.d.2.c.2.n.6. 264
De electione quomodolibet habita ſemper facienda eſt inquiſitio ib.n.7. ibid.
Elapſo termino præſcripto, neq; confirmatione habita, ſi Iudex non decreuit neminē audiendū, adhuc erit ei locus, ſecus ſi decreuerit, vel confirmauerit ib.n.14. 274
Prima limitatio ſi fuerit Ruſticus, vel fœmina, quæ opponat poſt factam confirmationem, vel terminum elapſum, & prohibitionem Iudicis eſt audienda ib.c.3.n.1. 275
Secunda limitatio ſi quod obijcitur illicò proponatur probandum, quod tamen non electioni, aut confirmationi, ſed conſecrationi tantum erit impedimento ib.n.2.
Tertia limitatio ſi fuerit ab Ordinario confirmatio habita poſt appellationem ex cauſa probabili factam ad Sedem Apoſtolicam ib.n.5. 276
Superior, qui eſt Papę inferior Indignum confirmans, à beneficio ſuſpenditur ib.n.6.
Quando per confirmationem peccetur ib.c.4.n.1. fol. 276
Quando per accidens Papa à peccato excuſaretur ib.n.4.
Dignus electus magna Capituli, populiq; propenſione, poſſet licitè confirmari, quamuis alter eſſet cęteroquin dignior ib.n.5.
Ex multis p̄ſentatis æqualibus ſuffragijs dignior ad Epiſcopatum confirmandus, ex æquè verò dignis prò arbitratu ib.n.6.
Per confirmationem Ius perfectum cenſetur habere Præſul lib 7.d.3.c.2.n.1. 279
Per confirmationem habetur expedita adminiſtratio electi ad Epiſcopatum per ſe loquendo, ſecundum ius antiquum ibid.n.5.& 6. 280
Pœna contra adminiſtrantem ante confirmationem ib.n.7.
Prima limitatio, qui in concordia ſunt electi in magna diſtantia, immediatè Papa ſubiecti, neq; aliquid alienant, poſſunt adminiſtrare ante confirmationem ib.c.3.n.1. 280
Hac eadem valet limitatio de ſuffraganeo reſpectu ſui Metropolitani, ſi ab eo, vt olim confirmandus eſſet ib.n.2. 281
Eadem intercedente cauſa idem debet eſſe ius ib.n 3.
Tertia limitatio ob difficultatem itineris, vel difficilem aditum ad Pontificem ib.n.6.
Quarta limitatio de Prælato immediatè à Papa promoto, qui confirmatione alia non indiget ad adminiſtrationem ib.n.7.
Quinta limitatio. Intruſi adminiſtratio ſi per vtilis fuerit Eccleſiæ, cui aliquid comparauit, valida eſt ib.n.8.
Prælaturæ ab altero etiam illicitè præoccupatæ confirmatio ſola ſatis non eſt ad exercendam adminiſtrationem libr.7.diſp.5.cap.2.n.2. 294
Confirmatio non in omnibus æquiparatur ſententiæ definitiuæ lib.c.3.n.1. 296
Propria licet authoritate Domino rem vacantē ſuam, fructuſq; percipere, & Confirmato poſſeſſionem capere, atq; adminiſtrationem exercere Eccleſiæ vacantis, non tamen ab altero etiam iniuſtè poſſeſſæ ib.n.2.
Admiſſio propoſitionis à Cardinali facta de promouendo æquiualet confirmationi lib.8.d.5.c.2.n.36. 390
Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propria ſunt Epiſcopi libr.8. diſp.6. c.3.n.6. 400
Si aliquando ſimplices Sacerdotes confirmauerunt id ex delegatione, vel permiſſione fecerunt ib.n.7.
Electio à confirmatione pariter differt lib.5.d.1.c.1.n.11. 8
Confirmatio non tribuit, ſed ſupponit ius Electo quæſitum lib.6.d.16.c.3.n.10. 244
Cum agatur de confirmatione Electionis ad Epiſcopatum dāda quidē à Summo Pōtifice ſemper illius innititur gratiæ, cui integrum eſt omnem electionem reuocare, vel confirmationem impedire ib.c.4 n.4. 246
Ante confirmationem electus etiā poſt conſenſum non dicitur promotus, ſed promouendus ib.n.5.
Ante confirmationem beneficium non dicitur electi ibid.n.6.
Quid ſit electionis ad Cathedralem Eccleſiam confirmatio lib.7.d.1.c.1.n.2. 255
Confirmatio electionis in Epiſcopum eſt per ſe neceſſaria, lib.7.d.1.c.1.n.3.& 8. ib & 256
Confirmatione ratum redditur matrimonium ſpirituale lib.7.d.1.c.1.n.4. 255
Conferens beneficium ſi poteſtatem habeat conferendi, vtrumq; conferendo videtur præſtare ib.n.5. ibid.
Confirmatio electionis alicuius ad Epiſcopatum non eſt ſimpliciter, ſed ſecundum quid neceſſaria ib.n.7.
Vbi vigeret, vt ab eo confirmaretur electio, cui immediatè dignitas ſubiacet, eſt per ſe neceſſaria confirmatio ib.n.8. 256
Quando confirmatio ab electione diſtinguatur ib n.9.
Quæ ſunt Iuriſdictionis, non tamen quæ ſunt ordinis Epiſcopo competunt confirmato lib.7. d.4.c.1.n.2. 282
Banna, & quæ Iuriſdictioni accedunt, ſpectant etiam ad Epiſcopum confirmatum, ni alijs emolumenta fuerint deſtinata lib.7.d.4 cap.1.n.3. 285
Poteſt Epiſcopus confirmatus tantum excommunicare, & abſoluere, non tamen Sacramentaliter ib.n.4.
Nec requiruntur minores ordines ad inferendas cenſuras ib.n.5.
Cōſāguineus, Cognatus, & Affinis, Turpis p̄ſonarū acceptio eſt, Eccleſiæ opes rōe cognationis, aut affinitatis, aut ſimilis in vnum, vel paucos

I N D E X.

deriuare lib.6.d.5.c.2.n.5. 114

Poſſunt Eccleſiaſtica beneficia, conſanguineis, vel affinibus, vel amicis æquè dignis, magna tamē cum cautela ad ſcandalum, vel periculum effugiendum, conferri lib.6.d.7.c.3.n.4. 136

Quam magnum ſit periculum promouere conſanguineos, vel propinquos lib.6.d.7.c.3.n.6. 137

Quando certa eſt Amici, vel Affinis aptitudo: dubia vero non affinis, vel amici, tenetur nè dū poteſt, ab Electore ille eligi ad beneficia Eccleſiaſtica ib.n.10.

Conſanguinitas, *merito allicit ad hæredem inſtituendum, minimè vero deberet ad Prælaturā lib.6.d.5.c.2.n.8.* 115

An affinitas, vel conſanguinitas probanda ſit lib. 8.d.4.c.3.n.2. 370

Modus computandi gradus propinquitatis Iure canonico, & ciuili ib.n.3. 371

In actibus Canonicis modus computandi canonicus eſt in vſu; In ciuilibus ciuilis ib.n.4.

Conſenſus, *Poteſt electus, qui conſentit confirmationem ſuæ electionis petere abſq; ambitionis nota, imò ſui electionem defendere l.6.d.16.c.4 n.2.* 246

Differentia inter Electum, Poſtulatum, et Præſentatum in ordine ad confirmationem electionis, Poſtulationis admiſſionem, & inſtitutionem præſentationis ib.n.3.

Validus eſt conſenſus baptizandi, confirmandi, & abſoluendi certam perſonam etiam ſi erretur in qualitate accidentali lib.5.d.1.c.4.n.8. 16

Quomodo cenſendus eſt ſola taciturnitate quis conſenſiſſe lib.6.d.14.c.2.n.29. 213

Conſenſus Electi neceſſarius eſt ad complementū electionis, atq; ad ius deriuandum in electum ipſum aliqua ratione perfectum lib.6.d.16.c.1. n.2. 238

Conſenſus Electi neceſſarius ad electionis vim, ſignis externis ſufficienter debet innoteſcere ib. n.3. 239

Conſenſus hic Electi conſideratus ſatis erit implicitus ib.n.4.

Conſenſus præſtandus eſt ab Electo intra menſem ib.n.5.

Menſis tot dierum ſit, quot habet ille, in quo præſentata eſt electio ib.n.6. 239

Ni conſentiat intra menſem electio, qualecunq; per electionem quæſiuit ius, perdit, ni ex propria conditione excuſaretur, vel legitimè fuerit impeditus ib.n.7.

Sufficit conſenſus hic electi etiam nō ſimultaneus cum altero electorum habitus ib.n.8. 240

In omni contractu ſatis eſt conſenſus, diuerſo tempore præſtitus ib.n.9.

Si electio non ſortiatur effectum iuſtis de cauſis integrum erit electoribus iterum eligendi ibid. n.10.

Ante confirmationem etiā poſt conſenſum renunciatio valet quoad Renunciantem ib.n.11.

Quādo penes varias rationes habeat Electus poſt conſenſum, & ius ad rem, & ius in re reſpectu beneficij ib.c.4.n.1. 246

Conſcientia, *ex conſcientia erronea putans quis cōtra iuſtitiam facere, impediendo ſiuè fraude quempiam à conſequutione boni, ei, non debiti peccaret internè cōtra iuſtitiā, ab onere tamen reſtitutionis eſt immunis l.6.d.13.c.3.n.9.* 183

Conſecratio, *Conſecrationis Epiſcopalis validitas non pendet à ſcientia, vel eius defectu lib.6.d.9 c.4.n.16.* 153

Semel, atq; iterum in Conciſtorio quis præpoſitus, factus inhabilis deindè ante conſecrationē adhuc recipi poteſt lib.8.d.5.c.2.n.5. 392

Num Epiſcopi conſecratio ſit Sacramentum lib.8 d.6.c.1.n.1. 395

Epiſcopatus verū eſt Sacramentum ib.n.6. 396

Quænam gratia infunditur per Sacramentum ordinis ib.n.7.

An conſecratio Epiſcopi Sacramentum ſit ordinis penès varias Authorum ſententias, ib.c.2. n.1. 397

Diſtinctio inter Sacramentum conſecrationis Epiſcopi, & Sacerdotis eſt Iuris diuini ib.c.3.n.5. fol. 399

Per cōſecrationem Epiſcopi aliquod intrinſecum imprimitur Conſecrato lib.8.d.8.c.2.n.1. 418

Quod in conſecratione Antiſtitis producitur, eſt verus, & proprius character ib.n.2.

Conſilium, *quod eſſe poteſt bonum, & malum, præſumendum eſt bonum lib.7.d.11.c.1 n.28.* 325

Conſtitutio, *atq; edictum explicandum ſecundum ius commune per ſe loquendo libr.7.d.1.c.1.n. 10.* 356

Conſtitutio non trahitur ad præterita, ni expreſsè ſignificetur per textum lib.7.d.7.c.2.n.5. 307

Quod certum eſt de conſtitutione confirmante: De irritante vero etiam quando cauſa annullationis de nouo in odium inducitur ib.n.6.

Diſtinctus eſt ſenſus diplomatis caſſantis diſpoſitionem ipſam, vel eius iam per actum effectū. ib.n.8.

Conſuetudo, *Quæ ſit conſuetudo contra ius lib.5.d. 4.c.5.n.11.* 70

Conſuetudo ſubditorum, repugnante Principe, legem abrogare non non poteſt ib.n.12.

Quid ſit conſuetudo ib.n.13.

Series actuum ad conſuetudinem deſiderata, interrupta nè ſit, & eiuſdem prorſus actus lib.5. d.4.c.5.n.15. 71

Conſuetudo tantum habet de potentia, quantum de actu, neq; admittit extēſionem caſus ad caſum ib.n.16.

Duos ad minimum eiuſdem omnino rationis conſuetudo requirit actus ib.n.17.ib.

Imò præſcriptionem ſibi vendicat ib.n.18.

Conſuetudo, vt vim habeat rationabilis eſſe debet, alioquin neq; per immemorabile tempus inducitur ib.n.19.

Quænam ſit conſuetudo rationabilis ib.n.20.

Capitulum abſq; Epiſcopo nouas inducere conſuetudines, vel veteres abrogare minimè poteſt ib.n.11. 70

Conſuetudo ignota, vel ſaltem tacitè nō approbata à Principe probabiliter non abrogat legem lib.5.d.3.c.3.n.21. 32

Ad conſuetudinem vſus, & continuata ſeries actuum requiritur ib.n.22. 33

Quid ſit conſuetudo ib.n.22.

Conſuetudinis vis circa leges abrogandas, inſtituendas, interpretandas lib.6.d.9.cap.4 nu.10. fol. 153

Prima limitatio conſuetudinis, vt cum ſolum

ba-

habet in qua plerumq; fieri ſolet ib.n.11.
Secunda limitatio conſuetudinis, vt inducta non ſit ab homuncionibus, ſed à viris probis ib.n.12
Tertia limitatio, vt conſuetudo tunc vires habeat, quando eſt rationabilis, id eſt conſulens bono publico, neq; contra ius naturale ib.n.13.
Conſuetudo abrogata à lege vim non habet abrogandi legem lib.6.d.9.c.4.n.14. 153

Contingēs, *Quod rarò contingere ſolet, non eſt præſumendum eueniſſe lib.5.d.3.c.vlt.n.42.* 55

Contractus, *Non viciatur conſenſus matrimonij, electionis, & contractus ex ſolo nominis errore, ſi noſcatur res, ſeù perſona lib.5.d.1.c.4.nu. 12.* 16
Contractus iure ciuili irritus ob commune bonum iuramento non firmatur lib.6.d.13.cap.7.n.8. fol. 198
Regula generalis ad agnoſcendum, quando iuramentum contractum firmet ib.n.9.

Contrarium, *Quomodo contrariorum eadem ſit diſciplina lib.5.d.4.c.5.n.7.* 70
Argumentum à contrario ſenſu vires habet, quādo contrarium iure nō eſt cautum, ſecus ſi cautum lib.6.d.13.c.6.n.3. 194

Correctio fraterna, *Ni autem Prælati in viſitationibus interrogent, peccare grauiter poſſunt lib.6.d.14.c.4.n.14.remiſſiuè.* 219
Quid faciendum in viſitationibus, quando præmiſſa correctione fraterna, frater non eſt emendatus ib.
Caſus, in quibus inquiri poteſt ſpecialiter, etiam non præcedente infamia lib.6.d.14.c.4.nu.16. remiſſiuè. 219
Inquiſitione generali aſſerta perhabita, bina correctio facienda eſt à Concilio Prælatis delinquentibus ib.n.17.
Eodem pacto cum Metropolitanis agendum eſt, atq; cum Epiſcopis, quoad correctionem ib. n.18.

D

DAmnum *bifariam accipi poteſt lib.6.d.1.c.7. n.10.* 76
Quid ſit damnum ibid.
Magna differentia eſt inter parum abeſſe à damno inferendo, & ipſum damnum illatum circa bonum, quod parum abeſt, vt alicui comparetur lib.6.d.13.c.2.n.7. 180
Impedimentum reuocatum poſt damnum illatum veluti cauſa illius habendum; ſecus ſi antequā inferretur, efficaciter fuerit reuocatum ib.n.8.

Decretales Epiſtolæ, *in corpus Iuris à Gregorio IX. redactæ legis, vim habent vniuerſalis lib.7.d.1.c.5.n.12.* 265
Quæ Papa decernit maximè per decretales Epiſtolas ſunt infallibilia lib.7.d.8.c.1.n.3. 312
Decretales literæ, vel reſcripta etiam extra ius exiſtentia in caſibus ſingularibus data, vim continent irrefragabilis legis ad cæteros ſimiles caſus ib.n.7.

Defectus naturalis, *Non propriè ſupplet naturales defectus confirmatio Papæ, ſed æquiualenter lib.7.d.1.c.2.n.18.* 258
Neq; per clauſulam ſupplentem omnes defectus, & c. naturales propriè ſuppletur defectus ib.n.19

Deliberatio, *Quiſnam ſit actus primò primus, ſecundo primus, & plenè deliberatus libr.5.d.1. c.2.n 3.* 9
Quæ ad culpam mortalē requiritur deliberatio, ſatis eſt ad validitatem electionis ib.n.4.
Diſplicentia poſt factum, coniectura eſſe poteſt inſufficientis deliberationis, de qua dubitatur ib. n.10. 10
Deliberatio requiſita ad licitè, vel illicitè eligendum ib.n.11.
Quæ fiunt ex iracundia, facta non præſumuntur, ex defectu deliberationis neceſſaria ad peccatum mortale ib.n.12.

Delictum, *Delinquens cenſuram ſubibit vigentem in territorio, vbi conſumatum, non autem vbi incæptum eſt delictum lib.6.d.14.c.2.n.12.* 211
Ratione autem delicti, quoad reliquas pœnas ſit ſubditus Reus, tum in Territorio, vbi inchoatum, tum vbi conſumatum fuerit ib.n.13.
Nemo vel peccator, vel malus eſſe præſumitur, vt neq; delictum præſumendum eſt lib.7.d.11.c.1 n.17. 325
Occulta delicta in Viſitationibus generalibus, quando non aperienda ſunt lib.6.d.14.c.4.n.13. remiſſiuè. 219
Qua ratione delictum Prælati *notorium eſſe debeat ib.n.18.* ibid.
De Delicto Metropolitani quid agendum ib.n.18.
Delictum Metropolitani priuſquam denuncietur Papæ non eſſe neceſſariò corrigendum quando ſit verum ib.n.20.

Denunciator, *Ex regula generali denuncians, vel accuſans, neq; probans præſumitur calumniaſſe lib.6. d.14.c.5.n.30.& 33.* 224
Quomodo plectendus ſit denunciator non probās ib.n.32.

Depoſitio, *Contra ſimoniacos depoſitio tum à beneficio, tum à dignitate ſancita eſt, quæ non incurritur, ni poſt ſententiam lib.6.d.14.c.1.n.17 & 18.* 208
Quid ſit hæc depoſitio ib.n.19.

Deus, *In Deo cur nulla ſit acceptio perſonarum lib.6.d.5.c.2.n.9.* 115
Etiamſi Deus per impoſſibile perſonam reſpuerit in iis, quę gratia ſua tribuit, non eſſet tamen iniuſtus ib.6.n.12. 115

Diaconus, *Cur Diaconus vnius Eccleſiæ in electionem ſui ad alterius Epiſcopatum poteſt conſentire ſine licentia, ſine qua tamen non poteſt trāſire lib.6.d.11.c.1.n.7.* 323
Cur Diaconus non expectata Superioris licentia ad ſtatum religioſum poteſt ſe conferre, ſecus verò ad Epiſcopatum ib.n.8.
Non poteſt Præſul Diacono electo, & confirmato validè negare licentiam abſquè graui cauſa, Epiſcopatum adeundi, ad quem eſt electus ib.n.9.
Cogendus eſſet à Papa Præſul Diacono electo ad Epiſcopatum alterius Eccleſiæ denegans facultatem tranſeundi ib.n.10.

Dies feſtus, Feria, *Actus extra Iudiciales diebus etiam feriatis fieri poſſunt libr.8.diſp.2.cap.4. nu.6.*
Intercedente lite de Iudicio, Præſentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri proceſſus die feriato ib.n.7.

Dignitas, *Eccleſiaſtica dignitas, atq; officium ſummè oneroſa præmijs ſubleuanda libr.6. d.4.c.4. n.15.* 104

Dignus, & Dignior, *Inter Chriſtianam Rempublicam, Deiq; Eccleſiam, & Collatores beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum ſpectantium pactum interceſſit, quod ratione inſtitutionis perſeuerat ea dandi Dignioribus lib. 6.d.4.c.5.n.2. & deinceps.* 106

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contractu aſſerto Digniores eligendi ad hæc beneficia, explicata etiam eſt præcepto Eccleſiaſtico ib.n.6.

Deducitur ius, atq; obiectum iuſtitiæ commutatiuæ reperiri in hiſce beneficijs ib.n.10.

Ex cauſa finali demonſtrantur huiuſmodi beneficia danda Melioribus ib.n.15. & deinceps.

Ex officio Diſtributoris, inſtar Oeconomi, ipſius obligatio ad rigoroſam iuſtitiam reuocari facilè poteſt ib.n.17. 108

Pactum, aſſertumq; præceptum non præſtant, vt ſi Digniores non eligantur, inualida ſit electio, nec etiam in foro interno, ſed nè ſit licita ib.nu. 21. 109

Etſi ex vi inſtitutionis beneficij Digniori hic & nunc ius ad rem ad illud ſis, poteſt tamen electione, ac traditione ius in re eſſe Electo ib. n.12.

Vide electio, & elector.

Teneor, nedùm poſſum, dare votum digno digniori omiſſo, nè indignus eligatur lib.6.d.6.c.3.n.5 fol. 125

Clauſula adhiberi ſolita in literis, ſi eſt idoneus, ni verificetur, nullam facit electionem lib.6. d. 9.c.4.n.3. 151

Aptitudo requiſita in dicta clauſula quemcunq; verè indignum arcet ib.n.4.

Dignior non habet actionem in Electum, vel Promotum dignum lib.6.d.10.c.2.n.3. 156

Aptus, ſeù dignus neq; acceptare, neq; petere beneficium poteſt, alijs exiſtentibus candidatis, lib.6.d.12.c.7.n.3. 175

Conficta eſt lex immeritò à nonnullis aſſerta, qua Digniores dicuntur ceſſiſſe beneficio, vbi digno iam datum eſt ib.c.2.n.4. 164

In caſu aſſerto tenetur beneficio ſe Dignus abdicare ib.c.7.n.5. 176

Qui Dignum à bono acquirendo impedit, impedimento illicito, ac doloſo, peccat contra iuſtitiã, ac tenetur reſtituere, ſecus autem ſi impeditus fuerit indignus libr.6.diſput.13. cap.3. num.24. fol. 185

Impediens aliquem, modo indignus non ſit, à conſequutione beneficij ſimplicis, malis artibus, & vt detur alteri digno peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere ib.n.24.

Dignior ad vacantem Eccleſiam perquirendus non eſt ex his, qui alijs iam præſunt, ni grauis vrgeat neceſſitas ib.c.7.n.4. 194

Diploma, *Diſtinctus eſt ſenſus diplomatis caſſantis diſpoſitionem ipſam, vel eius iam peractum effectum lib.7.d.7.c.2.n.8.* 307

Diſciplina Eccleſiaſtica, *In his, quæ concernũt honeſtatem, Eccleſiaſticamq; diſciplinam non eſt inſpiciendum quid factum ſit, ſed quod fieri debuerit lib.5.d.4.c.5.n.22.* 71

Diſpenſare, vel diſpenſatio, *Poteſt ſucceſſor Princeps prædeceſſorum leges abrogare lib.5. d.3. c.6.n.1.* 44

Neq; poteſt impediri Papæ facultas iuris derogandi canonicum per Concilium, ſupra quod ipſe eſt ib.n.2.

A non ſublata, ſed vigente lege humana non poteſt prò arbitratu ſummus Princeps immediatè ſe eripere ib.n.3. & 9.

Ex rationabili cauſa in propria, lege Princeps ſummus, ac Papa validè, licitèq; poteſt diſpẽſare ib.n.4.

Non poteſt Pontifex, aut ſummus alius Princeps licitè, ſiuè de potentia ordinaria, ſiuè abſoluta abſq; rationabili cauſa diſpenſare, & conſequenter neq; Papa in canonica ſimonia lib.5. d.3.c.6.n.9. & 13 44. & 45

Tametſi contraria opinio ab extrinſeco probabilis etiam ſit ib n.10.

Peccatum, quo Princeps abſq; rationabili cauſa diſpenſans peccat, eſt leuè, vel grauè, eiuſdemq; ſpeciei prò ratione materiæ legis diſpenſata ib. n.11. 45

Eadem culpæ grauitate, ac Princeps diſpenſans abſq; cauſa, ſe inficit Acceptans, vel Petens eamdem diſpenſationem, ad quam iuſtam deeſſe cauſam nouerit ib.n.12.

De potentia ordinaria neq; validè, neq; licitè poteſt diſpenſare Princeps in propria lege ſine rationabili cauſa lib.5.d.3.c.6.n.13. 45

De abſoluta potentia validè poteſt ſummus Princeps in iure humano, ſine legitima cauſa, diſpẽſare ib.n.14.

Neq; Princeps ſecum, vel cum ſubdito validè diſpenſans abſq; cauſa, neq; ipſe ſubditus peccat in vſu huiuſmodi diſpenſationis de potentia abſoluta conceſſæ ib.n.15.

Peccabunt tamen & Princeps, & ſubditus in vſu diſpenſationis abſq. cauſa conceſſæ de potentia ordinaria ib.n.16.

Plerumq; Principi diſpenſanti vſui eſt potentia ordinaria, neq; abſoluta, ni de plenitudine poteſtatis, vel aliàs ſignificet ſe facturum ib.n.17. & 18. 46

Quænam poteſtas abſoluta ſpectet ad tyrannidem ib.n.19.

Species peccati, quod committit vtẽs diſpẽſatione data ſine cauſa ſecundũ Caietanum eſt contra ius naturale ib n.20.

Rationes generales malitiæ certam nõ dant malitiam niſi ſpecialiter ſint volitæ ib.n.22.

Non peccat nouo peccato veniali Princeps, vel ſubditus vtens diſpenſatione valida abſq; cauſa conceſſa ib.n.23.

Peccatum, quo quis peccare falsò dicitur, valida vtens diſpenſatione perperam aſſeretur eſſe ſingularitatis, & inſolentiæ.ib.n.24.

Diſpenſatio abſq; cauſa in ſimonia Eccleſiaſtica ex ſe eſt peccatum mortale contra religionem, vt eſt eius vſus illicitus ib.n.25. 47

Quæ ſit dicenda cauſa legitima diſpenſationis, & num ſatis ſit, vt talis cognita ſit bona fide à Principe ib n.26. & 27. ibid.

Num aliquando ſit neceſſaria talis diſpenſatio ib. n.28.

Caſus in quibus Papa promouens cenſetur, vel nõ cen-

I N D E X.

cenſetur virtualiter diſpenſare l.7.d.1.c.3.n.2. fol. 259

Confirmatio e certa ſcientia, diſpenſatio dicitur ib.n.4. 260

Non eadem eſt ratio diſpenſationis, atq; interpretationis ib.c.5.n.3. 264

Diſpenſatio caſum ſupponit, in quo vrgeat legis obligatio, ſecus verò interpretatio ib.n.4. 265

Quid propriè ſit interpretatio ib.n.5.

Quotuplex interpretatio ſit ib.n.6.

Interpretatio cur, & quando neceſſaria ſit ibid. num.9.

Interpretatio authentica, & neceſſaria ſolum ad legislatorem, eiuſq; legitimum ſpectat ſucceſſorem ib.n.10.

Interpretatio in caſu particulari Summi Pontificis, quidquid de alijs Principibus ſit, vim habet legis vniuerſalis ib.n.11.

Quomodo intelligenda ſit doctrina de non extenſione diſpenſationis lib.7.d.3.c.3.n.5. 260

Diſpenſatio nunquam contra commune bonum eſſe debet lib.7.d.11.c.2.n.6. 328

Quando diſpenſatur cum Minore ad beneficium Parocchiale, conſequenter cenſetur diſpenſatum, ut intra annum teneatur ille Sacerdotio initiari lib.6 d.5.c.2.n.23. 394

Quando diſpenſatur ad plura beneficia, cenſetur diſpenſatum ad reſidendum in vno ib.n.24.

Non vacant beneficia prębabita à Promoto in Epiſcopum ob conſecrationem relatam propter infirmitatem ib.n.25.

Soluuntur argumenta contraria libr.5.d.n.cap.2. n.13.ib.

Diſpoſitio, *Vbicumq; eadem eſt ratio, eadem eſſe debet iuris diſpoſitio lib.5.d.4.c.3.n.7.* 61

Exempla non reſtringunt regulam, ſiue diſpoſitionem lib.6.d.14.c.2.n.5. 210

Diſpoſitio à Iure exorbitans extendenda non eſt, præſertim ſi ſit pœnalis, & eadem non vrgeat ratio lib.7.d.7.c.1.n.8. 306

Diſpoſitio conditionalis ſuum non poteſt effectum habere conditione non poſita lib.7. d.7. cap.2. n.10. 308

Diſtantia, Abſentia, *Qua ratione probanda ſit diſtantia lib.8.d.4.c.3.n.7.* 371

Abſentia quando legitimum conſtituat impedimentum lib.8.d.4.c.4.n.3. 373

Diſtributor, *Quomodo à malo diſtributore peccetur lib.6.d.4.c.6.n.3.* 110

Iniquus, & infidis elector, ſeù diſtributor beneficiorum curatorum, ſeù in præmium deſtinatorum tum Eccleſiæ primario tum ſecundario Dignioribus nocet ib.n.6.

Per pulchra comparatio diſtributionis beneficiorum cum participatione cibi ad omnia mēbra lib.6.d.5.c.2.n.6. 115

Doctrina, *Nec titulus coloratus ſuffragatur Epiſcopo prorſus illiterato; ſecus ſi mediocri fuerit ornatus doctrina lib.6.d.9.c.3.n.9.& 10.* 149

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali penſione ibid.

Defectus ſcientiæ totalis nullam reddit electionē ibid.n.8.

Electio prorſus indocti, nulla, ſecus illius, cuius eſt certa ſpes doctrinæ mox comparandæ ib.c.4.n. 1.& 17. 151.& 153

Domicilium, *Quæ deſideretur habitatio ad mutationem domicilij lib.8.d.4.c.2.n.5.* 368

Decennium habitationis quid conferat ad mutationem domibus, & an omninò neceſſarium ſit ibid.n.6.

Donatarius *perpetuus poſſet nominare donatorem Iuris Patronatus lib.8.d.2.c.2.n.6.* 352

Donatio, *Quamcunq; donationem legatum, teſtamentum impedire ſine fraude, dolo, &c. ex ſe non eſt peccatum lib.6.d.13.c.3.n.12.* 183

Donator, *Cur voluntas antecedens legitima ſola valet conferre ius, non autem ſola voluntas Collatoris, Electoris, vel Donantis ib.c.4.nu.4. fol.* 187

Dos, *In ſtipulatione per Virginem facta, ſubintelligitur cauſa dotis lib.8.d.2.c.3.n.6.*

Dubium, *In dubio non aſſerenda eſt obligatio lib.6. d.16.c.3.n.14.* 245

In dubio proprio num ſit lata lex, nec nè, quod facta morali diligentia reici non poteſt, minimè tenetur ſubditus ſtare illi legi, idemq; indicant nonnulli, tametſi lex ſit certa; Dubium tamen ſit, num hic, & nunc comprehendat hunc caſū lib.7.d.1.c 5.n.19.& 20. 266

Non tenetur quis voto, quod propriè dubitat, an emiſerit ib.n.20.

Certa exiſtente lege, vel priuilegio, ſi dubium ſit negatiuum de poteſtate, vel voluntate legislatoris, nū voluerit, vel hic, & nunc vellet, adeūdus eſſet ipſe legislator, vel Princeps, aut vrgente neceſſitate Epychiæ erit vſus ib. nu. 21. & 24. 266.& 267

Ex neceſſitate cum non poteſt hic, & nunc aliam diligentiam facere quiſpiam, tametſi opinionē improbabilem ſequatur, a peccato excuſatur, atq; in materia iuſtitiæ prò viribus tenetur cōſulere damno alterius per ſe loquendo; at cum lata culpa non ſe infecerit, non tenetur ipſe reſtituere ib.n.22.

Quouſq; dubium practicum deponat, quis, tenetur, quod tutius eſt, ſequi, alioquin eadem ſpecie, ac grauitate peccati inquinabitur, ac illud, de quo eſt dubium ib.n.23.

Quando eſt dubium negatiuum de re præcepta num ſit licita, nec nè, ſtandum eſt legi ib.nu.25.

Si ſubditus dubio non vrgetur proprio, ac negatiuo, ſed poſitiua potius formidine in opinione probabili imbibita de poteſtate non ſe extendēte ad hunc caſum, poterit legem ſimpliciter interpretare, vnamq; ex probabilibus ſequi opinionem ib.n.26.

Duplex dubium circa verba, vel circa ſignificationem eorum abſolutè ſumptorum, vel ex ipſa intentione legislatoris, vel Auctoris, exemplis declaratur ib.n.30. 268

Dubio poſitiuo exiſtente circa ſignificationem, de qua varietas ſit opinionum, quiſq; Doctus legē illam, præceptum, &c. ſimpliciter interpretari poterit: ſi verò dubium eſſet negatiuum, ſeruanda eſt regula quarta nu. 21. tradita ib. nu. 31. fol. 269

Dubio negatiuo intercedente non ex ipſa intentione legislatoris, &c. omninò lex eſt ſeruanda, ſtandum præcepto, vel alio ſcripto Principis, vel ipſe edocendus eſt Princeps. Poſitiuo verò probabilitatis intercedente, Inferiori licet va-

ria

via vel interpretatione ſimplici, non autẽ propriè Epychia ib.n.32.

In *dubio legis confirmationis, vel reſcripti eis non ſtandum lib.7.d.1.c.6.n.9.* 271

Certa *exiſtente lege, confirmatione, &c. & ſi fuerit dubium negatiuum de poteſtate, vel de voluntate Principis, ſtandum eſt legi, cõfirmationi, &c. dummodo dubium non eſſet; num confirmatio v.g. alla contra ius eſſet ib.n.1o.*

Quando dubium negatiuum verſari cenſendum ſit circa materiam confirmationis, num apta vel inepta ſit ib.n.1 2.

Quid ſentiendum ſit de dubio ex verbis, vel intentionis Principis orto ib.n.14.

Nemo dubius de ſua Iuriſdictione poteſt iudicare lib.7.d.7.c.1.n.6. 306

Quotuplex ſit dubium lib.7.d.10.c.2.n.2. 319

In dubio præſumitur ſcientia mortis lib.8.d.2.c.4 n.10.

Duces, *Quo tenentur iure Reges, aliiq; Duces ad ſpolia militibus diuidenda lib.6.d.1.c.3.n.18* 91

E

Ecclesia, *Quid pro Eccleſijs viduatis intelligendum ſit lib.5.d.4.c.5.n.4.* 69

Non nulla ſunt beneficia, tanquam præmia inſtituta in Eccleſia lib.6.d.4.c.4.n.6. 64

Non bene conſultum eſſet Reipub. Chriſtianę neq; Eccleſiæ non nulla beneficia in præmium deſtinata eſſent ib.n.7.

Vacatio Eccleſiæ cenſetur durare vſq; ad confirmationem Præſulis lib.7.d.5.c.2.n.6. 294

De inquiſitione, & Relatione ſtatus facienda per varios articulos, de quibus interrogandi ſunt teſtes lib.8.d.4.c.11.n.1. vſq; ad 11. 382

Cur Eccleſia conſecrata diſtructa conſecrationẽ amittat, quam neq; iterum adipiſcitur conſtructa eiſdem cæmentis, ſecus de homine initiato, morte diſtructo in cuius anima ſemper character perſeuerabit lib 8.d.7.c.3.n.17. 411

Electio, *Bifariam electionis acceptio conſideratur lib.5.d.1.c.1.n.1.* 6

Electio ad Epiſcopatum definitur ib.n.2.

Electio eſt voluntatis actus ib.n.4. & 5.

Quam denominationem includat electio ib.nu.7.

Quomodo Electio à poſtulatione diſtinguatur ib.nu.8.

Differt Electio à Præſentatione Inſtitutione, & Collatione ib.n.9. & 10.

A confirmatione pariter differt ib.n.11. 8

Diſcriminatur etiam ab inueſtitura ib.n.12.

Affertur regula ad agnoſcendam deliberationem ſufficientem ad validam electionem, votum, iuramentum peccatum lib.5.d.1.c.2.n.5. 9

Ad deliberationem neceſſariam, ſiue ad electionẽ ſiue ad peccatum mortale, votum, & Iuramẽtum mora non requiritur temporis ib.n.6. ibid.

Deliberatio requiſita ad licitè, vel illicitè eligendum ib.n.11. 10

In quo differrant, & conueniant error, atq; ignorantia lib.5.d.1.c.3.n.3. 11

Non poteſt de perſona eligenda error dari abſque aliqua einſdem notitia ib.n.4.

Error perſonæ ſuo modo poſitiuè cauſat Electionem ib.n.5.

Error antecedens perſonæ electæ ſubſtantialiter acceptæ nullam reddit electionem ib.n.10. 13

Etiam ſi fuerit craſſus ib.n.11.

Etiam ſi diceret Eligens, eligo Petrum, qui ſi eſſet Ioannes paripacto eum eligerem ib.n.12.

Error qualitatis in perſonam non redundans irritam non facit electionem ib.n.13.

Perſonæ notitia bifariam haberi poterit ib.c.4.n.3. 15

Qualitatis perſonæ, vel poſſunt cauſare notitiam eius ſpecificè acceptæ, vel in indiuiduo ib.n.4.

Elector noſcens Franciſcum perſonaliter eſto errauerit in eius ſcientia validè ex hoc capite eum eliget ib.n.6.

Non vitiatur conſenſus matrimonij Electionis, et contractus, & ſolo nominis errore, ſi noſcatur res, ſeu perſona ib.n.12. 16

Qualitas perſonæ quando ſola eam notam facit, ſiue ſubſtantiuè, ſiue adiectiuè pronuncietur, ignorata facit non voluntarium ib.n.19. 17

Quando hæc Electio eſt valida, eligo primogenitum Ducis Bauariæ in Epiſcopum ib.n.20.

Qnid de Electione Vnigeniti ſentiendum ſit ibid.

Si eligeretur in Epiſcopum Franciſcus, aliàs incognitus, pluribus exiſtentibus Franciſcis, inualida eſſet talis electio, ſecus ſi vnus tantum eſſet Franciſcus ib.n.22. 18

Pluribus exiſtentibus Titij, ſi Titius abſolutè eligatur, aliiq; eſſent incapaces, Titij Capacis Electio valida eſſet ib.n.23.

Idem dicendum de perſonis, communibus quibuſdam notis ſignate electis, ſub vna illarum. ibid.

In dubio num narratio falſæ qualitatis induxerit errorem perſonæ, videndum num notitia eiuſdem perſonæ aliàs habitæ fuerit prior, vel efficacior ib.n.24.

Neceſſitas ab extrinſeco adigens electores ad vnã perſonam nullam facit electionem lib.5.d.2.c.2.n.1. 20

Electio facta ex metu cadente inconſtantem virũ nulla eſt ib.n.3. 21

Cur deliberatio ſufficiens ad mortale ſatis ſit ad electionem, non verò voluntarium, neq; eadem eſt ratio de deliberatione, ac voluntario reſpectu peccati mortalis ib.n.15. & 16. 23. & 24

Metus cadens in conſtantẽ virum tẽdens in, obuium ſecularis poteſtatis non reddit ex ſe, iure naturę nullam electionem, ſed Eccleſiaſtico ib.nu.17.

Dari poteſt caſus, in quo probabiliter valida, iure naturę eſſet electio ex metu habita, licet etiam in eo contrarium ſit probabilius ib.n.18.

Dicenti electionem eſſe factam ex metu, ideoq; irritam, onus id probandi incumbit ib.n.19.

Ceſſante metus cauſa, ſcientes electores nullitatẽ electionis, quomodo nouo conſenſu ei vires darent ib.n.23.

Ad libertatem electionis, & cuiuſcumq; facti liberi ceſſatio deſideratur rerum, impedientium reclamationem ib.n.26. 25

Si metus leuis cauſaret electionem, probabile eſt, eſſe validam ib.c.4.n.2. 26

Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniuſta ib.n.5. 27

Electio in Epiſcopum materia eſt ſimoniæ lib.5.d.3.c.1.n.4. 28

Om-

INDEX.

Omnis Electio ad Epiſcopatum per ſimonanum ſaltem realem, ſiuè occultam, ſiuè publicam habita iure Eccleſiaſtico eſt errita lib.5.d.3.c. 3.n.3. 30

Sequitur obligatio reſtituendi ex hac collatione inualida ib.n.4.

Eximunt ab hac generali regula Pontificis Max. electionem nonnulli ib. n.5.

Qui tamen reiciuntur ib.n.6.

Electio, vel Collatio Beneficij, num iure noſtræ ſit, valida ib.c.4.n.1.

Omnis venditio rerum ſpiritualium, vel commutatio pro pretio temporali ſpectata eſt ſimonia iure naturali ibid.

Falſum eſt omnem electionem Digni, ommiſſo Digniori eſſe validam lib.5.d.3.c.vlt n.16. 51

Diuinæ prouidentiæ eſt, vt ad Electionem Pontificis omnes conditiones neceſſariæ reperiantur ib.n.55. 57

Ad proximi declinandas iniurias, quæ aliter propulſari nẽ poſſunt contra eius electionem, licet aurum dare ib.n.50.

Ad auertendam electionem Indigni licèt aurum dare ib.n 51.

Etiam ad Electionem vnius Digni tantum exiſtentis ib n.52. 57

Pluribus exiſtentibus Dignis pro vno certo non licit, ſed pro incerto, nè indignus elegatur, nummos offerre ac dare ib.n.53.

Ante cap. Quia propter de elect. nulla erat certa forma ſubſtantialis electionis data lib.5.d.4 c.1.n.4. 58

Per Tridẽtinum, electionem Regularium ſuperiorum, per vota ſecreta faciendam eſſe, ſtatuitur, alias eſſe nullam ib.n.5.

Hoc Tridentini decreto non tollitur cap. Quia propter de electione, cui Tridentinum potius inſtituit ib.n.6.

Modi quatuor compromittendi ib.n.7.

Quando de rebus grauibus electio habenda eſt per vota ſecreta fieri debet, licet in actibus capitularibus id non ſit neceſſarium, ſed optabile ib.n.8.

Huic ſecreto num obſtat oſtenſio cedulæ vni factę ib.n.9.

An electio Præſulis à maiori parte Eligentium facta, computato electi voto, valida ſit ſecundum varios authores ib.c.2.n.1. 59

Sententia peculiaris Abbatis ib.n.4.ib.

Ad validitatem electionis canonicæ copulatiuè requiritur, vt à maiori, et ſeniori parte capituli fiat ib.c.3.n.2. 60

Quam ineptè ab Electione Summi Pontificis ad reliquas argumentum ducatur ib.n.10. 62

Quid faciendum quando duo tantum eſſet electores ib.n.12.

In Electione Præſulis per ſeruitium ſecretum, neq; hoc publicato, poteſt electus ab alio recedere, & ſibi ſuffragari ib.c.4.n.5. 64

Electio Præſulis habita per compromiſſum, abſq; aliqua ſpeciali forma datum, publiciſq; votis confectum ſi quis ex Compromiſſarijs, vel Primus, vel alios aliquo pacto præcedens ſibi ſuffragatus fuerit inualida eſt ib.n.6.

Si Compromiſſarij ſeptem eſſent, ac tertius in publico voto ferendo ſibi ſuffragaretur, inualida eſſet electio, etiam ſi deindè quartus alius accederet ib.n.7.

Nulla eſt electio ab æquali habita Eligentium parte, completa voto electi ib.n.8.

Si Electio Præſulis per compromiſſum haberetur ſecretum, modo, quo indicatur in cap. ſicut de electio in 6., non poteſt votum Electi augere numerum ſuffragiorum ib.n.9.

Quando in Compromiſſi forma facta eſt facultas expreſſa, vt votum electi numerum ſaltem augeat æqualem, vel vt vnus Compromiſſariorũ poſſit eligi, etiam ſi palam tranſigeretur poſita illa forma, poſſet vnus Compromiſſariorum voto ſuo numerum æqualem ſaltem eligentium augere ib. n.10.

Quæ differentia inter electionem factam in ſcrutineo, & compromiſſo ib.n.13. 65

Compromiſſarius ex vi formæ compromiſſi, ſibi palam per votum conſulens cauere debet, nè quoad modum peccato ſe inficiat ſcandoli ib. n.15. 66

Probabilius eſt, remota ſpeciali clauſula, Compromiſſi, qua ſit compromiſſarijs facultas eligendi vnum ex ſe ipſis, non poſſe Inualidè præſtari, ex vi compromiſſi per ſe atq; in genere ſumpti ib.n.16.

Qua ratione conſtare debeat Electum ſibi ſuffragatum fuiſſe ib.n.24. 68

Ratio propria diſcriminis inter electiones in quibus valet votum electi, & non valet ib.n.20. fol. 67

Inutilis eſt diſtinctio electionum ad dignitates perpetuas, et temporales cum de vtriſq; eadem militet ratio nullitatis voti proprij lib.5.d.4.c. 5.n.6. 70

Nulla eſt conſuetudo contra doctrinam aſſertam ib.n.10.

An ex pacto, præceptonè naturali diuino beneficia Eccleſiaſtica danda ſint Dignoribus lib.6. d.4.c.5.n.1. 106

Inter chriſtianam Remp. Deiq; Eccleſiam, & Collatores Beneficiorum, ac dignitatum ad curam animarum ſpectantium pactum interceſſit, quod ratione inſtitutionis perſeuerat eadandi dignoribus ib. n.2.

Obligatio ex iure naturali diuino fundata in contractu aſſerto digniores eligendi ad hæc beneficia, explicata etiam eſt præcepto Eccleſiaſtico ib.n.6. 107

Ex cauſa finali demonſtrantur ſimilia beneficia danda melioribus ib.c.1.n.15. 107.& 108

Ex officio diſtributoris inſtar Oeconomi, cuius obligatio ad rigoroſã iuſtitię reuocari facile poteſt, confirmatur aſſertio ib.n.17.

Idem dicendum de Beneficijs ſimplicibus locupletioribus in præmium inſtitutis, ob eadem rationem, quod diximus de curatis ib.n.20. 109

Pactum aſſertumq; præceptum non præſtant, vt ſi digniores non eligantur inualida ſit electio, nec etiam in foro interno, ſed nè ſit licita ibid. n.21.

Et ſi ex vi inſtitutionis beneficij Digniori hic, & nunc ius ad rem ad illud ſit; poteſt tamen electione, ac traditione ius in re eſſe Electo ibid. n.22.

Ex ſe peccatum ex lethale beneficium Eccleſia-

ſti-

ſicum curatum, aut Epiſcopatum Indigno dare lib.6.d.6.c.2.n.1.& 6. 118.& 119
Omnes ferè hæreſes ex Indignorum promotitione pullularunt ib.n.2. ibid.
Epiſcopatus, vel quodcunq; aliud Beneficium conferre Indigno, peccatum eſt mortale paruitate materiæ excuſetur ib.n. 6. 120
Collatio Beneficij curam animarum habentis Indigno facta contra commutatiuam eſt iuſtitiã, & contra diſtributiuam, & commutatiuam ſimul non nunquam, reſpectu diuerſorum ib. n.7.
Ratione ſolius etiam grauis periculi, cui ſe exponit Elector indigni ad damnum inferendum Eccleſiæ, peccat mortaliter ib n 8.
Oeconomus quando tenetur ex Iuſtitia erga Dominum ib.n.11. 121
Speciali ratione collatio Paraſiæ facta indigno mortalis demoſtratur ib.n.10. 121
Qui iuſta Tridẽtinũ ni parrochos approbãdi ſunt Ius habent rigoroſum poſt examen ad paraſias prò qualitate Ornamentarum requiſitorum ib. n.11. ibid.
Approbatio Confeſſariorum iuxta Tredentinum facta, Iuridica eſt declaratio, ſeù ſententia, ex iuſtitia debita ib.n.12.
Contra iuſtitiam commutatiuam fit ab impediente candidatot beneficiorum lib.6.d.6.c.2.n.13. fol. 121
Reges aliíq; Dinaſtæ quorum eſt nonnullos preponere ad Epiſcopatus ſi omittant quos, facta inquiſitione, Conſiliarij, quibus incumbit, vt dignos propoſuerunt, atq; indignos promouent peccant contra iuſtitiam ib n.14.
Quid dicendum ſit de Summo Pontifice indignũ promouente ib.n.15.
Collatio Beneficiorum in præmium inſtitutorum facta Indignis, eſt mortalis contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu Eccleſiæ, necnon aliquando contra iuſtitiam diſtributatiuam, & commutatiuam ſimul, reſpectu eligendorum ib.n.16. 122
Cætera Beneficia etiam ſimplicia Indignis dare per ſe loquendo peccatum eſt mortale contra iuſtitiam, tum commutatiuam in Eccleſiam, tum commutatiuam, & diſtributiuam ſimul contra dignos ib.n.17.
Electio Indigni, omiſſo Digno, ad acceptionem ſpectat perſonarum ib.n.18.
Ex inſtitutione Beneficiorum etiam ſimplicium ius habent ad eà Digni, quod quidem proportionatum eſt obiectum diſtributiuæ Iuſtitiæ ib. n.19.
Qui inique Agricolam ab opere Notarium à ſcribendo impedit, contra iuſtitiam facit ib nu.20.
Quale ius ſit Clericis conditiones habentibus deſideratas ab Inſtitutoribus Beneficiorum ib. n. 21. 122
Peracudens aliquando excuſari poſſunt Electores à peccato Beneficium dantes minus Digno ib.n.22. 123
Quomodo cohæreat illud principium Non ſunt facienda mala, vt eueniant bona cum altero. Minus malum eſt eligendum lib.6.d.6.c.2.n. 23. 123
Neque ad euitandum homicidium licet mendacium ibid num.24. ibid.
Nullum peccatum veniale licet ad euitandum etiam mortale ib.n.25.
Ad peccatum declinandum non ſufficit, vt Elector, vel Collator Beneficij negatiuè ſe habeat, ſed poſitiuè debet idoneitatem eligendi cognoſcere ib.n.26.
Quam certa eſſe debeat Collatori, vel Electori dignitas Promouendi ib.n.27. 124
Quo pacto Apoſtolorum electio fuerit optima ib. n.28.
Quomodo Eminentiſſimi Cardinales debent reſpondere interrogati in Conciſtorio de Promouendo in Epiſcopum lib.6.d.6.c.2. n.29. remiſſiuè.
Quicumq; Indignum in Epiſcopum promouerit, tenetur ad reſtitutionem, præſertim Eccleſiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto conſulere debet lib.6.d.6 c.3.n.1. ibid.
Eodem peccati genere atq; Electores, vel Collatores peccarẽt etiam Promotores Indigni ib. nu.2.
Teneor Aptiori ſuffragari, nè detur Apto, vel digniorem ſibi beneficium impetrari lib.6.d.6.c. 3.n.13. 126
Non modo à non paratis Electoribus indignum vt eligant non licet petere, ſed neq; à paratis ib.n.14.
Aurea Regula de hac materia ib.n.15. 127
Prima opinio nullius ferè probalitatis eſt lib.6. d. 7.c.2.n.1.
Peccatum lethale eſt ex ſuo genere, beneficium curam animarum habens Digniori nõ conferre ib.n.2. 130
Ius naturale præcipiens Electionem Melioris per nullam diſſuetudinem poteſt abrogari ib. nu.6. fol. 131
In hoc autem iure naturali meliorem eligendi ad curatum Beneficium Papa diſpenſare non poteſt ib n.7.
Cur Prælati ſint diſpẽſatores atq; Oeconomi grauiter peccarent non eligentes Dignorem ibid. n.9.
Oſtenditur concluſio, quòd prætermiſſo digniorie eſſet acceptio perſonarum ib.n.9.
Magis etiam peccarent, quam Oeconomi, Meliorẽ non eligentes ad beneficium curatum ib.n.10.
Potiori nomine peccaretur à non eligente digniorem iuxta leges Tridentini ib.n.11. 132
Ex communi Electorum ſenſu, ac dicto conſtat aſſertio, quorum nullus dicit, ſe meliorem non elegiſſe ib.n.13.
Demõſtratur ex imminenti malo, quod Eccleſia, vel in vita ſubeſt ob contrariam opinionem ib. n.14.
Demum ex periculo promouendi etiam ineptum ib n.15.
Omiſſo Dignore promouere dignum eſt peccatum, tum contra fidelitatem, tum contra iuſtitiam commutatiuam, tum contra iuſtitiam vtriuſq; diſtributiuæ, & commutatiuæ etiam rationem habentem reſpectu diuerſorum ib.n.16.
Digniores prætermittere in Electione Beneficij maioris momenti inſtituti ſecũdario in bonum eligendorum eſt peccatum contra fidelitatem, atq; vtramq; iuſtitiam ib.n.17. 133

Et

Digitized by Google

INDEX.

Et ſi non paſſim in hiſce Beneficijs omitteretur dignior, ſingulis tamen vicibus peccaretur grauiter contra aſſertas virtutes ib.n.18.

Peccatum ex omiſſione dignioris leue eſſe poteſt ob materiæ leuitatem per reſpectum ad exceſſum Eligendorum, vel Beneficiorum; imò nullum, ſi inſtaret beneficium præſtantius dandũ digniori ib.n.20.

Reliqua beneficia adminiſtratione vacantia, neq; locupletia ſemel, aut iterum conferre dignis dignioribus omiſſis non erit lethale, ſecus ſi ſæpè fieret ib.n.21. 134

Beneficia tenuis etiam redditus nè dentur ſcandoloſis, vel otioſis ib.n.22.

Per accidens abſq; peccato dare poterit Beneficium digno, omiſſo digniore ib.n.23.

Penuria vrgente Aptorum ad Beneficia, cum Meliores deſtinandi ſint Parœſijs: minus dignis poterunt alia pinguiora beneficia ſemplicia dari ib.n.24. 135

Si tamen nequiret imponè penſio ſupra hoc Beneficium pingue in vtilitatem Dignioris cui demandatur Paræſia ib.n 25.

Quando ab Hæreticis, hoſtibuſq; vi armiſq; potius defendenda eſſet Eccleſia, potentior, ac nobilior eligendus eſt, ac præferendus alioquin digniori ib n.26.

Non negatiuè, ſed poſitiuè noſcere debet elector maiorem dignitatem Eligendi ib.n.28.

An licitum ſit ex æquè dignis pro arbitratu quẽlibet eligere ad Beneficium ib.c.3.n.1. 136

Ex æquè dignis poterit quicumquè vel eligi, vel promoueri ib n.2.

Integrum cuiq; ex æquè dignis fauere ib.n.3.

Quãdo certa eſt Amici, vel Affinis aptitudo dubia vero non Amici, vel Affinis, tenetur nedũ poteſt ab Electore ille eligi ad Beneficia Eccleſiaſtica ib.n.10. 137

Si Elector per dubium tantum negatiuum anceps ſit de exceſſu, quò eius conſaguineo, vel amic non eligere ib.n.11. 138

Plus ad nullitatem collationis requiritur, quam Electionis lib.6.d.9.c.2.n 2. 147

Electio Indigni nulla eſt ipſo iure ib.n.1. ibid.

Qui nullam de facto negant Electionem Indigni, dicunt tamen ad minimum eſſe irritandam ib. n.4.

Peccatum mortale etiam notorium nullam non facit electionem Epiſcopi ib.c.3.n.15. 150

Quæ atrociora crimina electionem faciat nullam ib.n.16.

Crimina inducentia irregularitatem infamiæ faciunt etiam electionem Epiſcopi inualidam ib. n.17.

Infamia facti poteſt pœnitentia deleri, ni factum ſit ex his criminibus, quibus ius infamiam etiã inuſſit, quæ remanet etiam poſt pœnitentiam, qua quis affictus promoueri non poteſt abſq; diſpenſatione ib n.18. 151

Quid ſentiendum de infame appellante ib.n.19.

Electio prorſus indocti nulla eſt, ſecus illius cuius eſt certa ſpes doctrinæ, mox comparandę ib.c.4 n 1.& 17. 153

Eodem pacto valet Electio facta à Delegato, atq; ab Ordinario ib n.2. 151

Qui ſcientiæ defectus irritat Epiſcopi electionem ib.n.15. 153

Ex cap.cum in cunctis de Electione, probatur nulla Electio Indigni ib.n.19.

Omnis collatio, ſeù inſtitutio Beneficij Parochialis facta præter formulam Trid. ſeſſ.24.c.18. eſt nulla lib.6.d.10.c.1.n.1. 154

Idem dicẽdum de Prouiſione, vel Electione Perſonæ ad lectionẽ Sacræ Theologiæ, præter formulam datam à Trid.ſeſſ.5.c.1. de reform. ib.

Quamuis ex iure naturali Diuino valida ſit Electio Parochi digni, omiſſo digniore, ſecus expoſitiuo Eccleſiaſtico ib.n.2.

Electio digni, omiſſo dignore, ad quod vis aliud Beneficium valida eſt, etiam ſi Iuramento Electores ſe obſtrinxerint, & periuri eſſent ib.

Quid ſentiendum ſit de Electione habita Digni, Digniori relicto, atq; Interpoſita appellatione ib.n 8. 155

Electio nulla per confirmationem non conualeſcit ib.c.2.n.4. 156

Electio non irrita ſed irritanda ex aliquo defectu hoc poſtea ſublato ante irritationem conualeſcit ib n 7.

Quid de Electione facta ex maiori parte, & altera ex pręſtantiori, ac tutiore ſentiendum ſit ib. n:0. 157

Reſtitutio ob electionem digni orta, digniore prætergreſſo ad beneficia curata, vel data ex concurſu tũ Eccleſiæ, tum digniori facienda eſt l.6. d 12.c.6.n 1.& 4. 173

Debetur Eccleſiæ in bonis eiuſdem generis ib.n.2.

Etiam ſi non con pararet Dignior ius ad Beneficium ob concurſum, ſi tamen dolo impediretur compenſandus eſſet reſtitutione, cuius onere prænieretur Elector, vel Promotor ib.n.5. 174

Ob omiſſionem Dignioris ad Beneficium pingue, reſtitutio, ita facienda eſt Eccleſiæ, vt competat etiam ipſi digniori relicto ib.n.6.

Ex electionis Digni validitate, Digniore prætermiſſo, non excuſatur malitia ib.c.8 n.1. 177

Digno per electionem ab Electoribus ius confertur in re, cum Dignior habuerit ad rem ib. n.2.

Cur voluntas antecedens legitima ſola valet cõferre ius, non autem ſola voluntas collatoris Electoris, vel donantis lib.6.d.13.c.4.n.4. 187

Capitulares quibus ius eſt eligendi in Prælatum ex proprio gremio, huic poſſunt cedere ib.c 7.n. 28. 203

Scolaſtici ſuffragantes indigno, vel digno, omiſſo digniore ad cathedras peccant mortaliter, ac tenentur reſtituere ib c.7.n.34. ibid.

Penę ob electionem ſimoniacam, vide excommunicatio, vide Suſpenſio, vide Infamia, & Irregularitas.

Habita Electione Procurator deſtinandus eſt Superiori à quo confirmanda eſt Electio libr.6. d.14.c.5.n.1. 221

Superiori inueſtigandum eſt generali citatione, & monitione ſub certo termino, ſi quis aliquid opponere haberet Electo ib.n.2.

Poteſt porperam opponi tum contra formam eligendi, tum contra perſonam ib.n.3.

Electio ad Regulares, & Cathedrales Eccleſias vltra trimeſtre ceſſante impedimento, nè protrahatur lib.6.d.15.c.1.n.2. 229

Quam prudenter ſtatutum ſit hoc temporis ſpatium ib.n.3.

Digitized by Google

Frequenter in ſpiritualibus, ac temporalibus, bonis Eccleſiæ inducitæ ſubis detrimentum. ibid.
Clementis Octaui reſponſio ad rogationem, monitionemq; Cardinalis Bellarmini de non protrahenda Eccleſiarum induitate ib.n.4.
Quid D.Leo, quid S.Gregorius ſenſerint hac de re. ib.n.5.
Quanti momenti ſit non dilata promotio ad regimen Eccleſiarum, optimè Bellarmin. Clementi Octauo expoſuit l.6.d.15.c.1.n.7. 230
De pœna priuationis contra differentem promotionem ib.n.8.
Quam arctius præmant rationes allatæ, atq; neceſſitas cito proſpiciendi Eccleſiæ Romanæ, atq; vniuerſali de paſtore ib.n.9. 230
Ante tertium depoſitionis defuncti Epiſcopi, diē num poſſit Electio fieri ſucceſſoris Epiſcopi ib. n.10.
Non niſi poſt triduum etiam Rex coronandus, corona exteriori manus impoſitionem requirente ib.n.11.
Si ante ſepulturam defuncti Prælati fiat Electio ſucceſſoris olim illicita, non tamen erat nulla ib.n.12.
Imò poſt mortem habita Electio in præſentia, poterit dici licita ib.n.13.
Quid ſeruandum ſit in Electione Pontificis ibid. n.14.
Quicunq; definitorius tractatus cùm de fine, tùm de medijs Electionis ſucceſſoris ante mortem Antiſtitis eſt illicitus ib.c.3.n.1. 234
Conſultationis tractatus de Epiſcopo ſucceſſore eligendo, licet adhuc non vita functo Præſule ib.n.2.
Quid ſit tractatus ib.n.13. 236
Ius alterum ad rem, alterum in re, & quod nam ſit l.6.d.16.c.3.n.1. 242
E Romana Sede, ac Pontifice omne ius eligendi ad Epiſcopos manat ib.n.2.
Electio etiam acceptata per ſe non confert expeditam adminiſtrationem Electo conſentienti ib.n.3.
Quodcumq; ius completum, quod ex Electione in Electum conſentientem promanata, deriuatus ex Apoſtolica Sede Chriſtiq; Vicario ib. n.4. 243
Ius proximum, ac determinatum ad Epiſcopatū tamen à Romano Pontifice promanans aptari debet naturæ beneficiorum. ib.n.5.
Per Electionem Electo confertur immediatum ius ad rem, & mediatum in re, ad beneficium Epiſcopatus ib.n.6.
Declaratur ius in re mediatum ad rem, quod eſt Electo conſentienti ib.n.11. 244
Quare ex coniungio carnali acceptans, quis promiſſionem per verba de præſenti non poteſt reſilire: poteſt tamen ex ſpirituali ib.n.13. 245
Falſum eſt non vocari tanquam Aaronem, qui legitimè, & canonicè eliguntur ib.c.5.n.3. 246
Electio ſollemniter, & quomodo publicanda l.6. d.17.c.3.n.1. 252
Poteſt, ob defectum formę communis, Electio caſſari perſeuerante iure ipſi Electo, acquiſito per ſcrutinium declaratum, ex quo iterum eſt Eligendus l.6.d.17.c.3.n.5. 253
Non eſt caſſandum totum, ſed quod eſt vitioſum neq; vtile per inutile vitiari debet ib.n.6.
Caſu, quo Canonici omnes peterent Electum iam deberent ſucceſſores eligere, ac quo actum, & publicatum fuerat ſcrutinium iuſta atteſtationem vtriuſq; fori ib.n.11. 253
Similis eſt ratio de Electoribus, peracto, vel publicato ſcrutinio, ac de Antiſtite vim ſpeciem conferente ib.n.14.
Num poteſtas confirmandi Electionem Epiſcopi apud varios fuerit l.7.d.2.c.1.n.1. 272
Tenetur Superior inquirere de Requiſitis Electi, atq; Electionis ib.n.3.
Forma inquiſitionis faciēda de Electione, & Electo ſecudum, cap. finale de Electione in 6. *ib. n.1.2.3.& 4.* 273
Electio facta in concordia, & confirmata abſquè proclamatione atquè edicto, iure tamen tertij ſeruato, vel ſub conditione ſi nullum Aduerſario competat ius, neq; vitioſa, neq; inutilis erit libro ſeptimo ib n.5. 274
Num eligendus poſſit poſtulari l.7. d.10. c.2.nu.1. fol. 319
Non eſt valida forma hæc ſimpliciter eligo, & poſtulo, prout de iure ib.n.6. 320
Ex Auctoris ſententia ſi dubium poſitiuum fuerit facti dicta formula, eligo, & poſtulo prout de iure admittenda eſt ib.n.8.
In dubio facti negatiuo abſolutè eligēdus eſt quiſpium, neq; vſui eſſe poteſt adducta formula eligo, vel poſtulo ib.n.12.
Hæc tamen formula, qui vſi ſunt poſtulantes, vel Eligentes, alterutram iurè tenetur rationem poſtulationis, nempe, vel Electionis l.7. d.10.c. 2.n.12. 321
Electus in Epiſcopum vnius Eccleſiæ etiam ſi in electionem ſui conſenſerit poteſt ad alteram eligi l.6.d.11.c.1.n.5. 322
Nullus electus ad vnam Eccleſiam, & confirmatus, poteſt propria auctoritate tranſire ad alteram ib.n.6.
Quando poſtulatio præualeat, ac præferri debeat electioni l.7.d.13.c.1.n.2. 339
Num in Electionibus ad alias dignitates ſit locus variationi ib n.16. remiſſiuè. 341
In Electione ſub intelligitur nomen dignitatis, ad quam quis Eligitur l.8 d.2.c.3.n 5.
Ratione ſolius etiam grauis periculi, cui ſe exponit Elector indigni, ad damnum inferendum Eccleſiæ, peccat mortaliter l.6.d.6.cap.2.nu.8. fol. 120
Speciali ratione collatio Pareſiæ facta Indigno mortalis culpa demoſtratur lib.6.d.6.c.2.n.10. fol. 121
Qui iuxtà Tridentinum in parrochos approbandi ſunt ius habent rigoroſum poſt examen ad paræſias, prò qualitate ornamentorum requiſitorum ib.n.11.
Contra iuſtitiam commutatiuam fit ab impediēte Canditatos Beneficiorum ib.n.13.
Reges, alijq; Dinaſtæ, quorum eſt non nullos proponere ad Epiſcopatus, ſi omittant, quos facta inquiſitione, Conſiliarij quibus incumbit, vt dignos propoſuerunt, atq; Indignos promoueant, peccant contra iuſtitiam ib.n.14.
Quid dicendum ſit de Summo Pontifice indignū promouente ib.n.15.

Digitized by Google

I N D E X.

Collatio Beneficiorum in præmium inſtitutorum facta indignis, eſt mortalis culpa contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu Eccleſiæ, necnõ aliquando contra iuſtitiam diſtributiuam, & commutatiuam ſimul reſpectu eligendorum ib.n.16.

Ad peccatum declinandum non ſufficit, vt Elector, vel Collator Beneficij negatiuè ſe habeat, ſed poſitiuè debet idoneitatem eligendi cognoſcere lib.6.d.6.c.2.n.26. 123

Quam certa eſſe debeat Collatori, vel Electori dignitas promouendi ib.n.27.

Quomodo Eminentiſſimi Cardinales debent reſpondere interrogati in Conciſtorio de promouendo in Epiſcopum ib.n.29.

Quicumq; indignum in Epiſcopum promouerint tenentur ad reſtitutionem præſertim Eccleſiæ, cui per Coadiutorem aliquo pacto conſulere debent ib.c.3.n.1. 123

Eodem peccati Genere atq; Electores, vel Collatores peccarent etiam Promotores, Indignæ perſonæ ib.n.2.

Teneor aptiori ſuffragari, nè detur apto ib.nu.6. fol. 125

Peccat mortaliter Eligens indignum ad cappellaniam cuius eſt fundator, vel Patronus, ſiue fuerit cappellanus eligendus ex eadem familia, ſiue ordine propinquitatis ib.n.8. 126

Poteſt elector hac, vel illa probatione vti de moribus, ac ſcientia Promouendi, etiam ſecundum opinionem minus probabilem ib.n.14.

Per moralem adhabitam diligentiam merita ſingulorum candidatorum comperta eſſe debent Electoribus lib.6.d.13.c.7.n.3. 196

Dignior ad vacantem Eccleſiam perquirendus, non ex his, qui alijs iam præſunt, niſi grauis vrgeat neceſſitas ib.n.14. 197

Ex accidenti non nunquam Dignus præferendus eſt Digniori ib.n.5.

Reges, Prælatiq; omnes non promouentes meliores ad beneficia curata maioriſq; momenti, quos morali diligentia poſſunt habere, peccant mortaliter contra iuſtitiam ib.n.6.

De Pœnis contra malè eligentes lib.6. d. 14. c.2. n.1. 209

Eligens indignum ad Beneficium curatum eſt eligendi poteſtate, pro eâ vice; ipſo facto priuatus, & quin intelligatur pro ea vice ib.n.3.

Suſpenſio aſſerta contrahitur ob Electionem, vel Promotionem cuiuſcumq; quomodolibet re vera Indigni, etiam ſi per defectum diſtinctum ab enumeratis in cap.cum in cunctis ib.nu.4. fol. 210

Si huiuſmodi malè Eligentes, vel Promouentes beneficijs careant, ſitis in Eccleſia, quam offenderunt, pœna extraordinaria ad arbitrium puniendi ſunt Iudicis ib.n.8.

Non ſatis eſt ſola nominatio Indigni, ſed requiritur actus Electionis completus, ad hanc ſuſpenſionem ſubeundam ib n.9.

Non ſubirent Cardinales Indignum ſi Eligerent in ſummum Pontificem pęnas huius Canonis: num autem alias? ib.n.16. 211

Quid Iuris ſi durante triennio ſuſpenſionis alterũ Electores promoueant Indignum ib.n.17.

Duplici aſſerta pœna non ligantur Epiſcopi, ſed altera ad finem capitis impoſita ib.n.18.

Quæ pœna imponitur Epiſcopo indignum ad Beneficium curatum promouenti ib.n.20. 212

Si ficto animo Epiſcopus in Electionem conſenſerit indigni incurreret hanc, in foro externo, ſuſpenſionem ib.n.22.

Ex verbis, & factis alterius præſumendus eſt alius ib.n. 23.

Epiſcopus ſolum non impediens hanc incurrit ſuſpenſionem ib.n.27. 213

Etiam ſi Præſul in Indigni conſenſerit Electionẽ, quæ tamen ſuum non ſit ſortita effectum, ſuſpenſione non ligatur ib.n.28.

Epiſcopum Indigni ratam habentem Electionem, probabilius eſt nonnullis, concurrentibus circumſtantijs, aſſerta ſuſpenſione ligari ib.n.30.

Quas expendimus cenſuras, ſiue Clerici, ſiue Pręſules niſi ſcienter Indignum elegerint, non incurrent ib.n.39. 214

Quæ Ignorantia ab his excuſet pœnis ib.n.44.

An Eligens ſub dubio Indignum aliquam ſubeat pœnam ib.c.3.n.1. 215

Secunda ſententia contraria ib.n.5.

In dubio delicti reus eſt abſoluendus ib.n.6.

Cum ſint iura partium dubia, reo potius fauendũ eſt, quam Actori ib.n.7.

Actore non probante is, qui accuſatur abſoluendus eſt ib.

In dubio facti cenſura nulla contrahitur, vna dẽpta homicidij volũtarij, ob quod ſancita eſt irregularitas ib n.8.

Si Electores, vel promotores ſcienter eligant, quẽ dubitant eſſe Dignum, pęnam latam incurrent ib.n.10.

De alijs Cenſuris non latis, ſed ferendis contra mala Eligentes, vel Promouentes ib. num. 10. fol. 218

Quibus hæc infligenda eſt pœna lib.6.d.14 cap.4. n.2. 217

An videãtur comprehenſi primi fundatores Cappellarum, aliorumq; Beneficiorum, aut ſubſequentes Patrom eligentes Indignos lib.6.d.14 c.4.n.3. ibid.

Actio, quà talis imponitur cenſura, declaratur ib. n.5.

Si eligeretur omnino inuitus, ac renuens in hanc peccaretur diſpoſitionem Canonis ibid. num.6. fol. 218

Aſſerta ſuſpenſione Promouẽtes indignos, etiam non irregulares, afficiendi ſunt ib.n.8.

Hæc ſuſpenſio cap.graue nimis, grauior eſt altera lata in cap.Cum in cunctis ib.n.9.

Cur Præcedere debeat bina monitio ib.n.10.

Hæc pęna etiam Capitulum afficiendum eſt, indignum ſi eligat, quamquam ex ſe pęna contra Prælatũ impoſita non extendatur ad Capitulum ib.n.11.

Inquiſitio facienda eſt ad delictum, hoc & quomodo à Concilio ib.

Reſeruatur Papæ, ac quatuor Patriarchis abſolutio ab hanc ſuſpenſione ib n.19. 219

Electores habito ſcrutinio non poſſunt ab Electione reſilire lib.6.d.17.c.1.n.1.ac deinceps. 247

Si Electio ſingularis non fuerit nulla, licet irritãda eſſet, ad huc Electores tenerentur procedere ad Electionem communem ib.c.3.n.4. 253

Electus, *Quando penès varias rationes, habet Electus poſt conſenſum, & ius ad rem, & ius in re reſpectu beneficij lib.6.d.16.c.4.n.1.* 246

Poteſt Electus, qui conſenſit confirmationem ſuæ Electiónis petere abſq; ambitionis nota, immò ſui Electionem defendere ib.n.2.

Differentia inter Electum Poſtulatum, & Præſentatum in ordine ad confirmationem electionis poſtulationis, & ad admiſſionem, & inſtitutionem præſentationis ib.n.3.

In foro interno reſilire non poterunt Electores à perfecto ſcrutinio, in externo autem poſt publicationem, & eſt ius Electo, ne ab eius recedatur ſcrutinio atq; ad officium ſpectat Iudicis lib.6.d.17.c.3.n.2. 252

Abſolutè nolens neq; conſecrari, neq; eligi in Prælatum, neq; poterit poſtulari lib.7.d.13.c.7 n.27. 203

Eleemoſyna, *Valida eſt erogatio eleemoſynæ facta pauperi inimico, qui ſi vt inimicus noſceretur ea non donaretur lib.5.d.1.c.4.n.10.* 16

Eligens, *Ratio cur eligentes reſilire non poſſunt poſt conſenſum, vel publicationem ſcrutinij poteſt autem electus etiam poſt conſenſum lib.6.d.16. c.3.n.16.* 245

Vide Elector, electio.

Emere, *Volenti triticum ſacco contentum emere ſi tradatur ordeum empsio non eſt voluntaria, nec valida lib.5.d.1.c.4.n.14.* 16

Exemptione mutui transfertur dominium in mutuarium lib.5.d.3 c.2.n.7. 21

Quomodo res alio titulo debita, emi poſſit ib.cap. vlt.n.9. 50

Poteſt aliquod emi iniuſtè dandum v.g. Iudicis ſententia, quo dato teneretur emptor pretium ſoluere ib.n.10. 51

Quomodo emptio rei propriæ poſſit eſſe valida, & ſi abſolute inualida cenſeatur ib.nn.11. & 12. ibid.

Epiſcopus, *Electio in Epiſcopum materia eſt ſimoniæ lib.5.d.3.c.1.n.4.* 28

Num Beneficium ſtando iuri naturali authoritate Epiſcopi vendi poſſit ib.c.4.n.16. 36

Non incurrit excommunicationem latam ab Epiſcopo contra luſores alearum, ludens cum ipſomet Epiſcopo ib.c.5.n.30. 42

Qui finis immediatus quiſq; mediatus Eccleſiaſtici regiminis lib.6.d.6.c.1.n.7. 118

Reges, aliiq; Dinaſtæ, quorum inter eſt nonnullos proponere ad Epiſcopatus ſi omittant, quos, facta inquiſitione, Conſiliarij, quibus incumbit, vt Dignos propoſuerunt, atq; Indignos promouēt, peccant contra Iuſtitiam lib.6.d.6.c.2.nu.14 fol. 121

In Epiſcopum, qui eligitur non debet ſe cæteris meliorem exiſtimare lib.6.d.8.c.1.n.2. 142

Morali adhibita diligentia, melior eligendus in Epiſcopum, & ni fiat peccatur mortaliter ib. n.3.

Deus exemplo Chriſti Domini, qui omnium præſtantiſſimum dedit nobis paſtorem docuit, vt præſtantiores eligerentur deinceps, qui Eccleſiam ſuam regerent ib.n.4.

Chriſtus Dominus meliorem eligit in ſui Vicarium Diuum S.Petrum ib.n.5. 143

Quo ſenſu debeat Epiſcopus melior eſſe lib.6.d.8. c.2.n.1. 144

De charitate ſolum interrogatus eſt Petrus vti de præcipua virtute, atq; ad inſtitutionem aliorum ib.n.5. 145

Quomodolibet conſideretur Epiſcopus præſtantiori per ſe comendandus ib.n.6.

Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali penſione lib.6.d.9.c.3. n.10. remiſſiuè. 149

Quæ atrociora crimina electionem faciunt nullā ib.n.16. 150

Vtrum Præſuli probandus ſit defectus, quem obijcit præſentato à Patrono lib.6.d.13.c.7.nu.15. remiſſiuè. 200

Cum teſtator pauperibus, aliquos non determinās reliquit aliquid, quando hæredis quando Epiſcopi intererit illos deſignare lib.6.d.13.cap.7. n.3. 196

Quæ pena imponitur Epiſcopo indignum ad Beneficium curatum Promouenti lib.6.d.14.c.2.n. 20. 212

Conſenſus Epiſcopi in indignū externo debet actu innoceſſere, alioquin ab Eccleſia puniri minimè poſſet ib.n.25. 212

Epiſcopus non ſolū impediens hāc incurrit ſuſpenſionem ib.n.27. 213

Etiamſi Præſul in indigni conſenſerit Electionē, quæ tamen ſuum non ſit ſortita effectum, ſuſpēſione non ligatur ib.n.28.

Epiſcopum indigni ratam habentem electionem, probabilius eſt quimq; concurrentibus circumſtantus aſſerta ſuſpenſione ligari ib.n.30.

Num in articulo mortis poſſit à laico, qui poſtulatus eſſet in Epiſcopum tolli cenſuram lib.7.d.4 c.2.n.1. 284

Subdiaconus poſtulatus, atq; in Epiſcopum admiſſus poteſt à cenſuris abſoluere idem dicas de habente primam cenſuram ib.n.4. 285

In mortis articulo à quacumq; poſſe dari cenſurarum abſolutionem non eſt improbabile ib.c.1 n.5. 283

Non modo poteſt, ſed tenetur, ſiuè Præſul Subdiaconus poſtulatus, ſiuè admiſſus, ſiue Vicarius abſoluere à cenſuris ſubditum extreme laborātem, immò, & non ſubditum ib.6.

Non eſt improbabile poſſe, immò, & teneri quemlibet Chriſtianum in articulo mortis alterum quemcumq; exiſtentem abſoluere, non tamen ſacramentaliter à cenſuris ib.n.7.& 11.

Quæ Iuriſdictionis ſunt, & minorem requirunt excuſſionem poteſt Epiſcopus tantū confirmatus exercere lib.6.d.4.c.3.n.2. 288

Recenſentur, quæ ſunt hæc munera ib.n.3.

Non poteſt Epiſcopus ſolum confirmatus grauem Iudicare cauſam, vel penam inferre, requirentem prudentis Iudicio magnam excuſſionem ib.n.7. 289

De feudis etiam Iudicare aliquo modo poteſt ib. n.8.

Valet obedientiam, & iuramentum à vaſſallis petere confirmatus Epiſcopus ib.n.9.

Num poſſit Epiſcopus confirmatus Indulgentias concedere, vide Indulgentia.

Num poſſeſſio neceſſaria ſit ad munera ſuper aſ-

ſerta

Digitized by Google

INDEX.

ſerta à confirmato Præſule obeunda ſecundum Ius antiquum lib.7.d.5.c.1.per totum 293

Vſq; ad poſſeſſionem Inueſſoris Epiſcopi vacare cẽſetur Eccleſia cuius Beneficia abſq; ad illud tempus ſecunda regula cancellariæ ſibi ſernat lib.7.d.5.c.2.n.12. 295

Etiam Epiſcopi Cardinalis tenentur dictæ conſuetudini ſtare ib.n.13.

Etiam vigente conſuetudine poſſeſſionis prius capiendæ inſtallatio non eſt de ſubſtantia, ſed ſolũ de ſollennitate, vt ſacrum etiam habendum de Spiritu Sancto ib.n.14.

Hac vigente conſuetudine adminiſtratio ante poſſeſſionem, non inualida, ſed tantum videtur illicita ib.n.15.

Vbi conſuetudo vigeret contraria adminiſtrandi ante poſſeſſionem maximopere ſeruanda eſt ib. n.17.

Curam valeat conſuetudo adminiſtrandi ante confirmationem, & adminiſtrandi poſt illam valeat ib.n.18.

Quid Iure nouo, ac de facto ad complementum Iuris, & adminiſtrationem Epiſcopatus requiratur lib.7.d.6.c.2.nu.1.2.3. & 4. per totum fol. 298

In propria pœna contra ipſos prælatos ſine literis exercentes irritationis ninuirum cuiuſcũq; adminiſtrationis, & ne quid poſſint percipere fructuum ib.c.2.n.7. 300

Extenditur hæc pena ad diſcedentes ab Vrbe ſine iuramento fidelitatis, & obedientiæ præſtito, vel ſine pallio habito ab his quibus debetur ib.c.3.n.8. 301

Si confirmatus, vel conſecratus Epiſcopus abſq; licentia, literarumq; expeditione ob mortem Pontificis Roma diſcedat pœnas extrauagantis per quartam Regulam non incurret ib. c.4. n.7. 302

A die à quo à Papa Præſul eſt vinculo ſolutus Eccleſiæ à qua transfertur, eiq; conſtiterit abſtinere tenetur ab exercitio Iuriſdictionis, quod competit capitulo ib.c.5.n.11. 304

Epiſcopus Electus, & confirmatus, num poſſit, & ea quæ ſunt ordinis per alium præſtare lib.7.d. 8.c.1.per totum. 311

Poſt Epiſcopus, qui ad religioſam vitam ſe contulit, alia cauſa quam voluntarium delictum, vel ab eundem Epiſcopatum, vel ad alterum eligi lib.7.d.11.c.1.n.19. 325

Epiſcopus mere titularis eligi poteſt ad aliquam Eccleſiam ib.n.21.

Quiſquid ſit de Cardinalibus, Iuris certè diuini eſt vt Papa habeat Epiſcopos Presbyteros, ac miniſtros, ex quibus Hierarchia conſtat Eccleſiaſtica lib.7.d.12.c.5.n.6. 333

Epiſcopus vnius Eccleſiæ ad alteram poſtulatus, neq; conſentire, neq; diſſentire debet ante confirmationem lib.7.d.13.c.1.n.24. 342

Epiſcopus ad alteram transferri poteſt Eccleſiam etiam inuitus ib.n.25.

An filius conceptus antequam parens in hereſim lapſus fuerit ſit inhabilis ad Epiſcopatum lib. 8.d.4.c.8.n.5. 376

An filius Parentis ſuſpecti de hæreſi inhabilis ſit ad Epiſcopatum ib.n.9.

Inhabilis eſt ad Epiſcopalem dignitatem quicũq; è parentibus ortus crimine læſæ maieſtatis humanæ notatis ib.n.12. 377

In hæreſis irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt ſi crimen fuerit publicum ib.n.26. 378

Poteſt tamen in cas ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare ib.n.27.remiſſiuè. ibid.

An percutiens Epiſcopum in conciſtorio admiſſum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bulla Cœnæ lib.8.d.5.c.2.n.6. 392

Diſtinctio inter Sacramentum conſecrationis Epiſcopi, & Sacerdotis eſt Iuris diuini lib.8.d.6.c. 3.n.5. 399

Duo Sacramenta ordinis, & confirmationis propriè eſſe Epiſcopi ib.n.6. 400

Qua ratione præſtantior aliquo pacto ſit in Epiſcopo poteſtas Euchareſtiam conficiendi ib.c.4 n.8. 402

De Potentia ſaltem ordinaria non poteſt Epiſcopus ordinari, qui non inſtietur, vel initiatus nõ ſit Sacerdos ib.n.10. 403

In quo ſenſu Epiſcopus ſit Chriſti ſeruus lib.6.d.8 c.3.n.3. 398

Epiſcopus redini poſſet facultate ordinandi, & confirmandi non autem Iuriſdictione in Eccleſiæ alteri donata Epiſcopo lib.8. d.8.c.2. n.6. 419

Quid ſecundum veram opinionem dicendum de Epiſcopo ordinato per ſaltem, quid in opinione aliorum an poſſit conſecrare, & peccata remittere lib.8.d.8.c.3.n.2. 419

Sacerdotalis poteſtas potius videtur diſpoſitio, quam in cauſa ad ordinandos presbyteros, vel Chriſtianos confirmandos ib.n.3. 420

Quomodo Epiſcopus in partibus infidelium Eccleſiam habens verus Epiſcopus ſit lib.8.d.10. c.1.n.6. 427

Epiſcopatus, Spiritualis coniungij rationem Epiſcopatus ſibi vendicat lib.8.d.10.c.1.n.1. 426

Ratio matrimonij ſpiritualis comparatione corporalis exprimitur ib.n.2.

In concordiam reuocãtur textus capituli licet de translatione, & capituli inter corporalia eodẽ titulo ib.n.3. 427

Diſcrimina inter carnale, & ſpirituale coniugium ib. n.4. & 5.

Quotuplex Sacramentum ſumatur lib.8.d.10.c.3. n.1. 429

Epiſcopatus, qua coniugium ſpirituale aliquam habet rationem Sacramenti ib.c.3.n.2. ibid.

Multiplici ſub ratione gratia, & character confertur per Epiſcopatum quatenus ſacrum coniugium eſt ib.n.3. 430

Epiſcopatus quatenus ordo diſtinctum non eſt Sacramentum à ſe ipſo quatenus Sacrum eſt coniugium ib.n.4.

Quæ nam ſit materia, & quæ forma ſpiritualis matrimonij ib.n.5.

Ad valorem ſpiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma ib.n.6.

Spirituale hoc matrimonium pergit eſſe Sacramentum etiam poſt conſecrutionem ib.n.7.

Quomodo non peccant tum Epiſcopus, tum Eccleſia ſpirituale incuntes matrimonium in peccato mortali ib.n.8. & 9. 431

Quomodo alias peccat Epiſcopus ille tali accipiens Sacramentum ib.n.10.

Epi-

Epiſcopatus eſt Beneficium duplex lib.5.d.3.c.1.n.2. 27
Quomodo Præſulatus alienatio per pecuniam ſit contra Ius naturale diuinum, & quomodo cõtrarius Eccleſiaſticum ib.c.5.n.7. 38
Promiſſione ſuffragij ad Epiſcopatus electionem non incurritur ſimonia ib.n.8.
Conuentio cum familiari Pontificis conſentiendi in penſionem a Papa ſuper Epiſcopatum familiaris ope impetratum imponendam realis ſimonia eſt ib.n.10. 39
Epiſcopatus quid ſit quatenus beneficium dignitas cum Iuriſdictione in foro in terno, atq; externo ad Clericos, Parochos, Populumq; latè patens cui adminiſtrat Sacramentum ordinis, & confirmationis lib.6.d.4.c.3.n.11. 101
Numerantur bona requiſita ad Beneficia Eccleſiaſtica præſertim Epiſcopatus lib.6.d.6.c.1.n.8. 118
Epiſcapotus eſt ordo pro gradu in Eccleſia ſumptus lib.8.d.6.c.3.n.3. 398
Epiſcopatus eſt in omni rigore ordo lib.8.d.6.c.3.n.4. ibid.
Epiſcopatus, vt ordo ad Eucharistiam ordinatur ib.c.4.n.1. 400
Potior eſt habitudo Epiſcopatus ad Eucharistiã, quam Subdiaconatus, & Diaconatus ib nu.2. fol. 401
Cur Epiſcopatus Sacerdotium inuoluat, & poteſtatem conſecrandi, & abſoluendi ibid. nu.11. fol. 403
Quare Epiſcopatus maior ſit Sacerdotio, nec bene explicatur ex maiori intentione ib n.12. & 13. 403. & 404
Per pulchra comparatio inter ordinem Epiſcopalem, & Sacerdotalem, et inter lumen gloriæ, & viſionem beatam ib.n.15. ibid.
Epychia, Epychiæ etiam per ſubditos locus eſt contra verba legis, in caſu videnti, in quo lex illa locum non habet lib.7.d.1.c.5.n.15. 266
Ex æquitate depoſitum non eſt reſtituendum imminente periculo homicidij, & portæ Ciuitatis obſeſſa aperiendæ ſunt, morte alias inſtante ciuium forſtantium, quibus orbata Ciuitas, neq; defendi poſſet ib.n.16.
Epychia non ob proprium legis, vel legiſlatoris defectum interudit intenſionem tamen ſaltem ſeruat ipſius legiſlatoris ib.n.17.
Licet Epychia etiam ſubdito, & ob priuatum bonum ib.n.18.
Certa exiſtente lege, vel priuilegio ſi dubium ſit negatiuum de poteſtate, vel voluntate legiſlatoris num volueris, vel hinc, & nunc vel ſet adendus eſt ipſe legiſlator, vel Princeps, aut vrgente neceſſitate Epychiæ, aut vſus ib.n.21. & 24. 266. & 267
Ex neceſſitate cum non poſſet hic, & nunc aliam diligentiam facere quiſpiam tametſi opinionẽ improbabilem ſequatur à peccato excuſatur atq; in materia iuſtitia pro iuribus tenetur cõſolare danno alterius per ſe loquendo, vt cum lata culpa non ſe infecerit non tenetur ipſe reſtituere ib.n.22.
Error, In quo differunt, & conueniant error, atque ignorãtia lib.5.d.1.c.3.n.3. 11
Error alter antecedens, alter concomitans ib.n.5.
Error poſitiuè aliquo pacto influit in actum in quo differt ab ignorantia ib.n.6.
Quomodo error concomitans ad actum concurrat ib.n.7. 12
Quid ſit ex ignorantia, & ignoranter aliquid agere.ib.
Error concomitans non facit inuoluntarium ib.
Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis certa exiſtente notitia obiecti materialis non eſt error redũdans in ipſum obiectum materiale ac perſona ib.n.5. 15
Elector noſcens Franciſcum perſonaliter eſto errauerit in eius ſcientia, validè ex hoc capite eum eliget lib.5.d.1.c.4.n.6. ibid.
Error diuitiarum Nobilitatis, & huiuſmodi, neq; reddunt inuoluntarium matrimonium, neq; inualidum dummodo contrahens non contenderet ſub tali conditione, & non aliàs contrahere ib.n.11. 16
Error rationalis, formalis, vel finalis, quæ de intrinſeca ratione eſt talis obiecti, ſeù perſona redundat in errorem ipſiuſmet obiecti, & perſonæ ib.n.13.
Error qualitatis, vicem gerentis perſonæ, vel rei, in eius refunditur ſubſtantialem rationem ib.n.15.
Electio nulla ex metu probatur in ſententia docente voluntaria eſſe ſimpliciter, quæ metu ſunt facta lib.5.d.2.c.2.n.7. 21
Et, Quanam particula, & expoſitiuè ſumitur pro ideſt lib.7.d.4.c.3.n.5. 288
Eucharistia, Vnitas, &, Pluriatas Sacramenti ordinis extremæ vnctionis, & Eucharistiæ declaratur lib.8 d.6.c.4.n.9. 402
Euidentia facti, Quid, & Quotuplex ſit euidentia facti lib.7.d.1.c.4.n 20. 263
Eunuchus, Conſenſus matrimonij de perſona apta vitiatur, ſi repertatur Eunuchus lib.5.d.1.c.4.n.13. 16
Examen, Ad Epiſcopatus Hyſpaniæ, & Galliæ promouendorum in Epiſcoporum Roma, ſed in partibus habendum eſt lib.8.d.2.c.1.n.5. 350
Poſt indictum diem examinis ſubſequitur ipſum doctrinæ Promouendi examen ante quod tenetur omnes, vel pleroſq; adire Cardinales ib.n.3 fol. 387
Quomodo peccent examinatores indoctum proprio voto in Epiſcopum approbantes lib 8.d.4.c.8.n.8. 380
Exceptio contra fundamentum viris excipientis admittenda eſt lib.5.d.3.c.3.n.9. 31
Exceptio inferens hunc de Iure diuino naturali non eſſe Papam per cap.licet, non infertur ib.n.9.
Quando exceptio vitiat regulam, cui adiungitur lib.6 d.14.c.4.n.26. 220
Vn dubijs potior eſt cauſa regulę, quam exceptionis ib.n.27.
Excommunicatio, Incurritur excommunicatio Papæ reſeruata ob electionem ſimoniacam ad Epiſcopatum lib.6.d 14.c.1.n.1. 106
Excommunicatio ob ſimoniã, ſufficiẽs eſt electionem ex ſe irritare, nè ab ignorantia excuſetur ib.n.2.
Extenditur hæc excommunicatio ad Conferentes Acquirentes, necnon mediatores ib.n.3.

Exem-

I N D E X.

Exemplum, *Exempla non reſtringunt regulam, ſiue diſpoſitionem l.6.d.14.c.2.n.5.* 210

Exitus, *Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt incboata principio l.5.d.4.c.4.nu.4. fol.* 64

Exorbitantia, *Diſpoſitio à Iure exorbitans, extendenda non eſt, præſertim ſi ſit pœnalis, neq; eadem vrgeat ratio l.7.d.7.c.1.n.8.* 306

Expenſa, *Quando debeantur expenſæ ob poſtulationem factæ à Poſtulato, ſiue à Poſtulantibus, re non ſecuta l.7 d.13.c.1.n.23.* 342

Extenſio, *Quomodo extenſio fieri poteſt à minori etiam ad maiorem l.5.d.4.c.3.n.9.* 62

Iure poſitiuo expreſſus caſus ad alios extendendus non eſt quando contrarium habet ius naturale l.6.d.13.c.6.n.4. 226

Extrauagans, *Expenditur* Extrauagantis iniunctę *textus de Electione l.7.d.6.c.1.n.1.* 297

Literarum Apoſtolicarum compendium ib.nu.2.

Dicta Extrauagans à quibus innouata fuit Pontificibus ib.n.3.

Cauſa finalis Extrauagantis Iniunctæ eſt, ne Iura Camaræ Apoſtolicæ fraudentur l.7.d.7.cap.2. n.12. 308

Extrema vnctio, *Vnitas, et pluralitas Sacramẽti ordinis extremæ vnctionis, & Euchariſtiæ declaratur l.8.d.6.c.4.n.9.* 402

F

Feria, *Actus extra Iudiciales diebus etiam feriatis fieri poſſunt l.8.d.2.c.4.n.6.* 356

Intercedente lite de Iudicio, Præſentatione, vel Iurepatronatus nequit fieri proceſſus die feriato ib.n.7.

Fides, *Viſio beata, & fides ſupernaturalis eiuſdem myſterij non phyſicè, ſed moraliter repugnant eſſe in beato l.8.d.7.c.3.n.15.* 416

Cur ſicut habitus luminis gloriæ, & fidei ſupernaturalis in Patria moraliter ſimul nequeunt in Beato eſſe, nequeat etiã eſſe character ib. n.16.

Filius, *Pater ex cauſa cogi poteſt ad emancipandũ filium l.7.d.11.c.1.n.11.* 323

Quæ in Sacris literis accipiuntur de Chriſto capite in ſenſu primario, in ſecundario de membris intelligenda etiam ſunt l.8.d.7.c.2.n.2. 408

Character baptiſmalis eſt aurea bulla Filiorum Dei ib.n.6.

Fraus, *Quid ſit fraus, & quid nomine fraudulenti munuſculi intelligatur*, in cap. ſi quis 1.q.5. *d.3 cap.vlt.n.36.* 54

Quid ſibi vult clauſula, dummodò in his non ſit fraudulenter adductum *l.6.d.16. c.1.num.13. fol.* 241

Alleganti fraudem incumbit probare ib.n.14.

Per coniecturas fraus probatur ib.n.15.

In dubio non præſumitur fraus ib.n.16.

Fur, *Qui medio alio illicito furem impedit, ne furetur, vel pupillum, nè prodigè donet, non peccat contra iuſtitiam, neq; ad reſtitutionem ex hoc præciſè tenetur l.6.d.13.c. 3.n.18.* 584

G

Genus, *Maſculinum genus in diſpoſitione pręſertim legali fœmineum continet l.7. d.6.cap.4. n.6.* 302

Gloſſa, *Quanti ſit facienda Gloſſæ ſententia l.6.d.16 c.3.n.9.* 244

Gloſſæ Auctoritas, quando relinquenda, vel acceptanda ſit l.7.d.13.c.1.n.17. 341

Grana Benedicta, *In benedictione granorum benedictorum transfertur dominium l.5.d.3.cap.2. n.3.* 29

Gratia, *Poſtulatio propter vtilitatem, vel Eccleſiæ neceſſitatem in concordia facta, ſiuè à duabus Capituli partibus, concurrens cum Electione: ſiuè à minori, non concurrens poteſt de gratia generali admitti l.7.d.13.c.1.n.5.* 339

Gratia aliquando debetur à ſuperiore: qui à Maiori poterit compelli, ſecus autem de Papa id Intelligendum eſt ib.n.6.

Gratiæ gratis datæ neceſſariam non habent connexionem cum gratia ſanctificante l.6.d.8.c.2. n.3. 144

Grauitas, *Interrogandi teſtes de Grauitate promouendi. Vbi de grauitate in ſe remiſſiuè, ac de viro graui l 8.d 4.c.7.n.29.* 378

Gubernatio, *Differentia inter ordinem naturalem, ac ſpiritualem, ſpiritualis regiminis l.6.d.8.c.2. n.2.* 144

Vt in politico regimine diſtincta eſt virtus probi viri, ac probi Ciuis. Ita etiam in ſpirituali Eccleſiaſtico ib.n.4. 145

H

HAEres, *Inſtitutio Titij, & ſi non dicatur hæredem valida eſt l.8.d.2.c.3.n.8.* 347

Legatum, vel hæreditas validum ad pias cauſas eſt, etiam alienæ commiſſum voluntati lib.6.d. 13.c.7.n.33. 304

Hęreſis, *Exceptio hæreſis, vel quod non ſit homo admittenda contra electionem Pontificis l.5.d.3. c.3.n.10.* 31

Hæretici etiam à prima tonſura excludũtur: necnon à quocumq; beneficio Eccleſiaſtico l.8.d.4. c.7.n 23.& 24. 378

Hæreticus verè pœnitens in ordine, quem ſuſceperat, permittitur miniſtrare, nõ tamen ad maiorem aſcendere ib.n.25.

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur ſententia l.7. d 7. c.3. nu.4. fol. 309

Cur ad priuationem bonorum contra hæreticos requiratur iuxtà probabilem opinionem ſententia, ſecus autem ad priuationem poſſeſſionis initæ ex vi diplomatis, non adimpleta conditione oſtenſionis literarum ib.n.5. 310

Num ad pœnam priuationis bonorum contra hæreticos requiratur ſententia l.7.d.7.c.3.nu.4. fol. 3 0

An filius conceptus antequam parens in hæreſim lapſus fuerit, ſit inhabilis ad Epiſcopatum l.8. d.4.c.7.n.5. 376

Debeat nè vterq; parens eſſe hæreticus ad canonicas ſubeundas pœnas ib.n.7.

Sunt pariter ad huiuſmodi dignitates inepti nepotes,

potes, Hæreticorum fautores lib.8.d.4.c.7.nu. 14. 377

In hæreſis irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt ſi crimen fuerit publicum ib.n.16. 378

Poteſt tam in ea ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare ib.n.27.

I

IDoneus, *Clauſula adhiberi ſolita in literis ſi eſt idoneus, ni verificetur nullam facit collationem l.6.d.9.c.4.n.3.* 151

Aptitudo requiſita in dicta clauſula quocunquè verè indignum arcet ib.n.4.

Ieiunium, *Vouens ieiunare feria ſexta, neque aduertens in eam incidere poſſe natalè Domini, quando (cum omnibus liceat veſci carnibus) non vouiſſet, tenebitur in illo die ieiunare etiam ſi fuerit Natalis, tametſi non improbabile ſit contrarium l.5.d.1.c.4.nu.9.* 16

Ignorantia, *In quo differant, & conueniant error, et ignorantia l.5.d.1.c.3.n.3.* 11

Quid ſit ex ignorantia, & ignoranter aliquid agere ib.n.7.

Si merè ignoranter ſe habeat electus ſimoniæ, ab alio commiſſæ, probabilius eſt iure Eccleſiaſtico eius electionem non eſſe irritam ſed irritandam l.5.d.2.c.5.n.21. 41

Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel ſe abdicare beneficio, neq; fructus reſtituere Ignorans ſimoniam in eo commiſſam; tenetur tamen iure Eccleſiaſtico vbi ſciuerit etiam nõ expectata ſententia ib.n.22.

Dummodo pecunia electi ignorantis non eſſet in odium, & damnum data ib.n.23. 42

In Ignoranter ſimoniam commiſſam, & bona fide beneficium poſſidentem per triennium actio non poteſt admitti, neq; lis ib.n.24.

Ignorans ſimoniam à Tertio commiſſam in eum, ſi acerbis verbis ob dubium, vel ſuſpicionem, vel ad cautelam ſerio in illum ageret, neq, cenſendus eſſet ſimoniacus, neque eius electio irrita ib.n.25.

Qui ſcientia defectus irritat Epiſcopi electionem l.6.d.9.c.4.n.15. 153

Ex Ignorantia non craſſa, ſeù affectata poſſe quempiam ſaltem à peccato malæ electionis excuſari, & ſi ſæpè non à reſtitutione ex illa orta l.6. d.13.c.7.n.1. 196

Quæ Ignorantia ratihabitionem Electionis Indigni excuſat ab hac cenſura l.6.d.14.c.2.nu.25. fol. 212

Quæ Ignorantia ab his excuſet pœnis l.6.d.14.c.2 n.44. 214

Regula Iuris. Ignorantia Iuris neq; eſt probabilius neq; excuſat. *Intelligenda eſt de ignorantia Iuris clari, non autem aliqualiter obſcuſari de cuius ſenſu multæ ſunt opiniones l.7.d. 10.c.2.n.11.* 320

Quæ Ignorantia excuſabit à tranſgreſſione primæ partis Bullæ l.8 d.4.c.2.nu.15. 368

Illegitimus, *Illegitimi à beneficio Iurispatronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum ab Epiſcopo diſpenſari poſſunt, legitimos ab Illegitimis natos probabile eſt vocari l.6.d.13.c. 7.n.21.* 201

Imago, *Ratio imaginis, & ſanctificationis, ac Iuri ſigni, & characteris in nobis eſt l.8.d.7.c.2.n.5 fol.* 408

Immunitas Eccleſiaſtica, *Index ſæcularis vi contra communitatem Eccleſiaſticam extrahens delinquentem ex Eccleſia eidem de Iuſtitia tenetur reſtituere l.6.d.12.c.6.n.3.* 174

Impedimentum, *Impedimentum cum de genere ſit relatiuorum, ad quæ referri poteſt l.6.d.13.c.2. n.1.* 180

Relatum impedimentum ad bonum, quod impedit, quomodo ſe habeat ib.n.2.

Impedimentum, quæ ratione referatur ad perſonam, cui ſeruitur ib.n.3.

Impedimẽtum ad perſonam relatum apud quam adornatur ib.n.4.

Ratio formalis Impedimenti, quænam eſſe poteſt ib.n.5.

Modus expenditur texendi impedimentum ibid. num.6.

Impedimentum reuocatum poſt damnum illatũ voluti causa illius habenaum, ſecus, ſi antequã referatur, efficaciter fuerit retractatum ibid. num.8.

Impedimentum, ad cui bonum indebitum detur, ab, q; malis artibus, ſi ex recto ponatur motiuo accipient virtutis, aut vitij ſi a malo l.6.d.13.c. 3.n.8. 183

Qui etiam malis artibus indignum impediuit ex præciſa ratione impedimenti, non peccat cõtra iuſtitiam, neq, reſtituere tenetur l.6.d.13.c.3.n. 17. 184

Quod ſit legitimum impedimentum, & qui dicatur legitimè impeditus l.8.d.4.c.4.n 2. 373

Abſentia quando legitimum conſtituat impedimentum ib n.3.

Inimicitiæ, ſeù ſimultates, quãdo inter impedimẽta commèmorentur ib.n.4.

Infirmitas eſt legitimum impedimentum ib.nu.8.

Bellum pariter impediret ib.n.9.

Quid prabandum ſit, vt quis cenſeatur legitimè impeditus ib.n.10.

Quid faciendum ſit impedito, quando impedimẽtum non cenſetur legitimum ib.n.11. 374

Ratio probandi impedimentum ib n.12.

Ius impediti abſq; voluntate, vel decreto conferendi ei bona, vel diſpoſitione, vel propenſione ad illam illationem, vt cauſa ſe habet non applicata l 6 d.13 c 4.n.5. 188

Impetratio, *Impetratio ab initio nulla tractu temporis non conualeſcit l 6 d.10 c.2.n.5.* 156

Imperator, *Poſtremæ duo exceptiones de Abbatiſſa Imperatore, & ſcolarium Rectore l.7.d.3. c.3.n.10.* 282

Impoſitio manuum, *Variæ ſignificationes impoſitionis manuum ad victimas Deo Sacratas ſignificandas, & ad libertatem ſeruis conferendam l.8.d.9.c.2.n.9.* 424

Manuum impoſitio, quid demum ad rem noſtram exprimat ib.n.10.

Manum impoſitio, & verba illa Accipe Spiritũ Sanctum, *qua ratione propriè determinentur, vt ſint forma, & materia Sacramenti l.8. d 9. c.3.n.2.* ibid.

Indignus, *Nulli licet indigno, etiam ab aliis intruſo, vel promouendo proprio fauere ſuffragio l.6 d.6.c.3.n.3.* 124

Poſ.

Poſſum à digniore iuridicè, ac legitimè recedere ad minus dignum, ne indignus eligatur ib. nu. 4. fol. 125

Metropolitani, abſq; præcedente infamia generaliter medijs teſtibus ſynodalibus inquirere poſſunt de indignorum Electionibus: non autem ſpecialiter de hac, vel illa l. 6. d. 14. c. 4. num. 12. fol. 218

Indignitas, *ad Beneficium Eccleſiaſticum ex quatuor indicatis defectibus in* cap. cum in cunctis de Electione, *vel copulatiuè, vel diſiunctiuè deducenda eſt libr. 6. diſp. 9. cap. 3. num. 1. fol.* 148

Malè ex cap. cum in cunctis *deducitur vnum, vel alterum ex defectibus ibi expreſſis ſatis eſſe ad nullam reddendam actionem ib. n. 4.*

Ex quo textu nullitas Electionis Perſonæ, *vno ex his defectibus laborantis, deducitur ib. n. 5.*

Probatur concluſio ex optima ponderatione textus modo citati ib. n. 6. 149

Indulgentia, *Facultatem Indulgentias concedendi Præſulibus confirmatis non competere, & eſſe actum ordinis malè non nulli ſenſere l. 7. d. 4. c. 4. n. 2.* 289

Facultas Indulgentias concedendi competit Antiſtiti tantum confirmato ib. n. 4.

Ordines inferiores Sacerdotio non ordinantur per ſe ad myſticum Chriſti corpus ib. n. 4. 290

Ordo Sacerdotalis non eſt neceſſarius ad Indulgentias conferendas ib. n. 5.

Merè laico poteſt facultas concedendarum Indulgentiarum committi ib. n. 6.

Diſcrimen inter pœnarum remiſſionem ex Indulgentijs, & illam quæ ad culpæ remiſſionem ſequitur ex vi Sacramenti ib. n. 7.

Elargitio Indulgentiarum eſt à Theſauro Eccleſiæ, quæ viuis ſe habet inſtar abſolutionis: mortuis ſolutionis lib. 7 diſp. 4. cap. 4. num. 8 & 16. fol. 290. & 291

Conſecratio, ſeù Epiſcopalis ordo non requiritur ad conceſſionem Indulgentiarum ib. n. 9

Bifariam poteſt pœna ob culpam debita tolli, primò in Sacramento à Confeſſario autoritatiuè præſtatur, ſecundò conferente Indulgentias per ſubtractionem materiæ ib. n. 10.

Pœna per Indulgentiam independenter relaxatur à Confeſſario, imò etiam à diſſidente ib. n. 11

Comparatur abſolutio à cenſuris cum Indulgentijs l. 7. d. 4. c. 4 n. 12. 13. & 14. 291

Quomodo poſſit concedens Indulgentias illis frui, etiam ſi earum conceſſio ſit actus Iuriſdictionis ib n. 15.

Infamia, *Quę atrociora crimina Electionem faciant nullam l. 6. d 9. c. 3. n 16.* 150

Crimina inducentia irregularitatem infamiæ faciunt etiam electionem Epiſcopi inualidam ib. nu. 17.

Infamia facti poteſt pœnitantia deleri, ni factum ſit ex his criminibus, quibus Ius infamiam inuſſit, quæ remanet etiam poſt pęnitentiam, & qua quis affectus eſt promoueri nō poteſt abſq; diſpenſatione ib. n. 18. 151

Quid ſentiendum de Infami appellante ib. n. 19.

Per ſimoniam in Electione ad Epiſcopatum contractam iuris Infamia incurritur, quæ ni diſpenſatione tollatur irregularitatem inducit l. 6. d. 14. c. 1. n. 7. & 12. 207

Aſſerta infamia non eſt facti neq; canonica, ſed iuris ib. n. 8. 9. & 10.

Infamia facti non eſt pœna iuris, neq; à Principe tollitur ib.

Allata infamia in ſimonia æquiparatur aliquo crimini leſæ maieſtatis à Principe legitimo diſpenſanda ib n. 11.

N*on tamen incurritur hæc Infamia ipſo facto, ſed poſt ſententiam definitiuam ib. n. 12. & 15.*

Ante ſententiam aſſertam, accuſatione procedente, proceſſus faciendus eſt, nam ex denunciatione nata ſententia, non inducit Infamiam ib. n. 14

Probabilius eſt hæreticum Infamiæ pœna non affici, ni poſt Iudicis ſententiam declarantem eū eſſe hæreticum idq; ſentiendum eſt de ſimoniaco ib. n. 16. 208

Inimicus, *Qui nam dicantur ęmuli ab inimicis diſtincti l. 8. d. 4. c. 6. n. 2.* 375

Inimicitiæ, ſeù ſimultates quando inter impedimenta commemorentur l. 8. d. 4. cap. 4. num. 4. fol. 373

Iniuria. *Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniuſta l. 5. d. 2. c. 4 n. 3.* 26

Quid faciendum in foro externo ib. n. 4.

Inquiſitio, *Inquiſitio facienda eſt ad delictum malæ electionis, & quomodo à* Concilio *l. 6. d. 14. c. 4. n. 11.* 218

Metropolitani abſq; præcedente infamia generaliter medijs teſtibus ſynodalibus inquirere poſſunt de indignorum Electionibus non autem ſpecialiter de hac, vel illa ib n. 12.

Inquiſitio perſonæ confirmandæ, ibi habendæ, vbi quis vitam degerit l. 7. d 2 c. 2. n. 10. 274

Dubio exiſtente de vitiato Edicto, cuius nam artefactum ſit, Confirmandi, vel Aduerſariorum, *no pro arbitratu Iudex, ſed pro meliori, ac probabilioribus probationibus id decidat ib. n. 12.*

Num inquiſitio ſpecialis alicuius articuli Vicario generali commiſſa competat eius ſucceſſori l. 8. d. 4. c. 3. n. 14. 371

Inſtitutio, *Inſtitutio Titij, & non dicatur in hęredē valida eſt l. 7 d. 2 c. 3. n. 8* 354

Inſtituendus aliquo pacto præſens debet eſſe l. 8. d. 1. c. 2. n. 2. 345

Intentio, *Intentio Principis gratiam eſt inſpicienda l. 7. d. 2 c. 2. n. 11.* 274

Interpretatio, *Lex pœnalis ad ſimiles caſus extendenda non eſt l. 6. d. 14. c 4. n. 4.* 217

In pœnalibus interpretatio benigna præferenda eſt ib n. 4.

Non eadem eſt ratio diſpenſationis atq; interpretationis l. 7. d. 1. c. 5 n. 3. 264

Diſpenſatio caſum ſupponit in quò vrgeat legis obligatio, ſecus verò interpretatio ib. num. 4. fol. 265

Quid propriè ſit interpretatio ib. n. 5.

Quotuplex interpretatio ſit ib. n. 6.

Quid ſentiendum ſit de reſponſis, atq; interpretationibus ſingularibus nonnullorum Principum l. 7. d. 1. c. 5. n. 14. 266

Interpretatio ſimplex legis non eſt magis propria ſuperioris quam ſubditi docti, ac ſapientis l. 7. d. 1. c. 5. n. 27. 268

I N D E X.

Modi omnes quibus non licet Inferiori interpretatione vti;e quibns ſolni poſſunt textus contrarij ib.n 28

Si verba legis fuerint omnino clard Iudex inferior non poterit eam interpetrari ibid. num. 29.

Qui tollere actum non valet in recti ſenſu,nec valet ea vti interpretatione,qua deueniatur ad legitimum eius correctionem l.7.d.1.c.5. nu.13. fol. 265

Quid ſentiendum ſit de reſponſis,atq; interpretationibus ſingularibus nonnullorum Principum l.7.d.1.c.5.n.14. 266

Non eſt idem interpretrari, ac diſpenſare l.7.d.1. c.6 n.1. 270

Authentica interpretatio ſolius eſt legem, vel aliam ſimilem diſpoſitionem condentis ib. n. 2.

In caſu euidenti, & interpretatione ſimplici, & epykeiæ locus eſt ib n.3.

Verba in diſpoſitionibus,ac legibus,quomodo accipienda ſunt l 8 d.4.c. 11.n.12. 383

Claris verbis non eſt addendum,vel minuendum ib.n.14.

Quando verba impropriè poſſumus interpretari ibid.

Inueſtitura, *Electio diſcriminatur etiam ab inueſtitura l.5.d.1.c.1.n.12.* 8

Inuidia, *Qui ſunt fructus Inuidiæ ſcopuliq; fugiendi à virtuoſis Ciuibus libr.6.diſp.13.cap.7.num. 26.* 203

Tres Inuidorum ſpecies, quas declinare contendat Prælatus in Patria ib.n.27. eod.

Iracundia, *Regula adagnoſcenda ea,quæ ſunt ex iracundia facta libr.5. diſp.1.c.1.n.2.ad finem.* 6

In dubio num iracundia,vel alia perturbatione aliquid ſit geſtum, vti validè geſtum habendū ſit ib.n 12.

Quæ fiunt ex iracundia, facta non præſumuntur ex defectu deliberationis neceſſariæ ad peccatum mortale ib.

Homicidium ex iracundia commiſſum,non excuſatur ib.

Irregularitas, *Per ſimoniam in Electione ad Epiſcopatum Iuris infamia incurritur,quæ nè diſpenſatione tollatur irregularitatem inducit l.6.d. 14.c.1.n.7.& 12.* 207

In hæreſis irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt ſi crimen fuerit publicum l.8. d.4.c.7 n. 26. 378

Poteſt tamen in ea ex crimine occulto Epiſcopus diſpenſare ib.

Iudex, *Areopagitæ Iudicis noſtro cur iudicabāt l.6. d.5.c.1.n.7.* 111

Cur Thebis Iudicum imagines conniuentes, & abſq; manibus videbuntur ib.n.8. 112

Iudex eſt ſecurus in conſcientia,certo ſciens iuſtitiam Amici, quam ius dubium negatiuum an maior eſſet iuſtitia contrarij haberet l.6.d.7.c. 3.n.12. 138

Iudex ex duabus opinionibus, quarum altera dictat poſſe hunc reum poſſe examinare atq; in carcerem detrudere,altera negat: poteſt etiam minus probabilem eligere ib.n.13. eod.

Iudex ſententiam ferens circa ius Partium, pendens à facto,quod diuerſum Partes ſupponunt, ita,vt illius dubium intercedat,probabiliorem tenetur ſequi probationem ib.n.15.& 16. eod.

Cum facti probationes,æqualis ſint momenti, & probalitatis poteſt Iudex arbitrio vti ib. num. 17. eod.

Si probationes Natalium legitimorum ſcientiæ probitatis vitæ prudentiæ Vnius fuerint probabiliores,quā aliæ alterius Canditati teneretur Prælatus primo adhærere, quod ſi æqualis eſſent horum probationes ius daretur Prælatio arbitrarium ib.n.18. eod.

Iudex inferenda ſententia inter litigantes, qui in facto conueniunt,eſto ius vtriuſq; ſit probabile ex varijs DD.opinionibus, poteſt probabilem vnam ſequi opinionem, & ſeluſo ſcandalo modo hanc,modo illam ſequi probabilem ib. num. 19. eod.

Si ſunt opiniones de Electione aliqua,num valida nec nè ſit, poteſt Iudex ad libitum Poſſeſſori, vel fauere,vel non,ib.n.20. eod.

Iudex dubitans num Accuſans probauerit, cum tenetur,vel vti calumniatorem accuſare l.6.d. 14.c.5.n.34. 224

Non eſt in Iudicis arbitrio agere,vel non agere de Accuſatore non probante, vt eſt de cauſa eum excuſante à calumnia ib.n.35. 225

Quando pro Iudicis arbitratu poſſit agi intercedente calumnia ib.n.37. eod.

Nouus Iudex non facit Iudicium, ſed in eodem ſuccedit,atq; ex perſona ſuccedentis in actum, ipſius actus non variatur qualitas l.6 d.17.c.3 n.10. 253

Iudex inferior de intentione ſuperioris in caſu euidenti cognoſcere poteſt de cōfirmatione aliaq; ſimili diſpoſitione lib.7 diſp.1.cap.6.nu.4. 270

Poterit Iudex inferior cognoſcere de ſuperioris reſcripto,confirmatione, &c. euidenter nullo ib.n.5. eod.

Secus autem dicendum de Iudice inferiore, qui poterit,non obſtante confirmatione nulla,vlterius procedere ib.n.7. eod.

Iudex inferior poſitiuum dubium habens probabile de poteſtate ſuperioris, an ad hos fines ſe extendat;confirmationem,&c.huiuſmodi ſimpliciter interpretari poterit ib.n.12. 271

Si probabiliter iudicauerit materiam v.g.electionem eſſe ineptā probabiliter poterit Iudex inferior ſtare illius confirmationi ib.n.13. eod.

An Confirmator ſententiæ videre debeat proceſſum, et an ſucceſſor factum teneatur confirmare Prædeceſſoris ib.n.16.remiſſiuè. eod.

Dubio exiſtente de vitiato edicto cuiuſnam arte factū ſit,Confirmandi nè,vel Aduerſariorum, non pro arbitrato Iudex, ſed pro melioti, ac probabilioribus probationibus rem decidat l.7 d.2.c.2.n 12. 274

Elapſo termino præſcripto,neq; confirmatione habita, ſi Iudex non decreuerit neminem audiendum eſſe,adhuc erit ei locus,ſecus ſi decreuerit,vel confirmauerit ib.n.13. eod.

Nemo poteſt Iudicare in cauſa propria l.7. d.7.c. 1.n.4. 305

Nemo poteſt ſuum iudicare Superiorem ib. nu.5. fol. 306

Non quicquid Iudicis poteſtati permittitur, Iuris ſubijcitur neceſſitati lib.7.diſp.13.c.1.nu. 10. 339

Et

Etſi in dubio, quod vitè tale ſit, melior ſit conditio Poſſidentis; non tamen in opinionibus probabilius l. 6. d. 7. c. 3. n. 21. 139

Exiſtente opinionum varietate de licita, vel illicita promotione, vel electione, poteſt æquè probabili opinione vti ad libitū Elector, vel Promotor, conſãguineumq; dignum promouere ad ſimplex beneficium ex cæ: etiam omiſſo digniore, dummodo ſcandalum abſit ib. n. 22. ibid.

Ex varijs opinionibus, quarum vna probabilior eſt altera neque Iudici, neque Electori, vel Promotori ad beneficium licet minus probabili vti, niſi eſſet in praxi, altera minus recepta, atq; Elector, vel Promotor prudenter temeret, indoctus, alioquin habendus, à ſuperiore Iudice, vel Prælato, ſecundum ſentētiam ſatis ſuperq; probabilem ib. n. 23. 139

An Iudex appellatione interiecta, teneatur in poſſeſſionem aſſerere digniorem l. 6. d. 10. c. 1. n. 5. remiſſiuè. 155

Iudex ſæcularis vi, contra immunitatem Eccleſiaſticam, extrahens delinquētem ex Eccleſia, eidem de Iuſtitia tenetur reſtituere l. 6. d. 12. c. 6. n. 3. 174

Num à Iudici ſemper, vel quando imponenda ſit pœna l. 6. d. 14. c. 1. n. 20 remiſſiuè. 208

Iuramentum, Ad deliberationem neceſſariam, ſiuè ad Electionem ſiuè ad peccatum mortale, votum, & Iuramentum mora non requiritur temporis l. 5. d. 1. c. 2. n. 6. 9

Contractus Iure ciuili irritus, ob commune bonū, Iuramento non firmatur l. 6. d. 14. c. 7. n. 8. 198

Regula generalis ad agnoſcendum quando Iuramentum contractum firmet ib. n. 9. 198

Ad Iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur l. 8. d. 4. c. 2. n. 19. 369

Num verbum Iuro in Iuramento præſtando, expliciſè proferendum ſit l. 8. d. 4. c. 5. n. 4. 375

Quando tangenda ſint Euangelia ad Iuramentū l. 8. d. 4. c. 4. n. 5. 373

Votum, & iuramentum duplici obligant obligatione, contra quas, duplici peccato, ſpecie diſtincta, peccatur l. 8. d. 4. c. 11. n. 15. 384

Quomodo peccat, qui animo ficto iurat ib.

Iuriſdictio, Nemo dubius de ſua Iuriſdictione poteſt Iudicare l. 7. d. 7. c. 1. n. 6. 306

Ius, Quotuplex ſit ius l. 6. d. 2. c. 1. n. 2. 84

Quid ſit Ius ib. n. 3. ibid.

Ius aliquando ſe habet inſtar potentiæ actiuæ ib. n. 4. ibid.

Nonnunquam inſtar potentiæ paſſiuæ ius exponitur ib. n. 5. ibid.

Ad modum reſiſtentiæ aliquando ius explicatur ib. n. 6. ibid.

Cur ius habenti legitima debeat eſſe facultas ib. n. 7. ibid.

Quid requiritur ad faciendum contra ius alicuius ib. n. 8. 85

Hoc autem ius, vel eſt ad rem, vel in re l. 6. d. 2. c. 3. n. 4. 87

Præter hæc duo iura ad Rem, & in Re, tertium aſſignari poteſt, quod ad hæc reducitur ib. nu. 5. ibid.

Quod ius habent artifices, vt locentur; Milites, vt ad ſtipendium vocentur; Operarij ad laborem, &c. ib. n. 6. ibid.

Quæ æqualitas, quoduè ius ad puram ſpectat cōmutatiuā quæ, quale ius ad puram diſtributiuā l. 6. d. 3. c. 1. n. 2. 89

Ius, quod reſpicit pura diſtributiua non eſt partiū ad Bona Totius, ſed vt potius aſcſcantur in Partes huius Totius ib. n. 3. ibid.

Præter hæc Iura eſt aliud non remotum, ſed proximum ex efficaci alicuius voluntate, quod neq; eſt purè geometricæ æqualitatis, neque purè aritmeticæ ib. n. 4. 8. 9. 10. 11. & 12. 89. & 90.

Ius, quod eſt Ciuibus ad Bona Reipublicæ, neque purè eſt æqualitatis aritmeticæ, neque geometricæ, ſed vtriuſq; eſt particeps ib.

Ius, cui ineſt ratio Aritmetica, & Geometrica l. 6. d. 3. c. 1. n. 20. 21. 22.

Aequalitas geometrica, & aritbmetica cum adæquatæ ſunt, ſingulas conſtituunt ſpecies l. 6. d. 3. c. 2. n 6. 93

Ciuis non habet Ius ad quatuor, ni collata eius conditione cum altero Ius habente ad duo ib. n. 10. 94

Vera Iuris in re, & ad rem, realis, & perſonalis Expoſitio l. 7. d. 3. c. 1. n 3. 278

Inſtar relationis hoc Ius ad rem, & in re declaratur l. 7. d. 3 c. 2. n. 3. 279

Secundus modus declarandi Ius ad rem, atq; in re, vt ſint diſtincta ib. n. 4. ibid.

Ius correctiuum, ſiuè pœnale ſi promanauit in bonum Eccleſiarum, reſtringi non debet l. 7. d. 3. c. 3. n. 4. 281

Ius poſſeſſum non ſortitur naturam poſſeſſionis, quando ex gratia, & priuilegio alicui competit l. 8. d. 2. c. 3. n. 2. 347

Ius ciuile indirectè aliquem facit inhabilem ad Eccleſiaſticam dignitatem l. 8. d. 4. c. 3. nu. 13. fol. 371

Ius patronatus ad hæredes tranſit ex Eccleſiæ Priuilegio, quod eius non officit ſpiritualitati l. 8. d. 1. c. 4. n 3. 388

Connexio Iurispatronatus, & Beneficij, ſpiritualitatem illius arguit ib. n. 2. ibid.

Bona laicalia non obſtant ſpiritualitati Iurispatronatus ib. n. 8. ibid.

Iuspatronatus, vt quid ſpirituale inuendibile eſt, omni Iure, & contractus talis nullus, & reſtitutioni obnoxius eſt l. 5. d. 3. c. 5 n. 13. 39

Imo, vt de cęteris Beneficijs, dico, quoad hæc ſentiendum eſt ib.

Vtrum Præſuli probandum ſit defectus, quem obijcit Præſentato à Patrono l. 6. d. 13. c. 7. nu. 15. 200

Diſcrimen inter Beneficia Iurispatronatus, & cætera digniora ib. n. 16. ibid.

Patroni Inſtitutoris ſucceſſores, ordine Proximitatis, ſuos tenentur vocare propinquiores dignos, etiam ſi non eſſent digniores ad beneficia non curata, taliter inſtituta ib. n. 18. 201

Patronus certæ familiæ beneficium adducēs eſto ordinem proximitatis non exprimat ſeruandū, implicitè tamen intelligendus eſt ib n. 19. ibid.

Si ex aliena vocentur familia ad Beneficium Iurispatronatus, ſi fuerit curatum, meliori dandum eſt: aliud vero ſatis eſt ſi detur digno ib. n. 20. ibid.

Illegitimi à beneficio Iurispatronatus arcentur, qui quidem defectu legitimorum, ab Epiſcopo dif-

diſpenſari poſſunt legitimos ab illegitimis natos probabile eſt vocari ib.n.21. *ibid.*

Si a Teſtatore vocandi, commiſſi ſint voluntati patroni ſatis eſt eligere dignum ad Beneficium non curatum: ſecus ſi eius arbitrio demandauerit ſecũdum probabilem opinionem eſto probabilius ſit etiam hoc in euentu ſufficere dignũ eligi propinquiorem ib.n.22. *ibid.*

Patroni ad Beneficia curata præſertim Epiſcopatus meliores tenentur præſentare, quos morali adhibita diligentia poterunt inuenire ib. n. 23. 202

Beneficia patrimonialia etiam curata deſideranda ſunt, ita inſtituta, vt danda ſint Ciuibus, aliàs dignis ex hoc etiam dignioribus ib.nu.24. *ibid.*

Iuspatronatus ex priuilegio poteſt haberi ad Cathedrales Eccleſias *l.8.d.1.c.1.n.1.* 343

Iuspatronatus etiam quoad præſentationem multis competit, & quomodo ib.n.2. 344

Iuspatronatus alterum Eccleſiaſticum, alterum laicale eſt, & vndè hæc deſumatur diſtinctio ib.n.3. *ibid.*

Iuspatronatus aliquando eſt facultas præſentandi perſonam inſtituendam ad Eccleſiam Cathedralem ib n.4. *ibid.*

Qua ratione Iuspatronatus aliquid ſit ſpirituale l.8.d.1.c.2.n.5. 345

Vir aliquid temporale in Iurepatronatus inueniri ſpeciali ratione Auctoris, oſtenditur ib.n.6. fol. 346

Præſentatio à Patrono facta ad Beneficium etiã Epiſcopatus eſt ſpiritualis ib n.7. *ibid.*

Sicut olim non iurabatur de calumnia in cauſa ſpirituali ſic etiam in cauſa Iuriſpatronatus l. 8.d.1.c.3.n.1. 347

Neq; Iuspatronatus, neq; Præſentatio ſunt vendibilia ib.n.3. *ibid.*

Iuspetendi ad Cathedralem, competit Patrono ex Priuilegio, ſiuè præuia fiat præſentatio, ſiue non ib.n.8. *ibid.*

Nonnulla ſunt diſcrimina inter petitionem à Patrono factam, & non à Patrono ib.n.9. *ibid.*

Ab initio ſemper Iuspatroni ſpirituale fuit, quo ſæcularis capax non erat, niſi priuilegio penè eleuatus fuerit l 8.d.1.c.4 n.1. 347

Etiamſi Præſentatio Ius non conferret, ſpiritualis tamen eſſet dicenda ib n.2. *ibid.*

Iuſtitia. *Reſtitutionis obligatio cõſenſu DD. eſt actus commutatiuæ l.6.d.1.c.1.n.2.* 72

Duplex æqualitatis genus, atq; iuſtum, iuſtitiæ commutatiuæ atq; diſtributiuæ proprium ſunt obiectum ib.

Ad quam virtutem ſpectat ius per diſtributionẽ iniquam eucrſum, contra eamdem fit, atq; ex eadem manare debet obligatio reſtituendi l.6. d.1.c.3.n 3. 74

Obligatio è diſtributiua iuſtitia non amittit vires coniunctione cum commutatiua l.6.d.1.c.4.nu. 4. *ibid.*

Nec mirum eſt neque inſolitum damnum inferri per iniuſtitiam diſtributiuam compenſationem vero ſpectare ad commutatiuam l. 6. d.1.c.7. n.3. 76

Non nunquam illatio damni ex nullo naſcitur vitio cum illud reſarcire commutatiua ſit iuſtitia ib.

Iniuſtitiæ actu per oppoſitum virtutis ſiue immediatè, ſiue mediatè reparari debet ib n.4. *eod.*

Proprium videtur eſſe commutatiuæ iuſtitiæ non modo ipſum reparare ius circa eandem perſonam, verum etiam circa idem debitum eamdemq; ſæpè rem ib.n.5. *eod.*

Secus ſe habet diſtributiua, quæ non verſatur circa idem debitum reſarciendum eamdemq; materiam, vt neq; temperantia ib.n 6. *eod.*

Reſpectu nullius, cuius non eſt, ius eſſe poteſt debitum ib.n 8. *eod.*

Quid ſit reſtitutio ib n.9. *eod.*

Cui nihil iuris eſt nihil iuris auferri poteſt ib.

Damnum biſariam accipi poteſt l.6.d.1.c.7.num. 10. *ibid.*

Quid ſit damnum. ib.

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri reſtituendi onus ib.n.11. 77

Vitium per actum virtutis immediatè oppoſita deſtruitur, & virtus phyſicè loquendo reparatur vitij oppoſiti deſtructione ib.n.12. 78

Cur ex ſola iniuſta detentione fluat non nunquam reſtitutionis obligatio ib.n.13. *ibid.*

Non eadem eſt ratio diſtributionis bonorum communium, & beneficiorum ib.n.16. *ibid.*

Probatur præterea ex diuerſo iure vtriuſq; iuſtitiæ ib.n.3. *ibid.*

Sicut actus diſtributiua eſt pro qualitate meritorum præmijs nonnullos afficere, ita eos in poſſeſſione denegata eorundem præmiorum reponere l.6.d.1.c.8.n.4. 79

Non quæ vis iniuria contra iuſtitiam eſt commutatiuam ib.n.5. *ibid.*

Non quæcunq; damni reparatio ſpectat ad commutatiuam ib.n.6. *ibid.*

In vna, eademq; habitus entitate in adæquatè formalis ratio diſtributiuæ, commutatiuæq; eſſe poteſt ib.n.8. *ibid.*

Duobus poteſt modis, quis iniquus eſſe diſtributor primo contra Iuſtitiam purè diſtributiuã abſq; onere reſtituendi, ſecundo contra Iuſtitiam, quæ partim eſt diſtributiua, partim commutatiua reſtitutionis obligationem induens ib. nu. 9. *ibid.*

Non poteſt habitus iuſtitiæ diſtributiuæ, & commutatiuæ ſimul adæquatè diſtributiuæ ſolius eſſe, & commutatiuæ ib.n.10. 80

Omnis virtus circunſtantias reſpicit neceſſarias ad ſuum medium l.6 d.1.c.9.n.5. 81

Virtus ſine obiecto eſſe non poteſt, at diſtributiua dum verſatur circa collationem Beneficij, eſt abſq; geometrica proportione ib.n 6. *ibid.*

Qua ratione diſtributiua iuſtitia quatuor ſit inter terminos, neq; aliam quam proportionem reſpiciat geometricam, vel formaliter, vel virtute l 6.d.1.c.9.n.11. 82

Quo ſenſu magis vel minus rigoroſum, vtriuſquè ſit iuſtitiæ ius ib.

Quando proportio geometrica per ſe coniuncta eſt rigoroſo iuri, vel è cõtra arithmetica minus rigoroſo, neq; ſpectat ad obiectum puræ commutatiuæ, neq; puræ diſtributiuæ, ſed ad habitum vtriuſq; participem ib n.15. 83

Obſeruantia obiectum per ſe comparatiuum non eſt ib.nu.16. *ibid.*

Si res multiplex inter multos diſpenſanda ſit ab

di-

Digitized by Google

diſtributiuam propriè ſpectat, ſic etiam ſi vna indiuiſibilis multis eundetatis exiſtentibus inter quos aſſignari poſſent etiam quatuor termini ſi vni tantum non attinet ad diſtributiuam ib.n.17. ibid.

Quid ſit iuſtitia l.6.d.2.c.1.n.1. 84

Quid authore Philoſopho ſit iuſtitia l.6.d.2.c.2.n.1. 85

Quodnam iuſtitiæ ſit obiectum immediatum penès peculiarem Authoris ſententiam ib. num. 2. ibid.

Non ſolæ operationes externæ obiectum ſunt iuſtitiæ ib.n.3. ibid.

Medium iuſtitiæ eſt rei non rationis ib.n.5. ibid.

Virtus iuſtitiæ in voluntate tanquam in ſubiecto ſita eſt ib.n.7. 86

Etiam actu externo impedito poteſt quis eſſe iuſtus ib.n 8. ibid.

Et ſi actum externum quis exerat reſtitutionis: ni ex motiuo operetur iuſtitiæ, formalitèr iuſtus non erit ib.num 9. ibid.

Poteſt iuſtitia verſari circa actus iuſtificabiles, vel per complacentiam, vel per deſiderium ſub conditione ib n.10. ibid.

Quomodo ſe habeat iuſtitia circa actus iuſtificãdos ib.n.10. eod.

Qua ratione feratur iuſtitia ad actus iam rectos atq; iuſtos ib.n.12. eod.

Quodnam ſit immediatum obiectũ iuſtitiæ in communi ſumptæ ib.n.14. 87

Materiale obiectum, iuſtitiæ in communi ſumptæ mediatum, ſunt bona alicui aliquo pacto debita: formaliſſimum autem æqualitas, tùm in actibus voluntatis, tùm in externis, tùm in ipſis bonis ib.n.15. eod.

Obiectum cui remotum eſt homo: proximum ius, ob quod alicui aliquod debetur ib.n.16. eod.

Conſenſu DD. æqualitas arithmetica eſt obiectum puræ commutatiuæ iuſtitiæ: geometrica vero diſtributiuæ l.6.d.2 c.3.n.2. eod.

Nulla æqualitas ad iuſtitiam ſpectat, ni ex aliquo iure ib.n.3. eod.

Iuſtitia purè commutatiua habitus eſt inclinans ad ſolam æqualitatem arithmeticam l.6.d.3. c.3.n.3. 94

Iuſtitia merè diſtributiua habitus eſt voluntatem inclinans ad ſolam æqualitatem iuxta proportionem geometricam ib.n.4. eod.

Præter has duas iuſtitiæ ſpecies tertia datur habitus voluntatem inclinantis, tum ad æqualitatem geometricam cùm ad arithmeticam ib. n.5. eod.

Logica, arithmetica, geometrica, muſica, & medecina habitus, & practici ſunt, & ſpeculatiui, è quibus argumentum deſumi poteſt ad hanc à nobis aſſertam iuſtitiam ib.n.7. 85

Non ſolum in vno eodemq; habitu, ſed in vno atq; eodem actu ratio vtriuſq; iuſtitiæ reperiri poteſt ib.n.10. eod.

Quomodo diſtinguantur iuſtitia diſtributiua, & commutatiua ib.n.11. eod.

Munera commutatiuæ, ac diſtributiuę iuſtitię vni conuenire poſſint habitui inadæquatè ib.

Num iuſtitia diſtributiua Deo concedenda ſit ib.

Licet ratio formalis iuſtitiæ diſtributiuæ formalitèr nõ ſit commutatiuæ, imò negationem eius habeat: non tamen contrarietatem in ordine ad idem quaſi ſubiectum, vel rationem materiæ habitus l.6.d.3.c.4.n.3. 97

Qui iniquè Agricolam ab opere: Notarium à ſcribendo impedit, contra iuſtitiam facit l.6.d.6.c.2.n.20. 122

Motiuum actus interni licet ſit ex iuſtitia, ni dãnum inferatur externum, non parit obligationẽ iuſtitiæ l.6.d.13.c.3.n.3. 182

E conſcientia erronea putans quis contra iuſtitiã facere, impediendo ſine fraude, quempiam à conſequutione boni, ei non debiti, peccaret internè contra iuſtitiam, abſq; onere tamen reſtitutionis ib.n.9. 183

In materia iuſtitiæ dictum Ariſtotelicum, quod parum diſtat parum, diſtare videtur quãdo verum ſit ib.n.23. 185

L

Lectio Sacræ Scripturæ, Lectio Sacræ Scripturæ in Religioſis conuentibus danda eſt dignioribus ex Ind.l.6.d.13.c.7 n. 12. 200

Legatarius, Legatarius rem purè legatam titulo oneroſo comparens, legato cenſetur renunciaſſe l 5.d.3.c.vlt.n.9. 50

Ad domicilium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur fallit tamen hæc regula in legato rei certæ, cuius dominium ſtatim, acceptante hærede, tranſfertur in legatarium ib. nu. 13. 51

Res in genere legata, ſi hæredis malitia perit, illi perit l.5.d.3.c.vlt n.15. 16

Legatum diuidendum inter pauperes ni eis diuidatur ſit contra vtramq; iuſtitiam, ex qua culpa obligatio reſultat reſtitutionis l. 6. d.3. c.1. n.12. & 13. 90

Idq, verum etiam eſt, ſi iudicio hæredis commiſſa ſit res ib.

Quamcumq, donationem, legatum, teſtamentum impedire ſine dolo fraudem ex ſe non eſt peccatum l.6.d.13 c.3.n.12, 183

Legatum vel hæreditas valida eſt ad pias cauſas eſt etiam alienæ commiſſum voluntati l.6.d.13 c.7.n.33. 204

Quæ pauperibus debentur per legatum, hoſpitali pauperiori danda neceſſariò non ſunt ib.num. 35. eod.

Legatum pauperibus arbitrio hæredis deſtinãdis, ſatis eſt ſi pauperibus diſtribuatur non quæſitis pauperioribus, tam, et ſi magis pium eſſet quærere pauperiores ib n.36. eod.

Quando teſtator pauperioribus commiſit diſtribuendum aliquid non ſatis eſt ſi pauperibus tãtum non quæſitis pauperioribus diuidatur ib.n. 37. 205

Legatum relictum Virgini intelligitur cauſa dotis l.8.d.2.c.3.n 7. 354

Ad dominium transferendum licet titulus, ac traditio requiratur fallit tamen hæc regula in legato rei certæ, cuius dominium ſtatim acceptante hærede transfertur in legatarium l.5.d. 3.c.vlt.n.13. 51

Legatum non dicitur oneratum ob difficilem exactionem ex malitia hæredum deriuatam ib. n.14.

Res

I N D E X.

Res in genere legata ſi haredit malitia perit, illi perit ib.n.15.

Lex, *In dubio legis confirmationis, vel reſcripti eis non ſtandum eſt l.7.d 1.c.6.n.8.* 271

Certa exiſtente lege confirmatione, &c. & ſi fuerit dubium negatiuum de poteſtate, vel de voluntate Principis, ſtandum eſt legi confirmationi, &c. dummodo dubium non eſſet, num confirmatio vſq. illa contra Ius eſſet ib.n.10.

Lex noua non clarè loquens interpetrationem, atq; expoſitionem jubit perantiquę l.7.d.7.c.2 n.13. 308

Ex quibus colligendum ſit num fauorabilis, vel adioſa ſit conſtitutio l.8.d.2.c.4.n.13. 358

Literæ, *Literæ neceſſariæ non ſunt de ſubſtantia promiſſionis, ſed probationis l.7 d.6.c.1.n.4.* 298

Si Papa interim obiret antequam literæ expedirentur non eſpiraret ius quęſitum Confirmato, vel Promoto ib.n 5.

Literæ non modo expeditæ, ſed ritè ſunt oſtendendę Capitulo ad licitam, validamq; adminiſtrationem ib.n.6.

Neq; ſufficit certa notitia literarum expeditarũ ad adminiſtrationem ib.n 8.

Quomodo literæ, cum non ſint de ſubſtantia promiſſionis, requiratur ad licitam, validamq; adminiſtrationem ib.n.9. 299

Reſignanti Præſulatum non ſatis eſt iure literas expeditas eſſe Romæ, ſed earum intimatio, ac præſentatio Prætorem deſideratur ib.n.10.

Non dicuntur literæ expeditæ, ni plumbo affectæ, vel ſignatæ fuerint ib.n.12.

Ad exercitium adminiſtrationis literarum originalium, vel aliàs authenticarum oſtenſio deſideratur ib.n.13. 300

Ante expeditas, & præſentatas literas Eccleſia vacat l 7.d.6.c.5.n.1. 303

Ante confectas literas Promotus à Papa quomodo non poterit dici canonicus Prælatus ib. n.2.

Extrauagans Iniunctæ *non eſt extendenda ad omnes Beneficiarios per Apoſtolicam Sedem prouiſos ib.n.3.*

Ex *vi huius extrauagantis, qui literis non expeditis poſſeſſionem caperet Beneficij Ius, quod habebat ad illum non proderet ib.n.4.*

Non *eſt reſtituendus, qui priuaretus poſſeſſione capta dignitatis in Extrauaganti contenta ante literas expeditas, atquè oſtenſas, ſecus qui cum ſola ſignata ſupplicatione, poſſeſſione reliquorum Beneficiorum in ea non contentorum capta, fuiſſet priuatus ib.n.5.*

Non *confert ſola promotio ad nouam Eccleſiam, ſi literæ non fuerint expeditæ ib n 6.* 304

Eccleſia, ad quam Epiſcopus fuerit promotus, ante adeptam poſſeſſionem literaſquè oſtenſas, Vicarius capitularis debet exercere Iuriſdictionem ib.n.7.

Epiſcopi, Iuriſdictio, Sede vacante, ad Capitulum reuoluitur ib.n.8.

Etiamſi à Prę ſule non habitæ, vel demonſtratæ non ſint literæ, neque irrita, neque irritanda ſunt acta vſquè ad finem ſemeſtris habita l.7. d.7.c.2.n.2. 307

Ab vltimo ſemeſtris die per diploma præſcripti, ni literæ oſtendantur expeditæ, cenſetur vacare Sedes, cuius illicita, atq. inualida noui Præſulis erit adminiſtratio ib.n.9

Si non expeditis literis intra conceſſum ſemeſtre dilationis Epiſcopus nõ acquieſceret Capitulo inſtanti, vt eeſſeret, iudicare videretur ſuum ſuperiorem Papam .ſ. & in cauſa propria ſententiam ferret l 7.d.7.c.3.n.6. 310

Formula literarum neceſſariarum l.8.d.5.c.2.nu. 2. 391

Quid requiratur ad expeditionem literarum ib. n.3. eod.

Literæ gratiæ comparantur contractibus bonæ fidei, literæ vero iuſtitię contractibus ſtricti iuris l.7.d 1.c.4.n.7. 262

In literis gratiæ habendis ſinceritas optatur ſingularis ib n 8. eod.

Quando in iiſdem literis gratię, & iuſtitię reperitur reſcriptum Principalis tantum, & ſi hac fuerint gratię erunt ipſo facto nullæ, ſecus ſi iuſtitię ib.n.16.

Lis, *Quid ſit res litigioſa, ſecundum Gloſſam l.7.d.1. c.4.n.17. & quid ſit abſoluta n.10.* 263

Ludus, *Non incurrit excommunicationem latam ab Epiſcopo contra luſores Alearum ludentes cũ ipſomet Epiſcopo l.5.d.3.c.5 n.30.* 42

Lumen Gloriæ, *Perpulchra comparatio inter ordinum Epiſcopalem, & Sacerdotalem, ac inter lumen glorię, & viſionem beatam l.8.d 6.c 4. n.15.* 404

Lumen glorię perfectior eſt viſione beata ibid. n.14.

M

MAgiſtratus, Rex, *ſeù Pontifex indignum promouens in Epiſcopum, tenetur Eccleſię coadiutorem idoneum dare l 6.d.11.c.1.n.3* 158

Extenditur hęc ſententia ad magiſtratuum autẽ, atq; ad Cathedræ electionem ib.n.4. & 6.

Malum, *Quomodo cohęreat illud principium non ſunt facienda mala, vt eueniant Bona cum altero maius malum eſt eligendum l.6. d.6.c.2. n.23.* 123

Mandatum, *Quid importet clauſula ſpeciale mandatum l.8 d.4.c.2 n.16.* 369

Satis erit ſpeciale mandatum ad inquiſitionem, vel proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum, etiam prout diſtinguitur à ſingulari talis Promouendi ad talem Eccleſiam ibid. nu.17.

Si mandatum tale eſſet, & non ſpetificaretur ad inquiſitionem, & proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum ſpecificè talem, non ſufficeret ib.n.18.

Ad Iurandum de calumnia, quod mandatum requiratur ib.n.19.

Mandatum ſingulare ſtrictè exponendum eſt ib. n.20. 370

Per qua verba mandatum exprimatur ſpeciale remiſſiuè ib.n.21.

Matrimonium, *Quotuplex ſacramentum ſumatur l.8.d 10.c.3.n.1.* 419

Quęnam ſit materia, & quæ forma ſpiritualis matrimonij ib.n.5. 420

Ad valorem ſpiritualis matrimonij non requiritur certa verborum forma ib.n.6.

Spi-

Digitized by Google

I N D E X.

Spiritualę hoc matrimonium pergit eſſe Sacramentum etiam poſt conſecrationem ib.n.7.

Quomodo non peccant, tum Epiſcopus, tùm Eccleſia ſpirituale meuntes matrimonium in peccato mortali ib.n.8.& 9. 431

Non vitiatur conſenſus matrimonij electionis, & contractus ex ſolo nominis errore, ſi noſcatur rei,ſeù perſona l.5.d.1.c.4.n.12.

Conſenſus matrimonij de perſona apta vitiatur ſi reperiatur enucbus l.5.d.1.c.4.n.12. 16

Error pulchritudinis ſponſa in caſu quodam etiã notabili matrimonium non irritat ib. num.17. fol. 17

Matrimonium initum cum primogenito ſi reperiatur initum cum ementito primogenito,eſt inualidum ib.n.18.

Spiritualis coniungij rationem Epiſcopatus ſibi vendicat l.8.d.10.c.1.n.1. 426

Ratio matrimonij ſpiritualis comparatiuè corporalis exprimitur ib.n.2.

Quanta ſit ſimilitudo inter matrimonium carnale,& ſpirituale ib.n.4. 427

Diſcrimina inter carnale,& ſpirituale coniungiũ ib.n.5.

Definitio carnalis , & ſpiritualis matrimonij l.8. d.10.c.2.n 1. 428

In quò ſita ſit eſſentia coniugij ſpiritualis ib.nu.3. fol. 419

Vinculum matrimonij, tùm carnalis, tùm ſpiritualis an relatio ſit realis,vel rationis ib.nu 4.

Metropolitanus, *Metropolitani abſq. præcedente infamia generaliter medijs teſtibus ſynodalibus inquirere poſſunt de Indignorum Electionibus, non autem ſpecialiter de hac,vel illa l.6.d.14. c.4.n.12.* 218

Eodem pacto cum Metropolitanis agendum eſt atq; cum Epiſcopis,quoad correctionem ib.nu. 28. 220

Quid agendum de delicto Metropolitani ib.n.18. fol. 219

Si Metropolitani delictum fuerit occultum , denunciandum non erit quin prius corrigatur.ib. n.21.

Metus, *Quotuplex ſit metus l.5.d.2.c.1.n.1.* 19

Quæ requiruntur ad metum grauem dignoſcendũ ib.n.2.

Num metus , quò quis cum veniali culpa aliquid facit,cenſendus ſit grauis.ib.n.4.

Qualis ſit metus ab intrinſeco , & qualis ab extrinſeco ib.n.5.

Metus à Tertio incuſſus quomodo noceat electioni ib.n.6. 20

Vide Timor.

Electio facta ex metu cadente in conſtantem virum nulla eſt l.5.d.2.c.2.n.3. 21

Metus actum externum cauſare poteſt non internum ib n.8.ſub initio. 22

Non rectè conſultum communi bono eſſet,ſi nefarij intelligerent facta ex metù eſſe valida ib.

Quo item ſenſu metù facta voluntarijs ſimilia ſunt ib.n.9. 22

Contractus metù initos eſſe nullos,ſiuè in contraria ib.n.11.

Metù Intercedente nulla trasfertur iuriſdictio ib. n.12.

Non præſumitur metus ib.n.22. 24

Timoris perſeuerante cauſa ſemper factum cenſendum eſt inuoluntarium, etiam intercedente temporis interuallo inter metum,& illud ib.n. 24. 25

Quomodo perſeuerare metus cauſa cenſetur ib. n.25.

Praces importunæ Superioris,non ſoliti Tyrannicæ ſe gerere grauem nou indicunt metum l.5 d. 2.c.3.n.1. 25

Blanditiæ Principis tyrannicè non agentis,metũ non cauſant ib.n.3.

In dubio ſæuiendi,ſæuitia non præſumitur ib. n.4.

Praces importunas probabile eſt ſecluſo metù nõ cauſare in voluntarium , neq; irritam facere electionem,tametſi etiam probabile contrariũ ſit ib.n.5.

Tanti non videtur facienda iniuria per metum leuem iniuſta l.5 d.2.c.4 n.3. 26

Quid præſtandum in foro externo ib.n.4.

Vide Timor.

Miles, *Quod ius habent Artifices,vt locentur; Milites,vt ad ſtipendium vocentur; Operarij ad laborem,&c l.6.d.2.c.3.n.6.* 87

Ciues,qui pro Rep.laborarunt,vel fortiter fecere, ius habent ad eius bona, vtriuſq; etiam participes æqualitatis:idemq; eſt de iure militum; qui ſtrenuè bellarunt ad ſpolia l.6.d.3.c.1.n.6. 12.13.15.& 17. 89

Milites ex efficaci decreto antecedente, vt eligãtur ad prima ſtipendia, ius ad electionem habent,ſpectans ad commutatiuam , & diſtributiuam iuſtitiam ib.n.13. 90

Quo tenentur iure Reges, alijq; Duces ad ſpolia militibus diuidenda ib.n.18. 91

Modus, *Quid ſit modus , & quodnam ſit fundamẽtum diſtinctionis modalis l 8.d.7.c.1.n.4. & 5. fol.* 406

Quod nam ſit ſignum modalis diſtinctionis ibid. n.6.

Licet dicatur modus à Deo creari poſſe;non poterit tamen eſſe ſine actuali dependentia à re,cuius eſt ib.n.7.

Mendacium, *Neq; ad euitandum homicidium licet mendacium l.6 d 6.c.2 n.24.* 123

Mors, *In dubio Præſumitur ſcientia mortis l.8.d.2. c.4 n.10.* 357

Vide Articulis mortis.

Chriſtianus è morte reuocatus iterum non eſt baptizandus; neq; ſi fuerit Sacerdos iterum Sacro initiandus eſt ordine l.8.d.7.c.3.n.14. 415

Cur Eccleſia conſecrata deſtructa cõſecrationem amittat,quam neq; iterum adipiſcitur extructa eiſdem cæmentis, ſecus de homine initiato morte deſtructo in cuius anima ſemper character perſeuerabit ib.n.17. 416

Mutuum, *Ex emptione mutui transfertur dominiũ in mutuarium l.5.d.3.c.2.n.7.* 29

Quid ſit vſura,quid mutuum l.5. d.3. c.vlt.nu.5. fol. 49

Mutuum dare per ſe cõſideratum licitum eſt ſpectans ad virtutem ib.

Tripelex diſcrimen inter vſuram , & ſymoniam ibid.

Mutuatarius ſoluendo vſuras non peccat ; At electus acceptans,vel obtinens Beneficium ſimoniacè collatũ,ſemper ferè peccat ib.n 6. 50

Lex

Digitized by Google

Lex ſimoniæ vtrumq; obligat, vendentem atquè ementem rem ſacram, ſecus lex vſurarum, quæ mutuatarium, vt ſic non obligat ib.
Secundum diſcrimen inter vſuram, & ſimoniam ex materia deſumptum ib.n.7.
Tertium diſcrimen ex pleno mutuantis dominio ſuæ pecuniæ quod non eſt diſtributori ad rem ſacram, cuius nullus mortalium eſt Dominus, ſed diſpenſator ib. n.8.
Licet, ex neceſſitate, mutuum ab vſurario petere, quem ſcio ſenus expetiturum Fas etiam eſt iuramentum ab Infideli expetere: ſecus verò petere electionem indigni, neq; vt maleficium maleficio ſoluatur l.6 d.6.c.3.n.16. 127

N

NAtalis legitimi. *Si probationes natalium legitimorum, ſcientiæ probitatis vitæ, prudentiæ vnius fuerint probabiliores, quam aliæ alterius Candidati, teneretur Prælatus primo adhærere: Quod ſi æquales eſſent horum probationes, ius daretur Prælato arbitrarium l.6. d.7.c.3.n.18.* 138
Defectus ſcientiæ totalis nullam reddit electionē l.6.d.9.c.3.n.8. 149
Nec titulus coloratus ſuffragatur Epiſcopo prorſus illiterato, ſecus ſi mediocri fuerit ornatus doctrina ib.n 3.& 10.
Nam Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali penſione ib.n.10.
Confirmatio ex certa ſcientia diſpenſatio dicitur l.7 d.1.c.3.n.4. 260
Quomodo ars, & ſcientia ſe habeant ad ſuum obiectum l.7 d.3.c.1.n.4. 278
Quomodo probanda ſit ſcientia præſentationis de vacatione Beneficij l.8.d.2.c.4.n.11.
Negotia Eccleſiaſtica. *Optimis, ſeù dignioribus in negotijs Eccleſiæ maioris momenti ſatis non erit eam adhibere induſtriam, quam adhiberēt digni, ſeù apti l.6 d 7.cap.vlt.n.4.* 140
Ne iuuant Eccleſiaſtica negotia, atq; executioni mandentur, quæ habent difficillimam præſtantiora ornamenta in miniſtris, ac Prælatis deſiderant ib.n.5.
Nouitius Religionis, *Ad decimum ſextum annū nouitiatus, & ad vigeſimum quintum minoris ætatis, qui finirentur ſexto Kal. Martij intercalaris anni deſideratur decimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipſo anno ſextus etiam dicitur Kal. Martij l.6.d.15.c.2.n.8. fol.* 232
Quid ſentiendum ſit de anno nouitiatus Religioſorum, ſi biſextilis fuerit cuius finis ſextus Kal. Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina ib.n.9.
Nomen, *Quid eſt alteri nomen dare, vel Alterius nomen defferre l.8.d.7.c.2.n 8.* 409
Mos imponendi nomen in Baptiſmate expenditur ib.n.9.
Notarius, *Quid præſtandum ſit à Notario facta iam inquiſitione, & examine l.8.d.4.c.13.n.1.* 385
A quo deputandus ſit Notarius ib.n 3.
Notum, *Nota non ſunt examinanda l.7.d.2.c.2.nu. 10.* 274

O

OBiectum. *Obiectum aliud materiale, aliud formale. Ratio motiua altera eſt accidentalis ſubiecto, altera eſſentialis l.5.d.1.cap.4.nu.2. fol.* 14
Error qualitatis, & rationis motiuæ accidentalis, certa exiſtente notitia obiecti materialis, non eſt error redundans in ipſum obiectum materiale, ac perſonæ ib.n.5. 15
Error rationis formalis, vel finalis, quæ de intrinſeca ratione eſt talis obiecti, ſeù perſonæ redundat in errorem ipſiuſmet obiecti, et perſonæ ib. n.13. 16
Obſeruantia, *Quid ſit obſeruantia l.6 d.1.c.9.n.16. fol.* 83
Obſeruantiæ præceptum per ſe comparatiuum non eſt ib.
Odium, *Iniuriæ, damnoq; externè patrato, per accidens eſt ratio formalis interni actus odij, vel alterius motiui l.6.d.13.c.3.n 4.* 182
Odium ex quo impedimentum alicui adornatur, ſic bonum aliquod conſequatur, vel ſignum eſſe poteſt in iuſtitiæ, vel cauſa impulſiua, vel finalis ib.n.5.
Regula odia ſunt reſtringenda, exceptionem patitur quando ni extenderetur eſſet illuſoria l.6. d.14.c.2.n.6. 210
Opinio, *Iudex ex duabus opinionibus quarum altera dicta hunc reum examinari, atq; in carcerum dari, altera negat, poteſt etiam minus probabilem eligere l.6.d.7.c.3.n.13.* 138
Poteſt Elector, hac vel illa probatione vti de moribus, ac ſcientia promouendi etiam ſecundum opinionem minus probabilem l.6.d.7.c.3.n.14.
Iudex ſententiam ferens circa ius Partium pendens à facto, quod diuerſum Partes ſupponunt, ita vt illius dubium intercedat, probabiliorem tenetur ſequi probationem ib.n.15.& 16.
Probabilitas facti non eſt opinio ib.
Si probationes Natalium legitimorum ſcientiæ, probabitatis vitæ, prudentiæ vnius fuerint probabiliores, quam illæ alterius Candidati, teneretur Prælatus primo adhærere, quod ſi æquales eſſent horum probationes ius daretur Prælato arbitrarium ib.n.18.
Iudex in ferenda ſententia inter litigantes, qui de facto conueniunt, eſto ius vtriuſq; ſit probabile ex varijs DD. opinionibus poteſt probabilem vnam ad libitum amplecti opinionem, & ſecluſo ſcandalo modo hanc, modo illā ſequi probabilem ib n.19.
Si ſint opiniones de electione aliqua, num valida, nec nè ſit, poteſt Iudex ad libitum Poſſeſſori fauere, vel non, ib n.20.
Et ſi in dubio, quod verè tale ſit, melior ſit conditio poſſidentis, non tamen in opinionibus probabilibus ib.n.21 139
Exiſtente opinionem varietate de licita, vel illicita promotione, vel Electione poteſt æquè probabili opinione vti ad libitū Elector, vel Promotor, conſanguineumq; dignum promouere ad ſimplex beneficium ex ea, etiam omiſſo digniore dummodo ſcandolum abſit ib.n 22.
Ex varijs opinionibus, quarum vna eſt probabilior

Digitized by Google

lior altera nequè Iudici,neq; Electori,vel Promotori ad Beneficiū licet minus probabili vti niſi eſſet in praxi altera minus recepta, atquè Elector, vel Promotor prudenter timeret indoctus,alioquin habendus à Superiori Iudici, vel Prælato;ſecundū ſententiam ſatis,ſuperq; probabilem ib.n.25.
A neceſſitate cùm non poteſt hunc,& nunc aliam diligentiam facere quiſpiam, tametſi opinionē improbabilem ſequitur, à peccato excuſatur: atq;in materia iuſtitiæ pro viribus tenetur cōſulere damno alterius,poſſe loquendo, quod ſi culpa non ſe infecerit, non tenebitur ipſi reſtituere l.7.d.1.c.5.nu.22. 266
Ordinatus, Initiandus Sacris ordinibus ſatis eſt ſi optimæ ſit famæ l.7.d.2.c.2.n.10. 274
Ordines inferiores Sacerdotio per ſe non ordinantur ad miſticum Chriſti Corpus l.7.d.4.c.4.nu.4. 290
Ordo Sacerdotalis non eſt neceſſarius ad indulgētias conferendas ib n.5.
Hæreticus verè pœnitens,in ordine,quem ſusceperat permittitur miniſtrare, non tamen ad maiorem aſcendere l 8 d.4.c.7.n.25. 378
Quid ſit Ordo ſublatiore ſignificatione ſumptus l.8.d.6.c.3.n.1. 398
Quid ſit Ordo ad Eccleſiaſticam Rempubl.cam contractus ib.n.2.
Epiſcopatus eſt Ordo pro gradu in Eccleſia ſumptus ib.n.3.
Epiſcopatus eſt in omni rigore ordo ib.n.4. 399
Ordinarius.Eodem pacto valet Electio facta a Delegato, atq, ab Ordinario etiam ſi fuerit Papa l.6.d.9 c.4 n.1. 151
Ordinarius abſenti poteſt Beneficium conferre, illumq; per procuratorem inueſtire l.8 d.2.c.1 n.6. 350
An nomine Ordinarij in Conſtit. Greg.XIV. veniat Vicarius Epiſcopi l.8.d.4 c.2.n.10. 368
Ordinarij nomine omnes ſignificantur poteſtatem habentes ordinariam ib.nu.12. 369
Ordo.Diſtinctio inter Sacramentum conſecrationis Epiſcopi,& Sacerdotis eſt Iuris Diuini l.8.d.6 c.3.n.5. 399
Duo Sacramenta Ordinis, & confirmationis eſſe propria Epiſcopi ib.n.6. 400
Non eſt nouum aſſerere plures,quam ſeptem eſſe Ordines l.8.d.6 c.4.n.3. 401
Nouem eſſe Ordines dicunt Canoniſtæ ib.n.4.
Probabilis opinio eſt aſſerens ordines eſſe octo ib.nu.5.
Admictitur ſeptenario numero contineri ordines, & in quo ſenſu ib.n.6. 401
Non eſt definitum à Concilijs num ſeptem ſint ordines vnitate ſpecifica, vel generica ib.n.7.
Vnitas,et pluralitas Sacramēti Ordinis Extremæ vnctionis, & Euchariſtiæ declaratur ib.nu.9. fol. 402
Epiſcopatus quatenus Ordo diſtinctum non eſt Sacramentum à ſe ipſo quatenus Sacrum eſt coniungium l.8 d 10.c.3.n.4. 430
Ordo Epiſcopalis, Quid ſit de ratione materiæ Ordinis l.8.d.9.d.2.n.1. 422
Sacramentum conſecrationis Epiſcopalis propriè habet materiam,& formam ib.n.2.
Vnctio in capite Conſecrandi habita non eſt materia,nequè verba tunc dicta ſunt forma huius Sacramenti ib n.3.
Miniſter huius Sacramenti ordinationis Epiſcopalis plures ſunt Epiſcopi,non vnus ib. n.4.
Impoſitio libri Euangeliorum ſupra ſcapulas Cōſecrandi non eſt materia Sacramenti conſecrationis ib.n.5.
Materia proxima conſecrationis Epiſcopi eſt manuum impoſitio trium Epiſcoporum ſuper caput Conſecrati: Forma verò verba quæ ab illis Epiſcopis proferuntur ib.n.8. 423
Cur vnctio in capite non ſit materia Sacramenti ordinis Epiſcopalis l.8.d.9.c.3.n.1. 424
Manuum impoſitio, & verba illa Accipe Spiritum Sanctum,qua ratione propriè determinētur,vt ſint forma, & materia huius Sacramēti ib.n.7.
Non eſt improbabile Chriſtum Dominum non Reliquiſſe inſtitutam aliquam materiam determinatam ordinis, & præſertim huius Epiſcopalis ib.n.3. 425

P

PActum, Pactum ab initio nullum vim recipit confirmatione Papæ l.7.d.1.c.2.n.15. 258
Papa. Exceptio inferens hunc de iure Diuino naturali non eſſe Papam per cap.licet de exceptione,non aufertur l.5.d.3.c.3.n.9. 31
Exceptio hæreſis,vel, quod non ſit homo,admittenda contra electionem Pontificis ib.num.10. fol. 31
Germanus ſenſus cap. licet de exceptione, electionis Summi Pontificis ib.n.11. ibid.
Aſſcritur Canon.in nomine diſtinct.13.de ſymonia,locum habente in Electione Papæ ib.num.12. ibid.
Expenditur textus cap. ſi quis pecunia 79 diſtinct.ib.n.13.
Conſtitutione Iulij II. idem confirmatur l.5.d.3.c.3.n.14. 34
Hæc Conſtitutio nullo pacto reuocat eſt imò confirmata à Pio IV.contra nonnullos ib.n.15
Perpenditur cap.ſi quis 79.diſtinct.contra nonnullos ib.n.16. 32
Expenditur particula diſiunctiua,vel,ib.
Contraria conſuetudine derogatum non eſt conſtitutioni Iulij II.ib.n.18.
Non poteſt Papa facere, vt, quod iure naturali Diuino ſymoniacum eſt tale non ſit l.5.d.3.c.4 n.13. 35
Papa ſymoniacus non poteſt cenſuras ſubire in ſymoniacos l.5.d.3.c.5.n.28. 42
Incurrere ſymoniam iure Diuino naturali prohibitam poteſt Summus Pontifex, imò grauiorē ratione maioris dignitatis ib n.31.
Poteſt etiam Papa peccato ſe inficere ſymoniæ ſolo iure Eccleſiaſtico prohibitæ ib.n.32.
Summus Princeps ad ſuas, Reliquaſq; leges humanas ſeruādas exercere naturæ directiuè tenetur ib.n.33. 43
Non poteſt directè Summus Pontifex in iure naturæ diſpenſare ex quo tenetur ſe conformare Reipublicę ſuiſq; membris ib.n.34.
Poteſt nonnunquam Princeps peculiares ferre leges ſubditos ſolos obligantes ib.n.36.

Digitized by Google

I N D E X.

Neque facultas Ius derogandi canonicum, quam habet Papa, poteſt impediri per Concilium ſupra, quod ipſe eſt l.5.d.3.c.6.n.2. 44

Papa non præſumitur uti plenitudine poteſtatis ib.nu.19. 46

Diuinæ Prouidentiæ eſt, vt ad Electionem Pontificis omnes conditiones neceſſariæ reperiantur l.5.d.3 c.vlt.n.55. 57

Vel vt hæreticus, vel vt pæne hæreticus puniendus eſſet negans hunc Pontificem verum eſſe Papam ib.n.56.

Quam ineptè ab electione Summi Pontificis ad Reliquas argumentum ducatur l.5.d 4.c.3.nu.10. 62

Nunc in Electione Papæ per Conſtitutionem Gregorij XV. *ſuffragium Electi in numerum non computatur ib.n.11.*

Quid ſit Beneficium Papatus ib.n.13. 63

Papa non eſt Dominus Beneficiorum l.6.d.7.cap.vlt.n.7. 141

Chriſtus Dominus meliorem eligit in ſui Vicariũ S.Petrum l.6.d.8.c 1.n.5. 143

Rex, ſiuè Pontifex indignum in Epiſcopum promouens, tenetur Eccleſiæ Coadiutorem idoneũ dare l.6.d.11.c.1.n.3. 158

Difficultas reſtitutionis non excuſat, ſed auertere iniquos Electores, vel Promotores, debet ab iniqua electione, vel Promotione l.6.d.12.c.7.n.8. 176

Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex ibid. nu.9.

In Summum Pontificem meliùs eligendus eſt l.6.d.13.c 7.n.13. 200

Quid ſeruandum ſit in Electione Pontificis l.6.d.15.c.1.n.14. 221

Super allata concluſio videtur poſſe locum habere in electione Summi Pontificis l.6.d.15.c.3.nu.4. 235

Multa fugienda in tractatu de Summo Pontifice *Eligendo ib.n.5.*

Quomodo ſocius criminis admittendus ad cætera delicta non ſit, ad ſymoniam tamen, hæreſim crimenq; læſæ maieſtatis admittatur ib.n.6.

Non licet, quæ de alio eligendo Antiſtite tractatio aliàs licita, de Summo Pontifice *ſucceſſore eligendo, viuo altero, atq; inconſulto ib.n.7.*

Multa quæ mortuo Pontifice *licerent de Electione ſucceſſoris ſunt, eo ſuperſtite illicita ib.n.8.*

Conſulto Summo Pontifice, *de eius licentia poteſt haberi tractatus conſultiuus eligendi ſucceſſorem ib.n.9.* 236

Tales poſſent intercedere circumſtantiæ, vt Neceſſarius, nè dum licitus eſſet tractatus conſultiuus de Electione Pontificis *ſucceſſoris, de Cõſilio tamen, & licentia ſuperſtitis ib.n.10.*

Quid conſilij capiendi vbi Summus Pontifex *ob grauem infirmitatem, neq; conſuli, neq; facultatem facere poſſet ad tractatum ineundum ib.n.11.*

Electio facta alicuius Epiſcopi, de quo, viuente prædeceſſore, fuit habitus tractatus diffinitiuus non eſt nulla, ſed irritanda ib.n.12.

Electores tractatum habentes in vita Præſulis, definitiuum, non ſunt de facto priuati, ſed puniendi ob rem illicitam ib.n.13.

Electio ſucceſſoris, de quo prius habitus eſt tractatus, viuente Papa *iuxta ſupra dicta, non eſt in præſentia nulla, vno excepto caſu ib.nu.14. & 15.*

Noctu non eſt facienda Electio, neq; clandeſtinè ib.n.18. 237

Electio denuncianda Electo intra octo dies ib.n.19.

Hi dies currunt de momento in momentũ ib.n.20

Ex proemio legis mens, & propoſitum Legiſlatoris deducitur ib.n.21.

Non ſufficit præſentatio facta Procuratori *generali Electi, ſi ab illo rata non habeatur electio ib.n.22.*

De loco Electionis Papæ *ib.n.24.*

Caſus in quibus Papa *promouens, cenſetur, vel nõ cenſetur virtualiter diſpenſare l.7.d.1.c.3.n.2. fol.* 259

Promiſſio Papæ de aliquo beneficio, etiam nulla impedit Inferiorem ne de illo diſponat l.7.d.1.c.6.n.6. 270

Papa poteſt ante Intronizationem adminiſtrare; & quæ differentia inter illum, ac reliquos Inferiores Prælatos l.7.d.5.c.3.n.5. 296

Si Papa interim obiret, antequam literæ expedirentur, non eſpiraret ius quæſitum Confirmato, vel Promoto l.7.d.6.c.2.n.5. 298

In decretis morum Papa non poteſt errare l.7.d.8.c.1.n.4. 312

Siue à ſolo Papa, ſiuè à Papa in Concilio factæ decretales ſanctiones eiuſdem authoritatis, & fidei habendæ ſunt ib.nu.6.

Quidquid ſit de Cardinalibus; Iuris certè diuini eſt, vt Papa habeat Epiſcopos, Præsbyteros, ac miniſtros ex quibus Hierarchia conſtant Eccleſiaſtica l.7.d.12.c.1.n.5. 333

Qua teneatur obligatione Pontifex Max. circa approbationem Epiſcopi, quoad eius doctrinam l.8.d.4.c 8.n.10.remiſs. 380

Parochus, *Speciali ratione collatio Paræſiæ facta indigno mortalis demonſtratur l.6.d.6.c.2.nu.10.* 121

Qui iuxta Tridentinum in Parochos approbandi ſunt, ius haberent rigorosum poſt examen ad paræſias, pro qualitate donorum requiſitorum ib nu.11.

Quid ſit Paræſia, ſeù Parochia l.6.d.6.c.3.n.8.

Speciali ratione Collatio Paræſiæ facta indigno mortalis demoſtratur ib.n.10.

In Iure naturali meliorem eligendi ad Beneficiũ Curatum, Papa diſpenſare non poteſt l.6.d.7.c.2.n.7. 131

Per pulchra comparitio Iuris ad curata beneficia, & pinguiora non curata, ex conuerſo, & pacto prouenientis, atq; ex antecedente legitima voluntate ſtatuente his, & non illis dandi beneficia l.6 d.12.c 6.n.7. 175

Collatio legum præſcribentium rationem conferẽdi beneficia, & vltimarum voluntatum ib.n.8.

Periculum iſtat eiui habenti beneficium curatum in patria, nè illi ſententia illa competat nemo propheta acceptus in patria.*l.6.d.13.c.7.nu.25.* 203

Particula Et, *Quando particula* Et, *expoſitiuè ſumitur pro ideſt l.7.d.4.c.3.n.5.* 288

Particula, ſeù clauſula, verè, vel verum, quando pro, ſed, & quando pro quin etiam, & aſſerentis vim habeat l.6.d.14.c.4.n.25. 220

Pa-

Parum, *Declaratur locus Ariſtoticus 1. phyſicorũ cap.3.textu* 56. quod parum diſtat nihil diſtare videtur *l.6.d.13.c.6.n.5.*
Magna differentia eſt inter parum abeſſe à damno inferendo, & ipſummet damnum illatum circa bonum quod parum abeſt, & alicui comparetur l.6.d.13.c.2.n.7. 180
Parentes, *Quam arctò teneamur vinculo ad agnatos cognatos conſanguineoſq; amandos, eiſq; conſulere l.6.d.7.c.1.n.6.* 136
Quam magnum ſit periculum promouere conſanguineos, vel propinquos ib.n.6. 137
Tropobani, vel Regem abſq; filijs, vel filijs abdie autem eligebant ib.n.7.
Maiorum Prælatorum merita in dignitatem nequeunt excuſare Poſterorum ib.n.8.
Pater, *Pater ex cauſa cogi poteſt ad emancipandum filium l.7.d.11.c.1.n.11.* 323
Patria, *Periculum inſtat Ciui habenti Beneficium curatum in patria, nè illi ſententia illi competat,* nemo propheta acceptus in patria *l.6.d.13.c.7.n.25.* 203
Cur ciues, plerumquè liuore tanguntur inuidia ibid.
Patronus, *Vtrum Præſuli probandus ſit defectus, quem obijcit Præſentato à Patrono l.6.d.13.c.7.n.15.* 200
Patroni inſtitutoris ſucceſſores ordine proximitatis ſuos tenentur vocare propinquiores dignos, etiam ſi non eſſent Digniores ad beneficia non curata taliter inſtituta ib.n.18. 201
Patronus certæ familiæ Beneficium abdicens, eſto ordinem proximitatis non exprimat ſeruandum, implicitè tamen intelligendus eſt ibid. n.19.
Si ex aliena vocentur familia ad Beneficium Iurispatronatus, ſi fuerit curatum, meliori dandũ eſt, aliud ſatis eſt ſi detur digno ib.n.20.
Illegitimi à Beneficio Iuriſpatronatus arcentur, qui quidem defecti legitimorum ab Epiſcopo diſpenſari poſſunt. Legitimos ab illegitimis natos probabile eſt vocari ib.n.21.
Si à Teſtatore, vocandi liberè commiſſi ſunt voluntati Patronitatis eſt eligere dignum ad Beneficium non curatum, ſecus ſi eius arbitrio demandauerint, ſecundum probabilem opinionẽ; eſto probabilius, ſit etiam hoc in euẽtu ſufficere dignum eligi propinquiorem ib.n.21.
Patroni ad Beneficia curata præſertim Epiſcopatus meliores tenentur, quos morali adhibita diligentia poſſunt præſentare ib.n.23. 202
Beneficia patrimonialia etiam Curata deſideranda ſunt inſtituta, vt danda ſint Ciuibus alids dignis, & hoc etiam dignioribus ib.n.28. 203
Num Patronus ſeipſum ad Cathedralem poſſit Eccleſiam preſentare l.8.d.2.c.2. per totum fol. 351
Poſſet filius à Patre: Nepos ab Auo, & ſic de ſingulis Sanguine iunctis nominari ib.num.8. fol. 152
Pauper, *Legatum pauperibus arbitrio hæredis deſtinandis, ſatis eſt ſi pauperibus diſtribuatur, non quæſitis pauperioribus; tã & ſi magis piũ eſſet pauperiores quærere l.6.d.13.c.7.c.36.* 204
Quando Teſtator pauperioribus commiſſit diſtribuendum aliquid, non ſatis eſt ſi pauperibus tantum, non quæſitis pauperioribus, diuidatur ib.n.37. 205
Peccatum, *Quæ ad cultum mortalem requiritur, deliberatio ſatis eſt ad validitatem Electionis l.5 d.1.c.2.n.4.* 9
Ad deliberationem neceſſarium, ſiuè ad Electionem ſiuè ad peccatum mortale, votum, & iuramentum. mora non requiritur temporis ibid. nu.6.
Diſplicentia poſt factum coniectura eſſe poteſt inſufficientis deliberationis, de qua dubitatur ib.n.10. 10
Peccatum mortale, vt ſit etiam notorium nullã non facit Electionem Epiſcopi *l.6.d.9. c.3.nu. 15.* 150
Percutiens, *An percutiens Epiſcopum in Conciſtorio admiſſum, vel confirmatum excommunicationem incurrat Bullæ Cænæ l.8.d.5.c.3.n.6. fol.* 392
Perſona, *Perſonæ notitia bifariam haberi poterit l.5 d.1.c.4 n.3.* 15
Qualitates perſonæ, vel poſſunt cauſare notitiam eius ſpecificè acceptæ, vel in indiuiduo ib.nu.4.
Error rationis formalis, vel finalis, quæ de intrinſeca ratione eſt talis obiecti, ſeù perſonæ redũdat in errorem ipſiuſmet obiecti, & perſonæ ib. n.13. 16
Error qualitatis vicemgerentis perſonæ, vel rei in eius refunditur ſubſtãtialẽ rationem ib.n.15.
Qualitas perſonæ, quando ſola eam notam facit, ſiuè ſubſtantiuè pronuncietur ignorata facit nõ voluntarium ib.n.19. 17
In dubio num narratio falſæ qualitatis errorem induxerit perſonæ, videndum num notitia eiuſdem perſonæ alids habita fuerit prior, vel efficaciter ib.n.14. 18
Quando duas non licet gerere perſonas ib n.21.et 22. 17
Inquiſitio perſonæ confirmandæ ibi habenda, vbi quis vitam degent l.7.d.2.c.2.n.10. 274
Perturbatio, *In dubio num iracundia, vel alia perturbatione aliquid ſit geſtum, vti validè geſtũ habendum eſt l. 5.d.1.c 2.n.12.* 10
Petitio, *Quid propriè petitio ſit, & quam aptè in definitione poſtulationis inſerta ſit l.7. d.9. c.1.n. 9.* 315
Ius petendi ad Cathedralem competit Patrono ex Priuilegio, ſiuè præuia fiat præſentatio, ſiuè non l.8.d.1.c.3.n.8. 347
Nonnulla ſunt diſcrimina inter petitionem à Patrono factam, & à non Patrono ib.n.9.
Plebania, *Præſidentia habẽs clericos, et Parrochos, eſt Plabania l.6.d.4.c.3.n.9.* 101
Pęna, *Vbi culpa non eſt, nec pœna intelligenda l.7.d. 6.c.4.n.8.* 302
Pœnalis diſpoſitio in dubio, ita explicanda eſt, vt minimum pœnæ, quod poteſt, inferat l.7.d.7.c.2 n.3. 307
Pęna propriè culpam ſupponit ſine qua imponi non poteſt l.8.d.5.c.2.n.15. 391
Pœna ſtatuta in delictum locum non habet ni fuerit illud conſumatum l.6.d.14 c.2.n.10. 210
Vt à iure, vel ab homine cenſuræ ferri ſolent effectum requirunt conſumatum, licet poſſint contra tentatum, vt videtur præſtitum in conſtitutione Pij 87.ib.n.11.& 14. 211

Lex pœnalis ad ſimiles extendenda non eſt caſus .6.d.14.c.4.n.4.remiſſiuè. 217
In pœnalibus interpretatio benigna præferenda eſt ib.
Poſſeſsio, *Quid ſit poſſeſſio colorata, & non colorata l. 6 d.9.c.3.n.11.* 149
An Iudex appellatione interiecta teneatur in poſſeſſionem aſſerere digniorem l.6.d.10.c.1.n.5. 155
Nouus Epiſcopus confirmatus, vel Abbas beneficia Præſulatus, vel Abbatiæ ab alio poſſeſſa non poteſt per reſignationem conferre antequā poſſeſſionem capiat l.7.d.5.c.2.n.4. 294
Etiam vigente conſuetudine poſſeſſionis prius capiendæ inſtallatio non eſt de ſubſtantia, ſed ſolum de ſollemnitate; vt ſacrum etiam habendum de Spiritu ſancto ib.n.14. 295
Hac vigente conſuetudine adminiſtratio antè poſſeſſionem non inualida, ſed tantum videtur illicita ib.n.15.
Vbi vigeret conſuetudo in poſſeſſionem antea mittendi, quam liceret adminiſtrare ſtandum eſſet ipſi conſuetudini, de qua multa ib.n.10.
Viget in hyſpanys, & alibi conſuetudo hæc ad Epiſcopatus adminiſtrationem ib.n.11.
Nemo ob amiſſionem tituli poſſeſſionem perdit, ni verus, vel præſumptus interceſſerit animus eā perdendi l.7.d 7.c.2.n.2. 305
Quę ipſo iure perduntur tolli minimè poſſunt à poſſeſſore ante ſententiam Iudicis ib.n.3.
Poſſeſſio, ſub conditione de futuro conceſſa, hac non poſita, de facto ceſſat l.7.d.7.c.3.nu.1.2. & 3. 309
Exiſtens in recenti poſſeſſione tenetur titulum probare ſi contra illum obijciatur ib.n.2.
Ius poſſeſſum non ſortitur poſſeſſionis naturam quando ex gratia, & priuilegio illi competit l. 8.d.1.c.3.n.2. 347
Et ſi in dubio, quod verè tale ſit mulier ſit conditio poſſidentis, non tamen in Opinionibus probabilibus l.6.d 7.c.3 n.21. 139
Poſtulatio, *Præſul ab hoſtibus expulſus ad alterā Eccleſiam poſtulari non eligi poteſt l.7.d.11.c.1.n 20.* 325
Poſtulatio de Prȩſule vnius Eccleſiæ ad alteram regendam apud ſolum Papam fieri poteſt ib. n.23.
An, & quando ius comparetur Poſtulato l.7.d. 13.c.1 per totum 339
Duplex poſtulatio facta ex minori Capituli parte non in concordia, vel vbi agitur de contemptu Eligentium poteſt, de gratia tamen ſpeciali à Superiore admitti ib.n 4.
Poſtulationis admiſſio de iuſtitia non nunquam debetur ib.n 9. et 12. 340
Poſtulatio non poteſt non pendere à gratia ſaltem generali ib.n.12.
Poſtulantibus implorandum eſt officium Iudicis, non tamen Iuris actione agendum ib n.13.
Quæ cauſa cenſenda ſit iuxta poſtulationis admittendæ ib n.14.
Non poſſunt à poſtulatione ſuperiori expoſita Poſtulantes reſilire, poſſunt tamen antea, etiam poſt publicatum ſcrutinium ib.n.15. 341
Aliundè habet Poſtulatio ſi aliquando priuſquā Superiori ſit expoſita reuocari non poſſit ib.n. 21.
Sit neque poſſunt reſilire à poſtulatione illius Poſtulantes quem hac ſpe Iuris fecerunt initiari ib.n.22. 342
Quando debeantur expenſæ ob poſtulationem factæ à Poſtulato, ſiue à Poſtulantibus re non ſecuta ib.n.23.
Poſtulationi etiam ſuperiori expoſitæ ab illo tamen non adhuc confirmatæ poſtulatus conſentire non poteſt ib.n.24.
Poſt poſtulationem aliquando aliquod tribuitur Ius ib.n.26. & 27.
Quomodo Electio à poſtulatione diſtinguatur l.5. d.1.c.1.n.8. 7
Quid ſit Poſtulatio l.7.d.9 c.1.per totum 314
Quod olim non cenſebatur eſſe diſcrimen inter Poſtulationem, atq; Electionem, nunc eſt l.7.d. 8.c.2.n.1. 316
Primum diſcrimen, quod deſcrimitur ex eo qui poſtulatur, vel eligitur ib.n.2.
Secundum, quòd per Electionem in Electum conſentitur tanquam in Eccleſiæ ſponſum, ſecus per poſtulationem ib.n.3.
Tertia differentia, eo quod variari licet à poſtulatione antequam exponatur ſuperiori, minimè verò ab Electione, publicato ſcrutinio ib n.4.
Quarta differentia, quia Poſtulatio non confirmatur ſicut Electio ib.n.5.
Caſus, in quo concurrent Electio, & Poſtulatio, quæ nam præferenda ſit? ib n 6.remiſſiuè.
Quomodo non nunquam Electio dicitur nominatio, & vice verſa nominatio electio ib.n 7.
Triplex eſt nominatio ib.n.8. 317
In quo conueniant, & differant Poſtulatio & nominatio ib.n.9.
Num Eligendus poſſit Poſtulari l.7. d.10. c.2.per totum 319
Poſtulandus, *Caſus Particulares, in quibus poſtulare licet, non autem Eligere ad quatuor reuocat Gloſſa l.7.d. 10.c.1.n.2.* 318
Cur clericus poteſt in ſui Electionem conſentire abſq; ſuperioris licentia, ſiue quā alienam Eccleſiam, ad quam electus eſt, non poteſt adire ib.n.5.
Potentia, *A Potentia non rectè ducitur argumentū ad actum poſitiue l 6.d.16.c.5.n.2.* 246
Præbenda, *Eodem modo de inſtitutione Beneficiorū curatorum, ac de Præbendis Collegiorum, & Cathredarum loquendum eſt l.6.d.4. c.5.n.12. fol.* 107
Prȩbendȩ Collegiorum primario in bonum Academiarum: ſecvndario in præmium ſcolaſticorum inſtitutæ ad præſtantiores inſtituendos DD l.6.d.4.c.4.n.16. 104
Præces, *Præces non importunæ Superioris non ſoliti tyrānice ſe gerere grauem non inducunt metum l.5.d.2.c.3.n.1.* 25
Præces importunas probabile eſt, ſecluſo metu, nō cauſare inuoluntarium, neq; irritam reddere electionem, tametſi probabile contrarium etiā ſit ib.n 5.
Quid ſentiendum ſit de præcibus repetitis ib.n.6. fol. 26
Inter malas artes impedimentum adornandi, merito importunæ connumerantur Præces l.6.d. 13.c.3 n.29. 186
Præconizatio, *A quo facienda ſit in Cōciſtorio propo-*

poſitio, ſeù præconizatio l.8.d.5.c.1.num.23. fol. 387
Quid ſit hæc præconizatio ib.n.24.
Prædicamentum, *Ex rebus diuerſorum prædicamentorum componitur vnum per accidens l.6. d.3.c.2 n.2.* 93
Prælatus, Reges, *Prælatiq; omnes non promouentes Meliores ad Beneficia curata, maioriſquè momenti, quos morali diligentia poſſent habere, peccant mortaliter contra Iuſtitiam l.6. d.13. c.7.n.6.* 198
Conſanguinitas merito allicit ad hæredum inſtituẽdum, minimè cum deberet ad Prælaturam l.6.d.5.c.2.n 8. 125
Præpoſitura, *Præſidentia habens clericos, & Parochos eſt Plebania l.6 d.4.c.3.n.9.* 103
Si tantum clericos habent eſt dignitas, vt Præpoſitura Diaconatus, Archidiaconatos Abbatia ſæcularis ib n.10.
Quinam dicuntur in dignitate conſtituti ib.n.8.
Quid ſit dignitas Eccleſiaſtica ib.n.9.
Ex quibus ſignis agnoſcẽda ſit dignitas Eccleſiaſtica ib.n.10.
Filius ſponte reuelans hæreſim Parentis non eſt cenſendus inhabilis ad dignitates l.8. d.4. c.7. n.8. 376
Sunt pariter ad huiuſmodi dignitates inepti Nepotes hæreticorum fautores ib.n.14.
Ius ciuile indirectè facit aliquem inhabilem ad Eccleſiaſticam dignitatem ib.n.13.
Præſentatio, *Differt Electio à Præſentatione, inſtitutione, & collatione l.5.d.1.c.1.n.9.& 10.* 7
Quid ſit Præſentatio l.8.d.1.c.2.per totum. 344
Quomodo Præſentatio conditionalis dubia atq; obſcura valeat ib.n.3. 345
Neq. ius Patronatus, neq; Præſentatio ſunt vendibilia l.8.d.1.c.3.n.3. 347
Præſentatio potius Patroni, quam Inſtituentis dicitur donatio ib n.6.
In vno tamen caſu Præſentatio cenſeretur potius donatio Inſtituentis quam Patroni ib.n.7.
Præſentatio eſt aliquid relatiuum proxime diſponens ad Beneficium l.8.d.1.c.4. n.4. 348
Cuius perſonæ fieri debeat præſentatio l. 8. d. 2. in proemio. 349
Num præſentatio ad Cathedralem Eccleſiam eſſe debeat perſonæ præſentis l.8.d.2.c.1. per totum. 349
Num patronus ſe ipſum ad Cathedralem poſſit Eccleſiam præſentare l.8.d.2.c.2. per totum fol. 352
Præſentatio certa debet eſſe, ac determinata l.8. d.2.c.3.n.2. 352
Præſentatio Inſtituentis, licet communiter dicatur ſuppleri non poſſe, non tamen repugnat ib.n. 3. 353
Satis eſt Patronum dicere Præſentato quam perſonam præſentatam nominet ib.n.4.
Hæc formula Præſentato quem talis Cardinalis nominauerit, *vel ſimilis valet ib.n.9.*
Etiam Generaliter ſub conditione, ſi vacauerit ex cauſa, dari poteſt alteri facultas nominandi ib.n.10.
Nequit Patronus promittere nominationem vel præſentationem Eccleſiæ non vacantis ibid. n.11.
Quomodo Reges ad præſentandum in Curia procuratores conſtituant ib.n.12.
Poteſt conſtitui Procurator ad præſentationem faciendam Eccleſiæ mox vacaturæ ex renunciatione, translatione, vel priuatione, &c. ib. n.13.
Et quoties captanda mortis alterius, qui eſt in poſſeſſione Eccleſiæ ceſſaret periculum ibid. n.14.
Num vnus, vel plures poſſint præſentari ib.n.15.
An valeat ſecunda præſentatio non caſſata prima, vel cum Primus præſentatus non conſenſerit, vel renunciauerit ib.n.16.
Quam cautè ſe debeat habere Præſentatus, ſi illius retineatur præſentatio ib.n.17.
Quomodo poterit inſtitui præſentatus etiam nolente Patrono ib.n.18.
An vnius Eccleſiæ Præſul ad alteram poſſit præſentari l.8.d.2.c.4.
Conſenſus expreſſus Præſentati ab aliquibus dicitur neceſſarius l.8.d.3.c.1.n.1.
Præſumptio, *Quid ſit Præſumptio Iuris, & de Iure l.6.d.14.c.5.n.33.* 224
Princeps, *Blanditiæ Principis tyrannicè non agentis metum non cauſat l.5.d.2.c.3.n.3.* 25
Summus Princeps ad ſuas reliquaſquè leges humanas ſerendas ex Iure naturæ reductiuè tenetur l.5.d.3.c.5.n.33. 42
Non poteſt directè ſummus Princeps in iure diſpenſare, ex quo tenetur ſe conformare Reipublicæ, ſuiſq; membris ib.n.34.
Non poteſt ex affectu obediẽtiæ ſe adaptare Princeps proprys, vel humani iuris legibus: neq; ex contrario affectu in illas peccare, ſed peccabit pro ratione materiæ legis præcipientis ib.n.34 & 35. 42
Poteſt non nunquam Princeps peculiares ferre leges ſubditos ſolos obligantes ib.n.26. 43
Vide diſpenſare, & diſpenſatio.
Princeps inſtar ſpeculi, ne facies excipiat l.6.d.5. c.1.n 6. 118
Differentia inter diſtributionem beneficiorum Eccleſiaſticorum factam à Patrono Rege, &c. et officiorum ſecularium l.6.d.12.c.8.n.5. 178
Quidquid de Regibus, aliiſq; ſæcularibus Principibus ſit, non dantibus officia melioribus, Prælati non elegentes ad Beneficia Eccleſiaſtica Digniores ad reſtitutionem obligantur ib.nu.7. fol. 178
Quomodo probanda ſit ſcientia Principis, ex qua confirmare ſecundum ſpecialem formam dicitur l.7.d.1.c.3 per totum. 259
Intentio Principis gratiam concedentis eſt inſpicienda l.7.d.7 c.2 n.11. 308
Principium, *Difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio l.5. d.4. c. 4. n 4.* 64
Electio nulla per confirmationem non conualeſcit l.6.d. 10.c.2.n.4. 156
Impetratio ab initio nulla, tractu temporis non conualeſcit ib.o.5.
Non firmatur tractu temporis, quod de Iure ab initio non ſubſiſtit, in his ſaltem quæ initium reſpiciunt ib n.4.5. & 8.
In quibus negotijs ſpectandum eſt Principium ib. n.9. 157

Pri-

I N D E X.

Prima Tonſura, *Hæretici etiam à Prima tonſura excludantur, necnon à quocunq; Beneficio Eccleſiaſtico l.8.d.4.c.7.n.23.& 24.* 378

Prioratus, *Prioratus adminiſtratio à Pontifice confirmata tenet, nec poſſet Prior remoueri l.7.d.1.c.2. n.17.* 258

Priuatio, *Priuatio ſupponit habitum l.6.d.9.c.4. nu.18. & d.13 c.3.* 153.& 182

Priuilegium, *Qui ſcienter abutitur priuilegio merito priuatur l.6.d.34.c.2.n.41.*

Super litigioſam rem nouum Priuilegium, quis impetrare non poteſt l.7.d.1.c.4.n.9. 262

Statuta, & Priuilegia quando trahuntur ad iniqua ſunt reuocanda l.7.d.6.c.3.n.11. 302

Probatio, *Sex plenæ probationis ſpecies l.6.d.14 c.5 n.15.* 222

Proceſſus, *Modus conficiendi Proceſſum in conſtitutione ſtatutum, vel inquiſitionem l.8.d.4 c.5. n.1.* 374.

Num ſchedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, ſtudia, &c. Promouendi adnotanda ſunt ad inſtructionem Proceſſum facientis, ipſi proceſſui inſerenda ſit ib n.2.

Quæ iuramenti forma Præſcribatur ib n.3. 375

Modus aſſeratur interrogandi teſtes, & num teſtis agnoſcat Promouendum l.8.d.4.c.7.n.1. 376

Num ſit eius conſanguineus ib.n.2.

Cuius Ciuitatis ſit ib.n.3.

An ab Hæreticis ortum habeat Promouendus ib. n.4.14.& 16.

An filius conceptus antequam parens in hæreſim lapſus fuerit ſit inhabilis ad Epiſcopatum ibid. nu.5.

Cui mittendus ſit Proceſſus factus l.8. d.4. c.13. n.2. 385

Procurator. *Impediens Indigni procuratorem, nec peccat ex ſe, nec ad reſtitutionem obligandus: licet alia de cauſa ob turpe motiuum peccare poſſit l 6 d.13 c.5.n.8.* 192

Etiam ſi malis artibus impediretur Indigni procurator non eſſet contra iuſtitiam, neq; obligationem pareret reſtitutionis ib.n.9.

Quando ob impedimentum poſitum procuratori digni à digniore non ſit contra iuſtitiam, neque onus inducitur reſtituendi ib.n.12. 193

Indignus impediens digni Procuratorem, illum malis artibus promouentem peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere ib.n 13.

Dignus dignioris Procuratorem, illum malis artibus promouentem, ſi impediat, tenetur reſtituere ib.n.14.

Inſtar Principalis beneficij nimirum, Candidati, de vſui procuratore ſentiendum eſt quoad impedimentum, iuſtè, vel iniuſtè illatum, ex quo deducendum eſt reſtitutionis onus l.6.d.13.c.3. n.26. 185

Procurator Candidati habentis ius ad bonum ei deſtinatum, ob metum cadentem in virum cōſtantem, vel vim ſuo non fungens officio ad reſtitutionem non tenetur l.6 d.13.c.5.n.1. 191

Malis impediens artibus Procuratorem digni ad Bonum ei debitum, & mox dandum peccat cōtra iuſtitiam, & tenetur reſtituere ib.n.3.

Si bonis alioquin artibus, ſiuè precibus etiam non importunis impedias Procuratorem, ne ſuum obeat munus pro cliente, cui deſtinatum erat bonum ei debitum, peccabis contra Iuſtitiam atq; obligaberis ad reſtitutionem ib n.4.

Et quidem teneberis inſolidum ſi Dignioris procuratorem etiam precibus impedieris ib.nu.5.

Si procurator Digni ab Indigno etiam precibus, alijſq; artibus, aliàs licitis, impederetur ad reſtitutionem obligandus erit ib.n.6.

Dignus impediens nō malis alioquin artibus Procuratorē alterius Digni, qui nō eſt obſtrictius, vel fide, vel ratione officij non peccat contra iuſtitiam, nec tenetur reſtituere, ſecus quando Procurator iure talis eſt, vel oppignorata fide obligatus ib.n.7.

Profeſſio fidei, *Modus faciendæ profeſſionis fidei præſcribitur l.8.d.4 c.11.n.1.* 382

Prælatus qui Profeſſionem fidei excipit, propriū etiam adſcribit nomen ib.n.6. 383

Lituræ omnino in fidei Profeſſione deſcripta vitandæ ib.n.9.

Quanam Pœnæ ſancitæ ſint in eum, qui dictam fidei profeſſionem non admitteret ib.n.10.

Quam culpam contrahet Epiſcopus, qui contra profeſſionem fidei expilitam faceret ib.n.11.

Promiſſio, *Nullus tenetur promiſſionem cum peccato executioni mandandæ l.5.d.2.c.5 n 9.* 28

Quicunq; potens Beneficium Conferre, promittēs primum vacans Digno non exiſtente digniore, ſi fuerit iam vacans, quando fuerit promiſſum, tenetur illud conferre: ſecus ſi non erat illo tūc vacans l.6.d.13.c.7.n.7. 198

Promiſſio conferendi primum beneficium vacaturum, iuramento non firmatur l.8. d.13.c.7.n.8. 198

Primiceriatus, & Præceptoria, *Aliud Beneficij genus præminentiam in Eccleſia habens ab q, Iuriſdictione, quod reuocari ſolet ad compoſitum, ſeù duplex ſit ſe habet Primiceriatus, Præceptoria, & ſimilia l.6.d.4.c.3.n.14.* 101

Promotus, *Num per Electionem, & confirmationē, ſiue per promotionem in conciſtorio iam completam beneficia vacent Promoti l.8. d.5 c.2. n.7.* 392

Beneficia Præſulis Promoti, & ſi non dicantur vacare ante poſſeſſionem Epiſcopatus provideri tamen poſſunt ib. n.8.

Abſq; effectu tamen, ante poſſeſſionem adeptam ib.n.9.

Promotus ad Epiſcopatum non poteſt beneficia renunciare ib.n.12. 393

Beneficia Promoti in Epiſcopum poſſunt conferri, non expectata ſententia declaratoria, neq; poſſeſſione ib.n.13.

Promotus ad Epiſcopatum ſtatim tenetur beneficijs, quæ ante habebat abdicare, alias ad reſtitutionem fructuum obligatur ib n.14.

Amiſſio Beneficiorum antea obtentorum intelligitur fieri à Promoto, niſi Papa, vt ſolet, diſpēſauerit ib.n.16.

Secūda limitatio non relinquendi Beneficia prius adepta, eſt Epiſcoporum promotorum in Partibus Infidelium ib.n.17.

Quod dictum eſt de incompoſſibilitate Beneficiorum præobtentorum cum Epiſcopatu militat etiam in Abbatijs, alijſq; huiuſmodi Beneficijs ib.n.18 & 26. 394

De incompoſſibilitate verò cæterorum benefi-

ciq:

ciorum l.8.d.5.c.2.num.19.

Tertia limitatio non abdicandi beneficijs præobtentis, ſi Præſul à Populo non reciperetur ib. n.20.

Quarta limitatio ſi fructus Epiſcopatus excipere non poſſit Epiſcopus ib.n.21.

An diſpenſatio ad trimeſtre, vt differatur conſecratio ſe extendat etiam ad retentionem beneficiorum antea adeptorum Promoti ib. n.22.

Num ceſſent Penſiones, quas habebat Promotus per adeptum Epiſcopatum ib.n.10. 392

Quid dicendum ſit de Penſione, quam acquiſitam habebat Promotus in Eccleſia ſi illam renunciauerit ib.n.11.

Promotio, Promouendus, Aſſertur, & expeditur ſcopus, & præmium Bullæ Greg.XIV. de forma promouendi ad Cathedrales Eccleſias l.8. d.4 c.1.n.1.& 2. 366

Si Promouendus ad Epiſcopatum in loco, vel Vrbe exiſtat vbi eius Ordinarios degit ad hunc defectu legati, vel Nuntij Apoſtolici ſpectat facere inquiſitionem, &c l.8.d.4.c.2.n.2. & 3. fol. 367

Si Promouendus cum ſit Patria Nolanus, degat Neapoli, cuius ſit inquiſitionem facere, Archiepiſcopi Neapolitani, an Præſulis Nolani. ib.n.4. 368

An poſſit Archiepiſcopus ad inquiſitionem Promouendi ſe ingerere, quãdo hæc ad Epiſcopum ordinarium eius ſuffraganeum ſpectat ib.n.7.

Quid ſi ordinarius Promouendi, vel nollet, vel ſuſpectus eſſet ipſi Promouendo, num hoc negotiũ ad Archiepiſcopum ſpectaret ib.n.8.& 9.

Satis eſt ſpeciale mandatum ad inquiſitionem, vel proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum etiam prout diſtinguitur à ſingulari talis Promouendi ad talem Eccleſiam ib.nu.17. fol. 369

Si mandatum tale eſſet, & non ſpecificaretur ad inquiſitionem, & proceſſum faciendum Promouendi in Epiſcopum ſpecificè talem non ſufficeret ib.n.18.

Expeditur ſecunda Bullæ Pontificiæ pars de promotione facta à Pontifice alicuius in Epiſcopũ l.8.d.4.c.3.n.1. 370

Quo pacto computandi ſunt gradus, intra quos ſi fuerit ille, qui proceſſum condere debet Promouendi, & Promouendus debeat à ſe reijcere hoc negotium ib.n.2.

Refertur tertia pars conſtitutionis Gregor.XIV. de forma promouendi ad Epiſcopatum ib.nu.5. fol. 371

Quænam locorum diſtantia impedimentum erit ad examinandos textes iuxta præſcriptionem dictæ conſtitutionis ib.n.6.

Quibus committitur inquiſitio, ſeù proceſſus promouẽdi, committitur informatio Eccleſiæ prouidendæ l.8.d.4.c.4.n.7. 373

Quid faciendum ſit ſi in vna Prouincia, vel Regno fuerit Eccleſia, atq; in altera Promouendus ib.n.14. 374

Refertur atq; enodatur quarta pars conſtitutionis Greg XIV. faciens ad perſonas proceſſum conficientes Promouendi l 8 d.4.c.4.n.1. 373

Num ſchedula, in qua nomen, cognomen, Patria, munera, ſtudia, &c. Promouendi adnotanda ſunt ad inſtructionem proceſſum Facientis, ipſi proceſſui Inſerenda ſit l.8.d.4.c.5.n.2. 374

Modus aſſertur interrogandi teſtes.& Num teſtis agnoſcat Promouendum l.8.d.4.c.7.n.1. 376

Num ſit eius conſanguineus ib.n.2.

Cuius Ciuitatis ſit.ib.n.3.

An ab Hæreticis Ortum habeat Promouendus ib.n.4.14.& 16.

An filius conceptus antequam parens in hæreſim lapſus fuerit, ſit inhabilis ad Epiſcopatum ib. n.5.

An filius Parentis ſuſpecti de hæreſi inhabilis ſit ad Epiſcopatum ib.n.9.

Quid ſentiendum, ſi natus fuiſſet de Parentibus ad fidem reuerſis, vel per quos non ſteterit, quo minus pœnitentiam egerint ib.n.10.

Quid ſi parentes Promouendi in loco nati fuerint hæreticorum ib.n.11. 377

Inhabilis eſt ad Epiſcopalem dignitatem quicũq; è Parentibus ortus crimine læſæ maieſtatis humanæ notatis ib.n.12.

Sunt pariter ad huiuſmodi dignitates inepti Nepotes, hæreticorum fautores ib.n.15.

De nobilitate Promouendi, eiuſq; ætate, de quibus teſtes interrogandi ſunt ib.n.17.& 18.

Num ſciant teſtes ſacris eſſe initiatum ordinibus Promouendum ib.n.19.

De eſercitio ordinum ſurreptorum, ac Sacramentorum frequentia ib.n.20. 378

An ſciant mores Promouendi fidem bonamque eius famam ib.n.21.

Quam præclara ornatus fide debeat eſſe promonendus ib.n.22.

Si Promouendus defeciſſet ſolum à confeſſione externa fidei adhuc reijciendus eſſet à dignitate ib.n.28.

Interrogandi teſtes de Grauitate Promouendi vbi de Grauitate in ſe remiſſiuè, ac de viro Graui ib.nu.29.

Prætereà de Gradu in iure canonico, vel Theologia vbi de doctrina Præſulis ib.n.30.

An ſciant ſi aliquid vnus Promouendus exercuerit ib.n.31.

An aliquod dederit ſcandalum publicum ibid. num.32.

In aliqua corporis, vel animi defectus ſit nota ib.n.33.

An vtilis tali Eccleſiæ futurus ſit talis Promouendus ib.n.34. 379

Ratio exarandi relatos teſtium depoſitiones ibid. nu.35.

Quæ circa promotionis praxim in Curia Romana habitum dicuntur de Epiſcopo, Archiepiſcopis etiam, & Patriarchis competunt l.8.d.5.cap.1 n.5. 387

Quid facere teneatur Promouendus cum primũ nouerit Pontificis mentem eum volentis promouere ib. n.2. 386

Poſt iudictum diem examinis ſubſequitur ipſum doctrinæ Promouendi examen, ante quod tenetur omnes, vel pleroſq; adire Cardinales ib. n.3. 387

Quarta actio eſt commiſſio Proceſſus: Quinta eiuſdem confectio reliquis cum actionibus neceſſarijs breuiter indicatis ib.nu.4. vſq. ad 20.

Promouendus in Curia maiorem Cardinalium

par-

partem adire tenetur ib.num.21.

Quid praſtare debeant Cardinales, ordinum capita, quibus tradendus nſt proceſſus ib. n.22.

A quo facienda ſit in Conciſtorio propoſitio, ſeù praconizatio ib.n.23.

Quid ſit hęc pręconizatio ib.n.24. 388

Inter vnum Conciſtorium in quo proponitur, ſeù pracouizatur, vel alterum in quo expedienda res eſt intercedit confectio Schedulę, cuius proponitur forma ib.n.25.

Quanam ſint iura ſoluenda Collegio Cardinaliũ, & officialibus, qua autem ob Promouẽdi paupertatem, ſi fuerit Religioſus, condonari ſoleãt à Papa ib.n.27. 389

Eadem ſeruanda eſt ſchedula, cuius nonnullum exemplũ affertur, aliqua monita clauſura ſiue per obitum pręd eceſſoris, ſiue per reſignationẽ, ſiuè per translationem Eccleſia vacet ib. n.28. & 30.

Eodem etiam modo adiutor Epiſcopo eum futura ſucceſſione datur ib.n.29.

Forma ſchedulæ faciendæ, quando Promouendus eſt à Rege Præſentatus ib.n.31.

An Præconizatio vim habeat Electionis ib.n 32

Num Præconizato ius per pręconizationẽ acquiritur ib n 33.

Formula promouendi negotium in ſecundo Conciſtorio ſecreto ib.n.34.

Ni habeant, quod opponant Cardinales in ſecundo Conciſtorio à Pontifice approbantur proceſſus, & Relatio ib.n.35. 390

Admiſſio propoſitionis à Cardinali facta de Promouendo æquiualet confirmationi ib n.36.

Cedula firmata à Cardinali dicitur cedula Conciſtorialis habens cuius ſupplicationes expeditæ in cancellaria ib.n.37.

Formula cedulæ componenda à Vicecancellario ib.n.39.

Formula, ſub qua mittitur cedula conciſtorialis ad Vicecancellarium ib.n.28. 389

Quænam dicitur contra ſchedula, vel contra cedula ib.n.40. 390

Num in Vrbe aliter poſſit, vel ſoleat promoueri in Epiſcopum ib.n.41.

Quando Papa abſolutè proponit proponendum ſibi omnino notum, &c. quæ forma cedulæ Conciſtorialis facienda ſit ib n 42.

Omnibus peractis in conciſtorio, & cedula facta, quid requiratur Iure antiquo, & nouo ad ea quæ ſunt Iuriſdictionis exercenda ib.n.43.

Cardinales tamen hac aliorum communi regula poſſeſſionis, & oſtenſionis literarum non compræhenduntur quippè qui ſtatim exercere poſſunt munia Epiſcopalia Iuriſdictionis ib. n.44.

Semel, atquè iterum in Conciſtorio præpoſitus, factus inhabilis ante conſecrationem adhuc recipi poteſt l.8.d.5.c.2.n.5. 392

Propoſitum, *Propoſitum ex ſe nullam inducit obligationem, & quare l 7.d.13.c.1.n.18.* 341

Pulchritudo, *Error pulchritudinis ſponſæ in caſu etiam notabili matrimonium non irritat l.5.d.1.c.4.n.7.* 15

Q

QValitas, *Qualitas, quæ intrinſecè ineſt ſemper præſumitur ineſſe l.5.d.1.c.2.n.12.* 10

Qualitas iniuncta verbo intelligenda eſt ſecundum verbi tempus l.7.d.7.c.2.n.4. 307

Qualitates naturales, & ſupernaturales vniuocè conueniunt l.8.d.6.c.3.n.4. 413

Poſſibilis eſt qualitas contraria characterem expellens in pœnam ib.n.22. 416

Emens oleum, quod falsò putabat dulce validè emit, ac ſic de ſingulis aliarũ qualitatum accidentalium erroribus l.5.d.1.c.4.n.7. 15

Qualitates facientes ad vtilitatem cenſentur ſubſtantiales in contractibus venditionis, emptionis, locationis, & conductionis ib.

Vendens lapidem, quem ignorat eſſe gemmam inuoluntariè, atquè inualidè cenſetur vendere. l.5.d.1.c.4.n.7.

R

RAtio, *Vbicumq; eadem eſt Ratio, eadem eſſe debet Iuris diſpoſitio l.5.d.4.c.3.n.7.* 61

Ratihabitio, *Epiſcopum Indigni ratum habentem Electionem probabilius eſt, quinq; concurrentibus circumſtantijs, ſuſpenſione ligari l.6.d.14 c 2.n.30.* 213

Ratihabitio in iure propriè ſignificat approbationem rei proprio nomine factam ib.n.31.

Quid ſit aliquid nomine alicuius factum ib.

Nomine alicuius fieri, idem in hac regula de ratihabitione eſt, ac eius cauſa fieri ib.n.33.

Ratihabitio hic debet eſſe approbatio delicti nomine Ratihabentis facti, vt ſic etiam cognoti atq; approbati ib.n.34.

Quæ ignorantia ratihabitionem Electionis Indigni excuſat ab hac cenſura ib n.35.

Ratihabitio ſufficienti exprimenda eſt ſigno externo ib.n.36. 214

Rector ſcolaſticorum, *Poſtremæ verò exceptiones de Abbatiſſa Imperatore, & Scolaſticorum Rectore l.7.d.3.c.3.n.10.* 282

Regimen Eccleſiaſticum, *Quis finis immediatus quiq; mediatus Eccleſiaſtici regiminis l.6. d.6. c.1.n.7.* 118

Differentia inter ordinem naturalem, ac ſpiritualem, ſpiritualis regiminis l.6.d.8.c.2.n.2. 144

Vt in politico regimine diſtincta eſt virtus probi viri, ac probi Ciuis, & etiam in ſpirituali Eccleſiaſtico ib.n.4 145

Regula, *Exempla non reſtringunt, Regulam, ſiue diſpoſitionem l.6.d.14.c.2.n.5.* 210

Quando exceptio vitiat regulam, cui adiungitur l.6.d.14.c.4 n.26. 210

In dubijs potior eſt cauſa Regulæ, quam exceptionis ib.n.27.

Regularis, *Per Tridentinum electionem regularium Superiorum per vota ſecreta faciendum eſſe ſtatuitur, alias eſſe nullam l.5.d.4.c.1.n.5.* 58

Quid operetur Tridentinum decretum circa Regularium electionem ib.n.10. remiſſiuè.

Vide Religioſus.

Religio, *Religio biſariam ſumi poteſt l.5.d.3.cap. vlt.n.41.* 55

Re-

Digitized by Google

I N D E X.

Religioſus, *Ingrediens Monaſterium, vt Abbas eligeretur, idq; ſi proteſtatus eſſet in Abbatem eligi non poteſt l.7.d.13.c.1.n.25.* 342

Maiorum mos, atq; iuſtitutum vitæ communis ad Clericos poſtmodum tantum deinceps ſpectans l.6.d.4.c.1.n.12. 98

Inſtitutum vitæ communis cur deniq; à clericis etiam dimiſſum ib n.13.

Religioſis omnium prohibetur, vt teſtamentis aſſiſtentes illa in fauorem Eccleſiarum Matricum impediant, et ad proprium deriuent: ſecus facientis etiam ſine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumque Superiores ad reſtitutionem tenerentur l.6.d.13.cap.3.num.13. fol. 183

Tenentur ad reſtitutionem Religioſi, vel Clerici, qui aliquem inducerent, vt iuraret, vel promitteret in eorum Eccleſia ſepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent ib.n.14. 184

Quid ſi Religioſi legatum impediant matricis Eccleſiæ non aſſiſtentes illi, vel teſtamento ibid. num.15.

Religioſi proprijs obligantur conſtitutionibus ad Meliores eligendos in ſuperiores l.6. d.13.c.7. n.10.11. & 12. 199

Formula eligendi Præpoſitum Generalem Societatis Ieſu ib.

Electio Sacræ Scripturæ in Religioſis Conuentibus danda eſt Dignioribus ex Tridentino ib.

Religioſus etiam confirmatus à Papa in aliqua adminiſtratione, à qua non poſſit ab Abbate amoueri, ob delictum poſtea factum poteſt, l.7. d.1.c.4.n.12. 260

Idem erit ſi quacumq; alia ratione conuincatur, exemptus non eſſe ib.

Si Religioſi transgreſſores ſuſpenſi fuerint debent ad victum neceſſarijs donari fructibus l.7.d.6. c.3.n.6. 300

Poteſt Epiſcopus, qui ad Religioſam vitam ſe contulit, alia cauſa, quam ob voluntarium delictũ, vel ad eundem Epiſcopatum, vel ad alterum eligi l.7.d.11.c.1.n.19. 325

Renunciatio, *Duo ſunt Genera renunciationum l.7. d.11.c.1.n.4.* 322

Qui proprio Præſulatui iuſta de cauſa renunciauit, ad alterum eligi poteſt, nec poſtularis ſecus ſi propter demeritum aliquo pacto è loco ceciderit ib.n.15. 324

Præſul de quo dubitatur, num iuſta de cauſa ſponte, vel ex delicto ceſſerit Eccleſiæ ad alteram poterit eligi ib.n.16.

Reſcriptum, *Qui confirmationem impetrauit, tenetur nihilominus vitij expertem probare l.7.d.1. c.3.n.5.* 261

Eſto quando impugnatur reſcriptum ob aſſertionẽ falſi, ſpectes ad impetrãtẽ hec probatio, bo veri tamen ſilentiũ ad impugnãtem pertinet ib.n.6.

Nonnulla ſunt reſcripta gratiæ, nonnulla iuſtitiæ, & quæ nam hæc ſunt l.7.d.1.c.4.n.1. 261

Subreptitium, atq; obreptitium quoad irritationem reſcriptorum ſinonima ſunt ib.n.3.

Reſcriptum gratiæ ad beneficia ſubreptitia ipſo iure ſunt nulla ib.n.6. 262

Poſſunt reſcriptum confirmatum, &c. ex certa ſcientia conceſſa ſubreptitia eſſe l.7. d.1.cap.4. num.11.

Doloſæ ſubreptio petitionis vitiat totum reſcriptum, eſto cauſa non fuerit totius, ex ſimplicitate tamen habita vitiat, quatenus eius cauſa fuerit ib.n.12. & 14.

Si ex dolo ſubreptitia ſit confirmatio quoad omnia eſt nulla ib.

Quando aliquod ſcriptum impugnatur ex falſi aſſertione onus probandi illius ſinceritatem ei incumbit, qui ſcriptum illud impetrauit, ſi autẽ ex veri taciturnitate, ei qui impugnat l.7.d.1. c.6.n.8. 270

Per reſcriptum non poteſt Princeps præiudicare notabiliter iuri alteri quæſito l.7.d.7.c.2.nu.7. fol. 307

Diſtinctus eſt ſenſus diplomatis caſſantis diſpoſitionem ipſam, vel eius iam peractum effectum ib.n.8.

Reſignare, *Reſignans indigno Beneficium, contra iuſtitiam facit commutatiuam, & contra Religionem l.6.d.6.c.3.n.12.* 126

Reſignãti Præſulatũ nõ ſatis ſcire literas expeditas eſſe Romæ, ſed carũ intimatio, ac præſẽtatio præterea deſideratur l.7.d.6.c.2.n.10. 299

Reſignans vſque ad intimationem literarum fructus percipere poteſt ib.n.11.

Reſignans, *Beneficium reſignans, Digno, vel Digniori, pro noſtra beneficij reſignandi, eius inſtitutionis tenetur reſignare, & ni faciat, peccat cõtra iuſtitiam, & reſtitutioni obnoxius erit l.6. d.13.c.7.n.29.* 203

Prælati reſignationes non ritè factas, præſertim pueris ne approbent ib.n.30.

Poſſet Reſignans aliquem bona fide præſentare Prælato cuius intereſt approbare, vt ſi iudicauerit aptum ad tali beneficium illum promoueat ib.n.31.

Res propriæ, *Suum cuiq; pulchrum, & propria, quam cæterorum res magis arrideat l.5 d.3.c. vlt.n.31.* 58

Reſpublica, *Bona Reſpub. quando ſint etiam Ciues l.6.d.3.c.1.n.15.* 91

Diſcrimen inter partitionem factam eis, qui partes actu Reſpub. ſunt, & eis, qui actu non ſunt præſentes ib n.16.

Solueretur ſanè Reſpublic. non ſtatuti contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs l.6.d.4.c.4 n.8. 103

Reſtitutio, *Reſtitutionis obligatio conſenſu DD. eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ l.6.d.1.c.1. nu.1. fol.* 72

Auctores obligantes Electores prætermittentes Digniorem ad reſtitutionem, inſtituta eſt, dicunt Eccleſiaſtica beneficia, vt præmia meritorum l.6.d.4.c.3.n.1. 99

In ſententia D.Th. in collatione Beneficiorum cõmitti poteſt acceptio perſonarum ib.n.2.

Ex communi ſententia DD. & PP. etiam non ſpectato humano præcepto, tenentur Electores Digniorem eligere ib.n.3. 100

Auctores non obligantes ad reſtitutionem Eligentes dignos, omiſſis Dignioribus, beneficia, inſtituta eſſe docent, vt mercedem laborum ib. num.4.

Digitized by Google

INDEX.

Pænos has Auctores Beneficiarij, veluti operarij conducuntur, quibus nullum eſt ius ibid. num. 5.

Quicumq; indignum in Epiſcopum promouerit, tenetur ad reſtitutionem, præſertim Eccleſiæ, cui per coadiutorem aliquo pacto conſulere debet l. 6. d. 6. c. 3. n. 1. 154

Quid ſit reſtitutio l. 6. d. 1. c. 7. n. 9. 76

Ex damni detentione impropriè dicitur oriri reſtituendi onus ib. n. 11. 77

Non ex debito diſtribuendi beneficia tamquam bona communia reſtituendi obligatio manat contra iniquum diſtributorem, ſed ex pacto, & præcepto l. 6. d. 4. c. 6. n. 4. rem. ſiue. 110

Quando irritanda eſt Electio, fructus reſtituendi ſunt à perperam Electo, poſt ſententiam reuocationis, antequam deberentur ſi eſſet nulla l. 6. d. 10. c. 2. n. 1. 156

Secundum varietatem opinionum pro arbitratu ſuo poterit Iudex non condemnare, vel condemnare male electum ad fructum reſtitutionem ib. n. 2.

Prima opinio eligentes ad Beneficia indignum obligat ad reſtitutionem faciendam Eccleſiæ l. 6. d. 11. c. 1. n. 1. 157

Extenditur hæc ſententia ad magiſtratuum Electionem, atq; ad Cathedras ib. n. 4. & 6. 158

Alij volunt reſtitutionem ob indigni electionem pauperibus eſſe faciendam ib. n. 5.

Altera ſententia docet Electionem Incapacis nullam eſſe in foro interno, & ſi in externo ob occultum impedimentum ſubſiſtat, & Promotum teneri ad ſe abdicandum, & Electores ad alterum eligendum ib. n. 7.

Si fuerit aliquo pacto capax Promotus Indignus, aut tenetur ſecundum hanc ſententiam, renunciare, aut aſciſcere ſibi adiutorem ib.

Tertia ſententia reſtitutionem præſcribit faciendarum, non ſolum Eccleſiæ, cui malè prouiſum per Indigni promotionem, ſed digno prætermiſſo ib. n. 8.

Ex Electione collationeq. cuiuſcunq; Beneficij facta Inepto per ſe promanat obligatio iuſtitiæ l. 6. d. 11. c. 2. n. 2. 159

Per accidens poteſt non nunquam hæc obligatio non oriri ib. n. 3. & 19. 159 & 162

Ob iniquam Indigni Electionem ad quocunq; Beneficium obligatio naſcitur reſtitutionis Eccleſiæ faciendæ ib. n. 4. 159

Aſſeria reſtitutio facienda eſt Eccleſiæ in bonis eiuſdem generis ib. n. 5.

Bonum ſpirituale per temporale, vel è contra eu ſe reſarciri nequit ib. n. 6.

Satis non eſt reſtituere ſtipendium, quod indignus electus ſibi comparauit ib. n. 7. 160

Electus indignus tenetur ad ſe abdicandum beneficio præſertim Curato, vel ad adiutorem ſibi aſciſcendum Electores, autem, vel Promotores ad id omninò curandum ib. n. 8.

Non ſemper reſtitutio facienda eſt pauperibus ob indigni Promotionem ib. n. 9.

Primo loco Indignus Electus ad reſtituendum: ſecundo Electores, vel Promotores; aut ad reſtitutionem, procurandam, aut pro viribus ad reſarciendum damnum obligantur ib. n. 10. & 16. 160. & 161

Et ad ſtipendium alteri dandum, qui ſufficiendus eſt loco Inepti, & ad damna ſequuta ex malè officij adminiſtratione, ob quod datũ eſt inepto beneficium ille, primo tenetur loco, deinceps Electores, ac Promotores ib. n. 11.

Non excuſabitur, qui bona fide acceperit beneficium, cum eſſet Indignus per ignorantiam craſſam iuris, qui putabat ad reſtitutionem non obligari ib. n. 12.

Ignoratia craſſa facti, qua quis arbitraretur non eſſe indignum malam faceret fidem, neq; excuſaret ib. n. 13.

Ex fructibus Beneficij bona fide poſſeſſis tenetur indignus reſtituere quantum eſt factus ditior deducta proprij ſeruitij portione l. 6. d. 11. c. 2. num. 14.

Si autem mala fide iniit beneficium, ad omnes tenetur fructus reſtituendos indignus à puncto, in quo iniit imò ad damnum emergens, & lucrum ceſſans ib. n. 15.

Non ſolum Eccleſiæ, verum Digno prætermiſſo tenetur Indignus ſæpè etiam reſtituere ib. nu. 17. fol. 162

Ordo ſeruandus in hac reſtitutione l. 6. d. 11. cap. 2. nu. 18.

Quomodo teneantur ad reſtitutionem concauſa, vt Iubens Conſulens, &c. ib. n. 20

Prima opinio omnem reſtituendi obligationem, tum Eccleſiæ, tum Digniori prætermiſſo negat l. 6. d. 12. c. 1. n. 1. 163

In hac ſententia ſcolaſtici ſuffragium Digniori denegantes non tenentur reſtituere l. 6. d. 12. c. 1. nu. 2.

Hac de re vix cohærenter nonnulli loquuntur ib. num. 3.

Nonnullorum inconſtantia in dictis ib. n. 4.

Aliter exponitur modus negandi obligationem reſtitutionis natam ex electione Digni omiſſo Digniori ib. n. 2. 164

Alius explicandi modus primam ſententiam ib. num. 3.

Nullus oſtenditur ib. n. 4.

Alia ratio primæ opinionis diffendendæ refertur ib. n. 5.

Refellitur vltimus modus probandæ primæ ſententiæ ib. n. 6.

Secunda refertur opinio l. 6. d. 12. c. 3. nu. 1. 165

Ab eius Auctoribus non rectè probatur. ibid. num. 2.

Difficultas reſtituendi digniori prætermiſſo à Nauarra obiecta reijcitur ib. n. 3.

Prima limitatio aſſertæ ſententiæ à nonnullis adhibita; quæ vera ſit tantum in Collatione beneficiorum ex concurſu, oppoſitione atq; examine, vel abſolutè curatorum ib. n. 4.

Secunda limitatio eiuſdem ſententiæ qua negatur obligatio reſtitutionis ad electionem digno, omiſſo Digniori ad Epiſcopatum ib. nu. 5. & 10. fol. 166

Probatur, ac reijcitur prima limitatio l. 6. d. 12. c. 3. num. 6.

Reijcitur ſecunda limitatio ib. n. 7. & 11.

In votis omnium eſſe debet, vt opinio reſtituendi obligationem negans ob omiſſionem Digrioris omni careret Auctore ib. n. 8.

Meri-

INDEX.

Merito reprahenduntur ſectatores opinionum aptarum ad relaxandam Chriſtianam diſciplinam abſq; diſcrimine earum, quibus imbuendus eſt Populus, vel quæ poſt factum permittendæ l.6.d.12.c.3.n.9.

Reijcitur Nauarrus ſecundam limitationem approbans de Epiſcopis l.6.d.12.c.3.n.10.& 11.

Ex digni Electione omiſſo digniore ad Beneficia danda per concurſum obligatio reſtitutionis manat l.6.d.12.c.4.n.4.

Ex innominato contractu, facio vt des, probatur obligatio reſtitutionis vrgens Electorem Digni omiſſo Digniore ib.n.5.

Ex promiſſione non modo acceptata, ſed ſub conditione onceroſa tenentur Electores, promotoreſq. digniorem eligere ib. n.6.

Ex in legis Sacrorum Canonum, & Conciliorum competit ius Digniori ex cuius læſione naſcitur obligatio reſtituendi ib.n.7.

Electores ſunt Iudices iuſta certas leges ex iuſtitia adiudicantes Beneficium Digniori l.6. d.12 c.4.nu.8.

Etiam ſi eſſent tantum teſtes curati Electores, ſiuè ad Beneficia, ſiuè ad Cathedras, adhuc tenerentur ex iuſtitia ad reſtitutionem, ni meliori ſuffragarentur ib.n.9.

Ex nullitate talis electionis onus reſtitutionis probatur ib.n.10.

Contraria ſententia excuſans Electores Apti relicto Aptiore ad Beneficium Curatum probabilitate caret, tum ob intrinſeco, tum ab extrinſeco ib.n.11.

Quod iudicium non Collector, ſed rectus æſtimator ſeneentiarum feret ib.n.12.

Electio digni, omiſſo digniore, ad quocumq; Beneficium Curatum reſtituendi parit obligationem ib.n.13. 170

An Cardinales peccent, teneanturquè ad reſtitutionem ſi interrogati à Summo Pontifice Dignum approbent, prętermiſſo altero, quem ſciūt meliorem ib.n.14.

Peccarent tamen, atq; ad reſtitutionem tenerentur Cardinales efficaciter conſulentes, conſentientes, aut laudantes ineptum, vel indignum propoſitum etiam in Conciſtorio ad Epiſcopum ib.nu.15.

Quomodo tenebuntur ad reſtitutionem Cardinales, etiam ſi non fuiſſent cauſæ, ſine qua non, & quotuplex hæc ſie ib.n.16. 171

Quod ſi eſſet dubius aliquis Cardinalis, num fuerit cauſa efficax, vel inefficax, & concomitans iniquæ Electionis ib.n.17.

Etiam ſi maior eſſet propenſio ad exiſtimandum cauſam fuiſſe malæ Electionis, ſi tamen remaneret Cardinalis aliquis dubius non teneretur reſtituere ib.n.18.

Peccarent Cardinales etiam ſi non fuiſſent cauſæ prauæ Electionis, eum ſi approbarent ibid. nu.19.

Quando per ratihabitionem Cardinales incurrent obligationem reſtituendi ib.n.20.

Explicatur vndecima regula iuris in ſexto ratihabitionem retrotrahi, & c.l.6.d.12.c.4.nu.21. fol. 172

Ad onus reſtituendi contrahendum ex cauſis influentibus in damnum, ſi ex officio teneantur non requiritur dolus ib.n.22.

Tacendo Cardinales in Conciſtorio peccabunt, & tenebuntur ad reſtitutionem ſi indignus eligatur ib.n.13.

Electio digni, omiſſo digniore, ad Beneficia maioris momenti ſecundario in bonum Eligendorum relata, ad reſtitutionem obligat l.6.d.12. c.5.n.1. 172

Quod etiam verum in ſingulis electionibus ad ſingula horum beneficiorum ib.n.2.

Electio Digni, Digniore relicto, ad Reliqua ſimplicia beneficia non parit obligationem iuſtitiæ ib.n.3.

Per accidens excuſari poteſt ab onere reſtitutionis qui digniorem omiſit l.6.d.12.c.5.num.5. fol. 173

Electores, Promotoreſq; vt immediatius iniquam cauſarunt electionem, vel Promotionem digni omiſſo digniore obligandi ſunt ad reſtitutionem l.6.d.12.c.7.n.6. 176

Falſum eſt non fieri ſolere huiuſmodi reſtitutiones, nec refert etiam ſi non fierent, cum vſus, contra ius naturale ſit abuſus ib.nu.7.

Hac lege tenetur etiam Summus Pontifex ibid. num 9.

Quid faciendum in caſu corruptæ Eccleſiæ ibid. nu 9.

Si dignus electus dubius fuerit num meliores hic, & nunc exiſtant, & conſequenter, num Electores, vel Prælatus iniuſtè elegerint poterint ſententiam ſequi Electorem, vel Prælati ib.n.11.

Poteſt dignus bona fide ſe exponere examen abſq; reſtituendi obligatione l.6. d.12.cap.7.nu.12. fol. 177

Quod à Collatoribus licite poteſt fieri, & acceptari, peti etiam poteſt: ſecus verò per petitionem acceptationem praces, vel alias rationes ſi iniuſtè Electores, vel Promotores id præſtituri eſſent ib.n.15.

Quamuis etiam, tacito Eccleſiæ conſenſu, ius acquirat in re dignus per electionem, onus tamen ſubit reſtituendi digniori l.6.d.12.c.8.num.3. fol. 188

Differentia inter Electionem beneficiorum Eccleſiaſticorum factam à Patrono Rege, & electionem officiorum ſecularium l.6.d.12.cap.8. num.5.

Quomodo reſtitutio facienda ſit multis Dignioribus prætermiſſis ib.n.10. 179

An impediens aliquem à conſequutione alicuius boni teneatur ad reſtitutionem l.6.d.13.c.1.n.1. fol. 179

Soti refertur opinio l.6.d.13.c.1.n.4.

Reſtituente magis principali, vt Indigni Collator, vel Electus, non teneatur minus principalis, vt tutor, conſultor, &c. quibus compenſanda eſt facta alioquin reſtitutio l.6.d.13.c.2.nu.9. fol. 181

Si quis abſquè dolo, maliſquè artibus Indignum, vt Digno faueant dignum, vt Digniori, vel æque dignum impedit, non tenetur reſtituere ib. n.10.

An ex odio, vel alio affectu impediens quempiam à conſequutione Boni minimè debiti, teneatur ad reſtitutionem l.6.d.13.c.3.n.1. 182

INDEX.

Quando quis aliàs contra iuſtitiam non faceret, neque ad reſtitutionem teneretur, cuiuſcunque Boni collationem impediendo, ſiue ex odio ſiue non, poſtmodum id præſtaret, contra iuſtitiã non peccaret, ad reſtitutionem, nec teneretur ib. n.2.

Motiuum actus interni licet, ſit ex iuſtitia in dãnum inferatur externum non parit obligationẽ Iuſtitiæ ib.n.3.

Qui ſine vi, dolo, aliiſquè malis artibus impedimento alicui eſt, ne bonum ei minimè debitus conſequatur neque contra iuſtitiam facit neq; ad reſtitutionem tenetur ib.n.6.

Impedimentum, nè, cui donum in debitum detur abſq; malis artibus, ſi ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij ſi à malo ib.n.8. fol. 183

Ex conſcientia erronea putans, quis contra iuſtitiam facere impodiendo, ſine fraude quempiam a conſequutione boni ei non debiti, peccaret internè contra iuſtitiam abſq; onere tamen reſtitutionis ib.n.9.

Poteſt quis, & licitè, & illicitè quempiam impedire à conſequutione beneficij indebiti, ſine reſtitutionis obligatione ib.n.10.

Qui abſquè vi, fraude, aliiſquè malis artibus quempiam impediret, ne cognoſceretur ab Epiſcopo, à quo cognitus haberet beneficium, & aliàs indebitum, ad reſtitutionem non teneretur, niſi Impeditus, cæteris indignis, fuiſſet ſolus dignus, vel ſolus dignior ad beneficium curatum, vel ex concurſu non aliàs dandum ibid. num.11.

Religioſis omninò prohibetur, nè teſtamentis aſſiſtentes illa in fauorem Eccleſiarum matriũ impediant, ad propriam deriuantes, & ſecus facientes etiam ſine fraude, ac dolo peccarent mortaliter, eorumq; ſuperiores ad reſtitutionẽ teneatur ib n.13.

Tenentur ad reſtitutionem Religioſi, vel clerici, qui aliquem induceret, vt curaret, vel promitteret in eorum Eccleſia ſepulturam eligere, ac præterea excommunicationem contraherent ib.n.14. 184

Quid ſi Religioſi legatum impediant matricis Eccleſiæ non aſſiſtentes illi, vel eorum teſtamento ib.n.15.

Qui dolo fraude, aliiſq; malis artibus apud dantem, vel conferentem impedit dignum à bono ei non debito, dando tamen ex libera voluntate, decretoq; Collatoris peccat contra iuſtitiam ac tenetur reſtituere ib.n.16.

Quomodo alicui ſit ius ad rem ei non debitam. ibid.

Qui etiam malis artibus Indignum impediuit ex præciſa ratione impedimenti, non peccat contra iuſtitiam neque tenetur ad reſtitutionem. ib.n.18.

Peccaret autem alio pacto ib.n.19.

Impediens Dignum à conſequutione Beneficij ſimplicis, aut maioris momenti, malis tamen artibus, etiam in fauorem Dignioris, peccaret contra iuſtitiam, & teneretur reſtituere, ſecus autem eſſet ſi identidem huiuſmodi Electio fieret in detrimentum dignioris l.6.d.13.c.3.n.20. 185

Qui ruſticum impedit malis artibus, ne ſuum exequatur munus, tenetur de ſalario, vbi ſimiles ſoluuntur caſus ib.n.21.

Quantitas huiuſmodi reſtitutionem, tum ex firmitate decreti volentis tali bono quempiam donare: tum ab expeditione maiori, vel minori ipſiuſmet donantis, vel Promouendi penſanda eſt ib n.22.

Qui digno à bono acquirendo impedit impedimento illicito, ac doloſo peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere; ſecus autem ſi impeditus fuerit Indignus ib.n.24.

Impediens aliquem, modo Indignus non ſit à conſequutione Beneficij ſimplicis, malis artibus, etiam, vt detur alteri Digno, peccat contra iuſtitiam, ac tenetur reſtituere ib.

Malis artibus, quodcumq; Beneficium Impediens, nè daretur Digno, etiam dandum Digniori, peccaret contra iuſtitiam, & ad reſtitutionem teneretur ib.n.25.

Inſtar Principalis Beneficij ni mirum candidati, de eius procuratore ſentiendum eſt, quoad impedimentum iuſtè, vel iniuſtè illatum, ex quo deducendum eſt reſtitutionis onus l.6.d.13.c.3. n.26.

Falſa eſt regula excuſans à reſtitutione quemcũq; qui aliquem impedit à bono conſequendo, aliàs ei indebitum ib.nu.27.

Quantitas reſtitutionis huiuſmodi ſpe acquirendi bona quia impeditur, deducenda eſt ibid. num.28.

Inter malas artes, impedimenti adornandi, meritò importunæ connumerantur Preces ibid. num.29.

In has malas artes, num reſeratio connumeranda ſit literarum vacationis beneficij ib.n.30. relatiuè.

Num aſſerta ſolutio facienda ſit inſolidum l.6. d. 13.c.3.n.30. relatiuè.

Impediens aliquem etiam artibus aliàs non malis apud collatorem à conſequutione boni debiti ex iuſtitia contra illam peccat, ac reſtitutione tenetur l.6.d.13.c.4.n.2. 187

Regula generalis eſt duo expetens ad hanc reſtitutionem, vt bonum ex iuſtitia aliquo pacto ſit debitum, & voluntas ſeruandi hoc ius, vel formalis, vel virtualis in propenſione conferentis ib.n.3.

Ius impediti abſquè voluntate, vel decreto conferendi ei bonum, vel diſpoſitione, vel propenſione ad illum collationem, vt cauſa ſe habet nõ applicata ib.n.5. 188

Ex ſententia auctoris nõ ſemper voluntas actualis impediti dantis, requiritur ad hanc reſtitutionem, ſed ſatis eſt propenſio, ac diſpoſitio conferentis, & ius impediti ib.n.6.

Qui malis impediret artibus apud Collatorem quempiam, cui bonum erat debitum abſq; dubio contra iuſtitiam faceret ib.n.7.

Qui, vel malis artibus, vel etiam precibus, vel ex odio, vel ex altero motiuo impediret Dignum collatum cum indigno, vel digniorem à beneficio curato ex concurſu dandum, aut in præmium inſtitutum, peccaret contra iuſtitiam teneretur q; reſtituere ib.d.8. & 15.

Non modo, qui precibus, ſed qui etiam malis artibus

I N D E X.

tibus impedit electionem minus digni, vt detur Digniori non facit contra iuſtitiam ex ſe, nequè tenetur reſtituere ib. n. 9. 189
Secus de officijs ſæcularibus, ſi dignis tamen danda ſint, ſentiendum eſt ib. n. 10.
Capita eſt quibus decernenda eſt quantitas huius reſtitutionis faciendæ ib. n. 11.
Inſolidum tenetur impediens quempiam ab aſſequutione boni ei debiti ib. n. 12.
Si multi fuiſſent digniores prætermiſſi, quos impediſti ſingulis tenebris, quantiicuiuſq; ſpes, prudentis iudicio extimabitur ib. n. 13.
Quo loco facienda ſit reſtitutio ob impedimentũ boni, mox alteri dandi ib. n. 14.
Etiam qui eſt aptus impedit tamen digniorem, ne beneficium conſequatur, tenetur reſtituere ib. nu. 15. 190
In eo autem caſu in quo licet Digno ſe exponere, ac petere beneficium, non tenebitur illud nactus reſtituere ib. nu. 16. 193
Qui malis artibus per impedimentum apud eundem adornatum, cui Ius erat ad bonum deſtinatum, ac debitum, impedit, reſtituere tenetur ib. n. 17.
Secusſi medijslici tis ib.
Exceſſus ob quem Dignior dicendus, ex cuius omiſſione naſcitur obligatio reſtituendi, notabilis eſſe debet, tum ex parte Promoti, tum ex parte beneficij, etiam in honore, ac dignitate, alioquin, nec peccatur mortaliter à Iurante, meliorem eligere, neq; ab Eligente l. 6. d. 13. c. 7 n. 2. 196
Rex, Rex Galliæ ſex habet menſes ad nominandum l. 8. d. 2. c. 4. n. 5.
Regi ſcienti, neq; quadrimeſtre currit l. 8. d. 2. c. 4. num. 17.
Quo tenentur Iure Reges, alijq; Duces ad ſpolia militibus diuidenda l. 6. d. 3. c. 1. n 18. 91
Rex, ſiuè Pontifex indignum in Epiſcopum promouens, tenetur Eccleſiæ coadiutoram idoneũ dare l 6. d 11. c. 1. u. 3. 158
Reges; Prælatiq; omnes non promouentes meliores ad beneficia curata, maioriſq; momenti, quos morali diligentia poſſent habere, peccant mortaliter contra iuſtitiam l. 6. d. 13. c. 7. nu. 6. fol. 197
Quomodo Reges ad præſentandum in Curia Procuratores conſtituant l. 8. d. 2. c. 3. n. 12. 353
Poteſt conſtitui Procurator ad præſentationem faciendam Eccleſiæ mox vacaturæ ex renunciatione, translatione, vel priuatione, &c. ib. n. 13.
Rochettus, Quando admiſſa cedula lineo Rochetto Pontifex Maximus donat Promotum l. 8. d. 5. c. 2. n. 1. 391

S

SAcramentum, Quomodo ad redimendam vexationem pro Sacramentorum vſu poſſit pecunia dari l. 5. d. 3 c. 5. n. 4. 38
Aſſertur ratio cur validè Sacramenta, intercedente ſymonia conferantur, cum Electio ex ſymonia nulla ſit l. 5. d. 3. c. vlt. n. 17. 51
In omnibus ferè Sacramentis eiuſdem miniſtri eſt adhibere materiam, & proferre formam l. 8. d. 9. c. 2. n. 6. 421
Quotuplex Sacramentum ſumatur lib. 8. d. 10. c. 3. n. 1. 429
Epiſcopatus, qua coniugium ſpirituale aliquam habet rationem Sacramenti ib. n. 2.
Sacerdotium, Chriſti Sacerdotium eſt æternum, ſecus noſtrum l. 8. d. 7. c. 3. n. 20. 416
Sacerdotalis poteſtas potius videtur diſpoſitio, quam concauſa ad ordinandos præsbiteros, vel ad Chriſtianos cõfirmãdos l. 8. d. 8. c. 3. n. 3. 416
Sacriſta Theſaurarius & Cuſtos, Quod nam ſit officium Sacriſtæ Theſaurij, vel Cuſtodis l. 6. d. 4. c. 3. n. 7. 101
Sanctificatio, Ratio imaginis, et Sanctificationis, ac characteris in nobis eſt l. 8. d. 7. c. 2. n. 5. 408
Scientia, Defectus ſcientiæ totalis nullam reddit Electionem l. 6. d. 9. c. 3. n. 8. 149
Nec titulus coloratus ſuffragatur Epiſcopo prorſus illicitè rato, ſecus ſi mediocri fuerit ornatus doctrina ib. n. 9 & 10.
Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de Triennali penſione ib. n. 10. remiſſiuè.
Qui ſcientiæ defectus irritat Epiſcopi Electionem ib. n. 11.
Confirmatio ex certa ſcientia diſpenſatio dicitur l. 7. d. 1. c. 3. n. 4. 260
Quomodo ars, & ſcientia ſe habeant ad ſuum obiectum l. 7. d. 3. c. 1. n. 4. 278
Quomodo probanda ſis ſcientia præſentationis de vacatione Beneficij l. 8 d. 2. c. 4 n. 11.
Non deſideratur clauſula in reſcripto, vel alio ſimili ex certa ſcientia ad ſcientiam Principis probandam, ex qua illud ſit datum l 7. d. 1. c. 3. n. 1. 259
Primus modus probandi ſcientiam in Principe ex tenore expreſſo rei confirmandæ ib. n. 7. 260
Secunda ex clauſula ex certa ſcientia, licet aliâs non neceſſaria ib n. 8.
Quamuis ex certa ſcientia fiat aliquod reſcriptũ, vel confirmatio, ſi fuerit ſubreptitia, vt poteſt aliquando eſſe, nihil operatur ib. n. 9.
Clauſula ex certa ſcientia, ad præterita, non autẽ ad futura de nouo emergentia debet intelligi ib. n. 10.
Tertius modus probandi ſcientiam Papæ confirmantis, ſi facta ſit in literis mentio, de Decretali Porrecta de confirmatione ib. n. 12.
Quartus, cum ſecunda Principis inſtet iuſſio ibid. n. 13.
Symonia, Poſt Extrauagantem Pauli II. pœnæ de facto contrahuntur ipſo iure pro ſymonia l. 5. d. 3. c. 1. n. 1. 27
Ad pœnas incurrendas in ſymoniacos ſancitas, non ſatis eſt mentalis, vel conuentionalis ſymonia ib. n. 3.
Primum argumentum deſumptum ex translatione Dominij, quæ fit per electionem l. 5. d. 3. c. 2. n. 2.
Symonia, neq; vt peccatum, neq; vt tale peccatũ tollit poteſtatem dominij transferendi l. 5. d. 3. c. 2. n. 9. 29
Omnis electio ad Epiſcopatum per ſymoniam ſaltem realem, ſiuè occultam, ſiuè publicam habita, iure Eccleſiaſtico eſt irrita l. 5. d. 3. c. 3. n. 3. 30

Sequitur obligatio reſtituendi ex hac collatione inualida ib.n.4.

Omnis venditio rerum ſpiritualium, vel commutatio pro pretio temporali ſpectata ratione tantum ſupernaturali, eſt ſymonia iure naturali l.5.d.3.c.4.n.1. 34

Probatur nulla, iure diuino naturali, venditio rerum Sacrarum ex varijs textib. l.5.d.3.c.4. nu.9. 35

Ex iure diuino naturali reſultat obligatio reſtituendi in huiuſmodi emptionibus ib.n.10.

Non poteſt Papa facere, vt quod iure naturali diuino ſymoniacum eſt, tale non ſit ib.n.13.

Eccleſiaſticum Beneficium formaliter conſideratum, quatenus eſt ius fructuum ex officio Sacro debitorum, iure Diuino, eſt inuendibile ib.n.14. fol. 36

Eccleſiaſticum Beneficium materialiter perſpectam, vt ius ad fructus, non conſiderato eius ſubiecto; cauſa, vel eſſentia, vnde quaſi manat, à Papa ſaltem eſt vendibile ib.n.15.

Qui vendit quidpiam conſtatum ex ſpirituali, ac temporali ex præſumptione cenſetur vtrumq; vendere ib.n.19.

Beneficium ſecundum temporale vendere, vel pecunia alienare eſt ſymonia ſecundum Eccleſiaſticum ius ib.n.20. 37

Symoniæ mentali Intrinſeca eſt malitia, non ſecuſæ mendacio atq; adulterio l.5.d.3.c.5.num.1. fol. 38

Symonia formaliter ſumpta nullo pacto eſt licita, materialiter autem acceptam, concedere, dedeceret diuinam ſapientiam, & maieſtatem ib.n. 2.& 3.

Quomodo ad redimendam vexationem pro Sacramentorum vſu poſſit pecunia dari ib.n.4.

Ex ſymonia contra ius naturale diuinum oritur obligatio reſtituendi, necnon reſtituendi, nec nõ reſtitutio fructuum ib.n.5.& 6.

Quomodo Præſulatus alienatio per pecuniam ſit contra naturale ius diuinum, & quando contra ius Eccleſiaſticum ib.n.7.

Promiſſione ſuffragij ad Epiſcopatus electionem non incurritur ſymonia ib.n.8.

Conuentio cum familiari Pontificis conſentiendi in penſionem à Papa imponẽdam ſuper Epiſcopatum ipſius familiaris ope impetratũ, realis ſymonia eſt ib.n.10. 39

Si quis ex pacto Neapoli amicum Romæ degentem de vacanti Eccleſia moneret, licet hic natus illam Cathedralem, grati animi ergo ſuper eam procuraret penſionem amico, à quo certior factus eſt dandam, ſymoniam non committeret ib.n.11.

Res permanentes ſacræ ſymoniæ acquiſitæ, inualidè, & cum onere habentur reſtitutionis ib.n.12

Ius Patronatus, vt quid ſpirituale inuendibile eſt omni iure, & contractus talis nullus, et reſtitutioni obnoxius ib.n.13.

Ex venditione ſuo emptione penſionis, ſaltem clericalis, niſi authoritate fiat Papæ ſymonia committitur ib.n.14.

Symonia ex penſione, vel iure patronato, excommunicationem non inducit ib.n.15. 40

Non nunquam ſymonia intercedit iure ſaltem Eccleſiaſtico, licèt non commiſſa ab Eligendo, vel Electo ad Beneficium ib.n.17.

Sciens ſymodiam, committi, nec iure diſſentiens Promotus cenſetur eam commiſiſſe ib.n.18.

Sciens atq; expreſsè contradicens, nè pecunia intercedat quando Electus non erit ſymoniacus ib.n.19.

Et ſi electoris, aut alterius negotium gerentis ſymoniæ rupugnet, ni præſtet id efficaciter Electus eius particeps erit, inualidaq; erit collatio ib.n.20.

Si merè ſe habeat ignoranter electus ſymoniæ ab alio commiſſæ, probabilius eſt, iure Eccleſiaſtico eius electionem non eſſe irritam, ſed irritandam ib.n.21.

Licet iure naturæ non teneretur renunciare, vel ſe abdicare Beneficio, neq; fructus reſtituere ignorans ſymoniam in eo commiſſam, tenetur tamen iure Eccleſiaſtico, vbi ſciuerit, etiam non expectata ſententia ib.n.22.

Dummodo pecunia Electi ignorantis non eſſet in odium, & damnum data ib.n.23. 42

In Ignorantem ſymoniam commiſſam, & bona fide beneficium poſſidentem, per trienniũ actio non poteſt admitti, neq. lis ib.n.24.

Ignorans ſymoniam à Tertio commiſſam ſi acerbis verbis ob dubium, ſuſpicionemq; vel ad cautelam ſeriò egerit, neq; cenſendus eſt ſymoniacus, neq; electio irrita ib.n.25.

Qui expers eſt ſymoniæ ab alio commiſſæ, ẽtſi in eã uerbi ſeruus egiſſet, ſi tamẽ antequã beneficiũ obtineat pecuniam ab eo ſolutam compenſet, ſymoniam contrahit, redditq; nullam electionẽ per retrotractionem ib.n.26.

Per obtentum autem beneficium expers aliàs ſymoniæ ſi pecuniam reſtituat à tertia perſona ſymoniaci ſolutam ex liberalitate, vel alio bono motiuo non inficiet ſe ſymonia, ſecus ſi eam ſoluat, quaſi factum ſymoniarum approbans ib.n.27.

Papa ſymoniacus non poteſt cenſuras ſubire latas in ſymoniacos ib.n.28.

Cenſuras in ſymoniacos ſtatutas non contrahet, quis cum Pontifice ſymoniacè agens ib.n.29.

Incurrere ſymoniam iure diuino naturali prohibitam poteſt Summus Pontifex; imò grauiorẽ pro ratione maioris dignitatis ib.n.31.

Poteſt etiam Papa peccato ſe inficere ſymoniæ ſolo iure Eccleſiaſtico prohibitæ ib.n.32.

Diſpenſatio abſq; cauſa in ſymonia Eccleſiaſtica ex ſe eſt peccatum mortale cõtra Religionem, vt eſt eius vſus illicitus l.5.d.3.c.6.n.25. 47

Vendibile non eſt beneficium Eccleſiaſticum, aut Epiſcopatus. & qua ratione id habet iure naturali, atq; Eccleſiaſtico l.5.d.3.cap.vlt.nu.1. fol. 49

Venditio granorum benedictorum eſt inualida ib. num.2.

Symonia iure naturali diuino minimè referenda eſt in ſolam extrinſecam Dei voluntatem ibid. num.3.

Per ea verba Gratis accepiſtis, &c. *non modus accidentalis præcipitur ib.n.4.*

Lex ſymoniæ vtrunq; obligat vendentem, atquè ementem rem ſacram ſecus lex vſurarum, quæ mutuatarium, vt ſic non obligat ib.n.6.

Contractus ſymoniacus, & defectu materiæ ex ſe,

&

& Dominij, & authoritate Eccleſiæ nullus eſt ib.n.18. 52

Res ſpiritualis pretio accepta reſtituenda eſt ab occupante,& pretium à vendente ib.n.29. 53

Vſura,& ſymonia iure diuino probibita pari paſſu procedunt ib.n.44. 55

Vſura,& ſymonia iure Eccleſiaſtico probibita eodem non ſe babent modo ib.n.45. 56

Cur ſymoniacus per ſymoniam Eccleſiaſticam nõ intercedente pacto ad reſtitutionem non teneatur ex cap.cit. vt vſurarius,etiam excluſo pacto,accepta pecunia,teneatur ib.n.46.

Quomodo abſq.ſymonia redimi poteſt impedimẽti vexatio in ſpiritualibus ib.n.47.

Etiam ante electionem, ſi vt impediaris,poteris eam auertere pecunia ib.n.48.

Ad proximi declinandas iniurias,quæ aliter propulſari non poſſunt contra eius electionem licet pecunia vti ib.n.50.

Ad auertendam electionem Indigni licet aurum dare ib.n.51.

Etiam ad electionem vnius digni tantum exiſtẽtis ib.n.52. 57

Pluribus exiſtentibus dignis pro vno certo non licet , ſed pro incerto, ne Indignus eligatur , nummos offerre,ac dare l.5.d.3.cap.vlt.n.53. fol. 57

Soluitur vltimum Argumentum de Summi Põtificis electione ib.n.54.

Excommunicatio ob ſymoniacam electionem , eam ex ſe ſufficiens eſt irritare , niſi ob ignorantiam excuſetur l.6.d.14.c.1.nu.2. 206

Extenditur hæc excommunicatio, ad conferentes,acquirentes,necnon mediatores l.6.d.14.c.1.n. 3.

Nulla propria incurritur ſuſpenſio ob ſymoniacã Electionem , ſiuè promotionem ad Beneficia vel dignitatem ib.n.4.& 5. 207

Nulla in Iure lata ſuſpenſio inuenitur aduerſus ſymoniacè conferentes Beneficia l.6.d.14.c.1. nu.6.

Per ſymoniam in Electione ad Epiſcopatum Iuris Infamia incurritur , quæ ni diſpenſatione tollatur irregularitatem inducit ib.nu.7. & 12.

Aſſerta infamia non eſt facti, neq; canonica, ſed Iuris ib.nu.8. 9.& 10.

Infamia facti non eſt pœna Iuris,neq; à Principe tollitur ib.

Allata infamia in ſymoniacum æquiparatur alicuo crimini læſæ maieſtatis,à Principe legitimo diſpenſanda ib.n.11 & 15.

Non tamen incurritur hæc Infamia ipſo facto, ſed poſt ſententiam definitiuam l.6.d.14.c.1.n.12. & 13.

Conſtitutio odioſa in dubio ferenda , & non latæ ſententiæ cenſenda eſt ib.n.15.

Ante ſententiam aſſertam , accuſatione præcedente,proceſſus faciendus eſt ; nam ex denunciatione nata ſententia non inducit infamiam ib.nu.14.

Probabilius eſt hæreticum infamiæ pœna non affici niſi poſt iudicis ſententiam declarantem eſſe hæreticum,idemq; ſentiendum eſt de ſymoniaco ib.n.1.

Contra ſymoniacos depoſitio,tum à Beneficio , tum à dignitate ſancita eſt, quæ non incurretur ni poſt ſententiam ib.n.17.& 18. 208

Quid ſit hæc depoſitio ib.n.19.remiſſiuè.

An à Iudice ſemper , vel quando imponenda hæc ſit pœna ib.n.20.remiſſiuè.

Singularitas, Peccatum,quo quis peccare falſo dicitur,v lida vtens diſpenſatione,perperam aſſeritur eſſe ſingularitatis, & inſolentiæ l.5.d.3. c.6.nu.24.

Societas Ieſu , Forma eligendi Generalem Societatis Ieſu l.6.d.13.c.7.n.11. 196

Sollemnitas , Defectus ſollemnitatis accidentalis non inualidat actum l.7.diſ.5.cap. 2.num.16. fol. 295

Solum, Per clauſulam ſolum,quid à diſpoſitione textus excludatur l.5.d.3.cap.vltim.num.38. fol. 54

Particula, ſeu clauſula taxatiua ſolum non ſemper correctionem operatur iuris l.5. d.3. c.vlt. num.39.

Sotus, Sotus difficultate preſſus argumenti canonis ſenſum euertit ib.n.31.

Arguitur falſitatis Sotus , quòd canonem Quoniam,& Mandato de ſymonia dicat ex concilio Conſtanſienſe deſumptos ib.n.33.

A Soto caſus ipſius textus falſo exponitur l.5.d.3 c.vlt.n.37.

Spoliare, Nullus propria authoritate ſpoliare poteſt quemcumquè l.7.d.5.c.2.n.3. 294

Subditus, Abſquè rationabili tamen cauſa docent nonnulli Principem validè diſpenſare ; ſubditum tamen ea vtentem piſpenſatione valida peccaturum l.5.d.3.c.6.n.5. 44

Subreptitium,obreptitium,Subreptitium,atq; obreptitium, quoad irritationem reſcriptorum ſinonyma ſunt l.7.d.1.c.4.n.3. 261

Subreptio,De certitudine requiſita ad ſubreptitionem annullantem reſcriptuum ſecundum ſententiam Abbatis l.7.d.1.c.4.n.19. 263

Quacunquè ratione notoria ſit ſubreptio ex ſpeciebus aſſignatis ſatis eſt ad nullitatem ib.nu. 21. ibid.

Suffragium,Modus quo Papa, & Prælati per modum ſuffragij concedunt pro defunctis Indulgentias declaratur l.7.d.4.c.4.n.16. 291

Superior Religionis, Religioſi proprijs obligantur conſtitutionibus ad meliores eligendos in Superiores l 6.d.13.c.7.n.10.n.& 12. 199

Forma eligendi Præpoſitum Generalem Societatis ib.n.11.

Lectio Sacræ Scripturæ in Religioſis Conuentibus danda eſt Dignioribus,ex Tridentino ib. nu.12.

Nemo poteſt ſuum iudicare Superiorem l.7.d.7.c. 1.n.5. 306

Suſpenſio, Nulla propria incurritur ſuſpenſio ob ſymoniacam Electionem,ſiuè Promotionem ad beneficia,vel dignitatem l.6.d.14.c.1.n.4. & 5. 207

Nulla in Iure lata ſuſpenſio inuenitur aduerſus ſymoniacè Conferentes Beneficia l.6. d.14.c.4. n.6.

Suſpenſio à fructibus , comprehendit etiam diſtributiones l.7.d.6.c.3.n.3., 300

Di-

Digitized by Google

Diſtincta eſt ſuſpenſio, qua non ſingulos ſigillatim, ſed quatenus vnum conſtituentes corpus afficit ab ea, quæ ſingulos ſigillatim punit ib. num.4.
Suſpenſio contra Capitulum Impoſita etiam contra ſingulas de Capitulo perſonas ſigillatim acceptas cenſetur ſtatuta ib.n.5.
Si fuerint Religioſi traſgreſſores ſuſpenſi, debent ad victum neceſſarijs donari fructibus l.7.d.6.c.3.nu.6.

T

TAcens, Tacens in re ſibi fauorabili conſentire videtur l.6.d.16.c.3.n.15. 245
Vide ſilentium.
Taciturnitas, Quando cenſendus eſt ſola taciturnitate, quis conſenſiſſe l.6.diſp.14. cap.2.num.29. fol. 213
Temperantia, Paritas temperantiæ nulla eſt ad rem, neque eodem actu numero, ſiuè Temperãtia, ſiuè diſtributiua iuſtitia vitium oppoſitum euertunt l.6.d.1.c.7.n 15.
Tempus, Trimeſtre computandum eſt ex obitus die Prælati vita functi l.6.d.15.cap.2.num.2. fol. 231
Ab hora mortis Antiſtitis defuncti currit tempus trimeſtris ib.n.3.
Vltimus trimeſtris dies eſt illius vltimus terminus, ac finis ib.nu 4.
Menſes computandi ratione, qua currunt in calẽdario ib.n.5. 232
Exemplum Lambertini, & Sanchez reijcitur ib. num.6.
Quomodo computandum trimeſtre, quod finitur in biſextili anno ex ſpeciali Auctores opinione ib. num.7.
An ad decimum ſextum annum Nouitiatus, & ad vigeſimum quintum minoris ætatis, qui finirentur ſexto Kal. Martij Intercalaris anni, deſideretur decimus quintus Februarij dies, qui repetitus in hoc ipſo anno ſextus etiam dicitur Kal Martij ib n.8.
Quid ſentiendum ſit de anno nouitiatus Religioſorum ſi biſextilis fuerit, cuius finis ſextus Kal. Martij dies erit ex peculiari Auctoris doctrina ib.n.9.
Tempus ad electionem faciendam datum eſt quidem vtile, & dierum efficacium ib.num.10. fol. 233
Intercedente iuſto impedimento in hoc, trimeſtri non eſt petenda reſtitutio in integrum ab Electoribus ib.n.11.
Siue à Principio, ſiuè inchoato iam trimeſtri proueniens impedimẽtum curſum ſemper impedit ib.n.12.
In ſummam omnes temporis termini ad prouiſionem Eccleſiarum, & beneficiorum rediguntur l.6.d.16.c.1.n.12. 240
A quo die initium ſit ſumendum temporis quo debeat negligentiæ conuinci Præſentans l.8.d 2.c.4.n.8. 356
Quomodo dies à quo tempus hoc menſurandum erit potius à vacatione, quã à notitia deſumendum ſit vacationis ib.n.12. 357
Quomodo in concordia reuocari poſſunt diſcordes ſententiæ docentes tempus præſentationis à die obitus, vel notitiæ vacationis Eccleſiæ computandum eſſe ib.n.16. ibid.
Territorium, Delinquens cenſuram ſubibit vigentem in Territorio vbi conſummatum, non autem vbi inceptum eſt delictum l.6.d.14.c.2.nu.12. fol. 211
Ratione autem delicti, quoad reliquas pœnas ſit ſubditus reus, tum in Territorio vbi inchoatum, tum vbi conſummatum fuerit l.6.d.13.c.2, n.13.
Teſtamentum, Quamcumquè donationem legatum teſtamentum impedire ſine fraude, dolo, &c. ex ſe non eſt peccatum lib.6.diſp.13.cap.3.num.12. fol. 183
Teſtamentum cum ſcientia, vel præſentia Principis factum, quodcumquè ſuperat l.7.d.1.c.1.n. 16. 258
Teſtator, Cum teſtator pauperibus, aliquos non determinans, reliquit aliquid, quando hæredis, quando Epiſcopi intererit illos deſignare l.6.d. 13.c.7.n.34. 204
Ex coniecturis voluntas colligitur Teſtatoris l.7. d.1.c.3.n.1. 259
Teſtes, Quenam eſſe debent qualitates teſtium l.8.d. 4.c.6.n.1. 375
Timor, Quotuplex ſit metus l.5.d.2.cap.1.num.1. fol. 19
Quæ requiruntur ad metum grauem dignoſcendũ ib.nu.2.
Bene declarantur ab Ariſtotile ib.n.3.
Num metus, quo quis cum veniali culpa aliquid facit cenſendus ſit grauis ib.n.4.
Qualis ſit metus ab intrinſeco, qualis ab extrinſeco ib.num.5.
Metus à tertio incuſſus, quomodo noceat electioni ib.n.6. 20
Metus actum externum cauſare poteſt, non internum l.5.d.2.c.2.n.8. 22
Non rectè commune conſultum eſſet bono ſi nefarij Intelligerent facta ex metu eſſe valida ib. Vide metum.
Titulus coloratus, Nec titulus coloratus ſuffragatur Epiſcopo prorſus illiterato, ſecus ſi mediocri fuerit ornatus doctrina l.6.d.9.c.3.nu.9. & 10. 149
Num Beneficiarij indocti regula gaudeant de triennali penſione ib.
Tranſlatio, A die quo à Papa Præſul eſt vinculo ſolutus Eccleſiæ, à qua transfertur, eiquè conſtiterit, abſtinere tenetur ab exercitio Iuriſdictionis, quod competit capitulo l.7.d.6.c.5.nu.11. fol. 304
An vnius Eccleſiæ Preſul ad alterius Regimen ſit eligendus, vel poſtulandus l.7.d.11.c.1. per totum.
Epiſcopus vnius Eccleſiæ ad alteram poſtulatus, neq; conſentire, neq; diſſentire debet ante confirmationem l.7.d.13.c.1.n.28.
Epiſcopus ad alteram transferri poteſt Eccleſiam etiam inuitus ib.n.25. 342
De examine habendo ad tranſlationem Epiſcopi ab vna Eccleſia ad alteram l.8.d.4.c.10.nu.1. vſq; ad 8. Incluſiuè. 381

Ttt 3

I N D E X.

Tributum, *Qua ratione dantur tributa, ſimili etiam per locum, & beneficia l.6.d.4.c.5.n.11.*

Tutor, *Nec rectè cum Epiſcopo tutor comparatur l.7.d.5.c.3.n.4.*

Quid ſentiendum ſit cum nominatur tutor l.8.d.4 c.3.n.23. 372

V

VAcatio Eccleſiæ, *Vacatio Eccleſiæ cenſetur durare vſq; ad confirmationem Præſulis l.7.d.5.c.2.n.6.* 395

Variatio, *Ratio cur prohibita ſit variatio, publicato ſcrutinio, partim ex Electo, partim ex Electoribus, partim ex ſcrutinio l.6.d.17.cap.2.num.5. fol.* 251

Variatio fundat præſumptionē diſceſſus à veritate, atq; abſolutè reprehenſibilis ib.n.6.

Intra trimeſtre à iure conceſſum à non publicato ſcrutinio in foro externo recedi poteſt ibid. num.7.

Sapientis eſt mutare conſilium in melius ibid. num.8.

Secundum ius naturale, forumque internum, non licet variare à ſcrutinio peracto, ſine vrgenti cauſa, etiam intra trimeſtre ib.n.9. 252

Fundamentum diſtinctionis fori externi, & interni in re noſtra ib.n.10.

Variatio eſt licita quando ius nullum eſt quæſitū l.7.d.13.c.1.n.19. 341

Omnibus variatio eſt turpis, verum Eccleſiaſticis ex ſe turpiſſima ib.n.20.

Vaſallus, *meritò fundo priuatur, in quo malè verſatur l.6.d.14.c.2.n.42.*

Vas, *Vaſa Sacra, & reſpectum ad Sacrificia dicunt, & quatenus conſecrata aliquo pacto ſpiritualia dici poſſunt lib.8.d.1.cap.4.num.6. fol.* 348

Vendere, *Volenti triticum ſaſſo contentum emere, ſi obcrudatur ordeum non eſt voluntaria emptio, nec valida l.5.d.1.c.4.n.14.* 16

Ex emptione mutui transfertur dominium in mutuarium l.5.d.3.c.2.n.7. 29

Valida eſt officiorum venditio l.5.d.3.c.5.nu.16. fol. 40

Verbum, *Vnum, & idem verbum reſpectu diuerſorum propriè, & impropriè ſumi poteſt l.7.d.3.c.2.n.8.* 280

Realitas actus magis inſpicienda eſt, quam verborum l.7.d.9.c.1.nu.11. 315

Verborum proprietas non eſt deſerenda, cum cōſtet de mente Legiſlatoris l.7.d.12.c.1. nu.11. fol. 333

Proprietas verborum ſemper ſeruanda eſt, contraria ceſſante conſuetudine ib.n.12. 334

Ad exigentium proprietatis verborum licet, in materia odioſa, lata etiam interpretatio habēda eſt, ib.n.13.

Quando proprietas verbi ſeruanda non ſit l.7.d.12.c.1.nu.14. 334

Quando verbum reſpectu vnius membri propriè, & reſpectu alterius impropriè accipi poſſit ib. nu.15.

Verba in diſpoſitionibus, ac legibus quomodo accipienda ſint l.8.d.4.c.11.n.12. 383

Claris verbis non eſt addendum, vel minuendum ib.n.13.

Quando verba impropriè poſſumus interpretari ib n.14.

Verum. *Particula, ſeù clauſula* verè, *vel* verum, *quando pro,* ſed, *& quando pro* quin etiam, *& aſſerentis habeat vim l.6.d.14.cap.4.num.25. fol.* 220

Vicarius, *Electio Vicarij Capitularis habita per vota ſecreta ex maiori parte computato electi voto, decernitur nulla l.5.d.4.cap.5.num.8. fol.* 70

Vicariatus, etiam capitularis, eſt Dignitas ibid. num.9.

Vicarium non poteſt Epiſcopus, in Curia Promotus nominare ante literarum acceptionem l.7.d.6.c.2.n.3. 298

Per ſpecialem authoritatem à proprio Præſule ſibi factā poteſt Vicarius generalis alteri Epiſcopo, quæ ſunt ordinis munia committere l.7.d.8.c.1.n.10. 312

Eodem eſt facultas capitulari Vicario committēdi munia ordinis alteri Epiſcopo l.7.d.8.cap.1. num.11.

Quia cautela dicta commiſſo facienda ſit, ibid. num.12.

Quando exceptionem patiatur regula, qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur *ib. num.13.*

An nomine Ordinarij in Conſtitutione Gregor. XIV. veniat Vicarius Epiſcopi l.8.d.4.c.2.nu.10. 368

Quid ſit Vicarius Generalis ib.

Si Vicarius in vna ſola Ciuitate ſtatuatur, etiam Metropoli, non eſt Generalis ib.n.11.

Eadem eſt Vicarij, & Epiſcopi Iuriſdictio, idemq; Tribunal, neq; à Vicario ad Epiſcopum valet appellatio ib.n.13.

Vicarius foraneus iuriſdictionem habet delegatā tantum, & non à canone ib.n.14.

Vicarius Generalis cenſetur in dignitate conſtitutus l.8.d.4.c.3.nu.11. 371

Præeſt Canonico in Eccleſia Cathedrali, & Archidiacono ib.n.12.

Quo Iure dignitas Eccleſiaſtica Vicario competat ib.n.13.

Num inquiſitio ſpecialis alicuius articuli Vicario Generali commiſſa, competat ſucceſſori ib. num.14.

Vicarius Capituli eſt in dignitate conſtitutus ib. num.15.

Si Articulus committeretur Vicario, vel Officiali Præſulis, an poſſit examinari per Vicarium Capituli ſede vacante l.8.d.4. c.3.nu.16. fol. 372

Capitulum nō poteſt, quod Vicarius Capituli hac in re poteſt ib.n.17.

An Vicarij cæterorum Prælatorum dignitatem habentium, quaſi Epiſcopalem ſimilium commiſſionum ſint capaces, cum etiam ſint in dignitate conſtituti ib.n.18.

Vicarius Epiſcopi nondum conſecrati capax eſt alicuius ex dictis commiſſionibus, commiſſis à Sede Apoſtolica viris in dignitate conſtitutis ib.nu.19.

Arti-

Digitized by Google

Articulus commiſſus officiali Epiſcopi duos habentis officiales cenſetur commiſſus Præſtantiori ib.n.20.
Quod ſi vterquè Officialis Epiſcopi, æque principalis eſſet, neuter cenſeretur idoneus, anſequam ab eo declaretur, à quo committitur articulus expendendus ib.n.22.
Virtus, *Ad virtutem oppoſitam vitio, cuius eſt peccatum, ſpectat actus virtuoſus, oppoſitus peccato, quo peccatur l.6.d.1.c.2.n.3.* 73
Vitium per actum virtutis immediatè oppoſitæ diſtruitur, & virtus phyſicè loquendo reparatur vitij oppoſiti diſtructione l.6.d.1.c.7.nu.12. fol. 78
Quodnam ſit munus virtutis humanæ l.6. d.2.c.2.n.4. 85
Quicunquè actus, ſiue iuſtitiæ, ſiuè cuiuſcumquè virtutis non modo medium materiale verum formale debet attingere ib.n.6.
Virtus moralis bifariam partitur in eam, quæ ad paſſiones, & in alteram, quæ ad functiones ſe habet ib.nu.13. 86
Solueretur ſanè Reſpublic. non ſtatutis contra vitia pœnis, & ad virtutes præmijs l.6.d.4.c.4. nu.8.
Impedimentum, nè cui bonum indebitum detur abſq; malis artibus, ſi ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij ſi à malo l.6.d.13.c.3.n.8. 183
Virgo, *In ſtipulatione per virginem facta ſubintelligitur cauſa dotis l.8.d.2.c.3.n.6.* 347
Legatum relictum virgini intelligitur cauſa dotis ib. n 7.
Viſio beata. *Viſio beata, & fides ſupernaturalis eiuſdem myſterij non phyſicè, ſed moraliter repugnant eſſe in Beato l.8 d.7.c.3.n.15.* 415
Cur ſicut habitus luminis gloriæ, & fidei ſupernaturalis in patria moraliter nequeunt in beato eſſe, nequeat eſſe etiam character l.8.d.7.c.3. n.16. 416
Viſitatio, *Occulta delicta in viſitationibus generalibus cur non aperienda ſunt l.6.d.14.c.4.nu.3. remiſſiuè.* 217
Ni autem Prælati in hiſcè viſitationibus interrogent, peccare grauiter poſſunt ibid.nu.14. fol. 219
Quid faciendum in hiſce viſitationibus, quando præmiſſa correctione fraterna frater non eſt emendatus ib.n.15.remiſſiuè.
Caſus in quibus inquiri poteſt ſpecialiter, etiam non præcedente infamia ibid.num.16.remiſſiuè.
Inquiſitione generali aſſerta perhabita, bina correctio facienda eſt à Concilio. Prælatis delinquentibus l.6.d.14.c.4.n.17.
Vitium, *Ad virtutem oppoſitam vitio, cuius eſt peccatum ſpectat actus virtuoſus oppoſitus peccato, quo peccatur lib.6.d.1.cap.2.num.3. fol.* 73
Vitium per actum virtutis immediatè oppoſitæ deſtruitur, & virtus phyſicè loquendo reparatur vitij oppoſiti diſtructione l.6 d.1.c.7.nu.12. 78
Impedimentum, ne cui bonum indebitum detur, abſquè malis artibus, ſi ex recto ponatur motiuo, actus erit virtutis, vt vitij ſi à malo l.8.d.13.c.3.n.8. 457
Vnitas, & Vnum, *Ex rebus diuerſorum prædicamentorum componitur vnum per accidens l.6 d.3.c.2.n.2.* 93
Vnum per accidens fit ex re completa, atq; altera ei aduemente ib.n.3.
Vnctio, *Cur vnctio in capite non ſit materia Sacramenti Ordinis Epiſcopalis l.8.d.9.c.3.num.1. fol.* 424
Voluntarium, *Regula ad agnoſcenda ea, quæ ſunt ex Iracundia facta l.5.d.1.c.2. nu.2. ad finem. fol.* 8
Quiſnam ſit Actus primo primus, ſecundo primus, & plenè deliberatus ib. nu.3.
Soluuntur Argumenta contraria l.5.d.1.c.2.nu.13. 10
Inuoluntariorum duæ ſpecies acutè notantur ex cap. cum locum de ſponſalibus, *l.5.d.2.c.2.n.7. ad finem.* 21
Quo ſenſu Ariſtoteles violenta non reijcienda eſſe dixit in cauſam extrinſecam l.5. d.2.cap.2. num.9.
Quo item ſenſu, cenſet metu facta voluntarijs ſimilia eſſe ib.
Votum, *Ad deliberationem neceſſariam, ſiue ad Electionem, ſiue ad peccatum mortale, votum, & iuramentum mora non requiritur temporis l.5.d.1.c.2.n.6.* 9
Votum ex Iracundia emiſſum validum eſt ib.nu.22. 10
Soluuntur Argumenta contraria ib.n.13.
Vouens ieiunare feria ſexta, neq; aduertens in eadem incidere poſſe Natalem Domini ſi incidat quando, & quomodo teneatur ieiunare l.5. d.1.c.4.n.9. 16
Votum, & Iuramentum duplici obligatione obligant, contra quas duplici peccati ſpecie diſtincta peccatur l.8.d.4.c.11.n.15. 384
Vſura, *Quid ſit vſura, quid mutuum l.5.d.3.c.vlt. nu. 5.* 49
Mutuum dare per ſe conſideratum, licitum eſt ſpectans ad virtutem ib.
Triplex diſcrimen inter vſuram, & ſymoniam ibid.
Lex ſymoniæ vtrumq; obligat, vendentem atquè ementem rem Sacram; ſecus lex vſurarum, quæ mutuatarium, vt ſic non obligat, ibid. num.6.
Mutuatarius ſoluendo vſuras non peccat, at Electus acceptans, vel obtinens beneficium ſymoniacè collatum ſemper ferè peccat ib.
Secundum diſcrimen inter vſuram, & ſymoniam ex materiam deſumptum ib.n.7.
Tertium diſcrimen ex pleno mutuantis Dominio ſuæ pecuniæ, quod non eſt Deſtributori ad rem Sacram, cuius nullus mortalium eſt Dominus, ſed diſpenſator ib.n.8.
Solutio Abbatis aſſerentis in vſurariorum odium iniunctam eſſe reſtitutionem, ob vſuram etiam mentalem, oſtenditur inſufficiens, ibid.num.25. & 26.
Dilutio argumenti allata à Caietano dicente mutuatarium inuitum vſuras ſoluere, ſecus Beneficiatum, reijcitur ib.nu.27. & 28.

Vſu-

Digitized by Google

INDEX.

Vſuras, & ſymonia, iure Diuino prohibita pari paſſu procedunt ib.n.44. 55

Vſura, & ſymonia iure Diuino Ecclesiaſtico prohibita eodem non ſe habent modo ib.n.45.

Cur ſymoniacus per ſymoniam Eccleſiaſticam non intercedente pacto, ad reſtitutionem non teneatur ex capacitato, At vſurarius, etiam excluſo pacto, accepta pecunia teneatur ib.nu. 46. 56

Quomodo abſquè ſymonia redimi poſſit impedimenti vexatio in ſpiritualibus ib.n.47.

Etiam ante electionem, ſi vi impediaris poteris eam auertere pecunia ib.nu 48.

Licet ex neceſſitate mutuum ab vſurario petere, quem ſcio fœnus ... petiturum: fas etiam eſt iuramentum ab Infideli expetere, ſecus verò petere electionem Indigni ſicut, neque etiam, vt maleficium maleficio ſoluatur l.6.d.6.c.3 nu 16. 127

Vſus, Quid ſit vſus l.5.d.3.c.3.n.23. 33

Per non vſum introduci non poteſt propria conſuetudo ib.n.24.

Vſus actuum extraiudicialium ſufficiens ad conſuetudinem videtur ib.n.25.

Quid ſit vſus l.5.d.4.c.5.n.14. 70

Vſusfructuarius, Res à Domino poſſeſſa vſusfructuarius non poteſt propria authoritate poſſeſſionem capere, vt neq; Epiſcopus confirmatus Eccleſia ab altero poſſeſſa, ſecus autem vacantis l.7 d.5.c.3.n.3. 296

Vtile, Regula Iuris vtile per inutile variari non debet Explicatur l.6.d.6.c.3.n.7. 125

FINIS.

NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by [illegible]